36
12 C
20

Digitized by Google

36-12-C-20

OPVS AVREVM.

ORNATVM OMNI LAPIDE PRECIOSO SINGVLARI, NOVISSIME

editum, atque diligentiſſimè à pluribus erroribus emendatum.

248

Super Euangelijs totius anni, ſecundum vſum Romanæ Curiæ, & ordinis fratrum Prædicatorum.

CVM OCTO MILLE DVBIIS, TAM IN PRIMA, quàm in ſecunda parte huius operis exactiſsimè declaratis, ac ſenſu quadruplici ſacræ ſcripturæ.

Authore Fratre ANTONIO DE GISLANDIS *de Iaueno, ordinis Prædicatorum.*

Cum Indice locupletiſſimo dubiorum.

VENETIIS, Apud Iacobum Leoncinum.
M D LXXIIII.

DECLARATIO SVPER HOC OPERE IN DVBIIS ſacrorum Euangeliorum inueniendis.

VT FACILIVS quærenti ſolutionem alicuius dubii occurrat quod optat, in hac tabula ponentur ſolum aliquæ dictiones principales circa quas proponuntur plura dubia, uel etiam quando declaratur quid ſignificat talis dictio. Ita tamen quod omnia dubia occurrentia circa materiam talis dictionis, ibi ſub eadem in dictione inuenies, uerbi gratia, ſub hac dictione Euchariſtia continebuntur omnia dubia quæ poſſunt occurrere circa ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti, quo ad inſtitutionē, materiam, formam, miniſtrum, conſecrationem, miſſam, & defectus, quæ dubia ponuntur in dominica in ramis palmarum, quoniam ibi in Euangelio paſſionis deſcribitur, quod dominus Ieſus inſtituit hoc ſacramentum, & ipſe ſumpſit & manducare dedit ſuis diſcipulis in ultima cœna, & ponuntur ibi circa hanc materiam dubia 242. Similiter ſub hac dictione matrimonium, ponitur inſtitutio & omnia alia dubia occurrentia circa matrimonium & eius impedimenta, ac quid ſint conſanguinitas, affinitas, cognatio ſpiritualis, ordo ſacer, uotum, ſeruitus, & huiuſmodi. In dominica 19. poſt Pen. in Euang. Simile eſt regnum cælorum homini regi qui fecit nuptias, ubi ponuntur dubia 124. & ſic de aliis dictionibus. Sciendum tamen ubi ponitur. d. denotatur dominica. Numerus immediate ſequens denotat, quota eſt ad. Aduentus. epi. Epiphania. quad. Quadrageſimæ. paſc. Paſcha. pen. Penthecoſten. ubi ponitur in ui.i. Vigilia. Vbi ponitur in fe. i. in Feſto. ubi ponitur fe. denotatur feria. Et ubicunque poſt omnes quotationes ponitur o. ſignificat quod de materia illa plura dubia exponuntur in eodem euangelio. Et quando in diuerſis euang. tractatur de tali materia ponitur in medio quotarum una parentheſis talis] uerbi gratia. Hæc dictio adoratio in fe. epi. 58. o] do. 2. poſt oct. epi.] do. 1. quad.] i. in feſto epiph dub. 58. & ſeq. item dom. 2. poſt oct. epi item domi. 1. quad. & ita intelligatur de ſingulis quæ ſic reperientur. Verum quia ex poſui etiam quædam euangelia ſecundum ord. præd. Sicut domi. 1. aduen. in oct. epi. & fe. 5. poſt primam dom. quad Ideo poſt quotationes ponitur ſic ord. præd. i. ſecundum ordinem prædicatorum. Non autem poſui in hac tabula omnes dictiones contentas & declaratas in ipſis euangeliis, quia quando qui leget aliquod euangelium, ſi in eo ſit aliqua dictio in hac tabula non inſerta in expoſitione dicti euangelii inueniet. Vbi etiam ponitur in com. i. in communi apoſt. i. apoſtolorum. 1. mar. i. unius mart. plu. mar. i. plurimorum martyrum. confeſ. i confeſſorum. uirg. i. Virginum. poſt ponitur principium euangelii. i. hæc mando, uel ego ſum uitis uera, & ſic de aliis, ubi ponitur de mor. i. de Mortuis. & ut ſup. de principio euangeliis poſtpoſito.

F. ANGELI ROCCH. EREM. S. AVGVſtini Profeſſ. Con. de Camerino

TETRASTICHON.

Adſit, qui cupit arcanos cognoſcere ſenſus
Scripturæ Sacræ, ſcandere & aſtra poli:
Interpres Giſlandus enim demiſſus ab alto
Explicat hos, monſtrat ſidereamq; uiam.

TABVLA HVIVS OPERIS AVrei ornati ſuper Euangelijs totius anni, dubiorum declarationem tam primæ, quàm ſecundæ partis complectens.

De litera A.

ABſoluere ſab.dom.3.quadrageſimæ 33.]
Item in cathe.S. Petri.40.0.
Acetum.do.in ra.pal.96.
Accuſatio.ſab.do.3. quad.18.0] do.in ra.pal.543.0.
Adiurate.do.in ra.pal.551.
Admiratio.do.in ra.pal.458.0.
Adorare.in epi.58.0]do.2.poſt oct.epi.10.0] do.1.quad.0]fe.6.do.3.quad.44.0.
Adulterium.fe.4.do.3.quad.73.0]ſabb.do.3. quad.4.0.
Agonia.fe.4.hebdomadæ ſanctæ.37.]
Agnus Dei.in oct.epi.3.0.
Alabaſtrum.fe.5.de paſ.9.
Ambitio.do.16.poſt pen.22.0.
Amen.do.1.aduen.21.0]fe.5. do.1.quad. or. præd.12.0]do.5.poſt pen.0.
Amicitia.fe.6.do.4.quad.29.0.
Anna.do.inf.oct.nati.do.14.
Anathematizare.do.in ra.pal.488.
Angariare.ibid.621.
Angeli.fe.4.quatuor temporum aduen.0] in vig.na.do.18.0]in me.no.nati.do.41.0] in vig.epi.2.0]do.1.quad.44.0] in vig.ſancti Io.Bap.30.0.
Anima.fe.5.do.2.quad.22.0.in vigil.S.Ioan. Bap.27.0.
Apoſtolus.fe.5.pen.5.0] do.4.poſt pen.13.0
Aqua viua.fe.6.do.3.quad.25.0.
Arbor.do.7 poſt pen.9.0.
Architriclynus.do.1.poſt oct.epi.22.0.
Arimathia.do.in ra.pal.755.
Aromata.in die paſc.10.0.
Articuli fidei.fe.3.paſc 53.
Aſina & pullus.do.1.aduen or.præd.7.0.
Aſtrologi.fe.4.cinerum 33.
Auguſtus.in me.no.na.do.1.
Aurum.in epi.do.71.
Azima.do.in ra.pal.52.0]Ibid.58.0.

De litera B.

BAptiſmus.do.3.aduen.16.0]ſab.quatuor temporum aduen.11.0] in oct.epip.0]in oct.epi.ord.præd.0] fe.6.paſc.11.0] in die aſcen.14.
Beatitudines. in communi plu.mart. deſcendens Ieſus.[Item videns Ieſus turbas.0.
Beelzebub.do.3.quad.50.0.
Bella.in communi plu.mart. Cum audi.prælia.0.
Bethania.do.3.aduen.23.
Bethphage.do.1.aduen.ord.præd.2.0.
Bethſaida.ſab.de paſ.22.
Bilinguis.do.13.poſt pen.62.
Biſſus.fe.5.do.2.quad.7.
Blaſphemia.fe.4.do.3.quad.113.0.
Bona.fe.5.do.2.quad.4.0.

De litera C.

CAdus.do.8.poſt pen.27.
Cahos.fe.5.do.2.quad.51.0
Calix.do.in ra.pal.374.
Cayphas.fe.6.de paſ.10.0] dom.in ra.palmarum.440.0.
Chananei.fe.5.do.1.quad.5.0.
Capharnaum.do.2.poſt oct.epi.26.
Capilli.in communi vnius marty.nihil opertum.17.0.
Character.do.in ra.pal.266.0.
Charitas.do.17.poſt pen.12.0.
Caro.ſab.4.temporum aduen.19.0.
Cathedra.fe.3.do.quad.2.0.
Cathinum.do.in ra.pal.74.
Cæcus.do.in 50.18.0.
Cœlum.do.1.aduen.24.]in oct.epi. ord.præ. 15.0]fe.6.cine.17.]fe.3.do.2.quad.32.]fe. 3.do.2.quad.33.
Cœna.do.2.poſt pen.5.0.
Cenſus.do.22.poſt pen.14.0.
Centuriæ.do.2.poſt oct epi.27.0.
Chana.do.1.poſt oct.epi.2.
Choreæ.in decollatione ſancti Ioannis Baptiſtæ.28.0.
Chorus ſab.do.2.quad.33.]do.8.poſt penthecoſt.28.
Chriſtiani cur ſic vocantur in circunci. 18.0.
Chriſtus abſconditur.do.de paſ.52.
Chriſtus agnus.in oct.epi.3.0.
Chriſti anima quæ cognoſcit. do.4.poſt octa. paſchæ.20.
Chriſtus apparuit poſt reſurrectionem.fer.2. paſ.46.]fe.4.paſc.18.0.
Chriſtus aſcendit in feſto aſcen.25.0.
Chriſti conceptio.in vig.nati.do.0.

Chriſti corpus verum. poſt reſurrectionem. fe.3.paſ.17.
Chriſtus deſcendit ad inferos.do.in ra.palmarum.23.o.
Chriſti diſputatio.do.inf.oct.epi.o.
Chriſti diuinitas.in natiui.domi.o] in octaua epiph.o.
Chriſtus dormit.do.3.poſt oct.epi.7.o.
Chriſtus fleuit.do.9.poſt pen.o.
Chriſtus homo.do.in ra pal.722.
Chriſtus manducauit.fe.5.de paſ.4.
Chriſtus mortuus.fe.4.do.1.quad.13.
Chriſtus naſcitur.in me.no.na.do.o.
Chriſtus orat.fe.6.do.4.quad.142.
Chriſtus paſſus.do.de paſ.56.o] do in ra.palma.567.o.
Chriſti reſurrectio.in die paſ.24.o] fe.2.paſ. 46.]fe.4.paſ.2.o.
Chriſtus ruina.do.inf.octa.natiuitatis domini.4 o.
Chriſti ſanguis.fe.2.paſcha 29.o.] de mortuis. Ego ſum panis 12.
Chriſtus ſedet a dextris.in die aſcen.6.
Chriſtus ſepultus. dominica in ramis palmarum 784.o.
Chriſtus tentatur.do.1.quad.o.
Circumciſio.in circumciſ.do.2.o]fe.2.dom.4 quad.24.
Ciuitas.fe.6.quatuor temporum aduen.4. fe. 3.do.1.quad.3.o]ſab.cine.36.]dom.in ra. pal.379.o.
Claritas.ſab.do.1.quad.10.o.
Claues in cathedra ſancti Petri.33.o.
Cogitationes.do.3.quad.53.o]fe.4.do.3.quadrag.65.o.
Coinquinari.fe.4.do.3.quad.120.
Colaphus.do.in ra.pal.474.
Collis.ſab.4.temporum.aduen.18.
Columba.in oct.epiph.28.[Ibidem ordinem præ.10.o.
Commotio.fe.3.do.quad 3.o.
Concilium.fe 6.de paſ.o.
Confeſſio.do.13.poſt pen.26.o.]in cath.ſancti Petri.
Confringi.fe.6.do.2.quad.31.
Communi.ibid.
Conſilium.fe.6.de paſ.o.
Contemptus.do.14.poſt pen.190.
Contentio.fe.4.hebdo.ſanctæ.2.o.
Contumelia.do.23.poſt Pen.40.o.
Conuitium.ibid.
Conuiuium.fe.5.do.2.quad.13.o] in vig.ſancti Mat.13.
Cophinus.do.4.quad.43.
Corbona.do.in ra.pal.15.o.
Corpora eſſe ſimul. dominica in octaua paſchæ 22 50.
Correctio.fe.3.do 3.quad.3.o.
Credere.do.1.poſt oct.epi.35.] fe.2. domi.2. quadrageſimæ 11.o]fe.5.do.2.quad.64.fe. 2.do.4.quad.27.o.
Criminator.do.23.poſt pen.61.
Crucifigi. do.de paſ.56.] do.in ramis palmarum 600.o.
Crux.do.in ra.pal.641.o.
Culpa.fe 4.do.1.quad.26.
Cuſtodia angelorum.do.1.quad.47.o.

De litera D.

DAmnati.do.2.poſt oct.epi.54.fe.5.dom. 2.quad.32.o.
Decapolis.do.11.poſt pen.3.
Decimæ.do.10.poſt pen.30.o.
Decurio.do.in ra.pal.753.
Dæmones.do.3.quad.o] fe.4. do.3. quad.65. fe.5.do.3.quad.o.
Dænarius do.in 70.10.o] do.in ramis pal.26.
Deriſio.do.in ra.pal.59.]do.23.poſt penthecoſt.39.o.
Deſertum.do.1.quad.o.
Deteſtari.do.in ra.pal.487.
Detractio.fe.4.do.4.quad.71.] dom.23.poſt pen.40.o.
Deus.in nati.do.o]do.in 60 3.
Diabolus.do.1.quad.11.o]fe.2.1.quad.53.o] fe.5.do.1.quad.ord.præd.40.o.
Dies.do.in 70.5.o]fe 6.do.1.quad.o.
Digitus Dei.do.3.quad.64.
Dilectio.fe.6.cine.o.[do.12.poſt pen.5.o.
Diſcipuli.in com.apo.Deſignauit dominus.e.
Diſputatio.do.inf.oct.epi.4.o.
Diuitiæ.fe.4.cine.30.do.[o.8.poſt pen.37.o.
Diuites.fe.5.do.2.quad.55.o.
Diuortium.fe.4.do.3.quad.83 o.
Doctoratus.fe.3.do.2.quad.30.o.
Dolor Chriſti.do.in ra.pal.604.
Dominari.fe.4.do.2.quad.35.o.
Dominica fe.6.do.1.quad.1.o.
Dominus vobiſcum.fe.6.in paraſce.2.
Dos.do.in oct.paſc.51.o.

De litera E.

ECce in epi dominica 13.] fe.4.do.2.quadrageſimæ 1.

Edictum in media nocte nati.domi.1.
Effren.fe.6.de paſſ.22.
Elect.do.in.70.31.32.
Emaus.fe.2.paſchæ 4.
Encenia. fe.4.de paſ.1.
Eſſei.do.3.aduen.15.
Ethnicus.fe.3.do.3 quad.22.
Eucha.dom.in ra.pal.88.o]fe.4.pent.27.]de mor.Ego ſum panis.o.
Exaltari.fe.2.do.2.quad.21.o]fe.3.do.2.quadrag.34.]ſab.de paſ 62.
Exultare.do.2.poſt octa.paſ 12.
Exorciſmus.do.2.quad.37.

De litera F.

FAntaſma.ſabbato cinerum 13.
Faſciculi.do.4.poſt octa.epiph.14.
Fatuitas.do.5.poſt pent.21.o.
Fauus mellis.fe.3.paſ.49.
Febris.fe.5.dom.quad.9.
Feſtuca.do.1.poſt pent.52.o.
Feſtum.do.inf.oct.epiph.5.o]fe.6.do.1.quadrag.o.fe 3.do.4 quadra.o] fe.3. de paſſione 16.o.
Fides.do.2.poſt oct.epiph.43.o]do.1.50.35.o.fe.6.do 3.qua.31.]fe.3.paſ.51. [in cath. S.Petri.20.o]in communi.1. mar.nihil opertum.27.
Filaterie.fe.3.do.2.quad.15.o.
Fimbrie.fe.3.do.2.quad.17.o.
Flere.do.2.poſt oct.epiph.54.
Forum.do.70.8.
Fratres domi.fe.4.dom.1.quad.4.4.
Fructus, fe.6.quatuor temporum aduen.15.o [do.in.60.16.o
Fugere perſecutionem.fe.6.de paſ.20.] do.in ra.pal.436.o.
Fulgur. in communi pluri.martyrũ.. Qui vos audit 13.
Furtum.fe.4.dom.3.quad.94.o.

De litera G.

GAbatha.in paraſceue 62.
Galilæa.fe.3.de paſ.2.
Gallina.in feſto S.Stepha.25.
Gaudere.do.2.poſt oct.paſ.11.
Gazofilacium.ſab.do 4.quad.29.
Gehenna. in communi.1.marty. nihil opertum.12.o.
Generatio.do.1.aduen.20.]fe.4.dom.1.quadrag 7.o.
Generoſus.in commu.confeſſ.Homo quidam nobilis 10.
Geneſareth.ſab.cinerum 29.
Genimen vitis.do.in ra.pal.333.
Gentes.in epiph.38.] fe.5.do.1. quadrageſimæ 18.o.
Gentiles.ſab.de paſ.20.
Gethſemani.do.in ra.pal 352.
Gladius. do.inf.oct. nati.domi. 12.] do.in ra.pal.400.o.
Glorificare in aurora nati.dom.10.
Grabatum.fe 6.do.1.quad.23.
Gratia dei.fe.6.do.3.quad.28.o.
Golgatha.do.in ra.pal.62.2.
Gula.fe.5.dom.1.quad.9.o.fe.4.do.3.quadrageſimæ 38.

De litera H.

HAbraham. fe.6. quatuor temporum aduen.48.]fe.5.do.2.quad.25.o] do.de paſ.41.
Heleemoſyna.fe.6.cinerum.18.o.
Hely.do.in ra.pal.684.
Helyas.ſab.do.1.quad.18.o] fe.2.do.3. quadrag.37.o.
Heretici. do.4.poſt octa.epiph.13.]fe.3.do.3.quad.43.
Herodes.in vig.epiph.o]in epiph.o.
Herodiani.do.22. poſt pen.6.
Hydria.do.1.poſt oct.epiph.15.o.
Hieruſalem.do.1.aduen.or.præd.4.
Hymnus.do.in ra.pal.335.
Hypocrita.fe.4.cine.19.
Holocauſtum in feſt.purificat.21.
Homicidium.fe.4.do.3.quad.705.o.
Hora.domi.1.poſt oct.epiphaniæ. ha.11.o] fe.3.do.4.quad.43.o] fe.5. in cœna do.1.] in vig.aſcen.4.
Hoſtia.in feſto purifi.21.
Hoſtium.fe.3.pent.2.o.
Humilitas.fe.3.do.2.quad.33.]in feſto ſancti Michaelis 12.o.

De litera I.

IActantia.do.10.poſt pen.8.o.
Idropiſis.do.16.poſt pen.8.o.
Ieiunium.fe.4.cinerum.o]do.1.quad.6.
Ignis.fe.2.do.1.quad.44.o.
Illuſio.do.in ra.pal.590.
Imagines ſanctorum.fe.6.dom.3.quadrageſimæ.63.o.
Inanis gloria. fe.6.cinerum.14.o.
Incantatio.do.3.quad.191.

Indignatio.do.in ra.pal.27.
Infideles.do.2.poſt pen.35.o.
Infremere.fe.6.do.4.quad.120.o.
In illo tempore in paraſceue 1.
Inimicus.fe.6.cinerum.4.o.
Iniuriantibus reſiſtere in paraſceue 28.
Innocentes in feſto eorum.o.
Inſtinca.fe.6.do.4.quad.157.o.
Interficere.do.in ra.pal.42.4.o]ibid.514.
Inuenta res.fe.4.do.3.quad.90.
Ionas.fe.4.do.1.quad.10.o.
Ioannes.do.2.aduen.o]dom 3.aduen.o [fe.6. quatuor temporum aduen.7.o]ſabba.quatuor temporum aduent.o] in nati.do.13.o] in octa.epiph.o]in feſto ſancti Ioan.euangel.3.o.
Ira.fe.2.do.3.quad.48.o.
Iſrael.in vig.epiph.4.
Iuda. in epiph.3.
Iudas.do.in.506.in ra.pal.505.o]in vig.aſcenſio.27.]in die aſcen.13. in communi Apoſtol. Ecce nos relinquimus.8.
Iudæa.fe.3.de paſ.1.
Iudicare.fe.2.do.1.quadrage.o] do.in ra palma.541.o] ſab.do.4.quad.13.o] do.1.poſt penth.19.o.
Iudicium.do.1.aduen.o]fe.2.do.1.quad.o] in communi apoſt.Ecce nos relinquimus omnia.8.o.
Iugum Chriſti.in communi plu.mart.Confiteor tibi.28.
Iuramentum in decollatio.ſancti Ioannis Baptiſtæ.34.
Iuſiurandum in feſto ſancti Ioan.Bapt.55.

De litera L.

Lachrymari.fe.6.do.4 quad.127.
Laudare in auro.nati.co.
Lazarus fe.5.do.2.quad.15.o]fe.6.do.4.quadrageſimæ.o.
Leges.fe.4 do.3.quad.23.o.
Legio.do.in ra.pal.408.
Læpra.do.13.poſt 7.o.
Leproſus.do.3.poſt oct.epiph.6.o.
Libamen in feſto purifi.21.
Liber.fe.5.do.1.quad.ord.præd.6.o.
Liberari.ibid.
Licoſtratos.in paraſceue 62.
Ligare in cathedra ſancti Petri 36.o.
Loculus.fe.5.do.4.quad.13.
Lucifer.fe.2.do.1.quad.57.o.
Lumbi.in communi confeſſ.Sint lumbi.o.
Lumen.in nati.do.30.]ſab.do.4.quad.101.
Lux.in nati.do.21.o]fe.4.do.4.quad.18.]ſabba.do.4.quad.o]ſab.de paſ.72.o.
Luxuria.fe.4.do.3.quad.73.

De litera M.

Magi.in epiph.8.o.
Magiſter.fe.3.do.2.quad.28.o.
Magnificat.fer.6. quatuor temporum aduentus 23.
Maledicere.fe.4.do.4.quad.68.o.
Mammona.do.8. poſt pent.37.o.
Mandatum.do.17.poſt pent.6.o.
Manſiones in feſto apoſtol. Philippi & Iacobi.4.o.
Manus domini.in feſto.ſancti Ioannis Baptiſtæ 29.
Margarita in communi virg.Theſauro abſcondito.13.o.
Maria.in vig.nati.do.o] in medi.noct. na. do. 20.o]in epiph.51.]do.inf.oct.epiph.27.
Martyres.in communi vnius mar. Nolite arbitrari.13.o.
Matrimonium.fe.4.do.3.quad.82.o.dom.19. poſt Pent.12.o]in communi apoſtol. Ecce nos relinquimus.22.] in deſponſatione.o.
Mendacium.fe.5.dom.1.quad.o]ordi.prædicar.47.o.
Menſa.fe.3.do.1.quad.13.o.
Meretrices.ſab.do.2.quad.42.
Meſſes.fe.6.d.3.quad.117.o.
Meſſias.ibid.93.]in vig.ſancti Andr.24.
Metreta.do.2.poſt oct.epiph.17.
Militia cœleſtis exercitus in me.no. nati. domini 66.
Minimus.fe.2.do.1 quad.62.o.
Miniſterium in feſto aſſump.13.
Miniſtrare.fe.4.do.2.quad.38.
Miniſtrari.ibid.
Miraculum.do.2.ad 10.o.]do.inf.oct.epi.2.] do.1.poſt oct.epiph.9.o]fe.2.do.3.quadrageſimæ 5.o.
Miſericordia.fe.6.quatuor temporum aduen. 35.]do.1.poſt pent.9.
Myſterium.do.in 60.25.o.
Mons. ſabba.quatuor temporum aduen.17.o] do.1.quad.59 o.
Mors Chriſti.do.in ra.579.[703.
Mulierum ornatus.do.2.aduen.25.o.
Mulier peccatrix.fe.5.de paſ.o.
Mundus.in nati.do.4 8
Murmuratio.do.in 70.24.o]fe.4.pent.4.o.

Mutus.

Mutus.do.3.quad.47.o.

De litera N.

NAym.fe.5.do.3.quad.o.
Natus in ſyluis.in feſto aſcen.5.
Nazareth. fer.4. quatuor temporum aduentus 7.o]do.inf.oct.nati.dom 23.]in 6.epipha.9.o.
Negotiatio.in communi confeſſ. Homo quidam nobilis 24.
Nicodemus venit.no.in feſto tri.o.
Niniuitæ.fe.4.do.1.quad.21.o.
Nobilitas.in communi confeſ.Homo quidam nobilis 6.o.
Nomina in circuncíſione do.5.o] in vig.ſancti Andreæ 33.o.
Nummiſma do.22.poſt pent.25.
Nummularius.fe.3.do.1.quad.14.o.
Nummus ibid.
Nuptiæ.do.1.poſt octauam epiph o] do.19. poſt pen.12.o.

De litera O.

OBliuiſcitur Deus. fe.6.quatuor temporum aduen.45.
Occidere.do.in ra.pal.424.o] do.5. poſt penthe.9.o.
Ocioſus.do.in 70.9.
Octauianus.in me.no.na.do.2.
Oculus.do.in 70.29.
Odium.do.14 poſt pent.3.o.
Oleum in communi virgin. Decem virginibus 17.
Onus in communi plurimo.mar. confiteor tibi.34.
Opera charitatis:fe.2.do.1.quad.34.
Oratio.fe.6 cinerum 38.o.
Orbis in media nocte nati.3.o.
Orphanus.in vig.pen.9.
Oſanna.do.1.aduen ord.præd.23.
Oues.fe.5.do.1 quad.16.]fe.4. de paſ.11.o.] do.1.poſt oct.paſchæ.o] fe.3.pen.
Ouile.dom.1.poſt oct.paſchæ 40.o]fe.3.poſt penth.o.

De litera P.

PAtientia.do.in 60.35.o.
Palmas dare.do.in ra pal.474.
Palmites in communi apoſt.Ego ſum vitis.o.
Panis.do.1.quad.6.o.] do.4 quad.24.o.
Parabola.do.4.poſt oct.epiph.o] do.in 70.o] do.in 60.o]fe 5.do.2.quad.o] domi.1.poſt oct.paſ.1.]fe.6.do.2.quad.o] ſab. domi.2. quadrag.o.
Paraclitus.do.3.poſt oct.paſ.9.
Paralyſis.fe.6.pent.10.
Parapſis.do.in ra.pal.73.
Parturierit.do.2.poſt oct.paſ.14.o.
Paſcha.do.in ra.pal.o.
Paſtor.do.1.poſt oct.paſ.o.
Paſtores in aurora nati.do.o.
Pater Chriſti.in vig.nati.do.11.] do.inf.octa. nati.do.1.] do.inf oct epi.11.o] fe.5.do.1. quad.ord.præd.37.]fe.2.do.2.] quad.18.o.
Pax fe.3.paſ.6.o.
Peccatores.fe.4.do.4.quad.77.]fer.5.de paſſione 18.
Peccatum.fe.5.do.1.quad.ord.præd.13.o.fe. 2.do.2.quad.2.o]fe.6.dom.4.quad.165.o] do.de paſ.o]fe.5.de paſ.o.
Pedagium.do.3.poſt pen.o.
Pedes lauit.fe.5.in cœna dom.o.
Pœna.fe.4.do.4.quad. 9.o.
Pœnetralia.do.24 poſt pen.28.
Pœnitentia.fe.5.de paſ.26]do.in ra.pal.497.] do.2.poſt pen.32.
Periurium in decolla.ſancti Io.Bap.57.o.
Perſonæ diuinæ.in fe.tri.43.]in fe.apoſt.Phi lippi & Iacobi 39.
Phariſæus.do.3 aduen.15.] fe.5.de paſ.o.
Pilatus.ſab.4 temporum aduen.3.
Piſcari.fe.4.paſ.9.o.
Plorare.do.2.poſt oct.paſchæ.1.
Pontificatus.fe.3.do.2.quad.30.o.
Poſſeſſio rerum.f.e5.do.2.quad.4.o.
Prædicare.fe.5.do.1.quad.17.o] fe.5. dom.3. quad.25.fe.3.do.4.quad.6.]dom.in ra.palmarum 37.o.
Prælatio.do.1.poſt oct.paſchæ.o] in 6. apoſt. Petri & Pauli.7.o.
Præmium.do.in 70.12.o.
Præſes in me.nocte nati.do.6.
Præſumptio. do.10.poſt pent.4.o.
Prætores.in paraſceue 32.
Prætorium.Ibid.31.
Princeps mundi.in fe.penth.33.
Probatica piſcina.fe.6 do.1.quad.o.
Procidere in epiph.60.o.
Procurator.do.in 70.19.o.
Profiteri in me.no.nati.do.10.o.
Proles.fe.4.quatuor temporum.aduen.25.
Propheta.fe.2.do.3.quad.23.
Prouerbium.do.4. poſt oct.paſ.17.
Proximus.fe.6.cinerum.o.

Pru-

Prudentia.in communi apoſto.Ecce ego mitto 4.o]in communi plu.mart. confiteor tibi.7.in communi virg. Decem virginib.9.
Publicani fe.6.cinerum.9.o]fe.3.do.3.quad. 23.]do.3.poſt pen.1.
Pupillaris in nati.ſancti Ioan. Bab.14.
Pulmentarium.fe.4.paſc.21.
Punitio.fe.4.do.4.quad.11.o.
Purificatio.in fe.purific.o.
Purpura.fe.3.do.2.quad.6.

De litera R.

RAboni.fe.5.paſc.20.
Rami.do.1.aduen.ord præd.21.
Reconciliatio.do 5.poſt pen.35.o.
Regina auſtri.fe.4.do.1.quad.23.o.
Regnum Dei.do.1.aduen.19.fe.5.pen.18.do. 2.poſt oct.epiph.49.o]do.3.poſt octa.epi. 1.]fe.2.do.1.quad.30.o.
Regulus.do.2.poſt oct.epiph.35.]do.20.poſt penth.o.
Res.in nati.do.20.o.
Res perdita. in communi virg. Theſauro abſcondi.7.
Reſtitutio.do.22.poſt pen.9.o.
Reſurrectio.do.in 50.14.] fe.4.do.1.quadra. 18.o]fe.5.do.4.quad.22.] fe.6.do.4.quad. 28.o]do.in ra.pal.78.o]fe.3.paſc.48.
Rex Chriſtus.do.1.aduen.ord.præd.14.o.

De litera S.

SAbbatum.fe.6.do.1.quad.28.o.
Sacerdos.do.2.poſt oct.epi.22.o.
Sacrificium. do.2.poſt oct.epi.23.o] in feſto purifi.21.
Sadducei.do.3.aduen.15.
Sagena.in communi virg. Theſauro abſcondito.6.o.
Salomon.fe.4.do. 1.quad.25.o.
Saluator.fe.3 do.2.quad.59.fe.6.do.2.quadrag.10.
Samaria.fe.6.do.3.quad.o.
Samaritana.ibid.
Sanare.do. 2.poſt oct.epi.14.o.
Sanguis in nati.do.64.o.
Sapiens in feſto ſancti Stephani o.] in communi plu.mar.Confiteor tibi.7.
Sata.ſanctæ Catherinæ de Senis.13.o.
Satagere in aſſump.21.
Sathanas.do.3.quad.o]in communi plu.mar. Qui vos audit.11.
Sator.do.in 60.30.o.
Scandalum.do.2.aduen.14.]fe.4.dom.3.quadrageſimæ 44.o.
Scarioth.do.in ra.pal.45.o.
Scenophegia.fe.3.de paſ.4.
Sciſma.fe.4.do.4.quad.44.
Scribæ.in epiph.31.[do.in ra.pal.442.
Sæculum.do.in 70.5.o.
Seducere.fe.3.de paſ.27.
Semen.do.in 60.11.o.
Seminare.ibid.
Semita.ſab.4.temporum ad.15.
Seniores.fe.4.do.quad.o] do.in ramis palmarum 442.
Sequi Chriſtum.do.2.poſt oct.epi.3.o] do.3. poſt oct.epi.o]do.in 50.36.o.
Sepultura.fe.2.do.1.quad.33.] do.3.in ramis palma.522.o.
Seruire Deo.do.1.quad 72.o.
Seruus peccati.fe.5.do.1.quad.ordinem prædica.13.o.
Sincera in vigilia ſancti Io.Bap.46.
Sichar.fe.6.do.3.quad.4.
Sydon.fe.5. do.1.quad.30.] do.11. poſt penthe.2.
Symeon.inf.oct.nati.do.3.p.
Simphonia.ſab.do.2.quad.34.
Synagoga.fe.5.do.3.quad.2.o.
Sindon.do.in ra.pal.770.
Sinus Abrahæ.fe.5.do.2.quad.35.o.
Sydon.do.1.aduen.ord.præd.43.
Syria in media noctæ nati.do.8.
Solicitudo.do. 14.poſt pen.24.8.
Soluere.fe.3.o]quad.29.o.in cathedra ſanct Petri.36.o.
Somnia.do.in ra.pal.566.o.
Somnus.ibid.564.o.
Sors.ibid.632.o.
Spelunca.fe.6.do.4.quad.134.
Spinæ do.in 60.15.o.
Splendor in nati.do.30.
Spiritus.fe.4.do. 1.quad.27.o]fe.6.do.3.quadrag 90.o]infr.octa.aſcen.3.[in feſto penthe.6.o.
Stadium.fe.6.do.4.quad.3.
Statuta.fe.4.do.3.quad.23.o.
Stella.in epi.15.o.
Stola.ſab.do.2.quad.23.
Stridor dentium.do.2.poſt oct.epi.54.
Stultitia.do.5.poſt pen.22.o.
Stupor.fe.6 pen.35.
Suſurratio.do.24.poſt pen.63.

De

De litera T.

TAlentum.do.21.poſt pen.6.o] in communi confeſſ. Homo quidam peregre.4.o.
Templum.fe.3.do.1.quad.10.o.fe.2.dom.4. quad.5.o] fe.3.do.4.quad.o.
Tempus.do.1.poſt oct.epi.o.
Tenebræ.in nati.do.26.o] do.2.poſt oct.epi. 52.o.ſab.do.de paſ.73.
Terremotus.ſab.ſanctæ.6.o.
Teſtimonium.in nati.do.35.o] fe.4.do.3.quadrag.103.o] do.in ra.pal.452.
Teſtis.fe.4.do.3.quad.105.o.do.in ramis palma.452.
Theſaurus in epi.55.o.
Theſauriſare.fe.4.cine.30.o.
Tetrarcha.ſab 4.temporum aduen.5.
Thus.in epi.56.
Tiberius.ſab.quatuor temporum aduen.2.
Timor.fe.6.pen.38.o] in feſto ſancti Ioan.Baptiſtæ.60.o.
Tyrus.fe.5.do.1.quad.1.o.do.12.poſt pen.1.
Trabs.do.1.poſt pen.53.o.
Traditiones ſeniorum.fe.4.do.3.quad.3.
Trahi ad Chriſtum.fe.4.pen.8.o.
Transfiguratio.do.ſab.do.1.quad.o.
Tres perſonæ diuinæ.in nati.do.o.
Threni.12.fe.4.hebdomadæ ſanctæ.16.
Tributum.do.22.poſt pen.15.o.
Triſtitia.do.in ra.pal.357.
Triſtis.fe.4.cinerum.17.o.
Tumultus.do.in ra.pal.19.
Turbatio.fe.6.do.4.quad.123.

De litera V.

VAh.do.in ra.pal.646.
Vallis.ſab.quatuor temporum aduen.17
Vectigalia.do.3 poſt pen.
Venari.fe.4.paſchæ.9.o.
Veniale peccatum.fe.4.do.3.quad.56.
Ventus.ſab.cinerum.5.o] do.42.poſt penthecoſten.46.o.
Verbum.do.1.aduen.25.o] fe.4.quatuor temporum aduen.58.] in nati.do.o] do.3.quadrag.93.o.
Veritas.fe.5.do.1.quad.ord.præd.4.o], in paraſce.48.o.
Veſtes.do.2.aduen.20.o.
Via.ſab.4.temporum aduen.5.
Vicijs.ſab.cine.36.Villa ibid.
Villicus.do.8.poſt pen.3.o.
Vinea.do.in 70.o] fe.6.do.2.quad.o.
Vinum.do.1.poſt oct.epi.8.o.
Viſitatio Eliſabet.fe.6.quatuor temporum aduen.o.
Vita.in nati.do.19.o] fe.2.do.1.quad.67.in feſto aſſump.29.o.
Vitis.in communi apoſt.Ego ſum vitis.o.
Vlnæ.in purifi 40.
Vocati.do.in 70.31.
Voluntas.dom.in ra.pal.370.o] de mortuis. Omne quod dat mihi pater.5.o.
Votum.fe.4.do.3.quadrageſimę.20.dom.19. poſt pen.66.
Viura.in communi confeſſo. Homo quidam nobilis.69.o.
Vxor.in deſponſatione.o.

De litera Z.

ZAchęus in dedicatio.Eccleſ.o.
Zizania dominica quarta poſt octa.epiphanię.o.

F I N I S.

R. D. D. IOANNI LVDOVICO RVVERE, DEI GRATIA EPISCOPO TAVRINENSI:

Fr. Antonius de Giſlandis Theologus, artiumq́; doctor ordinis Prædicatorum Taurinenſis ciuitatis, ac prauitatis hæreticæ Quæſitor.

S. P. D.

REPETENTI mihi ſæpenumero memoriam optime antiſtes vetus dulceq́; commercium noſtrum, familiaremq́; conſuetudinem quando ſacerdotium præpoſiti agebas in eo ſacroſancto diui Ioannis templo, cui nunc digniſſimus merito Pontifex Præſides, memini inter loquendũ prudentiam tuam ſæpe a me conuitio efflagitaſſe, tum diſcendi ſtudio, tũ in primis religione motus, vt nonnulla Euang. dubia tibi ſoluerem, atque iturus Venetias ad Synodum generalem pro diffinitione prouinciæ noſtræ Longobardiæ diligenter, & exactè inquirerem in vrbe illa nobilium Bibliothecarum Florentiſſima librum aliquem interpretantem aperteq́; exponentem nodos Euangelicos. Id cum feciſſem nec aliquid quod propoſito tuo ſatis faceret reperiſſem pro mea in te beniuolentia ſtatui votum tuum ex minima doctrina mea, a Deo mihi conceſſa pro viribus explere. Nanq; cognoſcebam generoſiſſimam ſtirpem tuam ſemper diuinarum ſcientiarum ſtudio ſummopere flagraſſe, præſertim reuerendiſſimum quondam Chriſtophorum collegij doctorum arcis ſancti Angeli, (Cui nunc tu ex inſtitutione Iulij Pontificis maximi præſides) ſplendidiſſimum lumen, ac deſideratum Dominicum Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ meritiſſimos Cardinales, necnon omnes conſanguineos tuos & fratres, vt Magnificum Martinum vici noui condominum Riualbæ principem, qui in monte regali, & Cherij ampliſſimos magiſtratus geſſit ab eiſq́; immenſa munera cum vexillis & inſignibus honorificis retulerit, denique nobiliſſime familiæ tuæ literaria virtus, ita inſita innata, copioſaq; fuit, vt facilius a Ioue fulmen, ab Hercule clauam eripere, quàm ſapientiæ amorem a ſtemmate tuo antiquiſſimo poſſimus. Nonne fulget conſpicuus inter alios celeberrimus nepos tuus Joannes Franciſcus a te merito ſucceſſor deſignatus, natus ex integerrimo Stephano Cinzani domino & vici noui condomino, ac præclariſſima matrona Lucheſſa Summi Pontificis noſtri Iulij honeſtiſſima nepte, qui a me in Sacroſancto Baptiſmatis fonte ablutus fuit bonarum literarum cognitionem in Gymnaſijs Bononienſibus Thaurinatibusq́; hauſit. Prætereo virtute præditum boniſq́; animi corporis, & fortunæ maxime nitentem Ioannem Iacobum alterum ſæculi noſtri Alcibiadem vici noui condominum filium olim magnifici Franciſci, & meritiſſime Mariæ celeberrimæ neptis, famigerati, Iuſtitia, Prudentia, Temperantia, Sanctitate. R. D. D. Amedei ex Romagnani Marchionibus Epiſcopi Montiſregalis, & ſapientiſſimi Cancellarij, Illuſtriſſime Sabaudiæ domus, cuius tui nepotis laudes & præconia Pariſienſis Achademia, & Papienſis in artibus & legibus abunde experta eſt ſilentio quoque ſciens inuoluo innumeros alios e maiorum tuorum decantata progenie clariſſimos, ne prolixa mea Epiſtola ingentes ſacraſq́; occupationes tuas non impediam, quos quidem maximis virtutibus tuis amas, ſectaris & imitaris. Igitur hoc qualecunq́; diuina gratia ac officina contextum opus tibi dedico Candidisſime iudex in quo (omnis liuor abſit) Euangelica dubia veras in ipſis interpretationes, vna cum quadruplici ſenſu in medium adducam, ſoluamq́; pręcipue inſerendo varia ſacratisſimorum doctorum dicta, maxime doctisſimi & Angeli doctoris Thomæ Aquinatis qui inter alios ita fulget, vt inter Stellas, Luna minores. Vale.

QVi credit in me ſicut di
cit ſcriptura flumina, de
ventre eius fluent aquæ
viuę. Ioã. 7. ꝙ quidẽ di-
ctum ſumitur teſte Hie
ron. in prologo Gen. ex
Prou. 5. c. vbi hƗ Deri-
uenƗ ſontes tui foras, &
in plateis aquas tuas diuide. Expoſiturus ꝓ ca
tholica vtilitate anni totius ſacroſancta Euã-
gelica quæ dietim in ſacro Miſſarũ officio de
cantantur, non quidem ex meo id aggredi tri
tico tentans, ſed meo ex ſpicis poſt terga ſa-
crorum doctorum me entium lectis excusſiſ-
ꝗue in horreo repoſito Chriſti verba ex Ioã.
Euãgelio aſſumpſi, in quibus fides cum Dei
dilectione præmittitur. ibi, qui credit in me
opere fidem approbando, & proximi chari-
tas commendatur, ibi de vẽtre eius fluent a-
quæ viuę, quæ quidem verba vt ſacri exponũt
doctores ſpirituali ſenſu accipiẽda ſunt, fides
autem & bonitas cuiuſcunque ad proximos
deriuari debet, & hoc innuit Salomon dicẽs,
fontes tui foras deriuentur. i. ſapientia ab ali
quo hauſta, alijs communicetur per doctrinã,
in plateiſq;. i. in locis publicis ſana inſtruatur
doctrina, nec obſtat ꝙ ibidem ſubditur, habe
to eas ſolꝰ, nec ſint alieni participes tui quia
ex hoc ſolum excluduntur increduli & illuſo
res, vt dominus pręcipit Matt. 7. ſanctum non
debere proiici canibus, neque margaritas por
cis, alieni. n. a Deo & veritate nullo modo par
ticipes efficiantur fidelis doctrinę, venter qui
dem vt Auguſ. exponit interioris hominis eſt
conſcientia cordis eius, fons autem qui ma-
nat de ventre eſt beniuolentia qua vult conſu
lere proximo, bibunt ergo qui credunt in do-
mino, ſi autem putet quia quod bibit ſoli ipſi
debet ſufficere non fluit aqua viua de ventre
eius, ſi autem proximo feſtinat conſulere, iõ
non abeunt in ſicco flumina quia manat, flu-
mina aĩt & nõ flumen dicit dñs, vt Chry. ait,
copioſitatẽ & vbertatem inſinuans viuentẽq;
aquam dicit agẽtem ſemper ſpũs. n. gratia cũ
in mentẽ intrauerit & firmata fuerit oĩ fonte
magis manat & neq; deficit, neq; euacuaƗ, ne
que ſtat, pro paruitate igitur ingenij mei non
cõfidens in propriis viribus hoc opus aggreſ
ſus ſum, in quo dicta ſacrorũ ꝓ dubiis occur
rentibus ſatisfactione interſerui, annũ & diẽ
q̃n hiſtoriæ Euangel. geſte, aut verba prolata
fuerunt quantũ fas fuit reperire annotaui, hi
ſtoricũ ſenſum breuibus clauſum verbis ſup-
poſui, poſtquã dubia ꝓpoſui & ſolui demum
ſenſus tres ſpũales, ſi oẽs vel aliquos ipſa Euã
gelia patiantur aggregaui, qui & quibus ap-
pellentur nominibus, & quæ ipſis ſacra euan
gelia exponi poſſint iuxta doctrinã Angelici
doctoris inferius declarabo. Opis vero aſſum
pti intentio fuit, vt cũ literis dediti fideles de
uoti, ac in ſacra ſcriptura curioſi poſt illiꝰ diei
Miſſam auditam in prandio, in quo non ſolũ
faucibus fercula miniſtranda ſunt, ſed vt & au
ribus eſurientibus propinetur verbũ Dei va-
niloquia ac ſcurilia verba quæ vt plurimũ de
conuiuiis miſcentur euitantes libellũ hũc ocu
lis offerant, & quæ in Euangelio audito du-
bis ſint enucleata proſpiciant ſicque tres prin
cipales hoĩs ſenſus viſus, auditus & guſtus vno
tpe ſatiabuntur, veruntñ cũ aliquod euãg. ſeu
hiſtoria in eo cõtenta fuerint præfigurata in
veteri teſta. in eo qui dicetur ſenſus allegori-
cus nõ ponã id ꝙ figurat, ſed id in quo figura-
tũ eſt, vt ſenſus allegoricus ſit potius illarum
auctoritatũ vet. teſt. figurantiũ, q̃ euang. figu-
rati. Procedã aũt ſm ord. Romanæ curiæ, vt
voto ſatisfaciã illius q me ad ſcribendũ impu
lit, nõ prætermittã tñ aliqđ euãg. ex vſu ord.
Præd. interpoſitũ, ſed tabulã in fine apponã,
vt facilius inueniri quodlibet poſſit. Tabula
inſuper vniuerſalis ordine alphabetico totũ
concludet opus in qua materiæ pro earum
diuerſitate hoc in libro digeſtæ, quibus in lo-
cis exarate ſint deſcribentur.

Cur præter alias ſcientias ſacra ſcriptura quatuor ſenſibus exponatur.

ANgelicus doctor in qđlibetis qđ-
libet. 6. q. 6. ar. 1. & 2. & in 1. part.
q. 1. ar. 10. & in prologo primi ſen
tentiarũ. ar. 5. & ſuper epiſtol. ad
Gala. 4. c. lect. 6. talẽ aſſignat rõnẽ
ſacra ſcriptura ad hoc diuinitus eſt ordinata,
vt p eã nobis veritas manifeſteƗ neceſſaria ad
ſalutẽ, manifeſtatio aũt vel expreſſio alicuiꝰ
veritatis, põt fieri de aliquo rebꝰ & verbis, in
quantũ. ſ. verba ſignificãt res, & vna res pt eſſe
figura alterius. Auctor ãt rerũ nõ ſolũ pt ver-
ba accõmodare ad aliqđ ſignificandũ, ſed ẽt
res põt diſponere in figurã alterius, & ſm hoc
in ſacra ſcriptura manifeſtaƗ veritas duplici-
ter, vno mõ ſm ꝙ res ſignificãtur p verba, &
in hoc conſiſtit ſenſus literalis & hiſtoricus,
ſub quo cõtineƗ ſenſus parabolicus, q a p vo-
ces

ces ſignificat aliqd ꝓprie, & aliqd figurat ue, nec eſt literalis ſenſus ipſa figura, ſed id ꝙ eſt figuratum.n.Non n.cum ſcriptura nominat dei brachium eſt literalis ſenſus quam in Deo ſit membrum huiuſmodi corporale, ſed id ꝙ p. hoc membrũ ſignificatur.ſ.virtus opatiua, & ita ſenſu literali ſacræ ſcripturæ nunquã põt ſubeſſe falſum. Alio mõ ſm ꝙ res ſunt figurę aliarũ rerũ, & in hoc conſiſtit ſenſus ſpũalis, & ſic ſacræ ſcripturæ plures ſenſus cõpetunt. vnde ad ſenſum literalem totum id pertinet, quod ex ipſa verborũ ſignificatione recte accipitur ſenſus vero qui ex figuris accipitur ſpiritualis vocatur,veritas igitur quam ſacra ſcriptura per figuras rerum tradit ad duo ordinatur.ſ.ad recte credendum & ad recte operandum. Si ad recte operandum ſic eſt ſenſus moralis,qui alio nomine tropologicus dicit[quo vocabulo in ſeq. vtar.] Si autem ad recte credendum oportet diſtinguere ſm ordinem credibilium. Vt.n.dicit Diony.4.c.cœleſtis Hierar.ſtatus Eccleſiæ medius eſt inter ſtatum eccleſiæ triumphantis. Vetus ergo teſtm̃ figura fuit noui, vetus ſimul & nouum figura ſunt cœleſtium; ſenſus ergo ſpũalis ordinatus ad recte credendum poteſt fundari in illo modo figurationis quo vetus teſtm̃ figurat nouũ, & ſic eſt allegoricus ſenſus vel typicus, ſecundũ ꝙ ea quæ in vet.teſt. contigerunt exponũtur de Chriſto & eccleſia, vel põt fundari in illo modo figurationis quo nouũ ſimul & vetus ſignificant eccleſiã triumphantẽ, & ſic eſt ſenſus anagogicus. Aduertendum tñ eſt ꝙ leo, vitulus, aquila & homo, quibus ſignificantur 4. Euangeliſtæ,& hircus caprarum quo ſignificatur rex Græcorum,& aliæ huiuſmodi ſimilitudines,per quas aliæ perſonæ a Chriſto in ſcripturis deſignantur, non fuerunt res aliquæ, ſed ſimilitudines imaginariæ ad hoc ſolũ oſtẽſæ vt ille perſonæ ſignificarentur. vñ talis ſignificatio non pertinet ad niſi ſenſum hiſtoricũ,ſed ad Chriſtum deſignandũ ẽt illa quæ in rei veritate contigerunt ordinantur ſicut vmbra ad veritatem,& ideo talis ſignificatio qua per huiuſmodi res Chriſtus,aut eius mẽbra ſignificantur, ſicut rubus ardens & non conſumens, virga Aaron quæ floruit & huiuſmodi ſignificant ſemper virg Mariam quæ protulit fructum inuiolata &c.huiuſmodi faciunt aliũ ſenſum præter hiſtoricũ.Si alicubi vero inueniatur ꝙ Chriſtus ſignificat per huius imaginarias ſimilitudines, talis ſignificatio nõ excedit ſenſum literalem,ſicut Chriſtus ſignificatur per lapidem qui exciſus eſt de monte ſine manibus. Dan. 11.aduertendum quoq; eſt ꝙ quatuor iſti ſenſus non attribuuntur ſacræ ſcripturæ vt in qualibet ei⁹ parte ſit iſtis quatuor ſenſibus exponenda,ſed quandoque iſtis quatuor,quandoque tribus, quandoque duobus,quandoque vno tantum. In ſacra n.ſcriptura pręcipue ex prioribus poſteriora ſignificantur,& ideo quandoque in ſacra ſcriptura ſecundum ſenſum literalem dicitur aliquid de priori quod poteſt ſpiritualiter de poſterioribus exponi,ſed non conuertitur. Inter omnia autem quæ in ſacra ſcriptura narrantur,prima ſunt illa quæ ad vetus teſtamentum pertinẽt, & ideo quæ ſecundum literalem ſenſum ad facta veteris teſtamenti ſpectant poſſunt quatuor ſenſibus exponi. Secunda vero ſunt illa quæ pertinent ad ſtatum præſentis Eccleſiæ, in quibus illa ſunt priora quæ pertinent ad caput reſpectu eorum quæ pertinent ad membra,quia ipſum corpus verum Chriſti, & ea quæ in ipſo ſunt geſta, ſunt figura corporis Chriſti myſtici,& eorum quæ in ipſo geruntur, vt in ipſo.ſ. Chriſto exemplum viuendi ſumere debeamus.In Chriſto etiã futura gloria nobis præmonſtrata eſt.vnde ea quæ ad literam de ipſo Chriſto capite dicuntur, poſſunt exponi, & allegorice referendo ad corpus eius myſticum,& moraliter referendo ad actus noſtros,qui ſecundum ipſum debent reformari, & anagogice inquantum in Chriſto eſt nobis iter gloriæ demonſtratum,ſed quando ſecundum literalem ſenſum dicitur aliquid de Eccleſia, non poteſt exponi allegorice,niſi forte ea quæ dicuntur de primitiua eccleſia exponantur quantum ad futurum ſtatũ Eccleſiæ præſentis poſſunt tamen exponi moraliter & anagogice,ea vero quę moraliter dicuntur ſecundum ſenſum literalem non conſueuerunt exponi niſi allegorice,illa vero quę ſecundum ſenſum literalem pertinent ad ſtatum glorię, nullo alio ſenſu conſueuerunt exponi, eo quod ipſa non ſunt figura aliorum, ſed ab omnibus aliis figurata.

EXPOSITIO

EXPOSITIO EVANGELIORVM TOTIVS ANNI,

Secundum ordinem Romanæ Curiæ, & ordinis Fratrum Prædicatorum
ædita a fratre ANTONIO DE GISLANDIS de Iaueno,
ſacræ Theologiæ & artium minimo doctore, Inquiſitore
Thaurinenſi, dicti ordinis Prædicatorum.

DOMINICA PRIMA IN aduentu domini.

Erunt ſigna in Sole, Luna, & Stellis. Lucæ 21. Matthei. 24. & Marci. 13.

Hęc verba dixit. D. Ieſus anno ætatis ſuæ. 33. die. 22. Martij feria 3.

HISTORICE.

ADuentus ſuæ maieſtatis magna cum poteſtate futuri, Dominus ſigna in cæli luminaribus, ſyderibuſque pręcedere debere prædixit: gentiũ quoque turbationem in terris, ac pelagi confuſionem ſonitus: quibus terrigenæ tabeſcent: cœlorum namque commouebuntur virtutes. Iuſſit vero ut talibus fieri exordientibus ſuperius capita erigentes proſpicere: quoniam tunc quo redimerentur pretio tempus adforet, ficulneæ cæterarumque arborum ſimilitudine: quas cũ fructificare conſpicerent æſtatem non longe fore ſcirẽt: ea etiam ſigna fieri cum cernerẽt, omnipotẽtis regnũ adeſſe agnoſcerent: eâque generationem minime prætereundum, donec cuncta completa fuiſſent: quoniam eius uerba perpetua forent. cęlum uero terramue præterire debere.

1. LIcet nunc dubiorum dilucidatio. Dubitatur igitur primo: quę ſigna futura ſunt in cæli luminaribus: Reſponde. ꝙ Mattheus. 24. & Marcus. 13. dicũt ꝙ ſol obſcurabitur: & luna non dabit ſplendorem ſuum. ſtellæq́; erunt decidentes de cælo. Iohelis etiam. 2. cap. habetur qđ Sol conuertetur in tenebras & Luna in ſanguinem, id eſt colorem ſanguineum.

2. Dubitatur quõ ſtellę cadent de cęlo R. Origenes ſuper Mattheum dicens. Dicetur aliquis: ſicut in magnis ignibus ſuccenſis incipiẽtibus tenebræ ex fumo plurimo uidentur extolli: ſic in conſumatione mundi ab igne qui ſuccẽdendus eſt, obſcurabuntur ꝑ iam lum naria magna, marceſcẽte ſtellarum lumine: reliquum earum corpuſcum exaltari nõ ualeat: ſicut primum cum a lumine ipſo portatum extollebatur, cadet de cęlo. & ita ſecundũ perdendo lumen ſtellæ dicuntur de celo cadere. vide dominica. 24. poſt trinitatem, dubio. 36.

3. Dubitatur. cur potius dominus uoluit ſigna apparere in ſole luna, & ſtellis, q̃ in aliis creaturis. Reſpondet ſanctus Vincentius in ſermone primo huius dominicæ: ꝙ illa luminaria a toto mundo uidentur. Et ideo ut totus mundus agnoſcere poſſet adeſſe iudicium, uoluit dare illa ſigna in rebus manifeſtiſſimis.

4. Dubitatur. Quæ erit illa pręſſura & quarũ gentium: Reſpon. Theophilus ſuper Mathęũ ꝙ uniuerſo populo terræ præſſura. i. communis miſeria erit, ut tabeſcant timore & expectatione malorum irruentium mundo: Et Iaco. de Voragine in ſermone ſuper hoc euangelio dicit, ꝙ erit maior præſſura quàm unquam fuerit in mundo: quia erit præſſura quę dicitur a premo premis maior quàm tyrannorum & hęreticorum fideles perſequentium, et quàm hypocritarum: & hæc erit perſecutio Antichriſti.

5. Dubitatur. quia videtur ꝙ non debeãt precedere aliqua ſigna aduentum domini ad iudicium: quia primum aduentum domini talia ſigna non pręceſſerunt, ergo nec ſecundum debent præcedere. Item. 1. Theſſa 5. dicitur dies domini ſicut fur, ita in nocte veniet, & ſic erit occultus: & per conſequens nulla ſigna præcedent. Reſpon. ſanctus Tho. ſuper. 4. ſen. di. 48. q. 1. ar. 4. q. 1. ꝙ Chriſtus ad iudicandum ueniens, in forma glorioſa apparebit propter

 auctorita-

auctoritatem quæ iudici debetur, ſed ad iudiciariam dignitatem pertinet habere aliqua iudicia, quę ad reuerentiam & ſubiectionem inducant. Ideo ante iudicium multa ſigna præcedent. vt corda hominum in ſubiectionem vēturi iudicis inducantur, & ad iudicium pręparentur huiuſmodi ſignis commoniti: & tamē dies domini dicitur uenire ſicut fur: quia ignoratur determinatum tempus, quod per illa ſigna cognoſci non poterit, & in primo aduentu chriſtus venit occultus quamuis determinatum tēpus eſſet prius præcognitum a prophetis: & ideo non oportebat huiuſmodi ſigna in primo aduentu apparere: ſicut apparebunt in ſecundo aduentu, in quo veniet manifeſtus quāuis determinatū tēpus ſit occultū.

6 Dubitatur quæ erit illa cōfuſio ſonitus maris & fluctuum. Reſpondet Euſebius ſuper Mat. quod hic docetur principium tranſmutationis vniue. ſi. ex defectu ſubſtantiæ humidę. Hac enim primo congelata uel deuorata non amplius audietur ſonitus maris: nec contingent aren im fluctus eius cauſa exuberantis ſiccitatis: & ſic nec tēpeſtas nec fremitus maris ulterius audietur: & iſto modo talis ſonus dicitur confundi: ſed Theophilus & Iacobus de uoragine, ubi ſupra dicunt, ꝙ mare & eius fluctus dabunt ſonitus terribiles & in confuſos, adeo ꝙ erit quaſi quædam confuſio & ſic dicit glo. in hoc loco.

7 Dubi. quomodo areſcent homines. Reſpō. ꝙ ſicut dicitur Prouer. 17. Spiritus triſtis exſiccat oſſa: & quoniam tunc homines propter timorem malorum inſtantium & expectationem maiorū futurorum erunt triſtes. ideo areſcent, id eſt exſiccabuntur.

8 Dubitatur. Quando uidebunt filiū hominis uenientem: ante reſurrectionem corporū uel poſt. Reſpō. quod Matth. ubi ſupra dicit ꝙ in cælis apparebit ſignum filii hominis i. crux multo ſolis radiis clarior, & hoc poſt mortem antichriſti ad conſolandum electorū & ad terrorem reproborum: ſed poſt reſurrectionem corporum ueniet filius hominis. i. Chriſtus & tunc videbunt eum.

9 Dubitatur Cur ueniet in nube Reſpō. quia in eius aſcenſione angeli dixerunt ꝙ ueniet quemadmodum aſcendit: ſed ipſe aſcendit in nube quia nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum, ideo veniet in nube.

10 Dubitatur. an ueniet corporaliter. Reſpō. quod ex hoc euangelio habetur ꝙ ueniet cū corpore. quia dicitur: tunc uidebunt filium hominis. ſed filius hominis non eſt ſine corpore & etiā Theophilus ubi ſupra, dicit, ꝙ ueniet cum corpore: quia quod uidetur, corpus eſt: ſed uidebunt eum, ergo ueniet cum corpore: quia etiam cum eo aſcendit. ut Auguſt. infert in homelia.

11 Dub. An videbitur in corpore glorioſo uel ne. Reſpon. Origenes ubi ſupra. ꝙ ſicut tranſformatus fuit in monte ſolum propter tres: ita transformabitur & apparebit in gloria multa in conſummatione mundi: ut oēs eum uideant in forma glorioſa.

12 Dub. An videbitur in maieſtate diuina uel humana, reſpō. Aug. primo de trinitate, quod uiſio filii hominis exhibebitur etiam malis: ſed uiſio formæ dei non niſi mundis corde, & ita iuſti uidebunt in maieſtate diuina & humana: ſed iniqui ſolum in maieſtate humana.

13 Dub. An reprobi cognoſcent tunc Chriſtū eſſe deum. Reſpō. ſanctus Tho. ſuper. 4. diſt in. 48. q. 1. ar. 3 quod manifeſte impii cognoſcēt eſſe deum. non per hoc ꝙ diuinitatē eius uideāt: ſed ꝑ manifeſtiſſima diuinitatis indicia.

14 Dubit. quæ erit illa poteſtas magna. Rńd. quod ut habetur Ioan. 6. erit poteſtas iudiciū faciendi in forma humana, quia dedit ei poteſtatem iudiciū facere: quia filius hominis eſt.

15 Dubitatur. ad quod ueniet. Reſpon. quod vt ex ſupradictis patet: veniet ad iudicandum mundum.

16 Dubit. Quomodo poterunt in fine mundi apoſtoli leuare caput: cum tunc in monumētis ſint. Reſpon. Euſebius ſuper Mat. dicens dicit autem hoc ad diſcipulos ſuos, non tamquā ad eos qui durare deberent in uita iſta uſque ad terminum mūdi: ſed qu. ſi uno corpore exiſtente ipſis & nobis & poſteris uſque ad conſummationem mūdi credituris in Chriſtum.

17 Dubi. cur ſic debent leuare capita. Reſpō. Gregorius in homel. iſta ꝙ hoc dicitur ad cōſolationem electorum: quaſi dicat dominus: cum plagę mundi crebeſcunt: leuate capita. i. exhilarate corda: quia dum finitur mūdus cuius amici non eſtis prope fit redemptio quā quæſiſtis. In ſcriptura enim ſacra ſæpe capue pro mente ponitur, quia ſicut capite regūtur membra: ita cogitationes mēte diſponuntur: capita itaque leuare eſt mētes noſtras. ad gaudia patriæ cœleſtis erigere & hæc eſt figura quę dicitur omopaſia, quæ eſt attributio unius partis alteri.

18 Dubitatur: quia dum arbores producunt fructum eſt æſtas & hic dicit ꝙ eſt prope. Reſpō. ꝙ hoc debet intelligi ſic ut dicũt Mat. & Marcus ubi ſupra. uidelicet cum ramus ficus fuerit tener & nata folia fuerint: quæ omnia ſunt ſigna proxima fructus producẽdi in arbore, & quæ poſtmodum paulatim progrediuntur ad maturitatem, tunc ſcitis: id eſt cognoſcitis p huiuſmodi ſigna ꝙ eſtas proxima eſt: & ita per ſigna ſupradicta cognoſcetis prope eſſe regnum dei.i.gloriã cœleſtem in quo electi ipſi transferentur.

19 Dubi. Nunquid & nunc prope eſt regnum dei. Pſal. 154. dicitur prope eſt dominus omnibus inuocantibus eum: ſed nihil aliud eſt regnũ dei niſi ipſe deus. ut dicitur Ioã. 17. quoniam hæc eſt vita æterna ut cognoſcant te ſolum uerum deum. Reſpon. quod ſemper prope eſt dominus ad gratiam infundendam: ut ſonãt uerba pſalmis ſed hic intelligitur quo ad fruitionẽ ipſius dei cum anima & corpore reſuſcitando.

20 Dubitatur: Quia nõdum illa generatio cui tunc dominus loquebatur tranſiuit ſed & plures aliæ. Reſpon. Euſebius ſuper Mat. quod dicit nouam generationem eccleſiæ ſuæ ſanctæ oſtendens duraturũ populum fidelium uſque ad id tempus quo uiſa fiat omnia & euentus uerborum ſaluatoris oculis apprehendat.

21 Dubitatur. Quod ydioma eſt amen. Reſp. ſanctus Tho ſuper Iſa. 25. cap. ꝙ eſt græcum & ſignificat ſine defectu. quandoque tamen eſt hebræum & ſic ſignificat. ſ. verum, verè, & fiat. & ſic ut ſignificat uere accipitur in euangelijs.

22 Dubitatur. Cur nullus trãſtulit amen in latinum Reſpon. S. Tho. ſuper Ioan. cap. 3. quod propter reuerentiã Chriſti ſępius utentis eo.

23 Dubitatur: cur ſolum a Ioanne replicatur amen amen. Reſpon. ſan. Tho ſuper Iſa c. 25. quia ipſe Io. altiora in euangelio ſuo narrat quam alii euãgeliſtæ. Vide feria. 5. primæ dominicę quadrageſimæ dubio decimo.

24 Dubit. quia uidetur ꝙ cœlum & terra non tranſibunt: quia Pſal. 148. dicitur Statuit ea in æternum & in ſæculum ſæculi. & Eccle. 1. c. Terra in æternũ ſtat Reſpõ. ſanctus Tho. ſuper epiſtolã ad Hebræos. ꝙ cœlum & terra quantum ad ſubſtantiam eſſentialem ipſorũ non tranſibunt, ſed ſolum quantum ad qualitates & operationes accidentales quas habent, uidelicet quantum ad motum ex quo cauſatur generatio & corruptio.

25 Dubitatur. Quomodo verba Chriſti non tranſierunt: quia ſemel emiſſum uolat irreuocabile verbum. Reſpon. quod prolatio verborum tranſiuit, ſed ſignificata eorum non tranſibunt: quoniam infallanter adimplebuntur: non tranſibunt itaque abſque ueritate ſubſequente.

ALLEGORICE.

Hoc nobis euãgelium deſtructionem ydolatriæ ſignificare poteſt. & ſuceptionem fidei Chriſti in mundo & ſic ſigna fuerunt in ſole: id eſt Chriſto, qui eſt ſol iuſtitiæ, annuntiato paſtoribus per angelos & magis per ſtellam & miracula per ipſum facta, ut homines ad eius fidẽ conuerterentur. Itẽ & in luna. i. ſemper uirgine Maria de qua dicitur Apoc. 12. c. ſignum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta ſole & luna ſub pedibus eius. ſigna magna fuerunt ꝙ per aurem concepit & poſt partũ inuiolata permanſit. Item in ſtellis. i. ſanctis apoſtolis & martyribus. Act. 5. ca. per manus autem apoſtolorum fiebant ſigna: & in terris: id eſt hominibus terrene uiuentibus, preſſura gentium talia credere nõ ualentium, qua præmebantur cum martyres ſuperare nequirent quinimo potius ab eis ſuperabantur, Daciano dicente de ſancto Vincentio martyre, Victi ſumus: pręconfuſione ſonitus maris. i. ſcientiarum mundi & fluctuum eius. i. ſapientum: are ſcentibus talibus hominibus ideſt nullum humidum radicale in quo fides ipſa fundari poſſet, habẽtibus, ſeu quaſi deficientibus: prętimore cultus ydolatriæ, quo erant imbuti de perdendi, & expectatione tali. quod tamen poſtea ſuperuenit uniuerſo orbi: quoniam in omnem terram exiuit ſonus eorum: nam uirtutes cœlorum. i. ſanctorum quæ erant a deo mouebantur: id eſt manifeſtabantur & apparebant in ipſis ſanctis, quæ apparitio uidebatur quidam motus: his autem fieri incipientibus. i. fidem catholicam annũciare incipientibus: reſpicite & leuate capita ueſtra. i. mentes veſtras ad deum habete, propter imminẽtia tormenta quæ inferent, ne ipſam fidem annunctietis, habentes totam fiduciam ueſtrã in domino, ſicut beatus Stephanus, qui intuens in cœlum uidit gloriam dei: quoniam appropinquat redẽptio ueſtra: quia ſtati onere carnis depoſito per martyrium, collegio angelorum adiũgemini: uidete ficulneam & c. ideſt in paſ-

ſonibus illatis ne timueritis: quia per huiuſmodi afflictiones uberiores fructus producetis ſicut ficulnea,uitis: & aliquæ aliæ arbores quędam,dum rami aliqui patiuntur uberiores fructus producunt: & ex earum pullulatione cognoſcitur æſtas delectabilis.ita & dum mẽbra ueſtra preſcidentur & corpora cruciabũtur, plures ad fidem cõuertentur,ut patuit in pluribus martyribus dum paterentur: & tunc cognoſcet ur uera æſtas,quę eſt fides catholica: & ueſtris corporibus deficientibus, regnũ dei propinquius efficietur. Amen.i.uere dico uobis,generatio hæc.i.apoſtolorum.& eorum doctrinam ſequentium non præteribit: id eſt non deficiet,donec omnia fiãt:id eſt compleãtur, ſcilicet uſquequo omnis mundus catholicam fidem receperit,cœlum.i.imperiũ: & terra.i.ei ſeu imperio ſubiecti, tranſibunt.ſ.de ydolatria ad fidem. ſicut Cõſtantinus tempore ſancti Si[l]u[e]ſtri:cũ ſibi adhærẽtibus, uerba autem mea.i.fides quę in uerbis meis fundatᷓ nõ tranſibit,donec mundus finiatur:quia poſt mundi finem non erit fides:ſed clara uiſio.

TROPOLOGICE.

Fideles inſtruuntur ut bene operentur:qm̃ præmia uirtutibus debẽtur: nec exemplo pęccantium a uia ueritatis deuient:quoniã erunt ſigna in ſole.i. diabolo qui transfigurat ſe in angelum lucis. & in luna.i.eccleſia peruerſorum,& ſtellis.i.hominibus peruerſa dogmata predicantibus & uitia ſuadentibus:quoniã in extremo iudicio clare demonſtrabitur, ꝙ fuerunt tenebræ & nõ luminaria: & in terris. i.hominibus terrene uiuentibus preſſura:quoniam prementur a peccatis propriis,quia faciens peccatum ſeruus eſt peccati: præ confuſione ſonitus maris.i. honorum mundi quo ſonant in auribus hominum:& fluctuum.i.diuitiarum quæ fluctuant & hęc inducũt ad peccatum areſcentibus ralibus.i.nihil uiriditatis ex charitate habentibus: præ timore uitã honores & diuitias admittendi: & expectatione, qm̃ uelint nolint expectabũt ea perdere: quoniã ſic ſupe ueniet uniuerſo orbi:in promiſſis ſpem ponentibus. nam uirtutes cœlorum.i. angeli ad cuſtodiam talium deputati, mouebuntur dolentes de eorum perditione. his autem fieri incipientibus.i.dum talia inſipientis uidere uos iuſti reſpicite,ne cecitate ducti in foueam cadatis: & leuate capita ueſtra.i. erigite mentem ueſtram ad deum eam a terrenis eleuantes, quia ſic agendo, appropinquat redemptio ueſtra. Videte ficulneam. i.exemplum capite in arboribus:quia ex bonis fructum producentibus & non ex malis & aridis cognoſcitur æſtas. Ita & uos cum uideritis.i.recte iudicaueritis hæc fieri per malos: & ab eis uos auerteritis, ſcitote quoniam prope eſt regnum Dei:cęlum.i.honores:& terra. i.diuitiæ terrenæ tranſibunt:uerba autẽ mea. i.opera bona:quę propter uerba mea operati eſtis non trãſibunt ſine præmio: quoniam ut dr Apoc.14.c. opera illorũ ſequuntur illos.

ANAGOGICE.

Gloria excellens beatorum & pœna acerbiſſima danatorum, ex ſancti euãgelii uerbis demonſtratur, quoniam poſt reſurrectionem erunt ſigna magnæ gloriæ in ſole.i. Chriſto: quia ipſe illuminabit ſupernam hieruſalem ſeptempliciter quam illuminet mundum nunc ſol naturalis:& in luna.i. ſuper uirgine Maria:quæ illuminata ab ipſo Chriſto ſuper omnes choros angelorum glorioſa ſedebit:& in ſtellis.i.angelis & beatis omnibus qui tanto lumine fruentur, & uerſa uice in terris.i.in inferno qui eſt in centro terræ:preſſura.i.inextimabilis pœna premens gentium dannatarum præ confuſione:quoniam nullus ibi ordo erit:ſed omnia confuſa:ſonitus maris,ſcilicet diaboli terribiliter ſibilantis:& fluctuum eius.i ſequacium eius aliorum dęmonum:areſcentibus hominibus damnatis in igne prę timore,qui uidentes turbabuntur timore horribili & expectatione perpetua talium tormentorum. quæ ſuperuenient uniuerſo orbi damnatorum. nam uirtutes cœlorum mouebuntur ſtupẽtes de ineffabili gloria beatorũ, & intollerabili pœna damnatorum: his autẽ fieri incipientibus dũ iudicabuntur omnes:reſpicite uos electi deũ, ipſum in quo eſt uera beatitudo ueſtra, et leuare capita ueſtra omnem iocunditatem accipiẽtes:immo præſens eſt redemptio ueſtra a tanta miſeria pœnaꝶ uidete ficulneam ſ. ſemper uirginem Mariã: & omnes arbores.i. ſanctos, qui iam producunt fructum.i.fruuntur fructu ſuorum operum glorioſo, ſcientes æſtatem iucundiſſimã regnum.ſ. dei aduenisse : amen dico uobis ꝙ hæc generatio beatorum & damnatorũ quantum ad præmia & pœnas,non præteribit donec omnia fiant.i. ſine fine gaudebunt iuſti & impii pœnas luent. Cœlum & terra tranſibunt.

bunt ceſſante eorum motu, quę in corporibus ueris cauſabat corruptionem: uerba autem mea: id eſt laudes ueſtrę quę ſunt uerba mea, cum ego ſim caput ueſtrum, non trāſibunt. i. nunquam ceſſabūt cum ſanctis ſpiritibus una uoce clamare dicentes. Sanctus, ſanctus, ſanctus, altiſſimum ſine fine laudando: qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum amen.

DOMINICA I. ADVENTVS SECUNDUM ordinem prædicatorum.

Cum appropinquaſſet Ieſus Hieroſolymis: & ueniſſet Betphage. Mat. 21. Marci. 11. Lucæ. 19. & Ioannis. 12.]

Hiſtoria huius Euangelij facta fuit anno Chriſti. 33. dominica quæ fuit die. 20. Martij.

HISTORICE.

Prope Hieruſalem cum factus eſſet Ieſus ex Betphage montis oliuarum: duobus diſcipulis ut in caſtellum quod cōtra eos aſtabat pergerēt imperauit: atque Aſinę alligatæ pullum unà cum matre ſoluta ad ſe deducerent: rogantibusque fortaſſis aliquibus cur id agerent: reſponderent, dominū his indigere: quos ſtatim dimittendi ſibi cura eſſet. Illo enim ſic aſino inſedendo uenire debere, olim uaſis eulogium præcinebat regis ſui manſuetudinē edocens. iuſſa uero diſcipuli perficientes, animalia indumentis eorum operta: ut deſuper ſederet adduxerunt. Ipſo igitur ſic Hieroſolymam uerſus incedente, a turbis plurimis uia ueſtibus ramiſque arborum ſtrata eſt: ac a præeuntibus ſequentibuſque conclamatum. oſanna benedicto Dauid nato, qui in nomine aduenirer domini.

1 Reſpondēdum nunc eſt dubiis. Dubitatur igitur, unde tunc ueniebat Ieſus Reſp. Magiſter Hiſto. Scho. quod dicitur Ioan. 12. c. ueniebat ex Bethania quo in loco die præcedenti, ſcilicet ſabbato cænauerat in domo Simonis leproſi, Martha miniſtrante & Lazaro quem a mortuis ſuſcitauerat diſcumbente: & ibi Magdalena effudit unguentū p̄cioſum.

2 Dubitatur. quid eſt Betphage. Reſpō. Nicolaus de lyra: quod eſt una uilla quæ erat ſacerdotum: qui licet nil proprij in poſſeſſionibus haberent, habebant tamē domos ad habitandum, ut dicit Remigius ſuper Mat. & ad beſtias nutriendum quando non uacabant ſeruitio diuino: & diſtabat a Hieruſalem per unum miliare, & erat in monte Olitieti uidelicet in latere. ut dicit Magi. Hi. Scho.

3 Dubitatur. qui fuerūt duo diſcipuli miſſi? Reſpon. Magiſter hiſto. ſcho. quod creduntur fuiſſe Petrus & Philippus, ad ſignificandum ꝙ ipſi primum adduxerunt gentes ad Ieſum Petrus Cornelium & eius domum, & Philippus Samariam.

4 Dubitatur. cur dicit hieruſalem eſſe caſtellum cum eſſet ciuitas? Reſpon. ſanctus Vincentius poſt Lyram, ꝙ hieruſalem erat clauſa triplici muro cum propugnaculis & fortalitiis admodum caſtri: ideo dicebatur caſtellum: & eſt hic uitium unum grammaticæ quod dicitur Tapnoſis: ut ſi mare appelletur gurges, & per figurā hyperbole excuſatur hoc uitiū.

5 Dubi. cum alii prophetæ uocauerint Hieruſalē ciuitatem: cur dominus uocat eam caſtellū? Reſpon. ꝙ merito ſic eam potuit uocare: quia debebat priuari dignitate ciuitatis propter occaſionem ſummi ſacerdotis Ieſu Chriſti epiſcopi ipſius ciuitatis: quemadmodum ſeruatur ſi quæ ciuitas interficiat epiſcopū, priuatur dignitate epiſcopali, & licet hieruſalem adhuc non eum morti tradidiſſet: tñ quia de proximo hoc factura erat, ideo quaſi iam factum eſſet quod animo conceperant, uocat eam caſtellum.

6 Dubitatur. cur dicit quod eſt contra uos? Reſpondeo contra uos: id eſt ex oppoſito uobis: quia hieruſalem erat ex oppoſito montis olíueti: in quo tunc erat dñs cum diſcipulis.

7 Dubitatur. cur alias cum ueniret hieruſalē nunquam uenit in aſina & pullo? Reſpondet Beda in homelia. quòd hoc ideo fecit, ut per hoc clareſceret ꝙ non inuitus, ſed ſponte pateretur. & in aſino uenire & a turbis rex appellari & laudari uoluit: ut quiſque cognoſceret ipſum eſſe Chriſtū, quem illo uenturū tali mō prophetia olim premiſſa ſignauerat.

8 Dubitatur. cur in ſic uili iumento uenire uoluit? Reſpondet Iacobus de uoragine. quod ſicut in natiuitate habuit pauperem matrem, in uita pauperē ſocietatem, in thalamo pauperem lectum & ſtrictum id eſt crucem, poſt mortem pauperem ſepulturam: quia in alieno ſepulchro poſitus fuit: ita & nunc uoluit habere pauperem equitaturam: uidelicet aſinam & pullum.

9 Dubitatur. cur alligabatur aſina, & an ſimiliter pullus ligaretur & in quo loco & cuius erāt. Reſpondet magiſter hiſt. ſcho. ꝙ hęc

animalia erant communia pauperibus, qui propria iumenta non habebant,& pullus etiã ut dicunt Marcus & Lucas erat ligatus & hoc in biuio ante domum cuiuſdã:ut refert Marc. & alligabantur ne diſperderentur & qui eis uti uoluiſſet cito inueniſſet eos.

10 Dubitatur. an aliquis diſcipulis ſoluentibus aliquid dixerit. Reſpon. Marcus & Lucas ꝙ ſic.& Marcus quidem dicit quod domini,id eſt qui illo die pro ſuo uſu uolebant,ſeu domini qui eos pauperibus concedebant ad hoc deputati.de hoc interrogarunt cur ſolue bant eas. Lucas uero dicit ꝙ fuerunt quidam de aſtantibus. & diſcipuli reſponderũt prout in mandatis habuerant a domino, & ſic dimiſerunt eos.

11 Dubitatur. ad quem referuntur illa uerba confeſtim dimittet eos. Reſpõ.ꝙ poſſunt referri ad illum cui loquebantur diſcipuli qui auditis uerbis ex parte Chriſti confeſtim dimiſit,uel poſſunt referri ad Chriſtum qui peracta uia in hieruſalem,cõfeſtim dimiſit eos.

12 Dubitatur. quis fuit propheta de quo hic fit mentio.Reſpon ꝙ fuit Zacharias. ca.9 ſuę prophetiæ, cuius uerba ad literam ſunt iſta. Exulta ſatis filia ſyon:iubila filia hieruſalẽ:ecce rex tuus uenit tibi iuſtus & ſaluator, ipſe pauper & aſcendens ſuper aſinam & ſuper pullum filium aſinæ.

13 Dubitatur.quæ eſt filia ſyon. cum ſyon eſſet turris & res inanimata . Reſpon. ꝙ in ſimilibus loquuntionibus ſunt plures figuræ. uidelicet methaphora, quando nomen unius rei ponitur pro nomine alterius:ut hic hieru ſalẽ appellatur filia ſyon:quia ſicut filia protegitur a matre,ita hieruſalẽ a fortalitio ſyõ. Item figura proſopopeia cum quis loquitur rei inanimatæ. cum dicitur:dicite filiæ ſyon. Item figura methonomia quando continens ponitur pro contẽto,quia hic appellatur Hieruſalem filia ſyon,cui ciuitati non debebat dici ecce rex tuus ſed hominibus exiſtentibus in ea.

14 Dubitatur quis fuit iſte rex.Reſpondet.Lyra quod Chriſtus : quia etiã doctores Hebræi exponunt hanc literam de Chriſto.

15 Dubitatur quia dicit uenit tibi.i.ad utilitatem tuam.ut exponunt doctores. nunquid uenit pro aliis quam pro iudæis.Reſpon.ꝙ principaliter uenit propter populũ Iſrael & poſt pro omnibus aliis gentibus. nam dixit non ſum miſſus.ſ. principaliter,niſi ad oues quæ perierunt domus Iſrael.Matthei.15.

16 Dubitatur.quia non uidetur ueniſſe ad utilitatem hieruſalem,quia propter eius mortẽ fuit deſtructa.Reſpon.ꝙ uenit ad eius utilitatem, quia ad utilitatem eorum qui crediderunt ex iudæis.

17 Dubitatur:quomodo potuerit ſimul ſedere ſuper pullum & aſinam.Reſpõ.ꝙ Mar. Lucas magiſter Hiſtori.Scho.& Lyra dicunt, ipſum primo ſediſſe ſuper pullo qui nondum erat domitus nec applicatus humanis uſibus & potuit fieri:& ut poſt ſederit ſuper aſinam relicto pullo qui erat laſciuus. & ſic nõ ſimul ſed ſucceſſiue ſedit ſuper utrumque.

18 Dubitatur.quare aſina dicitur ſubiugalis. Reſpon.Magiſter Hiſt. Scho.ꝙ quidam putãt eam ſubiugalem dictam: quia omnium domi nio expoſita erat, ſed ſubiugalis eſt grecum nomen:quia aſina latine,grece ſubiugalis dicitur, & utrumque nomen ob eandem cauſam inſtitutum eſt. Hoc enim iumentum primum inſedit homo,& a ſedendo aſinum dixit. Vnde aſinus quaſi aſidus: & grecus dixit ſubiugalem.

19 Dubitatur. cur impoſuerunt ſuper eos ueſtimenta ſua. Reſpon. ut decentius Chriſtus ſuper eos ſederet.

20 Dubit.quia dicit in ſingulari plurima autẽ turba,& in plurali ſtrauerunt. Reſpon. ꝙ hic eſt figura anthitoſis. quando numerus pluralis ponitur pro ſingulari, & etiam nomina ſignificantia multitudinem : ut turba & populus poſſunt coniungi cum utroque numero.

21 Dubi.cur ſternebant ramos in uia , qui uidebantur impedire tranſitum.Reſpondet Lyra.ꝙ uiriditas ramorum erat ſignum magnæ letitię, nec erant rami magni ſed frondes. ut Marcus dicit :quare non impediebant, ſed potius iocunditatem præſtabant.

22 Dubitatur. unde erat illa turba quæ ramos ſternebat.Reſpon.magiſter Hiſto.Scho.quod multi ueniebant cum Ieſu ex Bethania, qui ſequebantur propter miracula, & multi uenerunt ex hieruſalem ſcilicet plebecula,& pueri hieroſolymorum, & turba multa quæ uenerat ad diem feſtum, & ut Ioannes dicit, portantes ramos oliuarum,uenerunt obuiam ei.

23 Dubitatur.quid ſignificat Oſanna . Reſpõ. Remigius ſuper Matth.Ma. Hiſto.Scho.& Lyra,quod eſt nomen hebræũ compoſitum ex duobus uocabulis,ſcilicet itegro & corrupto: uidelicet ex oſſi. hebræo, qđ latinæ eſt ſalua, & an.

& anna. quod eſt aduerbium optandi apud hebræos. & latine dicitur utinam, uel obſecro, & ita deberet dici Oſanna: & remoto per corruptionem dicitur Oſanna, id eſt utinam uel obſecro ſalua filio Dauid.i.Chriſto, qui erat ex progenie Dauid.

14 Dubitatur.quam laudē attribuebant Chriſto.Reſpon.ꝙ ſecundum Mat. laudantes dixerunt: Benedictus qui uenit in nomine domini. ſecundum Marcum. benedictum regnum patris noſtri Dauid ſecundum Lucam, pax in cęlo & gloria in excelſis.ſecundum Ioan.benedictus rex iſrael qui uenit in nomine domini.

ALLEGORICE.

Hæc hiſtoriæ præfigurata fuit & prænuntiata Zacha.9.ca.ut dictum eſt.Dub.12.Item.1. Regum.19. quando Dauid triumphans cum capite Goliæ uenit hieruſalem, & a populo laudatus,unde uerſus. Hoſtē qui ſtrauit laudatur carmine Dauid.Item.4.Regum.5.quando Helyſeus rediit cum pallio Helyæ & duplici ſpiritu & adoratus fuit a prophetis, unde uerſus. Gloria natæ dei tibi conuenit huic Helyſei.Item Leui.26.quando Moyſes dixit filiis Iſrael:ſumetis uobis ſportulas palmarū frōdeſq; arboris pulcherrimæ & letabimini. Item.3.Regum.1. quando Dauid dixit ponite filium meum ſuper mulam meam & ungite eum regem.ſic hodie Chriſtus rex fuit ſalutatus:unde uerſus.Carmen hebræorum te laudat Chriſte ſonorum.

TROPOLOGICE.

Volens Hieroſolymam uenire.i.habere pacem cum deo,tranſeat per Berphage,peccata ſua confitendo ueniat ad mōtem olíueti opera miſericordiæ implendo. mittat duos diſcipulos intellectum.ſ.& uoluntatem,ut ſoluant aſinam ſenſualitatis & adducant ad Ieſum ſaluantem, & imponat deſuper ueſtimenta uirtutū,& ſedeat audiendo prædicatores & ſternat ueſtimenta animæ,ut corpus ſpiritui ſeruiat: cedat ramos de arboribus.i. ſanctorum ſcripta diligenter mēte reuoluat,quibus ſtantes ne cadant roborantur. Ipſi ne diutius faciant hortantur reſurgētes ut uirtutibus exerceantur inſtruuntur, & laudes bene geſtorum deo attribuantur.

ANAGOGICE.

Deſignatur ex hoc euangelio triumphus Chriſti,quando peracto uniuerſali iudicio cœleſtem hieruſalem aſcendet per Betphage.i. per confeſſionem fidelium ad montem oliueti,eos ungens exultationis oleo:duabus comitatus naturis angelica & humana,ſedens ſup thronum glorię præeuntibus angelis & ſequētibus iuſtis cum ſuis palmis uictricibus: cantantibus & deum laudātibus,qui in æternum eſt benedictus. Amen.

DOMINICA SECVNDA Aduentus.

Cum audiſſet Ioannes in uinculis opera Chriſti Mat.11. & Luc.7.]

Hiſtoria huius euangelii facta fuit anno Chriſti.die.31.decembris.

HISTORICE.

Intellectis domini geſtis Ioannes uinculis conſtrictus,rogauit duobus ad eum diſcipulis tranſmiſſis,an ipſe qui uenturus eſſet foret.an uero quis alius expectandus mundo eſſet:quibus dominus imperauit,ut quę audiſſent ac intuiti eſſent Ioanni referrēt:aſſerens cæcos depulſis tenebris clare intueri: claudos incedere:lepra reſperſos ſanari: ſonos percipere ſurdos:defunctos in uitā redire:egenoſque euangelium annunciare:illūque fore felicem, qui ſcandalum non pateretur in eo. quibus abſcedentibus, turbas dominus de Ioanne allocutus eſt, quod in deſerto proſpecturi acceſſiſſent, & an ab his harundo uento iactata, ſeu uir mollibus indutus qui regum palatia frequentāt uiſi fuiſſent.an uero prophetam quē piam proſpexiſſent. ſubinferens ipſos nedū prophetam, ſed excellētiorē fuiſſe cōſpectos.

1 Aliqua dubia ſoluenda ſunt. Dubitatur in quibus uinculis renebatur Ioannes. Reſpondet Marcus vj capitulo, quod in uinculis fuit poſitus ab Herode eo ꝙ eum arguebat propter herodiadem quam tulerat Philippo fratri ſuo uxorem.

2 Dubitatur.a quibus audiuit Iohannes opera Chriſti. Reſpon. magiſter hiſto. ſcho. poſt Lucam.c.vij.quòd hæc audiuit Ioannes a ſuis diſcipulis,qui continue ueniebant ad eum uiſitandum & idem ſentit Glo. in hoc loco.

3 Dubitatur.cur diſcipuli Ioānis opera Chriſti retulerunt ipſi Ioanni.Reſp.glo ꝙ ex quadam æmulatione hæc retulerunt: dicentes ꝙ Chriſtus faciebat multa miracula idem dicit Beda ſuper Math.

4 Dubitatur.cum Ioannes baptizaſſet Chri-

ſtum & dixiſſet. Ecce agnus dei, cur nunc quę- rit an ſit ipſe qui uenturus eſt. Reſpon. Greg. in homel. quòd Ioannes non interrogabat Ieſum per diſcipulos an ueniſſet ad ſaluandum mundum, quia hoc prædicauerat ipſe Ioãnes ſed quærebat an ſicut per ſe uenerat ad mundum ſaluandum, ita per ſe deſcendere uellet ad infernum ad liberandum ſanctos patres: ut ſicut fuerat præcurſor eius annuncian do Chriſti natiuitatem mundo: ita etiam ipſe Ioannes moriens fieret eius præcurſor apud ſanctos patres in inferno, eis annuntiando eius aduentum: unde Hiero. dicit hic. Ioãnes non dicit tu es qui ueniſti, quia ſciebat ipſum ad ſaluãdum ueniſſe. ſed dicit: tu es quę uenturus es: ſcilicet ad infernum. Lyra uero poſt magiſtrum hiſt. ſch. dicit, quòd Io. nõ dubitauit ipſum eſſe redempturum per ſe ſanctos patres, cum eſſet pluſquam propheta hoc ſciebat: nec hoc quæſiuit quaſi dubitaret: ſed propter ſuos diſcipulos dubitantes quaſi eis dubitantibus & interrogantibus a Ioanne an Chriſtus eſſet meſſias reſponderit: uadatis ad eum & uos ipſi eum de hoc interrogate. & ita etiam tenet Chryſoſtomus in hoc loco.

5 Dubitatur, cur Ioannes miſit diſcipulos ad Chriſtum. Reſpon. Chryſoſtomus hic quòd fecit ex fraternali charitate: ſciens ſe in breui moriturum: ut ſui diſcipuli poſt eius mortem non remanerent in incredulitate.

6 Dubitatur, qui fuerunt illi diſcipuli miſſi. Reſp. quòd nomina eorum nullibi legi.

7 Dubitatur cur duos miſit & non plures. Reſpon. Chryſoſto. in ho. & Iacobus de uora. in ſermone hodierno, quòd miſit duos quoſdam quos nouerat fortaſſis alijs perſuaſibilio res exiſtentes, ut inſuſpicabilis interrogatio fieret: & ex rebus ipſis diſceret diſtantiã inter ipſum & Ieſum. Miſit autem duos, quoniã in ore duorũ teſtiũ ſtat oẽ uerbum: nec miſit oẽs diſcipulos, quia ubi multitudo ibi confuſio: & etiam ut oſtenderet ſe eſſe mẽbrũ Chriſti, qui mittebat diſcipulos binos prædicare.

8 Dubitatur, quid audierant & uiderãt quæ debebant renunciare Ioanni. Reſpõdet Cirillus ſuper Matthæum quod diſcipuli Ioannis audierant Ioannẽ prophetas legentem, & ipſum Chriſtum uiderunt dicta prophetarũ ad implentem. Ideo dixit, nunciate Ioanni quæ audiſtis ab eo de prophetis: & uidiſtis a me fieri iuxta prophetata ipſa. poteſt etiam eſſe ut diſcipuli Ioannis cum uenerunt ad Chriſtum inuenerant eum prædicantem: & poſt prædicationem languidos curantem: & ita dixit eis ut renunciarent Ioanni, quæ audierant ab ipſo predicantem: & uiderant ſcilicet mira cula ab ipſo facta.

9 Dubitatur, cur Chriſtus non reſpondit clare, quòd eſſet ſaluator mũdi. Reſpondet Chryſoſtomus in homel. dicens. Chriſtus autẽ noſcens mentem Ioannis, non dixit quoniã ego ſum: quia per hoc rurſus obſiſteret hoc audiẽtibus: excogitaſſent enim & ſi non dixiſſent quod iudæi ad ipſum dixerunt, tu de teipſo teſtimonium perhibes. Ideo a miraculis fecit eos dicere inſuſpicabilem doctrinam faciens & manifeſtiorem, teſtimonium enim quòd eſt a rebus, credibilius eſt teſtimonio quod eſt a uerbis.

10 Dubi. quomodo potuerunt cognoſcere p iſta miracula quod Chriſtus eſſet ſaluator mũdi. Reſpon. Iacobus de uoragi. ſermone primo huius dominicę: quod iſta miracula clare demonſtrant Chriſtum fuiſſe uerum ſaluatorem mũdi. Primo quidem ratione prophetię. Eſa. 35. ca. dicentis. Deus ipſe ueniet & ſaluabit nos: tunc aperientur oculi cœlorum: & aures ſurdorum patebunt: tunc ſaliet ſicut ceruus claudus: & aperta erit lingua mutorum. Secũdo ratione multitudinis & abundantiæ: quam uis enim ante Chriſtum multa miracula facta fuerunt, Chriſtus tamen in maiori abundantia ipſa fecit Io. 15. Si opera non feciſſem in eis ſcilicet in abundantia, quæ nullus alius fecit &c. Tertio ratione ſingularis potentiæ: quia Chriſtus imperio miracula faciebat. Vnde Ambroſius: ſi Thobias lumen recepit, hoc fuit angeli non hominis medicina. ſi Helias mortuum ſuſcitauit, ipſe rogauit. ſi Heliſæus leproſum mundauit ualuit figura myſterij nõ auctoritas præcepti.

11 Dubi. quomodo ſurdi audiũt & cæci uidẽt. Reſpon. quod illi qui fuerant ceci & ſurdi, ſanati uident & audiunt.

12 Dubi. quomodo pauperes euangelizantur. Reſpon. Lyra, id eſt denuntiantur habere regnum cælorũ: & Iaco. de uora. ſermone primo huius dominicæ: euangelizantur, id eſt per euangelium illuminantur & conuertuntur: adeo ut dicit hic Hierony. quòd inter diuites & egenos in prædicatione, nulla diſtantia ſit.

13 Dubi multi ante Chriſtum & poſt nõ fuerunt ſcandalizati in Chriſto: qui tamen non ſunt

ſunt beati. Reſpondet Iacobus de uoragi. ꝙ Chriſtus dixit prædicta uerba ut tangeret diſcipulos Ioannis, qui erant inuidi & incredu li. unde ſemel ut dicitur Matt. 10. c. ſe adiunxerunt cum phariſęis dicentes: quare nos & phariſæi ieiunamus frequenter, diſcipuli autē tui non ieiunant: & ſcandalizabantur in eo. tum quia Ioannes fuerat auſterę uitæ: Chriſtus autem late comedendo & bibendo ex his quæ ſibi apponebantur, tamen etiam quia credebant ipſum eſſe purum hominem, uidentes eũ paſſibilem, & ideo eos tangendo in generali dicebat, licet faciam multa miracula quo ad cęcos: claudos &c. Et ex hoc poſſit cognoſci diuinitas mea: tamen quia ſum paſſibilis & uitæ cõmunis, beatus ē id eſt nos mihi adhærentes: & alii credentes per miracula: beati eritis ſi non fueritis ſcandalizati in me, cũ patiar. & ita iſta uerba non dicuntur abſolute: ſed habent relationem ad ſupraſcripta dicta Chriſti & miracula: & ita licet multi ſint dãnati Chriſtum ignorãtes, ad tales non dirigebantur uerba Chriſti, ſed ſolum ad eos qui eũ nouerant & in ipſum crediderant qui eſſent beati ſi non ſcandalizarentur in eo.

14 Dubitatur, quid eſt ſcãdalizari. Reſp. quòd ſcandalum iuxta gl. ſuper illud Matthe. 18. c. ue mundo a ſcandalis, eſt dictum uel factum minus rectum, præbens alijs occaſionem ruinę & ita in Chriſto non poterat eſſe ſcandalum, aliquod uel aliquid quod haberet alijs dare materiam ſcandali.

15 Dubi. cur Chriſtus noluit laudare Ioannē præſentibus ſuis diſcipulis. Reſpon. Græcus & Chryſoſtomus ſuper Matt. hoc fecit: ut nõ uideretur homini adulari.

16 Dubitatur: ut quid uoluit eum laudare coram turbis. Reſpon. Cyrillus & Chryſo. ſuper Matt. quod dominus hoc fecit, tãquam cognoſcens ſecreta hominũ: cognouit enim aliquos dicturos: ſi uſq; hodie ignorat Ioannes Ieſum qualiter eum nobis oſtendebat dicens, Ecce agnus dei: ut igitur ſanaret hanc paſſionē quã eis acciderat. damnum quod ex ſcandalo procedebat excluſit laudando Ioan. firmitatem & ſtabilitatem.

17 Dubi. de quo deſerto hic loquitur Reſpon. quod ut habetur Matt. iij. ca. Ioan. 1. loquitur de deſerto Iudeæ: nam ibi dicitur in diebus illis uenit Ioannes baptiſta prædicans in deſerto Iudeæ: quod erat trans Iordanem.

18 Dubi. quõ uiderũt Ioannē in deſerto cum eſſet in carcere. Reſpon. hic gl. dicens: non autem tunc exierãt in deſertum ad hoc ut uiderent Ioannē, nec enim erat tũc in deſerto ſed in carcere: ſed præteritũ refert: quia frequenter exierat populus in deſertum uidere Ioannem, cum adhuc eſſet in deſerto.

19 Dubi. cur potius ipſum dixit non fuiſſe harundinem quàm aliam arborem. Reſpon. Iacobus de uoragine in ſermone quod Chriſtus uolens oſtendere firmitatem & immobilitatē Ioannis dixit ipſum nõ eſſe harundinem: quoniam harundo habet radices in arena & timet uẽtum pluuiam, & flumen, & quia Ioannes non potuit flecti uento quando phariſæi uolebãt eum habere pro Chriſto, Reſpondēs non ſum ego Chriſtus: nec potuit commoueri pluuia quando poſitus fuit in carcerem propter Herodiadē: nec potuit per flumen a ſoliditate iuſtitię eradicari, quando fuit decapitatus: ideo ueraciter non fuit harundo: quæ prædicta tria timet: quæ nulla alia arbor omnia in ſe complectitur.

20 Dubitatur, Quid intelligitur per mollibus ueſtitũ. Reſpon. Grego. in homel. ꝙ molles ueſtes dicunt ueſtes prætioſę quibus nõ induebatur Ioan. ſed ueſtibus factis de pilis camelorũ.

21 Dubitatur. an ſit peccatum uti prætioſis ueſtibus. Reſpon. S. Tho. ſecunda ſecundę. q. 169. art. 1. ꝙ poteſt eſſe peccatum ex inordinato affectu per ſuperabundantiam & per defectũ. & quantum ad ſuperabuntiam contingit inordinatio affectus tripliciter. uno modo ꝑ hoc quod aliquis ex ſuperfluo cultu ueſtium hominum gloriam quærit, prout ſcilicet ueſtes & alia huiuſmodi pertinent ad quendam ornatum. Alio modo ſecundum quod homo per ſuperfluum cultum ueſtium quærit delitias, ſecundum quod ueſtis ordinatur ad corporis fomentum. Tertio modo ſecũdum quòd nimiã ſollicitudinem apponit ad exteriorem ueſtiũ cultum, etiam ſi non ſit aliqua inordinatio ex parte finis. Ex parte autem defectus ſimiliter poteſt eſſe duplex inordinatio per affectum. Vno modo ex negligentia hominis, qui non adhibet ſtudium uel laborem cum ad hoc ꝙ exteriori cultu utatur ſecundum quod oportet. Vnde Philoſo. dicit in 7. Ethic. quòd ad mollitiem pertinet quòd aliquis trahat ueſtimentum per terram, ut non laboret eleuando ipſum. Alio modo ex eo quòd ipſum defectũ exterioris cultus ad gloriã ordinat. Vnde dicit Auguſtinus in lib. de ſermone domini in monte.

monte.non in ſolo rerum corporearum nitore atque pompa: ſed etiam in ipſis ſordibus & lutoſis eſſe poſſe iactantiam & eo periculoſiorē, quo ſub nomine ſeruitutis dei decipit: & Phi.in 4. Ethi. dicit ꝙ ſemper abundãtia & inordinatus defectus ad iactãtiã pertinet.

22 Dubitatur, quia uidetur quòd prælati eccleſiæ qui utũtur precioſis ueſtibus peccent S.Tho.ſecunda ſecundæ.q.169.art.j.ad.ij. ꝙ illi qui in dignitatibus conſtituuntur: uel ẽt miniſtri altaris prætioſioribus ueſtibus quã cæteri induuntur:non propter ſui gloriã, ſed ad ſignificandam excellentiam ſui miniſterij uel cultus diuini: & ideo in eis nõ eſt uicium.

23 Dubitatur, quia uidetur quod aliqua religioſi mendicantes qui utuntur uilibus ueſtibus peccent. Reſp. Sanctus Tho. loco prædicto: quod non ſemper qui utitur uilioribus ueſtibus quàm cæteri peccat. ſi enim hoc facit propter iactantiam uel ſuperbiam: ut ſe cæteris prę ferat, uitium ſuperſtitionis eſt: ſi autem facit propter macerationem carnis, uel humilitatem ſpiritus ad uirtutem temperantiæ pertinet. Præcipue autem competit uilibus ueſtimẽtis uti his, qui alios & uerbo & exẽplo ad pœnitentiã hortantur: ſicut fecerunt prophetæ. Vnde quædã gl. Matt. 3.c.dicit. Qui pœnitentiam prædicat, habitũ pœnitentię ꝑtendit.

24 Dubitatur, an ornatus mulierum ſemper ſit cum peccato mortali. Reſpon. S. Thom. loco prædicto. artic. 2. quòd circa ornamenta mulierum ſunt eadem attendenda quæ dubio 21. dicta ſunt circa exteriorem cultum: & inſuper quoddam aliud ſpeciale: quòd ſcilicet muliebris cultus uiros ad laſciuiam prouocat ſecundum illud Prouerb. 7. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio, præparata ad decipiendum animas: poteſt tamen mulier licite operã dare ad hoc quòd uiro ſuo placeat, ne per eius contemptum in adulterium labatur: & hoc poteſt facere abſque peccato. Illæ autẽ mulieres quæ uiros non habent, nec uolũt habere & ſunt in ſtatu non habendi, nõ poſſunt abſque peccato appetere placere uirorũ aſpectibus ad concupiſcendum: quia hoc eſt dare eis incentiuum peccandi: & ſi quidem hac intentione ſe ornent ut alios prouocent ad concupiſcentiam mortaliter peccant. Si autẽ ex quadam leuitate uel etiam ex quadam uanitate propter iactantiã quandam, non ſemper eſt peccatum mortale: ſed quandoq; ueniale & eadem ratio quantum ad hoc eſt de uiris.

25 Dubi. An mulieres ſine peccato nudatis capillis poſſint incedere Reſpon. San. Tho. loco prædicto, quòd nõ, ut uult Auguſtinus in epiſtola ad Poſſidium dicens, quòd capillos nudare fœminas quas etiam caput uelare apoſtolus iubet: nec maritatam decet: in quo tamen caſu poſſent aliquę a peccato excuſari: quãdo hoc nõ fieret ex aliqua uanitate, ſed propter contrariam conſuetudinem, quamuis talis conſuetudo non ſit laudabilis.

26 Dubi. An mulieres poſſint uti figmentis in facie ad ſe colorandũ abſq; peccato. Rñd. S. Tho. ubi ſupra, ꝙ mulierum fucatio eſt quædam ſpecies fictionis, quę non poteſt eſſe ſine peccato: non ſemper tamẽ eſt cũ peccato mortali, ſed ſolum quando ſit propter laſciuiã uel in diei contemptũ: & in his caſibus loquitur Cyprianus in lib. de habitu uirginum. Sciendum tamen, quòd aliud eſt fingere pulchritudinem non habitã, & aliud occultare turpitudinem ex aliqua cauſa prouenientẽ: puta ægritudine uel aliquo huiuſmodi, hoc enim eſt licitum, quia ſecũdum Apoſtolũ. 1. Corin. 12. c. quę putamus ignobiliora mẽbra corporis eſſe, his honorẽ abundantiorem circundamus.

27 Dubitatur: An liceat mulieri uti ueſte uirili uel econtra. Reſp. S. Tho. ubi ſupra, quòd non niſi propter aliquã neceſſitatem uel cauſa ſe occultandi ab hoſtibus, uel propter defectum alterius ueſtimenti, uel propter aliquid aliud huiuſmodi.

28 Dubitatur: An alibi quàm in domibus regũ ſint mollibus induti. Reſp. Lyra: quòd Chryſtus non negauit, quin alibi inueniantur ſic induti: ſed ut plurimum in domibus regum & ducum morantur.

29 Dubitatur: Quia dominus hic dicit Ioannem eſſe prophetam, & tamen ipſe Ioannes negat ſe eſſe prophetam. Ioan. j. c. Reſpon. Iacobus de uorag. poſt Aug. & Origenem, quod propheta dicitur tripliciter. Vno modo in generali: & ſic omnis prophetans dicitur propheta ſiue de præſenti, reuelando ſecreta: uel de præterito uel de futuro, de quolibet ſolum prophetando: & iſto modo Ioan. negauit ſe eſſe prophetam, ſcilicet de aliquo prædictorum temporum ſolum, quia de præterito prophetauit ꝙ Chriſtus ante eum factus erat, de præſenti eum digito demonſtrando, & de futuro quando dixit, ueniet poſt me, cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calciamenti. Alio modo in ſpeciali quis dicitur propheta, & ſic

meſſias

meſſias uenturus dicebatur propheta. Deutero. 18. prophetã ſuſcitabit uobis deus de fratribus ueſtris; & iſto etiam modo negauit Ioãnes ſe eſſe prophetam. 1. Chriſtũ. Tertio propheta dicitur in ſingulari, & ſic apud hebræos heliſęus dicebatur propheta per figuram anthonomaſiæ, & ſic quoque Ioannes negauit ſe prophætam, ſcilicet heliſæum.

30 Dubitatur cur dicatur pluſquam prophæta Ioannes: reſpõdet quia de preterito, de præſenti & de futuro prophetauit, alii autẽ prophetæ ſolum de una differentia illorum temporum ut dictum eſt dubio præcedenti.

31 Dubitatur quomodo Ioannes dicitur angelus, & ubi ſic dicitur. Reſpon. q̃ uerba Chriſti habentur Malachiæ. 3. c. & ut Tytus in commentariis euangeliorum dicit Angellum appellat hominem non quia natura eſſet Angelus, homo enim naturaliter erat, ſed q̃a opus Angeli exercebat nunciando Chriſti aduentum: idem dicunt Gregorius & Hieronymus.

32 Dubitatur, quõ preparauit uiam ante Chriſtum. Reſpõ. Ambr. ſuper Lucam dicens, uiã. In quo non ſolum naſcendi ſecundum carnẽ omine fideique nuncio, ſed etiã præcurſu quodam parauit paſſionis. Gloſſ. uero exponit ſic. ꝑparabit uiam i. per uia reddet ſibi corda auditorũ, penitẽtiã prædicãdo & baptizando.

ALLEGORICE.

Ioannes in uinculis qui ante Chriſtum demõſtrauerat, ſignificat Moyſaicam legem quę Chriſtum futurum promiſerat, quæ nunc in uinculis alligata non ualens per ſe clare demonſtrare duos diſcipulos. i. populos iudeorum uidelicet atque gentilium ad Chriſtũ. i. eius euangelia mittit. ut agnoſcant ipſum fore, quem ipſa lex uetus pronuntiauerat futurum, qui populi euangelicam doctrinam audientes & miracula Chriſti in euangeliis deſcripta, euangelizantur, i. illuminantur, qui erant pauperes uirtutibus, quoniam ſine fide erant & cæci & claudi bonis operibus, ſurdi, & uita gratiæ priuati, & ſanantur per fidem, quæ fuit harundo uento hęreticorum & tyrannorum agitata. prout Apo. 21. c. dicitur qui loquæbatur mecum habebat menſuram harũdineam aureã i. fidem catholicam. & mẽſus eſt ciuitatẽ per ſtadia duodecim millia q̃ ſunt articuli fidei 12. & ſunt millia quia perfecti ſunt, & in deſerto huius mundi Chriſtus ueſtitus eſt mollibus ueſt. bus ſ. pietatis & miſericordiæ, ut nos in manſionibus regis regũ inducat, quæ uetus lex prophæta eſt & pluſquam propheta omnes compræhendens prophetas antiquos: & eſt Angelus Dei. quia a deo data, Chriſtum annũciauit, & Chriſto per præcepta & cerimonias ipſum repręſentãtes uiam preparauit, cum ipſam ſoluere non uenerit ſed adimplere.

TROPOLOGICE.

Peccator in uinculis peccati conſtrictus ſtuitur recurrere ad Chriſtum, mittẽdo duos diſcipulos, intellectum ſcilicet & uoluntatem ipſum deprecando ut cæcitas, ſurditas, & cæteri defectus per peccatum induti auferantur & ſic euangelizabitur, illuminabitur, & erit pauper relictis põpis mundi, & beatus deo ad hærendo, & iam non erit harundo uolubilis & iactata, neque mollibus ueſtibus libidinis indutus, ſed erit propheta & pluſquam propheta, dictis prophetarum & eorum conſiliis acquieſcendo, & angelus Dei ipſum cuſtodiet ne offendat ſed ꝑ uiã rectã ꝑperatam incedat.

ANAGOGICE.

Contemplari licet uitam futuram poſtquam a uinculis carnis fuerimus ſoluti, ad quam ingrediemur cum duobus diſcipulis poſt iudicium generale, anima ſcilicet & corpore, in qua, cecitate depulſa, Deum omnipotentem cernemus ſicuti eſt, audientes laudes & melodias angelicas ſurditate abiecta, abſterſa omni lepra, cęteriſque corporalibus defectibus, in qua & beati erimus relicto huius mundi deſerto, nec uento aliquo iactabimur, & nequaquam mollibus ueſtibus, ſed perpetuis induemur, clareq; intuebimur quęcunque per prophetas obſcure dicta ſunt, gaudebimuſque cum angelis Dei, qui nobis illuc accedendi uiam prępararunt.

DOMINICA III. ADVENTVS.

Miſerunt iudæi ab hieroſolymis ſacerdotes & leuitas Ioan. 1. Luc. 3. & Marci. 1.

Hyſtoria huius euangelii facta fuit anno Chriſti. 31. die. 15. Aprilis.

HISTORICE.

Ad Ioannem in Bethania transiordanem prædicãtem & baptizantem Iſraelitæ ex hieroſolimorum urbe ſacerdotes atq; leuitas ex phariſeis miſerunt, ut ab eo percontarentur quiſnam foret, cumq; faſſus fuiſſet nequaquã ſe eſſe Chriſtum, rogabant an Helyas foret

aut ſaltem propheta aliquis ipſo uero id quo que negante inſtabant, ut quis eſſet ediceret quatenus eis qui eos miſerant facerent ſatis. Reſpondet ſe eſſe clamantis uocem in deſerto, ut altiſſimi uias directas faceret iuxta Eſayę uaticinium: cũ uero qua poteſtate baptizaret perquirerent nullus ex nominatis ab eis fore. Reſpõdet ſe quidem in aqua baptizare, ſed in medio eorum ſtetiſſe ipſis ignorantibus qui poſt ipſum affuturus eſſet, & ſi factus ante ipſum fuiſſet, cuius calciamentorũ ſoluere ligamina indignus exiſtere.

1 TOllere dubia per ſolutiones reſtat Dubitatur: igitur, cur dicitur miſerũt iudei cum omnes hieroſolymitæ iudei forent. Reſpon. quod Lyra dicit quod qui mittebant, erãt ex tribu Iuda. Ideo dicitur miſerunt iudæi, verũ dici poteſt quòd Hieruſalem nõ ſolum iudæi inhabitabant, ſed etiam gentiles, ut Pilatus cum ſua familia, ideo dicitur iudæi, ne quis crederet Pilatum eos miſiſſe.

2 Dubitatur cur iudæi ad Ioan. miſerunt Reſpon. Aug. ſuper Io. quòd hoc fecerunt, quia mouebantur excellentia authoritatis, quia auſus eſt baptizare.

3 Dub. cur potius exiſtimabant Io. eſſe meſſiam quàm dominum Ieſum Chriſtum. Reſp. Chryſo. in home. quod tribus de cauſis. Primo propter genus illuſtre quoniam ſciebant Ioan. eſſe filium ſummi ſacerdotis, & Ieſum putabant filium fabri & pauperculę mulieris. Secundo propter habitus aſperitatem, quia Ioannes erat indutus de pilis camelo tom. 1. ueſtibus ex pilis camelorum contextis. Ieſus autem ferebat ueſtes communes. Tertio propter uictus parcitatem, quia Ioannes habuit duriſſimum uictum. Chriſtus autem comedebat & bibebat de his quæ apponebantur, & poteſt addi. Quarta ratio, quia Ioannes ſtabat in deſerto ſolitarius fugiens conſortia hominis Chriſtus aũt conuerſabatur cum publicanis & peccatoribus.

4 Dubitatur. cur potius miſerunt ſacerdotes & leuitas quam doctores uel ſcribas. Reſpon. Origenes ſuper Ioan. Quia Ioannes erat de ſtirpe ſacerdotali, ideo potius mittũt ad eum ſacerdotes & leuitas tanquam proximiores quàm alios nuncios.

5 Dub. cur potius miſerunt ab hieroſolymis quam ab aliis ciuitatibus. Reſpon. ꝙ in hieruſalẽ quæ erat metropolis & caput regni ſumme urgebat ſtudium legis, & ibi erat famoſa opinio ꝙ tempus aduentus meſſiæ erat de ꝓximo, quia uidebant ablatum regnum. Gene. 49. c. Non auferetur ſceptrum de iuda & c. Et quia uidebant impletas hebdomadas. Dañ. 9. c. Et ex alia parte conſiderabant mirabilem natiuitatem. Io. & eius ſanctitatem, ideo ab hieroſolymis miſerunt, ut ſcirent ab eo ſi erat Chriſtus.

6 Dubitatur: cur nuntii non interrogarẽt eũ aperte ſi erat Chriſtus, & cur ipſe rendit ſe non eſſe Chriſtum, cum de hoc non interrogaretur. Reſpon. Origenes ſuper Ioann. dicens. Ioan. aũt ut uĩ diſcernebat ex quęſtione ſacerdotũ & leuitarũ dubitationẽ, ne forte Chriſtus eſſet baptizans, apertius tñ illud profiteri cauebant, ne temerarii putarentur. qua propter merito ut eorũ opinio fallax de eo primitus aboleretur ac ſubinde ueritas propalaretur qđ non ſit Chriſtus ante omnia manifeſtat. Et ut Chryſo. & Lyra hic dicunt, Ioannes ad mentem & non ad interrogationem eis reſpondit.

7 Dubi. cur bis replicatur & confeſſus eſt. & in medio dicitur & non negauit Reſp. Lyr. ſic exponẽdo. confeſſus eſt. ſ. ueritatẽ & nõ negauit uſurpãdo ſibi diuinum officium quod eſſet negare Chriſtum, qui eſt ipſa ueritas & confeſſus eſt quia non ſum ego Chriſtus.

8 Dubi. cur quęrunt an ſit Helias. Reſpon. qa Malachiæ ulti. dicitur Ecce mittam uobis Heliam prophetam antequam ueniat dies domini magnus, & ideo quærebant ſi erat Helias qui fuerat eis promiſſus.

9 Dubi. quia Io. negat ſe eſſe Heliam. & dominus Matth. 11. Dicit Ioannem eſſe Heliam. Reſpon. Greg. 2. homelia ꝙ Ioannes in perſona Helias non erat ſed in ſpiritu Helias erat. Vnde Luce. 1. Angelus ad Zachariam ait, & ipſe precedet ante illum in ſpiritu & uirtute Heliæ, ergo quod dominus dicit de ſpiritu, Ioannes negat de perſona.

10 Dubitatur: cur quærunt an ſit propheta. Reſpõ. Lyra ꝙ erat maxima opinio apud iudæos ꝙ ante Chriſtum mitteretur unus magnus ꝓpheta pro eo quod habetur Deutero. 18. prophetam ſuſcitabit dominus deus de frattibus ueſtris, & tamẽ iſta prophetia intelligitur de Chriſto, ut exponũt doctores, ideo ipſi interrogauerunt ſi erat ille propheta.

11 Dub. cur Ioannes dicat ſe non eſſe prophetam cum dominus dicat Mat. 11. ꝙ eſt propheta & pluſquam prophetam? Reſpon. Lyra ꝙ Ioannes

Ioannes reſpondit q; non erat ille propheta de quo loquitur prophetia, quæ inducta eſt in præcedenti dubio.

12 Dubita. cur Ioannes dicit ſe eſſe uocem. & ubi hoc dicit Eſaias? Reſpon. q; Eſa. 40. ca. ſic habetur. Vox clamantis in deſerto, parate uiã dñi, directas facite in ſolitudine ſemitas Dei noſtri. Et Ioãnes dicitur uox metaphorice, q a ut dicit ſanctus Vincentius in ſermone. Ioannes uox dicitur propter officium ſuum, nam uocis officium eſt manifeſtare conceptionem mentis, quia ut dicit Philo. 1. Perihere. uoces ſunt ſigna earum quæ ſunt in anima paſſionũ. Itaq; proprie loquendo magna eſt differentia inter uocẽ & uerbum, licet uulgariter pro eodem ſumantur, quia uerbum eſt conceptio mentis antequã per os exprimatur, ſed uoces ſunt quæ proferuntur. unde in principio logice Petri Hiſpani dicitur, uox eſt ſonus ab ore animalis prolatus, & ita cum Chriſtus ſit uerbum æternum abſconditum in mente diuina, Io. 1. In principio erat uerbũ apud deũ. Ioannes tanq̃ uox ipſum manifeſtauit dicẽs. Ecce agnus Dei, & ſic patet quõ Ioannes eſt uox.

13 Dub. quia uidetur q; Ioannes melius dixiſſet habeo uocem, quam ego ſum uox? Reſpõ. ſanctus Vincen. in ſermone, q; excellentium bõni prædicatoris eſt, q; non ſolum os prędicet, ſed eius membra, potentiæ, uita, mores, fama, & quicquid ex ipſo eſt, & ita bonus prædicator debet eſſe totus uox. Et ideo Ioannes bene reſpondit di. Ego uox, quaſi diceret, quicquid in me eſt totũ eſt uox, q a totũ prędicat.

14 Dub. cur uox Ioannis clamantis dicitur eſſe in deſerto & quod eſt illud deſertum? Reſpon. Lyra ſuper Eſaie 40. q;. ſecundum templum ædificatum per Zorobabel fuit deſertum a quinque quæ erant in priori tẽplo ædificato per Salamonem. Primum quia in priori templo erat ignis continuus in altari holocauſtorum qui non extinguebatur uento nec pluuia quãuis eſſet ſub diuo. Secundũ archa teſtamẽti. Tertium unctio regum & põtificũ, quia poſt captiuitatem non inſtituebantur per unctionem, ſed per inſtitutionem regũ, quibus ſubijciebantur. Quartum diuinitas quæ dicebat ibi habitare propter diuina reſponſa quę ibi dabantur. Quintum ſecundum Ioſephum quidam fulgor ſubito proſiliens de lapidibus rationalis & ſuper humeralis, quæ erãt ornamenta pontificis, quando deus acceptabat pręces ſummi ſacerdotis, & deus deſeruit iudęos ut dicit Ioſephus quo ad prædicta quinque p annos centum & 58. ante paſſionem Chriſti. Et ideo iudęi dicitur deſerti. Eſa. 30. c. Letabitur deſerta & inuia, & q antum ad hoc uox clamantis. i. Ioannis erat in deſerto.

15 Dub qui dicantur phariſei? Reſpon. magiſter hiſt. ſcho. quod in populo iudeorum erant tres ſectæ a communi aliorum uita & opinione diſtantes, uidelicet Phariſæi, Saducæi & Eſſei. Phariſæi cultu auſtero & uictu pauco utebantur, traditiones ſuas ſtatuentes, quibus traditiones Moyſi determinabant pictacia i chartarum. i. cędulas de membrana exciſas in frõte gerebãt & in ſiniſtro brachio circũligatas, quibus decalogus inſcriptus erat, & hęc dicebantur philacteria, a philaxo quod eſt conſumare & thorat quod ſonat legem. Iſti etiam maiores fimbrias alijs deferentes ſpinas eis alligabant, quibus punctis de ambulatione memores mandatorum fierent, reſurrectionem credebant corporum, & Angelos & ſpiritus eſſe fatebantur, & non ſolum quinque libros Moyſi, ſed etiam oracula prophetarum recipiebant. Saducæi interpretantur iuſti & uendicabant ſibi qđ non erat. Corporũ reſurrectionẽ, negant & animam cũ corpore interire dicunt: quinque tantum Moyſi libros recipiunt, prophetarum uaticinia reſpuunt, unde Actor. 24. c. Saducæi dicunt non eſſe reſurrectionem mortuorum, neque angelorum neque ſpirituum. Phariſæi autem utrumque cõfitentur. Eſſei fere in omnibus monaſticam agebant uitam, nuptias faſtidientes, non quia cõiugia & hominum ſucceſſionem cenſerent perimenda, ſed cauẽdam intemperantiam fœminarum. nullam earum fidẽ ſeruare uiro putantes omnia habebant communia: ſqualorẽ decus putabant, dummodo in ueſte candida ſemper eſſent nulla eis certa ciuitas ſed in ſingulis domicilia hebebant, ante ſolis ortum nihil prophanum loquentes, ſolem ut mitteretur orantes, poſt uſque ad quintam horã operantes lotũ corpus aquis cum ſilentio, & ſimul edebant, iuramentum habebant pro periurio, nullam ad ſectam ſuam recipientes: niſi poſt annum probationis, deprahẽſum in peccatis a ſe depellebant, ſpuere in medium uel in dexteram partem ſui uitantes, adeo ſabbatum obſeruabant q; nunquam ea die aluum purgabant, dolabrum ferebant ligneum, quo in loco ſecretiſſimo fodiebant terram ad aluũ purgandum dimiſſa ueſte ſe diligenter contegentes,

gentes,

gentes ne ſplendori diuino facerent iniuriam ob id etiam ſtatim foueam replentes, uiuebāt quā longiſſimæ ob uictus ſimplicitatē, mortē pro iuſtitia immortalitate iudicabāt meliorē, animas oēs a principio creatas ꝑ temporibus incorporari, & plura alia hæretica tenebant.

16 Dub. cur. redarguerunt Ioann. pro eo quòd baptizabat. Reſpon. ꝙ iudæi in magna reuerentia habebant baptiſmum. quia Ezechiel propheta. 36. ca. prædixerat; eſſundam ſuper uos aquam mundam: & mundabimini ab omnibus inquinamentis ueſtris credentes: uel ꝙ meſſias uenturus baptizare deberet qui etiā erat propheta per Moyſem promiſſus uel Helias quem deus mittere debebat. ut dictū eſt dub. 8. & ideo redarguerent Io. ꝙ ſi non erat Chriſtus neque Helias neq; ille magnus propheta per Moyſem promiſſus non deberet ſibi uſurpare officium baptizandi.

17 Dub cur dicit ego baptizo uos in aqua? Reſpō. quia ſolum in aqua baptizabat & non in ſpiritu ſancto, ut dicit ipſe de Chriſt. Matth. 3 quaſi diceret. ego ſolum aqua lauo corpus ueſtrum, ſed Chriſtus lauabit animam ueſtrā.

18 Dub. ubi ſtetit Chriſtus in medio phariſeorum. reſpon Lyra exponens illud, Medius ueſtrum ſtetit. i. communiter uiuens inter homines quia Chriſtus inter eos in corpore apparuit & communi conuerſatione inter homines conuerſatus eſt, ſicut patet ex euangeliis.

19 Dub. quō phariſæi neſciebant Chriſtum. Reſpond. Greg. in homelia. dicens. Per carnē dominus apparēs & uiſibilis extitit corpore & inuiſibilis maieſtate. Et ita phariſęi neſciebant eum quantum ad diuinitatem.

20 Dub. cur dicitur Qui poſt me uenturus eſt, cum iam Chriſtus ueniſſet & eū baptizaſſet. Reſpon. ſanctus Tho. ſuper Io. ꝙ poſt Io Chriſtus uenturus erat, quia poſt ipſum erat prædicaturus, baptizaturus & moriturus.

21 Dub. quia Ioannes dicit ante me factus eſt, quia Chriſtus non fuit factus homo ante Ioānem ſed poſt, nec fuit fiendus deus, quia ſemper fuit? Reſpon Iaco de uoragine in ſermone. 1. huius dominicæ, quod hoc poteſt intelligi inquantum homo & inquantum deus. Inquantū enim homo factus eſt Chriſtus ante Ioan. non tempore ſed dignitate, ut ſit ſenſus ante me factus eſt. i mihi prælatus. Et etiam inquantum Deus factus eſt ante Ioannem ante luciferum, & hoc modo factus dicitur in propria, ut ſit ſenſus factus. i. genitus, quia deus non eſt factus.

22 Dubi. quomodo intelligitur ꝙ Ioannes dicit, non ſum dignus ut ſoluam eius corrigiā calciamenti? Reſpon. Lyra & Iacob. de uora. poſt Aug. & Chryſo. ꝙ hoc metaphorice dicitur, quia Chriſtus nunquam portauit calciamenta, cū Luc. 10. prohibuerit apoſtolis ipſa portare, & ipſe incepit facere & poſtea docere. Actor. 1. & ita cum ſoluere calciamēta alicui ſit unū de minimis & uilibus obſequiis, ideo Ioannes dicit ſe non eſſe dignum etiam quodcunque minimum uel uile obſequium Chriſto præbere, ſecundum quod communiter dicitur de aliquo abiecto comparatiue reſpectu alicuius excellentis, tu non es dignus oſculari terram quam pedibus calcat.

23 Dubi. cum Bethania ſit prope hieruſalem & citra iordanem, cur dicit euangeliſta tranſiordanem. R. glo. ꝙ duæ ſunt Bethaniæ. una citra Iordanem prope hieruſalem ubi Lazarus fuit ſuſcitatus, & altera ut dicit magi. Hiſtoria ſcho. trans Iordanem Galileæ.

ALLEGORICE

Iſtud euangelium præfiguratum fuit in ueteri teſtamento quando Moyſes tranſduxit populum ex Aegypto per mare rubrū, & figurabat baptiſmum conferendum per Chriſtū, quoniam ipſe non erat deus ſed miniſter dei, & tamen redargutus fuit a filiis Iſrael murmurantibus, & dicentibus, utinam mortui eſſemus per manum dñi in terra Egypt. Exod. 16. Et tamen ſemp fuit uox clamantis in deſerto in quo. 40. annis ſteterunt ut dirigerent uiam domini, & qui eis prædixit ꝙ dominus mitteret eis prophetam. Deuter. 18. qui ante eum factus erat. i. excellentior & dignior, eo quod poſt eum uenturus erat & cuius non erat dignus corrigiam calciamenti ſoluere, ut acciperet ſponſam ſanctam eccleſiam Chriſti quæ reſeruabatur ipſi Chriſto.

TROPOLOGICE

Inſtruimur ex hoc euangelio, ꝙ ex aliqua adulatione ſeu redargutione malignorum nō debemus a ſtabilitate propoſiti uirtuoſi recedere, ſed quanto plùs laudamur, tanto magis cogitare debemus fragilitatem noſtram & cōtinue debemus uiam dirigere, nec ſimus ſingulares ſicut phariſei. Sed baptizemur aqua pura, & erit in medio noſtrum quem nos neſcimus quo ad diuinitatem quæ infinita eſt. ſ. Chriſtus qui in medio congregatorum in nomine

mine eius melius exiſtit,cuius non ſumus digni ſoluere corrigiam calciamenti, cum ex ratione humana comprehendi non poſſit unio diuinitatis cum humanitate.

ANAGOGICE.

Ex his quæ in hoc mundo dei amore toleramus ſperamus peruenire dirigendo uiam domini ad Chriſti gloriam, cuius non ſumus digni ex meritis noſtris, cum non ſint condignę paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Sed quia in medio noſtrum ſtat Chriſtus Ieſus qui ſuos non deſeret uſque ad conſummationem ſeculi,infundet ſpiritum ſanctum quo mediante ex congruo illa ineffabilis gloria trans iordanem huius uitę nobis fruenda dabitur.

FERIA QVARTA QVATVOR temporum aduentus.

Miſſus eſt Angelus Gabriel a deo. Lucæ. primo.

Hiſtoria huius euãgelii facta eſt anno Chriſti priori uſuali, die.25. Martii: ſcilicet die ueneris.

HISTORICE.

In Nazareth urbe Galileæ, Mariæ ſemp uirgini, Ioſeph ex ſtirpe Dauid deſpõſatæ Gabriel nuntius a ſummo opifice trãſmiſſus eſt, qui eam plenam gratiam ſalutando dominumque ſecum eſſe ac inter cæteras benedictam fore mulieres aſſeruit;cum autem huius nouis turbaretur uerbis,& ſecum tacita mente reuolueret quonã protenderet huiuſcemodi locutio,ab Angelo ne timeret hortata eſt, quoniam apud altiſſimũ gratia polleret,quod que conciperet pareretq; natum Ieſum prædicit,cui cunctorum creator deus regnum Dauid ſui genitoris elargiturus eſſet, p. incipatetur quoq; abſq; fine in Iacob familia.Cumq; ipſa quonam hoc fieri ualeret pacto cum uiri expers eſſet percunctaretur,ſpiritum almum ſuperuenturum & excelſi potentiam eã obumbraturam aſſeruit,& ex ipſa genitum immaculatum filii dei nomen aſſumere debere: quod uero hęc impoſſibilia apud ſummum opificẽ non exiſterent. Heliſabeth eius cognatę ſenis & ſterilis iam menſibus ſex nouam in utero conceptam prolem denuntiauit,quibus uirgo ſemp Maria acquieſcens,uti ancillam ultro ſe diuinæ uoluntatis famulaturam celſi Olimpi nuntio retulit.

1 Eſt itaque iam dubijs reſpondendum. Dubi. cur deus non per ſe dixit ſemper uirgini ea quæ miſit per Angelũ annunciare, cum ipſa deo fuerit propinquior, & oibus angelis dignior? Reſpon. Io. cardi. de tur.cremata in appoſtilla ſuper euangeliis. ꝙ lice ipſa ſuperior fuerit angelis dignitate ad quã diuinitus eligebatur, tñ quantum ad ſtatũ præſentis uitæ inferior erat angelis, quia etiam ipſe Chriſtus ratione paſſibilis uitæ modicum ab angelis minoratus eſt,licet ipſe nõ indigeret inſtrui ab angelis,quon am erat ſimul & uiator & comprehenſor,tamen ſemper uirgo Maria non erat in ſtatu comprehenſorum,ideo de diuino myſterio erat inſtruenda ab angelis, & licet ut dicit Albertus in ea iam Deus habitaret per gratiam,non tamen per corporalem præſentiam ad quam neceſſaria erat annunciatio.

2 Dubi. Cur potius angelus quam homo miſſus fuit ad annuntiandum:Reſpon. quod propter mittentis & myſterii excellentiam & uirginis ad quam mittebatur puritatem, excellẽtior & purior creatura,quã homo mitti debebat,& talis eſt angelica,ideo miſſus eſt angelus & non homo.

3 Dub. Cur potius Gabriel miſſus eſt quàm alius angelus:Reſpõ. Greg. in ho.d. Ad Mariã uirginem non quilibet angelus, ſed Gabriel mittitur archangelus.ad hoc quippe miniſterium ſummum angelum uenire dignum fuerat, qui ſummum omnium nunciabat qui id circo priuato nomine cenſetur, ut ſignetur p uocabulũ in operatione quid ualeat. Gabriel enim dei fortitudo nominatur,p dei ergo fortitudinem nuntiãdus erat,qui uirtutum dominus & potens in prælio ad debellandas poteſtates aereas ueniebat.

4 Dub. Quid eſt angelus:Reſpon. ꝙ eſt ſubſtãtia incorporea & forma ſubſiſtẽs a deo creata ut uult. S. Tho. i. par. q. 50. Et not. quod ſicut dicit Greg. Angelus eſt nomen officii & non naturæ, nam ſancti illi cœleſtis patriæ ſpiritus ſemp quidẽ ſunt ſpiritus,ſed ſemper uocari angeli nequaquam põt, quia tunc ſolum ſunt angeli,cũ p eos aliqua nuntiantur. Vnde & per pſalmiſta dicitur,Qui facit angelos ſuos ſpiritus,ac ſi aperte dicat:quia eos qui ſunt ſpiritus cum uoluerit etiam angelos facit.

5 Dub. cur. dicitur miſſus a deo? Reſpon. Baſilius ſuper Lucam. ꝙ angeli ad nos ueniunt nõ quaſi ex ſeipſis, ſed ex eo quod diuinę ſapien

tiæ conſpiciunt quæ ea quę diſpenit de bonis fieri quandoque per angelos manifeſtat, eos ad nos mittendo.

6 Dub. cur potius uoluit filius dei annunciari & incarnari in ciuitate quàm in uilla? Reſpō. quia cum ciuitas dicatur ciuium unitas, & ipſe ueniret unire nos deo, & ad unitatē ſupernæ ciuitatis uocare, nō potius in ciuitate quā in uilla ad hoc deſignandam annunciari & concipi uoluit.

7 Dubit. cur potius in ciuitate Nazareth quā in alia? Reſpon. Lyra ꝙ ut adimpleretur prophætia Eſa. 11. Egredietur uirga de radice Ieſſe & flos de radice eius aſcēdet. ubi hebræa ueritas habet & nazareus de radice eius aſcēdet.

8 Dubi. cur potius in Galilęa quā in alia prouincia concipi uoluit? Reſpon. ꝙ Galilea interpretatur uolubilis ſiue rota, cuius motus ubi incipit finitur. & cum egreſſus eius fuerit a ſummo cęlo, & ad ſummum eius regreſſus, ut inquit pſal. ideo in Galilæa adhoc deſignandū concipi & annunciari uoluit.

9 Dub. cur potius de Virgine concipi uoluit quam per humanum ſemen? Reſp. Anſelmus in ſermone, quod ſic uoluit, ut opera ſua perficeret & compleret. Nam quatuor modis poteſt Deus hominē formare, ſcilicet ſine uiro & ſine fœmina, ſicut fecit Adam, de uiro ſine fœmina ſicut fecit Euam, de uiro & fœmina ſicut nos & reſtabat ut de fęmina ſine uiro faceret quod & fecit in hac cōceptione ut eius opera eſſent perfecta.

10 Dubit. cur uoluit ipſam eſſe deſponſatam. Reſp. Ambro. ſuper Lucam, quod hoc uoluit ne uirgo aliqua infamia notaretur fornicationis uel adulterii ſi concepiſſet, non deſponſata. quid enim iudeis. quid Herodi poſſet aſcribi, ſi natum viderentur ex adulterio perſecuti? & etiā poſt ut hoc myſterium diabolo cælaretur, qui conceptū iud. caſſet eſſe diuiū, ſi nō deſpōſata fine uiro cōcepiſſet, & etiā ut dicit Orig. in home fugiē. in Aegyptū uiri ſolatio frueretur & nato infanti curā gereret Ioſeph.

11 Dubit. cur dicit Ioſeph. pro domo Dauid & non ſemper uirginem mariam de qua conceptus eſt Chriſtus non per Ioſeph. qui Chriſtus dicitur eſſe de fructu uentris Dauid? Reſpon. Lyra ꝙ Nume. 36. habetur. ꝙ mulieres in hereditate paterna ſuccedentes non poterant contrahere matrimonium, niſi cum uiris ſuæ tribus, ne fieret confuſio ſortium unicuique tribui expectantium, & cum ſemper uirgo Maria fuerit unica filia Ioachim, cui ſucceſſit in hæreditate, ſequitur ꝙ ipſa & Ioſeph fuerunt de eadem tribu & familia. ſ. Dauid. Et euangeliſta nominando Ioſeph de domo Dauid, conſequenter dat intelligere ꝙ eius ſponſa erat de domo Dauid.

12 Dub. cur hic ponuntur tot propria nomina ſ. angeli annunciantis, ciuitatis in qua facta fuit annunciatio perſonæ annunciatæ & ſpōſi ſui? Reſpon. ꝙ hoc factum eſt, ad demonſtrandum ꝙ hęc hiſtoria eſt ueriſſima & certiſſima, & ex his perpendit certitudo eius ut dicit Ly.

13 Dub. ubi erat & quid agebat ſemper uirgo, cū angelus ingreſſus eſt ad eā? Reſp. Bernar. ſup Miſſus eſt. ꝙ Angelus ingreſſus eſt in ſecreto cubiculo ubi clauſo ſup ſe oſtio orabat patrē in abſcōdito. Sanctus uero Vincentius in ſermone de annunciatione dicit. ꝙ ut ipſa reuelauit ſanctæ Heliſabet, qn angelus intrauit legebat actualiter & contēplabatur illud Eſa. 7. Ecce uirgo concipiet & pariet filium, dicēs intra ſe, quæ & qualis erit talis uirgo quæ ſit digna tanto cōſpectu, & ſit mater Dei ac regina cœli? Deum enixe rogans ne guſtaret mortem donec eam uideret & audiret ac ſibi in quibuſcunque poſſibilibus ſeruiret flendo præ admiratione & dignitate tantæ uirginis. Nullo modo ualens cogitare ꝙ ipſa eſſet ſic electa ex maxima humilitate, cui ſic præmiſſa cōtemplanti, ſubito Archangelus Gab. ingreſſus eam ſalutauit.

14 Dub. cur non apparuit ei Angelus in ſomnis ſicut Ioſeph & magi? Reſpon. Chry. ſuper Luc. de Angelo Zachariæ apparenti, ꝙ manifeſte apparuit non in ſomnis, eo ꝙ nimis arduum annunciabatur. Vnde manifeſtiori & mirabiliori uiſione egebat.

15 Dub. in qua forma Angelus apparuit Reſpond. Damaſ. ꝙ angeli non ut ſunt hominibus patefiunt, ſed transfigurati prout poſſunt uiſores aſpicere, in quomodocunque iuſſerit Deus. & ita apparuit in forma humana.

16 Dub. cur non annunciauit cor. in toto mundo Angelus incarnationem Chriſti uel ſaltem publice? quia, incarnatus eſt pro ſalute mundi? Reſpon. ꝙ ut colligitur ex dictis ſ. Tho. 3. par. q. 36. ar. 1 allegando illud Eſa. 45. Vere tu es deus abſconditus. & illud Eſa. 53. quaſi abſconditus eſt uultus eius & deſpectus, ꝙ ſi coram omnibus annunciata fuiſſet ſemper uirgo maria, uel in publico pluribus audiētibus, impedita fuiſſet humana redemptio, quæ per

crucem

crucem eius facta eſt, quia ut dicitur. 1. Cor. 2. ſi cognouiſſent nunquam dominum gloriæ crucifixiſſent. Ideo ipſi ſoli angelus apparuit ut hoc myſterium ſecretum eſſet.

17 Dub. cur primo angelus nõ annunciat Chriſtum concipiendum quam matris dignitatem cum eius dignitas a Chriſto dependeat? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 30. ar. 4. ꝙ Angelus intendens attentam reddere mentem uirginis attente rei conſiderationem incipit exprimere dignitatem ſemper uirginis, quoniam animo humili nihil eſt admirabilius quam auditus ſuæ excellentiæ & admiratio maxime facit attentionem animi, & ideo Angelus primo a laude uirginis incipit.

18 Dub. cur dicatur plena gratia cum ſolum hoc competat Chriſto inquantum eſt unigenitus a patre, ut dicitur Io. 1. c. Reſpon. ſanct. Thom. 3. part. q. 7. ar. 10. quod plenitudo gratiæ conſideratur dupliciter, uel ex parte gratiæ, & ſic dicitur quãdo quis pertingit ad ſummum gratiæ & quantum ad eſſentiam & quãtum ad uirtutem, quia. ſ. habet gratiam in maxima excellentia quæ poſſit haberi & in maxima extenſione ad omnes gratiæ effectus, & talis gratiæ plenitudo ſoli Chriſto conuenit. Vel conſideratur ex parte habẽtis gratiã. ſ. qñ quis habet plene gratiam ſecundum ſuam conditionem uſque ad terminum præfixum ſibi a deo, & ſic Stephanus dicitur plenus gratia. Et ſemper uirgo fuit plena gratia, quia habebat gratiam ſufficientem ad ſtatum ſuum, ad quem erat electa a deo ut eſſet mater unigeniti eius.

19 Dub. quia cũ dñs Deus ſit in omnibus per eſſentiam, potentiam & præſentiam, & in ſanctis per gratiam, nihil uidetur ad maiorem dignitatem ſemper uirginis, attinere ſupra alios quando dixit dominus tecum? Reſpon. Lyr. ꝙ dominus nedum fuit in ſemper uirgine modis ſupra dictis, ſed etiã per carnis aſſumptionem, quia corpus deitati unitum fuit formatũ de beatæ ſemper uirginis puriſſimo ſanguine & intra ſemper uirginis uiſcera latuit nouem menſibus.

20 Du. quomodo dicitur benedicta tu in mulieribus? Reſpõ. Græc. d. una. ſ. præ cunctis mulieribus uel etiam benedicantur in te mulieres ſicut mares in filio tuo ſcilicet magis utrique in utriſque uelut enim unum & unam matrem & fęminã peccatum ſimul ac triſtitia intrauit. ſic & nunc per unam & unum benedictio reuocata eſt & lætitia ad ſingulos profuſa. Nota ꝙ ibi dominus tecum, benedicta in mulieribus eſt eclipſis q̃ eſt defectus uerbi principalis, & ſit cã uitãdæ prolixitatis.

21 Dubita. cur turbata fuit ad dicta angeli. Reſpon. ſ. Vincentius in ſermone annũtiationis, ꝙ ſi eam Angelus ſalutaſſet modo conſueto nunquam turbata fuiſſet. Et ideo turbata fuit turbatione admirationis ut etiam prius. Orige. tetigerat.

22 Du. cur cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Reſpon. Græcus di. attende autem ſemper uirginis & prudentem & pudicã animam ſimul & uocem audita lætitia dictum examinauit & neq; manifeſte obſtitit per incredulitatem nec ſtatim paret ex leuitate Euę leuitatẽ euitans ſimul & duritiam zachariæ.

23 Dubi. cur nunc uocat eam Mariam & non in principio. Reſp. ꝙ ut ex ſupradictis colligitur primo ſubticuit nomẽ ſemper uirginis ut eam attentam redderet, ſed nunc in conſolatione timoris eius nomen exprimit ut familiarius confabuletur.

24 Dub. quia etiam alij ſancti inuenerunt gratiam apud deũ. Reſpond. Græcus di. Inuenit gratiam ſemper uirgo coram deo, quia ſplendore pudicitiæ propriam exornans animam gratum deo ſe habitaculum pręparauit nec ſolum cœlibatum inuiolabilem cõſeruauit ſed etiam immaculatam cõſcienciam cuſtodiuit.

25 Du. an proles concipi poſſit etxtra uterum quia dicit in utero. Reſp. quòd licet hic ſit uitium grãmaticæ pleonaſmos quod eſt ſuperflua additio uerborum, tamen ut dicit S. Vincen. in ſermone de annuntiatione nõ abſque cauſa dicitur in utero, quia ipſa iam ante aduentum domini conceperat deum in mente contemplando prophetiam dictam dub. 13. ſed angelus declarãs ſibi maternalem conceptionem dixit: concipies in utero non ſolum in mente in qua iam cõcepiſti. declarans ſibi modum cõceptionis: ut auellana concipit nucleum ſine fractura: ita ipſa conciperet in utero ſine commixtione uiri.

26 Dub. cur dicit ꝙ uocabit nomẽ eius Ieſum cum Eſa. vij. dicatur. Vocabit nomẽ eius emanuel. & Eſa. viij. Voca nomen eius accelera: ſpolia: detrahe: feſtina predari. & Eſa. ix. Vocabitur nomen eius admirabilis conſilia ius deus fortis pater futuri ſeculi princeps pacis. & Eſa. 54. uocabitur tibi nomẽ nouũ quod os domini nominauit. & Zach. 6. Ecce uir oriens

nomen eius. & ſic omnibus iſtis nominibus uel ſaltem aliquo eorum debebat uocari nec iſtud nomen Ieſus eſt nomen nouũ quia eſt filius naue uocatus fuit Ieſus. Respond. S. Tho. 3. p. q. 37. ar. ij. ꝙ hoc nomen Ieſus collatũ eſt Xp̃o: ut per ipſum omnes ſaluarentur. Ieſum enim interpretatur ſaluator: in omnibus autem ſupraſcriptis nominibus quodãmodo ſignificatur hoc nomẽ Ieſus quod eſt ſignificatiuum ſalutis. Emanuel enim interpretatur nobiſcum deus. per quod deſignatur cã ſalutis noſtræ quæ eſt unio diuinæ & humanæ naturæ. per hoc quod dicitur accelera: ſpolia: detrahe: ſignificatur a quo nos ſaluauit. ſ. a diabolo cuius ſpolia abſtulit: ꝙ autẽ dicitur admirabilis cõſiliarius: deus fortis &c. deſignatur via & terminus noſtre ſalutis inquantum admirabilis diuinitatis conſilio ex uirtute ad hæreditatem futuri ſeculi ꝑducimur: ubi ipſe deus erit princeps & ſub ipſo erit pax pſecta filiorũ dei. ꝙ aũt dr̃ uir oriẽs nomẽ eius refertur ad incarnationis myſteriũ: quia exortũ eſt in tenebris lumẽ rectis corde: & licet non Xp̃m poti erit conuenire hoc nomẽ ieſus ſm aliquã particularẽ & tpalẽ ſalutẽ quã attulerunt aliquibus. Hoc tñ nomẽ ieſ⁹ fuit nouum nomẽ ſm totã ſuam ſignificationem uidelicet ſm rationem ſpiritualis & uniuerſalis ſalutis Chriſto impoſitam, quia nullus ante Chriſtũ habuit plenam & uniuerſalẽ ſignificationem huius nominis ſicut Chriſtus, quia & Ieſus naue ſaluauit partem populi introducendo, in terram promiſſionis, tamẽ vno fuit virtualis ſaluator.

27 Dubit. nunquid Chriſtus fuit ſemper magnus. Reſp. ſ. Vin. in ſermone de annunciatione, ꝙ non propter hoc dicitur, hic erit magnus, quia non ſemper fuerit magnus, ſed qa ſicut erat magnus in cœlo ante incarnationẽ debuit etiam oſtendi magnus in terra coram hominibus per miracula, & Lyra dicit ꝙ ſemper fuit magnus Deus, ſed futurus erat magnus homo & magnus propheta.

28 Dubitatur quomodo dedit ei dominus ſedem Dauid quia ipſe dixit Pilato Ioãnis 18. Regnum meum non eſt de hoc mundo? Reſp. Baſilius in hom. di. Non autem in materiali ſede Dauid ſedit dominus tranſlato iudaico regno ad Herodem, ſed ſedem appellat Dauid in qua reſedit dominus indiſſolubile regnum.

29 Dubitatur, quia debuiſſet dicere regnabit in domo Abraham cui fuit facta repromiſſio, & non in domo Iacob. Itẽ appellatur rex gentium, non ergo regnauit in domo Iacob. Reſpond. Lyra ad primum, quod in domo Abraham fuit reprobatus Hiſmael, & in domo Iſaac Eſau, ſed in domo Iacob omnes duodecim patriarchæ a ſanctis doctoribus inter electos computantur. Ad ſecund. Reſpon. Beda ſuper Lucam di. dicit domum Iacob totam eccleſiam uel quæ de bona radice nata, uel quæ oleaſter eſſet, tamen merito fidei in bonam eſt inſerta oliuam, vel poteſt dici ꝙ Iacob dicitur ſupplantator, & in eius domo regnabit, id eſt in domo illorum qui ſupplantant uitia, & iugum eius ſuaue aſſumunt.

30 Dubitatur quia uidetur quòd ſemper uirgo dubitauerat de uerbis Angeli cum dixit quomodo fiet iſtud quoniam Zacharias dubitauit cum dixit. Vnde hoc ſciam propter quod fuit punitus perdiditque loquelam. Reſpond. Ambroſi. ſuper Lucam di. temperatior eſt iſta reſponſio quam uerba ſacerdotis hoc ait quomodo fiet iſtud? Ille reſpondit. unde hoc ſciam negat ille ſe credere, & quaſi fidei adhuc alium quęrit auctorem. Iſta ſe facere profitetur, nec dubitat eſſe faciẽdum, ꝙ quomodo fiat inquirit, quo ſcilicet modo fiat. ita ꝙ hic ſunt due dictiones, quo, & mõ.

30 Dubit. q̃ ia ſemper uirgo dicit uirum non cognoſco. Vt Angelus dixerat, concipies, & ita potuiſſet poſt cognoſcere uirum. Reſpon. ꝙ ſic gloſſatur. uirum non cognoſco. i. non cognoſcere propoſui.

31 Dub. quia Angelus dixit, ſpiritus ſanctus ſuperueniet in te, quia iam in ea erat ſpiritus ſanctus, quoniam caſte uiuentes templũ Dei ſunt & ſpiritusſanctus habitat in illis. 1. Cor 3. Reſpon. ſ. Thom. 3. par. q. 32. arti. 1. & q. 27 arti. 5. ꝙ ſpiritus ſanctus fuit ſemper in uirgine antequam annũtiaretur ab Angelo quo ad perfectionem gratiæ inclinantis ad bonũ ſed dicitur ſuperueniſſe quo ad præparandã & formandam materiam corporis Chriſti.

32 Dubitatur quomodo intelligitur, & uirtus altiſſimi obumbrabit tibi? Reſpond. ſanctus Thom. 3. par. 32. articu. 1. quid ut Græc. ait decimooctauo. morale. per obumbrationis uocabulum incarnandi Dei utraque natura figuretur. umbra enim a lumine formatur & a corpore, diuinitas quidem lumen eſt incorporeum, quia ergo diuinitas quæ eſt lu-

men incorporeum in utero ſemper uirginis erat incorporandum, recte enim dicitur uirtus altiſſimi qui eſt Chriſtus, obūbrabit tibi. i.corpus in te humanitatis accipiet incorporeum lumen diuinitatis.

33 Dubitatur quia non uidetur magnum cum dicitur uocabitur filius altiſſimi, quia Ioannis primo dicitur ꝙ dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Reſpond. Lyra quod tales dicūtur filij adoptiui. Chriſtus autem uocatur filius Dei naturalis.

34 Dubitatur quomodo Heliſabeth dicitur cognata ſemper uirginis. Reſpond. quod ut dicit Iaco. de uora. in legenda ſanctorum de natiuitate ſemper uirginis quod Ioachim habuit uxorem nomine Annam quæ habuit ſororem nomine hiſmeriam, quæ hiſmeria genuit Heliſabeth & Anna ſemper uirginem Mariam, & ita ſemper uirgo & Heliſabeth fuerunt conſobrinę filiæ duarum ſororum. Et ideo uocat Heliſabeth cognatam ſemper uirginis Mariæ, quoniam de ueteri lege, ut habetur in uocabulario iuris, cognati uocātur omnes qui per uirilem ſexum uel femineum in cognatione ſunt coniuncti, agnati uiro qui ſolum per uirilis ſexus lineam coniuncti ſunt in conſanguinitate, & ideo ipſe duæ dicuntur cognatæ.

35 Dubi. quia per uerba Angeli dando exemplum de Heliſabeth non uidetur probari ꝙ ſemper uirgo deberet cōcipere, quoniam Heliſabeth ſterilis conceperat, quia maius eſt uirginem parere quam ſterilem & maius non debet probari per minus. Reſpon. ſ. Thom. 3. par. q. 30. ar. 4. ꝙ Angelus inducit conceptum Heliſabeth ſterilis, non quaſi ſufficiens argumentum, ſed quaſi quoddam figurale exemplum, & ad corroborationem huius exempli inducitur ratio ex omnipotentia diuina cum dicitur, quia nō erit impoſſibile apud Deum omne uerbum.

36 Dubitatur cur Heliſabeth quæ iam ſex mēſibus erat prægnans uocatur ſterilis. Reſpon. Lyra quòd Heliſabeth iam erat ſenex & ſemper uſque ad conceptum Ioannis fuerat ſterilis & erat iam a tanto tempore nota quòd ab omnibus uocabatur ſterilis, & ipſa Heliſabeth occultabat ſe, ut dicit Lucas, menſibus quinque & in ſexto menſe angelus nunciauit ſemper uirgini.

37 Dubitatur, quia non uidetur uerum quòd non ſit impoſſibile apud Deum omne uerbum quoniam Deus non poteſt peccare nec mentiri, nec facere ꝙ contradictoria ſint ſimul uera uel falſa, nec poteſt uinci, nec ꝙ præteritum non ſit præteritū, nec poteſt moueri, nec plura alia? Reſpond. ſanctus Thom. prima parte, quæſt. 25. arti. tertio & quarto, quòd Deus dicitur eſſe omnipotens ſecundum potentiam actiuam, quæ dicit perfectionem & non ſecundum potentiam paſſiuam, quæ dicit imperfectionem & defectum, & ideo Deus non poteſt uinci, nec pati, nec moueri quæ pertinent ad potentiam paſſiuam, nec etiam poteſt peccare, quia peccare eſt deficere a perfecta actione, & eſt deficere in agendo, quod etiam dicit defectum & imperfectionem. quod autem una res ſimul ſit & non ſit, uel quod præteritum non fuerit præteritum, quod quaſi idem eſt, Deus non poteſt facere, quia non habet rationem factibilis, nec paſſibilis quia implicat, nec poteſt ab aliquo cogitari ſeu concipi quod una res ſimul ſit & non ſit, nec hoc poteſt facere Deus, non propter defectum diuinę potentiæ, ſed quia res ex ſe non poteſt habere aliquam cauſam ꝙ poſſit fieri.

38 Dubit. cum annuntiaretur ꝙ eſſet mater, cur dixit ſe ancillam? Reſpon. Ambro. ſuper Lucam di. ancillam ſe dixit quæ mater eligitur, nec repentina exaltata promiſſione eſt, mitem enim humilemq; parituṛa humilitaté debuit etiam ipſa præſtare.

ALLEGORICE

Præfigurata fuerunt quęcunque in hoc euāgelio continentur in ueteri teſtamento. ꝙ Angelus apparuerit, patet quoniam apparuit Abrahe. Geneſ. 15. Iacob. Geneſ. 32. Agar ancille Sarre. Gene. 16. gedeoni. Iudi. 6. & pluribus aliis. ſ. Thobie ac reliquis apparuerunt Angeli. ꝙ Gabriel apparuerit patet Lucæ 1. quando apparuit Zachariæ nuntiando Ioannem baptiſtam eſſe concipiendum, ſalutatio Angelica quo ad aue, in canticis canticorum cap. 4. Tota pulcra eſt amica mea, & ſic ſine aue gratia plena. Heſter. c. 15. quando ipſa dixit Aſſuero, facies tua plena eſt gratiarum. dominus tecum. Dixit Angelus Gedeoni. Iudi. 6. benedicta tu in mulieribus. Iudi. 5 benedicta inter mulieres Iahel uxor abet cinei de turbatione & conſolatione Angeli Iudic. 6. Angelus dixit Gedeoni, ne timeas non morieris

rieris de inuentione gratiæ apud Deũ. Gene. 6. Noe inuenit gratiam coram domino Deo. Ecce concipies. Geneſis. 16. Angelus dixit agar ecce concepiſti ubi hebręus, ut dicit Ni cola. de Lyr. habet. Ecce cõcipies & paries fi lium & uocabis nomen eius Hiſmael, quia filius primo conceptus per abortum perijt in pęnam deſpectionis Sarræ domine ſuæ. ſed poſt humiliata rurſum concepit & ſimiliter talia uerba per Angelum dicta fuerunt matri Sanſonis. Iudi. 13. quòd fuerit magnus. pſalmus. 47. Magnus dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei noſtri, id eſt, in ſemper uirgine Maria in cuius utero tanquam in ciuitate fuit. Et dabit illi dominus Deus ſedem Dauid. pſalmus. 141. de fructu uentris tui ponam ſuper ſedem tuam. Et regnabit in domo Iacob in æternum. Daniel. 7. poteſtas eius poteſtas æterna quæ non auferetur & regnum eius quod non corrumpetur. Virum non cognoſco. Iudicum. 10. Filia inepte uſque ad mortem uirgo permanſit, quæ quando interfecta fuit a patre uirum ignorabat. Spiritusſanctus ſuperueniet in te. Prouerbio. 9. ſapiẽtia per operationem Spiritusſancti ędificauit ſibi domum in ſemper uirgine Maria. Et ita obumbrata fuit a luce diuinitatis mediante corpore Chriſti ex eius puriſſimo ſanguine formato. Heliſabeth ſterilis concipiens. Gen. 18. & 21. Sarra uxor Abraæ. Geneſ. 25. Iſaac deprecatus eſt dominum pro Rebeca uxore ſua ſterili quæ concepit. Ecce ancilla domini. 1. reg. 25. Abigael quæ fuerat uxor Nabal a rege Dauid in uxorem poſtulata reſpondit, ecce famula tua ſit in ancillam ut lauet pedes ſeruorum domini mei.

TROPOLOGICE

Inſtruimur exẽplo Angelicæ creaturę ſemper uirginem deuotè ac reuerenter ſalutare. Ipſa eſt enim Maria. i. domina cui genua flectere debemus cum rex regum ſe humilians ex cœlo deſcenderit ad terrã, inſtruuntur ut mulieres uirgines turbentur nec aures porrigant ſalutationibus uirorum inuſitatis frequẽter ſemper uirginem ſalutãtes conſequuntur bona quæ ſequuntur, aufertur timor diaboli ex, perſecutionis ne timeas Dei gratia acquiritur inueniſti, gratiam concipiuntur bonæ cogitationes, pariunt fructum bonorum operum ſic ſalutantes efficiuntur magni ac filii Dei uocãtur, quieſcunt ſedẽtes, ſeruiunt Deo regnantes perſeuerantes uſque in finem bene operando, ſpiritusſanctus in eis ſuperuenit, & Dei uirtute roborantur, & ſenes ſterilis uirtutibus ad Deum conuertuntur, nec ex tot bonis collatis ſuperbiunt quinimo ueluti ſerui & ancillę Deo obedire ſatagunt.

ANAGOGICE.

Contemplari licet ineffabilem gloriã ſemper uirginis quæ Gabrielem Archangelum ad ſe deſtinatum conciuem agnoſcit Ieſum filium regem regum ſe coronantem intuetur regnantem in domo Iacob cuius regni non erit finis. Qui & eam ſuper omnes Angelorũ choros exaltauit, & a cunctis ſupernis ciuibus laudatur & benedicitur in ſęcula ſæculorum amen.

FERIA SEXTA QVATVOR temporum Aduentus.

Exurgens Maria abiit in montana. Luc. e. 1.

Hiſtoria huius Euangelii facta fuit anno Chriſti primo uſuali. die. 4. Aprilis.

HISTORICE.

Feſtinans ſemper uirgo ad montem aſcendit & Iuda urbem ingrediens Zachariæ domum petiit, & Heliſabeth ſalutãs dixit cuius uocẽ primo audiuit Heliſabeth eius in utero incluſus infans exultauit & ipſa diuino numine repleta uocem extollendo ſemper uirginem cæteras inter mulieres eiuſque fructũ benedictos fore ait nec ſe meritam fore ut ſui domini genetrix ipſa uiſitare dignata fuiſſet, aſſerens infantem in utero exultaſſe ſuo ſtatim ut ſalutationis uox aures eius attigerat, ipſamque felicem fore eo quòd Angeli uerbis fidem adhibuiſſet, quoniam cũcta a domino promiſſa perficerentur. Magnificas itaque ſemper uirgo gratias decantauit.

1 Restat dubiis occurrere. Dubitatur. Vnde ſurrexit ſemper uirgo quando abiit in montana? Reſpond. Lyra quòd a quiete deuotionis & orationis quę erat pręuia omnibus operibus eius.

Dubitatur quia uidetur beatam ſemper uirginem & dubitaſſe Heliſabeth fuiſſe prægnantem ex quo ita feſtinans ad eam uiſitandam acceſſit. Reſp. Ambr. ſuper Luc. dicens quòd hoc fecit non quaſi in credula de oraculo nec quaſi

quaſi incerta de nuncio nec quaſi dubitans de exẽplo, ſed quaſi leta pro uoto. religioſa pro officio, feſtina prę gaudio in montana perrexit.

3 Dubitatur cur dicitur ꝙ abijt in montana? Reſpon. Theophilus ſuper Lucam. quia Zacharias in montanis habitabat.

4 Dubit. quæ erat illa ciuitas iuda? Reſpond. Magiſter Hiſto. ſchola. ꝙ iuda ibi non accipitur pro tribu iuda, ſed pro regno iuda, quoniã Hieruſalem per quam forte tranſiuit ſemper uirgo eundo ad oppidum in quo morabatur Zacharias quarto miliario ab Hieruſalem non erat in tribu iuda, ſed in tribu Beniamin.

5 Dubit. cur abijt cum feſtinatione? Reſpon. Origen. ſuper Lucam quòd ideo ſic abijt quoniam Ieſus qui in utero illius erat feſtinabat Ioannem adhuc in uentre matris ſanctificare & ut dicit Lyra ideo abijt cum feſtinatione ut oſtenderet quòd uirgo non debet morari in loco publico, nec ibi contrahere colloquia.

6 Dubitat. cur prius ipſa ſalutauit Heliſabeth Reſpon. Ambro. ſuper Luc. quòd hoc fecit ex humilitate, & quia erat iunior quæ dicunt deferre ſenioribus, & etiam cauſa pietatis, quia uenerat ut adiuuaret.

7 Dub. quomodo Ioannes audiuit uocẽ ſemper uirginis qui adhuc non habebat uſum auditus nec aliorum ſenſuum? Reſpond. Ambro. ſuper Lucam dic. uocem prior Heliſabet audiuit. ſed Ioannes prior gratiam ſenſit. illa naturæ ordine audiuit iſte exultauit ratione myſterij, illa marie, iſte domini ſenſit aduentum. Et Græcus ſic ait, propheta enim parente, ideſt matre acutius uidet & audit ſalutatque prophetarum, ſed quoniam uerbis non poterat, ſalutat in utero, quod maximum exiſtit in gaudio. Quis unquam nouit tripudium natiuitate antiquius inſinuauit gratia quæ naturę ignota extiterant, recluſus uentre miles agnouit dominum, ac regem oriturum uentris tegmine non obſtante miſtyce uiſioni inſpexit enim non palpebris ſed ſpiritu.

8 Dubitatur quomodo potuit exultare beatus Ioann. ſine uſu rationis? Reſpond. S. Thom. in quarta ſententia di. 6. in expoſitione literæ, quod Ioannes nondum natus habuit uſum liberi arbitrij ad illud momentum & Spiritusſancti illuſtrationem per quem cognouit dominum præſentem & gauiſus eſt & fuit accelератus in eo uſus rationis, nec eſt inconueniens ſi poſtea fuit ſubtractus ſicut & raptus Pauli fuit ſubtractus, quia iſte ſunt gratie gratis date quæ poſſunt auferri, immo de facto auferuntur abſque culpa, non autem gratia gratum faciens ſubtrahitur abſque culpa.

9 Dubitatur cur non ita dicitur Ioannes repletus ſpiritusſancto ſicut dicitur de matre cum Luca primo. cap. dicatur. replebitur ſpiritu ſancto adhuc ex utero matris ſuæ? Reſpond. Origenes ſuper. Lucam. di. Non autem dubium eſt quin quæ tunc repleta eſt ſpiritu ſancto propter filium ſit repleta, non autem antea repletus fuerat ſpiritu donec aſſiſtere quæ Chriſtum gerebat in utero tũc autem a ſpiritu erat plenus & reſultabat in parente, ſcilicet matre.

10 Dubitatur cur Heliſabeth exclamauit & non ſubmiſſe dixit? Reſpond. quòd hoc fuit ſpiritu ſancto, quo repleta erat, qui eam maximo cum feruore fecit proferre dicta uerba, & quia magis exprimitur talis feruor uoce magna quam ſubmiſſa, ideo exclamauit.

11 Dubitatur cum nemo poſſit clamare niſi uoce magna uidetur ſuperfluum addere uoce magna? Reſpond. quòd hic eſt uitium in grammatica quod dicitur pleonaſmos quaſi ſuperabundantiam nominis, & in ſacra ſcriptura ubi nihil eſt ſuperfluum quotienſcunq; inuenitur pleonaſmos, nomina quæ uidentur ſuperflua important aliquod myſterium, ut dicit Remi. ſuper Math. Ideo hoc additur uoce magna, quia magna erant quęddam erant per Heliſabeth.

12 Dubitatur quomodo intelligitur benedicta tu inter mulieres, require ſupra feria quarta temporum. dub. 20.

13 Dubitatur cur eo. modo ab Heliſabeth benedicitur ſicut ab Angelo? Reſpond. Bed. ſuper Lucam. quatenus & Angelis & hominibus ueneranda monſtretur.

14 Dubitatur, cur primo Heliſabeth benedicit matrem & poſt filium? Reſpond. Theophilus ſuper Lucam. di. Dixerat benedicta tu inter mulieres. deinde quaſi in terrogante aliquo ſubiungit & benedictus fructus uentris tui, ita ꝙ ly & accipitur pro quia, ſicut ſæpe conſueuit ſacra ſcriptura accipere ſicut ibi, benedictus qui uenit in nomine domini Deus dominus & illuxit nobis ubi ly & accipitur etiam pro quia.

15 Dub. quis eſt iſte fructus ventris ſemper virginis? Reſpon. Origenes ſuper Luc. di Fructū autem ventris Dei genitricis dominum dicit, quia nequaquam ex viro ſecūdum ex ſola ſemper virgine Maria proceſſit, nā qui ſemē ſumpſerūt a patribus fructus eorum exiſtunt.

16 Dub. cur talis fructus dicitur benedictus? reſpon. Grecus q hic fructus ſolus dicitur benedictus, quia abſque viro & abſque peccato producitur.

17 Dub. cur Angelus non dixit benedictus fructus ventris tui? reſp. Lyra q ideo angelus hoc non dixit, quia tunc ſemper virgo nondum cōceperat filium Dei, & ideo nullus adhuc fructus erat in ventre, nunc autē iam fructus erat in uētre, ideo benedictus fuit ab Heliſabeth.

18 Dub. cur Heliſabeth videt ignorare cauſam aduentus ſemper virginis Mariæ dum dicit. vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me? reſpond. Ambr. ſuper Lucam dicens quod hoc non quaſi ignorans dicit. ſcit enim eſſe Sancti ſpiritus gratiam & operationem videtur mater domini matrem prophetæ ad profectum ſui pignoris ſalutet, ſed quaſi non humani hoc meriti, ſecundum diuinæ gratię munus eſſe cognoſcat, ita dicit. vnde hoc mihi, id eſt qua iuſtitia, quib. factis, pro qbus meritis.

19 Dub. cur Heliſabeth vocat ſemper virginē matrem domini cum adhuc non peperiſſet filium? reſp. Origenes ſuper Lucam. q hoc fecit preoccupans euentum ex dicto prophetico, quia iam conceperat dominum & prophetando Heliſabeth, q futurum erat. ſ. q eum pareret eam matrem domini vocauit.

20 Dubit. cum Heliſabeth dixit exultauit infans cur addidit in gaudio, cum exultatio non poſſit eſſe ſine gaudio? reſpon. q nihil eſt ibi ſuperfluum, quia ſecundum grammaticos exultare componitur ab ex & ſaltare, & eſt exultatio tam verborum quam membrorum, ſed lętitia eſt mentis gaudium, voluit ergo dicere q ſaltauit corpore & lętatus eſt mente.

21 Dubi. quomodo Heliſabeth ſciuit q ſemper virgo crediderat, angeli verbis: Reſp. q ex Spiritu ſancto quo erat plena.

22 Dub. cum dominus non fuerit locutus ſemper virgini, cur Heliſabeth dicit, perficientur in te quæ dicta ſunt tibi a domino? reſpon. q dominus locutus fuit per angelū, & quæ per alios facimus per nos ipſos facere videmur.

23 Dub. quia videtur q ſemper virgo non debuerit cantare Magnificat, prout tamen exponit Lyra, q cantauit, quia ſolum cantico ſpirituali debuiſſet cantare? reſpon. Cardinalis de turre cremata ſuper hoc euangelio, q cantica ſpiritualia poſſunt dici non ſolum ea quæ interius canuntur in ſpiritu, ſed etiam ea quæ exterius ore cantantur, inquantū per huiuſmodi cantica ſpiritualis deuotio prouocatur.

24 Dub. quia magnificare eſt magnum facere, ſed Deus non poteſt fieri maior, igitur non debuit dicere magnificat? reſpon. Origenes ſuper Lucam, q ſi conſideramus Chriſtū eſſe imaginem inuiſibilis Dei, & animam noſtram factam eſſe ad eius imaginem, vt anima noſtra ſit imago imaginis videbimus quod ſicut pictores depingentes imagines magnifice magnificare dicuntur eos, quorum ſunt imagines, ita ſi nos magnificauerimus animam noſtram opere, cogitatione, ſermone quę eſt imago Dei, tūc ipſa imago Dei grandis efficitur, vt ipſe dominus, cuius imago eſt in anima noſtra magnificetur.

25 Dub. nunquid & corpore magnificabat dominum quia dicit anima mea? Reſpon. Lyra. quòd hoc non dicit per excluſionem corporis quin & corpore ipſum magnificaret, ſed dicit, quia cum labijs magnificaret voluit oſtēdere quod non ſolus labijs, ſed & anima magnificabat, & etiam hic poteſt eſſe figura ſynecdoche, quando accipitur pars pro toto, vt anima accipiatur pro toto homine.

26 Dub cur dicit exultauit ſpiritus meus. i. anima cum exultare pertineat ad corpus ut dicitur dub. 20. Reſp. quòd hic eſt figura euphoniſmos quæ eſt verbi pro verbo poſitio, & ita hic exultare ponitur pro letari.

27 Dub. quòd nō benedicit ſalutari meo quia Deus eſt ſalutare omnium & non ſolum ſemper virginis? reſpon. Lyra, quòd hoc quod non dicitur in Deo habet reſpectū ad creationē, q uero dr ſalutari habet reſpectū ad recreationē & quòd dicit meo ad humanitatis aſſumptionem, & ſic licet ſalutem alijs attulerit non tamen ab alijs quàm a ſemper virgine carnem aſſumpſit. Et iſto mō fuit ſalutare ſolius ſemper virginis & non alicuius alterius.

28 Dub. cum Deus cuncta reſpiciat, & cur dicit reſpexit humilitatem? Reſpon. Auguſtinus in ſermone de aſſumptione, quòd reſpexit i. approbauit. Multi enim videntur in conſpectu hominum humiles eſſe ſed eorum humilitas a Deo non reſpicitur. i. non approbatur.

29 Dub. cū charitas ſit præcipua virtutum, cur non

non dicit quia reſpexit charitatem? reſp. Car. de iute cre. ſuper euangelijs di. quòd licet charitas ſit radix meriti, humilitas tamen inter alias virtutes fuit diſpoſitiua ad conceptionẽ filij Dei & ad exaltationem ſpiritualem quoniam qui ſe humiliat exaltabitur, non quia ipſa ſola mereatur, ſed quia eius eſt proprium contemnere felicitatem terrenam, nã ſemper virgo audierat ab angelo, quod ex te naſcetur ſanctum vocabitur filius Dei & tamen nihil reſpondit ſe eſſe niſi ancillam. Item cum Helizabeth miraretur perſonam ſemper virginis venientis ad ſe commendaret vocem ipſius ſalutantis beatificaret eius fidem ex deuotiſſima humilitate nihil ſemper virgo reputabat ſibi, ſed omnia beneficia quæ ĩ ea laudabantur in Deũ referebat. Tunc inquit Heliſabeth magnificas matrẽ dñi. Sed magnificat anima mea dñm voce mea phibes exultaſſe infantẽ gaudio ĩ vtero tuo. Sed exultauit ſpũs meus ĩ Deo ſalutari meo, & ex hoc bene ſapiẽter & conuenienter ſemper virgo dixit, quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.

30 Dub. quia nõ omnes generationes beatam dicunt ſemper virginem Mariam, quia non iudei neque mahometiſtę? Reſpond. quòd hic eſt figura ſynecdoche & eſt ſenſus omnes generationes. i. ex omnibus generationibus aliqui, quoniam vt dicit Lyra ex omnibus generationibus cõuerſi ſunt aliqui ad fidẽ Chriſti, q̃ ſemper virginem beatam dixerunt. Et etiam vt ipſe dicit in Alchorano mahometi plures laudes ponuntur ſemper virginis Mariæ.

31 Dubita. quia videtur quòd ſemper virgo in hoc ſe exaltet & ex inani gloria? Reſpon. Grecus non beatam ſe appellat inani vexata gloria. Vnde enim locus in ipſa ſuperbie, qui ſe ancillam domini nuncupauit, ſed ſacro tacta ſpiritu quę futura ſunt preſciuit, & non per ſuam virtutem vt dicit hic Theophilus. oſtendit ſe beatam prædicandam. Sed cauſam aſſignat dicens: quia fecit mihi magna qui potens eſt.

32 Du. quæ ſunt illa magna quæ ſibi Deus fecit? Reſpondit Theophilus ſuper Lucam dicens, quæ tibi magna fecit, credo vt creatura ederes creatorem famula dominum generares, vt per te mundum Deus redimeret, per te illuminaret, per te ad vitam reuocaret.

33 Dub. cur dicit quæ potens eſt. reſpon. Tytus ſuper Lucam, quòd ideo dicit vt ſi quis diffideret in conceptionis negocio dũ virgo manens concepit, retorqueat. miraculum ad potentiam operantis.

34 Dub. quam ſanctitatem habet nomẽ domini? Reſpon. Baſilius in Homel. quod ſanctum dicitur nomen domini non quod in ſyllabis quandam ſanctificatiuam virtutem contineat ſed quia quomodolibet Dei ſpeculatio ſancta dignoſcitur & ſyncera.

35 Dub. quia videtur quòd in Deo nõ ſit miſericordia. q̃ eſt triſtitia de aliena miſeria cũ in Deo non ſit triſtitia? Reſpon S. Tho. 1. p. q. 21. art. 3. quòd miſericordia eſt maxime Deo attribuenda ſecundum effectum, non tamen ſecundum paſſionis affectum, nam cum miſericordia importet triſtitia de aliena miſeria, acſi eſſet propria, ex hoc quod ſi aliquis triſtatur de miſeria alterius tanquã de propria opera tur ad Deum pellendũ miſeriã alterius tanquam propriam, & ille eſt miſericordiæ effectus. Triſtari igitur de miſeria alicuius non competit Deo, ſed repellere miſeriam alterius hoc maxime competit Deo, & ſic miſericordiæ ſecundũ ſuum effectũ competit Deo.

36 Dub. cur dicit a progenie in ſingulari, & in progenies in plurali. Reſp. Lyra. quòd primo dicitur a progenie. i. iudæorum, quoniam vt dicitur Ioannis 4. ſalus ex iudeis eſt, quia incarnatio facta eſt in ſemper virgine iudea. Poſtea dicitur in plurali in progenies. ſ. omnium gentium, quia beneficium incarnationis ſe extendit ad omnes gentes.

37 Dub. cur addit timentibus eum? Reſpond. ne crederes quòd generaliter in omnes gentes eſſet miſericordia eius, & quòd omnes tandem ſaluarentur & boni & mali. Ideo illud addidit, ſcilicet timentibus eum, qui, ſ. vt exponit Grecus penitentia ducti & ad fidem & pænitentiam conuertuntur, nam qui obſtinati ſunt incredulitatis uitio clauſerunt ſibi ianuam pietatis.

38 Dubit. quia cũ deus nõ habeat brachium, cur dicit fecit potẽtiam in brachio ſuo? Reſp. quod methaphorice accipitur hoc brachium, quoniam ſicut nos operamur per brachiũ, ſic deus operatus eſt mũdum per filium ſuum. Et ideo methaphorice membra corporalia deo attribuuntur, ut dictum eſt, ut nos per corporalia trahamur ad cõſiderationem ſpiritualiũ.

39 Dubitatur. quam potentiam fecit deus in brachio, ideſt in filio ſuo? Reſpond. Theophilus ſuper Luc. ꝙ fecit potentiam quia natura deuicta eſt uirgine pariente & deo humana-

to. Græcus autem Cyrillus & Lyra dicunt ꝙ ponitur ibi fecit pro faciet per emphitheoſim, quoniam ut dicit hic Cyrillus adueniens dominus dæmones in terra diſſipauit, & compeditos ab eis obedientiæ ſuæ reſtituit.

40 Dubitatur. qui fuerunt ſuperbi quos diſperſit? Reſpond. Lyra quòd fuerunt legiſperiti & pharisæi qui fuerunt ſuperbi mente eor dis ſui ſpernentes conſilium Dei Qui poſtea & ipſi & cæteri iudæi per Titum & Veſpaſianũ anno Chriſti 42 fuerunt & captiuitati & per orbem diſperſi.

41 Dubitatur quis potentes depoſuit de ſede? Reſpon Cyrillus ſuper Luc quod potentes & magni ſapientes erant dæmones. Gentilium ſapientes. Pharisæi & ſcribæ quos omnes depoſuit.

42 Dubitatur. qui fuerunt humiles quos exaltauit? Reſpond. idem quòd fuerunt apoſtoli quos exaltauit dans illis poteſtatem calcandi ſerpentes & ſcorpiones, & omnem poteſtatem inimici. ſimiliter ex gentibus ignobiles & humiles per fidem ad apicem uirtutum cõſcenderunt.

43 Dubitat. quos eſurientes repleuit, & quos diuites dimiſit inanes? Reſpon. Baſilius ſuper hoc euangelio in homelia dicens. Eſuriebat genus humanum exceptis iudæis. hos namque ditauerat legis traditio & ſanctorum dogmata prophetarum, quia uero non humiliter ba[illegible] uerbo humanato dimiſſi ſunt inanes nihil deferentes, non fidem, non ſcientiam, & ſpe bonorum priuati ſunt & a terrena Hieruſalem & a uita futura excluſi, quos uero de gentibus fames ſitis contriuerat cum he[illegible] domino repleti ſunt ſpiritualibus bonis.

44 Dubitatur. quomodo deus ſuſcepit Iſrael puerum ſuum & quando? Reſpond. Lyra, ꝙ hoc fuit quia Deus ſuſcepit carnem puerilem de populo Iſrael. & ita hoc beneficium fuit illi populo a deo datum quod hic recolit ſemper uirgo in illo uerſu.

45 Dubitatur. an Deus unquam obliuiſcatur alicuius? Reſp. Lyra. ꝙ Deus dicitur recordatus quia habuit ſe per modũ recordantis quando filium ſuum promiſſum patribus in mundũ miſit, & ita Deus methaphorice dicitur recordari quæ tamen omnia actualiter, & præſentialiter ac ſemper ſcit quãdo ſe habet per modum recordantis.

46 Dubitat quibus patribus locutus eſt Deus, & quando locutus fuit Abrahæ? Reſpõ. Lyra. ꝙ per patres noſtros intelliguntur Patriarchę & Prophetę quibus deus reuelauit aduentum filii ſui in mundum. Abrahæ uero locutus eſt Geneſ. 22. dicens. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Et Geneſ. 17. ca. ſtatuam pactum meum inter me & te, & ſemen tuum poſt te in generationibus ſuis fœdere ſempiterno, ut ſim Deus tuus & ſeminis tui poſt te.

47 Dub cur dicitur in ſecula: Reſp. glo. dicens, quoniam ipſa promiſſio hereditatis nullo fine claudetur, & uſque in finem ſæculi credentes non deerunt, & beatitudinis gloria erit perennis.

48 Dubitatur. quia ſemen Abrahæ ſunt iudæi & tamen ipſi non credentes Chriſto, non gaudebunt promiſſione eternæ hæreditatis? Reſp. ſecundum Apoſtolum ad Galathas. 3 non dicit in ſeminibus quaſi in multis, ſed quaſi in uno & ſemini tuo ꝙ eſt Chriſtus Iudęi ſunt ſemen carnale credentes autem Chriſto ſunt ſemen Abrahę ſpirituale.

ALLEGORICE.

Hæc uiſitatio præfigurata fuit. i d eſt Reg. 25. quando Abigael uxor Nabam feſtina uenit ad montem & occurrit deinde dans ei donaria quæ erat prudentiſſima & ſpecioſa, poſt cuius ſalutationẽ. Deinde dixit ei benedictus Dominus Deus Iſrael, qui miſit te hodie in occurſum meum & benedictum eloquiũ tuũ. Et benedicta tu, ecce audiui uocem tuã & honoraui faciem tuam & magnificauit Abigael Dauid dicens. Faciens enim faciet dominus tibi domino meo domum fidelem.

TROPOLOGICE.

Inſtruuntur mulieres ut, quãuis ſint magnæ & in dignitate conſtitutæ nõ abhorreant imo feſtinent uiſitare & obſequia præſtare cognatis & agnatis ſuis, nec eas deterreat aſperitas uiarum & altitudo montium quinimo exemplo ſemper uirginis omni cum humilitate & promptitudine ſeruiant & maxime prægnantibus & in partu laborantibus cum lętitia & exultatione in omnibus magnificantes dñm.

ANAGOGICE.

Exurgere iubemur a terrenis affectibus & contemplari montes ſcilicet ſanctos. Vnde ueniet auxiliũ nobis. qui ſunt in illo cœleſti hieruſalem in qua eſt ſita domus Zachariæ id eſt agnoſcentis deum, quoniam tũc agnoſcemus eum ſicuti eſt, & in hoc conſiſtit uita eterna &

& ſalutabimus Heliſabeth quæ interpretatur dei mei requies. ubi requiem æternam conſequemur. Benedicemusque Dominum exultantes atque lętantes magnificantes eum, quoniã fecit nobiſcum miſericordiam, & tunc perfecte cognoſcemus omnia perfecta ſic quæ ſeruis ſuis Dominus promiſit dicens Oculus nõ uidit & auris non audiuit nec in cor hominis aſcẽdit quæ præparauit Deus diligentibus ſe.

SABBATHO IIII. TEMPORUM Aduentus.

Anno quintodecimo Tyberii Cæſaris. Lucæ. 3.

Hiſtoria huius euangelii facta eſt anno Chriſti. 30.

HISTORICE.

Tyberij Cæſaris quintodecimo principatus anno Iudæam regente pontio pilato, Herode galileæ dominante, germano uero eius Philippo regionibus ituręæ & trachonitidis præſidente Anna & Caypha principatu ſungentibus, altiſſimi ſermo Ioanni Zachariæ filio in deſerto degentis factus eſt perambulãs omnem Iordanis regionẽ penitentię lauacrũ quo peccata abluũtur denunciabat. Eſaia propheta ſic atteſtante, uocem ſcilicet in deſerto clamantis eſſe ut uiam domino præparẽt & eius ſemitas rectas efficerent, omnem etiam uallem repleturam eſſe & montes ac colles ad ima deduci. Praua quoque in directa & in uias planas aſpera fieri debere omnemque carnem ſalutare creatoris proſpecturam eſſe.

1 Ad dubia me conuertens. Dubitatur cuius ætatis erat Ioan. quando incepit prædicare? Reſpondet Lyra. q tunc erat triginta ani.

2 Dubitatur quis fuit Tyberius Cęſar. Reſp. quod fuit ille Imperator qui ſucceſſit Octauiano Auguſto.

3 Dubitatur cur Pilatus dicitẽ pontius & quis miſerat eum in iudeam? Reſ. Lyra q dicit pontius ab inſula quæ dicitur ponthus unde erat oriundus. Ioſephus tamen dicit fuiſſe oriundũ ex lugduno territorio galliæ. fuit autem miſſus a Tyberio Imperatore procurator ad regendam Iudæam.

Dubitatur cur in hoc euangelio deſignatur tempus Imperatoris gentilis, regnique iudæorum & pontificum? Reſp. Origenes ſuper Lucam dicens. Et in prophetico quidem ſermone ſolis iudeis prędicato. Solum iudęorum regnum deſcribitur. Viſio inquit Eſaię in diebus Ozie Ioatham Achaz regum iuda At in Euãgelio quod erat prædicandum uniuerſo mundo dominiũ, deſcribitur Tyberij Ceſaris quæ totius orbis dominus uidebatur uerum ſi ſolum hi qui ſunt de gentibus eſſent ſaluandi ſatis erat ſolius Tyberii facere mentionem ſed quia oportebat & iudeos credere, ob hoc etiam iudęorum regna deſcribuntur ſcũ tetrarchie.

Dubitatur. quis dicitur tetrarcha? Reſpon. ſecũdum Iſidorum quod dicitur ille qui principatur ſeu dominatur ſuper quarta parte alicuius regni. & dicitur a tetras quod eſt quatuor & archos quod eſt princeps quaſi princi pãs ſuper quarta parte, & quia Herodes principabatur galileæ quæ eſt quarta pars regni iudæa. Et alii etiãſic principabãtur. uidelicet quilibet ſup quarta parte, ideo dicuntur tetrarche.

Dubitatur qui fuerunt iſti tres ſcilicet Herodes Philippus & Liſanias? Reſpon. Beda. ſuper Lucam. quod fuerũt filii illius herodis ſub quo natus eſt Chriſtus. Et primo Archelaus frater eorum regnauerat annis decẽ, ſed poſt accuſatus apud Auguſtum miſſus fuit in exilium apud Vienam: vbi & mortuus eſt: & ipſe auguſtus illum regnum iudæorum: ut minus ualidũ fieret p tetrarchias diuidere curauit.

7 Du. cum ſecundum legem non deberet eẽ niſi vnus ſummus ſacerdos quomodo hic deſcribantur duo: Reſpondet Ambroſius ſuper Lucam, quod Annas fuit princeps ſacerdotum illo anno 15. Imperij Tyberij. Cayphas uero anno quo dñs crucifixus ẽ. alijs tribus ut dicit Ioſephus, ſcil. Hiſmael. Eleazaro & Symone ſacerdotio in medio tempore pertunctis: ſed quia Annas & Cayphas maxime ad paſſionem domini pertinent. Ideo alijs omiſſis de iſtis ab euangeliſta fit mentio & uterq; eorum fuit ſolus in anno ſuo.

8 Du. quomodo fuit factum uerbum domini ſuper Ioannẽ? Reſp. Lyra quod uerbum domini fuit quedã reuelatio diuina: ſcilicet per inſpirationem per quam habuit mandatum de prædicatione exequenda.

9 Dubit. cur Lucas nihil dicit de aſperitate vitæ Ioannis ſicut Matthæus & Marcus. Reſp. Ambroſius ſuper Lucam q lucas ſatis declarauit Ioannem fore pphetam cũ dicit factum ẽ uerbum domini ſuper eum quia ex hoc clare perpẽditur ipſm fuiſſe prophetam: cum uerbũ domini

dñi non legatur factum niſi ſuper prophetis. nullus enim eget iudicio ſui q uerbo dei abũdatunum taq; dicens omnia declarauit.

10 Dubi. Cur factum fuit uerbum domini in deſerto? Reſp Theophilus ſuper Lucam quod Ioannes per totum tempus preteritum occultus fuit in deſerto: ut nulla ſuſpitio innaſcatur hominib. ut gratia affinitatis ad Xp̃m uel cõuerſationis a teneris annis talia de ipſo teſtaretur prout teſtatus eſt.

11 Dub. cur Ioannes potius uenit in regiones circa iordanem quam in alias? Reſp. Orig. ſuper Lucam dicens. Quæ autem loca decebat perambulare baptiſtam niſi iordani circũadiacentia, ut ſi quem pęnitere contigeret protinus occurreret fluenti humilitas ad recipiendum pænitentiæ baptiſmum.

12 Du. cum baptiſmus Ioannis nõ remitteret peccata: cur dicitur predicans baptiſmum pęnitentiæ in remiſſionem peccatorum? Reſp. ſecundum Gregorium in Homelia hodierna: & alios doctores quod Ioannes licet baptizaret: tamen baptiſmum eius non cõferebat remiſsionem peccatorum. Sed inducebat ad pęnitentiam per quam remittuntur peccata: ſed hoc quod dicitur predicans baptiſmum pęnitẽtiæ intelligitur de baptiſmo. Chriſti quẽ Ioannes p̃dicabat: & p quẽ remittunt̃ peccata.

13 Du. ad quid ergo ualebat baptiſmus Ioannis? Reſp. Sanctus Tho. 3. pte. q. 28. & 4. ſenten. di. 2 quod baptiſmus Ioãnis fuit cõueniẽter inſtitutus quadruplici ratiõe. Primo: quia oportebat Xp̃m a Ioanne baptizari, ut conſecraret baptiſmum. Scđo ut xp̃s per baptiſmũ Ioannis manifeſtaretur. Tertio vt ſuo baptiſmo aſſuefaceret homines ad baptiſmum Xp̃i. Quarto, ut ad pęnitentiam homines inducẽs prepararet ad digne ſuſcipiendum baptiſmum Chriſti, & ita erat preparatorius ad baptiſmum Xp̃i, & ille baptiſmus erat quedã proteſtatio & profeſſio uere pęnitentiæ quam imponebat baptizatis.

14 Dub. cur Ioannes dicit ſe uocem & ubi hoc dicitur in Eſaia propheta require in domi. 3. aduẽtus ſuper euangelio miſerũt iudei. du. 12.

15 Dubita. quomodo debent parari viæ domini & ſemitæ eius rectæ fieri? Reſp. ſecundum Ambro. ſuper Lucam quod parare uiam domini eſt predicare fidẽ rectam & bona opera facere, ut quilibet audientium rectas deo ſemitas faciat formãdo rectas deo ſemitas faciat formãdo in animo rectas cogitationes per ſermonem bonæ predicationis.

16 Dub. que differentia eſt inter uiam & ſemitam? Reſpon. quod uia ẽ illa per quam poteſt ire currus uel uehiculum ut uolunt grammatici & legiſte: & debet ẽe lata latitudine octo pedum ubi eſt recta nõ tortuoſa, ſed in anfractu. i. vbi eſt reflexa. 16. pedum, ſemita aũt dr̃ a ſemis q̃ eſt dimidiũ quaſi dimidiũ iter & debet eſſe latitudinis duorũ pedũ & ſic ẽ ſtricta ut alter cũ altero ſimul trãſire non poſſit.

17 Dub. quomodo omnis uallis implebitur & omnis mons & collis humiliabitur? Reſp. Lyra quod ſicut uia corporalis dicitur difficilis ad ambulandum propter pfunditatem ualliũ & eleuationẽ collium. Ita via ſpiritualis qua deus graditur ſuper corda fideliũ impeditur p depreſſionẽ terrenæ cupiditatis & p eleuationem mundane uanitatis, & quia utrũq; impedimẽtum fuit amotum per aduentum Xp̃i in multis, & maxime in Zacheo & Mattheo, q ad terrenas diuitias quas reliquerunt, atq; in mundi principibus qui colla xp̃o ſubiecerũt. Ideo methaphorice ualles implete ſunt & colles & montes humiliati.

18 Dub que differentia eſt inter montem & collem & uallem? Reſp. quod colles ſunt preeminentiora iuga montium, quaſi colla. Et ut dicit Chryſo. collis nullum fructũ producit. Montes autem ſunt tumores terrarum altiſſimi ſic dicti quia ſunt eminẽtes, & uallis dicitur quod uallata ſit montibus.

19 Dub. quomodo omnis caro uidebit cum nõ poſſit uidere niſi per animam? Item quia caro beſtiarum non uidebit. Item quia etiam oẽs homines non uiderunt Xp̃m qui eſt ſalutare dei? Reſp. ſm Chryſoſtomũ ſuper euangelijs, quod caro accipitur hic pro toto homine per figuram ſynecdochem ſicut pars pro toto & ſecũdum Grego. in Homel. ois caro. i. omnis homo per eandem figuram quando totum ponitur pro parte. Vidit autem omnis homo uel Xp̃m in carne inquantum ex omnibus hominibus tam iudeis quam gentilibus chriſtum uiderũt uel Chriſtum per fidem ſicut cõtinue uidebitur uſq; ad finẽ mũdi p aliquos de omnibus nationibus p predictam figuram, uel ſecundũ Grego. in Homel. in die iudicij in quo uidebitur ab omnibus tam beatis quã malis.

ANAGOGICE.

Tota hiſtoria iſtius euãgelij prefigurata fuit Malachie. 3. c. ubi dicitur. Ecce ego mittam angelũ meum. i. Ioannem baptiſtam, ex eius

vita

vita angelica. quod autem hæc prophetia ſit de eo patet Ma t. 11. ubi ſaluator, hoc de eo exponit, q̄ p̄ præparabit uiā ante Xp̄m per prædicationem & baptiſmū corda hoim ad Xp̄m ſuſcipiendū inclinando vt poteſt hic anno 15. imperij Tiberij. q̄n iudęa tot re ibus ſubiecta erat ſ u dñis quod ſignificabat ut dicit Greg. in Homel. quod ipſa pro culpa perfidiæ erat diſpergenda, q̄m omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur. Et tūc Ioannes fuit angelus. i. nuntius dei, quia factum eſt uerbum dñi ad eum & impleta eſt ꝓphetia. Eſa 40. c. uox clamātis in deſerto, quia totus Ioānes & eius opera erāt uox p̄dicans, parate uiā dñi, q̄ eſt p̄dicatio Ioannis. Oīs uallis implebit. i. apoſtoli humiles q̄ repleti sūt ſpiritu ſancto, & omnis mōs & collis humiliabi ur, qa iudæi ſuperbi humiliati ſunt & diſperſi & praua. i. actiones prauorum fuerunt in directa in his qui conuerſi ſunt recte agētes & aſpera. i. l x aſpera in uias planas in iugū domini quod ſuaue eſt & uidit omnis caro ſalutare Dei. i. ex omni natione homines quæ ſub cœlo eſt quæ habitabant in Hieruſalem, ut dicitur Act. 2. uidetunt Chriſtum qui uenerat ſaluare mundum.

TROPOLOGICE.

Edocemur ut ex hoc euangelio p̄dicatores libenter audiamus alioſque recta docentes, & uerbis eorum credamus & opere impleamus, ita ut in quintodecimo anno. i. p quindecim gradus bonorū operū ad Deum perueniamus. Primus gradus inſinuatur p Tiberium qui interpretatur uidēs & Cæſarem quod interpretatur poſſidens, ut deū omnia videntē & poſſidentē inuocemus contra tētationes mūdi, carnis & dæmonis dicentes. Primū pſalmum gradua'ē. Ad dñm cum tribularer clamaui. Secūdus gradus ſignificatur per Pontium, declinātem cōſilium. & dilatum os mercatoris, ut declinemus mala cōſilia dæmonis, carnis & mūdi, & adhereamus deo ori malleatoris, q tū omnia fabricauit marte llo. i. uerbo, qa dixit & facta ſunt dicentes ſecundum canticum graduum. Leuaui oculos meos in mōtes. i. ad deū q habitat montes, i. cœlos. Tertius gradus ſign ficatē per iudæā interpretatam confeſſionē ut cōfiteamur bonitatē Dei q ſua gratia & nō noſtris meritis perducit nos ad hieruſalem ſupernam dicentes tertium canticum. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi. Quartus gradus inſinuatur per Herodem, ideſt glorianté in pellibus, ut in muru uind. candis nos glorioſo deo commendemus dicentes. Quartum pſalmum. Ad te leuaui oculos meos. Quintus gradus figuratur per galilęam. i. rotam ut n tū perſecutionum quæ tranſeunt ſicut uoluitur rota, contemnamus Deū inuocantes per quintum canticum. Niſi quia dominus erat in nobis. Sextus ſignificatur per Philippum, id eſt os lampadis ut a Deo qui illuminat omnem hominem quęramus lumen dicentes. Qui cōfidunt in domino. Qui eſt ſextus pſalmus. Septimus gradus per yturea figuratur, id eſt ſublimē, ut ad Deum ſublimem qui humilia reſpicit in cœlo & in terra, & conuertit luctum & in propria nobis facta in gaudium nos conſolando dicamus eidem ſeptimum canticum. In conuertendo dominus captiuitatem ſyon. Octauus ſignificatur per traconitidem, id eſt t iſtitiam ut depoſita omni triſtitia hilariter Deo ſeruiamus & ei cor noſtrum ut dirigat offeramus, quia ſine eo in uanū laboraremus dicentes: niſi dominus ędificauerit domum qui eſt pſal. octauus. Nonus gradus inſinuatur per lyſaniam. i. tentationem, ut tentationes fugare peſſimus eis obiicientes timorem domini nonum canticum cantantes. Beati omnes qui timent dominum. Decimus per abilinam, id eſt lugentem ſignificatur ut lugentes in perſecutionibus conſolemur orantes pro eis ne ab ipſis expugnētur dicentes decimum pſal. Sæpe expugnauerunt me. Vndecimus gradus ſiguratur per annam, ideſt donum adeo poſtulātes maximum q nobis cōferre donum poteſt quod eſt ſuper omnia opera eius. i. miſericordiam humiliter dicentes. 11. pſal. De profundis clamaui. Duodecimus ſignificatur per Cayphan. i. inueſtigatorem. ut homo in bonis nō ſe exaltet ſed omnia bona atribuat deo inueſtigatori cordium dicendo duodecimum canticum. Domine non eſt exaltatum cor meum. Tredecimus gradus figuratur per Ioannem. i. in quo eſt gratia. gratias referendo deo de gratia per eum nobis data ipſum deprecantes, ut perſeuerantiam in ea nobis cōcedat dicentes. Memento domine Dauid qui eſt pſal. 13. Decimuſquartus gradus ſignificatur per Zachariā id eſt memorantem deū ut memoremur deum & ſuos miniſtros honoremus cum honor eis delatus in deum referatur dicendo 14 pſal. ecce q̄ bonum. Quintuſdecimus & vltimus gradus figuratus per Eſaiam. i. ſalutare domini ut os, cor, anima, & omnia membra noſtra reſonent dominum ſaluatorem dicentes ult. pſal.

grad.

grad. Ecce nunc benedicite dominum, deprecantes beatum Ioannem baptiſtam ut intercedat pro nobis, quatenus eius prædicationem ad effectum deducamus dicentes & cantantes cum eccleſia. Dic potens noſtri, meritis opimis pectoris duros lapides repelle aſperũ planans, iter & reflexos dirige calles. Vt pius mũdi ſator & redẽptor meatibus pulſa, liuione puris rite dignet ueniẽs ſacratos ponere greſſus.

ANAGOGICE.

Ex hoc ſacro euangelio ducimur in cõtemplatione cœleſtis curiæ, in qua principabitur ſummus Deus uidens & poſſidens omnia, qui nos impiorum conſilia declinare fecit, & malleo ſuo præparauit æterna tabernacula & circundedit, pelles glorioſas ut confiteamur nomini ſancto eius qui de rota uolubili huius ſęculi nos eduxit, & ſublimes fecit, depoſita omni triſtitia, & deuictis tentationibus omnem lachrymam abſterſit ut non ſit amplius luctus dona ineffabilia cõtulit, ut inueſtigari ualeamus eius eſſentiam ſicuti eſt, ex quo omnis gratia procedit ut ipſius memoremur. ſemper iubilantes Deo ſalutari noſtro. Amen.

IN VIGILIA NAT. DOMINI.

Cum eſſet deſponſata mater Ieſu Maria Ioſeph, Matthei primo.

Hiſtoria huius euangelii facta fuit anno Chriſti primo uſuali.

HISTORICE.

Ioſeph de mente reuolueret nolle ſemper uirginem ſibi deſpõſatam traducere, ſed cum iuſtus foret clam eam relinquere, eo q eius intumuerat aluus, quod tamen patratum erat diuino operante numine, dumq; talia cogitãs ſopori membra dediſſet ab angelo reſponſum accepit, ut nequaquam illa de cauſa timore afficeretur, q enim quod eius in utero conceptum erat diuini obumbratione ſpiritus formatum fuerat pareretque filium, cui ut nomen Ieſus imponeret imperauit, quoniam a commiſſis criminibus ſuam immunem redderet gentem.

1 NVnc dubia reſoluam. Dub. quando fuerit deſpõſata ſemper uirgo cum nullus euangeliſtarum hoc dicat? Reſpon. Hier. in hiſtoria Ioachim & Annæ, quem ſequuntur Iac. de uorag. & Vin. hiſtorialis, q in 14. anno ætatis ſuæ, dum adhuc maneret in templo cum alijs uirginibus, pontifex pronũciaſſet ut uirgines quæ attigiſſent 14. annũ domũ redirent ut nuptui traderent, ſemper uirgo reſpondit ſe hoc poſſe facere quia uirginitatem deo uouerat: & orationibus cunctis ſuper hoc deum facta eſt uox cunctis audientibus, ut quilibet de domo Dauid certo die cũ uirga ſua uenirent in templum & cuius uirga iuxta Eſaię uaticiniũ. 11. cap. floreret & ſuper eam ſpiritus domini deſcẽderet ſemper uirginem accipere deberet in coniugẽ. & ita uirga Ioſeph floruit & ſuper ipſam ſpiritusſanctus in ſpecie columbę deſcendit. & ita deſpõſauit ſemp uirginẽ & poſt Ioſeph acceſſit bethleẽ unde erat oriundus. ut præpararet neceſſaria pro nuptiis & ſemper uirgo iuit in nazareth ad parẽtes ſuos: & ibidẽ angelus gabriel ei apparuit annuncians q eſſet paritura filiũ dei.

Dub. cur fuit deſponſata cum uouiſſet uir-
2 ginitatem? Reſp. ſanctus Tho. 3. par. q. 29. ar. 1. & 3 ſen. di. 30. q. 2. art. 1. q. 2 quod licet uoluerit uirginitatem hic fuit per uotũ ſimplex. tñ ex familiari inſtinctu ſpiritusſancti credẽda ẽ deſponſari uoluiſſe confidens de diuino auxilio quod nunquam ad carnalem copulam perueniret hic tñ diuino commiſſit arbitrio. unde in nullo detrimentum paſſa eſt uirginitas.

Dub. cur Xps uoluit de deſpõſata naſci? Re
3 ſp. S. Tho. ubi immediate ſupra. quod hoc cõuenienter fecit, tum propter ipſum tum propter matrem tamẽ etiam propter nos. Et quidem propter ipſum Xpm quadruplici ratione. Primo ne ab infidelibus tanquam illegitime natus abijceretur. Secũdo ut cõſueto mõ eius genealogia deſcriberetur, quia non erat conſuetudo apud hebræos ex parte mulierũ genealogiam computare. Tertio ad tutelam pueri nati ne diabolus contra eũ uehemẽtius nocumẽta procuraſſet. Quarto ut a ioſeph nutriretur. Vnde & pater eius dictus eſt quaſi nutritus. Fuit etiam conueniens ex parte uirginis, ne. ſ. lapidaretur a iudæis tanquam adultera quã pęnã nedũ patiebant nuptæ, ſed ẽt in ſ ptę. ut habet Deu. 22. c. Secũdo ut ab infamia liberaretur: ut dicit Amb. ſuper Lucã ne temerate uirginitatis adureret infamia. Tertio ut ei a ioſeph miniſterium exhiberetur. Quarto ut maior perfectio uirginitatis in ipſa oſtenderetur dũ in ipſo matrimonio uirgo permãſit. Tertio ex parte noſtra fuit cõueniens. Primo quia teſtimonio Ioſeph comprobatũ eſt Xpm ex uirgine natum. ſecundo quia ip a uerba uir-

ba virginis matris magis credibilia reddútur ſuā uirginitatē aſſerētis. tertio ut uirginibus excuſatio tolleret ſi de fornicatione infamarentur propter ſuā incautelā. quarto ut nuptias Xps ſua natiuitate approbaret item & ut matrimonium & uirginitas honorarentur. Vide du. 17. & 18. in media nocte natiuitatis dñi.

4 Dub. quia euāgeliſta dicit mater Ieſu cū nō dum natus eſſet Ieſus? Reſp. quod in utero haberet Ieſum quem iam cōceperat anticipatus poterat dici mater Ieſu. & iſtud dictum refertur ad tempus quo ſcripſit euangelium: & tūc nedum Ieſus erat natus ſed crucifixus, mortuus & reſurrexerat & ad cęlos aſcēderat. Nam hiſtoriographi ſcribentes geſta imperatorum, præponūt uitam Caroli imperatoris & deſcribunt natiuitatem, pueritiam & adoleſcētiam in qbus tñ nondum erat Imperator.

5 Dub. quomodo intelligitur antequam conuenirent. Reſp. Chryſo. in Homel. & gl. antequā conuenirent. ſ. ad carnis cōmixtionē ad quam nunquam peruenerunt. Sanctus autem Vinc. exponit antequam conuenirent. ſ. ad cohabitandū quod dictū concordat cum dicto Hieronym. in hiſtoria Ioachin & Annæ ſupra dub. 1.

6 Dub. a quo ſemper uirgo fuit inuēta in utero habere. Reſp. Ly. ꝙ a b ipſo Ioſeph: & hoc etiam dicit Hieroni.

7 Du. quando ſic fuit inuēta prægnans? Reſp. Chryſo. ſup Mat. & Hie. in hiſtoria. Ioachim quod poſt annūtiationē angelicam ſemp uirgo iuit ad uiſitandum Heliſabeth & cum ea: ut dicit Lucas. manſit quaſi tribus mēſibus & poſt cum rediit fuit inuenta a Ioſeph prȩgnās eo quod uterus intumuerat.

8 Dub. quia ſi Ioſeph inueniſſet eam habere in utero de ſpirituſancto, non cogitaſſet eā dimittere? Reſp. gl. ꝙ hoc euangeliſta ex parte ſua adduxit: ut cū diceret: hr̄e in utero omnis mala remoueret ſuſpitio a mētibus audiētiū.

9 Dub. quomodo dicatur prægnās de ſpiritu ſancto? Reſp. S. Tho. 3. parte. q. 37. ar. 1. quod licet tota trinitas operata ſit corpꝰ Chriſti in ſemper virgine tamen attribuitur ſpirituiſancto. Primo quia filius dei incarnatus eſt propter maximum amorem ad naturam humanā Iob. 3. ſic deus dilexit mundum ut filium ſuū unigenitum daret, & quia ſpirituſſanctus eſt amor patris & filij ideo ſibi attribuit̄ Secūdo attribuit ſpirituiſancto: quia hoc cōgruit cauſæ incarnationis ex parte naturȩ aſſumptæ quæ aſſumpta eſt a filio dei in unitate perſonæ non ex aliquibus meritis: ſed ex ſola gratia quæ ſpiritui ſancto attribuitur. 1. Corint. 12. Diuiſiones gratiarū ſunt, idem autem ſpiritus. Tertio quia hoc congruit termino incarnationis, quia ad hoc terminata eſt incarnatio, ut ille homo qui concipiebat̄ eſſet ſanctus & filius Dei ſed facere homines filios Dei attribuitur ſpirituiſancto ad Galat. 4. quoniam eſtis filij dei miſit deus ſpiritum filij ſui in corda ueſtra clamātem. abba pater. ſimiliter eidē attribuitur facere homines ſanctos, quia ipſe eſt ſpiritus ſanctificationis ad Ro. 1. ſicut ergo alij ſanctificantur per ſpiritū ſanctum ſpiritualiter ut ſint filij dei adoptiui: ita Chriſtus per ſpiritumſanctum eſt in ſanctitate cōceptus ut eſſet filius Dei naturalis. Vnde Ro. 1. ſecundum unam glo quod pręmittitur. ſcilicet qui prædeſtinatus eſt filius Dei in uirtute manifeſtatur per id quod immediate ſequitur ſecundum ſpiritum ſanctificationis. ideſt per hoc ꝙ eſt cōceptus de ſpirituſancto.

10 Dub. quod egit ſpirituſſanctus in cōceptione Chriſti. Reſp. ut dicit Amb. in li. de ſpiritu ſancto, quod corpus Chriſti non fuit formatū de ſpirituſancto tanquam de ſubſtantia ſpirituſſancti, ſed quia ſpirituſſanctus per poteſtatem & uirginē ſuam ex puriſſimis ſanguinibus ſemper uirginis efficienter formauit corpus Chriſti ideo dicitur eſſe de ſpirituſancto. Et ut dicit. S. Tho. ibidem conceptio non attribuitur ſoli corpori Chriſti: ſed etiam ipſi Chriſto rōne corporis. Et ideo dicimus Chriſtū eſſe cōceptum de ſpirituſancto, ita ut efficiētia ſpirituſsācti referat̄ ad corpus Chriſti.

11 Dub. an aliquo modo ſpirituſſanctus poſſit dici pater Chriſti. Reſ. S. Tho. 3. par. q. 33. ar. 3. quod ſpirituſſanctus non poteſt dici pater Chriſti nec etiā tota trinitas quoniam nomina paternitatis & filiationis conſequuntur generationem uiuentium & pręcipue animaliū quæ fit quando illud quod generatur, generatur in ſimilitudinem generantis: & ſi generatio ſit perfecta erit perfecta filiatio: ſi autem ſit imperfecta erit etiam filiatio inperfecta ſicut homo inquātum eſt creatus ad imaginem dei & recreatus in ſimilitudinē gratiæ eſt quędam in eo ſimilitudo Dei ſed imperfecta. Et ideo dicit̄ filius Dei utroq; modo imperfecte & quādo aliquid de aliquo dicitur ſecundum perfectam rationem illud idem non eſt dicendum de eo ſecundum rationem imperfectam. Sicut Petrus dicitur homo ſecundum perfectam

perfectam rationem hominis: nunquam tamẽ Petrus dr homo ſed ſecũdũ illã ſignificationẽ qua pictura hominis dicitur homo. Licet forte ipſe Petrus aſſimiletur homini alteri cum igitur Chriſtus ſit filius Dei, ſecundum perfectam rationẽ filiationis, quia eſt de ſubſtantia patris generantis & ſecundum perfectam ſimilitudinem quantum ad diuinitatem, ideo licet ſit creatus quãtum ad naturam humanã & iuſtificatus· non tamen propter hoc debet dici filius dei, neq; ratione creationis, neque ratione iuſtificationis, ſed ſolũ ratione generationis æternæ ſecundum quam eſt filius patris ſolius, & ideo nullo modo debet dici Chriſtus ſpirituſſancti. nec etiam totius trinitatis quamuis & ſpirituſſanctus, & tota trinitas fuerit principiũ effectiuũ corporis Chriſti & animę, qa nõ eſt ẽm perfectã ſimilitudinẽ.

12 Dub. quia uidetur quod Ioſeph non fuerit iuſtus uolendo occultare crimen quod credebat commiſiſſe ſemper uirginem: Reſp. Hieronymus ſuper Mattheum, quod ſcriptura uocat eum hic iuſtũ id eſt uirtuoſum, uidelicet ut benignus & mitis exiſtẽs uoluit occulte dimittere eã, quę ſecũdum legem pœnæ ſubiacere debebat. Origenes tamẽ & Remigius ac ſanctus Vicẽtius dicunt quod cum haberet rationes ad utramque partẽ. ſ. ex una ꝙ erat ꝑgnans: ex alia quia cognoſcebat eam caſtã, & ſciebat prophetiam Eſaiæ. 7. cap. Ecce uirgo concipiet. & Eſa. 11. Egredietꝰ uirga de radice Ieſſe, cogitabat ſuper pręmiſſis quid agere deberet & agnoſcendo tantum myſterium & ſacramentum timebat ſe eidem appropinquare. i. eã occulte dimittere uolebat. uide d. 15.

13 Dub. quõ intelligitꝰ quod nolebat eã traducere. R. Glo. ꝙ nolebat eã traducere ĩ publicũ. ſed S. Th. 3. par. q. 29. ar. 2. dicit quod per non traducere iuxta Chryſoſtomũ melius intelligitur diffamare: quam ad domum conducere.

14 Dub. cur tantum ſtetit in illa cogitatione? Reſp. glo. quod ex hoc notatur animus ſapientis qui nihil temere uult incipere.

15 Dub. quid ioſeph cogitabat. Reſp. Aug. in ſermone de natiuitate domini dicens intelligẽs enim Ioſeph Mariæ uterum grauidari turbatur, quod Mariam quam de templo domini acceperat & nõdũ cognouerat grauidam ſentiebat ſecumque eſtuabat diſputans & dicens quid faciã: prodo, aut taceo. Si ꝓdidero adulterio non conſentio ſed uitium crudelitatis incurro, quia ſecundum Moyſi ſententiam lapidãdam eam cognoſco. Si tacuero malo cõſentio. Et cum adulteris portionem meam pono quoniam ergo tacere malum eſt, adulterium ꝓdere peius eſt. Dimittã ergo eam a cõiugio.

16 Dub. cur ſemper uirgo nõ reuelauit diuinũ ſecretum Ioſephꝰ Reſp. Lyr. ꝙ talia non ſunt reuelanda niſi quantum ſe extendit uoluntas diuina. Et ideo beata ſemper uirgo tacuit tenens firmiter ꝙ ſicut iſtud ſecretum fuerat reuelatũ ſanctę Heliſabeth: ut habetꝰ Luce. 1. ſic reuelaretur alijs competenti tempore ex beneplacito uoluntatis diuinę Sed Chryſo. in Homel. Dicit quod hoc nõ reuelauit, quia non eſtimabat ſibi credi a ſponſo.

17 Dub. cur Ioſeph non quæſiuit ab ea quomodo impregnata fuerat? Reſp. Lyra. quod ꝓ nihilo peciſſet, quia ipſiꝰ Mariæ pro ſe dicenti non credidiſſet & iterum diuina diſpenſatione hoc factum eſt, ut per reuelationem angeli ipſe Ioſeph ita certificaretur quod de cætero nullo modo dubitare poſſet.

18 Dubitatur quis angelus apparuit Ioſeph? Reſp. Aug. in ſermone de natiuitate domini quod fuit Gabriel.

19 Dubitatur. cur hic dicitꝰ apparuit & non beatæ ſemper uirgini, Reſpondet gl. quod in hoc quod dicitur apparuit ſignificatur poteſtas apparentis qui quãdo uult, & quomodo uult exhibet ſe uidendum.

20 Dubi. cur apparuit in ſomnis & non manifeſte ſicut alijs? Reſ. Chryſo. in Homel. dicẽs. Ideo autem non apparuit manifeſte Ioſeph ſicut paſtoribus, quia ualde fidelis erat. Paſtores autem indigebant quaſi rudes, ſemper uirgo etiam indiguit quaſi primo de maximis inſtruenda. Similiter & Zacharias indiguit mirabili uiſione ante cõceptionem prolis.

21 Dubi. cur angelus uocat Ioſeph nomine ꝓprio? Reſp. glo. ꝙ quaſi notũ & familiarẽ ſibi.

22 Dub. cur dicit eũ filiũ Dauid? Reſp. Chryſ. ſuper mattheum. quod in memoriam ꝓmiſſionis Dei ad Dauid ut de ſemine eius Chriſtus naſceretur.

23 Dubitatur qua ex cauſa apparuit angelus? Reſ. Chryſ. ſuper Mar. quod propter tres cauſas apparuit. Primo ne iuſtus homo faceret rem in iuſtam ex propoſito iuſto. Secundo ꝓpter honorem ipſius ſemper uirginis. Nam ſi dimiſſa fuiſſet, apud infideles turpi ſuſpitiõe carere non poterat. Tertio ut intelligens Ioſeph ſanctam conceptionem diligentius ſe cuſtodiret ab alia quam prius.

24 Dub.

24 Dubitatur.cur angelus nõ apparuit Ioſeph antequam ſemper uirgo conciperet? Reſp.ꝙ ſibi non apparuit ante conceptionem ne pateretur quæ paſſus eſt Zacharias culpam in fidelitatis incurrens de conceptione coniugis iam longeue. Incredibilior enim erat res uirginem poſſe concipere quam anum.

25 Dubitatur.cur etiam non diſtulit annunciare ſemper uirgini poſt conceptionem? Reſpõ. Chryſo. in Homel. quod ideo fecit ne ſi poſt conceptionem differet in anguſtia eſſet. Oportebat autem extra turbationem eſſe illam matrem quæ omnium conditorem accepit.

26 Dubi.quia uidetur quod ſuffeciſſet angelũ dixiſſe Ioſeph.noli timere,quia non concepit de adulterio abſque hoc quod reuelaret ei diuinũ myſterium: Reſp.Chryſ.in home.ꝙ Angelus non ſolum uoluit a Ioſeph timorem auferre,ſed & lętitiã uoluit addere, ideo ſupra naturã eam concepiſſe dicit cũ ait. quod enim in ea natum eſt de ſpirituſancto eſt.

27 Dubi.cum alias Angelus dixerit ſẽper uirgini quod ex te naſcetur. cur hic dicit Ioſeph quod in ea natum eſt & non ex ea. Reſp. Nic. de Lyra poſt gl. quod aliud eſt naſci in ea & aliud ab ea. Naſci ab ea eſt prodire in lucem & naſci ex utero.ſed naſci in ea idem eſt quod concipi ſiue naſci in utero.

28 Dub.quia uocat coniugem cum qua nõ copulauerat? Reſ. Amb.ſuper Lucam dicens: Nõ autem te moueat quod eam coniugem uocat. Non enim uirginitatis receptio: ſed coniugij teſtificatio nuptiarum celebratione declarat.

29 Du cur non dixit Ioſeph pariet tibi filium ſicut dixerat Zacharias. Reſ. Chryſ. ſuper Mat th.quod ideo non dixit tibi quia mulier quæ ex uiro concipit marito ſuo filiũ parit, quia magis ex illo eſt quam de ipſa. Hæc autem quæ de uiro non conceperat non uiro filium peperit,ſed ſibi tantummodo, uel ut ipſe dicit in Homelia,nõ dixit tibi, ſed indeterminate poſuit pariet filiũ ut oſtenderet ꝙ eũ parere debebat orbi terrarum uniuerſo.

30 Dubitatur cur nõ dixit impones ſibi nomẽ ſed dixit uocabis: Reſpon. Rabanus ſuper Euãgelijs quod non dixit impones quia ab æterno impoſitum eſt.

31 Dubitatur. cur addit: ipſe enim ſaluum faciet,&c. Reſpon. Hieronymus ſuper Matthęũ quod Ieſus hebræo ſermone ſaluator dicitur & ideo dicens. Ipſe enim ſaluum faciet.ethymologiam nominis ſignificat. Et ita Chriſtus eſt uerus homo? & eſt uerus Deus qui ſaluum facit populũ a peccatis,quia nemo poteſt peccata dimittere niſi ſolus Deus.

32 Dubitatur quia Chriſtus ſaluauit non ſolum ſuum populũ,ſcilicet iudaicum, ſed etiã gentilem? Reſp Hiero.ſuper Matthęum dicẽs ꝙ in hoc quod dicit ſaluum faciet populum ſuum oſtendit eum totius mundi ſaluatorem & noſtræ ſalutis auctorem ſaluat quidem non incredulos,ſed populum ſuum hoc eſt in ſe credentes ſaluat,non armis pugnando,ſed peccata relaxando.

33 Dubitatur quia uidetur incongruum dicere populũ ſuum in ſingulari & peccatis eorũ in plurali? Reſpon.ꝙ hic eſt figura ſillepſis: ubi ponitur numerus pro numero.

ALLEGORICE.

In ueteri teſtamẽto præfiguratũ fuit hoc euãgelium quo ad omnes ſui partes. et quod ſemper uirgo inuenta ſit in utero habens antequã conueniręt. habetur Geneſ. 1. quod terra abſq; omni opere humano cum nondum eſſet creatus homo protulit herbam uirentem. ſic ſemper uirgo quæ eſt terra protulit Chriſtũ abſq; ſemine & opere humano. Pſalm. 84. dominus dabit benignitatem & terra noſtra dabit fructum ſuum quod Ioſeph pauens tãtum myſterium uoluit eam occulte dimittere nolens eã traducere præfiguratum fuit. 2. Reſpon. 6. quãdo Dauid noluit traducere archam in domum ſuam ob timorẽ domini.ſed cogitauit occulte dimittere eam in domo Obededon gethei. & tandem per Angelum. ideſt nũtium intelligẽs ꝙ benedixiſſet dominus domui Obededõ propter archã domini reduxit eã cũ iubilo ĩ domũ ſuam. ſic & Ioſeph ad monitus nec timeret traduxit archam in qua latuit Chriſtus menſibus nouem. i. ſemper uirginem in domum ſuam. Pariet autem filium, prænunciatum fuit Eſa. 7. Ecce uirgo concipiet & pariet filiũ, ꝙ ſaluũ faceret & populum Zacha. 8. Ecce ego ſaluabo populum meum. & Zach. 9. cap. Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti uinctos tuos de lacu in quo non erat aqua.

TROPOLOGICE.

Peccatores inſtruuntur ex hoc euangelio ut deſponſent Mariam quæ interpretatur mare amarum. i. pœnitentiam quę uidetur amara, ut ſint Ioſeph. i. accreſcente in uirtutibus, nec eã dimittant propter hoc ꝙ habet in utero ſcilicet obſeruantias. labores & pœnas, ſed ſint filii Dauid. i. manus fortes & conſtantes in per

ſeuerando

ſeuerando,nec timeant eius amaritudinẽ quoniam quicquid eſt in ea a ſpirituſancto eſt, & pariet Ieſum.ideſt ſalutem eis acquiret,quoniam per ipſam Chriſtus ſaluat populum ſibi credentem a peccatis eorum.

ANAGOGICE.

Cęleſtem gloriam deſignat hæc deſponſatio Mariæ,quæ interpretatur etiam ſtella maris,ideſt gloria celeſtis quæ eſt deſponſata: id eſt promiſſa Ioſeph.i. accreſcentibus de uirtute in uirtutẽ,qui antequam conuenirent.ideſt antequam ea homo fruatur inuenta eſt in utero.i.in corde hominis ipſam contemplãdo ex dono ſpiritusſancti per fidem & ſpem.Homo uero iuſtus cum nollet eam traducere reputans ſe ea ſuis meritis indignum cũ centurione dicendo,domine non ſum dignus meis meritis eam obtinere. Admonetur ab angelo per intrinſecam inſpirationem in ſomnis, ideſt inquiete, & ſolum ab intrinſeco,ut non timeat, quia bona quæ facit a ſpiritu ſancto ſunt.i.per gratiam dei operatur ipſa. Et ideo non debet diffidere ipſam poſſe cõſequi, quia ipſa gratia facit eum dignum & ſic pariet filiũ Ieſum ipſa gloria,qui erit rex glorię fortis & potẽs & dominus uirtutum,qui populum ſuũ purgatum a peccatis eorum introducet in illã ſempiternam gloriam.amen.

IN MEDIA NOCTE natiuitatis domini.

Exijt edictum à Cæſare Auguſto.Luc.2.

Hiſtoria huius euãgelij facta eſt anno Chriſti primo uſuali die. 25.Ianu.

HISTORICE.

Maria ſemper uirgo dũ a Nazareth Galileæ urbe cũ Ioſeph cõiuge ĩ ciuitatẽ iudę bethleẽ ut in ea profiterẽtur, quoniam erant ex regiã Dauid ſtirpe progeniti iuiſſent.Nam iuſſu Cęſaris auguſti uniuerſus deſcribebatur mũdus completo partus tempore ſuum primogenitũ enixa eſt filium & pannis circundatum cum nequaquam alius ſibi daretur locus in præſepio reclinauit. Paſtoribus autẽ cuſtodiẽtibus nocte gregem, illa in regione omnipotentis dei angelus maxima cum luce affuit eiſque tãto fulgore territis ut timorẽ abiicerent imperauit cum immenſum eis gaudium uniuerſæ genti affuturum euãgelizaret natum eis uidelicet die ipſo ſaluatorem dominum Chriſtum in urbe Dauid. Signum uero quo id cernere poſſent dedit quod ſcilicet infantem in præſepio pannis amictũ inuenirent iacentem.Ilico autem Dei omnipotẽtis magnus exercitus angelo nũtianti additus eſt deo laudes decãtans gloriam ſiquidẽ deo altiſſimo in ſupernis eſſe in terris uero hominibus bona uolentibus pacem aduenifſe.

1 Tramite cõſueto ad dubiorum dilucidationem uenio.Dubitatur propter quid auguſtus illud edictũ fecit de deſcriptione orbis.Reſp.ſanctus Viucen.in ſermone hodierno. quod hòc præcepit Cęſar:ut ſciret quot prouĩciæ & in prouincijs quot ciuitates, & in ciuitatibus quot homines eſsẽt.& ut dicit Lyr.ut ſciret quanta tributa poſſent ſingulæ prouinciæ perſoluere,& qualiter regerentur ſub Romano imperio.

2 Dub. quare octauianus dictus eſt Cęſar Auguſtus? Reſp. ꝙ ut habeť in cronicis Octauianus fuit nepos Cæſaris & ab eo adoptatus in filium & in eius honorem aſſumpſit nomẽ Cęſaris & quia deuicit Antonium Cleopatram reginam Aegypti et eorum opes trãſuexit Romam:ab aucta republica dictus eſt auguſtus & ſextilis mẽſis in memoriã dictus eſt Auguſtus.

3 Dubi.quia non uidetur totus orbis poſſe deſcribi, quoniam multa in eo contenta latent humanam cognitionem? Reſp. Hic eſt figura ſynecdoche quoniam ponitur totum pro parte.quia non præcipit quod deſcriberetur niſi illa pars orbis quæ Romano ſubiecta erat imperio,ut dictum fuit dubio primo.

4 Dubit. quia iſta deſcriptio non uidetur prĩma.quia.2.Reg. 23. & 1.Parali. 21.Dauid fecit deſcribere populum Iſrael?Reſ.Lyra poſt Bedam.quod hæc deſcriptio dicitur prima quantum ad generales deſcriptiones totius orbis,quia ante iſtã nulla fuit generalis deſcriptio,licet añ eã fuerit partiales deſcriptiões.

5 Dub.qui fuit Cyrinus hic nominatus? Re. quod ex hiſtorijs habetur quod fuit unus Cyrinus filius Herculis qui primo inhabitauit Corſicam inſulam.Sed fuit per lõga tempora ante Octauianum, ſed iſte qui hic eſt nominatus fuit quidam Cyrinus quem Octauianus præfecit Syriæ regioni.

6 Dub.cur dicitur pręſes?Reſp.ſecundum grãmaticos quod dicitur pręſes quaſi ſuper alios ſedens, quia alijs dicitur præeſſe.

7 Dub.cur poſuit quod Cyrinus erat præſes? Reſp.Ambro.ſuper Lucam. quod poſuit euangeliſta

geliſta ut feriem temporis deſignaret, nam ſi conſules aſcribuntur tabulis emptionis quanto magis redemptioni omnium debuit tempus aſcribi.

8 Dub. quæ prouincia eſt Syria? Reſpon. q ex hiſtorijs habetur Syriam dictam eſſe à Syrim quæ fuit nepos Abrahæ. Vnde & eius coloni dicti ſunt Syrij: & olim dicebatur Aſſyrij qui fuerunt potētiſſimi & eorum rex fuit Nabuchodonoſor & eſt in Aſia, & Iudæa eſt prouincia Syriæ.

9 Dub. Quia non omnes poterant ire, ſcilicet infirmi & debiles ac incarcerati? Reſp. q hic accipitur totum pro parte quia licet dicatur oēs ibant, tamen vt dicit Magiſter Hiſto. ſcho. de qualibet domo ſolum vnus ibat, quia deſcribebantur ſolum capita domorum.

10 Dub. Quid debebant profiteri? Reſp. Lyra. quòd profitebantur dupliciter ſe eſſe ſubiectos Romano imperio. ſ. ſcripto, quia corū nomina ſcribebantur de mandato imperatoris, & etiam facto, quia ſoluebant cenſum imperatori, propter quod in numiſmate cēſus erat imago imperatoris, vt habetur Mat. 22. cap.

11 Dub. Cur ſinguli debebant profiteri in ſuā ciuitatem? Reſp. quia cum ſub ciuitate contineātur ſuburbia, villę, caſtra & oppida. Ideo ex talibus locis veniebant ad ciuitatem, & ēt vt cognoſceretur quot ciues erāt ex qualibet ciuitate, & licet ad alias iuiſſent ciuitates venirent ad ciuitatē ex qua ipſi vel eorū progenitores erāt oriūdi propter eandem cauſam.

12 Dub. Cur dicit aſcendit autem & Ioſeph? Reſp. quod quia ex Nazareth eūdo in Bethleem non poteſt ire niſi aſcendendo quia ſitus Bethleem eſt altior ſitu Nazareth.

13 Dub Cur Ioſeph iuit in Bethleem vt profiteretur? Reſpon. quod ideo quia genus ſuum oriundum erat ex Bethleem in qua ciuitate natus eſt Dauid, vt habetur. 1. Re. 16. ideo venit Ioſeph ad profitendum ibi quia erat de domo & familia Dauid, vt dicitur in hoc euangelio.

14 Dub. Cur duxit Ioſeph ſemper virginem ſecum ad profitendum? Reſp. Lyra, quia ſemper virgo erat de eadem tribu de qua erat Ioſeph, & ipſa ſucceſſerat in hæreditate paterna, quoniam Ioachim non habuit niſi illam filiam. Et ideo illam duxit vt ſimul profiteretur pro hæreditate paterna. Et hoc factum eſt, vt dicit Chryſ ſuper Matthęū, vt adimpleretur prophetia Michææ. 5. quæ dicit. Et tu Bethleem effrata paruulus es in milibus iuda, ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus eius ab initio à diebus æternitatis.

15 Dubitatur. Qui dies fuerunt impleti. Reſpon. ſecundum Auguſti. ſuper Matthæum quod fuerunt à conceptione Chriſti vſque ad eius natiuitatem dies. 276. quibus ſtetit in vtero virginali. & ita ſtetit ſpatio nouem menſium, & adueniente vltimo die dicuntur dies ſemper virginis impleti vt pareret.

16 Dub. Cur Chriſtus voluit de fęmina naſci, Reſpon. ſanctus Tho. 3. parte. q. 31. ar. 4. quod licet filius dei potuiſſet carnem humanā tam de maſculo quam de fœmina aſſumere, tamen fuit conuenientiſſimum vt de fœmina carnem acciperet, quia ſic tota natura humana nobilitata eſt cum virum ſuſcepit qui eſt honorabilior ſexus. decuit vt de fœmina naſceretur, vt ſic appareret quia totū hominem ſcilicet marem & fœminam liberaret, quia etiam magis veritas carnis Chriſti appareret quòd ſi de maſculo aſſumpſiſſet, quoniam plures errores ſecuti fuiſſent quia hoc eſt naturale & illud fuiſſet ſupernaturale & illud qui crediderunt carnem Chriſti fuiſſe fantaſticam ſeu quod de cęlis eam adduxerat magis habuiſſet occaſionem confirmandi errorem ſuum quàm de fœmina naſcendo, tum etiam quia ſic completa fuit omnis diuerſitas generationis humanę, quia primus homo ſine viro & fœmina ex limo productus eſt. Eua ex viro producta fuit ſine fœmina. Alij naſcuntur ex viro & fœmina. Et hic quartus modus qui ſi Chriſto proprius relictus fuit, vt de fœmina ſine viro naſceretur, & quia ſexus maſculinus eſt nobilior fęminino, ideo ſexum maſculinum aſſumpſit, & ne videretur ſexum fœmineum contemnere congruum fuit vt carnem aſſumeret de fœmina.

17 Dub. Cur voluit quòd eius mater eſſet deſponſata. Reſp. Origenes in homelia quòd vt hoc myſterium diabolo celaretur credens Chriſtum conceptum fuiſſe non de ſpiritu ſancto ſed per hominem. Vide dubi. 3. in vigilia natiuitatis domini.

18 Dub Quomodo potuit celari diabolo qui viget perſpicacitate intellectus, & ea quę corporaliter fiunt cum non poſſunt latere, Reſpond. ſanctus Tho. 3. par. q. 28. ar. 1. quòd vt Aug. dicit. in 3. lib. de trinitate. Licet diabolus hoc potuiſſet cognoſcere virtute ſuæ na-

turæ prohibebatur tamen uirtute diuina.

19 Dub. u detur ꝙ non fuit conueniens Chriſtum naſci temporaliter qui ab æterno natus erat & perfectus. Reſp. ſanctus Thom. 3 par. quæſt. 35. arti. 2. quod cum perſona filij Dei ſemper fuerit perfectiſſima non indiguit naſci temporaliter propter, ſed natus eſt propter nos homines & propter noſtram ſalutem hodierna die.

20 Dubit. quia cum iſta natiuitas fuerit miraculoſa non uidetur quod ſemper uirgo fuerit mater Chriſti: Reſp. Sanctus. Tho. ubi ſupra. ar. 3 ꝙ natiuitas Chriſti partim fuit miraculoſa inquantum conceptus fuit ſine uirili ſemine: ſed per operationem ſpiritusſancti, & partim fuit naturalis ex parte matris inquantum eius caro ex puriſſimis ſanguinibus ſemper uirginis formata fuit, & ipſe in utero nutritus per nouem menſes: & quia ipſum peperit Euæ autem productio fuit totaliter ſuper naturalis. ideo ſemper uirgo dicitur uere mater Chriſti. Non autem Adam poteſt dici pater Euæ.

21 Dubitatur. An ſemper uirgo poſſit dici mater dei? Reſpond. ſanctus. Thom. ubi ſupra. artic. 4. & do. Ioan. de Turre cremata ſuper Euangelijs. quod ex hoc aliqua mulier dicitur mater alicuius quando eum concepit & genuit, ſed ſemper uirgo concepit & genuit perſonam in qua erant unita natura diuina & humana: & cui perſonæ attribui põt quicquid cõuenit diuinæ naturę uel humanę. Vnde dicimus deum crucifixũ & paſſum fuiſſe quia Chriſtus: qui erat deus & homo crucifixus & paſſus eſt. & ita cum Chriſtus deus & homo conceptus ſit & genitus de ſemper uirgine Maria. Ipſa ueriſſime diciur mater dei, & licet hoc non inueniatur expreſſe in ſacra ſcriptura quod uocetur mater dei, inuenitur tamen expreſſe ꝙ Chriſtus eſt deus uerus. 1. Ioãnis ultimo. et ſemꝑ uirgo eſt mater Chriſti: & ſic ſequitur ex neceſſitate quod ſit mater dei. & licet hoc nomen deus ſit commune patri filio & ſpirituiſancto, tamẽ aliquando ſtat ſiue ſupponit pro patre ſicut cũ dicimus deus generat aliquando pro ſpiritu ſancto, ſicut cũ dicimus deus deſcendit in columbæ ſpecie. Ita hic ſtat pro ſola perſona filij cum dicitur quod ſemper uirgo eſt mater dei, non poteſt autem dici mater deitatis quia licet deus & deitas ſint realiter idem tñ differunt ſecundũ modum ſignificandi quia deitas ſignificat diuinam naturam in abſtracto, unde nõ uidetur ſtare & ſupponere pro perſona. ſicut nec humanitas uidetur ſupponere pro aliqua perſona hominis, ſed deus ſignificat diuinam naturam per modũ concreti, id eſt habentis deitatem ſicut homo pro habente humanitatem. & ita poteſt eſſe uera locutio pro perſona. Et ita ipſa ſemper uirgo poteſt dici mater dei: id eſt habentis deitatem, nõ autem deitatis quæ ſupponit ꝑ natura & ita eſt mater ſecundum humanitatem. ſed tamen perſonæ habentis deitatem.

22 Dub. cur Chriſtus nõ ſtatim incarnatus eſt poſt peccatum adæ: quoniã multo plures ſaluati fuiſſent? Reſp. Sanctus Tho. 3. par. q. 1. ar. 5. ꝙ Chriſtus diſtulit uſq; nunc naſci propter dignitatem uerbi incarnati, quia ſuper illud ad Gal. 4. at ubi uenit plenitudo temporis dicit gloſ. quanto maior iudex ueniebat tanto preconum ſeries longior præcedere debebat & etiam ne feruor fidei temporis prolixitate tepeſceret: quia circa finem mundi refrigeſcet charitas multorum. Luc. 7. cap. cum filius hominis ueniet putas inueniet fidem in terra. Nec propter hoc plures ſalui fuiſſent etiam ſi in principio mundi incarnatus fuiſſet, quia etiam tunc quando uenit plures uiderunt per eum miracula fieri qui tamen non fuerunt ſalui.

23 Dub. quia uidetur quod debuiſſet differre incarnationem uſque ad finem mundi, quia unus aduentus ſuffeciſſet, ſcilicet in carne & ad iudicium? Reſp. ſanctus Tho. ubi ſupra. ar. 6. ꝙ ſi diſtuliſſet uſque ad finem mundi totaliter dei notitia & reuerentia & morum honeſtas abolita fuiſſent in terris: & etiam magis fuit conueniens nunc quàm in finem mundi: quia magis manifeſtatur diuina uirtus quæ pluribus modis homines ſaluauit non ſolum per fidem futuri, ſed etiam per fidem præſentis & præteriti & nõ conueniens fuiſſet utrũque aduentum ſimul coniũgi, quia primus remittit peccata, & ſecundus iudicat mundũ & ſi in uno ſolum ueniſſet in carne & ad iudiciũ uniuerſi ſimul perditi eſſent omnes enim peccauerunt, & egent gratia dei.

24 Dubitatur. cum dicat propheta Eſaiæ. 2. capit. de ſyon exibit lex & uerbum domini de Hieruſalem: cur nõ natus eſt in Hieruſalem? Reſp. Sanctus Tho. 3. par. q. 15. ar. 7. ꝙ conuenientius natus eſt in Bethleem. quia in ea ciuitate natus fuit Dauid cui facta fuerat promiſſio

miſſio ſpecialis de Chriſto,ut ex ipſo loco natiuitatis promiſſio eidem facta completa oſtẽderetur,& etiam ut Gregorius in Hom. dicit, quia bethleem domus panis interpretatur: & Chriſtus eſt panis uerus,qui de cœlo deſcẽdit,ergo conuenientius natus eſt in bethleem, quàm in hieruſalem,Prophetia autem Eſaiæ allegata intelligitur non de natiuitate uerbi, ſed de doctrina legis,& prędicationis,quia ipſam Chriſtus in paſſione ſua elegit ſedem regni,cum eſſet rex ſedens in throno crucis, & in ea templum ædificauit,cum eſſet ſacerdos,& ita doctrina prædicationis in ea ortum habuit.

25 Dub.quia uidetur quod conuenientius natus fuiſſet in urbe Roma quæ erat domina orbis,ut eius fides innotuiſſet uniuerſo orbi?Reſpon.Sanctus Tho.3.parte.q.35.ꝙ ſicut dicitur in quodam ſermone Epheſini concilij. Si maximam Romam elegiſſet ciuitatem potentia ciuium mutationem orbis terrarum putarent,ſi filius fuiſſet imperatoris poteſtati utilitati aſcriberem, ſed ut diuinitas cognoſceretur orbem formaſſe terrarum paupe culã elegit matrem pauperiorem patriam quoniam infirma mundi elegit deus ut cõfundat fortia. 1.Corint.1. Et ideo ut ſuã poteſtatem magis oſtenderet in ipſa Roma quæ caput mundi erat etiam caput eccleſiæ ſuæ ſtatuit in ſignũ perfectæ uictoriæ,ut exinde fides deriuaretur ad uniuerſum mundum.

26 Dub.quia ex quo ueniebat nos liberare,uidetur ꝙ non debuerat naſci ſub ſeruitute qñ præcipiebatur mundũ deſcribi ut tributarius? Reſp.ſanctus Tho.3.par.q.3.ar.5.2.ꝙ ipſe cũ ſit conditor temporum elegit ſibi tempus qñ naſci uoluit,nec fuit ſubiectus neceſſitati temporis ſicut alij homines quod ſic ſubiecti naſcuntur. Et ſicut moriendo nos ad uitam reuocauit,ita ſubiectus ſenſui naſcitur ut nos liberos redderet, & etiam tempore quo totus mũdus uni principi ſubditur ut nos congregaret in unum ut eſſet unum ouile & unus paſtor, & etiam tempore quo erat maxima pax, quoniam ipſe eſt pax noſtra & inter nos & Deum mediator fuit ad pacem faciendam.

27 Dubitatur.quo anno mundi natus eſt?Reſp. Magiſter hiſto.ſchola.ꝙ natus eſt anno a creatione mundi 5199. Olimpiadis autem 193. ab urbe condita. Anno 752.anno Cæſaris augusti 42.& regni Herodis 30.8. Kal.Ianuarij, & eſt 25. dies Decembris in nocte pcedente diem dominicam circa mediam noctem.

28 Dub.quia cum dicat primogenitũ uidetur quod ſemper uirgo poſt Chriſtum habuerit. alios filios,quia primogenitus dicitur reſpectu ſequentium, & ita non ſemper fuerit uirgo?Reſp.Sanctus Tho.ubi ſupra.q.38. ar.3.ꝙ mos diuinarum ſcripturarum eſt,ut primogenitum uocent non ſolum eum quẽ fratres ſequuntur. Sed etiam qui primus natus ſit,alioquin ſi non eſſet primogenitus niſi quẽ ſequũtur fratres tandiu ſecundum legem primogenita non deberentur quandiu alia fuerint procreata quod patet eſſe falſum cum infra unũ menſem primogenita redimi mandarentur. Adde quod primogenitus dicitur Dupliciter ſcilicet ante alios genitus, & ſic habet reſpectum ad ſequentes. Alio modo antequam nullus genitus,& ſic quis poteſt eſſe primogenitus & unigenitus & iſto modo ſemper Virgo peperit primogenitum & unigenitum.

29 Dub.an ſemper uirgo in partu pertulerit aliquos dolores?Reſp Sanctus Tho.3 par.q. 35.ar.6. ꝙ non, quia Chriſtus egreſſus eſt ex clauſo utero matris, & ſic nulla uiolẽtia meatuum ex quarum operatione dolor cauſatur ibi fuit ,ſicut nec aliqua corruptio, ſed ibi fuit maxima iucunditas, ex hoc quod homo Deus natus eſt in mundum. Vnde Eſa 35. Germinans germinabit ſicut lilium & exultabit letabunda & laudans.

30 Dub. an ibi fuerit aliqua obſtetrix ad leuandum puerum?Reſp.Sanctus Thom 3.par. 35.arti.6.ꝙ ipſa ſemper uirgo puerum pannis inuoluit.Vnde Hieronymus contra Heluidium,nulla ibi obſtetrix, nulla muliercular ũ ſedulitas interceſſit.ipſa pãnis inuoluit infantem:ipſa mater obſtetris fuit. Vnde ille liber de ortu ſaluatoris eſt apocryphus, id eſt dubius in dictis ſuis,liber etiam de infantia ſaluatoris non recipitur ab eccleſia.

31 Dub.quibus pannis eum inuoluit?Reſp Beda ſuper Lucam.ꝙ uilibus dicens,qui totum mundum uario ueſtit ornatu pannis uilibus inuoluitur.

32 Dubitatur. unde ipſos pannos habuit?Reſ. Sanctus Vincentius in ſermone hodierno. quod ſemper uirgo antequam recederet præparauit panniculos laneos & lineos quos ſemper portauit,quibus inuolui t infantem.

33 Dubitatur in quo præſepio poſuit Chriſtum?Reſpon Lyra quod Ioſeph ex Nazareth

duxit ſecum aſinum ad portandum uxorem prægnantem, & bouem ad uendendum in bethleem ut ex eo ſolueret expenſas. Vel etiã cenſum Cæſari. & illis duobus animalibus fecit Ioſeph præſepium iuxta ſe. Vel ut dicit ſanctus Vin. vbi ſupra: cum non inueniſſent aliquam domum quæ eos reciperet: & inueniſſet vnam porticum in via publica in qua erat præſepe: & in qua forenſes quandoque ponebant animalia ſua. Ibi in illa porticu requieuerunt: & aſinum & bouem ligauerunt ad illud præſepium & in illo reclinauit puerum.

34 Dubi. Cur non potuerunt reperire hoſpitium in aliqua domo Reſ. ſanctus Vincentius vbi ſupra. Quod propter tres rationes. Primo quia fuerunt de vltimis aduenien̄ quia à longe venerant & iam hoſpitia erant capta. Secundo. quia licet Bethleem eſſet parua ciuitas abundabat tamen in militibus ciuibus & nobilibus qui erant de genere Dauid qui fuit natus in illa ciuitate, qui & præmiſerant nuntios pro habendis hoſpitijs. Tertio propter auaritiam hoſpitium, qui videntes Ioſeph pauperem cum muliere grauida cogitabant quòd occuparent vnam camerã & quòd modicum lucrarentur cum eis, ideo non inuenerunt hoſpitium.

35 Dubi. Cur reclinauit puerum inter beſtias quę potuiſſent ipſum offendere. Reſp. ſanctus Lucas pro excuſatione ſemper virginis. Quia non erat ei locus in diuerſorio.

36 Dubitatur. Cur potius non tenebat eum in brachijs. Reſp. ſanctus Vincentius, quòd poſuit in præſepio, quoniam frigus vigebat vt calefaceretur à boue & aſino: & tunc impleta fuit prophetia Eſaiæ dicentis. Cognouit bos poſſeſſorem ſuum & aſinus præſepe domini ſui.

37 Dubita. Quid eſt diuerſorium. Reſpond. Glo. & Lyra poſt eam quòd eſt domus inter duos muros, duas habendas ianuas vt ſcilicet diuerſis viis ſuſcipiat aduenientes, & ita ſunt hoſpitia atque diuertunt venientes ab extra ad hoſpitandum.

38 Dubi. Vbi erant paſtores vigilantes, Reſpon. Magiſter hiſto. ſcholaſti. quòd erant vno miliario longe à Bethleem.

39 Dubita. Cur cuſtodiebant vigilias noctis, Reſpon. Magiſter hiſto. ſcho. quod mos fuit antiquis in vtroque ſolſtitio ſcilicet hiemali & eſtiuali quando ſunt longiores & breuiores dies in anno vigilias noctis cuſtodire ob ſolis venerationem qui mos forte apud Iudæos ex vſu cohabitantium inoleuerat.

40 Dubit. quæ ſunt vigiliæ noctis? Reſpond. idem qui ſupra, quòd excubantes in caſtris faciunt quatuor vigilias diuidentes ſcilicet noctem in quatuor partes. Prima vigilia dicitur concenpinm in qua omnes ſimili vigilent. Secunda intempeſtum, in qua adoleſcentes vigilant. Tertia gallicantum, in qua viri vigilant. Quarta ante lucanum, in qua vigilant ſenes. Has aliter vocat dominus Marci 13.c. dicens. Sero, an media nocte, an gallicantu, an mane.

41 Dubi. Quis angelus apparuit paſtoribus? Reſp. Orig. ſuper Lucam quòd creditur quòd fuerit Gabriel.

42 Dubitatur. Quia cum in ore duorum ſtet omne verbum & natiuitas iſta fuerat manifeſtata ſemper virgini & Ioſeph. Videtur quòd ſuperfluum fuit eam annuntiare paſtoribus? Reſpond. Sanctus Thom. 3. parte quæſt. 36. articul. ſecundo. quod hæc natiuitas futura fuerat manifeſtata Ioſeph & ſemper virgini antequàm. ſ. Chriſtus naſceretur quia de hoc erãt inſtruendi, quia ad eos pertinebat reuerentiã exhibere proli conceptę in vtero, & etiã obſequi naſcituræ, ſed quia eorũ teſtimonium erat domeſticũ fuiſſet habitum ſuſpectum circa magnificentiam Chriſti. Et ideo oportuit quod alijs manifeſtaretur extraneis quorũ teſtimonium ſuſpectum eſſe non poſſet.

43 Dubita. Quia videtur quod ipſa natiuitas ſtatim omnibus debuiſſet eſſe manifeſtata. quia dicitur in Pſalmo 49. Deus manifeſte veniet? Reſpond. Sanctus Thomas, vbi ſupra articul. primo. quod non debuit omnibus ipſa natiuitas communiter eſſe manifeſta, quia humana redemptio fuiſſet impedita, quæ fuit peracta per crucem. 1. Corinth. 2. Si cognouiſſent nunquàm dominum gloriæ crucifixiſſent. Et auctoritas allegata intelligitur de aduentu Chriſti ad iudicium ſecundum quod gloſ. ibidem exponit.

44 Dubitatur. Videtur quòd potius debuiſſet angelus annunciare ſacerdotibus in templo qui nouerant legẽ quàm paſtoribus? Reſ. S. Tho. vbi ſupra ar. 3. quòd vt Chryſ. dicit ſuper Matth. angelus manifeſtans Chriſti natiuitatem non iuit Hieroſolymã, non requiſiuit ſcribas & phariſæos, erant enim corrupti & præ

& prę inuidia cruciarentur. Sed paſtores etiã ſynceri antiquam conuerſationem patriarcharum & Moyſem colentes & etiam quia paſtores ſignificabãt doctores eccleſię quibus Chriſti myſteria reuelantur, quæ latebant iudæos. Et ideo conuenientius eis fuit manifeſtata.

45 Dub. quæ fuit illa claritas quę circumfulſit paſtores? Reſ. Sanctus Vincen. in ſermone hodierno. quod quando Chriſtus natus eſt corpus ſuum reſplenduit ſicut ſol quando oritur et nox facta eſt tãquam meridies: & ita claruit & ita claritas illa proceſſit a corpore Chriſti & illuminauit noctem per uniuerſum orbem. Et ita tenet Lyra.

46 Dubit. cur paſtores timuerũt aduentum angeli qui non erat malus? Reſp. Sanctus Thom. prima ſecundæ. q. 41. ar. 3. & quæſtio. 42. ar. 1. quod licet malum timeatur inquantum eſt priuatiuum boni amati. tamen etiam bonum timetur non inquantum bonum, ſed inquantũ poteſt infligere malum, & iſto modo deus timetur, & hoc modo dico quod timuerunt paſtores angelum cum tam ſubita claritate apparentem, qui quidem timor dicitur admiratio qui eſt una ex ſpeciebus timoris quando. ſ. qs conſiderat aliquod magnũ malum, uel aliquẽ magnum, qui poſſit tale malum infligere cuius exitum conſiderare non poſſit.

47 Dubitatur cũ angelus nõ prędicaret euãgelium, quomodo euangelizabat? Reſpon. ſecundum grammaticos quod euãgelium interpretatur bona annũciatio quoniam eu græce, bonum dicitur latine & angelus nuntius interpretatur. Ille ergo dicitur. euangelizare qui bona annuntiat: & quia angelus annuntiabat bona uniuerſalia toti mundo & ſalutifera, ideo recte ipſe dixit euangelizo.

48 Dub. cur euangelizabat gaudium quod potius deberet pellere ut patet per Boetium ultimo metro primi libri de conſolatione? Reſ. Sã. Tho. ſecunda ſecũdæ. q. 28. ar. 4. ꝙ ſicut duplex eſt bonum. ſ. ſecundum ſe. & apparens, & gaudium fit de bono. Ideo etiam eſt duplex gaudium quoddam de bono ſecundum ſe, ꝙ non eſt quidem uirtus: ſed eſt actus charitatis & tale gaudium eſt bonum, nec de tali intelligit Boetius: gaudium uero de bono apparenti & non exiſtenti quemadmodum ſunt bona tranſitoria eſt malũ & tale docet pellere Boetius. ut autem gaudium uerum ſit, debet habere quatuor conditiones quas tangit apoſtolus ad Phil. 4. dicens gaudete in domino ſemper: iterum dico gaudete modeſtia ueſtra nota ſit omnibus hominibus Prima cõditio quod gaudium ſit de bono hominis increato. Ideo dicit in domino. Secũda quod ſit continuũ, ut ſcilicet nõ interrumpatur per peccatum ideo dicit ſemper. Tertia quod gaudium ſit multiplicatiuum ut qui gaudet de deo, gaudeat etiã de ſua incarnatione, ut annuntiat hic angelus Item & de contemplatione & de bonis operibus ſuis & proximi, ideo dicit iterum. Quarto quod gaudium ſit moderatũ. ſcilicet quod non effluat per uoluptates ſicut facit gaudium mundi: ideo dicit modeſtia ueſtra.

49 Dub. quomodo illud gaudium fuit magnũ? Reſ. Iac. de Vora. ſermone 6. de natiuitate domini quod fuit magnum quantum ad quadruplicem dimenſionem. ſcilicet altitudinem: ꝓfunditatem: longitudinem & latitudinem: fuit altum quia aſcendit uſque ad cœlum & angelos lætificauit, qui cælum relinquẽtes ſuũ gaudium paſtoribus nuntiarunt profundum fuit quia infernum penetrauit & ſanctos pr̃es lætificauit. Eſa. 9. c. habitantibus in regione umbræ mortis lux orta eſt eis, fuit longum, quia fuit uſque in orientem & magos perduxit lætos. & uſque ad occidentẽ ubi auguſtum Octauianum lætificando uiſa imagine uirginis cũ puero in ſole ſibi per Sybillam oñſa eidem thura obtulit, fuit latum, quia perfudit præteritos Ioan. 8. c. Abraham pater ueſter exultauit præſentes ſicut hodie paſtores: & futuros quoniam ut dicit Ambr. in ſermone: hæc eſt gloria natalis domini ut in futurum tranſeat ad prædeſtinatos & in perpetuum maneat ad deuotos.

50 Dubi. quomodo fuit gaudiũ omni populo. quia ut dicitur Matth. 2. c. Herodes turbatus eſt & omnis Hieroſolima cum eo? Reſp. Beda in Homel. dicẽs. Nõ õi populo iudæorũ neq; õi populo gẽtiũ ſed õi populo credẽtiũ & Lyra ſuper illud Matt. 2. õis Hieroſolyma. dicit quod hic accipitur pars pro toto per ſinecdochem. Vnde omnis Hieroſolyma accipitur ꝓ illa parte quæ fauebat Herodi & ita hic gaudium erit omni populo intelligẽdum pro generibus ſingulorum, & non pro ſingulis generũ, quia licet nõ omnes de omni populo gaudium habuerunt de natiuitate Chriſti. tamen de quolibet populo aliqui gauiſi ſunt. Nec etiam angelus dixit, quod eſt omni populo, ſed quod erit. qa notitia Chriſti tunc non fuit omni populo, ſed poſtquam in omnem ter-

ram exiuit fides catholica de quolibet populo aliqui crediderunt, qui gauiſi ſunt. uide in epiphania dub. 28.

51. Du Cur dixit natus eſt hodie cum tūc eſſet nox? Reſp. Lyra. quod quia illa nox fuit clara ſicut dies. Vt dicit Pſal. 138. & nox ſicut dies illuminabitur, ideo dicitur dies propter claritatem diurnam.

52 Dubi. Cur angelus dixit uobis excludendo angelos & non dixit nobis eos includendo? Reſp. Iaco. de Vora. in ſermone exponendo dicens. Vobis ideſt de ueſtra progenie. Ad Hebræos. 1. Nuſquam enim angelos apprehēdit ſed ſemen Abrahę apprehēdit. Adde 10 quod ideo dicit eo quia uenerat ſaluare q perierat de hominibus & non de angelis, quia angeli ſancti non indigebant cum eſſent ſalui nec dęmones poterant ſaluari ipſorum libero arbitrio in malum obſtinato, ſed ſolum homines fidem mediatoris habentes. Vnde in ſymbolo dicitur. Qui propter nos homines & ꝓpter noſtram ſalutem deſcēdit de cœlis. Ideo angelus dicit paſtoribus natus eſt uobis.

53 Dubi. quia cum Chriſtus dicatur unctus & dominus Ieſus non fuerit unctus in natiuitate nec poſt niſi per Magdalenā uidetur quod angelus non debebat dicere qui ex Chriſtus dominus? Reſpōdet Cirillus ſuper Lucam dicens. In Chriſto ſaluatore unctionem fore celebratā fatemur non tñ ſigularem ſicut olim in regibus ex oleo quaſi ex prophetica gratia neq; ad perfectionem alicuius negotij iuxta illud. Eſa. 45. Hæc dicit dñs Chriſto meo Cyro qui quāquā eſſet ydololatra dictus eſt Chriſtus: ut cæleſti cēſura totam occuparet babyloniā prouinciam. Fuit aūt unctus ſaluator ſpiritu ſancto humanitatis in forma ſerui, ungens autem ut deus ſpirituſancto credētes in eum. Vnde Eſaiæ. 61. ca. Spiritus domini ſuper me eo quod unxerit me.

54 Dubi. cū Paulus dicat de Chriſto ad Pilip. 2. formam ſerui accipiens: quomodo angelus dixit Chriſtus dominus. Reſ. S. Paulus ad Gal. 4. dicens: Quanto tempore hæres paruulus eſt nihil differt a ſeruo & tñ eſt dominus omniū & ita Chriſtus licet eſſet uerus dñs. ut dicitur Ioā. 13. Vos uocatis me magiſter & dñe & bene dicitis ſum etenim: tñ uenit in hunc mundū cū maxima paupertate & in modū ſerui.

55 Dub. uidetur q ſignum datum ab angelo q ſit pānis inuolutus & poſitus in præſepio nō ſit ſignū nati ſaluatoris? Reſp. Beda in Home. q hoc eſt iudicium aſſumptæ infirmitatis: q infans & pannis inuolutus eſt: & paupertatis: q non in ſtrato ſed in præſepio poſitus inuenitur: ſignumque nati ſaluatoris datur non tyrio exceptum oſtro, ſed pānis ſqualentibus inuolutum nō in ornatis auro ſtratis, ſed in pręſepibus inuētū. Et Lyra. fuit ſignū q nō ueniebat temporaliter regnare ut ſcribæ iudæorū credebant Chriſtum uenturum.

56 Dub. cur poſt uerba angeli uenit multitudo cœleſtis exercitus? Reſpond. Beda in Homel. dicens, Ne parua unius angeli uideretur auctoritas poſtquam unus ſacramentum nouę natiuitatis edocuit, ſtatim multitudo cœleſtium agminum affuit.

57. Dub. cur cœleſtes ſpiritus dicūtur militię? Reſp. Beda in Homel. dicens. Bene chorus adueniens angelorum militiæ cœleſtis uocabulum accipit qui & duci illi in prelio qui ad debellandas aereas poteſtates apparuit humiliter obſecundat & ipſe poteſtates eaſdem cōtrarias ne mortales tantū tentare ualeant quātum uolūt fortiter armis cęleſtibus perturbat.

58 Dubi. cur angeli canunt deo gloriam & hominibus pacem? Reſp. Beda in Home. dicens. Quia uero deus & homo naſcitur: iure hominibus pax & deo gloria canitur.

59 Dub. cur dicunt gloria in excelſis cum etiā in infimis ſit gloria Deo quæ eſt ubicunque? Reſp. Lyra quod licet eius gloria ubique reluceat maxime tñ in cœlo empireo ubi eſt angelorum & beatorum habitatio.

60 Dubit. cur dicunt hominibus bonæ uolūtatis, cum uenerit ꝓpter peccatores qui ſunt male uoluntatis? Reſ. quod ut dicitur Eſa. 48. c. Non eſt pax impijs dicit dominus, Chriſtus non uenit pro peccatoribus in peccato obſtinatis, ſed pro illis qui poſt peccata cōmiſſa cōteruntur & dolent.

61 Dub. cur potius dicit bonæ uoluntatis quā boni intellectus? Reſp. Lyra. quod ex uoluntate dicitur homo bonus uel malus ſimpliciter cum ipſa moueat alias potentias ad actus ſuos: & ideo homo bonæ uolūtatis dicitur bonus homo, & male uoluntatis malus homo, ſed ſecundum bonitatem aliarum potentiarū dicitur bonus ſecūdum quid ſicut habens per intellectum logicā perfectam non dicitur bonus homo, ſed bonus logicus. Bonitas nāque uoluntatis in omnes alias potentias redūdat. Figuræ & prophetię huius natiuitatis Eſa. 9. Paruulus natus eſt nobis Micheæ. 5. & Mar. 2.

e. Tu bethleem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda ex te exiet dux q̃ regat populum meum Iſrael. Danie. 12. Lapis abſciſſus eſt de monte ſine manibus. Eſa. 1. cognouit bos poſſeſſorem ſuum & aſinus præſepe domini ſui. Eſa. 60. Populus qui ambulabat in tenebris uidit lucem magnam. Pſa. 141. de fructu uentris tui ponam ſuper ſedem tuã. Pſal. 2. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genuit te. Et fere tota ſcriptura ueteris teſtamenti fuit figura aduentus redemptoris in carnem & ſalutis per eum præſtandæ. Act. 10. vnde verſus. Virgo parit prolem, lux ſolem, virgula florem. Lucet & igneſcit, ſed non rubus ille caleſcit.

ALLEGORICE.

Hæc ſacri euangelij hiſtoria deſignat clarè mutationem veteris legis in fidem Chriſti & eius legem, quoniam Deus nouum bellum indicens dæmoni & aeris poteſtatibus nouam militiam elegit, ſcilicet chriſtianitatem & in ea omnes volentes militare deſcribi mandauit. Et ſic exijt edictum, id eſt præceptum imperiale & regale, à Cæſare, id eſt Deo qui poſſidet omnes principes Auguſto, ideſt, augente ſemper beneficia humano generi, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. i. de uniuerſo orbe aliqui ad militiam Chriſtianitatis quę deſcriptio prima facta eſt a pręſide Syriæ Chriſto ſublimi: Cyrino hærede patris & ibant oẽs qui uolebãt huic militiæ aſcribi. ideſt effici Chriſtiani ut profiterentur ſe uelle ſequi Chriſtum, ſinguli, ſcilicet de per ſe, qa baptiſmus unus in quo deſcribitũ Chriſtianus alteri non prodeſt non baptizato in ſuam ciuitatem, ut unanimes ſint in fide catholicã, aſcendit autẽ derelinquẽdo terrena, & Ioſeph accreſcens in uirtutibus: a Galilæa. ſ. uolubilitate huius mũdi, & ciuitate Nazareth, ideſt unctione uitiorum delectatiões uoluptuoſas & ungentes abijciendo, in Iudęam cõfitendo dominum Ieſum eſſe Chriſtũ in ciuitate Dauid manu fortiter reſiſtẽdo dæmoni in fide in Bethleem guſtando panem ſuauem, ſcilicet q̃ ſuauis ſit dominus, & profiteãtur fidem Chriſti cum Maria id eſt gratia dei illuminatrice deſponſata ſibi uxore ipſa gratia indiſſolubili prægnante, ut pariat bonos fructus: & factum eſt dum eſſent ibi, ſcilicet in Chriſtianitate. impleti ſunt dies ipſius gratiæ, ut pareret, qa extra fidem Catholicã nihil parturitur ad ſalutem conducẽs & peperit ipſa gratia primogenitum filium, ideſt fidem patriam inter uirtutes, & pannis inuoluit bonis. ſ. operibus quibus ſine mortua eſt & reclinauit in præſepio humilitatis cuſtodis omnium uirtutum; quia nõ erat ei locus. ſcilicet fidei in diuerſorio hominum. ſ. diuertẽtium ſe a præceptis diuinis, & paſtores. i. apoſtoli & doctores & prælati erant in regione illa Chriſtianitatis, uigilãtes & cuſtodientes uigilias noctis. i. admonentes gregem ſuum ne in tenebris peccati decidant ſuaſione principium tenebrarum. Et ecce angelus unicuique ad cuſtodiam deputatus, ſtetit iuxta illos ad bonum inducendo, & claritas dei circumfulſit illos ſpirituſancto aduenientе & timuerunt timore magno, quoniam factus eſt repente de cœlo ſonus aduenientis ſpiritus uehementis. Et dixit angelus nolite timere, quia confortati ſtatim fuerunt uirtute ex alto, & euangelizauerunt vniuerſo orbi gaudium magnum, qualiter natus eſt Chriſtus dominus ſaluator mundi, qui in Bethleem pane cœleſti reficiet ſibi credentes corpore. ſ. & ſanguine ſuo, & quod uenerit ſaluare dedit ſignum inuenietis infantẽ manſuetum pannis carnis humanæ inuolutũ ut poſſit compati, & poſitum in præſepib, ut omnibus aditus pateat cũ hoſtia regalia obſeruata non ſint, & multitudo angelorum de noua religione chriſtiana inchoata incepit laudare deum, decantando gloria in excelſis deo, non nouam gloriam ſed quia nouiter per totum orbem decantata eſt per fideles Chriſti: & in terra pax hominibus Chriſtianis bonæ uoluntatis perſeuerandi in fide Chriſti.

TROPOLOGICE.

Exemplo chriſti nati inducuntur homines ut religionem ingrediantur in qua uiuitur purius, caditur rarius, ſurgitur frequentius. Exiit ergo edictum. ſi. conſilium ab altiſſimo Deo auctore & augmentatore omnium bonorum operum, ut de uniuerſo orbe aliqui efficiantur religioſi quæ deſcriptio prima facta eſt a Chriſto capite omnium religionum, & uadant omnes religioſi effici uolentes in monaſterium ubi ciuiliter uiuitur. Aſcendant autem ab illecebris mundi proficientes de uirtute in uirtutem deſerentes ſumptuoſas uoluptates quaſi uiſco limitàs detinentes & uolubiles, ingredientes

monaſteria ſpiritualis refectionis & maximę
unionis: & profiteatur cum Maria ideſt obe-
dientia qua uelut ſtella maris ad portum pro
ducit uxore indiuiſibili religioſi prægnāte fru
ctu bonorum operum & cum impleti fuerint
dies probationis, pariet filium ſuum primoge
nitum quod eſt uotum ſolenne, & panis uirtu
tum inuoluat & reclinet in præſepio humili-
tatis, & nec ſit ei locus in diuerſorio ſeculi,
quia ſicut piſcis extra aquam ita religioſus ex
tra clauſtrū moritur, & habebit paſtores præ
latos cuſtodientes eum & alios bonis exorta
tionibus & exemplis nec in nocte peccati ru
ant, timentes timore magno ne cogantur ra-
tionē reddere de perditione fratris. Sed ab an
gelo prælatis deputato timor expellit, et ut
gaudeāt ſuadetur, quia omni die religioſis na-
ſcitur Chriſtus per cōtemplationem, & ſignū
ſui ducis ſequantur prætioſas euitando ueſtes
& lecti molliticiem in præſepium commutātes
& multitudo angelorum aſſiſtet ipſis in choro
canentibus, ut de eorum ſalute gloriam in
excelſis deo decātent, et in monaſterio pax ſit
oībus habentibus bonā uoluntatē pſeuerādi.

ANAGOGICE.

In contemplationē cœleſtis gloriæ in qua
omnipotens deus electos ſuos deſcribere non
deſinit hæc nos natiuitas eleuat, quoniā exiit
edictum ab altiſſimo Deo. ideſt ab eo præor-
dinatum, ut ex uniuerſo orbe aliqui ſaluentur
& hæc deſcriptio prima facta eſt a Chriſto
qui natus eſt tempore quo mundus deſcribi-
tur, ut electos ſuos aſcriberet in æternitate. &
ibunt ſinguli quia unuſquiſque ſecundum ſuū
laborem mercedem accipiet, ut profiteantur
ſe eius gratia fore ſaluatos in ciuitatē ſuper-
nam omnium electorum aſcēdentes per aug
mentum uirtutum & meritorum, cum Maria
id eſt anima uxore corporis indiuidua præ-
gnante conceptione bonorū operū, quod poſt
quam impleti ſunt dies. ideſt ſtabilitata uolū
tas bene operandi parturit corpore id exquē
te & in luce producente, & tandem ipſa tan-
quam primogenita beatificatur, corpore in ci
nerem redacto quæ poſt iudicium uniuerſa-
le pānis carnis inuoluetur, & in præſepio paſ
cuę domini reclinabitur, nec locus ei patebit
in diuerſorio damnatorū in quo tot diuertēt.
ut ſtultorum fere infinitus ſit numerus: & pa-
ſtores apoſtoli ibi gaudebunt & præmia ſu-
ſcipient de bona cuſtodia ſaluatorum. Et ange
lus Michael ipſos electos introducet in para-
diſum exultationis & claritas Dei circumful
get eos, quoniam fulgebunt iuſti, & timor om
nis aberit, erit quinimo ibi gaudium magnū
omni populo electorum uidentium Chriſtum
eorum pro ſalute natum & paſſum regem to-
tius præfatę gloriæ, qui licet ex ſignis natiui-
tatis pannorum & præſepij ac paſſionum pu
rus homo putaretur, tamē nunc clariſſime ap
paret ipſum eſſe filium Dei quem adorat mul
titudo angelorum eidem gloriam canentium
una cū hominibus bonę uolūtatis qui iā in ſe
dib⁹ ſupernis ſine fine cū ipſo regnāt in pace.

IN AVRORA NATIVITATIS domini.

Paſtores loquebantur adinuicem Luc. 2.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt die ſupra
in media nocte natiuitatis domini.

HISTORICE.

Diſcuſſo a paſtoribus firmatoque conſenſu
ut bethleem quatenus euangelizata per an-
gelum inuenirentur pergerent celeriter admo
nentes ſemper uirginem Ioſeph ac infantem
in præſepio inuenerunt et quę audierant uera
eſſe agnouerunt, uniuerſos autem quibus
ea enarrabāt admiratione replebāt. Ipſi uero
regreſſi omnipotētem deum ex his omnibus
quæ contigerant glorificabant. At uero infan
tis genitrix præmiſſa animo uerſans memo-
riæ commendabat.

OFferunt ſe dubia ut ſoluantur.
1 Dubitatur, quid mouit paſtores
ut irent in Bethleē? Reſ. Græcus
dicēs. Quę uiſa ſūt & reata ſtupo
rē iniecerūt paſtoribus, & ſic oui
lia ſua omiſerunt & profecti ſunt nocte bet-
leem lucem indagantes ſaluatoris. Lyra uero
dicit quod moti ſunt ex deuotione.
2 Dubitatur quomodo paſtores poterant ui-
dere uerbum dictum ab angelo? Reſpond. Be
da in Homel. uere quaſi uigilantes non dixe-
runt uideamus puerum, ſed uerbum quod fa-
ctum eſt: ideſt uerbum quod ſemper erat uidea
mus quomodo pro nobis caro factum eſt.
3 Dub. cur dicūt quod fecit dominus cū ange
lus eis locutus fuerit & non dominus? Reſpō.
Lyra. quod hoc nō eſt de textu, quoniam græ
ci & antiqui libri hoc modo habent, ſed tan-
tum quod dominus oſtendit nobis ſupple
loquendo

loquendo per angelum.

4 Dubitatur. cur uenerunt feſtinanter? Reſpo. Ambro. ſuper Lucam. Quoniam nemo cum deſidia Chriſtũ reqrit. Lyra uero dicit quod feſtinarũt deſiderio uidendi chriſtum: & ſecũdario ut citius redirent ad gregem quem ſine cuſtodia reliquerant.

5 Dubitatur. quomodo ex ſola uiſione cognouerũt quod dictum fuerat eis de puero? Reſp. Lyr. quod ipſi fuerunt illuminati, non ſolum exterius: ſed etiam interius de cognitione uerbi incarnati.

6 Dubitatur. qui ſunt illi qui audierũt? Reſp. Græcus qui primitus uiderant & perceperãt angelo nuntiante non ſolum Mariæ & Ioſeph promebant: ſed etiam cæteris: & quod eſt amplius eorum mentibus infigebant.

7 Dubitatur. uidetur quod de aliquo alio mirati ſunt quam de enarratis a paſtoribus: quia dicit & de his quæ dicta &c. Reſp. Lyra quod illa coniunctio: & accipitur ibi pro id eſt ut ſit ſenſus quod mirati ſunt. & idelt de his quæ a paſtoribus dicta erant.

8 Dubitatur. an conferentia qua ſemper uirgo erat conferens in corde ſuo fuerit alicuius dubitationis in mente? Reſp. dominus Ioãnes de turre cremata cardinalis ſuper hoc euangelio quod non ſed erat delectabilis & admirabilis contemplatio: & prudentiſſima attentio quomodo prophetiæ implebantur in puero nato. Conferebãt enim: ut ait Beda in homelia quod acta uidebantur conformia his quæ agenda legerat. Videbat nanque ſe de ſtirpe Dauid ortã, in Nazareth de ſpiritu ſancto cõcepiſſe. Legerat Eſa. 11. Exiet uirga de radice Ieſſe & Nazareus de radice eius aſcendet & requieſcet ſuper eum ſpiritus domini. legerat etiam Micheæ. 5. cap. et tu Bethleẽ effrata nequaquã parua es ex millibus Iuda, ex te enim egredieť qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus eius ab initio ad diebus æternitatis. Videbat ſe peperiſſe in Bethleẽ filium. Legerat Eſa. 7. c. Ecce uirgo concipiet & pariet filium & uocabitur nomen eius Emanuel. Legerat Eſa. 1. cap. Cognouit bos poſſeſſorem ſuum: & aſinus præſepe domini ſui uidebat dominum in præſepio quò bos & aſinus ſolet nutriẽdus aduenire. Meminerat ſibi dictum ab angelo Luc. 1. c. Spiritusſanctus ſuperueniet in te: & uirtus altiſſimi obumbrabit tibi, ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum uocabitur filius Dei. Legerat modum natiuitatis eius non niſi reuelãte angelo potuiſſe cognoſci. dicẽte Eſa. 53. c. Generationem eius quis enarrabit. Legerat Micheæ. 4. Et tu turris nebuloſa filia ſyon ad te ueniet: & ueniet poteſtas prima regnum filiæ Hieruſalem. Audiebat angelicas uirtutes quæ ſunt filiæ ſupernæ ciuitatis apparuiſſe paſtoribus in loco quia a conuentu pecorum antiquitus gulegis uocabatur: & eſt uno miliari ad oriẽtem Bethleẽ: ubi etiã uſque tria paſtorũ illorum monumenta in eccleſia monſtrãtur. Nouerat tunc in carne uidiſſe dominum cui una æterna eſt cum patre maieſtas, qui regnũ daret eccleſiæ filiæ ſcilicet cæleſti Hieruſalem. Cõferebat ergo ſemper uirgo hæc quæ faciẽda legerat cum his quæ iam facta cognouit: non tamen hoc ore proferens ſed clauſum ſeruãs in corde. Hęc autem collatio non ſolum fuit beatiſſimæ ſemper uirgini ualde delectabilis: ſed etiam toti eccleſiæ ſummè utilis, quia ſecundum quod dicit Hieron. in ſermone de aſſumptione. Poſt aſcẽſionem filij remanſit ad tempus in terris cum apoſtolis, ut eos plenius inſtrueret de uerbo incarnato de quo erat plenius docta per ſpiritũ ſanctum & familiarius uiderat, & tractauerat de quibus apoſtolos plenius inſtruebat de uerbo incarnato, quod melius exprimere poterat, quia ſecundum quod dicit Hieroni. quod melius nouimus melius proferimus.

9 Dubitať, quomodo intelligitur ſicut dictũ eſt ad illos: cum non legatur quod eis dictum fuerit ut glorificarẽt & laudarent deum? Reſ. Bed. in Homel. glorificantes & laudantes deũ in oibus quæ audierãt. ſ. ab angelis & uiderãt .ſ. in Bethleẽ, ſicut dictũ eſt ad illos, i. in hoc glorificabant ꝙ non aliud uidentes inuenerãt quam dictum eſt ad illos, ſiue ſicut dictum eſt ad illos gloriam Deo laudeſque referunt. Et enim hoc illis facere dictũ eſt ab angelis non quidem uerbo imperantibus: ſed formam ſuę deuotionis offerentibus cum Deo in excelſis gloriam reſonatent dictum eſt.

10 Dubitatur quæ differentia eſt inter glorificare & laudare? Reſ. ſecundum grammaticos: glorificare componitur a gloria & facere: inde glorificare quaſi glorioſum facere: & ẽ gloria frequens fama cum laude. Laudare uero. eſt aliquem propter uirtutem extollere: & laus ipſa uirtus innitens.

ALLEGORICE.

Hæc hiſtoria paſtorum præfigurata fuit in antiquis patribus. ſ. Abraham & cæteris prophetis

phetis qui in ueritate propter prophetias ui dentes appellati ſunt,& qui fuerūt paſtores & in ſpiritu uiderunt deum humanatum. Et hoc modo paſtores ſcilicet patres ueteris teſtamenti, loquebātur ad inuicem.i. eadem inſpirationem habebant a ſpirituſanćto & cupiebant tranſire uſque in bethleem.ideſt refici uiſione prophetica de ſaluatore uenturo,ut uiderent hoc uerbum, ideſt filium dei quod factum eſt caro:quod fecit dominus ex maxima dilectione hominis & oſtendit ipſis ſanctis patribus & uenerunt feſtinantes: cum maximo ſcilicet deſiderio expectātes & clamantes. Feſtina domine ne tardaueris: & inuenerunt q ex ſemper uirgine tanquā de radice Ieſſe orta undus erat ex ſtirpe Dauid ex qua Ioſeph pater putatiuus proceſſit,qui maxima paupertate & humilitate ueniens collocandus erat in preſepio inter beſtias. Videntes autē cognouerūt quoniā Abraham uidit & gauiſus eſt.& ſic alij prophetę ſicut dictum fuerat ad eos p ſpiritum ſanctum. Alij autem audientes has ,p phetias mirati ſunt quod deus tantum ſe humiliaret. Maria autem.i.ſacra ſcriptura recondebat omnia uerba prophetarum conferens in corde ſub cortice literæ celata cuſtodiendo,& ipſi ſancti patres ad ſeipſos reuertentes glorificabant & laudabant deum in omnibus quæ audierant a ſpirituſancto & uiderant ſpiritu prophetico ſicut dictum eſt ad illos tantum.ſ. cognoſcentes quantum Deus eis reuelabat.

TROPOLOGICE.

Paſtores gregum intellectualium ex hiſtoria huius euangelij:imo omnes Chriſtiani inſtruuntur exemplo horum paſtorum per bonam cogitationem tranſire uſq; in bethleem & incarnationem Chriſti dignis celebrare honoribus:& hoc modo uidebunt hoc uerbum quod caro factum eſt quod fecit dominus per potentiam ſuam ut ſine uirili ſemine ex puriſſimis ſanguinibus ſemper uirginis naſceretur,& oſtendit nobis uiam ſalutis:& uadamus feſtinantes,nec retro reſpiciētes quoniam nemo mittens manum ſuam ad aratrū:& reſpiciēs retro aptus eſt regno dei:& inueniamus Mariam illuminantē,& Ioſeph uirtutes augmentantem:& cōpatiamur puero uagienti in præſepio: & cognoſcamus ipſum eſſe natum propter nos homines,ſicut dictum fuit per ,p phetas admirantes de tanta gratia humano generi collata prout dictum fuit per paſtores patres noſtros & prophetas & conſeruemus has dulces cogitationes conferendo myſteria Chriſti in cordibus noſtris, & reuertamur cū paſtoribus glorificantes & laudantes deum in omnibus quę audiuimus per prędicatores: & uidimus in ſacris myſterijs Miſſæ, ſicut dictum eſt nobis per pſal.guſtate & uidete quoniam ſuauis eſt dominus.

ANAGOGICE.

Tranſeamus in bethleem ſupernam & reficiamur pane cœleſti uidētes puerum olim in præſepio uagientem ſedere a dextris patris in excelſis. Cui aſſiſtunt paſtores eccleſiæ loquentes adinuicem Deum magnificando cernentes clare hoc uerbum diuinum indutum carne humana feſtinantes ipſum adorare præſentibus ſemp uirgine & ſanctiſſimo Ioſeph patre putatiuo,& cognoſcunt quod uetus eſt Deus:ſicut dictum fuit & prædicatum per eos & conſeruant omnia uerba alias dicta de ipſa gloria, conferentes præſentiam eius uincere famam, glorificāteſque altiſſimum cum angelicis ſpiritibus dicētes. Sanctus ſanctus ſanctus dominus deus ſabaoth.

IN MAIORI MISSA NATIVItatis domini.

In principio erat uerbum. *Ioan.1.*

1 Nequaquam dubia præterire uolens inſoluta & ſi hoc euangelium ob ſublimitatem a nullo exponatur ex ſenſibus. Dubitatur igitur cum deus non habeat principium cur dicitur in principio? Reſ. Origе.ſuper euangelijs dicens. Verbum filium intelligas in principio. i. in patre dictum eſſe. Et Aug. in 6. de Trinitate dicit in principio, ſicut dictum eſt acſi diceretur ante omnia.

2 Dub. quid eſt uerbum? Reſp.ſecundum grāmaticos quod uerbum eſt æquiuocum ad quatuor nam ſermo oris dicitur uerbum,quia in eius prolatione aer uerberatur. Item ſecūda pars orationis dicitur uerbum per excellētiā qa frequētius in eius prolatione aer uerberatur q̄ i prolatione alicuius alterius partis orationis, Item uerbum capitur pro deceptione,uerbum etiam dicitur dei filius. Et iſto ultimo modo accipitur in hoc Euā. Vnde uerſus. Hoc nomen uerbum deſignat quatuor iſta. Deceptio

ptio pars eſt & filius atq; loquela. Sed loquē do ſecundum theologos uerbum proprie dici tur id quod intellectus concipit ex re intelle cta. & uox exterior ſi ſit ſignificatiua dicitur uerbum inquantum ſignificat mentis conce- ptum. Unde uox non ſignificatiua non poteſt dici uerbum. Et tertio ipſa imaginatio uocis dicitur uerbum. ut uult Sanctus Tho. 1. parte q. 34. ar. 1. ſubinferens quod uerbum interius conceptum per modum egredientis ſe habet, quod teſtatur uerbum exterius uocale quod eſt eius ſignum & ita conceptio rei in anima eſt uerbum interius. Prolatio autem illius cō ceptionis per uocem eſt uerbum exterius.

3 Dub. Cur euangeliſta non fecit mētionem de patre eum nominādo ſicut fecit de uerbo Reſp. Chryſo. ſuper Ioannē dicens, quod pa ter manifeſtus cibus erat & ſi nō ut pater tñ ut deus: Unigenitus autem ignorabatur: ideo decenter eam quæ de iſto eſt cognitionem confeſtim in initio ſtudit imponere his qui neſciebant eum.

4 Dub. in quibus naturis inuenitur uerbū? Reſ. Sanctus. Tho. in lib. de differentia uerbi diui ni & humani. quod uerbum ſolum ponitur in natura intellectuali: & cum non ſint niſi tres naturę intellectuales. ſ. humana, angelica, & di uina, ideo ſolum in iſtis tribus naturis poni- tur uerbum. & ſic etiam triplex uerbum ſcili cet humanum. Pſal. 13. & 15. dixit inſipiens in corde ſuo non eſt deus. angelicum Zacha. 1. dixit ad me angelus domini qui loquebatur in me, & infra & reſpondit dominus angelo q loquebatur in me uerba bona. Et eſt uerbū diuinum. Geneſ. 1. Dixit deus fiat lux, & facta eſt lux. Et iſtud ultimum eſt uerbū de quo fit mētio in euāgelio. qa iſtud uerbū eſt filiꝰ dei.

5 Dub. quæ differentia eſt inter uerbum diui num & humanum? Reſp. Sanctus. Tho. in lib. immediate ſupraſcripto ꝙ eſt triplex differen tia. Prima eſt ſecundum Aug. quia uerbum no ſtrum prius eſt formabile quā formatum, qa cum intellectus noſter uult intelligere & for- mare uerbum. Oportet quod ratiocinando il lud faciat, & ad ipſum uerbum ratiocinādo ꝑ ueniat quod fit cū diſcurſu rōnis, & ſic prius eſt in potentia quam in actu, ſed uerbum diui num ſemper eſt in actu, & uerbum humanum per cogitationē formatur, ſed uerbo diuino, ut dicit Aug. de trinita. proprie non conuenit cogitatio. Secunda differentia eſt quia uerbū noſtrum eſt imperfectum, quia non poſſumus omnia q̄ ſunt in anima noſtra uno uerbo ex- primere, ſed oportet ꝙ multis uerbis ea expri mamus ſed deus unico actu & ſe omnia intel- ligit, & ita unicum uerbum diuinum eſt ex- preſſiuum totius quod in deo eſt. Tertia diffe rentia eſt, quia uerbum noſtrum non eſt eiuſ- dem naturæ cum nobis, ſed eſt accidens: Ver- bum autem diuinum eſt eiuſdem naturæ cum deo, qm̄ in deo eſt idem eſſe & intelligere, nō autem in nobis.

6 Dub. quia non uī ꝙ in principio fuerit uer- bum. i. filius dei, qm̄ ſicut uidemus in animali bus puta in homine pater qui generat filium extat ante filium, ſi ergo pater in diuinis gene rat filiū pater erat anteq̄ filius ei naſceretur. Reſp. Sanctus Aug. de uerbis domini. ꝙ iſta exēpla ſunt de creaturis in quibus cum nihil ſit æternum nō poſſumus exempla dare quod ſunt coęterna, ſed ſi dabimus exēplū in crea- turis ꝙ aliqua ſint coęua id eſt eiuſdem tem- poris & durationis & ꝙ uno exiſtēte ſemper aliud ſit poterimus credere patri coęternum filium. Nam ignis generat ſplendorem. Dica mus ergo ꝙ ſplendor ſit filius ignis tunc quan do dabis mihi ignem ſine ſplendore. Dabo ti bi patrem ſine filio, ſimiliter ſi aliquod uirgul tum natum fuerit ſuper quem nōne cum ima gine ſua naſcitur, ſi ergo ſemper eſſet uirgul- tum ſemper eſſet imago de uirgulto. Quod au tem de alio eſt utique natum eſt, poteſt ergo ſemper eſſe generans & ſemper cum illo ꝙ de eo natum eſt.

7 Dub. quia ex hoc uideretur ꝙ filius nō eēt eiuſdē perfectionis cum patre ſicut nec ſplē dor cum igne, nec imago cum uirgulto? Reſp. Aug. ubi immediate ſupra dicēs. Fortaſſis aūt inuenimus in creaturis quomodo intelligi- gimus filium & coęternum patri & nequaquā minorem ſed illud non poſſumus inuenire in uno genere ſimilitudinum. Iungamus ambo genera, unum unde ipſi dant ſimilitudines, & alterum unde nos dedimus. Dederunt enim illi ſimilitudines ex his quæ præceduntur tē- pore ab his a quibus naſcuntur ſicut homo de homine. ſed tñ hō & homo eiuſdē ſubſtātiæ. Laudamus ergo in iſta natiuitate equalitatē naturæ. Deeſt equalitas temporis, in illo etiā genere ſimilitudinum quod nos dedimus de ſplendore ignis & de imagine uirgulti æqua litatem naturæ non inuenies, inuenies coęui tatem totum ergo ibi quod hic & partibus ſin gulis & rebus ſingulis inuenitur, & non hoc ſolum

hoc ſolum quod in creaturis totũ inuenio ibi
ſed tanquam in creatore.

8 Dub. quia uidetur quod uerbum non ꝓceſ-
ſerit creaturas: & ſic non fuerit ſimpliciter æ-
ternum. Et quoniã quemadmodũ hic dicitur
in principio erat uerbum. Ita & Gene. 1. ca.
dicitur. In principio creauit deus cœlũ & ter-
ram, ergo tam uerbum quam creaturæ fuerãt
ab æterno uel in principio & ita uerbum nõ
præceſſit creaturas? Reſ. Chryſ. ſuper Ioannes
quod uerbũ fuit ab æterno increatum & coę-
ternũ patri: & licet in principio dicatur deus
cœlum & terrã creaſſe, & hic dicatur in prin
cipio erat uerbum. Tamen magna differentia
eſt inter erat, & fecit ſeu creauit ſicut enim
eſt cũ de homine dicitur ſignificat tempus ꝓ-
ſens tantum. cũ uero de Deo dicitur ſignificat
id quod eſt ſemper & æternaliter. ita & erat
cum dicitur de noſtra natura ſignificat tẽpus
præteritum cum autẽ de Deo dicit̃ ęternitatẽ
oſtendit. Nota quod non dicit in princi-
pio creauit ſeu fecit uerbum ſicut dicit de cœ
lo & terra, ſed dicit erat uerbum.

9 Dubit. quia uidetur quod uerbum non ſit
deus, quia dicit quod erat apud deum? Reſp.
Baſilius in Homel. quod non intelligitur
apud deum quo ad locum cum in circumſcri-
ptibilia in loco non ponantur, ſed ſecundum
Theo. & Chryſo. ſuper Ioannem hoc dicitur
ad denotandum quod eſſet genitus a patre. &
quod alia eſt pſona uerbi & alia patris: quia
ſi erat apud deum, ideſt patrem iam non erat
pater contra Sabellum qui dicebat eundem
eſſe patrem, filium & ſpiritum ſanctum.

10 Dub. quia dicit, & deus erat uerbũ, ergo pa
ter uel ſpiritusſanctus q eſt deus erat uerbũ?
Reſp. Lyra quod hoc dicitur ad denotandum
quod licet uerbum ſit apud Deum ut
dictum eſt. Non tamen eſt aliquid extraneæ
naturæ a patre ſicut eſt uerbum noſtrum: ſed
eſt omnino eiuſdem naturę diuinę cum patre
& ita hoc nomen deus intelligitur a parte ꝓ-
dicati: ſeu eſt appoſitum, ut ſit ſenſus. & uer-
bum erat deus.

11 Dub. an quęlibet perſona cõcipiat unũ uer
bum in diuinis? Reſp. Sanctus Tho. 1. parte. q.
27. ar. 5. ꝙ cum deus uno ſimplici actu omnia
intelligat, & ſimiliter omnia uelit in eo: non
poteſt eſſe proceſſio uerbi ex uerbo neq; a-
moris ex amore: ſed eſt in eo unũ ſolum uer-
bum perfectum: & unus amor perfectus. & in
hoc eius perfecta fecunditas manifeſtatur.

12 Dub. cur addit̃ hoc in principio apud deũ?
Reſpondit Hylarius. quod quia dixerat quod
uerbum erat Deus. Ne quis hoc exiſtimaret
eſſe contra prophetas qui tantum unum Deũ
prædicauerunt. Euangeliſta refert ad unum
omnia ſine cõtumelia, ſine abolitione, ſine tẽ
pore dicẽs. Hoc erat in principio apud deũ.
ideſt apud unum ingenitum Deum, ex quo
ipſe unigenitus deus prædicatur eſſe uel ſecũ
dum Theophilũ hoc dicit ne ſuſpitio diabo-
lica aliquos conturbaret ne forte cum uerbũ
deus ſit inſurrexerit contra patrem ut aliqui
fabulantur gentilium & ſeparatus a patre fue
rit ipſi patri contrarius. Ideo dicit: hoc erat in
principio apud deum, quaſi dicat. hoc dei uer
bum nunquam a deo extitit ſeparatum.

13 Dub. cur euangeliſta non addidit dei dicen
do in principio erat uerbum dei &c. R. Orige
nes ſuper euangelijs quod ideo non addidit:
eo quia cum unica ſit ueritas & unica ſapien-
tia per ueritatem demõſtratam, erit etiã uni-
cum uerbum quod & ueritatem annuntiat &
ſapientiã expãdit, quæ eſt ſapientia patris &
ueritas & uerbum. & ſic dicendo uerbum ſo-
lum intelligitur quod ſit dei.

14 Dub. an demoſtrando Chriſtũ poſſimus ue
raciter dicere iſte homo fuit in pricipio apud
deum? Reſ. Sãctus Tho. ſuper epiſtola ad Ro.
1. quod iſta propoſitio eſt uera iſte homo ſẽ
per fuit, quoniam homo ſupponit ſuppoſitũ
æternum unde ad hebræos ultimo. c. dicitur.
Ieſus Chriſtus heri & hodie ipſe & in ſęcula.
non eſſet tamẽ uera iſta propoſitio cum redu
plicatione dicendo iſte homo inquantum ho
mo fuit ab initio uel ſemper qa non ſecundũ
ꝙ homo ſẽper fuit ſed ſecundum ꝙ filius dei.

15 Dubita. cur potius dicit omnia per ipſum
facta ſunt quã ex ipſo uel in ipſo? Reſ. S. Tho.
1. parte. q. 29. ar. 8. quod intellectus noſter qui
ex creaturis in cognitionem creatoris manu
ducitur oportet quod unum deum conſideret
ſecũdum modum quem ex creaturis aſſumit.
Quadrupliciter autem a nobis conſideratur
creatura & in eius conſideratione quatuor no
bis occurrunt. primo conſideratur inquantum
eſt res quædam. Secundo inquantum eſt una.
Tertio ſecundum quod ineſt ei uis ad operã
dum & cauſandum. Quarto ſecundum quod
habet habitudinẽ ad cauſata quæ quadruplex
cõſideratio etiam nobis circa deum occurit.
Secũdũ igitur primã conſideratione qua deus
conſideratur abſolutè ſm ſuum eſſe. ſecundũ
Hylarium

Hylarium æternitas appropriatur patri, ſpecies filio, uſus ſpiritui ſancto. quoniam æternitas inquantum ſignificat eſſe non principiatum habet ſimilitudinem cum proprio patris qui eſt principium non de principio, ſpecies ſiue pulchritudo habet ſimilitudinem cum proprijs filij, quia ad pulchritudinem tria requiruntur. Primo integritas quia quæ ſunt dimi nuta turpia ſunt. Secundo debita proportio ſiue conſonantia Tertio claritas unde quæ habent colorem nitidum pulchra eſſe dicuntur & quantum ad primum habet ſimilitudinem cum proprio filij inquantum habet in ſe per fecte & uere naturam patris & quantum ad ſecundum inquantum eſt imago expreſſa patris. unde uidemus quod aliqua imago dicitur eſſe pulchra ſi perfecte repræſentat rem quamuis turpem. Et etiam quantum ad tertium inquantum filius eſt uerbum quod quidem lux eſt & ſplendor intellectus. Vſus autē habet ſimilitudinem cum proprijs ſpiritusſancti. Largo modo accipiendo uſum ſecundum quod uti comprehendit ſub ſe etiam frui pro ut uti eſt aſſumere aliquid in facultatem uolūtatis, & frui eſt cū gaudio uti. Vſus ergo quo pater & filius ſe inuicem fruuntur conuenit cum proprio ſpiritusſancti inquantum eſt amor. Vſus uero quo nos fruimur, ſimilitudinem habet cum proprio ſpiritusſancti inquantum eſt donum. Secundum autem ſecundam conſiderationem dei inquantum conſideratur ut unus ſecundum Auguſtinus. De doctrina Chriſtiana appropriatur patri unitas. filio æqualitas: ſpirituiſancto concordia ſiue connexio. Et ita tria unitatem important ut manifeſtum eſt. ſed differunt, nam unitas dicitur abſolute non præſupponens aliquid aliud. Et ideo patri appropriatur qui non præſupponit aliquam perſonam cum ſit principium non de principio. æqualitas autē importat unitatem in reſpectu ad alterum. nam æquale eſt quod habet unam quantitatem cū alio & ideo appropriatur filio qui eſt principium de principio connexio autem importat unitatem aliquorū duorum. Vnde appropriatur ſpirituiſancto. in quantū eſt a duobus & hoc eſt quod dicit. Augu tria eſſe unum propter patrem, æqualia propter filium, & connexa propter ſpiritum ſanctum. Manifeſtum eſt enim quod illi attribuitur unumquodque in quo inuenitur primo, ſicut omnia inferiora dicuntur uiuere propter animam uegetatiuam inquantum primo inuenitur ratio uitæ in iſtis inferioribus Vnitas autem ſtatim inuenitur in perſona patris etiam per impoſſibile remotis alijs perſonis, & ideo aliæ perſonæ a patre habent unitatē ſed remotis alijs perſonis non inuenitur æqualitas in patre ſed ſtatim poſito filio inuenitur æqualitas & ideo dicuntur omnia æqualia propter filium non quod filius ſit principium æqualitatis patri: ſed quia niſi eſſet patri æqualis filius pater æqualis non poſſet dici. æqualitas enim eius primo conſideratur ad filium. hoc enim ipſum quod ſpiritusſanctus patri æqualis eſt a filio habet. Similiter excluſo ſpirituſancto qui eſt duorum nexus non poſſet intelligi duorum unitas connexionis inter patrem & filium, & ideo dicuntur omnia eſſe connexa propter ſpiritumſanctum, quia poſito ſpirituſancto inuenitur ratio connexionis in diuinis perſonis. Vnde pater & filius poſſunt dici connexi. Secundum uero tertiam conſiderationem qua in deo ſufficiens uirtus conſideratur ad cauſandum ſumitur tertia appropriatio ſecundum eundem Auguſtin ſcilicet potentiæ, ſapientiæ, & bonitatis, & iſta appropriatio fit ſecundum rationem ſimilitudinis, ſi conſideretur quod in diuinis perſonis eſt potentia ſapientia & bonitas. Nam potentia habet rationem principij, unde habet ſimilitudinem cum patre cœleſti qui eſt principium totius diuinitatis, ſed deficit interdum patri terreno propter ſenectutem. Sapientia habet ſimilitudinem cum filio cœleſti inquantum eſt uerbum quod nihil aliud eſt quam conceptus ſapientiæ. Deficit autem interdum in filio terreno propter temporis paucitatem. Bonitas autem cum ſit ratio & obiectum amoris habet ſimilitudinem cum ſpirituſancto qui eſt amor. ſed repugnantiam uidetur habere ad ſpiritum terrenum ſecundum quod importat uiolentiam quandam & impulſionem; prout dicitur Eſa. 26. Spiritus robuſtorum quaſi turbo impellens parietem. Secundum autem quartam conſiderationem: prout deus conſideratur in habitudine ad ſuos effectus ſumitur illud appropriatio ſecundum Auguſtinus in libro. de Trini. ex quo, per quem, & in quo. Hæc enim præpoſitio ex, importat habitudinem quandam cauſæ materialis quæ non habet locum in diuinis, ſicut uerbi gratia dicimus quod ex

farina

farina fit panis, ex lapidibus & cemento fit domus & ex ære fit ſtatua. Aliquãdo vero im portat habitudinẽ cauſæ efficientis, quæ quidem competit Deo rõne ſuæ potentiæ actiue. vnde appropriatur patri ſicut & potentia. Hæc vero præpoſitio per, deſignat quidẽ qñdoque cauſam mediam ſicut dicimus ꝙ faber operatur ꝑ martellum: & ſic hæc ꝑpoſitio ꝑ, quandoq; non eſt appropriatũ, ſed proprium filij: ſicut hic cũ dr̃ oĩa per ipſũ facta ſunt, non qa filius ſit inſtr̃m, ſed qa ipſe eſt pricipiũ de pricipio. Qñq; vero hæc ꝑpoſitio ꝑ, deſignat habitudinem formæ per quã agens operatur, ſicut dicimus ꝙ artifex operatur per artem. Vnde ſicut ſapiẽtia & ars appropriatur filio, ita & ꝑ quem. Hæc autem ꝑpoſitio in, denotat ꝓprie habitudinem cõtinentis. Continet autẽ Deus res dupliciter, vno modo ſ̃m ſuas ſimilitudines, prout, ſ. res dicũtur eſſe in Deo inquantum ſunt in eius ſcientia, & ſic hoc qđ dico in ipſo eſſet appropriatũ filio. Alio vero modo continentur res in Deo inquantum eas Deus ſua bonitate conſeruat & gubernat ad finem conuenientem adducendo, & ſic in quo, appropriatur ſpiritui ſancto ſicut & bonitas. Et ſic ex præmiſſis quæ videbantur hic interſeri ꝓpter iſtam appropriationem: ex quo, ꝑ quem, & in quo patet cur potius euangeliſta dixit omnia per ipſum facta ſunt. ſ. per filium cui appropriatur ꝑ quenq̃ ex ipſo & in ipſo.

16 Dub. videtur ꝙ non omnia per verbum facta ſunt, quia ſapientiæ. j. dicitur Deus mortẽ non fecit? Reſp. S. Tho. j. par. q. 28. ar. 2. ꝙ cũ in Deo nullus ſit defectus, ſed ſumma perfectio. Deus non fecit aliquod malum quod cõſiſtat in defectu actionis, ſeu ex defectu ipſius agentis. Et ita Deus non eſt auctor mali, quod eſt culpa: ſed pœnæ Deus cum intendat maxime formam in rebus creans & principaliter quæ eſt bonum vniuerſi, & cum ad ordinem vniuerſi requiratur, vt peccatoribus pęna inferatur. Deus eſt auctor mali quod eſt pœna, & iſto modo Deus mortẽ fecit, & ad illud qđ obiicitur ꝙ Deus mortem non fecit intelligitur ꝙ eam nõ fecit quaſi per ſe intentam, ſed ad punitionem malorum.

17 Dub. quia mors animalium non eſt inflicta propter peccatum & tñ cauſatur a Deo ergo Deus mortem fecit etiã abſq; punitione malorum? Reſp. S. Thom. vbi immediate ſupra. Quod qñ aliquod agens ſua virtute producit aliquã formã ad cuius ꝓductionem ſequitur corruptio & defectus tale agẽs ſua virtute cauſat illam corruptionem & defectum: & cũ ordo vniuerſi & bonũ quod Deus principaliter intendit. qui ordo requirit vt qđam deficere poſſint & interdum deficiãt: ita Deus cauſando in rebus bonum ordinis vniuerſi ex conſequenti, & quaſi per accidens creat mortem & corruptiones rerum, ſ̃m illud. 1. Reg. 2. dominus mortificat & viuificat.

18 Dub. videlicet quod dicit euangeliſta quaſi ſuperfluæ, & ſine ipſo factum eſt nihil, quia includitur in illa parte omnia per ipſum facta ſunt? Reſp. Chryſ. ſuper Ioan. ꝙ additum fuit ne forte aliquis æſtimaret ꝙ ſolum ea quæ a Moyſe facta fuiſſe dicuntur per ipſum facta fuiſſe: ideo addidit, & nihil ſiue inuiſibile, ſiue viſibile factum eſt quod per ipſum factum nõ fuerit: vel dicendum ſ̃m Aug. ſuper Ioan. Peccatum ſuper verbum factum non eſt, manifeſtum eſt, quia peccatum nihil eſt & nihil fiunt homines cũ peccant, quod quidem intelligendum eſt ſ̃m S. Tho. 1. par. q. 49. ar. 2. ꝙ in peccato ſunt duo. ſ. entitas aliqua puta motus, & defectus, ſ. inordinatio, & quantum ad id quod eſt entitatis & perfectionis Deus eſt cauſa peccati: nõ autem quantum ad id quod habet de defectu ſicut quicquid eſt motus in claudicatione cauſatur a virtute motiua, ſed quod eſt obliquitatis in ea non eſt ex virtute motiua, ſed ex curuitate cruris.

19 Dub. Quia videtur ꝙ non quicquid factum eſt ſit in verbo vita, quia inanimata ſunt facta, & tamen non habent vitam, quia non habent animam ſicut terra, aqua, lapides, & huiuſmodi. Reſp. S. Tho. 1. par. q. 18. ar. 4. ꝙ cum viuere Dei ſit eius intelligere, & in Deo ſit idem intellectus & ꝙ intelligitur, & etiam ipſum intelligere eius conſequenter quicquid eſt in Deo vt intellectũ ab eo, eſt ipſum viuere dei. vel vita eius, ſed cum omnia quæ facta ſunt a Deo ſunt in ipſo ut intellecta, ſequitur ꝙ oĩa in ipſo ſint ipſa uita diuina: & licet terra, aqua, lapis, & hmõi in ſeipſis vitam non habeãt cũ ſint materialia & ſine anima tamen in mente diuina ſunt uita, quia in mente diuina hñt eſſe immateriale, & diuinũ, cum quicquid eſt in Deo ſit ipſe Deus.

20 Dubit. quia ſi res inanimatæ habeant uitã in Deo, uidetur ꝙ verius ſint in Deo quam in ſeipſis? Reſp. S. Tho. ubi ſupra ꝙ ſi de ratione rerum naturalium non eſſet materia, ſed tantum forma omnibus modis ueriori modo eſſent res naturales in mente diuina per ſuas ideas, ſeu ſimilitudines in ſeipſis, ſed quia de

de ratione rerū naturalium eſt materia dicendum quod res naturales uerius eſſe habēt ſimpliciter in mente diuina quam in ſeipſis,quia in mente diuina habent eſſe increatum, ſed eſſe hoc,ut ſcilicet homo uel equus uerius habent eſſe in propria natura quam in mente diuina, quia ad ueritatē hominis pertinet eſſe materiale quod non habent in mente diuina, ſicut domus nobilius habet eſſe in mente artificis quā in materia, ſed tamen uerius dicitur domus quæ eſt in materia q̄ q̄ eſt in mēte,quia hæc eſt domus in actu illa autem quę eſt in mente artificis eſt ſolum in potentia.

21 Dub.quomodo uita ſit lux hominum?Reſ. Sāctus Tho.4.cōtra gentiles.c.13.quod ſicut operans per intellectum & per rationem,quā apud ſe habet res in eſſe producit, ita etiam qui alium docet per rationem, quam apud ſe habet ſcientiam cauſat in illo,cum ſcientia diſcipuli ſit deducta a ſciētia doctoris ſicut imago quę iā ipſius.Deus autē non ſolum eſt cauſa per intellectum ſuum omnium quæ naturaliter ſubſiſtunt,ſed etiam omnis intellectualis cognitio ab intellectu diuino deriuatur. Oportet igitur quod per uerbum dei quod eſt ratio intellectus diuini cauſetur omnis intellectualis cognitio. ideo uita erat lux hominum quia ſcilicet ipſum uerbū quod uita eſt & in quo omnia uita ſunt manifeſtat ut lux quædam mentibus hominum ueritatem.

22 Dubitatur. an ſit lux brutorum animalium ſicut hominum?Reſ. Aug.ſuper Ioan.dicens. Ex ipſa enim uita illuminātur homines, pecora non illuminātur,quia non habent rationabiles mentes quæ poſſint uidere ſapientiā homo autem factus ad imaginē dei habet rationalem mentem per quam poſſit percipere ſapientiam,ergo illa uita per quam facta ſunt omnia lux eſt & non quorumcunque animalium ſed hominum.

23 Dub.an omnium hominum ſit lux?Reſpō. Theoph. ſuper Ioannem quod ſic, quoniam omnes homines inquantum intellectum & rationē recipimus ab eo quod nos condidit uerbo,intantum ab eo illuminari dicimur.Nam ratio nobis tradita per quam rationales dicimur lux eſt ad opera nos dirigens & non op randa.

24 Dubi.an etiam ſit lux angelorum quia hic ſolum dicit hominum?Reſp Orige. in Hom. dicens.non quicquid dicitur aliquorum illorum ſolum eſt, Scriptum eſt enim de deo ꝙ ſit deus Abraham Iſaac & Iacob. non tamen illorum tantum patrum dictus eſt deus, non ergo ex hoc quod dicitur lux hominum excluditur quin ſit aliorum, quoniam cum dicit faciamus hominē ad imaginem & ſimilitudinem noſtrā, quicquid ad imaginem uel ſimilitudinem dei factum eſt intelligi debet per hominem,ſic igitur lux hominum lux cuiuſlibet rationalis creaturæ eſt.Chryſo.etiam ſuper Ioannem dicit.Ideo autem non adiecit angelorum,quoniam ei de natura humana ſermo eſt quibus uerbū uenit euāgelizans bona.

25 Dubitatur. cur non præmittit lucem dicendo & lux erat uita hominum?Reſp.Origenes in Homel.dicens quod ideo non dicit quia illuminatio præſupponit uitam. & non econtra cum multa habeant uitam quæ non illuminantur cum non habeant intellectum, ut dictum fuit du.22.nihil autem poteſt illuminari per intellectum quin habeat uitam.

26 Dubi.quid ſunt tenebre?Reſp.ſm grāmaticos ꝙ tenebre dicūtur a teneo & umbra quaſi tenētes umbrā & eſt etymologia uocabuli,& ſūt tenebre & obſcuritates. Et S.Th.in de potētia dei.q.3.ar.6.dicit quod tenebre de quibus dicitur in principio Gen.Et tenebre erāt ſuper faciem abyſſi non fuerunt aliquo creatura uel creaturæ, ſed ſola carentia lucis in aere qui quidem aer qui eſt corpus Dyaphanum eſt ſubiectum lucis quando illuminatur, & tenebrarum quando caret luce. Et quoniā intellectus qui eſt ſubiectum ſcientiæ & per eam illuminatur ſi eſt ſine ſcientia remanet ſine luce,& dicitur obtenebratus, & ita tranſſumptiue ignorantia quæ eſt carentia ſcientię dicitur tenebre.Et omnis qui non habet ueritatem eſt in tenebris falſitatis. Et idem ſanctus Tho ſuper Eſa. 13. dicit ꝙ tenebre ſunt triplices.ſcilicet ignorantiæ,culpę & æternæ damnationis, quoniam culpa cōtrariatur gratiæ quæ eſt lux animæ, & æterna damnatio cōtrariatur gloriæ,& luci ineffabili ſanctorū.

27 Dub.de quibus tenebris intelligit hic euāgeliſta?Reſ.S.Tho.4.contra Gene.c.13.quod intelligit de tenebris ignorantiæ & culpæ,ut dictum eſt dub.21. Cum uerbum quod eſt uita manifeſtet hominibus ueritatem.

28 Dub.quomodo lux in tenebris lucet, quia ubi eſt lux non ſunt tenebre?Reſpō. Chryſo. ſuper Ioannem quòd lux ſenſibilis non in tenebris lucet ſed ſine illis. Prædicatio autem Chriſti in medio erroris regnantis fulſit. Et

Auguſtinus

Auguſtinus ſuper Ioannem dicit. Quomodo enim homo poſitus in ſole cæcus, præſens eſt illi ſoli, ſed ipſe ſoli abſens eſt: ſic omnis ſtultus cæcus eſt: & præſens eſt illi ſapientia ſed cum cæco præſens eſt oculis eius abſens eſt: non quia illi abſens eſt: ſed quia ipſe abſens eſt ab illa. Et ſicut dicit ſanctus Tho. ubi ſupra. lux uerbi lucet in peccatoribus obtenebratis: qui licet habeant lucem præſentem tamen nolentes conuerti ad lucem lux in tenebris lucet.

29 Dubitatur quomodo tenebrę .i. peccatores non compręhenderunt lucem? Reſp. ſanctus Thomas ubi ſupra quod hoc non eſt ex defectu uerbi. quod non omnes homines ad ueritatis cognitionem perueniunt: ſed aliqui tenebroſi exiſtunt. Prouenit autem hoc ex defectu hominum qui ad uerbum non conuertuntur: nec enim plene capere poſſunt. Vnde adhuc in hominibus tenebrę remanent uel maiores uel minores ſecundum quod magis & minus conuertuntur ad uerbum & capiunt ipſum. unde Ioannes ut omnem defectum a manifeſta uerbi uirtute excludat cum dixiſſet quod uita eſt lux hominum ſubiungit: quod in tenebris lucet & tenebrę eam non comprehēderunt. Non enim tenebræ ſunt ex hoc, quod uerbum luceat, ſed ex hoc quod aliqui lucem uerbi non capiunt, prout luce corporei ſolis per orbem diffuſa tenebræ ſunt ei qui oculos uel clauſos uel debiles habet.

30 Dub. Quid ſit lux & quę differentia eſt inter lucem, lumen, ſplendorem & radium? Reſpon. S. Tho. in 2. de anima lect. 14. quod lux eſt qualitas primi corporis alterantis, participatio uel effectus lucis in dyaphano vocatur lumen & ſi ſit ſecundum rectam lineam ad corpus lucidum vocatur radius, ſi autem cauſetur ex reuerberatione medij ad corpus lucens vocatur ſplendor. Lumen autem eſt commune ad omnem effectum in dyapharo.

31 Dub. Cur vocat Ioannem hominem, quia Malachiæ 3 c. dicitur de Ioanne. Ecce ego mittam angelum meum: Reſp. Lyra quod Ioānes fuit homo conditione naturali. & fuit Angelus ab officio & puritate virginali.

32 Dub. Cur dicit fuit homo quia ſufficiebat dicere fuit Ioannes miſſus a Deo? Reſpon. Ly. quod dicit homo quaſi diceret, Ioannes eſt homo. i. viuit vita hominis ſecundum dictamen rectæ rationis.

33 Dub Cur. præcurſor ſaluatoris potius fuit hemo q̃ Angelus? Reſp. Ly. quod quia aduentus ſaluatoris hoībus communiter debebat annuntiari conuenientius fuit, ꝙ homo annūtiaret, quia homines communiter loquendo magis ſunt apti recipere doctrinam hominis quam Angeli, & propter ſimilitudinem naturæ, & propter conſuetudinem locutionis & vitæ quæ requiritur inter diſcipulum & doctorem. Licet quandoque aliquibus excellentibus viris Angelus excellentia nuntiauerit, ſed cum Chriſti aduēntus nedum excellentibus, ſed communiter omnibus debebat nuntiari, ideo conuenientius fuit homo præcurſor ſaluatoris ꝙ Angelus, & vt Chryſo. dicit præconem miſit hominem vt cognatam audientes vocem facilius aduenirent.

34 Dub. Quo tempore Ioannes fuit miſſus a Deo? Reſp. quod fuit miſſus anno 15. Tyberij Cæſaris, quando factum eſt verbum dominī ſuper eum in deſerto vt habetur Luc. 3.

35 Dub. Ad quid fuit miſſus Ioannes? Reſpō. Euangeliſta, quod fuit miſſus ad perhibendū teſtimonium de Chriſto, vt per Ioannem omnes in Chriſtum crederent.

36 Dub. Quia cum dicatur Ioannis. v. c. Ego teſtimonium ab homine non accipio, videtur ꝙ Ioannes non fuit miſſus ad perhibendum teſtimonium? Reſp. Origenes in Home. quod cum ſint multæ cauſæ inducentes ad credendum plerunque quidem ex vna non credunt. Ex alia vero credunt & cauſam habent vt credant. Et licet virtutes prodigioſe quas fecit Chriſtus poſſent prouocare ad credendum eos qui tempore Chriſti erant, non tamen eos qui poſt longa tempora fuerunt, quoniam a multis fabuloſa quædam exiſtimata fuerūt, & ideo prophetia cum virtutibus plus facit ad credulitatem quam virtutes ſolum. Et ideo tā Ioannes quam alij prophetæ teſtimonium ꝑhibuerunt de Chriſto, vt magis homines crederent Chriſto. Nec accipit teſtimonium ab homine, vt ipſe indigeret propter ſe, ſed accipit propter nos homines pro quorum ſalute etiam mori voluit.

37 Dub. Quale teſtimonium perhibuit Ioannes Chriſto? Reſp. ꝙ vt ex Euangeliis habetur teſtimonium perhibuit de Chriſto, prædicando, & dicendo qui poſt me venturus eſt &c. Vt clare habetur Ioan. 1. Similiter baptizando & dicendo, ꝙ viderat columbam deſcendentem ſuper eum in baptiſmo & quòd qui miſerat eum baptizare, eidem hoc ſignum

tu

dederat

dederat quod Chriſtus baptizaret in ſpiritu ſancto. Item ipſe Ioannes dixit: & ego uidi & teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius Dei ut Ioannis. 1. cap. habetur.

38 Dubitatur. Cur potius dixit ut crederent per illum quam in illum? Reſpon. Beda in Homel. ideo nō dixit quia maledictus homo qui confidit in homine. ſed ut omnes crederent per illum. ideſt per illius teſtimonium crederent in lucem quæ eſt Chriſtus Ieſus.

39 Dubitat. uidetur quod uanum fuerit teſtimonium Ioannis quo ad multos qui noluerūt in Chriſtum credere? Reſp. Theo. ſuper Ioan. quòd ſi aliqui non crediderunt excuſabilis permanet ipſe Ioannes. Nam ſi aliquis includens ſe in domo caliginis & ipſum ſolis radius non illuſtret ipſe cauſam tribuit & non ſol, ſic Ioānes ut omnes crederent miſſus fuit: ſed ſi minime conſecutum eſt ipſe huius rei cauſa non extitit.

40 Dubitat. Quia Eſa. 4. ca. de Ioanne dicitur Dedi te in lucem gentium & Mat. 5. c. Dominus diſcipulis dicit, uos eſtis lux mundi. Ergo uidetur quòd Ioannes ſit lux. Et Euangeliſta dicit, quod non erat lux? Reſp. Theo. ſuper Ioannem, quod lux eſt duplex, ſcilicet lux per eſſentiam & lux per participationem. Chriſtus eſt lux per eſſentiam. Sed Sanctus Ioannes & alij ſancti ſunt lux per participationē, & ideò Ioannes non erat lux eſſentialis, ſed bene erat lux ut dicunt Eſa. & Matth. participatiue.

41 Dubi. cur ſemel dixerit, ut teſtimonium p̄hiberet de lumine, cur idē nunc replicat? Reſ. Chryſ. ſuper Ioannem. quod ideo replicauit, quia cum apud nos maior ſit qui teſtatur eo cui teſtimonium perhibet & dignior fide eſſe uidetur ne quis de hoc Ioanne ſuſpicetur hāc ſuſpicionem deſtruit dicens. Non erat lux ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine. Si aūt non propter hoc reſumpſit ſuperfluum eſſet quod dicitur & magis iteratio ſermonis quam explanatio doctrinæ.

42 Dubitat. Quia uidetur quod teſtimonium Ioannis non ſit ualidum, quia teſtimonium unius non ualet, cum Matt. 8. c. dicatur quod in ore duorum uel trium ſtat omne uerbum? Reſp quod Ioannes non erat ſolus, quoniam deus qui mittebat eum etiam teſtimonium perhibuit. ut habetur Ioannis. 5. Vbi Chriſtus dixit ego habeo teſtimonium maius Ioanne, ſcilicet teſtimoniū patris & etiam opera quæ faciebat teſtimonium pehibebant de eo.

43 Dubit. Quia uidetur quod Chriſtus nō ſit lux uera quia in ſpiritualibus, ut dicunt Dionyſius & Amb. non inuenitur lux propriè, ſed ſolum metaphoricè? Reſp. Sanctus Tho. ſuper tertio ſen. diſ. 14. arti. 2. quod cum lux ſit qualitas per ſe uiſibilis & ſpecies quædam determinata in ſenſibilibus non poteſt in ſpiritualibus inueniri niſi æquiuoce uel metaphoricè, quoniam nullum per ſe ſenſibile conuenit ſpiritualibus ſed corporalia transferuntur in ſpiritualia per quandam ſimilitudinem quæ eſt ſimilitudo proportionabilitatis, & ita in propoſito in ſpiritualibus dicitur lux quod ita ſe habet ad manifeſtationem intellectiuam, ſicut ſe habet lux corporalis ad manifeſtationem ſenſitiuam, ſed manifeſtatio uerius eſt in ſpiritualibus, & ita exponitur id quod dicit Augu. 4. ſuper Geneſ. ubi dicit non Chriſtus ſic dicitur lux quomodo dicitur lapis, ſed illud proprie, hoc uti figuratiue hoc eſt. ſcilicet quantum ad rationem manifeſtationis, prout etiam dicitur in. 1. canonica Ioan. quod omne quod manifeſtatur lumen eſt per quē modum etiā dicitur quod omne quod manifeſtum eſt clarum dicitur & omne occultum obſcurum. Deus igitur eſt lux uera quantum ad ueritatem eius a quo ſumitur ſimilitudo & non quantum ad ueram naturā lucis, per quē etiam modum Ioan. 15. dicitur, uitis uera.

44 Dubitatur. Cur additur lux uera cum ſufficeret dicere erat lux quæ illuminat? Reſpondet Auguſtinus ſuper Ioannes. quod ideo quia & homo humiliatus dicitur lux, ſed uera lux eſt illa quæ illuminat.

45 Dubitat. quia non uidetur quod illuminet omnem hominem quia non Ioannem qui teſtimonium perhibuit? Reſp. Augu. ubi ſupra quod etiam Ioannes per ipſum fuit illuminatus & dat exemplum dicens. quomodo .n. [illegible]rumque ſit in aliquo corpore radiato ut cognoſcatur ortus eſſe ſol quem oculis uidere non poſſumus ſicut, uerbi gratia, in montibus altis illuminatis in ortu ſolis per quos cognoſcimus ſolem ortum eſſe quamuis ipſum oculis noſtris uidere non poſſimus, & etiam ſi qui habent oculos lincios non ſunt idonei uidere ſolem, quamuis poſſunt uidere ubi ſol reſplendet, ſic ſi omnes ad quos uenerat Chriſtus minus erant idonei eum uidere radiauit Ioannem. & per illum confitentem ſe illuminatum cognitus eſt ille qui illuminat.

46 Dub. ſi uult illuminare omnem hominem

quomodo tot homines ſine lumine permanent, & damnantur? Reſpond. Chryſoſt. ſuper Ioan. dicit, illuminat omnem hominem quantum ad eum pertinet. ſi autem quidam mentis oculos claudentes noluerint recipere lucis, huius radios, non a lucis natura obtenebratio eſt eis, ſed a malitia eorum qui voluntariæ priuant ſeipſos gratię dono, nam gratia quidem ad omnes effuſa eſt, qui vero nolunt dono hoc frui ſibiipſis hanc dicunt reputare cæcitatem. vel illuminat omnem hominem, ſecundum Auguſti. ſic intelligitur, non quia nullus eſt hominem qui non illuminetur, ſed quia niſi ab ipſo nullus illuminatur.

47 Dubitatur. Quia ait Deus vult illuminate, aut non ſi vult quare non illuminauit? Reſpon. vult quidem, ſed conditionaliter. ſcilicet vult illuminare volentem illuminari.

48 Dubitatur. Quia ex hoc quod dicit venientem in hunc mundum, videtur quod homines iam fuerunt antequam veniant in hûc mundum? Reſpond. Lyra, quod hoc non eſt intelligendum quod homines fuerunt in alia vita antequam venirent in hunc mundum, vel quod animæ fuerint a principio mundi creatæ ſicut dixerunt, quidam Hæretici. Sed Euangeliſta vtitur tali modo loquendi ad denotandum quod alia intellectualis datur ab extrinſeco per creationem, & dicitur hic ipſa anima homo, eodem modo quo pars principalior rei, dicitur ipſa res, & eſt figura ſynecdochæ.

49 Dubitatur. Quia videtur quod non erat in mundo, quia ad Hæbr. x. dicitur. Ingrediens in mundum dicit, ergo ſi ingreſſus eſt ante non erat in mundo? Reſpond. Sanctus Tho. ſuper epiſtola ad Hebr. x. ca. quòd verbum erat in mundo quaſi regens totum, inquantum dicitur eſſe in omnibus per eſſentiam, præſentiam & potentiam, ſed eſt extra mundum, quia a mundo non comprehenditur, ſed habet bonitatem ſeparatam a toto mundo, a quo cauſatur bonitas vniuerſi, ſed propter nos factus humanæ naturæ ſuppoſitum, dicitur ingredi mundum propter humanæ naturæ aſſumptionem, ſicut etiam dicitur ad Hæb. 1. vbi dicitur. cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ &c. Et Beda dicit, quod in mundo erat per diuinitatem. & in mundum venit per incarnationem. Venire enim & abire eſt humanitatis manere vero diuinitatis.

50 Dubitatur. Si in mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, videtur contemporaneus mundo? Reſpon. Orige. in Homel. dicens. Non autem putes quod ſic erat in mundo, quomodo in mundo eſt terra, pecora & homines, ſed quomodo artifex regens quòd fecit. ſi ergo erat in mundo, quomodo per quem factus eſt mundus. Et vt dicit Chryſoſt. quia non erat in mundo vt mundi contemporaneus propter hoc induxit Euangeliſta, & mundus per ipſum factus eſt.

51 Dubitatur. Quid hoc intelligitur nomine mundi? Reſpon. quòd ſecundum grammaticos mundus dicitur a moueo moues, quia ſemper eſt in motu. Et ſic mundus dicitur multipliciter, videlicet vniuerſitas creaturarum, ſcilicet illud quod conſtat ex quatuor elementis identicis, & ſic dicitur mundus quia eſt in motu. Item mundus quandoque dicitur mundus, quandoque dicitur archætipus, idest princeps figurarum, quia eſt principipalis figura ſenſibilis. Item homo quandoque dicitur mundus, vnde & microcoſmos dicitur. Item ſuperior & dignior pars mundi, ſcilicet firmamentum dicitur, quandoque mundus per excellentiam, quia præcipue eſt in motu, & quia præcipue mundum eſt nihil habens terrenæ fecis & grauitatis. Item mundi amatores dicuntur mundus. Et iſto vltimo modo intelligitur mundus, cum dicitur & mundus eum non cognouit: Et cum dicitur mundus per ipſum factus eſt, intelligitur mundus primo modo dictus accipiendo mundum pro vniuerſitate creaturarum ex quatuor elementis conſiſtentium.

52 Dubitatur. Quia principes Iudæorum, qui erant amatores mundi eum cognouerũt. Vt dicit Chryſoſt. ſuper Matthæum, ꝙ principes, ſcilicet Iudæorum non per ignorantiam, ſed per inuidiam crucifixerunt filium Dei. Ergo cognouerunt eum, & ſic mundus eum cognouit? Reſpond. Sanctus Thom. ſuper prima epiſtola ad Corin. c. 2. ꝙ principes Iudæorum pro certo ſciebant ipſum eſſe Chriſtum promiſſum in lege quod populus ignorabat, ipſum autem eſſe verum filium Dei non ſciebant pro certo, ſed aliqualiter coniecturabant, ſed hæc coniecturalis cognitio ob ſcurabatur in eis ex inuidia, & ex cupiditate propriæ gloriæ quam per excellentiam Chriſti minui videbant adde quòd falſi Chriſtiani eum

ſteum non cognoſcunt, quoniam factis eum negant.

53 Dubitatur. Cum dicit venit. Vnde venerit cum omnia impleat? Reſpon. Chryſoſtom. ſuper Ioan. quod omnia implet per dignitatem, ſed venit per humanitatem.

54 Dubitatur. Quomodo venit in propria cum Grego. dicat in Homel. q̄ in alieno naſcebatur? Reſpon. Chryſoſt. vbi ſupra quod non intelligitur q̄ venerit in propria, ſecundum humanitatem, ſed ſecundum deitatem, quia & mundus ſuus eſt, & per conſequens Iudæa in qua natus eſt ſua eſt, ſecundum poteſtatem, ſed exponitur de aduentu ad prædicandum. Nam venit in propria, ſcilicet patria in qua natus eſt, & ad propriam, ſcilicet gentem, de qua natus eſt & in ea, atque ad eam prædicauit.

55 Dubitatur. Cum ſemper virgo eum recepit, & ſimiliter Apoſtoli, cur dicit & ſui eum non receperunt? Reſpond. Bæda in Homel. q̄ per ſuos intelliguntur homines, quos ipſe creauit Iudæos quos peculiarem ſibi elegerat in plebem, quibus ſuæ cognitionis reuelauerat arcanum. quos mirificis patrum glorificauerat actis, quibus ſuę legis doctrinam contulerat, ex quibus ſe incarnandum promiſerat, & in quibus ſe incarnatum vt promiſerat oſtendit, ipſi eum venientem ex magna parte recuſarunt. Alioquin nullus eſſet ſaluus & ſuperuacua eſſet eius incarnatio. Nunc autem multi cum ex vtroq; populo reſpuerunt non credendo multi credendo receperunt.

56 Dubitatur qui receperunt cum quibus poteſtatem dedit filios Dei fieri? Reſpond. Chryſoſt. ſuper Ioan dicens. Siue ſint ſerui, ſiue liberi, ſiue Græci, ſiue Barbari, ſiue inſipientes, ſiue ſapientes, ſiue mulieres, ſiue viri, ſiue pueri, ſiue ſenes: quotquot receperunt eum omnes, eodem digni facti ſunt honore, quicunque ergo eius fidem receperunt credendo, & baptiſmum ſuſcipiendo, & operibus eius mandata adimplendo eum receperunt.

57 Dubitatur. Quia vt dicit Auguſtinus de prædeſtinatione ſanctorum poſſe credere naturæ eſt, ergo poteſtas credendi non eſt a Chriſto? Reſpon. q̄ duplex eſt poſſe. ſcilicet perfectum & actiuum, & tale poſſe credendi eſt a Chriſto. Aliud imperfectum & paſſiuum & tale eſt a natura.

58 Dubitatur. Cur non fecit tales ipſe filios Dei q̄ darent eis poteſtatem vt fierent? Reſp. Chryſoſto. ſuper Ioannem dicens. quod ideo oſtenderet multo opus eſſe ſtudio, vt eam quę baptiſmo adoptionis formata eſt imaginem incontaminatam ſemper cuſtodiamus, ſimul autem oſtendens, quoniam poteſtatem hanc nullus nobis, vel auferre poterit, niſi nos ipſi auferamus. Si enim qui ab hominibus aliquarum rerum dominium ſuſcipiunt, tantum habent robur quantum fere hi qui dederunt, multo magis nos qui a Deo potimur hoc honore, ſimul autem oſtendere vult, quoniam hæc gratia aduenit volentibus & ſtudentibus. Etenim in poteſtate eſt liberi arbitrii, & gratiæ operatione filios Dei fieri.

59 Dubitatur. Cum in diuinis non ſit, niſi vnus filius vnigenitus, quomodo poſſint filii Dei fieri? Reſpond. Sanctus Thom. ſuper epiſtola ad Rom. 8. quod illa filiatio non eſt naturalis, quia ſolus vnus eſt filius Dei per naturam, ſed eſt filiatio per adoptionem.

60 Dubitatur quid prodeſt eſſe filium Dei per adoptionem? Reſpond. Sanctus Tho. vbi ſupra q̄ prodeſt nobis ad hoc, quod conſequimur hæreditatem patris, & regnum eius vna cum filio naturali. quoniam vt ipſe dicit non ſolum filio naturali, ſed etiam adoptiuis debetur hæreditas.

61 Dubitatur. Quia per filiationem, talem Dei nihil amplius habemus a creaturis inſenſibilibus quæ etiam dicuntur filii Dei vt dicitur Ioan 38. c. quis eſt pluuiæ pater, aut quis genuit ſtillas roris, & ſic pluuiæ & ſtillæ dicuntur filii Dei? Reſpon. Sanctus Tho 1. parte: quæſt. 33. ar 3. q̄ Deus dicitur pater alicuius creaturæ, ſecundum ſimilitudinem veſtigii tantum, quod reperitur ita creaturis, quod quidem ueſtigium non eſt aliud, quam ſimilitudo Dei reperta in creatura confuſæ nos ducens in cognitionem creatoris. Alio modo Deus dicitur pater alicuius creaturæ, ſecundum ſimilitudinem imaginis ut in rationabilibus creaturis quæ ſunt ad imaginem creatoris, prout habetur Deut 32. Nonne ipſe eſt pater tuus qui poſſedit, fecit & creauit te, & de iſtis duobus modis non intelligitur illud dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Alio modo dicitur Deus pater, alicuius creaturæ, ſecundum ſimilitudinem gratiæ, qui etiam dicuntur filii adoptiui, ſecundum illud ad

Rom.8. Ipſe ſpiritus reddit teſtimonium ſpiritui noſtro quod ſumus filii Dei. & de iſta filiatione adoptionis intelligitur hic, ſecundum quam nulla creatura dicitur filius Dei, niſi per gratiam, & ita nec irrationales creaturæ, nec homines irrationabiliter, ſeu beſtialiter viuentes poſſunt dici filij Dei per adoptionem.

62 Dubitatur. Cur potius dicit qui credunt in nomine eius, quàm qui credunt in eum? Reſpond. gloſ. credere in nomine eius, eſt credere ipſum eſſe Deum & Saluatorem. Nam Ieſus Græce Saluator dicitur Latinæ. non ergo credendum eſt ſyllabis, ſed in ſignificato nominis.

63 Dubitatur. Cur potius dicit qui credunt in eum, quàm qui amant eum? Reſp. quia fides eſt prima virtutum & fundamentum omnium aliarum virtutum.

64 Dubitatur. Cum ſanguis non declinetur in plurali. cur dicit ex ſanguinibus? Reſpon. Aug. & Ly. quòd licet Latinæ ſanguis non reperiatur in plurali, tamen in Græco bene reperitur. & ideo translator tranſtulit, prout reppertit in Græco non curans de regulis grammaticalibus Latinorum. Priſcianus tamen dicit, quod deficit in plurali ſolo vſu.

65 Dubitatur quid ſignificatur per hoc quod dicit ex ſanguinibus? Reſpond. Lyra poſt Aug. quod homines naturaliter naſcuntur & procreantur ex ſanguine viri, & ex ſanguine mulieris, quia ex ſemine viri quod eſt ſanguis digeſtus formatur homo, & ex ſanguine menſtruo mulieris nutritur, & ita qui ſolum ex ſanguinibus nati ſunt, non ſunt filii Dei adoptiui.

66 Dubitatur. Quid intelligitur per voluntatem carnis? Reſpon. Aug. ſuper Ioannes di. carnem pro fœmina poſuit. quia cum de coſta factus eſſet Adam dixit, hoc nunc os ex oſſibus meis & caro de carne mea ponitur, ergo caro pro vxore, quomodo aliquando ſpiritus pro marito, quia ille ſperare debet iſta ſeruire. quid enim peius eſt domo, vbi fœmina habet imperium ſuper virum. Et ſic illi qui ſolum nati ſunt, & viro & fœmina non ſunt filij Dei adoptiui.

67 Dubitatur. Quomodo naſcuntur homines ex Deo? Reſpon. Lyr. quod quodammodo naſcuntur ex Deo homines inquantum a Deo gratiam recipientes trahuntur quodammodo ad naturam diuinam, quia per donum gratiæ efficiuntur conſortes diuinæ naturæ, vt habetur. 2. Petri.1.co. per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donauit, vt per hæc efficiamur diuinæ conſortes naturæ. Et ſic ex prædictis patet quod filii carnales contrahunt quandam maculam & fœditatem ex modo ſuæ generationis: non ſic autem filij ſpirituales, ſed magis contrahunt nobilitatem.

68 Dubitatur. Quare verbum factum eſt homo, & non ſolum caro, & hic dicit, verbum caro factum eſt? Reſpond. ſanctus Thom. tertia parte. quæſtio. quinta. ar 3. quod caro ponitur hic pro toto homine, ſicut ac ſi diceretur, & verbum homo factum eſt, & quod in ſcriptura ſacra ſic communiter accipiatur, patet. Eſa. 11. Et videbit omnis caro ſalutare Dei. & ad Gal. 2. ex operibus legis iuſtificabitur omnis caro. & ad Hebr. quinto. qui in diebus carnis ſuæ. & in pſal. 64. ad te omnis caro veniet. in quibus locis caro accipitur pro toto homine. & ſubdit ſan. Thom. quòd ideo totus homo hic ſignificatur per carnem, quia per carnem filius Dei viſibilis apparuit. Et eſt hic figura grammaticalis quæ dicitur ſynecdoche.

69 Dubitatur. Quomodo verbum factum ſit homo, cum adhuc permaneat verbum? Reſpondit Chryſoſtomus ſuper Ioannes dicens. Cum autem audieris verbum caro factum eſt, ne turberis. neque enim ſubſtantiam conuertit in carnem, hoc enim vere imperium eſt intelligere, ſed manens quod eſt ſerui formam aſſumpſit. Quia enim ſunt qui dicunt, quoniam fantaſmata quædam fuerunt omnia quæ incarnationis ſunt eorum blaſphemias deſtruēs hanc dictionem factum eſt poſuit. non tranſmutationem ſubſtantiæ, ſed carnis vere aſſumptionem repreſentare volens.

70 Dubitatur. Videtur quod non poſſumus vere dicere, quòd Deus eſt homo, vel quod homo eſt Deus, quia magis conueniunt inter ſe tres perſonæ diuinæ, quàm natura diuina & humana. Et tamen non poſſumus vere dicere quod pater eſt filius, ergo nec quod Deus eſt homo, vel econtra? Reſpondit Sanctus Thomas tertia parte. quæſt. decima ſexta. art. primo & ſecundo.

quod

quód præſuppoſito ſecundum veritatem catholicæ fidei quod vera natura diuina iuncta eſt cum vera natura humana, nõ ſolum in perſona, ſed etiam in ſuppoſito vel hypoſtaſi. Dicimus hanc propoſitionem eſſe veram & propriam Deus eſt homo, & hanc etiam homo eſt Deus, non ſolum propter veritatem terminorum, quia ſcilicet Chriſtus eſt verus Deus & verus homo, ſed etiam propter veritatem prædicationis, quoniam perſona filij Dei pro qua ſupponit hoc nomen Deus eſt ſuppoſitum humanæ naturæ, & de quolibet ſuppoſito humanæ naturæ vere prædicatur homo. Ergo iſta eſt vera Deus eſt homo, & ita etiam homo poteſt ſupponere pro perſona filij Dei quam dicimus hypoſtaſim, & ſuppoſitum humanæ naturæ, & de qua vere prædicatur hoc nomen Deus. Vnde relinquitur quod hæc ſit vera & propria, homo eſt Deus. & licet tres perſonæ diuinæ conueniant in natura, diſtinguuntur tamen in ſuppoſito. Et ideo non prædicantur de ſeinuicem. In myſterio autem incarnationis naturæ quidem, quia diſtinctæ ſunt de ſeinuicem non prædicantur ſecundum quod ſignificantur in abſtracto. Non enim natura diuina eſt humana, ſed quia conueniunt in ſuppoſito prædicantur de ſeinuicem in concreto, dicendo Deus eſt homo & homo eſt Deus.

71 Dub. Cur pater & Spiritusſanctus non fuerunt incarnati ſicut filius? Reſpond. ſanctus Tho. 3. ſenten. diſtin. 1. quæſt. 2. ar. 1. quód decentius fuit filium incarnari, eo quia filius verbum imago, & media in trinitate perſona, quia filius cui conuenit naſci, vt qui in diuinitate eſt Dei filius, in humanitate ſit virginis filius, vt non ſint plures filij in trinitate, inquantum verbum, quia habet congruentiam ad officium prædicationis & doctrinæ, quia verbum manifeſtat docentem, & ipſe manifeſtauit patrem. Ioan. 17. 2. Pater manifeſtaui nomen tuum, inquantum media perſona ſibi congruit, vt eſſet medius ad reconciliandum hominem ad Deum; inquantum eſt imago patris congruit, vt hominem ad imaginem creatum aſſumeret.

72 Dub. An vnquam ante aduentum Chriſti fuerit factum myſterium illud, ſcilicet verbum caro factum eſt? Reſpon. ſanctus Tho. ſuper epiſtola ad Coll. 1. quód nullus ſciuit, nec ſcire potuit verbum caro factum eſt. Nam etſi philoſophi antiqui, quædam de Chriſti deitate viderentur dixiſſe, vel propria, vel appropriata, ſicut Auguſtinus inuenit in libris Platonis, in principio erat verbum &c. Tamen quód verbum caro factum eſt nullus ſcire potuit, quamuis prophetæ ſciuerint inquantum pertinebat ad Euangelium, & etiam non ita aperte ſicut Apoſtoli ſciuerunt.

73 Dubitatur. Quid ſit maioris difficultatis ad intelligendum verbum caro factum eſt, vel verbum erat apud Deum? Reſpond. ſanctus Thom. ſuper epiſtola ad Hebr. 5. quód cognoſcere verbum caro factum eſt, per ſimplicem fidem eſt ſatis facile. quia poteſt cadere in imaginatione & aliqualiter in ſenſu ſed verbum erat apud Deum, excedit omnem ſenſum, & non niſi per rationem poteſt & cum multa & maxima difficultate compræhendi.

74 Dubitatur. Quæſtio intelligitur quód habitauit in nobis? Reſpond. Chryſoſto. ſuper Ioannem quod hoc dicitur ab Euangeliſta, ne forte quis ſuſpicaretur, quod natura diuina verſa eſſet in humanam. quoniam quod habitat non eſt idem cum habitaculo, ſed aliud, aliud autem dico, ſecundum naturam vnitione vera, & copulatione vnum eſt Deus verbum caro, neque confuſione facta, neque deſtructione ſubſtanciarum, vel vt dicit Alcuinus habitauit in nobis i. inter homines conuerſatus eſt.

75 Dubitatur. Quomodo vidimus gloriam eius cum Exod. 33. dicatur non videbit me homo & viuet? Reſpon. gloſ. interlinearis pro potendo vidimus, ideſt intelleximus gloriam eius, ideſt maieſtatem eius per humanitatem. Et ita hic videre capitur pro intelligere. & bene poſſumus intelligere & videre, & vidimus, ideſt intelleximus ipſo docente & verbis, & miraculis a patre teſtimonium perhibente.

76 Dubitatur. Quia ſi eſt quaſi vnigenitus, ergo non videtur quod ſit vere vnigenitus? Reſpon. Grego. in Homel. quód in ſacro eloquio, ſicut & quaſi aliquando, non pro ſimilitudine ponitur, ſed pro veritate, vt hic. Et Chryſoſto. ſuper Ioannem exponens dicit. Vidimus gloriam eius quaſi vnigeniti, ac ſi diceret, vidimus gloriam qualem decebat & conueniens eſt habere vnigenitum & naturalem filium. Conſuetudo enim multorum regum, valde ornatum videntium, vbi cum

alijs numeratis non poſſint uniuerſam repreſentare claritatem hoc inducunt, quid oportet multa dicere quaſi rexabat, & ita euãgeliſta dicit. Vidimus gloriã eius quaſi unigeniti.

77 Dubit. Quomodo Chriſtus erat plenus gratiæ & ueritatis? Reſp. Origenes in Homel. quod Chriſtus fuit plenus gratia quantum ad humanitatem, quoniam maximum & principale gratiæ exemplum quia nullis præcedentibus meritis, homo efficitur deus in ipſo primordialiter manifeſtum eſt. & plenitudo ueritatis ad diuinitatem, refertur uel poteſt intelligi quod plenitudo gratiæ noui teſtamẽti eſt per Chriſtum donata & legalium ſymbolorum ueritatem in ipſo eſſe impletam. Vel ut dicit Theophilus ſuper Ioannem. Chriſtus dicitur plenus gratia, prout eius uerbum gratioſum erat dicente Dauid Pſalm. 44. Diffuſa eſt gratia in labijs tuis, & ueritate ſm quod Moyſes & prophetæ loquebantur, aut operabantur in figura Chriſtus autem in ueritate.

78 Dub. Quia uidetur quod Chriſtus non habuerit alias aliquas uirtutes niſi gratiam & ueritatem quia dicitur plenus gratia & ueritate quibus ſi erat plenus aliæ uirtutes non poterant in eo capi? Reſp. Sanctus Tho. 2.2.q. 101. art. 4. quod ſpiritualia non ſe excludunt inuicem, nec una uirtus alteri contrariatur. Vnde licet unus ſit plenus ſapientia non per hoc excluditur quin poſſet habere iuſtitiam: ut patet de beato Stephano de quo dicit quod erat plenus gratia & fortitudine, ergo non habebat fidem, ſpem, charitatem, aut alias uirtutes. Hoc non ſequitur, imo nullus perfecte poteſt habere unam uirtutem quin omnes habeat, ut dicit idẽ ſanctus Tho. 62.q. 129. ar. 3. quoniam omnes uirtutes morales ſunt connexe ſaltem quantum ad habitum, ſed modus loquendi aliquando eſt, quod quando quis excellit in una uirtute dicitur plenus tali uirtute, ut uerbi gratia dicitur de aliquo eſt totus bonus uel eſt plenus bonitate, uel ſic de alijs. & ita Chriſtus dicitur plenus gratia & ueritate per excellentiam, quoniam in eo maximum gratiæ exemplum fuit, & ex eo omnis gratia diffuſa eſt.

DOMINICA INFRA OCTA. natiuitatis domini.

Erant Ioſeph & Maria. Luca. 2.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti primo die ſecunda Februarij feria 5. ſcilicet die Iouis.

HISTORICE.

Ioſeph & ſemper uirgine Ieſu genitrice mirantibus ſuper his quę de eo ferebantur a Symeone benedictis. Matri Symeon dicit hunc ruinam multorum ac aliarum erectionem eſſe futurum, at pro ſigno cui dicetur contra poſitum. gladium uſque eius genitricis animam tranſuerberare debere ut plurimorum archana cordium innoteſcant. Eadem autem ſuperueniens hora Anna quædam Phanuelis filia orbata marito cui annis ſeptem conuixerat plena dierum ex Aſſer tribu progenita. Deo altiſſimo ſine interuallo deſeruiens Chriſtum dominum ſalutem optantibus denunciabat aduenisse, omnipotentis mirabilia confitendo. Parentes uero cunctis quæ lex mandabat erga infantem peractis Nazareth redierunt, augmentabatur autem atque a domino confortabatur puer ſapientia plenus, diuina eum comitante gratia.

1 IAm ad dubia ſoluenda me conuerto. Dubitatur igitur cum Ioſeph, non eſſet pater Chriſti. Cur Lucas. 2. cap dicit, erant pater & mater mirantes ſuper his quæ dicebantur de illo? Reſp. Beda ſuper Lucam dicens, quod patrem ſaluatoris appellat non quod uere pater fuerit ei, ſed quo ad famam ſemper uirginis conſeruandam pater ſit ab omnibus æſtimatus. Lyra uero dicit quod meruit uocari pater Chriſti, quia nutritius eius fuit.

2 Dubitatur quæ dicebantur de Chriſto propter quæ mirabantur? Reſpon. Lyra. quod ea quæ dicebat Symeon. & de paſtoribus, ac magis de uiſione ſtellæ, & prædictis a Zacharia & Heliſabeth.

3 Dubita. Quomodo prædixit illis Symeon cum ſoli ſemper uirgini locutus fuerit? Reſ. Græcus expoſitor, dicens laudibus autem diuinis exhibitis uertit ſe Symeon ad benedictionem ad ducendũ puerũ: benedictione igitur utrunque donat, occultorum uero præſagia dirigit tantum ad matrem, quatenus per communem benedictionem non priuetur Ioſeph ſimilitudinem patris. per ea uero quæ dicit matri ſeorſum a Ioſeph ueram eam prędicat genitricem.

4 Dubit. Quomodo Chriſtus fuit poſitus in ruinam multorum cum ipſe illuminet omnẽ hominem? Reſp. Origenes ſuper Luc. dicens qui ſim-

qui ſimpliciter exponit poteſt dicere in ruinam eum veniſſe in fidelium & reſurrectionem credentium, qui autem curioſus interpres eſt dicit nequaquam eum cadere qui ante non ſteterit, da mihi igitur quòd fuerit ille qui ſtetit in cuius ruinam ſaluator aduenerit. Et Gregor. hoc declarãs dicit quòd per hoc deſignat ruinam ad infima quaſi non puniendus æqualiter ante incarnationis myſterium, & poſt datam diſpenſationem & prædicationem Et licet Chriſtus ſit lux. Tamen vt dicit Chryſoſt. etiam vt lux turbat oculos debiles & nihilominus non deſinit eſſe lux ſic Chriſtus lux vera malos diſſipat, cuius tamen officio non attribuitur deſtructio ſed eorum veſaniæ.

5 Dubitatur. De qua reſurrectione intelligitur hic? Reſpond. Chryſoſto. dicens reſurrectio, quidem eſt cõuerſatio noua. Cum enim laſciuus caſtus efficitur auarus miſericors: atrox manſueſcit, reſurrectio celebratur, mortuo quidem peccato, reſurgente vero iuſtitia. Lyra autem ad literam exponit hoc dicens quòd in paſſione Chriſti futura multi iudæi fuerunt cadentes à veritate excæcati & multi illuminati qui prius erant ſimplices ſicut apoſtoli quibus aperuit ſenſum, vt intelligerent ſcripturas.

6 Dubit. An Chriſtus dicto vel facto fuerit cauſa ruinæ alicuius? Reſpon. S. Tho. ſuper 4. ſen. di. 18. quod quia aliqui ex factis vel ex dictis Xp̄i ſumpſerunt occaſionẽ ruinæ dr̄ eſſe potius in ruinã & in ſcandalũ, non ꝙ dederit ipſe aliquam vel modicam occaſionem ruinæ. Vnde non legitur quòd aliquos ſcandalizauerit, ſed ꝙ aliqui ex dictis vel factis eius ſcandalizati ſunt: nec dicto aut facto aliquem ad ruinam duxerit, quia alias peccaſſet contra charitatem. Vide dominicam 2. aduentus dub. 14.

7 Dubita. Cur Chriſtus non venit in reſurrectionem omnium à peccato? Reſpon. quòd quantum in ſe fuit venit omnes homines ſaluos facere, ſed ille ſe interimit qui præcepta medici ſeruare contemnit.

8 Dubitatur. Quia videtur quòd non venerit in reſurrectionem multorum quoniam licet multi ſint vocati pauci tamen ſunt electi? Reſpond. Sanctus Thom. ſuper epiſtola ad Rom. 11. c quòd electi dicuntur pauci per comparationem ad infructuoſam multitudinem. Iuxta illud Matth. 7. arcta eſt via quę ducit ad vitam & pauci inueniunt eam tamen abſoluti ſunt multi. Apoca. ſeptimo. Vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat.

9 Dubitatur. An ſolum reuenerit in ruinam & reſurrectionem in Iſrael, vel etiam in gentibus? Reſpond. Gregor. di. maxime hij ſunt ex Iſrael quos neceſſe erat & priſtinis bonis carere & pœnas luere grauiores quam omnes aliæ gentes eo quòd dudum prophetatum in eis adoratum & ex eis productum minime ſuſcipiunt, ideirco ſpecialiter minatur ruinam non ſolum à ſpirituali ſalute, ſed etiam propter deſtructionem vrbis, & habitantium ciuitatem. Reſurrectio vero promittitur credentibus partim quidem velut ſub lege iacentibus & ab eius ſeruitute ſubleuandis, partim vero velut conſepultis cum Chriſto & ei conſurgentibus.

10 Dubitatur. Quia videtur quòd Chriſtus nõ ſit in ſignum ſed potius ſignificatum, quia fuit figuratus & ſignificatus in lege? Reſpon. quòd vt dicitur. 1. Petri. 2. Chriſtus mortuus eſt pro nobis vobis relinquens exemplum vt ſequamini veſtigia eius. In hoc fuit ſignũ & exemplum agendorum à nobis, & etiam fuit figuratus & ſignificatus in lege nec eſt conueniẽs idem eſſe ſignum. & ſignificatum reſpectu diuerſorum.

11 Dubitatur. Quia dicit in ſignum, in quod ſignum fuit poſitus & ei fuerit cõtradictum? Reſpond. B. ſilius in Homel. quòd iſtud ſignum fuit crux in qua poſitus fuit ſignificata per ſerpentem æneum quem fecit Moyſes & poſuit pro ſigno cui cruci contradicitur. quoniam ipſa eſt Iudæis ſcandalum. Gentibus autem ſtultitia ſed nobis credentibus ſalus.

12 Dub. Quomodo gladius materialis poteſt tranſire animam ſpiritualem. Reſp. ſanctus Tho. 3. par. q. 27. ar. 4. quòd illud uerbum Symeonis, & tuam ipſius animam pertranſibit gladius. Origenes & quidam alij doctores exponunt, de dolore quem paſſa eſt ſemper virgo in Chriſti paſſione. Vnde Damaſcenus ait. dolores quos effugit pariens tempore paſſionis ſuſtinuit. Aug. vero in libro vete. & noui teſtamenti. & quidam alij dicunt quòd ſemper virgo in morte Chriſti ſtupore quodam dubitauit quæ tamen dubitatio non eſt intelligenda dubitatio infidelitatis ſed admirationis & diſcuſſionis. dicit enim

Baſilius in epiſtola 23 optimum quòd ſemper virgo aſſiſtens cruci & aſpiciens ſingula poſt teſtimonium Gabrielis, poſt ineffabilem diuinæ conceptionis noticiam, poſt ingentē miraculorum oſtēſionē animo fluctuabat ex vna ſcilicet parte & ex alia conſiderans eius mirifica. & ſicut gladius tranſiens iuxta hominem terrorem facit non percutit: ita dubitatio meſtitiam facit non tamen occidit. quia non ſedit in animo. ſed pertrāſit quaſi per vmbram.

13 Dubi. Quæ cogitationes reuelatæ ſunt & quomodo R ſp. Lyr. poſt Greg. niſenum. quòd illa dictio vt, non tenetur ibi cauſaliter, ſed conſecutiue vel concomitatiuè, quia omnibus his ſupradictis aduenientibus ſecuta eſt erga multos cogitationum diuerſitas. Alij dicentibus eum eſſe deum in cruce. Alijs vero infamijs & criminationibus inſiſtentibus. Glo. autem marginalis dicit quòd ante erat incertum, qui Iudæorū Chriſti gratiam reciperent, ſed audita natiuitate reuelantur cogitationes. Et Herodes alijque turbantur, quidam ad Chriſti magiſterium accedunt.

14 Dú. Cur Anna deſcribitur ex nomine patrē & tribu. Reſpon. Theophilus ſuper Lucam dicens. Immoratur Euangeliſta circa ante deſcriptionem & patrem & tribum enarrans teſtes, quaſi multos adducens qui patrem & tribum viderunt vel vt dicunt Gregorius Niſenus & Lyra, vt diſtinguatur ab alijs quæ forte vocabantur hoc nomine.

15 Dubi. Cur iſta anna laudatur à virginitate & alijs, cum alij prophetę inducti ab euangeliſtis non ſic laudētur. Sed ſolum dicunt ſicut dictum eſt per Eſaiam vel Hieremiam &c. Reſp. quòd prophetia eſt gratia gratis data & poteſt haberi abſque gratia gratum faciente ſicut habuerūt Balaam & Cayphas. Et vt hæc Anna non credatur ex illis eſſe deſcribitur eius bona conuerſatio ab euangeliſta. De alijs autem prophetis vere teſtamenti, non ſic fit, quoniam iam approbati erant nec indigebant teſtimonio euangeliſtarum.

16 Dubi. Quia videtur quod iſte textus implicet contradictionē cum dicit primo quòd non diſcedebat de templo, & poſt dicit. & hæc ipſa horā ſuperueniens, quia ſi ſuperuenit in templo iam diſceſſerat de tēplo, Reſ. Lyra. quod non ſic intelligitur quod ſemper eſſet in templo, ſed frequenter ſicut communi modo loquendi dicitur de aliquo homine bene frequentante eccleſiam talis ſemper eſt in eccleſia, & eodem modo intelligitur die ac nocte. i. frequenter valde, vel quia nō erat ibi interruptio per peccatū mortale.

17 Dubi. An Anna ibidem ſuperuenerit à caſu vel aliter? Reſpond. Lyra, quod ſuperuenit non à caſu neque humana diſpoſitionē ſed ſpiritusſancti reuelatione, ſicut & de Symeone dicetur in feſto purificationes.

18 Dubita. In quo confitebatur & quid loquebatur Anna de domino. Reſpond. Lyra poſt Gregorium Niſenum quod confitebatur, id eſt, gratias referebat deo de tanto beneficio recepto & videndo ſaluatorem mundi in Iſraēl.

19 Dubit. Cur euangeliſta non aperte dixit quæ Anna loquebatur. Reſp. Gregorius Niſenus quòd ipſa Anna modicum aliquid & non nimis clarum de Chriſto differuit. Et ideo euangeliſta non ſeriatim induxit quæ ab ea dicta ſunt. Lyra tamē dicit quòd annunciabat natum eſſe redemptorem.

20 Dub. Qui erāt illi qui expectabant redemptionem Iſrael. Reſpond. Lyra quod erant communiter omnes Iudæi maxime docti in lege qui videbant terminum prophetarum adueniſſe & regem alienigenam regnare quod eſſe non debebat: prædixerat Iacob patriarcha donec veniret qui mittendus erat pro ſalute mundi. Gen. 49. ſicut etiam clare loquitur euangelium in præſenti capitulo. 2. de Symeone iuſto & timorato qui expectabat redemptionem Iſrael & ita iuſti & timorati deo ſeruientes maxime id expectabant.

21 Dubitatur. Quia iſtud euangelium Lucæ videtur eſſe diminutum: quia ante angelo admonēte Ioſeph fugit in Aegyptum cum puero & matre. ergo non ſtetit in Nazareth. Reſpon. Beda ſuper Lucam quòd prætermiſit hoc loco Lucas quæ à Matthæo ſatis expoſita nouerat dominum videlicet poſt hoc ne ab Herode necandus inueniretur in Aegyptum à parentibus eſſe delatum defunctoque Herode ſic demum in Galilęā reuerſum Nazareth ciuitatem ſuā in habitare cepiſſe. Solent enim euāgeliſtæ ſinguli ſic omittere quędam vel ab alijs commemorata uidentur vel ab alijs commemoranda in ſpiritu præuiderant. vt continuata ſuæ narrationis ſeriæ quia

ſi nulla prætermiſiſſe videantur. quæ tamen alterius Euangeliſtæ conſiderata, ſcriptura quo loco tranſita fuerit diligens rector inuenerit.

22 Dubitatur. Quæ ſunt illa quę perfecerunt ſecundum legem domini? Reſpond. quòd vt habetur Luc. 2. Obtulerunt puerum domino & pro eo par turturum; aut duos pullos columbarum, & ſemper virgo licet non indigeret purificatione. tamen voluit obſeruare quod habetur. Leuit. 12. cap. videlicet quod mulier pariens maſculum, poſt octo dies demum 33. diebus maneret in ſanguine purificationis ſuæ. Et ita perfecerunt omnia quia præſentarunt puerum in templo. & oblationem obtulerunt ad ipſum redimendum, & etiam pro purificatione eiuſdem ſemper virginis; vt clarius declarabitur in euangelio purificationis Deo concedente.

23 Dubi. quomodo Nazareth dicitur ciuitas Chriſti cum in ea natus non fuerit? Reſpon. quòd illa dictio ſuam, refertur ad parentes qui poſtquam perfecerũt omnia reuerſi ſunt in ciuitatem ſuam à qua & venerant Bethleem cum deſcribi deberent. Poteſt autem eſſe & ciuitas Chriſti quia in Bethleem peregre natus eſt, & quaſi in alieno. vt Gregorius dicit in Homel. ſed in Nazareth nutritus, & educatus fuit.

24 Dubit. Cum corpus Chriſti fuerit formatum de Spiritu ſancto. Cur non ſtatim fuit perfectum abſque eo quòd creſceret? Reſp. Theophilus ſuper Lucam dicens, quòd poterat ex ipſo vero ſecundum corpus in menſura maturæ ętatis prodire, ſed videretur hoc ſecundum fantaſiam propterea paulatim creſcit.

25 Dubitatur. Quomodo confortabatur, & an à principio habuerit plenitudinem ſcientiæ. Require infra octauam Epiphaniæ dubio 29.

26 Dubitatur. Quia non videtur quòd Chriſtus eſſet plenus ſapientia quia Luc. 2. dicitur proficiebat ſapientia & ætate? Reſpond. Sanctus Thom. 3. par quæſt. 8. artic. 12. quòd ſecundum habitus ſapientię & gratiæ augmentatos Chriſtus non proficiebat ſed erat plenus ſapientia, ſed bene proficiebat ſecundum effectus inquantum ſapientiora & virtuoſiora opera faciebat quemadmodũ etiam ſecundum proceſſum ætatis perfectiora opera faciebat, vt ſe verum hominem demõſtraret & in his quæ ſunt ad homines.

27 Dubitatur. Quomodo gratia Dei erat in illo. Require in principio erat verbum dubio 76.

ANAGOGICE.

Hiſtoria huius ſacri euangelij pręfigurata fuit. 1. Reg. 1. c. & ſequentibus de Samuele oblato domino. & Heli ſacerdote & Anna prophetante, & ita Samuele qui interpretatur exauditio domini, id eſt Chriſto proficiente mirabantur pater & mater de his quę dicebantur de illo. Videlicet cognouerunt omnes à Dam vſq; Berſabeæ quòd Samuel fidelis propheta eſſet domini & benedixit illis Heli, id eſt fortis & ſignificat Symeonem qui interpretatur audiens męrorem tabernaculi, quia Heli audiuit archam domini captam: ita poſt Symeonem pontifices tabernaculi fuerunt mali ſicut Annas & Cayphas. Et Samuel fuit poſitus in ruinam philiſtinorum & domum Saul. & in reſurrectionem radicis Ieſſe, quoniam eius filium Dauid vnxit in regem. Et Samueli contradictum fuit à populo petente regem & animam matris eius pertranſiuit gladius exprobrationũ ſterilitatis à fœnenna æmula eius. Et cogitationes cordium filiorũ Iſrael regem petentium reuelatæ ſunt, quoniam derelinquebant dominum ne regnaret ſuper eos. Et Anna prophetauit dicens. Exultauit cor meum in domino & in fine teſtimonium Chriſto perhibuit dicens Dominus iudicabit fines terræ, & dabit imperium regi ſuo, & ſublimabit cornu Chriſti ſui. Et parentes Samuelis cum perfecerunt ſacrificium ſecundum legem domini reuerſi ſunt in patriam ſuam. Et puer Samuel creſcebat & confortabatur plenus ſapientia miniſtrando domino accinctus ephot lineo & gratia dei erat in illo.

TROPOLOGICE.

Omne genus hominum inſtruitur ex hoc Euangelio, & in quocumque ſtatu ſit, videlicet parentes filij ſenes pueri virgines coniugati, & viduæ. Primo parentes dum dicitur. Erant pater & mater mirantes, vt ſcilicet ducant filios libenter ad eccleſiam & bonos mores doceant, & in ſeruitijs Dei ſuper omnia occupent, vt eius mandata adimpleant, & timeant ipſum offendere, & quòd ſint humiles.

miles & gratioſi omnibus, quodque literas addiſcant, adeo quod merito poſt poſſint homines admirari eorum bonam vitam, & mereantur a ſenioribus benedici, ibi, Et benedixit eis Symeon. Secundo inſtruuntur filii vt non creſcant in ruinam, ideſt in ſcandalum multorum male viuendo, & opera mala faciendo ſuis malis exemplis alios ſcandalizando, ſed potius in reſurrectionem aliorum bene operando, vt lux eorum luceat hominibus, nec timeant linguas diſcolorum contradicentium & dicentium, tu es hypocrita, vel æthicus, aut ptiſicus. interim quod iuuenis es, debes letę viuere, tu uis eſſe ante ſenex quàm puer, qui tu iuuentute vult eſſe ſapiens in ſenectute erit fatuus & conſimilia verba ad malum inclinatoria non currant, ſed contradicunt & ſint in ſignum bonum cōtra quod mali emittunt ſagittas acutas malarum linguarum. Tertio docentur ſenes vt ſequuntur ſanctum Symeonem, vt ſcilicet ſint iuſti & timorati, expectantes reſolutionem corporis, & redemptionem animæ, & ſi iuuentute laſciui & peccatores fuerint ſaltem in vndecima hora, ideſt in ſenectute laborent virtuoſæ agendo in vinea domini vt mereantur denarium diuinum præmii cęleſtis accipere. Quarto inſtruuntur pueri, ut taliter ſe gerant, quòd eorum vita ab omnibus laudetur & approbetur, ne vitam talem iniquam ducant ad violentam mortem & turpem veniant ne gladius eos interficiens animam matris, ex dolore pertranſeat. Sed imitentur puerum Ieſum, & proficiant in ſapientia ſicut ꝓficiunt in ætate, ſemper anim confortātes ad bonū. Quinto admonentur virgines vt virginitatem vſque ad coniugium quando volunt nubere inuiolatam conſeruent, & ſequātur Annam filiam Phanuel contēplantis dei, vt virginitatē ſuā Deo cōmendent, ſicut beata Cæcilia quæ pudicitiam ſuam domino commendabat dicens. Fiat domine cor & corpus meum immaculatum vt non cōfundar, & perſeuerēt non gloriando ſe de virtute virginitatis, ſed ſemper ſe humiliando. Sexto inſtruuntur viduæ, vt exemplo Annæ perſiſtant in viduitate non nubendo poſt mortem primi viri ex libidine, ſed ſtent vſque ad annos octuaginta quatuor, id eſt vſque in vltimum ſenium. Et continue viſitent templa & eccleſias, & Deo ſeruiant, die ac nocte in ieiuniis ad carnem domandam, & orationibus ad perſeuerantiam impetrandam, die ac nocte, ſcilicet orationes non interrumpendo per peccata intermedia, & confiteantur domino ipſi gratias agendo. Semper de illo, & non de fabulis vel laſciuis verbis loquendo. & non cum diſſolutis, ſed cum viris timoratis expectantibus redemptionem Iſrael ideſt vitam æternam. Septimo inſtruuntur coniugati, vt viuant vxores cum viris ſuis, & viri cum vxoribus in ebrietate & dilectione cum ſint duo in carne vna, & ſupportent ſe adinuicem, & intendant procreationem prolis & nutritioni ſemper poſtulantes a Deo, vt det eis gratiam ſuam.

ANAGORICE.

Omnium ſexuum, ætatum, ac ſtatuum hominum magnam gloriam in cœleſti patria contemplari, ex hoc Euangelio licet, quoniam ibi electi erunt tanq̄ pater, mater, frater ac ſoror Chriſti, & præmia recipiendo, prout in hoc ſæculo affectum erga minimos pauperes Chriſti demonſtrarunt, & erunt admirantes de tam ſublimi gloria, & benedicentur a ſancto Symeone, ſcilicet Deo parte qui eorum orationes exaudiuit. & non patientur ruinam, ſed gaudebunt de reſurrectione ſuorum corporum & dotibus glorioſis eorum. Et videbunt ꝙ licet contradictum fuerit ſigno ſanctæ crucis. Tamen ipſe Chriſtus qui in ea triumphauit, erit fulgens in cicatricibus ſuis. Et ſemper virgo cuius animam in paſſione gladius filii pertranſiuit coronabitur ab eo, & cogitationes cordium omnes noræ erunt. Ibique alii prophetæ vna cum Anna propheteſſa luce clarius cognoſcēt ꝙ ea quæ viderant per ſimilitudines imaginarias & in enigmate veriſſima erunt, & facie ad faciem Deum ſicuti eſt videbunt & confitebuntur domino perpetuo eum laudantes, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia eius: & fruentur ſapientia Ieſu Chriſti, qui ex plenitudine dat omnibus affluenter eos ſua ſempiterna gratia amplectendo.

IN CIRCVNCIS. DOMINI.

Poſtquam impleti ſunt dies octo. Lucæ 2.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno primo Chriſti, die dominica prima, die Ianuarii.

Hiſto-

HISTORICE.

Chriſto domino octauo circunciſſo die Ieſus ab angelo primo vocari iuſſus, id ipſe nomen ab hominibus loſtitus eſt.

1 VEnio ad dubiorum dilucidationẽ. Dubitatur igitur, quia videtur quod nona die Chriſtus circunciſus fuerit, quia dicitur poſtquã impleti ſunt dies octo, ſed non implentur niſi finiti ſint, ergo poſt dies octo, ideſt die nono circunciſus fuit? Reſp. ꝙ vt dicitur Leui. 12. Infans octo dierum circuncidi debebit. Et ita Chriſtus octauo die circunciſus fuit, & per figuram ſinechdochem fuerunt octo dies accipiendo partem in quo natus eſt, & vltimi in quo fuit circunciſus, & ita poteſt exponi, cum impleti eſſent, ideſt adueniſſent octo dies, vel quod illa dictio impleti, referatur ad tempus in lege determinatum. vt ſit ſenſus, poſtquam impleti ſunt, ideſt poſtquam tempus in lege determinatum impletum eſt, circunciſus eſt.

2 Dubitatur. Quid eſt circunciſio? Reſpon. ꝙ circunciſio vt dicit Damaſcenus eſt ſignum determinans Iſrael a gentibus, cum quibus conuerſabatur, vel vt alii dicunt circunciſio eſt ſignaculum curationis ab originali, vel ſecundum grammaticos, circunciſio eſt abſciſſio circumcirca facta, & fiebat in carne præputii, ita ꝙ pellis abſciſſa erat ad modum circuli.

3 Dubitatur. Ad quid erat neceſſaria circunciſio? Reſpon. ſanctus Thom. 4. ſenten. diſtin. 1. quæſt. 2. ꝙ fuit neceſſaria propter duo. Primo & principaliter, quia habuit expreſſionem ſignificationem, quòd ſacramenta præcedentia. Nam habuit expreſſam ſimilitudinem oblationis originalis peccati, quantum ad quatuor. Primo quantum ad membrum generationis per quod originale transfunditur. Secundo quantum ad figuram circularem, in qua ſignificatur circulus, qui eſt in quod eſſu originalis infectionis, ſecundum quod perſona corrumpit naturam, & natura perſonam. Tertio quantum ad pœnam quæ erat in circuncifione contra delectationem concupiſcentiæ, in qua præcipue viget fomitis virtus. Quarto quantum ad ſanguinis effuſionem in qua ſignificatur paſſio Chriſti, per quam pro originali ſatisfaciendum erat. Et quantum ad hoc conuenit ſibi illa diffinitio, quòd erat ſignaculum curationis ab originali. Secundo fuit alia vtilitas in circunciſione, ſcilicet diſtinctio populi fidelis ab infideli propter fidem eius cui data fuit circunciſio & quantum ad hoc conuenit ei diffinitio Damaſceni ſupraposita.

4 Dubitatur. Quia videtur ꝙ non debebat fieri in præputio quia purgatio originalis eſt ſecundum totum hominem, & non ſecundum vnam partem ſolum. Item & quia ſacramenta debent habere maximam honeſtatem per ſe, quam non videtur habere illud membrum? Reſpond. ſanctus Tho. 4. ſenten. diſtin. 1. quæſt. 2. ar. 3. quæſtio 2. ꝙ circunciſio erat in ſignum purgationis originalis peccati. & in ſignum diſtinctionis populi ex quo Chriſtus propagandus erat, & in ſignum caſtitatis ſeruandæ, & quantum ad omnia hæc decuit, vt in membro generationis fieret, quia per actum generationis & originale contrahitur, & Chriſtus ab illo populo deſcendit, & in illo actu caſtitatis conſiſtit. Et licet peccatum originale, quantum ad eſſentiam non determinet aliquam partem corporis, neque quantum ad effectum, tamen quantum ad cauſam determinat membrum generationis per quod tranſfunditur. Et licet etiam illud membrum quod de ſe nobile erat ſit factum ignobile propter concupiſcentiam quæ præcipue in illa parte viget oportuit, vt in illo membro præcipue medicina apponeretur, quia quæ inhoneſtiora ſunt noſtra maiorem honeſtatem habente. vt dicitur 1. Corin. 12.

5 Dubitatur. Quia videtur, quòd octauus dies non requiratur determinate ad circunciſionẽ quia in lege naturæ: & etiam nũc in lege gratiæ remedia contra originale peccatum non habent tempus determinatum, & poſſet accidere ꝙ octauus dies eſſet ſabbathum in quo non licebat aliquid operari. Item & proſeliti .i. illi qui conuertebantur ex gentibus ad Iudeos circuncidebantur poſt octauum diem, & ſic videtur quòd pueri potuiſſent circũcidi ante & poſt octauum diem & eis valuiſſet circunciſio? Reſpond. ſanctus Thom. vbi ſupra quæſtiuncula prima. quòd octauus dies erat de neceſſitate circunciſionis propter conceptum quod obligabat, ſed non quantum ad efficaciam ſacramenti, quia etiam alio die effectum ſacramentalem habebat

bebat, ſicut etiam accidit nunc de miniſtrantibus ſacramenta eccleſiæ qui ſeruant & materiam & formam ſacramenti, & aliquando dimittunt aliquid de ritu ſolennitatis, & tamen ſacramentum habet efficaciam. Et octauo die circuncisio fiebat: vt dicunt Rabi. Moſes & Lyra, quia puer ante octauũ diem erat ita tener acſi eſſet quaſi in vẽtre matris, ideo nõ circuncidebatur propter periculum mortis, nec differebatur vltra propter præceptum. & etiam quia ſi diu diſtuliſſent ſenſiſſent maiorem dolorem. In lege autem naturæ; vt dicit Hugo de Sancto Victore: ſacramenta non habebant tantam determinationem ſicut ſacramenta legis ſcriptæ ad quam quodammodo pertinet circuncisio, nec baptiſmus debuit ita reſtringi cum ſit magis generale & perfectius ſacramentum. Nec dies ſabbati impediebat circũciſionem quia non erat opus pure corporale ſed ſacramentale. ut dicitur Ioan. 7. c. Circunciſionem accipit homo in ſabbato & non ſoluitur lex Moyſi. Nec eſt ſimile de præueniendo & differendo, quia præceptum nullo modo quis tranſgredi debet vt præueniat ſed ſi tranſgreſſus fuerit differendo debet quantum poteſt illud implere in quocunque tempore.

6 Dubitatur an pueri qui moriebantur an-te octauum diem incircunciſi eſſent purgati à peccato originali? Reſpond. Sanctus Thom. vbi ſupra quod Hugo de Sancto Victore dicit, quòd illis qui ante octauũ diem moriebantur valebat ad ſalutem remedium quod ante circunciſionem fuerat, ſcilicet fides parentum cum proteſtatione. ſeu aliqua oratio quæ veriſimiliter fiebat per parentes cum immineret mors pueri incircunciſi, ſicut legitur. 2. Reg. duodecimo. de Dauid qui affligebatur pro filio quem ex Berſabe ſuſceperat.

7 Dubitatur. Cur cum ſimus in lege gratiæ nunc pueri non poſſint ſine baptiſmo ſaluari? Reſpon. San. Thom. 4. ſenten. diſt. 4. q. 3. artic. 3. quæſt. 2. quòd ſi pueri ſaluari debẽt oportet quod in eis aliqua cauſa ſalutis ſit & quia per proprium motum liberi arbitrij ſaluari non poſſunt. oportet quod per ſacramentum baptiſmi ſaluentur. Plus enim valet adulto fides propria quam paruulo fides aliena. Quod enim aliquando fides aliena puero ſufficiebat ad ſalutem cum aliqua proteſtatione, hoc erat inquantum illa proteſtatio habebat vim ſacramenti, quam vim nunc habet baptiſmus aquæ. & tertia parte. quæſt. 68. art. 1. Nullus poteſt ſaluari niſi per Chriſtum, oportet ergo quod ſi quis debet ſaluari incorporetur Chriſto & fiat mẽbrum eius, ſed per baptiſmum hoc fit quoniam ante baptiſmi inſtitutionẽ ſancti patres Xpo incorporabãtur per fidẽ futuri, in cuius fidei ſignaculum erat circunciſio, ſed ante circunciſionem per ſolam fidem, vt Gregorius dicit cũ ſacrificiorum oblatione Chriſto futuro incorporabantur, ſed poſt aduentum Chriſti homines Chriſti incorporantur, ſed alio ſigno manifeſtatur fides rei iam præſentis quam demonſtraretur quando erat futura, ſicut etiam alijs verbis ſignificatur præſens, præteritum & futurum. Et licet ſacramentum baptiſmi non ſemper fuerit, & ſine ipſo ante Chriſti aduentum ſaluarentur. Fides tamen cuius baptiſmus ſacramentum eſt ſemper neceſſaria fuit ad ſalutem.

8 Dubitatur. Cur mulieres non circuncidebantur, cum etiam ipſe contrahant originale peccatum ſicut viri? Reſpond. Sanctus Thom. 4 ſenten. diſtinctio. 1. articu. 2. quæſtio. quod peccatum originale quãtum ad culpam & reatum deſcendit à patre in filios quantum ad pœnalitates deſcendit à fœmina, quia pater eſt efficiens in generatione & mater materiam miniſtrat. Circunciſio autem data eſt contra originale ad tollendum culpam non autem ad tollendum carnis corruptionem. Et ideo viris & non mulieribus data eſt, & licet peccatũ inceperit à fęmina, tamen trãſfuſionis originalis peccati cã non fuit fęmina, ſed vir: quia ſi vir non peccaſſet originale transfuſum non fuiſſet: ideo dicit Apoſtolus ad Ro. 5. quòd per vnum hominem peccatum intrauit in mundum.

9 Dubitatur Cum omnes gentes contrahant peccatum originale, cur circunciſione ſoli populo Iſrael data fuit. Reſpon. ſan Tho. vbi ſupra. quæſtiuncula prima. quòd ſicut peccatum per Adam in omnes tranſiuit ita oportebat per Chriſtum ſanctificationem à peccato in omnes tranſire. Vnde ad prærogatiuam ſanctitatis eius inſinuandam oportebat quicquid ad Chriſtum pertinebat ſpeciali ſanctitate pollere. Et ideo in populo de quo Chriſtus naſciturus erat oportebat ſpecialiter cultum dei eſſe & ipſum apud eos ſignari, & quia circunciſio vt dictum eſt ſupra du

bio

bio. 2. & 3. Eſt ſignum diſtinctionis populi dei ab alijs, ideo oportebat populo Iſrael ſpecialiter circuncisionem datam eſſe.

10 Dubitatur. quod remedium habebant alij populi contra peccatum originale. Reſ. ſanctus Tho. vbi immediate ſupr quòd circuncisio erat remedium contra originale peccatum cum ſignificatione ſanctificationis naſcituri ſeminis. propter quod erat in membro generationis. Et ideo hoc remedium illi tantum populo competebat ex quo Chriſtus naſciturus erat. Apud alios autem manebant adhuc eadem remedia quæ fuerant ante circuncisionem data, quia eis non oportebat ſpecialia ſanctitatis documenta & remedia dare.

11 Dubit. Quot remedia fuerunt data contra originale peccatum. Reſpondet Iacobus de voragine in ſermone quòd quinque ſunt remedia cõtra ipſum originale peccatũ. Primũ fuit oblatio quæ incepit ab Abel, & durauit vſque ad diluuium. Secundũ fuit ſacrificium qđ incepit à Noe & durauit vſque ab Abraham. Tertium fuit decimatio quæ incipit in Abrahã & durauit vſq; ad Melchiſedech. Quartum fuit circuncisio quæ etiam incipit in Abraham, & durauit vſque ad Chriſtum. Quintũ fuit baptiſmus qui incepit in Chriſto & durabit vſque ad finem mundi.

12 Dubitat. Cur nunc non eſt neceſſaria circuncisio maxime cum dicat dominus Abrahæ Gen. 17. ca. eritque pactum meum in carne veſtra in fedus æternum. Reſp. ſanctus Tho. 4. ſent. di. 1. q. 2. ar. 5. q. 1. quòd cum venit illud quod perfectum eſt euacuari debet id quod ex parte eſt ſi ad idem ordinetur, quia gratia nõ facit per duo quod per vnum poteſt facere ſicut nec natura. Circũciſio autem imperfecta erat reſpectu baptiſmi tripliciter. Primo quãtum ad ſignificationem, quia non ita ſignificabat expreſſe emundationem totius culpæ originalis ſicut ablutio baptiſmalis. Secundo quantum ad efficaciã, quia non tam abundans gratia ad operandum & reprimendum fomitem in circunciſione dabatur ſicut in baptiſmo. Tertio quantum ad vtilitatem quia nõ erat eius vtilitas ita communis ſicut baptiſmi cum haberet determinatum populum, determinatum ſexum & determinatum tempus, quod in baptiſmo non accidit, ideo adueniente tempore plenitudinis debuit ceſſare baptiſmo ſubſtituto & ita id quod dicitur in fœdus æternum intelligitur quantum ad ſuum ſignificatum & quãtum ad id quod ei ſuccedit quod eſt baptiſmus.

13 Dubit. An liceat nũc circuncidi. Reſpon. ſanctus Tho. 12. q. 103. ar. 4 quod non, quoniam circũciſio & aliæ cęrimonię veteris legis ſunt quædam proteſtationes fidei in quã cõſiſtit interior dei cultus. ſic autẽ fidem interiorem poteſt homo proteſtari factis ſicut & verbis. & in vtraque proteſtatione ſi aliquid homo falſum proteſtatur peccat mortaliter quamuis autem ſit eadem fides quam habemus de Chriſto & quã antiqui patres habuerunt tamẽ quia ipſi præceſſerũt Chriſtum, nos autem ſequimur eadem fides diuerſis verbis ſignificatur à nobis & ab eis nã ab eis dicebatur. Ecce virgo concipiet & pariet filium, quæ ſunt verba futuri temporis. Nos autem idem repreſentamus per verba præteriti temporis dicentes quod virgo concepit & peperit, & ſimiliter cęrimonię veteris legis ſignificabant Chriſtum & naſciturum & paſſurum: noſtra autem ſacramenta ſignificant ipſum & natum & paſſum, ſicut igitur peccaret mortaliter qui nunc ſuam fidem proteſtando diceret credo in Chriſtum naſciturum quod antiqui patres veraciter debebant ita etiam peccaret mortaliter, ſiquis nunc circunciſionem & alias cærimonias veteris legis obſeruaret quas antiqui patres fideliter obſeruabãt. Et hoc eſt quod Auguſtinus dicit, contra Fauſtum iam non promittitur naſciturus, paſſurus, reſurrecturus quod illa ſacramenta quodammodo perſonabant ſed annũciatur quod natus ſit, paſſus ſit reſurrexit, quod hæc ſacramenta quæ ex Chriſtianis aguntur iam perſonant.

14 Dubi. Cur Chriſtus uoluit circũcidi cum nõ cõtraxerit peccatum originale. Reſpon. ſanctus Tho. tertia parte. q. 33. ar. 1. quod propter ſeptẽ cauſas Chriſtus voluit circuncidi. Primo vt oſtẽderet ſe habere veram carnem humanam. Secundo vt approbaret circũciſionem quam olim deus inſtituerat. Tertio vt cõprobaret ſe eſſe de genere Abrahæ qui circunciſionis mandatum acceperat in ſignum fidei quam de ipſo habuerat. Quarto vt Iudæis excuſationem tolleret ne eum reciperent ſi eſſet incircunciſus. Quinto ut obediendi uirtutem nobis ſuo commendaret exemplo. Sexto vt qui in ſimilitudinem

carnis

carnis peccati aduenerat remedium quo ea à peccati mundari conſueuerat non reſpueret. Septimo vt legis onus in ſe ſuſtinens alios à legis onere liberaret ſecundum illud ad Galatas.4 Miſit deus filium ſuum factum ſub lege vt eos qui ſub lege erát redimeret. & licet peccatum originale non contraxerit tamen circuncidi voluit vt nos à iugo legis liberaret, ſicut etiam mori voluit dum abſque peccato eſſet vt nos ab æterna morte liberaret.

15 Dub. Cur vocatum fuit nomen eius Ieſus cum prophetę nuntiauerint alia nomina quare. Feria quarta quatuor temporum aduentus dubio.26.

16 Dubi. Cur dicit vocatum eſt, & non impoſitum eſt? Reſp. quod vt dicit Lyra iam impoſitum fuerat ante quando angelus virgini cōcipiendum nunciauit & à deo fuerat ſic impoſitum.

17 Dubitatur. Cur diſtulerunt vocare eum Ieſum vſque in diem octauum. Reſpond. Lyra quod tunc imponebantur nomina in circuncisione, ſicut tunc imponuntur in baptiſmo, vt patet de beato Ioā. Baptiſta Luc.1. c. octauo die venerunt circuncidere puerum & vocabant eum nomine patris ſui Zachariam. Et quia circuncisio non poterat fieri vſque ad octauum diem, vt dictum eſt dubio.5. ideo non vocauerūt eum ante diē octauum.

18 Dubi. Cur nos potius dicimur Chriſtiani ad hoc nomine Chriſtus quam Ieſuani ab hoc nomine Ieſus. Reſpon. quòd vt colligitur ex ſan. Tho.3 parte.q.16.ar.5.& ſuper. 1.c. epiſtolæ ad Hebr. hoc nomen Chriſtus dat intelligere vtranq; naturam, ſcilicet diuinam & humanam intelligitur vngens diuinitas & humanitas vncta. Sed hoc nomē Ieſus ſolum dat intelligere humanam naturam, & quia Chriſtus idem eſt quòd vnctus & ſolum reges, ſacerdotes & prophetę vngebantur, & ipſe fuit rex, ſacerdos & propheta. Ideo fuit vnctus oleo exultationis: quæ vnctio etiā competit Chriſtianis, quoniam ſunt reges & ſacerdotes. 1.Per.2.c. Vos eſtis genus electu m regale ſacerdotiū, & Apoc. 5. c. Feciſti nos deo noſtro regnum & ſacerdotes. Item habet ſpiritum ſanctum qui eſt ſpiritus prophetiæ. Ideo potius dicuntur Chriſtiani à Chriſto vncto, quam Ieſuani à Ieſu qui interpretatur ſaluator, quoniam licet poſſimus vngi ſicut Chriſtus, non tamen poſſumus ſaluare ſicut Ieſus, & licet nunc in præſenti vita Chriſtiani dicamur per gratiam baptiſmalem in qua vngimur in cæleſti tamen vita Ieſuitę dicemur, id eſt ſaluati per gratiam.

19 Dubitatur. Quando primo inceperunt credentes in Chriſtum Chriſtiani vocari. Reſpond. quod vt habetur Actuum.11. Primo impoſitum fuit hoc nomen Antiochiæ. Cum autem dicit Chryſo. in homil. vigiliæ epiphaniæ vocarentur, Nazarei.

ALLEGORICE.

Sanctus Vincen. in ſermone hodierno allegoriam ponit dicens. Quod hæc hiſtoria ſignificat totam paſſionem Chriſti ex eius circunſtantijs. Primo in hoc quòd Ioſeph cum dies octauus aduenīſſet dixit ſemper virgini oportet quòd circuncidatur infans, & reſpondit, fiat voluntas dei. Et tunc Ioſeph acceſſit ad Rabinos vt venirent ad effundendum ſanguinem per circunciſionem. Figurat Iudam euntem ad principes ſacerdotum dicentem. Quid vultis mihi dare & ego eum vobis tradam. Secundo quando Ioſeph venit cum multitudine Iudæorum ad circuncidendum puerum, quoniam tunc mos ſic erat ſic nunc, In baptiſmo vt gentes congregentur figurabat turbam magnamq́ue cum Iuda veniebant cum gladijs & fuſtibus. Tertio quando ſemper virgo pręſentauit filiū rabinis vt circūcideretur. Figurabat quādo Chriſtus fuit præſentatus Annæ & Caiphæ Pilato & Herodi. Quarto quādo impoſitū fuit nomē Ieſus, figurabat ſentētiam contra eū datā irreuocabilem per quam ſaluū fecit populum ſuum à peccatis eorum. Quinto quādo eleuauerunt ſibi veſtes vt circuncideretur. Figurabat nudationem Chriſti in paſſione circa crucē. Sexto quando Ieſus ex dolore circunciſionis clamauit flendo. Figurabat quando Ieſus in cruce clamauit voce magno. Septimo quando ſemper virgo recipiebat ſanguinem circūciſionis in panno lini. Figurabat ſemper virginem ſtantē iuxta crucem in paſſione recipientem eius ſanguinē in velo. Octauo quando vnctus fuit vnguento in loco vulneris circunciſionis. Figurabat vnctionem ſui corporis in ſepultura. Nono quando ſemper virgo cum Ioſeph poſuerunt filiū circunciſum in præſepio. Figurabat Ioſeph ab Arimathia & Nichodemū ponentes corpus in ſepulchro. Decimo quando ſemper virgo

flebat

ſtebat reſpiciendo puerum flentem in præſepio. Figurabat ipſam plangẽtem poſt mortem reſpiciendo corpus in ſepulchro.

TROPOLOGICE.

Docemur ex hoc euangelio vt poſt quàm conſummati fuerint dies octo, id eſt, octauo die qui eſt dies dominicæ reſurrectionis qui eſt poſt ſabbatũ, id eſt poſtquàm reſurrexerimus per baptiſmũ & incorporati fuerimus Chriſto reſurgentes à peccatis, vt ſic permaneamus neceſſe eſt etiam ſi volumus vocari Ieſus, id eſt, ſaluati vt circuncidamur adhuc pueri, quoniã niſi quis efficiatur ſicut paruulus non intrabit in regnum cœlorum, & ita circuncidamur corde omnia terrena reſpuentes & monitis ſancti ſpiritus acquieſcentes & obtemperantes. Circuncidamur auribus ne audiamus vana, oculis ne vanitatẽ videamus, lingua ne loquamur aduerſus D.ũ & proximũ iniquitatem, guſtu vt non inebriemur vino in quo eſt luxuria, ſed vt poſſimus guſtare vt ſuauis ſit dominus, olfactu ne ſequamur meretrices ſpargentes cubilia ſua myrrha & cinamomo, manib⁹, ne dextera noſtra repleatur muneribus, ſed viam pacis cognoſcere valeamus, tactu ne inhoneſta tangámus & ſic Chriſtum circunciſum imitabimur, & vocabimur ſaluati adiuuante angelos nobis ad cuſtodiam deputato.

ANAGOGICE.

Ad contemplationem ducimur ex ſancti Euangeli hiſtoria cœleſtis patriæ quæ nõ poteſt poſſideri niſi octauo die, id eſt, cum conſummati fuerint omnes dies vitæ noſtrę temporalis. & tunc anima depoſita carne præputij, id eſt, onere carnis & corporis ſatiſfactione pro peccatis peracta, veluti puer ſine malitia & macula vocatur Ieſus, id eſt ſaluata, quod ſibi promiſſum fuerat per angelum teſtamenti Chriſtum Ieſum dicẽtem quòd gaudium eſt angelis ſup peccatoribus pœnitentiam agentibus, quoniam ipſorum ruina reparatur. & ſedes eorum qui cum lucifero ceciderunt, implebuntur in vtero matris noſtrę cœleſtis Hieruſalem angelis ſociati perpetuo Deum laudabimus dicentes, qm̃ bonus eſt.

IN VIGILIA EPIPHANIAE Domini.

Defuncto Herode. Matth. 2. c.

Hiſtor. huius Euangelij facta fuit anno Chriſti octauo.

HISTORICAE.

Poſt Herodis obitum Dei omnipotentis angelus Ioſeph in ſomnis allocutus eſt: vt exurgens puerum eius cum genitrice acciperet, & vt ad Iſrael patriam proficiſceretur imperauit cum vita functi eſſent necẽ pueri perquirẽtes, qui ſtatim iuſſa perfecit. Timore vero Archelai in Iudæa poſt genitoris Herodis obitum regnantis nequaquam illuc acceſſit, ſed in ſopore præmonitus Nazarei Galilææ vrbem veniens eam inhabitauit, vt prophetæ vaticinium dicentis. quoniam Nazareus vocaretur compleretur.

1 SVpereſt dubia reſoluere. Dubitatur. cum Luc. 14. c. habeatur, quòd Pilatus miſit Chriſtum ad Herodem, quomodo hic dicitur, qđ erat defunctus? Reſp. Hieronymus ſuper Matthæum dicens. Multi propter ignorantiam hiſtoriæ labuntur in errorem, putantes eundẽ eſſe Herodem, quo in paſſione dominus irridetur, & qui nunc mortuus eſſe refertur. Ergo Herodes ille, qui cum Pilato poſteà amicitias fecit, huius Herodis filius, eſt frater Archelai, quem Tyberius Cæſar Lugdunum relegauit, fratremque eius Herodem ſucceſſorem regni fecit.

2 Dubitatur. Cur angelus apparuit in ſomnis Ioſeph & non manifeſtæ. require in vigilia nati Domini. dub. 20.

3 Dubita. Quis angelus ſibi apparuit? Reſp. quòd veriſimiliter creditur eſſe Gabriel, vt patet ex dictis Aug. dub. 18. vigiliæ natiuitatis domini.

4 Dubit. Quæ eſt terra Iſrael? Reſpond. q̃ terra Iſrael erat totũ regnũ Iudæorum quod terra olim cananeorum. Et in principio regni totum vocabatur regnum Iſrael, ſed poſt diuiſionem regni quæ fuit facta tempore Roboam filij Salomonis vt habetur. 3. Reg. 12. Reges qui proceſſerunt ex Salomone dicti ſunt reges Iuda & eorum patria dicta eſt Iudæa. Alij vero reges, id eſt, Hieroboam, & ſucceſſores ſui dicti ſunt reges Iſrael. & iſti obtinebãt Samariam Galilæam & alias regiones. Itaque tota terra Iudæorum dicitur terra Iſrael & Iacob pater eorum. & etiam aliquando Iudæa dicitur tota illa terra. aliquando vero Iudæa dicitur ſolum illa pars quæ erat tribus Iuda, ſcilicet Hieruſalem & iacẽs pars ei, vt in hoc euangelio, & ita illud nomen Iuda aliquando

aliquando ſignificat totam patriam Iudęorũ. Aliquando vero ſolam; illam regionem quæ erat regnum Iuda.

5 Dubi. Cur dicitur in plurali defuncti ſunt cum ſolum Herodes quæreret mortem Ieſu? Reſpond. Hiero. ſuper Matthæum ꝙ ex hoc loco intelligimus non ſolum Herodem, licet etiam ſacerdotes & ſcribas eo tempore necem domini fuiſſe meditatos. Et Chryſo. ſuper Matthæum dicit. quòd hoc ideo dicitur, quia conſilio eorum factum eſt vt Herodes quæreret puerum & interficeret, quoniã turbatus eſt Herodes & omnis Hieroſolyma cũ eo, vt habetur Matth. 2. c. Vel ſecundum ſanctum Thomam 1. 2. q. 8 2. art. 2. poſt Remigiũ ponitur numerus pluralis pro ſingulari, per figuram Antipthoſim.

6 Dubitatur. Cur angelus non determinatæ dixit de aliqua parte regni, ſed generaliter in terram Iſrael? Reſpond. Lyra poſt glo. dicens. quòd ideo nullam determinatam ciuitatẽ angelus nominauit, vt ex reſponſione angelum fruentis eum de loco. Ioſeph ex frequenti locutione cum angelo magis conſolaretur.

7 Dubitatur. Quomodo dubitabat ire in Iudæam, cum vt habere Luc. 2. Parentes Ieſu & per omnes annos irent in Hieruſalem? Reſp. Augu. de conſenſu euangeliſtarum. quod hoc diſſoluere non eſt difficile. Fieri. n. poterat vt per diem feſtum inter tam ingentem turbam latenter aſcenderent mox reuerſuri. cum tamen alijs diebus habitare metuerent, vt nec ſolennitate prætermiſſa eſſent irreligioſi, nec in continua manſione perſpicui. Iſte quoque intellectus patet vt quod Lucas dicit eos per omnes annos aſcendere ſolitos in Hieruſalem tunc accipiamus factum cum iam non metueretur Archelaius qui ſecundùm hiſtoriam Ioſeph ſolum nouem annis regnauit.

8 Dubitatur. Cur nõ timuit ire in Galilęam in qua regnabat Herodes frater Archelai vel etiam ipſe Archelaus qui ſucceſſit in toto regno patris? Reſpond. ſecundum glo quod potuit melius latere cum puero in Nazareth. q̃ in Hieruſalē vbi erat caput regni Archelai.

9 Dub. Per quos prophetas dictum eſt quod Nazareus vocabitur? Reſp. Hiero. ſup Matthæum dicens, ſi fixum de ſcripturis poſuiſſet exemplum nunquam diceretur quod dictum eſt per prophetas, ſed ſimpliciter quod dictum eſt per prophetas, nũc autem pluraliter prophetas vocans. oſtendit ſe non verba de prophetia ſumpſiſſe. Nazarenus interpretatur ſanctus, ſanctum autem dominum futurum omnis ſcriptura cõmemorat. Poſſumus etiam aliter dicere quòd etiam eiſdem verbis iuxta Hebraicam veritatem in Eſaiæ ſcriptum ſit. Exiet virga de radice Ieſſe & Nazareus de radice eius conſurget. Et Chryſoſt in homel. dicit. aut forte legerunt & aliquos prophetas ita dicentes. qui non ſunt nobis canonizat ſicut Nathã & Eſdran. Et quoniam hoc prophetatum erat, manifeſtam Philippus dicens ad Nathanaelem quem ſcripſit Moyſes in lege inuenimus Ieſum à Nazareth.

10 Dubita. Cum Chriſtus natus ſit in Bethlẽẽ & nõ in Nazareth, cur nõ vocatus fuit Bethleemita & non Nazareus? Reſpond. Sanctus Tho. 3. par. q. 35. ar. 7. allegando Gregorium in homel. dicentem quòd per humanitatem quam aſſumpſerat, quaſi in alieno naſcebatur, non ſecundum poteſtatem, ſed ſecundum naturam, nec voluit florere ſecundum carnis originem, ſed ſecundum virtuoſam conuerſationem. Et ideo voluit in Nazareth quod interpretatur flos educari & nutriri, & ſic Nazareus vocari & nõ Bethleemita. Et potius conuenit ſibi Nazareus quàm Bethleemita. primo quia factus fuit. Dan. 9. c. Item etiã quia floridus, vt dictum eſt ſupra Eſa. 11. Egredietur virga, id eſt, ſemp virgo de radice Ieſſe, & flos, id eſt, Chriſtus de radice eius aſcendet. Item quia conceptus fuit in Nazareth. Item quia ibi nutritus fuiſſet. Item quia parentes eius, ſcilicet pater putatiuus Ioſeph & mater vera, ſcilicet ſemper virgo habebant domicilium in Nazareth. Vnde Lucæ 2. c. dicitur. Poſtquam perfecerunt omnia ſecundum legem domini reuerſi ſunt in ciuitatem ſuam Nazareth.

ALLEGORICE.

Vt volunt Hilarius & Rabanus, Hiſtoria huius euangelij ſignificat prædicationem apoſtolorum & aliorum diſcipulorũ per totum mundum. Nam Ioſeph apoſtolorũ tenet ſpeciem quia quemadmodum Ioſeph Chriſtum circumfert, ita apoſtoli defuncto Herode, id eſt populo eius in paſſione domini deperdito admonentur in ſomnijs id eſt, in quiete mentis vt Iudæis prædicent Chriſtum, quoniam Chriſtus miſſus fuerat ad oues quæ perierunt domus Iſrael, ſed manente hæreditarię infidelitatis dominatu metuunt, & vt Actuũ. 14. c. dicitur Paulus & Barnabas dixerunt vobis primum

primum oportebat loqui verbũ dei, ſed quoniã repellitis illud & indignos vos iudicatis æternæ vitæ ecce cõuertimur ad gentes, & ita ad gentes prædicando apoſtoli ferũt Chriſtũ. Quod Ioſeph non vult in Iudęã ire vbi regnabat Archelaus, ſed mãſit in Nazareth ſignificat ꝙ nouiſſimo tẽpore plurimi Iudæorũ ad prædicationẽ Enoch & Heliæ conuertentur. Ceteri ad inſtinctum antichriſti pugnabunt. pars igitur iudex in qua regnabat Archelaus antichriſti ſequaces oſtẽdit. Nazareth aũt Galileæ quo trãſfertur Chriſtus partẽ eiuſdem gentis quæ fidẽ eſt ſuſceptura deſignat. Vnde Galilæa tranſmigratio, Nazareth flos virtutũ interpretatur, quia eccleſia quo ardentius à terrenis ad cœleſtia tranſmigrat eo magis virtutum flore & germine abundat.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex hoc euangelio vt ſæpe perſecutionum fugimus iuxta ſaluatoris doctrinã ex vna ciuitate in aliã ꝙ ceſſante perſecutione & ſublatis perſecutionibus reuertamur in patriam noſtrã, maxime cum poſſimus proximo ſubuenire & non vadamus in iudæam vt ſimus obſtinati, quia ſuper obſtinatos regnat Archelaus .i. diabolus, ſed habitemus in Nazareth .i. taliter flores bonorũ operũ producamus vt ſimus Chriſto bonus odor ꝰ & ſic proximum ædificemus vt ſimul poſtmodũ in Nazareth cœleſti florere poſſimus. Inſtruimur etiam vt ſemper vel in quiete vel in perſecutionibus & tribulationibus Chriſtum in corde noſtro feramus, quia ſic aſſociabimur ſemper virgini Mariæ quę interpretatur illuminatrix, quia erimus in tenebris perſecutionum illuminati, & cum Ioſeph de virtute augebimur in virtutẽ, quoniam ipſa virtus in infirmitatibus tribulationũ perficitur.

ANAGOGICE.

Trahimur ex hiſtoria iſta ad ſupernorum contemplationem, vt defuncto corpore noſtro quòd bellum continuum gerit aduerſus animam mereamur deferri per ſanctum angelum in terram Iſrael cœleſtem, ſcilicet patriam in qua inuenbimur puerum & matrem eius, nec erit illa gloria Archelai, id eſt, eorum qui non quærunt aliam gloriam quàm mundanam, ſed erit in Galilęa per tranſmigrationem, & in Nazareth florentiſſima, quoniam ibi ſancti florebunt ſicut lilium & ſicut odor balſami erunt antę deum, qui nos vocauit ad ipſam gloriam qui eſt benedictus in ſęcula ſæculorum amen.

IN EPIPHANIA DOMINI.

Cum natus eſſet Ieſus in Bethleem Iudæ. Matt. 2.

Hiſto. huius euange. facta fuit anno Chriſti .j. die 6. ianuarij in die veneris.

HISTORICE.

Ieſu in Bethleẽ inde nato Herode regnante. Magi Hieroſolymam ex oriẽte aduenerũt inquirentes vbi nam iudæorum rex foret natus, cuius ipſi ſydus ſplendidiſſimum totum viderant in regione, & vt eum adorent proficiſcebantur. his nouis turbatus rex omniſque Hieroſolymorum populus. Sacerdotum principes & populi ſcribas celerius Herodes iubet euocari. eiſque imperat vt in quo Chriſtus naſciturus ſit locũ demonſtrent, qui cum in Bethleem iudæ teſte prophetia orturum affirmaſſent agnouiſſentque clãculo à magis diligenter edoctus tempus, viſi ſyderis monuit Bethleem vt pergerent diligentiusq; non ſecus in lucem aditum puerum perquirerent, protinusque eo inuento ad ſui deducerẽt notitiam. vt pari eum adoratione proſequaris. Talibus à rege mãdatis acceptis cũ abiiſſent ſtellam ipſorũ ducẽ dum oſtẽdiſſent maximo affecti fuerunt gaudio quæ ei & ducatũ præbuit & locũ nati regis demõſtrauit. Domum vero introgreſſi puerum tanto itinere perquiſitum cũ Maria ſemper virgine eius genitrice proſpicientes ſuppliciter proni adorauerunt & ex his quos detulerant theſauris Aurum thus atque myrrham pro muneribus obtulerunt, & oraculo in ſomniis vt Herodem declinarent accepto altero ab eorum tramite regreſſi ſunt in regionem.

Gradarim occurrentia dubia dilucidatio.

1 Dubitatur. Cur euangel. in principio hiſtoriæ ponit nomẽ pueri locum & tempus natiuitatis? Reſpon. Remigius quod hoc tria ponuntur ad confirmationem rei narrandæ.

2 Dubita. Cur potius natus eſt in Bethleem quàm alibi. require in media nocte nati. domini. dub. 24.

3 Dubitatur. Cur euangeliſta addidit, iudæ, & an debeat ſcribi per vnum, vel duo .e. Reſ.

Hierony. ſuper Matth. & Glo. quòd in hoc loco debet ſcribi Iudæ per vnum eſt, & nõ per duo, quoniã iudę hic ponitur ad differentiam alterius Bethleem, quæ eſt terra Zabulon, & ita terra Iuda, & terra Zabulõ ſunt diſtinctę, quia alia eſt terra, quam inhabitabat tribus Iuda, & alia quam inhabitabat tribus Zabulon, quæ tamen ambæ ſunt in Iudæa, quoniam Iudæa complectitur totam terrã, quam inhabitabant Iudæi, & ſi dixiſſet Iudeæ per duo. e. videretur dici ad differentiam alterius Bethleem, quæ eſſet extra terram Iudæorum, ſed nulla eſt in terris gentium, quæ vocetur Bethleem.

4 Dubitatur. Cur euangeliſta facit mentionem de Herode qui erat alienigena? Reſpon. Chryſ. ſuper Mat. quòd ideo vt impletam demonſtraret prophetiam. Gen. 49. c. quæ dicit. Nõ auferetur ſceptrũ de Iuda nec dux de fœmore eius donec veniat qui mittendus eſt.

5 Dubitatur. Quis fuit iſte Herodes & an fuerit ille de quo legitur Luc. 14. in paſſione domini require in vigilia Epiphaniæ. dub. 1.

6 Dubitatur. Quomodo Herodes erat alienigena? Reſpond. Ambr. ſuper Luc. di. fertur quod Idumęi latrones ingreſſi Aſcalonam Antipatrem inter alios adduxerunt captiuum. Is igitur huius myſterijs iudæorum hyrcano Iudeæ regi amicitia copulatur quem pro ſe ad Pompeium hyrcanus direxit, & quia legationis fructu potitus eſt per eum gratiam partem regni affectauit. Occiſo autem Antipatre filius eius Herodes ſub Antonio ſenatuſconſulto iudęis regnare præceptus eſt in quo claret Herodem nulla affinitate generis iudæorum regnum quæſiſſe.

7 Dubitatur. Cur dicitur regis. Reſp. Chryſ. in hom. quòd dicit Herodis regis dignitatem addens, quia & alius fuit Herodes qui Ioannem interfecit. Et vt ex hiſtorijs colligitur, & maxime à Ioſepho tres fuerunt Herodes. Primus fuit Herodes aſcalonita filius Antipatris, quæ primus regnauit in Iudæa poſt Hyrcanum, & obtinuit regnum Iudæorum dolo, vt dictum eſt dub. præced. Et iſte eſt de quo hic loquitur euangel. ſub quo natus eſt Chriſtus & qui interfecit innocentes, alius fuit Herodes Antipas qui fuit filius iſtius ſub quo vt habetur Luc. 23. Paſſus eſt dominus qui etiam fecit decapitare Ioannem Baptiſtam. vt habetur Matth. 14. Ille adiudicante Cæſare imperatore ſucceſſit patri in Galilæa, & frater eius Archelaus in iudæa. Tertius fuit Herodes qui dictus eſt Agrippa, nepos primi Herodis, a quo Iacobus frater domini occiſus eſt gladio. vt habetur Act. 12. Vnde verſus. Aſcalonita necat pueros, Antipa Ioannem, Agrippa Iacobum claudens in carcere Petrum. Dicitur ergo regis, ad differentiam alterius Herodis, qui non fuit rex.

8 Dubita. Quomodo iſti magi. ſ. malefici adebant venire ad adorandum Chriſtum? Reſpon. Rabanus ſuper Matth. quod magi ſunt qui de ſingularis rebus philoſophantur, ſed ſermo communis magos per maleficiis accipit, qui aliter tamen habentur apud gẽtem ſuam, eo quòd ſint philoſophi caldæorum, & ad huius artis ſcientiã. Reges quoque ac principes eiuſdem gentis omnia ſapiunt, & ipſi primum ortum domini intellexerunt. Et vt dicit Iacobus de Vorag. magus perſicẽ dicitur, hebraicẽ ſcriba, grecẽ phiſolo. & latinẽ ſapiens, ſiue magiſter dicitur.

9 Dubitatur. Quot fuerunt iſti magi? Reſp. quòd licet euangelium de hoc nõ faciat mentionem. vna glo. tamen dicit quòd licet dicantur tria munera obtuliſſe, non ideo non plures quàm tres fuiſſe probantur. Alia vero glo. dicit tres magi vno itinere adorare veniebãt. Et ita eſt dicendum ꝙ fuerunt tres, & ita tenẽt communiter doctores & cũ ſepulti eſſent in eccleſia ſancti Euſtorgij ordinis prædicatorum Mediolani Federicus Mediolanum deuaſtando ipſorum tria corpora in coloniam deportauit, vbi & nunc requieſcunt.

10 Dubita. An iſti tres magi fuerũt de magno genere? Reſpon. glo. quòd fuerunt reges qui venerunt cum magno comitatu.

11 Dubitatur. Quorum regnorũ reges fuerũt? Reſp. Lyra ꝙ aliqui exponunt eos fuiſſe reges Tharſis & inſulæ & Arabũ & Sabba, vt dicit Pſal. 71. Remigi. tñ ſuper Matt. Dicit ꝙ varia eſt opinio de hoc, qm̃ aliqui dicunt eos fuiſſe Caldeos. Caldei. n. ſtellã ꝓ deo colebãt. Et ideo dixerũt ꝙ nuncupatiuus eorũ deus oſtẽdit eis verũ deũ natũ. Alij dicũt eos Perſas fuiſſe, nõnulli dicũt vt ẽt refert S. Tho. 3. par. q. 36. ar. 3. de vltimis terræ finibus fuiſſe. Alij vero dicunt quòd magis credendum eſt. vt dicit Lyra quòd fuerunt nepotes Balaam propter prophetiã eius Nume. 24. Orietur ſtella ex Iacob &c. Et vt dicit Magiſter hiſto. ſcho. venerũt de finibus Perſarum & Caldeorũ vbi eſt fluuius Sabba à quo Sabea regio dicitur.

Dubi.

12 Dub. Quo nomine vocabantur dicti magi, Reſpon. Magiſter. hiſto. ſcho. & Iaco. de vora. quòd in Hebræo eorum nomina ſunt Appelius, Amelius, & Damaſcus. in Græco Galaath, Malgalath, & Saratim. & in latino Gaſpar, Balthaſar, Melchior.

13 Dub. Quia cum ecce, ſit aduerbium demonſtrandi & ipſi tertiodecimo die venerunt poſt natum Chriſtum quomodo demonſtrãtur per ecce? Reſpon. Gloſſ. & viſa ſtella ſtatim ſe ad inter præpararunt & ſemper itinerantes tertiodecimo die applicuerunt.

14 Du. Quia non videtur quòd in 13. diebus potuerunt venire ab oriente? Reſp. Glo. quòd non eſt mirandum eos in 13. diebus veniſſe in Bethleem cum æquos arabicos & dromedarios haberent qui ſcilicet ſunt veloces ad inter, qui ſecundum Hiero. tantum currunt vno die quantum æquus in tribus. Vel vt dicit Remigius puer qui tunc natus eſt in tam breui ſpatio temporis de vltimis finibus terrę ad ſe perducere potuit & etiam ſi fuerunt ſucceſſores Balaam: regio eorum non longe diſtat à terra promiſſionis idcirco in tam breui ſpatio temporis venire potuerunt, & tunc dicuntur veniſſe ab oriente, quia ab illa regione venerunt quæ in orientali parte Iudæis poſita eſt.

15 Dubita. Cur ſtella non conduxit eos Bethleem vbi Chriſtus natus erat? Reſp. ſanctus Tho. 3. part. 36. ar. 8. quòd ſicut Augu. dicit in ſermone epiphaniæ. Stella quæ magos perduxit vbi erat cum matre ſemper virgine deus infans poterant eos ad ipſam perducere ciuitatem Bethleem in qua natus eſt Chriſtus. Sed tamen ſubtraxit ſe donec de ciuitate in qua Chriſtus naſceretur etiam Iudæi teſtimonium perhiberent: vt ſic geminato teſtimonio confirmati, ſicut Leo papa dicit attentiori fide expectarent quem & ſtellæ claritas & prophetiæ manifeſtabat auctoritas, ita ipſi annunciabant Iudæis Chriſti natiuitatem, & interrogabant locum, credunt & quærunt tanquàm ſignificantes eos qui ambulant per fidem & deſiderant per ſpem, vt Auguſti. dicit in ſermone epiphaniæ. Iudæi autem indicantes eis locum natiuitatis Chriſti ſimiles facti ſunt fabris archæ Noe qui alijs vbi euaderent præſtiterunt. & ipſi diluuio perierunt, audierunt & abierunt inquiſitores dixerunt & remanſerunt doctores, ſimiles lapidibus miliarijs qui vitam oſtendunt nec ambulant. Diuino autem nutu factum eſt vt aſpectu ſtellæ ſubtracto magi humano ſenſu in Hieruſalem venerint quærentes in ciuitate regia regem natum, vt in Hieruſalem primo Chriſti natiuitas publice annunciaretur ſecundum illud. Eſa. 2. ca. De ſyon exibit lex & verbum domini de Hieruſalem, & vt etiam ſtudio magorum de longe venientium damnaretur Iudæorum pigritia prope exiſtentium.

16 Dub. Cur magi ante nunquam venerunt adorare alios reges Iudæorum? Reſpon. Aug. in ſermone epiphaniæ dicens. Cum autem multi nati atque defuncti eſſent reges Iudæorum, nunquid quenquàm eorum magi adorandum quæſierunt, quia nec quenquam eorum de cœlo loquentem didicerunt. Neque enim huius ætas erat ſalrem cui adulatio humana ſeruiret, non de membris purpura, non in capite diadema fulgebat, non pompa famulantium, non terror exercitus, non gratioſa fama præliorum hos ad eum viros ex remotis terris cum tanto voto ſupplicationis attraxerunt. iacebat in præſepio puer ortu recens, exiguus corpore, contemptibilis paupertate, ſed magnum aliquid latebat in paruo quòd illa homines primitiæ gentium non terra portante ſed cœlo narrante didicerant.

17 Dubi. Cur magi non timuerunt viuente regè Iudæorum alium annunciare regem natũ? Reſpon. Chryſo. ſuper Matthæum quod magi dum conſiderabant regem futurum non timebant regem præſentem, adhuc non viderant Chriſtum & iam parati erant pro eo mori. Et vt dicit ſanctus Tho. 3. par. q 36. arti. 8. credendum eſt magos à Spiritu ſancto inſpiratos ſapienter Chriſtum quæſiſſe & eidem reuerentiam feciſſe & ſie eum natum annunciaſſe.

18 Dub. an Chriſtus natus ſit ſub dominio ſtellę? Reſpon. Aug. contra Fauſtum dicens. Si autem ſub facto ſtellarum nullius hominis geneſim ponimus liberum arbitrium voluntatis ab omni neceſſitatis vinculo vindicemus, quãtominus illius tẽporalem generationem ſub aſtrorum conditione credimus factam qui eſt vniuerſorum ęternus creator & dominus. Itaque illa ſtella quam viderunt magi Chriſto ſecundum carnem nato non ad decretum dominabatur, ſed ad teſtimonium famulabatur. Nõ ideo Chriſtus natus eſt, quia ills extitit, ſed illa extitit quia Chriſtus natus eſt. ipſe quippe illi, non illa huic naſcendi attulit cauſam.

19 Du. Cur hæc ſtella eius dicitur, nunquid

alię ſtellæ non ſunt eius. Reſpon. glo. quod dicitur eius .i. propria eius, quia ipſe hanc creauit ad ſui oſtenſionē. Itaque omnes ſtellæ ſunt eius, quia ab ipſo creatę. Sed hęc propria eſt eius quia ipſum oſtendit & demonſtrauit. Et maximus in ſermone epiphaniæ dicit bene eius quia ſpecialiter eius annunciabat aduentum, & certe quidem ſtellæ factę ſunt vt mundi huius opera curſuſque diſtinguerent. hæc autem prodire iuſſa eſt vt ipſum mundi dominum & regni cęleſtis adeſſe tēpus oſtenderet.

20 Dubi. An hæc ſtella viſa fuerit à magis in oriente vel potius ipſis exiſtentibus in oriente viderint eam in partibus Iſrael? Reſpond. quod quamuis gl. hoc relinquat ſub dubio, tamen ſanct. Tho. 3. parte. q. 36. ar. 7. dicit quòd verbum magorum dicentium vidimus ſtellam eius in oriente non eſt ſic intelligendum quaſi ipſis in oriente poſitis ſtella apparuerit exiſtens in terra Iuda, ſed quia viderunt eam in oriente exiſtentem & præceſſit eos vſque in Iudæam.

21 Dubi. An hæc ſtella fuerit creata in principio mundi? Reſpon. Chryſoſto. ſuper Matthæum. quod non fuit vna cœleſtium ſtellarum, ſed fuit de nouo creata, primo quia nulla alia ſtella mouetur motu recto ſed circulari ad motum cœli. Hæc autem recto motu & lini ali mouebatur ducendo magos. Secundo quia aliæ non lucent niſi nocte. Hæc autem etiam in meridie lucebat. Tertio quia hæc quandoque apparebat & quãq; occultabatur, vt patet quãdo magi intrarunt Hieroſolymã. Quarto, quia nõ habebat motũ cõtinuũ ſicut aliæ. ſed cũ oporteret ire magos ibat cũ oporteret ſtare ſtabat & multis alijs rationibus. vnde ſanctus Th. 3. par. q. 36. ar. 7 dicit quod probabilius videtur qđ fuerit de nouo creata non in cœlo, ſed in aere vicino terræ quæ ſecundum diuinam voluntatem mouebatur.

22 Dub. A quibus audierunt magi quod ſtella illa Chriſtum demonſtrabat? Reſpon. Leo Papa in ſermone epiphaniæ dicens. Præter illam ſtellæ ſpeciem quem corporeum incitauit obtutum fulgentior veritatis radius eorum corda perdocuit. Aug. autem in ſermone epiphaniæ dicit, quòd hoc profecto ſciuerunt ab angelis aliqua monitione reuelationis. & in libro de quæſtionibus noui & veteris teſtam. ent dicit, vel Iudæorum natum regem intellexerunt.

23 Dubi. Cur angelus non apparuit ipſis magis ſicut apparuit paſtoribus ad annuntiandum Chriſti natiuitatem? Reſpond. Greg. in Home. dicens. eiſdem autem gentibus Chriſtum cum perfecte eſſet ætatis apoſtoli prædicantes eum quē paruulum & necdum per humani oris officium loquentem ſtella genti bus denunciat, quia nimirum rationis ordo poſcebat et loquentem iam dominum loquentes nobis prædicatores & necdum loquētem elementa muta prædicarent.

24 Dubita. Quo tempore ſtella apparuit magis? Reſpon. S. Tho. 3. parte. q. 36. ar. 6 quòd de hoc eſt duplex opinio. nam Chryſo. ſuper Matthęum & Augu. in ſermone epiphanię dicunt quod ſtella apparuit magis per bieniũ ante Chriſti natiuitatem, & tunc premeditantes & ſe adiiter præparantes ab remotiſſimis partibus orientis peruenerunt ad Chriſtum tertiodecimo die à ſua natiuitate. vnde & Herodes ſtatim poſt receſſum magorum videns ſe ab eis illuſum mandauit occidi pueros à bimatu & infra dubitans, ne tunc Chriſtus natus eſſet, quando apparuit ſtella ſecundum quod à magis audierat. Alij vero vt Fulgentius vt etiam refert gl. ſtellam appaiuiſſe primo cum Chriſtus eſt. & ſtatim magi viſa ſtella iter arripientes & feſtinantes iter in tredecim diebus peregerunt partim quidem adiuti diuina virtute partim autem dromedariorum velocitate, & hoc dico ſi venerunt ex extremis partibus orientis. Quidam tamen dicunt eos veniſſe de regione propinqua. vnde fuerat Balaam cuius doctrinæ ſucceſſores fuerunt. Dicuntur autem ab oriente veniſſe vt dictum eſt dub. 14. Quia terra illa eſt ad orientalem partem terræ Iudæorum, & ſecundum hoc Herodes non ſtatim recedentibus magis, ſed poſt biennium pueros interfecit. Vel quia dicitur interim accuſatus Romam iuiſſe vel aliquomodo perſecutorum terroribus agitatus à cura interficiendi pueros deſtitiſſe. Vel quia potuit credere magos fallacis ſtellæ viſione deceptos poſtquàm non inuenerunt quem natum putauerunt erubuiſſe ad ſe redire, vt Augu. dicit in libro de conſenſu euangeliſtarum. Ideo autem non ſolos bimos pueros interficit, ſed infra, quia vt Aug. dicit in quodam ſermone Innocentium, timebat ne puer cui ſydera famulabantur ſpeciem ſuam paulo ſuper ætatem vel infra transformaret.

25 Dubitatur. An magi exiſtentes in Hieruſalem viderent ſtellam? Reſp. Chryſoſtomus ſupre

ſuper Matthæum quòd non viderunt eam quoniam cum ſtella deduxiſſet magos prope Hieruſalem abſcondita eſt ab eis.

26 Dubitatur. Cur ſic ſtella abſcondita eſt ab eis? Reſpondet Chryſoſto. vbi ſupra quòd vt magi relicti à ſtella cogerentur in Hieruſalem interrogare de Chriſto ſimul & manifeſtare propter duo. Primo ad confeſſionem Iudæorum, quia gentiles ſtellæ tantum modo viſione confirmati Chriſtum per alienas prouincias requirebant & Iudæi ab infantia prophetias legentes de Chriſto & in ſuis finibus natum nō ſuſceperunt. Demum vt interrogati ſacerdotes vnde naſcitur Chriſtus ad præiudicium ſuum reſponderent, de Bethleem, quia qui Herodem docuerant de Chriſto ipſi ignorabant de illo. Et ideo poſt interrogationem & reſponſionem habitam ſubditur. Et ecce ſtella quam viderant.

27 Dubitat. Cur Herodes auditis magis turbatus eſt? Reſpon. Chryſoſtomus ſuper Matthæum. Quod ideo quia audiens regem natum Iudæis ex genere Iudaico cum eſſet ipſe genere idumeus ne regno reuoluto iterum ad Iudæos ipſe à Iudæis expelleretur & ſemen eius poſt ipſum præſcinderetur à regno. Semper enim grādis poteſtas maiori timori ſubiecta eſt.

28 Dubi. Videtur quòd non omnis hieroſolyma turbata ſit, quia nō ſanctus Symeon qui Chriſtum expectabat? Reſpond. Lyra quòd hic accipitur pars pro toto quia omnis Hieroſolyma accipitur hic pro illa parte quæ fauebat Herodi. Sicut cōmuniter dicitur quando maiores ciuitatis aliquid faciunt, quod tota ciuitas facit, ſicut propoſito illi qui erant ibi maiores & in regalibus officijs aſſiſtentes Herodi cū ipſo turbati ſunt. Et ſunt hic duæ figuræ ſcilicet ſinecdoche, & methonomia quia continens Hieroſolyma ponitur pro contentis hominibus.

29 Dubi. Cur pars Hieroſolymorum turbata eſt? Reſpond. Sanct. Tho. 3 par. q. 36. ar. 2. quòd autem Iudæi turbantur qui tamen magis gaudere debuerant, aut hoc eſt quia vt Chryſo. dixit in aduentu iuſti non poterant gaudere: iniqui aut volentes fauere Herodi quem pertimebant. Populus enim plus iuſto fauet illis quos crudeles ſuſtinent.

30 Dubitatur. Cur Herodes conuocauit principes ſacerdotum & ſcribas populi: vt ſciret locum natiuitatis Chriſti? Reſp. Lyra quòd quia volebat Chriſtum perdere, ideo voluit de loco natiuitatis eius diligenter inquirere, ab illis qui ſcripturas prophetarum prædictas nouerant de Chriſto. Et genealogias deſcendentes à Dauid ſciebant.

31 Dubitatur. Qui ſunt ſcribæ? Reſp. Remigius ſuper Matthæum. quòd ſcribæ dicti ſunt non tantum ab officio ſcribendi, ſed potius ab interpretatione ſcripturarum. Erat enim legis doctores.

32 Dubitatur. Cur Herodes quæſiuit vbi Chriſtus naſceretur & non vbi natus eſſet? Reſpond. Remigius ſuper Matthæum quòd hoc callide fecit, vt poſſet agnoſcere ſi de rege nato lætarentur.

33 Dubitatur. Cum magi quærerent regem Iudæorum, cur Herodes non de rege, ſed de Chriſto quærit vbi naſcatur. Reſpondet Remigius ſuper Mat. quòd Chriſtus græce idē eſt quòd vnctus latine. & quia nouerat reges Iudæorum inungi, ideo vocat eum Chriſtum id eſt regem vnctum.

34 Dubi. Quis fuit propheta de quo hic fit mentio. Reſp. quod fuit Michæas. 5. c. ſuæ prophetiæ.

35 Dubi. Cur non reſponderunt regi per verba formalia dictæ prophetiæ? Reſpond. Lyra quòd Matthæus quia debebat ſcribere reſponſionem Iudæorum Herodi factam, ideo vt ſic præſcripſit. Herodes autem erat alienigena & ignorabat ſcripturas prophetarum. Et ideo ſcribe ſibi reſpondentes aliqua verba in auctoritate prophetæ mutauerunt, vt planius regi loquerentur. tamen eandem ſententiam tenuerunt, vt patet diſcurrenti per ſingula. Et primo quidem dixerunt. Tu Bethleem terra Iuda & non effrata, cuius ratio fuit, quia iſta ciuitas antiquitus vocata eſt effrata ab vxore Caleph, ſed poſtea eſt ibi facta fames magna tempore Elimelech & Noemi vxoris ſuæ propter famem iuerunt ad peregrinandum in terram Moab, vt habetur Ruth. j. cap. Tranſeunte autem fame facta eſt maxima abundantia in eadem ciuitate. Et tūc vocata eſt Bethleem id eſt, eſt domus panis propter ſuperabundantiæ euentum. Herodes autem ignorabat hiſtoriā. Et ideo non dixerūt, tu Bethleē effrata, & neſciuiſſet qđ eſſet dictū ſed dixerūt, tu Bethleē terra Iuda. i. quæ ſita eſt in terra Iuda ad differētiam illius q̄ in terra Zabulon. ſicut prædictū eſt dubio. 3. Similiter qđ legitur in auctoritate paruulus es in millibus Iuda mu-

tauerunt dicentes nequaquam minima es in principibus Iuda. Licet enim videatur contrarietas in verbis tamen in eadem ſententia quia cum dicitur paruulus eſt &c. Hoc eſt dictum tu Bethlehem paruulus es vicus in ſitu & ambitu murorum reſpectu millium ad te pertinentium, & ratione Chriſti ex te naſcituri, & iſta paruitas ſonat in dignitatem, ſicut ſi diceretur Pariſius eſt parua ciuitas in ſitu reſpectu multitudinis ad eam pertinentis. Scribæ autem Iudæorum reſpondentes Herodi hanc dignitatem planius expreſſerunt dicentes, nequaquã minima es, quòd autem ſequitur in prophetia hic & ibi ſatis concordant, & iſta prophetia non poteſt exponi niſi de Chriſto. Vnde in eadẽ vbi dicitur. Ex te egredietur qui ſit dominator &c. Tranſlatio chaldaica habet ex te egredietur meſſias. vnde Chryſo. ſuper Matthæum. increpat Iudæos quòd non totam prophetiam protulerunt Herodi dicens, ſed adhuc ipſam prophetiam præcidentes interficiendorum paruulorum facti ſunt cauſa. ſic enim ſcriptum erat & egreſſus eius ab initio à diebus æternitatis, ſi ergo integram prophetiam protuliſſent. Conſiderãs Herodes qa venerat rex terrenus cuius dies à diebus ſæculi erant in tantum furorem non exarſiſſet.

36 Dub. Cur propheta non dixit rex vel filius dei ſed dux. Reſp. Chryſoſtomus in homel. dicens. Non autem dixit ex te exiet filius dei, ſed dux qui paſcet populum meum Iſrael. Oportebat enim in principio condeſcendere vt non ſcandalizarẽtur & quę ad ſalutẽ hominum pertinebant prædicare: vt magis inducerentur.

37 Dub. Quia Chriſtus non rexit populum Iſrael, quia non omnes crediderunt ei? Reſpon. Chryſoſtomus in homel. dicens Iſrael. enim hic dicit eos qui crediderunt ex iudæis. Si autem non omnes Chriſtus rexit, eorum eſt accuſatio, & hic eſt figura ſinecdoche.

38 Dub. Cur propheta nullam mentionem fecit de gentibus, quæ tamen ab ipſo recte ſunt mediantibus apoſtolis? Reſp. Chryſo. in home. quòd de gẽtibus interim tacuit ne ſcandalizaret iudæos.

39 Dub. Cur magi quærunt à iudæis vbi Chriſtus naſceretur cum ſtella eos perduxiſſet? Reſpon. Chryſoſto. in homel. dicens. Vide autem ad mirabilem diſpenſationem iudæ enim & magi ſeinuicem docent. Iudæa Magis, audiunt quòd Chriſtum in orientis regione ſtella prædicabat, & magi à iudæis quòd prophetę antiquitus eum nunciauerunt vt gemi nato teſtimonio confirmati ardentiori fide expeterent quem & ſtellæ claritas & prophetiæ manifeſtabat auctoritas.

40 Dubi. Cur Herodes clam vocauit magos, Reſpon. Chryſo. ſuper Matthæum & Lyra dicentes. occulte autem vocauit eos, vt non viderent iudæi quos habebat ſuſpectos ne forte quaſi regem ſuę gentis amantes proderẽt conſilium eius.

41 Dubitatur. Cur ita diligenter perquiſiuit, Reſpon Remigius ſuper Matthæum quòd eo qui calidus erat & timebat ne non reuerterentur ad eum, vt tunc ſciret quid ageret de puero occidendo.

42 Dubi. An alia ſtella tunc apparuerit præter illam quæ magis apparuit? Reſpondet Iacobus de Voragine in ſermone de Epiphania, quòd in Chriſti natiuitate quædam ſtella apparuit in aere ſicut iſta de qua dicitur hic quę erat in firmamento cum fixis, nec in æthere cum planetis ſed in aere proxima terrę, vt dictum eſt dubio. 21. Quædam apparuit in monte, quia ſecundum narrationem Chryſoſtomi. magis in monte exiſtẽtibus. Quædam ſtella in forma pueri ad eos deſcendit. Quædam apparuit in circulo aureo ſecundum narrationem Innocentij. Quædam apparuit in cœlo, quia ſicut refert Albumazar. Quædam puella in cœlo apparuit quæ puerum in vlnis tenebat, & ſenex iuxta eam erat qui eam non tangebat quem puerum Chriſtiani, vt idem ait dominum ſuum eſſe dicunt.

43 Dubitatur. Cur eos iubet diligenter interrogare de puero cum hoc facturi eſſent abſque præcepto? Reſpondet Chryſoſto. ſuper Matthæum. quòd eos induceret ad ſibi renunciandum deuotionem promittebat vt patet, quia ſimulauit ſe velle eum adorare per figuram antiphraſim, quoniam volebat eum occidere. vt etiam dixit Gregorius in homel.

44 Dubitatur. Cur ſolum Herodes vocat eum puerum, & non regem vt Magi? Reſpon. Chryſoſto. in home. quia neque principatus nomine eum vacari ſuſtinebat.

45 Dubita. Quid actum poſt fuit de illa ſtella? Reſpond. Auguſt. in ſermone Epiphaniæ. dicens. Et vt Chriſto ſtella plenum redderet obſequium temperauit gradũ donec magos perduceret ad puerum: Obſequium præbuit

non

non imperium adduxit ſupplices oſtendit am pliſſimo lumine & tecta nati conſedit ſicque diſceſſit. Et Glo. dicit ſic hæc ſtella dominicæ natiuitatis nuncia nunquam prius apparuit. ſed eam tunc puer iſtæ creauit & magis præuiam deputauit quæ mox peracto obſequio deſinit & in præiacentem materiam redacta eſt vt communiter tenetur, & etiam hoc vult Magiſter hiſto.ſcho.

46 Dubitatur. Vt quid ſtella ſtabat ſupra vbi erat puer? Reſpond. Auguſt. ſuper Matth. dicens. Stetit ſupra caput pueri quaſi dicens. hic eſt, vt quia loquendo monſtrare non poterat ſtando demonſtraret. Et maximus in ſermone Epiphaniæ dicit. Nunquid non dicere videbatur, hic eſt puer quem natum teſtabatur è cœlo. hic eſt rex ille magnus qui venit cœleſti imperio regnum ſociare terrenum.

47 Dubitatur. Cum dixerit euangeliſta gauiſi ſunt cur addidit gaudio magno, quia nemo gaudet ſine gaudio? Reſpond. Glo. quòd gaudio gaudet qui propter deum gaudet qui eſt verum gaudium.

48 Dubitatur. Cur dicit magno? Reſpond. Glo. quia de magno gaudebant. Et Chryſoſtomus ſuper Matt. ait quòd per miniſterium ſtellæ intelligebant quoniam dignitas tūc nati regis excedebat menſuram omnium mundalium regum.

49 Dubitatur. Cur dicit valde? Reſpond. Remigius ſuper Matth. quod quia noluit oſtendere quòd magis gaudent homines de rebus perditis ſupple recuperatis quàm ſemper poſſeſſis.

50 Dubitatur. An in domo viderint Ioſeph quia ſolum dicitur, cum ſemper virgine Maria matre eius? Reſpon. Rabanus ſuper Matt. dicens. Diuino autem nutu factum eſt quòd aberat Ioſeph, ne aliqua malæ ſuſpitionis occaſio daretur gentibus ne forte, vt dicit Sanctus Vincentius in ſermone putaretur pater pueri.

51 Dubitatur. Quid agebat ſemper Virgo cū Magi intrarunt domum & quid egerunt Magi, & quæ verba habuerunt ad inuicem? Reſpond. Sanctus Vincentius in ſermone j. Epiphaniæ. quòd vt dicunt Sancti doctores adhuc ſemper virgo erat in illo porticu vbi pepererat. Cogitate quando ſemper virgo ſenſit venire illam malitiam, quòd timuit & abſcondit puerum in præſepio, & ipſa orabat, & totum cor contremebat. Reges autem mirabantur cum non viderent ibi palatium nec magnam domum, & aſpiciebant ſe mutuo dicentes. Quid eſt hoc quòd ſtella nō mouetur. dixit Maximus in ſermone quòd ſtella emittebat radios nouos & clariores, quaſi dicentes regibus. Hic eſt rex quem quæritis. Reges autem deſcenderunt de animalibus ſuis. Et vnus eorum veniens ad porticum eleuauit modicum flacciatam ſiue coopertā extenſam ne frigus intret dicens, quis eſt hic. Et accedentes alij duo reges quando viderūt ſemper virginem ſtatim habuerunt magnam deuotionem quæ dixit eis. Domini quid placet vobis qui reſponderunt. Scitis vos vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum, quia volumus ipſum adorare. Semper virgo non dixit ſe neſcire, ſed dixit: O domini hoc ſcire deberent magni domini & Rabini & rectores ciuitatis. Et verum dicebat. Et interim reges totaliter in corde fuerunt calefacti inde exeuntes reſpexerunt ſtellam pulchriorem, quæ ſtabat ſuperius immobiliter. Et iterum redierunt ad ſemper virginem & dixerunt ei. Vos habetis filium, quæ reſpondet. Ita domini. Et illi. Et ne diu quod peperiſtis? Reſpondet. Domini, hodie ſunt tredecim dies. Dixerunt reges. O bona iuuencula oſtendatis ipſum nobis. Tunc ſemper virgo ſciens quod veniebant pro bono, accepit filium de præſepio & oſtendit eis. qui dixerunt. Quomodo vocatur? Reſpondet ſemper virgo. Ieſus, Quo nomine audito procidentes adorauerunt eum dicentes. O ſaluator vos bene veneritis. O domine tanta eſt humilitas veſtra quòd voluiſtis venire in ſtabulo huius mundi miſeri. Vos qui eſtis infinitus in diuinitate, eſtis reſtrictus in humanitate. Vos qui eſtis creator, eſtis factus creatura. Vos qui eſtis ſolus immortalis & impaſſibilis eſtis factus paſſibilis & mortalis. O domine tanta gratia eſt iſta, & ſilentes oſculatur pedes eius. Deinde adorantes ſemper virgini .i. matri dicebant. O camera paradiſi, templum dei, ſacrarium ſpiritusſancti. O benedicta vos portaſtis nobis ſaluatorem. deinde obtulerunt munera. Et vt dicit Chryſoſto. ſuper Matth. & Sanct. Tho. 3. parte. q. 36 ar. 8. ſi Magi terrenum regem quærentes inueniſſent, fuiſſent confuſi, quia tanti itineris laborem ſine cauſa ſuſcepiſſent. vnde nec adoraſſent nec munera obtuliſſent,

nunc autem quia cœleſtem regem quærebãt etſi nihil regalis excellentiæ in eo viderent tamen ſolius ſtellæ teſtimonio contenti adorauerunt videat enim hominem & cognouerunt deum & offerũt munera dignitati Chriſti congruentia.

52 Dubita. Cum theſauris ſit locus ubi reponitur aurum & quem locum non portauerũt ſecum, quomodo aperuerunt theſauros. Reſ. Lyra quando non intelligitur quòd tunc aperuerunt, quin prius aperuerant, quando ſcilicet de terra ſua receſſerunt, & munera ſecum detulerunt.

53 Dubi. Quomodo thus & myrrha dicuntur theſauri? Reſpõ. quòd theſauri intelliguntur quo ad aurum, non autem quo ad thus & myrrham, niſi quo ad figuralem ſignificationem, vt dicitur in expoſitione ſpirituali.

54 Dubit. Cum obtulerunt munera? Reſpon. glo. dicẽs quod reges Perſarum nunquam ſine muneribus adorant, quo more & iſti munera obtulerunt, ſed magis diuina inſpiratione factum eſt, vt in hoc ſit magiſterium omnium.

55 Dubi. Cur potius obtulerunt hæc tria munera quàm alia? Reſpond. Lyra poſt glo. Auguſtini & San. Thom. quod obtulerũt aurum tanquam regi, myrrhã tanquam homini mortali, quia corpora defunctorum vngi ſolent myrrha, & thus tanquam Deo, quia thus ad honorem diuinum concrematur, vel ſecũdum alios obtulerunt aurum ad ſuſtentationem pauperis matris & filij. Thus contra fœtorem loci, & myrrham ad conſolidandum membra pueri.

56 Dubit. An obtulerint alia munera præter iſta tria? Reſpond. Iacobus de Vorag. ſermone quinto Epiphaniæ. quod magi quadruplex munus obtulerunt Chriſto, ſcilicet munus à corde, quia in eum fideliter crediderunt. munus ab ore, quia ipſum verum deum & hominem confeſſi fuerunt. Munus à manu quia ei aurum, thus & myrrham obtulerunt, & munus ab obſequio, quia ante eum ſe proſtrauerunt.

57 Dubi. Quid eſt procidere? Reſpond. ſecundum grammaticos. quod procido à pro & cado componitur. inde procidere procul vel ante cadere dicitur. Et quia magi ceciderunt ante in facies ſuas: ideo dicitur procidentes.

58 Dub. Cur ſic procidentes adorauerunt eũ? Reſp. Iacobus de Voragine in ſermone quinto Epiphaniæ. quod vt Chriſto offerrẽt quicquid haberent. quod patet, quia procidentes ſibi obtulerunt corpus & adorantes obtulerũt animam, & tẽporales munera offerendo, & ſic adorauerunt cum adoratione latriæ, quæ ſoli deo debetur.

59 Dubi. Quot modis ſit adoratio latriæ. Reſ. Iacobus de Voragine vbi ſupra quod quinque modis, ſcilicet mentaliter, quæ ſcilicet ſecundum Auguſtinum conſiſtit in dei cognitione, dilectione & debita ſubiectione. Secundo vocaliter orando, laudando & gratias agendo. Tertio realiter in noſtrarum rerum oblatione. Quarto ſit perſonaliter in genu flexione & proſtratione. Quinto ſacramẽtaliter in ſacrificij immolatione.

60 Dubitat. An iſti magi iſtis quinque modis adorauerint Chriſtum. Reſpond. Iacobus de Voragine vbi ſupra qđ ſic. Quia primo deum cognouerunt, dulciter amauerunt, ſeipſos ſibi humiliter ſubiecerunt. Secundo, quia orarunt, laudarunt, & gratias egerunt, vt patuit dubio. 51. Tertio, quia aurum obtulerunt. Quarto, quia in terram ſe proſtrauerunt. Quinto quia pro ſacrificio Thus & myrrham obtulerunt.

61 Dubita. An quilibet tria munera obtulerit vel ſinguli ſingula. Reſpon. Lyra poſt Remigium quod iſti non ſinguli ſingula obtulerunt, ſed ſinguli tria & ſinguli cum ſuis muneribus regem deum & hominem prædicauerunt.

62 Dubitatur. Cur tres tantum venerunt adorare Reſpon. Gloſſ. quia in tres partes mundus diuiſus eſt, ſcilicet Aſiam, Africam, & Europam. Et iſti tres ſignificabant gentibus de ipſis partibus mundi venientes ad fidem.

63 Dubit. Cur non perquiſierint an deberent ire ad Herodem vel non. Quomodo dicitur reſponſo accepto? Reſpondet glo. dicens, ſicut enim Moyſes clamat ſic iſti pio affectu interrogabant quid diuina iuberet voluntas & poteſt eſſe figura antiphora quando reſpondetur tacite quæſtioni.

64 Dubitatur. A quo habuerunt reſponſum? Reſpondet Gloſſ. quòd hæc reſponſio ſit per ipſum dominum, quia nullus alius viam reuerſionis inſtituit niſi ille qui dicit, ego ſum via.

65 Dubit. Cur Chriſtus aperte & non in ſomnis eis locutus non fuit? Reſpond. Glo. quòd nõ loquitur ad eos ne ante tempus diuinitas reueleur.

reueletur, & ut uera humanitas habeatur.

66 Dub. an Magi ſcandalizati ſint putantes ipſum nõ eſſe dominum, qui non ſe poterat defendere ab Herode? Reſpondet Chryſoſtomus in Homelia dicens. Intuere autem magorum fidem qualiter ſcandalizati non ſunt in ſeipſis dicentes ſi magnus eſt puer hic, Quę neceſſitas fuge eſt, & occulte receſſionis. Hæc enim eſt ueræ fidei non quærere cauſas eorum quæ ueræ percipiuntur, ſed ſuaderi ſolum ab eis.

67 Dub. cur reuerſi ſunt per aliam uiam? Reſ. glo ne infidelitati miſceantur Iudæorum.

68 Dubitat Cur non remanſerunt cum Chriſto qui erat deus? Reſpondet. Chryſoſt. ſuper Matth. dicens. Si magi Chriſtum quaſi terrenum regem quæſiſſent inuenientes eum apud ipſum quæſiſſent. Nunc utem adorauerunt & reuerſi ſunt.

69 Dub. cur nõ redierunt ad Herodem cui uidebantur promiſiſſe renuntiare. Vbi dicitur cum audiſſent regem? Reſpo. Remigius ſuper Matthæum dicens. Audierunt magi Herodẽ, ut quærerent dominum, ſed non ut ad eum reuertarentur.

70 Dubitatur. Cur magi non iuerunt per mundum prædicando Chriſtum natum? Reſ. quod necdum tempus erat. Dicit tamen Chryſoſtomus ſuper Matthæum, quod cum reuerſi fuiſſent in regionem ſuam manſerunt colentes deum magis quam arte & prædicantes multos erudierunt. Et denique cum Thomas iuiſſet ad prouinciam illam adiuncti ſunt ei. Et baptizati ab eo facti ſunt executores prædicationis ipſius.

71 Dub. Quid fecit ſemper uirgo de auro dato ab eis? Reſp. Auctor de uita Chriſti poſt Sãctum Bernardum & Sanctum Vincentium quod illud dedit amore dei. Adeo quod in præſentatione domini in templũ non habebat unde emeret agnum, ſed obtulerunt par turturum aut duos pullos columbarum.

72 Dubita. Cur ſtella non reduxit Magos in eorum regionem a qua eos eduxerat? Reſp. quod fuit creata ut dictum eſt dubio. 19. ut Chriſtũ oſtenderet, & ideo eos ignorantes ubi Chriſtus eſſet ab eorum regione uſque ad Chriſtũ adduxit. Quo inuento non erat neceſſe reducere cum uiam ſcirent uel ab hominibus ſcire poſſent reuertendi.

ALLEGORICE.

Ex iſto euangelio figuratur conuerſio triſtiũ partiũ mundi ex idololatria ad fidem Chriſti: & maxime tempore Conſtantini imperatoris, qui fuit monarcha. Et ita cum natus eſſet Ieſus, ideſt iam per apoſtolos & alios mundo oſtenſus tanquam nouiter natus in Bethleem quę eſt domus panis, quia ipſe eſt panis uiuus nos reficiẽs, in diebus Herodis regis, ideſt diaboli tunc per idololatriã regnantis. Ecce ſubito Deo diſponẽte magi. i. Conſtantinus ſapiens & imperator regum ac ſui principes ab oriente per uiſionem apoſtolorum Petri & pauli quæ fuit a Chriſto qui eſt uerus oriẽs uenientes Hieruſalem ad uiſionem pacis Chriſti dicentes per diſputationem ſancti Silueſtri cum iudæis. Vbi eſt qui natus eſt: quoniam iam credebat in eum, cũ mundatus fuit a lepra & baptizatus rex Iudæorum. Hælenę matre Conſtantini zelante pro Iudæis dicendo ipſum non fuiſſe Deum & tamen Conſtantinus ait, uidimus ſtellam eius in oriente. Quando lux magna in baptiſmo circundedit eum. Et propterea uenimus adorare eum. Audiens autem diabolus rex iudæorum infideliũ turbatus eſt de tali conuerſione ad Chriſtum & omnis Hieroſolyma cum eo, ideſt omnes iudæi ſui ſubiecti per infidelitatem, & congregationes principes ſacerdotum & ſcribæ populi, commouit eos mediante Hælena prædicta ad confundendum ſimul cultum & fidem Chriſti. Quærendo ubi Chriſtus naſceretur quem dicebant nondum natum. Ex ipſi a diabolo inſtigati allegabãt prophetiam Micheæ pro eorum opinione dicentes, adhuc non eſſe natum regem aut ducem aliquem ex Bethlẽ qui fuerit magnus dominus. Et licet a Silueſtro clare demonſtratum eſſet: quòd Chriſtus in Bethleem natus fuerat qui erat rex & dux non tamen dominans temporaliter nec terrenæ. Tunc diabolus etiam uocatis Magis, id eſt iudæis maleficis diligenter eos inſtruxit, ut per incantationes interficerent taurum, ut abolerent tempus ſtellæ, ideſt luminis quod apparuerat Conſtantino. Et mittit illos in Bethleem, ideſt ad Sylueſtrum uerum panem prædicantem dixit. Ite & antequam aſſentiatis Silueſtro interrogante diligenter de puero, id eſt Chriſto & eius fide antequam ei adhæreatis ut ſic opprimerentur, quia qui inueſtigator fuerit maieſtatis opprimetur a gloria. & cum inueneritis, id eſt, & ſi tandem ipſam fidem eſſe bonam cognoueritis, renuntiate mihi, vt & ego veniens ſimulans:

mulans:

mulans adorare eum interficiam, ideſt a cordibus veſtris auferam, qui Iudæi cum audiſſent regem, id eſt Diabolum tales immittentem cogitationes abierunt retrorſum. Et ecce ſtella quam videat Conſtantinus in Oriente, id eſt in Chriſto ſole iuſtitiæ antecedebat eos, quoniam ex Iudæis tria millia relicto Iudaiſmo crediderunt in Chriſtum, & ſic vſque dum veniens ſtaret ſupra, vbi erat puer. Eos illuminando de puero Chriſto Deo & homine, & procidentes adorauerunt Chriſtum. Et apertis theſauris cordium ipſorum obtulerunt. Ipſe Conſtantinus aurum, id eſt totum Imperium Occidentale, & alij ſecum thus reuerentiam exhibendo, & myrrham de eorum incredulitate pœnitendo, & reſponſo accepto in ſomnijs, ideſt in interiori homine, adeo confirmari ab eo, quod ipſi ſemper orationibus petebant, per aliam viam quàm idolatriæ, vel Iudaiſmi, reuerſi ſunt in regionem gratiæ quæ eos ducet in ſuam regionem paradiſi, ad quam conſequendam à Deo creati ſunt, ad quam etiam nos perducat Chriſtus a nobis adoratus. Amen.

TROPOLOGICE.

Cum per peccatum ſumus longe a Chriſto inſtruimur vt viſa ſtella, ideſt diuina inſpiratione ſtatim nos accingamus ad pœnitentiã. Et ita exponetur Euangelium. cum natus eſſet Ieſus, quia antequam ad eum veniamus, iam natus eſt nobis per interiorem inſpirationé, qa nec cogitare aliquid boni poſſumus niſi per ipſum, in diebus Herodis regis, ideſt quando ſumus per peccatum ſub regno diaboli. Tunc ſubito vt nos circumfulget lux diuina debemus venire Hieroſolymam, ideſt acceptare pacem nobis per dominum oblatam, & quærere vbinam eſt rex Iudæ, id eſt quærere dominum, dum prope eſt nobis ſuũ lumen infundendo, maxime viſa ſtella eius, ſcilicet inſpiratione in Oriente, ideſt in corde noſtro, vnde oriuntur bona & mala. Ne curemus quòd Herodes, ideſt Diabolus, & omnis Hieroſolyma, ideſt eius ſequaces nos turbent illudentes nobis, & in deriſum habentes propter pœnitentiam, ſed vadamus ad Sacerdotes, Doctores, & Prædicatores, qui ſuis dictis & exortationibus, ac exemplis confirmabunt nos, & mittent in Bethleem ad ſatietatem cęleſtis panis. Inde confitentes Dei bonitatem, & recedamus audito rege, ideſt intellectis tentationibus Diaboli qui nõ ſuperabunt nos, & ſtella cœleſtis luminis & inſpirationis lucidius nobis lucebat, & gaudebimus gaudio magno in domino valde ſublimi, & intrantes domum cordis noſtri inuenimus puerum pacificum cum Maria ſemper virgine matre eius, quæ eſt mater miſericordiæ, quæ eſt ſemper aduocata noſtra, & procidentes in vera pœnitentia adoramus eũ ſyncere, & apertis theſauris cordis noſtri offeremus domino tria munera, ideſt fidem ſanctæ trinitatis: Et ego frater Antonius pro modulo ingenij mei offeram ei ſenſus ſpirituales ſuper iſtis ſanctis Euangelijs, vt mihi reſponſum det per aliam viam non tortuoſam reuertendi in patriam ad quam nos ſua pietate perducat. Amen.

ANAGOGICE.

Signat iſtud Euangelium illam cœleſtem Hieroſolymam in qua naſcitur filius Dei, qui & genitus eſt ante Luciferum. Et in diebus Herodis natus eſt in mundum. ad quam omnes Magi, ideſt ſapientes accedent ad inquirendam verum Deum, regem regum, cuius Stellæ radius in hoc mundo, in quo orti ſunt, illuxit eis gratiam ſuam infundendo, & adorabunt eum, qui fecit cœlum, terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt. Turbato Herode, ideſt Diabolo, & omni Hieroſolyma, ideſt turba damnatorum, propter inuidiam occupationis ſedium ſuarum a beatis & congregatis omnibus principibus damnationis blaſphemabunt viuentem in ſæcula ſæculorum. Videndo ſe iudicatos æternæ damnationi ab eo quem crucifigi procurauerunt. Verum beati in illa cęleſti Bethleem panis ſuauiſſimi gaudebunt gaudio magno valde. Et intrantes ad cognitionem diuinitatis, videbunt Ieſum hominem & Deum quondam poſitum in præſepio regnantem, cum ſemper virgine Maria matre eius ab ipſo coronata, & ſuper omnes choros Angelorum exaltatam, & ſimul procidentes Deum altiſſimum adorabunt offerentes ei munera, quæ ipſe retribuit nobis. Aurum ſcilicet regalis excellentiæ. Thus diuinalis præeminentię. Et myrrham incorruptibilis eſſentiæ. Qui eos per aliam viam, a ſemita vitiorum in regionem ſuam deduxit, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

Domi-

DOMINI. INFRA OCTA. EPI.

Cum factus eſſet Ieſus annorū duodecim. Lu.2.c.

Hiſtoria huius Euangelij facta fuit anno Chriſto duodecimo.

HISTORICE.

Duodenus dominus redeuntibus parentibus perfectis eis quæ religionis erant diei feſti Hieroſolymis remanſit, qui triduo perquiſitus ab eis tandem in templo ſedens inter legis peritos eos audiens atque interrogãs cunctis admirantibus inuentus eſt. Genitrici autem eius aſſerenti eum vna cum patre quæſiuiſſe magna cum meſtitia? Reſpondet non oportuiſſe tanta cum diligentia ipſum perquirere, cum minime ignorare debuiſſent fore neceſſe ipſum inter eſſe debere his, quæ genitoris eius eſſent. Cuius quidem parentes ipſi capere non potuerunt verba, venerunt igitur Nazareth ſimul, ipſo eis in omnibus obſequente. adeo autem incrementa ætatis & ſapientiæ atque gratiæ ſuſcipiebat, vt deo mortalibusque gratus haberetur. cuncta autem pia genitrix memoriæ commendabat ſæpius talia mente reuoluens.

1 HAec dubia nunc diſſerēda ſunt. Dubitat. Quid egit Ieſus à die, quo præſentatus fuit in templo ſancto Symeoni vſque ad annū duodecimum. Require dominica infra octauam natiuitatis domini. dubio 21.

2 Dubitatur. An in pueritia Chriſtus aliquod miraculum fecerit? Reſpond. Chryſoſtomus ſuper Ioannem quod nullum miraculum egit dominus in pueritia. Hoc tamen vnum prodit Lucas per quod mirabilis videbatur.

3 Dubitatur. Cur dominus annuatim aſcendens Hieroſolymam cum parentibus ad feſtum ante duodecimum annum non diſputauit cum doctoribus? Reſpon. Expoſitor Græcus dicens. Non enim iudicium ſapiētiæ tranſcendit ætatis menſuram, ſed quo tempore penes nos diſcretionis rõ pficí cõſueuit duodecimo. ſ. anno Chriſti ſapiētia demõſtratur.

4 Dubitatur. quid egit Chriſtus à duodecimo anno vſque ad baptiſmum cum nullus de hoc euangeliſta mentionem faciat? Reſpōdet Expoſitor græcus dicēs. totam intermediam Chriſti vitam quæ eſt inter oſtenſionem ætatis tempus baptiſmatis velut immunem alicuius famoſi & publici miraculi & doctrinæ. Euangeliſta ſub vno verbo colligit dicens. Et deſcendit cum eis & venit Nazareth & erat ſubditus illis Et ſanctus Thomas 3. par. quæſtio. 43. art. 4. dicit quòd Chriſtus debuit per miracula deitatem oſtendere, vt crederetur veritas ipſius humanitatis. Et ideo ſicut dicit Chry. ſuper Ioannē. decenter non incepit facere miracula in prima ætate. Exiſtimaſſent ei fantaſma eſſe incarnationem & ante opportunum tempus cruci eum tradidiſſent. Et ſic miracula fecit virtute diuina vt fide de veritate carnis eius præiudicium non fieret, & vt ex præmiſſis colligitur. Et etiam vt dicit auctor de vita Chriſti, ſubtrahebat ſe à conſortio hominum, & tumultus eorum deuitabat crebriſque orationibus intētus erat. Ibat ad ſynagogam, id eſt, eccleſiam & orabat viliorem & humiliorem locum eligens nutricium & matrem adiuuabat & obediens eis in ſuſtinendo labores ſubiectionem plenariam oſtendebat.

5 Dubitatur. Quod feſtū erat illud ad quod fuerunt. Reſpon. Lucæ capitu. 2. quod erat feſtum paſchæ.

6 Dubitatur. Quæ conſuetudo erat diei feſti. Reſpondet quòd omnes maſculi deberent venire Hieroſolymam ad diem feſtum. Vide dubio ſequenti.

7 Dub. Cum omnes tenerentur aſcēdere Hieroſolymam ter in anno vt præcipitur. Exod. 24. c. Et quilibet maſculus deberet apparere coram domino. an parentes Ieſu ter in anno aſcenderent. Reſpon. Lyra. quòd cum his qui erant à longe Hieruſalem cuiuſmodi erant Galilei diſpenſabantur de duobus vltimis feſtis. Require feria ſexta primæ dominicæ quadrageſimæ, dub. 25. & 34.

8 Dubi. An Chriſtus ſingulis annis cum parentibus iret Hieruſalem. Reſpon. Beda in homelia quòd ſic dicens, Quod autem dominus per omnes annos cum parentibus in paſcha Hieroſolymam venit humanæ eſt humilitatis indicium.

9 Dubitatur. Quot dies fuerant conſummati. Reſpondeo quòd ſolennitas paſchæ durabat ſeptem diebus. vt habetur Exo. decimoſecundo. cap.

10 Dubitatur. Cur Chriſtus remanſit in Hieruſalem abſque licentia parentum. Reſpondet Expoſitor græcus dicens. Ideo autem latenter remanet ne parentes impedimento eſſent

eſſent diſputationi peragendæ cum legis peritis. Vel forſitan hoc euitans videatur parentes contemnere ſi mandantibus eis non pareret, lateret ergo remaneret, ne aut retrahatur, aut ſit inobediens.

11 Dub. Cur Euangeliſta vocat parentes Chriſti Ioſeph & ſemper Virginem. cum Ioſeph non fuerit pater eius? Reſp. Orig ſuper Lucã dicens. Non autem miremur parentes vocatos quorum alter ob partum, alter ob obſequiũ patris & matris meruerunt vocabula. Et ſanctus Thõ. 3. parte. q. 28. ar. 1. poſt Aug. in libro de bono coniugali dicit, ꝙ eo modo pater Chriſti dicitur Ioſeph, quo & vir Mariæ intelligitur ſine commixtione carnis ipſa copulatione coniugij multo, videlicet coniunctius quàm ſi eſſet aliunde adoptatus, neque. n. propterea nõ erat appellãdus Ioſeph pater Chriſti. quia non eum genuerat concumbendo, qñ quidem pater eſſet etiam ei quem non ex ſua coniuge procreatum aliunde adoptaſſet.

12 Dub. Quomodo Chriſtus cum tanta cura a parentibus nutritus potuit obliuiſcendo relinqui? Reſp. Bæda in Homel. & habetur in gl. ꝙ filiis Iſrael mos fuit in temporibus feſtis, vel Hieroſolymã confluentes, vel ad propria redeuntes ſeorſum viri ſeorſum fœminæ incederent infanteſq;, vel pueri cum quolibet parente indifferenter ire poterant. Ideoq; Mariam vel Ioſeph viciſſim putaſſe puerum Ieſum quem ſecum non cernebant cum altero parente reuerſum, prout teſtatur Euangeliſta dicens. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu ſuo.

13 Dub. Quo in die requirebant eum inter cognatos & notos, & quo die repeciunt eum in medio doctorum ſedentem? Reſp. glo. dicens. Vno quidem die reuerſi ſunt a Hieruſalem. Secundo die quærunt inter cognatos & notos & non inuenientes. Tertio die regreſſi ſunt in Hieruſalem, & ibi tunc inuenerunt eum in tẽplo, & ſic poſt tridnum, ideſt ipſo tertio die per figuram ſynecdoche.

14 Dub. Cur non inuenitur niſi tertio die? Reſpon gl. quia quæſitus aduentus Chriſti a patriarchis ante legem non eſt inuentus, quæſitus a prophetis & iuſtis ſub lege non eſt inuentus, quæſitus a gentibus ſub gratia inuenitur.

15 Dub Videtur ꝙ fuerit ambitioſus ſedendo inter doctores? Reſp. ꝙ non per ambitionem ſedebat, ſed vt patet in Euangelio ſedebat eos audiendo & interrogando.

16 Dubit. Cur audiebat eos cum nihil poſſet addiſcere ab eis cum omnem ſcientiam haberet? Reſpondeo, ꝙ hoc fecit, vt dicit Orige. ſuper Lucam ad eruditionem noſtram, vt doceret quid pueris quamuis ſapientes & eruditi ſint conueniret, vt audiant potius magiſtros quàm docere deſiderent.

17 Dubit. Cur eos interrogabat cum nihil ab eis addiſcere vellet? Reſp. ſan. Th. 3. par. q. 12. ar. 3. ꝙ interrogabat, vt dicit Origenes non vt addiſceret, ſed vt interrogatus erudiret. Ex vno quippe doctrinæ fonte manat & interrogare & reſpondere ſapienter.

18 Dubit. Cur audientes ſtupebant & admirabantur? Reſp Bæda ſuper Lucam dicens: quod diuina lingua ſapientiam prodebat, ſed infirmitatem ætas prætendebat humanam. Vnde Iudæi inter alta quæ audiunt, & infirma quæ uident dubia admiratione tui bantur.

19 Dub. Quia uidetur quod ſemper uirgo maleſecerit cum redarguere dicendo. fili, quid feciſti nobis ſic? Reſp. Expoſitor Græcus dicens. quod non cauſa reprehendendi dixit illa uerba, ſed affectione dicens. Miranda vero Dei genitrix maternis affecta uiſceribus. quaſi cũ lamentis inquiſitionem doloroſam oſtendit, ut omnia ſicut mater & fiducialiter & humiliter & affectuoſe exprimit.

20 Dub Cur ſemper uirgo uocat Ioſeph patrẽ Chriſti, cum ſciret ipſum non eſſe patrem Ieſu? Reſp. Origenes ſuper Lucam dicens Nouerat ſemper uirgo ſacrata hunc non eſſe filium Ioſeph, & tamen patrem uocat illius, ſpõſum ſuum propter Iudæorum ſuſpitionem æſtimãtium ipſum uulgo fore conceptum.

21 Dubitatur. Cur dolentes quærebant eum qui perdi non poterat, cum eſſet Deus? Reſp. Orige. ſuper Lucam dicens. cur. autem dolentes eũ quærebant. an ex eo quod periret puer an errauerit. Abſit. Nunquid enim fieri poterat ut perditum formidarent infantem quem dominum eſſe cognouerant, ſed quomodo tu ſiquando ſcripturas legis quæris in eis ſenſum cum dolore, non quod ſcripturas erraſſe arbitreris, ſed ueritatem quam intrinſecus habẽt quæris inuenire. Ita illi quærebant Ieſum ne forte relinquens eos reuerſus fuiſſet ad cœlos, cum illi placuiſſet iterum deſcẽſurus. Vel ut dicit gloſ. metuebant ne quod Herodes in infantia eius patraſſe cõſierat tũc iã in pueritia poſitũ inuẽta oportunitate alij interficerent.

Dub.

22 Dub Cur dominus redarguit matrẽ? Reſp. expoſitor Grecus dicens. Dum. n. Mariã ſemper uirginẽ incrr pat dominus querentem ipſum inter propinquos: omiſſionẽ vinculorum ſanguinis apertiſſime ſuggerit. oſtendens ꝙ non contingit mentem perfectionis attingere eum, qui adhuc uagatur in his quæ corpori cõſerunt, & quod homo deficit a perfectione per affectum cognatorum.

23 Dub. De quo patre intelligit cum dicit, quę patris mei ſunt? Reſ. Græcus expoſitor dicẽs. Ipſe dominus reſpondit ad omnia, & corrigẽs dictum eius de eo, qui putabatur pater, verũ patrem manifeſtat docens, non per infima gradi, ſed in altum extolli. Et Beda dicit. Et quod potius debebat ei qui eſt æternus filius mentis oculos attollere cogit.

24 Dub. Quomodo ſemper virgo non intellexit verbum Chriſti de patre æterno? Reſ. Origenes dicens ſuper Lucam. Neſciebant vtrum dicens in his quæ patris mei ſunt ſignificaret in templo, an aliquid altius, & quod magis ædificat.

25 Dub. Cum ſubiectio dicat in potentiam videtur ꝙ non debebat eſſe ſubditus illis? Reſp. Ambroſius ſuper Lucam dicens. Et miraris ſi patri defert qui ſubditur matri: Non vtiq; infirmitatis, ſed pietatis eſt illa ſubiectio.

26 Dub. In quibus erat eis ſubiectus. Reſp Baſilius in libro religionum dicens. Ab ipſa aũt primæua ætate parentibus obediens quemlibet laborem corporeum humiliter & reuerẽter ſuſtinuit. Cum enim homines eſſent honeſti & iuſti egeni, tamen neceſſariorum penuriam patientes. Manifeſtum eſt quod ſudores corporeos continuo frequentabat neceſſaria vitæ ſibi quærentes. Ieſus autem obediens illis, vt ſcriptura teſtatur etiam in ſuſtinendo labores ſubiectionem plenariam ſuſtinebat.

27 Dub. Quomodo ſemper virgo conſeruabat illa verba, & quid erat illud conſeruare? Reſ. expoſitor Græcus dicens. conſidera prudentiſſimam mulierem qualiter ſcholaris ſit pueri. Ideo enim vt puero, neque vt viro, ſed vt Deo vacabat. Vlterius & illius voces diuinas, & opera reputabat idcirco, vel ex dictis, aut actis ab eo incaſſum illi patebat, ſed ſicut ipſum verbum prius in viſceribus, ita nunc eiuſdem modos & dicta concipiebat, & in corde ſuo quodammodo fouebat. Et hoc quidem iã ſecum in præſenti contemplabatur. Hoc autẽ expectabat in futurum clarius reuelandum, & hac quidem tanquam regula, & lege, & per totam vitam uiebatur.

28 Dubitatur Quomodo Chriſtus poterat proficere. ſapientia cum eſſet plenus ſapiẽtia vt dicitur Luc ſecundo. ca. require infra octauas natiuitatis domini. dub. 26.

29 Dubit. An in ſcientia profecerit, & an aliquid didicerit? Reſpondet ſanctus Thom. tertia parte quæſt. 9 art. 4. & quæſt. 12 ar 2. quòd in Chriſto fuerunt tres ſcientiæ. ſcilicet diuina, & ſecundum iſtam non profecit. Alia fuit ſcientia infuſa, nec ſecundum illã etiam profecit cum a principio plenariæ fuerit ſibi omnium infuſa, alia fuit ſcientia acquiſita, quæ proprie eſt ſcientia ſecundum modum humanum, non ſolum ex parte ſubiecti recipientis, ſed etiam ex parte cauſæ agentis. Nam talis ſcientia ponitur in Chriſto, ſecundum lumen intellectus agentis, quod eſt animæ humanæ connaturale. Nam inconueniens videretur ꝙ aliqua naturalis actio intelligibilis Chriſto deeſſet cum extrahere ſpecies intelligibiles a fantaſmatibus ſit quædam naturalis actio hominis, ſecundum intellectum agentem cunueniens videtur hanc actionẽ in Chriſto ponere, & ex hoc ſequitur quòd in anima Chriſti aliquis habitus fuit, qui per huiuſmodi abſtractionem ſpecierum potuerit augmentari, ex hoc ſcilicet quod intellectus agens poſt primas ſpecies intelligibiles abſtractas a fantaſmatibus poterat alias etiam abſtrahere hæc omnia ſic probantur. Nam nihil eorum quæ Deus plantauit in noſtra natura defuit humanæ naturæ aſſumptæ a Dei verbo, ſed Deus in humana natura plantauit, non ſolum intellectum paſſibilem, ſed etiam intellectum agentem. Ergo neceſſe eſt dicere quòd in anima Chriſti fuit non ſolum intellectus paſſibilis, ſed etiam intellectus agens. Si autem in alijs, Deus & natura nihil fruſtra faciunt, vt philoſophus dicit in 1. de cælo & mundo minus in anima Chriſti aliquid fuit fruſtra, fruſtra autem eſt quod non habet propriam operationem, cum omnis res ſit propter ſuam operationem. ut dicitur in ſecundo de cælo & mundo. Propria autem operatio intellectus agentis eſt facere ſpecies intelligibiles actu abſtrahendo eas a fantaſmatibus, vt dicitur in tertio de anima. Quod intellectus agens eſt, quo eſt omnia facere. Ergo neceſſe eſt dicere, quòd fuerunt aliquæ ſpecies intelligibiles, per

actionem

actionem intellectus agentis, in intellectu poſſibili eius receptæ, quod eſt eſſe in ipſo ſcientiam acquiſitam quam quidam experimentalē nominant, & ſic ſm iſtam profecit modo, quo dictum eſt. Quod autem aliquid didicerit oſtendit Tho. ſuper 5. c. ad Heb. lect. 2. ſuper illo verbo didicit obedientiam ex tépore. dicens, quod duplex eſt ſcientia. ſ. ſimplicis notitiæ, & ſecundum hanc nihil didicit. Alia eſt experientiæ, & ſecundum iſtam didicit obedientiam. Et ita gloſſator didicit, ideſt expertus eſt, quàm graue ſit obedire, quia ipſe obediuit in grauiſſimis & difficilimis, quia vſque ad mortem crucis, non autem aliquid ab aliquo homine, ſeu ab aliquo Angelo didicit.

30 Dub. quomodo proficiebat ætate, qui fuit ante ſæcula, & erit ſemper? Reſp. ꝙ quantum ad naturam diuinam non proficiebat ætate, cum eſſet æternus, ſed quantum ad naturā humanam corpus eius augmentabatur ſicut alia corpora humana. Et Cirillus ſuper Luc. dicit ꝙ Euangeliſta dixit Ieſum proficere, & non verbum.

31 Dub. quomodo potuit proficere in gratia, cū a principio habuerit plenitudinē gratię, ut dicitur Ioannis. 1. c. plenum gratiæ? Reſp. ſan. Tho. 3. par. q. 7. art 12. quod Chriſtus non profecit in gratia, ita quod habitus gratiæ augmētaretur in ipſo, ſed ſolum quantum ad effectus, ut dictum eſt infra octauas natiuitatis domini. dubio 27. Et ratio eſt iſta, quia finis gratiæ eſt unio creaturæ rationalis ad Deū. Non poteſt autē eſſe, nec intelligi maior unio creaturæ rationalis ad Deū, quàm quæ eſt in perſona. Et ideo gratia Chriſti pertingit ad ſummam menſuram gratiæ. & ſic non poteſt augeri ex parte ipſius gratiæ, nec ex parte Chriſti, etiam poteſt augeri, quia Chriſtus ſecundum quod homo in primo inſtanti conceptionis ſuæ fuit uerus & plenus comprehenſor. Vnde in eo non potuit eſſe gratiæ augmentū. ſicut nec in alijs beatis, quorum gratia augeri non poteſt eo quod ſunt in termino, hominū uero qui ſunt purè uiatores gratia poteſt augeri, & ex parte formę, id eſt gratię: quia non attingunt ſummum gradum gratię, & ex parte ſubiecti, ideſt ipſorum, quia nondum peruenerunt ad terminum.

32 Dub. Quia uidetur quod non profecerit in humanitate, quia a principio fuit conceptus uerus & perfectus homo? Reſp. Greg. Nazanzenus in Homelia quod dicitur ſecūdum hāc humanitatem proficere non quod ſuſcipiat augmentum, quę ab initio fuit perfecta, ſeu ex eo quod paulatim manifeſtabatur. uide dubio ſequenti.

33 Dubit. Quia uidetur quod non proficiebat apud Deum, cum ſemper uerbum apud Deū fuerit perfectum? Reſp. Expoſitor Grçcus dicens, proficiebat ergo ſecundum ętatem quidem corpore in uirilem ſtatum promoto. Sapientia autem per eos qui ab eo diuina ſapiētia docebantur, gratia uero qua cum gaudio promouemur credentes in fine obtinere, quę ab ipſo promiſſa ſunt, ut hoc quidem apud Deum ex eo quod aſſumpta carne paternum opus peregit, apud homines uero per cōuerſionem eorum a cultu Idolorum, ad ſummę trinitatis notitiam.

34 Dub. Quid audiebat Chriſtus a doctoribus & de quibus interrogabat eos? Reſp. ſan. Vincen. Sermone 4. huius Dominicę dicens materiam autem de qua tunc doctores, & Rabini diſputabant, inueni in epiſt. glorioſi Hieronymi ad paulinum. 4. c. ubi dicit 12. annos Saluator impleuerat & in templo ſedens de quęſtionibus legis interrogans magis docet, dum prudenter interrogat, dic practicę, quomodo fuerunt rationabiliter quęſtiones legis, & quę tūc diſputabantur erant de aduentu Meſſię, quia omnes doctores nullo diſcrepante ſciebat tēpus aduentus Meſſię completum, tam ex prophetia Iacob. Gen. 49. Non auferetur ſceptrū de Iuda, nec dux de fœmore eius donec ueniat, qui mittendus eſt, quia tunc regnabat Herodes. Item ex hebdomadibus Danielis. Modo ponamus diſputationes in forma. Cum eſſent ibi doctores ſedentes, & Chriſtus & alij pueri audientes unus doctor propoſuit hanc quæſtionem. Quid uobis uidetur de aduentu Meſſię? Reſponderunt alij quod erat completus, tamen ſi haberet aliquam prophetiam in contrarium quod proponeret? Reſp. ille quod licet crederet aduentum eſſe completum, tū dubitabat propter prophetiam Aggei. 2. cap. ubi dicitur. hæc dicit dominus Deus, adhuc modicum, & ego mouebo cęlum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes: & tunc ueniet deſideratus cunctis gentibus, ſed nondum uidimus iſta ſigna, quia nullum motum nouum uidimus: ergo reſtat dubitatio. Alij reſponderunt quod uerum dicebat & quod bonum eſſet ſuper his cogitare: pe-

ſciebantꝗ

ſciebantque quid reſponderet, tunc Chriſtus reuerenter & humiliter obtenta licentia loquendi dixit. R. domini ſi recordamini nunc ſunt duodecim anni quod cœlum fuit motum per nouam ſtellam quę duxit tres reges orientis ſecundum quod ego audiui a parentibus meis. Si uidetur uobis quod iſte motus fuerit nouus. Item terra, & mare mota fuerunt tunc quādo ex edicto Cæſaris quilibet ibat ut proficeretur in ciuitatem ſuam, uideatis ſi propheria forte in hoc fuerit impleta, reſponderunt ipſi inter ſe: uerum profecto dicit, quia de pręmiſſis recordamur, & iſte debuit ille motus eſſe de quo propheta intellexit. Et Chriſtus dixit. Domini parcatis ſi pueri aliquid a uobis quærunt. Alius doctor ſurrexit poſtmodū dicens. domini ſubito de ſigno quod dedit Eſaias. 9. cap. dicens. Populus qui ambulabat in tenebris uidit lucem magnam, & poſt paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis &c. Nam hoc ſignum debuit eſſe in natiuitate meſſiæ regis, ſed adhuc non uidimus hoc ſignum. Igitur hic cadit dubitatio. Alij autem doctores reſpondebant, quod uerum dicebat, ſcilicet quod bene in hoc deberent aduertere, & ſic libros uoluebant & reuoluebant in templo exiſtentes, tandem dixerunt Chriſto quid ſibi uideretur. Et an in hoc dubitaret. Qui humiliter & cum reuerentia ſurgens reſpondit dicens: audiui quod in ciuitate Bethleem in media nocte iam ſunt duodecim anni apparuit magna claritas imātum quod uidebatur ſicut meridies iuxta illud. Pſ. 148. Nox ſicut dies illuminabitur, & audiui quod angeli apparuerunt paſtoribus cum magna luce inter quos unus dicebat. Euangelizo uobis gaudium magnum, quia natus eſt uobis hodie ſaluator &c. tunc unus doctor dixit: ibene recordo, quia talis fama fuit publicata, & dixit alijs, nūquid recordamini quomodo fuit nobis ſcriptum de hoc, & tunc dixerunt Ieſu fili bonas gratias uobis agimus de hoc, quia ita clarificatis intellectus noſtros. Alius doctor dixit ſuſpirans. O domini dubito quod noſtrum gaudium & ſpes noſtra ſint deperdita. nūquid Malachias 3. c. dixit. ſtatim ueniet ad templum ſanctum ſuum dominator, quem uos quæritis &c. Sed nondum uenit, ergo hic eſt magna dubitatio, quod adhuc aduentus eius non ſit completus. Dixerunt ergo Chriſto ut diceret ſuper hoc quid ſibi uideretur, qui reſpondit. O R. domini quid poſſunt dicere pueri inter uos, tamen dicam quod audiui a parētibus meis uidelicet quod poſt miraculum de lumine in media nocte in Bethleem apparēte quadrageſimo die una mulier iuuenis cum puero in brachijs eum baiulans uenit ad templum, & Symeon & Anna propheteſſa prædicauerunt eum dicentes, quod ille erat uerus Meſſias & ſaluator mundi. Tunc ipſi doctores dixerunt, quod uerum dicebat. Et unus dixit Symeon pontifex erat conſanguineus meus & hæc mihi narrauit. Et alius dixit. Anna erat conſanguinea mea, & talia uere ab ea audiui. Et tūc dixerunt Chriſto. O bonæ fili, benedicaris a Deo, & Deus det tibi gratiā bene addiſcendi. Deinde ſurrexit unus Rabi dicens ſuſpirans & flens. hæc omnia cōfiteor eſſe uera, ſed heu quia deperditus eſt meſſias. Nunquid recordamini quod illis temporibus propter ipſum interfecit omnes pueros in Bethleem & omnibus finibus eius Herodes rex. Et ita credatis quod etiam meſſias puer interfectus eſt, quod audiētes alij doctores erant ualde triſtes, & tunc dixerunt Chriſto. Et uos quid dicitis. O fili. Qui cum ſolita humilitate reſpondit. R. domi. Memini me legiſſe Exod. 23. c. Non coques edum in lacte matris ſuę. Videatis igitur ne forte iſta ſit prophetia quædam de meſſia quod non deberet coqui. ideſt mori in lacte matris ſuæ, ideſt in infantia dum lactaretur a matre ſua. Et qđ ita euaſerit alijs paruulis occiſis ab Herode. Et tunc doctores uirtute diuina illuminati intellexerunt illam prophetiam fuiſſe de Chriſto & meſſia & multum laudauerūt eum, quoniā prudenter reſponderet. Et ipſo tunc ſuperuenit glorioſa ſemper uirgo Maria cum Ioſeph.

ALLEGORICE.

Hiſtoriam huius euangelij præfigurarunt Samuel & Anna eius mater. 1. Reg. 1. ca. Qui Samuel cum ablactatus fuiſſet non quidem a mammilla ſecundum Lyram quæ ſit in principio tertij anni, ſed ablactatione a lacte pueritiæ, quando puer incipit alijs uti cibis communibus & non amplius nutritur latrocinijs quæ ſit circa decimum annum, ita quod iam erat duodenus fuit oblatus domino, quoniam tunc pueri incipiunt habere aliquas uires & ſeruire in templo. ſ. accendere lampades & huiuſmodi. Et ita aſcendentibus parentibus Samuelis. ſ. Helcana & Anna in Sylo, cuius locū tenuit poſt Hieroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti. ideſt, ut uotum redderent domino

domino propter Samuel obtentum, & ibi cō ſummatis diebus ſacrificij remanſit puer Samuel, qui interpretatur exauditio domini, qui ſignificat Chriſtum qui fuit exauditus a domino in Sylo qui interpretatur dimiſſio, quia fuit dimiſſus ille locus, & electa Hieruſalem. Et non cognouerunt parentes eius, quia ſcilicet neſciebant q electus eſſet a domino. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu ſuo. ſ. credentes quòd eſſet eiuſdē qualitatis cum eis venerunt iter unius diei, & requirebant eum inter cognatos & notos. ſ. vſque quo Anna peperit tres filios, & duas filias, inter quos requirebant eum exiſtimātes q eſſet ſicut alij filij, & non inuenerunt eum in tali conditione, quoniam erat miniſter domini accinctus ephot lineo, id eſt ueſte alba linea ſacerdotali & reuerſi ſunt in Sylo, quoniam ſtatutis diebus veniebant Helchana & Anna deferentes tunicam quam faciebat ſingulis annis, & poſt triduum inuenerunt eum, id eſt poſt primum diem qui fuit tempus quo erat ſterilis, & in triſtitia. poſt ſecundum, qui fuit tempus quo pariebat filios, & erat gaudens: & in tertio inuenit eum cum eſſet ſine his paſſionibus in medio doctorum, quoniam vt dicitur. 1. Re. 2. c. Magnificatus eſt puer Samuel, id eſt Chriſtus apud dominum, audientem illos, & interrogantem, quoniā Samuel iudicauit populum & filios Iſrael in maſphat. 1. Re. 7. mater autem eius dixiſti, fili quid feciſti nobis ſic, id eſt quomodo potuiſti euadere in conſpectu domini, ita pretioſus? ego & pater tuus dolentes quærebamus te, id eſt inter nos quęrentes credebamus te eſſe unum ex aliis. Et Samuel reſpondit q in his quæ patris ſui ſunt. ſ. Dei oportebat eum eſſe, & miniſtrare in templo domini. Et ipſi non intellexerunt myſterium quod locutus eſt ad eos. Alij uero mirabantur & ſtupebant, quoniam cognouerunt omnes Adam, uſque Berſabeę, q fidelis Samuel propheta eſſet domini. Et deſcendit cum eis in Ramatha in qua uilla etiam iudicabat Iſrael, vt habetur 1. Reg. 7. Et erat ſubditus illis ſubiectione reuerentiali, & proficiebat ſapientia, & ætate ac gratia apud Deū qui eum uocauerunt & homines quis iudicabat.

TROPOLOGICE.

Plurima documenta ex hoc Euangelio eliciuntur. Primū eſt feſti deuote colere a principio Euangelij uſque ibi. Secundum conſuetudinem diei feſti. Datur etiam modus colendi, ut omnia compleamus ad honorem Dei diuina officia & Miſſam integre audientes, atq; prędicationes, orationibus inſiſtendo, cōſummatiſque diebus feſtis regredi ad exercitium conſuetum, quoniam in ſudore uultus ueſcimur pane noſtro. Item docemur quęrere Ieſum per peccatum a nobis amiſſum, qui debet quęri cum paſtoribus feſtinanter. Luc. 2. c. 1. cum peccator cognoſcit ſe Chriſtum perdidiſſe ſtatim ſtudeat a peccato reſurgere per contritionem. Cum magis quæratur humiliter Matthæi. 2. c. Procidentes adorauerūt eū, ut homo per pœnitentiam ſe humiliet Leo. Item cum Magdalena lachrymabiliter. Ioannis 20. Maria ſtabat ad monumētum foris plorans quærendo Ieſum. Et ita peccator dolēter debet quærere Ieſum. ſ. dolendo de peccatis ſuis, quod notatur ibi. Ego & pater tuus dolētes quærebamus te. Item monemur in quo loco debemus Ieſum inuenire. ſ. in templo. Itē quando, quia poſt triduum. i. poſt peccati contritionem, qui eſt primus dies, poſt oris confeſſionem, qui eſt ſecundus dies, poſt operis ſatisfactionem, qui eſt tertius dies, poſt quos Ieſus inuenitur in templo cordis noſtri, ſi tamē caſte uixerimus quia caſte uiuentes templum Dei ſunt. Item datur modus retinendi Chriſtum inuentum. ut uadamus ad doctores & prædicatores eos interrogantes de neceſſariis ad ſalutem & audientes uerba bona ipſorum, quibus reſiſtemus tentationibus uniuerſis quibus ſuccumbendo Chriſtum inuentum perderemus. Item docemur, ut relicta affectione parentum temporalium patri æterno adhæreamus. Item quòd res diuinæ ſint nobis non in contemptum, ſed in admiratione & ueneratione. Item cum ſemper uirgine uerbum Dei conſeruare in corde & opere adimplere. Inſtruuntur etiam filij pueri, ut honorem, reuerentiam & debitam ſubiectionem præſtent parentibus quod Ieſus fecit dum eſſet ſubditus illis. Vltimo inſtruuntur patres, ut ſic filios nutriant & educent, ut proficiant non ſolum augmentatione perſonæ, & ætate, ſed ſapientia & gratia, ut placeant Deo & hominibus.

ANAGOGICE.

Contemplationi cæleſtis patriæ iam ex dictis ſancti Euangelij uacandum & intueri ſpiritualiter in mente noſtra Chriſtum qui duodecim annos, compleuit ætatis duodecim

Apoſto-

Apoſtolos, & duodecim millia ſignatos ex oī tribu filiorum Iſrael coronando, qui cum eis, qui ſunt eius partes, quoniam facientes voluntatē eius ſunt eis pater, mater, frater & ſoror aſcendet ad ſupernam Hieruſalē, vbi eſt perpetua feſtiuitas & gaudioſa. Cōſummatis omnibus laboribus dierum præſentis ſæculi. qui ſemper remanſit in Hieruſalē ſupernā & in ſinu patris, quāuis p humanitatis aſſumptionē ad nos venerit. Nec cognouerūt parentes eius æqualitatem eius cum patre, ſed propter defectus naturæ, quos aſſumpſit exiſtimantes eū eſſe in comitatu ſuo. i. ſimilem eis quaſi purū hominē venerunt inter vnius diei, quod eſt lumen naturæ, per quod non poteſt comprehendi nec inueniri. Sed oportet reuerti in Hieruſalem, & quærere eum per lumen gratiæ in præſenti vita. Et tandem tertio die in alia vita clare reperitur & videtur ſicut ieſt per lumē gloriæ ſedens in templo diuinitatis in medio ſanctorū doctorū eccleſiæ. eorū doctrinam, approbando ſtupentibus cunctis beatis de tam ineffabili gloria, & de humanitate diuinitati cō iuncta, & tota generatio humana ſaluata, q̄ē mater Chriſti cū ex carnem aſſumpſerit interrogat qūo eis fecit ſic. Cū ex eius paſſione dolens quæreret cū in triduo mortis compatiēs ei. Qui reſpōdit q in his q̄ pater ſuus volebat oportebat eū eſſe, & ita pati ut intraret in gloriam ſuam, & ipſi non intellexerunt verbū cū in cor hominis non aſcendat quæ præparauit Chriſtus ſuis fidelibus per glorioſam paſſionē ſuā. Deſcendit tamē cū eis carnē aſſumendo, & ſe eis ſubiiciendo per humanitatem, & mater eius omnia verba hæc conſeruat in corde, nunc in cœlis veraciter ipſa eſſe veriſſima agnoſcendo. Et Ieſus proficit nobis, nos in ætate conſeruando gratiam & ſapientiam infundendo, vt Deo ipſi & hominibus grati efficiamur ipſo concedente. Amen.

IN OCTAVA EPIPHANIAE.

Vidit Ioannes Ieſum venientem Ioannes. 1. capitulo.

Hiſtoria huius Euāgelij facta eſt anno Chriſti 30. die 7. Ianuarij.

HISTORICE.

Die baptiſmum domini ſequente Ioannes ad ſe venientem intuitus Ieſum hunc agnum Dei ſcelera auferentem ſæculi demonſtrauit. Hunc quoque eū eſſe de quo ante affatus fuerat uirum. ſcilicet poſt ſe venire, qui prior ipſo foret quem nec ipſe agnoſcebat, ſe quoque hanc ob cauſam in aqua baptizando aduenisſe ut innoteſceret Iſraeli tale perhibens teſtimonium, quoniam columbam vidiſſet quaſi ſpiritum ſuper eum ex æthere deſcendentem poſtquam immanentem, quem ipſe idem ipſe ignorabat. Qui vero eum in aqua baptizare tranſmiſerat. eidem dixiſſe illum in Spiritu ſancto baptizare debere, ſuper quem Spiritumſanctum intuitus fuiſſet deſcendere & ſuperſtare. Et ipſe ſi quidem Ioannes atteſtatus eſt hoc vidiſſe, & hunc Ieſum vere filium fore Dei.

1 INtendens dubia dilucidare. Dubitatur quæ fuit illa altera dies? Reſpond. Origenes ſuper Ioannem quod fuit ſecunda dies. Prima nanque fuit quando baptizatus eſt Ieſus, & ſequenti die eu... icitur. Secunda baptiſmo fuit altera, in qua hiſtoria huius euangelij facta eſt.

2 Dubitatur. Ad quid uenit Ieſus ad Ioannem poſtquam baptizatus fuerat? Reſp. Chryſo. ſuper Ioannem. Vt nullus ſuſpicaretur, q ex eadem cauſa ex qua & alij ad Ioannem venire, pcta confeſſurus aut in penitentiam abluendus in flumine. Propterea ergo accedit dans Ioanni occaſionem corrigendi hanc ſuſpitionem quam & Ioannes per uerba correxit dicens. Ecce agnus Dei &c. Qui igitur ita purus erat quod peccata abſoluere poſſet, maniſeſtum eſt quoniam non ut confiteretur peccata accedit, ſed vt occaſionem det Ioanni loquendi de ipſo. Venit etiam ſecundo, ut hi qui priora audierant certius recipiant quę prędicata ſunt & alia rurſus audiant.

3 Dubitatur. Cur Ioannes dicit Chriſtum eſſe agnum Dei? Reſpondit Chryſoſtomus ſuper Ioannes, quod hoc dicit innuens quod hic eſt qui olim quærebatur rem emorans prophetæ Eſa. 53. capit. Tanquam agnus ad occiſionem duceretur, & vmbra quæ ſecundum Moyſen erat figura ſ. eiius eos ducat ad vtilitatem.

4 Dubitatur. Cur potius dicitur Chriſtus agnus quam aliquod aliud animal? Reſpond. Origenes ſuper Mat. Quod ideo quia in oblationibus quotidianis mane & veſpere offerebatur. Quænam autē oblatio alia poteſt eſſe quotidiana a rationali natura comprehendenda, niſi uerbum ingens agnus typice nuncupatum. Oblatio quidem matutina, eſt

cum intellectus fertur in Deum. Veſpertis uero cum ad corporalia procedimus. Et etiam ut dicit Ly. quia per agnum paſchalem expreſſis figurabatur paſſio Chriſti.

5 Dub. Cur Chriſtus dicitur agnus Dei? Reſ. Theophilus ſuper Euangelijs, quia Deus pater eum dedit pro noſtra ſalute in mortē, ſicut & nos conſueuimus dicere hæc oblatio eſt talis hoīs. i. q̄ talis hō obtulit ſic & Chriſtus dicitur agnus Dei dantis illum pro noſtra ſalute.

6 Dub. Cur dicit qui tollit, & non qui tollet peccata &c. Reſpon. Theophilus ubi ſupra ꝙ quaſi hoc ſemper faciente ipſo. Non enim ſolum tulit nunc cum paſſus eſt, ſed ex illo tempore uſque ad præſens tollit non ſemper crucifixus. Vnam enim pro peccatis obtulit oblationem, ſed ſemper purgans per illam.

7 Dubit. Cur dicit in ſingulari peccatum cum omnia peccata tollat? Reſp. Lyra poſt Bedam. ꝙ licet ille agnus tulerit omnia peccata, tamen ſpeciali modo pro peccato originali occiſus eſt.

8 Dub. Quando & quibus & quid Ioannes dicit ante? Reſp. Theophilus ſuper Euangelijs, quia ſuperius his qui ex Phariſæis uenerant Ioannes dixerat ꝙ medius ueſtrum ſtat quem uos neſcitis. hic ignorantibus demonſtrat dicens. Hic eſt de quo dixi.

9 Dub. Quomodo Chriſtus uenit poſt Ioannem. Require dominica 3. aduentus. dub. 20. & 21.

10 Dub. Cur appellat Chriſtum uirum? Reſp. Theophil. ubi ſupra quòd propter ætatis perfectionem.

11 Dubitatur. Quomodo intelligitur qui ante me factus eſt. Require dominica tertia aduentus. dub. 21.

12 Dub. Cur dicit qui prior me erat? Reſ. Grego. in Homel dicens. Ac ſi aperte diceret inde me etiam poſt natus ſuperat quo eum natiuitatis ſuæ tempora non anguſtant. Nam qui per matrem in tempore naſcitur ſine tempore eſt a patre generatus.

13 Dubi. Quomodo Ioannes neſciebat Chriſtum quem annunciabat? Reſp. Chryſoſt. ſuper Ioannem. Quod ideo dicit Ioannes ꝙ neſciebat eum, ut non uideatur ex amicitia propter cognationem ei teſtimonium perhibere, quia cognatus eius erat ſecundum carnem.

14 Dubitatur. Quia uidetur quòd Ioannes ſciuerit eum propter ſigna in natiuitate facta, & Magos aduenientes? Reſp. Chryſoſt. ubi ſupra quòd in deſerto conuerſatus eſt Ioannes; miracula uero quæcunque Chriſto puero exiſtente facta ſunt, puta quæ circa Magos, & quandocunque talia ante multum contigerant tempus Ioanne & ipſo ualde puero exiſtente. In medio uero tempore ignotus omnibus exiſtebat.

15 Dubit. Cur dicit, ſed ut manifeſtetur in Iſrael? Reſp. Ly. quia totum officium Ioannis baptizando & prædicando erat ordinatum ad manifeſtationem Chriſti. Vnde Chryſ. dicit ꝙ illa ſigna quæ idem dicunt a Chriſto in pueritia facta, mendacia & fictiones ſunt. Vide dub. 31. dominica j. poſt octauam Epiphaniæ.

16 Dubit. An ſine baptiſmate licebat Ioanni prædicare & inducere turbas ad Chriſtum? Reſpon. Chryſ. ſuper Ioannem ꝙ facilius ita factum eſt nequaquam enim ſic conueniſſent omnes ſi ſine baptiſmate pdicatio facta eſſet.

17 Dubit. Cur dicit & teſtimonium perhibuit Ioannes dicens, quia uidi Spiritumſanctum? Reſp. Chryſo. ubi ſupra, quia Ioannes teſtatus eſt, ita magnum quid quod ſufficiens erat auditores omnes ſtupefacere. Puta quod totius orbis terrarum ſolus ipſe peccata tolleret uolens credibilius id facere reduxit hoc ad Deū & Spiritumſanctum. Poſſet enim aliquis dicere Ioanni. Qualiter tu cognouiſti eum? Reſ. quod per deſcenſum Spiritusſancti.

18 Dub. Cur dicit & manſit ſuper eum? Reſp. Greg. ſecundo Moralium, quòd in cunctis fidelibus Spiritusſanctus uenit, ſed in ſolo mediatore ſemper ſingulariter permanet, quia eius humanitatem nunquam deſeruit ex cuius diuinitate procedit.

19 Dub. Videtur etiam quòd in alijs ſingulariter maneat, quia diſcipulis dominus dicit Ioānis 14. apud uos manebit? Reſ. Gre. ubi ſupra quòd hoc citius cognoſcamus ſi dona ſpiritus diſcernamus. In his enim donis ſine quibus ad uitam perueniri non poteſt ſpiritusſanctus ſemper in omnibus electis permanet, ut ſunt manſuetudo, humilitas, fides. ſpes. charitas. In illis autem, quibus per oſtenſionem ſpiritus non noſtra ſalus, ſed aliorum quæritur non ſemper manet, ſed aliquando ſe a ſignorum oſtenſionibus ſubtrahit, ut humilius eius uirtutes habeantur. Chriſtus autem in cunctis eū ſemper & continuo habuit præſentem.

20 Dub. Quando uidit Ioannes Spiritumſanctum deſcendentem & manētē ſuper Chriſtū. Reſp. quòd in baptiſmate Chriſti, ut dicit glo.

Dub.

21 Dubit. Quomodo Ioannes dicit, & ego neſciebam eum, cum Mat. 3. Ioannes dixerit. Ego a te debeo baptizari & tu venis ad me? Reſp. Lyr. quod hoc refertur ad tempus præcedens baptiſmum. Licet Aug. referat ad poteſtatem excellentiæ in baptiſmo quã ſibi Chriſtus retinuit quæ conſiſtit in quatuor. Primum eſt q̃d ipſe ſolus baptiſmum inſtitueret. Secundum quod effectum baptiſmi ſine baptiſmo conferre poſſet. Tertium quòd meritum paſſionis eius in baptiſmo efficaciam haberet. Quartũ eſt quòd ab aliquo tempore baptiſmus conferretur in noı̃e ipſius ſicut habet̃ Auth. 19. quaſi diceret. Ego neſciebam quòd hanc excellentiam prædictam in baptizando ſibi retineret ſolus quantum ad iſtam excellentiam.

22 Dub. Quis miſerit Ioannem baptizare? Reſpon. Aug. quòd ſi dicamus pr̃, verũ dicamus, ſi dicimus filius, verũ dicimus, manifeſtius aũt ẽ vt dicamus pr̃ & fili⁹, ſupple tu, & ſpũsſctũs.

23 Dub. Cur dicit baptizare in aqua? Reſp. Ly. quod baptiſmus Ioannis gratiam non conferebat, ſed baptiſmum Chriſti ſignificabat, & ad ipſum diſponebat.

24 Dub. Quomodo poterat Ioannes videre ſpiritum ſanctum, qui eſt Deus, qui non poteſt uideri oculis corporalibus? Reſ. quòd uidit in ſigno uiſibili. ſ. columbæ deſcendentis. ut patet ex textu.

25 Dub. Quomodo Chriſt⁹ baptizabat in ſpiritu ſancto? Reſ. Ly. quòd propriũ ipſius Dei eſt ſaluare animas per gratiam ſpiritusſancti.

26 Dub. Quid uidit Ioannes, quia dicit & ego vidi? Reſ. Lyr. quod uidit ſpiritumſanctum deſcendentem in columbæ ſpecie.

27 Dub. Ad quid cognouit Ioannes quòd eſſet filius Dei? Reſp. quòd ut habetur Mat. 3. c. cognouit ad vocem patris.

28 Dubit. Quomodo deſcendit ſpiritusſanctus in ſpecie columbæ, & quare potius in tali ſpecie quòd in ſpecie ignis ſicut Apoſtolus, uel alia ſpecie, & oı̃a alia dubia ad hãc materiã ptinẽtia vna cũ ſenſibus ſpũalibus. Require in expoſitione Euãgelij immediate ſequentis & dñica 3. aduẽtus. & in euãgelio ſeq. dub. 2.

IN OCTAVA EPIPHA. SEcundum ordinem prædicatorum.

Venit Ieſus a Galilæa in Iordanem ad Ioannem. Matthæi 3. c.

Hiſtoria huius Evangelij facta eſt anno Chriſti. 30. die 6. Ianuarij.

HISTORICE.

Ad Ioannem in Iordane baptizantem cũ a Galilæa Ieſus, vt ab eo baptizaretur aduenisſet. Id prohibenti Ioanni, & ab eo potius ſe debere baptizari inquienti imperauit dominus vt quæ in præſentiarum agerentur perfici ſineret, quoniam tali eum modo omnem implere iuſtitiam deceret. Vt vero Ieſus baptiſmum ſuſcepit ſtatim ex aqua proſilit. Cœlis autem eidem apertis diuinum ſuper ſe ſpiritũ deſcendentem intuitus eſt colũbę ſpecie obũbratum uocem quoque e ſupernis hunc ſuum dilectum eſſe genitum in quo ſibi complacitũ fuiſſet inquientem audiuit.

SOlito more dubia ſoluenda ſunt.

1 Dubit. A qua uilla Galileæ venit Ieſus? Reſp. gloſ. quod a Nazareth, quoniam ibi habitauit.

2 Dub. In quo loco Iordanis baptizatus fuit Chriſtus? Reſp. Auctor de uita Chriſti, quòd non longe a Hierico, vbi baptizabat Ioãnes dicens. quòd de Hierico uſq; ad capellam ſancti Ioannis vbi habitabat, ſunt quaſi duo miliaria, & inde uſque ad locum Iordanis, in quo baptizatus fuit Chriſtus eſt quaſi unum miliare. Licet nonnulli putent Chriſtum fuiſſe baptizatum inter Ennon & Salim non lõge a mõte Gelboę in Bethania, quę eſt ſupra Iordanẽ tribus leucis de Hierico. uel fuit baptizatus in loco, p quẽ trãſierũt filij Iſrael Iordanẽ ut colligitur ex dictis Lyrę ſup Ioſuæ. 4. c.

3 Dub. Cur potius Chriſtus uoluit baptizari in Iordane quàm in alio flumine, uel mari rubro, q exiccatũ eſt? Reſ. S. Tho. 3. par. q 39. ar. 4. dicens. q fluuius Iordanis fuit per quem filij Iſrael in terra promiſſionis intrauerunt. Hoc autem habet baptiſmus Chriſti ſpeciale præ omnibus baptiſmatibus quòd introducit in regnum Dei, quod per terram promiſſionis ſignatur. Vnde dicitur Ioannis 3. cap. niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritusſancto non poteſt introire in regnum Dei. Ad quod etiam pertinet quod Helyas diuiſit aquas Iordanis qui erat in curru ıgneo rapiendus in cœlum ut dicitur 4. Reg. 2. cap. quia ſcilicet tranſeuntibus per aquam baptiſmi, & per ignem ſpiritusſancti patet aduentus in cœlum. Et ideo conueniens fuit quòd Ieſus in Iordane baptizaretur, & licet trãſitus maris rubri pfigurauerit baptiſmũ quantũ ad hoc, q baptiſmus delet peccata quando ſubmerſit Pharaonem,

nem, tamen tranſitus Iordanis ipſum præfigu rauit quantum ad hoc quod aperit ianuã regni cœleſtis, quòd eſt principalior effectus baptiſmi & per ſolũ Chriſtũ impletur. Et ideo magis conueniens fuit q in Iordane quam in mari vel aliquo alio flumine baptizaretur.

4 Dubi. Quia non videtur conueniens Chriſtum debere baptizari baptiſmo Ioannis, qui erat baptiſmus pœnitẽtiæ cum Chriſtus nullũ peccatũ cõmiſerit vt indigeret pnia? Reſp. S. Tho vbi ſupra q conueniẽs fuit Chriſtũ baptiſmo Ioannis baptizari. Primo pp conditionem baptiſmi Ioannis qui non baptizabat in ſpiritu, ſed ſolũ in aqua. Chriſtus aũt ſpirituali baptiſmate non indigebat qui à principio ſuæ cõceptionis gratia Spiritusſancti repletus fuit & hæc eſt ratio Chryſo. Secundo vt dicit Beda vt baptiſmũ Ioãnis cõprobaret ſuo baptiſmo. Tertio ſicut dicit Greg. Nazanzenus, quòd hoc fecit vt ſanctificaret baptiſmum & licet Chriſtus baptiſmo Ioannis non indiguerit tamen ut dicit Ambro. ſuper Lucam, nemo refugiat lauacrum gratiæ quando Chriſtus lauacrum pœnitentiæ non refugit.

5 Dubi. Cum alij prophetæ ante Ioannem nõ baptizauerint uidetur incõueniẽs q Ioannes baptizauerit? Reſ. S. Th. 3. par. q. 38. ar. 1. quòd cõuenienter Ioãnes baptizabat. primo quia ut Aug. dicit ſuper Ioannẽ, quia oportebat Chriſtũ à Ioãne baptizari ut baptiſmum cõſecraret. ſecũdo ut Chry. dicit ſup Ioãnem. cũ Ioãnes miſſus eſſet ad Chriſtũ manifeſtandũ facilius ſic manifeſtauit cõcurrentibus turbis ad baptiſmũ, quam ſi per ſingulos diſcurriſſet. Tertio, ut ſuo baptiſmo aſſuefaceret homines ad baptiſmũ Chriſti. vnde Greg. in homel. dicit ideo Ioannes baptizat vt præcurſionis ſuæ ordinẽ ſeruans, qui naſciturũ dñm naſcendo preuenerat baptizando quoq; baptizatu præueniret. Quarto vt ad pniam hoĩes inducens præpararet ad dignæ ſuſcipiendum baptiſmũ Chriſti. Vnde Beda dicit q quantũ cathecuminis nondũ baptizatis prodeſt doctrina fidei, tantũ profuit baptiſma Ioannis, ante baptiſma Chriſti, quia ſicut ille prædicabat pniam & baptiſmũ Chriſti prenuntiabat & in cognitione veritatis quæ mundo apparuit attrahebat, ſic miniſtri eccleſiæ primo erudiunt, poſt peccata eorũ redarguunt demũ in baptiſmo Chriſti remiſſionẽ promittũt & licet alij prophetæ nõ baptizauerint tñ quia Ioannes nõ ſolũ fuit propheta, ſed pluſquam propheta. vt dicitur Mat. 2. Fuit enim terminus legis & initium euangelij, ideo magis pertinebat ad eũ verbo & opere inducere hoĩes ad legẽ Xpi quam ad obſeruãtiã veteris legis.

6 Du. Quia videtur quòd ſolus Chriſtus debuerit baptizari baptiſmo Ioannis, quia vt Aug. dicit ſuper Ioannem, Ioannes baptizauit vt Chriſtus baptizaretur, ſed q proprium eſt Chriſto non debet alijs conuenire, ergo nulli alij debuerunt illo baptiſmo baptizari? Reſpon. San. Tho. vbi ſupra ar. 4. quòd oportuit alios à Chriſto baptizari baptiſmo Ioannis primo. vt Aug. dicit ſuper Ioan. quia ſi ſolus Chriſtus baptiſmo Ioãnis baptizatus fuiſſet non deficerent qui dicerent baptiſmũ Ioannis in quo Chriſtus eſt baptizatus digniorem eſſe baptiſmo Chriſti quo alij baptizantur, vſque adeo vt ſolus Chriſtus eo baptizari meruiſſet. Secundo quia oportebat per baptiſmũ Ioannis alios ad baptiſmum Chriſti præparari, vt dictum eſt dub. præcedenti. Et non ſolum propter Chriſtum ille baptiſmus Ioannis fuit inſtitutus, ſed etiam propter alias cauſas dictas in præcedenti dubio.

7 Dubit. Cur ſtatim baptizato Chriſto non ceſſauit Ioannes baptizare. Reſpon. San. Tho. vbi ſupra. ar. 5. quòd non debuit baptiſmus Ioãnis ceſſare Chriſto baptizato. Primo quia vt Chryſ. dicit ſi ceſſaret baptizare Ioannes exiſtimaretur quòd zelo vel ira faceret. Secundo quia diſcipulos ſuos in maiorem zelum miſiſſet. Tertio, quia perſiſtens in baptizando ſuos auditores mittebat ad Chriſtum. Quarto, quia vt Beda dicit adhuc permanebãt verba veteris legis, nec debet pcurſor ceſſare donec veritas manifeſtetur. Et licet affuiſſet teſtimoniũ Ioãnis deſcenſus colũbę & paterna vox nõdũ tñ Chriſtus erat plene manifeſtatus eo baptizato. ideo adhuc neceſſarium erat quòd Ioannes baptizaret.

8 Dub. Q̃uo aqua corporalis poſſit abluere pctã quæ ſunt in aĩa. Reqre dubio. 26. & ſeq. in Fer. 6. paſchæ vbi plura dubio declarat de baptiſmo & materia, miniſtro & effectu.

9 Dub. Cur phibebat Xpm baptizari cũ ſciret ſe eẽ deſtinatũ ad eũ baptizãdũ? Rñ. Chry. in home. dicẽs, qa baptiſmus pniæ erat, & in demõſtrationẽ delictorũ inducebat ne aliqs exiſtimaret q hac rõe Xps ad Iordanẽ venit. Iõ veniẽti dixit, ego debeo à te baptizari & tu venis ad me. Et idẽ Chry. ſuper Matth. dicit. Vt tu me baptizares eſt idonea ratio, vt iuſtus

ſtus efficiar & dignus cęlo. vt autem ego te baptizem, quæ eſt ratio? omne bonum de cœlo deſcendit in terra, non de terra aſcendit ad cęlum. Et Hilarius denique à Ioanne baptizari prohibetur, vt Deus, & ita in ſe fieri oportere, vt homo docet.

10 Du. An Ioannes qui erat ſanctificatus in vtero indigebat baptizari? Reſpon. San. Vinc. in ſermone hodierno. quòd licet Ioannes eſſet ſanctificatus in vtero matris, tamen indigebat à Chriſto baptizari propter characterẽ, quem dat baptiſmus in anima, ſcilicet quodam ſignum pulchrum inſtar coronæ regalis, quod ſignum nullus poteſt habere in paradiſo niſi fuerit baptizatus. Vnde nec Abraham, neque alij ſancti veteris teſtamenti habent hoc ſignum in paradiſo.

11 Dubit. Cur Chriſtus dicit ſine modo. quaſi pro nunc debeat fieri, aliàs non? Reſpon. Hilarius ſuper Matthæ. dicens. Pulchre dicit modo, vt oſtenderet Chriſtum in aqua à Ioanne, Ioannem à Chriſto in ſpiritu baptizandum. Et Chry. ſuper Matthæ. dicit in quo etiã oſtendit poſtea Chriſtus baptizauit Ioannẽ, quamuis etiam hic in apochryphis libris ſcriptũ ſit. vt etiam refert S. Thom. 3. par. q. 38. art. 6. addens quod certum eſt, vt Hieron. dicit ſuper Matth. quòd ſicut Chriſtus fuit baptizatus in aqua à Ioanne. ita Ioãnes a Chriſto erat in ſpiritu baptizandus.

12 Dubi. Quomodò in baptiſmo Chriſtus impleuit omnem iuſtitiam, & quomodo debent intelligi iſta verba? Reſpon. Chryſ. ſuper Matthæ. quod hoc non ſignificat, vt ſi fuerit baptizatus adimpleat omnem iuſtitiam, ſed ſic, id eſt, quemadmodum baptiſmatis iuſtitiã prius factis impleuit. poſtea prædicauit, ſic & omnem aliam iuſtitiam ſecũdum illud. Act. 1. c. 1. Cœpit Ieſu facere & docere. Hilarius autem ſic exponit quòd per eum implenda erat omnis iuſtitia per quem ſolum lex poterat impleri. At Remigius ſic declarat. docet nos implere omnem iuſtitiam, id eſt oſtendere exemplum omnis implendæ iuſtitię in baptiſmo ſine quo non aperitur aditus regni cœleſtis. Sanctus autem Vincen. in ſermone hodierno dicit quod illud non refertur ad Chriſtum & ad Ioannem, quia Chriſtus non loquebatur pompatice ſicut faciunt magni domini qui quando loquuntur perſonam & actus ſuos ponunt in plurali.

13 Dubi. quia videtur quod Ioannes non baptizauerit Chriſtum, quia Matthæus dicit, tunc dimiſit eum, quia ſi dimiſit ergo non baptizauit? Reſpon. Remigius ſuper Matthęum exponendo, tunc dimiſit eum, id eſt, ad vltimum aſſenſum præbuit vt baptizaret eum.

14 Du. Cur Chriſtus cõfeſtim aſcẽdit de aqua? Reſpon. Chryſo. ſuper Matthæum quod hoc pertinet ad myſterium omnium qui poſtmodum fuerant baptizandi. Et ideo dicit confeſtim & non dixit ſimpliciter aſcẽdit, quia omnes qui baptizantur in Chriſto confeſtim de aqua aſcendunt. i. proficiunt ad virtutes & ad dignitatem ſubleuãtur cęleſtem. Qui enim in aquam ingreſſi fuerãt carnales & filij Adę peccatores confeſtim de aqua aſcendunt ſpirituales filij dei facti.

15 Dub. An cœli fuerint rupti, quia dicit, aperti ſunt cœli. Reſpon. San. Thõ. 3. par. 39. ar. 5. quod vt Hie. dicit ſup Matth. cœli aperti ſunt non reſeratione elementorum, ſed ſpiritualibus oculis. Sicut & Ezechiel in principio voluminis ſui apertos eſſe commemorat. Et Lyra dicit quod cœlum non fuit diuiſum, ſed videbatur aperiri ſicut fit in coruſcatione.

16 Dubi. An omnes qui aderant viderunt cœlos apertos? Reſp. quod nõ quia dicit tex. aperti ſunt ei, & non dicit abſolute, aperti ſunt. quod dixiſſet ſi omnibus patuiſſent prout etiã Chryſ. dicit ſuper Matthæ. quòd ſi ipſa creatura rupta fuiſſet nõ dixiſſet aperti ſunt ei, quia quod corporaliter aperitur omnibus eſt apertum. Vnde & Mar. 1. c. dicitur quod Ieſus ſtatim aſcendens de aqua vidit cœlos apertos.

17 Dubitatur. Quomodo aperti ſunt ei cœli cum nihil ſit clauſum oculis eius? Reſp. Chryſoſto. ſuper Matt. quòd ſicut ſecundum diſpenſationem humanam baptizatus eſt, ſic ſecundum humanam diſpenſationem aperti ſunt ei cęli. ſecundum autem naturam diuinam erat in cœlis.

18 Dubi. Cum Chriſtus etiam ſecundum naturam humanam in inſtanti conceptionis fuerit viator & comprehenſor. Ergo ſp ei aperti fuerũt cœli? Reſ. Remigius ſup Matt. quod licet ſp fuerint ei aperti cœli tñ hoc primo legitur ꝙ ei aperti fuerint, quia oĩbus renatis aperitur ianua regni cœleſtis. & vt glo. dicit. Tũc tãtus fulgor circũfulſit Chriſtũ in baptiſmo, vt empyreum videretur cœlum reſeratum eſſe quod ante non aduenerat.

19 Dubita. Qui viderunt ſpiritum dei deſcendentem ſicut columbam? Reſpond. gloſ. quod

Ieſus, & etiam Ioannes Baptiſta. vt dicitur Ioannis 1.

20 Dubitatur. Cum ſemper Spiritusſanctus manſerit in Chriſto quomodo nunc deſcendit? Reſpond. San. Tho. 3. par. q. 39. ar. 6. quòd ſic Aug. dicit. 15. de trini. abſurdiſſimum eſt dicere quòd Chriſtus cum 30. iam eſſet annorum accepiſſet Spiritumſanctũ, ſed venit ad baptiſmum ſicut ſine peccato, ita non ſine ſpiritu ſancto, ſi.n. de Ioanne ſcriptum eſt quòd Spirituſancto replebitur ab vtero m̃ris ſuæ, quid de homine Chriſto dicendum eſt, cuius carnis ipſa conceptio non carnalis ſed ſpiritualis fuit, ſed in baptiſmo venit Spiritusſanctus ſuper eum ad præfigurandum quòd baptizati verè & non fictè accipiant Spiritumſanctum.

21 Dubita. Cur apoſtolis apparuit in igne & non Chriſto? Reſp. S. Tho. vbi ſupra. q. ſuper apoſtolos apparuit in igne ad oſtẽdendũ feruorẽ quo corda eorũ erant cõmouẽda ad hoc quod Chriſtũ vbiq; inter preſſuras prædicarẽt. Et ideo etiam linguis igneis apparuit. Secundo etiam vt dicit Chryſoſt. ſuper Matth. cum oportebat delictis ignoſcere quod fit in baptiſmo, manſuetudo neceſſaria erat quæ demonſtrantur in colomba, ſed vbi adepti ſumus gratiam, reſtat iudicij tempus quod ſignatur per ignem.

22 Dub. Quomodo Spiritusſanctus qui eſt inuiſibilis viſibiliter deſcendit ſupra Chriſtũ? Reſp. S. Tho. vbi ſupra quod ſicut Chry. dicit ſuper Matt. in principijs ſpiritualium rerum ſemper ſenſibiles apparent uiſiones propter eos qui nullam incorporalis naturæ intelligentiam ſuſcipere poſſunt, ut ſi poſtea non fiant ex his, quæ ſemel facta ſunt recipiant fidem. Et ideo circa Chriſtum baptizatum corporali ſpecie ſpiritusſanctus uiſibiliter deſcendit: ut ſuper omnes baptizandus inuiſibiliter poſtea credatur deſcendere.

23 Dub. Cur potius in columbæ ſpecie quam in alia deſcendit? Reſp. San. Tho. ubi ſupra. q. propter tria. Primo propter diſpõnem quæ requiritur in baptizato, ut. ſ. non fictus accedat, quia ſicut dicitur Sap. 1. c. ſpiritusſanctus diſciplinæ effugiet fictum, Columba autẽ alias animal ſimplex eſt aſtutia & dolo carẽs, unde dicitur Mat. 10. Eſtote ſimplices ſicut columbæ. Secundo ad deſignandum ſeptem dona ſpiritusſancti, quæ columba ſuis proprietatibus ſignat. Columba enim ſecutus fluenta habitat ut inde uiſo accipitre: mergat ſe & euadat. quod pertinet ad donum ſapiẽtiæ per quam ſancti ſecus ſcripturæ diuinæ fluenta reſident; ut incurſum diaboli euadant. Item columba meliora grana eligit quod pertinet ad bonum ſcientiæ, qua ſancti ſententias ſanas quibus paſcant, eligunt. Item colũba alienos pullos nutrit quod pertinet ad donum conſilij quo ſancti homines qui fuerunt pulli .i. imitatores diaboli doctrinam nutriunt & exemplo. Item colũba non lacerat roſtro, quod pertinet ad donum intellectus quo ſancti bonas ſciencias lacerando non peruertunt hereticorum more. Item columba felle caret quod pertinet ad donum pietatis per quã ſancti ira irrationabili carent. Item columba in cauernis petræ nidificat quod pertinet ad donum fortitudinis quæ ſancti in plagis mortis Chriſti qui eſt petra firma nidum ponunt in ſuum refugium & ſpecie. Item colũba gemitum pro cauſa tu habet, quod pertinet ad donum timoris quo ſancti delectantur in gemitu pro peccatis. Tertio apparuit Spiritusſanctus in ſpecie columbę propter effectum propriũ baptiſmi quid eſt remiſſio peccatorum & reconciliatio ad deum. columba enim eſt animal manſuetum. Et ideo ſicut Chryſo. dicit ſuper Matthæum. in diluuio apparuit hoc animal ramum ferens oliuæ & communis orbis terrarum tranquillitatem annuntians. Et nunc etiam columba apparet in baptiſmo liberationem nobis demonſtrans. Quarto ad deſignandum communem effectum baptiſmi qui eſt conſtructio eccleſiaſticæ veritatis. Vnde dr̃ ad Ephe. 5. q. Chriſtus tradidit ſemetipſum, vt exhiberet ſibi glorioſam eccleſiã non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiuſmodi lauans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Et ideo conuenienter ſpiritusſanctus in baptiſmo demonſtratus eſt in ſpecie columbę quæ eſt animal amicabile & gregale. Vnde & in canticis canticorum. 5. dicitur de eccleſia. Vna eſt columba mea.

24 Dub. quia ſi ſpiritusſanctus apparuit in ſpecie columbæ vel ſimilitudine, aut ſicut columba non videtur quòd illa columba fuerit verum animal? Reſpon. Sanctus Tho. vbi ſupra. ar. 7. quòd illa columba fuit verum animal, quoniam ſicut Chriſtus non vſus fuit aliqua fictione. Et ideo verum corpus & non fantaſticum attulit: ita ſemper ſcilicet qui eſt ſpiritus veritatis non per fantaſticam columbam apetuit

tuit

mit ſed per veram formatam abſque miniſterio aliarum columbarum, ſed virtute diuina. Et licet dicatur quòd Spirituſſanctus deſcendit ſicut columba vel in ſpecie vel ſimilitudine, hoc non dicitur ad excludendum veritatem columbæ, ſed ad oſtendendum quòd ſpirituſſanctus nō apparuit in ſpē ſuæ ſubſtantiæ.

25 Dubita. An potuerit dicit quod columba eſſet deus. ſicut dicimus de Chriſto quod eſt deus? Reſpond. Aug. in ſermone de trini. quod non, quia non ſic fuit aſſumpta à Spirituſſancto in vnitate perſonæ ſicut aſſumpta eſt humana natura ex ſemper uirgine. Non enim columbam beatificauit Spirituſſanctus, aut ſibi in perſonæ ſuæ vnitatem coniunxit.

26 Dubita. ſuper quem venit columba, quia dicit venientem ſuper ſe? Reſpon. quod venit ſuper Ieſum. Et rationem aſſignat Hiero. dicens. Sedit autem columba ſuper caput Ieſu, ne quis putaret vocem patris ad Ioannem factam non ad dominum.

27 Dubita. Quid actum ſit de illa columba; Reſpon. Sanctus Tho. 3. part. q. 39. ar. 6. quod peracto officio ſuo redacta eſt in primordialem ſeu præiacentem materiam ex qua formata fuit.

28 Dubita. Cur vox patris non emiſſa fuit in tempore natiuitatis Chriſti ſicut nunc in baptiſmate? Reſpon. Sanc. Tho. vbi ſupra. ar. 8. quòd in baptiſmo Chriſti qui fuit exemplar noſtri baptiſmi demonſtrari debuit quod in vero baptiſmo perficitur. Baptiſmus autem quo baptizantur fideles conſecratur in inuocatione & virtute trinitatis ſecundum illud Matthæi vlti. c. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris & filij & Spirituſſancti. Et ideo in baptiſmo Chriſti vt Hiero. dicit myſterium trinitatis demonſtratur. Dominus enim in natura humana baptizat, Spirituſſanctus deſcendit in habitu columbę patris vox teſtimonium perhibentis in filio auditur. Et conueniens fuit, vt in illo baptiſmo pater declararetur in voce. Et licet in natiuitate eſſet filius dei. Tamen eius deitas tunc non debuit omnibus manifeſtari, ſed magis occultari in defectibus infantilis ætatis, ſed quando iam peruenit ad perfectā ætatem in qua oportebat eum docere & miracula facere & homines ad ſe conuertere, tunc teſtimonio patris erat eius diuinitas manifeſtanda, vt eius doctrina credibilior fieret, & hoc præcipue in baptiſmo per quē homines renaſcuntur in filios dei adoptiuos.

29 Dubita. Quis formauit illam vocem? Reſpon. S. Th. vbi ſupra. quod ſicut tota trinitas operata eſt humanam naturam in Chriſto & etiam columbā, ita etiam & formationem vocis, ſed tamen in voce declaratur ſolus pater vt loquēs, ſicut naturam humanam ſolus filius aſſumpſit, & ſicut in columba ſolus Spirituſſanctus demonſtratus eſt, vt patet per Aug. in libro de fide ad Petrum.

30 Dub. Quid ſingulariter in Chriſto demonſtratum fuit ex illa voce, cum omnes per baptiſmum efficiamur filij dei? Reſpon. Hilarius in libro de trinitate dicens. Non ſolum nomine conteſtatus eſt eum eſſe filium, ſed proprietate: multi enim nos filij dei ſumus, ſed non talis eſt hic filius. Hic enim & proprius & verus eſt filius origine non adoptione, veritate, nō nuncupatione, natiuitate, non creatione.

31 Dubitatur. Quia non videtur vera illa vox cum dicit. filius meus dilectus, quia magis dilecta fuit humana natura quàm filius. quia ad Ro. 8. dicitur proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum? Reſp. Sanctus Tho. prima parte. q. 20. arg. 4. quòd deus Chriſtum diligit. non ſolum pluſquam totus genus humanum, ſed etiam magis quàm totam vniuerſitatem creaturarum, quia ſcilicet ei magis bonum voluit, quia dedit ſibi nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt deus verus eſſet nec eius excellentiæ deperiit ex hoc quod deus dedit eum in mortem pro ſalute humani generis. quinimmo ex hoc factus eſt victor glorioſus factus eſt enim principatus ſuper humerum eius, vt dicitur Eſaiæ. 9. c.

32 Dubitatur. Quomodo intelligitur illud in quo mihi complacui? Reſp. Remig. ſuper Matthæum, quòd ſi ad humanitatem Chriſti referatur ſic legatur, in quo mihi complacui, quia iſtum ſolum reperi ſine peccato. Si vero legatur in quo mihi complacui, ſubaudiatur placitum meum conſtituere, vt per eum agerem quæ agenda ſunt, ſcilicet genus humanum redimerem.

33 Dubi. Ad quid venit illa vox patris cū Chriſtus ſciret ſe eſſe filium dei abſque illa voce, Reſpon. Beda ſuper Lucam. quòd non per hoc ipſe filius quod neſciebat docetur, ſed nobis quid credere debeamus oſtenditur.

34 Dubitatur. cum Lucas dicat vocem dixiſſe. tu es filius meus. Cur Matthæus dicit, hic eſt filius meus. Reſp. Aug. de conſenſu Euan. dicens:

cens. q̄ vtrūq; dictū ad candē ſnīam explicandā valet. Vox.n.cęleſtis vnū horum dixit, ſed Matt. oſtendere voluit ad id valere qđ dictū eſt, Hic eſt filius meus vt illis,q̄ potius audiebant, indicaretur q̄ ipſe eſſet filius dei. Nō.n. Chriſto indicabatur qui ſciebat,ſed audiebant qui aderant propter quos etiā ipſa vox facta eſt.

35 Dub. Cū Lucas dicat in te cōplacuit mihi, cur Mat.dicit in te mihi cōplacui? Reſp. Aug. vbi ſupra dicēs. Si quæritis quid horū illa voce ſonuerit qđ libet accipe dū intelligas eos qui non eandem locutionem retulerunt eandem retuliſſe ſententiam. Quod enim deus in filio ſibi complacuit admonetur aliquis ex eo quod dictum eſt in te complacuit mihi, ſeu hoc intelligatur eſſe dictū ab oibus euangeliſtis tanquā diceretur in te cōplacitū meū conſtitui. Hoc eſt implere quod mihi placet.

ALLEGORICE.

Figurat hiſtoria huius euāgelij omnia quæ ad baptiſmū noſtrū requiruntur & vtilitates inde emergētes. Et ſubiecta primo quidē baptiſmi.quæ quinq; ſunt.ſ.baptizās,baptizandus,materia,forma & intētio. Baptizans fuit Ioānes in quo miniſtri baptiſmi ſanctitas deſignat. Baptizādus fuit Chriſtus noſtrū baptiſmū cōſecrās tactu ſuæ mūdiſſimæ carnis vim regeneratiuā cōtulit aquis & p ipſum denotatur,q̄ quilibet baptizādus debet eſſe humilis & cū humilitate apud baptiſmū venire,humilitas nāq; Chriſti in quatuor notatur. Primo, quia venit Ieſus.ſ.ſaluator & auctor ſalutis & nō indigēs ſalute. Secundo,quia ad Iordanem vbi creator elemētorū ſubiecit ſe vili elemento. Tertio,quia ad Iordanē.ſ. hoīem ſicut dñs ad ſeruū, Rex ad ſcutiferū,ſol ad Luciferum. Quarto,vt baptizaretur ab eo.ſ. fons à riuo, plenitudo à ſtella. Auctor baptiſmi ad baptiſmi miniſtrū. Materia fuit aqua magis conueniēs cōior cæteris liquoribus ad baptiſmum, exiſtēs.ibi ad Iordanē. Forma notatur p teſtimoniū trinitatis docēs nos baptizare, in nomine patris & filij & ſpūſſancti. Et iſta eſt forma noſtri baptiſmi. Fuit.n. ibi pr̄ in voce,filius in carne & Spūſſanctus in colūbæ ſpecie intētio cōſequitur formā. voces .n. ſunt ſigna eorū quæ ſunt in aīa,paſſionum. Et ideo miniſter quēamodū profert verba, ita debet habere intētionē correſpōdentē ad verba. Vtilitates nobis ex baptiſmo prouenietes notātur. Primo,q̄a Chriſtus baptizatus cōfeſtim aſcēdit de aqua p qđ notatur in nobis gratiæ infuſio. Homo.n. p baptiſmū liberatus à culpa ad virtutē ſtatim aſcēdit. Secūdo apertū eſt cęlū,p qđ notatur p baptiſmū aſcēdentis euolatio. Tertio deſcendit Spūſſanctus corporali ſpecie, ſicut colūba in ipſum p qđ notatur q̄ baptiſmus facit hoīem tēplum Spiritusſancti. Quarto vox patris facta eſt.hic eſt filius meus dilectus, in quo notatur p baptiſmū de filio iræ baptizatus fit filius gratiæ. Et per hanc vocē notātur quinque dignitates & excellentiæ Chriſti qui fuit auctor noſtri baptiſmi. Cū.n. dicitur hic eſt, cōmendatur à vera exiſtentia, quia ſolus deus hēt verū eſſe oē.n.eſſe à forma eſt. Deus aūt forma eſt ſine materia. Vñ Exo. 3.c. Qui eſt miſit me ad vos. Cū dr̄ filius commendatur à ſimilitudinis paternę cōuenientia quia filius dr̄ imago patris. Cum dr̄ meus cōmendatur à ſubſtātiæ indifferentia dicitur enim meus.i.mihi ſubſtātialis. Cū dicitur dilectus cōmendatur ab amoris beneuolentia, Ideo pater diligit filiū & oīa quæ hēt pr̄ dedit in manu filij. Cū dr̄.in quo mihi cōplacui.cōmēdatur à ſpeciali cōplacētia Vñ nota q̄ placitū eſt quieta volūtas. Vñ cōplacui.i.cū Spūſancto in filio ſm naturam aſſumptā quieui.

TROPOLOGICE.

Quam ſolerter & reuerenter ad baptiſmū & ad alia ſacramenta eccleſię accedere debeamus ex hoc ſacro euāgelio inſtruimur. Primo, quòd ſponte & non coacte ibi venit. Secundo quòd propter ſalutem & non propter hypocriſim ibi Ieſus quæ eſt ſaluator & ſalus noſtra. Tertio quòd fugiamus voluptuoſas delectationes ſæculi & volubiles ibi à Galilæa, quæ eſt rota volubilis. Quarto quòd diſcutiamus conſcientiam noſtram & effundamus riuum lachrymarum pro peccatis patratis ibi in Iordanem, qui eſt riuus iudicij. Quinto, vt quæramus meliores ſacerdotes & miniſtros, quoniam maiorem habemus ad eos deuotionem, vbi ad Ioannem qui fuit ſanctus ex vtero matris ſuæ, & doctus quis propheta & pluſquam propheta, quoniam ſola bonitas vitæ nō ſufficit in miniſtro,ſed in eo debet eſſe ſcia diſcernendi inter peccatū & peccatū. Sexto vt intētio noſtra ſit baptizari.i.ablui à peccatis p cōfeſſionē. ibi. vt baptizaretur ab eo. Itē edocemur reuerentiā exhibere deo & eius ſacramētis & cæteris ſpectātibus ad cultum diuinum ibi. Ioannes autem prohibebat eum dicens. Ego à te debeo baptizari & tu venis ad me. Qui licet eſſet ſanctificatus in

vtero

vtero & ſciret ſe deſtinatum vt baptizaret Chriſtum, tamen officium ſibi iniũſtum recuſabat multũ. Et ideo cantat Eccleſia, Baptiſta contremuit & non audet tangere ſanctũ Dei verticẽ, ſed clamat cũ tremore ſanctifica me ſaluator, & tamẽ nullus eo maior inter natos mulierum ſurrexit. videant magnates iludentes, & cæteri nobiles ac vulgus quam reuerẽtiam ſacris locis exhibeant deambulando per templa, de terrenis & prophanis colloquẽtes dum diuina celebrantur officia apud altaria, ſtantes & ipſis brachiis inherentes. Et pletique dum eleuatur ſacratiſſimum corpus Chriſti nequaquam genua flectentes. & tamẽ deus ſic permittit quod non permittebat in ueteri lege, ſed tãgentes archam Dei uel altaria propinquantes, niſi eſſent leuitę morte plectebantur, ſed aduertant dictum Euangelij ibi, ſine modo, quoniam tandem implebitur omnis iuſtitia diuina in futuro iudicio contra tales, ideſt de ipſis. Inſtruimur quoque ut cum mũdati fuerimus a peccatis ſtatim relinquamus ea, & merite, & corpore ne ab ipſis contaminemur. ibi baptizatus autem Ieſus confeſtim aſcendit de aqua, & ſic ſi egerimus aperientur nobis cęli & ſpirituſſanctus habitabit in nobis, & paterna uox uocabit nos dicens. Venite filij, audite me quoniam gaudium magnũ eſt in cœlo ſuper pœnitentia peccatorum, & ſic complacitum eſt Deo ſic conuerti ab iniquitate ad iuſtitiam.

ANAGOGICE.

Maxima Dei beneficia nobis collata ſi mẽtem contemplationi dederimus ex hoc Euangelio perpendemus. Primo quidem myſteriũ incarnationis deſignatur. Dum dicitur, venit verbum Dei carnem ſumere humanam. Ieſus vt nos ſaluaret a Galilæa totam voluendo rotam a patre egrediens & ad ipſum regrediẽs, ad Iordanem riuum iudicium uolens propter nos iudicari a Pilato, à ſacerdotibus dicentibus reus eſt mortis. Ad Ioannem hominem, quia hominem induere dignatus eſt ut baptizaretur, ideſt ſubmergeretur a tribulationibus eum circundantibus, quoniam aquæ tribulationis intrauerunt uſque ad animã eius. Ioannes autem prohibens ſignificat Petrum dicentem, abſit a te domine. Ieſus dicens Sine modo, figurat quod dixit Petro vade retro, non enim ſcis ea quæ Dei ſunt, ſic enim decet nos implere oẽm iuſtitiam, & ſic Petrus dimiſit cum baptizatus. i. ſubmerſus in mortem cõfeſtim aſcendit de ſepulchro. ſcilicet tertio die, nec paſſus eſt Deus Chriſtum ſuum uidere corruptionem, & aperti ſunt ei cœli ſuper quos aſcendit & deſcendit ſpirituſſanctus ad diſcipulos per eum miſſus, & tantum dilectus a patre ꝙ data eſt ſibi omnis poteſtas in cælo & in terra cum eius vnigenitus filius ſit in quo ſibi complacuit redimendo genus humanum per ſuam ſanctiſſimam paſſionem.

DOMINICA PRIMA POST octauam Epiphaniæ.

Nuptiæ factæ ſunt in chana Galileæ. Ioan. 2.

Hiſtoria huius Euãgelii facta eſt anno Chriſti 31. die 6. Ianuarij.

HISTORICE.

Celebratis in chana Galileæ nuptiis quibus Dei genitrix ſemper uirgo intererat, ad quas ipſe Ieſus eiuſque diſcipuli aduocati fuere. Cum inter conuiuandum uinum defeciſſet, id mater nato intimauit, cui cum dominus reſpondiſſet nequaquam hoc ad eorum curam attinere, cum eius necdum aduenîſſet hora. miniſtris ut quicquid eis imperaret ipſa vt protinus exequerentur iuſſit. Verum ex ipſius domini iuſſu cum ſex aqua impleſſent hydrias ad Iudæorum purificationem præparatas duarum, ſeu ternarum capacitatis metretarum, ut haurirent architriclino propinarent imperauit, guſtui autem architriclinus offerens reique geſtæ ignorans cauſam, quodque miniſtri ſe aquam hauſiſſe ueraciter ſciret ſponſum increpat architriclinus, quod optimum in finem ſeruaſſet uinum more cæterorum aduerſo. qui primo recumbentibus bonum poſtremo uero uino madefactis deterius offerunt uinum. Signorum igitur a Chriſto factorum hoc primum fuit. ſuam in aperto gloriam oſtentans in quem ob id eius crediderunt diſcipuli.

LAtentia dubia in medium deducam & ſoluam.

1 Dubitatur. Qui fuerunt ſponſus & ſponſa in iſtis nuptiis? Reſpondet quod ut colligitur ex dictis Hieronymi ſuper prologo Ioannis Euangelij. Sponſus fuit Ioannes Euangeliſta. & idem videtur ſentire Aug. in gloſ. Et ad hoc faciat quod mater Ieſu erat ibi quæ non fuiſſet, ſi alterius, ꝙ Ioãnis ſui nepotis fuiſſent. Et pp hoc uocatus

tus fuit tanquam conſanguineus. Idem quoq; tenet dominus Albertus magnus ſuper Ioannem. Sponſa vero fuit, vt dicit idē Albertus & refert dominus Cardinalis de Turræ Cremata ſuper hoc euangelio, vna de virginibus Deo conſecrata quæ poſtea cum matre Ieſu permanſerit. Et idem de ſponſo tenent Sanctus Tho. 2.2.q 186.ar.4. Et Lyra in hoc paſſu. Et vt dicit Auctor de vita Chriſti ſponſa vocata fuit Anachita.

2 Dubitatur. Quid eſt Chana Galileæ. Reſp. Alcuinus & Magiſter hiſt. ſcho. quòd eſt vicus in prouincia Galileæ in qua villa dicit Landulphus de vita Chriſti oſtenditur locus vbi ſteterunt hydriæ, & triclinium vbi ſteterunt menſæ, & deſcēditur ad ea per plures gradus ſub terra, quod accidit forte propter ruinas & frequentes deſtructiones.

3 Dubitatur. In qua domo fuerunt factæ dictæ nuptiæ? Reſp. quòd vt colligitur ex præmiſſis fuerunt factæ in domo Zebedęi cuius filius erat ipſe Ioannes euangeliſta.

4 Dubitatur. An ad has nuptias fuerit vocatus Ioſeph vir Mariæ? Reſpon. Magiſter hiſt. ſcho. Quod Ioſeph non fuit vocatus, ſed vxor eius. Vnde quidam dicunt Ioſeph mortuum. Et ſemper virginem tranſiſſe in cuſtodiam filij ſui, quia nec etiam deinceps de eo legitur in euangelio. Semper virgo autem erat tunc quadragintaquinque annorum. vt dicit S. Vin.

5 Dubitatur. Cum in nuptijs fiant multæ diſſolutiones, quomodo Chriſtus voluit intereſſe? Reſpond. quod vt dicit Beda in hom. quod dominus iuit ad nuptias vt oſtenderet in nuptijs debita caſtitate celebratis nullā culpam eſſe. Item & vt fidem aſtrueret, & hæreſim. detrahentium nuptiis extirparet ac diſcipulos per miraculum poſt ibi factum in fide confirmaret.

6 Dubitatur. Cur euangeliſta non ponit proprium nomē ſemper virginis ſed dicit, & erat mater Ieſu ibi? Reſpon. quòd Ioannes euangeliſta poſt omnes alios ſcripſit, & cū iam vbiq; eſſet diuulgatum nomē ſemper virginis, ideo non nominauit eam nomine proprio, ſed aſſeruit eam eſſe matrem Ieſu, quia multi hæretici dicebant contrarium.

7 Dubitatur. Cur vocatus fuit Ieſus & diſcipuli eius ad nuptias? Reſpond. quod vt ex præmiſſis apparet ipſe dominus fuit vocatus, qa conſanguineus ſponſi. Diſcipuli autem propter honorem magiſtri.

8 Dubi. an vinum defecerit à caſu, vel quomodo? Reſpon. quòd vt poteſt colligi ex dictis Origenis in quadam homel. hoc diuina diſpenſatione factum eſt, vt Ieſus inciperet miracula facere vt poſtmodum diſcipuli eius crederent in eum.

9 Dubita. Cur ſemper virgo ſolum nunc & nunquam antea rogat filium ſaltem implicite vt miraculum faciat? Reſp. Chryſoſt. ſuper Ioan. di. dignum autem eſt quærere vnde venit in mentem matri magnum quid imaginari de filio neque enim ante miraculū fecerat. Sequitur enim hoc fecit initium ſignorum Ieſus, ſed reuelari incipiebat, & à Ioanne & ab aliis quæ ad diſcipulos dixerat, ſed ante hæc omnia ipſa conceptio, & ea quæ poſt natiuitem facta ſunt maximam ei de puero impoſuerunt extimationem. vnde Lucas dicit. Maria autem conſeruabat omnia verba hęc conferens in corde ſuo. Cuius igitur gratia non ante miraculum eum incitauit, nam antea vt vnus multorum ita conuerſabatur vnde non præſumebat mater ei tale quid dicere, quia vero audiuit quod Ioannes ei teſtificatus eſt & quòd diſcipulos iam haberet de reliquo confidenter rogat.

10 Dub. Cur ſaluator non vocat ſemper virginem matrem vel ſaltem proprio nomine, ſed communi dicens, mulier? Reſpond. Lyra poſt Auguſt. quòd Chriſto competebat facere miracula ſecundum diuinam naturam quā à matre non habuit. Ideo prædicto modo reſpondendo matri oſtendere voluit quòd in hoc nō tenebatur ei obedire, quia in natura diuina nihil habuit à matre, nec per cōſequens cum ea aliquod eſſe commune. Ideo dicit, quid mihi & tibi eſt mulier, quaſi dicat virtutem faciendi miracula à te non habeo.

11 Dubit. Cur dicit nondum venit hora mea, cum tamen poſtea fecerit miraculum? Reſp. Lyra poſt Augu. quia Chriſtus humanitatem in qua paſſus eſt traxit à matre. Ideo dicit nōdum venit hora mea, id eſt, tempus patiendi in natura quā habeo a te, & tūc te recognoſcā & tibi condeſcendā. vnde & tunc eā recōmendauit Ioanni. vt habetur Ioan. 19. c. Chryſo. autem exponit ſic, ſed & propter aliam cauſam vt non ſuſpecta eſſent miracula, quæ fiebant. ab his enim qui indigebant rogari oportuerat non à matre, voluit oſtēdere quoniam omnia decenti tempore operabatur non ſimul omnia faciens, quia confuſio quædam eſſet.

eſſet. Et ideo ſequitur, nōdū venit hora mea, id eſt, nondum cognitus ſum his qui abſunt, ſed neque ſciunt quoniam defecit vinum, ſi ne prius eos hoc ſentire. qui enim neceſſitatem non præſentic, neque beneficij grandem ſuſcipiet ſenſum.

12 Dubit. Quia ex his videtur quod Chriſtus ſubijceretur neceſſitati temporis, vt non poſſet aliquid operari niſi adueniret hora ſiue tempus? Reſpond. Auguſt. ſuper Ioan. quòd ideo dicit. Nondum venit hora mea. quia in poteſtate habebat quando moreretur. ſed nōdum videbat eſſe opportunum vt illa poteſtate vteretur, vocandi erant diſcipuli annunciandum erat regnum cœlorum. faciēdæ erāt virtutes, commendanda erat humilitas domini in ipſa compaſſione mortalitatis. At vbi tantum fecit quantum ſufficere iudicauit. Venit hora non neceſſitatis, ſed voluntatis, non coactionis, ſed poteſtatis. Et Lyra exponit ſic. Nondum venit hora mea, id eſt hora conueniens faciendi miraculum à me ſolo cognita & huic conſonat litera ſequens, quia mater Ieſu ex eius reſpōſione nō oſtēdit petitionem ſuam repulſam, ſed conuenienter dilatā. Vnde ſequitur dicit mater eius miniſtris &c.

13 Dubitat. Quomodo poterat ſcire ſemper virgo Chriſtum debere facere miraculū, quia dixit miniſtris, quodcunque vobis dixerit facite? Reſpond. Beda in homel. quodcunque vobis dixerit facite quaſi diceret. Licet abnegare videatur tamen faciet. Nouerat enim matrem eum pium & miſericordem.

14 Dubitatur. Cur hæc dixit ipſa miniſtris coram Ieſu? Reſpond Chryſoſt. ſuper Ioan. quòd adduxerat ad eum miniſtros vt à pluribus fieret petitio.

15 Dubitatur. Quid ſit hydria? Reſpon. Beda & Lyr. quòd hydriæ vocantur vaſa aquarum receptui parata quoniā aqua græcè ydor dicitur. Et Auguſt. ſuper Ioan. 3. hydria græco nomine appellatur tanquam ſi aquarum diceretur.

16 Dubitatur. Quid ſignificat quod dicitur ſecundum purificationem iudæorum? Reſpon. Lyra poſt Alcuinum, quòd illa purificatio iudæorum erat inter traditiones ſeniorū & phariſeorum, & erat vt crebro ſe lauarēt facit ad propoſitum quod habetur Marci. 7. cap.

17 Dubi. Quid eſt metreta? Reſpon. Lyra poſt Auguſt. allegando Iſid. 16. Ethi. quod eſt menſura quædam. Mitron enim menſuram dicunt græci. & vt dicit Iſidorus metreta capit decem ſextarios & ſextarius & continet duas libras.

18 Dubitat. Quomodo intelligitur binas vel ternas? Reſpond. Beda in homel. quòd non ita accipiendum eſt quod aliæ binas, aliæ ternas, ſed eædem ipſæ caperent binas, quæ etiam ternas. Glo. vero dicit binas vel ternas extimantis eſt hoc dicere vt ipſas diceret binas quaſi ternas.

19 Dubit. Cur Chriſtus non fecit miraculum ante impletionem hydriarum? Reſpon. Chryſoſto. ſuper Ioan. di. Si hoc feciſſet multo mirabilius fuiſſet, ſed aliud eſt ſubſtantiā in aliā qualitatem tranſmutare & ipſam ſubſtātiam ex nihilo facere. quod quidem mirabilius eſt, ſed non ita videtur credibile multis. Propterea enim multotiens à miraculorum magnitudine abſtinet volēs magis credibile eſſe qđ fiebat, cum hoc & peruerſa dogmata euertit, quia enim ſunt quidā qui mundi conditorem alium eſſe dicunt plura miraculorum ex ſubiectis ſubſtantijs facit. ſi enim contrarius ei eſſet qui conditor eſt mundi non vtique alienis vteretur ad proprie virtutis demonſtrationem.

20 Dubi. Cur ipſe non impleuit hydrias? Reſpond. Chryſoſt. ſuper Ioan. quòd ipſe non fecit. ſed hoc iubet miniſtris, vt teſtes haberet eius quod faciebat.

21 Dubi. Cur in numero ſenario dūtaxat erāt hydriæ. Vide in ſenſu allegorico.

22 Dubi. Quis erat Architriclinus? Reſpon. Alcuinus ſuper Ioannem quòd triclinum eſt ordo trium lectorum. cliuem lectum ſignificat. Architriclinus eſt princeps triclini. i. primus inter conuiuas qui more antiquo in lectis diſcumbebant.

13 Dubi. Cur dominus potius præcepit portari aquam vinum factum architriclino quàm cæteris diſcumbentibus? Reſpon. Chryſo. ſuper Io. quia aliqui poſſent dicere quòd conuiuæ ebrij erant & ſenſus iudicantium corruptus vt neſcirent vtrum aqua vel vinum eſſet. Hi autem quibus miniſtratio conuiuiorū credita eſt maxime vigiles ſunt vnum opus habentes vt ornate & ordinate omnia diſponantur, ideo in teſtimonium eorum, quæ fiebant. dixit dominus, ferte architriclino propter euigilantem eius ſenſum, & non dixit propinate diſcumbentibus.

24 Dubitat. Cur dominus nihil dixit conuertendo aquam in vinum? Reſp. Chryſ. & Sanct.

Vincen

Vincen. in Sermone 1. huius dominicæ, quod Chriſtus paulatim uolebat cognoſci ſuorum ſignorum uirtutem & diuinitatem latentem manifeſtari. Ideo cum adhuc purus homo crederetur miraculum uini fecit, abſque aliquo verbali præcepto, ſed ſola voluntate diuinitatis. Vnde nec uoluit ipſe reuelare quod factum erat, ſed miſit hauriri & ferri architriclino.

25 Dub. Cur potius architriclinus uocauit ſpõſum quàm miniſtros? Reſp. Chryſo. ſuper Ioã. q ideo quia ſponſus maxime poterat conſpicere quod fiebat. Miniſtris autem non fuiſſet creditum tale teſtimonium perhibentibus.

26 Dub. Cur ſponſus nihil reſpondit architriclino? Reſp. Chryſo. ſuper Ioan. dicens. q probabile eſt ſponſus aliquid reſpondiſſe, ſed Euãgeliſta hoc prætermittit, tangens ſolum id quod neceſſarium eſt ſcire. ſ. quando uinum ad quam fecit.

27 Dub. Quia non uidetur quod omnis homo primum bonum uinũ ponat, quia multi ſunt non habentes bonum uinum, imo nec aliquod uinum, qui non poſſunt ponere? Reſpon. quòd ſic intelligitur dictum architriclini, omnis homo habens plura uina in conuiuiis primo bonum uinum ponit, & poſt quod deterius eſt.

28 Dub. Cur ita agunt homines ponendo bonum uinum? Reſp Ly. quòd tunc ſenſus eſt uiuax & poteſt diſcernere uini bonitatem & diſcurrere, non autem cum fuerint inebriati.

29 Dub. Quod nõ quia omnes in conuiuiis inebriantur? Reſp. ſecundum grammaticos, & ut dicit Catholicõ. ebrius dicitur ille qui multum bibit aliquando. ebrioſus uero qui ſæpe inebriatur. cum igitur in conuiuiis ut plurimũ multum bibant homines, & multus potus ſoleat inducere ebrietatem, ideo dicitur cũ inebriati, ut hic ponatur defectus qui eſt inebriati pro cauſa quæ eſt multum bibere per figuram methonomiæ, licet etiam plerique, & ut plurimum in communis inebrientur, & ſi non omnes, & eſt etiam hic figura ſinecdoche.

30 Dub. Cur aquam conuerſam in uinum uocat architriclinus uinum bonum? Reſp. S. Thomas. 3. parte. q. 44. quod ut Chryſo. dicit talia ſunt Chriſti miracula, ut multo his quæ per naturam ſpecioſiora fiant. Vinum igitur ex aqua factum uinum ex natura procreatum excedebat bonitate & ſuauitate.

31 Dubit. Quia non uidetur quod hoc fuerit primum miraculum factum a Chriſto: quia in natiuitate apparuerunt Angeli ſtella, magos perduxit, & plura narrantur facta per ipſum miracula in libro de infantia Saluatoris? Reſp. ſan. Tho. 3. par. q. 43. ar. 3. quod hoc fuit primũ miraculum factum a Chriſto, ut Euangelium atteſtatur. Illa uero miracula quæ dicitur feciſſe in pueritia mendacia ſunt & fictiones cætera autem facta in natiuitate fuerunt miracula patris quæ etiam in baptiſmo uoce proteſtatus eſt eum eſſe filium dilectum. uide in octaua Epiphaniæ. in primo Euang. dub. 15.

32 Dub. Quia uidetur quòd alibi ante hoc miraculum fecerit miracula, quia dicitur in textu hoc initium ſignorum fecit Ieſus in chana Galileæ. Ergo alibi fecerat iam miracula? Reſpon. hoc dicitur non quòd alibi antea fecerit, ſed quia primum ſignum ab eo factum, & ibi fit punctus, factum ſupple fuit in Chana Galileæ.

33 Dub. Cum tantam uirtutem haberet faciendi miracula ante cur expectauit uſque ad illas nuptias? Reſp. ſan. Tho. ubi ſupra quòd Chriſtus debuit facere miracula cum uellet incipere docere, ſed debuit incipere docere in perfecta ætate & non ante, quæ eſt ætas. 30. annorum. ideo non ante debuit facere miracula q̃ perfectam ætatem attigiſſet. Item eius miracula ita debebant diuinitatem oſtendere, ut crederetur veritas humanitatis ipſius. Et licet a principio uirtus diuina ad miracula facienda eſſet in ipſo, non tamen in pueritia decenter ut dicit Chryſo. ſuper Ioannem, debebat incipere miracula facere, quando exiſtimaſſent fantaſma eſſe incarnationem, & ante opportunum tempus cruci eum tradidiſſent. Vide in octaua Epiphaniæ in Euang.. Venit Ieſus a Galilæa. dub. 28. & in Euangelio uidit Ieſum Ioannes uenientem. dub. 15. Item dub. 11. in hoc Euangelio.

34 Dub. Quomodo manifeſtauit gloriam ſuã quam oculus uidere, nec auris audire, nec in cor hominis aſcendere poteſt? Reſp. quòd nõ intelligitur quod manifeſtauerit gloriam regni cælorũ. Sed ut dicit Ly. poſt Alchuinum manifeſtauit diuinitatis potentiam, quia ipſe eſt rex gloriæ qui ſicut dominus elementa mutabat.

35 Dub. Si diſcipuli ſequebantur eum ante nuptias. ergo ante credebant in eum? Reſpõ. ſanctus Tho. 3. par. q. 43. ar. 3. quod crediderunt in eum diſcipuli eius, non quod tunc primum crede-

crediderint; ſed quia tunc diligentius & perfectius crediderint, vel diſcipulos vocat qui futuri erant diſcipuli, ſicut exponit Aug. in lib. de conſenſu euangeliſtarum. Et Lyra dicit quòd aliqui de nouo crediderunt, & illi qui prius crediderant, vt Andreas & alij per hoc in fide ſolidati fuerunt.

ALLEGORICE.

Chana Galileæ ſecundum glo. i. zelus trãſmigrationis ibi nuptiæ, qa hi digni ſunt Chriſto qui feruore deuotionis de vitijs ad virtutes, de terra ad cęlum tranſmigrãt. Mater ibi? cuius vterus thalamus fuit de quo ſponſus proceſſit. Vocatus eſt Ieſus deſiderio procedentiũ patrum, & diſcipuli vt miniſtri in nuptijs, vinum defecit, quia ſenſus legis per corporalẽ expoſitionem phariſęorum à ſua priſca virtute ceperat deficere, ſed Chriſtus aquam in vinum conuertit dum quæ carnalia videbantur ſpiritualia oſtendit & ſuperficiem literæ plenam cœleſti virtute videre fecit. Chriſtus .n. in prophetis nondum manifeſtatus quaſi vinum in aqua latuit, ſed cum operuit eis ſenſum vt intelligerẽt ſcripturas vino inebriauit & mentes à carne alienauit. Scripturæ autem ſunt lex & prophetæ & pſalmi. Hæ omnes ſecundum literam aqua inſipida, ſecũdum ſpiritum vinum. ſex hydriæ ſex ætates quarũ nulli defuit prophetiam. Incipit .n. ab exordio mundi, & eſt prima ætas ab Adam uſque ad Noe. Secunda vſque ad Abraham. Tertia vſque ad Dauid. Quarta vſque ad tranſmigrationem Babylonis. Quinta vſque ad Ioãnem Baptiſtam. Sexta vſque ad finem mundi. In his ergo ætatibus erant hydriæ, id eſt corda hominum receptui ſcripturarũ dei parata poſita in exemplum viuendi & credendi, lapidea .i. fortia in Chriſti lapide, ſecundum purificationem iudæorum, quia illi tantum populo iudæorũ, lex data eſt, gratia p Chriſtũ facta eſt oibus. Videamus quę in ſingulis ætatibus quaſi in hydrijs aqua fuerit & quomodo in vinum mutatur. In prima Abel à fratre occiditur. & hic pęnam, ille laudem accipit. In hac ſi quis innocẽtiam Abel ſequitur & malitiam Chain fugit aquã effluentem & reficientem bibit. Si vero Chriſtum in eodem à iudæis occiſum intelligit de aqua vinũ bibit, ſic in alijs omnibus huius ætatis. In ſecunda. Noe in archa propter iuſtitiam ſaluatur, diluuio mundus perit. Si quis hoc exemplo à vitijs ſe corrigit aquam ſalutarem bibit, ſed ſi in archa eccleſiam quæ cuncta animalia, id eſt omnes gentes recipit id aqua baptiſmum intelligit huiuſmodi vinum bibit. In tertia Abraham obediens pro filio offert arietem, qui hinc obedientiam dicit, bibit de hydria tertia aquam, ſi quis in Iſaac diuinitatem intelligit in arietem carnem Chriſti vinum bibit. In quarta Dauid humilis regnat. Saul ſuperbus eijcitur: in hac ſi quis diſcit humiliari aquam bibit, ſi regnum Chriſti intelligit vinum bibit: In quinta peccans populis captiuatur, poſt reducitur. Hinc ſi quis ſcit pœnitentia corrigi aquam bibit. Si de captiuitate peccati populum deliberari intelligit vinum bibit. In ſexta Chriſtus circumciditur, offertur in quo ſi quis diſcit ſuis ſacramentis ſubijci aquam bibit. ſi in vera octaua depoſitionem totius mortalitatis & ad deum intrationem intelligit vinum bibit, ſpiritualem ſenſum in ſcripturis apponere diſcipulis eſt aquam in vinum conuertere, binæ metretæ intelliguntur in gentibus & iudæis ipſæ ternæ à tribus filijs Noe diſſeminatæ impleuerunt hydrias vſque ad ſummum, quia nullum tempus fuit à ſalutari doctrina vacuum. triclinium tres ordines diſcumbentium, id eſt doctores continentes coniugati. Architriclinus aliquis legis peritus qui bibit ſpiritualem ſenſum legis, vt paulus qui neſciebat vnde eſſet quia prius neſciebat ſpiritum in litera. Miniſtri autem ſciebant vt Eſaias & cæteri prophetæ. Et tunc vocat ſponſum, id eſt Chriſtum.. Architriclinus, id eſt Paulus quando confeſſus fuit Chriſtum eſſe filium dei. Et dicit. Omnis homo primo bonum vinum ponit, id eſt carnales primo aliqua vera proponunt vt ad falſa deſcendant. Sed deus primo poſuit ſub velamine & nunc bonum vinum per Chriſtum dedit aperiendo nobis ſcripturas & vmbram veteris legis in lucem & veritatem. Manifeſtando gloriam ſuam, id eſt diuinitatem ſuam propter quod nos omnes qui ſumus ſui diſcipuli credidimus in eum.

TROPOLOGICE.

Docemur ex iſto Euangelio quotidie nuptias facere, vt .ſ. anima peccatrix à peccatis recedendo Chriſtum in ſponſum aſſumat; in chana, id eſt zelo Galileæ tranſmigrationis à ſtatu peccati ad ſtatum gratiæ, quia ibidem eſt mater Ieſu mater gratiæ, aduocata om-

nium peccatorum. Et vocatur Ieſus mediator dei & hominum, vt coniungat ſibi animã per gratiam, ad quod diſcipuli eius.i. prædicatores hortantur peccatores. & deficiente vino feruoris dei propter peccatum. Mater filium orat vt ſuccurrat? Reſpondit, quid mihi & tibi cum per paſſioné meam eos redimerim & per baptiſmum in gratiã reduxerim cur non permãſerũt. ſemper virgo aũt miniſtris.i. prædicatoribus imperat vt quicquid eis dixerit, id eſt inſpirabit faciant prædicando, Sanctos Dominicum & Franciſcum ad filiũ adducendo qui cũ eorũ ordinibus ueluti noui apoſtoli mundũ illuminarũt, & hydrias aqua impleuerũt.i. doctrinã quæ in vinũ cõuerſa eſt mundando corda peccatorũ ſex hydriæ & lapideæ quia in nulla ſex ætatum defuerunt homines mali lapidei. & boni eos redarguẽtes implentes, vſq; ad ſummũ guſtat architriclinus.i. paſtor eccleſiæ tã mirabilem cõuerſioné impiorum, & neſcit vnde ſit, cũ per infinitã & ignotã diuinitatis virtuté iuſtificetur peccator tũ vocat ſpõſum.ſ. Chriſtum ſibi attribuendo talé virtuté dicens, ꝙ alij attrahũt hoies primo dulcedine aliqui vt eos ſibi ſubiiciant & eis ſeruiant ad eorũ vtilitaté. Sed tu non diligis hoies in bonum tuum, ſed ipſorum, & eos de manu diaboli eruis & ad vitam reuocas, quod eſt initium ſignorum tuorum, quoniam vſque in primo hoie Adã ſic operatus es & manifeſtaui gloriam miſerationum tuarum, propter quas credunt in te diſcipuli tui.i. Chriſtiani peccatores per pœnitentiam ad te recurrunt.

ANAGOGICE.

Eleuamur in contemplatione cœleſtiũ nuptiarum illius cœleſtis agni de quò in Apocalypſi, quæ non ſiunt niſi in chana.i. zelo, qm zelus domus eius abſorbet ſanctos Galilææ: quia niſi anima tranſmigret à corpore nõ põt illis intereſſe nuptijs, ibi eſt ſemper virgo mater Ieſu, vt pie creditur in anima & corpore glorioſo exaltata ſuper omnes choros angelorum regina cœli ad quas vocatus eſt Ieſus, qa ſine ipſo factũ eſt nihil. Ac eius diſcipuli qui relictis omnibus eum ſecuti ſunt. Et licet nũc deficiat vinum corporibus in cinerem redactis. Tamen ſemper Virgo cum ſanctis omnibus orant omnipotentem deum vt vindicet ſanguinem eorum & corpora propter ipſum occiſa, & dictum eſt illis nondum venit hora veſtra, ſed ſuſtinere modicum tempus donec impleatur numerus fratrum veſtrorum Chriſtus quoq; matri reſpondet, quid mihi & tibi deficit cum ſimus glorioſi & inclyti in corpore & anima. Veruntamen ſemper virgo præcipit miniſtris.i. ſanctis prælatis & prædicatoribus vt compellant intrare, vt impleatur numerus electorum. quatenus poſtmodum omnia corpora coniungantur animabus ſuis & pariter præmia ſuſcipiant. & hoc per ſex ætates mundi mollificent corda lapidea vſq; ad ſummum numerum turbæ magnæ, quam dinumerare nemo poteſt, cum ſoli deo cognitus ſit numerus electorum in ſuperna fœlicitate locandus. Tuncque aqua tribulationum conuertetur in optimum vinum quod lætificabit corda omnium ſanctorum. Nec aliquis architriclinus.i. magnus philoſophus & naturalis vnquàm potuit ſcire via naturali quo reſurgent corpora ſemel in cinerem redacta cũ de priuatione ad habitum naturaliter non ſit regreſſus quod deus reſeruauit in finem mundi, vt corpora qua meruerunt ieiuniis & abſtinentiis comedant & bibant ſuper menſa ſua in regno Chriſti dei. & ita initium creationis hominis coniungetur. cum eius glorificatione tranſacto toto curſu mundi, vbi erit perpetua lætitia cũ Chriſto Ieſu domino noſtro.

DOMIN. II. POST OCTAVAM Epiphaniæ.

Cum deſcendiſſet Ieſus de monte. Mat. 8. c. Mar. 1. c. Luc. 5. cap.

Hiſto. huius euangelii facta eſt anno Chriſti. 31. die 14. Iulij.

HISTORICE.

Ad plana cum Ieſus ex monte deſcendiſſet quamplurime eum circumſteterunt turbę. Leproſus vero quidam tunc adueniens eum pro ſua deprecabatur ſalute poteſtatis eius fore dicens, quatenus voluntas adeſſet eum liberandi, cui & ſe velle dominus reſpondit & manu tangẽs imperãdo priſtinæ reſtituit ſanitati, & vt nemini miraculum detegeret imperauit, ſed vt ſacerdotem conueniens ꝙ Moyſes iniunxerat munus offerret pro eorũ teſtimonio, dominus aũt capharnaum ingreſſo. Cẽturio quidam, ꝙ quidam eius puer paraliſi diſſolueretur enarrauit. Cui cum dominus ſe ſtatim affuturum & congrua pro ſanitate remedia conſequenda præſtaturũ affirmaſſet. Centurio ipſe. ſe tãta præſentia fore indignũ, vt in eius domũ dñs ingrederetur proteſtatus eſt, ſed

ſed ſolum eius verbo indigere quo puer ſanari poterat ſufficere, dicens: q & ſi ipſe dñm agnoſceret potentiorem. Tamen forent quibus imperaret & qui eius ſtatim iuſſo perficerent. Admiratione aũt Ieſus permotus his qui eũ ſequebantur talem in Iſrael populo fidem dixit, ſe minime inueniſſe prænũtians ab omnibus multos mundi finibus debere fideliter credere, ac cum Abraham, Iſaac & Iacob patriarchis in cœlorum regno recumbere. Regni vero filios exterioribus tenebris in quibus lachrymæ dentiumve ſtridores afferrent inuolui. Centurioni vero illi Ieſus vt abiret iuſſit: quoniam prout crediderat in omnibus eidem eueniret, ſicque ex illa eius puer ſanitati reſtitutus fuit hora.

AD dubiorum ſolutionem me conuerto.

1 Dubi. Ex quo monte deſcendebat Ieſus? Reſpon. Hiero. magiſter hiſto. ſcho. & Landulphus de vita Chriſti. quòd deſcendit de monte Thabor in Galilęa vel ex quodam alio monte excelſo in eadem Galilęa.

2 Dub. quid egerat in illo monte? Reſpon. quòd vt dicitur Matth. 5. c. docebat in eo diſcipulos ſuos, & ibidem fecit ſermonem qui ſecundũ Aug. dicitur ſermo domini in monte.

3 Dubitat Quomodo turbæ potuerunt ſequi Chriſtum quoniam Eccl. 2. dicitur quis eſt homo vt poſſit ſequi factorem ſuum? Reſpond. S. Vincent. in ſermone huius dñicæ q ſequi Chriſtũ põt eſſe dupliciter. Aut p æquiparantiã & hoc nõ põt eſſe qa nullus põt æquiparati Chriſto. Aut per ſimilitudinẽ, & iſto modo poſſumus eũ ſequi eius doctrinam imitando vt ipſe dicit qui ſequitur me, ſcilicet mandata mea ſeruando non ambulat in tenebris.

4 Dubitatur. Cur turbæ Chriſtum ſequebantur? Reſp. Orig. in hom. q aliqui ſequebantur eum propter charitatẽ. Aliqui pp doctrinam & nonnulli propter curationem & admirationem. Et addit Ly quòd aliqui ſequebantur, vt inſidiarentur ſicut Phariſæi.

5 Dubita. Cur hic dicit turbæ in plurali cum alibi dicat in ſingulari? Reſpond. Catholicon. quod turba ſignificat multitudinem populi, & cum ex multis populis plures ſequerentur Chriſtum. Ideo ad ſignificandum quòd nõ ſolum ex vno populo aliqui Chriſtũ ſequerentur ſed ex pluribus, ideo dr̃ in plurali turbæ multæ qm̃ etiam ibidẽ erant plures ſocietates quæ à ſe inuicem diuidebantur.

6 Dubi. vnde veniebat ille leproſus? Reſpon. Lyra. quod erat vnus ex eis qui ſequebantur Chriſtum propter miracula quæ faciebat vt curaretur.

7 Dub. In quo loco erat quando eum ſanauit? Reſpon. Lãdulphus de vita Chriſti. quòd inter montem de quo deſcendit & capharnaum. Et hoc eſt quod dicit Lucas. 5. c. Cũ eſſet in vna ciuitatum, quia prope erat capharnaũ ad leucam cum dimidia contra orientem, ſcilicet ad tria miliaria.

8 Dub. Cur euangeliſta non fecit mentionem de loco in ſpeciali? Reſpon. gl. quòd non exprimitur certus curationis locus vt oſtendatur non vnum populum alicuius ciuitatis, ſed omnes curare.

9 Dubi. Cur leproſus non acceſſit ad Chriſtum in monte? Reſpon. Chyſo. ſuper Matth. dicẽs. Inter cęteros autem qui montem non aſcenderent, & leproſus ſurſum aſcendere non volebat quaſi peccatorum baiulans pondus. Lepra enim eſt peccatum animarum noſtrarum.

10 Dub Quomodo, & qua adoratione Chriſtum adorauit? Reſpon quod vt habetur Luc. 5. c. & Marci. 1. c. quod procidit in faciem, & ita adorauit eum genibus flexis.

11 Du. Cur leproſus adorauit Chriſtum cum non cognoſceret ipſum eſſe deum? Reſp. quòd vt habetur Mat. 4. ca. Chriſtus prędicauit per totam Galilęam & ſanauit omnes infirmos in populo, & abijt opinio eius in totam Syriam in aqua, ſanauit etiam omnes male habentes, & propter hoc ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa & decapoli & Hieroſolymis & Iudæa & trans Iordanem. Et ita iſte leproſus auditis his credidit verũ deum. Et vt pulchre Athanaſius dicit. Adorauit autem leproſus dominum deum exiſtẽtem in corpore, & neque propter carnem putauit eſſe creaturam verbum dei, nec pro eo quod verbum erat vilipendit carnem quam veſtiebat imo vt in templo creato adorabat omnium creatorem in faciem procidens.

12 Dubit. Quomodo leproſus ſciebat quòd dominus poterat eum mundare ſi volebat? Reſpon. quòd ſi ſciebat eum eſſe verum deum, vt dictum eſt dub. præced. quoniam ſic credebat firmiter per conſequens ſciebat eum omnia poſſe, & ſic ſciebat eum ſe poſſe mundare.

13 Dubi. Cur dicit ei ſi vis cum non deberet ignorare voluntatem diuinam paratam ſem-

por

per eſſe ad omne bonum Reſpon. Chryſo. ſuper Mat. quod hoc non dixit quaſi dubitaret de diuina voluntate, quin ſit ad omne bonum parata, ſed quid non omnibus expedit corporalis integritas, neſciebat vtrum ei expediret curatio illa propter hoc vt idem Chryſo. dicit in homel. non dixit, domine mūda me: ſed ſi vis potes.

14 Dubit. Cur dominus tetigit leproſum cum ſolo uerbo potuiſſet eum mundare? Reſpon. Sanc. Tho. 3. par. q. 44. ar. 3. quòd Chriſtus venerat ſaluare mundum non ſolum virtute diuina ſed per myſterium incarnationis ipſius, & ideo frequenter in ſanatione infirmorum non ſola poteſtate diuina vtebatur in curando per modum imperij, ſed etiam aliud ad humanitatem eius pertinens apponendo. vnde ſuper illud Lu. 4. ſingulis manus imponens curabat omnes: dicit Cirillus quamuis vt deus potuiſſet verbo pellere morbos tāgit, tamen eos oſtendens propriam carnem efficacem ad præſtanda remedia, & vt dicit Damaſcenus, non ſolum deus erat, ſed homo vnde per tactum & per ſermonem diuina ſigna operabatur vt enim per organum, ita per corpus diuinæ perficiebantur actiones.

15 Dubi. Cum prohibeatur ex lege tangere leproſum, quia tangens efficitur immundus, cur Chriſtus leproſum tetigit? Reſpon. Lyra poſt Chryſ. in homel. quod in lege non erat prohibitum leproſum tangere ei qui ex ſtatu ſuo poterat curare. ſicut Helyas & Heliſeus tangendo mortuos ad reſuſcitandum non fecerunt contra legem. 3. Reg. 17. & 4. Re. 4. & etiā hoc fecit Chriſtus vt oſtenderet quod non ſubiacet legi, & quoniam mundo iam nihil eſt immundum. Et idem Chryſo. ſuper Matthæum dicit. quāmuis legis literam ſoluerit propoſitū tamen eius nō ſoluit. Ideo tantum lex iuſſit non tangere leproſum, quia non poterat facere vt lepra non ſordidaret tangentem. ergo vetuit tangere lepram non vt leproſi non ſanarentur, ſed vt tangentes non inquinarentur. Iſte aūt tangēs non inquinatus eſt à lepra, ſed ipſum lepram mundauit tangendo.

16 Dubitatur. Cur Iudæi non calumniati ſunt quod tangeret leproſum contra legem? Reſpon. Chryſo. in home. quod quia nondum inuidia detenti erant auditores.

17 Dubi. Cur vſus eſt verbo dicens volo mundare? Reſpon. Chryſo. ſuper Matthæum. quod ſi tacite eum curaſſet quis ſcire poterat cuius virtute ſanatus eſſet. Igitur voluntas mundandi facta eſt propter leproſum, verbum autem propter ſpectantes.

18 Dubi. Quomodo debet legi dicta verba volo mundare ſcilicet diſiunctim vel coniunctim. Reſpon. Hiero. exponendo dicens: Non autem vt plerique latinorum putant coniunctim legendum eſt volo mundare, ſed ſeparatim volo, deinde imperans dicat mundare. Ille enim dixerat, ſi vis. dominus reſpondit. volo. ille præmiſerat potes me mundare, dominus dixit, mundare.

19 Dubi. Cum in alijs ſignis etiam magis quæ fecit, nunquām dixit volo facere, cur nunc dicit volo? Reſpon. Chryſo. in homel. quòd hic propterea appoſuit volo, vt opinionē plebis, & leproſi de eius poteſtate confirmaret.

20 Dubitatur. Quantum temporis fuit inter verba & ſanitatem. Reſpon. Chryſoſto. in homel. quòd ceſſit mandanti natura cum decenti velocitate. Ideo ſequitur & confeſtim mundata & lepra eius, ſed hoc quod dicit confeſtim multum eſt tardius velocitate quæ ſecundum opus eſt facta.

21 Du. quia cum Mar. 5. c. dominus ſanato à demonio dixit vade in domum tuam & annūtia illis quanta tibi fecerit dominus. & hic præcipit huic ne cui dicat. Videtur ſibiipſi eſſe contrarius. Reſpon. Chryſo. in home. quòd nulli dicere iubet docens nos negligere oſtentationem & honorem, in alio cui iubet dicere erudiuit nos à bonæ mentis eſſe, non enim illuc diuulgari ſe iuſſit, ſed dari gloriam deo per leproſum ergo huc inſtruit nos nō eſſe vana glorioſos. per illum autem non eſſe ingratos, ſed omnia ad laudem dei referre. Et vt dicit San. Tho. 2. 2. q. 14. ar. 104. quòd dominus præcepit cæcis ne cui miraculum dicerent non quaſi intendens eos per virtutem diuini præcepti obligare, ſed ſicut dicit Greg. 19. Mora. ſeruis ſuis ſeſe ſequentibus exemplum dedit, vt ipſi quidem virtutes ſuas occultare deſiderent. Et tamen vt alij eorum exemplo proficiāt & prodantur inuiti.

22 Dubitatur. Cur iubet vt oſtendat ſe ſacerdoti? Reſpon. Hiero. ſup Matt. quòd mittit eū ad ſacerdotes primum propter humilitatem vt ſacerdotibus deferre videatur. deinde vt videntes leproſum mundatum ſi crederent ſaluatori ſaluarentur, ſi vero non crederent inexcuſabiles fierent, & ſimul ne quòd ſæpiſſime criminabātur legē infringere videretur.

D 5

Dub.

23 Dub ꝙ minus debebat offerri pro mundatione a lepra? Reſp. ꝙ vt habetur Leuit. 14. Primo debebant offerre duos paſſeres viuos cum ligno cedrino vermiculo & yſopo, & ſi diues erat. Octauo die duos agnos immaculatos, & ouem anniculam vnam tres decimos ſimile conſperſe oleo & ſextarium vnum olei, ſi autem erat pauper agnum vnum & decimam partem ſimile oleo conſperſæ, & ſextarium vnum olei & duos turtures, ſiue duos pullos columbæ.

24 Dubitatur. Cur præcepit dominus vt offerret munus in teſtimonium illis? Reſp. Chryſ. ſuper Mat. quòd non eſt intelligendum quòd Moyſes præcepit in teſtimonium illis, ſed vade tu offer in teſtimonium illis. Et idẽ Chryſo. in Homel. dicit quod præuidens Chriſtus eos ex hoc nihil profecturos, non dixit in emendationem eorum, ſed in teſtimonium, id eſt in accuſationem & atteſtationem, quoniã quæ a me erant facienda omnia facta ſunt. Et licet eos præuiderim non emendari, non tamen dimiſi quæ facere oportebat. Illi autem in propria manſerunt malitia.

25 Dubitatur. Cur eccleſia non recipit ſacrificia præcepta a Moyſe, cum hic ea dominus videatur approbare? Reſpõ. Beda in Homel. quòd tunc Chriſtus corpus ſuum nondum obtulerat per paſſionem holocauſtum. Non autem oportebat auferri ſignificantia ſacrificia priuſquam illud quod ſignificabatur confirmatum eſſet teſtimonio Apoſtolorum prædicantium, & fide credentium populorum, quaſi dicat, cum nunc Chriſtus obtulerit corpus ſuum in holocauſtum quod præfigurabant ſacrificia veteris legis, & ita prædicatum & confirmatum eſt, non amplius debent offerri ſacrificia illa quæ erant hoc ſacrificium ſignificantia.

26 Dubitatur. Qui erat capharnaum? Reſp. Lyra quòd erat principalior ciuitas prouinciæ Galileæ.

27 Dubitatur. Quis erat iſte Centurio & quid agebat in Capharnaum? Reſpond. Lyra poſt Aug. de uerbis domini quòd erat Gentilis & habebat centum homines ſub ſe in armis pro Romanis ad cuſtodiam ne illi homines rebelarent Romanis. Nam Centurio, vt dicit Remigius ſuper Matth. dicitur qui centum militibus præeſt.

28 Dub. Vnde conceperat fidem centurio de Chriſto? Reſp. Chryſo. ſuper Matth. Quod iſte centurio, neque Chriſtum audiuit docentem, neque leproſum cum mundaretur aſpexit, ſed auditam tantummodo ſanitate leproſi plus credidit quàm audiuit.

29 Dub. Quis fuit ille puer? Reſp. Luc. 7. c. ꝙ erat ſeruus Centurionis, & ꝙ illi erat præcioſus. Et ideo Mat. nominat eum puerum, quia eum diligebat tanquam filium.

30 Dubitatur. Qui in Lucæ 7. ca dicitur quòd centurio miſit ad Ieſum ſeniores Iudæorum. Et hic Matthęus dicit quod ipſe acceſſit, & ſic videtur contrarietas? Reſpondet Auguſti. de conſenſu Euangeliſtarum dicens. Diligenter aduertentes intelligamus Matthæum non deſeruiſſe vſitatum modum loquendi, ſi enim ipſa peruentio vſitate dicitur per alios fieri quanto magis acceſſus per alios fieri poteſt. Non ergo Matthæus abſurde per alios facto acceſſu centurionis ad dominum compendio dicere voluit ipſum potius acceſſiſſe ad Chriſtum quàm illos per quos verba ſua miſit, quia quo magis credidit, eo magis acceſſit.

31 Dubitatur. Cur centurio tantum pro ſeruo nihil attinente in affinitate inſtat apud dominum? Reſp. Chryſ. ſuper Mat. dicens. Vide bonitatem centurionis qui pro ſalute ſerui ſolicite feſtinabat quaſi non damnum pecuniæ, ſed ſalutis paſſurus in mortem illius. Nullam enim differentiam æſtimabat inter ſeruum & dominum, quia & ſi dignitas in hoc ſæculo diuerſa eſt inter illos vna tamen eſt illis natura.

32 Dubitatur. Cur centurio non rogauit dominum vt ſanaret filium ſuum, ſed ſolum infirmitatem declarauit? Reſp. Chryſ. ſuper Matt. quòd ſciebat centurio quod potens eſt ad faciendum, ſapiens ad intelligendum, vt miſericors ad exaudiendum. Ideo infirmitatem tantum expoſuit? Remedium autem ſanitatem in poteſtate miſericordiæ eius dimiſit, dicens. & male torquet.

33 Dubitatur. Cur centurio non fecit deferre ſeruum ad dominũ, ut uiſo eo eidẽ cõpateretur? Reſ. Chry. in Hom. ꝙ quidã dicunt, qm̃ excuſans ſe in hoc cauſam dixit po quã non ipſum adduxit, neq; ei poſſibile erat diſſolutũ eũ cũ torqueretur, & ad ultima eſſet expirationis portari. Ego aũt ſignũ hoc eſſe magnę fidei dico qa. n. ſciebat ꝙ ſola inũctio ſufficeret ad reſtaurationem iacentis ſuperfluum, ęſtimabat eum ducere.

34 Dub. Cur dñs ꝓmittit ſe iturũ ad domũ cẽturionis, cũ cẽturio hoc nõ peteret, & ẽt poſt

nõ fuit? Reſp. Chryſ. in hom. dicens, quod nũquam fecit hic facit Ieſus. ubique enim ſequitur uoluntatem ſupplicantium. hic autem prę ſilit & non ſolum curare promittit: ſed ne ad domum. facit autem hoc ut diſcamus centurionis uirtutes. Et idem. Chry. dicit ſup Matthæum. niſi ille dixiſſet, ueniam & curabo eũ nunquam iſte reſpõderet nõ ſum dignus &c.

35 Dubit. Cur a regulo uocatus non ſolum ire uolu t, ſed & eum de incredulitate redarguit hic autem non uocatus ire uult? Reſpon. gloſ. ad filium reguli ire noluit ne diuitias honorare uideretur. hic ſeruilẽ conditionem ne ſpernere uideatur mox ire conſenſit.

36 Dub. Cur dixit ego ueniam cum non intenderet ire ſicut nec iuit, & ſic videtur mentiri? Reſp. Sanc. Vincen. in ſermone ferię quintæ cinerum. quod illud ego ueniam &c. intelligitur non per præſentiam corporalem, ſed per gratiam ſpiritualem, quoniam Chriſtus ſemper curabat animam a peccatis curando corpus ab infirmitate.

37 Dub. quomodo Centurio dicit non ſum dignus &c cum alij rogauerint ut ad eos diuerteret & ad eos ibat? Reſ. Rabanus ſuper Mat. quod propter conſcientiam vitæ gentilis grauari ſed magis dignatione putauit quam iuuari cuius & ſi fide præditus nondũ tamen erat ſacramentis inunctus. Et ſanctus Vincentius in ſermone tertio dominicę.3. Aduentus dicit quod duplex eſt dignitas. ſ. æquiparantiæ ſeu æqualitatis. Alia eſt dignitas ſufficientiæ. de prima Centurio dixit quod non erat dignus. Non autem de ſecunda, nec dixit nolo quod intres ſub tectum meum.

38 Dubi. Quis magis honorauit deum uel Cẽturio dicens ſe non eſſe dignum &c. Aut Zacheus qui fecit ſe dignum. Dicitur enim Luc. 9.c. quod excepit Ieſum gaudens in domum ſuam, quia actus ſunt contrarij? Reſpon. Sanctus Tho.3.par.q.80.ar.10.allegando Auguſtinum quod non litigauerũt inter ſe Zacheus & ille Centurio, cum alter eorum gaudens ſuſcepit dominum. Alter dicit non ſum dignus vt intres ſub tectum meum ambo ſaluatorem honorificantes, quamuis non uno modo adde quod Zacheus ex ſpe & amore gaudebat. Et Centurio ex timore reuerebatur, quamuis ut ibidẽ dicit San. Tho. amor & ſpes ad q̃ ſemper nos ſcriptura prouocat p̃ferantur timori.

39 Dubit. Quia Luc.7 c. dicitur quod ex parte Centurionis rogatus fuit Ieſus, ut ueniret ad domum eius, & ſic uidetur contradictio in euangeliſtis? Reſp. Chry. in Homel. dicens, quod quidam dicunt quod non eſt idem illuc & hic, quod multas coniecturas habet. de illo enim aiũt quoniam ſynagogam noſtram conſtruxit & gentem diligit. De iſto autem ipſe Ieſus ait, neque in Iſrael tantam fidem inueni. Vnde uidetur iudæum illum eſſe, mihi uidetur idem hic & ille eſſe. Sed quando Lucas dicit quod miſit ut ueniat blanditias iudæorum inſinuauit conueniens enim eſt credere Centurionem volentem abire prohibitum eſſe a iudæis blandientibus & dicentibus, quoniã nos adimus & conducimus. ſed quando ab eorum imminentia exutus eſt, tunc miſit dicens. Ne eſtimes quòd propter deſidiam non veni, ſed quia me indignum eſtimaui, vt te in domum meam ſuſciperem. Quod autem Matthęus ait non per amicos, ſed per ſe ipſum hoc eum dixiſſe nihil contrarium eſt, vterque .n. deſideriũ viri repreſentauit, & quoniam de Chriſto decentem opinionem habebat. Conueniens eſt autem opinari & ipſum poſtquam miſit amicos aduenienre per ſe hæc dicere. Si autem non hoc dicit Lucas neque illud Matth. non ſibi contradicunt, ſed complent quæ ab inuicem derelinquebantur.

40 Dub. nunquid ſine verbo Chriſtus potuiſſet ſanare ſeruũ centurionis, quia dicit ei centurio tantũ dic verbo & ſanabitur puer meus. Require dominica præcedente. dub. 23. & ſupra. in hac dominica. dub. 14.

41 Dub. Propter quid centurio adduxit ſimilitudinem q̃ erat ſub poteſtate cõſtitutus, quia non videtur ad propoſitum cũ Chriſtus quo ad miracula nulli ſubijceretur, quia virtute diuina operabatur? Reſ. Chryſ. ſup Matth. q̃ ſic debet intelligi Et ſi ego ſum ſub poteſtate alterius tamen poteſtatem habeo iubendi eis qui ſub me ſunt, ſic & tu quamuis ſis ſub poteſtate patris. ſ. inquantum homo: habes tũ poteſtatem iubendi angelis. Et gl. ibidem dicit. Potes per angelorum miniſteria ſine corporis præſentia dicere infirmitati, vt recedat & & recedet & ſanitati vt veniat & veniet.

42 Dubit. Quomodo Chriſtus miratus eſt, qui etiã ante ſciebat fidẽ centurionis? Reſp. San. Th.3.par.q.15.ar.7 quod cum admiratio proprie fit de aliquo nouo & inſolito q̃ non poterat eſſe in Chriſto quantũ ad ſcientiã diuinã & humanã quæ cognoſcebat res in verbo. Et ideo quantũ ad prædictas ſcientias in eo nõ

cadebat

tadebat admiratio, ſed quantũ ad ſcientiã experimentalẽ, poterãt quotidie aliqua noua occurrere. Ideo ſecundũ talẽ ſcientiam in eo poterat admiratio cadere & aſſumpſit hunc affectũ ad noſtrã inſtructionẽ, vt.ſ. doceat eſſe mirandũ quod ẽt ipſe mirabatur. Vnde Aug. in primo ſuper Geneſ. contra Manicheos ait. Quod miratur dominus nobis mirãdum eſſe ſignificat quibus adhuc opus eſt ſic moneri, omnes ergo tales motus eius non perturbati animi ſigna ſunt, ſed docentis magiſteriũ. Aliqui etiam exponunt miratus eſt, id eſt per modum admirantis ſe habuit.

43 Dub. Quia dicit quòd non inuenit tantam fidem in Iſrael. cum antiqui patriarchæ maiorem fidẽ habuerint, & etiã illa tunc ſemper Virgo & apoſtoli tantam imo maiorem videbantur habere fidẽ? Reſp.d. Cardinalis de turrecremata poſt Albertũ ſup Mat. qđ fides dicitur magna dupliciter.ſ. intenſiue, & facilitate credendi. Intenſiue poſſibile fuit ꝙ maior fides fuit in multis iudæis ſm ſtatum ẽt præſentẽ, ſed quo ad facilitatẽ credendi non inuenit tantã fidẽ quia Iudæi qui crediderunt pẽr miracula inducti ſunt, & edocti per ſcripturas qui crediderunt, Ille aũt centurio non. Nam vt dicit Chry. ſuper Matt. Credidit Andreas, ſed Ioanne dicente. Ecce agnus dei. Credidit Petrus, ſed euãgelizante ſibi Andrea. Credidit Philippus, ſed legendo ſcripturas. Nathanael ẽt prius dũ miraculi ſignum accipit, & ſic fidei confeſſionẽ obtulit nec valet obiectio de patriarchis, qa vt Hieronymus vult. Hæc verba intelliguntur de Iudæis ſiue de Iſrael qui tunc tẽpis erant & nõ de patriarchis & de alijs præteritis, nec etiam valet obiectio de beata virgine, quoniam ſecundum Bedã in hom. nõ intelliguntur verba domini de illo priore Iſrael qui fuit Iacob, nec de alijs eius poſterioribus qui ſancti inuenti ſunt in Iſrael; & cum ſemper virgo ſancta inuẽta fuerit ſuper omnes de Iſrael, ideo non intelligitur de ea. Nec etiam vt dicit Albertus vbi ſupra intelligitur de apoſtolis quibus tunc loquebatur.

44 Dubit. Quos perquiſiuit Chriſtus in Iſrael in quibus non inuenit tantam fidem? Reſpon. Origenes. quod Iayrus Iſraelis princeps pro filia ſua petens non dixit, dic verbo, ſed veni velociter. Nichodemus de fidei ſacramento audiens, ait quomodo poſſunt hæc fieri. Maria & Martha dicunt. Domine ſi fuiſſes hic frater meus non fuiſſet mortuus, quaſi dubitantes quòd non vbique poſſet eſſe dei potentia.

45 Dubitatur. Cur non facit mentionem niſi de oriente & occidente cum quatuor ſint partes mundi? Reſpon. Auguſt. de verbis domini quòd per oriens & occidẽs quæ ſunt duæ partes mundi ipſe totus orbis deſignatur, & ſic eſt figura ſinecdoche.

46 Dubitatur. Quomodo multi venient cum Matthæi 20. capitu. dicatur. quod pauci ſunt electi? Reſpon. Sanctus Thomas ſuper epiſtola ad Romanos. 12. dicens. Quamuis enim electi ſunt pauci per comparationem ad infructuoſam multitudinẽ ſecundum illud Matthæi 7. capit. arta eſt via quæ ducit ad vitam & pauci inueniunt eam, tamen abſolute loquendo ſunt multi vt dicitur Apocalyp. 7. vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat.

47 Dubitatur. Quomodo recumbent cum Abraham & cæt. cum in cœlis non comedatur nec bibatur? Reſpond. Origenes ſuper Matthæ. quòd recumbent non carnaliter iacentes ſed ſpiritualiter requieſcentes non temporaliter potantes ſed æternaliter epulãtes. & hic eſt figura quæ dicitur allegoria.

48 Dubitatur. Cur ſolum nominat Abraham, Iſaac, & Iacob, cum in cœlis ſint plures alij, ſicut Moyſes Dauid &c. Reſpond. Rodulphus de vita Chriſti. quòd iſtis ſpecialiter fuit facta promiſſio de terra promiſſionis per quam patria cœleſtis figuratur, & tamen etiam recumbent cum alijs ſanctis.

49 Dubitatur. Quid eſt regnum cœlorum? Reſpond. Sanctus Thom. ſuper Matthæum quòd regnum cœlorum quadrupliciter dicitur, ſcilicet Chriſtus. Vnde Matth. 3. capit. Simile eſt regnum cœlorum homini qui ſeminauit bonum ſemen. Sacra ſcriptura. Matth. 13. Simile eſt regnum cœlorum grano ſynapis. Eccleſia militans Matth. 13. capit. Simile eſt regnum cœlorum ſagene. miſſæ in mari. Et eccleſia Triumphans Matthæi. 18. cap. & in hoc euangelio recumbent in regno cœlorum. Et idem Sanctus Thomas ſuper 4. ſent. diſtinct. 49. quæſt. 1. ar. 3. quæſt. 5. dicit quòd regnum dei quaſi antonomaſice dupliciter dicitur quandoque congregatio eorum qui per fidem ambulant, & ſic eccleſia militans regnum dei dicitur, quandoque autem illorum collegium qui iã in ſinẽ ſtabiliti ſunt & ſic ipſa eccleſia triumphans regnum dei dicitur: Et hoc modo eſſe in regno dei idem eſt

quod eſſe in beatitudine. Nec differt ſecundū hoc regnum Dei a beatitudine, niſi ſicut differt bonum commune totius multitudinis a bono ſingulari vniuſcuiuſque.

50 Dubit. Cum cœli nihil videantur conferre ad beatitudinem, cur cœleſtis beatitudo regnum cœlorum dicitur? Reſp. S. Tho. 22. quæſtio 4. ar 7. ꝗ ſecundum Aug. in lib. de ſermone domini in monte merces ſanctorum non dicitur in corporeis cœlis, ſed per cęlos intelligitur altitudo bonorum ſpiritualium nihilominus tamen locus corporeus. ſ. cœlum empireum aderit beatis non propter neceſſitaté beatitudinis, ſed ſecundum quandam congruétiam & decorem.

51 Dub. Qui dicuntur filij regni? Reſp. Hierony. ſuper Matth dicens, Filios regni dicit Iudæos quia in eis Deus ante regnauit.

52 Dubit. Quæ dicantur tenebræ exteriores? Reſp. Hiero. ꝗ qui expellitur a domino foras relinquit lumen & tenebras incurrit.

53 Dub. Cum ignis ſit in inferno, quomodo erunt ibi tenebræ? Reſp. ꝗ ille ignis non lucebit, & ita erunt ibi tenebræ.

54 Dubita. Quomodo in damnatis eſt fletus & ſtridor dentium? Reſ. ſan. Tho. in 4. ſenten. diſtin. 50. q. 2. ar. 3. q. 3. quòd in fletu corporali duo inueniuntur. Vnum eſt lachrymarum reſolutio, & quantum ad hoc fletus corporalis eſſe non poteſt, quia poſt diem iudicij quieſcente motu primi mobilis non erit aliqua generatio & corruptio, vel corporalis alteratio. In lachrymarum autem reſolutione oportet eſſe illius humoris generationem qui per lachrymas diſtillat. Vnde quantum ad hoc corporalis fletus in damnatis eſſe non poterit. Aliud quod inuenitur in corporali fletu eſt quædam commotio & perturbatio capitis & oculorum, & quantum ad hoc fletus in damnatis eſſe poteſt poſt reſurrectionem. Corpora enim damnatorum non ſolum ex exteriori affligentur, ſed etiam ab interiori ſecundū ꝗ corpus immutatur ad paſſionem animæ in bonum, vel in malum, & quantum ad hoc fletus carnis reſurrectionem indicat, & reſpondet delectationi culpæ quæ fuit in anima & in corpore. & in 4. contra Gen. c. 40. dicit, quòd fletus & ſtridor dentium in ſpiritualibus ſubſtantiis non niſi metaphoricæ intelligi poſſunt, quamuis in corporibus damnatorū poſt reſurrectionem nihil prohibeat corporaliter ea intelligi, ita tamen quòd per fletum non intelligatur lachrymarum deductio, quia ab aliis corporibus nulla reſolutio fieri poteſt, ſed ſolum dolor cordis cōturbatio oculorum & capitis prout in fletibus eſſe ſolet.

55 Dubitatur. Cur Chriſtus ſanauit puerum Centurionis non credentem, & Centurioni credenti nullum præmium reddidit? Reſpon. Rabanus ſuper Matt. dicens. Poteſt meritum domini famulis ſuffragari non ſolum merito fidei, ſed etiam ſtudio diſciplinæ, ex quibus collige ꝗ famulus Centurionis ob meritum domini ſui ſanatus eſt Centurio uero propter meritum fidei aſſecutus eſt quod poſtulabat.

56 Dubita. iam in qua hora ſanatus fuit puer? Reſp. Landulfus de vita Chriſti, ex illa hora, ſcilicet qua protulit hoc verbum fiat quo etiā verbo omnia creata ſunt. Vnde Chryſoſt. in Homel. dicit. Vbi velocitatem admirare, neque enim ſolum curare, ſed inopinate & in momēto temporis hoc facere virtutem Chriſti oſtendebat.

ALLEGORICE.

Leproſus ille deſignat genus humanum plenum lepra, & ita exponatur. Cum deſcendiſſet Ieſus de monte, ſcilicet de cœlo ſecutæ ſunt eum turbæ multæ. ſ. Angelorum, & ecce leproſus. i. genus humanum veniens adorauit eum. vti Deum dicens, domine mediator dei & hominum ſi vis imo quia vis, quia ad hoc deſcendiſti potes cum ſis Deus & homo me plenum lepra. i. peccatis in quibus conceptus ſum mundare, per præcioſum ſanguinem tuū. Et ait Ieſus volo, quia ad hoc veni, mundare imperatiue, quia in cruce latroni genus humanum repreſentanti dixit. Hodie mecum mundatus a peccatis eris in paradiſo, & extendens manum, ideſt potentiam ſuam carnem ſumendo tetigit humanam naturam qua indutus fuit, & confeſtim per paſſionem Chriſti mundata eſt lepra, ideſt abolita ſunt peccata humani generis, & præcepit ei dicens, nemini dixeris, ideſt non ſuperbæ glorieris propter tuam mundationem, ſed vade poſt contritionem de peccatis, oſtende te ſacerdoti per veram confeſſionem, qui a Deo habet poteſtatem ligandi, atque ſoluendi & offer munus, ideſt corpus tuum ad ſuſcipiendum pœnitentiam quod præcepit Moyſes, ideſt Chriſtus qui nos eduxit de duriſſimo Imperio Pharaonis Diaboli infernalis, & hoc erit teſtimonium, quòd dimiſſa ſunt tibi peccata.

Centu-

Centurio autem ſignificat electos ex gentilibus, & ita exponitur. Et cũ introiſſet Ieſus capharnaũ, qđ interpretatur ager pinguedinis. i. incarnatus fuiſſet in agro pingui omni odore virtutũ ſemper virginis Mariæ acceſſit ad eũ Centurio. i. electus quilibet gẽtilis habẽs milites & ſeruos. i. virtutes naturales quarũ copiã vt dicit glo. multi ad dñm venientes ſecũ deferunt, vt Cornelius vir iuſtus & timẽs deũ rogãs eũ, per orationẽ mentalẽ dicens domine ſeruus peccati meus cõgẽtilis iacet in idololatria in domo gẽtilitatis paraliticus, omnibus virtutibus diſſolutus, & male torquetur à dño ſuo diabolo qui eum ſuffocatũ tenet. & ait Ieſus. Ego per apoſtolos & prædicatores veniam & curabo eũ ab idololatria, & reſpondens quilibet gentilis electus ait dñe nõ ſum dignus, vt intres corporaliter ſub tectũ gentilitatis pp abhominationẽ idololatriæ, meum originẽ, ſed tñ dic verbo intrinſecus illuminando & ſanabitur ab idololatria puer meus cõgentilis qui poſt erit cõchriſtianus Nam & ego electus à te ſum homo qui ante erã ſicut beſtia idololatra, ſub poteſtate tua conſtitutus habeo ſub me milites potentias aiæ & vires corporis, & dico huic. ſ. intellectui per voluntatem vade. crede fidei catholicæ & vadit & alio. ſ. viribus corporis veni ſubijce te rationi & venit, & ſeruo meo. i. corpori fac hoc. ſ. ieiunãdo te affligẽdo & facit. Et Ieſus miratur dicens ſequentibus ſe chriſtianis, nõ inueni tantã fidẽ in populo iudaico qui p legis obſeruãtiã intumuit. Et dico vobis qđ multi veniẽt à diuerſis mundi partibus & taliter incedẽt in vja veritatis, q tandẽ in gloria cœleſti recũbẽt cũ Abrahã & alijs ſanctis. Et filij regni. ſ. Iudęi nolentes credere eijcientur foras in tenebras infidelitatis per quas ad inferni tenebras accedent vbi erit fletus & ſtridor dentium. Centurioni autem, id eſt electo à Chriſto dñs dicit, qm relictis idolis mihi adhæſiſti, vade pro ficiendo in bonum, qm ſicut credidiſti, fiet tibi remuneratio ampliſſima, & congẽtilis tuus ſanabitur ab idololatria ob meritũ tui. Et ita ſanatus eſt populus Gentilis ex illa hora prima incipit ad fidem Chriſti conuerti.

TROPOLOGICE.

Leproſus. i. plenus peccatis ex hoc euangelio inſtruitur vt non aſcendat in montem nec leuet oculos ad cœlum, ſed cum publicano dicat: Deus propitius eſto mihi peccatori. Sed quia Chriſtus deſcendit de monte, carnẽ aſſumẽdo qui didicit compati miſerijs noſtris accedat ad eũ per contritionẽ adoret eũ cum humiliate, & dicat ei, domine qui me creaſti ſi vis, quia ſine te nihil boni agere, imo nec cogitare poſſum, nec poſſim eſſe continens niſi tu dederis, potes per tuam potentiam infinitam me à peccatis mundare inſpirando, vt ea relinquã & tunc Chriſtus peccatorẽ tangẽt. ei compunctionem immittẽdo & dicet volo. qm nolo mortẽ peccatoris, ſed vt cõuertat & viuat, & tũc ſtatim per eius imperiũ peccator mundabiẽ ab oibus inquinamentis, ſed habita contritione confiteatur peccata, & nemini dicat, ſcilicet extra cõfeſſionem ſe de eis glorificando ſed vadat ſ. voluntariẽ quia confeſſio debet eſſe libens & voluntaria oſtendat, quia debet eſſe nuda, quia oportet vt vulnus detegas ſi curam medicantis expectas, ſe accuſando & non aliorum peccata cõfitendo ſacerdoti. qui habet poteſtatẽ abſoluendi, quia confeſſio debet eſſe ordinata, & offerat munus. i. ſatisfactionẽ. ſicut præcepit Chriſtus in teſtimoniũ illis, qa põt ligare & ſoluere. Et tũc Chriſtus veniet capharnaũ, quę interpretatur villa conſolationis quia eius anima conſolabitur per Chriſtũ, & cũ infertur de centurione inſtruitur peccator qualiter ad deum recurrere de bet pro miſericordia impetrãda vt mittat Cẽturionem ad aliquẽ ſanctũ recurrat vt pro eius ſalute roget & narret Chriſto ſtatũ peccatoris, vt eũ puocet ad miſericordiã. nam peccator eſt ſeruus Ioan. 8. qui facit peccatũ ſeruus eſt peccati. 2. Petri 2. à quo qs ſuperatus eſt huius & ſeruus eſt, & tot dominorũ ſeru' eſt. vt Aug. ait quot vitiorum qui iacet propter impotentiã bene operãdi, cũ aliqñ iaceat in luto luxuriæ, aliqñ in igne iracũdię, aliqñ vero in ſpinis auaritię, & paralyſi timoris & tremoris diſſoluitur cũ timeat reſtituere male ablata ne ſibi deficiat. Ieiunare ne eſuriat confiteri peccata ob verecundiam & male torquetur per afflictionem ſpiritus rodente cum verme conſcientiæ, & quia non poteſt ſatiari in peccatis. Et venit dominus per merita ſanctorum vt curet eum, & ſancti orant pro ipſo, & nos non ſumus digni vt dominus intret ſub tectum noſtrum plenum pctõr ũ, ſed ſolũ verbo imperet, & emunder conſciẽtias noſtras, vt dignũ habitaculum eius efficiamur, & ipſe dñs q ſub ſe hẽt oẽs poteſtates liberat peccatorem à diabolo & videns bonam fidem in voluntate noſtra, nos commendatos ad gratiam recipit & reuer-

tentibus promittit regna cælorum perſeuerãtibus autem & obſtinatis comminatur æternã damnationem & ſecundum fidẽ ac opera noſtra facit nobis quoniam unuſquiſque mercedem accipiet ſecundum proprium laborem. & ex ipſa hora qua conterimur ſanati remanemus, quoniam in quacunque hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum ſuarum dominus non recordatur.

ANAGOGICE.

Eleuamur in contemplationẽ ex ſacro Euãgelio cauſæ & effectus incarnationis filij dei. Exponitur ergo cum deſcendiſſet Ieſus de mõte, ideſt de cælo carnem humanã aſſumens ſecuti ſunt eum turbæ multæ Angelorum canẽtium gloria in excelſis Deo. & ei tres reges munera obtulerunt. Et idem ſemper virgo cũ Apoſtolis & diſcipulis, ac Maria Magdalena cum Martha adheſerunt. cauſa ſuæ incarnationis ſuit, quia cum eſſet ſummus medicus & in terra magnus iaceret ægrotus, in cælis uero nullus infirmus erat deſcẽdit ad terras in quibus curauit leproſum.i.mundauit in ſe credẽtes ab omnibus uitiis, & quæ per lepram denotantur. Et primo a ſuperbia qua homo inflatur ſicut per lepram inflatur corpus. Ab auaritia inquantum prouocat ſitim quia auarus non implebitur pecunia. A luxuria inquantũ eſt morbus contagioſus. Ab inuidia inquantũ cõſumit humidũ radicale. A gula inquantum reddit anhelitum fętidum. Ab ira inquantum reddit vocem raucam. Et ab accidia inquantum debilitat membra corporis quæ non poſſunt operari. Item & a peccatis infidelitatis quæ notantur per paraliticum quem curauit & quos infideles per Apoſtolos reducit ad fidem aliquos ab Oriente, ideſt in iuuentute & ab Occidente, ideſt in ſenectute, & ab Auſtro dando temperantiam in proſperis & ab Aquilone concedendo patientiam in aduerſis, & hoc per Centurionem, ideſt Archangelum Michaelem & milites eius Angelos ad cuſtodiam hominum deputatos, & homines electos in fine reſuſcitatis eorum corporibus faciet recumbere in cæleſti gloria, reprobos detrudet in inferno, & dicet Michaeli ſicut credidiſti. ideſt optaſti ut ſedes expulſorum Angelorum implerentur, fiet tibi.i. factũ eſt, quoniam dixit & facta ſunt, & ſa. eſt puer. i. reſarcita ruina dęmonum per electos pueros ex innocentia & puritate.

DOMINICA TERTIA POST octauam Epiphaniæ.

Aſcendente Ieſu in nauiculam. Mat. 8. c. Mar. 4. c. Lu. 8. cap.

Hiſtoria huius euangelij, facta eſt anno Chriſti 31.j die Auguſti.

HISTORICE.

Ieſum dominum in nauicula quæ fluctibus ob motum magnum in mari excitato operiebatur dormientem præcibus eius euigilare fecerunt diſcipuli quatenus eos ſaluaret periclitantes, quibus ob modicam ſpem monitis ſuę texit, uentiſque ac mari cum imperaſſet tranquillitas opportuna reddita eſt. Qui autem aderant homines admiratione repleti quærebant inter ſeſe qualis hic foret cuius venti ac mare iuſſibus optemperarent.

1 NEquaquam dubia inſoluta dimittere volens. Primo dubitatur quo volebat accedere Ieſus quãdo aſcendit in nauiculam? Reſp. quod vt habetur in Matth. poſt hoc Euangelium volebat ire vltra mare Galileæ in regionem gerazenorum, & vt dicit Ly. volebat ire ad locum magis ſecretum & deſertum. Gerza enim vt dicit glo. eſt ciuitas Arabiæ iuxta montem Galaath non longe a ſtagno Tiberiadis.

2 Dubitatur. Cur volebat locum ſecretum petere. Reſpõ. Ly. & Rodul. de vita Chriſti vt aliquantulum ipſe, & diſcipuli quieſcerent poſt labores. vt dicitur Mar. 6. Item & propter orationem vt inſtrueret prædicatores primo vacare debere contemplationi ſeorſum, vt inde hauriant in deuotione quod poſtea effundant populo in prædicatione & etiam vt oſtendat ꝙ curę mundi ſunt fugiendæ, & etiã declinare applauſum populi.

3 Dubitatur. Cur turbę non ſecutæ ſunt eum ſicut eius diſcipuli? Reſp. quod vt ex ſupradictis patet ꝙ ipſe non permiſit volens requieſcere ipſe & diſcipuli eius.

4 Dub. An motus in mari factus fuerit naturalis? Reſp. Orig. in Hom. ꝙ hęc tempeſtas nõ ex ſe orta eſt ſed poteſtati paruit imperantis eius qui educit ventos de theſauris ſuis. Et ita vt dicit etiã Lyr. hoc fuit factũ uirtute diuina.

5 Dub. Cur diſcipuli eius ſecuti ſunt eum in naui. Reſ. Chry. ſuper Mat ꝙ accepit diſcipulos in naui ſecum vt ad vtrãq; eos erigeret, & ad hoc quod in periculis non obſtupeſcerent,

&

& in hoc ꝙ in honoribus moderata de ſe æſtumarent, vt .n. non magna de ſe ſperarent pp hoc ꝙ aliis dimiſſis eos retinuerat, permittit eos fluctuari vbi.n. miraculorũ oſtẽſio erat plebem permittit adeſſe, ubi tentationum & timorum arreptio athletas orbis terrarum quos excitaturus erat, hos ſolos aſſumit.

6 Dub. Si nauicula operiebatur fluctibus. ergo debebat eſſe ſubmerſa? Reſ. ꝙ necdum erat ſubmerſa, ſed erat in procinctu, vt ſubmergeretur, quoniam vt habetur Marci. 4. c. fluctus mittebatur in nauim, ita vt impleretur nauis, quemadmodum nauigantibus ſæpe accidit, vt et ego ipſe expertus fui a Neapoli Romã veniendo tempore Sixti Papæ 4. & Ferdinandi Regis qñqȝ nauis cooperitur vnda maris, & iñ pertranſit & nautæ ſolicite euacuant aquam.

7 Dubit. An Chriſtus vere dormiebat, aut ſimulabat dormire? Reſ. Orig. ſuper Mat. ꝙ dormiebat quidẽ corpore, ſed vigilabat deitate, demonſtrans quia verum humanum portabat corpus.

8 Dub. In quo loco nauis dormiebat? Reſp. ꝙ vt habetur Mar. 4. c. dormiebat in puppi ſuper ceruical, quod vt dicit Theophi. erat ligneũ. ex hoc vt dicit Chryſoſt. oſtendens ſuam humilitatem.

9 Dub. Cur excitauerunt eum diſcipuli? Reſ. Orige. in Homel. dicens. O veraces diſcipuli Saluatorem vobiſcum habetis, & de periculo timetis, vita vobiſcum eſt, & de morte ſolliciti eſtis, ſed reſpondent paruuli ſumus & adhuc infirmi, ideoqȝ timemus, & ita propter timorem excitauerunt eum.

10 Dubita. Quia videtur diſcipulos non fuiſſe modice fidei, quia credunt & dicunt domine ſalua nos? Reſp. Chryſ. in Homel. ꝙ hoc ſignũ fuit in eum excitando quod non decentem de ipſo opinionẽ habebant. Nouerãt ꝙ excitatꝰ poterat mare increpare nõdũ aũt ꝙ dormiẽs.

11 Dub. Ad quid imperauit ventis & mari cũ non audiant, neqȝ intelligant? Reſp. Hierony. ſuper Matthæum quod ex hoc loco intelligimus ꝙ omnes creaturæ ſentiant creatorẽ, quibus enim imperatur ſentiunt imperantem, nõ errore hæreticorum qui omnia putãt animantia ſenſibilia eſſe, ſed maieſtate conditoris cui q̃ apud nos inſenſibilia ſunt ei ſenſibilia ſunt.

12 Dub. Quibus verbis vſus fuit dominus imperando? Reſp. Mar. 4 c. dicens quod exurgens comminatus eſt vento, & mari dixit, tace & obmuteſce.

13 Dubitatur. Cur comminatus fuit vento? Reſpon. Theophil. & ſuper Matthæum quoniam maris tempeſtatem & fluctus faciebat. vide dub. ſequenti.

14 Dub. Cum mare non clamet, cur ei dicit tace & obmuteſce? Reſp. glo. ꝙ ex commotione maris quidam ſonitus cõtingit qui videtur eſſe quædam maris locutio periculum comminantis. Et ideo conuenienter ſub quadam metaphora tranquillitatem imperat taciturnitatis vocabulo ſicut & in cohibitione ventorum qui ſua violentia mare conturbant comminationem nominauit. ſolent enim poteſtatem habentes eos qui violentia pacem hominum conturbant comminatione pœnarum refrenare. & eſt hic figura metaphoræ.

15 Dub. An tranquillitas ſtatim verba Chriſti ſubſecuta eſt? Reſp. Chryſ. in Homel quòd omnis confeſtim ſoluta eſt tempeſtas, & neqȝ ſemita turbationis remanſit quod quidem extraneum erat, cum enim naturaliter fluctuatio terminatur, vſqȝ ad multum tempus aquæ concutiuntur, ſed hic omnia ſoluebantur.

16 Dubit. Qui fuerunt illi homines qui mirati ſunt? Reſpõ ꝙ ut habetur Mar 4. Diſcipuli timuerunt timore magno, & quod dicebant ad alterutrum, quis putas eſt iſte, quia mare & vẽtus obediunt ei. Lucæ vero 8. dicitur qui timẽtes mirati ſunt adinuicem dicentes. quis putas hic eſt quia & ventis & mari imperat, & ita videtur ꝙ illi homines qui mirati ſunt videntur eſſe diſcipuli. Origenes uerò dicit nõ eſſe putandum hic Apoſtolos ſignificatos, nuſquam enim inuenimus præter honorem cognominari & domini diſcipulos, ſed ſemper aut Apoſtoli, aut diſcipuli nominantur. Mirabantur ergo hi homines qui cum eo nauigabant quorum erat nauicula. Hiero. autem dicit. Si quis autem contentioſe voluerit eos qui mirabantur fuiſſe diſcipulos. Reſpondebimus recte homines appellari, quia necdum nouerant potentiam Saluatoris.

17 Dubitatur. Cur interrogauerunt qualis eſt hic, cum in terra cognouiſſent eum & eius miracula vidiſſent? Reſpondit Origenes ſuper Matthæum, quòd non interrogantes dicunt qualis eſt iſte, ſed aſſerentes, quia iſte talis eſt cui venti & mare obediunt, qualis ergo eſt iſte. i. quantus, quàm fortis, quàm magnus, iubet omni creaturæ & ſupergreditur iuſſionem eius ſoli homines reſiſtunt, & ideo in iudicio damnabuntur.

ALLEGORICE.

[Mariæ] eſt æſtus ſæculi [nauiculã] quam Chriſtus aſcendit intelligitur arbor crucis cuius auxilio fideles transfactis mundi fluctibus perueniunt ad cæleſtem patriam quaſi ad littus ſecurum in qua Chriſtus vna cum ſuis aſcendit. Vnde prius ait, qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum & tollat crucem ſuã & ſequatur me. Cum ergo Chriſtus in cruce poſitus fuiſſet [motus magnus factus eſt] quia commote ſunt mentes diſcipulorum de eius paſſione. [Et nauicula operta eſt fluctibus.] quia tota vis perſecutionis circa crucem Chriſti fuit vbi, & morte occubuit. Vnde dictum eſt [ipſe vero dormiebat] ſuum dormire mori eſt [Excitant] aquem diſcipuli dominum dũ turbati morte maximis votis reſurrectionẽ quęrũt [dicẽtes, ſalua] re ſurgendo [quia perimus] turbatione tuæ mortis. [Ipſe vero] reſurgens increpat duritiam cordis eorum, vt alibi legitur [Imperauit autem ventis] quia diaboli ſuperbiam ſtrauit. [Imperauit etiã mari.] quia & ſaniam Iudæorum deſierit [& facta eſt tranquillitas magna] quia ſedate ſunt mentes diſcipulorũ viſa te ſurrectione, [& mirati ſunt] vila tanta poteſtate reſurgentis & gloria.

TROPOLOGICE.

Ex Euangelio præſenti inſtruimur vt poſt peccata ſuſcipiamus pœnitentiam & vt in ea perſeuerare valeamus Deũ precibus noſtris interpellemus, quoniã [aſcendente Ieſu in nauiculam] in qua quis pœnitentiã agendo aſcẽdit. Dicẽte ipſo, ſi quis vult poſt me venire tollat crucẽ pœnitẽtiæ. Et ideo [ſecuti ſunt enim] oẽs pœnitentes qui veraciter ſunt [diſcipuli ſui & motus magnus] tentationum [factus eſt in mari] pœnitentiũ, quoniã accedenti ad deũ per pœnitentiã neceſſe eſt præparare cor ſuũ ad tentationes, quas duas permittit fieri ad pęnitẽtis humiliationẽ & gratiæ conſeruationẽ [ita vt nauicula] pœnitẽtiæ quaſi [operiatur fluctibus] tet tentationũ [ipſe vero] per modum dormientis certamen expectat auxiliũ ſuũ ad tps ſubtrahendo, quemadmodũ legitur de beato Antonio a dęmonibus lacerato conquerente de Ieſu quærendo vbi erat, cui reſponſum fuit hic eram ſed expectabam certamẽ tuum, pœnitentes autem debent orationibus ſuſcitare eum dicendo [domine ſalua nos,] quia niſi tu auxiliũ præſtiteris [perimus] & nauicula pœnitẽtiæ ſubmergetur, & tũc eis diuina aduenient miſeratio quæ increpat timiditatẽ pœnitentiũ & ipſe Deus qui dormire videbatur. [Imperabit ventis]. i. dæmoni & mari tribulationum [& fiet tranquillitas magna, ita vt admirentur dicẽtes] q̃ magnus eſt dñs cui dęmones obtẽpãt, & ſeruos ſuos ab eis tutos reddit.

ANAGOGICE.

Cæleſtem patriam ex facto euãg. contẽplari, licet ad quã caput noſtrũ Chriſtus aſcẽdit vt nos eius diſcipuli ſequamur eũ. [Aſcẽdẽte igit Ieſu in nauiculã] i. in cœlũ empireum [ſequuntur eũ diſcipuli eius] quibus æternas manſiones præparauit. [Motus aũt magnus factus fuit] in prælio Archãgeli Michaelis & Angelorum eius contra drachonem & eius cõplices, adeo q [nauicula] cęli [operiebatur] ſuperbia Luciferi Deo oĩpotente certamẽ quieſcẽdo expectãte cũ magno ſilẽtio facta in cœlo. [diſcipuli vero Dei] ſancti Angeli ad ipſum prouoluti [ſuſcitauerũt eũ dicẽtes, dñe ſalua nos] ne ſuperbia Luciferi nos inuoluat, quia te ſolum volumus dñm, quibus animatis ut in fide fortes exiſterẽt [ſurgens imperauit] Lucifero, & ſequacibus ſuis eos totaliter a regno cæleſti expellendo, [& facta eſt tranquillitas magna] ipſis beatis ſpiritibus in gratia confirmatis aſſumptis hominibus ad eorum ordines mirantibus & dicẽtibus [qualis] locus [eſt hic] requiei nobis terrenis incolis ex ſola gratia collatus eius [cui venti & mare obediunt] & cui omne genu flectitur cœleſtium, terreſtriũ & infernorum.

DOMINICA IIII. POST OCT. Epiphaniæ.

Simile factum eſt regnum cælorum homini qui ſeminauit. Matth. 13.c.

Hiſtoriam huius Euangelij ſeu hanc ſimilitudinem dixit dominus, anno ætatis ſuæ.33. die 1. Aprilis.

HISTORICE.

Parabolicæ diſcipulos dominus alloquens aiebat cœlorum regnum ſimile eſſe viro qui bonum quidem ſuo in agro ſemen ieciſſet, ſed hominibus ſopori indulgentibus eius ſuperueniens inimicus zizania in medio cũ ſuperſeminaſſet tritici receſſit, incrementũ aũt herba recipiente cum apparuiſſet zizania, eius ab eo perquirebant ſerui, quonam pacto cum purum ſeminaſſet triticum zizania mixtum foret quibus cum inimicum id egiſſe narraſſet percunctabantur, an ea colligere debe-

rent qui non acquieuit, ne forte ſimul & triticum euellerent, iuſſit tamen vt meſſium tempus præſtolarent tuncq; ſe meſſoribus imperaturum primum ex zizania collectos comburerent faſciculos, triticum verò in horreum reconderent ſuum.

1 DVbitatur. Cum in cœlo nullũ zizania ſuperſeminare poſſit, quomodo regnum cœlorum aſſimilari poteſt homini ſeminanti bonũ ſemen ſuper quod ſeminatum ſit zizania. Reſpond. Remigius ſuper Mar. dicens quòd regnum cœlorum appellat ipſum filium dei. Vide dominica ſecunda poſt octa. epipha. dub. 49.

2 Dub. quid eſt parabola? Reſpond. ſecundum grãmaticos ꝙ parabola græce, latinæ prouerbia dicuntur, eo ꝙ in ipſis ſub cõparatiua ſimilitudine figuræ verborũ & imagines veritatis oſtenduntur, & eſt quædam figura grammaticalis quæ dicitur rerum diſſimilium comparatio.

3 Dubit. Cur dominus in parabolis loquebatur? Reſpon. ipſe dominus Matth. 13. c. & Luc. 8. c quia diſcipulis datum eſt noſſe myſterium regni cœlorum, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant & audientes non intelligant. Et Theophil. ſuper Matth. dicit quòd loquebatur per ſimilitudinem. Primo quidẽ vt attentiores faceret auditores. Conſueuerunt enim hoĩes in obſcuris ſe exercitare & ſpernere manifeſta. deinde vt non caperent indigni qui myſtice dicebantur. & Hieronym. in homel. dicit quòd familiare eſt ſyris & maximi Paleſtinis ad omnem ſermonem ſuum parabolã iungere, vt quod per ſimplex præceptum ab auditoribus teneri non poteſt per ſimilitudinem exempli teneatur. vide dominica in ſexageſima dub. 4 & 8. ar. 9.

4 Dub. An hæc parabola in veritate fuerit facta? Reſp. Orige. ſuper Mat. ꝙ parabola eſt ſermo quaſi facti non autem facti iuxta quod dicitur. Poſſibilis autem fieri rerũ ſignificatius per tranſſumptionem eorum quæ in parabola dicuntur. Enigma vero eſt proceſſus ſermonis in his quæ traduntur quaſi facta, quæ tamen non ſunt facta nec poſſibilia fieri. ſicut quod dicitur in libro Iudicum. c. 9. quòd ligna ierunt vt vngerent ſibi regem. Non eſt autem ad literam factũ quod dicitur exijt qui ſeminat. ſicut ea quæ narrat hiſtoria, poſſibile tñ fuit fieri.

5 Dubita. Quæ ſit interpretatio huius parabolæ & quid ſignificet? Reſp. ſecundum Hieron. Auguſti. & Chryſoſto. quod homo qui ſeminauit bonum ſemen eſt Chriſtus quia deus & homo in agro ſuo ſcilicet in eccleſia ſua in qua ſeminauit bonam doctrinam. cum autem dormirent homines, id eſt prælati eccleſiæ eſſent negligentes agere quæ ad eos pertinebant circa ſubditos & eis commiſſos, ſuperuenit inimicus, id eſt diabolus qui ſemper fuit inimicus hominis & Chriſti quia ab initio erat homicida & ſuperſeminauit zizania, id eſt errores in medio tritici, id eſt bonorum, & abijt ne ex eius præſentia cognoſceretur error. Cũ autẽ creuiſſet herba tritici, ſcilicet veri Chriſtiani profitentes veram doctrinam, & zizaniorum, ſcilicet falſi hæretici qui in principio obumbrant ſeipſos, & cum acceperint multam libertatem ſermone venenum effundunt, nunc apparent zizanijs, tunc accedentes ſerui patrisfamilias, id eſt fideles ſerui Chriſti corde & mentis deſiderio quærũt quo modo fuerunt ſeminata zizania, & ipſo inſpirante ac dicente. intelligunt quòd diabolus inimicus hominis hoc fecit, & tunc fideles zelantes zelum dei quærunt dicentes, vis imus & colligimus ea, id eſt de medio fidelium auferamus ne fideles maculent. Et dominus reſpondit quod non ne forte colligentes zizania, id eſt homines hæreticos auferentes ſimul eradicent & triticum, id eſt illum qui nunc eſt hæreticus qui in futurum poſſet effici bonus chriſtianus reſipiſcendo, ſed quod ſinant vtraque creſcere vſque ad meſſem, ſcilicet bonos & malos vſque ad iudicium & in illo tempore dicam meſſoribus, id eſt angelis vt colligant primum zizania, id eſt malos vt non timeant boni quòd ſimul eradicentur cum eis, & alligent ea faſciculos ad comburendum in ignem æternum, triticum autem, id eſt bonos congregent in horreum meum, id eſt in cœlo in quo omnes electi collocabuntur. Ipſe tamen dominus breuius exponit dicens. Qui ſeminat eſt filius hominis, ager eſt mundus, bonum ſemen filij regni, zizania filij nequam, inimicus diabolus, meſſis conſummatio ſeculi, meſſores angeli, & ſicut zizania comburuntur ſic eos qui faciunt iniquitatem mittent in caminum ignis & iuſti fulgebunt ſicut ſol.

6 Dubitat. Cur diabolus inimicus hominis non

non præuenit ſeminando errores antequam deus ſeminaret veram doctrinam? Reſp. Chryſoſt. ſuper Matthæum dicens. quòd demonſtrat hic errorem poſt veritatem exiſtere ꝙ & terum exitus tentatur. etenim poſt prophetas fuerunt pſeudo prophetæ, & poſt apoſtolos pſeudo apoſtoli, & poſt Chriſtū antichriſtus, niſi enim diabolus viderit quid immittetur vel quibus inſidietur non tentat. Propter hoc non dicit ꝙ ſeminet aliquod aliud ſemen ſed zizania quę ſecundum viſum aſſimulantur alio quo modo tritico. Adde quod non primum, primum hominem tentauit ſed poſt pręceptū datum à deo de non comedendo fructum.

7 Dubita. Quoniam dormiebant homines & ipſe ſuperſeminauit? Reſpon. Aug. de quæſtio. euangelii 11arum, quòd dormiūt homines quando præpoſiti eccleſiæ negligentius agunt, aut quando dormitionem mortis acceperunt apoſtoli tunc ſuperuenit inimicus & ſuper ſeminauit zizania.

8 Dubitatur. Quomodo poſt abijt? Reſpond. Auguſt. vbi ſupra. quòd cum diabolus aſperſis prauis erroribus falſiſq; opinionibus ſuperſeminaſſet, hoc eſt præcedente nomine Chriſti hæreſes ſuperieciſſet, magis ipſe latuit atque occultiſſimus factus eſt.

9 Dubita. Cur non à principio apparent errores & falſitates à diabolo ſeminatæ? Reſp. Aug vbi ſupra. quòd cum homo ſpiritualis eſſe cęperit diiudicans omnia, tunc errores incipiunt ei apparere diſcernit enim quicquid audierit aut legerit abhorrere à regula veritatis, ſed donec in eiſdem perficiatur ſpiritualibus non poteſt eum mouere quare ſub nomine chriſtiano non multæ hæreticorum extitere falſitates.

10 Dub. Quid intelligitur per ſeruos interrogantes quis ſuperſeminauit zizania. Reſpon. Aug. vbi ſupra dicens. Nec quiſquam dicere facile auſus fuerit angelos neſciſſe quis zizania ſuperſeminauerit, magis oportet intelligi homines ipſos fideles ſeruorum nomine hoc loco ſignatos.

11 Dub. Quia per bonum ſemen ſignificātur homines fideles, ergo non poſſunt ſignificari per ſeruos? Reſpon. Aug. vbi ſupra quòd non eſt mirum ſi & bonum ſemen ipſi dicuntur. Ex diuerſis enim ſignificationibus vna res diuerſas ſimilitudines recipit, ſicut Chriſtus de ſe ait quòd ipſe ſit ianua & quòd ipſe ſit paſtor.

12 Dub. Cur fideles quærunt vis imus & colligimus ea? Reſp. Aug. vbi ſupra quòd cum ſerui dei cognouerint hanc excogitaſſe diabolum fraudem, cum contra tanti nominis auctoritatem nihil ſe valere ſentiret vt fallacias ſuas eodē nomine obtegeret poteſt ſibi ſuboriri voluntas vt tales homines de rebus humanis auferant ſi aliquam temporis habeat facultatem, ſed vtrum facere debeant iuſtitiam Dei conſulunt.

13 Dub. An licite occidantur hæretici cum dominus dicat quòd ſinaūt eos creſcere vſq; ad meſſem? Reſpon. quòd Chryſ. dicit hæreticos non eſſe occidendos cū quo primo ſentiebat Aug. ad Vincentium ſcribens, ſed poſt fuit opinionis quòd licite poſſunt occidi. Et ideo S. Tho. 2.2. q. 64. ar. 2. dicit quòd dominus abſtinendum mādauit ab eradicatione zizaniorum vt tritico parceretur, id eſt bonis. quod quidem fit quando non poſſunt occidi mali quin ſimul occidatur & boni, vel quia latent inter bonos, vel quia habēt multos ſequaces, ita quòd ſine bonorum periculo interfici nō poſſunt vt Aug. dicit contra Permenianum. vnde dominus docet magis eſſe ſinendum malos viuere & vltionem reſeruandam vſque ad extremum iudicium. quàm quod boni ſimul occidantur. quando vero ex occiſione malorum non imminet periculum bonis ſed magis tutela & ſalus tunc licite poſſunt mali occidi. Vnde Aug. ad Vincentium dicit. Hæc primitus mea ſententia erat neminem ad vnitatem Chriſti eſſe cogendum, verbo eſſe agendum, diſputatione pugnādum, ſed hæc opinio mea non contradicentium verbis ſed demonſtrantium ſuperatur exemplis, legum enim terror ita profuit vt multi dicant gratias domino qui vincula noſtra dirupit. quod ergo dominus dixit, ſinite vtraque creſcere vſque ad meſſem. qualiter intelligendū ſit apparet ex hoc quod ſubditur. Ne forte co. ziz. era. ſimili & triticū vbi ſatis oſtendit. vt etiam dicit. Aug. contra Perminianum cum metus iſte non ſubeſt non dormiat ſeueritas diſciplinæ.

14 Dub. Cur dicit in plurali faſciculos cum non ſit niſi vnus faſcis damnatorum prout habetur Eſa. 24. c. dicentis congregabuntur congregatione vnius faſcis & claudentur in carcere? R. ſpon. Sanctus. Tho. in quæ. de malo. q. 2. arti. 6. quòd in ſupplicio damnatorum eſt aliquod commune omnibus quod reſpondet cōtemptui dei, puta carentia viſionis diuinæ & perpetuitas

perpetuitas pœnę & quãtum ad hoc dicuntur cõgregari congregatione vnius faſcis, eſt etiã aliquid in quo differunt ſecundum quod quidam magis torquentur quàm alij, & quantum ad hoc dicuntur colligari ſicut zizaniorum faſciculi ad comburendum.

¶ Allegorice & alijs ſenſibus non exponitur ratione dicta in prologo.

DOMINICA IN SEPTVAGE.

Simile eſt regnum cœlorum homini patrifamilias qui exijt primo mane. Matth. 20.

Hanc ſimilitudinem locutus fuit dominus anno eius 32. prima die Octobris.

HISTORICE.

Tali domin⁹ parabola diſcipulos alloquẽs vſus eſt. cœlorum enim regnum ait patri cuidam familias aſſimilari qui ſummo egreſſus mane operarios qui ſuam colerent vineã conduxit denarium pro diurno labore paciſcens. Cum vero quoſdam ocioſos circa tertiã, ſextã & nonam offendiſſet horam iuſſit vt & ipſi pariter in vinea operarentur iuſtam pro labore mercedem recepturi. Ad vndecimam vero horam cum exiiſſet alios ocio vacãtes redarguit eis vero reſpondentibus quòd à nemine conducti fuiſſent imperauit, vt ad ſuam proficiſcerentur vineam. Die tranſacto ſuo in mandatis dedit diſpẽſatori vt à nouiſſimis inchoãs vnicuique denarium perſolueret diurnũ, qui cum iuſſa perficeret arbitrantibus primis ꝙ plus forent accepturi, nec compotes voti aduerſus patrẽfamilias cum murmure ob loquebãtur, quòd tantum his qui ſolum vna operati fuiſſent hora quantum eis tota laborantibus die perſolui mandaſſet. at quendam eorum compellans amicum clare quòd nulla laceſſeretur iniuria demõſtrauit cum ex pacto integre promiſſa recepiſſet nec ſua intereſſe tantundem ſi nouiſſimo daret cum ex ſuo ſibi liceret arbitrio ſua contribuere, & ſi eius nequam oculus intueretur cum tamen ipſe bonus exiſteret, ex his dominus concludens primos vltimos & econtra futuros fore, quoniam quanquam vocati ſunt plures, electi tñ pauci exiſterent.

VOlens aliqua declarare dubia.

1 Dubita. Ad quid introducitur hæc parabola? Reſp. Remigius ſuper Matth. quoniam quia dixerat dominus Petro. Multi erunt primi nouiſſimi & nouiſſimi primi vt hãc ſententiam confirmaret ſubiunxit hanc ſimilitudinem vbi notandum quod immediate ante iſtud euangelium petenti Petro quid eſſet futurum eis qui reliquiſſent omnia & ſecuti eũ fuerant, dominus reſpondit quòd ſeſſuri erant cum eo ſuper ſedes 12. & iudicaturi duodecim tribus Iſrael & ſubdit quòd quid reliquerit domum &c. propter nomen tuum centuplum accepturus eſſet, & vitam æternam poſſeſſurus, & quia non omnes qui talia incipiũt ea proſequuntur. ideo addidit multi erunt primi nouiſſimi & nouiſſimi primi. Chryſo. vero in homel. dicit quòd compoſita eſt hæc parabola vt eos auidiores faceret qui in vltima ſenectute conuertuntur nec æſtimarent ſe minus aliquid habituros.

2 Dub. An hæc parabola in veritate fuerit facta, & quid eſt parabola, & cur dominus in parabolis loquebatur. Require dominica. 4. poſt octauã epiphaniæ. dub. 2. 3. & 4. & dominica in ſexageſima. dubi. 4.

3 Dub. Quid ſignificat hæc parabola? Reſp. Greg. in home; quòd patrisfamilias ſimilitudinem tenet conditor noſter qui regit quos condidit qui habet vineam vniuerſam ſcilicet eccleſiam quæ ab Abel iuſto vſque & vltimũ qui naſciturus eſt in fine mundi quod ſanctos protulit quaſi tot palmitęs miſit, & qui primo mane mũdi quod fuit ab Adam vſque ad Noe, operarios ſcilicet electos miſit in ſuam eccleſiam factam conuentione cum eis ex denario diurno, id eſt præmio vitæ ęternę & circa horam tertiam quæ fuit à Noe vſque ad Abraham alios ocioſos in foro ſtantes, id eſt extra eccleſiam exiſtentes miſit ad laborandum in vineã ſuam promittẽs eis pro opere mercedem condignam, & ita illi iuerunt ad laborandum. Et ſimiliter fecit circa ſextam horam quæ fuit ab Abrahã vſq; ad Moyſen. & circa nonã quæ fuit à Moyſe vſq; ad aduentũ domini. Circa vndecimam vero horam quæ eſt à Chriſto vſque ad finẽ mundi inuenit gentiles ſtãre in foro, id eſt, extra eccleſiam ocioſos, id eſt, non laborantes in vinea & eos increpauit per prædicationem ſuam & apoſtolorum & aliorum doctorum, & eos dixit ſtare tota die ocioſos quia à principio mundi vſque ad aduentum Chriſti non laborabant in eccleſia, quia reſpondent quòd nemo eos conduxit quia ad eos nullus patriarcha aut ꝓpheta vel prædicator venerat, & ita eos conuertendo miſit in eccleſiam laborare. Cum ſero

autem

autem eſſet factum, id eſt finis mundi aduenit, ſet dixit dominus vineę, id eſt deus pater procuratori ſuo, id eſt, Chriſto voca operarios ꝑ vltimum iudicium, ſcilicet electos & redde illis mercedem ſuam, id eſt, vitam æternam incipiens à nouiſſimis, ſcilicet paganis ad fidem conuerſis vſque ad primos, ſcilicet Iudæos, & ita qui venerunt circa vndecimam horam, id eſt poſt Chriſtum acceperūt pro mercede ſingulos denarios, id eſt, vitam eternam. Venientes autem & primi qui fuerūt à tempore Adę, arbitrati ſunt quòd plus eſſent accepturi propter longitudinem laboris, & tamen nō plus acceperunt niſi vitam ęternam & accipientes murmurabant, id eſt admirabantur aduerſus patremfamilias quòd tantum præmium daret his qui ſolum vna hora laborauerant, quantum eis qui per tam longa tempora deſudauerant portando pondus diei & æſtus, id eſt, per longioris vitæ tempora, carnis ſuę calore fatigati exiſtendo. Et ipſe reſpondens vni eorum, ſcilicet Adæ dixit, amice nō facio tibi iniuriam, quia ſufficit tibi gloria ęterna quam tibi dono ex gratia mea. Nūquid licet mihi ex meo facere quod volo, vel forte oculus tuus videndo nequam eſt, quia ego bonus ſum amplius retribuendo & ex his ſequitur cōcluſio euangelica ad cuius propoſitum parabola introducta fuit.

4 Dubitatur. Quomodo paterfami. exijt qui vbique eſt? Reſpon. quòd non dicitur exijſſe per loci mutationē ſed per nouā vocationem.

5 Dubitatur. Quomodo tantum præſens ſeculum vnus dies dici poſſit? Reſpon. Origenes ſuper Matth. dicens quòd hoc eſt quidem magnum quantum ad nos, modicum autem quantum ad dei vitam.

6 Dub. Quid eſt denarius? Reſpon. Iaco. de vora. poſt Remi. quod denarius dicitur qui antiquitus pro 10. nummis computabatur & figuram regis habebat & circunſcriptionē, & erat rotundus & ſonorus de argento.

7 Dubi. Quid ſignificatur per primam, tertiam, ſextam, nonam, & vndecimam horam? Reſpon. quòd ætates mundi prout dictum eſt ſupra. dub. 3. Item & ætates hominis ſecundum eūdem Gre. Nā hora prima pueritia eſt. Tertia adoleſcentia. Sexta iuuentus. Nona ſenectus. Et vndecima decrepita vel veterana vocatur. Et in his omnibus, vt dicit Sanctus Vincen. in ſermone primo. Deus hominem vocat & in qualibet poteſt conuerti ad deum, ſed melius & ſecurius eſt conuerti in prima, quia bonum eſt homini cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua, & licet hic non numerentur niſi quinque horæ, tamen omnes ſubintelliguntur.

8 Dubi. Quid ſignificatur per forum? Reſpon. Origenes ſuper Matth. quòd forum eſt quicquid eſt extra vineā, id eſt, eccleſiam Chriſti. Et Chryſoſt. ſuper Matth. dicit quòd iſte mundus eſt quoddam forum quoniam in hoc mundo vendendo & emendo viuunt hoies & inuicem ſibi fraudem facientes vitā ſuā ſuſtentant.

9 Dubitatur. Quis dicitur ocioſus? Reſpon. Bernar. & Sanctus Vincen. in ſermone ſeptimo huius dominicę quod ocioſus eſt non ſolum qui nihil operatur ſed etiam qui inutiliter operatur. Et Greg. in homil. dicit qui autem ſibi viuit qui carnis ſuæ voluptatibus paſcitur recte ocioſus arguitur, quia fructum diuini operis nō ſectatur. Et ita ſecundū Chry. ſup Mat. ocioſi ſunt peccatores, illi enim mortui dicuntur. Ocioſus igitur eſt qui opus dei non operatur.

10 Du. Cur primis ſolum promittitur denarius & non alijs, ſed dicitur eis quod iuſtum fuerit dabo vobis? Reſpon. Chry. ſuper Matth. dicens quòd ſolis primis conuenit ſpecialiter dare denarium, alios autem ſub incerto pacto conduxit dicens quod iuſtum fuerit dabo vobis. Sciens enim dominus quia præuaricatus fuerat Adam & omnes poſtmodum in diluuio erāt perituri, certum fecit pactum ad eum, quando dicat neglexiſſe iuſtitiam, quia neſciebat quæ præmia fuerat recepturus, iſtis autem nō fecit pactum, quia tantum paratus eſt retribuere quantum mercenarij recipere non ſperabant.

11 Dub. quid ſignificat identitas denarij diurni? Reſpon. Magiſter hiſto. ſch. quòd eandem perpetuitatem notat, nullius enim vita ibi breuior aut lōgior erit alia. Et idem deus omnia in omnibus.

12 Dubitatur. Quia ex hoc videtur quòd omnes ſancti eſſent æquales in præmio? Reſpon. Sanctus Vincentius ſermone quinto huius dominicæ quòd licet omnes habeant eandem gloriam in paradiſo, quia omnes ſunt beati non tamen in illa gloria omnes ſunt æquales, ſed aliquis eſt magis beatus vel minus ſecundum quòd hic maiorem vel minorem charitatem habuit. Et ponit duo exempla. Primum de ſolę multos æqualiter reſpiciente, non tamen

men eos æqualiter calefaciente propter diuerſas complexiones. Secundum exemplum de rege habente plures filios magnos & paruos indutos de eodem brocharo vel eodem panno, ſed magni plus habent in veſtibus ſuis panni quàm parui, ei tamen omnes de ſua veſte contentantur.

13 Dub. Cur coniungit ſextam & nonam horam ſimul & non alias? Reſpon. Chryſo. ſuper Matth. quòd quoniam in ſexta & nona generatione vocauit Iudæos & frequentauit cum hominibus diſponere teſtamenta quaſi diffinito ſalutis omni tẽpore iã appropinquãte.

14 Dubitatur. Cur ſolum redarguit de ocioſitate illos de vndecima hora? Reſpond. Greg. in homel. quia in tribus primis in quibus hebraicus populus deſignatur ſemper fuerunt de illo populo laboratores. Sed in vndecima in qua vocantur gentiles qui tranſacto tã longo mundi tempore pro vita ſua laborare neglexerũt quaſi tota die ocioſi ſtabant. Et ideo merito redarguuntur.

15 Dubitatur. Cur non inuitauit ad totũ opus operarios niſi in prima hora? Reſpon Origenes ſuper Matthæum quoniam quicquid poterant operari ſuo arbitrio reſeruauit, poterant enim æquale opus facere in vinea eius qui ex mane ſunt operati quicunque in tempore breui volebant operantem virtutẽ ad opus extendere quę ante non fuerat operata.

16 Dubitatur. Quare non dixit illis de vndecima hora quod iuſtum fuerit dabo vobis? Reſpond. quod populo iudaico qui vocatus fuit in præcedentibus horis nunquam aperte promiſſa fuit gloria cœleſtis. Et ideo indigebat induci ad laborandum per aliquam recompenſationem. Sed Chriſtus veniens in vndecima præmia cœleſtia laborantibus patenter repromiſit. vt patet Marci 16. capitu. quicunque crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit. Et Ioan. decimo capitulo. Ego vitam æternam do eis, ideo non indigebant aliqua particulari promiſſione. ſed ſolum ſufficiebat ipſos inuitare ad laborandũ in vinea procul dubio pmia digna ex labore percepturos.

17 Dubitatur. Cum pſalmo 4. dicatur, ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui, cur dicit, nemo nos conduxit, cum lumine diuino fuerint illuminati? Reſpond. quod hoc non dicunt quia non haberent intellectum potentem recipere illuminationem diuinam, ſed quia vt Gregorius dicit in homel. nullus ad eos ſicut ad Iudæos patriarcha, nullus propheta miſſus fuerat, quaſi dicerent nemo nos conduxit. i. viræ nobis, nemo viã prædicauit.

18 Dubitatur. Cur paterfamilias voluit illo ſero reddere mercedem, & non expectare vſque in craſtinum? Reſpond. Chryſoſtom. ſuper Matthæum dicens. conſidera quia ſero non alio mane mercedem reddit. Ergo adhuc ſtante ſeculo iſto iudicium eſt futurum & vnicuique merces ſua reddenda, duabus rationibus. Prima quia ipſa futura beatitudo merces eſt iuſtitiæ. Ideo non in illo ſeculo fit iudicium, ſed ante illud. Deinde ante aduentum diei illius præmittitur iudicium ne videãt peccatores diei illius beatitudinẽ.

19 Dubitatur. Quis eſt procurator patrisfamilias? Reſpond. Iacob. de Vorag. poſt Remigium, quod Chriſtus inquantum deus eſt paterfamilias iſtius vineæ cum patre, ſed inquantum homo eſt procurator. Licet Origenes intelligat per procuratorem aliquem angelorum qui poſitus eſt ſuper mercedes retribuendas.

20 Dubitatur. Quid procurat Chriſtus? Reſpond. Iacob. de Vorag. in ſermone primo huius dominicæ quòd procurat omnibus, ſcilicet cœleſtibus, terreſtribus & infernalibus. Cœleſtibus iuſtam remunerationem Matthæ. 25. Venite benedicti patris mei percipite regnum. terreſtribus paternam propiciationem. primo Ioann. ſecundo cap. aduocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum & ipſe eſt propiciatio. Infernalibus procurat æternam punitionem. Pſalm. 2. Reges eos in virga ferrea.

21 Dubitatur. Cur incipit à nouiſſimis reddere mercedem? Reſpond. Origenes ſuper Matthæ. quòd primi operarij teſtimonium habentes per fidem acceperũt promiſſionem dei, pro nobis aliquid melius proſpiciente patrefamilias, vt non ſine nobis perficiantur. Et quia miſericordiam conſecuti ſumus primi mercedem ſperamus accipere qui ſumus Chriſti poſt nos autem qui ante nos operati ſunt. & vt Chry. ſuper Matt. dicit ſemp libentius aliqd damus illis qbus gratis donamus quia pro ſolo noſtro honore donamus.

22 Dubita. Quia videtur quædam iniuſtitia q̃ primi plus laborantes nõ acceperint pluſquã nouiſſimi q minus laborauerũt? Reſ Chry. ſuper Matt. quòd non iniuſte actum eſt. Nam & quaſi prima parte ſeculi natus eſt, & non amplius

vixit quàm ſtatutum tempus vitæ, & quid illi nocuit ſi poſt eius exitum mundus ſtetit, & qui circa finem mundi naſcuntur non minus viuent quam dies qui numerati ſunt eis, & quid illis prodeſt ad compendium laboris ſi cito mundus finitur compenſum vitę ſuę compleant ante mundum, deinde non eſt in homine quando naſcitur prius aut poſtea, ſed poteſtatis diuinæ. Nec ille quidem ſibi priorem debet locũ defendere q prius natus eſt, nec ille contemptibilior debet eſſe qui poſtea. Et ſanctus Tho. ſuper epiſtola ad Ro. c. 9. Dicit manifeſtum eſſe quòd iuſtitia diſtributiua habet locum in his quæ dantur debito puta ſi aliqui meruerunt mercedem, vt plus laborantibus, maior merces donetur, non autem habet locum in his quæ ſponte & miſericorditer aliquis dat ſi aliquis in via diues pauperes inueniens & det vni quod poteſt vel diſponit in eleemoſynam dare non eſt iniquus ſed miſericors, ſimiliter ſi aliquis duobus æque ipſum oſtendentibus vni dimittat offenſam & non alteri, eſt miſericors vni & iuſtus ad alterum neutri vero iniquus.

23 Dub. Quia cum Ioannis 15. dicatur in domo patris mei manſiones multæ ſunt, quomodo acceperunt ſingulos denarios? Reſpon. Sanctus Tho. ſuper. 4 ſen. di. 49. q. 1. art. 4. q. 2. & 12. q. 5. artic. 2. quòd vnitas denarij ſignificat vnitatem beatitudinis ex parte obiecti, ſed diuerſitas manſionum ſignificat diuerſitatẽ beatitudinis ſecundum diuerſum gradum fruitionis. Vide ſupra dub. 13.

24 Dubita. Quomodo debent murmurare reſpicientes æternam beatitudinem? Reſpond. Magiſter hiſto. ſcho. quòd vbi non erit murmur inuidentium ſed potius admirantium de magnitudine præmij dati nouiſſimis ſicut & primis. Vel vt dicit Chryſo in ho. non oportet ea quæ in parabolis ſunt ſecundum totum inueſtigare, ſed intentionem propter quam compoſita eſt intelligere & nihil vltra ſcrutari, non ergo inducit hoc vt oſtendat aliquos eſſe inuidia morſos, ſed vt oſtendat hos tanto potitos eſſe honore quòd & alijs inuidiam poterant generare.

25 Dubitatur. Quomodo antiqui patres noſtri patriarchę portarunt pondus diei & ęſtus cum nõ vixerint pro omne ſęculum? Reſpon. Chryſ. ſuper Matthęum dicens quod ſi verum eſt quod diximus du. 22. quia primi & poſteriores tempus ſuum vixerunt & non amplius neque minus & vnicuique mors ſua conſummatio ipſius, quid eſt quod dicunt portamus pondus diei & æſtus, quia ſcilicet magna eſt nobis virtus ad faciendam iniuſtitiam, cognoſcere prope eſſe finem mundi. illis autem infirmatio erat ſcire mundi ſpacia eſſe lõginqua, quàmuis ergo non per omne ſæculum vixerint, tamen totius ſæculi grauamina pertuliſſe videntur. Aut pondus totius diei dicit onerosa legis mandata eſtum autem vrẽtem erroris tentationem quam conflabunt ſpiritus maligni in eos ad ęmulationem gentium eos irritãtes, a quibus omnibus gentiles liberi extiterunt Chriſto credentes & per compendium gratiæ ad plenum ſaluati.

26 Dubitatur. Cum multi murmurauerint, cur vni ſoli reſponderit? Reſpon. quòd vt dicitur Mar. 13. ca. quod vobis dico omnibus dico, & ita q vni dicitur omnibus ſimul aſtantibus dicitur, vel vt dicit gl. vni dicit, quia par erat ominbus murmurandi ratio.

27 Dubitatur. Cur illum murmurantem amicum vocat? Reſpon. Remi. ſuper Matth. quòd per hunc vnum poſſunt intelligi omnes qui ex Iudæis crediderunt quos amicos propter fidem nominat.

28 Dubitatur. Quomodo intelligitur, an non licet mihi quod volo facere? Reſpon. Grego. in home. dicens quòd ſtulta eſt quæſtio hominis contra bonitatem dei murmurare conquerendi quippe eſſet non ſi dat quod non debet, ſed ſi non daret quod deberet.

29 Dub. Cum ipſi murmurarent per os, cur redarguit oculum dicens, an oculus tuus nequam eſt? Reſpon. Remig. ſuper Mat. dicens, quò per oculum vult intentionem intelligi. Iudæi nanque neque habuerunt oculum, id eſt, intentionem malam quia de ſalute gentium dolebant, & eſt hic figura omopaſia.

30 Dubitatur. Quomodo primi poſſint eſſe nouiſſimi, & econtra cum poſt nouiſſimos nullus ſit, nec ante primos? Reſpon. quòd ſecundum Remi. ſuper Matthæum, intelligendum eſt, quod Iudæi qui erant caput vertuntur in caudam. & nos gentiles qui eramus cauda vertimur in caput, & ſic primi dum primi erant non erant nouiſſimi. Sed hi qui aliquando fuerunt primi, nunc ſunt nouiſſimi & econuerſo. Vel vt dicit Chryſoſtom. ſuper Matthæ. Ideo primos dicit nouiſſimos & nouiſſimos primos, & non vt nouiſſimi digniores ſint quam primi, ſed vt coequentur & nulla ſit

inter eos differentia temporis cauſa.

31 Dubitatur. Cum dicatur ad Rom. 8. c. quos vocaui hos & iuſtificauit, quomodo hic dicit quòd multi vocati non ſunt electi, Reſpon. Sanctus Tho ſuper. 4. ſen. diſ. 17. ar. 1. quæſt. 2. quòd vocatio eſt duplex, quædam exterior vt quæ fit per prædicatorem & hæc diſponit ad iuſtificationem quædam interior, & hæc quidem non pertingit quandoque ad finem ſuum ex vocati defectu, & hæc vocatio nihil aliud eſt quam inſtinctus vel motus ad bonum a deo immiſſus & de his duabus vocationibus intelligitur hic, quod multi ſunt vocati, pauci vero electi. Quandoque autem illa vocatio interior pertingit ad finem, quando ſcilicet aliquis audit vocantem & venit ad Chriſtum vt dicitur Ioan. 6. ca. Omnis qui audiuit a patre & didicit venit ad me, & hæc vocatio eſt idem quod iuſtificatio ſecundum ſubſtantiam ſed differt ratione, quia vocatio dicitur ſecundum quod per infuſionem gratiæ & auxilium homo a peccato retrahitur, ſed iuſtificatio reſpicit terminum ad quem ſcilicet prædictæ rectitudinis ſtatum. & ſic vocatio ſumitur. Ad Roman. 8. quos vocauit hos & iuſtificauit, vt patet per gl. auxilium enim quod fidei nos vocando deus præſtat eſt gratia quæ fecit fidem per dilectionem operari.

32 Dubitatur. Quomodo electi ſunt pauci cũ Apoca. 7. c. dicatur. Vidi turbam magnam. Require dñica infra octauã natiuitatis dñi. du. 8.

ALLEGORICE.

Expoſitum eſt dub. 3.

TROPOLOGICE.

Ocium vt in quacunque tẽpore vitemus edocemur, tum ex uocatione dei per omnes ætates tum etiam ex præmij retributione q̃ laborantibus & non ocioſis datur inſtruimur, vt non murmuremus & quod quilibet contentus ſit parte ſua.

ANAGOGICE.

Contemplemur qualiter admodũ dominus ex ſua bonitate temp nos vocat ad percipienda æterna præmia quæ ex ſua ſola gratia dantur & ex modico labore reſpectu illius infinitæ gloriæ adeo quod non ſunt cõdignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam.

DOMINI. IN SEXAGESIMA.

Cum turba plurima conueniret. Luc. 8. c. Matt. 13. & Mar. c. 4. cap.

¶Hiſtoriam ſeu hanc ſimilitudinem locutus fuit dominus anno ætatis ſuæ. 32. proxima die Aprilis in ſabbato.

HISTORICE.

¶ Turbis plurimis ad ſe confluẽtibus dominus Ieſus hac vſus fuit ſimilitudine inquiẽs, dum ſemina quidam terræ mandaret quoddam ſecus viam cadens a tranſeuntibus conculcatum fuit & a uolatilibus eſum. Illud vero ſupra lapidem iactum & ortum humore deficiente exſiccatum eſt quoddam què inter vepres dum cecidiſſet natum ab ipſis ſuffocatum eſt. In terram autem bonam emiſſum centuplum protulit fructum. Voce autem magna clamabat, vt aures habentes hoc perſcrutarentur. Stantibus autem diſcipulis quo hæc protenderet parabola? Reſpondit eis quidem datum fuiſſe agnoſcere regni cœleſtis myſteria. Alijs vero minime niſi parabolicè, vt intuentes nõ agnoſcant & nequaquam percipiant audientes. tali vero parabolam interpretatus eſt modo ſemen quidem dei verbum fore dixit, & id quidem quod ſecus cadit viam eos eſſe qui audiunt ſed dæmonis ſuaſione ne credendo conſequi ſalutem valeant obliuioni tradunt. Super petram autem eos qui gaudentes quidem audiunt ſignificari ſed radices non habentes, dum aſſuerit tentatio ſuccumbunt. Inter ſpinas vero illos deſignari qui audito verbo poſt modum adeo diuitijs & voluptatibus ac ſollicitudinibus ſubduntur vt ob eis ſuffocentur adeo vt ne minimum quidem fructum afferant. Id autem quod bonam ſortitum eſt terram eos figuratiuæ deſignare qui & quam libenter audierunt, & verbum optimo recumbentes corde magna cum patientia plurimum producunt fructum.

1 SEquitur dubia declarare.

Dubitatur. Igitur ad quid introducitur hæc parabola? Reſpond Euſebius ſuper Lucam. quod hãc dominus adducit parabolam multitudini, vt eos induceret ad audientiam verborum ſuorum.

2 Dubita. An hæc parabola & aliæ dictæ a Chriſto contineant veritatem ſecundum ſenſum literalem? Reſpon. quòd vt colligitur ex dictis Sancti Thomæ ſupra in prologo de quatuor ſenſibus ſacræ ſcripturæ, quòd hæc parabola & aliæ ſunt vere ſecundum ſenſum literalem, cum ſenſus literali non ſit ipſa figura, ſed res figurata, vt dictum fuit ibi.

3 Dub. vbi habitabat deus ante mundi conſtitutionem

ſtitutionem,quia dicitur exijt? Reſp. Sanctus Vincen. in ſermone 4. huius dominicæ quòd habitabat in ſecretiſſima camera æternitatis ſuæ in qua etiam habitat modo,vbi ſunt pater & filius & Spiritusſanctus,quæ eſt camera maior cœlo & terra & toto mũdo,nec pro ſe creauit mundum, ſed pro nobis ad habitandum.

4 Dubi. Quia cum per parabolas veritas occultetur. Non videtur quòd Chriſtus eis vti debuit qui venit ad docendum veritatem iuxta illud Ioan.7.c. Ad hoc veni & natus ſum vt teſtimonium perhibeam veritati?Reſp.do.Car. de turrę cremata ſuper hoc euangelio quòd vt dicit Dionyſius in lib.de cœle. hie.impoſſibile eſt nobis aliter illius illucere diuinum radium niſi varietate ſacrorum velaminum circum vallatum. Et licet veritas parabolis veſtita occultetur infidelibus non tamen fidelibus, quoniam vt ait idem Dionyſius radius diuinæ reuelationis propter figuras ſenſibiles quibus circumuallatur non deſtruitur ſed remanet in ſua veritate,vt mentes quibus reuelatio fit nõ permittatur in ſimilitudinibus remanere, ſed eleuat eas ad cognitionem intelligibilium & per eos quibus reuelatio facta eſt alij etiam circa hoc inſtruuntur. Vide dominica quarta poſt octauam epiphaniæ. dub.3.

5 Dubita. Quid eſt parabola,quid enigma. Et an in veritate fuerit factum, ſicut narratur in parabolis. Require dominica. 4. poſt octauam epiphaniæ.dub.2.& 4.

6 Dubi. Ad quid turbæ multæ conueniebant ad Ieſum?Reſpon.Lyra ſuper Ioan. quòd quidam veniebant ad eum ex deuotione audiendi & addiſcendi, quidam vt eum caperent in ſermone,& quidam ex curioſitate vt viderent miracula,quæ faciebat.

7 Dub.Quomodo Chriſtus exijt cũ ſit ſator, quia vbique eſt?Reſp.Chryſo.ſuper hoc euangelio.quod exijt nõ loco ſed incarnatione propinquius nobis factus per habitũ carnis, quia .n.nos intrare non poteramus ad eum peccatis noſtris prohibentibus nobis ingreſſum ipſe ad nos egreditur. Exijt igitur qui vbique eſt nos localiter ſed per amictum carnis nobis appropinquauit.

8 Dubit. Cur non omnia Chriſtus loquebatur in parabolis? Reſp. Hiero. quod ſi dixiſſet cuncta in parabolis abſque emolumento populi receſſiſſent, perſpicua miſcet obſcuris, vt per ea quę intelligunt prouocentur ad eorum notitiam quæ non intelligunt,

9 Dub.Cur diuerſas parabolas locutus fuit?Reſpon. Hiero. quòd turba non vnius ſententiæ eſt ſed diuerſarum in ſingulis voluntatum.Vnde loquitur ad eã in multis parabolis vt iuxta varias volũtates diuerſas recipiãt diſciplinas.

10 Dubit. Quia videtur quod inconuenienter poſt ſeminat,addatur,ſeminare?Reſpon. Aug. ſuper hoc euangelio.quod cum audieris,exijt qui ſeminat vt ſeminet non eſtimes eſſe identitatem ſermonis.Egreditur enim multotiens qui ſeminat & ad aliam rem, vel vt incidat terram,vel vt incidat herbas, vel vt ſpinas euellat, vel vt aliam talem quandam diligentiam exhibeat. Hic autem ad ſeminandum exiuit.

11 Dub. nunquid poterat ſeminare ſemen alterius quia dicit ſuum? Reſp. Tytus ſuper Euan. quod non accepit verbum quaſi mutatũ cum ipſe ſit naturaliter verbum dei viui. non eſt igitur ſuum proprium ſemen Pauli vel Ioannis ſed habet cum acceperint. Chriſtus autẽ hẽt propriũ ſemen proferens doctrinã ex ſua natura.vnde & Iudæi dicebant, qualiter hic literas nouit quas non didicit.

12 Dub.Cur ſeminat ſuper petrã & ſecus viam ac inter ſpinas,quia ſic ſemen deperditur? Reſpon.Theop.ſuper euangelijs. quod non dicit quod ſeminans proiecit aliud ſecus viam, ſed quod ſemen cecidit. qui enim ſeminat docet rectum ſermonem, ſed ſermo diuerſimode cadit in audientes, vt quidam eorum via dicantur, & quidam petra.

13 Dub.quia aues non ſolum comedunt ſemen quod cadit in via, ſed etiam aliud quod cadit in terram aratam?Reſpon.Cyrillus quòd licet volucres comedant aliquando partem ſeminis quod cadit in terram cultam. hoc ſolum faciunt in principio quando ſatum eſt, quia in paruo tempore humatur & moritur & radicem iacit, non eſt autem ſic de ſemine quod cadit ſecus viam,quia arida eſt & inculta quodammodo omnis via eo quod à cunctis conculcatur ac nihil ex ſeminibus humatur in ea, & ita volucres cœli totum comedunt.

14 Dub.cum petra ſit Chriſtus, vt dicitur. 1. Cor.10. videtur quòd ſemen quod cadit ſuper petram de magno fructificare. Reſpon. Beda in homel. quod per petram ſimilitudinarie diuerſa poſſunt intelligi etiam quaſi inter ſe contraria, nam inquantum petra eſt fundamẽtum firmum ſignificat Chriſtum qui eſt fundamentum fidei. inquantum petra eſt quid durum ſignificat cor durũ & indomitũ. & ita accipitur

hic

hic & non prout eſt fundamentum.

15 Dub. Quia videtur quod Chriſtus male facit ſeminare inter ſpinas & ſuper petram ac viam cũ ſemẽ deperdatur? Reſp. Chryſ. ſuper Matthæũ quod increpandus eſſet agricola qui ſuper ſenſibiles ſpinas & petrã ac viã ſeminaret. Non enim poſſibile eſt viã non eſſe viam, neq; petrã terram fieri, nec ſpinas non eſſe ſpinas. In rõnabilibus aũt ſecus eſt, poſſibile eſt enim petrã cõuerti in terrã pinguẽ, & viã non conculcari & ſpinas diſſipari, q̃ igitur plus ſeminis perijt nõ eſt ab eo qui ſeminat, ſed à ſuſcipiente terra. i. ab anima. Ipſe enim qui ſeminat non diuitẽ, nõ pauperem diſcernit, non ſapientem neque inſipientem, ſed omnibus loquebatur, quæ à ſe ipſo erant complens, præuidens tum quæ futura erant, vt liceat ei dicere quid me oportuit facere, & non feci?

16 Dub. Cur non omne ſemen iactatum in terram bonam ęqualem fructum producit, quia dicit triceſimum, ſexageſimum & centeſimũ? Reſp. S. Tho. 4. ſen. diſt. 49. q. 5. art. 2. quód fructus ſecundum hoc poteſt prodire ex ſemine quód vis ſementina eſt efficax ad conuertendum humores terræ in ſuam naturam, & quanto hæc virtus eſt efficacior, & terra ad hoc paratior tanto fructus vberior ſequitur.

17 Dubit. Quia Lucas hic ſolum facit mentionem de fructu centeſimo. Matt. vero c. 1. dicit triplicem fructum. ſ. triceſimũ, ſexageſimum, & centeſimum. & ſic vel vnus eſt diminutus vel intus ſuperfluus: Reſpon. S. Tho. 4. ſen. diſ. 49. q. 5. arti. 2. q̃ Lucas accipit large fructum prout quilibet remuneratio fructus dicitur, vt ſic per centeſimũ fructũ remuneratio deſignetur quæ quibuſlibet operibus precioſis debetur. Matthæus vero accipit fructũ ſm quod ſemẽ cõuertit humores terræ in ſui naturã, vt dictũ eſt dubio præcedẽti. Et ita per ſpirituale ſemen quod eſt verbum dei quod in nobis ſeminatur quando aliquis magis in ſpiritualitatem conuertitur à carne recedens tanto in eo eſt maior fructus verbi dei, ſcilicet trigeſimus, aut ſexageſimus, vel centeſimus.

18 Dub. An fructus aurea & aureola ſint idẽ? Reſpon. San Tho. vbi ſupra quód fructus proprie captus, & vt capitur Matt. 13. c. dicitur ab aurea & aureola, quoniã aurea eſt præmium eſſentiale & conſiſtit in gaudio quod habetur de deo. Aureola eſt præmiũ accidẽtale & conſiſtit in gaudio quod habetur de operũ perfectione, ſed fructus conſiſtit in gaudio q̃ habetur de ipſa diſpoſitione operantis ſm gradum ſpũalitatis in quem profecit ex ſemine verbi dei. Nã qñq; accipitur fructus pro eo qđ reficit quaſi vltimus finis. & ita dicimur deo frui. Qñque aũt pro eo quod reficit tãtum, ſed non ſit vltimus finis, & ſic virtutes fructus dicũtur inquantũ ſyncera dulcedine reficiunt vt dicit Amb. & ad Gal. 5. Fructus aũt ſpiritus eſt charitas, gaudium pax. &c. Alio modo omne præmiũ qđ in futuro hr̃ ex noſtris laboribus fructus dr̃. Et ſic accipitur Ro. 6. habetis fructum veſtrũ in ſanctificationẽ, finem vero vitã æterni. Alio ãt mõ & ꝓprie accipit fructus prout ex ſemine qđ eſt verbũ dei cõſurgit. Vñ quanto aliqs magis conuertit in ſpũalitatẽ à carne recedẽs, tãto in eo maior fruct⁹ verbi dei eſt.

19 Dub. Cur fructus ſolũ debetur virtuti cõtinentiæ & non alijs virtutibus? Reſpon. S. Th. vbi ſupra quód fructus eſt quoddã præmium quod debetur homini ex hoc quod a carnali vita in ſpiritualẽ trãſit. & ideo illi virtuti præcipue reſpondet quæ hominem præcipue a ſubiectione carnis liberat. Hoc autẽ facit continentia, quia per delectationes venereas anima præcipue carni ſubditur. Adeo qđ in actu carnali ſecundum Hiero. nec ſpiritus prophetiæ corda prophetarũ tangat nec in illa delectatione eſt poſſibile aliqd intelligere, & philoſophus dicit in 7. Ethico. Et ideo continentiæ magis reſpõdet fructus quàm alij virtuti.

20 Dubit. Cur diuerſi fructus attribuuntur tribus partibus continentiæ? Reſp. San. Thom. vbi ſupra. quod per continentiam cui fructus reſpondet homo in quandam ſpiritualitatem adducitur carnalitate abiecta. Et ideo ſecundum diuerſum modum ſpiritualitatis quem continentia facit diuerſi fructus diſtinguuntur. Eſt enim quædam ſpiritualitas neceſſaria. Et quædam ſuperabundans. Neceſſaria quidẽ ſpiritualitas eſt in hoc quod rectitudo ſpiritus ex delectatione carnis non peruertatur, quód fit dum aliquis ſecundum rectum ordinẽ rationis vtitur delectationibus carnis, & hęc eſt ſpũalitas coniugatorũ cui debetur triceſimus fructus. Spiritualitas vero ſuperabundans eſt per quã homo ab huiõi delectationibus carnis ſpiritũ ſuffocãtibus oĩno ſe abſtrahit, ſed hoc cõtingit dupliciter, Vel reſpectu cuiuſlibet tpis preteriti, pñtis & futuri, & hęc ẽ ſpũalitas virginũ cui debet cẽteſimus fructus. Vel ſecundũ aliquód tempus, & hęc eſt ſpũalitas viduarum, cui debetur ſexageſimus fructus.

21 Dubitat. Cur prædicti diuerſi fructus prædictis diuerſis gradibus continentiæ aſſignantur? Reſpond. Sanctus Tho. vbi ſupra. quod trigenarius numerus ex ductu ternarij in denarium ſurgit. Ternarius enim eſt numerus omnis rei: vt dicitur in primo cœli, & habet in ſe perfectionem quandam omnibus communem, ſcilicet in principij, medij & finis. Vnde conuenienter triecenarius numerus coniugatis aſſignatur in quibus ſuper obſeruationem decalogi qui per denarium ſignificatur non additur aliqua perfectio niſi communis ſine qua non poteſt eſſe ſalus. Senarius autem ex cuius ductu denarius in ſexagenarium ſurgit habet perfectionem ex partibus, cum conſtet ex omnibus partibus ſimul aggregatis. Vnde conuenienter viduitati reſpondet in qua inuenitur perfecta abſtractio à delectationibus carnis quantum ad omnes circunſtantias quæ ſunt quaſi partes virtuoſi actus, cum nulla. n. perſona & nullo loco delectabilibus carnis viduitas vtitur, & ſic de alijs circunſtãtijs carnis quod non erat in continentia coniugali. Sed centenarius conuenienter reſpondet virginitati, quia denarius ex cuius ductu centenarius ſurgit eſt limes numerorum & ſimiliter virginitas tenet ſpiritualitatis limitẽ, quia ad eã nihil de ſpiritualitate adijci poteſt. habet enim centenarius inquantum eſt quadratus numerus perfectionem ex figura. Figura enim quadrata ſm hoc perfecta eſt q̃ ex omni parte equalitatem habet, vtpote habẽs oĩa latera equalia. Vnde competit virginitati in qua quantum ad omne tempus æqualiter incorruptio inuenitur, & ſic diſtinctio fructuum magis accipitur ſecundum ſpecies vel figuras numerorum quàm ſm quantitates eorum. Tamen etiam quantum ad quantitatis exceſſum poteſt aliqua ratio aſſignari. Coniugatus enim abſtinet tantum à non ſua. Vidua vero à ſuo & à non ſuo, & ſic inuenitur ibi quædam ratio dupli, ſicut ſexagenarius eſt duplex ad tricenarium. Centenarius vero ſupra ſexagenarium addit quadragenarium qui conſurgit ex ductu quaternarij in denarium. Quaternarius autem eſt primus numerus ſolidus & cubitus, & ſic conuenit talis additio virginitati quæ ſupra perfectionem viduitatis perpetuam incorruptionem adiungit.

22 Dubi. Cum omnes aſtantes aures haberent cur dominus dicit. Qui habet aures audiendi audiat? Reſpond. Greg. in Homel. qui cunctis aures habentibus id dicit autem proculdubio cordis requirit. Et ita etiam exponit Baſilius. Et Beda ſimiliter dicit, quod quotienſcunque hæc admonitio vel in euangelio vel in apocalypſi Ioannis interponitur myſticũ eſſe quod dicitur quærendumq; à nobis intentius oſtenditur. Et Remigius dicit, quòd aures audiendi ſunt aures mentis, ſcilicet intelligendi & faciendi quæ iuſſa ſunt.

23 Dub. quando diſcipuli interrogauerũt quæ eſſet parabola? Reſp. Beda ſuper Luc. quòd vt Marcus ait cum eſſet ſingularis tunc interrogauerunt eum, & non mox finita parabola.

24 Dub. quo acceſſerunt diſcipuli, quia Matt. 13. cap. dicitur, accedentes diſcipuli? Reſp. Remigius ſuper Matthæum, quòd euangeliſta dicit accedentes, vt oſtenderet quod ſolicitati ſunt ſiue poterant accedere corpore quamuis eſſet aliquod vel breue ſpacium inter eos.

25 Dubita. Cur ſolis apoſtolis datum eſt noſſe myſterium regni dei ſine parabolis? Reſpon. ſecundum Greg. Nazenzenum, Bedam Theophilum & Remigium quòd apoſtoli erant digni & volebant quæ dicebantur obſeruare. Illi autem Iudæi ſi qui obſeruabant Chriſtum erant indigni tãtis myſterijs edoceri propter eorum malitiam. qui enim legis quam acceperant obedientiam non tenebant iuſtũ fuit, vt noui ſermonis participationem non haberent, ſed ab vtroque eſſent alieni.

26 Dubitatur. Si apoſtolis datum erat noſſe myſterium regni dei, cur interrogant ſenſum parabolæ? Reſpond. Hieronymus ſuper Matthæum. quod oportebat vt illi quibus in parabolis loquebatur requirerent quod non intelligerent. & per apoſtolos quos cõtemptos habebant diſcernerent myſterium regni quod ipſi non habebant.

27 Dubitatur. An alias parabolas expoſuerit diſcipulis? Reſpond. Mar. 5. cap. quod ſic dicens. ſeorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.

28 Dubitatur. Cum verba videri non poſſint, cur dicit vt videntes non videant? Reſpond. Rabanus ſuper euangelijs. quod non ſolũ quæ loquebantur ſed etiam quæ faciebat parabolæ erãt, id eſt ſigna ſpiritualium rerum quod hic liquido oſtendit cum dicit, vt vidẽtes non videant. Verba nanque videri non poterant, ſed audiri.

29 Dubitatur. Cur non vult quòd uidentes videant? Reſpon. Theophilus ſuper euangelijs.

Quod

Quod deus eos fecit videntes, id eſt intelligentes bonum. Ipſi vero non vident voluntarie ſe fingentes non videre. Huius ergo gratia hoc eis Chriſtus abſcōdit ne maius eis præiudicium generetur ſi poſtquàm nouerint Chriſti myſteria contempſerint, qui enim intelligit & poſtea ſpernit grauius punietur.

30 Dubitatur. Cum Chriſtus ſit ſemen, id eſt verbum dei. quomodo poteſt eſſe ſator? Reſpon. quòd Chriſtus in quantum prædicat eſt ſator quod vero prædicatur eſt ſemen quod eſt verbum dei.

31 Dubitatur. Quia videtur quod diabolus ſit fortior Chriſto quia rapit quod ille ſeminauit? Reſpond. quod non rapit per violentiam ſed per tentationes ſuadendo, adeo quod quando verbum Chriſti eſt firmiter radicatum non poteſt euellere, licet per aſtutias & fallacias ad id conetur. Et ideo non eſt fortior Chriſto.

32 Dubitatur. Quomodo recedunt in tempore tētationis, cum Paulus dicat 1. Cor. 10. quod deus non patietur tentari ſupra id quod poſſunt, ſed quod faciet etiam prouentum &c. Reſpond. quod apoſtolus loquitur de tentatione quæ aduenit perfectis quos deus non permittit tentari ſupra virtutem ſuæ gratiæ. Licet quandoque eos permittat tentari ſupra virtutem naturalem. vt dicit ſanctus Tho. 2. Cor. 1. Sed hic Chriſtus non intelligit de his. vt ipſemet exponit, ſed de illis qui radicem ſcilicet charitatis nō habent quia licet aliquando credant, tamen in effectu boni operis per tentationem recedunt.

33 Dubitatur. Quomodo ſpinæ poſſunt ſignificare diuitias cum ſpinę pungant, & diuitiæ delectent? Reſpon. Greg. in homel. quod diuitiæ veræ ſpinæ ſunt, quia cogitationum ſuarum punctionibus mentem lacerant & eum vſque ad peccatum pertrahunt quaſi inflicto vulnere cruentant.

34 Dubitat. Quomodo ſpinæ ſignificant ſolicitudines & voluptates? Reſp. Greg. vbi ſupra quod dominus duo adiungit diuitijs ſolicitudines & voluptates, quia per curam mentem opprimunt, ſcilicet ſolicitudines, & per affluentiam reſoluunt, ſcilicet voluptates. Suffocant autem ſemē quia importunis cogitationibus guttur mentis ſtrangulant, & dum bonum deſiderium intrare ad cor non ſinunt quaſi aditum vitalis flatus vetant.

35 Dubitatur. Cum ſemen cadens in terram bonam à nullo ſuffocetur, cur dicit dominus quod affert fructum in patientia? Reſpond. quod naturaliter quaſi cum quadam patientia terra bona produxit fructum, quia aratur & ligonizatur & paulatim ſuſcipit incrementum, & poſt flagellatur & excutitur à palea, & ita videtur quod ibi ſit quædam patientia.

36 Dubitatur. Quomodo ſpiritualiter intelligitur quòd dicitur in patientia? Reſpond. Gre. in homel. dicens, quod terra bona frūctum per patientiam reddit, quia nulla ſunt bona, quæ agimus ſi non æquanimiter etiam proximorum mala toleramus fructum ergo per patientiam reddunt quia cum humiliter verba ſuſcipiunt. poſt flagella ad requiem cum gaudio ſuſcipiunt.

ALLEGORICE.

Iſtud euangelium à ſancto Vincentio exponitur de incarnatione filij dei. quæ poteſt dici quoddam ſeminare, quia quemadmodum ille qui ſeminat intendit multiplicare fructum propter quod eligit terram bonam non ſpinoſam petroſam nec arenoſam, ſic deus pater expectauit vltra quinque millia annorum vt reperiret terram bonam dignam & ſanctam, ſcilicet ſemper virginem. Mariam optimis virtutibus cultam, in qua nunquam fuit aliqua mala herba peccati in qua ſeminauit hoc benedictum ſemen quod eſt verbum dei quod caro factum eſt, & hoc vt ineſtimabilem fructum faceret quemadmodum & fecit innumerabilem multitudinem ſanctarum perſonarum apoſtolorum, diſcipulorum, martyrum, doctorum, confeſſorum, virginum, innocentium, pœnitentium, & continentium. (Exijt) ergo deus pater a domo rigoris iuſtitiæ in qua erat clauſus propter peccatū Adæ, & venit in plateam latam dulcoris & miſericordiæ, (ſeminare ſemen ſuum,) id eſt, Ieſum Chriſtum in agro ventri virginalis. Et iſtud ſemen. Primo (cecidit ſecus viam) in ſua natiuitate, quia non natus eſt in palatio vel domo, ſed ſecus viam, ſcilicet in diuerſorio ſeu in ſtabulo. (& conculcatum eſt,) id eſt, deſpectum à Iudæis (Et volucres cœli comederunt illud,) ſcilicet reges orientis qui quaſi aues volantes cito venerunt & ipſum ſuppliciter adorauerunt & cordialiter ſuſceperunt. Secundo (cecidit ſupra petram) ſcilicet in ſua conuerſatione, quia Iudæi voluerunt eum pluries lapidare, (& natum,) ſcilicet in cordibus Iudæorum quando incepit eis prædicare & ipſi dicebant, quia hic eſt vere propheta qui venturus eſt in mundum. (aruit)

quia non habuerunt humorē deuotionis, cum non fecerit eos magnos dominos, vt ipſi falſe expectabant de meſſia. Tertio [cecidit inter ſpinas,] ſcilicet in ſua paſſione. Vnde fuit ſpinis coronatus. Quarto [cecidit in terram bonam] .ſ. in ſua tumulatione, quia poſitus fuit in ſepulchro nouo in quo nullus poſitus fuerat [& ortum,] ſcilicet reſurgendo. [fecit fructum centuplum] ſanctos patres liberans & nos omnes redimens & ita impleuit quod dixerat, Ioan. 12. c. Niſi granum frumenti, id eſt Chriſtus cadens in terra mortuum fuerit ipſum ſolum manet, quia niſi mortuus fuiſſet ſolus fuiſſet ſaluus. Si autem mortuum fuerit multum fructum affert. vt patuit.

TROPOLOGICE.

Hic inſtruuntur prædicatores qui actu volunt prædicare & ſeminare verbum dei vt [Exeat qui ſeminat] à cella ſua in qua contēplatur, ſtudet & ruminat ac perquirit [ſemē ſuū,] id eſt Chriſti doctrinam, ſcilicet cogitādo auctoritate, ſimilitudines figuras & parabolas, nec ſeminet ſemen alienum, ſcilicet poetarum & infidelium, ſed ſolum verbum Chriſti. Nam & Paulus prædicauit. 37. annis, nec legitur allegaſſe auctoritates poetarū niſi ter. Et iſtud ſemen deperditur per tres partes & ſolum quarta pars facit fructum, nec propter hoc deberent ceſſare prædicatores qui prædicent exemplo Chriſti. Nam vna pars [cadit ſecus viā] .i. ſecus corda patentia & apta omnibus cogitationibus acſi eſſent in via publica [& conculcatur] à cogitationibus tranſeuntibus, quoniam vſurarius audiens vſuram reſtituendam diſponit reſtituere, ſcilicet cogitantes pertranſeuntes, ſcilicet quòd in teſtamento cauebit quod reſtituet. Item quòd ſi reſtitueret efficitur pauper. item quòd non honorifice poſſet filias maritare cōculcat primam bonam cogitationem. Secunda pars [cecidit ſupra petram] .ſ. in homines inmiſericordes non pios, ſed crudeles nihil boni aut equi facientes inimicitias capitales fouentes. &c. & ſic verbum ſeminatum aruit quia non habebat humorem] deuotionis & charitatis. Tertia pars [cecidit inter ſpinas] .i. diuitias qui vere ſpinæ ſunt, quia acquiruntur cum labore, poſſidentur cum timore, amittuntur cùm dolore. Et quarta pars [facit fructum centeſimū] in terram bonam cadens, id eſt in animas decem præcepta legis ſeruantes quia decies decem faciunt centum.

ANAGOGICE.

Ducimur ex hoc euangelio in contēplationē creationis rerū quæ dicitur quædam ſeminario. Et ita [exijt qui ſeminat] i. deus q creat [ſeminare] .i. creare in agro huius mundi [ſemen ſuum] .i. vniuerſas creaturas, in cœlo videlicet in nouē ſulcis nouem ordines angelorum, in terra homines & animantia ac plantas & elementa [Et dum ſeminat aliud cecidit ſecus viam] .ſ. lucifer cum ſequacibus [& conculcatū eſt] .ſ. ab altis angelis [& volucres cœli] .i. ſuæ vanæ elationes & ſuperbæ cogitationes [comederunt illud] .i. deſtruxerūt irreparabiliter adeo quod paſſio Chriſti nihil eis profuit [Aliud cecidit ſuper petrā] .ſ. Adā & Eua. ſ. ſuper petram inobedientiæ ipſorum & natū] quia eo die quo Adā de terra virgine plaſmatus eſt per peccatū [aruit quia nō habebat humorē] obedientiæ dei & eius grā quæ viuificat animā. [Aliud cecidit inter ſpinas] & hoc fuit totū genus humanū ab Adā deſcendens. quod cadit inter pœnas tribulationum, miſeriarū, neceſſitatum, & infirmitatū quæ ſimul oēs [exorte ſuffocant illud] per mortē temporalem. [Aliud cecidit in terram bonam] ſ. ſanctorum angelorum qui ſuperſteterunt in obedientia dei. [& ortum fecit fructum centuplum] .ſ. gloriæ cōfirmate, quia ſicut mali fuerunt deprauati, ita boni confirmati per gloriā.

DOMINICA IN QVINQVAG.

Aſſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos ſuos Luc. 18. *Matt.* 20. *Marc. c.* 10.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti. 33. die 16. Martij in die Mercurij.

HISTORICE.

Dominus Hieroſolymam aſcendens duodecim quos ſecum aſſumpſerat diſcipulis quęcunque erga eum opprobria ſua in paſſione Iudæi facturi erant prædixit, cunque ipſi nihil horum percepiſſent. Mendicus quidam luminibus orbatus turbam incedentem prope Hiericho cum audiſſet rogabat quiſnam tunc illam graderetur viam? cūque ab aliquo quod Ieſus Nazarenus foret intellexiſſet vt ſui miſereretur vocem extollens deprecabatur. increpatus autem à nonnullis vt ſileret, fortius ipſe voce qua poterat Dauid filium ad ſui miſericordiam obſecrabat. Cumque a dn̄o quid ſibi poſtularet fieri percunctatus fuiſſet

reſpondit

reſpondit vt cæcitate depulſa eidem viſum reſtituere dignaretur. Imperauit itaque dominus vt proſpiceret cum eius hoc mereretur fides, quæ domini uerba uiſio ſtatim comitata eſt. Gratisuero ille ſuum proſequebatur benefactorem Deum magnifice egiſſe cunctis enarrans, qui autem aderant plebei, deo omnipotenti laudes accumulabant.

Angenda nunc & ſoluenda ſunt du-
1 bia. Dubi. Cur dominus duodecim apoſtolis ſuam prædixit paſſionē? Reſpondet Theophi. ſuper euangelijs. Vt ſcilicet diſcipulorum corda confirmaret, ut cum hęc præuiderēt leuius poſtmodum ſubſtituerent, & repentinis non formidarent, & etiam vt oſtenderet quod uoluntarie patitur, qui enim prænoſcit & poteſt fugere. Et non fugit manifeſtum eſt quod uoluntarie ſeipſum paſſionibus tradit. & ut dicit Chryſoſtomus ſuper Matthæum. tribulatio cum ſuperuenerit expectantibus nobis leuior inuenitur quam eſſet futura ſi repentina ueniſſet.

2 Dubita. Cur dicit ecce? Reſ. Chryſ. vbi ſupra quòd id quod dicit. Ecce conſtantiæ ſermo eſt, vt memoriæ præſentiæ huius in cordibus recordant.

3 Dub. Cur dicit aſcendimus? Reſp. Chryſo. vbi ſupra. quòd hoc dicit, ac ſi diceret videte quia voluntarie vado ad mortem, cum igitur videretis me in cruce pendentem ne eſtimetis me hominem eſſe tantum. Nam & ſi poſſe mori hominis eſt, velle tamen mori hominis non eſt.

5 Dubi. Cum multos haberet diſcipulos, cur hoc ſolū duodecim prædixit? Reſp. Chryſ. vbi ſupra ꝙ hoc ideo fecit, quia ſemper precioſior theſaurus in præcioſioribus vaſis includitur. Si autem alij audiſſent paſſionem Chriſti futuram viri forſitan turbarentur propter infirmitatem fidei, & mulieres propter mollitiem ſuæ naturæ, ex qua in tali negotio ad lachrymas excitantur.

5 Dub. Vnde tunc veniebat dominus? Reſp. quòd vt colligitur ex Matthæo. capitu. 19. & Marco 10. veniebat de vltra Iordanem ex finibus Iudeæ.

6 Dubitatur. An Iudas qui eum tradidit eſſet vnus ex his duodecim? Reſpond Origen. ſuper Matthæ. quod in duodecim adhuc erat & Iudas.

7 Dubitatur. Cum eſſet eum proditurus: cur de eo confidit? Reſpon. Orige. vbi ſupra dicēs. quoniā adhuc forſitan dignus erat cū alijs ſeorſum audire quæ paſſurus erat magiſter.

8 Dubitatur. Cur ſecreto hoc eis prædixit? Reſpond. Chryſoſtom. ſuper Matth. quoniam nec oportebat hunc ſermonem pluribus diuulgari ne turbarentur. Vide feria quarta poſt ſecundā dominicam quadrageſimæ. dubio tertio.

9 Dubitatur. Cur ante palam dixerit ſe paſſurum cur nunc dicit ſub ſecreto? Reſpond. Chryſoſtom. in Homel. quòd hoc dictum eſt quidem & ad multos tamen occulte ſicut ibi. Soluite templum &c. Et ibi, ſignum non dabitur niſi ſignum Ionæ prophetæ. Diſcipulis autem manifeſtæ expoſuit vt hic patet.

10 Dubit. Cur prophetæ dixerunt prædicta de Chriſto? Reſp. Chryſo. quòd Eſaias hoc prædixerat. c. 50. Obtuli ſcapulas meas ad verbera, genas meas ad alapas, & faciem meam non diuerti ad ſputorum dedecus, ſed & crucis patibulum prædixit. cap 53. cum ait, tradidit in mortem animam ſuam & cum ſceleratis deputatus eſt, ſed & reſurrectionem eius Dauid prædixit pſalm. 15. dicens. Non relinques animam meam in inferno, imo vt dicitur Act. 10. capit. omnes prophetæ huic teſtimonium perhibent.

11 Dubitatur. Cur Chriſtus voluit pati à gentibus? Reſpond. S. Thom. 3. par. quæſt. 47. ar. 4. quòd paſſio Chriſti effectum ſalutis habuit in Iudæis quorum plurimi in morte Chriſti baptizati ſunt. vt patet Act. 2. & 3. c. poſtmodū vero Iudæis prædicantibus effectus paſſionis Chriſti tranſiuit ad gentes Et ideo conueniēs fuit, vt Chriſtus à Iudæis pati inciperet, & poſtea a Iudæis tradētibus per manus gentilium eius paſſio finiretur. Item etiā quia Chriſtus ad oſtendendum abundantiam charitatis ſuę ex qua patiebatur in cruce poſitus veniam perſecutoribus poſtulauit. & ideo vt huius petitionis fructus ad Iudæos & Gentiles perueniret, voluit Chriſtus ab vtriſque pati.

12 Dubitatur. Cum nullus occidatur niſi tollatur anima, & ipſe dicat Ioannis 12 capit. Quod nemo tollet ab eo animam ſuam ergo non videtur verum quòd dicit hic, ſcilicet quòd occident eum? Reſpond. Sanctus Tho. vbi ſupra ar. 1. quòd perſecutores Chriſti vere occiderunt eum, quia ſufficienter cauſam mortis ei intulerunt cum intentione occidendi eum, & effectu ſubſequente, quia ſcilicet

ex illa cauſa eſt mors ſubſecuta, & quod dici-
tur nemo tollet à me animam meam intelli-
gitur ipſo inuito, quoniam voluntariæ paſ-
ſus eſt. Illud enim dicitur tolli quod ab in-
uito aufertur qui reſiſtere non poteſt.

13 Dub. Cur debebat illudi & flagellari & con
ſpui. Require. feria. 6. in paraſceue, dub. 51.

14 Dubita. Quia videtur quòd ante tertium
diem reſurrexerit quia mortuus eſt in paraſce
ue, & ſolum ſabbatum fuit in medio & in no-
cte dominicę reſurrexit? Reſpon. Iſidorus ſu-
per euangelijs dicens, admiror autem demen-
tiam quærentium, cur Chriſtus ante triduum
reſurrexit, ſi enim reſurgeret tardius quam
prædixerat impotentiæ eſſet celerius vero eſt
ſummę virtutis indicium. Si quem enim cum
reſponderit ſuo creditori poſt triduum perſol-
uere debitum eadem die ſatisfacientem vide
rimus non fallacem ſed potius vt veridicum
eum mirabimur, dicam etiam quod non dixit
ſe poſt tres dies reſurrecturum, ſed tertia die
habes paraſceuem, habes ſabbatum vſque ad
ſolis occaſum, & poſt ſabbatum reſurrexit, &
hic eſt figura ſinecdoche, quia pars primæ &
tertiæ diei accipitur pro tota die. require in-
die paſchę. dub. 3. & 35.

15 Dub. Cur non immediate poſt mortem re-
ſurrexit, vel cur non diſtulit reſurgere vſque
ad finem mundi. Require in die paſchę. dubio.
32. & 38.

16 Dub. A quibus debebat tradi gentibus? Re
ſpon. Rabanus ſuper euangelijs. quòd tradidit
dominum Iudas Iudæis ipſi tradiderunt eum
gentibus. i. Pilato & poteſtati Romanorum.

17 Dub. Quomodo apoſtoli non intellexerunt
quæ dicebat eis ita manifeſte, cũ Iudęis q̃bus
loquebatur occulte cum dixit oportet exaltari
filium hominis. & ipſi reſponderunt vt habe-
tur Ioann. 12. c. Nos audiuimus ex lege quòd
Chriſtus manet in æternum? Reſpon. Cirillus
ſuper euangelijs quòd diſcipuli nondum noue
rant exquiſite quod prophetæ prædixerant,
ſed poſtquàm reſurrexerit aperuit eis ſen-
ſum vt intelligerẽt ſcripturas. Beda vero alias
aſſignat cauſas dicens, quòd quia diſcipuli eius
vitam maximè deſiderabant eius mortem au-
dire non poterant, Et quoniam non ſolum ho
minem innocentem, ſed & deum verum ſcie-
bant hunc nullatenus mori poſſe putabant
& quia parabolas eum ſæpe loquentem au
dire conſueuerant, quotiens aliquid de ſua
paſſione dicebat ad aliud allegorice referen-
dum eſſe cerdebant. Iudæi vero quia in eius
necem conſpirauerant etiam cum obſcure de
paſſione ſua loquebatur intelligant.

18 Dubitatur. Cur in via & non in vrbe, vel
villa fecit cęcum videre? Reſpond. Theophilus
ſuper euangelijs. quòd ne inceſſus domini eſ
ſet inutilis in via fecit cæci miraculum. Hoc
documentum diſcipulis ſuis dans, ut in omni-
bus ſimus ꝓficui & nihil ſit in nobis ocioſum.

19 Dubitatur. Quia cum Lucas hic dicat quod
cum appropinquaret hierico illuminauit cæ-
cum. & Mar. 10. cap. dicit quòd cum egredere
tur. Matth vero. 21. cap. dicat quod cum egre-
deretur duos curauit cæcos videtur magna
contrarietas in iſtis euangeliſtis? Reſpond.
Auguſt. de conſenſu euangeliſtarum. Et etiam
gloſ. ſuper Matthæ. quòd his hoc miraculum
factum eſt, ſemel in vno cæco, cum adhuc ve-
niret hierico. Iterũ in duobus cum egredere-
tur. & Lucas vnum & aliud Matthæ. enarrat.
Marcus vero ex his duobus quos egrediendo
curauit vnum ſolum voluit cõmemorare qui
fuerat in illa ciuitate famoſiſſimus qui ex ma
gna fœlicitate deiectus. vt dicit prædicta gloſ.
notiſſime erat miſerię cęcus nempe & mendi
cus. Vnde & nomen eius commemorat & no-
men patris eius Barthimęus Thymęi filius. Fa
moſitas autem illuminati magnam famam mi
raculo comparauit.

20 Dubitatur. Cur Lucas non nominat hunc
cęcum ſicut Marcus? Reſpond. gloſſ. vt ſupra
quòd Marcus licet illum illuminauerit. Hoc
fuit quia fuerat in illa ciuitate famoſiſſimus
quod in alijs curatis facile nõ occurrit, niſi &
in Iairo. Marc. 5. cap. qui & in illo loco nobi-
lis fuit & de archiſynagogis, & propter hoc
nominantur propter famoſitatem eorum quæ
magnam famam miraculis comparauit.

21 Dubitatur. Cum dominus ſolum aſſumpſe-
rit duodecim iturus Hieroſolymam, quomo-
do cęcus audiebat turbam prætereuntem? Re
ſpond. quòd vt ex euangeliſtis colligitur il-
lud verbum aſſumpſit, non refertur ad aſcen-
ſionem in Hieroſolymis, ſed ad ſecretam lo-
cutionem Chriſti, vt ſic intelligatur, ſcilicet
antequàm dominus Hieroſolymam aſcende-
ret, aſſumpſit ſeorſum ſeu vocauit duodecim
& eis prædixit paſſionem ſuam & poſtmo-
dum cum diſcipulis & turba aſcendit Hiero-
ſolymam, & hanc turbam prætereuntem cæ-
cus audiuit.

22 Dub. Cur cęcus interrogauit quid hoc eſſet?

Reſ.

Reſ. quia videre non poterat cum cęcus eſſet, & ſic per ſe ſcire non poterat ideo interrogat.

23 Dub. qui dixerunt cęco quòd Ieſus tranſiret? Reſpon. quòd aliqui de turba prętereuntes.

24 *Dub. vnde ſciuit cæcus quòd Ieſus eſſet filius Dauid? Reſpon. Chryſ. quod dominus illuminat cęcos. Ideo per lumen dei cognouit. Sed Cirillus ſuper euangelijs dicit quòd quia in iudaiſmo nutritus fuit non ignorauit quòd de progenię Dauid deus ſecundum carnem naſceretur.

25 Dub. Cur cæcus vocat eum filium Dauid & non filium dei qui ſolus poteſt miſereri? Reſpond. Cirillus ſuper euangelijs quòd Chriſto vt deo cæcus loquitur dicens. Miſerere mei ad de quia etiam erat homo filium Dauid nominat, & ita cæcus vtrunque confitetur & deum & hominem.

26 Dubitatur. Cur qui præibant increpabant cæcum vt taceret? Reſpon. Origenes ſuper Lucam quod hi qui prius crediderant increpabãt cęcum, vt non appellaret Chriſtum cõtemptibili nomine filium Dauid, ſed potius diceret. fili dei miſerere mei, Vel vt dicit Chryſo. ſuper Matt. Videbant cęci ſordidas veſtes & non conſiderabant conſcientiæ claritatem. Ecce fatua ſapientia hominum exiſtimant enim iniuriam pati magnos ſi à pauperibus honorentur, quis enim pauper auſus eſt publicæ diuitem ſalutare.

27 Dubit. Cur cæcus primo ſolum clamabat, & poſt redargutus magis clamabat. Reſpond. Hilarius. quòd primo clamabat, quia cæcus erat. Secundo magis clamabat, quia vetabatur ad lumen accedere.

28 Dubi. Cur dominus permiſit eum vetari ne clamaret? Reſpond. Chry. in homel. quod Chriſtus permittebat eum vetari, vt plus eius deſiderium appareret.

29 Du. Cur Ieſus ſtetit, nunquid ambulando poterat eum curare? Reſpon. Hiero. quod ideo ſtetit Ieſus, quia cæcus quo pergeret ignorabat, multę foueę erant in hierico, multę rupes & prærupta in profundum vergentia, idcirco dominus ſtabat vt venire poſſet.

30 Dubitatur. Cur Ieſus iuſſit illum duci ad ſe? Reſpon. Hierony. quod hoc fecit ne turbę prohiberent cęcum ad Ieſum accedere.

31 Du. Cur Chriſtus interrogat quid vis tibi faciam cum ſciret eum velle videre? Reſpond. Chry. ſuper Matth. quod ideo quærit ne aliquis æſtimaret quod aliud volenti acciperet aliud daret. Vel quia calumniatores veritatis Iudæi poſſent dicere, vt in cæco nato non eſt hic, ſed ſimilis eius voluit vt cæcus prius oſtenderet defectum naturæ, & tunc cognoſcat gratiæ maieſtatem.

32 Du. Cur cæcus ſolum petijt, vt videret? Reſpon. Beda in home. quod paruipendit extra lucem cęcus aliquid quærere, quia & ſi habere cæcus quodlibet poteſt, ſine luce non poteſt videre quod habet.

33 Dub. Cur cæcus primo & ſecundo clamãdo non vocauit Ieſum dominum, ſed nunc cum reſponderet Ieſu dicens: domine vt videam? Reſpon. Chry. ſuper Mat. quòd primo & ſecundo vocauit eum filium Dauid. Filius autẽ Dauid cæcos illuminare non poteſt, nunc autem vocat eum dominum, quoniã licet homines ibi ſiue domini dicantur, vere autem nemo dominus niſi deus qui cæcos illuminat & quomodo dixit. Fili Dauid ſuſpenſa eſt ſanitas, mox autem vt dixit, domine infuſa eſt ſanitas.

34 Dub. Cur dicit & reſpice, nunquid ſine verbis poterat eum ſanare? Reſpon. Chryſo. vbi ſupra quod hoc rẽdũdabat in crimen perfidiæ Iudæorum, quis enim propheturum talia dixit, reſpice imperatiue locutus eſt, vt oſtenderet ſe verũ deũ qui poteſt cęcos illuminare.

35 Dubitatur. Quia videtur quod Chriſtus non curauerit cęcum ſed fides cęci. Quia dicit, fides tua te ſaluum fecit. Reſpond. Chry. vbi ſupra. quod per fidem venduntur beneficia diſtenditur enim gratia quam ſuſcepit. Et ſicut ab aliquo fonte hi quidem paruis vaſis modicum aquę hauriunt, hi vero maioribus multum fonte non diſtinguente menſura & ſecundum feneſtras quæ aperiuntur magis vel minus ſplendor ſolis infunditur, ita ſecũdum capacitatem intentionis hauritur gratia, uel dic, fides tua te ſaluum fecit, id eſt, cauſa fuit, vt per me ſaluus fieres.

36 Dubita. Cur cęcus ſecutus fuit dominum? Reſpon. Chryſo. in homel. quod ſicut ante donationem fuerat perſeuerans, ita poſt donationem non fuit ingratus. Et idem Chry. ſuper Matth. dicit. Bonum munus obtulit Chriſto ſanatus, quoniam ſecutus eſt eũ hoc enim deus à te requirit ſecundum prophetam ſolicitum tẽ ambulante cum deo tuo.

37 Dubi. Cum Chriſtus prohibuerit dæmonia cum curatum ſe ſequi, ut dicitur Lu. 8. c. Cur etiam non prohibuit hunc cæcum? Reſp. Chryſo. vbi ſupra neutrum irrationabile puto, illum

lum enim mittit preconem vt ex ſua conſi-ſtentia benefactorem prædicet. Erat enim excellens miraculum videre ſane mentis effectum. Cæcum vero permittit ſequi, quoniam Hieroſolymam aſcendebat per crucem perfectutus alium myſterium, vt recentem habentes miraculi mentionem non exiſtimarent eum infirmitate potius quàm miſericordia pari.

38 Dubitatur. Cur Chriſtus attribuit ſaluationem fidei cæci. cum Iacob. 2. cap. dicatur Quid proderit fratres mei ſi fidē dicat quis ſe habere, opera autem non habeat nunquid poterit fides ſaluare eū ſicut n. corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita fides ſine operibus mortua eſt? Reſpond. Sanctus Thomas ſuper epiſtola ad Roma. lectione ſexta, quòd fides quæ eſt virtus ſaluat. Nam fides aliquando accipitur pro eo quod creditur ſecundum illud. Fides autem catholira hæc eſt, vt vnum deum in trinitate & trinitatem in vnitate veneremur, & ſic manifeſtum eſt quod non eſt virtus. Si autem accipiatur pro habitu quo credimus ſic aliquando eſt virtus aliquando nō. Eſt enim virtus principium actus perfecti. Actus autem ex duobus principijs dependēs non poteſt eſſe perfectus ſi alteri principiorum deſit ſua perfectio, ſicut equitatio non poteſt eſſe perfecta ſi vel equus non bene vadat, vel ſeſſor equum ducere neſciat. Actus autem fidei, qui eſt credere dependet ex intellectu & voluntate mouente intellectum ad aſſenſum. Vnde actus fidei erit perfectus ſi voluntas perficiatur per habitum charitatis, & intellectus per habitum fidei. Non autem ſi habitus charitatis deſit, & ideo fides formata charitate eſt virtus non autem fides informis, & fides formata ſaluat, quia eſt cum operibus. non autem fides informis. Et idem Sanctus Thomas ſecunda ſecundæ. quæſtio. 178. ar. 1. dicit quòd operario miraculorum attribuitur fidei propter duo. Primo quidem quia ordinatur ad fidei confirmationem. Secundo quia procedit ex dei omnipotencia cui fides innititur. Reliqua dubia circa finem vide.

ALLEGORICE.

Tunc dominus (appropinquat hierico) qui interpretatur lana & defectum noſtræ mutabilitatis deſignat quando veniens in carne & paſſioni appropinquans humanum genus cæcum ex primi parentis peccato ad lucem reſtituitur & maxime populum gentilem mendicantem & ſedentem, cum nondum iter ſalutis & veritatis ingredi potuiſſet, cuī multi contradicebant, ſcilicet Iudæi & poſt principes Gentiles ne Chriſtum illuminandus inuocaret, nec tamen impugnantium furor eum compeſcuit quominus ſalutem conſequeretur. Clamantem autem cæcum tranſiens audiuit. Quia per humanitatem ſuam miſertus eſt, qui per diuinitatis potentiam mentis noſtræ tenebras excluſit. Quod enim propter nos natus & paſſus eſt Ieſus quaſi tranſijt quia hæc actio temporalis eſt ſtare autem dei eſt immutabiliter cuncta diſponere. Clamantem autem cæcum dominus vocar cum populo gentium per prędicatores verbum fidei mittit. Qui vocantes cæcum animæ quiorem eſſe & ſurgere atque ad deum venire præcipiunt, cum prædicando indoctis ſpem eos ſalutis habere ac de corpore vitiorum erigi atque ad virtutum ſtudia ſe accingere dicunt. Curatus autem Chriſtum ſequitur qui abiectis mundi retinaculis expedito mentis greſſu ad largitorem æternæ lucis properat.

TROPOLOGICE.

Aſcenſus iſte domini in Hieruſalem nobis exemplum præbet ad tribulationes & paſſiones cor noſtrum præparare, & imminentes de propinquo (duodecim apoſtolis,) id eſt prælatis eccleſiæ reuelare vt ab ipſis conſolationem reportemus & feruentiores ſiamus & ſic (in hierico) i. in defectibus & cæcitatibus noſtris (à domino Ieſu filio Dauid) & deo vero illuminabimur, vt videre poſſimus quod dulce eſt derelictis tenebris huius mundi ipſum ſuauem ſequi, (& omnis plebs) fidelium congaudebit & laudem deo dicet.

ANAGOGICE.

Ad ſupernam Hieroſolymam aſcēſuri paſſiones huius temporis æquanimiter toleremus, vt in hierico, id eſt deficiente vita corporali, illuminemur à gloria dei, vt cum Chriſto ipſum ſequentes in æterna tabernacula, cum omni plebe electorum ipſum laudare poſſimus.

FERIA QVARTA IN CApite ieiunij.

Cum ieiunatis nolite fieri ſicut hypocritæ Mat-th.6.capitulo.

Verba

Verba huius euangelij locutus eſt dominus anno eius.3 1.die.15.Iulij.in die Veneris.

HISTORICE.

Suos dominus admonebat diſcipulos vt ne quaquam cum ieiunarent veluti hypocritæ triſtes apparere ſtuderent, qui eorum(vt hominibus ieiunantes videantur)facies extermi nant,ob quod vere ſuam pro meritis mercedem iam adepti ſunt. Eos autem hortatus fuit, vt ſua cum ieiunarent capita perungerēt & lauarent vultus ne terrigenis, ſed rerum opifici ieiunare qui conſpirentur qui cuncta etiam latentia proſpectans præmia redditurus eſſet. Ne etiam in terris theſauros coadunarent inhibuit, qui tineæ erugini ac furibus ſubiicerentur, quinimo cæleſtes conarentur poſſidere theſauros nullius amiſſionis ſubiectos periculo, quoniam ibi eorum figerentur corda vbi theſauros haberent.

1 Hinc diſſolnenda ſunt dubia. Dubitatur quid eſt ieiunium? Reſpon. ſan.Tho.22.q.147.quia vt Iſidorus dicit. Ieiunium eſt parſimonia victus abſtinentiaq; ciborū, & eſt duplex. Quoddam naturæ quo quis dicitur ieiunus antequam comedat, & conſiſtit in pura negatione. quia non poteſt ita parùm comedere, quin ieiunium naturæ ſoluatur. Aliud eſt ieiunium quod eſt virtus, & eſt illud quo quis ex rationabili propoſito a cibis aliqualiter abſtinet. Vnde primum ieiunium naturæ dicitur ieiunium ieiunij. Secundum vero quod eſt virtus dicitur ieiunium ieiunantis quaſi ex propoſito aliquid agentis. Et hoc ieiuniū adhuc eſt duplex.ſ.ſpirituale, ſcilicet abſtinere a peccatis, & corporale abſtinere.ſ. ab eſcis.

2 Dubitatur. Propter quid inſtitutum fuit ieiunium? Reſpond. ſanctus Thomas.vbi ſupra.ar.1. quod ieiunium aſſumitur principaliter ad tria. Primo ad concupiſcentias carnis reprimendas. Vnde Apoſtolus.2.Chor.6.dicit in ieiuniis multis, in caſtitate, quia per ieiunium caſtitas conſeruatur. Vt enim Hieronymus dicit, ſine Cerere & Baccho friget Venus, ideſt per abſtinentiam cibi & potus tepeſcit luxuria. Secundo aſſumitur ad hoc, quòd mens liberius eleuetur ad ſublimia contemplanda. vnde dicitur Danie.10. ꝙ poſt ieiunium trium hebdomadarum reuelationem accepit a Deo. Tertio ad ſatisfaciendum pro peccatis. Vnde dicitur Iohelis.2. conuertimini ad me in toto corde veſtro. in ieiunio & fletu. Et hoc eſt quòd Auguſtinus dicit in quodam ſermone de oratione & ieiunio. ieiunium purgat animam, mentem ſubleuat, propriam carnem ſpiritui ſubiicit, cor facit contritum & humiliatum concupiſcentiæ nebulas diſpergit, libidinum ardores extinguit, caſtitatis vere lumen accendit & ſimiliter in præfatione dicitur. Qui corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris & præmia.

3 Dubitatur. An ieiunium ſit neceſſarium ad ſalutem? Reſpondet ſanctus Thom. tertia parte.quæſtio.80.artic.2.quòd abſtinentia cibi & potus non per ſe pertinet ad ſalutem. Secundum illud ad Roma.14.non eſt regnum Dei eſca & potus. Et Auguſtinus dicit in tertio de doctrina Chriſtiana quòd in cibis & potibus non vſus rerum, ſed libido vtentis culpa eſt. Et ſanctus Thom.22.quæſt.147.ar.3. dicit quod ieiunium ſecundum ſe conſideratum non nominat aliquid eligibile, ſed pœnale quoddam. redditur autem eligibile ſecundum quod eſt vtile ad finem aliquem. & & ideo abſolute conſideratum non eſt de neceſſitate præcepti, ſed eſt de neceſſitate præcepti vnicuique tali remedio indigenti, & quia multitudo hominum ut plurimum indiget tali remedio, tum quia in multis omnes offendimus. vt dicitur Iacob.3. tamen etiam quia caro concupiſcit aduerſus ſpiritum,ut dicitur ad Gala.v.conueniens fuit vt eccleſia aliqua ieiunia ſtatueret ab omnibus obſeruanda communiter non quaſi præcepto ſubiiciens id quod ſimpliciter ad ſupererogationem pertinet, ſed quaſi in ſpeciali determinans id ꝙ eſt neceſſarium in communi.

4 Dub. An omnes teneantur ad ieiunium ex quo eſt de præcepto eccleſiæ? Reſpon.ſanctus Tho.22.quæſ.147.ar.quòd ſtatuta communia proponuntur ſecundum quòd multitudini cō ueniunt. Et ideo legiſlator in eis ſtatuendis attendit id quod communiter habetur & in pluribus accidit. Si quid aūt ex ſpeciali cauſa in aliquo inueniatur ꝙ obſeruantiæ ſtatuti repugnet,non intendit talem legiſlator ad ſtatuti obſeruantiam obligare, in quo tamen eſt diſcretio adhibenda. Nam ſi cauſa ſit euidens per ſeipſum licite poteſt homo ſtatuti obſeruantiam præterire, præſertim conſuetudine interueniente,vel ſi non poſſet de facili recurſus ad ſuperiorem haberi. Si vero cauſa ſit dubia

bis debet aliquis ad ſuperiorem recurrere. qui habet poteſtatem in talibus diſpenſandi, & hoc eſt obſeruandum in ieiunijs ab eccleſia inſtitutis ad quæ omnes communiter obligantur niſi in eis fuerit aliquod ſpeciale impedimentum, ſicut in pueris in quibus maxime eſt euidens cauſa non ieiunandi, tum propter debilitatem naturæ. ex quo prouenit quod indigent frequenti cibo & non multo ſimul ſumpto, tum etiam quia indigent multo nutrimento propter neceſſitatem augmenti quod fit de reſiduo alimenti. Et ideo quandiu ſunt in ſtatu augmenti, quod eſt vt in pluribus vſque ad finem tertij ſeptennij non tenentur ad eccleſiaſtica ieiunia obſeruanda. Conueniens tamen eſt vt etiam in hoc tempore ſe ad ieiunandum exerceant plus vel minus ſecundum modum ſuæ ætatis. Quandoque tamen magis tribulatione imminente in ſignum pœnitentiæ arctioris etiam pueris ieiunia indicuntur, ſicut etiam de iumentis legitur Ionę.3.c. Homines & iumenta non guſtent quicquam nec aquam bibant. Et ita intelligendum in ſenibus & in infirmis & in laboratoribus, qui non poſſunt aliter viuere & in mendicis quæ non poſſunt habere cibum neceſſarium in vna vice & in mulieribus prægnantibus ac lactantibus & nutrientibus fetum ſeu puerum, quæ nõ poſſunt ieiunare ſine periculo ipſarum, ſeu fetus aut pueri & in peregrinantibus qui non poſſunt differre peregrinationes neceſſarias, quia intẽtio legiſlatoris non eſt propter ieiunium impedire alias pias cauſas.

5 Dub. Quia cum dominus dicat Luc. 5. non poſſunt filij ſponſi ieiunare quandiu cum ipſis eſt ſponſus & cum ſit cum omnibus iuſtis vſque ad conſummationem ſæculi Matt. vlti.c. videtur quòd iuſti non tenentur ad ieiunium ex præcepto? Reſpon. Sanct. Tho. 2. 2. q. 147. ar.4. quòd ſecundum Aug. duplex eſt ieiunium quorum vnum pertinet ad humilitatẽ tribulationis & hoc modo non competit viris perfectis q dicuntur filij ſponſi ieiunare. vnde Mat. dicit quòd non lugeant filij ſponſi. Aliud autem ieiunium pertinet ad gaudium mentis in ſpiritualia ſuſpenſæ, & tale ieiunium conuenit perfectis & tenentur ſicut alij ex præcepto eccleſiæ.

6 Dubi. An ſi Adam non peccaſſet oportuiſſet ieiunare? Reſpond. S. Tho. ſuper epiſtola prima ad Thymo.4.c. quòd cũ corporalis exercitatio ieiunij & huiuſmodi in ſua natura non ſint bona ſed pœnalia, ſi homo non peccaſſet nihil horum fuiſſet, ſed ſunt bona medicinalia ſicut enim reubarbarum eſt bonum inquantum releuat à cholera, ſic & iſta inquantum comprimunt concupiſcentias.

7 Dub. An omni tempore poſſimus ieiunare? Reſpond. Sanctus Thomas. 2. 2. q. 147 ar. 5. quod ab eccleſia non eſt inſtitutum ieiunium in paſchali tempore nec in dominicis diebus quæ ſunt die letitiæ, in quibus ſiquis ieiunaret contra conſuetudinem populi Chriſtiani, quæ vt Aug. dicit eſt pro lege habenda vel eſt tex. aliquo errore ſicut Manichæi ieiunant quaſi neceſſarium tale ieiunium arbitrantes non eſſet à peccato immunis. quamuis ipſum ieiunium ſecundum ſe conſideratum omni tẽpore ſit laudabile ſecundum quod Hiero. dicit ad Lucinum vtinam omni tempore ieiunare poſſemus.

8 Dub. An nimium ieiunans peccet? Reſpon. San. Tho. 2. 2. q. 88, ar. 2. quod maceratio proprij corporis puta per vigilias & ieiunia non eſt deo accepta niſi inquantum eſt opus virtutis, quòd quidem eſt inquantum cum debita diſcretione fit, vt ſcilicet, concupiſcentia refrenetur & natura non nimis grauetur, propter qđ & apoſtol⁹ ad Ro.12. poſtquã dixerat exhibeatis corpa veſtra hoſtiã viuentẽ ſanctã deo placentẽ addidit rõnabile obſequiũ veſtrũ. & ita indiſcrete ieiunans nimium peccat.

9 Dub. Quomodo frãgitur ieiunium? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 147. ar. 6. quòd ieiuniũ naturæ ſoluitur per ſumptionem cuiuſcũque cibi vel potus aut medicinę, ſed ieiuniũ eccleſiæ ſoluitur ſi pluries hõ comedat in uno die niſi ſumẽdo medicinam non aũt pluries bibẽdo niſi fieret in fraudẽ vt nutriret. & ibidẽ ar. 13. dicit eſus carniũ aialium in terra naſcentiũ, nõ autẽ eſus piſciũ ſimiliter eſus ouorũ & lacticiniorum dictorũ animaliũ tẽpore quadrageſimę ſoluũt ieiuniũ. non aũt alijs tẽporibus niſi ſecundũ cõſuetudinẽ patrię. Odor autem tã carniũ quàm aliorum etiam ſi pluries odorentur nõ ſoluit ieiuniũ quia nõ nutrit ſed cõfortat. Et 4. ſen. di. 15. q. 3. dicit quod ẽt nimia anticipatio nonę quæ eſt hora comedendi tpe ieiunij ſoluit ieiuniũ, non autem nimia retardatio nec nimia comeſtio, vel auida ardent, lauta, vel ſtudioſa ſoluit ieiunium, licet tollat meritum.

10 Dubita. Cur actus ſeruatur ieiunium quadrageſimæ, quàm aliorum temporũ? Reſpond. Sanctus Tho. vbi ſupra. ar. 8. quod ieiuniũ quadrageſimæ

drageſimæ eſt ſolemne inter alia ieiunia, tum quia obſeruatur ad imitationem Chriſti, tum etiam quia per ipſum diſponimur ad redemptionis noſtræ myſteria deuotæ celebranda. Et ideo arctius obſeruatur.

13 Dubitatur. An ieiunium proſit defunctis? Reſpond. S. Thom. in 4. ſen. diſt. 45. q. 2. ar. 3. quod Gregor. poſuit ieiunium inter ſuffragia mortuorum. Licet Aug. illud non poſuerit, quia ieiuniū pōt prodeſſe defunctis rōne charitatis & intentionis in defunctos directe cū ieiuniū in ſui rōne non continet aliquid quod ad charitatem vel ad directionem intētionis pertineat, ſed hæc ſunt & quaſi extrinſeca.

12 Dubita. Cur Iudæi non ieiunabant quadrageſimā? Reſp. Thom. i. 4. ſen. diſt. 15. q. 3. ar. 3. quod Moyſes fuit legiſlator non tanquā dñs legis, ſed tanquam famulus, Chriſtus aūt tanquam dñs, & ideo non inducebat lex vetus ad conformitatē Moyſi qui quadraginta diebus ieiunauit, ſicut lex noua inducit ad conformitatem Chriſti qui etiam quadraginta diebus ieiunauit, quia ēt angelorum intētio qui non ſunt domini ſed ſerui non eſt, vt alios in ſeipſos reducant ſed in deum, vt Diony. dicit.

13 Dubitat. Quare non ieiunamus illis temporibus quibus ieiunabant Iudæi? Reſpond. S. Th 2. 2. q. 147. ar. 5. ꝙ eccleſia non obſeruat ieiunia quatuor tēporum nec oīno eiſdē tpibus quibus Iudei nec ēt pp eaſdē cās, illi enim ieiunabāt in Iulio q eſt quartus menſis ab Aprili quē primū hñt quia tūc Moyſes deſcēdēs de mōte ſynai tabulas legis confregit. & iuxta Hieremiā, muri primū ſunt rupti ciuitati. In quinto aūt menſe q apud nos vocatur auguſtus, cū pp exploratores ſeditio eſſet orta in populo iuſſi ſunt in montē non aſcendere & in hoc menſe à Nabuchodonoſor & poſt à Tito templum Hieroſolymis eſt incenſum. In ſeptimo vero qui appellatur October Godolias occiſus eſt & reliquię populi diſſipatæ. In decimo vero mēſe qui apud nos Ianuarius eſt populus cū Ezechiele in captiuitatē poſitus audiuit tēplum eſſe ſubuerſum.

14 Dubita. Cur nos ieiunamus ſolum vſque ad nonam cum Iudæi ieiunarent vſque ad veſperam? Reſ. S. Th. vbi ſupra ar. 7. Quod ſtatus veteris teſtamēti comparatur nocti, ſtatus autem noui teſtamenti diei, ſecundum illud ad Rom. 13. nox præceſſit dies autem appropinquauit. Et ideo in vete. teſtam ieiunabant vſque ad noctem non autem in nouo teſtamento ſed ſolum vſque ad nonam quæ eſt quaſi clarior pars diei.

15 Dubitatur. Cum Chriſtus ſolum ieiunauerit 40. diebus. cur nos ieiunamus. 46. Reſpon. Gregor. in Hom. ꝙ à prima dominica quadrageſimæ vſq; ad paſcha ſex hebdomadę veniūt quarum dies 42. fiunt dum vero ſex dominici dies nō ieiunio niſi 36. & ideo illi. 46 ſupadduntur, vt quadraginta dies ieiunemus.

16 Dubita. Cur ergo in diebus dominicis non comedimus carnes & lacticinia? Repond. ꝙ vt ieiunium noſtrum conformetur magis ieiunio Chriſti qui nullum cibum ſumpſit ꝙ nos naturaliter non poſſemus, & cum non poſſimus ab omnibus abſtinere ſaltē abſtineamus à carnibus & lactinijs.

17 Dubit. Cur dicit, nolite fieri triſtes? Reſp. Chryſ. ꝙ non poteſt fieri vt ſit hilaris qui ieiunat, ideo non dicit nolite eſſe triſtes, ſed nolite fieri triſtes qui enim per impoſturas aliquas fallentes apparent illi non ſunt triſtes ſed fiunt. qui autem naturaliter pp aſſiduum ieiunium triſtis eſt, non fit triſtis ſed vere eſt.

18 Dubit. quid dominus admonet vt non efficiamur triſtes? Reſpon. Maximus in homel. Non vult diſciplinæ cœleſtis magiſter irreligioſe agi quod fieri pro religione præcipitur, nec patitur inuocantium ſe laborem quibus æternam parat mercedem infructuoſe iactantiæ vitio deperire. Si enim pro quadam ſanctitatis imagine triſtitiā ſimulas omnem fructum promiſſionis diuini obſequij oſtentator amittis.

19 Dub. quis dicitur hypocrita? Reſpon Iſido. in lib. ethymol. quod hypocrita dicitur fictor vel ſimulator vel repreſentator alterius perſonæ. ſimulat enim ſe eſſe quod non eſt & dicitur hypocrita quaſi hypocriſis, ab hyper qđ eſt ſup & criſis qđ eſt aurū quaſi ſup auratus quia in ſupficie & exterius videtur bonus cū interius ſit malus vel dicitur ab hypos quod eſt ſub & criſis quod eſt aurum, quaſi habens aliud ſub auro, habet enim aurum in ſuperficie quia ſubtus habet aliud. ſ. lutū, vel cōponitur ab hypo. quod eſt falſum, & criſis q eſt iudicium, quia dum intus malus ſit bonū ſe palam oſtendit. & ideo de eo habetur falſum iudicium dū falſo vultu incedit & ſimulat quod non eſt. Nam hypocrita dici non poteſt pro eo quod foras oſtenderit.

20 Dubitatur. An hypocriſis ſemper ſit peccatum? Reſpon. Sanctus Thom. in 3. ſen. di. 16.

q. 4. ar.

q.4.ar.1.q.1.ꝙ hypocrita Græce, Latinæ ſimu lator dicitur. ille ergo qui oſtendit ſe virtuoſum cum non ſit, hypocrita dicitur, & cũ oſtẽtare ſe meliorem quàm ſit ſit vitium iactantiæ ſiue verbis, ſiue factis fiat: vt dicitur in 3. Ethico. ideo hypocriſis ſemper eſt peccatum.

21 Dubit. An hypocriſis ſemper ſit peccatum mortale? Reſp. S. Tho. vbi ſupra q.3.ꝙ hypocriſis habet eandem rationem peccati ſicut & mendacium. Mendacium autem non ſemper eſt peccatum mortale, ſed quando eſt pernicioſum. Et ſimiliter hypocriſis non ſemper eſt peccatum mortale, ſed quando eſt pernicioſa cadens in nocumentum alterius perſonæ; dũ propter creditam ſanctitatem alium defraudat re quam habet vel habere debet, aut in nocumentum fidei & Eccleſiæ, dum propter ſanctitatem creditam de ipſo ei contra fidem & Eccleſiam creditur.

22 Dub. An abſcondens peccatum, vt propriã famam conſeruet & vitet ſcandalum proximorum ſit hypocrita? Reſpõ. S. Tho. vbi ſupra q.1. ꝙ peccatum occultare ſufficit ad vitandũ ſcandalum, ſed peccatum ſub ſpecie virtutis palliare hypocriſis eſt, & malum ſemper, & per hoc quis famam non conſeruat, ſed furatur.

23 Dub. Quid eſt faciem exterminare? Reſp. Hiero. ꝙ verbum exterminat quod in eccleſiaſticis ſcripturis vitio interpretum tritum eſt, aliud multo ſignificat quàm vulgo intelligit. Exterminantur quippe exules qui mittuntur extra terminos, pro quo ſermone demoliunt ſemper accipere debemus. Demolitur autem hypocrita faciem ſuam vt triſtitiam ſimulet, & animo forte letante luctum geſtat in vultu. Exterminant facies ſuas, ideſt demoliuntur, diſſoluunt, deuenuſtant diſſipans quaſi extra terminos humanæ conditionis adducunt.

24 Dub. Quem fructum expectant hypocritæ de ſuo ieiunio? Reſp. Greg. 8. Mora. dicens, ꝙ ora palleſcunt corpus debilitare quatitur, pectus interrumpentibus ſuſpirijs vrgetur, nihil que tanto labore, aliud niſi æſtimatio humana cogitatur. & Auguſt. de ſermone domini in monte dicit Fructus autem ieiunij hypocritarum manifeſtatur cum ſubinferrur, vt appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis re. mer. ſuam, ideſt quam deſiderauerunt.

25 Dubit. An ſit hypocrita qui non ieiunat & demonſtrat ſe ieiunare? Reſp. Chryſoſt. ſuper Mat. dicens. Si ergo qui ieiunat & triſtem ſe facit hypocrita eſt, quanto magis iniquior eſt qui non ieiunat, ſed argumentis quibuſdam in facie ſua pingit venalem pallorem, quaſi ieiunij ſignum.

26 Dub. Cum ſupra dixerit dominus in plurali cum ieiunatis, cur nunc in ſingulari dicit, tu autem cum ieiunas? Reſp. quod hic eſt vna figura quæ dicitur ſyneptcſis. quando numerus mutatur vel perſona.

27 Dub. Quia non videtur bene inſtructum vt ſemper quando ieiunamus lauemus faciem & caput vngamus, quia tunc omnes cognoſcerẽt nos ieiunare? Reſp. Hieron. ſuper Mat. Quod dominus loquitur iuxta ritum prouinciæ Paleſtinæ: vbi diebus feſtis ſolent vngere caput præcipit ergo; vt quando ieiunamus lætos & feſtiuos nos eſſe monſtremus. Et gl. in hoc lo co dicit. Ecce non omnis in nouo teſtamento ad literam accipiũtur. Ridiculũ enim eſt in ie iunio oleo delibetari, ſed ſpiritu amoris eius cuius paſſionibus debemus participare nos macerando mens debet inungi.

28 Dubit. Cur non vult vt videamur hominibus ieiunãtes cum dicatur Mat.v.c. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona? Reſp. Chryſo. in Home. dicẽs. quòd non paruus fructus eſt humanam gloriã contẽnere, per hoc enim aliquis a graui ſerui tute hominum liberatur, & proprius uirtutis operator efficitur eam amans, non propter alios, ſed propter ſeipſam. ſicut enim nos con tumeliam extimamus cum non propter nos, ſed propter alios diligimur, ita nec virtutem oportet propter alios ſequi, nec Deo propter homines obedire, ſed propter ſeipſum: ideo ſequitur, ſed patri tuo qui eſt in abſcondito. i. qui eſt inuiſibilis vt dicit gloſ. vel qui habitat in corde per fidem. ſufficit enim tibi. vt Remi gius dicit, vt qui eſt inſpector conſcientiæ ſit & remunerator ſunt autem quidam vt Aug. dicit de verbis domini qui faciunt iuſtitiam coram hominibus vt non videantur ab eis, ſed vt ipſa tempora videantur & glorificetur pater qui in cœlis eſt, non enim ſuam iuſtitiam deputant, ſed eius cuius fide viuunt.

29 Dubit. Nunquid pater reddat etiam bene operantibus in publico ſicut in abſcondito? Reſp. quod vt dictum eſt in dub. præcedente. qui in publico bene operantur, vt Deus glorificetur in ipſis operibus merces manet.

30 Dubit. Quia videtur ꝙ dimiſſa concluſione de vitanda inani gloria ſe vertat ad impugna tion

tionem diuitiarum, cum dicit, nolite theſaurizare &c. Reſp. Chryſ. in Home. quod hoc optimo ordine facit, nihil enim ita pecunias cõcupiſcere facit vt gloriæ cupido, propter hoc nanque famulorum greges & auro opertos æquos & argenteas menſas expetunt homines, non vt vtilitatem & voluptatem impleat, ſed vt multis oſtendantur.

31 Dubit. Cur dicit diuitias a tribus demoliri præciſe? Reſpõ. Rabanus ſuper Matt. quod tria ponit ſecundum diuerſitates diuitiarum. Metalla eruginem, veſtes tinea demoliuntur, ſunt autem alia quæ nec eruginem neque tineam timent ſicut lapides precioſi, & ideo ponit generale detrimentum .ſ. fures qui omnes diuitias rapere poſſunt. Et Chry. ſuper Mat. dicit omnia bona mũdi tripliciter tollit interitus. aut enim a ſemetipſis veteraſcunt & tineant ſicut veſtimenta, aut ipſis dominis luxurioſæ viuentibus comeduntur, aut ab extraneis vel dolo vel vi, vel calumniis vel alio iniquo modo diripiuntur, qui omnes fures dicuntur quia per iniquitatem feſtinant aliena facere ſua.

32 Dub. Quia nõ oẽs qui habent diuitias conſumunt, vel perdunt eas? Reſp. Chry. ſuper Math. dicens interim quidem dicam quia & ſi nõ omnes perdant tamen multi perdunt. vere autem & male ſeruatas diuitias & ſi non corporaliter, ſpiritualiter tamen perdidiſti quia nõ proficiunt tibi ad vſum ſalutis.

33 Dub. An aſtrologi impleant hoc præceptũ domini quia uidetur in cœlis theſaurizare in conſideratione ſyderum? Reſp. Aug. de ſermone domini in monte dicens. Cœlum hoc loco non corporeũ acceperim, quia omne corpus pro terra haberdũ eſt. totũ enim mundũ debet cõtemnere qui ſibi theſaurizat in illo cœlo de quo dictum eſt Pſ. 113 Cœlum cœli domine .i. in firmamẽto ſpirituali cœlũ. n. & terra tranſibunt, non aũt in eo quod tranſit collocare debemus theſaurum noſtrum, ſed in eo quod ſemper manet.

34 Dub. Cur dominus infert illam cõcluſionẽ vbi eſt theſaurus tuus ibi eſt & cor tuũ? Reſp. Chry. in Hom. dicens. quia non omnis terrenus theſaurus erugine aut tinea deſtruitur, aut per fures aufertur. Et ideo hoc inducit dicẽs. vbi eſt theſaurus tuus ibi eſt & cor tuum. acſi dicat & ſi nihil priorum veniat non paruam ſuſtinebis iacturam inferioribus affixus & eorum ſeruus factus & a cœleſtibus cadẽs, & nihil excelſorũ cogitare potẽs. Et vt dicit Hier. hoc nos ſolum de pecunia, ſed de cunctis poſſeſſoribus ſentiendum eſt. Guloſi enim Deus venter eſt laſciui theſaurus ſunt lubrica, amoris libido, huic ſeruit vnuſquiſque a quo vincitur, vbi ergo habet cor ibi & theſaurum.

ALLEGORICE.

Hæc præfigurata fuerunt in Iudith quæ extrinſecus ſimulabat ſe letam & veſtiebatur veſtimentis letitiæ, & tamen ſecrete ieiunabat dominum deprecabatur, & ſic deluſit & proſtrauit Holofernem ſæpius ſe lauans & baptizans, vt habetur in lib. Iudith.

TROPOLOGICE.

Caput noſtrum Chriſtus eſt, ſitientem pota, eſurientem ciba, & ſic oleo miſericordiæ vnxiſti caput tuum .i. Chriſtum qui clamat in Euangelio, quod vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis.

ANAGOGICE.

Facies quidem lauatur caput autem non, ſed inungitur, quia quamdiu ſumus in corpore conſcientia noſtra ſordida eſt in peccatis. caput autem noſtrum Chriſtus peccatum non fecit quem vngimus noſtris orationibus & in ſuperna patria ipſum cum patre & ſpirituſancto laudando abluta facie & purgata ab omnibus piaculis.

FERIA V. POST CINERES.

Cum introiſſet Ieſus Capharnaum, acceſſit ad eum Centurio. require dominica 2. poſt octauam Epiphaniæ.

FERIA VI. POST CINERES.

Audiſtis quia dictum eſt antiquis Matth. 5. c.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno Chriſti 31. die 15. die Iulij. in die Lunæ.

HISTORICE.

Diſcipulos dominus ad perfectionis ſtatũ inducens eos admonet atque hortatur, vt antiquis quibus dictum eſt vt quis ſuum diligat amicum & inimicum odiat perfectiores ſint, quinimo ut bene inimicis faciant eoſque diligant & pro ſe perſequentibus præces fundãt vt filij patris in cœlis exiſtentis digni ſint vocari beneficia præſtantis ſua iuſtis pariter, & iniquis, quoniam nulla expectatur merces diligentem ſe ſi quis amat cum etiam publicanis hoc commune ſit pari etiam modo ſuis ſalutem impartiri propinquis nil perfectionis ae-

acquiritur cum & ſimiliter æthnici agant, ſed perfectionem eorum patris perfecti adipiſcantur. Iubet quoque ne iuſta operentur laudem ab hominibus relaturi, quoniam eorum apud patrem obligaretur merces at cum eleæmoſinis inſiſtunt ne hypocritarum more huiuſmodi prædicent quatenus hominum conſequantur fauores impetrat, quoniam alia merces eis daretur nulla, potiuſque clanculo talia fieri debere, ut ab eo qui occulta proſpectat ſola præmia conſequi valeant, id quoq; in horando ſeruari oportere vt non palam, ſed arbitris remotis altiſſimo cuncta intuenti, fundantur præces, qui & ampliſſimam elargietur retributionem.

ET nunc ad dubia me conuerto.

1 Dubit. Quibus antiquis dicta fuerunt præmiſſa? Reſp. glo. quod in toto corpore legis non eſt ſcriptum, odio habebis inimicum tuũ, ſed hoc dicitur quantum ad traditionem ſcribarum, quibus viſum eſt hoc addendum, quia dominus præcepit filijs Iſrael perſequi inimicos ſuos & delere Amalech de ſub cœlo.

2 Dub. Quis dicatur proximus? Reſp. Aug. in primo de doctrina Chriſtiana quod omnis homo eſt proximus dicens. ꝙ autem nullum hominem excepit qui præcepit proximum diligere dominus in parabola ſemiuiui relicti oſtendit dicens proximum, qui erga illum extitit miſericors, vt eum intelligamus proximum cui exhibendum eſſe miſericordiæ affectum ſi indigeret quod nulli negandum eſſe quis non videat domino dicente benefacite his qui oderunt vos.

3 Dubita. Cum Paul. ad Ro. j. dicat homines quoſdam Deo odibiles, an tales nos iubeamur diligere? Reſ. Aug. contra Fauſtum dicẽs. Hæc itaque regula eſt qua & oderimus inimicum propter id quod in eo malum eſt. i. iniquitatem, & diligimus inimicũ propter id quod in eo bonum eſt. i. rationabilem creaturã. audito igitur & non intellecto quod antiquis dictum erat, oderis inimicum tuum ferebantur homines in hominis odium cum non deberent odire niſi vitium præcipiendo vtique vt diligamus inimicos cogit nos intelligere quomodo poſſemus vnum eundemque hominem & odiſſe propter culpam, & diligere propter naturam.

4 Dubit. An ex neceſſitate charitatis inimici debeant diligi? Reſp. ſanct. Tho. 2. 2. q. 25. art. 8. ꝙ dilectio inimicorum tripliciter poteſt conſiderari. Vno modo vt inimici diligantur inquantum ſunt inimici & hoc eſt peruerſum & charitati repugnans, quia hoc eſt diligere malum alterius. Alio modo quantum ad naturam. ſ. in vniuerſali & ſic dilectio inimicorum eſt de neceſſitate charitatis, vt. ſ. aliquis diligens Deum & proximum ab illa generalitate dilectionis proximi inimicos ſuos non excludat. Tertio modo quantum ad naturam in ſpeciali. vt ſcilicet aliquis in ſpeciali moueat motu dilectionis ad inimicum, & iſtud non eſt de neceſſitate charitatis abſolute, quia nec ẽt moueri motu dilectionis in ſpeciali ad quolibet homines ſingulariter non eſt de neceſſitate charitatis, quia hoc eſſet impoſſibile. Eſt tamen de neceſſitate charitatis ſecundum præparationem animi. vt. ſ. homo habeat animũ paratum ad hoc quod in ſingulari inimicum diligeret ſi neceſſitas occurreret vel ſi veniam peteret. Vt dicit idem ſan. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 8. ſed quod abſque articulo neceſſitatis homo etiam hoc actu impleat vt diligat inimicum propter Deum hoc pertinet ad perfectionem charitatis.

5 Dub. An benefaciendum ſit inimicis & ꝓ eis orandum de neceſſitate charitatis? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 25. ar. 9. quod effectus & ſigna charitatis ex interiori dilectione procedunt & ei proportionantur. Dilectio autem interior ad inimicum in communi quidem eſt de neceſſitate præcepti abſolutæ, in ſpeciali autem non abſolutæ, ſed ſecundum præparationem animi, vt in dub. præce. dictum eſt, ſic ergo dicendum eſt de ſigno & effectu dilectionis & exterius exhibendo. Sunt enim quædã ſigna vel beneficia dilectionis quæ exhibentur proximis in communi. puta cum aliquis orat pro omnibus fidelibus vel pro toto populo aut cũ aliquod beneficium impendit aliquis toti cõmunitati & talia beneficia vel dilectionis ſigna inimicis exhibere eſt de neceſſitate præcepti. Si enim non exhiberentur inimicis hoc ꝑtineret ad liuorem vindictæ contra hoc quod dicitur Leui. 9. c. non quæres vltionem & non eris memor iniuriæ ciuiũ tuorũ. Alia vero sũt beneficia vel dilectionis ſigna quæ quis exhibet particulariter aliquibus perſonis, & talia beneficia vel dilectionis ſigna inimicis exhibere non eſt de neceſſitate ſaluris niſi ſecundum præparationem animi vt ſcilicet ſubueniatur eis in articulo neceſſitatis. ſecundum illud

lud Prouer. 25. Si eſurierit inimicus tuus ciba illum, ſi ſitit potum da illi, ſed quod præter articulum neceſſitatis huiuſmodi beneficia aliquis inimicis exhibeat pertinet ad perfectionem charitatis per quam aliquis non ſolū cauet uinci de malo quod neceſſitatis eſt, ſed etiam vult in bono vincere malum, quod eſt etiam perfectionis, dum .ſ. non ſolum cauet propter iniuriam ſibi illatam detrahi ad odiū, ſed etiam propter ſua beneficia intendat inimicum pertrahere ad ſuum amorem.

6 Dubita. An ſit de neceſſitate charitatis pro inimicis orare? Reſpon. ſan. Tho. 2.2. q. 83. ar. 8. quòd eo modo quo tenemur diligere inimicos eo modo tenemur pro ipſis orare. quomodo autem tenemur inimicos diligere, dictum eſt ſupra dubio 4. Ideo neceſſe eſt vt in communibus noſtris orationibus, quas pro aliis facimus inimicos non excludamus, quod autem pro eis ſpecialiter oremus perfectionis eſt nō neceſſitatis, niſi in aliquo caſu ſpeciali.

7 Dub. Videtur quòd non ſit meritum diligere amicos, quia dominus dicit hic, quam mercedem habebitis? Reſp. ſan. Tho 2.2. q. 27 art. 7. quòd meritoria eſt amicorum dilectio ſi propter Deum diligantur & non ſolum quia amici ſunt, & illud verbum domini. Si enim diligitis & c. intelligendum eſt quando amici diliguntur ſolum propter ſe, tunc enim dilectio amicorum apud Deum mercedem non habet quando. ſ. propter hoc ſolum amantur quia amici, & hoc videtur accidere quando ſic amātur amici quod inimici diliguntur.

8 Dub. Quæ dilectio eſt magis meritoria amicorum uel inimicorum? Reſp. ſan. Tho. 2.2. q. 27. ar. 7. quòd dupliciter iſtæ dilectiones cō parari poſſunt. Vno modo ex parte proximi qui diligitur. Alio modo ex parte rationis ꝓpter quam diligitur. Primo quidem modo dilectio amici præeminet dilectioni inimici, quia amicus & melior eſt, & magis coniūctus. Vnde eſt materia magis conueniens dilectioni, & propter hoc actus dilectionis ſuper hāc materiam tranſiens melior eſt. Vnde & eius oppoſitum eſt deterius. Peius eſt enim odire amicum quàm inimicum. Secundo autem modo dilectio inimici quo. ſ. ad rationem. ſ. diligendi quæ ratio eſt Deus præeminet propter duo. Primo quia dilectionis amici poteſt eſſe alia ratio quàm Deus, ſed dilectionis inimici ſolus Deus ratio eſt. Secundo, quia præſuppoſito quod vterque propter deum diligatur fortior oſtenditur eſſe Dei dilectio quæ animum hominis ad remotiora extendit. ſ. vſque ad dilectionem inimicorum. Sicut virtus ignis tanto oſtenditur eſſe fortior quanto ad remotiora extendit ſuum calorem, tanto ergo oſtenditur diuina dilectio eſſe fortior quanto propter ipſum difficiliora implemus ſicut & uirtus ignis tanto oſtenditur eſſe fortior quanto cōburere poteſt materiam minus combuſtibilē, ſed ſicut idem ignis in propinquiora fortius agit quàm in remotiora, ita etiam charitas feruentius diligit coniunctos quàm remotos, & quantum ad hoc dilectio amicorum ſecundum ſe conſiderata eſt feruentior & melior, quam dilectio inimicorum.

9 Dub. Qui dicantur Publicani? Reſp. gloſ. ꝙ Publicani exactores Romanorum erant quos Iudæi ſic vocant, quia de republica curam gerebant. Secundum vero Remigi. Publicani dicebantur miniſtri Herodis conſtituti a publico Romanorum Rege ad exigenda vectigalia ſiue qui publica negotia exercebant, & per fraudes & periuria iniuſta lucra, ſibi accumulabant.

10 Dub. Cur dicit ſalutaueritis? Reſ. gl ꝙ ſalutatio eſt quædam ſpecies orationis.

11 Dub Qui dicantur ethnici? Reſp. Rabanus. quòd æthnici ſunt Gentiles. Nam æthnos Græce, Latinæ dicitur gens quia tales ſunt, vt fuerunt geniti. ſ. ſub peccato.

12 Dub. Quia videtur quòd nullus teneatur eſſe perfectus. quia Mat. 19. c. dicitur ſi vis perfectus eſſe vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus; & hoc eſt de conſilio ad quod omnes non tenentur ergo non omnes tenentur eſſe perfecti? Reſp. ſan. Tho. ſuper epiſtola ad Heb. 6. quod duplex eſt perfectio. Vna. ſ. exterior quæ conſiſtit in actibus exterioribus qui ſunt ſigna interiorum, ſicut virginitas, & voluntaria paupertas, & ad hanc non omnes tenentur. Alia eſt interior quæ conſiſtit in dilectione Dei & proximi. ad Colo. 3. charitatē habentes quod eſt vinculum perfectionis, & ad perfectionem huiuſmodi non omnes tenētur, ſed bene omnes tenentur ad eam tendere, quia ſi quis nollet plus diligere deum non faceret quod exigit charitas.

13 Dub. Cum Mat. v. c. dicatur. Sic luceat lux veſtra coram hominibus. cur hic dominus iubet ne iuſtitiam faciant coram hominibus? Reſpon. ſan. Tho. in q. de malo q. 6. ar. j. quòd hic dominus prohibet inanem gloriam in qua. ſ.

aliquis

aliquis quęrit ab hominibus glorificari de bonis quæ facit & non ordinauit talem gloriam ad debitum finem, quoniam talis notificatio bonorum laudabiliter ad tria ordinari poteſt. Primo ad gloriam Dei, per hoc enim quod bonum alicuius manifeſtatur glorificatur Deus, cuius eſt principaliter illud bonū, ſicut primi actoris, & ſic dicitur ſic luceat lux veſtra &c. Secundo eſt vtile ad proximorum ſalutem qui bonum alicuius cognoſcentes ædificantur ad imitandum. 1 Cor. 10. vnuſquiſque proximo ſuo placeat in bonum ad ædificationem. Tertio ordinari poteſt ad vtilitatem ipſius hominis qui dum conſiderat bona ſua ab aliis laudari, de his gratias agit, & firmius in his perſiſtit. Vnde & Apoſtolus fidelibus Chriſti frequenter commemorat ipſorum bona, vt firmius in eis perſiſtant. Si quis ergo appetat manifeſtationem ſuorum bonorum, vel etiam in huiuſmodi manifeſtatione delectetur, non propter aliquod trium prædictorum erit gloria vana quàm dominus iſto loco prohibet dicens. Attendite ne iuſtitiam veſtram &c.

4 Dub. Quia videtur quod inanis gloria ſit peccatum mortale cum nihil excludat æternam mercedem, niſi peccatum mortale, & hic dicitur alioquin mercedē non habebitis &c. Reſp. S. Thom. in quæſtionibus de malo. q. 9. ar. 1. & 2. quòd gloria importat quandam manifeſtationem alicuius in bono. ſi autem manifeſtatur malum alicuius iam non dicitur gloria, ſed ignominia. vnde Amb. ſuper epiſtola ad Ro. dicit ꝙ gloria eſt clara cum laude notitia. conſiſtit igitur gloria in hoc, quod bonum alicuius multitudini manifeſtatur. & hoc eſt ſecundum maximum ſui ſtatum. Secundo modo gloria dicitur ſecundum aliquem ſui ſtatū prout bonum vnius, uel paucis vel vni ſoli manifeſtatur. Tertio modo dicitur etiam gloria, ſecundum quod bonum alicuius conſiſtit in conſideratione ſui ipſius, ſecundum .ſ. quod aliquis conſiderat bonum ſuum ſub ratione cuiuſdam claritatis, vt manifeſtandum & admirandum multis, & ſecundum hoc aliquis dicitur gloriari cum aliquis apperit, vel etiā delectatur circa manifeſtationem ſui boni, vel ad multitudinē, vel ad aliquos, ſiue ad vnū, vel ad ſeipſum tantum. Sed vt ſciatur quid ſit vana gloria vel inaniter gloriari, ſciendum eſt quod vanum tripliciter accipi conſueuit, ſcilicet. Primo pro eo quod non habet ſubſiſtentiam ſecundum quod res falſæ dicuntur vanę. Vnde in Pſal. 4. dicitur. vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium. Secundo accipitur vanū pro eo quod nō habet ſoliditatem, vel firmitatem. Eccleſia. 1. c. Vanitas vanitatū, & omnia vanitas. quæ dicitur propter mutabilitatem rerum. Tertio dicitur vanum, quando aliquid non conſequitur finem debitum, ſicut dicitur aliquis in uanum medicinam ſumpſiſſe qui non eſt conſecutus ſanitatem. Eſa. 49 c. In uanum laboraui ſine cauſa & vanę conſumpſi fortitudinem meam. Secundum hoc igitur tripliciter poteſt dici gloria vana. Primo quādo aliquis gloriatur falſo, puta de bono quod non habet. 1. Cor. 4. quid habes quod non accepiſti, ſi autem accepiſti, quare gloriaris quaſi non acceperis. Secundo quando aliquis gloriatur de aliquo bono quod de facili tranſit. Eſa. 9. c. Omnis caro frenum, & omnis gloria eius ſicut flos fæni. Tertio modo quando gloria hominis non ordinatur ad debitum finem. Quantum igitur ad duo prima manifeſtum eſt ꝙ non omnis inanis gloria eſt peccatum mortale nullus enim diceret cum peccare mortaliter, quia gloriatur de cantu, æſtimans ſe bene cantare cum male cantet, nec eum qui gloriatur quod habeat æquum bene currentem; Sed circa tertium modum vanæ gloriæ videtur eſſe dubitatio maior. Nām cum vanum ſit quod non refertur ad debitum finem videtur gloria hominis, uel non eſſe vana, ſi referatur in Deum, vel eſſe peccatum mortale ſi non referatur in Deum, ſed in ea finis intentionis ponatur, quod autem aliquis actus non referatur ad Deum ſicut in finem poteſt dupliciter contingere. Vno modo ex parte actus. Alio modo ex parte ipſius agentis. ex parte quidem actus eo quod ipſe actus non eſt ordinatus in finem, & ſic nullus actus inordinatus eſt referibilis in vltimum finem, ſiue ſit peccatum mortale, ſiue veniale, actus enim inordinatus non eſt cōueniens medium quo perueniatur ad finē bonum ſicut nec propoſitio falſa eſt conueniens medium quo perueniatur ad ſcientiam verā. Alio modo contingit ex parte ipſius agentis cuius mens non ordinatur actu, vel habitu in debitum finem. Ex hoc enim ſequitur quod actus a tali mente procedens ordinatur in aliquid aliud ſicut in vltimum finem, & tunc ſemper actus humanus qui non refertur in Deum ſicut in finem eſt peccatum mortale. Dico aūt mentem hominis non ordinari in Deum actu vel habitu, quia cōtingit quandoque ꝙ homo

actu

actu non ordinet aliquem actum in Deum, cũ tamen actus ille de ſe non contineat aliquam inordinationem ratione cuius non ſit in Deũ referibilis, & tamẽ quia mens hominis eſt habitualiter relata in Deum ſicut in finem actus ille non ſolum non eſt peccatum ſed etiam eſt actus meritorius. ſic ergo dicendum eſt quod ſi gloriæ dicatur uana ex hoc ꝙ non refertur in Deum ſicut in finem propter hoc ꝙ mens hominis de aliquo gloriantis non ſit conuerſa in Deum actu uel habitu, tunc ſemper inanis gloria eſt peccatum mortale. Sequitur.n.quã homo glorietur de aliquo bono creato nõ relato actu uel habitu in Deum ſicut in finem. Si vero gloria dicatur uana ex hoc quod non refertur in Deum ſicut in finem ex parte ipſius actus quia.ſ.non eſt referibilis in finem ꝓpter hoc quod eſt inordinatus ſic non ſemper vana gloria eſt peccatum mortale, quia quælibet inordinatio gloriæ facit gloriam non ordinabilem in Deum, puta cum aliquis gloriatur de eo de quo non debet gloriari, uel ultra quam debet uel prætermiſſa alia circunſtantia debita, cum tamen non ſequatur peccatum mortale hoc quod quælibet debita circunſtantia prætermittitur, ſed ſolum quando actus inordinatus eſt contra legem Dei, ſic ergo dicẽdum eſt ꝙ non ſemper peccatum inanis gloriæ eſt peccatum mortale.

15 Dubit. Quomodo intelligitur quod Deus pluit ſuper iuſtos & iniuſtos, & Solem oriri facit &c. Reſ. quod Deus in hoc mundo beneficia tribuit iniuſtis & iuſtis, ſimiliter pœnas infligit vtriſque.

16 Dub. Cur hoc facit deus? Reſp. Aug. de ciuitate Dei. quod omnia bona Deus non propter homines dat, ſed propter ſanctos, ſicut & flagella propter peccatores. ſed in bonis non ſeparat peccatores a iuſtis ne deſperent, nec in malis iuſtos a peccatoribus ne glorientur maxime cum malis bona non proſint, quę male uiuentes ad præiudicium ſuum percipiunt nec bonis mala noceant, ſed magis proſint ad iuſtitiæ lucrum.

17 Dub. Cum Deus ſit ubique, cur dicit qui in cœlis eſt, quaſi alibi non ſit uel ꝙ concludatur loco? Reſ. ſan. Tho 3 par. q. 57. ar. 4. ꝙ Deus dicitur eſſe in cœlo non ſicut in continente, ſed magis ſicut in contento. unde non oportet aliquam partem cœli Deo ſuperiorem eſſe, ſed ipſum eſſe ſuper omnes cœlos ſicut in Pſal. 8. dicitur, eleuata eſt magnificentia tua ſuper omnes cœlos Deus. Require feria tertia poſt ſecundam dominicam quadrageſimę dubio

18 Dubitatur. Quia conſuetudo eſt quando, quis facit aliquam magnam eleęmoſynam, pro defunctis, uel alio modo facit proclamare, uel annuntiare ut ueniant ad capiendum. Et hic dominus dicit noli tuba canere? Reſp. ſanctus Thom. 2. 2. queſt. 132. ar. 5. quòd inanis gloria uituperatur circa eleęmoſinam, propter defectum charitatis quę uidetur eſſe in eo qui præfert inanem gloriam vtilitati proximi, quando propter hoc illud facit, non tamen aliquis uituperatur propter hoc, quod eleęmoſinam publicæ facit, quando ex charitate facit quę ad omnes ſe diffundit.

19 Dubitatur. Quia uidetur quòd faciens eleæmoſinam non poteſt dici hypocrita cum non ſit ſimulator, ſed uere facit? Reſpond. ſanctus Tho. 2. 2. queſtio. 3. ar. 2. quòd opus exterius naturaliter, ſignificat intentionem, quando ergo aliquis per bona opera quę facit ex ſuo genere ad Dei ſeruitium pertinentia non quærit Deo placere, ſed hominibus, ſimulat rectam intentionem, quàm non habet, & ſic eſt hypocrita & ſimulator. unde Greg. 31. Mora. dicit quòd hypocritę per cauſas Dei deſeruiunt intentioni ſęculi, quia per ipſa quoque quę ſe agere ſancta oſtendunt, non conuerſionem quęrunt hominum, ſed auras fauorum. & ita ſimulant mendaciter intentionem rectam quam non habent, quamuis non ſimulent aliquod rectum opus quod non agant.

20 Dubit. Cum ſcire & neſcire non pertineat ad manus, ſed ad intellectum cur dicit neſciat ſiniſtra &c. Reſpond. quòd hic eſt figura quę dicitur homopaſia. Et vt Chryſoſto. dicit in Homel. hoc per ſuperabundantiam dicitur, acſi dicat, ſi poſſibile eſt teipſum ignorare, & ipſas manus latere pſſibile eſſet, ſtudioſiſſimum eſt tibi.

21 Dubitatur. Quid intelligit dominus per dexteram & ſiniſtram? Reſpond. Auguſtinus de ſermone domini in monte quod ſiniſtra uidetur ſignificare delectationem laudis, dextera autem ſignificat intentionem implendi præcepta diuina, cum ergo conſcientię faciẽdi eleęmoſinam miſcet ſe appetitus laudis humanę, fit ſiniſtra conſcientia dexteræ. Ne ſciat ergo ſiniſtra.i. nõ ſe miſceat cõſcietię laudis humanę appetitio, ut ſit eleęmoſina tua in

abſcondito.i. in ipſa bona conſcientia quæ humanis oculis demonſtrari non poteſt, nec verbis aperiri quandoquidem multa [illegible] ta [illegible] n tiuntur. Si ſic it aūt tibi ad promerendū præmium ipſa conſcientia ſi ab eo expectas præmium qui ſolus conſcientiæ inſpector eſt.

22 Dub. Quid eſt eleemoſyna? Reſ. ſ. Th. 2.2.q. 32.ar.1.ꝙ quidam diffinientes eleæmoſynam eſt opus quo datur aliquid indigenti ex cōpaſſione propter Deum, quod quidem motiuum pertinet ad miſericordiam, quoniam date eleęmoſynam eſt proprie actus miſericordiæ, qđ. apparet ex ipſo nomine. Nā in Græco eleæmoſyna a miſericordia deriuatur ſicut in Latino miſeratio & omne obſequium impēſum proximo propter Deum eſt eleæmoſyna.

23 Dub. Ad quid eſt vtilis eleæmoſyna? Reſ. ſ. Tho. ſuper 1. ad Thym.4. ſuper illud pietas ad omnia valet. quod eleæmoſyna, videlicet ad omnia peccata delenda, ad omnia bona promerenda, & ad ſpecialem Dei miſericordiam conſequendam.

24 Du. Quia videtur ꝙ exiſtens in peccato carnali faciens eleæmoſynam non poſſit damnari, quia gl. Am b. dicit omnis ſumma diſciplinę Chriſtianæ in matris & pietate eſt quam aliquis ſequens ſi lubricum carnis ſequitur, ſine dubio vapulabit, ſed non peribit? Reſ. ſ. Tho. 2.2.q.154.ar.2.ꝙ per opera pietatis ille qui lubricū carnis patitur liberatur a perditione æterna inquantū per hmői opera diſponitur ad hoc quod gratiam conſequatur per quā pœniteat, & inquantū per huiuſmodi opera ſatiſfacit de lubrico carnis commiſſo, non aūt ita ꝙ ſi in lubrico carnis perſeueret impœnitens vſque ad mortem per pietatis opera liberetur.

25 Dub Quod eſt magis proficuum eleæmoſyna, vel oratio aut ieiunium? Reſ. ſ. Th. 1. 4. ſen. 15.q 2.ar.2.q.2. dicit quod eleæmoſyna includit in ſe virtutem orationis & ieiunij duplici ratione. Primo quia eleæmoſyna eū conſtituit cui datur debitorem ad orādum & ieiunandū, & alia bona quæ pōt faciendū pro eo qui dedit. Secundo quia eleæmoſyna propter Deum data, eſt quaſi quædam oblatio Deo facta. Vnde & philo.4. æthi. dicit quod bona opera habent aliquid ſimile Deo ſacratis. Oblatio aūt ipſi Deo facta uim orationis habet. Et ſimiliter inquantum bona exteriora ad corporis cō ſeruationē ordinantur, ſubtractio exteriorū bonorum per eleæmoſynas quaſi uirtute continet ieiunium quo maceratur corpus, ſimiliter etiam oratio virtute continet ieiunium quia exterſio intellectus ad Deum debilitat corporis parit. Vnde eleæmoſyna completius habet vim ſatiſf. ctionis quàm oratio. & oratio quàm ieiunium. Et ideo 1. Thi.4. dicitur corporalis exercitatio ad modicū vtilis eſt, & propter hoc eleæmoſyna magis indicitur, vt vniuerſalis medicina peccati quàm oratio, ſicut Luc.11.c. dicitur. date eleęmoſynam & ecce omnia munda ſunt vobis. & Dan.4. dicitur peccata tua eleæmoſynis redime. & Thobiæ 4. eleæmoſyna ab omni peccato liberat. & 1. ad Thi.4. pietas ad omnia valet. & ēt eleæmoſyna plus habet de ratione boni quàm ieiuniū inquantum immediatius ſe ad charitatem habet, & inquantum non eſt ſingulare bonum facientis, ſed commune facienti & petenti eleęmoſyna plus erit ſatiſfactoria quàm ieiunius, ſimiliter & quamuis oratio hominem magis familiarem Deo reddat quàm eleæmoſyna ſicut contemplatiua plus quàm actiua, tñ interceſſorum per eleæmoſynam multiplicatio plꝰ valet ad impetrandum peccatorum remiſſionem quàm ſingularis vnius hominis oratio.

26 Dub. Quot ſunt genera eleæmoſynæ? Reſ. ſ. Tho. 2.2.q.32.ar.2. quod ſeptem ſunt eleæmoſynæ corporales contra defectus corporales, quæ continentur in hoc verſu. Viſito, poto, cibo, redimo, rego, colligo, condo. ſ. viſitare infirmos, potare ſitientes, cibare famelicos, redimere & incarceratos, veſtire nudos, colligere hoſpites, & ſepelire mortuos. Et ſimiliter vij. ſunt eleæmoſynæ ſpirituales contra defectus aīæ ſpirituales, & continentur in hoc verſu. Conſule, caſtiga, ſolare, remitte, fer, ora Ita tñ quod ſub illa dictione conſule, comprędhendatur doctrina & conſilium. ſ. conſulere. i. docere ignorantes, & conſulere. i. dare conſilium indigentibus, caſtigare delinquentes. i. corrigere, ſolare. i. conſolari triſtes, remittere iniurias nobis factas, ferre. i. ſupportare inquietos, orare Deum pro omnibus.

27 Dub. Cur eleæmoſynæ corporales ſunt tā tum.7. Reſ. ſ. Tho. ubi ſupra quod quia cū ſint contra defectus corporales. Et tales, vel poſſunt eſſe in vita uel poſt mortem. Si poſt mortem. Corpus pōt carere ſepultura quod dehoneſtatur ea, quia adhuc viuit in memoriis hominum. Si autem defectus ſint in uita, aut ſint communes reſpectu eorū, quibus omnes indigent. Aut ſpeciales propter aliquod accidens ſuperueniens. ſi primo modo. Aut defectus

ctus ſunt interiores aut exteriores, interiores autem ſunt duo .ſ. fames cui ſubuenitur cibando, ſitis cui ſubuenitur potando. Si ſunt exteriores ſunt duo .ſ. nuditas cui ſubuenitur ueſtiendo. defectus habitationis cui ſubuenitur recolligendo in domum. Si autẽ ſint defectus ſpeciales, aut eſt ex cauſa intrinſeca & eſt infirmitas cui ſubuenitur uiſitando, aut ex cauſa extrinſeca, & ſic eſt incarceratio, ſeu captiuitas cui ſubuenitur redimendo.

28 Dub. An eleæmoſynæ ſpirituales ſufficienter ſint enumeratæ quòd ſint .vij. præciſe? Reſ. ſ. Th. vbi ſupra quòd ſic. quia ſpiritualibus defectibus ſubuenitur dupliciter. Vno modo poſcendo auxilium a Deo. & ſic eſt oratio qua quis pro aliis orat. alio modo impendendo humanũ auxilium & hoc tripliciter. Vno modo contra defectum intellectus, & ſi quidem ſit defectus intellectus ſpeculatiui adhibetur ei remedium per doctrinam. ſi autem eſt defectus intellectus practici adhibetur ei remediũ per conſilium. Alio modo eſt defectus ex paſſione appetitiuæ uirtutis inter quos eſt maximus triſtitia cui ſubuenitur per conſolationẽ. tertio modo ex parte inordinati actus qui tripliciter conſiderari poteſt. Vno modo ex parte ipſius peccantis inquantũ procedit ab eius inordinata uoluntate, & ſic adhibetur remedium per correctionem. Alio modo ex parte eius in quem peccatur, & ſi quidem ſit peccatũ in nos remedium adhibemus remittendo offenſam, ſi autem ſit in Deum uel in proximũ non eſt noſtri arbitrij remittere, vt Hier. dicit ſuper Mat. Tertio modo ex parte ſequente ipſius actus inordinati ex qua grauantur ei conuenientes ẽt præter peccantis intentionẽ, & ſic remedium adhibetur ſupportando maximẽ in his qui ex infirmitate peccant. ſm illud ad Ro. 15. debemus nos infirmiores infirmitates aliorũ portare, & non ſolum ſm quod infirmi ſunt, ſiue graues ex inordinatis actibus, ſed ẽt qñcũq; eorũ onera ſunt ſupportãda ſm illud ad Gal. 6. Alter alterius onera portate.

29 Dub. Quæ eleæmoſynæ ſunt meliores ſpirituales an corporales? Reſp. ſ. Tho. 2. 2. q. 32. ar. 3 dicens quod comparatio iſtarum eleęmoſynarum pôt attendi dupliciter. Vno modo ſimpliciter loquendo. Alio modo ſm aliquẽ particularem caſum. Primo modo eleæmoſynæ ſpirituales præeminent corporalibus triplici ratione. Primo quia id quod exhibetur nobilius eſt .ſ. donum ſpũale quod pręeminet corporali ſm illud Prou. 4. donum bonum tribuã uobis legẽ meã ne derelinquatis. Secũdo ratione ei⁹ cui ſubuenitur, quia ſpũs nobilior eſt corpore. Vnde ſicut hõ magis ſibi ipſi debet prouidere quantum ad ſpũm quàm quantũ ad corporalia, ita & proximo quem debet ſicut ſeipſum diligere. Tertio quantum ad ipſos actus, quibus ſubuenitur proximo, quia ſpirituales actus ſunt nobiliores corporalibus qui ſunt quodammodo ſeruiles. Alio modo ſi comparentur eleæmoſynæ corporales & ſpirituales, ſecundum aliquem particularẽ caſum in quo quædam eleæmoſyna corporalis alicui ſpũali pfertur puta magis eſt paſcendũ fame morientem q̃ docendũ. ſicut & indigenti ſm Philoſophum melius eſt ditari quam philoſophari, quamuis hoc ſit ſimpliciter melius.

30 Dub. An eleæmoſyna cadat ſub præcepto? Reſp. ſ. Tho. 2. 2. q. 32. ar. 5. quòd cum dilectio proximo ſit in præcepto, neceſſe eſt omnia illa cadere ſub præcepto, ſine quibus dilectio ꝓximi non conſeruatur. Ad dilectionem aũt ꝓximi pertinet ut proxime non ſolum ultimũ bonum, ſed ẽt operemur ſm illud. 1. Ioan 3. c. non diligamus uerbo, neque lingua, ſed opere & ueritate. Ad hoc aũt quod uelimus & operemur bonum alicuius requiritur quòd eius neceſſitati ſubueniamus, quod fit per eleæmoſynarum largitionem, & ideo eleæmoſynarum largitio eſt in præcepto, ſed quia præcepta dãtur de actibus uirtutum, neceſſe eſt, quod hoc modo donum eleæmoſynæ cadat ſub præcepto ſm quod actus eſt de neceſſitate virtutis .ſ. ſm quod recta ratio requirit. ſm quam eſt aliquid conſiderandum ex parte dantis, & aliquid ex parte eius cui eleæmoſyna datur. Ex parte quidem dantis conſiderandũ eſt, ut quod eſt in eleæmoſynas erogandum ſit & ſuperfluũ, ſm illud Lu. 11 c. Quod ſupereſt date eleęmoſynã. Et dico ſuperfluum non ſolum reſpectu ſui ipſius quod eſt ſupra id quod eſt neceſſarium indiuiduo .ſ. ſuæ perſonæ, ſed ẽt reſpectu aliorũ quorum cura ſibi incumbit, quia prius oportet quòd unuſquiſq; ſibi prouideat. & eis quorum cura ſibi incumbit, & poſtea de reſiduo aliorum neceſſitatibus ſubueniatur reſpectu, quorum dicitur neceſſarium perſonæ, ſm q̃ perſona dignitatem importat, ſicut & natura primo accipit cibum ad ſuſtentationem ꝓprij corporis quod eſt neceſſarium miniſterio uirtutis nutritiuæ. Superfluum autem erogat ad generationem alterius per uirtutem generati-

uam. Ex parte autem eleæmoſynam recipientis requiritur q̨ neceſſitatem habeat alioquin non eſſet rō quare eleæmoſyna ei daretur, ſed cū non poſſit ab aliquo vno oībus neceſſitatē habentibus ſubueniri. non oīs neceſſitas obligat ad præceptum, ſed illa ſola ſine qua is qui neceſſitatem patitur ſuſtentari nō pōt, in illo .n. caſu locū hēt q̨ Amb dicit paſce famæ morientem, ſi non paſceris occidiſti. ſic ergo dare eleęmoſynā de ſuperfluo, & dare eleæmoſynā ei qui eſt in extrema neceſſitate eſt de præcepto. Vñ Baſilius dicit, ſi fateris ea tibi diuinitus proueniſſe. ſ. tēpalia bona. An iniuſtus eſt Deus inæqualiter res nobis diſtribuēs. Cur tu abundas ille uero mendicat, ut tu bonæ diſpēſationis merita conſequaris. Ille uero patiētiæ brauiis decoretur. Eſt panis famelici quem tu tenes, nudi tunica quā in cōclaui cōſeruas, diſcalciati calceus qui pœnes te marceſcit, indigentis argentū q̨ poſſides inhumatū quo circa tot iniuriaris quot dare valeres Et hoc idē dicit Amb. in decre. diſ 47. Et ita eſt dare aliquod tp̄s ſicut ſupradictū in quo mortaliter peccat nō dans eleęmoſynā. ſ. qñ apparet euidēs & vrgēs neceſſitas, & nō apparet in promptu qui ei ſubueniat, & cum quis habet ſuperflua non ſibi neceſſaria ſecundum ſtatum pręſentem. prout probabiliter æſtimari poteſt. nec oportet quod conſideret omnes caſus qui poſſunt contingere in futurum, quoniam hoc eſſet cogitare de craſtino quod dominus ꝓhibet Mat 7. c ſed dēt diiudicari ſuperfluū & neceſſarium ſecundū ea q̄ probabiliter, & vt in pluribus occurrunt, nec oportet expectare vltimam neceſſitatem & extremam, ut dicit idē S. Tho. in 4. diſ 15. q. 2 ar. 1. q. 4. quia tunc forte natura debilitata famæ & ſiti non poſſet iuuari alias autem eleæmoſynas dare eſt de conſilio.

31 Dub. In quanta quantitate dēt dari eleæmoſyna? Reſ. S. Tho. 2. 2. q. 32. ar. 10. qđ abūdātia eleæmoſynæ pōt cōſiderari & ex parte dātis, & ex parte recipiētis. Ex parte quidem dantis cū. ſ. aliquis dat q̨ eſt multū ſecundū proportionē proprie facultatis, & ſic laudabile ē abūdanter dare. Vñ & dñs Luc. 21. c. Laudauit viduā qui ex eo q̨ deerat illi omnem victū quē habuit miſit. Obſeruātis tñ his quæ ſupradicta ſunt de eleæmoſyna facienda de neceſſariis. Ex parte uero eius cui datur eſt abundans eleæmoſyna dupliciter. Vno modo quod ſuppleat ſufficienter eius indigentiam, & ſic laudabile eſt abundanter eleæmoſynam tribuere. Alio modo q̨ ſuperabundet ad ſuperfluitatem, & hoc non eſt laudabile, ſed melius eſt pluribus indigentibus elargiri. Vnde Apoſtolus. 1. Co. 13. Si diſtribuero in cibos pauperū. vbi gl. dicit. Per hoc cautela eleæmoſynæ docetur ut non uni. ſed pluribus detur multis ꝓſit. & ita intelligitur illud Thobiæ 4. Si multū tibi fuerit abundanter tribue, ita tamen quod de his quæ ſibi & familiæ ſunt neceſſaria, ſine quibus uiuere non pōt nō dēt eleæmoſynam, niſi forte alicui magnæ perſonæ quæ in extrema neceſſitate eſſet per quem Eccleſia vel reſpublica ſuſtentaretur.

32 Dub. Qui ſunt illi qui debent & licitæ poſſunt facere eleæmoſynas? Reſp. S. Tho. diſtinguendo quo ad eos quibus danda eſt, nam aut ſunt in extrema neceſſitate uel propinqui. Et ſic dicit ipſe. 2. 2. q 32. ar. 7. q̨ in caſu extreme neceſſitatis omnia ſunt communia. Vnde licet ei qui talem neceſſitatem patitur accipere de alieno ad ſui ſuſtentationem ſi non inueniat qui ſibi dare uelit. Et eadem ratione licet habere aliquod de alieno, & poteſt de hoc eleæmoſinam dare quinimo, & accipere ſi aliter ſubueniri non poſſit neceſſitatem patienti, ſi tamen fieri poteſt ſine periculo debet requiſita domini uoluntate pauperi prouidere extremam neceſſitatem patienti. Aut ille cui danda eſt non eſt in extrema neceſſitate, & tunc quilibet poteſt facere eleęmoſinam corporalem uel ſpiritualem, uel ſaltem cum uoluntate. ut dicit ipſe in. 4. ſent diſt. 15. q. 5. ar. 1. q. 2. ſed eleęmoſinam corporalem quo ad ſubueniendum indigenti quo ad res temporales illi qui habent dominium rerum poſſunt & debēt prout ſupra dictum eſt eleęmoſinas facere, ſed filiiſfam. & ſerui nō poſſunt dare eleęmoſinas, ſine conſenſu dominorum niſi de paruis, uel ſuis. 22. q. 32. ar. 8. & quando poſſunt pręſumere q̨ placeat patribus uel dominis. Vxores autem nō poſſunt dare eleęmoſinas niſi communes & paruas, ſine conſenſu uiri uel moderatas uiro ignorante & non prohibente uel niſi habeant aliqua preter dotem uel niſi lucrentur. Religioſi autem & Monachi ſi habent diſpēſationem a prelato commiſſam, poſſunt eleęmoſinam facere de rebus monaſterij, ſecundum quod eis eſt commiſſum. Si uero non habent diſpenſationem quia nil proprij habent, tunc non poſſunt facere eleęmoſinam ſine licentia Abbatis uel expreſſe habita

Vel probabiliter præſumpta, niſi forte in articulo extremę neceſſitatis, in quo licitum eſſet eis furari, vt eleemoſynas darent, nec propter hoc efficiuntur peioris conditionis. quia ſicut dicitur in libro de eccleſiaſticis dogmatibus, bonum eſt facultates cum diſpenſatione pauperibus erogare, ſed melius eſt pro intentione ſequendi dominum inſimul omnia donare, & abſolutum ſollicitudine agere cum Chriſto.

33 Dub. Quibus principalibus danda eſt eleemoſyna. Reſp. S. Tho. 4. ſen. diſt. 15. q. 2. art. 6. q. 3. quod cui magis benefaciendum ſit. vt dicit Philoſophus. 6. ethicorum. Nō eſt facile determinare propter multas diuerſitates boni & neceſſarij. tamen hoc eſt tenendum quod ſemper magis reddendum eſt debitum quàm beneficium impendendum, vt ipſe ibidem dicit niſi ex parte altera aſſit maior bonitas vel neceſſitas. Et ideo parentibus & propinquis benefactoribus & eis à quibus ſpiritualia accipit magis debet eleemoſynam facere ſi indigeant & cæteris paribus melioribus magis & magis etiam indigentibus magis, & ſic ſecundum has tres cōditiones debet gradus in eleemoſynas conſtitui, ſcilicet ſecundum honeſtū, neceſſarium & debitum, aſſignare autem in ſingulis quando vnum alteri eorum præferatur eſt impoſſibile, quia ſingulares eorum conditiones quæ attendendę ſunt, ſunt infinitæ & non cadūt ſub arte. de his autem vnctio docet & prudentię conſilium.

34 Dubit. An peccatoribus ſint dandę eleemoſynæ? Reſpon. S. Tho 2. 2. q. 32. ar. 9. quòd peccatori non eſt ſubueniendum inquantum eſt peccator, id eſt, vt per hoc in peccato foueatur, ſed inquantum homo eſt, id eſt, vt natura ſuſtentetur.

35 Du. An eleemoſyna ſit recipienda a peccatoribus? Reſp. San. Tho. 2. 2. q. 154. ar. 4. quòd ſic dummodo non debet eleemoſynas vt pertrahant ad peccatum, & etiam dummodo poſſint facere eleemoſynas iuſte, nam ſi quis daret eleemoſynam alicui vt eum induceret ad hęreſim mortaliter peccaret propter intentionem corruptam.

36 Dub. A quibus peccatoribus recipi poteſt eleemoſyna. Reſp. S. Tho. vbi ſupra. quòd non eſt recipienda ab illis, qui propter hoc volunt inducere ad hæreſim, vt dictum eſt dubio præcedenti. Nec etiam ab illis peccatoribus vt dicit idem ſuper. 2. Corin. 8. quando dant ea intentione vt foueantur in peccatis nec ab his qui illicite acquirunt, ſicut contingit in rapina, in furto & vſuris, quia cum de talibus homo teneatur ad reſtitutionem de eis non poteſt facere eleemoſynam niſi in caſu extreme neceſſitatis, vt dictum eſt ſupra. dubi. 32. A ſimoniaticis vero & meretricibus poteſt recipi eleemoſyna, quia ſimoniatici non poſſunt ſibi retinere nec reſtituere danti, ideo tenētur eleemoſynas facere. meretrices autem licet turpiter agentes agant iniuſte & contra legem dei, tamen non iniuſte agunt in eo qđ accipiunt, nec contra legem dei, & de his poſſunt facere eleemoſynas, quia etiam iuſte pro ſe retinere poſſunt.

37 Dub An elemoſynæ ſint dandę clericis diuitibus? Reſp. S. Th. 4 ſen. di. 15. q. 2. ar. 1. quod clericis, etiam ſi ipſi non indigeant eleemoſynæ dantur, vt miniſtris pauperum & diſpenſatoribus eleemoſynarū, & ideo quod eis in eleemoſynā datur p eos pauperibus trāſmittitur.

38 Du. An aliquis poſſit ſibiipſi facere eleemoſynam? Reſp. S. Tho. vbi ſupra. art. 6 q. 1. quòd eleemoſyna poteſt dupliciter fieri. ſ. per collationem alicuius rei temporalis, & hoc modo nullus ſibiipſi eleemoſinam facere poteſt niſi forte vt dicit ipſe. 2. 2. q. 32. ar. 9. ex perſona alterius puta cum aliquis diſtributor ponatur eleemoſynarum poteſt & ipſe ſibi accipere ſi indigeat eo tenore quo & alijs miniſtrat. Vel poteſt fieri eleemoſyna per exercitiū alicuius actus ſpiritualis vel corporalis. & quia homo ratione diuerſarū partium in ſeipſum agere poteſt ſicut anima mouet corpus & vna pars aiæ aliā, & vna pars corporalis aliā. ideo talem eleemoſynam aliquis poteſt facere ſibi.

39 Dub. quia videtur quòd nō cōuenienter poſſimus orare cū ex hoc videamur velle diſpōnem diuinæ prouidentię immutare? Reſ. S. Th. 2. 2. q. 83. ar. 2. quod cū orō ſit petitio decētū à deo oportet ſic induceř orōnis vtilitatem vt neq; rebus humanis diuinæ prouidētiæ ſubiectis neceſſitatē imponamus, neq; ēt diuinā diſpoſitionē mutabilē eſtimemus. Ad huius ergo euidētiā conſiderandū eſt quod ex diuina prouidētia non ſolū diſponitur q effectus fiāt, ſed ēt ex qbus cauſis & quo ordine proueniāt. Inter alias aūt cauſas ſunt ēt quorundā cauſæ actus humani. Vnde oportet homines agere aliqua non vt per ſuos actus diuinam diſpoſitionem immutent, ſed vt per actus ſuos impleant quoſdam effectus ſecundum ordinē à deo diſpoſitū, & idē ēt eſt i naturalibus cauſis.

& ſimile eſt etiam de oratione Non.n.pp hoc . . . . . sui diuinam diſpoſitionē immutemus, ſed vt impetremus ꝙ Deus diſponit per orationes, ſanctorum eſſe in plendum vt.ſ.hoīes poſtulādo mereantur accipere, quod eis Deus omnipotens ante ſecula diſpoſuit donare. vt Greg. dicit in libro dialogorum.

40 Dub. An oratio ſit neceſſaria? Reſp. ſan. Th. 3. par. q. 39. ar. 5. ꝙ poſt baptiſmum neceſſaria eſt homini iugis oratio ad hoc quod cœlum introeat. licet ei per baptiſmum remittātur peccata remanet tamen fomes peccati nos impugnans interius & mundus & dæmones qui impugnant exterius, & ideo ſignanter dicitur Lu. 3. ꝙ Ieſu baptizato & orante apīū ē cœlū, qa ſ. fidelibus neceſſaria ē oratio poſt baptiſmū.

41 Dub. An oratio cadat ſub præcepto? Reſ. S. Tho. in 4. ſen. diſ. 15. q. 4. ar. j. q. 3. dicens quòd oratio cadit ſub præcepto & determinatæ & indeterminatæ, determinate quidē ad aliquas orationes ex præcepto tenentur illi qui ex officio ſunt medij inter Deū & populū conſtituti ſicut miniſtri Eccleſiæ. vnde ex officio eis incūbit preces ad Deū in perſona totius Eccleſiæ fundere. Et ideo ex ſtatuto eccleſiæ tenentur ad horas canonicas dicendas; Sed indeterminate ad orationem quilibet tenetur ex hoc ipſo quod tenetur ad bona ſpiritualia ſic procuranda quæ non niſi diuinitus dantur. Vnde alio modo procurari nō poſſunt niſi ab ipſo petantur & ēt ex hoc ipſo quod charitatis præcepto tenetur proximum ſicut ſeipſum diligere tenetur ei in neceſſitate beneficus eſſe nō ſolum per corporales eleæmoſynas, ſed etiam per ſpirituales quarum vna eſt oratio vt dictū eſt dub. 25. ſed omnibus qui Eccleſiæ miniſterio non funguntur videtur ab Eccleſia determinatū tēpus orandi ſtatutū eſſe, cū canonum ſtatuto teneātur diebus feſtis diuinis officiis intereſſe vt miniſtris pro populo orantibus ſuam intentionem conforment.

42 Dub. An oratio ſit meritoria & ſemper habeat efficaciā? Reſ. S. Tho. 2. 2. q. 83. ar 7. ꝙ cōtingit aliquando ꝙ oratio pro alio facta non impetrat ēt ſi fiat piæ & perſeueranter, & de pertinentibus ad ſalutem propter impedimētū ꝙ eſt ex parte eius pro quo oratur ſecūdū illud Hie. 15. c. Si ſteterint Moyſes & Samuel corā me nō eſt aīa mea ad populū iſtū nihilominus tamē oratio meritoria erit oranti qui ex charitate orat ſecundum illud Pſ. 34. Oratio mea in ſinu meo cōuertet̄ gl. 1. Et ſi nō ꝓſit ego tamen non ſum fruſtratus mercede mea.

43 Dub. An oratio debeat eſſe vocalis? Reſ. ſanctus Tho. 2. 2. q. 83. ar. 12. ꝙ duplex eſt oratio communis & ſingularis. Cōis quidem oratio eſt quæ per miniſtros Eccleſiæ in perſona totius fidelis populi Deo offertur. Et ideo oportet ꝙ talis oratio innoteſcat toti populo pro quo offertur. ꝙ non poſſet fieri niſi eſſet vocalis. Et ideo rationabiliter inſtitutum eſt vt miniſtri Eccleſiæ huiuſmodi orationes ēt alta voce pronuntient. vt ad notitiam omnium poſſint peruenire. Oratio vero ſingularis eſt quę offertur a ſingulari perſona cuiuſcunque ſiue pro ſe, ſiue pro aliis orantibus, & de hmōi orationis neceſſitate non eſt quòd ſit vocalis, adiungitur tamen vox tali orationi triplici ratione. Primo quidem ad excitandā interiorē deuotionem qua mens orantis eleuetur in Deū quia per exteriora ſigna, ſiue vocū, ſiue ēt aliquorū factorū mouetur mēs hoīs ſecundū apprehenſionē, & per conſequēs ſecundū affectionē. & in 4. ſen. diſ. 15. q. 4. ar. 2. q. j. dicit quòd pp hoc etiā cantus ab Eccleſia inſtituti ſunt. Vñ Aug. dicit de ſeipſo quòd flebat vbertim in hymnis & canticis ſuauè ſonantis Eccleſiæ, & quòd voces illæ influebant auribus eius & eliquabatur veritas in cor eius, & ideo in ſingulari oratione tantū eſt vocibus & hmōi ſignis vtendū quantū proficit ad excitandū interius mētē. Si vero mēs p hoc diſtrahat̄, vel qualitercūq; impediat̄ eſt a talibus ceſſandū. Quòd præcipue cōtingit in his quorū mens ſine hmōi ſignis eſt ſufficienter ad deuotionem parata. Vñ pſalmiſta dicebat Pſ. 26. Tibi dixit cor meū exquiſiuit te facies mea. & de Anna legitur. 1. Reg. 1. quòd loquebat̄ in corde ſuo. Secundo adiungit̄ vox orationi quaſi ad redditionē debiti vt. ſ. hō ſeruiat Deo ſm illud totū quod ex deo habet. i. nō ſolū mēte ſed etiā corpore ꝙ præcipue cōpetit orationi ſm qđ eſt ſatisfactoria. Vñ dr̄ Oſeæ vlt. omnē aufer iniquitatem & accipe bonū & reddemus vitulos labiorū noſtrorū. Tertio vox adiungitur ex quadā redūdantia ab aīa in corpus ex vehementi affectione ſm illud Pſ. 15. Lætatū ē cor meū & exultauit lingua mea, nec iō oro vocalis ꝓfertur ad hoc quod aliquid ignotum Deo manifeſtetur, ſed ad hoc quod mens orantis vel aliorum excitetur in Deum.

44 Dub. An attentio requiratur in oratione? Reſ. S. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 12. quòd q. hæc præcipue habet locum in oratione vocali. Circa ꝙ

ſcien-

ſciendum eſt quòd neceſſariũ dr aliquid dupliciter. Vno modo per quod melius peruenitur ad finem,& ſic attencio abſolutæ orationi neceſſaria eſt. Alio modo aliquid dicitur neceſſarium, ſine quo res non pôt aſſequi ſuum finẽ. Eſt aũt triplex effectus orationis. Primus quidem cõis omnibus actibus charitate informatis quod mereri & ad hunc effectum non ex neceſſitate requiritur quòd attentio aſſit orationi per totum, ſed vis primæ intentionis, qa aliquis ad orandum accedit reddit totam orationem meritoriam, ſicut in alijs actibus meritoriis accidit. Secundus effectus orationis eſt ei proprius quod eſt impetrare, & ad hunc ẽt effectum ſufficit prima intentio, quam Deus principaliter attendit. Si aũt prima intentio deſit, oratio nec meritoria eſt, nec impetratiua. Illam.n. orationem Deus non audit cui ille qui orat non intendit, vt Gre. dicit. Tertius effectus orationis eſt quem præſentialiter efficit.ſ. quædam ſpiritualis refectio mentis,& ad hoc de neceſſitate requiritur in oratione attentio. Vnde 1.Cor.14. dicitur, ſi orẽ lingua mẽs mea, ſine fructu eſt. Sciendum tamen quòd triplex eſt attentio quę orationi vocali poteſt adhiberi. Vna quidem qua attenditur ad verba ne aliquis in eis erret. Secunda qua attenditur ad ſenſum verborum. Tertia qua attenditur ad finem orationis.ſ. ad Deũ, & ad rẽ pro qua oratur quæ quidem eſt maxime neceſſaria. & hanc etiam poſſunt habere idiotæ,& quandoque intantum abundat hæc intentio, qua mẽs fertur in Deum, vt etiam omnium aliorũ mẽs obliuiſcatur, ſicut dicit Hugo de S. Victore.

45 Dub. An oratio debeat eſſe diuturna? Reſp. S.Th. vbi ſupra ar.14. quòd de oratione loqui poſſumus dupliciter. Vno modo ſecundum ſeipſam. Alio modo cauſam ſuam. Cauſa aũt orationis eſt deſiderium charitatis ex quo procedere debet oratio quod quidẽ in nobis debet eſſe continuum, vel actu, vel virtute. Manet.n. virtus huius deſiderij in omnibus quæ ex charitate facimus, ſed ipſa oratio ſecundum ſe cõſiderata non poteſt eſſe aſſidua, quia oportet aliis rebus occupari. vniuſcuiuſq; aũt rei quãtitas debet eſſe proportionata fini ſicut quãtitas potionis ſanitati. Vnde & conueniens eſt, vt oratio tantũ duret quantũ eſt vtile ad excitandũ interioris deſiderij feruorẽ, cũ vero hæc menſuram excedit, ita quod ſine tedio durare non poſſit non eſt vlterius protendenda.

46 Dub. Quæ ſunt partes orationis? Reſ. ſ.Th. vbi ſupra ar.17. quòd ad orationem tria requiruntur. Quorum primum eſt, vt orans accedat ad Deũ quẽ orat quòd ſignificatur noie orationis, quia oratio eſt aſcenſus intellectus in Deum. Secundo requiritur petitio quæ ſignificatur nomine poſtulationis ſiue petitionis, vt aliquid proponatur determinate quod quidã nominãt proprie poſtulationem, ſiue indeterminatæ. vt cum quis petit iuuari a Deo, quod nominant ſupplicationẽ, ſiue ſolũ factũ narrẽt ſm illud. Io.11. Ecce quẽ amas infirmaẽ quod vocat inſinuationẽ. Tertio requiritur rõ impetrandi quòd petitur, & hoc vel ex parte Dei, vel ex parte petentis ratio quidem impetrãdi ex parte Dei eſt eius ſanctitas propter quam petimus exaudiri ſm illud Danie 9. ppter met ipſum inclina Deus meus aurẽ tuã. Et ad hoc pertinet obſecratio quæ eſt per ſacra cõteſtatio, ſicut cũ dicimus, per natiuitatẽ tuã libera nos domine. Ratio vero impetrandi ex parte petentis eſt gratiarum actio. quia de acceptis beneficiis gratias agẽtes meremur accipe potiora, vt in collecta dicitũ. Et iõ dicit gl. 1.Thy. 2. quòd in miſſa obſecrationes ſunt quæ præcedunt conſecrationem in quibus quædam ſacra commemorantur. orationes ſunt in ipſa conſecratione in qua mens maxime dẽt eleuari in Deũ. Poſtulationes aũt ſunt in ſequentibus petitionibus. gratiarũ actiones in fine, in plurib' ẽt Eccleſiæ collectis hæc quatuor poſſunt attẽdi ſicut in collecta trinitatis quod dicitur oĩps ſempiterne Deus. pertinet ad orationis aſcẽſum in Deũ, quod dicitur qui dediſti famulis tuis &c pertinet ad gratiarum actionem qd dicitur præſta quæſumus &c. pertinet ad poſtulationem, quod in fine proponitur per dominum noſtrum pertinet ad obſecrationem.

47 Dub. An oratio requirat determinatum locũ? Reſ. ſ.Tho. ſuper prima Thy.2. quod oratio mẽtalis vbiq; pôt fieri, ſed ſigna orationis exterius nõ dñt fieri in oĩ loco, quia hõ non debet ſingularia apparere in exterioribus & propter hoc poteſt haberi inanis gloria.

48 Dub. Cũ dñs dicat hic, intra in cubiculum tuũ &c. Cur oramus in eccleſijs corã oibus? Reſ. ſ.Th. vbi ſupra. quòd eccleſiæ factæ ſunt, nõ quòd locus ſit de neceſſitate orationis, ſed ad bene eſſe eius, quia oratio requirit ſolitudinẽ & quietẽ, & vt idẽ dicit. 2.2.q.83.ar.12. quod ſicut Chry. dicit ſuper Mat. eo propoſito dominus vetat in conuentu orare, vt a conuentu videatur. vnde orans nihil nouũ facere dẽt

quod aſpiciant homines, vel clamando, vel pectus percutiendo, vel manus expādendo. Nec tamen vt Aug. dicit in lib. de ſermone domini in monte videri ab hominibus nephas eſt, ſed ideo hoc agere vt ab hominibus videaris.

49 Dub. Quia dicit hic dñs ora patrē tuum, an ſolus Deus debeat orari? Reſ. S. Tho. 2.2. q. 83. ar. 4. quòd oratio porrigitur alicui dupliciter. vno modo quaſi per ipſum implenda. Alio modo ſicut per ipſum impetranda. Primo quidē modo ſoli Deo orationem porrigimus, quia oēs orationes noſtræ ordinari debēt ad gratiā & gloriā conſequendā quæ ſolus Deus dat ſecundū illud Pſ. 83 Gratiam & gloriā dabit dominus. Sed ſecundo mō orationē porrigimus ſanctis Angelis & hominibus, non vt per eos Deus noſtras petitiones cognoſcat, ſed vt eorū precibus & meritis orationes noſtræ ſortiantur effectum. Et iō dicitur Apoc. 8. c. quòd aſcendit fumus aromatū. i. orationes ſanctorū de manu Angeli corā Deo, & hoc ēt patet ex ipſo modo quo Eccleſia vtitur orando. nam a ſancta trinitate petimus vt noſtri miſereatur, ab aliis autem ſanctis quibuſcunque petimus vt orent pro nobis.

50 Dub. An ſancti cognoſcāt orationes noſtras mētales? Reſ. ſan. Th. vbi ſupra quòd beatis, vt Greg. dicit in 11. mora. in verbo, manifeſtat̄ illud quod decet eos cognoſcere de eis quæ circa nos aguntur ēt quantū ad interiores motus cordis. Maxime aūt excellentiā eorū decet vt cognoſcant petitiones ad eos factas vel voce, vel corde, & ideo petitiones quas ad eos dirigimus Deo manifeſtante cognoſcunt.

51 Dub. An ſancti inferiores debeāt orari? Re. S. Tho. vbi ſupra art. 11. quod Deus vult inferiora per oīa ſuperiora iuuari. & ideo oportet non ſolum ſuperiora, ſed ēt inferiores ſanctos implorare alioquin eſſet ſolius Dei miſericordia implorāda cōtingit tā qñq; quòd imploratio inferioris ſancti efficacior eſt, uel quia deuotius imploratur, uel quia Deus vult eius ſanctitatem declarare.

52 Dub. Cur imploramus ſanctos eorum nominibus? cum ſola anima ſit in paradiſo, & ita videtur quod deberemus implorare dicendo anima ſancti Petri vel Pauli ora pro nobis? Reſ. ſ. Tho. vbi ſupra. quod quia ſancti uiuentes meruerāt vt pro nobis orarent, ideo inuocamus eos nominibus quibus hic vocabantur quibus etiam nobis magis innoteſcunt. Et iterū pp fidem reſurrectionis inſinuandam. Sicut legitur Exo. 3. Ego ſum Deus Abrahām?

53 Dub. An orationes peccatorum exaudiant̄ a Deo? Reſ. S. Th. vbi ſupra ar. 16. quòd in peccatore duo ſunt conſideranda. ſ. natura quā diligit Deus & culpa quam odit. Si ergo peccator orando aliquid petit inquātum peccator. i. ſecundum deſiderium peccati in hoc a Deo non auditur ex miſericordia, ſed quandoq; audiur ad uindictam, dum Deus permittit peccatorē adhuc amplius ruere in peccata. Deus .n. quædam negat propicius quæ concedit iratus. ut Auguſ. dicit orationem uero peccatoris ex bono naturæ deſiderio procedentem Deus audit non quaſi ex iuſtitia, quia peccator hoc non meretur, ſed ex pura miſericordia obſeruatis tamen conditionibus quæ in dubio ſequenti ponentur.

54 Dub. Quæ obſeruanda ſunt, vt oratio ſemper exaudiatur? Reſ. ſ. Tho. in 4. ſen. di. 15. q. 4. ar 7. q. 3. quod gl ſuper illam parabolam. Luc. 2. ca. quis veſtrum habebit amicū & c. dicit qđ quatuor conditiones exiguntur ad hoc, quòd oratio ſit efficax. ſ. ut petatur piè. & pro ſe, & perſeueranter. & ad ſalutem. Nam aliquid eſt quod repugnans interpretationi in prouidentia Dei ad quem oratur, & ad hęc impedimenta tollenda. ponuntur quatuor conditiones pręmiſſæ. quibus poſitis ſemper habet oratio efficaciā impetrandi. poteſt ergo impedimentū eſſe orationis uel ex parte orantis, ſi orationē inordinatē emittat, & ad hoc remouendum dicitur piæ, in quo importatur modus latriæ, quæ alio nomine pietas dicitur, ſecundum q̄ oratio modificari debet, & quandoque aliquis piè petit qui pietatis virtutem non habet, ſicut aliquando aliquis iuſte facit, qui iuſtitiæ habitum non habet. &. ſic etiam peccatores aliquando poſſunt piè orare, uel eſt impedimentum orationis ex eo quod petitur, quia ēt quandoque petenti non expedit ſicut Paulo petenti, ut remoueretur ab eo Angelus Sathanę qđ ei non expediebat ad ſalutē. & iō additur ad ſalutē, uel impedimentū eſt ex parte eius pro quo ſit qđ impedimentū non pōt eſſe qn̄ oratio ſit pro ſeipſo, ſed pro alio, & iō addit̄ alia conditio. ſ. quod ſiat pro ſe, uel poteſt ęſſe impedimentum propter intermedium inter orationem & conſecutionem debiti, & hoc excluditur per hoc quod dicitur perſeuerātes, poſſumus tñ a Deo petere bona tēporalia nō vt ſinem in eis conſtituamus, ut dicit ipſe ſanctus Tho. 2. 2. quæſ. 83. ar. 6. ſed ſicut qua dam adminiculair.

adminicula quibus adiuuemur ad tendendum in beatitudinem inquantum vita corporalis ſuſtentatur.

55 Dub. Pro quibus eſt orandum? Reſp. Sanc. Pau. 1. ad Thy. 2. dicens. Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt. Et S. Tho. 2. 2 q 31. ar. 2. dicit quod aliquod beneficium eſt quod poſſumus omnibus impendere ſi non in ſpirituali ſaltem in generali, ſicut cum oramus pro omnibus fidelibus & infidelibus. & idem in 4. ſen. di. 18. q. 2. ar. 1. q. 1. dicit quod pro infidelibus oratur. ſed ipſi fructum orationis non percipiunt niſi ad fidem conuertantur ſimiliter & pro excommunicatis orari poteſt quamuis non inter orationes quæ pro membris eccleſiæ fiunt, & tamen fructum non percipiant quandiu in excommunicatione manent, ſed oratur vt detur eis ſpiritus pœnitentiæ vt ab excommunicatione ſoluantur.

56 Dub. Propter quid fiunt orationes in horis canonicis? Reſpon. Sanctus Tho. in quodlibetis quodlibe. 7. ar. 18. quod orationes quæ fiũt in horis canonicis eſt quoddam bonum ſpirituale quod cadit in bonum commune ad ſalutem eccleſiæ vt auertatur ira dei à populo: Ezechiel. 13. Nõ oppoſuiſtis vos murum pro domo Iſrael vt ſtaretis in prælio in die domini. glo. precibus dimicantes & diuinæ ſentẽtiæ reſiſtentes.

57 Dub. Cur cum Chriſtus eſſet deus orauit? Reſpon. S. Tho. tertia par. q. 21. ar. 1. quod oratio eſt quædam explicatio propriæ voluntatis apud deum vt eam impleat, ſi igitur in Chriſto eſſet vna tantum voluntas ſcilicet diuina nullo modo competeret ſibi orare, quia voluntas diuina per ſe ipſam eſt effectiua eorum quæ vult ſecundum illud pſal. 113. omnia quæcunque voluit dñs fecit, ſed quia in Chriſto eſt voluntas diuina & alia humana, & voluntas humana non eſt per ſeipſam efficax ad implendum quæ vult, niſi per virtutem diuinam manifeſtum eſt quòd Chriſto ſecundum quod eſt homo & humanam voluntatem habens competit orare, & licet poſſet perficere omnia quę volebat ſecundum quod deus nihilominus tamen idem ipſe deus exiſtens & homo voluit ad patrem orationem porrigere non quaſi ipſe eſſet impotens, ſed propter noſtram inſtructionem. Primo quidem vt oſtenderet ſe eſſe à patre. Ioãn. 11. ca propter populum qui circunſtat dixi, ſcilicet verba orationis vt credãt ꝙ tu me miſiſti. Vnde Hilarius in 10. de trinitate dicit, nõ prece eguit pro nobis orauit ne filius ignoraretur. Secũdo orauit vt nobis exẽplũ orãdi daret. Vñ Ambroſius dicit ſup Luc. Nõ inſidiatrices apire aures vt putes filiũ dei quaſi infirmũ rogare vt impetret qđ implere nõ poſſit. poteſtatis .n. actor obediẽtiæ magiſter ad ꝑcepta virtutis ſuæ nos informat exemplo. Vñ & Aug. dicit ſuper Ioan. Poterat dñs in forma ſerui ſi hoc opus eſſet orare ſilentio. ſed ita ſe patri exibere voluit ꝑcatorẽ vt meminiſſet ſe noſtrum eſſe doctorem.

58 Dub. Cur Xp̃s pro ſe orauit cũ frueretur & eſſet cõprehẽſor? Reſp. S. Th. 3. par. q. 21. ar. 3. ꝙ ſicut humana natura in Xp̃o quędã bona habebat à patre iã ꝑcepta: ita ẽt expectabat ab eo quædã bona nõdũ habita ſed ꝑcipienda. Et iõ ſicut pro bonis iã ꝑceptis in humana natura grãs agebat patri recognoſcẽdo eum actorẽ vt patet Matt. 26. & Io. 11. ita ẽt vt patrẽ auctorẽ recognoſceret ab eo orando petebat ea q̃ ſibi deerãt ſm humanã naturã, puta gloriã corporis & alia hmõi, & in hoc ẽt nobis dedit exemplũ vt de ꝑceptis muneribꝰ gratias agamus & etiam non habita orando poſtulemus.

59 Du. Ex quo Xp̃s orat, cur nõ dicimus Chriſte ora pro nobis, ſed dicimus Xp̃e exaudi nos Reſ. S. Th. in 4. ſen. di. 15. q. 4. ar. 6. q. 2. & di. 45. q 3. ar. 3. qđ Chriſtus inquãtũ hõ orat pro nobis, ſed qa oro eſt actus quidã & actus ſunt particulariũ ſuppoſitorũ, iõ ſi diceremus Chriſte ora pro nobis, niſi aliqd adderet, puta Chriſte ſecundũ qđ homo. videretur hoc ad ꝑſonã Xp̃i referri, qui Xp̃s ſupponit ſuppoſitũ æternũ cuius nõ eſt orare, & ita videretur eſſe cõſonũ vel errori, Neſtorij qui diſtinxit in Xp̃o perſonã filij hoĩs à perſona filij dei vel errori arrij qui poſuit perſonã filij minorẽ patre. Vnde ad hos errores euitãdos eccleſia nõ dicit Xp̃e ora ꝓ nobis: ſed Xp̃e audi nos vel miſerere nobis.

60 Dub. Cur bruta animalia orant cum careãt intellectu. Nam dicitur pſal. 146. Qui dat eſcam pullis coruorum inuocantibus eum? Reſpon. ſanctus Th. 2. 2. q. 83. ar. 10. quòd illi proprie cõuenit orare cui conuenit rationem habere ad ſuperiorem quem deprecari poſſit, & quia diuinis perſonis nihil eſt ſuperius, ideo eis non conuenit orare, & quia bruta animalia non habent rationem ſimiliter illis nõ competit orare. Pulli autem coruorum dicuntur

inuocare deum propter naturale deſiderium quo omnia ſuo modo deſiderant conſequi bonitatem diuinam. Sic etiam bruta animalia dicuntur deo obedire propter naturalem inſtinctum quo à deo mouentur, & ita dicuntur deū inuocare improprie inquantum aliquid naturali deſiderio deſiderant quòd ad deo obtinent, vt etiam ipſe dicit in 4 ſenten. diſt. 15. arg. 6. quæſt. 3.

61 Dub. An Chriſtus ſufficienter docuerit nos orare in oratione dominica? Reſpon. Sanctus Tho. 2. 2. q. 83. ar. 9. & in 3. ſen. diſt. 34. q. 1. ar. 6. quòd oratio dominica pfectiſſima eſt, quia ſicut Aug. dicit ad probā, ſi recte & congruenter oramus nihil aliud dicere poſſumus quam quòd in illa oratione dominica poſitum eſt, quia enim oratio eſt quodammodo deſiderij noſtri interpres apud deum, illa recte ſolum orando petimus. quæ recte deſiderare valemus. In oratione autem dominica non ſolum ponuntur omnia quæ recte deſiderare poſſumus, ſed etiam eo ordine quo deſiderāda ſunt, ut ſi hæc oratio non ſolum inſtruat poſtulare, ſed etiam ſit informatiua totius noſtri affectus. Manifeſtum eſt autem quod primo cadit in deſiderio noſtro finis. Deinde ea quæ ſunt ad finē, finis aūt nr̄ deus eſt, in quē nr̄ affectus tēdit dupliciter. Vno quidē modo prout volumus gloriā dei. Alio modo ſecundū qđ volumus frui gloria eius. Quorum primum pertinet ad dilectionem dei qua deum in ſeipſo diligimus. Secundum vero pertinet ad dilectionem qua diligimus nos in deo. Et ideo prima petitio ponitur [ſanctificetur nomen tuum] p quā petimus gloriā deo, & ita petimus qđ nomen eius qđ ſp ſanctum eſt. Sanctū etiā apud hoīes habeatur. Secūda vero ponitur [adueniat regnum tuum.] gl. i. manifeſtetur hominibus, vt, ſcilicet in nobis veniat, & in Chriſto regnare mereamur. & ita per eam petimus ad gloriā regni eius peruenire. Ad finem autem prædictum nos ordinat aliquid dupliciter. Vno modo per ſe. Alio modo per accidens, per ſe quidem ordinat bonum quod eſt vtile in finem. Eſt autem aliquid vtile in finem beatitudinis dupliciter. Vno modo directe & principaliter ſecūdum meritum quo beatitudinē meremur deo obediendo. Et quantum ad hoc ponitur. [fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra] in qua ſecundum Augu. petimus obedietiam ad deum vt ſic fiat a nobis volūtas eius in terris, ſicut ſit ab angelis in cœlis. Alio modo ordinat nos inſtrumentaliter & quaſi coadiuuans nos ad merendum & ad hoc pertinet quod dicitur. [panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.] quia ſecundum Augu. ibidem per hoc quod dicitur hodie ſignificatur hoc tēpus vbi petimus panem, ſiue hoc intelligatur de pane ſacramentali cuius quotidianus vſus proficit homini in quo etiam intelliguntur omnia alia ſacramenta, ſiue etiam intelligatur de pane corporali, vt per panem intelligatur omnis ſufficientia victus. Et hoc idem petebat Prouer. 30. c. diuitias & paupertates ne dederis mihi, ſed tantum victui meo tribue neceſſaria. Per accidens autem ordinamur in beatitudinem per remotionem prohibentis. Tria autē ſunt quæ nos a beatitudine prohibent. Primo quidem peccatum quod directe excludit a regno dei. 1. Cor. 6. neque fornicarij &c. Regnum dei poſſidebunt & ad hoc pertinet quod dicitur [dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus.] Secundo tētatio quę nos impedit ab obſeruantiam diuinæ voluntatis, & ad hoc pertinet quod dicitur. [Et ne nos inducas in tentationē] in qua ſecundum Aug. petimus ne deſerti diuino auxilio alicui tentationi vel cōſentiamus decepti, vel cedamus afflicti, nec petimus vt non tentemur, ſed vt a tentatione non vincamur. Tertio pœnalitas præſens quæ impedit ſufficientiam vitę & quātum ad hoc dicitur. [Sed libera nos a malo.] & ſic ſunt ſeptē petitiones in orōne dominica.

62 Dubitatur. Cur docuit Chriſtus ſolum hanc orationem dirigi ad patrem & non ad filium & ſpiritum ſanctum, qui ſunt vnus deus cum patre? Reſp. Sanctus Thom. in 4. ſen. diſt. 15. q. 4. ar. 5. q. 3. quòd ea quæ ſunt eſſentiæ diuinæ a patre ſunt in alijs perſonis, & ideo ſit quædam reductio ab alijs perſonis in patrem, vt patet per Hilarium. Et propter hoc etiam dicitur pater principium totius deitatis, & ſic nos in patrem ſicut in principium nō de principio reducens Chriſtus nos ad patrem orationem dirigere per filium docuit.

63 Dubita. Ad quid eſt vtilis oratio dominica? Reſpon. ſanctus Tho. 12. q. 74. ar. 8. & 2. ſenten. diſt. 24. in litera quod valet contra peccāta mortalia & venialia & ita pro mortalibuſ etiam. [pater noſter] dicere debemus & pectus tundere.

64 Dubitatur. An ſolum verbis orationis dominicæ vti debeamus in orando? Reſpon. Sanctus Tho. 2. 2. q. 83. ar. 14. & in quarto ſenten. diſtin.

diſtin. 15.q.4 ar.2 q.2. quod dominus non inſtituit hâc orationem vt his ſolum verbis vti debeamus in orando, ſed quia ad hæc ſola impetrando debet tendere noſtræ orationis intentio, qualitercunque eam proferamus vel cogitemus. Et ideo præcepto dominico non obligatur ad verba illa, ſed ad res illas petendas à deo.

65 Dubi. an dicens orationem dominicam nullum habens peccatum mẽtiatur cum dicit [dimitte nobis debita noſtra] Reſpon. S.Thom. in 4.ſenten.diſtin.16. in litera quòd hoc non eſt alicui certũ quod omnino ſi a peccato ſaltem veniali quantum ad aliquem reatum immunis, ſi tamen per reuelationem ſciat nõ peccat dicens in perſona eccleſiæ.

66 Dubita. An non parcens iniuriantibus dicens hanc orationem mentiatur dicendo (ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris?) Reſpond. S.Tho.2.2.q.83.ar.16. quòd oratio dominica profertur ex perſona communi totius eccleſiæ. Et ideo ſi aliquis nolens dimittere debita proximo dicat orationem dominicam non mentitur, quamuis hoc quod dicit non ſit verum quãtum ad ſuam perſonam. Eſt tamen verum quantum ad perſonam eccleſiæ extra quam eſt merito & ideo fructu orationis caret, quandoque tamen aliqui peccatores parati ſunt debitoribus ſuis dimittere. Et ideo ipſi orantes exaudiuntur.

¶ Senſibus ſpiritualibus non exponitur ratione dicta in prologo.

SABBATO POST CINERES.

Cum ſero eſſet factum Marc. 6. Math. 12.c. Ioan.6.c.

Hiſto. huius euangelij facta eſt anno Chriſti 31. tertiadecima die Aprilis.

HISTORICE.

Diſcipulis domini quodam ſero contra aduerſantem ventum remis nauigando inſiſtentibus. Dominus ſupra mare ſicco incedens pede poſt eos accurrens circa vigiliam noctis quartam dum præterire temptaret eum putauerunt ſic ambulantem fore fantaſma, & conturbati vocem extulerunt, quos allocutus vt confiderent quoniam eorum eſſet magiſter ingreſſus nauim & ſtatim quieuit ventus. Stupor vero magnus eos inuaſit, non enim ad panium miraculum mentis oculos cum obcecati eſſent appoſuerant verum cum e naui egreſſi Geneſareth regionem ingreſſi fuiſſent ab eis agnitus eſt e tota autem regione illa valitudinarios adducentes, vt eius veſtis fimbriã tangerent deprecabantur, omneſque qui eã palpaſſent priſtinæ reſtituebantur ſaluti.

Obiectionibus reſpondendum eſt.

1 Dubit. In quo mari erat nauis il lo ſero? Reſpon. Lyra quod in mari Galilææ, quoniam cum transfretaſſent venerũt in terram Genezareth quod quidem mare dicitur ſtagnum Genezareth à quadam ciuitate ſic nominatũ.

2 Dub. An punctualiter nauis eſſet in medio mari? Reſpon. quod cum medium appropinquat vni extremorum ſortitur nomen eius reſpectu alterius, ſicut aqua tepida dum caleſiet appropinquando aquæ bullienti dicitur calida reſpectu aquæ frigidæ, & ita nouis maris medio appropinquãdo relicto littore dicitur eſſe in medio reſpectu ripe, quãuis etiam potuerunt in medio eſſe.

3 Dubit. Cum multi homines eſſent in terra quomodo eſt verum quod dicitur & Ieſus ſolus erat in terra? Reſp. quòd dicitur ſolus in terra reſpectu diſcipulorum qui omnes erant in nauis & etiã poteſt exponi quod ſolus erat in terra quia nullus tunc ſecum erat.

4 Dubitatur. Quomodo vidit eos laborantes in remigando cum eſſent à longe & eſſet nox? Reſpon. quod cum eſſet deus & eſſet vbique vidit eos laborantes, quia nihil latere deum poteſt.

5 Dubita. An ille ventus contrarius fuerit naturalis. Require dominica 3. poſt octa. epipha. dub. 4.

6 Dub. Quæ eſt quarta vigilia noctis, & quot ſunt vigiliæ noctis. Require in media nocte natiuitatis domini. dub. 40.

7 Dubi. Cur tantum dominus diſtulit ad eos venire & eis ſuccurrere? Reſp. Chryſo. ſuper Matthæũ dicẽs quod tota nocte dimittit eos fluctuari exigens eorum cor poſt timorem in maius ſui deſiderium immittẽs eos in memoriam continuam. Propter hoc non confeſtim eis aſſiſtit, erudiens eos non cito ſolutionem inquirere aduenientium malorum ſed ferre ea quæ contingunt viriliter.

8 Dub. quid faciebat ſolus in terra? Reſpond. Euangeli. ſupraſcripti eo quia in montem ſolus abierat orare.

9 Quomodo potuit ſuper mare ambulare cũ corpus haberet ponderoſum? Reſpond. Aug. ſuper

ſuper Ioan.& Greg.in homel.quod ſicut moli corporis vbi diuinitas erat hoſtia clauſa nō obſtiterunt & non apertis ianuis ad diſcipulos intrauit qui clauſo virginis vtero exiuit, & ita nunc virtute diuinitatis Mariæ ſolidum ſe præbuit ſub pedibus eius,& ſic iſta ambulatio ſupra mare fuit miraculoſa. Et glo. Bed. ſuper Ioan.dicit Fides catholica & pondus ſe cundum carnem habuiſſe dominum prędicat, & onus corporeum & cum pondere atq; one re corporali incedere ſuper aquas non infuſis pedibus.

10 Dub. Quia ſi ventus erat contrarius non videtur quòd potuerunt a terra recedere?Reſpon.quòd vt habetur Ioan. 6. c. Nauicula iā erat in mari & longe à terra quando ventus venit contrarius. Nam ibidē dicitur mare autem vento magno flante exurgebat.

11 Dubita. Non videtur verum quod voluerit eos præterire cum poſtmodum aſcenderit in nauiculam?Reſp. Auguſt.de conſenſu euangeliſtarum dicens. quomodo ergo eos volebat præterire quos pauentes, ita confirmat, niſi quia illa voluntas prætereundi ad eliciēdum illū clamorē valebat cui ſubueniri oportebat.

12 Dubi. Quomodo cognouerunt quòd volebat eos præterire? Reſpon. Auguſt. vbi ſupra. quod non hoc intelligere potuerūt, niſi quia in diuerſum ibat eos volens præterire tanquā alienos a quibus ita non agnoſcebatur vt fantaſma putaretur.

13 Dubit. propter quid putauerunt fantaſma eſſe?Reſpon. Glo. interlinearis quòd non putabant verum corpus ſuper aquas incedere.

14 Dub. quid eſt fantaſma? Reſpond.ſecundum grammaricos & catholicon vocabuliſtā. quòd fantaſma dicitur a faſmos quòd eſt apparitio, & eſt idem quod faſma quod eſt apparitio, proprie vana & incerta, vt in nocte, ſed faſma ſemper eſt dubia fantaſma autem & fantaſia quod idem eſt, quandoque eſt dubia quandoque non, nam fantaſia eſt ſpecies figurata in animo de rebus cognitis ſed fantaſma eſt de rebus incognitis, & eſt cum aliquid apparet aliud quam ſit. & ita eſt viſio vana.

15 Dubitat. Quomodo omnes viderunt eum cum multi eſſent in terra & alijs regionibus qui non poterant eum videre?Reſpon.ꝙ non omnes abſolute loquendo viderunt eum,ſed omnes qui erant in naui.

16 Dubi.Cur conturbati ſunt diſcipuli? Reſp. Theophil. ſuper euangel. quòd propter magnum timorem, ―― in eis Chriſtus ſic ambulando incuſſit.

17 Dubita.Cur exclamauerunt?Reſp. Chryſo. ſuper Matthæum quod præ timore,nam vt dicit gloſſ.interlinearis. Hieron.magni timoris indicium eſt confuſus clamor & incerta vox.

18 Dubit.Quid dixerunt clamando? Reſpon. quòd vt ex prædictis patet confuſe clamauerunt nec aliquam vocem articulatam ſeu ſignificatiuam ediderunt.

19 Dubit. Cur antequam clamarent non fuit eis locutus? Reſpond Chryſoſt. ſuper Matth. dicens. Quoniam quanto magis intendebatur timor tanto magis lętati ſunt in eius præſentia.

20 Dub.Cur ſtatim poſt clamorem locutus eſt eis?Reſpond. quod vt timorem qui iam vehemens erat ſolueret & fiduciam præberet. vt Chryſo. dicit.

21 Dubit.Cur non dixit nomen ſuum,ſed ſolum ego ſum?Reſpond. Beda quòd quia familiares eius erant. Ideoque audita voce facile potuerunt cognoſcere magiſtrum ſiue vt verius eſt, vt oſtenderet ſe illum eſſe qui Moyſi dixit ego ſum qui ſum.

22 Dubi.Quomodo ſtatim vt intrauit nauim ceſſauit ventus?Reſpon.glo.inter linearis.hoc non eſſe mirum, quia in quocunque per gratiam ſui amoris adeſt,mox vniuerſa vitiorum aduerſantis mundi & malignorum ſpirituum bella quieſcunt.

23 Dubitatur. An etiam ſtatim ceſſauerit tempeſtas maris?Reſp.Hieron. dicens tranquillitatem maris fuiſſe tunc etiam redditam.

24 Dubitatur. Cur poſt illud miraculum plus & magis ſtupebat? Reſp gloſſ. margina.quòd miraculo panū quod eſſet rex conditor,oſtendit ambulando ſuper aquas quòd corpus haberet liberum ab omni grauedine peccati,placando ventos,& vndas & elementis dominaretur oſtēdit,ſed carnales adhuc diſcipuli magnitudinem quidem uirtutum ſtupebant, ſed diuinæ maieſtatis virtutem non agnoſcebant.

25 Dub. Cur dicit plus & magis cum idem ſignificent? Reſp. quòd plus eſt comparatiuum huius nominis multum, magis autem eſt aduerbium comparandi.

26 Dubitatur. Quando fuit factum miraculum de quinque panibus? Reſpond. quod ſecundum Euangelium ſupra nominatū fuit factum immediate ante hiſtoriā huius euāgelij.

27 Dub. Cum apoſtoli viderint miraculum de panibus

panibus quomodo non intellexerat? Reſpon. Theophi. ſuper euange. quòd non intellexerunt Chriſti potentiam, quam nunc ex maris miraculo plenius cognouerunt.

28 Dubitatur. Quomodo erat obcecatum cor eorum? Reſpon. Beda. quòd quia adhuc carnales erant dei unitatem, agnoſcere non poterāt.

29 Dub. Quid eſt terra genezaret? Reſpond. Raba. ſuper euange. quod eſt terra quæ eſt iuxta lacum geneſar, qui etiam dicitur mare Galileæ, qui lacus eſt ampliſſimus longitudine centum quadraginta ſtadijs & eſt Iudæa.

30 Dubitatur. Quomodo cognouerunt eum cum egreſſi ſunt e naui & non ante? Reſpon. Theophi. ſuper Euang. quod hoc non dicitur de apoſtolis & diſcipulis, quoniam ipſi cognouerunt eum in naui, ſed de incolis terræ genesareth, vt etiam Matthæ. 1. dicitur.

31 Dubitatur. Quomodo illi incolę cognouerunt eū? Reſpon. Beda, quod cognouerunt eum rumore non facti, vel pro ſignorum magnitudine & vultu plurimis notus erat.

32 Dub. Cur illi incolę percurrerunt totam illam regionem? Reſpon. Beda. ſuper Mat. quòd ex magna fide quoniam non tantum præſentium ſalute contenti erant, ſed mittebant ad alias per circuitum ciuitates quo omnes currerent ad medicum.

33 Dub. Cur non inuitabant dominum vt iret ad domos in quibus iacebant infirmi ſed eos portabant in plateis? Reſp. quod ex reuerentia Chriſti & ex multitudine infirmorum.

34 Dubi. Cur quærebant tangere fimbriam veſtimenti eius? Reſpon. Theophi. ſuper euange. quod quia miraculū quod circa mulierem emorroiſſam contigerant ad aures multorum venerant & multam fidem eis dabat ex qua ſanabantur.

35 Dub. Cur non curabat eos verbo abſque hoc quod fimbriam eius tangerent. Require dominica. 2. poſt oct. Epipha. dubio. 14.

36 Dub. quæ differētia eſt inter vicum, villam & ciuitatem? Reſpon. Catholicon. quod vicus dicitur villa extra ciuitatam & dicitur quia habeat vias tantum ſine murus. villa à vallis dicitur quaſi vallata, quia vallata ſit ſolum vallatione vallorum, & non in muratione murorū. Ciuitas eſt hominum multitudo ſocietatis vinculo adunata ab eodem iure viuendi, & ciuitas non ſaxa, ſed habitatores vocantur, ſed vrbes ipſa menia ſunt, & dicitur ciuitas quaſi ciuium vnitas.

ALLEGORICE.

Glorioſa ſemper virgo Maria dei genitrix nauis eſt quæ de cœlis ad terras portauit merces magnas ex quibus totū genus humanum redemptum fuit. [Hæc enim nauis cum ſero eſſet factum (ſcilicet mundi quia nos ſumus in quos fine ſæculorum deuenerunt [erat in medio mari.]id eſt, inter patres noui & veteris teſti [& Ieſus ſolus in terra]. ſ. de qua dictū eſt & terra noſtra dabit fructū ſuum, quia vir non tranſibit per eā ſed ſolū dn̄s. [& vidēs]hoīes mūdi [laborātes in remigādo & in obſeruādo præcepta legis [quoniam erat eis ventus contrarius]ſcilicet Iudæis cum iam pluries captiuati fuiſſent. [Et circa quartam vgilliam noctis,]id eſt, in fine tenebrarum de quibus dicitur, nox pręceſſit dies autem appropinquauit, quoniam prima vigilia fuit ab Adam vſque ad diluuium. Secunda vſque ad Moyſen. Tertia vſque ad Chriſtum. Et in quarta venit incarnatus eſt & expulſis tenebris dies affuit. [venit ergo ad eos,]id eſt, incarnatus eſt propter eos. [ambulans ſupra mare,]id eſt, ſuper glorioſa virgine de ipſa carnem aſſumendo ex myſtico ſpiramine [Et volebat præterire eos]ſcilicet qui tunc erant per mortem crucis vt eos redimeręt. [at illi vt viderunt ambulantem ſuper mare,]id eſt, per auditum cognouerūt natum de ſemper virgine ſaluo eius pudore putauerunt fantaſma eſſe [ſicut hæretici quidam qui dixerūt Chriſtum non aſſumpſiſſe verum corpus de ſemper virgine ſed tranſiſſe per eam ſicut per fiſtulam, [& exclamauerunt illud ex doctrina aliis tradentes oēs tn̄ viderunt]. i. ex oī parte mūdi intellexerūt qm̄ eſt filius dei & ſemp virginis cū in oēm terram exierit ſonus apoſtolorū [& cōturbati ſunt idololatrę, q hoc videntes admirati ſunt, conturbati ſunt & tremor apphēdit eos. [& ſtatim locutus eſt eis,] id eſt, hoībus mundi rā p ſe quā per apoſtolos [& dixit eis, cōfidite]fidē cū ſpe habētes. [ego ſum]q veni liberare vos ab erroribus [nolite timere]eos q occidūt corpus propter nomen meū [& aſcēdit ad illos in nauim] .i. p nauim ſcilicet glorioſam per virginē mariā aduocatā noſtrā, [ceſſauit vētus hæreſim, qm̄ cūctas hereſes ſola interemit] & plus eſt magis intra ſe ſtudebāt) qūo pauperes piſcatores conuertere potuerūt impatores, reges, & p philoſophos, ac ſapiētes [n̄ ei intellexerūt de panib.] Iudęi quos mādūcauerūt in deſto qn̄ pluit eis manna, qđ ſignabat hūc verum panē q de cęlo deſcendit

ſcendit. [erat enim cor eorum obcecatum,] ſcilicet Iudæorum attendentium ſolum ad ſenſum literalem qui occidit & non ad ſpiritualem qui viuificat [& cum transfretaſſent] ex infidelitate ad fidem Chriſti [venerunt in terram Genezareth] .i. in Chriſtum ortũ de terra virginali per auram excitatam à ſpiritu ſan cto. [& applicauerunt] quia qui adhæret deo vnus ſpiritus eſt [cumque egreſſi eſſent de naui] .i. de infidelitate cõtinuo cognoũerunt eũ, eſſe verum deum & verum hominem [& percurrentes vniuerſam regionem illam] .i. Chriſtianitatem, [ceperunt in grabatis] .i. in verbis prædicationum, [portare eos qui ſe male habebant] .i. infirmos in fide, [vbi audiebant eum eſſe] prædicantes gloriam in qua regnat & eos cõregnare faciet, [& quocunque introibant] quoniam non eſt deus acceptor perſonarum [in vicos, villas & ciuitates ponebant infirmos] in fide [in plateis] .i. congregationibus iuſtorum qui pro eis orationem faciebãt [deprecantes illum, vt vel fimbriã veſtimenti eius tangerent] .i. per humilitatem quæ tangi & videri poterant quemadmodum Thomas palpauit. [Quotquot autem tangebant eum,] id eſt ab eo tangebantur & præordinati erant ad vitam æternam, ſalui fiebant.

TROPOLOGICE.

Ex præſenti euangelio monemur vt relictis peccatis viam pœnitentia amplectamur qua per nauim ſignificatur eo quòd homines per mare huius mundi ad portum paradiſi deducit & quemadmodum homines in mari exiſtentes dormiendo quieſcendo, & comedendo vadunt ad portum. ita pęnitentes qui dormiunt vel fortiores exurgunt ad laudandum deum & comedũt vt fortiores ſint ad ſeruiendum deo, quieſcunt vt fortiores ſint ad laborandum vadunt ad paradiſum. Sed neceſſe eſt pœnitentiam facientibus vt fortes ſint contra impedimẽta & pericula occurrentia. Quorum primum in miſeria huius mundi eſt multiplex ignorantia, quoniam (erat ſero) quia nihil clare videtur & dei eſt imperfecta cognitio. Secundum impedimentum pœnitẽtes patiuntur à mundo (quoniam nauis erat in medio mari) nam iſte mundus eſt mare, in quo multi abſorbentur. contra quod rogat Pſal. dicens. non me demergat tempeſtas aquæ, id eſt peccatum mortale, neque abſorbeat me profundum .i. conſuetudo peccandi quæ demergit in profundum, neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum .i. ne deſperando includar in puteo inferni. Tertium periculum patiuntur à diabolo, quoniam (erat ventus contrarius) .ſ. tentationes diaboli, Quartum patiũtur in carne per fantaſmatum illuſionem, quoniam (putauerunt fantaſma eſſe.) Sed contra iſta pericula docentur patientes à mari, vt ſecuti ipſa pericula euadant, quoniam debent habere de deo magnam cõfidentiam quoniam ipſe (ſolus eſt in terra) .ſ. potens ad liberandum. (Et videt eos laborantes remigando,) id eſt, labores & ſud ores pœnitentium, (& ambulat ſuper mare) vincendo mundum per paſſionem ſuam immittẽdo gratiam & ad hanc fiduciam ipſe nos inducit dicendo [confidite & nolite timore ego ſum] .ſ. adiutor veſter. Item debet recurrere pœnitentes ad orationem clamoroſam quoniam [exclamauerunt] quia cõtra con turbationes fantaſmatum carnis non poſſumus præualere niſi per orationes deuotas. nã quia ſapien. 8. c. Et vt ſciam quod nõ poſſum eſſe continens niſi tu dederis abij ad dñum & deprecatus ſum illum. Item corroborantur per inſtructionem diuinam, quoniam [dominus veniet ad eos] illuminandum. Circa quartam vigiliam noctis] nam ipſi debent cuſtodire quatuor vigilias noctis, videlicet vt ipſi vigilantes cuſtodiant cogitationes, locutiones, operationes, & ſenſus corporis [& tunc aſcendet ad illos in nauim] cum eius ſacratiſſimum corpus recipiant contra quod nõ poteſt [ventus contrarius] & tũc [plus & magis mirabantur] intra ſe conſolati de diuino auxilio, quoniam ante pœnitentiam [non intelligunt de panibus] propoſitionis, id eſt de ſuauitate eucharíſtiæ, cum circa diuina [cor eorũ eſſet obcecatum] ſemper autẽ meditentur paſſionem Chriſti quæ facit transfretare & venire in terram Geneſareth,] id eſt ad portum gratiæ diuinæ per quam perfecte] cognoſcunt deũ [& percurrunt vniuerſam regionem] meditando paſſiones & acerbitates quas pro nobis pertulit. [& circũferunt in grabatis] .i. orationibus [omnes male habentes] rogando deum pro peccatoribus ſe male habentibus [per villas vicos & ciuitates] cuiuſcunque conditionis ſint, & qui [in plateis] .i. publice delinquunt. [vt tangant veſtimenti eius fimbriam] .i. meditentur paſſionem humanitatis, quæ eſt veſtimentum diuinitatis, nam [quotquot tangunt eam] .i. meditantur [liberantur ab omni languore] & per eam omnia acerba quæ patiuntur

tur delicia efficiuntur, nec permittit eos in aduerſis deficere vnde ad Heb. 12. dicitur. Recogitate eum qui talem ſuſtinuit pro peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionem vt non fatigemini animus veſtris deficientes. Et Gregor. in Home. ſi paſſio Chriſti ad memoriam reducitur nihil eſt quod non æquo animo toleretur.

ANAGOGICE.

Contemplanda eſt illa cœleſtis gloria eccleſiæ triumphantis quæ eſt [nauis] applicata ad cœleſtem portum, poſt [ſero] huius ſęculi, quę quondam fuerat [in medio mari] i. tribulationum huius ſæculi. [Et laborabat in remigando] i. deo ſeruiendo, quoniam [erat ei ventus contrarius] demonum tyranorum & aliorum perſequentium. [Et Ieſus ſolus erat in terra] reſpiciens eorum afflictiones & ſubueniēs eis [& venit ad illos] per incarnationē. [In quarta vigilia noctis] i. poſt legem naturæ. Patriarchas & legem ſcriptam ad prophetas [ambulans ſupra mare] nō infuſis pedibus in aliquo delicto qui peccatum non fecit nec inuentus eſt dolus in ore eius [& qui eos præterijt] per reſurrectionem, quoniam ipſe eſt primitiæ dormientium & quem aliquando [putauerūt fantaſma eſſe] per cogitationes non valentes humana ratione tantum myſterium perſcrutari, cum tamen [omnes viderint eum] per fidem [& conturbati fuerint de cōſimilibus cogitationibus] ſed tamen ab eo vt perſeuerent inſpirati, & tandem [aſcendit ad illos in nauim] paradiſi in quo [ceſſat ventus cōtrarius] quoniam abſterſit omnem lachrymā ab oculis eorum &c. [Et plus & magis ſtupent] de tanta gloria, id eſt admirantur, quoniā in hoc ſæculo [non intelligebant] quia in cor hominis non aſcendit, de panibus, id eſt ſocietate cœleſti [cum eorum cor obcecatum eſſet] non valentes videre niſi per ſpeculum in enigmate [& nunc eum transfretauerunt] in illam terram lacte & melle manantem [Geneſareth] ex ſe auram generantem. i. delectationes cœleſtes [cognoſcunt eum] ſicuti eſt & ipſe [quotquot] volebant conuerti ad fidem [per tactum veſtimēti eius,] id eſt humanitatis paſſionem ſufferentis [ſanabat] quoniam liuore eius ſanati ſunt [in villis, vicis & ciuitatibus] cum non ſit perſonarum exceptio apud deum, & cum eo lętantur [in plateis ſupernæ Hieruſalem in ſempiterna ſæcula ſæculorum.

DOMINICA I. IN XL.

Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu Mat. 4. c. Mar. 1. c. Luc. 3. c.

Hiſto. huius euangelij facta fuit anno Chriſti. 30. ſexta die ianuarij.

HISTORICE.

Spiritusſancto duce Ieſus deſertum petijt quo in loco à demone tentationibus inuaderetur, cunque diebus quadraginta ieiunaſſet in eſuriem incidit. Ex quo dęmoni tentandi occaſio ſucceſſit. quibuſdam igitur eidem lapidibus demonſtratis, vt ex ijs panis effici iuberet hortabatur, ſi omnipotētis dei filius eſſet, cunque ad vitam hominis protelādam ſolum panem minime ſufficere, ſed ex ore dei omne procedens verbum neceſſarium fore reſpondiſſet, vt ex ſacris cautum ſcripturis foret. Supra templi pinnaculum ſanctæ ciuitatis eum collocauit, vtque ſi deo natus foret ſeſe præcipitem dimitteret iuber, quoniam dei angeli cuſtodibus id Dauid prænunciante imperatum foret, ne etiam pedis ad lapidis offenſionem eum pati finerent, cui eum a quoquam deum tentandum minime fore ſcriptura atteſtante demonſtraſſet, in excelſum eū montem cum aſſumpſiſſet cunctaque mundi regna eorumq; gloriam oſtentaſſet omnia eidem daturа pronūſit, ſi tamen eum pronus adoraret à quo redargutum vt tāquam aduerſarius aſcenderet, eum ſcriptura ſolum deum adorandum & eidem tantum famulandum eſſe pronuntiaret eſſe cōfuſus abſceſſit, ſtatimque eidem affuerunt angeli miniſtrantes.

1 Liber iam ad dubiorū ſolutionem deuenire. Dubitatur. Quando fuit Ieſus ductus in deſertum? Reſp. ſupraſcripti euangeliſtæ quod immediate poſt baptiſmum.

2 Dubitat. A quo ſpiritu ductus eſt? Reſpon. Gre. in Homel. di. quòd vere abſque vlla quæſtione conuenienter accipitur vt à ſpiritusſancto ductus eſſe credatur, vt illuc ſuus ſpiritus duceretur quo hunc ad tentandum malignus ſpiritus inueniret.

3 Dubitatur. In quo deſerto ſtetit tunc Ieſus? Reſp. S. Vinc. in ſermone primo huius dominicæ. quod illud deſertum eſt inter Hieruſalem & hierico. de quo dicitur Luc. 10. ca. Qđ homo quidam deſcendebat a Hieruſalem in hierico. ſub quo fluit riuus quem ſanauit Heliſeus. quod hæbraice dicitur a domini. i. rubram

brum quoniam ſanguine interfectorum cruen
tabatur & erubeſcebat.

4 Dubit.Quid agebat Ieſus in deſerto? Reſp.
S.Vin.vbi ſupra,quòd licet euangeliſtæ nõ cla
re hoc dicant tamen in ſequentibus vt Luc.6.
c.patet quid faciebat.,nã factum eſt in illis die
bus exijt in montem orare & erat pernoctans
in oratione dei, poſt orationem & dormiens
ſuper terram.& ita noctẽ cõſummabat in ſom
no & orone, in die vero cõtẽplabat & orabat.

5 Dubita. Quã ſocietatẽ habebat in deſerto?
Reſp. S. Vinc. vbi ſupra qđ vt dicitur Marc. 1.
erat in deſerto cum beſtijs, quoniam in illo de
ſerto erant leones,vrſi,lupi,& multa alia ani-
malia quę ſicut bos & aſinus veniebant ad Ie-
ſum & ſuũ agnoſcebant creatorẽ. ibidẽq; erãt
latrones & mali hoies qui videntes Ieſum vẽ
niebãt ad eũ vt quærerent ſi forte hẽret pecu
nias,ſed ipſe mutabat eorũ corda & volunta-
tes & Chriſto magnã reuerentiã exhibebant.

6 Dubita.Quia vr̃ ꝙ ſpiritusſanctus ſit maior
Chriſto ex quo ducit eũ in deſertũ? Reſ.Chry.
ſuper Mat. dicẽs ꝙ ductus eſt à ſpũſancto non
quaſi minor maioris præcepto.non.n.ſolũ du-
ctus dr̃ qui alicuius ptãtę ducitur, ſed ẽt ille q
alicuius rõnabili exhortatione placatur, ſicut
ſcriptũ eſt de Andræa ꝙ inuenit Symonẽ fra
trẽ ſuũ adduxit eum ad Ieſum, & ita Chriſtus
adductus eſt. vt dicit Hieronymus.non inui-
tus aut captus ſed voluntate pugnandi.

7 Dubitat. Cur Chriſtus voluit tentari? Reſp.
S.Th.3.p.q.41. ar.1.ꝙ pp quatuor voluit ten
tari. Primo vt nobis contra tentationes auxi-
liũ ferret.Vnde Greg.dicit in hom.nõ erat in-
dignũ redẽptori nr̃o ꝙ tentari voluit qui vene
rat occidi. vt ſic tẽtationes noſtras ſuis tẽtatio
nibus vinceret,ſicut mortẽ nr̃am ſua morte ſu
perauit. Secundo pp noſtrã cautelã vt nullus
quãtũcunq; ſanctus ſe ęſtimet ſecurũ & immu
nẽ à tẽtatione.Vñ & poſt baptiſmũ tẽtari vo-
luit,quia ſicut Hilarius dicit ſup Mat.in ſancti
ficatis maxime diaboli tẽtamenta graſſantur,
quia victoria magis eſt ei exoptãda de ſanctis.
Vnde & eccle.2.c.dr̃.Fili accedẽs ad ſeruiturẽ
dei ſta in iuſtitia & timore & præpara aĩam
tuã ad tentationẽ. Tertio pp exẽplũ,vt.ſ.nos
inſtrueret qualiter diaboli tentamenta vinca-
mus.Vñ Aug.dicit.in 4.de tri. ꝙ Chriſtus dia
bolo ſe tẽtandũ præbuit vt ad ſuperandas ten
tationes eius mediator eſſet non ſolũ per ad-
iutoriũ verũetiã p exẽplũ.Quarto vt nobis fi-
duciã de ſua mĩa largiretur.Vñ dr̃ ad Hebr.4.
Nõ habemus pontificem, qui non poſſit com-
pati infirmitatibus noſtris, tentatum autẽ per
omnia per ſimilitudinem abſque peccato.

8 Dub.Quia cũ Chriſtus vt dr̃ Io.3.c venerit
opera diaboli diſſoluere.cur voluit eius opa.ſ.
tẽtationes pati? Reſ.S.Tho. vbi ſupra ꝙ Chri-
ſtus venerat diſſoluere opa diaboli nõ ptãtiue
agẽdo, ſed magis ab eo & eius mẽbris patien-
do,vt ſic diabolũ vinceret iuſtitia nõ ptãte.nã
Chriſtus ſe obtulit tẽtandũ ſua propria volun
tate,ſed à diabolo eſt vt aſſumeretur ſup pin-
naculum templi, vel ẽt in montem excelſum.

9 Dub. Quia pinnaculũ tẽpli nõ fuit in deſer
to,& tñ dr̃ hic ꝙ ductus eſt in deſertũ vt tenta
retur.ergo nõ ſolum in deſerto tentatus fuit?
Reſ.S.Th.vbi ſupra.ar.2. ꝙ quidã dñr oẽs ten
tationes factas fuiſſe in deſerto. Quorũ quidã
dñt ꝙ Chriſtus ductus eſt in ſanctã ciuitatem
non realiter,ſed ſecundum imaginatiuã viſio-
nem.Quidã aũt dñt ꝙ ẽt ipſa ciuitas ſancta.i.
Hieruſalem deſertum dicitur,quia erat dereli
cta à dẽo,ſed hoc non erat neceſſariũ qa Mar
cus dicit quòd in deſerto tentabatur a diabo-
lo,non autem dicit quòd ſolum in deſerto.

10 Dubit.Cur voluit in deſerto tẽtari? Reſp.S.
Tho.vbi ſupra.ꝙ vt dicit Ambr.ſuper Lucam.
Chriſtus agebatur conſilio in deſerto vt diabo
lum prouocaret qui magis tentat aliquẽ cum
eſt ſolitarius nã niſi ille certaſſet.ſ.diabolꝰ, nõ
iſte viciſſet.ſ.Chriſtus.Item hoc Chriſtus my-
ſterio fecit, vt Adam de exilio liberaret, qui
ſcilicet de paradiſo in deſertum eiectus eſt.

11 Dub. Cur potius voluit tentari à diabolo q̃
à carne? Reſ.S.Tho.vbi ſupra.ar.1.ꝙ Chriſtus
voluit tentari ſine peccato,& cum tẽtatio quæ
eſt ab hoſte poſſit eſſe ſine peccato.quia fit per
ſolam exteriorem ſuggeſtionem, tentatio au-
tem quæ eſt à carne cum non poſſit eſſe ſine
peccato, quia fit per delectationem & concu-
piſcentiam, ideo Chriſtus voluit tentari a dia
bolo & non a carne.

12 Dubi. Quid volebat diabolus experiri per
huiuſmodi tentationes? Reſp.ꝙ volebat expe
riri vtrũ filius dei eſſet, vt patet ex litera euan
gelij,qm̃ in duabus primis tentationibus ſp dĩ
xit.Si filius dei es. & quatenus non eſſet filius
dei ſed purus homo vt non fruſtra tentaret,
tentauit eum de gula, vana gloria & auaritia
& vſque ad contemptum dei.

13 Du.Quia iam ſciebat diabolus Chriſtũ eſſe
filiũ dei vt dicitur Lu.4.c.ꝙ nõ ſinebat demo-
nia loqui,quia ſciebãt ipſum eſſe Chriſtũ.Reſ.
S.Tho.

S. Th. ubi ſupra quod Chriſtus tantũ innotuit dæmonibus quantum uoluit nõ per id qđ eſt vita æterna, ſed per quædam temporalia ſuæ uirtutis effecta ex quibus quandam coniecturam habebant Chriſtum eſſe filium Dei, ſed quia rurſus in eo quædam ſigna humanæ infirmitatis uiderant non pro certo cognoſcebant eum eſſe filium Dei. Et ideo diabolus eũ tentare uoluit. Et ut pulchrè. Chry. dicit ſuper Matth. ſciebat dominus cogitationes diaboli, quia uolebat eum tentare audierat enim quia Chriſtus natus eſt in hoc mundo angelis prædicantibus paſtoribus referentibus magis quærentibus. & Ioanne oſtendente. Vnde dominus proceſſit cõtra eum non quaſi deus ſed quaſi homo, magis autẽ quaſi Deus & homo nam per quadraginta dies non eſurire non erat hominis. aliqñ autẽ eſurire non erat dei. Vnde eſuriuit ne manifeſte intelligatur Deus.

14 Dubit. quia uidetur quod publice debuiſſet tentari cum eius tentatio fuerit ad noſtrã inſtructionem & exemplum? Reſpon. Sanctus Tho. ubi ſupra. art. 2. quod Chriſtus proponitur omnibus in exemplum per fidem cum autem fides ſit ex auditu & non ex uiſu. & ideo ad hoc qđ tentatio Chriſti eſſet nobis in exẽplum non oportuit qđ ab omnibus uideretur ſed ſufficiens fuit quod omnibus narraretur.

15 Dubi. Cum occaſiones peccati ſint uitandæ, cur Chriſtus nobis exemplum præbens ſe obtulit tẽtationi quæ eſt maxima occaſio peccandi? Reſp. Sanctus Tho. ubi ſupra. arti. quod duplex eſt tentationis occaſio. Vna ex parte hominis, puta cum aliquis peccato ſe propinquũ facit occaſiones peccati nõ euitãs, & talis occaſio pcti eſt vitãda, ſicut fuit dictũ Loth. Gen. 19. Ne ſteteritis in omni regione circa Sodomam. Alia occaſio tentationis ex parte diaboli eſt qui ſemper inuidet ad meliora tendẽtibus, & talis occaſio tẽtationis nõ eſt vitanda, quoniam ut dicit Chry. ſuper Matt. non ſolum Chriſtus ductus eſt in deſertũ a ſpiritu, ſed omnes filij habentes ſpiritumſanctũ, non enim ſunt cõtẽti ſedere ocioſi, ſed ſpiritusſanctus vrget eos aliqđ magnum apprehendere opus, quod eſt eſſe in deſerto quantum ad diabolum, quia non eſt ibi iniuſtitia in qua diabolus delectatur. oẽ etiã bonum opus eſt deſertũ quantum ad carnem & mundum, quia nõ eſt ſecundum uoluntatem carnis & mundi talem autem occaſionem tentationes dare diabolo non eſt periculoſum, quia maius eſt auxilium ſpiritusſancti qui eſt perfecti operis actor, quam eſt impugnatio diaboli inuidentis.

16 Du. Cur Chriſtus uoluit ieiunare cum non indigeret ieiunio ad effectus ipſius ieiunij? Reſpõ. S. Th. 3. par. q. 40. art. 2. quod ſicut Chryſ. dicit ſuper Matt. ut diſcas quam magnum bonum eſt ieiunium & qualiter ſcutum eſt aduerſus diabolum & quoniam poſt baptiſmum non laſciuię ſed ieiunio intendere oportet, & ipſe Chriſtus ieiunauit non indigens, ſed nos inſtruens.

17 Du. Cur additur. 40. noctibus cum ſuffeciſſet dicere. 40. diebus? Reſpon. Landulphus de uita Chriſti. Qđ ideo ne putaretur aliquid in nocte comediſſe, & ẽt propter ieiuniũ Iudęorũ qđ uſque ad ſtellas & ſic nihil comedebãt in die, ſed poſt comedebant in nocte.

18 Dub. An Chriſtus unquam comederit in ipſis. 40. diebus & noctibus? Reſpon. Gre. in homel. quod ipſe auctor omnium, in 40. diebus nullum omnino cibum ſumpſit.

19 Dubitatur. Cur nõ ieiunauit ultra. 40. dies. Reſp. Sanctus Tho. 3. parte. q. 4. arti. 2. quod ſicut Chryſo. dicit ſuper Matthæum. Chriſtus non ultra proceſſit ieiunando, quam Moyſes & Helyas ne incredibilis uideretur carnis aſſumptio.

20 Dub. Quomodo poterãt Chriſtus, Moyſes, & Helyas ſuſtentari nihil comedẽdo per. 40. dies? Iaco. de votagi. in ſermone. quod Moyſes ieiunauit ſuſtentatus diuina locutione. Helyas angelica refectione: Chriſtus autem propria virtute.

21 Dubit. An ipſis. 40. diebus Chriſtus eſurierit? Reſp. Chryſoſto. ſuper Matthæ. ꝙ nõ in ieiunio ſed poſt ieiunium ſecuta eſt eſuries.

22 Dub. Cur poſt. 40. potius eſurijt quàm ante? Reſpon. Sanc. Tho. tertia par. q. 22. ar. 3. quod ut Hilarius dicit ſuper Matthæ. quod cum eſurijt dominus non fuit ex ſubreptione inedię, ſed naturæ ſuæ hominem dereliquit.

23 Dubi. An infra. 40. dies fuerit tentatus unquam a diabolo? Reſpond. S. Tho. ubi ſupra. ꝙ licet Marc. cap. dicatur quod in deſerto. 40. diebus. noctibus & tentabatur a Satana tamen debet ſic intelligi in illis. 40. diebus & noctibus ieiunauit quod autem dicitur quòd tentabatur a Satana intelligendum eſt, nõ in illis. 40. diebus quibus ieiunauit, ſed poſt illos eo quod Matthæ. hic dicit & cum ieiunaſſet &c. Ex quo ſumpſit tentator occa-

ſtionem accedendi ad ipſum. Veruntamen Beda dicit quòd tentabatur quadraginta diebus & 40. noct. bus. ſed hoc intelligendum eſt non de illis tentationibus viſibilibus quas narrant Matth. & Luc. quæ manifeſte factę fuerunt poſt ieiunium. ſed de quibuſdā alijs impugnationibus quas forte illo ieiunij tempore Chriſtus eſt a diabolo paſſus.

24 Dub. Cur diabolus vtebatur illis verbis, ſi filius dei es? Respond. Sanctus Tho. vbi ſupra ar. 1. quod Greg. exponens dicit quod quia cognouerat dei filium eſſe venturum, ſed veniſſe per infirmitatem corporis non putabat, aliud explorantis aliud tentatis eſſe. & deo ſe profitetur credere & homini conatur illudere.

25 Dub. de quibus tentauit diabolus Chriſtū? Reſ. Greg. in homel. ꝙ antiquus hoſtis primū hominem ex gula tentauit cum cibū ligni vetiti ad comedendū ſuaſit, ex vana gloria cum diceret eritis ſicut dij, ex auaritia cum diceret ſcientes bonum & malū. auaritia enim nō ſolum pecuniæ eſt, ſed ēt altitudinis cum ſupra modum ſublimitas ambitur. quibus autē modis primum hominem ſtrauit. iſtis modis ſecundo hoīe tentato ſuccubuit; per gulam tētat cum dicit. Dic vt lapides iſti panes fiāt per vanam gloriam cum dicit mitte te deorſum, per ſublimitatis auaritiam cum regna mundi oſtendit dicens. hæc omnia tibi dabo &c.

26 Du. Quia nō videtur ꝙ Chriſtus peccaſſet in gula faciēdo de lapidibus panes ad ſubueniendū naturæ, & ita nō vr̄ quod prima tētatio fuit de gula Reſ. S. Th. 3. par. q. 41. ar. 4. ꝙ vti neceſſarijs ad ſuſtentationē nō eſt peccatū gulę, ſed qđ ex deſiderio huius ſuſtentationis homo aliqd inordinatū faciat ad vitium gulæ pertinere poteſt. Eſt aūt inordinatū quod aliquis vbi poteſt recurſus haberi ad humana ſubſidia pro ſolo corpore ſuſtentando miraculoſe ſibi cibum q̄rere velit. Vnde & dn̄s filijs Iſrael miraculoſe manna præbuit in deſerto vbi aliunde cibus haberi non potuit. & ſimiliter Xp̄s in deſerto turbas pauit miraculoſe vbi aliter cibi haberi nō poterant, ſed Xp̄s ad ſubueniendum fami poterat aliter ſibi prouidere quā miracula faciendo. Sicut & Ioannes Baptiſta fecit, vt legitur Mat. 3. c. vel etiā ad loca proxima properando. Et ideo reputabat diabolus quod Chriſtus peccaret ſi ad ſubueniendum fami miracula facere attentaret ſi eſſet purus homo.

27 Dub. Cur Chriſtus deus & hō non proſtrauit diabolum ſua virtute præſumentē eum tentare? Reſ. S. Th. vbi ſupra ꝙ Chriſtus diabolo reſiſtit teſtimonijs legis non poteſtate virtutis, vt hoc ipſo & plus hominem honoraret & aduerſarium plus puniret cum hoſtis generis humani non quaſi à deo ſed quaſi ab homino vinceretur, vt dicit Leo papa.

28 Dub. Vbi habetur, non in ſolo pane viuit homo? Reſpon. quod Deute. 8. c.

29 Dub. Quid eſt verbum procedere de ore dei? Reſp. Rabā. ſup Mat. ꝙ procedere verbū de ore dei dr̄ cum volūtatē ſuā per ſcripturarū teſtimonia reuelat, & eſt hic figura quæ dicitur metaphora.

30 Dubi. Cur Chriſtus nō dixit non in ſo. pa. viuo, ſed dixit viuit homo? Reſp. ꝙ non dicit viuo? vt dicit Chry. ſuper Matt. ne videatur de ſe dictum, ſed dicit viuit homo, vt poſſet diabolus dicere ſi filius dei eſt abſcōdit ſe, vt nō oſtēdatur quod poteſt; ſi homo eſt aſtute excuſat ſe non oſtendatur non poſſe.

31 Du. An diabolus aſſumēdo Chriſtum eum portauerit. Reſ. d. Cardi. de turrę cre. quòd ut dicit Alb. magnus ſuper Matt. quidam ſanctorū uidentur dicere ꝙ aſſumpſit eū portādo ſuper ſe corporaliter aſſumpto corporę vt dicit Greg. in ho. nec eſt mirūm ſi ſe ab illo permiſit in montem duci qui ſe permiſit a membris eius crucifigi. Chryſoſtom autem dicit ꝙ aſſumpſit eū ducendo poſt ſe: & ita exhortādo induxit eū ad hoc vt iret poſt ſe. & Xp̄s ex diſpoſitione ſuæ ſapientiæ iuit cum eo vbi ille cupiebat eū habere ad tentandū. unde dicit. S. Th. 3. par. q. 41. ar. 1. ꝙ cū dr̄ aſſumptus à diabolo nō ītelligitur quaſi ex neceſſitate, ſed qa ut Ori. dicit vt ſup Lu. ſequebatur eū ad tētationem quaſi athleta ſponte procedens.

32 Dub. Cur hieruſalem dicebatur ſancta ciuitas? Reſ. Rab. ſuper Mat. quoniam in ipſa erat templum dei, & ſancta ſanctorum & cultus vnius dei ſecundum legem Moyſi.

33 Du. Cur potius in ſanctam ciuitatem quam alibi eū adduxit? Reſp. quod volens eū tentare de inani gloria illū illuc adduxit vbi nobiliores peritiores Iudæorū erant ut magis poſſit gloriari ſi aliquod mirabile in conſpectu illorum peragerer.

34 Dub. Cur diabolus eum tentauit in ſanctā ciuitatem? Reſpon. Remig. ſuper Matth quod ex hoc oſtendit quod diabolus fidelibus Chriſti ēt in ſanctis locis inſidiatur, & quod nemo confidat nō poſſe in eis tentari.

Dub.

35 Du. quid erat pinnaculum templi? Reſpon. Remi. ſuper Mar. quod ſedes erat doctorum. tēplum. n. non habebat culmē erectū ſicut noſtrę domus habēt, ſed planū erat deſup more paleſtinorū, & in ipſo tēplo tria tabulata erāt & ſciēdum quia in pauimento pinnaculū erat, & in vnoquoque tabernaculo pinnaculū erat, ſiue ergo ſtatuerit eū in illo pinnaculo quod erat in pauimento ſiue in illis, quæ erant in primo ſecundo vel tertio tabulato. Intelligendum eſt quod in illo ſtatuiſſet eum vnde aliquod præcipitium eſſe potuit.

36 Dubi. Cur ſtatuit eum ſupra pinnaculum? Reſpon. glo. quia in cathedra doctorū multos deceperat inani gloria, & iō putauit iſtū poſitū in ſede magiſterij inani gloria extolli poſſe.

37 Dub. Quomodo vidētibus cūctis ſtatuit eū ſupra pinnaculū? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 41. art. 4. quòd ſicut dicit Chryſo. ſuper Matt. forſitā diabolus ſic eū aſſumebat vt ab omnibus videretur. Ipſe aūt neſciēte diabolo inuiſibiliter ſic agebat, vt à nemine videretur.

38 Dubi. In qua ſpecie diabolus Chriſto apparuit? Reſpon. gl. ꝙ hæc omnia corporeis ſenſibus fuerunt completa, quia enim verba adinuicem conferuntur in ſpecie hominis diabolū apparuiſſe veriſimile eſt.

39 Du. Quia cum vana glorioſi optēt aſcendere ad alta quō diabolus de ea Chriſtū tētat dicendo mitte te deorſum? Reſp. S. Th. 3. par. q. 41. ar. 4. ꝙ per humiliationē. exteriorē frequēter quærit aliquis gloria qua exaltetur circa ſpiritualia bona. Vñ Aug. dicit in li. de ſermo. dñi in monte ꝙ nō in ſolo rerum corporearū nitore atque pōpa ſed ēt in ipſis ſordibus luctuoſis eſſe poſſe iactātiā, & ad hoc ſignandū diabolus Xp̄o ſuaſit ut ad quærēdum gloriā ſpiritualem corporaliter mitteret ſe deorſum.

40 Dubi. Cur ipſe diabolus non præcipitauit eū deorſum? Reſ. Hier. ſuper Matt. ꝙ ideo diabolus dixit mitte te deorſum quia vox diaboli qua ſemper hoīes cadere deorſum deſiderat perſuadere pōt, præcipitare nō pōt. Nec dicit diabolus, vt Chryſo. ſuper Matth. dicit. mitto te deorſum, ſed mitte, ne vim videatur facere oſtendens ꝙ vnuſquiſque noſtrū libertate arbitrij voluntatis ſua culpa cadat in mortem illius quidem ſuadere, ſed noſtrū eſt perſuaſiones eius per legis obſeruantia ſuperare.

41 Dub. Quomodo potuiſſet cognoſcere diabolus quod eſſet filius dei, ſi miſiſſet ſe deorſum? Reſp. glo. & Chryſoſto. ſuper Matt. quod miſiſſet ſe deorſum & volaſſet per aerem virtute propria perpēdiſſet quod eſſet filius dei.

42 Dub. Cur Chriſtus voluit volare per aerē ſe deorſum mittendo? Reſp. Chry. ſup Mat. ꝙ volare p aerē nō eſt proprie opus dei, qa nulli vtile eſt: Si aūt aliqs volauerit ꝓuocatus ꝓpter oſtentationē ſolā hoc facit, & eſt potius ex diabolo quā ex deo. Si ergo homini ſapienti ſufficit eſſe ꝙ eſt & non eſſe neceſſariū ei apparere qđ non eſt, quanto magis filius dei oſtēdere ſe neceſſariū nō habet de quo? nemo pōt tantum cognoſcere quantum eſt apud ſe.

43 Du. Cur diabolus vtitur ſcripturis diuinis q̄ factę ſunt ad noſtram inſtructionē? Reſpon. Amb. ſuper Luc. quod ſathanas transfigurat ſe ſicut angelum lucis, & de ſcripturis ipſis diuinis laqueū fidelibus paret, vtitur teſtimonijs ſcripturarum, non vt doceat, ſed vt fallat.

44 Dub. Vbi habetur, angelis ſuis deus mandauit de te? Reſp. quod in pſal. 90.

45 Dubitat. An illa ſcriptura intelligatur de Chriſto? Reſp. Hiero. ſuper Matth. di. ꝙ non de Chriſto ſed de viro ſancto prophetia eſt. Et ideo demō male interpretatur ſcripturas.

46 Dub. Quomodo debent intelligi prædicta verba? Reſp. gl. ꝙ ſic exponēda ſunt. ait. n. ſcriptura de quolibet bono hoīe ꝙ angelis ſuis, ideſt, adminiſtrationibus ſpiritibus p̄cepit de ipſo ꝙ in manibus ſuis .i. in auxilijs ſuis tollant eū & cuſtodiant, ne offendat pedē, id eſt, affectum mētis ad lapidē, id eſt, ad veterē legem ſcriptā in lapideis tabulis. Vel per lapidē pōt intelligi omnis peccati occaſio & ruinæ & ſic hic eſt figura metapho.

47 Du. Cum homo per liberum arbitriū poſſit cuſtodire ſeipſum. videtur quòd fruſtra adhibeatur cuſtodia angelorum? Reſp. S. Th. 1. par. q. 11. ar. 1. ꝙ per liberum arbitrium poteſt homo aliqualiter malum vitare ſed nō ſufficienter, quia infirmatur circa affectum boni propter multiplices animæ paſſiones.

48 Du. Quia naturalis lex ſatis inclinat hominem ad bene agendū & per eius cognitionem pōt ſe cuſtodire. ergo nō eſt neceſſaria cuſtodia angelica? Reſ. S. T. ubi ſupra. ꝙ uniuerſalis cognitio naturalis legis, quæ homini naturaliter adeſt aliqualiter dirigit. hominem ad bonum ſed nō ſufficiēter quia in applicādo vniuerſalia. prīcipia iuris ad particularia opa, cōtingit hoīem multipliciter deficere. Vnde dicitur Sap. 9. c. cogitationes mortalium timidæ & incertæ prouidentiæ noſtræ, & iō neceſſa-

tia fuit homini cuſtodia angelorum.

49 Dub. Cum ſufficienter homo cuſtodiatur à deo, vt dicitur pſal. 130. non dormiet qui cuſtodit Iſrael. non videtur neceſſaria cuſtodia angelorum? Reſp. S. Th. vbi ſupra. ar. 1. quod ad bonum operandum duo requirunt. Primo quod affectus inclinetur ad bonum quod quidem fit in nobis per habitũ virtutis moralis. Scdo quod ratio inueniat cõgruas vias ad pficiendum bonũ virtutis qđ attribuitur prudentiæ. Quantũ ergo ad primũ bonũ, immediate cuſtodit hoiem deus infundẽdo ei gratiam virtutis. quantũ aũt ad ſm deus cuſtodit hoiem ſicut vellis inſtructor cuius inſtructio ad hominem peruenit nec mediantibus angelis.

50 Dub. Quia cum ad hoc angeli dentur in cuſtodiã vt ab eis cuſtoditos deducant in vitam æternã, & multi dañẽtur videtur qđ vel male cuſtodiũt, vel quod homo oẽs homines ab eis cuſtodiãtur? Reſ. S. Th. vbi ſupra. ar. 4. ꝙ pſciti & infideles, & ẽt antiXps non priuantur interiori auxilio toti naturæ humanæ diuinit⁹ cõceſſo. ſ. cuſtodia angeloꝝ per quã & ſi nõ iuuẽtur ad hoc ꝙ vitam æterna bonis operibus mereantur, iuuãtur tñ quãtũ ad hoc qđ ab aliquibus malis retrahũtur qbus & ſibijpſis & alijs nocere poſſunt. Nã & ipſi dęmones arcẽtur p bonos angelos ne noceãt quantũ volũt. & ſimiliter antiXps non tñ nocebit quantũ volet, & cũ homo in ſtatu vitę iſtius cõſtitutus ſit quaſi in quadã via multa pericula huiuſmodi immineẽt, tñ ab interiori tũ ab exteriori ſm illud pſal. 141. in via hac qua ambulabã abſcõderũt laqueũ mihi. Et ideo ſicut hominibus per viã non tutã ambulantibus dantur cuſtodes ita & cuilibet homini quãdiu viator eſt cuſtos angelus deputatur, quãdo aũt iã ad terminũ vię puenerit, iã non habebit angelũ cuſtodẽ, ſed habebit in regno angelũ corregnantem & in inferno dæmonem punientem.

51 Dub. Quia cum vnus homo poſſit cuſtodire plures homines, & angelus ſit pfectior homine, cur vnus angelus non ſufficit ad cuſtodiam plurium hominum? Reſpon. Sanc. Tho. vbi ſupra ar. 2. ꝙ ratio quare ſingulis hominibus dantur ſinguli angeli ad cuſtodiam eſt, quia angeloꝝ cuſtodia eſt quædam executio diuinæ prouidẽtię circa homines. Prouidẽtia autem dei aliter ſe habet ad homines & ad alias corruptibiles creaturas, quia aliter ſe habent ad incorruptibilitatem. homines enim non ſolum ſunt incorruptibiles quantum ad communem ſpeciem. ſed etiã quantũ ad proprias formas ſingulorũ q̃ ſunt alię rationes qđ de alijs rebus corruptibilibus dici non põt. Manifeſtũ eſt aũt quod pꝛuidẽtia dei eſt circa illa principaliter quæ perpetuo manẽt. Circa vero ea q̃ tranſeũt prouidentia dei eſt inquãtũ ordinat ipſa ad res ppetuas, ſic igitur prouidẽtia dei cõparatur ad ſingulos hoĩes ſicut comparatur ad ſingula genera vel ſpecies corruptibiliũ rerũ. ſed ſm Greg. diuerſi ordines deputantur diuerſis rerum generibus. puta poteſtates ad arcẽdos dæmones. virtutes ad mirabilia facienda in rebus corporeis, & probabile eſt ꝙ diuerſis ſpeciebus rerum diuerſi angeli eiuſdem ordinis præficiantur. Vnde etiam rationabile eſt vt diuerſis hominibus diuerſi angeli ad cuſtodiam deputentur. Vnus autem homo aliquando ſufficit ad cuſtodiam multorum hominum, ſicut vnus pręficitur vni collegio, & qui prouidet ſecundum ea quę exterius aguntur, ſed angelorum cuſtodia deputatur hominibus quantũ etiã ad inuiſibilia & occulta quę pertinent ad ſingulorum ſalutẽ ſecũdum ſeipſos. vnde ſingulis hominibus ſinguli angeli deputantur ad cuſtodiam.

52 Dubitatur. Quando datur angelus homini ad cuſtodiam? Reſ. Sanctus Tho. ubi ſupra. qđ ſicut dicit Orige. ſuper Matt. ſuper hoc eſt duplex opinio quidã dixerunt quod angelus ad cuſtodiam homini deputatur à tempore baptiſmi. Alijuero qđ à tempore natiuitatis. & hanc opinionẽ Hier. approbat & rõnabiliter Beneficia enim quæ dantur homini diuinitus ex eo quod eſt Chriſtianus incipiunt à tempore baptiſmi ſicut perceptio eucharistiæ & alia huiuſmodi, ſed ea quæ prouidentur homini à deo inquantũ habet naturã rõnalem, ex tũc ei exhibẽtur ex qũo naſcẽdo talem naturam accepit, & tale beneficiũ eſt cuſtodia angelorum ut ex præmiſſis patet. Vnde ſtatim à natiuitate habet homo angelum ad ſui cuſtodiam deputatum.

53 Dubitatur. An angelus cuſtos hominis aliquando deſerat hominem quem cuſtodire debet? Reſp. Sanctus Th. prima parte ubi ſupra. ꝙ angelus cuſtos nunquam totaliter dimittit hominem, ſed ad aliqoid interdũ eum dimittit, prout ſcilicet non impedit quin ſubdatur alicuitribulationi. uel etiã quin cadat in peccatum ſecundũ ordinẽ diuinorũ iudicioꝝ. & ſi tñ interdum derelinquat hoĩem loco, nõ tamen derelinquit eum quantũ ad effectũ cuſto

dic, quia & cũ ẽ in cœlo, cognoſcit quid circa hominem agatur, neque indiget mora tpis ad motum localem, ſed ſtatim poteſt adeſſe.

54 Dub. An Angelus cuſtos doleat de malo cuſtoditi? Reſp. ſ. Th. ubi ſupra ar. 7. q metaphoricè dolet inquantum uellet bonũ eius, & ſic videns contrarium metaphoricè dicitur dolere cum hoc ſit contra voluntatem Angelorum abſolutam, cum tñ uelint q circa hoc ordo diuinæ iuſtitiæ ſeruetur ſm quem quidam pœnis ſubduntur & peccare permittuntur.

55 Dub. Vbi dicitur, non tentabis dominũ deũ tuum? Reſ. q Deut. 6. c.

56 Dub. Quid eſt tentare Deum? Reſ. ſan. Tho. ſuper epiſt. ad Heb. 3. c. q tentare eſt experimentum ſumere de re, quam quis ignorat, quod quis tentet Deum procedit, ex infidelitate.

57 Dub. An ſemper ſit peccatum tentare deũ? Reſp. ſan. Tho. ubi ſupra. quod aliquando aliquis tentat Deum, non cum intentione tentandi & experiendi ueruntamen ſe habet ad modum tentantis, qui enim utitur re ſua propter vtilitatem non tentat proprie, puta ſi aliquis fugiens currat ſuper æquum ſuum, & ſi tentat non tamen cum intentione tentandi, ſed quãdo ad nihil utile eſt quod facit, tunc tentat, Item ſi aliquis exponat ſe alicui periculo compulſus neceſſitate diuini auxilij non tentat Deum, ſi autem ſine aliqua neceſſitate tunc tentat Deum. & ſic dicit hic dominus, non tẽtabis dominum Deum tuum, quia neceſſitas nulla erat quod mitteret ſe deorſum.

58 Dub. Cur non dixit Chriſtus, non tentabis me dominum Deum tuum? Reſ. Chry. dicens. quod hoc non dixit, ſed dixit non tentabis dominum Deum tuum quod poterat dicere omnis homo Dei tentatus a diabolo, quoniam & qui hominem dei tentat deum tentat.

59 Dub. Quis eſt ille mons in quem aſſumpſit Chriſtum diabolus? Reſp. Magiſter hiſt. ſchola. quod eſt ſecundo miliario a deſerto, in quo ieiunauit uidelicet a quarantena uerſus Galilæam.

60 Dub. Quomodo poſſibile fuit ex illo monte oſtendere omnia regna mundi? Reſp. ſanct. Tho. 3. par. q. 12. ar. 4. quod ut Chryſ. dicit ſuper Matt. non eſt intelligendum quod uideret ipſa regna uel ciuitates, uel populos, uel aurũ, uel argentum. ſed partes terræ in quibus unũquodque regnum, uel ciuitas poſita eſt. diabolus ergo digito demonſtrabat, & uniuſcuiuſque regni honores, & ſtatum uerbis exponebat.

61 Dub. Quę eſt gloria regnorum mundi? Reſ. Remigius ſuper Mattheum quod eſt aurum, argentum, lapides precioſi. & temporalia bona.

62 Dubit. Cur diabolus non dixit in hac tertia tentatione, ſi filius Dei es. ſicut in duabus primis? Reſ. ſan. Thom. ubi ſupra. quod diabolus tentauit Chriſtum. Primo de eo quod appetunt quantuncunque ſpirituales viri .ſ. de ſuſtentatione corporalis naturę per cibum. Secundo de eo in quo ſpirituales uiri, quandoque deficiunt, ut .ſ. aliqua ad oſtentationem operentur quod pertinet ad inanem gloriam. Tertio ad id quod iam non eſt ſpiritualium uirorum, ſed carnalium. ſ. ut diuitias & gloriam mundi concupiſcant vſque ad contemptum Dei. Et ideo in duabus primis dicit, ſi filius dei es. non autem in tertia quę non poteſt conuenire ſpiritualibus uiris, qui ſunt per adoptionem filij Dei, ſicut & duę primę.

63 Dub. Cur poſt tentationem diuitiarum & glorię uoluit inducere ad idololatriam? Reſp. ſan. Tho. ubi ſupra, quod diuitias & honores mundi appetere peccatum eſt quando hujuſmodi inordinate appeterentur. Hoc autem pręcipue manifeſtatur ex hoc quod pro huiuſmodi adipiſcendis homo aliquid inhoneſtum facit. & ideo non fuit contentus diabolus perſuadere cupiditatem diuitiarum & honorum, ſed induxit ad hoc quod propter huiuſmodi adipiſcenda Chriſtus eum adoraret quod eſt maximum ſcelus & contra deum.

64 Dubitatur. An adoratio demonis ſi homo non cadit ſit peccatum, quia dicit ſi cadens adoraueris me? Reſp. ſanctus Tho. ubi ſupra. quod hoc addidit ut dicit Amb. quoniam habet ambitio domeſticum periculum. Vt enim dominetur alijs prius ſeruit & curuatur obſequio ut honore donetur, & dum uult eſſe ſublimior ſit remiſſior.

65 Dubitatur. An diabolus poſſit omnia regna mundi dare? Reſpond. Hieronymus ſuper Mattheum quod arrogans, & ſuperbus deiactantia loquitur. non ei poteſt omnia regna dare cum ſciamus pleroſque ſanctos uiros a deo reges factos. & ut Chryſoſt dicit ſuper Matth. Non diabolus quibus uult diuitias dare non poteſt, ſed his qui volunt ab illo recipere.

66 Dub. Cur diabolus volebat adorari? Reſp.

gl. di. Ecce antiqua diaboli ſuperbia, ſicut. n. in principio voluit ſe ſimilē Deo facere, ita nunc volebat diuinum ſibi vſurpare cultum. Et vt dicit ſan. Tho. 1. Cor. 12. demones ad hoc præcipue anhelant, vt diuinus cultus eis exhibeatur.

67 Dub. Cur demon ſolum tentauit Chriſtum de tribus uitiis capitalibus cum ſint ſeptem uitia capitalia? Reſ. ſ. Tho. 3. par. q. 12. art 4 q̃ ſicut dicit Amb. ſuper Luc. non dixiſſet ſcriptura quod conſumpta omni tentatione diabolus receſſit ab illo niſi in tribus præmiſſis eſſet omnium materia delictorum, quia cauſæ tentationum cauſæ ſunt cupiditatum. ſ. carnis delectatio, ſpes gloriæ. & auiditas potentiæ.

68 Dub. Cur Chriſtus non redarguit diabolū in duabus primis tentationibus, ſed ſolum in tertia dicendo, vade Sathana? Reſ. ſan. Tho. vbi ſupra quod Chriſtus cum paſſus fuiſſet tentationis iniuriam dicente ſibi diabolo, ſi filius Dei es mitte te deorſum non eſt turbatus, nec diabolum increpauit. Quando uero diabolus Dei ſibi uſurpauit honorem dicens. Hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me, exaſperatus eſt & repulit eum dicens, uade Sathana. Vt nos illius diſcamus exemplo noſtras quidem iniurias magnanimiter ſuſtinere, Dei autem iniurias nec uſque ad auditum ſufferre.

69 Dub. Cur non dixit uade retro Sathana, ſicut dixit Petro? Reſ. Hier. ſuper Mat. quod nō eadem ut pleriquè putant Sathanas, & Petrus condemnatus eſt ſententia. Petro. n. dicitur, uade retro me Sathanas, ideſt ſequere me qui contrarius es meæ uoluntati. Hic uero audit, vade Sathana & non ei dicitur retro ut ſubaudiatur uade in ignem æternum qui paratus eſt tibi & Angelis tuis.

70 Dub. Vbi ſcribitur dominum Deum tuum adorabis & illi ſoli ſeruies? Reſ. quod Deut. 6. ubi dicitur dominum Deum tuum timebis. i. timore filiali, & ipſi ſoli ſeruies ſeruitute latriæ & idem ſcribitur Deut. 10.

71 Dub. Cum in Deutero. dicatur timebis cur hic Chriſtus dicit, adorabis, cum ſic ibi non ſit ſcriptum? Reſ. quod eum qui timet Deum timore filiali ſeruiat ei per latriam adorationē cuius ratio ſpecialis eſt, ut dicit ſ. Th. in 3. ſen. diſ 9. q. 1. ar 1. q. 2. ut exhibeatur aliquid Deo in recognitionem ſeruitutis, ſicut feudatarius in recognitionē domini. ita Chriſtus totū cōplectens dixit dominum Deum tuum adorabis adoratione. ſ. latriæ.

72 Dub. Quia non uidetur q̃ ſoli Deo ſit ſeruiendum quoniam. 1. Petri 2. dr̃ ſerui ſubditi eſtote dn̄is? Reſ. ſm Aug. in 10. de ciui. Dei. q̃ latriam interpretantur ſancti ſeruitutem Deo debitam & illa ſoli Deo ſeruiendum eſt. i. ipſi ſoli latriam exhibere debemus, hominibus autem debetur ſeruitus, de qua Apoſtolus loquitur quæ Græce dulia nuncupari ſolet quæ honor eſt creaturæ excellenti debitus. Et Beda dicit quod in Græco dulia intelligitur ſeruitus communis, hoc eſt ſiue Deo, ſiue homini exhibita ſm quā iubemur ſeruire inuicem. Latria autem uocatur ſeruitus diuinitatis cultui debita, qua iubemur ſoli Deo ſeruire.

73 Dub. An ꝑ dictum Chriſti reliquerit eum diabolus, quando dixit uade Sathana? Reſpō. Chry. ſuper Mat. quod ſicut rationabiliter intelligi poteſt, non quaſi obediens præcepto receſſit, ſed diuinitas Chriſti & Spiritusſanctus, qui erat in eo excuſſit inde diabolum.

74 Dub. An diabolus ex toto reliquerit Chriſtum? Reſ. ſ. Tho. 3. par. q. 41. ar. 3. quod ſicut dicit Amb. ſuper Lucā. receſſit diabolus a Chriſto uſque ad tempus, quia poſtea non tentaturus, ſed aperte pugnaturus aduenit tempore ſ. paſſionis. Et tamen per illam impugnationē videbatur Chriſtum tentare de triſtitia & odio proximorum ſicut in deſerto de delectatione gulæ & contemptu Dei per idololatriā.

75 Dub. An uenerunt Angeli miniſtrare Chriſto? Reſ. Chry. ſuper Mat. qđ non dixit deſcendentes Angeli ut oſtendat quia ſemper ad miniſterium eius erant in terris, ſed tunc præcipiente domino receſſerunt ab eo ut locus diabolo aduerſus Chriſtū daretur ne forte uidēs Angelos circa eū non appropinquaret ad eū.

76 Dub In quo miniſtrabant Angeli Chriſto? Reſ. Chry. vbi ſupra. q̃ ſcire nō poſſumus utrū ad ſanationes infirmitatum, an ad correctiones aīarū an ad effugationem demonū q̃ oīa ꝑ angelos facit vn̄ eis facientib9 ipſe facere vr̄.

77 Dub. Nunquid per ſe erat potens abſq; hoc qđ Angeli miniſtrarent? Reſ Chry. vbi ſupra manifeſtū eſt qđ non ꝑ neceſſitatē impotentiæ eius ei miniſtrabant, ſed propter honorē poteſtatis ipſius, non enim dicitur quod adiuuent eum, ſed quod miniſtrent.

78 Dub. Quia Lu. 4. dr̃ qđ pri9 oſtendit ei oīa regna mūdi & poſt ſtatuit eū ſupra pinaculū tēpli. Hic autem p Mat. dicitur ecōtra? Reſ. Aug. de conſenſu Euangeliſtarum, quod Lucas, has tentationes, non eodem ordine proſecu-

ſecutus eſt. Vnde incertũ eſt quod prius factũ ſit utrum regna terræ prius demonſtrata ſint, & poſtea in pinnaculum templi leuatus ſit, an econuerſo, nihil tamen ad rem dum omnia facta eſſe manifeſtum ſit. Glo. aũt in hoc loco dicit quod id quod dicit Lucas magis uidetur ſecundum hiſtoriam eſſe, ſed Matthe. has refert tentationes ſecundum hoc quod in Adam factæ ſunt. Maximus autem quem ſequitur Lyra dicit quod euangeliſtarum hanc ille. Illam uero ille præmittit, quia inanis gloria & auaritia ad inuicem ſeſe gignunt.

79 Dub. Cur Ioannes Euangeliſta nihil de his tentationibus dicit? Reſp. Orige. ſuper Euan. quod quia a Deo exordium fecerat dicens. In principio erat uerbum, tẽtationem domini nõ deſcripſit, quia deus tentari nõ poteſt de quo erat ſermo. quia uero in Matthei euangelio & in Luca generatio hominis ſcribit, & in Marco. Homo aũ: eſt qui tẽtatur, ideo Mattheus Marcus & Lucas tentationẽ dñi deſcripſerũt.

80 Dub. An omnes prædictæ tentationes fuerunt factæ extremo die Ieiunij Chriſti, an uero aliqua per aliquot dies ſequentes? Reſp. Magiſter hiſt. ſcho. qđ nihil intereſt noſtra ſcire.

ALLEGORICE.

Tentatio gulæ præfigurata fuit in idolo belis & dracone in babylone quæ pro Deo colebantur. & qui bel multum comedere & bibere dicebatur, qđ idolum Daniel deſtruxit, & ſacerdotes eius interemit, & ſimiliter draconem cui ſacerdotes ſtatutis horis cibum adferebant, & Daniel cum maſſa pillorum pacis & adipis interfecit, ſignificans Chriſtum qui tentationẽ gulæ ſuperauit quo ad tẽtationem inanis gloriæ pfigurata fuit ipſa tentatio in Dauid q infunda & lapide interfecit Goliã q ſe inaniter iactabat exprobrãdo agminibus Iſrael qui Dauid Chriſtũ ſignificabat q demonẽ in hac tẽtatione ſuperauit. Tertia quoq; tẽtatio pfigurata fuit ĩ Dauid interficiẽte urſũ & leo ſuas oues rapientes quibus recuperatis, & figurabat Chriſtum demonem confundentem & a ſe eijcientem, aduenientibus angelis & eis miniſtrantibus.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur & docemur ex hiſtoria huius ſacri euangelij ut cum pſalmiſta quæramus ſolitudinem, dicẽdo ecce elongauit fugiens & mãſi in ſolitudine, & ut arma ad reſiſtendum demoni capiamus, & inter alia ſacrum ieiunium continuum, & non acquieſcamus gulæ cum eſurierimus. ſed naturam paucis minimiſque contentam recreemus, nec ſolis faucibus cibũ propinemus, ſed auribus uerbum dei miniſtremus. intelligamus etiam ſacram ſcripturã ſane ſecundum expoſitionem ſacrorum doctorum, ne ex ipſa male intellecta aliquem errorem incurramus. Ipſumque deum pro quacunque gloria temporali, ſeu diuitijs non relinquamus, ſed illi ſoli in timore ſancto ſeruiamus & puro cum corde veneremur, in tentationibuſque ſemper ad diuinum adiutorium recurramus, quod ſemper præſto erit angelo ad cuſtodiam deputato ſemper pro nobis intercedente, & aduerſariũ Sathanam effugãte.

ANAGOGICE.

Ad cœleſtem gloriam non niſi ſuperatis tẽtationibus peruenire ualemus ut ex ſacro euãgelio in contemplationem ducimur, quoniã ſuperatis tentationibus angeli miniſtrabũt, & ita oportuit pati Chriſtum & intrare in gloriam ſuam.

FERIA. II. POST. I. DOMInicam Quadrageſimæ.

Cum venerit filius hominis. Matth. 25. c.

Verba huius euangelij locutus fuit dominus anno ſuæ ætatis. 33. die 21. Martij in die. Martis.

HISTORICE.

Ex gentibus uniuerſis coram hominis filio in maieſtate ſedenti eius angelis ſtipato ſalutis, veluti paſtor ab hædis oues ſecernens ſegregabit, a dextris quoſdam, cæteros vero a ſiniſtris ſtatuens. Aſtabitur autem eos, qui eius a dextris comperientur, quod eiſdem humanos patienti defectus miſericorditer ſubuenerint, ipſis autem rogantibus quonam modo id egerint reſpondebit, ea quæ uni eius minimo contuliſſent ſibijpſi impẽſa fuiſſe arbitrarentur, ea propter ut ab eius benedicti genitore paratum ingrederentur regnum poſſeſſuri, reliquos ob impietatem obiurgans quod in egenos fuiſſent immiſericordes in ignem diabolo eiuſue ſpiritibus præparatum mittet æternũ, ubi & ſupplicia patient pperua iuſtis feliciter in æterna gloria collocatis.

1 O R line conſueto dubijs reſpondendum eſt. Dubitatur Vt quid dominus diſcipulis pronunciat iudicem ſe eſſe futurum cunctorum? Reſpndet. Hieroni. ſuper

 Mattheum.

Matthæum. quod poſt biduum paſcha factu-rus & tradendus cruci & illudendus ab hominibus recte præmittit gloriam triumphātis vt ſecutura ſcandala pollicitationis præmio compenſaret.

2 Dub. Cum in morte cuiuſcunque quotidie iudicium fiat quid eſt neceſſe vt vltimum fiat iudicium? Reſp. S. Th. 3. par. q. 59. ar. 5. di. Sciēdū ꝙ licet per mortē vita hoīs terminetur p ſe remanet tñ ex futuris ſin qd depēdēs. vno modo ſecūdū quod adhuc viuit in memorijs hominum in quibus qñque contra veritatē remanet bonæ famæ vel malæ. Alio mō in filijs q ſunt quaſi aliqd patris & tñ multorū bonorum ſunt mali filij & ecōuerſo. Tertio mō quātum ad effectū operū ſuorū ſicut arrius & apoſtoli. Quarto modo quātū ad corpus ꝙ quādoque honorifice traditur ſepulturę qñque vero relinquitur inſepultū & tādē incineratū ſoluitur oīno. Quinto mō quātū ad ea in qbus homo ſuū affectū defixit, puta in quibuſcūque tēporalibus rebus quarū quędā citius finiuntur, quædā diutius durāt. Oia aūt hęc ſubduntur exiſtimationi diuini iudicij, & ideo de his oībus perfectū & manifeſtum iudiciū haberi nō poteſt quamdiu huius tēporis curſus durat, & propter hoc oportet eſſe finale iudiciū in nouiſſimo die, in quo perfecte id qđ ad vnūquenque hominē pertinet quocunque modo perfecto & maniſeſtiſſime dijudicetur.

3 Dub. Ad quid veniet filius hominis. Reſ. quòd ad iudicandum mundum.

4 Dub. Quando veniet? Reſ. ipſe Actu. 1. c. dicens. Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momēta quæ pater poſuit in ſua poteſtate.

5 Dub. quis eſt iſte filius hominis? Reſp. quòd eſt Ieſus Chriſtus filius hominis, id eſt ſemper virginis Mariæ.

6 Du. Cum ipſe ſit filius dei, cur non ſe nominat à digniori dicendo, cum venerit filius dei? Reſpond. Ly. eo, quia veniet ad iudicium in forma humana & ex hoc vocat ſe filiū hominis ſicut tunc apparebit.

7 Dub. Quæ erit maieſtas ſua? Reſpon. Remigi. ſuper Matth. quod maieſtatem appellat diuinitatem quæ ęqualis eſt patri & ſpiritui ſancto. vel ſecundum Lyram, maieſtas eſt forma hominis glorioſa in qua iudicabit. Vide dominica. prima aduentus. dub. 12.

8 Dub. Quia cum Io. 19. c. dicatur videbūt in in quem transfixerunt & gl. dicat quod in ea carne in qua crucifixus eſt veniet, ſed crucifixus eſt in forma infirma & non glorioſa. ergo in eadem apparebit Reſp. S. Th. ſuper. 4. ſen. di. 48. q. 1. ar. 2. quod in primo aduentu, quia ad hoc venit vt ꝓ nobis ſatiſfaceret apud patrem in forma noſtrę infirmitatis apparuit. Quia vero in ſecundo aduentu ad hoc veniet vt iuſtitiā patris in hoīes exequatur gloriā, demonſtrare debit quæ ineſt ex communione ad patrem, & ideo in forma glorioſa apparebit, & tamē in eadem carne apparebit in qua fuit crucifixus, ſed non ſimiliter ſe habente.

9 Dub. Quia videtur quod debeat apparere in forma glorioſa deitatis. Nam dicitur Eccleſia. 7. c. Noli quærere fieri iudex niſi valeas virtute irrumpere iniquitates ſed virtus inuincibilis conuenit Chriſto ſecūdum quod deus, ergo in forma diuinitatis iudicabit, Reſp. S. Tho. vbi ſupra ar. 1. quod quamuis Chriſtus ſecundum quod homo non habeat à ſe inuincibilem poteſtatem ex naturali virtute humanę ſpeciei, tamen ex dono diuinitatis ēt in humana natura habet inuincibilē poteſtatē ſecūdum qđ cuncta ſunt ſubiecta pedibus eius, vt dicitur. 1. Chor. 12. & ad Heb. 2. & ideo iudicabit quidem in humana natura, ſed ex virtute diuinitatis ſeparabuntur omnes.

10 Dubitatur. In quo loco fiet illud iudicium? Reſp. S. Th. vbi ſupra ar. 4. q. 4. quòd qualiter illud iudiciū ſit futurū & quot homines ad iudicium conueniāt non poteſt multum per certitudinem ſciri. tamen probabiliter poteſt colligi ex ſcripturis, quod circa locum montis oliueti deſcendet ſicut & inde aſcendit, vt idē eſſe oſtēdatur qui aſcēdit & q deſcendit, nam aſcēdit in forma glorioſa, & ita in forma glorioſa deſcendet. & licet vallis Ioſaphat quæ eſt prope montem oliueti non ſit ſufficiēs ad comprehendendum oēs homines, immo nec tota terra promiſſionis, ſufficit tamen ponere quantūcunque ſpaciū circa locū illum ad capiēdum multitudinem iudicandorū dūmodo ab illo ſpacio Chriſtum videre poſſint qui in aere eminens & maxima claritate refulgens à longinquo inſpici poterit.

11 Dub. Quia ſi peccatores videbunt Chriſtū in maieſtate diuina erunt ſalui, & ſic nemo dānabitur. vide dñica. 1. aduentus. dub. 12. & 13.

12 Du. Quæ erit ſedes maieſtatis ſuæ? Reſpon. Orig. ſuper Mat. ꝙ ſedes eius aut quidā ſanctorū pfectiores dicunt de qbus ſcriptū eſt pſa. 121. quoniam illuc ſederunt ſedes in iudicio. aut quędā virtutes angelicę de qbus dixit ſiue

tErona

thronī ſiue domina iones, & ſecundum Gloſ. eccleſia eſt ſedes maieſtatis eius in qua tūc apparebit omnipotentia eius.

13 Dub quæ differentia eſt inter thronum ſedem & cathedram? Reſpon. S. Tho. in 4. ſent. diſt. 47 q. 1. ar. 2. q. 3. quòd ſedes eſt iudi. is ſolium regis, & ſimiliter thronus; ſed cathedra eſt doctoris.

14 Dubit. Ad quid venient omnes angeli eius cum eo? Reſpon. S. Th. vbi ſupra. quòd ſicut ex glo. ſuper illo verbo pater, angeli cum Chriſto venient non vt iudices, ſed vt ſint teſtes humanorum actuum ſub quorum cuſtodia homines vel bene vel male egerunt.

15 Dubitat. Quia vr̄ q̄ etiā angeli iudicabunt. nā ſanctis poſt hanc vitā promittitur angelorū æqualitas. Mat 22. Si ergo ho:ies hanc poteſtatem habebunt vt iudicēt multo fortius & angeli? Reſp. S. Tho. vbi ſupra. quòd aſſeſſores iudicis debēt eſſe iudici proportionales vel conformes. iudicium autem filio attribuitur, quia ſecundum humanam naturam omnibus apparebit tam bonis, quàm malis quamuis tota trinitas iudicet per auctoritatē. & ideo etiam oportet vt aſſeſſores iudicis humanā naturam habeāt in qua poſſint ab omnibus bonis & malis videri, & ſic angelis non competit iudicare quamuis etiam angeli aliquo modo poſſint dici iudicare. ſ. per ſnīæ approbationē. Vn̄ Io. 5. dr̄. ptāte dedit ei iudiciū facere. quia filius hoīs eſt. ſed angeli nō cōicant in humana natura, ergo nec in iudiciaria ptāte. hoībus aūt permittitur angelorū æqualitas quantū ad præmium eſſentiale, nihil tn̄ prohibēt aliquod accidēta le pmiū hoibus exhiberi qđ angelis non dabitur, vt patet de aureola virginū & martyrum, & ſimiliter poteſt dici de iudiciaria poteſtate.

16 Dubitatur. Cur potius ſedebit quā ſtabit? Reſp. S. Vinc. in ſermo. 1. huius diei quoniam iudex ſedendo debet dare ſententiam.

17 Dub. quia ſi omnes angeli venient cū Chriſto videtur quòd nullus remaneat in cœlo? Reſpon. S. Tho. 1. par. q. 113. ar. 6. quòd angeli nō indigent mora temporis ad motum localem ſtatim deſcendere poſſunt ad terras ac ſtatim redire in cœlo, nec eſt mirandum quòd omnes adſint, quoniam vt dicit Chryſoſto. in ho. omnes angeli cum Chriſto aderunt teſtantes & ipſi quantum adminiſtrauerunt miſſi a domino ad hominum ſalutem.

18 Dubi. Cur angeli dicuntur eius? Reſp. q. ad denotandum q̄ ſunt eius quantum ad creationem. & quantum ad ſubiectionem non q̄ reperiantur alij angeli qui non ſint eius ſed quia nullus angelus eſt quin ſit eius.

19 Dub. quæ erunt & vnde iſtæ gētes quæ congregabuntur ante eum? Reſp. gl. interlinearis. quò domnis temporis. omnis conditionis & omnis ſexus.

20 Dubi. Quis congregabit iſtas gentes? Reſp. Augu. ſecundo de ciuit. dei quòd hæc congregatio per myſterium angelicum fiet quibus in primo 49. dicitur. Congregate illi ſanctos eius.

21 Dubita. An angeli mali ibidem erunt? Reſpon. quod ſic iudicandi per Chriſtum & ipſi.

22 Dub. ad quid ſeparabit eos ab inuicem? Reſpon. vt tunc cognoſcatur vnuſquiſque qualis fuerit, quia nunc boni inter malos & econtra verſantur, nec bene diſcernuntur ab inuicem cum mali ſimulent ſe eſſe bonos & boni credantur hypocritæ.

23 Dubi. Cur dominus poſuit ſimilitudinē de ouibus & hędis? Reſ. Chry. in hom. qđ dn̄s hos vocat hædos illos āt oues vt horū infructuoſitatem oſtēdat. nullus .n. fiuit ab hædis fructus. horū aūt vtilitatē, multus eſt. n. ouiū fructus & a lana & a lacte & a fœtibus quē parturiūtur. Noīe aūt ouis in ſcripturis diuinis ſimplicitas & innocentia ſolet deſignari, pulchre ergo hoc in loco oues electi deſignantur; Hędus autem vt dicit Hiero. laſciuum eſt animal & ferūens ſemper ad coitum & ſemper pro peccatis offertur in lege. Nec dicit captis quæ pn̄t habere fetus & tonſę egrediuntur de lauacro.

24 Dubitatur. Quid vult intelligi per dexteram & ſiniſtram? Reſpon. Magiſter hiſto. ſcho. ſtatuentur boni ad dexteram, id eſt ponentur ad æternitatem, mali ad ſiniſtram. id eſt recipient quę meruerūt eligendo ſiniſtram. Et Orige. ſuper Matth. dicit. Sancti qui in dextera, opera operati ſunt acceperunt pro mercede ſuorum dexterorum dexteram regis in qua requies & gloria eſt. Mali vero propter opera ſua peſſima & ſiniſtra ceciderunt in ſiniſtram, id eſt triſtitiam tormentorum.

25 Dub. Cur in principio dicit ſe filium hominis & nunc vocat ſe regem? Reſp. Rodul. de vita Chriſti. quoniam tunc implebit quæ ad regē pertinent. ſ. ſubditos regere, leges condere, tranſgreſſores legis punire, & obſeruatores præmiare quod tunc apparebit manifeſte.

26 Dubita. Cur dicit venite eis qui coram eo ſunt? Reſp. Orige. vbi ſupra. quòd ideo dicit vt quicquid

quicquid minus fuerit cum perfectus vniti fuerint Chriſto conſequatur.

27 Dú. Cur dicit eos benedictos patris ſui? Reſpon. Orige. vbi ſupra quod vt eminentia benedictionis eorum manifeſtetur, quia prius benedicti ſunt à domino qui fecit cœlum & terram. Et gl. ſic dicit, id eſt, beneficio patris mei promoti ad obtinendum gloriam in qua ſine fine regnetis.

28 Du. Cur dicit poſſidete & non accipite regnum? Reſpon. Chry. in homel. quòd dicit poſſidete, ſiue hæreditate ſicut familiaria bona, ſiue paterna ſicut nr̃a nobis antiquus debita.

29 Dub. Quomodo paratum eſt iuſtis regnum à conſtitutione mundi cum adhuc ipſi non eſſent? Reſpond. Hiero. ſuper Matth. quod hæc iuxta præſentiam dei accipienda ſunt apud quem futura iam facta ſunt.

30 Dub. Quod regnum eſt illud? Reſpon. quòd eſt æterna beatitudo ſecundum ſanctum Tho. in 4 ſen. di. 49. q. 1. ar. 2. q. 5.

31 Du. Quia cum regnum non importet perfectionem niſi in præſidente qui eſt vnus tantũ, vt patet Philo. 7. ethy. Vel nulla pfectio erit in beatis, ſed ſolum in deo vel æterna beatitudo non poteſt dici regnum? Reſp. S. Tho. vbi ſupra quòd regnum importat perfectionem & in præſidentem & in eo qui ſubeſt, ſed in præſidente ſicut in perfectionis principio, qui ſuam rectitudinem alijs imponit, in eo vero qui ſubeſt tanquam in accipiente perfectionem ab alio. Sancti igitur qui ſunt in patria hoc modo diuinæ prouidẽtiæ ſubduntur, quia etiam ipſi prouidentes fiunt ſibijpſis, vel etiã alijs ſecundum quòd omnia alia erunt eis ſub iecta. Et ideo ad regnum dei pertinent non ſolum vt exiſtentes ſub rege, ſed etiam vt reges qui tamen erunt ſub vno ſummo rege. Et ideo dicitur Apo. 5. feciſti nos deo noſtro regnum & ſacerdotes & regnabimus ſuper terram.

32 Du. Quia aliqui forte non curabunt regnare, ſed eis ſufficiet quòd ſalui ſint? Reſp. Augu. de pœnitentia, quòd tales primum fallit, quia eorum nec ſalus eſt vlla quorum iniquitas perſeuerat. Deinde ſi eſt aliqua differentia inter regnantes & non regnantes, oportet tamen vt in vno regno ſint omnes ne in hoſtium aut aliorum numero deputentur & cæteris regnãtibus ipſi pareant, omnes enim romani romanum regnum poſſident quamuis non omnes in eo regnent.

33 Dub. Cur dominus non facit hic mentionem de ſepultura quæ tamen eſt vna de operibus miſericordiæ? Reſpon. S. Tho. in 4. diſt. 15. q. 2. ar. 3. q. 1. quòd dominus hoc enumerauit illas eleemoſynas in quibus maior indigẽtia apparet & vt euidentior appareat iuſtitia iudicantis dum hos pro eleemoſynis remunerat & illos pro omiſſione condemnat. Vide Fer. 6. poſt cineres. à dub. 18. vſque ad dub. 38.

34 Dub. An facientes eleemoſynas ſpirituales intelligantur pauiſſe eſurientes &c. Reſpon. Rabanus ſuper Matthæum. quòd myſtice qui eſurientem & ſitientem iuſtitiam pane verbi dei reficit, vel potu ſapientiæ refrigerat charitatis agit opera, & qui errantem in domum matris eccleſiæ reuocat, & qui infirmum in fide aſſumit, & qui in tribulatione aliqua ſeu carcere triſtitiæ oppreſſo ſubuenit compatiendo vel conſolando veram dilectionem adimplet.

35 Dub. An omnes qui non potuerunt actualiter opera miſericordiæ adimplere damnentur? Reſp. quòd affectus magis penſatur quàm opus, vide dubio præcedente.

36 Dub. An omnibus electis dicetur eſuriui &c: Reſpon. Greg. 25. mora. quod hi quibus iudex veniens in dextram conſiſtentium dicit eſuriui &c. ſunt qui ex parte electorum iudicantur & regnant, qui vitæ maculas lachrymis tergunt, qui mala præcedentia factis ſequentibus redimentes quicquid illicitum aliquando fecerunt ab oculis iudicis eleemoſynarum ſuperindictione cooperunt. Alij vero ſunt qui non iudicantur & regnant qui etiam præcepta legis perfectionis virtute tranſcendunt.

37 Dub. Cur reſpondebũt iuſti dicentes. quando te vidimus &c: Reſp. Rabanus ſuper Matthæum. quòd hoc dicunt non diffidentes de verbis domini, ſed ſtupent de tanta ſublimatione & de maieſtatis ſuæ magnitudine. Vel quia videbitur eis paruum eſſe quod egerunt. ſecundum illud apoſtoli. Non ſunt condignę paſſiones huius temporis ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

38 Du. Qui ſunt minimi fratres Chriſti? Reſ. glo. quòd eius fratres ſunt & mater qui faciũt voluntatem patris vt etiam dicitur Mat. 12. c.

39 Dub. Cur tales vocat minimos cum ſint eius fratres? Reſpon. Rabanus ſuper Matth. Propter hoc, quia ſunt humiles, quia pauperes, quia abiecti.

40 Du. An benefaciens indifferenter omnibus pauperibus dicatur Chriſtum pauiſſe? Reſp.

Hie,

Hie. ſuper Matth. cum. quod libera nobis erat intelligentia quod in omni paupere Chriſtus paſceretur eſuriens ſitiens potaretur &c. Sed ex hoc quod ſequitur quadiu feciſtis &c. Non mihi videtur generaliter dixiſſe de pauperibus, ſed de his qui pauperes ſpiritu ſunt. ad quos extendens manum dixerat. fratres mei ſunt qui faciunt voluntatem patris mei. Et Rabanus ſuper Mat. dicit. quod fratrem baptiſma facit & myſteriorum communicatio.

41 Du. Quomodo id quod fit minimo fratri fit Chriſto? Reſpon. Grego. quod ea quæ fiunt capiti fiunt & membris, & alibi dignitas quæ defertur miniſtris, ei cuius ſunt miniſtri exhibetur.

42 Dub. Quomodo poſſunt mali diſcedere à Chriſto cum non ſit locus in quo non ſit deus? Reſpon. Orige. quod licet in inferno deus ſit tanquam puniens dannatos per potentiam, tamen dannati longe ſunt ab eo per voluntatem contradicentem, & ſicut iuſtis dixerat, venite, ita & iniuſtis diſcedite, Nam propinqui ſunt verbo qui ſeruant dei mandatum, & vocantur vt adhuc propinquiores efficiatur. Lõge autem ab eo ſunt & ſi videantur ei aſſiſtere qui non faciunt mandata ipſius, propter hoc audiũt (diſcedite) vtqui modo vel videtur eſſe ante eum poſtea nec videantur.

43 Dub. Cur non dicit dannatis maledicti patris mei ex quo ſaluatis dicit benedicti patris mei? Reſpon. Ori. ſuper Matthæum quod benedictionis quidem miniſtrator eſt pater, maledictionis autẽ vnuſquiſque ſibi eſt actor qui maledictione digna eſt operatus.

44 Dubi. cum deus ſolus ſit æternus, cur dicit ignem eſſe æternum? Reſpon. S. Tho. 1. par. q. 10. ar. 3. quod æternitas vere & proprie in ſolo deo eſt quia æternitas immutabilitatẽ cõſequitur, nam ratio æternitatis immutabilitatẽ conſequitur ſicut ratio temporis motum, ſed ſecundum ſi aliquam ab ipſo immutabilitatem percipiunt ſecũdum hoc aliqua eius æternitatem percipiant, & ſicut dicitur quod terra in æternum ſtat, & angeli æterni, & montes æterni propter diuturnitatem durationis, & videntes deum dicuntur habere vitam æternam, quia non habet volubiles cogitationes, & ita ignis inferni dicitur æternus propter interminabilitatem tantum, nec in inferno eſt vera æternitas ſed magis tempus, ſecundum illud Pſal. 80 Erit tempus eorum in ſęcula.

45 Du. An erit ignis corporeus in inferno? Reſpon. S. Tho. in 4. ſen. di. 44. q. 3. ar. 2. q. 1. quod quicquid dicatur de igne qui animas ſeparatas cruciat. de igne tamen quo cruciabuntur corpora dãnatorum poſt reſurrectionem oportet dicere quod ſit corporeus, quia corpori non poteſt conuenienter pęna aptari niſi corporea, & idem dicit Aug. in litera.

46 Dub. An ille ignis ſit eiuſdem ſpeciei cum iſto igne? Reſpon. S. Tho. vbi ſupra q. 2. quod ignis inferni quantum ad hoc quod habet de natura ignis & eiuſdem ſpeciei cum igne qui apud nos eſt. vtrum autem ille ignis ſit in propria materia exiſtens, aut in aliena in qua materia ſit, nobis ignotum eſt, & ſecundum hoc poteſt ab igne qui apud nos eſt ſpecie differre materialiter conſideratus, quaſdam tamen proprietates habet differentes ab igne iſto, ſicut quod ſucceſſione non indiget nec lignis nutritur, ſed illæ differentiæ non oſtendunt diuerſitatem in ſpecie quantum ad id quod pertinet ad naturam ignis.

47 Du. An ille ignis erit ſub terra? Reſpond. San. Tho. vbi ſupra q. 3. quod ſecundum opinionem Gre. in 4. dialogorum. & Aug. in 12. ſuper Gen. ad literam ille ignis eſt ſub terra. & Eſa. 13. dicitur infernus ſubtus conturbatus eſt.

48 Du. Quomodo anima incorporea ab igne corporeo pati poſſit? Reſpon. S. Th. vbi ſupra quod patet omnes prædictos modos in unum colligere vt perfecte videatur quomodo anima ab igne corporeo patiatur, vt ſi dicamus quod ignis ſecundum naturam ſuam habet quod ſpiritus incorporeus ei coniungi poſſit vt loco locatum, ſed inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ habet vt ipſe quodammodo retineat alligatũ, & in hoc veraciter ignis ille eſt ſpiritui noxius, & ſic anima ignem vt noxium ſibi videns ab igne cruciatur. Vnde Greg in 4 dialogo. omnia iſta per ordinẽ tangit vt ex dictis eius patet, corpora autem dãnatorum vt dicit idem ſanctus Tho. ad Heb. 10. Cruciabuntur ab igne non totaliter conſumendo, ſed in perpetuum cruciando. Et idem San. Tho. 1. par. q. 64. dicit quod flamma & locus non eſt pęnalis angelo aut animæ quaſi afficiens alterando naturam, ſed quaſi afficiens, voluntatem contriſtãdo. dum angelus vel anima apprehendit ſe eſſe in loco non cõuenienti ſuæ voluntati.

49 Du. Cur non dicit regnum paratum eſſe angelis ſanctis ſicut ignem diabolo, & angelis eius

eius?Reſp.Orig. ſuper Mat. quoniam quātum
ad ſe homines non ad perditionem creauit,
peccantes autem coniungunt ſe diabolo,vt ſi-
cut qui ſaluantur ſanctis angelis coequantur,
ſic qui pereunt diaboli angelis comparantur.
50 Dub. Quomodo dęmones qui ſunt ſpiritus
pati poſſint ab igne corporeo?Reſp. Augu.21.
ciui.dei dicens. cur enim non dicamus quam-
uis miris tamen ueris modis etiam ſpiritus in
corporeos poſſe pœna corporalis ignis affligi.
ſi ſpiritus hominum etiam ipſi profectò cor-
porei & nunc potuerunt concludi corporali-
bus membris & tunc potuerunt corporū ſuo-
rum vinculi inſolubiliter alligari, adhærebūt
ergo dæmones licet incorporei corporalibus
ignibus cruciandi accipientes ex ignibus pœ-
nam , non dantes ignibus uitam ignis au-
tem ille corporibus erit, & cruciabit huiuſ-
modi corpora cum ſpiritibus dæmonum au-
51 tem ſpiritus ſine corporibus.
Dubit. Cur potius ignis quàm cætera ele-
menta reprobos cruciabit?Reſp. S.Tho.in 4.
ſen.di. 50. quæſt.2.ar.3.queſt. 1. quòd ſecun-
dum Baſilium in vltima mūdi purgatione fiet
quædam ſeparatio in elementis, vt quicquid
eſt purgatum & nobile remaneat ſuperius ad
gloriam beatorum . Quicquid vero eſt ignobi-
le & fœculētum, in inferno proijciatur ad pœ-
nam damnatorum,vt ſicut omnis creatura dei
eſt beatis materia gaudij, ita damnatis ex om
nibus creaturis tormentum accreſcat ſecun-
dum illud Sapien. 5. pugnabit cum illo orbis
terrarum contra inſenſatos hoc etiam diuinæ
iuſtitiæ competit,vt ſicut ab vno recedentes p
peccatum in rebus naturalibus quæ ſunt mul
ta & vana finem ſuum conſtituerunt,ita etiam
multipliciter affligantur ex multis, ſed quia
ignis eſt maxime afflictiuus propter hoc qđ
abundat virtute actiua,ideo nomine ignis om
nis afflictio deſignatur,vt ſit vehemens.
52 Dubita. Cur temporaliter peccauerint cur
æterno igni tradendi ſunt?Reſp. S.Vinc.in ſer
mone qđ qn peccator moritur in peccato tūc
magis obſtinatur in eo, & quia illa obſtinatio
durabit æternaliter in peccatore,ideo etiā pœ
na erit æterna. & Gre.idem ſentit in 33.mor.
53 Dubi.qui ſunt angeli diaboli? Reſp.S.Tho.
1.par.q. 109.art.2.quòd illi angeli qui adhæſe
runt ei contra deum quando cecidit de paradi
ſo & qui erunt ei obediētes vſque ad iudiciū.
54 Dubi.quis parauit & quomodo illum ignē
diabolo?Reſp.gl.quod præparatus,id eſt præ-
ordinatus eſt à conſtitutione mundi.
55 Dubi.Quomodo Chriſtus eſuriuit & ſitiuit
quando pauperes ſui eſuriebant & ſitiebant?
Reſp.Orig.ſuper Matth. quod ſicut anima ha
bitans in corpore cum non eſuriat quantū ad
ſuam ſubſtantiam ſpiritalem, eſuriuit tamen
corporis cibum quia copulata eſt corpori ſuo
ſic & ſaluator patitur quæ corpus eius eccleſia
cum ipſe ſit impaſſibilis.
56 Dubi. Cur iuſtis ſingulas ſpecies miſericor
diæ per ſe enumerat, non autem iniuſtis ſed
binas conglutinat? Reſpon. Orige.vbi ſupra,
quoniam miſericordis iudicis erit benefacta
quidem hominum largitur prædicare & am-
pliare,malefacta autem eorum trāſitoriæ me-
morari & abbreuiare.
57 Dub. An maior pœna eſſet Luciferi ſi nul-
lum dæmonem haberet ſubditum? Reſp. San.
Tho. 1.par.q. 109.ar.2.quod ſuperioribus dæ
monibus inferiores ſubdantur non eſt ad bo-
num ſuperiorū, ſed magis ad malum eorum,
quia cum malafacere maxime ad miſeriam
ptineat præeſſe in malis eſt magis miſerū eſſe.
58 Dubitatur. Quia videtur quòd non ſit ali-
quis ita magnus peccator qui aliquando non
fecerit aliquod opus miſericordiæ? Reſpond.
Chryſo.in home.dicens. Intuere autem quia
non in vno tantum vel duobus ſed in omni-
bus miſericordiam deſeruerunt, nō enim eſu-
rientem ſolum nō cibauerunt, ſed neq; quod
leuius erat infirmum viſitauerunt.
59 Dub. Quia multi ſunt qui non omnia ope-
ra miſericordiæ implere poſſunt,quia fortaſſis
non habent vnde?Reſp.Chryſo. in hom.di. Vi-
de qualiter leuia iniungit non enim dicit in
carcere eram & non eripuiſtis me, infirmus &
non curaſtis me,ſed non viſitaſtis & non veni-
ſtis ad me,in eſuriendo etiam non precioſam
petit menſam,ſed neceſſarium cibum.
60 Dub.Cur tantam meretur pœnam non lar-
giens ſua pauperibus?Reſpon.Chryſ.in hom.
dicens.Omnia ſufficientia ſunt ad pœnam.Pri
mo facilitas petitionis,panis enim erat.Secū-
do miſeria eius qui petebat, paup enim erat.
Tertio compaſſio naturæ, homo enim erat.
Quarto deſiderium promiſſionis, regnū enim
promiſit.Quinto dignitas eius qui accipiebat,
deus enim erat qui per pauperes accipiebat.
Sexto ſuperabundantia honoris, quoniam di-
gnatus eſt ab hominibus accipere. Septimo iu
ſtitia dationis, ex ſuis.n. à nobis accipit. Sed
cōtra oia hæc hoies per auaritiā excecantur.

61 Dub. cur iniuſti opera miſericordiæ ſimul inuoluant dicentes quando te vidimus eſurien tem aut ſitientem &c. Reſp. Orige. ſ. per Matthæ. quod iuſti immorantur in vnoquoq; verbo, iniuſti autem non ita per ſingula curſim dicunt, quoniam proprium eſt iuſtorum benefacta ſua relata ſibi in facie diligenter & per ſingula refutare cauſa humilitatis. malorū autem hominem eſt culpas ſuas hac excuſationis cauſa aut nullas eſſe oſtendere leues aut paucas.

62 Dubit. Cur non dicit iniuſtis quamdiu non feciſtis vni de fratribus, ſed ſolū de minimis? Reſpond. Origenes vbi ſupra. quòd volens iuſtorum benefacta oſtendere grandia, peccatorum autem culpas non grandes ad iniuſtos nō abiecit fratrib. reuera enim eius fratres ſunt qui perfecti ſunt, gratius eſt autem apud deum opus bonū quod fit ſanctioribus quàm in minus ſanctis, & lenior culpa eſt negligere minus ſanctos quàm ſanctiores.

63 Dubita. Quia videtur quòd deus ſit crudelis puniendo ſine fine iniquos? Reſpon. Greg. 25. moral. omnipotens deus quia pius eſt miſerorum cruciatu non paſcitur, quia autem iuſtus eſt ab iniquorum vltione nō ſedatur. & tamen ad aliquid iniqui ſemper concremantur, vt, ſcilicet iuſti tanto in æternum magis diuinæ gratiæ debitores ſe eſſe cognoſcant quāto in æternum mala puniri conſpiciunt quæ eius adiutorio vitare poterant.

64 Dub. An tunc ſancti intercedent pro damnatis maxime ſanguine coniunctis? Reſp. Gre. 32. moral. quòd orant quidem ſancti pro inimicis ſuis eo tempore poſſunt ad fructuoſam pœnitentiam eorum corda conuertere. quomodo ergo tunc orabunt pro illis qui iam nullatenus poſſunt ab iniquitate commutari.

65 Dubi. An Chriſtiani mali qui manducauerunt panem Chriſti de quo dicitur quòd manducans viuet in æternum patientur aliquam pœnam? Reſp. Augu. 21. de ciuita. Dei quòd ſi quis temporalia in corde ſuo præponit Chriſto, & ſi videatur habere fidem Chriſti nō eſt tamen in eo fundamentum Chriſtus cui alia præponitur, quanto magis ſi committat illicita non præpoſuiſſe, ſed poſtpoſuiſſe Chriſtum conuincitur. Adde quòd illa manducatio ſibi non prodeſt cum indigne ſumpſerit.

66. Dub. Quod erit illud ſupplicium æternum quod ibunt iniuſti require. dub. 71.

77. Dub. Quæ erit illa vita æterna in quam iuſti ibunt? Reſp. S. Tho. 1. par. q. 19 ar. 2. cum æternitas proprie & vere in ſolo deo ſit cum ſit immutabilis, vt dictum eſt dub. 44. per participationem illa gloria dicetur vita æterna propter ſuam immutabilitatem & conſiſtet in uiſione dei ſecundum illud Io. 18. c. Hæc eſt uita æterna ut cognoſcāt te ſolum uerum Deū & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.

¶ Alij ſenſibus ſpiritualibus non exponitur ratione dicta in prologo.

FER. TERTIA POST PRIMAM dominicam quadrageſimæ.

Cum intraſſet Ieſus Hieroſolymam Matth. 21. c. Mar. 11. c. & Luc. 19.

Hiſt. huius euangelij facta eſt anno Chriſti. 33. die 29. martij in dominica.

HISTORICE.

Magna cum pompa Hieroſolymam dominus ingreſſus cum fuiſſet rei nouitate commoti ciues quiſnam hic foret percunctabantur, qui autem dominum comitabantur populi hunc Ieſum prophetam eſſe ex Nazareth Galileæ aiebant, templum autem cum intraſſet dominus menſas cathedraſque in templo negotiantium euertit domum ſuam ſcriptura teſte domum orationis fore dicens, quam tamen ſpeluncam ipſi latronum feciſſent. Varijs vero infirmitatibus detentos priſtinæ reſtituit ſanitati. Sacerdotum autem principes ac ſcribæ tot uiſis miraculis pueris etiam auditis oſanna filio Dauid exclamātibus indignatione permoti inquirebant increpando, an tales animaduerteret clamores quibus & ſe audire profeſſus eſt, & eo ex infantium ore modo ſcriptura cautum eſſe deo altiſſimo laudes perfici. Vrbem itaque egreſſus illis poſt habitis Bethaniam regreſſus eſt cuius incolas quonam pacto dei regnum conſequerentur inſtruebat.

Radu ſolito dubia ſoluenda ſunt.

1 Dubitatur igitur vnde dominus veniebat cum ingreſſus eſt Hieroſolymam. Require dominica prima aduentus ſecundum ordinem prædicatorum dub. 1.

2 Dubitatur. Quo tempore intrauit Hieroſolymam? Reſpondet Raba. ſuper Matth. quòd ante quinque dies paſchæ, quoniam ut narrat Ioan. ante ſex dies paſchæ venerat in Bethaniam, & in craſtinum aſino ſedens uenit in Hieruſalem.

3 Dub. Cur commota fuit ciuitas in introitu Chriſti? Reſp. Hiero. ſuper Mat. quòd cõmoue batur mirans frequentium neſciens virtutem. Et Chry. ſuper Mat. dicit quòd cõmouebantur videntes rem mirabilem homo laudatur quaſi deus, ſed deus laudabatur in homine, puto autem quòd nec ipſi qui laudabant ſciebant quid laudabant, ſed ſpiritus ſubito ingreſſus in eos veritatis verba fundebat.

4 Dub. An muri & ædificia commouerentur? Reſpond. quòd hic eſt figura methonomiæ. quia ponitur continens, ciuitas pro ciuibus contentis.

5 Dub. An omnes commoti ſint, quia dicitur vniuerſa ciuitas? Reſpon. Lyr. quòd factum maiorum dicitur factum totius, vt ſcilicet intelligatur quòd maiores & principaliores commoti ſunt. Et ita eſt figura ſinecdoche, quia ponitur totum pro parte.

6 Dubitatur. Cum cognoſcerent quòd erat Ieſus, cur interrogabant quis eſt hic? Reſpond. Lyr. quòd ſenſus talis eſt quis eſt hic. q. d. iſte non eſt talis ac tantus quòd talia deberent ſibi exhibere.

7 Dubita. Qui erant illi populi qui dicebant quòd erat Ieſus &c. Reſp. Ly. poſt Hiero. ꝙ populi, id eſt ſimplices & vulgares. quoniã alijs ambigentibus vel interrogantibus ſola plebecula confitetur.

8 Dub. Cum multi alij prophetæ fuerint videtur quòd non ſit magna laus dicendo ꝙ eſt propheta? Reſp. Hiero. ſuper Mat. quod à minoribus incipiunt vt ad maiora perueniant. prophetam enim dicunt, quem Moyſes ſui ſimilem dixerat eſſe venturum.

9 Dubitatur. Cur dicunt à Nazareth Galileæ? Reſpond. Hierony. ſuper Matth. quia ibi educatus fuerat, vt flos campi nutriretur in flore virtutem.

10 Dub. Cur primo intrauit templũ antequam alibi diuerteret? Reſp. Chryſoſt. ſuper Matth. quod hoc erat propriũ boni filij vt ad domum curreret patris & illi honorem redderet: Hoc etiam erat boni medici vt ingreſſus ad infirmam ciuitatem ſaluandam primum ad originem paſſionis intenderet. Nam ſicut de templo omne bonum egreditur ita de templo omne malũ procedit. ſi enim ſacerdotiũ integrum fuerit tota eccleſia floret, ſi autem corruptum fuerit tota fides marcida eſt, ſicut enim cũ videris arborem pallẽtibus ſolijs intelligis quia vitium habet in radice, ſic cum videris populum indiſciplinatũ ſine dubio cognoſce, quia ſacerdotium eius non eſt ſanum.

11 Du. Quid emebatur & vẽdebatur in tẽplo? Reſp. Lyr. poſt Hieron. ꝙ principes ſacerdotum qui erant auari per aſtutias ſuas diuerſas conabantur excoriare populum. Igitur quia de longinquis partibus aliqui veniebãt in Hieruſalem cauſa deuotionis quia non erat eis licitum alibi ſacrificium offerre & non poterãt ex tam longinquo animalia adducere. Et ideo ſacerdotes ſtatuerant in templo aliquos de ſua familia qui vẽdebant in atrijs templi illa quæ poterant in templo offerri, ne venientes à longe haberent excuſationem ceſſandi ab oblationibus. Similiter quia aliqui veniebant ad templum qui non habebant pecuniam, vnde poſſent animalia offerenda emere. Ideo ſacerdotes ſtatuerant ibi nummularios, qui ſub certa cautione pecuniam traderent, & ſic nullus excuſaretur quin poſſet ſacrificium offerre. Licet enim pro illa accommodatione pecuniæ non acciperent pecuniam vltra ſortem, recipiebant tamen aliqua munera vel encenia, & ſic patet quod peccabãt ex facto quod erat illicitum, ſcilicet aliquid accipere vltra ſortẽ quantumcunque modicum, & ex loco quia talia exercebant in locis orationi deputatis.

12 Dub. Quomodo Chriſtus ſolus potuit tantam multitudinem eijcere? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 44. ar. 3. quod Hier. ſuper Mar. hoc attribuit miraculo dicens mihi inter omnia ſigna quæ fecit dominus hoc videtur eſſe mirabilius ꝙ vnus homo & illo tempore contemptibilis potuerit ad vnius flagelli verbera tantam eijcere multitudinem. igneũ enim quoddam atque ſydereum radiabat ex oculis eius & deitatis maieſtas lucebat in facie eius adeo ꝙ non audebant reſiſtere ei, vt etiam dicit Lyr.

13 Dub. quæ erant menſæ nummulariorum? Reſpon. quod erant menſæ ſuper quibus tenebãt nummos ad accommodandum.

14 Dub. Qui dicantur nummularij? Reſp. quod ſunt campſores nummorum.

15 Dub. quid eſt nummus? Reſ. quod eſt genus æris minuti, vt dicit Theophilus.

16 Dub. Cur Matthæus nõ facit mẽtionem de flagello facto de funiculis vt Ioan. 2. c. dicit. Reſp. Aug. de cõſenſu euangeliſtarũ, ꝙ manifeſtũ eſt hoc nõ ſemel, ſed iterũ à dño eſſe factũ. Sed primũ cõmemoratũ eſt a Ioanne. hoc aũt vltimum a cæteris tribus & ita prima vice fecit flagellũ, prout narrat Ioannes qui etiam

aſſeri-

aſſerit eum ſolum eiecit vendentes. Sed Mat. hoc narr t quod eiecit vendentes & ementes.

17 Dub. quæ erant cathedræ vendentium columbas? Reſp. Hila. ſuper Mat. φ iuxta ſimplicem intelligentiam columbæ non erant in cathedris, ſed in caueis niſi forte columbarum inſtitores ſederent in cathedris.

18 Dubitat. Vbi ſcribitur domus mea &c. Reſpond. quod Eſa. 56. capit. vbi ſic habetur. domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis.

19 Dub. Quomodo faciebant de templo ſpeluncam latronum? Reſpon. Hiero. ſuper Matt. quod latro eſt qui templum dei in latronum conuertit ſpeluncam qui lucra de religione ſectatur. Et Lyra dicit quod non curabãt de cultu dei, ſed magis de excoratione populi per aſtutias ſuas exquiſitas.

20 Dub. Quæ eſt ſpelunca latronum? Reſp. Lyra. φ dicitur eſſe locus vbi ſpolia, quæ latrones rapiunt, congregantur.

21 Dub. vnde acceſſerunt ſurdi & claudi ad Ieſum? Reſp. φ conſimiles ſolẽt ſedere ad iannas templorum vt petant eleemoſynas ab intrantibus & exeuntibus ſicut patet Actuum 3. de Petro & Ioanne aſcendentibus in templum &cæt. Qui viſo audito miraculo de eiectione vendentium acceſſerunt ad eum petentes ſalutem.

22 Dub. Cur nõ ſanauit eos antequàm euerteret menſas? Reſp. φ primo voluit reparare caput, id eſt templum dei & ad debitũ ordinem reducere & demum membra conſolidare.

23 Dub. Cur Chriſtus ſanauit eos? Reſ. Chryſ. ſuper Mat. φ hoc dominus fecit quod vt turbę verbis clamabant dominus oſtenderet.

24 Dub. Cur principes ſacerdotum indignati ſunt viſis tot miraculis? Reſp. Chryſo. in hom. quòd ſicut columba ſi modicum obliquata fuerit accepto pondere amplius vadit in latus, ſic & cor hominis cum peruerſum fuerit ſi alicuius viri iuſti opera videat vel audiat non confirmatur, ſed magis ad inuidiam concitatur. hoc modo ſacerdotes concitati ſunt contra Chriſtum.

25 Dubi. Cur ſacerdotes interrogant ſi audiat quæ dicuntur? Reſpond. Hiero. ſuper Matth. φ hoc dixerunt non audentes mittere manum in eum, ſed vt calumniarentur eius opera, credentes quod vel reſponderet φ pueri benefaciebant ſic clamare, vel φ erat eis parcendum ſi ſic clamabant, quia pueri erant. Et licet audirent cum ſcirent tamen redarguendo dicunt.

26 Dubi Cur adducit teſtimonium ſcripturæ? Reſp. Chryſ. ſuper Matt. φ hoc fecit ac ſi diceret, ex quo mea culpa eſt. quia iſti clamant nun quid mea culpa eſt, quia ante tot milia annorum hoc futurum propheta dixit.

27 Dub. Quis propheta & vbi hoc dixit? Reſp. quod Dauid pſal. 8.

28 Dub. Quia videtur quod infantes & lactentes non poſſint laudare aliquem & ita ſcriptura adducta non ſit ad propoſitum hi qui laudabant non eſſent infantes ſeu lactentes? Reſp. Chryſoſto. ſuper Math. quod iſti dicuntur infantes nõ ætate, ſed ſimplicitate cordis, lactentes autem quoniam quaſi lactis ſuauitate ita mirabilium delectatione excitati clamabant, Lac enim dicitur opus miraculorum, quia miracula nullum laborem videntibus exponunt, ſed videntes admiratione delectant & ad vitã molliter inuitãt. panis autem eſt doctrina perfectę iuſtitiæ quam accipere non poſſunt niſi excitati ſenſus circa res ſpirituales.

29 Dubitatur. Cur dereliquit eos cum tunc deberet perſeuerare in admonendo? Reſpond. Chryſoſto. ſuper Matth. quod malum hominem melius locum dando poteſt aliquis vincere quàm reſpondẽdo, quia malitia non inſtruitur ſermonibus, ſed excitatur. Et ideo dominus recedẽdo compeſcere ſtuduit quis reſpondendo non compeſcuit.

30 Dubitat. Cur non remanſit in ciuitate, ſed iuit in Bethaniam? Reſp. Hieron. ſuper Matth. quod dominus tantæ fuit paupertatis, & ita nulli adulatus ſit, vt in vrbe maxima nullum hoſpitem nullam inuenerit manſionem, ſed in vico paruulo apud Lazarum ſororesque eius habitaret.

31 Du. Cur in hoc enãgelio legitur φ docebat eos de regno dei cũ nõ ſit de textu? Reſ. φ non oĩa ſcripta ſunt quæ fecit Ieſus, vt habetur Io. vlt. Sed quia Chriſtus ſemper docebat homines. ideo eccleſia hoc addidit hoc in euãgelio.

32 Dub. Cur ſacerdotes non redarguerũt eum de euerſione menſarum & cathedrarum? Reſ. quod Luc. 20. c. dicit quod ſacerdotes interrogauerunt eum, in qua poteſtate hoc faciebat, ſed ipſe interrogando de baptiſmo Ioannis an de cęlo eſſet an ex hominibus cõfundit eos neſcientes reſpondere.

ALLEGORICE.

Hæc templi purgatio præfigurata fuit primo Heſdræ 6. capitu. vbi habetur quod rex Darius

Darius præcepit Heldræ ſcribæ, ut ipſe feſta in uocaret & templum ſtudioſe mundaret, qua mundatio filij Dei purgationem cōuenièter repræſentat. Et etiam. 2. Machabe. 10. capitulo. ubi machabeus cū ſuis tēplum purgauerūt.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex hoc euangelio ut ſemper primum quæramus templum & regnum Dei, & in templo taliter operemur orantes nec aliquid aliud in eo agentes niſi ad quod factum eſt. Vnde & nomen oratorij accepit, ne Ieſus ueniens cauſam habeat nos cum flagellis ab eccleſia ſua expellere, ſi tamen ceci ſumus p ignorantiam peccantes aut claudi per impotentiam ueniamus ad eum in templo confitētes peccata noſtra & ſanabit nos ut poſſimus cum pueris clamare oſanna filij Dauid, id eſt ſalus noſtra per filium Dauid facta eſt, nec cu temus indignationem principum ſacerdotū. ideſt. dæmonum, quoniam ipſe Chriſtus nos ab eorum uerſutijs protege noſque foris Hierusalem. i. extra poteſtatem dæmonum docebit de regno Dei.

ANAGOGICE.

Contemplari licet ex ſacro euangelio cum Chriſtus triumphans intrauit cœleſtem Hieruſalem, commota eſt uniuerſa multitudo cœleſtis exercitus præ admiratione tanti honoris exhibiti homini crucifixo & tam uiliſſimā mortem paſſo, comitātibus ſe cum ſanctis Patriarchis quos de lacu eduxerat atque clamantibus quod per filium Dauid ſaluati fuerant a uinculis inferni, & quos introduxit in templum immaculatum dei expulſis. Primo ſpiritibus malignis, ſcilicet Lucifero emente uolūtatē ſe ſequentiū, & reliquis uēdentibus. ideſt adhærentibus eidem contra omnipotentem Deum, menſas & cathedras ac ſedes eorum quo ad ipſos euertendo, ut nunquam amplius in eis ſedeant, ſed illis ſuis fidelibus aſſignando, quoniam domus illa domus orationis eſt, & non ſpelunca dæmonum latronum diuinū honorem furari uolentium. & licet inuidia ducti nunc continue inſidientur hominibus ne ad ipſas ſedes perueniant tamen per dominum Chriſtum dietim introducantur homines ſuo ſanguine redempti. foriſque exiſtentibus aduerſarijs fideles ſuos inſtruxit dulciſſima experiētia q̄ ſuauis ſit poſſeſſio ſui regni.

FERIA. IIII. POST PRIMAM dominicam quadrageſimæ.

Magiſter volumus a te ſignum uidere Matth. 12. Mar. 3 & Luc. 11. ca.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno ætatis Chriſti. 31. prima die decembris. in die Iouis.

HISTORICE.

Scribis ac phariſeis a domino ſignum petentibus? Reſpondit dominus generationi adultere, nullum aliud fore dandum ſignum q̄ Ionæ prophetæ. Quoniam quemadmodum ipſe triduo in ceti corpore cōmoratus fuerat, ita tot filium hominis diebus in corde terræ immorari debere. Vtioſque niniuitas hanc generationem condemnaturos in iudicio cum Iona prædicante penituerint cum Hic Ionam excedat. Auſtri etiam regina quoniam a terre finibus, ut Salomonis imbueretur ſapiētia ad uenit in iudicio etiam generationem hanc cōdemnabit & tamen hoc in loco pluſquam Salomon eſt, nequam ſpiritus cum homine relicto loca per ambulauerit arida, ut nequaquā ubi requieſcerē ualeat inuenerit, quam reliquerat domum uacantem ornatamque comperiens, alios ſe nequiores ſeptem ſpiritus aſſumens hominem ipſum ingrediuntur. atque inhabitant, ita ut eius ultima prioribus peiora reddantur, quod & peſſimæ ipſi contingeret generationi, eo uero talia memorante, cum eius genitrix fratreſque ut ipſum allognerentur foris præſtolarentur idque receſſiſſet manu diſcipulos oſtentans, eos parentes ac fratres compellauit, quoniam ſui genitoris cœlos poſſidentis qui Iuſſibus paruiſſent eius germanus ſoror ac optima parens eſſet.

Gradu ſuo dubia enucleāda ſunt.

1 Dubitatur igit̄ cum in textu dicatur tunc reſponderunt hoc in euangelio ſcribitur tunc acceſſerunt? Reſpondet. quod euangeliſta poſtquam narrauit quemadmodum dominus ſanauit dæmoniacum & a iudæis criminatus fuiſſet quod in belzebub dæmones expelleret. Ipſe quoque rationibus eos cōfudiſſet. tunc ipſi reſponderunt ut aliquod eis ſignum dæmonſtraret. Eccleſia uero illam omittens hiſtoriam ad quam illud uerbum (reſponderunt) referebatur, ſolum hic petitionem ſigni commemorat, ob quod ait, tunc acceſſerunt & dixerunt.

2 Dubitatur qui dicuntur ſcribe. Require in epiphania. dubio. 31.

3 Dubi. Cur uocant dominum magiſtrum eius diſci-

ſius diſcipuli non erant? Reſ. Chry. ſuper Matt. ꝙ eorum uerba adulatione & yronia plena ſunt, & prius quidem conuitiabantur dæmoniacum eum dicentes. nunc autem adulantur vocantes eum magiſtrum.

4 Du. Cum viderint miraculum dæmoniaci, cur volunt ſignum videre? Reſp. quòd quia ſignum dæmoniaci poterat fieri per dæmones, quoniam ſuperiores poſſunt expellere inferiores, ideo volebant aliquod ſignum videre, ꝙ a ſolo Deo effici poſſet.

5 Dub. ꝙ ſignum volebant videre? Reſ. Hier. ſuper Matt. ꝙ ſigna poſtulant quaſi quæ videçant ſigna non fuerint. Sed in Luca. c. xj. quid petant plenius explicatur. Volumus a te ſignum videre de cœlo, vel in morem Helyæ, ignem de ſublimi venire cupiebant, vel in ſimilitudinem Samuelis tempore æſtiuo contra naturam loci mugire tonitrua coruſcare ful gura, imbres ruere, quaſi non poſſint & illa calumniari ex dicere, ex occultis & varijs aeris paſſionibus accidiſſe, nam qui calumniaris ea quæ oculis vides, manu tenes, vtilitate ſentis, quid facturus ea in his de cœlo veniunt, vtiq; reſpondebis, & magos in Aegypto multa ſigna feciſſe de cœlo.

6 Dub. Cur patienter tulit cum conuitiarentur, quod in principe dæmoniorum eieciſſet dæmonium. Hic vero vbi magiſtrum appellat conuitioſe reſpondit? Reſ. Chry. ſuper Mat. ꝙ hoc fecit demonſtrans, quod vtraque paſſione erat ſuperior, & neque conuitiis in iram deducitur, neque ab adulatione mollitur.

7 Dub. Cur vocat eos generationem malam? Reſ. Chryſ. ſuper. Mat. ꝙ ideo quia ſemper ingrati circa benefactores facti ſunt deteriores, quod eſt vltimæ malitiæ.

8 Dub. Cur vocat & adulteram? Reſ. Hier. ſuper Matt. quòd egregie ſic eam vocat, quia dimiſerat virum & iuxta Ezech. multis ſe amatoribus copulauit.

9 Dub. Cum dominus multa poſtmodum ſigna fecerit, cur dicit, quod eis non dabitur ſignum, niſi Ionæ Prophetæ? Reſ. S. Tho. 3. par. q. 4[illegible] ar. 1. ꝙ verba Chriſti intelligenda ſunt. vt dicit Chry. ſuper Mat ꝙ tunc non acceperunt tale ſignum, quale petebant. ſ. de cœlo ſi ꝙ nullum ſignum eis dederit. Vel quia ſigna faciebat, non propter eos, quos ſciebat lapideos eſſe, ſed vt alios emendaret. Et ideo non eis, ſed alijs illa ſigna dabantur.

10 Dub. Ad quid dedit eis ſignum Ionæ? Reſp. Raba. ſuper Matt. ꝙ oſtendit Iudæos ad inſtar niniuitarū, & niſi pœniterent ſubuerſioni proximos, ſed ſicut illuc demonſtratur ſuppliciū, & demonſtratur remedium. Ita Iudæi non debent deſperare veniam, ſi ſaltem poſt Chriſti paſſionem egerint pœnitentiā, ac ſi diceret, vt Chry. ſuper Mat. exponit multa beneficia demonſtraui vobis, nihil horū vos allexit ad venerandā meā virtutē quā cognoſcetis ꝑ pœnā qn̄ ciuitatē veſtrā in terrā proiectā videbitis.

11 Dub Cur hiſtoriam Ionæ appellat ſignū? Reſ. Chry. ſuper Mat. dicens. Interim aūt dñs ſermonem de reſurrect. interponit quē cogniturí erant per ea quæ poſtea erant paſſuri dicens, niſi ſignum Ionæ Prophetæ. Crux. n. profecto credita non eſſet niſi ſigna teſtium habuiſſet, hac aūt nō credita & reſurrectio vtiq; credita non eſſet, ꝑꝑ hoc & ſignū hoc vocat, & figurā in mediū fert vt veritas credatur.

12 Dub. An Ionas ſteterit tribus diebus & noctibus completis in ventre ceti? Reſ. ꝙ Ionæ. 2. dicitur, quòd erat in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, poſſet tñ dici, ꝙ inquātum eſt figura ſepulturæ Chriſti & mortis, ꝙ per figuram ſynecdochæ accipitur ibi pars ꝓ toto, vt in ſequenti dub. declarabitur.

13 Dub. Cur Chriſtus mortuus fuerit die veneris circa nonam & reſurrexit noctæ dominicę videtur, quod non ſtetit mortuus niſi vna die, cum dimidia & duabus noctibus? Reſ. S. Th. 3. par. q. 51. ar. 4 ꝙ ſicut Aug. dicit in lib. de conſenſu Euangeliſtarū. Hoc intelligitur illo ſcripturarū vſitato loquendi modo, quo a parte totū intelligitur, ita. ſ. ꝙ vnā nocte & vnā diē accipiamus pro vno die naturali. Et ſic primus dies cōputetur a prima parte ſui qua Chriſtus in 6. feria eſt mortuus & ſepultus. Secūdus aūt dies eſt integer cū 24. horis nocturnis & diurnis. Nox aūt ſequens pertinet ad tertiū diem, quoniā Chriſtus, vt idē Aug. dicit in 4. de trin. in diluculo reſurrexit. Et ita eſt ibi figura ſynecdochæ in qua accipitur pars pro toto.

14 Du. Cur dñs dicit in corde terræ? Reſ. Chryſo. ſuper Mat. ꝙ non dicit in terra, ſed in corde terræ, vt & ſepultum oſtenderet, & quod vllus ſolam mortis apparentiam ſuſpicetur.

15 Dub. Cur appoſuit tres dies? Reſ. Chry. ſuper Matth. quòd ideo vt credatur, quia mortuus eſt.

16 Dub. Quod ſignum fuit illud Iudæis? Reſ. Amb. quod ſicut Ionæ typus ſignum dominicæ paſſionis eſt, ita etiam grauium quæ Iu-

dari commiſerunt teſtificatio per catorum eſt, ſimul aduertere, licet & maieſtatis oraculum, & pietatis iudicium. Namque niniuitarum exemplo, & denunciatur ſupplicium & remedium demonſtratur. vnde etiam debent Iudęi non deſperare indulgentiam ſi velint agere pœnitentiam.

17 Dub. Cur dicit quòd condemnabunt generationem illam in iudicio? Reſp. Chryſo. ſuper Mat. ne aliquis æſtimaret q talia deinceps futura eſſent in Iudæis qualia niniuitis contigerant. vt ſicut Ionas illos conuertit, & ciuitas fuit liberata a periculo, ita iſti poſt reſurrectionem conuerterentur dominus nunc totũ contrarium oſtendit, quoniam. ſ. ex beneficio paſſionis nullum fructum perceperunt. ſed & grauia patien.ur, vt infra oſtendit per exemplum Dæmonis.

18 Dubitatur Cur dicit Niniuitas cum generatione iſta reſurrecturos fore? Reſ. Remigius ſuper Matthæum, quòd oſtendit dominus his verbis vnam eſſe malorum, & bonorum reſurrectionem futuram, contra quoſdam hæreticos qui dixerunt vnum eſſe reſurrectionem bonorum & alterum malorum.

19 Dub. Cur addidit in iudicio? Reſp. Remigi. vbi ſupra, quòd deſtruitur his verbis fabula Iudæorum qui ſolent dicere, quòd ante iudicium mille annis celebretur reſurrectio. aperte his verbis oſtendens, quia mox vt celebrabitur reſurrectio celebrabitur & iudicium.

20 Dubitatur. Cum Dauid dicat non reſurgent impij in iudicio, quomodo dicit quòd reſurgent in iudicio? Reſ. S. Tho. in 4. ſen. diſ. 43. art. 1. quòd Pſalmi loquitur de reſurrectione ſpirituali qua impii non reſurgent in iudicio diſcuſſionis conſcientię. vt Gl. exponit, vel loquitur de impiis qui ſunt omnino infideles, qui non reſurgent, vt iudicentur, iam enim iudicati ſunt.

21 Dub. Cum dominus iudicet quomodo niniuite iudicabunt vel cõdemnabunt? Reſ. S. Th. 4. ſen. diſ. 47. q. 1. quòd non condẽnabunt poteſtate iudicii, ſed comparatione facti melioris? Require in communi Apoſtolorum. Ecce nos reliquimus omnia. dub. 18.

22 Dub. Quomodo intelligit, & ecce pluſquã Ionas hic? Reſ. Hier. ſuper Mat. q. hic aduerbium loci nõ pronomen intelligas. q. d. Ionas ſecundum. 70. interpretes triduo prædicauit. ego tanto tempore, ille Aſſiriis genti incredulę, ego Iudæis populo Dei, ille voce locutus eſt ſimplici nihil ſignorũ faciẽs. ego tanta faciens Beelzebub calumniam ſuſtineo.

23 Dub Quæ fuit hæc regina auſtri? Reſ. Hier. ſuper Mat. quòd fuit regina Saba. de qua in regum volumine & in Paralipomenon legimus quę per tantas difficultates gente ſua & Imperio derelictis venit in Iudæam ſapientiam audire Salomonis & ei multa munera obtulit. Et dicitur Auſtri quia ab illis regionibus venit auſter ventus.

24 Dub. Cur adduxit eam in exemplum? Reſp. Chry. ſuper Mat. quod illud plus fuit quã pri⁹. Ionas. n. ad illos abiit, regina autẽ auſtri non expectauit Salomonem ad ipſam ire, ſed ipſa ad eum acceſſit & mulier & barbara, & tantũ remota non mortem formidãs ſola cupiditate verborum ſapientum, quaſi dicat dominus ibi mulier aduenit, hic ego veni & ipſa quidem à finibus terræ ſurrexit. Ego autem ciuitates & caſtra circumeo. & illa quidem de arboribus & lignis diſputauit, ego autem de ineffabilibus myſteriis.

25 Dub. Quomodo intelligitur, & ecce pluſquam Salomon hic? Reſ. Beda quod in iſto loco. [hic non] pronomẽ, ſed aduerbium loci eſt & ſignificat. i. in præſentia inter vos conuerſatur qui incomparabiliter eſt Salomone præſtantior.

26 Dub. Quia ex hoc quod ſpiritus immundus redit videtur quod culpa prius per pœnitentiam dimiſſa redeat? Reſ. ſ. Tho. 3. par. q. 88. ar. 1. quòd Beda ſuper hoc loco dicit timẽdus eſt iſte verſiculus nec non exponendus, ne culpa quam in nobis extinctam credamus per incuriam nos vacantes opprimat, quæ verba debent intelligi non, quod culpa prius dimiſſa hominem opprimat per reditum reatus præteriti, ſed per iterationem actus.

27 Dub. Quis eſt ſpiritus immundus? Reſp. qđ ſecundum omnes expoſitores eſt Diabolus, qui eſt ſpiritus.

28 Dub. Cur dicitur immundus? Reſ quia perdidit pulchritudinem gratiæ Dei, & immunditia peccati deturpatus eſt.

29 Dub. A quo homine exiit Diabolus? Reſp. Lyra poſt Hierony. quòd ab homine. i. populo Iudæorum.

30 Dub. Quando exiuit ab ipſo populo? Reſp. qui ſupra. quòd quãdo lex data fuit quæ excludebat cultum Dæmonũ, & inducebat ad colendum vnum verum Deum, & quod ſic intelligatur de populo Iudæorum, patet ex hoc quod

ſub

ſubinfert. ſic erit & generationi huic peſſimę.

31 Dubi. Quomodo facta ſunt nouiſſima illius populi peiora prioribus? Reſp. Chryſoſ. ſuper Matth. quoniam in maiorem nequitiam exciderant nunc volendo occidere Chriſtum, qui eos purgare venerat quàm ante quando occidebant Prophetas eos redarguentes, quia grauius eſt occidere Chriſtum quàm Prophetas, propter hoc difficiliora paſſi ſunt, quoniã quæ Veſpaſiano & Tyto contigerunt multo grauiora fuerunt his quæ paſſi ſunt in Aegypto, & in Babylonæ, & ſub Antiocho.

32 Dub. Per quæ loca arida ambulat? Reſ. Remi. ſuper Mat. ꝙ loca arida appellat corda gentium ab omni humore ſalutarium aquarũ hoc eſt ſanctarum ſcripturarum & ſpiritualiũ donorum & ab infuſione ſancti ſpiritus aliena.

33 Dub. Quomodo quærebat requiem? Reſp. Lyra poſt Remig. quòd Diabolus ſperabat & putabat ſe perpetuam quietem poſſe habere in Gentili populo.

34 Dub. Quomodo non inuenit requiem in ipſo populo? Reſ. Remig. ſuper Matt. quoniã apparente Dei filio per myſterium incarnationis ſuæ gentilitas credidit, quæ cum domino credidiſſet, ille non inuento loco in nationibus dixit. Reuertar in domum meam &c.

35 Dub. in quam domum ſuam redijt? Reſ. Remig. vbi ſupra quòd in populum Iudæorum, quem ante dimiſerat. vt dub. 29. & 30.

36 Dub. Quomodo vacabat? Reſ. Ly. poſt Remigi. quòd vacabat templum Iudæorum, ex Chriſtum hoſpitem non habebat, & erat vacua fide & bonis operibus.

37 Dub. Quomodo erat ſcopis mundata? Reſ. qui ſupra ꝙ habebat Iudæi quandam exteriorem mundiciam & erat domus mundata, quia Dei & Angelorum præſidia non habebat.

38 Dub. Quibus erat ornata? Reſp. qui ſupra, ꝙ Iudæi ornari erant ſuperfluis adornationibus legis, & traditionibus Phariſæorum.

39 Dub. Quid intelligitur per illos. 7. ſpũs. ℞. Ly. ꝙ vniuerſitas vitiorũ. quia ante aduentum Chriſti fuerunt peccatis irretiti, ſed poſt aduẽtũ Chriſti obſtinati in peccato, & ꝑp ingratitudinis vitiũ fuerũt eorũ pctã quaſi duplicata.

40 Dubita. An nunc ille populus poſſideatur a pluribus ſpiritibus immundis quã ante? Reſp. Remig. ſuper Mat ꝙ multo nunc maiore Dæmonum numero poſſidentur blaſphemantes in ſynagogis ſui Chriſtum Ieſum quẽ in Aegypto poſſeſſi fuerunt ante legis notitiam, quia illud eſt venturum non credere, aliud nõ ſuſcepiſſe qui venerit.

41 Dub. Ad quid venerunt mater & fratres domini? Reſ. Theophi. ſuper Mat. ꝙ vt dicit Mar. 3. propinqui domini venerant tenere eum, tã quam in furiam verſum. Mater vero eius amoris compaſſione detenta venit ad ipſum.

42 Dub. De quo volebat ſibi loqui? Reſ. Chry. ſuper Mat. ꝙ fratres domini non habebant ſibi loqui. ſed hoc faciebant ex vana gloria.

43 Du. Cur dicit Euangeliſta (adhuc eo loquẽte?) Reſp. Aug. de conſenſu Euangeliſtarum dicens. quid eſt (adhuc.) niſi quando illud loquebatur.

44 Dub. Cur dici fratres domini eum nullos habuerit fratres, quia fuit vnigenitus Dei, & ſemper virginis? Reſ. S. Th. 3. par. q. 28. art. 3. ꝙ quidam ſicut Hiero. dicit ſuper Matth. fratres domini de alia vxore Ioſeph ſuſpicantur. nos autem fratres domini non filios Ioſeph, ſed conſobrinos ſaluatoris ſororis Mariæ matris domini filios intelligimus quę eſſe dicitur mater Iacobi minoris, & Ioſeph & Iudæ quos in alio euangelij loco fratres domini legimus appellatos. Nã quatuor modis in ſcripturis fratres dicuntur. ſ. natura, vt Eſau & Iacob. Gente, vt omnes Iudæi fratres inter ſe vocantur. Deut. 17. non poteris conſtituere ſuper te hominem alienum qui non ſit frater tuus. Cognatione ut qui ſunt de vna familia. Gen. 13. dicit Abraham ad Loth, non ſit rixa inter me & te, quoniam fratres ſumus affectu, & hoc duobus modis. ſ. in ſpãli, & ſic oẽs Chriſtiani fratres dñi, vt Saluator dicit Ioã. 20. Vade ad fratres meos, & in communi, quia omnes homines ex vno patre nati pari inter nos germanitate cõiungimur ſicut Malac. 2. dicit nun quid non vnus eſt pater omnium noſtrum.

45 Dub. Quomodo mater & frater ſtabant foris? R. ſp. ꝙ quia ipſe tunc loquebatur ad turbas in quadam domo, in qua hoſpitatus fuerat, vt patet Mat. 13. c. q poſt præmiſſa dicit ꝙ illo die exiens Ieſus de domo, ſedebat ſecus mare.

46 Dub. Cur ille dixit Ieſu, ecce foris ſtant? Reſp. Hiero. ſuper Mat. quòd videtur iſte qui nunciat non fortuitu, & ſimpliciter nunciare, ſed inſidias tendere vtrum ſpiritali operi carnem & ſanguinem præferat.

47 Dub. Cur non ingrediebantur domum? Reſpon. Chry. ſuper Mat. quòd propter reuerentiam de foris expectabant.

48 Dub. Quia videtur ꝙ dominus non magnā æſtimationem fecerit de matre dicens, quæ eſt mater mea? Reſ. Chry. ſuper Mat. ꝙ hoc nō dixit matrem & fratres omnino reprobando, ſed oſtendens ꝙ ſuper omnem cognationem temporalem oporret propriam animam præhonorare, neq; enim dixit, vade dic ei quod non eſt mater mea, ſed ad eum qui nunciauerat, extendit ſermonem, nec vt dicit hic Hilarius faſtidioſe de matre ſua ſenſiſſe exiſtimandus eſt cui in paſſione poſitus maxime ſolicitudinis tribuit affectum.

49 Dub. Cur diſcipulos matri & fratribus præponit? Reſ. Hier. ꝙ ideo fecit vt & nos in cōparatione dilectionis carni ſpiritum præferamus, nec maternum refutat obſequiū pietatis cuius præceptum eſt. Honora patrem tuū & matrem tuam, ſed patris ſe myſteriis vel affectibus amplius quā mĩnis debere demōſtrat.

50 Dub. Quomodo efficitur quis mater Chriſti? Reſ. Greg. in Homel. dicens. Sciendum nobis eſt, quia qui Chriſti frater vel ſoror eſt in credendo mater efficitur prædicando, quaſi. n. parit dominum qui cordi audientis infundit, & mater eius efficitur, ſi per eius vocem amor domini in proximi mente generatur.

51 Dub. Quia videtur ex verbis Chriſti dicentis. Quicunq; fecerit voluntatem patris mei. ꝙ mater & frater non faciebant voluntatem patris cæleſtis? Reſ. Teophi. ſuper Mat. ꝙ non negant matrem hoc dicit. Sed oſtendens ꝙ nō ſolū eſt digna honore pp hoc ꝙ genuit Chriſtum, ſed & propter omnem aliam virtutē, & Beda in Hom. dicit, ꝙ ſp virgo verbū Dei audiuit. & ſuper omnes mortales cuſtodiuit.

52 Dub. Quomodo Deus dicitur eſſe in cælis? Require feria 6. poſt Cineres. dub. 17.

53 Dubit. Quomodo Chriſtus poteſt haberet tot matres? Reſ. ꝙ ſolum habet vnam matrem carnalem quo ad generationem corporis, ſed poteſt habere plures ſpirituales quo ad generationem ſpirituale. Vnde Chry. dicit in Homel. multæ mulieres beatificauerunt ſanctam ſemper virginem illam, & eius vterū, & optauerunt tales fieri matres quid eſt igitur qd p h beat. Ecce latā vobis conſtituit viā, & licet nō mulieribus ſolū, ſed & viris fieri matrē dei.

ALLEGORICE.

Peccatores obſtinati figurātur p hiſtoriā huius Euangelij, maxime p r [Scribas & Phariſæos petentes ſignū] aliquod vltra ſacrā ſcripturā. ſicut diues in Inferno. Lu. 16. qui petebat vt aliqs ex mortuis reſurgeret pp fratres ſuos obſtinatos in pctis, & th dn̄s [non dat aliud ſignū, niſi Ionæ Prophetæ] q interpretatꝰ colūba, qa pctōr volēs ſimplicitatē & puritatē colūbæ poſſidere dēt ſtare in mari. ſ. pœnitētiæ [tribus diebus]. Prima die p cōtritionē. Scda p cōfeſſionē. Et tertia p ſatisfactionem, & hoc erit ſignū qd dimiſſa ſunt ei pctā ſua. Alias [viri niniuitæ]. i. hi q peccare deſiſtūt, vt pœnitētiā agant. [Et regina auſtri]. i. hi q p ſapientiā habitā a vero Salomone Chriſto deſerūt pctā [cōdēnabunt in iudicio]. i. eorū cōparatiōne cōdēnandos ſe demōſtrabūt ipſos induratos ī pctis. Et cū a quolibet hoīe p baptiſmū [exeat ſpūs immundus & ambulat p loca arida] ſ. iuſtorū nihil terrenæ humiditatis habētiū [qrēs reqē volendo in eis habitare, & nō inueniēs] pp reſiſtētiā eorū [reuertit tūc in domū ſuā] ſ. a qua p baptiſmū exiuit [& inuenit eā vacantē] ab oibus opibus p negligentiā [ſcopis mūdatā] ſ. a pctō originali p baptiſmū, [ornatā] ſimulatis virtutibus p hypocriſim. [Tunc aſſumit alios ſeptē ſpūs neqores ſe] ſ. Leuiathā q eſt rex ſuper oēs filios ſupbiæ. Io. 41. c. Māmona regē auarorū. Mat. 6. c. Nō poteſtis Deo ſeruire & Māmonæ. Aſmodeū principē luxuriæ. Tho. 3. Dæmō nomē Aſmodeus occiderat eos mox vt ingreſſi fuiſſent ad eā. ſ. luxuriā. Beelzebub ducē iuidorū. Luc. 11. In Beelzebub principe dæmoniorū eiicit dæmonia. Beelphegor Marchionem guloſitatis. Pſ. 105. initiati ſunt Beelphegor, & comederunt ſacrificia mortuorū. Baalberith comitem iræ. Iudi. 9. de phano Baalberith conduxit ſibi viro, & ſubdit. Miſit dn̄s ſpūm peſſimū inter Amalech & habitatores Sichē. Et Aſtaroth dūm accidiæ. 1. Reg. 7. c. Auferte Deos alienos de medio veſtri Baalim & Aſtaroth [& intrantes habitant ibi, & fiunt nouiſſima hominis illius] baptizati & negligenter agentis [peiora prioribus] quoniā negligenter operans in omne genus labitur peccatorum [& ita fiet generationi huic peſſime] obſtinatorum. [Mater autem & fratres Chriſti]. i. Iudæi, ex quibus proceſſit [foris ſtant]. ſ. extra fidem catholicam nolentes ingredi ad intellectum ſpiritualem ſacræ ſcripturæ, ſed ſolum attendentes ad literam quæ occidit, (quærentes loqui ſibi), ideſt Saluatorem futurum expectantes qui iam venit, & licet aliꝰ ex Iudæis ſit, tamen propter obſtinationem eorum, non introducuntur a domino, ſed ſolum illi (qui faciunt voluntatem

patris

patris eius credentes in Ieſum, Chriſtum filiũ eius quem miſit in mundum.

TROPOLOGICE.

Admonemur ex ſacro Euangelio vt dimiſſa curioſitate ſimpliciter credamus articulis fidei, quoniam qui inueſtigator fuerit maieſtatis opprimetur a gloria. Prou. 25. Quod ſi noluerimus acquieſcere his quæ ſunt fidei. [ſicut Scribæ & Phariſæi] & voluerimus [quærere ſignum] ideſt, miracula videre in veritate exemplo [Ionæ & reginæ auſtri] niſi egerimus pœnitentiam & ſapientiam amplexi fuerimus [in iudicio damnabimur, cum Chriſtus pluſquam Ionas, aut Salomon] prædicauerit, & docuerit cuius dictis ſimpliciter credere debemus. alias [immundus ſpiritus] qui nos in ſacro baptiſmate reliquit, [nec inuenit locũ] in aliis Chriſti fidelibus ad nos per baptiſmũ [mundatos & ornatos] curioſitatibus redibit, & deſtructo fundamento fidei faciet nos ruere in omne ſcelus, & fient nouiſſima noſtra peiora prioribus, propter infidelitatem, quàm ex ingratitudine incurrimus, & ipſam infidelitatem in ſeptem vitia capitalia incidemus, non credentes Deum eſſe, aut ipſum eſſe vltorem ſcelerum, & huiuſmodi. & ſic licet fuerimus aliquando per fidem, mater, & fratres Chriſti. [foris] tamen ſtabimus, i. extra eius fidem & Eccleſiam [quærentes ſibi loqui] quandoque in tribulationibus noſtris ipſum deprecãdo, nec obtinebimus, quoniam cum voluerimus eum audiendo [facere voluntatem patris ſui] ipſe quoque in interitu noſtro ridebit, & ſubſannabit cum nobis, quod timebamus euenerit, doceemur etiã quomodo effici debemus [fratres Chriſti] eius fidem cum operibus bonis amplectendo [& mater eius] ipſam aliis verbo & exemplo prædicando.

ANAGOGICE.

Pœnitentes ex verbis ſacri Euangelij eriguntur ad contemplandum, ne dum diuinam miſericordiam quæ eis ſuccurſum dedit, ſed & ſuperabundantem eius excellentiam donorũ, & dignitatum, vt eo [cum niniuitis & regina Auſtri in iudicio] ecũ aſſumat, & eos i magna cõſtãtia ſtare faciat aduerſus dæmones q eos anguſtiauerũt, & q nolebãt auferre labores eorũ [immũdũ ſpũm] in Inferno detrudẽdo, nec ipſi amplius [foris ſtabunt, ſed cũ matre & fratribus Chriſti] perpetua apud patrem, cuius voluntatem fecerunt fruentur felicitate.

FERIA V. POST PRIMAM Dominicam Quadrageſimæ.

Egreſſus Ieſus receſſit in partes Tyri. Mat. 15. c. Marci. 7. c.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno Chriſti 32. die 8. Maij in die veneris.

HISTORICE.

Ad Tyrios & Sydoneſq;, cum veniſſet dominus, Chananea mulier quædam voce magna Dauid natum compellens vt ſui miſereretur ſupplicabat, cum eius a dæmone filia horribiliter vexaretur quo nullum reſponſum dãte cum crebriores ederet voces, vt filiæ liberationem impetraret eius diſcipuli vt voto eius ſatisfaceret. [qm̃ vocibus magnis eos turbaret] deprecabantur, cum vero ꝙ ſolũ ad Iſrael oues deperditas miſſus fuiſſet reſpondiſſet ꝓpius ipſa accedens prona ipſum adorauit q̃dq; opẽ filiæ ferret humiliter depoſcebat, verum quia non recte actum eſſe panem quo liberi nutriri debent canibus vorandum dare cũ affirmaſſet Ieſus, ſagax mulier id q̃nq; fieri licere demonſtrauit cum & catelli ſub mẽſa micas cadentes dominis inutiles edant commẽdata autem dñs fide eius magna ipſius obtemperauit voluntati ſtatimq; priſtinæ data eius reddita eſt libertati.

1 VAria nunc dubia ſoluenda ſunt. Dubitatur. Vnde egreſſus eſt Ieſus? Reſp. quod vt habetur Matt. 14 venerant transfretando in Geneſareth in quo loco multa miracula fecerat, & multa opprobria, a Scribis & Phariſæis ſuſtinuit: quos de eorum ſuperſtitione redarguebat. ideo tanquam ab ingratis receſſit, & ſic ab illa patria egreſſus eſt, & venit in partes Tyri & Sydonis.

2 Dubita. Cum Tyri & Sydones eſſent Gentiles, & ipſe præcepit Apoſtolis ne in viã gentium irent. Mat. 10. c. cur ipſe contrarium facit illuc eundo? Reſp. Chryſ. ſuper Matt. ꝙ primo dicemus, quod non erat obnoxius præcepto, quod diſcipulis dederat. Secundo, quia neque vt prædicaturus abiit. Vnde Marcus dicit vbi ſupra, quod occultauit ſe ipſum.

3 Dub. Quæ terræ ſunt Tyrus & Sydon? Reſpond. Remigius ſuper Matthæum, quòd fuerunt ciuitates Gentilium. nam Tyrus Metropolis, fuerat Chananæorum. Sydon vero terminus Chananæorum reſpiciens ad Aquilonem.

4 Dub. Cur acceſſit ad tyrios & ſydoneos? Reſpon. Remigius vbi ſupra quod vt eos curaret, & idem dicit Hiero. vel vt huius mulieris filiam liberaret à dæmonio, quatenus per eius fidem ſcribarum & phariſæorum nequitiam condemnaret.

5 Dub. Qui ſunt Chananæi. Reſp. Lyr. quod fuerunt gentes quæ ante filios Iſrael habitauerunt in terra promiſſionis, nec vnquam per Iudæos potuerunt totaliter extirpari & de his erat iſta mulier Chananæa.

6 Dub. Quomodo vocabatur iſta Chananæa. Reſ. ꝙ nullibi reperitur eius proprium nomē.

7 Dub. de qua ciuitate erat. Reſp. quod vt habetur. Mar. 7. erat ſyrophenifſa .i. de villa quæ dicitur phenix prouinciæ Syriæ.

8 Dubit. Cur hæc Chananæa clamabat Reſp. Aug. de conſenſu euangeliſtarum ſoluendo repugnantiam quæ videtur eſſe inter. Matth. qui dixit hanc mulierem veniſſe ad Ieſum dum eſſet in via, & Marcū qui dixit ꝙ venit in domū in qua erat Ieſus, quod Matth. poſſet intelligi de domo tacuiſſe & eandē tñ rem commemoraſſe, ſed quoniam dicit diſcipulos domino ita ſuggeſſiſſe dimitte illā, quia clamat poſt nos, nihil videtur aliud ſignificare quam poſt ambulantem dominum mulierem iſtam deprecatoriam vocem miſiſſe. Intelligendū eſt ergo dixiſſe quidē Marcū ꝙ intrauerit vbi erat Ieſus cū eū prædixiſſet fuiſſe in domo, ſed quia Matthæus ait ꝙ nō reſpondit ei verbū dedit agnoſcere ꝙ tacuerunt ambo & in eo ſilentio egreſſum fuiſſe Ieſum de domo illa atque ita cætera cōtexuntur quæ iā in nullo diſcordant, & ita vides mulier ꝙ Ieſus non rñdit ei verbū in domo iuit poſt eū clamando vt audiret illam.

9 Dub. Cur non dixit miſerere filiæ meæ, ſed miſerere mei? Reſp. gl. ꝙ dolor filiæ eſt dolor matris, & ita dixit miſerere mei, quoniam patiebatur propter dolorem filiæ.

10 Dub. Cur non rogauit vt ſanaret filiā eius? Reſp gl. ꝙ enarrando dolorem filiæ implicite rogabat vt eam liberaret, quoniam vulnera detegebat modico. Marcus autem dicit eam rogaſſe vt dæmonem eijceret à filia.

11 Dubit. Cur dicit male vexatur a dæmonio? Reſp. ꝙ dicendo male vexatur. oſtendit magnitudinem mali, & dicendo a dæmonio oſtendit qualitatem.

12 Dubita. Cur vocat eum dominum & filium Dauid? Reſp. gl. ꝙ magna fuit fides huius mulieris, quoniam dum dominum vocat credit eum eſſe deum. dum vero filium Dauid credit eſſe hominem. & ita credit eum verum Deum & verum hominem.

13 Dub. Cur Chriſtus qui eſt tantum miſericors non reſpondet ei verbum? Reſp. Hiero. ſuper Matth. ꝙ hoc non fecit ex ſuperbia ſeu ex crudelitate, licet ne ipſe ſuæ ſententię videretur contrarius per quā mſerat dicens in viam gentiū ne abieritis. nolebat enim occaſionem calūniantibus dare, & ſm glo. hoc fecit vt patientiā & perſeuerantiā nobis mulieris oſtenderet. & vt diſcipulos ad miſericordiā flecteret.

14 Dubit. Cum ipſa non requiſierit diſcipulos vt pro ea orarent. cur orant? Reſp. ꝙ vt colligitur. ex Augu. de quæſtionibus euangeliſtarum ipſa voces deprecatorias emittebat ad diſcipulos ad quos primo voluerat accedere, ſed primo acceſſit ad Chriſtum, & videns ꝙ non reſpondit ei verbum tunc conuerſa eſt ad diſcipulos vt pro ea rogarent, quod notatur cum dicitur, quia clamat poſt nos.

15 Dub. Cur diſcipuli dicunt dimitte eam? Reſpon. Chryſo. ſuper Matt. quod non fuerunt auſi dicere da ei hanc gratiam. ſed dimitte eam ſicut nos cum volumus alieni perſuadere multoties contraria dicimus vel vt colligitur ex glo. interlineari. dimitte eam, ſcilicet quam tenes non exaudiendo. quaſi dicerent, ſi exaudis recedet quam tenes non exaudiendo.

16 Du. Cum Chriſtus venerit pro ſalute totius generis humani, cur dicit non ſum miſſus niſi ad oues Iſrael. Reſp. S. Vincent. in ſermone. ꝙ de aduētu Chriſti poſſumus loqui dupliciter. Vno modo quārum ad redemptionem vniuerſalem & ſic Chriſtus venit redimere non ſolū Iudæos, ſed & oēs gētes quām tñ in ipſo fuit, quia pro oībus ſoluit preciū licet aliquid nolit redimi ex culpa ſua. Alio mō quantū ad corporalē viſitationē, & ad prædicandū & ad miracula faciendū, & ſic nō venit niſi ad oues domus Iſrael, qm̄ ſolū in terra promiſſionis erat veturus. Et ſicut Hier. dicit ſuper Matthæum. Non hoc dicit quin & ad gentes miſſus ſit, ſed quod primum ad Iſrael miſſus eſt.

17 Dub. Cum Eſa. 49. dicatur dedi te in lucem gentium. videtur ꝙ Chriſtus ēt debuerit prædicare & gētilibus. Reſ. S. Th. 3. par. q. 42. ar. 1. ꝙ Chriſtus fuit lumē gentiū ꝑ prædicationē & ēt ſalus earū nō quidē ꝑ ſuā propriam, ſed diſcipulorum quos miſit gentibus prædicare.

18 Dubit. Cur Chriſtus primo prædicauit Iudæis per ſe & ꝑ apoſtolos ſuos quām gētibus?

Reſp.

Reſp. S. Th. vbi ſupra, quod hoc fecit propter tria. Primo vt oſtenderet per ſuum aduentum impleri promiſſiones antiquus factas Iudęis, non aũt gentilibus. Secundo vt eius aduentus oſtẽderetur eſſe à deo, & ideo quia Iudęi erãt proximiores deo per fidem debitus ordo exigebat, quòd doctrina dei eis primo proponeretur & per eos tranſmitteretur ad gentiles. Tertio vt auferret Iudęis calumniandi materiam, vt dicit Hiero. ſuper Matthæum, ne ipſi iuſtam heberent excuſationem dicentes ideo ſe dominum eieciſſe, quia ad gentes & ſamaritanos apoſtolos miſerat.

19 Du. Cur poſt reſurrectionẽ ſuam miſit apoſtolos ad prędicandum gentibus? Reſp. S. Th. vbi ſupra quoniam per crucis victoriã meruit Xp̃s poteſtatẽ & dominiũ ſuper gẽtes. vt dicitur ad Philip. 2. quia factus eſt obediẽs vſque ad mortem crucis, deus exaltauit illum, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, & omnis lingua ei confiteatur.

20 Du. Quia cũ Chriſtus prædicauerit ſamaritanę & chananeę, videtur ꝙ etiã debuerit p̄dicare alijs gentibus & populis cum inſtructio multorum præualeat inſtructioni vnius vel paucorum? Reſp. S. Tho. vbi ſupra quod ſicut Xp̃s non debuit à principio indifferẽter gẽtibus ſuã doctrinã communicare vt Iudæis tãquam primogenito populo ordo debitus obſeruaret, ita ẽt non debuit gentiles omnino rẽpellere ne ſpes ſalutis eis præcluderetur, & propter hoc aliqui gentilium particulariter ſunt admiſſi propter excellentiam fidei & deuotionis eorum.

21 Du. Cur Iudæos appellat oues? Reſp. quia ſic vocantur in ſacra ſcriptura. pſal. 94. populus eius & oues paſcuę eius. & 2. Reg. 24. Dauid dixit, ego ſum qui peccaui, iſti qui oues ſunt quid fecerunt?

22 Du. Quomodo iſtę oues perierãt? Reſp. Rodulphus de vita Chriſti. ꝙ perierant per infidelitatem à deo recedentes.

23 Du. Quomodo hæc mulier adorauit Chriſtum? Reſp. Lyra poſt Hie. ꝙ adorauit eũ adoratione latriæ quę ſoli deo debetur. Vnde idẽ Hiero. ſup Matt. dicit, Primo vocat eũ filiũ Dauid, & poſt dñm, & ad extremũ adorauit eũ.

24 Dub. Cur non dixit impetra liberationẽ filiæ meæ, ſed dixit adiuua me? Reſp. Chryſo. ſuper Matth. ꝙ non dixit roga. vel deprecare deũ, ſed domine adiuua me. q. d. Tu qui es dominus & deus, potes ſanare, abſque precibus

25. Dubi. Quomodo intelligitur nõ eſt bonum ſumere panem filiorum &c. Reſp. Glo. ꝙ filij ſunt Iudæi generati & nutriti ſub cultu vnius dei per legem. Panis eſt euangelium miracula & alia quæ ad ſalutem noſtram pertinent. Canes autem vt dicit Rabanus gentiles dicuntur propter idololatriam qui eſui ſanguinis dediti & cadaueribus mortuorum vertuntur in rabiem.

26 Du. Cur non eſt bonum ſumere panẽ &c? Reſp. Glo. quod non eſt conueniẽs vt ea q̃ pertinent ad ſalutẽ Iudæorũ auferãtur ab ipſis q ſunt filij, & dẽtur gentilibus q ſunt canes donec repudient, & hoc vniuerſaliter.

27 Dub. Cur mulier non fuit contriſtata cum vocauit eũ canem? Reſp. Chry. & Hier. ſuper Matthæum. quod hoc peruenit ex prudentia & maxima humilitate, nam neque contradicere auſa eſt, neque triſtata in aliorum laudibus neque moleſtata in proprio vitio, quinimo reſpondit patienter ad omnia. Ille dicit non eſt bonum, hæc reſpondit vtique domine ipſe Iudæos filios vocat. Hæc autem dominos ipſe canem nominauit hæc aũt nõ ſe canibus ſed catulis comparat & opus canis abiecit, acſi dicat canis ſum non aliena canem me dicis, ergo nutri me vt canem, non poſſum relinquere menſam domini mei. Chriſtus dicit de pane ipſa fatetur, ſed ad minus habeat micam cadentem, quæ non apponeretur dominis.

28 Du. Cur Chriſtus tantum differebat liberare eius filiam? Reſp. Chry. ſuper Matt. quoniã præſciebat eam Chriſtus talia dicturam, nec occultare volebat tantam mulieris virtutem.

29 Du. Videtur quod mulier mẽtiat quia Xp̃s qui non põt mentiri, dicit non eſt bonũ, & ipſa cõtradicit cũ dicit vtique? Reſp. Lyra ꝙ nõ eſt cõtradictio, quia intelligũtur reſpectu diuerſorũ vtriuſque verba. Nã Chriſtus dicit nõ eſt bonum ſumere vniuerſaliter panẽ filiorũ, & mulier reſpondit vtique particulariter propter meam deuotionem. Præterea Chriſtus loquit de pane. ipſa reſpõdet de micis panis.

30 Dub. Cur dominus laudat chananeam præſentem, cum Eccl. 11. dicatur. ante mortem ne laudens hominem quenquam? Reſp. San. Tho. 2. 2. q. 115. ar. 1. quod laudare hominem ne in tribulationibus deficiet vel vt in bono proficere ſtudeat hoc pertinet ad virtutem, ſed laudare aliquem de malo per adulationem., uel ſi timeatur ne ex hac laude ad ina-

nem gloriam prouocetur hoc eſſet peccatum. Modo Chriſtus laudauit hāc mulierem vt conſolaretur in ſuis tribulationibus, & vt proficeret in bono incepto. & vt alij imitarentur ſuas virtutes.

31 Dubitat. An fides poſſit eſſe maior in vno quàm in alio? Reſp. S. Tho. 2.2 q.5 ar.4. q fides magna vel parua ex duobus attendi pōt. Vno modo ex obiecto, videlicet ex parte eius quod creditur. Alio modo ſm participationē ſubiecti. ſ. intellectus & volūtatis à quib. actus fidei procedit. Et primo modo obiectum fidei pōt dupliciter conſiderari: Vno modo ſm formalem rationē & iſto modo formale obiectū fidei quod proponitur credendum eſt vnum & ſimplex, ſcilicet veritas prima, & iſto modo fides nō eſt maior in vno quàm in alio nec diuerſificatur in credentibus, ſed eſt vna ſpecie in omnibus. Alio modo ſm ea quæ materialiter credenda proponuntur & cū talia ſint plura, & poſſint accipi magis vel minus explicite, ſecundum hoc vnus homo poteſt plura explicite credere quàm alius, & ita in vno pōt eſſe maior fides quàm in alio ſecundum maiorem fidei explicationem. Si vero fides cōſideretur ſecundum participationem ſubiecti cū procedit ex intellectu & voluntate pōt dici maior in vno quàm in alio ex parte intellectus propter maiorē certitudinem & firmitatem, & ēt ex parte voluntatis propter maiorem promptitudinem & deuotionem vel confidentiam. Et iſto modo fuit magna fides in Chananæa.

32 Dub. Cur dixit Ieſus fiat tibi ſicut vis? Ref. Chry. ſuper Mat. dicens. Hanc mulierem non parum intuliſſe in filiæ medicinam, id eſt magna cauſa fuit q filia ſanaretur propter eius fidem, & propter hoc dominus non dixit ſana ſit filia tua. ſed fiat tibi ſicut vis, vt ſcias quoniam ſimpliciter loquebatur, & non adulationis, ſed multæ fidei erant verba eius.

33 Dub. Cur ad preces diſcipulorum non ſanauit filiam? Reſp. Chryſo. ſuper Mat. dicens. intende autem qualiter apoſtolis non impetrantibus impetrat ipſa, tam magna quidē eſt inſtantia orationis, etenim pro noſtris noxij nobis vult magis rogari quā ab alijs pro nobis.

34 Dubit. Quomodo & qualiter impugnentur homines a dæmonibus & alia huiuſmodi. require dominica 3. quadrageſimæ.

ALLEGORICE.

[Chananæa mulier] ſignificat *ſanctam* eccleſiam de gentibus congregatam, nam [Ieſus veniens in finib. Tyri & Sydonis] ſignificat q quandoq; relicturus erat Iudæos & tranſiturus ad gētes [& mulier] .i. populus gentilium [egreſſa eſt a finibus ſuis] qn̄ ſancta eccleſiā receſſit a priſtinis erroribus gētiliū [filia] autem ſunt animæ fideliū credentiū quæ [male uexabantur a dæmonibus] ignorātes creatorem & adorantes lapidē & licet [clamarent] ſ. cupientes ſcire ueritatē naturali inſtinctu. Tamē [dn̄s non reſpondit eis uerbum] .i. non dedit eis legē ſicut Iudæis ex quibus poſt natus eſt. Et licet multi ꝓphetæ deprecati fuerint dn̄m prædicantes conuerſionē Gentiliū, tn̄ [reſpondit eis q non erat miſſus niſi ad oues quæ perierant domus Iſrael] .i. illi populo peculiari primo ſubueniendū erat, & cum ipſi Gētiles propria uirtute nō poſſent erui ab idololatria naturali inſtinctu petebāt, ut deus eos qn̄q; adiuuaret cum ſuæ creaturæ eſſent [& reſpondit non eſſe bonum ſumere panem] .i. ſanctā ſcripturam in qua continebatur lex Iudæorū [filiorum] .i. patriarcharū & prophetarū qui erant tunc tp̄i [& mittere canibus] .i. infidelib. tanquam margaritas porcis. Ipſa aūt gentilitas dixit (utiq;) hoc poſſe fieri, ut [catelli] .i. conuerſi ad fidē qui erāt filij canum. i. infidelium [comedant ſub menſa micas] .i. humiliari diuina præcepta percipiant & non panem. ſ. totam legem moſaycam, nec cruſtas panis .ī. ſuperficiē literæ quæ occidit, [ſed micas] id eſt ſpiritualem ſenſum in quo proficere ualeant [quæ cadunt de menſa dominorū ſuorū] .i. de intellectu Iudæorum qui tunc erant quo ad alios cū ſeruirent deo cui ſeruire regnare eſt, & tamen nunc mereretur audire ſancta eccleſia de gentibus congregata [magna eſt fides tua] quia illi crediderunt Chriſtum uenturum tu credis ipſum iam ueniſſe illi deliquerunt fidem patrum quæ in te tranſlata eſt. Illi interfecerunt primogenitum cuius erat hæreditas, tu te ſibi proſternis & ipſum adoras, illi defecerunt, tu perſeueras uſque in finem mundi. [Ideo magna eſt fides tua] quia alias fuiſti canis nunc effectus es filius cum audias [fides tua te ſaluum fecit,] id eſt ex cane filium reddidit. illi ex filijs canes effecti ſunt quoniam Chriſtū circundederunt canes multi. Et ita [ex illa hora] paſſionis Xp̄i [ſanata ē filia] .i. fideles ex gentibus credētes quia tūc incępit ſalus eorū.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex hoc euangelio ut in neceſſitatibus & anguſtijs non ad diuinos & incanta

ſores recurramus ſed ad oĩpotentem deũ exẽplo huius chananeæ & tũc[deus tráſibit p fines Tyri.]ideſt, anguſtię [Et ſydonis]quæ interpretatur commotio quia tãdem ſuoueniet anguſtijs cõtra nos cõmotis[& ſic mulier chananea,]id eſt, aĩa noſtra quæ poſſidet corpus, [à finibus]illarum paſſionum[egreſſa]clamet ad dominum vt ſui miſereatur affectũ eidem demonſtrando. & licet [non reſpondeat verbum].i. non ita cito votum adimpleat ſcd̃m cõſiliũ Iob.5.c. Voca ſi eſt qui tibi reſpõdeat & ad aliquem ſanctorũ conuertere. Sicut hæc mulier ad apoſtolos cõuerſa eſt, & ipſi orabũt pro ea, vt dominus ad impleat petitioné eius. Et ſi fortaſſis anima cogitet[ꝙ non eſt miſſus niſi ad oues quę perierũt domus ſuę.]id eſt, ꝙ non exaudit peccatores. non propter hoc deſiſtat ſed humilietur ſub manibus dei ipſum deuotiſſime adorando, & eius adiutorium implorando & ſolum vnam micam ſuę gratię poſtulando, vt ab anguſtijs liberari valeat. Et licet peccando canis fuerit reuertendo ad vomitum, tamen pœnitendo ſatisfaciat, & numero filiorum adiungatur, & tunc[ex magna fide.] fiet ſibi quod voluerit.

ANAGOGICE.

Eleuamur ex ſacro euangelio in contéplationem abundantis miſericordię dei q̃ omnia eius opera excedit qui pertrãſit per fines Tyri & Sydonis propitius exiſtendo oĩbus anguſtijs ex noſtris delictis inſlictis, quoniã propiciatur oĩbus iniqtatibus noſtris & liuore ſuo ſanat oẽs infirmitates noſtras & facit nos poſſidere regnum à conſtitutione mũdi præparatum, & licet ſolum innocentes diligere deberet, tamen diligit omnia quæ ſunt & nihil odit eorum quæ fecit. ſed à ſanctis pro nobis interpellatus panem angelorum nobis contribuit, & deſideria noſtra in bonis complet, vt quod recte volumus fiat nobis.

FERIA V. POST I. DOMI. XL. ſecundum vſum prædicatorum.

Dicebat Ieſus ad eos qui crediderunt ei Iudæos. Ioan.8.cap.

Hæc verba dicit dominus anno ætatis ſuæ. 32.die.22.Septembris.

HISTORICE.

Iudæis ad Chriſtum conuerſis minime in fide firmis pſuadebat dominus vt ſtabiles, quatenus eius veri efficerentur diſcipuli ſtarent, ipſi nanque libertate maternali eleuabantur, quoniam Sarrę quæ libera fuerat filij eſſent & non Agar ancillæ, ſperabantque benedictiones p Iſaac promiſſas nullis bonis præcedentibus operibus cõſeq poſſe. q falſum demõſtrans dñs illam vere nõ perfectã fore libertatem aiebat, vt in veritatis cognitione optimi quæ exiſtere libertatẽ, q̃ eos veraciter liberos efficeret, cum vero ſe liberos iactarent, cum Abrahæ geniti forent ſemine & quidẽ ex libera nec vnquã[mentiẽtes]alicui famulatos eſſe[cum tamen in Aegypto & in babylonę durisſimis paruiſſent imperijs, tũc quoque romanis ſubiecti legibus tributa perſoluerent]dominus ſeruos omnes qui peccarent edocuit eſſe, nec eos in domo in æternum permanſuros, ſed filium qui ſi eos libertate donaret liberi vere eſſent, inaniter quolibet gloriátes ꝙ Abrahæ nobiliſſimi patris diuini nominis inuocatoris & cultoris nati eſſent redarguit, ꝙ nõ operibus imitarẽtur Abrahã quãquã ex eo orti carnali propagatione forent, cũ eũ qui annunciaret eis quòd apud patrem viderat veritatem neci tradere quærerent qd̃ ab Abrahã longe fuit, [ſed ipſi non Abrahæ opera]verũ patris eorum dæmonis perpetrarant. illis ſiquidem ſe deum cui relictis idolis deſeruirẽt patrem habere aſſerentibus nec ſe ex fornicatione genitos gloriantibus reſpondit, æquidẽ eos ſi deo nati forent eius debere diligere filium ab eo deſtinatum, cuius tamen ſermo cũ cœleſtia patris loqueretur nequaquam ab eis carnalia optantibus agnoſcebatur. ipſos vero diabolum eorum imitari parentẽ qui inuidia ductus ab initio hominẽ occidit, cũ ęmulatione eum interficere conantur. publice quoque mentientes ipſum criminãtur diabolum mendacem mẽdacijs progenitorem inſequentes. qui ea quod veritatem abiecit non diu permanſit ſed demerſus eſt ipſi etiam ei veritaté docenti nedum in credulitate detinentur, ſed & eius extinctioni laborant.

1 SOlito more dubia diſſoluam. Dubi. Cur dominus ſolum Iudæis credentibus ſibi loquitur & non alijs? Reſp. quoniam non credentes non immorabantur eius verbis, ſed cum eis fidem dediſſent tunc audiebant eum.

2 Dubitatur. Cur dicit ſi vos manſeritis? Reſpond. Auguſt. ſuper Ioann. quia dominus ſciebat quòd crediderant quidem, ſed non permanſerunt.

Dub.

3 Dub. Cur dicit vere diſcipuli mei eritis cũ omnes ei credentes eius eſſent veri diſcipuli? R. ſ. San. Tho. in de uirtutibus in communi, q. 2. ar. 12. q ſicut Aug. dicit exponens illud Io. 10. c. Oues meæ vocem meam audiunt, quod eſt quædam vox Chriſti quam nullus audit niſi ſit vox ouis eius per prædeſtinationem. hæc ſcilicet vox qui perſeuerauerit in finem, hic ſaluus erit, & per hunc modum intelligitur, q qui non permanet in ſermone Chriſti non eſt vere diſcipulus. quia perſeuerare ab eo efficaciter non didicit, poteſt tamen eſſe diſcipulus ad tempus quantum ad temporalem dilectionem dei & proximi.

4 Dub. Cum iam cognouiſſent veritatem ipſi credendo. cur dicit & cognoſcens veritatem? Reſp. Auguſt. ſuper Ioan. quòd hæc dominus dicit quaſi diceret, quia nunc credentes eſtis manendo videntes eritis, non enim quia cognouerant crediderunt, ſed vt cognoſcerẽt crediderunt, quid enim eſt fides niſi credere quod non vides veritas eſt quòd credidiſti videre, ſi ergo permaneatur in eo quod creditur peruenitur ad id quod videatur, vt ſcilicet contemplemur ipſam veritatem ſicuti eſt non per verba ſonantia, ſed per lucem ſplendentem.

5 Dub. Ad quid valet cognitio veritatis? Reſ. Aug. de verbis domini, q ad id quod dominus ſubiungit. ſcilicet q veritas liberabit vos. q. d. ſi non delectat veritas delectat libertas.

6 Dub. Quid eſt liberari? Reſ. Aug vbi ſupra. quod liberari proprie dicitur liberũ fieri. quo modo ſanari ſanum fieri. hoc in verbo græco planius eſt, nam in conſuetudine latina maxime in eo conſueuimus audire hoc verbum. vt quicunque liberatur intelligatur pericula euadere moleſtijs carere.

7 Dub. A quibus liberat veritas? Reſ. Theop. ſuper Ioan. quod ſicut ſupra infidelibus ait in peccatis veſtris moriemini ſic manentibus in fide abſolutionem annuntiat peccatorum. & Auguſt. in 4. de trinit. ait vnde liberabit niſi a morte, & a corruptione, a mutabilitate veritas quippe immortalis, incorrupta incommutabilis permanet. vera autem incommutabilitas eſt ipſa æternitas.

8 Dub. Cum dominus dixit veritas liberabit vos: cur non reſponderunt nũquid lex eſt mendacium & cognitio noſtra? Reſ. Chryſoſtom. ſuper Matt. quod nullum horum eis cura erat, ſed de mundanis rebus dolent. nõ enim aliam ſeruitutem nouerant niſi mundanam reſpondentes ſemen Abrahæ ſumus nemini ſeruiuimus vnquam, quaſi dicerent eos qui de genere ſunt Abrahæ qui ſunt ingenui non oportebat ſeruos vocare. nunquam enim ſeruiuimus.

9 Dubit. An vnquam Iudæi alicui ſeruierint? Reſp. Lyra. poſt Augu. q Ioſeph fuit venundatus in Aegypto. prophetæ ſancti in captiuitatem inducti Deus quoque imputat eis q eos adduxit de domo ſeruitutis & liberauit. quomodo ergo liberauit ſi nemini ſeruierũt, imo etiam ipſi qui loquebantur, ſoluebant tributa romanis.

10 Dub. Quid ſignificat amen, require dominica 1. aduentus. erunt ſigna. dub. 21.

11 Dubi. Cur nullus euangeliſtarum tranſtulit amen? Reſp. Auguſt. ſuper Ioan. quod amen interpretatur verum & tamen non eſt interpretatum. nec græcus hoc interpres auſus eſt facere vel latinus. nam hoc verbum amen Hebræum eſt. Non eſt autem interpretatum vt honorem haberet velamento ſecreti. non vt eſſet ligatum, ſed ne viſeſceret nudatum. vide dominica prima aduentus. Erunt ſigna. dub. 22.

12 Dubitatur. Cur dicit & reduplicat amen? Reſp. Aug. vbi ſupra. q amen quodammodo ſi dici fas eſt iuratio eius eſt, & inquantum commendatũ ſit ex eius geminatione cognoſcitur: uerũ dico uobis dicit ueritas. qui utique & ſi diceret. verũ dico, mẽtiri omnino nõ poſſet. tamen inculcat, dormientes quodam modo excitat, contemni non uult q dicit his inquit Iudæus græcus diues pauper imperator, & mẽdicus ſi facit peccatum ſeruus eſt peccati. vide dominica 1. aduentus. erunt ſigna. dub. 23.

13 Dubi. Quomodo faciens peccatum eſt ſeruus peccati cum operans ſit dominus ſui operis? Reſp. S. Thom. 3. par. q. 48. ar. 4. quod per peccatũ homo dupliciter obligatur, & primo quidem ſeruitute peccati, ut habetur. 2 Petri. 2. à quo quis ſuperatus, eſt huic & ſeruus additus eſt, quia igitur hominem diabolus ſuperat per peccatum diaboli ſeruituti homo adijcitur ſecundo quantum ad pœnæ reatum qua homo peccans obligatur ſecundum dei iuſtitiam. & hæc ſeruitus quædã eſt ad ſeruitutem quidẽ pertinet q aliquis patiatur qd non vult cum liberi hominis ſit uti ſeipſo ut uult. & Greg. 4. mora. ait. quiſquis ſe prauo deſiderio ſubijcit iniquitatis domino dudum libera mentis colla ſupponit, & idem. 25. moralium.

lium. quanto autem aliqui liberius peragunt peruerſa quæ uolunt, tanto eius ſeruitio obnoxius obligantur.

14 Dub. cum opera illos ſequuntur illos, uidetur quod peccatum maneat in æternum cum peccatore, & ita ſeruus manet in æterno. Reſ. Aug. ſuper Ioan. dicens quod ſeruus peccator eſt, domus uero eſt eccleſia, ideo peccatores non manent in eccleſia in æternū, & licet plures peccatores intrent eccleſiam tamen non poſt manent. nec dicit non eſt in domo ſed non manet in domo.

15 Dub. Cum multi patres expellant filios a dombus ſuis, uidetur quod non ſit vniuerſaliter uerum ꝙ filius manet in domo in æternum. Reſp. Aug. ſuper Ioan. ꝙ hic accipitur filius non abſolute pro quocunque filio ſed pro filio dei qui manet in domo dei in æternum.

16 Dubita. nunquid poſſunt eſſe uere liberi niſi per filium liberentur. Reſp. Augu. ſuper Ioan. ꝙ a peccato nō poſſunt aliqui liberari niſi ab eo, qui uenit ſine peccato & factus eſt ſacrificium ſine peccato, & iſte eſt Chriſtus filius Dei, qui eſt mediator dei & hominum.

17 Dubita. cum non ſit homo qui non peccet, & ſic ſit ſeruus peccati, videtur ꝙ nullus homo maneat in domo dei in æternum? Reſp. Aug. ſuper Ioan. ſi nullus erit ibi ſeruus quis ibi erit. quis gloriabitur mūdum ſe eſſe a peccato multum nos terruit, ſed adiungit filius autem manet in æternum. ergo ſolus in domo ſua erit Chriſtus? an forte in hoc quod dicit filius caput & corpus eſt. Non enim ſine cauſa terruit & ſpem dedit terruit ne peccatū amaremus ſpem dedit ne de peccati abſolutione diffideremus. hæc eſt ergo ſpes noſtra ut a libero liberemur ipſe enim precium dedit nō argētum, ſed ſanguinē ſuū, & propter hoc ſubditur. ſi filius vos liberauit uere liberi eritis.

18 Dubi. A quibus liberabit filius? Reſp. ꝙ ab his a quibus liberat veritas. require. dub. 7.

19 Dubi. Cum ante Chriſtum multi fuerint liberati a peccato quomodo uerum eſt ꝙ ſolus Chriſtus liberat? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 49. ar. 2. ꝙ præparatum eſt homini remediū ex paſſione Chriſti quo ſe poteſt tueri contra hoſtis impugnationes ne deducatur in interitū mortis æternæ & quicunque ante paſſionem Chriſti diabolo reſiſtebant per fidē paſſionis Chriſti hoc facere poterant licet paſſione Chriſti nondum peracta, quantum autem ad aliquid nullus poterat diaboli manus euadere. ut. ſ. non deſcenderet in infernum & ſic non habebat ueram libertatem a quo poſt paſſionē Chriſti ſe poſſunt homines eius uirtute tueri.

20 Dubitatur. Cur filij Abrahæ & non alij dicebantur liberi. require ſupra poſt hiſtoricé.

21 Dub. quomodo nouerat quod uolebant eū interficere. Reſp. quoniam ut Io. 7. dicit principes & pharisæi miſerunt miniſtros ut apprehenderent Ieſum, ſed non apprehenderūt eum, unde & redarguti fuerant a pontificibus & pharisæis, & non reſponderunt quod nunquam ſic locutus eſt homo ſicut hic loquitur.

22 Du. Cur dicit ſermo meus non capit in uobis, & non potius nō capitis ſermonem meū? Reſp. Aug. ſuper Ioannem exponendo. i. non capit in cor ueſtrum, quia non recipitur a corde ueſtro ſic eſt enim ſermo dei fidelibus tanquam piſci hamus tunc capit quando capitur, nec ſit iniuria illis, qui capiuntur ad ſalutem quippe non ad pernicicm capiuntur.

23 Dubi. Quia uidetur ꝙ filius ex ſe ſit ignorans quia dicit, quod uidit apud patrem Ioquitur? Reſp. S Tho. 3. par. q. 42. ar. 6 ꝙ in demonſtratione patris & auditione ſeu uiſione filij non intelligitur niſi ꝙ pater comunicat ſcientiam filio ſicut & eſſentiam, & ad id poteſt referri mandatum patris per hoc quod ab æterno ſcientiam & uoluntatem agendorum eum generando. uel potius referēdum eſt ad Chriſtum ſecundum humanam naturam.

24 Dubitat. Si ſciebat eos eſſe filios Abrahæ quod malum erat ſi opera Abrahæ patris eorum facerent? Reſp. Orige. ſuper Io. quod adhuc non nominat patrem ipſorum, licet paulo ſuperius Abraham commemorauit, ſed dictorus eſt alterum patrem eorum. ſ. diabolum cuius filij erant inquantum mali erant, malū ergo quod faciunt dominus eis obiurgat & corripit.

25 Dub. Cur dixerunt iudæi pater noſter abraham eſt? Reſp. Aug. ſuper Ioan. quaſi diceret, quid tu dicturus es contra abraham. uidebant enim eum prouocate vt aliquid mali diceret de abraham & eſſet eis occaſio faciendi quod cogitabant.

26 Dubit. Cur dominus dicit ſi filij Abrahæ eſtis opera Abrahæ facite? Reſp. Augu. ſuper Ioan. ꝙ ex hoc non negat eorum Origenem ex Abraham, ſed facta condemnat caro eorum ex illo erat ſed uita non erat.

27 Dubi. quia cum inter opera Abrahæ ſit qd ingreſſus eſt ad ancillam. & in ſenectute duxit alia

alias vxores non videtur dominum benedixiſſe opera Abrahæ facite? Reſp. Orig. ſuper Io. dicens puto quod hoc dictum æquipollet ei quod eſt contra opera Abrahæ, facite vt tamē ex hiſtoria Abrahæ allegoricè ſumpta opera eius ſpiritualiter proſequamur neque tantum oportet eum qui vult eſſe filius Abrahæ adire ancillarum coniugia nec poſt obitū coniugis in ſenectute aliam ducere coniugem.

28 Dub. Cur cum dixit quæritis me interficere hic addit hominem qui vera locutus ſum vobis? Reſp. Orig ſuper Ioan. dicens quod hoc dixit. q. d. non dico filium nō dico verbum, quia non moritur verbum hoc dico, quia quòd videtis poteſtis occidere, & quem non videtis offendere.

29 Dubita Propter quam veritatem volebant eum interficere? Reſpon. Chryſo. ſuper Matth. propter hanc, quod eſt patri æqualis, propter hoc enim Iudæi quærebant eum interficere.

30 Dubitat. Quomodo audiuit hanc veritatem a deo? Reſpon. Alcuinus ſuper Ioannem, quia ipſe qui eſt ueritas genitus a deo patre erat. Audire enim nihil aliud eſt quam eſſe a patre.

31 Dubit. Cur dicit hoc Abraham non fecit, tempore Abraham Chriſtus nondum erat natus? Reſpon. Orig. ſuper Ioannem quòd in temporibus Abrahæ natus fuerat homo qui quā audierat à domino ueritatem dicebat, non tamen quæſitus eſt ab Abraham vt eum occiderer. Et ſcias ꝙ ſpiritualis aduentus Ieſu nullo tempore defuit ſanctis. Ex hoc igitur comprehendendo omnem hominem qui poſt regenerationem & cæteras apud ſe factas diuinitus gratias peccat denuo crucifigit dei filium proprijs reatibus in quos redit, ſed hęc Abraham non fecit.

32 Dubitatur. Cur dicit uos facitis opera patris ueſtri? Reſp. Chryſoſtom. ſuper Matth. dicens quod hoc dicit dominus uolens eis auferre ſuperfluam gloriam de cognitione & ſuadere eis ut non ultra ſpem ſalutis habeant in cognatione naturali, ſed in ea quæ eſt ſecundum adoptionem, hoc enim eos prohibebat uenire ad Chriſtum, quia æſtimabāt cognationem Abrahæ ſibi ſufficere ad ſalutem, & cum natura eſſent filij Abrahæ ſecundum opera erant filij diaboli.

33 Dubi. Cur dicunt ſe non eſſe natos ex fornicatione? Reſp. Aug. ſuper Ioan. quòd conſuetudo ſcripturarum eſt fornicationem ſpiritualiter appellare cum dijs multis & falſis anima tanquam proſtituta ſubijcitur, quaſi dicerent, nos nō ſumus idololatræ ſed cultores ueri dei, nam unum patrem habemus deum.

34 Dubita. Cur dominus non redarguit eos de hoc quod dicebant ſe habere patrem deum, cum falſum dicerent? Reſp. Chry. ſuper Matt. quod ideo non redarguit quia inſtare uolebat ut oſtenderet ipſos non eſſe ex deo.

35 Dubit. Quomodo probat ipſos non eſſe ex deo, ex hoc quòd dicit, ſi deus pater ueſter eſſet diligeretis utique me? Reſp. Orig. ſuper Io. quòd hoc probat per regulam conſequentiarum, quæ dicit quod a tota conditionali affirmatiua cum diſtructione conſequentis ſequitur contradictorum antecedentis. unde bene ſequitur, ſi deus pater ueſter eſſet diligeretis me, ſed me non diligitis ergo deus pater ueſter non eſt.

36 Dubit. Quomodo illa conditionalis eſt uera, ſi deus pater eorum eſſet quod diligerent Chriſtum? Reſp. Hilari 7. de trini, dicens quod ab his qui ſibi deum patrem dicerent idcirco ſe diligendum ait, quia ex deo exiſſet cauſam dilectionis ex cauſa docuit eſſe naſcendi.

37 Dubitat. Quia non uidetur quod Chriſtus proceſſit a patre, quia ab alio procedere repugnat rationi primi principij, & tamen Chriſtus inquantum deus eſt primum principium, ergo non proceſſit a patre? Reſp. S Tho. 1. par. q. 27. ar. 1. quod duplex eſt proceſſio. una ab extra ſicut in creaturis corporalibus filius procedit a patre & iſto modo procedere repugnat rationi primi principij, cum procedens ſit diuerſum ab eo a quo procedit, alia ab intra, ſicut pater in intellectu. cuius actus, ſcilicet intelligere manet in intelligente, & iſto modo in deo intelligimus proceſſionem ſecundum emanationem intelligibilem inquantū deus, ſed intelligendo producit uerbum, quod idem eſt cum ipſo, nec uerbo repugnat ratio primi principij, cum non ſit diuerſum a patre imo procedere, ut intimum & abſque diuerſitate per modum intelligibilem concluditur in ratione primi principij, cum enim dicimus ædificatorem principium domus in ratione huius principij includitur conceptio ſuæ artis, quæ eſt in mente artificis, & ſic includeretur in ratione primi principij ſi ædificator eſſet primum principium rerum compararetur ad res creatas ut artifex ad artificiata, & cum filius dei ſit conceptus patris, ideo eſt primum principium cum patre.

38 Dub.

38 Dubita.Cur dicit neque enim a me ipſo venit,ſed ille me miſit?Reſp. Hilarius ſuper Matthæ.quòd ex hoc docuit originem ſibi eſſe nō à ſe ſed à patre. Orig.autem ſuper Ioan.dicit hæc arbitror dici propter quoſdam ex ſe venientes & non miſſos à patre dei quibus in Hieremia dicitur non mittebam eos & ipſi currebant.

39 Dub.Cum loqueretur Iudæis hebraice, & ipſi reſponderent ei ad propoſitum. videtur quod loquelam eius cognoſcerent? Reſ. Aug. ſuper Io.quod materialiter bene intelligebant verba, ſed quia volebāt ea perficere quę Chriſtus dicebat, nec volebant corrigi credendo. ideo dicuntur nō agnoſcere eius loquelā, cum ad effectū eam perducere nolint quòd bene declaratur cum dicitur,nō poteſtis audire ſermonem meum, quia licet audirēt auribus corporeis inuiti, non tñ audiebant auribus mentis.

40 Dub.Quia videtur ꝙ diabolus ſit principiū corporum ſecundum errorem Manichęorum, quoniam dixit vos ex patre diabolo eſtis? Reſpon. Aug.ſuper Io.dicens. ꝙ Iudæi filij erant diaboli non naſcendi,ſed imitando, qđ patet per hoc quod ſubditur. & deſideria patris veſtri vultis facere,ecce vnde filij eſtis,quia talia deſideratis non quia de illo nati eſtis. & vt dicit.S.Th.1.par.q.114.arti.3. quod ēt ſi aliqua peccata abſq; inſtinctu diaboli perpetrantur per ea tamen fiūt homines filij diaboli inquantum ipſum primo peccantem imitantur.

41 Dubit.Cur dicit deſideria, & non opera patris veſtri vultis facere? Reſp.Chryſoſto.ſuper Matth.quod ſic dicit oſtendens quoniam vehementer & ille & ipſi ab occiſionibus poſſidentur,& quia continue eū accuſabant,quod non eſt a deo quaſi dicat quod non ſolum contentatur de his quos occidit, ſed deſiderat multo plures occidi.

42 Dub. Cum quādo diabolus peccauit adhuc nullus eſſet homo quomodo erat homicida ab initio? Reſp.S.Tho.1.par. q. 63.art.5.quòd ſicut Augu. dixit 11.de ciuitate dei cum dicitur quòd diabolus ab initio peccat. non ab initio ex quo creatus eſt peccare putandus eſt, ſed ab initio peccati, ſcilicet quia nunquam a peccato ſuo receſſit,& ita hic non eſt intelligendum quod ab initio creationis ſuæ interfecerit hominem, ſed ab initio hoīs .i. a primo homine quem interfecit inducendo ad peccatum nec poſt vnquam ab illa voluntate interficiendi receſſit.

43 Dubitatur. Cum non interfecerit hominem violenter ferro aut veneno aut alia vi quomodo dicitur homicida? Reſpon. Augu.ſuper Io. quod non ferro accinctus diabolus ad hominem venit verbum malum ſeminauit & occidit.noli ergo putare non eſſe homicidiū quando fratri tuo mala perſuades.

44 Dub. Quomodo in veritate non ſtetit? Reſ. Aug.11.de ciui. dei quòd ſic accepiendum eſt quod in veritate fuerit,ſed non permanſerit.

45 Dub. Quare dæmones dicunt multas veritates, ergo videtur quod veritas ad minus tunc ſit in eis? Reſp.S.Th.1.par.q.94.ar.2. quòd dæmon per actum procedentē ex uoluntate deliberata qui pōt proprie dici actus eius & qui ſemper eſt malus, ſi aliquando aliquod bonū faciat non tamen bene facit ſicut ſi veritatęm dicit vt decipiat, & dū nō voluntarie credit & confitetur.ſed rerum euidentia coactus, alius autem eſt actus eius naturalis qui bonus eſſe poteſt & atteſtatur bonitati naturæ, & tñ tali actu bono abutuntur ad malum, & ſic veritas non eſt in eis,quia vel eam dicunt vt decipiāt, vel ad malum veritate vtuntur.

46 Dub. An diabolus habeat patrem quia dñs dixit mendax eſt & pater eius? Reſ. Aug. ſuper Ioann. dicens in his verbis quidam diabolum putauerunt patrem habere,& quęſierunt quis eſſet diaboli pater, hic eſt error Manichæorum,diabolum autem dicit dominus patrem mendacij.

47 Dub. An omnis qui mentitur ſit pater mendacij ſui? Reſp. Auguſt.ſuper Ioan.quod non.ſi enim ab alio mendacium accepiſti & dixiſti, tu quidem mentitus es,ſed pater mēdacij non es.ille vero quia non aliunde accepit mendacium quo mendacio tanquam veneno hominem occideret pater eſt mendacij ſicut deus pater eſt veritatis.

48 Dub.Quomodo diabolus ex proprijs mendacium loquitur.cum proprium nunquam derelinquat ſuum ſubiectum nec ſubiectum ſit ſine proprio & diabolus in principio ſuæ creationis non fuerit mendax? Reſp.Sanc.Thom. in q. de malo.q.16.art.4. quod diabolus dicitur loqui mendacium ex proprijs, non quia mēdaciū ſit naturalis proprietas eius,ſed quis es quæ ſunt vera non habet a ſeipſo ſed a deo.

49 Dub.Cū dñe nūc dicat vos non creditis mihi & ſupra euangeliſta in principio dixit,Ieſus ad eos q crediderunt ei Iudæos, videtur contradictio? Reſpond. Orige. dicens cōſidera

quod poteſt aliquis ſecundum aliquam intentionem credere. ſecundum vero aliam nō credere ſicut qui credunt in eum quod ſub pōtio Pilato crucifixus eſt, non autem credunt in natum de ſemper virgine Maria in eundem credunt, & non credunt ſi igitur hi ad quos loquebatur credebant in eum ſecundum quod videbatur ſignorum factor non credebant autem his quæ profunde ab eo dicebantur.

¶ Allegorice & alijs ſenſibus non exponitur ratione dicta in prologo.

FERIA VI. POST I. DOMIN. Quadrageſimæ.

Erat dies feſtus Iudæorum Ioan. 5.

Hiſto. huius euangelij facta eſt anno Chriſti. 32. die 4. April. in die Sabbat.

HISTORICE.

Iudæorum feſto dominus cum Hieroſolymam veniſſet ægrotum quempiā magnā inter multitudinem vna in porticu Bethſaydæ piſcinæ qui quinq; habebat porticus quem 38. annis infirmitas detinuerat offendit, mouebatur quidē piſcinæ tēporibus quibuſdā domini angelo in quā qui primo ingreſſus fuiſſet infirmorum dum mortui ſubijceretur a quacūque opprimeretur ægritudine incolumus euadebat, hunc itaque dominus cum rogaſſet an bonam optaret valitudinem? Reſp. ſe hominem nō habere qui dum piſcinę aqua moueretur in eam dimitteret quoniam cum primum in eam deſcendere conatetur ab alio præuentus incaſſum nitebatur, imperauit autem dominus vt ſuum acciperet lectulum & recederet, qui ſoſpitatem ilico nactus iuſſa perfecit a quibuſdam autem cum obiurgaretur Iudæis non licere die ſabbati grabatum deferre. in mandatis ſe id habuiſſe ab eo qui ei ſalutem contulerat retulit, ſciſcitantibus itaque quiſnam talia dediſſet præcepta ſe prorſus neſcire profeſſus eſt, cū ſtatim a turba declinaſſet dominus, præmonitus poſtmodum in templo a domino vt a reatibus præcaueret ne deteriora pateretur Iudæos conueniens Ieſum ſuæ opificem ſanitatis fuiſſe denunciauit.

1 TRactim dubia ſoluenda ſunt. Dub. qđ feſtum erat illo die? Reſp. Magiſter hiſtor. ſchol. quod probabiliter erat feſtum Penthecoſtes, ſcilicet dationis legis.

2 Dubit. Cur aſcendit Ieſus Hieroſolymam? Reſpon. Chryſoſtom. ſuper Matth. dominum ſemper aſcendiſſe Hieroſolymam in diebus feſtis, vt cum Iudæis dies feſtos faciens non videatur legi contrarius, & etiam vt multitudinem ſimplicem quæ illuc conueniebat per ſigna & doctrinam attraheret.

3 Dubit. Cur piſcina illa dicitur probatica & Bethſayda? Reſpond. Sanct. Vicent. in ſermone poſt magiſtrum Hiſtor. ſchō. quòd dicitur piſcina latinæ, probatica græce, Bethſayda hebraicæ, piſcina dicitur a piſce, quia nullus ibi erat piſcis qui figuram cathacreſis, ſicut mors dicitur parca a parcendo, quia nemini parcit. probatica græce dicitur à probaton græce qđ latinæ dicitur ouis, quoniam in ea lauabātur oues quæ in templo offerebantur vnde probatica, id eſt ouina. hebraicæ dicitur Bethſayda a Beth quod eſt domus. & Sayda quod eſt gregis ſiue pecudis inde Bethſayda quaſi domus pecudum.

4 Dub. Cur ſic cognominatur ipſa piſcina? Reſpon. Magiſt. Hiſto. ſcho. quod quia natinei .i. ſeruientes leuitis lauabant pecudes in ipſa piſcina antequā immolarentur, & habebat quinque porticus vt miniſtri poſſent p plures aditus ad eam deſcendere in quibus porticibus iacebant infirmi.

5 Dubitatur. Vnde ipſa aqua habebat illam virtutem ſanandi infirmos? Reſpon. ſecundum Chryſoſto. quod angelus domini deſcendens turbabat aquam & ſanatiuam imponebat virtutem, ſed magiſter hiſtor. ſcho. dicit quod lignum ſanctæ crucis fuerat in eodem loco defoſſum per Salomonem admonitum per reginam Saba, quæ noluerat tranſire ſuper illud, quia in eo debebat ſuſpendi quædam rex Iſrael, & ab illo ligno virtutem ſanatiuam habebat.

6 Dubita. Quomodo illud lignum talem virtutem habebat tunc cum adhuc Chriſtus non fuiſſet in eo crucifixus? Reſp. S. Vinc. in ſermone quod talem virtutem habebat pp ſignificationem, ſicut Nu. 21. de ſerpente æneo quem aſpicientes ſanabantur a percuſſionibus ſerpentum, & hoc propter ſignificationem paſſionis Chriſti qui debebat in ligno poni.

7 Dub. Quo tēpore angelus domini deſcēdebat ad mouendum aquam? Reſp. Magiſter hiſt. ſcho. quod hoc tēpus incertum erat licet pluries deſcenderet interpolatis vicibus, & in ſignum huius infirmi iacebant in porticibus propter incertitudinem tpis & cum viderent aquam

aquam moueri intelligebant angelum aduenisse. & tunc qui prior deſcendiſſet in aquam ſanabatur.

8 Dub. Quis angelus deſcendebat? Reſp. q̃d de hoc nihil ſcriptum reperi quo ſcilicet nomine vocaretur, niſi fortaſſis crederetur eſſe Raphael qui interpretatur medicina dei.

9 Dub. Cur angelus ibi deſcendebat? Reſp. Lyra quod quidam dicunt quod propter ligni reuerentiam.

10 Dub. Quando incepit fieri talis motio per angelum? Reſp. Magi. hiſt. ſcho. quòd hoc incertum eſt. Lyra vero dicit quòd appropinquante euangelij veritate dominus voluit figuram expreſſam baptiſmi. in hac piſcina oſtendere quæ conueniebat cum baptiſmo in mundando & ſanando virtute dei occulta admonitione angeli. ſicut baptiſmus, ſub ſenſibili elemento mundat animam virtute occulta verbi & cum hoc aliãs ſanat corpus miraculoſe, & ſic ex iſtis verbis patet quod non diu ante inceperat angelus deſcendere in piſcinam. ſanctus vero Vincen. in ſermone dicit. quòd piſcina incepit ſanare infirmos tempore quo Chriſtus baptizatus fuit in Iordane à Ioanne.

11 Dub. Cur ſolus ſanabatur vnus & nõ plures pro qualibet vice? Reſp. Lyra dicens quòd quia figura deficit à figurato, ideo iſtã piſcina quæ figurabat baptiſmum non ſanabat niſi corpus & vna vice tantum. & non ſanabat niſi vnum baptiſmus autẽ pertingit ad animam & ſanat omnes quotquot veniunt ad ipſum niſi ponant impedimentum.

12 Dub. An angelus viſibiliter deſcendere? Reſpon. quòd inuiſibiliter ſed tamen ipſum deſcendiſſe motio aquæ viſibilis declarabat.

13 Dub. ad quid àgnoſcebatur quod angelus deſcendiſſet? Reſp. Chryſo. ſuper Matth. quòd ab effectu videlicet à ſanitate quã aqua tribuebat quæ non erat uirtute aqua quantum tunc fuiſſet ei quaſi cõnaturalis, & ſic omnis aqua & omni tẽpore ſanaret & omnes accedentes.

14 Dub. Quam infirmitatem patiebatur iſte homo? Reſp. quod ſecundum quaſi omnes expoſitores erat paraliticus.

15 Dub. quæ fuerat cauſa infirmitatis huius paralitici? Reſp. Ly. & etiam habetur in hoc euangelio. quòd propter peccata ſua patiebatur quoniam dixit ei Ieſus, ecce ſanus factus es iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

16 Du. Cur ex tanta multitudine lãguidorum ſolum vnum ſanauit? Reſp. S. Vinc. in ſermõ hodierno quòd Chriſtus in iſto maiorem vidit deuotionem quam in alijs nec eſt credendum Chriſtum ſanaſſe omnes infirmos qui recurrebant ad eum non quin poſſet omnes curare quantum ad ſuam potentiam ſed ex diſpoſitione ipſorum, quia non habebant deuotionem vel quia ſanitas corporis nocuiſſet animæ, & ideo alios non ſanauit, ſed ſolum hunc ab omnibus derelictum ſolum in deo cõfidentẽ, vel vt dicit Iacobus de voragi. in ſermone, quia alij de nouo venerant. hic autem longo tempore ſteterat.

17 Du. Cum Chriſtus ſciret ipſum ibi morari vt ſanaretur. Cur de hoc interrogat? Reſpon. Chry. ſuper Ioan. quòd Chriſtus non quærit vt diſcat hoc enim ſuperfluũ eſſet, ſed vt oſtenderet iſtius patientiam qui. 38. annos habens per vnumquenque annũ eripi ab egritudine expectans aſſidebat & non deſiſtebat.

18 Dub. Cur non ſtatim eum ſanauit, ſed primo interrogat ſi vult ſanari. Reſpond. Chry. vbi ſupra quod ideo quia primum eum ſamiliarem ſibi fecit per interrogationem futuræ fidei faciens viam.

19 Dubitat. Cur Chriſtus non dixit ei vis vt ego te ſanem? Reſp. Chryſo. vbi ſupra quod nondum aliquid magnum imaginabatur ille de Chriſto quia non viderat virtutes quas faciebat.

20 Dub. Cur non interrogauit an crederet q̃ poſſet eum ſanum facere? Reſp. Chry. vbi ſupra quod dominus non expetit fidem vt in cæteris fecit dicens credis quia poſſum hoc facere, quia hic nondum eum nouerat manifeſte quis eſſet, nam illi quidem ex alijs eius uirtutem cognoſcẽtes conuenienter hęc audierãt.

21 Du. Cur iſte non reſpondit quòd uolebat ſanus fieri. Reſp. Chry. ubi ſupra quòd languidus nõ turbatus eſt ad interrogationem Chriſti nec dixit iniuriam mihi uenisti cum interrogas uas ſanus fieri, ſed manſuete reſpondit dicens, domine hominẽm non habẽo & c. nõ enim nouerat quis eſſet qui interrogabat, neque quod curaturus eſſet eum opinabatur autem fortaſſe utilem ſibi fore Chriſtum ad mittendum eum in aquam.

22 Dub. Cur dominus non dixit ei aliquod verbum indicans eũ ſanum factum ſed tolle grabatum & c? Reſp. Auguſt. ſuper Ioannem quod dominus tria dixit, ſcilicet ſurge. tolle grabatum tuum & ambula, & ſurge non operis

ris imperium fuit,ſed operatio ſanitatis. Sano autem duo imperauit, tolle grabatum tuum & ambula.

23 Dub. Quid eſt grabatum? Reſp. ſecundum uocabuliſtas & maxime Catholicon. quod dicitur a gra.greco quod eſt caput latinę, & batum quod eſt gradus, & eſt illud ad quod gradimur ut reclinemus caput & eſt genus lecti.

24 Dub.Cur iuſſit ui deferret grabatum?Reſp. Chry.ſuper Io.quod dominus lectum portare iubet, ut credibile faceret miraculum & nullus exiſtimet fantaſiam eſſe quod factum eſt non enim niſi certiſſime & vehementer compacta eſſent membra lectulum ferre poſſet.

25 Dub. Cur non dixit locum ad quem deberet ambulare? Reſp. Lyra quod ſolum dixit ambula ad oſtenſionem diuini miraculi quod per ambulationem quocunque ire voluiſſet oſtendebatur.

26 Dub. Cur languidus reſpondit. ſed ſurrexit?Reſp.Chry.ſuper Io. quod audiens languidus quoniam cum poteſtate & velut iubens dicit ſurge &c.non deriſit dicens angelus deſcendit & turbat aquam & ſolum vnū curat, tu autem homo exiſtens ex ſolo præcepto ſperas te magis angelis poſſe, ſed audiuit & nō diſcredidit ei qui iuſſit & ſanus factus eſt.

27 Dubi.An miraculoſe factus ſit ſanus? Reſpon. Beda quòd ſic dicens multum quidem inter ſanationem domini & quæ a medicis infertur diſtare probatur,hæc enim voce iubentis & mox impletur. illa vero per multa temporis interualla aliquotiens perficitur.

28. Dub Cur non licebat tollere lectum in ſabbato?Reſp.Lyr.quòd iudæi mentiebantur hęc dicentes, quia opera corporalia quæ ſunt ad dei honorem bene poterant fieri in die ſabbati ſicut ſacerdotes in templo corporaliter operabantur, & ita portatio huius lecti erat ad magnificentiam diuini miraculi, & licite poterat fieri.

29 Dub. A quibus abſtinendum erat in die ſabbati?Reſpon. Sanctus.Tho.2.2. q. 122 ar.4.q in obſeruantia ſabbati duo ſunt conſideranda,quorum vnum eſt ſicut finis, & hoc eſt q homo vacet diuinis.quod ſignificatur in hoc quòd dicit. Memento vt diem ſabbati ſanctiſices.illa enim dicuntur ſanctificari in lege quæ diuino cultui applicantur. Aliud autem neceſſario operum quod ſignificatur cum ſubditur. in ea non facies omne opus & de quo operē intelligatur apparet leuit. 23. omne opus ſeruile non facietis in eo. Triplex autem eſt ſeruitus,ſcilicet peccati. Et ſic opus peccati dicitur ſeruile. Alias eſt ſeruitus qua homo homini ſeruit. homo autem eſt alterius ſeruus non ſecundum mentem ſed ſecundum corpus, & ideo ſecundum hoc opera ſeruilia dicuntur opera corporalia.tertia autē eſt ſeruitus dei, & ſic opus latrię poſſet dici opus ſeruile,quia pertinet ad dei ſeruitium, & tale non prohibetur in die ſabbati, & iſto modo ſacerdotes ornabatur templum,immolabant victimas & cætera exercitia corporalia pertinentia ad cultum diuinum, & non peccabant, ſed alia opera ſeruilia quæ dicuntur primo vel ſecundo modo contrariantur obſeruationi ſabbati inquantū impediunt applicationem hominis ad diuina, & quia magis impedit homo à rebus diuinis per opera peccati quam per opus licitum ſit corporale, ideo magis contra hoc præceptum agit qui peccati in die feſto, quā qui aliud corporale opus licitum facit non enim qui peccat venialiter in ſabbato contra hoc præceptum facit, quia peccatum veniale non excludit ſanctitatem, quilibet etiam tam ſeruus quā liber tenetur ſibi & proximo prouidere,& præcipue in his quæ ad ſalutem corporeis pertinent, ſecundario etiam in damno rerum vitando ſecundum illud Deutero 22. nō videbis bouem fratris tui errantem & prætereibus, ſed reduces fratri tuo, & ideo opus corporale pertinens ad ſalutem proprij corporis, vt quod aliquis comedat & alia faciat in quibus ſalus proprij corporis conſeruatur, & propter hoc primi Macha. 2. Macha. non peccauerunt pugnātes in die ſabbati Nec Helyas fugiens à facie Hiezabel. nec Mat. 12. diſcipuli Chriſti qui ſpicas colligebant in die ſabbati,quia propter neceſſitatem faciebant, nec opus quod pertinet ad ſalutem corporalem alterius violat ſabbatum. Vnde.Io.7.dicit Dominus. mihi indignamini quia totum hominem ſanum feci in ſabbato.nec opus corporale quod ordinatur ad imminens damnum rei exterioris vitandum violat ſabbatū. Matt. 12.quis ex vobis homo qui habet vnam ouē & ceciderit in ſabbato in foueam,nonne tenebit & leuabit eam? Abſtinebant tamen die ſabbati a decoctione ciborum, ſed die præcedenti coquebant,nec accendebant ignem aut aliquod

aliquod tale opus quod poterat fieri die præcedente.

30 Dub. Cur chriſtiani non obſeruant ſabbatum quod continetur in uno decem præceptorum legis? Reſpon. S.Tho. 12 q.103.a 3.& 4. & 2.2.q.122.ar.4. quòd cerimonialia & iudicialia præcepta legis antiquæ ceſſauerunt poſt paſſionem Chriſti quia erant figuratiua, & adueniente figurato ceſſat figura, præceptum autem de obſeruatione ſabbati quantum ad aliquid erat morale, vt ſcilicet aliquo die cuiuſlibet hebdomadæ homo vacaret diuinis & hoc ratio naturalis dictat, & quãtum ad aliquid .ſ. quo ad diẽ ſabbati determinatã potius quàm alia die erat cęremoniale & iudiciale. & quantũ ad hoc ceſſet .ſ. determinatio diei ſeptimæ, ſed obſeruatur quantum ad primum ſecundum quod erat mortale, quia vna die vacamus diuinis, ſcilicet die dominica.

31 Dubi. Cur potius Chriſtiani vacant diuinis die dominica quam alia die? Reſp. S.Th. vbi ſupra quòd ſabbatum quod ſignificabat primam creationem rerũ mutatum fuit in diem dominicam in quo cõmemoratur noua creatura inchoata in reſurrectione Chriſti, nec obligat ex præcepto decalogi. vt idẽ dicit in 3. ſent. diſt. 37.ar.5. niſi quantum ad hoc quod eſt de dicta minæ legis naturæ. taxatio enim illius diei eſt ex inſtitutione eccleſiæ volentis reſurrectionẽ Chriſti, cui noſtram vitam conformare debemus ĩn iugi memoria eſſe.

32 Dub. An ita ſit triſtitia obſeruatio dominicæ ſicut erat ſabbati? Reſp. S.Th. 2.2.q.122.ar. 4. quod quia obſeruatio dominicæ non eſt figurali ſicut fuit obſeruatio ſabbati in veteri lege ideo non eſt ita arcta prohibitio operandi in die dominica ſicut in die ſabbati, ſed quædam opera conceduntur in die dominica quæ in ſabbatis prohibebantur, ſicut decoctio ciborum & alia huiuſmodi, & etiã in operibus quibuſdam prohibitis facilius propter neceſſitatem diſpenſatur in noua quàm in veteri lege, quia figura pertinet ad proteſtationem veritatis, quam nec in modico præterire oportet.

33 Dub. An Iudæi ita arcte tenerentur obſeruare alias feſtiuitates ſicut ſabbatum? Reſp. S. Tho. in 4. ſen. di. 11.q. 2.art.2.q.3. quòd nulla dies erat a deo celebris quantum ad vocationem ab operibus ſicut dies ſabbati. vnde in prima die ſolennitatis licebat coquere cibos, & alia huiuſmodi facere quod non licebat facere ſabbatis. & quocunque die de ſeptem diebus azimorum vel aliarum feſtiuitatum ſabbatum veniret, dicebatur magnus dies ſabbati propter geminatam ſolennitatem, ſcilicet ſabbati paſchæ. vel alterius feſtiuitatis.

34 Dub. Quas feſtiuitates faciebant Iudæi. Reſpon. S.Th. 12.q.102.ar.4. quod in veteri lege erant ſeptem feſtiuitates temporales, & vnã continua vt poteſt colligi. Num.28.& 29. Erat enim quaſi cõtinuũ feſtũ, quia quotidie manæ & veſpere immolabatur agnus, & p illud continuũ feſtũ iugis ſacrificij repræſentabatur perpetuitas diuinæ beatitudinis, feſtorũ aũt temporaliũ primũ erat quod iterabatur qualibet ſeptimana, & hæc erat ſolẽnitas ſabbati quod celebrabatur in memoriam creationis rerum. Alia aũt ſolennitas interabatur quolibet menſe .ſ. feſtum neomeniæ quod celebrabatur ad cõmemorandum opus diuinæ gubernationis, & ſemper in nouitate lunæ. Alia vero quinq; feſta celebrabantur ſemel in anno & recolebantur in eis beneficia ſpecialiter illi populo exhibita. Celebrabatur feſtum paſchæ primo menſe martio ad cõmemorandũ beneficium liberationis ex Aegypto. Et poſt quinquaginta dies celebrabatur feſtum Penthecoſtes ad recolendũ beneficiũ legis datæ. Alia vero tria feſta celebrabantur menſe ſeptimo, quia quaſi totus apud eos erat ſolẽnis ſicut & ſeptimus dies. in prima enim die menſis ſeptimi. ſcilicet ſeptembris erat feſtum tubarum in memoriam liberationis Iſaac quando Abraham inuenit arietem hęrentem cornibus quem repræſentabat per cornua quibus buccinabãt & erat quaſi quædam inuitatio, vt ſe præpararent ad feſtum expiationis quod celebrabatur decimo die dicti menſis & in memoriam illius beneficij quo deus propiciatus eſt peccato populi de adoratione vituli ad preces Moyſi. poſt hoc celebrabatur feſtum ſcenophegiæ ſeptem diebus ad commemorandum beneficium diuæ protectionis & deductionis p deſertum vbi in tabernaculis habitauerunt. vnde in hoc feſto debebant habere fructum arboris pulcherrimæ, id eſt citrum & lignum denſarum frondium, id eſt mirtum quæ ſunt odorifera, & ſpatulas palmarum & ſalices de torrente quæ diu retinent ſuum virorem. Octauo autem die celebrabatur feſtum cętus atque collectę in quo colligebantur a populo ea quæ erant neceſſaria ad expenſa. cultus diuini, & ſignificabatur adunatio populi & pax perfecta in terra promiſſionis.

35 Dubit. Ad quas feſtiuitates tenebantur ire in Hieruſalem,& quotiens & an oẽs.Require dominica infra octauam epiphaniæ. dub.7.

36 Dubitat. Cum omnia in figuram contingerent Iudæis quarum feſtiuitatum erant figuræ dictæ feſtiuitates iudæorum quæ nũc celebrantur apud chriſtianos? Reſp.S.Tho.vbi ſupra.q.104.ar.3.dicens quòd ſabbato vt dictũ eſt ſuccedit dominica feſto phaſe, ſuccedit feſtũ paſſionis Chriſti & reſurrectionis,feſto Penthecoſtes in quo fuit data lex vetus ſuccedit feſtum Penthecoſtes, in quo fuit data lex ſpiritus vitæ.Feſto neomeniæ ſuccedit feſtũ ſemper virginis Mariæ in qua primo apparuit illuminatio ſolis,id eſt Chriſti per copiam gratiæ. Feſto tubarum ſuccedunt feſta apoſtolorum Feſto expiationis ſuccedunt feſta martyrũ & confeſſorum Feſto tabernaculorum ſuccedit feſtũ conſecrationis eccleſiæ.Feſto cetus atque collectæ ſuccedit feſtum angelorum, vel etiam feſtum omnium ſanctorum. Iugi ſacrificio ſuccedit iugis celebratio miſſarũ , & hoc ideo quia beneficia illi populo exhibita ſignificabant beneficia nobis conceſſa per Chriſtum.

37 Dub.Cur Iudæi non calumniabantur quod ſabbato ſanaſſet infirmum? Reſp. Auguſt.ſuper Io.quoniam quaſi reſpõdere poſſet,quia ſi cuiuſpiam iumentum in puteum cecidiſſet vtiq; die ſabbati erueret illud & ſaluaret.

38 Dubitat. Cur redarguerunt ſanatum ꝙ non liceret ferre grabatum? Reſp. Augu. vbi ſupra quòd ideo,quaſi dicerent,ſi ſanitas differenda non erat, nunquid & opus fuerat imperandum.quaſi dicat quòd non. vide dub.28.

39 Dubitatur . Cur ſanatus ad increpationem Iudæorum non ſtatim depoſuit lectum & veniam poſtulauit? Reſp.Aug.vbi ſupra ꝙ ille auctorem ſanitatis ſuæ objiciebat calumniatoribus vt patet ex reſponſione ſua quaſi diceret quare non acciperem iuſſionem a quo acceperam ſanitatem,& ita beneficium confeſſus eſt.

40 Dubita. Cur Iudæi non interrogauerunt qs eſſet qui eum ſanum fecerat, ſed ſolum qui ſibi præcẽperat? Reſp.Chryſo.ſuper Ioan. quòd hoc malignæ fecerunt & in medium adduxerunt id quod trangreſſio æſtimabatur:

41 Dubitat.An verum dixerit ſanatus dicendo ſe neſcire quis eum ſanauerat? Reſp quod ſic, quia & ſi forteſſis audiuerat famam Ieſus,non tamen eum viderat cum 37. annis ſtetiſſet infimus in grabato, nec etiam tunc quando ſanatus fuit aliquid ſibi dixit quòd ille homo qui eum fecit vocabatur Ieſus.

42 Dubit.Cur Chriſtus declinauit a turba?Reſpon.Chryſ.vbi ſupra,quòd hoc fecit primum quidem vt eo abſente teſtimonium inſuſpicabile fieret . qui enim adeptus fuerat ſanitatẽ, idoneus erat beneficijs teſtis demũ vt nõ plus faceret furorem illorum accendi, ſolus ei viſus eius cui inuidetur non paruam inuidentibus immiſſit ſcintillam propterea diſcedens permiſit ab ipſis ſuum factum examinari.

43 Dub.ad quid ſanatus iuit ad templum? Reſ. Chry.vbi ſupra, ꝙ curatus homo non ſeceſſit ad nundinas, neque voluptati aut vanægloriæ dedit ſeipſum, ſed in templo conuerſabatur ꝙ maxime religionis eſt ſignum . Nam credendum eſt quòd illuc acceſſerat ad referendum gratias deo de ſanitate conſecuta.

44 Dub. Cur Chriſtus nõ omnes quos curauit admonuit ne amplius peccarent ſicut hunc? Reſ.Chry.vbi ſupra quòd quidam huic paralitico detrahentes dicunt eũ Chriſti fuiſſe accuſatorem,& pp hoc hic audiſſe, quid igitur dicent de paralitico qui eſt apud Matthęum.etenim etiam illi dictum eſt, dimittuntur tibi peccata tua, neque etiam Chriſtus hunc incuſat de præteritis, ſed ad futurum eum munit ſolum . Alios igitur curans peccatorum non meminit, quia his paraliticis ex peccatis ægritudines ſunt factæ, alijs autem ex infirmitate naturali . vel per hos reliquos omnes admonet cum his autem & illud dicere , quoniam multam vidit ineſſe animæ huius patientiam,vt valentem ſuſcipere admonitionẽ eum admonet,tribuit autem ei ſignum proprie diuinitatis, dicendo ei non amplius pecces oſtendit ſe ſcire omnia quæ ab eo facta erant delicta.

45 Dubitatur. Cur accuſauit ipſum Iudæis qui tantam gratiam ſibi fecerat eum ſanando? Reſpond. Chryſoſtom. vbi ſupra, quòd non ita inſenſibilis erat vt poſt tantum beneficium & admonitionem maligna mente hoc dicat, ſi enim detrahere vellet ſanitatem tacens tranſgreſſorem dixiſſet, ſed hoc nõ fecit. Non .n.dixit quoniam Ieſus eſt qui dixit tolle grabatum ſuum quod videbatur Iudæis crimen eſſe, ſed dicit quoniam Ieſus eſt qui me ſanum fecit.

46 Du. Quomodo cognouit quòd ille qui admonebat eum in templo eſſet Ieſus. Reſp. ꝙ verſimile eſt quod poſt admonitionem interrogauit aſtantes quomodo vocaretur,cognoſcens

ſcens quod erat ille qui eum ſanum fecerat, & ab eis audiuit nomen eius, vel etiam tunc ali quis ipſo audiente & vidente vocauit eum Ieſum.

ALLEGORICE.

Ex hoc euangelio deſignatur ſanatio & cō uerſio populi Iudæorum vel ſaltem aliquorum ex ipſo populo, nam ſoli illi populo[erat dies feſtus Iudæorum]quoniam ſolus diuino cultui vacabat, & ad quē venit Ieſus carnem aſſumendo, in quo populo erat[probatica piſcina,] id eſt, ouina, quia ipſi populus dei & oues eius erant.[quæ habebat quinque porticus,]id eſt, quinque libros Moyſi quibus ille populus claudebatur, & qui demonſtrabant, id eſt, conuincebant infirmos, ſcilicet peccatores non tamen ſanabāt eos, ſub ipſis quinque libris erāt cæci carentes lumine ſcientię, claudi non valentes implere legis præcepta. Aridi non habentes humorem ſupernę dilectionis. [Angelus autem domini deſcendit de cœlo,]id eſt, Chriſtus qui eſt angelus conſilij & turbat aquam eam ſanctificādo in baptiſmo & virtutem tribuendo. qui primo deſcendit in aquam ſaluatur[per baptiſmum] & vnus, id eſt, in vnitate eccleſiæ. poſt autem nullus ſanatur, quia extra fidem catholicam non eſt ſalus.[habebat triginta octo annos in infirmitate]qui numerus eſt imperfectus cum deficiat à quadragenario qui eſt perfectus per binarium, quoniam decem præcepta legis quater ducta & per quatuor libros euangelij in quatuor partibus diuulgata, quadraginta conſtituunt, huic populo deficiebant duo ſcilicet dilectio dei & dilectio proximi, qua totam legem implent. Et ideo neceſſe habebat[hominem]id eſt Chriſtum qui eſt deus & homo] qui eum mitteret in aquam,]id eſt, baptizando inſtruere[vt tolleret lectum,]id eſt, diligeret proximū,[vt ambularet]in dilectione dei ipſum reſurgendo à torpore & ignauia toto corde diligēdo[ille populus neſciebat quis eſſet Ieſus qa baptizatus credit in eū quē nō videt[declinat Ieſus a turba]quia in ſolitudine contemplationis magis cernitur. [in templo inuenit ſanatum]ſcilicet populum credentiū admonet ne poſt baptiſmum[amplius peccet ne deterius ſibi contingat]propter ingratitudinem, & tunc fidelis profitetur, [quia Ieſus eſt qui fecit eum ſanum] per fidem ſuam ſine qua nullus poteſt ſanari.

TROPOLOGICE.

Vt amplectamur pœnitentiam admonemur ex ſacro euangelio, nam peccantes[ſiunt in die feſto Iudæorum]vacātes theatris & choreis ac ludis quare cū Chriſto aſcēdant[Hieroſolymā].i. a deo petāt introduci in ciuitatē ſuam vt ſibi vniantur, & reperiēt[piſcinā,]id eſt, pœnitentiā q̄ ita ſanat a peccatis ſicut piſcina ab infirmitatibus corporis[quę dr̄ Bethſayda].i. ouia, qa ex pœnitētia de hędo efficitur q̄s ſicut ouis innocens?quæ habet quinque porticus].i. quinque cōſiderationes inducētes in piſcinam pœnitentiæ, ſcilicet conſiderationem proprij peccati ſeueritatis diuini iudicij opportunitatis temporis incertitudinis proprij ſtatus & certitudinis periculi mortis[& in his iacet maxima multitudo]conſiderantes quandoque præmiſſa. non enim deſcendunt in pœnitentiam, ſed 38. annos habent detenti delectationibus mundi, & formidantes amplecti pœnitentiam & hi licet vellent in aquam turbatam deſcendere aliquando inſpirati a deo [tamen non habent hominem, id eſt, intellectum qui aſſentiat diuinæ inſpirationi, ſed dum immorantur an debeant obedire diuinæ inſpirationi] alius venit & accipit eorum coronam [nec ſanatur niſi vnus,] quia peccator qui eſt duorum ſecundum naturam quidem dei ſecundum vero peccatum diaboli non poteſt ſanari niſi efficiatur vnius, ſcilicet dei & quo ad naturæ creationem & quo ad obſecutionem, & tunc ſurgat Chriſto imperante & tollat grabatum per ſatisfactionem, & ambulet poſt Chriſtum] per dilectionem, nec curet Iudæos, id eſt, peccatores redarguentes & deridentes pœnitentiam, ſed vadat ad templum perſeuerantiam poſtulandum, quam inueniet a domino. [& tunc nolit amplius peccare ne deterius ſibi contingat ſed alijs annunciet[quòd Ieſus ipſa pœnitentia mediante ſaluum eum fecit] vt & ipſi inducantur ad veram pœnitentiam.

ANAGOGICE.

Inducimur ex ſacro euangelio in contemplationem cœleſtis Hieroſolymæ in qua[eſt dies feſtus]ſolennis & perpetuus, & quo [aſcendit Ieſus] nobis aperiendo ianuam paradiſi clauſam ob peccatum primi parentis [in qua eſt probatica piſcina] qua oues Chriſti lote paſcua inueniunt [quæ habet quinque porticus in quibus reficientur electi dei aſſumptis

corporibus per omnes quinque ſenſus corporeos, qui ante erant infirmi, quoniam nullus ipſorum comprehendere poterat quæ præparauit deus diligentibus ſe. Vbi[angeli domini mouent]ſuis laudibus affectus electorum ad deum glorificandum[& ſaluatur vnus ſolu] populus prædeſtinatorum[qui primo ingreſſus eſt]cum ſponſo accenſis lampadibus.[qui iuſſit eos ſurgere] à ſomno[& ambulare]de virtute in virtutem vſque ad viſionem ipſius in ſyon[tollentes grabatum]ſui corporis & ſecum in cæleſtia deferentes[indignantibus Iudæis,]id eſt, non credentibus damnatis. [Nec vnquam aliquid mali eis continget] abſtergente deo omnes lachrymas ab oculis eorum nulluſque dolor eos apprehendet ſed in æternum regnabunt cum Chriſto.

SABBATO POST I. DOMINI. Quadrageſimæ.

Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum & Ioannem. Matthæi. 17. c. Marci. 9. & Lucæ. 9.

Hiſtoria huius euangelij facta fuit anno Chriſti. 32. 6. die Auguſti in die dominica. Licet aliqui dicant quod tunc fuit prędicato per apoſtolos ſed facta tu vere.

HISTORICE.

Petro Iacobo ac Ioanni quidam in monte dominus glorioſus demonſtratus eſt ſolari fulgore eius coruſcante facie, indumentiſque ſuis niuis candorem æquantibus. Moyſe & Helya ſecum confabulantibus. Optabat autem Petrus tali gloria perpetuo fuit, tabernacula eiuſdem tribus conſtruere volens. Ex lucida vero nube eos tegente profilijt vox hunc Ieſum dicens. Dei dilectum natum fore in quo maxime patri complacitum eſſet, vtque eum audirent iubens his territi protinus diſcipuli ſuas corruerunt in facies, a Chriſto itaque vt timorem abijcerent atque ſurgerent imperante, cum proſpexiſſent eum ſolum intuiti ſunt, eis vero de mõte deſcendens in mandatis dedit ne quouſque mortem deuiciſſet cuiquam patefacerent viſionem.

1 Abſoluenda ſunt dubia occurrẽtia. Dubitatur. quia in textu Matth. dicitur poſt ſex dies aſſumpſit quid egit ante illos ſex dies dominus ad quod referatur id quod dicitur poſt ſex dies. Reſpon. quod vt dicitur Mat. 16. ca. in fine & Mar. 8. ac Lu 9. dominus promiſerat diſcipulis dicens ſunt de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno ſuo. Volens ergo oſtendere quid eſt illa gloria, in qua poſtea venturus eſt in præſenti via reuelabit, vt dicit Chry. ſicut poſſibile erat eos diſcere, vt neque in domini morte iam doleant. Tranſactis igitur ſex diebus poſt dictam promiſſionem illos dux.tin montem.

2 Du. quia Lu. 9. c. dicitur. poſt 8. dies & hic dicitur poſt ſex. ergo videtur inter euangeliſtas contrarietas? Reſpon. Hiero ſuper Matt. quod facilis eſt ad hoc reſponſio. quia hic medij ponuntur dies, ibi primis additur & extremus.

3 Du. Cur non duxit alios apoſtolos? Reſpon. S. Tho. 3. par. q. 45. ar. 3. quod talia myſteria non ſunt omnibus exponenda immediate, ſed per maiores ſuo tempore ad alios debent deuenire. Et ideo vt dicit Chryſo. ſuper Mat. iſtos tres aſſumpſit, quia alij peccatores erant. Lyra vero dicit quod illi tres excellebant alios, quia Petrus excellebat in feruore fidei, & ideo ſibi traditæ ſunt claues regni cælorum Ioannes in prærogatiua virginitatis, & ideo erat Chriſto magis familiaris. Iacobus autem in martyrio aſſumpto, quia primus inter apoſtolos martyrio eſt coronatus.

4 Dubitatur. In quem montem eos duxit? Reſpo. ſanctus Vincentius poſt Glo. quod in monte thabor.

5 Dubitatur. Cur deorſum eos duxit? Reſp. Remi. ſuper Matth. quod ſancti viri toto animo & fidei intentione ſeparati debent eſſe a malis.

6 Dubitatur. Cur potius in monte quam in plano voluit transfigurari? Reſpon. Remi. vbi ſupra quia ex quo gloriã volebat eis præoſtendere futuram vt declararet ipſam non eſſe quærendam in infirmis voluptatibus huius ſæculi, ſed in ſupernis, ideo duxit eos ſuperius in montem excelſum.

7 Dub. Quid ſit transfigurari? Reſpon. Catholicon. quod eſt transformari, id eſt, in aliam figuram mutari.

8 Dub. An Chriſtus in aliam figuram mutatus ſit? Reſp. Hiero. ſuper Matth. dicens. Nemo putet priſtinam eum formam & faciem perdidiſſe, vel amiſiſſe corporis veritatem & aſſumpſiſſe corpus ſpiritale vel aereum, ſed quomodo transfiguratus ſit. Euangeliſta demonſtrans dicit reſplenduit facies & c. vbi ſplendo r

ſplendor faciei oſtenditur, & candor deſcribitur veſtium, non ſubſtantia tollitur, ſed gloria commutatur: transformatio ſplendorem addidit faciem non ſubtraxit.

9 Dubit. Cur uoluit transfigurari? Reſp. ſan. Tho. 3. par. q. 45. art. 1. quod quia dominus diſcipulos prænunciata ſua paſſione induceret ad ſuæ paſſionis ſequelam, & quia oportet ut tendens in aliquem finem ipſum præcognoſcat, quia ſagittator non recte iacit ſagittã niſi ſi præcognoſcat ſignum ad quod eam iacere debet, ita cum per paſſionem deueniatur ad gloriam conueniens fuit, ut Chriſtus ipſam gloriam ad quam per paſſionem deuenire debebant eos præcognoſcere faceret, & propter hoc tranſfiguratus eſt ante eos.

10 Dub. Vnde proceſſit claritas illa in facie & candor in veſtibus? Reſ. S. Tho 3. ſen. diſ. 16. q. 2. ar. 2. quod ille fulgor non fuit proueniens ex aliqua proprietate corporis glorioſi exiſtẽte in corpore Chriſti, ſed fuit miraculoſæ & diuinitus inductus in corpore Chriſti. fuit tamen ille fulgor eiuſdem generis cum fulgore corporum glorificatorũ, tamen ita perfectus, ſicut charitas uię aſſimilatur charitati patriæ. & in 3. part. q. 45. art. 2. dicit quod illa claritas deriuata eſt in corpus, a diuinitate, & anima eius.

11 Dub. An naturaliter uel miraculoſæ illa claritas ex anima in corpore priuata ſit? Reſp. S. Tho. 3. par. ubi ſupra quòd fulgere corporaliter non eſt miraculoſum in corpore glorioſo, ſed ad corpus Chriſti in tranſfiguratione deriuata eſt claritas a diuinitate, & anima eius nõ per modum qualitatis manentis & afficientis ipſum corpus, ſed magis per modum paſſionis tranſeuntis, ſicut cum aer illuminatur a ſole vnde ille fulgor tunc in corpore Chriſti apparens miraculoſus fuit ſicut & hoc ipſum quod ambulauit ſuper vndas maris.

12 Dub. An ſola facies uel totum corpus habuerit claritatem? Reſ. quòd ut ex dubio præcedenti colligitur totum corpus lucidum fuit, ſed Euangelium non facit mentionem niſi de facie, quia eſt principalis in homine, & etiam quia aliud corpus fere totum tegebatur ueſtibus, & ſic ſola facies uidebatur, uel per figurã ſynecdochæ pars ponitur pro toto.

13 Dub. Cum anima Chriſti a principio fuerit glorioſa cur non transfudit a principio gloriam in corpore? Reſp. S. Tho. vbi ſupra quòd a principio conceptionis Chriſti gloria animæ non redundaret in corpus ex quadam diſpenſatione diuina factum eſt, ut in corpore paſſibili noſtræ redemptionis expleret miſteria, quia ſi redundaſſet in corpus, corpus fuiſſet glorioſum, & per conſequens impaſſibile, & ita non potuiſſet pati, pro ſalute noſtra.

14 Dub. Cur non transfudit in corpus cum nõdum paſſio celebrata fuerit? Reſ. S. Tho. vbi ſupra. quod propter paſſionem non eſt adempta poteſtas Chriſti deriuandi gloriam animæ ad corpus ſicut fecit in iſta transfiguratione, aliter tamen quàm in corpore glorificato. Nam in corpore glorificato redundat claritas ab anima ſicut claritas quædam permanens corpus efficiens, ſed in corpore Chriſti fuit per modum paſſionis tranſeuntis, ut dictum eſt ſupra dub. 11.

15 Du. Vnde proceſſit albedo in ueſtibus Xpi? Reſ. S. Tho. 3. ſen. diſ. 16. q. 2. ar 2 quod in ueſtibus erat ſplendor ex claritate corporis procedens, & S. Vin. in ſermone dicit, quod ſicut candela accenſa intra lucernam illuminat eã, ſic claritas animæ exiſtens interius illuminabat corpus exterius, & per conſequens claritas corporis etiam candida faciebat ueſtimenta. & Damaſcenus dicit quod veſtitus fuit illuſtratus per diuinæ lucis participationem.

16 Dubit. An facies plus reſplenduerit quàm ſol? Reſ. quod ut colligitur ex Chryſoſt. ſuper Mat. multo clarior ſole reſplẽduit facies Chriſti, ſed quia in hoc mundo nil clarius ſole refulget, & nil albius niue inuenitur. ideo euangeliſta poſuit exemplum de Sole, & de niue quo ad ueſtimẽta quamuis niuem excellerint in albedine.

17 Dub. An erit æqualis claritas Chriſti, & ſanctorum cum etiam ſancti fulgebunt ſicut ſol? Reſp Damaſc quod in ſenſibilibus eſt ſol. hoc in intelligibilibus eſt Deus, & in ſenſibilibus nil eſt lucidius Sole. ita in intelligibilibus nil eſt lucidius Deo. & ſicut ſol qui eſt lucis fons de facili uideri non poteſt. lux autẽ eius eo quod ad terram peruenit aſpicitur. ita Chriſtus eſt ſicut Sol uerus, & Sancti ſicut lux Solis & ideo S. Tho. ubi ſupra dicit quod ſicut claritas quæ erat in corpore Chriſti præſentabat futuram claritatem corporis eius, ita claritas veſtimentorum eius deſignat futuram claritatem ſanctorum quæ ſuperabitur a claritate Chriſti ſicut candor niuis ſuperatur a ſplendore Solis.

18 Dub. Vt quid apparuerunt Moyſes & Helyas? Reſp. S. Tho. vbi ſupra quod apparuerũt tanquam teſtes transfigurationis.

19 Dub. Nunquid ſufficiebant tres diſcipuli vt eſſent teſtes? Reſp. S. Tho. vbi ſupra ar. 3. quod cum Chriſtus transfigurari voluerit vt gloriam ſuã hominibus oſtenderet, & ad eam deſiderandam homines prouocarét & ad quã adducũtur hoĩes per Chriſtum nõ ſolũ q poſt eũ fuerunt, ſed ẽt qui eum præceſſerunt. ideo conueniens fuit vt de præcedentibus ipſum teſtes adeſſent, ſcilicet Moyſes & Helyas & de ſequentibus ipſum, ſcilicet Petrus Iacobus & Ioannes, vt in ore duorum vel trium ſtaret omne verbum.

20 Dub. Cur non magis accipit angelos pro teſtibus quam homines qui perfectius ſciebant qualis eſſet gloria cœleſtis? Reſp. S. Th. vbi ſupra ꝙ Chriſtus per ſuã transfiguratione manifeſtauit apoſtolis corporis gloriam quę ad ſolos homines pertinet, & ideo conuenienter non angeli ſed homines ad hoc pro teſtibus inducuntur.

21 Dubit. An Moyſes & Helyas ibi vere fuerint? Reſp. S. Tho. vbi ſupra quod quædam glo. ſuper illud Luc. 9. erant autem Moyſes & Helyas &c. dicit ſciendum eſt non corpora vel animas Moyſi vel Helyæ ibi apparuiſſe. ſed in ſubiecta creatura illa corpora fuiſſe formata, veruntamen illa glo. dicitur eſſe ſumpta ex libro qui intitulatur de mirabilibus ſacræ ſcripturæ qui non eſt liber autenticus ſed falſe attribuitur Augu. & ideo illi glo. non eſt ſtandum dicit enim expreſſe Hiero. ſuper Mat. ſic conſiderandũ eſt ꝙ ſcribis & phariſæis de cęlo ſigna petentibus dare noluit, hic vero vt apoſtolorum augeat fidem dat ſigna de cœlo Helya inde deſcendente quo conſcenderat & Moyſe ab inferis aſcendente quod nõ eſt ſic intelligendum quaſi aĩa Moyſi ſuum corpus reſumpſerit. ſed quod anima eius apparuit p aliquod corpus aſſumptũ ſicut angeli apparet Helyas autem apparuit in proprio corpore non quidem de cœlo empireo allatum, ſed de aliquo eminenti loco in quem fuerat in curru igneo raptus.

21 Dub. Cur ſolum Moyſes & Helyas inter prophetas ibi affuerunt & potius ipſi quã alij prophetæ? Reſ. S. Th. 3. par q. 45. ar. 3. ꝙ ſicut Chryſ. dicit ſuper Matt. Moyſes & Helias in medium adducuntur propter multas rõnes. Primo quia turbæ dicebant eũ eſſe Helyam vel Hieremiam aut vnum ex prophetis, capita prophetarum ſecum ducit, vt ſaltem hinc appareat differentia ſeruorum & domini. Secundo quia Moyſes legem dedit Helyas pro gloria domini emulator fuit vnde per hoc ꝙ ſimul cum Chriſto apparente excluditur calũnia Iudæorũ accuſantiũ Xp̃m tanquã tráſgreſſorem legis & blaſphemia dei ſibi gloriã vſurpanté. Tertio vt oſtendat ſe habere poteſtaté mortis & vitę & eſſe iudicé mortuorũ & viuo p hoc ꝙ Moyſem iã mortuũ, & Helyã adhuc viuenté ſecũ ducit. Quarto quia ſicut Lucas dixit loquebantur ſecum de exceſſu quẽ completurus erat in Hieruſalem & de paſſione & morte ſuę. Et ideo vt ſup. hoc animos diſcipulorum confirmaret, inducit eos in medium qui ſe morti expoſuerũt pro deo. Nam Moyſes cum periculo mortis ſe obtulit Pharaoni. Helyas vero regi Achab. Quinto, quia volebat quod diſcipuli eius emularétur Moyſi mãſuetudinem & zelum Helyę. Sexto, prout addit Hilarius vt oſtéderet. ſ. ſe per legé quã dedit Moyſes & per prophetas inter quos fuit Heylas principaliter eſſe prædicatũ. Et 7. vt dicit S. Vincen. in ſermone, quia nullus aliorum ieiunauit quadrageſimam niſi iſti duo Moyſes & Helyas.

23 Dub. Quid loquebantur Moyſes & Helyas cum Chriſto. Vide dub. præcedã.

24 Dub. Cur dixit Petrus. quod bonũ ibi erat eſſe? Reſp. Orig ſuper Matt. quod quia audiuit ꝙ oportebat adhuc eũ Hieroſolymã ire, adhuc timet p Chriſto, ſed poſt increpationem non audet dicere rurſus propicius eſto tibi, ſed idem occulte p alia ſigna inſinuat. quia n. videbat multam quietem & ſolitudinem cogitauit ibi conuenienté ſtationem eſſe ex loci diſpoſitione quod ſignificat dicens. Bonum eſt nos hic eſſe vult etiã ibi ſemper eſſe, ideo tabernaculorum meminit dicens. Si vis faciamus hic tria tabernacula. Cogitauit enim ꝙ ſi hac fieret non aſcenderet Hieroſolymam, & ſi non aſcenderet Chriſtus non moreretur. Ibi enim ſciebat ſcribas inſidiari ei. cogitabat etiam quod Helyas aderat qui in monte ignem deſcendere fecit. Et Moyſes quę intrauit nebulam & deo locutus eſt, vnde occultari poterant vt nullus peccatorum ſcirent vbi eſſent.

25 Dub. An Petrus præmiſſa dicens errauerit Reſp. Hiero. ſuper Matth. quod vt Marc. dicit neſciens qd diceret errauit, quia ſi quærat tria tabernа-

bernacula nequaquam ſeruos cũ domino conferat, ſed faciat tria tabernacula. Imo unũ patri, filio & ſpiritui ſancto. & Remi. etiam ſuper Mat. dicit ꝙ errauit qui voluit vt regnũ cœlorum conſtitueretur in terra, quod dñs promiſerat dare in cœlis. Errauit quia oblitus eſt ſe & ſocios ſuos eſſe mortales, & abſque guſtu mortis voluit ſubire æternam fœlicitatem. Et Raba. ſuper Mat. dicit quod errauit in eo, qđ cœleſti conuerſationi tabernacula faciẽda putauit in qua domus neceſſaria nõ erat, cũ ſcriptum ſit Apo. 21. c. Templum non vidi in ea.

26 Dub. Cur non voluit facere etiam tria alia tabernacula pro ſe & ſociis? Reſ. S. Vin. in Sermone. quòd ideo noluit alia tabernacula facere quaſi credendo, quòd Ioannes ſtaret in tabernaculo Moyſi, Iacobus cum Helya, & ipſe cum Chriſto.

27 Dub. Cur alij duo diſcipuli nihil dixerunt? Reſ. Orig. ſuper Mat. quòd Petrus erat magis feruidus. Et ita dicit ipſe, ſi oportuerit me mori tecum &c. Item ſolus dixit abſit a te domine. Cvt crucifigaris, & ſolus dixit, Domine non lauabis mihi pedes.

28 Dub. Quomodo poterant diſcipuli aſpicere claritatem Chriſti qui erat ſicut ſolem filij Iſrael non valerent aſpicere Moyſem, qui nõ habebat tantam claritatem? Reſ. S. Thõ. 4. ſen. diſ. 16. q. 2. ar. 1. quòd claritas illa erat ſimilis glorioſi corporis claritati, quæ viſum non corrumpit, ſed demulcet, & hoc quidem contingit quia eſt alterius generis quàm illa claritas naturalis, prouenit enim ex claritate ſpirituali animæ quæ quidem non corrumpit proportionem oculi ad viam aię, ſed magis cõfortat.

29 Dub. Cum in monte Synai appareret nubes tenebroſa, cur hic apparet lucida? Reſpõ. Chry. ſuper Mat. quòd in monte Synai comminante domino nubes tenebroſa apparuit, hic autem qui non terrere volebat, ſed docere nubes apparuit lucida.

30 Dub. Cur aduenit lucida nubes, & vox de nube? Reſ S. Tho. 3. par. q. 45. art. 4. quòd ſicut in baptiſmo, vbi fuit declaratum myſterium primæ regenerationis, oſtenſa eſt operatio totius trinitatis per hoc quod fuit ibi filius incarnatus Spirituſſanctus in ſpecie columbæ, & pater declaratus in voce, ita fuit in transfiguratione quæ eſt myſterium ſecundæ regenerationis in qua tota trinitas apparuit pater in voce, filius in hoĩe, & ſpũſſctus in nube clara.

31 Dub. Cur Spirituſſanctus non apparuit in columba ſicut in baptiſmo? Reſp. S. Thom. vbi ſupra, quod ſicut Deus in baptiſmo dat innocentiam, quæ per ſimplicitatem columbæ deſignatur, ita in reſurrectione dabit electis ſuis claritatem gloriæ, & refrigerium ab omni malo quæ deſignatur in lucida nube.

32 Dub. Cuius fuit vox quæ exiuit de nube? Reſp. quòd patris vt dictum eſt. dub. 30.

33 Dub. Cur Moyſes & Helyas non fuerunt atteſtati Chriſtum eſſe filium Dei? Reſ. Chry. ſuper Mat. quòd neque Moyſes loquitur neq; Helyas, ſed pater omnibus maiorem vocem emittit ex nube, vt diſcipuli credant, quòd a Deo hæc uox erat.

34 Dub. Cur opus fuit nunc reiterare vocem patris quæ in baptiſmo prolata eſt? Reſ S. Th. vbi ſupra. quòd adoptio filiorum Dei eſt per quandam conformitatem imaginis Dei ad filium naturalem, quod quidem fit dupliciter. Primo per gratiam vie quæ eſt conformitas imperfecta. Secundo per gloriam quæ erit cõformitas perfecta, quia igitur gratiam per baptiſmum conſequimur, in transfiguratione autem premonſtrata eſt claritas futurę glorię, iõ tam in baptiſmo quàm in transfiguratione cõueniens fuit manifeſtare naturalem Chriſti filiationem teſtimonio patris, qui ſolus eſt perfecte conſcius illius perfectę generationis ſimul cum filio & Spirituſſancto.

35 Dub. Cur hic dicitur ipſum audite, & nõ in baptiſmo? Reſpond. Sanct. Tho. vbi ſupra quod Chriſtus venerat gratiam actualiter dare & gloriam promittere verbo. & ideo conuenienter homines ad ipſum audiendum inducuntur, non autem in baptiſmo, quia in tranſfiguratione demonſtrabatur gloria quam verbo promittebat.

36 Dub. Cum Chriſtus non venerit terrere, ſed docere, ut dictum eſt dub. 29. cur hæc uox terruit diſcipulos? Reſ. S. Tho. vbi ſupra. quòd illa uox ad diſcipulos non fuit vana, ſed conueniens fuit eos terreri & proſterni ut oſtenſeretur quòd excellentia illius gloriæ, quæ tunc demonſtrabatur excedit omnem ſenſum & facultatem mortalium, ſm illud Exod. 33. c. non videbit me homo & uiuet, & hoc eſt qđ Hie. dicit ſuper Mat. quod humana fragilitas conſpectum maioris gloriæ ferre non ſuſtinet. & ab hac fragilitate ſanantur homines per Chriſtum eos in gloriam adducendo, quod ſignatur per hoc quod dicit eius ſurgite nolite timere.

37 Dubitatur. Cur illa uox prolata fuit potius de

nube quàm aliunde? Reſp. S. Chry. ſuper Mat. quia in nube deus apparere conſueuit, & vt crederent quòd vox illa ferretur a deo ſemper enim apparere ſolet deus in nube, ſicut ſcriptū eſt pſ. 96. Nubes & caligo in circuitu eius.

38 Dubita. Cum deus omnia diligat, cur dicit hic eſt filius meus dilectus? Reſpon. qui ſupra. quod non ſolum diligit filiū quia genuit eum, ſed quia vnius voluntatis eſt cum ipſo.

39 Dubitatur. Cur dicitur in quo mihi bene complacui? Reſ. Gre. in hom. quod omnis qui pœnitendo corrigit aliqua quæ fecit eo ipſo quod pœnitet ſe ſibi diſplicuiſſe indicat, quia emendat ꝙ fecit. Et ōps pater humano modo de peccatoribus locutus eſt dicens. Pœnitet me feciſſe hominem, quaſi ſibimet ipſi diſplicuit in peccatoribus quos creauit. In ſolo autē Chriſto ſibi cōplacuit, qa in ſolo eo nō inuenit culpā in qua ſe reprehendat per pniam.

40 Dubita. Propter quid ſic timuerunt diſciſcipuli? Reſ. Hiero. ſuper Mat. ꝙ ob triplicem cauſam pauore terrentur, vel quia ſe erraſſe cognouerant, vel quia nubes lucida operuerat eos, vel quia dei patris loquentis vocem audierant.

41 Dubi. Cur potius ceciderunt in faciē quam retrorſum? Reſp. Remi. ſuper Matt. quòd hoc fuit indicium ſanctitatis quia ſancti in faciem cadere dicuntur, impij vero retrorſum vt patet Io. 18. e. de iudeis volētibus capere Chriſtum qui abierunt retrorſum & ceciderunt.

42 Dubi. Cur in baptiſmo [illegible] voce nullus territus eſt ſicut hic? Reſp. Chry. ſuper Matth. quia, ſcilicet & ſolicitudo & altitudo & ſilentium erat multum transfiguratio ſtupore plena & lumen purum & nubes extenſa, ex quibus omnibus ſtupor in eis congregabatur.

43 Dub. Cur Chriſtus accedit ad eos? Reſpon. Hieron. ſuper Matt. quia illi iacebant & ſurgere non poterant.

44 Dubitar. Cur eos tetigit? Reſpon qui ſupra quòd vt tactu ſuget timorē & debilitata membra ſolidentur.

45 Dub. Cur præcipit quòd ſurgant & non prętimeant? Reſp. quæ ſupra. vt quos manum ſanauerat etiam ſanaret imperio.

46 Du. Cur poſt non viderunt Moyſen & Helyam? Reſp. qui ſupra. ꝙ hoc rationabiliter factum eſt. Ne ſi Moyſes & Helyas perſeueraſſent cum domino patris vox videretur incerta cui potiſſimum daret teſtimonium.

47 Dub. Cur Chriſtus reſpondit Petro? Reſp. qui ſupra. ꝙ quia imprudenter interrogauerat reſponſionē dñi non meretur ſed pater rñdit pro filio vt verbū dñi cōpleretur qui me miſit, ipſe de me teſtimoniū perhibet ꝙ S. Vin. in ſermone exponens dicit, ꝙ Petrus petebat in illo mōte gloriā ſuam, & Chriſtus rñdit ei ſecretè non verbo ſed facto oſtendens ꝙ non poterat fieri quinque rationibus ſumptis ex hoc facto. Prima pp aduentum nubis quæ ſignificat pniam quæ fieri debet antequam perueniatur ad gloriam. Secunda pp vocē patris quæ ſignificat obedientiā cum dicit ipſum audite quia oportet obedire præceptis dei ante quam perueniatur ad gloriam. Tertia quia ceciderūt quod ſignificat timorē & humiliationē, quia timēs deū faciet bona, & qui ſe humiliat exaltabitur. Quarta, quia fecit eos ſurgere, quod ſignificat quod primo faciet reſurgere corpa nřa, & poſt in gloriā deducet. Quinta, qa neminē viderūt niſi Xpm qđ ſignificat quòd ſola diuina eſſentia & nulla creatura eſt obiectum gloriæ .i. eſſentialis & principalis.

48 Dub. Cur voluit transfigurationem manere occultā? Reſp. quia ſupra. quod ne incredibilis eſſet pro rei magnitudine & poſt tantam gloriam apud rudes animos ſequēs crux ſcandalū faceret. Et vt dicit Remi. ſuper Matt. Populi hæc audientes impedirent diſpenſationem paſſionis eius reſiſtendo principibus ſacerdotum, & ſic redemptio humani generis retardaretur.

49 Dub. quo iuerant Moyſes & Helyas? Reſp. Ly. quòd diuina voluntate reducti fuerunt ad loca vnde fuerant abducti.

50 Dubitatur. Cur permittit vt poſt reſurrectionem publicent? Reſp. Damaſc. Hilarius & Theophi. quia tunc magis efficeretur credibilis, nec aliquod ſcandalum poterat euenire propter paſſionem & quia tunc debebant repleti Spiritu ſancto, vt teſtes eſſent tunc geſtorum ſpiritualium, & ne corda eorum ſubuerterentur triſtitia qui non viderāt, & ne proditor incitaretur ad inuidiæ rabiem ſi ante reſurrectionem publicaretur.

51 Dubitatur. Quomodo apoſtoli cognouerūt illos fuiſſe Moyſen & Helyam? Reſp. Ambr. quòd propter ſplendorem ſeu illuſtrationem prædictæ claritatis.

52 Dub. Cur hoc non præcepit Ieſus in monte ſed cum deſcenderent? Reſpond. quod quia erant adhuc toti ſtupefacti, ideo non ſtatim dixit eis.

53 Dub. in quo loco diſcenſus dixit eis? Reſp. quod in deſcenſu montis Thabor ad occidentem vbi eſt vna capella cõſtructa, vt dixit Landulphus de vita Chriſti.

ALLEGORICE.

In hac transfiguratione delaratur incarnatio filij dei, & eius modus ad quam intelligendam oportet[aſſumere Petrum].i. fidem quia eſt fundamentum fidei Petrus[& Iacobũ]anchoram ſpei tenentẽ [ac Ioãnem fratrẽ eius] dilectionẽ dei & Chriſti ſuadentẽ [& aſcẽdere in mõtẽ excelſum] diuinitatis ne grauetur a turba, & tunc videbit filium dei[transfiguratũ].i. hoiem factum cum ſit in forma dei . [& videbit faciẽ eius].i. animã reſplẽdere per diuinã fruitionẽ, [ſicut ſol & veſtimẽta ſua alba ſicut nix].i. humanitatem abſq; aliquali macula cuiuſuis peccati, [& apparebũt ei Moyſes] & eius prophetiã de Chriſto incarnando intelligẽdo[& Helyas]zelum euangelij habens [Chriſtum loquendo]annunciantes. [Et tunc Petrus].i. intellectus noſter petit [neſciẽs qd diceret].i. recte conſideret an cum lege Chriſti debeat etiam obſeruari lex Moyſi, [vt ei ſtat tabernaculum & ſimiliter Helyæ] qui eã zelatus eſt.[Sed nubes lucida] .i. ſemper virgo Maria obumbrabit intellectum omnes hęreſes interimendo,[& vocem emittet]dicenſ [hic]Ieſus[eſt filius]quem genui deum & hominem[meus]abſque commixtione viriliſ ſeminiſ[dilectus] a me ſuper omnia[in quo mihi bene complacui] dum ancilla meum genui & omnium creatorem[ipſum fore audiendũ] atteſtando & diuino martyri ignatio ſic ſcribendo.& ſic intellectus & volunta[ceciderũt in facies ſuas]ſe ei per fidem ſubiiciendo.[Et timuerunt valde] ne per perſecutiones fidem eis amitterent [ſed acceſſit Ieſus]per inſpirationem & tetigit[eorum corda per Spiritum ſanctum immiſſum & ſurgere fecit] a timore horrando, vt fortes eſſent in bello[& leuantes oculos]mentis [neminem]aduerſantem viderunt quem timere oporteret , [ſed ſolum Ieſum]ſtantem a dextris dei eis auxilium ferentem.[qui & præcepit poſt reſurrectionem]vt in vniuerſum mundum euntes ſuam legem prædicarent.

TROPOLOGICE.

Per iſtam transfiguratiõe inſtruimur quẽ modum tenere debemus vt aſcẽdamus ad gloriam cœleſtem, vt .ſ. [aſcendamus ad montem excelſum]pęnitẽtiæ,[& ſeorſum]ſimus a cõuerſatione maiorum & ſimus[Petrus].i. obedientes. [Et Iacobus].i. patientes in aduerſis. [Et Ioannes].i. continẽtes vt ſic poſt inueniamus illã gloriam [reſplendentem ſicut ſol & calida ſicut vix.]ita tamen vt imitemur]Moyſen & Helyam] ieiunijs & abſtinentia noſtra, corpora ſubiugantes, & in cœlis[tria tabernacula] inueniemus in tribus hierarchijs angelorum [obumbrabimur à nube lucidiſſima diuinitatis]cognoſcemuſque Chriſtum [eſſe filium dei dilectum] & placebimus patri [q̃n Chriſtum audiſſe] nobis tunc proderit, ſed antequam illuc accedamus[cademus in faciẽ]relinquẽtes corpora noſtra quæ deus]reſurgere faciet]in extremo iudicio & iubebit eſſe abſque timore corruptionis, nec aliquid videbimus in quo gloriari valemus [niſi ſolum Ieſum] qui erit omnia in omnibus, nec illam nunc gloriam enarrare poſſumus, ſed poſtquam reſurrexerimus a mortuis.

ANAGOGICE.

Expoſitum eſt in tropologico ſenſu.

DOMINICA II. IN QVADRAG. vt in ſabbato præcedente ſecundum curiam Romanam.

¶ Dominica 2. in quadrageſima ſecundum ordinem prædicatorum vt in feria 5. præced. vbi narratur hiſtoria de Chananæa.

FERIA II. POST SECVNDAM dominicam quadrageſimæ.

Ego uado & quæritis me. Ioannis 8 cap.

Hæc verba locutus eſt dominus anno ætatis ſuæ, 31. die 22. Septembris in die Martis.

HISTORICE.

Scribis & phariſæis dominus ait ſe ire & ab eis quinque quæri differentiæ in eorumq; ſceleribus decedere, nec ipſum ſub ſequi eos valere, ipſis autem minime iuſte interpretantibus, ſed opinantibus ſemetipſum interficere debere, quoniam quo iret eos non poſſe accedere, aiebat illos de imis fore, ſe vero de excelſi dixit, non autem pręſentis ſæculi incolam cuius ipſi dulcedine tenerentur ob quod in delicijs ſuis dies clauderent extremos, niſi fidem eius præſtarent dictis, cum vero quærebant quiſnam foret principium qui eis loqueretur ? reſpond. ſe eſſe aſſerens plurima ſe de eis fari debere ac iudicare, qui autẽ eum emiſerat veritas actor erat, ſeque ſæculo

actanrum

affaturam quæ ab ipſo audit, percepiſſet; cum autem quod altiſſimum ſuum diceret genitorem non caperetur ab eis, ait eos tunc ipſius notitiam habituros, cum in altum eum eleuaſſent, nec quicquam a ſe agere ſed quæ a patre didiciſſet ſe loqui, ſecum immorari qui eum miſiſſet, nec ſolum dimiſſe, quoniam quæ voluntatis eius forent ſemper operaretur.

VEritatem enucleare volens quædam dubia ſoluam.

1 Dub. Quo ibat dominus? Reſp. Lyra poſt Chryſoſt. quod ibat ad patrem per mortem ſecũdum humanitatem, a quo tamen non receſſit ſecundum deitatem.

2 Dubit. Quomodo eum quæſituri erant qui in infidelitate permanſuri erant? Reſp. Orig. quod differentiæ ſunt eorum qui quærunt Ieſum. Nam quidam eum quærunt vt eos ducat ad patrem, non autem omnes pro eorum ſalute & vtilitate quærunt eum. Nam Aug. exponendo, ait quæritis me non pro deſiderio, ſed odio, nam & perſequentes eum quærebãt capere eũ. Et Lyra dicit quod poſt mortẽ quæſierunt eum, vt perſequerentur in mẽbris ſuis.

3 Dub. Cur cum pluribus loqueretur in ſingulari dixit in peccato veſtro moriemini? Reſpon. Beda. quod peccato vtitur in ſingulari, ſed veſtro in plurali, vt idem omnium ſcelus oſtenderetur.

4 Dubita. Cum plures ex his quibus loquebatur crediderint & ſaluati ſint cur omnibus dicebat in peccato veſtro moriemini? Reſp. Orig. quod hoc non dicebat ad illos qui credituri erant, ſed ad alios quos ſciebat non eſſe credituros. Qui enim in ſuo peccato moritur quo vadit Chriſtus nõ poteſt ire, nullus enim mortuus poteſt ſequi Ieſum. Non enim mortui laudabunt te domine.

5 Dubitatur. Cum Ieſus iret ad mortem, cur non poterant & ipſi ire ad mortem? Reſ. Lyr. quod Chriſtus ibat ad mortem per quam perueniebat in gloriam patris, & ideo licet ipſi poſſent mori, ſicut & poſt mortui ſunt non tamen per ipſam mortem peruenerunt ad gloriam patris.

6 Dub. Cum ad impoſſibile nemo teneatur. Et hic dicitur ipſi non poterant ire ergo videntur excuſabiles? Reſp. Orige. hunc paſſum exponendo ꝙ non poſſunt quia non volunt, ſi enim voluiſſent & nõ potuiſſent non rõnabiliter diceretur eis, moriemini in pctõ veſtro.

7 Dub. Ad quid Iudæi dixerunt nunquid interficiet ſemetipſum? Reſp. Orig. ꝙ Iudæi audierãt Chriſtum voluntarie moriturũ ꝑ illud quod dicitur Eſa. 53. oblatus eſt quia ipſe voluit & tradidit in morte animã ſuã, quæ ſcriptura & totũ capitulũ exponitur de Chriſto ab antiquis doctoribus hebræorũ. Et ideo Iudæi deriſorie quærebãt de Ieſu quẽ reputabãt falſum Chriſtũ, nũquid interficiet &c. ſi. n. ſerioſe loquerentur de impletione huius ꝓphetiæ dicerẽt ſic, nũquid ex ſimplici volũtate ſeparabitur aĩa à corpore ꝙ patet ex eo. qđ ſubditur, quo ego vado &c Ipſi. n. poterãt ſeipſos interficere, ſed non poterant animam ſuam pro voluntate ſua tradere, ſicut fuit prophetatum de Chriſto per Eſaiã, & in Ieſu fuit adimpletũ.

8 Dub. Quomodo ipſi ſunt de deorſum & ipſe de ſuperius? Reſp. Orig. & Chry. in hoc loco erant deorſum. i. terrena & carnalia ſapientes & nõ ſpiritualia ſicut ipſe qui erat de ſupernis. Lyr. vero dicit deorſum. i. de maſſa corrupta originali peccato, ideo habẽt debitũ mortis & neceſſitatem moriendi, ꝓp quod ſeparatio aĩæ à corpore nõ ſubiacet eorum propriæ volũtati. Ipſe vero de ſupernis eſt, quia ſecundũ deitatẽ habet eandẽ naturã cũ patre ſecundũ humanitatem anima eſt immediate a deo per creationẽ & corpus formatũ ſpũs ſancti virtute, & propter hoc habebat plenũ dominiũ ſuper corpus ſuum ſeparandi aĩam ab ipſo & reuniendi, vt dicit Io. 10. ꝑtãtem habeo ponẽdi animam meam & iterũ ſumẽdi eam.

9 Dub. Quia Chriſtus erat de mundo ſaltem quantum ad corpus, ergo non verũ dicit ego non ſum de mundo? Reſp. S. Tho. 1. 2. q. 88. ar. 2. quod erat de mundo per præſentiam corporalem; ſed non per mentis affectum.

10 Dub. Cum ſupra dixerit moriemini in peccato veſtro, cur hic dicit in peccatis veſtris? Reſp. Lyr. quod ſupra dixit in ſingulari, quia principale peccatũ eorũ erat perſecutio Chriſti, ſed ad hoc ſequebantur multa alia peccata & propter hoc hic replicauit in plurali.

11 Dubit. Cur dicit niſi credideritis quia ego ſum? Reſ. Aug. ſup Io. 8. d credo qđ i illa multitudine quæ dñm audiebant & eos fuiſſe qui credituri erant, quaſi in omnes proceſſerat illa ſeueriſſima ſñia in pctõ veſtro moriemini, ac per hoc, & illis credituri erãt, ſpes erat ablata, reuocauit ergo eos ad ſpẽ adiungens, niſi credideritis quia ego ſum &c. ergo ſi illud credideritis non moriemini in peccato veſtro.

12 Dub. Quia ipſi ſciebant & videbãt Chriſtũ eſſe ergo non oportebat quòd illud crederet? Reſp. Lyra exponẽdo poſt Chryſ. dicẽs ſi non credideritis fide formata charitate, quia ego ſum vobis in lege & prophetis promiſſus mo riemini in pctõ veſtro, ſcilicet infidelitat s.

13 Dubit. Cur Iudæi interrogauerunt tu quis es? Reſp. Aug. ſuper Ioan. quaſi dicerent, non enim eũ dixiſti niſi credideritis quia ego ſum addidiſti quis eſſes.

14 Dubit. Cum pater ſit principium filij quõ Chriſtus dicit ſe principiũ? Reſp. S. Th. 1. par. q. 33. ar. 1. qđ hoc nomẽ principiũ nihil aliud ſignificat niſi illud a quo aliqd procedit. Omne enim id a quo aliquid proc. dit quocunque modo dicimus eſſe principium & econuerſo, cum ergo pater ſit a quo alius procedit ſequitur qđ pater ſit principium. Et licet apud græcos inueni tur de filio & Spiritu ſancto quod principientur, hoc tñ non eſt in vſu doctorũ noſtrorum, quia licet attribuamus patri aliqd auctoritatis ratione principij, nihil tamen ad ſubiectionem vel minorationem quocunque modo pertinens attribuimus filio vel Sp ritui ſancto, vt vitetur omnis erroris occaſio, & iſto reſpectu filius non eſt principiũ patris, ſed pa ter eſt principiũ filij, ſed pater & filius & Spiritus ſanctus ſunt vnum principium omnium creaturarum, & ſic intellig tur hic. Et vt Aug. dicit pater eſt principium filius eſt principiũ, & tamen non ſunt duo principia, ſed unum, ſicut non ſunt duo dij, ſed vnus deus.

15 Dub. Cur addidit qui & loquor uobis? Reſ. Aug ſuper Io. quaſi diceret, vt credatis me eſ ſe principium non ſolum ſum principiũ, ſed & loquor uobis, nam ſi principium ſicuti eſt ita maneret apud patrẽ, vt non acciperet formam ſerui, quomodo ei crederent cum infirma corda intelligibile verbum ſine voce ſenſibili audire non poſſent.

16 Dubi. Cur Ioan 8. c. dixerit ego non iudico quemquam, quomodo nũc dicit multa habeo de vobis loqui & iudicare? Reſpon. qui ſupra quod aliud eſt non iudico, & aliud habeo iudicare. Non iudico dicit ad præſens, quod autem nunc dicit iudicium futurum dicit.

17 Dub. Cur dicit qui me miſit uerax eſt? Reſpon qui ſupra quaſi diceret ideo verus in iudicio, quia filius ueracis ſum.

18 Dubit. Cum filius ſit ueritas, cur dicit patrẽ veracem, quaſi eſſet minor filio, quia veritas dicitur per eſſentiam, uerax autem per participationem? Reſp. qui ſupra. quod uerax eſt non participando ſed generando ueritatem.

19 Dub. Cum filius ſit ſapientia quomodo dicit quæ audiui ab eo hæc loquor quaſi ex ſe nihil ſciat. Reſp S. Tho. 1. par. q. 42. ar. 6. quod in auditione filij a patre non intelligitur, niſi quod pater commu icat ſcientiam filio ſicut & eſſentiam.

20 Dubi. Cum ita clare loqueretur quomodo non intelligebant quod patrẽ dicebat deum? Reſp. Alcuinus ſuper Io. quod cum audiſſe t uerax eſt qui me miſit non intel exerunt, de quo diceret. nõdum enim oculos cordis apertos habebant quibus patris & filij æqualitas intelligeretur.

21 Dub. Quomodo debebat exaltari? Reſpon. Augu. ſuper Ioan. dicens quod exaltationem crucis dicit, quia & ibi exaltatus eſt quando pependit in ligno.

22 Dubit. Quomodo cognouerunt poſtquam crucifixus eſt quod eſſet deus? Reſ. qui ſupra. quod poſt paſſionem multi crediderũt, & hoc dixit propter illos qui credituri erãt. Et Chryſo. dicit quod cognouerunt poſt gratiam ſignorum reſurrectionis & captiuitatis ipſorum, quòd Chriſtus erat filius Dei.

23 Dub. Quia uidetur impotentia in Chriſto cum dicit, & a me ipſo nihil facio? Reſp. Lyr. quod Chriſtus inquantum deus habet totã uirtutẽ operatiuam a patre licet eandẽ quemadmodũ dictũ eſt ſuperius, dub. 16. Et ſecundũ quod homo illa natura organũ diuinitati coniunct m. Et ideo nihil poterat operari niſi ſecundum motum & regulationem ipſius.

24 Dub. quomodo pater docuit filium, quia ſic uideretur quod ante fuiſſet ignorans? Reſp. Augu. ſuper Io. quod pater incorporaliter genuit filium, nec eũ ſic docuit quaſi indoctum genuerit, ſed hoc eſt eum docuiſſe quod eſt ſcientem genuiſſe. Si enim ſimplex eſt natura ueritatis hoc eſt filio eſſe quod noſſe, quemadmodum ergo pater illi gignendo dedit ut eſſet, ſic gignendo dedit ut nouſſet.

25 Dubit. Quia uidetur quod pater ſit maior filio cum eũ miſerit? Reſ. qui ſupra quod cum ſint ambo ſimul. Vnus tamen eſt miſſus, alter miſit, quoniam miſſio incarnatio eſt, & ipſa incarnatio filij tantum eſt, non & patris ergo inquit qui me miſit, id eſt cuius auctoritate tanquam paterna incarnatus ſum. Miſit itaq; pater filium, ſed non receſſit a filio nec filius à patre, & ita ſecum eſt.

26 Dub. Quia Ieſus in paſſione clamauit, vt quid dereliquiſti me. ergo videtur quod pater reliquit eum. Requite dominica in ramis palmarum. dub. 654.

27 Dub. Cur dicit quòd facit quæ placita ſunt patri? Reſpon. Chry. ſuper Ioan. quòd quia Iudæi dicebant. ipſum non eſſe ex deo ex hoc quòd ſabbatum non cuſtodiebat, ad hoc remouendum dixit quòd placita patri faciebat oſtẽdens quod ſoluere ſabbatũ placitũ erat patri.

28 Dub. Quando incœpit facere quæ placita ſunt patri? Reſpon. Aug. ſuper Ioan. quod non ex quodam initio, ſed ſine initio ſiue fine. dei enim generatio non habet initium temporis. ¶ Senſibus ſpiritualibus non exponitur ratio ne dicta in prologo.

FERIA III. POST SECVNDAM dominicam quadrageſimæ.

Super cathedram Moyſi. Mat. 23. c.

Hiſto. huius euang. facta eſt anno Chriſti 33. die Martis quæ fuit. 22. Martijs.

HISTORICE.

Diſcipulos ac turbas admonebat dominus ne opera ſcribarum & phariſæorum ſuper Moyſi cathedram populum inſtruentiũ imitarentur. ſed verbis eorũ crederẽt & audita pficerent. qm̃ nec ipſi alios docebant opere implebant, quinimo iugum alijs graue imponebant. quod ipſi ad modicum ferre recuſabãt. Si qñ vero boni quicquã operarẽtur id vt laudem furarentur humanã peragebant. philacteria fimbrias magnificãt, conuiuiorũ et prima diligunt loca, in ſynagogis etiam honoratiores optant ſedes, ſalutari reuerenter publicæ volunt, & magiſtri vocari, eis vero pſuadebat dominus, vt nequaquã talia appeterent cũ fratres ex vno pater cœleſti omnes forẽt, & quẽ ſolum venerarentur præceptorem, ſed inter ſe qui maiori fulgeret dignitate, is omniũ miniſter aliorum fieret, quoniam exaltari cupiẽtes deprimentur & humilitatem amplectentes maximos conſequerentur honores.

Eijcienda ſunt dubia ipſa ſoluẽdo.

1 Dubit. Cur dominus non loquitur ſcribis & phariſęis ſicut diſcipulis & turbis? Reſpon. Chry. ſuper Matth quod poſtquã dominus ipſos confuderat cũ eius ille filius Chriſtus interrogaſſet, nec fuiſſent amplius eũ interrogare eorũ incorrigibilitatem oſtendẽs, nunc cõuertit ſermonem ad populũ & diſcipulos, nam clerici ſi malefecerint inemendabiles ſũt. Laici vero delinquẽtes facile emẽdantur.

2 Dubit. quæ eſt cathedra Moyſi? Reſp. Sanctus Vincen. in ſermone quod eſt poteſtas regiminis ſæcularis vel prælationis eccleſiaſticæ quam habebat Moyſes. Et vt dicit Lyr. talis poteſtas poſt Chriſti aduentum dicitur cathedra Chriſti.

3 Dubitatur. Qui ſunt ſcribę. vide in epiphania domini. dub. 31.

4 Dubita. Qui ſunt phariſęi. vide dominica. 3. dub. 15.

5 Dub. An omnia dicta per ſcribas & phariſæos debebant ſeruari? Reſpon. Chryſoſt. ſuper Matt. q̃ omnia, ſcilicet q̃ dei ſunt, & quæ deus per Moyſem in lege deduxit.

6 Du. Quia nos nõ facimus omnia quæ deus mandauit per Moyſem in lege fieri, quia non obſeruamus pcepta cęrimonialia? Reſ. Orig. ſuper Ioan. qđ nõ intelligit omnia quæ continẽtur in lege ſeruari, ſed oĩa quæ ea corrigũt mores & eſt hic figura ſinecdoche.

7 Du. Cur Chriſtus non monuit eos ſeruare ea quæ continentur in euangelijs? Reſp. q ſupra. quod nondũ erat tempus ſeruandi pcepta nouę legis ante, ſcilicet paſſionem ſuam.

8 Dub. Cur inducit eos ad audiendum ſcribas & phariſęos qui erant ita mali? Reſpon. quia ſupra. quod quia accuſaturus erat ſcribas & phariſæos in ſequentibus ſermonibus ne videretur apud ſtultos ex hoc eorum principatum capere velle, vel propter inimicitiã hoc facere primum a ſe hanc ſuſpitionem remouet iubens eos, ſcilicet audiri.

9 Dubi. Cur generaliter dicit vt non faciant ſecũdũ opera eorũ, cũ aliq fuerint ſanctiſſimi ſicut Zacharias & Symeõ? Reſp. quod iſti duo iam defuncti erant, & loquebatur ſolum & viuentibus qui mali erant.

10 Du Cur publicè redarguit in hoc quod non faciunt q̃ dicunt? Reſp. Chryſo. in homel. q̃ maxime accuſatione dignus eſt doctrinæ auctoritatem habens legem tranſgreditur. Primo quidem quia præuaricatur qui alios corrigere debet. Deinde quia peccans maiore pęna dignus eſt propter honorem. Tertio quia plus corrũpit velut in ordine doctorũ peccãs.

11 Dubitatur. quę onera alijs imponebant. Reſpon. Lyra, quia vltra legis præcepta conſtituerent multa ex ſuis traditionibus quæ erant ſubditis grauia & importabilia.

12 Dub.

21 Dub. Cur dicit nolunt mouere, & nõ dicit non poſſunt portare? Reſp. Chry. in Homel. ꝙ hoc dicit ad reprehenſionem aggrauandã.

23 Dubitatur. Quia uidetur quod faciant aliqua bona opera quæ uolunt vt hoies uideãt? Reſp. Quod licet faciant aliqua opera de genere bonorum, non tamen faciunt ea bona in tẽtione, ſed propter laudem humanam, & ita non ſunt bona formaliter.

14 Dubi. Quia qui male agit odit lucem, non ergo uidetur quod peccata grauia faciant in conſpectu hominum? Reſp. quod hic eſt figura ſinecdoche, qñ nõ intelligit dñs de omnibus generaliter, ſed de his q̃ vide ntur bona, vt ẽt ipſe exemplificat de fimbrijs & philacterijs.

15 Dub. quæ erant philacteria. Reſpon. Lyra poſt Hiero. ꝙ erant quędam chartę in quibus ſcribebantur decem præcepta legis, & ponebãtur in capite ad modum coronæ, & per hoc ſignificabantur quod debebant legem in memoria habere ſecundum quod habetur Deu. 6.c. dicebantur Aphila ꝙ eſt ſeruare & thora quæ eſt lex, quia erant quædam ſigna ſeruandæ legis.

16 Du. quomodo dilatabant philacteria? Reſ. quod ut uiderentur cæteris magis religioſi faciebant ſibi filacteria lata, ut dicit Lyra. ſicut aliquĩ nunc religioſi in habitu obſeruant, cũ tamen habitus non faciat monachum.

17 Dubi. Quæ dicebantur fimbrie? Reſp. Hiero. ſuper Matt. quod Moyſes iuſſerat, ut in 4. angulis palliorum iacinthinas fimbrias facerent ad Iſrael populum diſcerdendũ, ut quomodo in corporibus circuncîſio ſignũ Iudaicæ gentis daret, ita ueſtis haberet aliquam differentiam.

18 Dubi. Quomodo magnificabant ipſas fimbrias? Reſp. Hie. ubi ſupra. quod ipſi captantes auram popularem, atque ex mulierculis captantes lucra faciebant grandes fimbrias, & acutiſſimas in eis ſpinas ligabant. ut uidelicet ambulantes & ſedentes interdum pũgerentur, & quaſi hac commotione retrahantur ad miniſteria ſeruitutis dei.

19 Dubi. Quia non uidetur eſſe malum quod prælati & doctores teneant loca honorabiliora propter dignitatem quam habent? Reſ. Chryſ ſuper Matth. quod dominus non uituperat eos qui in primo loco recumbunt, ſed eos qui amant primos diſcubitus, ad uoluntatem uituperationem referens non ad factũ & ita de cathedris intelligas.

20 Dubit. quia uidetur ꝙ ſalutari in foro non ſit malum? Reſp. ꝙ hoc de ſe non eſt malum, ſed hoc uelle ſibi reuerenter fieri ut alij aduertant & eos admirentur, & in hoc gloriari ualeant pertinet ad inanem gloriam.

21 Dubit. quid ſignificat Rabbi? Reſp. quod nõ eſt nomẽ hæbraicum & latinæ interpretatur magiſter uel doctor.

22 Dubi. An uocari magiſter ſit malum. Reſp. Lyr. quod deſiderare ſciẽtiam & actum diſcẽdi non eſt malum ſed meritorium, deſiderare autem nomen tantum doctoratus eſt malum & peccatũ ſuperbiæ. ſi autem deſideretur nomen & autoritas magiſterij ad hoc quod ſciẽtia iam habita aliquis melius poſſit uti non eſt malum ſed eſt bonum, quia bonus doctor debet quærere illa quæ faciunt ad efficaciam ſuæ doctrinæ.

23 Dubi. Cur ergo dominus de hoc redarguit eos? Reſp. Chry. ſuper Mat. quod ipſi phariſęi uocari uolebant & non eſſe nomen appetũt & officium negligunt.

24 Dub Cur non monet diſcipulos, ut uitent primos recubitus & cathedras & ſalutationes in foro, ſicut quod non uelint uocari magiſtri? Reſp. Chry. in Homel. quod promiſſorum de quibus phariſæos incuſauerat, alia quidem ſicut parua uitia prætermiſit quaſi diſcipuli de his inſtrui non indigentibus, ſed quod erat omnium malorum cauſa. i. Thronum appetere magiſt alem hoc in medium inducit ad diſcipulos inſtruendam.

25 Dubi. Cum plures alios doceant & ſic ſint magiſtri quomodo deus ſolũ dr̃ magiſter? Reſ. S. Th. i. par q. 117. ar. j. ꝙ homo non põt aliũ docere niſi exterius dum adhibet miniſteriũ, ſicut medicus ſanans, ſed ſicut natura interior eſt principalis cauſa ſanatiõis, ita & interius lumẽ intellectus eſt principalis cauſa ſcientiæ, ſed utrumque horum eſt a deo. Et ide ſunt de deo dicitur qui ſanat omnes infirmotates tua, ita deo dicitur quod docet omnem hominem ſcientiam inquantum lumen uultus eius ſuper nos ſignatur per quod nobis oĩa oſtendũtur, & qa homo docens nõ cauſat lumẽ intellectuale diſcipulo ſicut deus, ideo hõ non ita proprie dicit magiſter ſicut deus.

26 Dub. Cur dominus potius nominat cœnas ſynagogas & forum quam alia loca? Reſpon. quod cũ hi qui gloriam inani capiunt uelint uideri ab hoĩbus. ideo de his locis diſſernit in quibus ut plurimum ſit congregatio homĩni.

26 Dub.

7 Dub. Cur non debemus vocare patrem ſuper terram illum qui nos genuit? Reſp. Chryſ. ſuper Mat. quòd in mundo quamuis homo hominem generat, tamen vnus eſt pater, qui eos creauit. non enim initium vitæ habemus, ex parentibus, ſed tranſitum vitæ per eos accipimus.

28 Dub. Cum Paulus dicat ſe doctorem gentium, cur prohibet vocari patres & doctores magiſtros? Reſ. Hier ſuper Matth. quòd aliud eſt eſſe natura patrem vel magiſtrum, aliud indulgentia. Nos ſi hominem patrem vocamus honorem ætati deferimus, non auctorem noſtre oſtendimus vitæ. Magiſter enim dicitur ex conſortio veri magiſtri & ne infinita replicem. quomodo vnus per naturã Deus & vnus filius non præiudicat cæteris, ne per adoptionem Dij vocentur & filij, ita & vnus pater & magiſter non præiudicat, aliis abuſiue vocentur & patres & magiſtri. Sanctus autem Vin. in Ser. dicit. quòd conſuetudinariæ & inſtrumentaliter non reprobatur, quod alij præter Deum dicantur patres doctores, & magiſtri miniſterialiter & demoniatiuæ. & ſic. 2. ad Thimo. 1. Apoſtolus ſe vocat.

29 Dub An opera bona debeant fieri publicę vt videantur ab hominibus, vel ſecretę? Reſp. S. Vin. in Ser. q. homines ſunt in duplici differentia aliqui ſimplicis vitę, qui ſolum ſibi habent prouidere, & non eſt neceſſarium publicare eorum bona opera. Vnde Hiero. in prologo biblię ait ſancta ruſticitas ſolum ſibi ꝓdeſt. Alij autem tranſmittuntur a Deo non ſolum ſua purgantes peccata, ſed ad alios docendum & verbo & exemplo, tales debent publicare eorum bona opera in exemplum aliorũ. vt dicitur Matt. 5. Sic luceat lux veſtra coram hominibus vt videant &c. Nam Chriſtus nunquam prohibuit bona opera manifeſtari, ſed prohibuit ne faciens quęrat videri ab hominibus, opera igitur veſtra videantur nos vos, propter quod notanter hic Chriſtus dicit, omnia opera ſua faciunt, ut uideantur ab omnibus ipſi.

30 Dub. An liceat appetere doctoratum, vel pontificatum? Reſ. S. Tho. in quodlibetis. quodlibe 3. ar 9. quòd oportet conſiderare triplicẽ differentiam cathedræ magiſtralis ad cathedram pontificalem. Quarum prima eſt, quòd ille, qui accipit cathedram magiſtralem non accipit aliquam eminentiam, quam prius nõ habuerat, ſed ſolum opportunitatem communicandi ſcientiam, quam prius non habebat. Non enim ille qui licentiat aliquem dat ei ſcientiam, ſed auctoritatem docendi. Ille vero qui accipit cathedram Epiſcopalem accipit eminentiam poteſtatis quam prius non habebat. Secunda differentia eſt quòd eminentia, quæ requiritur ad cathedram magiſtralem eſt perfectio hominis, ſecundum ſeipſum, alia vero eſt hominis per comparationem ad aliũ. Tertia quod ad pontificalem ſit homo idone9 per charitatem excellentem, ſed ad magiſtralem per ſufficientiam ſcientiæ. His ergo conſideratis manifeſtum eſt, quòd appetere aliquid quod pertinet ad perfectionem ſuijpſius eſt laudabile. vnde appetitus ſcientiæ eſt laudabilis. Sapien. 6. c Concupiſcentia ſapientiæ conducit ad regnum perpetuum. Appetitus autem poteſtatis ſuper alios eſt vitioſus. Appetitus tamen doctoratus poteſt turpitudinem continere ratione præſumptionis, quæ eſſet ſi ille qui non eſt idoneus ad docendum peteret docendi officium, ſed hæc præſumptio non æqualiter eſt in petentibus licentiam ad docendum & in petentibus pontificatum. Nam ſcientiam per quam aliquis eſt idoneus ad docendum, poteſt aliquis ſcire per certitudinem ſe habere. Charitatem autem per quam aliquis eſt idoneus ad officium paſtorale non poteſt aliquis ſcire per certitudinem ſe habere. Et ideo ſemper eſt vitioſum pontificatum petere, non ſemper autem vitioſum eſt petere licentiam docendi, quamuis honeſtius ſit quod per alium petatur, niſi forte ex cauſa aliqua ſpeciali.

31 Dub. Quæ pœna eſt doctoris ignorantis? Reſ. qui ſupra, quòd eſt ambitioſus, & per ambitionem peccat cum appetitus talis honoris ſit inordinatus, quoniam. ſ. aliquis appetit teſtimonium de excellentia quam non habet, quod eſt appetere honorem ſupra ſuam proportionem. Hoc tenet Glo. in clementina. cũ ſit nimis (de magiſtris) & etiam malorum doctorum doctrina mala eſt. 1. q. 7. c. conuenientibus. & defectus ſcientiæ intolerabilis eſt ẽt in laicis, ut dicit Gl. in c. ſi forte. de magiſtris. in 6. & 38. diſ. c. ſi in laicis. doctoratus etiã eorum eſt ſine fructu, & cum peccato, ut dicit Zabarella ſuper cle. cum ſit de magiſtris. quia ſunt multi doctores nomine, pauci vero re. Et tales dicunt priuari doctoratu, ut dicit do. Panor. extra de magiſtris. c. 1. in fi. Imo ſi in doctoratu fuiſſet idoneus. & poſt factus eſſet inutilis

utilis debet degradari a doctoratu. vt in l. grã
maticos .c. de profeſſis. lib. 10. facit lex vt gra-
datim. in ſ. reprobari. ff. de mu. & ho. & in l.
ſed & reprobari. ff. de excu. tu.

32 Dub. Quia cum Deus non habeat partes ſi
eſt in cœlis erit ibi totus, & ſic non erit vbiq;?
Reſ. S. Tho. 1. par. q. 8. art. 2. quòd totum dici-
tur ratione partium. Eſt autem duplex pars. ſ.
eſſentialis vt materia & forma dicuntur par-
tes compoſiti & genus & differentia partes
ſpeciei. Alia eſt pars quantitatis in quam. ſ. di
uiditur aliqua quantitas, quod ergo eſt totum
in aliquo loco totalitate quantitatis non po-
teſt eſſe extra locum illum, quia quantitas lo-
cati commenſuratur quantitati loci. vnde non
eſt totalitas quantitatis ſi non ſit totalitas lo-
ci, ſed totalitas eſſentiæ non commenſuratur
totalitati loci. vnde non oportet illud quòd eſt
totum totalitate eſſentiæ in aliquo nullo mo
do ſit extra illud, ſicut apparet etiam in for-
mis accidentalibus quæ per accidens quantita
tem habent. Albedo enim eſt tota in qualibet
parte ſuperficiei ſi accipiatur totalitas eſſen-
tiæ, quia ſecundum perfectam rationem ſuæ
ſpeciei inuenitur in qualibet parte ſuperficiei
autem accipiatur totalitas, ſecundum quanti-
tatem quàm habet per accidens, ſic non eſt
tota in qualibet parte ſuperficiei, in ſubſtan-
tiis autem incorporeis non eſt totalitas, nec
per ſe, nec per accidens, niſi ſecundum per
fectam rationem eſſentiæ, & ideo ſicut anima
eſt tota in qualibet parte corporis, ita Deus
eſt totus in omnibus & ſingulis.

33 Dub. Quia non uidetur quòd homo cuili-
bet ſe debeat ſubiicere, quoniam ut Aug. dicit
in regula, nedum nimium ſeruatur humilitas
regendi frangatur auctoritas? Reſp. S. Th. 2. 2.
q. 161. ar. 3. q in homine duo poſſunt conſide
rari. ſ. id quod eſt Dei, & id quod eſt hominis,
hominis eſt quicquid pertinet ad defectum,
ſed Dei eſt quicquid pertinet ad ſalutem, ſiue
perfectionem, humilitas proprie reſpicit re-
uerentiam qua Deo homo ſubiicitur. Et ideo
quilibet homo, ſecundum id quod ſuum eſt,
debet ſe cuilibet proximo ſubiicere quantum
ad id quod eſt Dei in ipſo. Non autem hoc re
quirit humilitas, vt aliquis id quod eſt Dei in
ſeipſo ſubiiciat ei quod eſt Dei in altero. Nã
illi qui dona Dei participant cognoſcunt ſe
illa habere, ſecundum illud primæ ad Chor.
2. vt ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis, &
ideo abſque præiudicio humilitatis poſſunt
dona quæ ipſi acceperunt præferre donis Dei
quæ alijs apparent collata, ſicut ad Ephe. 3. A
poſtolus dicit aliis generationibus non eſt a-
gnitum filiis hominum. Sicut nunc reuelatum
eſt ſanctis Apoſtolis eius ſimiliter etiam non
hoc requirit humilitas, vt aliquis id, quod eſt
ſuum in ſeipſo ſubiiciat ei, quod eſt hominis
in proximos alioquin oporteret, ut quilibet
reputaret ſe magis peccatorem quilibet alio.
Cum tamen Apoſtolus abſque præiudicio hu
militatis dicat ad Gal. 2. nos natura Iudæi, &
non ex gentibus peccatores. poteſt tamen ali
quis reputare aliquid boni eſſe in proximo,
quod ipſe non habet, vel aliquid mali in ſe eſ
ſe, quòd in alio nõ eſt ex quo ſe poteſt ei ſubii
cere per humilitatem, quæ ſicut ceteræ uirtu
tes præcipue interius in anima conſiſtit. Et
ideo poteſt homo ſecundum interiorem actũ
animæ alteri ſe ſubiicere, ſine hoc quòd occa
ſionem habeat alicuius quod pertineat ad de-
trimentum ſuæ ſalutis. Et hoc eſt quòd Aug. di
cit in regula honore coram vobis prælatus ſit
vobis, timore coram Deo ſubtractus ſit pedi-
bus ueſtris, ſed in exterioribus humilitatis a-
ctibus, ſicut & in actibus cæterarum uirtutum
eſt debita moderatio adhibenda, ne poſſunt
vergere in detrimentum alterius. Si autem a-
liquis quod debet faciat, & alij ex hoc occaſio
nem ſumant peccati non imputatur humili-
ter agenti quia ille non ſcandalizat, quamuis
alter ſcandalizetur.

34 Dub. Quia ſi omnis qui ſe exaltat humilia-
bitur, ſic ſe exaltando ſe humiliat, ſed qui ſe
humiliat exaltabitur. ergo qui ſe exaltat exal
tabitur de primo ad vltimum? Reſp. Remig. ſu
per Mat. ſic gloſſando omnis qui ſe de ſuis me
ritis extollit apud Deum humiliabitur, & qui
ſe de benefactis humiliat apud Deum exalta-
bitur. Et cum arguitur qui ſe exaltat humilia
bitur conceditur, & quando ſubinfertur, & ſic
ſe humiliat negatur, quia non ſe humiliat, ſed
violenter humiliatur, & ita non ſequitur, quia
non ualet conſequentia de primis ad vltimum
quando conſequentiæ intermediæ variantur,
ſicut hic: quia primo humiliabitur capitur
paſſiue & poſtmodum humiliat actiue.

Allegorice, & Tropologice, & Anagogice.

Significat hæc hiſtoria Euangelica paſto-
res & prælatos Eccleſiæ malos (qui ſedent ſu
per cathedram Moyſi) qui fuit ſaluatus de a-
qua, & ipſi ſuper cathedram Chriſti qui nos
ſaluat per aquam, quibus tamen obedire de-

bemus

bemus propter poteſtatem quam habent a Deo nec curemus ſequi vitam malam, ſed amplectamur eorum ſalutaria monita, & ſuſcipiamus pœnitentias per eos nobis iniunctas quã uis graues, ut ſic humiliati a Deo exaltemur in terra gloria. Amen.

FERIA QVARTA POST SEcundam Domin. Quadrageſimæ.

Aſcendens Ieſus Hieroſolymam. Mat. 20.

Hiſtoria huius Euãgelij facta eſt anno Chriſti 33. die Mercurij. 16 Martij.

HISTORICE.

Hieroſolymam aſcendens dominus, omnia quæ contra eum acturi ſcirent Iudæi opprobria, clam prænunciauit duodecim quos ſecũ ducebat diſcipuli, ſeque poſt mortem tertia reſurrecturum die Natorum autem Zebedæi genitrix eum adorans poſtulabat ut eius in regno unus ſuorum ad dexteram ſederet filiorũ, & ad ſiniſtram alter: quibus quod quid peterent ignorarent obiurgatis, ſciſcitabatur, an quem ipſe potaturus eſſet calicem, ipſi bibere poſſent, id uero eis affirmantibus ſe poſſe peragere, fidem dedit ſe eis hoc præſtaturum, qui vero petebant patris ſui intereſſe quibus diſpoſuerat elargiri, indignantibus autem decem duos aduerſus fratres, admonuit dominus ne gentium principibus ſimiles eſſent qui ſubditis dominantur, ſed eorum qui cæteros præire uellet, omnium ſeruus ac miniſter efficeretur, quemadmodum & ipſe non ſeruiri uenerat, ſed famulari, & ſuam pro pluribus redimendis uitam dare.

IN ſolutione dubiorum require in dominica in quinquageſima. dubia principij, huius Euangelij vſque ad 16. dubium incluſiue.

1 Dub. Cur dicit. ecce? Reſp. Chryſ. ſuper Mat. quòd ecce conſtantiæ ſermo eſt, ut memorie præſentia huius in cordibus recõdant.

2 Dub. Cur prædicit eis reſurrectionem: Reſ. Ly. quòd ne Apoſtoli eius morte audita abſorberentur præ triſtitia.

3 Dub. Quæ erat mater filiorum Zebedæi? Reſp. Iacobus de Vorag. quòd fuit Maria filia Sanctæ Annæ ex Salomæ tertio uiro, quam in uxorem accepit Zebedæus, & ex ea genuit Iacobum, & Ioannem Euangeliſtam. Vnde verſus. Anna ſolet dici tres concepiſſe Marias, quas genuere viri Ioachim, Cleophas, Salomæq́;. Has duxere viri Ioſeph, Alphæus, Zebedæus. Prima parit Chriſtum. Iacobum ſecunda minorem. Et Ioſeph iuſtum peperit cum Symone Iudam. Tertia maiorem Iacobum volucremq́; Ioannem.

4 Dub. Vnde venit mater filiorum Zebedæi ad Chriſtum? Reſp. Chryſoſt. ſuper Mat. quòd mortuo Zebedæo uiro ſuo Chriſti veſtigia ſequebatur.

5 Dubitatur. Quomodo adorauit? Reſp. quia ſupra quòd reuerentiam exhibuit, ut quod peteret ſibi daretur.

6 Dub. Cur non dicitur in ſpecie quid primo petierit? Reſ. Ly. quòd petiit in generali, vt ex cõceſſione facta in generali primo minus poſſet poſtea ſibi denegari in ſpeciali.

7 Dub. Cur petiit ut ſederent filii cum Ieſu? Reſp. Ly. poſt Hiero. quòd Iudæi æſtimabant Chriſtum regnaturum temporaliter, de quo prophetatum fuerat quòd regnaret, & quia dixerat quòd tertia die reſurgeret æſtimabat ipſa mulier eum illico poſt reſurrectionem regnaturum, ideo petiit &c.

8 Dub. Cum dominus ſecreto diſcipulis hoc prędixerit, quomodo potuit ipſa ſcire? Reſp. quod ut Marcus dicit filios id petiiſſe, & ita mater ex voluntate filiorum rogauit, & ſibi ipſi hoc reuelauerant.

9 Dub. Cur Chriſtus interrogat quid vellet, cum ſciret ipſam hoc velle? Reſ. Ly. quòd non petit ut inſcius, ſed ut petitio ſua poſtea conuenientius oſtendatur irrationabilis.

10 Dub. Quid eis proficiebat ſic ſedere? Reſp. Ly. quòd quęrebat ipſos eſſe collaterales & maiores in regno Chriſti & ſuper omnes alios in eius regno.

11 Dub. Cur dominus reſpondet filiis & non matri petenti? Reſpõ. Ly. quia ſciebat pręces matris ex filiorum procedere voluntate.

12 Du. Cur potius hoc quàm aliud petebant? Reſp. Lyr. quia primatum cathedrę petebant in quo timebant ſibi Petrum pręferri.

13 Dub. Cur arguit eos quòd neſcirent quid peterent? Reſpon. Hiero. in Homel. quòd non eſt mirum, quoniam etiam de Petro dicitur neſciens quid peteret.

14 Dub. Quomodo neſciebant quid peterent? Reſp. Raba. ſuper Mat. quia ſedem glorię, quã nondum merebantur inquirunt, delectabat eos culmen honoris, ſed prius habebant exercere viam laboris.

15 Dub. Quid eſt bibere calicem domini? Reſ.

Hiero.

vide ſ. Domi. palma: nu. 750.

Hier. ſuper Mat. quod calicem in ſcripturis diuinis paſſionem intelligimus, ut in Pſ. 115. Calicem ſalutaris accipiam, ſtatimq; infert quis ſit iſte calix, preccioſa in conſpectu domini mors ſanctorum eius, & hic eſt una figura, quę dicitur enigma.

16 Dub. Cur interrogat ſi poſſunt pati cũ hoc ſciret? Re. Chry. ſuper Mat. quod dominus ſciebat eos paſſionem ſuam poſſe imitari. Sed idõ interrogat ut omnes audiamus, quia nemo poteſt cum Chriſto regnare niſi paſſionem Chriſti fuerit imitatus.

17 Dub. Cur ſub enigmate loquitur dominus? Reſ. Chry. in Home. quia ex hoc modo interrogationis magis eos attrahit quã ſi diceret poteſtis effundere ſanguinem.

18 Dub. Cur de morte eorum loquitur? Reſp. qui ſupra. quod ideo quaſi diceret uos mihi de honore & coronis loquimini. Ego autem de agonibus uobis & ſudoribus. Non enim hic eſt præmiorum tempus.

19 Du. Cur dicit quem ego bibiturus ſum? Rñ. Remig. ſuper Mat. ut ex communione ad ipſum auidiores fiant.

20 Dub. Cur ita prompte reſpondent poſſumus? Reſ. qui ſupra, quia iam martyrij libertatem conſtantiamque retinebant bibituros ſe pollicentur.

21 Dubit. Cur dominus dicit bibetis & non bibere poteritis? Reſp. quod hoc dicit dominus reſpiciens ad eorum futuram perfectionem.

22 Dub. Quia non uidetur quod calicem domini biberint, cum non fuerint crucifixi, & Ioannes non paſſus fuerit martyrium? Reſpõ. Chry. ſuper Mat. quod paſſionem domini dicimus non ſolum crucifixionem & perſecutionem gentium, ſed omnem uiolentiam quam patimur contra peccata certantes. Iacobus autem decollatus eſt. Ioannes uero ut Hiero. dicit ſe legiſſe in eccleſiaſtica hiſtoria propter martyrium miſſus eſt in feruentis olei dolium & relegatus in pathmos inſulam, & ita animus martyrio non defuit, & ipſe bibit calicẽ confeſſionis, quẽ & tres pueri in camino ignis biberunt. licet perſecutor nõ fuderit ſanguinẽ.

23 Dub. Quomodo non poterat Chriſtus dare ut ſecum ſederent qui erat Deus unus cũ patre? Reſ. Orig. ſuper Mat. ſic gloſſando, non eſt meum dare uobis. i. ſuperbis talibus ſicut uos eſtis, ſed humilibus corde, quibus paratum eſt a patre meo.

24 Dub. Cur non reſpondit eis affirmatiue uel negatiue? Reſ. Hier. ſuper Matt. quod non dixit. Non ſedebitis ne duos confunderet, nec dixit ſedebitis ne cæteros irritaret.

25 Dub. Cur non petunt ſedere ad dexteram patris, ſed Chriſti? Reſp. ſan. Tho. 3. par. q. 58. ar. 4. quod Chriſtus dicitur ſedere ad dexterã patris inquantum, ſecundum naturam diuinã eſt inequalitate patris, ſecundum autem humanam naturam in excellenti poſſeſſione diuinorum bonorum præ ceteris aliis creaturis, utrunque autem ſoli Chriſto conuenit. Vnde nulli alij conuenit nec Angelo, nec homini ſedere ad dexteram patris, niſi Chriſto, ſedere autem ad dexteram uel ſiniſtram Chriſti, eſt habere excellentiam præ aliis in participando iudiciariam poteſtatem eius. Et ideo filij Zebedei non petebant ſedere ad dexteram uel ſiniſtram Chriſti.

26 Dub. An iſti duo ſedeant nunc ad dexterã & ſiniſtram Chriſti? Reſ. Iacobus de Vorag. in legenda ſanctorum, quod quia per ſiniſtram uita præſens deſignatur, & per dexteram uita beata figuratur, ideo ambo ſedent ad ſiniſtrã quia eorum corpora in hac uita in multo honore & gloria habentur. Et licet corpus beati Ioannis non inueniatur eius tamen ſepulchrum in maxima ueneratione habetur. ſedent ad dexteram quia in cęlo eorum animæ beatificantur, & poſt reſurrectionem contemplantes diuinitatem Chriſti ſedebunt ad dexteram & ad ſiniſtram, quia delectabuntur in uiſione humanitatis eius, & etiam poteſt dici quod in præſenti uita ſedent ad dexteram & ſiniſtram. quoniam dextera cœli eſt oriens, ſiniſtra uero occidens. Sedet ergo Ioannes a dextris, quia ſepulchrum habet ex parte oriẽtis. Sedet Iacobus a ſiniſtris, quia quieſcit ex parte occidentis.

27 Du. Quibus paratum eſt ſedere a patre? R. Ly. quod uere humilibus & ſpiritualia ſapiẽtib9.

28 Du. Cur indignati ſunt decem contra duos & non contra matrẽ, quæ petebat? Reſ. Chry. in Ho. di. quod decem intellexerunt quod hæc petitio duorum fuit, quia dñs eos increpauit.

29 Dubita. Quomodo ad ſe uocauit qui erant præſentes? Reſp. qui ſupra. quia turbati erant uocatione eos conſolatur de propinquo eis loquendo. Etenim duo a ſocietate decem ſeipſos ſeparantes propius ſtabant ſeorſum domino loquentes.

30 Dub. Quia non uidetur malum quod prin-

cipes gentium dominentur ſuis ſubditis?Reſ. Orig.ſuper Mat.quod principes non contenti tantum regere ſuos ſubditos uiolenter eis dominari nitũtur quod innuitur cum dicitur poteſtatem exercent.& hoc eſt malum.

31 Dub. Cur Papa & Prælati exercent poteſtatem in ſubditos contra præceptum domini? Reſ.S.Tho.2.ſen.diſ.44.q.1,ar.4.&q.2.in fine libri ad 4. quod poteſtas dupliciter exerceri poteſt.Vno modo quantum ad debitum regimen ſubditorum, & ordinare poteſtatem ſuã ad bonum ſubditorum,& hanc exercere Chriſtus non prohibuit, imo præcepit dando claues Petro,& eidem dicendo paſce oues meas. Alio modo poteſtas exercetur ad dominandũ ſicut tiranni ad ſubditos qui ordinant poteſtatem ſuam ad utilitatem propriam & non ſubditorũ,& ut plurimum eſt ambitioſa quia uiolenter ſuper alios uult eſſe, & hanc dominus prohibuit, nec talem exercere dicunt ſummi pontifices, & alij Prælati Eccleſiæ,& maxime Papa qui habet utranque poteſtatem.ſ. ſpiritualem & temporalẽ, cum ſit rex & ſacerdos.

32 Dub. An homo debeat ſe omnibus inferioribus ſubiicere. Vide in Euangelio præcedenti dub.32.

33 Dub. Quia uidetur quod Chriſtus uenit miniſtrari, quia Martha & Angeli miniſtrabant ei?Reſ.Orig.ſuper Mat. & quod ſi ſibi miniſtratum fuerit a prædictis. non tamen uenit ut miniſtrarẽt ei, ſed ut miniſtraret ,put fecit & dedit animã ſuam in redemptionem pro multis.

34 Dub. Cum Chriſtus dicatur ſaluator mundi uidetur quod uenit dare animam ſuam pro omnibus & non ſolum pro multis?Reſ.S.Vincen.in Ser.quod paſſio Chriſti poteſt conſiderari, ſecundum ſufficientiam & ſic uenit dare animam ſuam pro omnibus ſufficienter, imo ſuperabundanter.1.ad Thi.2. Vnus eſt mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, qui dedit ſemetipſum in redemptionem pro omnibus,uel poteſt conſiderari ſecundum efficaciam, & ſic non habet efficaciam in omnibus & ſic Chriſtus efficaciter uenit dare animam ſuam pro multis, ſicut ſi quis ſolueret precium pro omnibus captiuis redimendis, & aliquis eorũ nollet exire a captiuitate, ille ſoluiſſet pro omnibus ſufficienter, ſed non efficaciter, non ratione ſui, ſed ratione nolentis liberari, & ita paſſio Chriſti non prodeſt Iudæis ſarracenis, nec malis Chriſtianis non ratione Chriſti, ſed ꝑ peruerſitatem eorũ.

ALLEGORICE.

Vide dominica primæ in quinquageſimæ [per matrem uero filiorum Zebedæi, & filios petentes ſedere] ſignificantur amatores ſeculi & eius gloriæ quæ fluit,[qui adorant].i.omnibus ſe ſubiiciunt, ut eam adipiſcantur [& quærunt ſedere a dextris] exultando in proſperis [& nolunt ſedere a ſiniſtris]perſecutiones & aduerſitates patienter tolerando, & a domino redarguuntur,[quia neſciunt quid petunt] quia in gloria ſeculi non eſt uera ſalus, & ipſam quærentes ut plurimũ quærunt uitam corporis,& quaſi ſemper animæ,ſed gloriam ueram quærentes[bibant calicem] tribulationum Chriſtum imitantes[quod decem,] qui ſunt in numero perfecto [indignantur de duobus] qui ſunt in primo numero ſignificat quod quandoque hi qui putant ſe eſſe perfectos indignantur de incipientibus tendere ad perfectionem quod Chriſtus admonet ut inuicem fratres exiſtant ſignificat prælatos Eccleſiæ diſcordantes & ſuperbientes ad unionem & humilitatem reducentes.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex ſacro Euangelio ambitionẽ, & iactantiam fugiamus; & patienter calicem acerbitatum bibamus, & non indignari fratribus inferioribus, ſed charitatiue eos admonere & pro eis quatenus expediat animam ponere Chriſti exemplo.

ANAGOGICE.

Eleuamur in contemplationem cœleſtis patriæ in qua electi repugnabunt cum Chriſto ſedentes ſuper thronos, & diſpoſitum regnum a Chriſto & patre poſſidebunt edentes & bibentes ſuper menſa ſua, ut qui bibendo calicem eius paſſionis eidem conformati ſunt in uita poſt mortem participes efficiantur calicis gloriæ eius fugatis omnibus indignationibus. quia omnes ſua beatitudine contentabuntur. fratresq; inter ſe erunt,& omnes filii Dei uocabuntur qui eſt benedictus in ſęcula.

FERIA V. POST SECVNDAM dominicam quadrageſimæ.

Homo quidam erat diues.Luc.16.c.

Hæc uerba locutus eſt dominus.anno ætatis ſuæ 32.dominica.die 27.Septemb.

HISTORICE.

Quidam homo diuitiis abundans purpura

byſſoque amictus ſplendide diebus ſingulis epulis operam dabat. Lazarus autem quidã mendicans ulcerum multitudine oppreſſus pęnes epulonis ianuam iacens ut fami eius ſatis fieret, rogabat ut de cadentibus micis ex mẽſa ſibi aliqua contribueretur portio, nec qui largiretur aderat, compatientes uero canes lambebant ulcera eius, ambobus autem uita functis, cum ex inferijs (in quibus detruſus diues fuerat.) Lazarũ in Abrahæ ſinum (quo ab angelis delatus fuerat) intuitus fuiſſet, patriarcham deprecabatur quatenus ad ſuæ linguæ ardentis refrigerium præſtandum mitteret Lazarum lacticis guttam ut diferret, cum autem id fieri poſſe negaſſet pater, quoniam delitijs ſua in uita abundaſſet, & aduerſa Lazarus pertuliſſet, iuſtumque fore ut pro gloria pœnas daret, & alter pro laboribus præmia reportaret, nec poſſe inter eos celebrari commercia cum chaos interſit magnum, cumque ut ſaltem quinq; eius fratribus, ut eos ne talia poſt mortem ſupplicia cruciaret oraret mittendum, cui fidem quam ſacris ſcripturis ampliorem darent cum uita exceſſiſſet? Reſp. quod ſi Moyſi prophetarumque dictis nõ credebant, nec quoque defunctis ſi mitterentur acquieſcerent.

Ectenda ſunt dubia & ſoluenda.

1 Dubitaт an ueraciter hæc geſta ſint? Reſpon. Ambr. ſuper Lucam, quod narratio magis quam parabola uidetur, quando etiam nomen exprimitur. parabola uero illa eſt ubi exemplum ponitur & tacentur nomina.

2 Dubitatur. Cur dominus introducit hanc parabolam? Reſp. Beda quoniam dominus ſupra admonuerat facere amicos de mãmona iniquitatis. Phariſæi hoc audientes deridebãt eum. ideo ut uerbis ſuis crederent exemplis aſtruit hanc narrationẽ poſt uerba deducens.

3 Du. Quis cuius religionis, & vnde erat iſte diues? Reſp. Greg. in Homel. & S. Vincen. in ſermone quod nomina reproborum non ſunt nota apud deum notitia approbationis, ſed deleta ſunt de libro Vitæ cognomen ſortitur poſt mortem, quia damnatus quod cognomẽ nunquam deficiet, nullam non ponit quia perpetuo erit incola inferni. religione & gẽte iudæus erat, quia ipſe Abraham patrem uocat & Abraham ipſum filium nominat. Landulphus tamen dicit quod quidam aſſerunt hunc fuiſſe Nabal, quẽ Dauid uoluit occidere quia noluit dare uictualia ſuis. j. Regum. 25. c.

4 Dubi. An poſſeſſio rerum ſit homini naturalis? Reſp. S. Th. 23. q. 66. ar. 1. quod res exteriores poſſunt dupliciter conſiderari. Vno modo quantũ ad earum naturam, & ſic nõ ſubiacent humanæ poteſtati, ſed diuinæ. cui omnia ad nutum obediunt. Alio modo quantum ad uſum ipſarum rerum, & ſic homo habet naturale dominium omnium exteriorum rerũ, quia ipſis poteſt uti ad ſui utilitatẽ per rationem & uoluntatẽ. Vnde in Pſal. 8. dicitur. omnia ſubiecta ſunt pedibus eius. ſ. hominis. Et Gen. 1. præſit piſcibus maris &c.

5 Du. An liceat homini poſſidere res exteriores tanquam proprias? Reſ. qui ſupra. ar. 2. quod circa rex exteriores duo cõpetũt homini, quorum unum eſt poteſtas procurandi & diſpenſandi & quantum ad hoc licitum eſt ꝙ homo propria poſſideat, & eſt etiam neceſſe ad humanam uitam propter tria. Primo, quia eſt magis ſolicitus unuſquiſque ad procurandum aliquid quod ſibi ſoli competit, quam id quod eſt commune omnium uel multorum, quia unuſquiſque laborem fugiens reliquit alteri id quo pertinet ad commune ſicut accidit in multitudine miniſtrorum. Secundo, quia ordinatius res humanę tractantur ſi ſingulis immineat propria cura alicuius rei procurandæ, eſſet autem confuſio ſi quilibet indiſtincte quilibet pcuraret. Tertio qa propter hoc magis pacificus ſtatus hominum conſeruatur unuſquiſque re ſua cõtentus eſt, quoniam inter eos qui cõmuniter & ex indiuiſo aliquid poſſident frequenter iurgia oriũtur. Aliud uero qđ homini circa rex exteriores eſt uſus ipſarum, & quantum hoc non debet homo hærede res exteriores ut proprias, ſed ut cõmunes, ut. ſ. de facili aliquis eas cõmunicet neceſſitatibus aliorum: Vnde Amb. 47. di. ca. ſicut hi dicit eſurientiũ panis eſt quẽ tu detines nudorum indumentum eſt quod tu recludis miſerorum redemptio & abſolutio eſt peccunia quam tu in terram fodis. Et licet ius naturale diſponat non eſſe diſtinctionem poſſeſſionum, non tamen dictam oĩa eſſe poſſidenda cõmuniter, & nihil eſſe quaſi propriũ poſſidendum, & ſecundum ius naturale non eſt diſtinctio poſſeſſionum, ſed potius ſecundum humanum condictum quod pertinet ad ius poſitiuum, & ita ſuperadditur iuri naturali per adinuentionem rationis humanæ.

6 Dub. Quid eſt purpurea? Reſp. Ambr. ſup Luc. ꝙ color regni habitus & conchijs maximis ferro circũciſis emiſſa, & coloris rubei.

7 Dub. Quid eſt byſſus? Reſp. qui ſupra quòd eſt genus lini candidi & nobiliſſimi & naſcitur in Aegypto.

8 Dubi. An peccatum ſit epulari ſplendidè? Reſp. S. Tho. 2. 2 q. 148. ar. 1. & 2. quòd gula non nominat quemlibet appetitũ edendi, & bibẽdi, ſed inordinatũ, & dicitur inordinatus ex eo q̃ recedit ab ordine rõnis in quo bonũ virtutis moralis cõſiſtit. Ex hoc aũt aliquid dicitur eſſe pctm̃ quod virtuti cõtrariatur, & illo modo gula eſt pctm̃, & qm̃ ordo rõnis cõcupiſcẽtia inordinationis dupliciter tolli põt. vno mõ quãtũ ad ea quæ ſunt ad finem prout. ſ. nõ ſunt ita cõmenſurata vt ſint proportionata fini. Alio mõ quantũ ipſum finẽ prout. ſ. concupiſcentia hoiem auertit à fine debito. Si ergo inordinatio concupiſcentię accipiatur in gula ſecundum auerſionẽ a fine vl imo, ſic erit peccatum mortale. quod quidem contingit quando delectationi gulæ inhęret nõ tãquã fini pp quẽ deũ contemnit paratus. ſ. cõtra præcepta dei agere, vt delectationes hmõi cõſequatur. Si vero in vitio gulæ intelligitur inordinatio cõcupiſcentiæ tm̃, ſecundum ea quæ ſunt ad finem vtpote quia nimis cõcupiſcit delectationes ciborum non tamen ita q̃ pp hoc faceret aliquid contra legẽ dei eſt peccatum veniale.

9 Dub. Quia Mat. 15. dicitur. quod intrat per os non coinquinat hoiem, & ſic vr̃ q̃ non ſit pctm̃ gula? Reſ. qui ſupra, q̃ illud dictũ Chriſti intelligitur quo ad naturã cibi. qm̃ Iudæi credebãt quoſdã cibos ex ſui natura inquinare hoiem & iõ contra eos dñs prædicta dicit.

10 Dub. Quot modis peccat hõ per gulã? Reſ. qui ſupra ar. 4. quod ſm̃ Greg. 30. moral. quinque modis quis in hoc peccat, & continentur in hoc verſu. Præpropere. laute nimis ardenter ſtudioſe. q̃ ſic declaretur, nam in eſu duo conſiderãtur. ſ. ipſe cibus qui comedit, & eius comeſtio, inordinatio ergo cõcupiſcentię põt attẽdi dupliciter. vno mõ quantũ ad ipſum cibũ qui ſumitur & ſic quantũ ad ſubſtantiã vel ſpẽm cibi quærit aliquis cibos lautos. i. præcioſos quantum ad qualitatẽ quærit cibos nimis accurate præparatos. ſ. ſtudioſe. quantum aũt ad quantitatem excedit nimis in edendo. Alio vero modo attenditur inordinatio concupiſcentiæ quantum ad ipſam ſumptionem cibi, vel quia præuenit debitũ tempus comedendi quod eſt præpropere, vel quia non ſeruat modũ debitũ in edendo, quod eſt ardẽter.

11 Dubit. quæ ſunt filiæ gulæ? Reſp. qui ſupra. ar. 6. q̃ quinque. ſ. inepta lętitiã, ſcurrilitas, immunditia, multiloquium & hebetudo mẽtis, qm̃ illa uitia inter filias gulæ computãtur quę ex immoderata delectatione cibi & potus cõſequuntur quæ põt accipi vel ex parte aĩę vel ex parte corporis. Ex parte aĩæ quadrupliciter: Prima quantũ ad rationẽ cuius acies hebetatur ex immoderatione cibi & potus; & ſic filia gulæ ponitur hebetudo ſenſus pp fumoſitates ciborum perturbantes caput. Secundo quantum ad appetitũ qui multipliciter deordinatur per immoderãtiam cibi & potus quaſi ſopito gubernaculo rationis, & quantũ ad hoc ponitur inepta lætitia, quia omnes aliæ inordinatæ paſſiones ad lætitiam & triſtitiam ordinantur. Tertio quantũ ad inordinatũ verbum, & ſic ponitur multiloquiũ. vt Gre. dicit in paſtorali. niſi gulæ deditos immoderata loquacitas raperet, diues ille qui epulatus quotidie ſplendide dr̃ in lingua grauius non arderet. Quarto quantum ad inordinatum actũ & ſic ponitur ſcurrilitas. i. iocularitas quædã proueniens ex defectu rationis quæ ſicut nõ põt cohibere verba; ita non põt cohibere exteriores geſtus, vnde ad Epheſ. 5. c. ſuper illud aut ſtultiloquium dicit Glo. q̃ a ſtultis ſcurrilitas dicitur. i. iocularitas quæ riſum mouere ſolet quamuis vtrumq; horũ poſſit referri ad verba in quibus cõtingit peccare vel ratione ſuperfluitatis q̃ pertinet ad multiloquiũ vel ratione inhoneſtatis q̃ pertinet ad ſcurrilitatẽ. Ex parte aũt corporis ponitur immũditia quę poteſt attendi, ſiue ſecũdum inordinatã emiſſionẽ quarumcunque ſuperfluitatum, vel ſpecialiter quantum ad emiſſionem ſeminis.

12 Dubita. Quia byſſus & purpura in laudem fortis mulieris. Prou. 31. inducuntur, ergo videtur q̃ non ſint in vituperium huius diuitis? Reſp. quod ad denotandam uictoriam mulieris bonæ contra uitia aſſignatur ſibi purpura veſtis regalis & uictoriæ. & byſſus ad denotandam eius puritatem & innocentiam, ſed hic uituperatur ille diues, quoniam eis abutebatur cum non fuerit uictor nec innocens.

13 Dub. An liceat facere conuiuia? Reſ. Greg. primo moralium. quod celebrari ſine culpa conuiuia uix poſſunt, quia pœnæ ſemper comcomitatur uoluptas nam cum corpus in refectionis delectatione reſoluitur cor ad inane gaudium relaxatur.

14 Dubi. An uti precioſis ueſtibus ſit peccatum? Reſp. Sanctus Tho. quodlibe. 10. ar. 14.

quod

quod aliter dicendum eſt de perſona publica in qua conſideratur ſtatus dignitatis & propriè perſonæ conditio circa quæ duo taliter ſe debet habere ne auctoritatis dignitas veniat in contemptum nimis vilibus veſtibus vtendo, & ne ipſe in ſuperbiam efferatur nimis ſumptuoſas portando, in eo autem qui eſt priuata perſona virtuoſum eſt ſi propter propriam humilitatem abiectioribus indumentis vtatur, etiam quam ſtatus proprius requirat. Vnde Greg. in homel. ſi abiectio præcioſi indumenti virtus non eſſet. Euangeliſta de Ioanne vigilanter non diceret, erat indutus pilis camelorum, licitũ eſt tamen vt ſcdm modum propriæ perſonę pcioſis vtatur, ſed peccatũ eſt ſi proprium modũ excedat, & quia præcioſum dr releuatiue ſicut & magnũ cũ id qđ eſt precioſum vni non ſit alteri pcioſum, pcioſitas veſtiũ ſemper ſonat in exceſſum proprij modi & ſcdm hoc ſemper eſt peccatũ precioſis veſtibus vti. Vnde. Greg. in home. dicit nemo quippe veſtimenta precioſa niſi ad inanē gloriam quærit, vt honorabilior cæteris eſſe videatur. nam quia pro ſola inani gloria precioſum veſtimētum quæritur ipſa res teſtatur, quod nemo vult ibi precioſis veſtibus indui, vbi ab alijs non poſſit videri.

15 Du. Quis fuit ille Lazarus? Reſp. Cyrillus ſuper Lucam dicens. quod refert traditio Iudæorum Lazarum quēdam fuiſſe tunc tpis in Hieroſolymis extrema pſſum inopia & infirmitate, cuius meminit dominus introducens eum in exemplum ad maiorem ſermonis manifeſtationem.

16 Dub. Cur iacebat? Reſp. quod quia erat vlceribus plenus, & ex infirmitate, & doloribus non poterat ſtare vel ſedere.

17 Du. Cur nomen pauperis ponitur non diuitis? Reſp. Greg. in home. quod in populo plus ſolent nomina diuitum quam pauperũ ſciri, ſed dominus nomen pauperis dicit, quia deus humiles nouit atque approbat.

18 Dubit. Cur non recedebat ex quo nullus ſibi aliquid dabat? Reſp. Chry. ſuper Luc. quod ne diues diceret non vidi nemo mihi nuntiauit. videbat eũ iacētem exiens & reuertens.

19 Dub. Cur potius cupiebat ſaturari quā ſanari? Reſp. qui ſupra. qđ ęgrotatio habet aliqđ ſolatiũ ſi opes habet quanta ergo in illo pęna eſt in quo inter tanta vulnera non meminit dolores plagarum ſed famem.

20 Du. Cur nō dabat ei de illis micis quæ cadebant de mēſa? Reſp. Ambro. ſuper Lucam. quod diuites ſunt ita propriæ conditionis immemores, vt tanquā ſupra naturam ſui de miſerijs pauperium incentiua ſuarum capiant voluptatũ, ridēt inopē, inſultant egēti, & quorũ miſereri decet his auferũt. Et Aug. de verbis dñi inexplebilis auaritia diuitũ nec timet deũ, nec hoīem veretur, non parcit patri, nec amico fidem ſeruat, viduam opprimit rem pupilli inuadit.

21 Du. Cur canes lingebant eius vlcera? Reſp. Greg. in home. quod ad teſtaudum quod nemo ei ad viſitandum aderat.

22 Du. An aīæ indigeant portari ab angelis? Reſpon. Sanct. Thom. in 4. ſent. q. 2. ar. 3. q. 1. quod non propter indigentiam, ſed propter reuerentiam.

23 Dub. Cur deferũtur ab angelis? Reſp. Iacobus de Vorag. in ſermo. qđ aīæ & ēt corpora glorioſa poſt reſurrectionē deferũtur ab angelis quātũ ad reuerētiā, ſicut epiſcopi portātur qñ intronizantur pp cuſtodiā, quoniā angelis ſuis deus mandauit. & propter lætitiam.

24 Dub. Cur plures angeli portauerunt? Reſp. Chyſoſt. ſuper Lucam. quod vt facerent chorum letum.

25 Dub. Quid eſt ſinus Abrahæ? Reſp. Sanctus Th. in 4. diſt. 1. in litera. quod erat tribus patrum in quo diſtincti erant ſancti ab alijs.

26 Dub. Cur potius dr Abrahæ quam Adę, vel aliorum ſanctorum? Reſ. q ſupra quia Abrahā primus ab infidelibus loco & ritu ſe ſeparaſſe dr. Ideo eius ſinus & nō aliorum nominatur.

27 Dub. Vbi ſitus erat ſinus Abrahæ? Reſ. Sanctus Tho. in 3. di. 22. q. 2. ar. 1. quod eſt in inferno, ſed quadruplex eſt infernus. Vnus, ſcilicet damnatorum in quo ſunt tenebræ, & quātum ad carentiam diuinæ viſionis & quātum ad carentiam gratiæ, & eſt ibi pęna ſenſibilis, & vt dicit Baſilius infernus eſt quidā locus cōmunis in intimo terræ obumbratus vndique & opacus, cuius eſt quoddam orificium in profundum tendens per quod patet deſcenſus animabus ad mala damnatis. Alius eſt ſupra iſtum in quo etiam ſunt tenebræ quantum ad vtranque carentiam, ſed non eſt ibi pęna ſenſibilis. & dicitur limbus puerorum. Tertius eſt ſupra iſtos in quo ſunt tenebræ ſolum quantum ad carentiam diuinæ viſionis non autem gratiæ, ſed eſt ibi pœna ſenſus & dicitur purgatorium. Alius eſt magis ſupra in quo eſt tenebra carentiæ diuinæ viſionis non

autem gratiæ, nec eſt ibi pœnam ſenſibilis, & hic dicitur limbus patrum, & etiam dicitur limbus & ſinus Abrahæ.

28 Dub. An S. Martinus in eum deſcenderit, & aliæ animæ pro quibus orat Eccleſia: Reſ. qui ſupra ar.2. quòd ille locus Inferni euacuãdus erat per Chriſtum, quia poſt liberationem ſanctorum patrum factam per Chriſtum, nullus in dictum limbum deſcendit, & ut dicit S.Th. in 4.diſ.46.q.1.ar.1. quod idem locus ante aduentum Chriſti dicebatur, & ſinus Abrahæ & limbus Inferni, ſinus Abrahæ quantum ad id quod habebat de requie, & limbus quantũ ad id quod habebat de defectu.ſ.carentiam viſionis Dei. Fuerunt igitur limbus & ſinus Abrahæ ante aduentum Chriſti, vnum per accidẽs & non per ſe.& ideo nihil ꝓhibet poſt Chriſti aduentum eſſe omnino diuerſum a limbo, quia ea quæ ſunt per accidens ſeparari cõtingit, & quia ante Chriſti aduentum ſanctorum requies habebat defectum requiei adiunctum idem erat Infernus & ſinus Abrahæ, vnde ibi non videbatur Deus, poſt Chriſti aduentum ſanctorum requies eſt completa cum Deum videant, & talis dicitur ſinus Abrahæ, & nullo modo Infernus, & ad hunc ſinum Abrahæ Eccleſia orat fideles perduci, & in eo ſuſcipiẽdus erat ſanctus Martinus.

29 Dub. An ſolius Abrahæ ſinus ille eſſet? Reſ. Aug. de origine animæ. Ideo ſinus dictus eſt Abrahæ, non quod ipſius tantum ſit, ſed quod ipſe multarum gentium pater ſit qui ad imitãdum fidei principatum propoſitus eſt.

30 Dub. Cur diues dicitur ſepultus in Inferno cum ſola anima ibi detruſa fuerit? Reſp. quòd hic eſt figura ſynecdochæ vbi totum pro parte ponitur quamuis poſſit dici in Inferno ſepultus quia poſt reſurrectionem erit cum corpore & anima.

31 Dub. quomodo poteſt dici ſepultus in Infernum? Reſ quòd ille ſepultus dicitur qui eſt terræ conditus, & quia in centro terræ eſt Infernus, ideo qui ibi deputatur dicitur ſepultus.

32 Dub. Cur eleuauit oculos? Reſ. Chryſ. quia Lazarus ſurſum erat, & ipſe diues deorſum.

33 Dub. An damnati videant gloriam beatorum: Reſ. S.Th. in 4.ſen.diſ.50.q.2.ar.2. quod damnati ante diem iudicij videbunt ſanctos in gloria non hoc modo quod gloriam eorũ, qualis ſit cognoſcant, ſed ſolum cognoſcent eos eſſe in gloria quadam inextimabili, & ex hoc turbabuntur, tum propter inuidiam dolentes de felicitate bonorum, tũ propter hoc quod ipſi talem gloriã amiſerunt, ſed poſt diẽ iudicij omnino beatorũ uiſione priuabuntur, nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur, ſed augebitur quia memoriam habebunt gloriæ beatorum quam in iudicio vel ante viderunt, & hoc erit eis in tormentum, ſed adhuc affligentur in hoc quod videbunt indignos ſe reputari etiam videre gloriam quam ſancti merentur habere, & licet magis diſtet ab eis dicta gloria quam ea quæ hic aguntur, tamen ea quæ hic aguntur non ita affligerent damnatos in Inferno ſi uiderent, ſicut ſanctorum gloria inſpecta. Vnde non ita oſtenduntur damnatis ea quæ hic aguntur ſicut ſanctorum gloria, quamuis etiam eorum quæ hic aguntur oſtẽdantur eis, ea quæ in eis triſtitiã augere pñt.

34 Dub. An pateretur plura tormenta? Reſp. Chry. ubi ſupra. quod quemadmodum Lazarum plures Angeli portabant ita hunc infinita tormenta poſſidebant.

35 Dub. Cur non patiebatur in oculis? Reſ. qui ſupra. quod ideo oculos liberos habebat ſolos vt alterius lætitiam poſſet aſpicere, ut magis torqueretur. quia non habebat quæ alius haberet, aliorum enim diuitiæ eorum qui in paupertate ſunt, tormenta ſunt.

36 Du. Cur potius uidit Lazarum quàm alios pauperes ibidem exiſtentes? Reſ. qui ſupra. qđ licet multi eſſent pauperes iuſti; tamen qui iacuit ad limina eius aſpectui occurrit ad eius triſtitiam.

37 Dub. Cur non rogauit Lazarum ut ueniret & intingeret &c. Reſp. Theophil. ſuper Euangeliis. quod nõn dirigit ſermonem ad Lazarum, ſed ad Abraham quia forte erubeſcebat & putabat Lazarum reminiſci malorum, ex propriis iudicans de illo.

38 Dub. Cur clamauit: Reſ. Chryſo. ubi ſupra. ꝙ magnæ pœnæ magnã uocẽ reddebant, quãuis tam de oculis eleuatis quàm clamore metaphoricè dicatur.

39 Dubit. Cur uocat Abraham patrem? Reſp. Chryſo. ubi ſupra quod Abraham pater erat natura, ſed diues cum amiſerat uitio.

40 Dub. Quia uidetur quod pœnituerit dicendo miſerere mei? Rñ. qui ſupra di. fruſtra agis pœnitentiam ubi non eſt pœnitentiæ locus, tormenta te cogunt non mentis affectus.

41 Du. Si Abraham mittere poterat Lazarũ? Reſ. qui ſupra di. erras miſer. Abraham mittere non poteſt, ſed ſuſcipere poteſt.

42 Dub.

42 Dub. Quid mouit diuitem petere ab Abraham, ut mitteret Lazarum? Reſ. quod quia uidendo Abraham quaſi principem eorum qui ibi erant, putaret ipſum eſſe dominum & pręſidentem eorum qui ibidē erant, ideo rogat.

43 Dub. Quid eſt quod ſolam linguam petit refrigerari? Reſp. Aug. de qō. Euang. quod cum totus arderet & ſolam linguam uelit refrigerari ſignificat quod ſcriptum eſt. mors & vita in manibus linguæ, & quia ore confeſſio fit ad ſalutem, quod per ſuperbiam ille non fecit.

44 Dub. Quia anima non habet linguam? Reſ. Aug. de origine animæ: quod hoc dicitur metaphoricæ. alias homo haberet pennas proprie quia dicitur ſi aſſumpſero pennas meas diluculo, & lingua haberet manus, quia dicitur mors & uita in manibus linguæ.

45 Dub. Quia uidetur quod diues in uita receperit mala, quia erat plenus uitiis. & Lazarus bona, quia uirtutibus plenus erat? Reſ. Chryſ. vbi ſupra quod diues recipit ea quæ uera bona eſſe putabat, & Lazarus mala non quod aduerſitates malas eſſe putauerit, ſed ex cenſura diuitis hoc dicebat qui inopiam & famam & duram ęgritudinem æſtimabat mala.

46 Dub. Cur damnatum uocat filium? Reſ. qui ſup qđ in hoc exprimit manſuetudo Abrahę.

47 Dub. Quomodo anima incorporea patitur ab igne corporeo. Vide feria 2. poſt primam dominicam quadrageſimæ. dub. 88.

48 Du. Quomodo damnati reminiſcuntur maximę ſcientiæ cuius recordatio eſt delectabilis? Reſ. S. Th. 4. diſ. 5. q. 2. ar. 2. quod in damnatis erit actualis cōſideratio eorum quæ prius ſciuerunt ut materia triſtitiæ, non autē ut delectationis cauſa, & licet cōſideratio ſcientiæ per ſe ſit delectabilis. tamen ex aliquo accidēte poteſt eſſe triſtitiæ cauſa. quia torquebuntur de hoc quod conſiderabunt notitiam, quā de rebus ſpeculabilibus habuerunt imperfectam eſſe, & amiſiſſe ſummam perfectionem eius quam potuerant adipiſci.

49 Dub. An aliquis poſſit & in hac uita & alia bona habere? Reſp. Chryſ. ubi ſupra quod hoc eſt difficile & de numero impoſſibilium. nam & ſi paupertas non urgeat, urget tamen ambitio ſi ęgritudo non ſtimulat; ira inflammat ſi tentationes non impetunt, emergunt ſæpius cogitationes iniquę. non eſt autem paruus labor iracundiam refrenare, compeſcere illicita deſideria, oſtentationes ſedare, deſpectionem remittere, uitam aſperam ducere. Talia uero non agentem impoſſibile eſt ſaluari.

50 Dub. Propter quid diues recepit bona in uita cum eſſet malus, & Lazarus mala cum eſſet bonus, & nunc poſt uitam econtrario? Reſp. Chry. ubi ſupra. quod diues recepit bona in uita quaſi debita. q. d. ſi quid boni feciſti. vnde primū deberetur, omnia recepiſti in illo mundo, epulans, ditatus, oblectatus ſucceſſibus pſperis. Hic autem ſi quid mali commiſit uniuerſa recipit paupertate, fame, & extremis oppreſſus miſeriis, & uterque veſtrum hic nudus acceſſit. Hic quidem a peccatis, propter quod & conſolationem ſortitur, tu uero a iuſtitia, propter quod immitigabilem perfers pœnā.

51 Dub. Quid eſt cahos? Reſp. ſecundum uocabuliſtas quod eſt profunditas, foſſa uel confuſa caligo, uel confuſio rerum.

52 Dub. Quid intelligit dominus per cahos? Reſp. Theophi. ſuper Euangeliis quod ſignificat iuſtorum a peccatoribus diſtantiam, ideo bene dicitur quod uiderat Abraham a longe.

53 Dub. Quid ſignificat inter damnatos & electos eſſe magnum cahos? Reſ. Amb. ſuper Lucam quod hoc ideo dicitur, quia poſt mortem non poſſunt merita mutari.

54 Du. Cur dicitur firmatum cahos? Reſ Chryſo. ubi ſupra, quia non poteſt diſſolui, agitari uel concuti.

55 Dub. An omnes qui fuerunt diuites in hoc mundo torquerentur in Inferno? Reſ. qui ſup. quod non torquetur hic quia diues. ſed quia miſertus non fuit.

56 Dub. Quid eſt, quod damnati non poſſunt tranſire ad iuſtos nec econtra? Reſ. Gre. in Homel. quod iniuſti ad beatiorē ſortem non trāſeunt: quia damnatione perpetua conſtringuntur, nec iuſti ad reprobos trāſire poſſunt, quia electi iam per iuſtitiam iudicij, eis nullo modo ex aliqua compaſſione miſerentur.

57 Du. Cum in damnatis ſit inuidia quomodo hic nolet ſuos damnari? Reſp. ſ. Tho. in 4. ſen. diſ. 50. q. 2. art. 1. q. 4. quod tanta in damnatis erit inuidia, quod etiam propinquorum gloriæ inuidebunt, cum ipſi ſint in infima miſeria, cum etiam in hac uita hoc accidat creſcēte inuidia, ſed tamen minus inuident propinquis quàm aliis, & maior eſſet eorum pœna ſi omnes propinqui damnarentur & alij ſaluarentur, quàm ſi aliqui de ſuis propinquis ſaluarentur, & exinde fuit quod diues petit fratres ſuos a damnatione eripi. Sciebat enim quod aliqui eriperentur, maluiſſet tamen

fratres ſuos cum omnibus alijs damnari.

58 Dub. An damnati tentent homines ſicut dę mones faciunt? Reſp. S. Th. in 2. ſen. di. 6. ar. 3. quod non, quia angeli ſecundum gradū ſuę naturæ erant ſupra nos vt ex eis aliqua vtilitas nobis conueniret nec hoc per eorum peccatum omnino deperire debuit. vnde dati ſunt nobis in exercitium qđ animabus nō cōpetit.

59 Dub. Quomodo habebant Moyſem & prophetas qui mortui erant? Reſp. Chry. vbi ſupra, quod per Moyſem & prophetas intelligit ſcripta Moſayca, & prophetica.

60 Dub. Quomodo ſciebat ꝙ fratres ſui non crederent ſcripturis? Reſp. q ſupra, qm̄ ipſe audiēdo ſcripturas contemnebat, & fabulas eſſe putabat, ex his quæ paſſus fuerat ipſe quoque dijudicabat de fratribus.

61 Du. Quomodo ſciebat ꝙ crederēt vni mortuorum ſi iuiſſet ad eos? Reſpon. quod hoc ſibi videbatur ex nouitate nuncij miraculoſe apparentis.

62 Dub. Cum ignoraret ſtatum fratrū quomodo rogat, vt mittat ad eos ne damnētur? Reſp. Aug. de cura pro mortuis habenda. ꝙ ita illi fuit cura de viuis quamuis quid agerent omnino neſciret ſicut nobis eſt cura de mortuis quamuis quid agant omnino neſciamus.

63 Du. Quomodo Abrahā ſciuit diuitē in delicijs vixiſſe? Reſp. qui ſupra ꝙ hoc potuit ſcire indicante Lazaro qui de mundo migrauerat. Vel etiam ſancti intelligunt ab angelis qui eis præſto ſunt quæ hic aguntur, immo etiam non dum præſentia & præterita, ſed etiam futura quæ neceſſarium eſt eos ſcire deo reuelante cognoſcunt.

64 Du. Quia videtur ꝙ magis eſſet credēdum alicui mortuo apparenti quā ſcripturis? Reſp. Chry. vbi ſupra dicit quod verum ſit ꝙ qui non auſcultat ſcripturis, nec mortuis auſcultat oſtēdunt Iudæi qui volebant occidere Lazarum reſuſcitatum per Chriſtum. Item deus inſtituit ſcripturas qui eſt dominus angelorum & mortuorum. ideo magis credendum eſt ſcripturis quæ ſunt domini quā mortuis & angelis qui ſunt ſerui. Præterea ſi deus ſciret ꝙ homines pœniterent mortuis apparētibus vtique etiam hoc non omiſiſſet q tanta fecit pro nobis. Vlterius ſi continue mortui reſurgerent, vt peccatores pœniterent. hoc iterum tempore contemnerentur. ſimiliter diabolus in ſpecie mortuorum apparens multis fallacijs homines ſeduceret.

ALLEGORICE.

Diues iſte Iudaicum populum deſignat [qui induebatur purpura & byſſo] quia ſuperbus ille populus cærimonijs legis vtebatur ad nitorē & non ad vtilitatem [epulabatur quotidie ſplendide] certos cibos comedens, alios autē immundos reputans [Lazarus] vero populum gentilem ſignificat [q erat vlceribus plenus,] id eſt, in peccatis idololatriæ & alijs,] & iacebat ad ianuā diuitis] id eſt populi Iudæorum quia ille ſuperbus populus eū admittere ad legalia dedignabatur, [qui cupiebat ſaturari de micis] ſcripturarum [quę cadebant de menſa,] id eſt, de intellectu illius Iudaici populi, [& nemo] Iudæorum [illi dabat] quia gētiles deſpiciebant. [Canes vero] i. prædicatores, ſcilicet ſancti apoſtoli [lingebant vulnera eius]. i. eorum prædicationibus ſanabant eos a cultura idolorum, [Mortuo autē mendico,] id eſt, populo gentili [portatur ab angelis in ſinu Abrahæ] qm̄ vt Chriſtus dicit multi veniēt ab oriēte &c. Et recūbēt cum Abrahā, [mortuus eſt aūt diues,] id eſt, Iudæorū populus, [& ſepultus eſt in inferno] quia filij regni eijcientur in tenebras exteriores. [Eleuant aūt Iudæi oculos ſuos] quia cū ipſi immo ſint ꝑ eorū perfidiā gētiles ſanctos in gloria propter fidē [conſpiciunt a longe.] quia illic attingere non poſſunt [rogat aūt ſibi in lingua ſubueniri,] quoniā verba leges in ore tenuit, ſed opere ſeruare contempſit. [Abraham autem eum filium vocat] quem tn̄ a tormento non liberat, quoniā antiqui eorum patres, quia eos á ſua fide deuiaſſe conſpiciunt nulla compaſſione eos á tormentis liberant, quos tn̄ per carnē filios recognoſcunt [habet aūt quinque fratres, [q a ipſi Iudæi ſub libris quinque Moyſi detinentur. [& hic receperunt bona in vita]. i. terra ꝓmiſſionis, & gentiles [mala,] quia plures ab ea expulſi & interfecti ſunt. [nunc aūt conſolatur] populus Gentilium in fide Xp̄i: [Et illi cruciātur in infidelitate ſua, & inter fideles & Iudæos [chaos magnum] intercluſum eſt, qđ ex parte Iudæorū eſt duricies ceruicis eorū, & perfidia qbus nō poſſunt ad fidem trāſmeare. ex parte fideliū certitudo cū fide de rebus inuiſibilibus quibus non poſſunt ad Iudaiſmum conuolare. [Habent autem Moyſem & prophetas] de Chriſto loquentes, quos nolunt intelligere, ſed ſigna quærunt quæ iā in principio fidei Chriſtianæ patrata ſunt quibus noluerunt credere, ideo ſi etiam quis ex mortuis

quis eis prædicaret non crederent.

TROPOLOGICE.

Ex ſacro Euangelio admonemur ne confidamus in diuitiis quas tranſeundo relinquimus, nec eis abutamur, opaq; miſericordiæ impleamus ſubueniendo egenis, & eos lingua canum noſtrorum i. exhortationum lingamus miſericordiæ ſpũalis operibus inſiſtendo. nec ad pompam precioſis utamur ueſtibus, nec ad libidinem byſſo induamur, nec cibo utamur ad ingluuiem, ſed ad ſuſtentationem naturæ. ſi uero infirmi fuerimus fortiter ſuſſeramus & patiemur cum Lazaro, petentes nobis ſubueniri potius quàm alienis inuitis domini uti, ut tandem in ſinu Abrahæ collocari ualeamus.

ANAGOGICE.

Gaudiorum æternæ uitæ contemplatio ex ſacro occurrit Euangelio, in quas ſanctis Angelis, deportabuntur electi, in ſinumq; Abrahæ & ſanctorum patriarcharũ collocabuntur intuebunturq; clare quid Moyſi & prophetarum oracula ſub uelamine continebãt, laudabuntq; Deum altiſſimum conſiderantes ſe tãta gloria frui & euaſiſſe impiorum cruciatus in Inferno, vbi etiam gutta aqua pro refrigerio non poteſt obtineri, conſolatiq; facti os eorum gaudio replebitur, & lingua exultatione, quoniã magnificauit dñs facere cum eis.

FERIA VI. POST SECVNDAM dominicam Quadrageſimæ.

Homo erat paterfamilias. Mat. 21. c. Mar. 12. c. Luc. 20 c.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno Xpi 33. die 21. Mar. die lunæ.

HISTORICE.

Iudæorum turbis aiebat dominus, hominem quendam patremfamilias uineam plantaſſe ac cũctis opportunis muniſſe, agricolisq; locaſſe, cum uero opportunum fructuum percipiẽdorum tempus aduenisset pluries patriſfami. ſeruos (qui ut reportarent fructus aduenerant) ſupplicijs affeciſſent, arbitratus quod ſi filium tranſmitteret eum reuererentur, ipſum pro fructibus miſit. quem uineæ cultores opinari quod ipſius ad eos tranſiret hæreditas, extra uineam eiectum trucidarunt. rogante autem turbas domino, quid agricolis illis paterfa. facturus eſſet cũ traxiſſent ꝙ impios, prout meruerant necaret, & alijs eam locaret pro his qui annuales congruis temporibus perſoluerent reddidit. ruſſus ſciſcitatus eſt an legiſſent, quandoque reprobatum lapidem ab operariis in caput anguli a domino erectum fuiſſe &c. Silentibus uero ipſis dominus intulit ab eis Dei regnum auferendum fore exhibeiq; aliis uberes producentibus fructus, confringiq; oportere eum qui ſuper quem uero decideret ipſum conteri neceſſe eſſe. Has igitur cum Phariſæi audiſſent parabolas, aduerſus ſe dictas perpenderunt, & niſi turbarum reſpectu eum ut prophetã uenerantiũ fuiſſent detenti protinus in eum inieciſſent manus.

Erit nunc dubiis reſpondendum.

1 Dub. Ad quid hanc parabolam dominus introduxit? Reſp. Hiero. ſuper Matt. quod ut Iudæos impietatis arguat, & ad gentes regnum Dei doceat transferendum, & ut Chryſo. dicit ſuper Mat. quos reos proponit in cauſa ipſos & iudices petit, ut a nullo mereantur ſolui qui ſeipſos condemnant.

2 Du. Quæ ſit interpretatio huius parabolæ? Reſ. [ꝙ paterfami.] i. Deus pater. [plantauit vineam] i. populum Iſrael. [& ſæpe circundedit] ponendo Angelos cuſtodes. [Et torcular fodit,] quia in Hieruſalem ſacrificia fieri uoluit [Et ędificauit turrim] i. templum, [& locauit agricolis] i. ſacerdotibus, & ſcribis quos conſtituit ſuper plebẽ, [& peregre profectus eſt] dimittendo eos in ſuo libero arbitrio, [& tempore fructuum] i. tempore remunerationis [miſit ſeruos ſuos] i. prophetas quos male tractauerunt. [Iterum miſit plures prioribus] qui fuerũt chorus prophetantium, quos etiam contumeliis affecerũt, nouiſſime miſit filium ſuum [i. Chriſtum qui incarnatus eſt, credens ꝙ uererentur eum [dixerunt intra ſe hic eſt hæres interficiamus ipſum, & noſtra erit hæreditas] quaſi quod per ipſum impedirentur ſacrificia & oblationes & uolebant illam hæreditatem uictoriarum apud eos remanere, [& eiecerunt eum extra uineam] i. ſynagogã, & extra ciuitatem Hieruſalem, ubi etiam interfecerunt eum.

3 Dub. Cur Deus dr̃ hõ? Reſ. Orig. ſuper Mat. ꝙ in quibuſdam parabolis Deus dicitur homo, ſicut ſi pater cum paruulo filio ſuo loquatur infantilia ut eum inſtruat, & ut dicit Chryſo. ubi ſupra. Deus dicitur homo nomine non natura, ſimilitudine non ueritate, qui Angelorum & hominum natura dominus eſt beniuolentia pater.

4 Dub.

4 Du.Cum ſit ubique & immobilis quomodo dicitur profectus?Reſp. Hie. ubi ſupra. profectus eſt non loci mutatione. Nec enim deus alicubi abeſſe poteſt quo complentur omnia, ſed abire uidetur a uinea, ut uinitoribus liberum operandi arbitrium derelinquat.

5 Dubi. Cur dicit cum tempus fructuum & non fructus?Reſp. Rabanus ſuper Matt. quia nullus eſt fructus populi contumacis, nec huius uineæ aliquis prouentus inuentus eſt.

6 Du.Cur miſit filiũ poſt ſeruos?Reſp.Chr. in Homel. quod ut ex his quæ alijs fecerant ſeipſos accuſarent, & furorem dimittentes uerecundarentur propter filium aduenientem.

7 Dub.Nunquid ignorabat an eum uererentur?Reſ.Hier.vbi ſupra quod hoc non de ignorãtia dicit. quid enim neſciat patrefamilias, qui hoc loco deus intelligitur, ſed ſemper ambigere deus dicitur, ut libera uoluntas homini reſeruetur.

8 Dub.quos ſeruos ſic tractarunt?Reſp. Hie. quod alios ceciderunt ut Hieremiam, occiderunt ut Eſayam, lapidauerunt ut Naboth & Zachariam inter templum & altare.

9 Dub. quomodo Chriſtus filius fuit nouiſſime miſſus cum poſt eum prædicauerunt apoſtoli & doctores Reſp. quod non multo tempore poſt Chriſtum derelicto populo iudaico apoſtoli tranſierunt ad gentiles, & ita quo ad ipſum populum Chriſtus fuit nouiſſimus, etiam quia ipſe adhuc prædicabit uſque ad finem mundi per ſuos prædicatores quibus dicit, qui uos audit me audit Luc. 10.c.

10 Du. An iudæi ueraciter cognouerunt Chriſtum eſſe hæredem.i.ſaluatorem?Reſp. S.Th. 3.par. q 47. ar.5. quod apud Iudæos quidam erant maiores, & hi eorum principes dicebantur, & hi ſicut dæmones eũ cognouerũt Chriſtum eſſe promiſſum in lege per ſigna quæ uidebant, quæ fuerant in lege prædicta, ſed myſterium deitatis ignorabant ut Apoſtolus dicit ad Rom. 1. quia ſi cognouiſſent nunquam dominum gloriæ crucifixiſſent, ſed hæc ignorantia nõ excuſabat eos a crimine, quia erat quodammodo ignorantia affectata, cum expreſſa ſigna uiderẽt eius deitatis, ſed propter odium & inuidiã noluerunt eis aſſentire. Quidam autem erant minores qui non habebant notitiam ſcripturarum & hi ignorabant ipſum eſſe Chriſtum, quamuis quandoque per ſigna quæ faciebat dubitauerunt an eſſet Chriſtus, & etiam aliqui crediderunt in eum, quãuis poſtmodum multitudo decepta a principibus non crediderunt eſſe deum nec Chriſtum promiſſum.

11 Dub. qui fuerunt illi qui cogitauerunt eum occidere?Reſp.ſecundum omnes euãgeliſtas quod fuerunt principes ſacerdotum, & ſeniores populi.

12 Dub.quam hæreditatem uolebant eſſe ſuã? Reſp.Chry.ſuper Mattheum quod poſtquam dominus eiecit uendentes & ementes de tẽplo cogitauerunt quod propter eum aboleretur conſuetudo conferendi oblationes quam æſtimabant eſſe eorum poſſeſſionem & hæreditatem & quam dubitabant perdere. Ideo cogitauerunt quod ſi interficerent eum ſemper eorum eſſet.

13 Dubi. Quid eſt quod occiderunt extra uineam? Reſp.Orig.ſuper Matth.quod tale eſt ſcilicet alienum eum eſſe iudicauerunt a uinea & colonis.

14 Dub.cur interrogat eos quid faciet dominus uineæ?Reſp. Hie.ubi ſupra quod eos dominus interrogat nõ ꝙ ignoret.q d reſpõſuri ſint, ſed ut propria reſponſione damnentur.

15 Dub. Quomodo prophetauerunt ueritatẽ reſpondendo?Reſp.Chry.ubi ſupra di. ꝙ uerũ reſponderunt non eſt eorum qui iuſtæ iudicauerũt, ſed ipſius cauſæ ueritas enim ipſis uiolentiam fecit. Vel ut dicit Orig.ubi ſupra. Sicut Cayphas ſic & illi non ex ſe probauerũt contra ſe, quoniam tollenda ab eis erant eloquia dei, & danda gentibus fructum in tempore daturis.

16 Dub.Cum Marcus & Lucas dicant dominum dixiſſe malos male perdet, quomodo ipſi hoc reſponderũt. prout dicit hic.Matt.Reſ. Augu. de conſenſu euangeliſtarum. ꝙ facile poteſt intelligi uel illorum uocem ita ſubiunctam, ut non interponeretur illi reſponderũt aut illi dixerunt, ſed tamẽ intelligeretur. Aut ideo reſpõſionem iſtam domino potius attributam, quia cum uerum dixerunt etiam de illis hoc ipſe reſpondit quod ueritas eſt, uel ut dicit Chryſo.in Home. quia nulla eſt contradictio, quia utraque facta fuerunt, uidelicet quod primo illi hoc dixerunt poſt dominus iterauit.

17 Dubi.Quia Lucas dicit eos reſpondiſſe abſit quod tamen Matt. nec Marcus dicunt?Reſ. Augu.ubi ſupra.ꝙ in plebe quæ audiebat intelligamus quoſdam reſpondiſſe ꝙ Mattheus commemorat quoſdam uero illud quod Lucas di-

eſt, ſcilicet abſit.

18 Dubi. Quomodo mali male perditi ſunt? Reſpon. Theoph. ſuper Matthæ. quòd dominus vineæ eſt pater filii interempti, & ipſe filius interemptus perdidit colonos tradens ipſos Romanis.

19 Dubi. Quibus colonis dedit vineam? Reſp. qui ſupra. quòd apoſtolis, nã ſi perlegas actus apoſtolorum inuenies tria millia & quinque millia repente credentium & fructificantium deo.

20 Dubi. Vbi habetur lapidem quem reprobauerunt &c. Reſp. quòd in pſal. 117.

21 Dubit. Quomodo intelligitur? Reſp. Lyr. q̃ ad literam intelligitur de ædificatione templi Salomonis in quo quidam lapidis pluries oblatus eſt in ædificatione. & quia non poterat conuenienter collocari. Ideo pluries reiectus eſt quaſi reprobatus ab ædificantibus. Vltimo autem poſitus eſt in conſummatione anguli vbi coniungebantur parietes templi, & ideo de illo ſcribitur in eodem pſalmo à domino factum eſt iſtud, quia illud non fuit a caſu ſed ex diuina præordinatione, quia lapis iſte figurabat Chriſtum qui multoties & multipliciter reprobatus eſt a principibus ſacerdotum, & tamen factus eſt in caput anguli coniungens Iudæos & Gentiles quaſi duos parietes in vnam eccleſiam.

22 Dub. Quis eſt lapis & qui ſunt ædificatores? Reſp. Chryſo. in home. quod lapidem vocant Chriſtum. Aedificatores autem doctores Iudæorum qui Chriſtum reprobauerunt dicentes, hic non eſt a deo.

23 Dubit. Quia ſupra per agricolas intelligebantur doctores quomodo, etiam nũc per ædificatores intelliguntur? Reſp. Hier. vbi ſupra quòd uariis parabolis res eædem concernuntur quos enim ſupra operarios & agricolas appellauit, nunc ædificatores, id eſt, comentarios vocat.

24 Dubitatur. Quomodo Chriſtus factus eſt in caput anguli? Reſpon. Hilarius ſuper Matthæum quia eſt inter legem & gentes lateris vtriuſque coniunctio.

25 Dubitatur. Quomodo a domino factum eſt iſtud? Reſp. Orig. ſuper Matth. quòd iſte lapis donum eſt donatum a deo ædificio vniuerſo & admirabile caput in oculis noſtris quæ poſſimus eum videre.

26 Dubi. Quomodo debebat ab eis auferri regnum dei quod non habebant? Reſ. Orig. vbi ſupra. quòd regnum dei dicit myſteria i. diuinas ſcripturas quas tradidit populo illi primo & poſt venerunt ad Gentiles, vel vt dicit Lyra. eſt regimen eccleſiæ quod ablatum eſt ab eis.

27 Dubita. Quibus gentibus datum eſt? Reſp. Lyra. quòd apoſtolus.

28 Dubi. Quem fructum dei fecerunt apoſtoli? Reſ. quòd conuerſionem gentium ad Chriſtum ſicut ipſe eis præceperat dicens. Io. 15. c. eatis & fructum afferatis, & fructus eſt veſter maneat.

29 Dubita. Cum primo locauerit vineam cur nunc vult dare eam dicens dabitur genti? Reſ. Orige. vbi ſupra quòd non eſt illis data a quibus ablata eſt, ſed conſidera quomodo quod datur intelligitur gratis datũ quibus ergo locauit non omnino quaſi electis & fidelibus dedit. quibus autem donauit cum iudicio electionis donauit.

30 Dub. Quid ſignificatur per cadere ſuper lapidem, & econtra? Reſp. Lyra. poſt Hier. quòd cadere ſuper lapidem eſt peccare, & tamẽ credere in Chriſtum eſt habere eius fidem, lapidem vero cadere ſuper aliquem, eſt Chriſtum pœnitus negare & nullo modo habere eius fidem.

31 Dub. Quæ differentia eſt inter comminui & confringi? Reſp. Chryſ. ſuper Matt. quòd de eo quod confringitur aliquid remanet, quod autem comminuitur quaſi in puluerem conuertitur.

32 Dub. Quomodo fidelis peccans confringitur & infidelis comminuitur? Reſ. Hier. vbi ſupra. quòd fidelis peccans reſeruatur per pœnitentiam ad ſalutem. Et Lyr. dicit quòd nõ ita grauiter peccat ſicut qui peccat peccato infidelitatis, qui enim Chriſtum negat ſic conteritur, vt dicit idem Hiero. vt nec teſta quidem remaneat in qua hauriatur aquæ puſillum.

33 Dub. ad quid cognouerant quòd de ipſis diceret? Reſp. quòd ex hoc quod dixit eis, auferetur a vobis regnum dei.

34 Dub. Quia non videtur malum quòd uoluerint eum tenere. quia etiam Samaritani vt habetur Io. 4. c. tenuerunt eum? Reſ. Lyra. Quod iſti uolebant eum tenere ad occidendum. Samaritani autem eum tenuerunt ad audiẽdum ipſum docentem.

35 Dub. Cur principes Iudæorum cognoſcentes ita manifeſte reatum ſuum quærebãt eum occidere? Reſp. Chryſ. ubi ſupra quod hæc eſt differentia

differentia bonorum hominum & malorum, bonus in peccato comprehenſus gemit, quia peccauit, malus autem fremit non quia peccauit, ſed quia comprehenſus eſt in peccato; & non ſolum pœnitentiam non agit ſed magis aduerſus corrigentem iraſcitur, & ſic fecerint iſti principes Iudæorum.

36 Dubi. Cur ergo tunc non occiderunt eum? Reſpon. Tex. quod timuerunt turbas.

37 Dub. Cur deſtiterunt propter turbas? Reſp. Cyrillus ſuper Matthæ. quod non refrenauit eos legis præceptum quod diui Deute. 7. Innocentem & iuſtum non occides, ſed compeſcuit eorum nefandum propoſitum plebis timor præferentes diuinę reuerentiæ humanum timorem.

38 Dubit. Cur turbæ ſolum habebant eum ut prophetam & non ut meſſiam? Reſp. S. Vinc. in ſermone quod propter eorum magnam cęcitatem quia cum eſſet dominus omniũ prophetarum & creator eorum tamen ſolum reputabant eum ut prophetam, prout etiam Petrus reſpondit Chriſto interroganti. Matt. 16. quem dicunt homines eſſe filium hominis quod alij Ioannem Baptiſtam, alij Helyam, alij Hieremiam, aut unum ex prophetis.

ALLEGORICE.

Expoſitum eſt dub. 1.

TROPOLOGICE.

Admonemur ex hoc euangelio ut gratias nobis a deo datas conſeruare ſtudeamus, & continue laborare in uinea, ſcilicet ſancta eccleſia & fructum reddere temporibus ſuis, & bonas inſpirationes quæ ſunt ſerui & nuncij eius non occidere cõtraueniendo eis per peccatum, & fidem filij eius per quam ſaluamur immaculatam cuſtodire, ne ipſam perdentes Chriſtum occidamus iterum eum crucifigentes, ne cadat ſuper nos & totaliter cõminuat in æternam dãnationem, ſed eum habeamus cum turbis tanquam uerum prophetam eius præcepta ſeruantes.

ANAGOGICE.

Contemplari licet uineam illam cœleſtis gloriæ munitam deo protectore ab eo plantatam cum turri diuinæ contemplationis, & torculari exprimẽte merita ſingulorum locatam lucifero & eius ſequacibus, cui gloriam Chriſti hæredis uſurpare uolentes male perditi ſunt. Et nunc noſis non in noſtris meritis ſed ſola ſua gratia datam, qui ea mediante facimus fructum eius uoluntati obtemperantes, in qua cum pius unigenito rege regno expulſo omni timore turbarum infernalium gaudebimus in æternum.

SABBATO POST SECVNDAM dominicam Quadrageſimæ.

Homo quidam habuit duos filios. Luc. 15.

Hanc ſimilitudinem locutus eſt dominus anno ætatis ſuæ 32. die 27. Auguſti. & die Iouis.

HISTORICE.

Turbas inſtruens dominus hanc propoſuit ſimilitudinem, quendam, ſcilicet hominẽ duos habuiſſe natos, quorum iunior cum paternalium ſibi contingentem portionem bonorum importunius inſtando recepiſſet poſt temporis non multum in remotiſſimis libidini deditus regionibus totam pœnitus conſumpſit, utque fami (quæ maxime uigebat,) occurreret ſuos paſcendo uiſtum utcunque conquerebar porcorum cibos in uſus cupiens conuertere ſuos, nec uoti compos eſuriẽ impellente ad mentem coactus redire animo reuoluebat quãplures in paterna domo mercenarios panibus ſaturari, cum ipſe illis in partibus fame deperiret proponens itaque erratorum genitori ueniam precari ad eum properauit, cumque proſtratus ut ſibi indulgeret obſecraret præueniẽs genitor in eius amplexus ruit, ſeruiſque imperauit ut primis eum induerẽt ueſtibus, & lautum pararent conuiuium, quoniam interemptum ac deperditum recuperaſſet natum. quibus æpulantibus lætanter cum ex agro ſenior muſicorum ſonum audiſſet frater, reſciſſetque ea ob germani aduentum fieri, animo indignatus ingredi recuſabat, obnixe autem roganti patri ut intraret reſpondit. per tot annos eidem obtẽperatum fuiſſe nec eius ullo unquam tempore etiam minimum tranſgreſſum eſſe mandatum. nec tamen hædum ſolum ut cum ſodalibus lætaretur recepiſſe. Huic uero fratri qui ſua turpiter conſumpſiſſet ſaginatum uitulum obtuliſſe ob idque indignari, cuius clemens genitor demulcens iracundiam ait ipſos ſimul ſemper fuiſſe ne quicquam quin particeps fuerit poſſediſſe. Nunc autem recuperati filij periclitantis amore gaudere ac lætari conſentaneum fore.

Non

NOn relinquenda ſunt dubia abſque ſolutione.

1 Dub. Ad quid introducitur hæc parabola? Reſp. quod vt ex euangeliſta apparet contra phariſços & ſcribas prolata eſt ex indignatione aduerſus Chriſtum murmurantes quod peccatores reciperet.

2 Dub. Quæ eſt parabolæ interpretatio? Reſ. q̃ ſecundũ Aug. de q̃ſtio. Euan. Ambr. & alios doct. [Homo habens duos filios.] Deus pater eſt duos habens populos, eũ ſcilicet q ſemper in cultu vnius dei perſtitit, & aliũ qui ad idola conuerſus fuerat, q ad ipſũ deo [petijt ſubſtantiã q̃ eũ cõtingebat,] id eſt, rationabilitatẽ cũ liberi arbitrij libertate cçteraque dei dona vniuerſamque creaturã quæ ad vtilitatẽ hominis creata eſt & quç deus eiſdem populis diuiſit, vt quilibet his vteretur. [Iunior autem filius abijt in regionẽ lõginquã,] id eſt, gentilis populus in obliuionem dei non localiter ab eo diſcedens ſed affectu. & vires ſuas tanto velocius conſumens quanto eum à quo datę erant deſeruit [viuendo luxurioſe,] id eſt, pompis exterioribus prodige ſe accommodando, [& fames magna facta eſt in terra,] id eſt, indigentia verbi veritatis. [& cœpit egere] derelinquens theſauros ſapientię dei. [& adheſit vni ciuium,] id eſt, à diabolo, [regionis illius] cuius villa eſt modus poteſtatis eius [& miſit illum in villam ſuam vt paſceret porcos,] id eſt, immundos ſpiritus qui ſub diabolo ſunt, operari, ſcilicet ea in quibus ipſi gaudẽt, [& cupiebat ſaturari de ſiliquis]. i. de ſecularibus doctrinis laudes idolorum continentibus. [& nemo illi dabat,] ſcilicet ſapere q̃s eſſet verus deus [in ſe reuerſus eſt] qui a ſe abſceſſerat. [& dixit ſurgam] quia iacebat [ibo] quia longe erat [ad patrẽ meũ] quia ſub principe porcorum erat, [& venit ad patrẽ] tẽpore apoſtolorũ ad deũ conuerſus, [& dixit peccaui] pœnitentiam agẽdo de p̃teritis [in cœlũ,] id eſt, contra cœlũ, ſcilicet cõtra deũ cuius ſedes eſt cœlum [& corã te.] quia nihil deũ poteſt latere qui omnia conſpicit. [iam non ſum dignus vocari filius tuus] quia te dereliqui [fac me ſicut vnũ de mercenarius tuis.] id eſt, ſine gratia tua nihil poſſum mereri. [& pater occurrit & oſculatus fuit eũ] ſecum coniugẽdo. [& iubet proferri ſtolam primã,] id eſt, per baptiſmũ ad innocentiam reſtitui & anulum in manum eius [quo deſponſatur in ſua ſancta eccleſia] & induitur gratia & donis dei [& eius pedes calciantur.] vt terrena deſpiciant [& occiditur vitulus ſaginatus,] id eſt, Chriſtus cuius mors noſtra refectio fuit, qua nos mortuos viuificauit & perditos inuenit. [& ſenior filius erat in agro] i populus Iudaicus extra eccleſiã, [indignatuſque fuit de populo gẽtili,] audiens ſonũ ſuauem ſonãtis eccleſię, & licet ſemper aliq̃s de illo populo deũ coluerit, & mãdata eius non prætererit, tñ conquereretur [q̃d nunquã ei hędũ dederit,] ſcilicet Chriſtũ qui debebat immolari [quem hædum reputabant] ſed pro populo gẽtili. [occiderit vitulũ ſaginatũ] i pinguedine bonitatis refertũ, nec aduertebat quod ſemper per patres ſuos deo familiares cum ipſo fuerat & ſecreta dei eius prophetis communicata fuerint. populus autem gẽtilis eius frater, [quia oẽs a Noe progreſſi ſunt] mortuus fuerat & perierat per idololatriam. & nunc reuixit & inuentus eſt eſſe de numero filiorum dei.

3 Dubit. Quomodo congregauit omnia cum poſſeſſiones congregari non poſſint? Reſpond. quod precium bene poteſt congregari.

4 Dub. An ſolum per luxuriam diſſipauerit ſubſtantiam? Reſp. Aug. de quæſt. euang. quod per luxurioſam vitam intelligitur & prodiga.

5 Dub. Cur dicitur fames aduenisſe diſſipata ſubſtantia? Reſp. quia tunc magis opprimebat nihil habentem.

6 Dub. Quando cœpit egere? Reſ. quod quando nihil incepit habere.

7 Dub. Cur paſcebat porcos? Reſp. quia nullam artem exercere ſciebat.

8 Dub. Quid ſunt ſiliquæ? Reſp. Ambro. ſuper Lu. quod eſt genus leguminis intus inanis foris mollis, quo corpus non reficitur ſed impletur vt ſit magis oneri quam vſui.

9 Dub. Cum poſſet ſiliquas capere, cur nõ capiebat? Reſpon. quod nemo eas coquebat vt poſſent ab hominibus comedi, ſed eas crudas porcis dabant in eſcam.

10 Dub. An factus fuerat mente captus quia dicitur in ſe reuerſus? Reſp. Ambr. vbi ſupra. q̃d in ſe reuertitur: quia à ſe abſceſſerat obedientiam, ſcillcet paternam fugiens.

11 Dub. Quomodo omnes mercenarij abundabant panibus? Reſp. Amb. vbi ſupra. quod ſunt aliq̃ mercenarij boni q conducunt ad vineã & tales abũdabãt panibus & de his loquitur iſte.

12 Dub. Quomodo peribat famæ q domũ reuerſus eſt? Reſ. quod hic eſt figura hyperbole

ad denotandum magnam famem quam patiebatur.

13 Dub. Cur dicit ſurgam? Reſp. quòd quia iacebat in miſeria a qua ſurgere optabat.

14 Dubita. Cur non dixit famæ ſicut vnum de mercenarijs prout præmeditatus fuerat? Reſ. Aug. de quæſtionibus euangeliſtarum dicés, quod cum panem nõ haberet vt mercenarius eſſe cupiebat, quod poſt oculum patris generoſiſſime iam dedignabatur.

15 Dubita. Quomodo peccauerat in cœlum? Reſp. Aug. vbi ſupra quòd peccare in cœlum eſt peccare coram ſanctis animabus quæ cœlum poſſident.

16 Dubitat. Quomodo peccauit coram patre cum eſſet à longe? Reſp. ſatis dicitur peccaſſe, coram patre, ad cuius notitiam eius peccatum deuenit.

17 Dubitat. Cur non eſt dignus vocari filius, cum ab eo fuiſſet genitus? Reſp. quòd licet naturę filius eſſet, tamen filiali amore ſeparatus erat patrem derelinquendo.

18 Dubi. Quomodo cecidit ſuper collum filij? Reſp. Augu. de qõ. euang. quòd cadere in collum eſt humiliari in amplexum filij.

19 Dubi. Cur cadit ſuper collum? Reſp. Amb. vbi ſupra. quod cadit vt iacentem erigat.

20 Du. Cur oſculatus eſt eum? Reſp. deſignandum amorem patris ad filium.

21 Dub. Cur pater non reſpondet filio? Reſp. quòd pater videns eum in tanta miſeria. indicauit nõ eſſe opus verbis, ſed factis, ideo præcipit ſeruis vt induat, & orans miſericordiam accepit non verbo, ſed effectu.

22 Dubita. An homo per pœnitentiam recuperet priſtinam dignitatem, & plura pulchra dubia de pœnitentia. Require feria quinta. de paſſione.

23 Dubit. Quid ſit ſtola? Reſp. ſecundum Catholiconem & Tortelium, erat indumentum matronarum quod cooperto capite & ſcapula a dextro latere in leuum humerum mittit. Cornucopia autem dicit quòd apud veteres erat quicquid corpus tegere, & apud græcos indumentum dicitur.

24 Dub. Quomodo erat prima? Reſpond. quia erat dignior cæteris indumentis quàm diſſipando bona ſua amiſerat.

25 Dub. Cur vult date anulum in manu eius? Reſp Chryſ. quòd in ſignum reconciliationis.

26 Dubi. Quid ſignificat ponere calciamenta in pedes eius? Reſp. Chryſo. vt cooperiret vestigia vt per lubricum mundi iſtius fixus incedat, aut propter mortificationem membrorũ. Vitæ enim noſtræ curſus in ſcripturis pes appellat & mortificationis ſpecies calciamentis imponitur, quia de animalium mortuorũ pellibus conficiuntur.

27 Dub. Cur vult occidi vitulum ſaginatum? Reſp. Aug. vbi ſupra, vt inexhauſta famæ filij eſurientis viſcera ſatiet.

28 Dubit. Cur dicit manducemus & epulemur? Reſpon. Amb. vbi ſupra. quòd vt oſtenderet quoniam paternus erat cibus.

29 Dub. Quid eſt manducare & quid epulari? Reſp. Catho. & Cornucopia quòd manducare ſe habet ad omnes cibos, ſed epulari ad opulentiores & ſolenniores.

30 Dub. Cur dixit quod mortuus fuerat & reuixerat cum hoc falſum ſit? Reſ quod hoc allegorice dicitur, quoniam vnum dicitur & aliud ſignificatur, quia mortuus erat nullã habens virtutem, reuixit cum ad virtutes redijt.

31 Dubit. Cur addit perierat & inuentus eſt? Reſp. Theophi. ſuper Lucam quòd quantũ ad vitiorum conditionem mortuus fuerat & deſperatus. ſed quantum ad humanam naturam quæ mutabilis eſt, & poteſt à vitijs ad virtutem conuerti dicitur deperditus, quia minus eſt perdi quàm mori.

32 Dub. Quid agebat ſenior frater in agro? Reſpon Aug. vbi ſupra quod in hæreditaria opulentia exercebatur. vel ut dicit Tytus agriculturæ vacabat.

33 Dub. Quid eſt chorus? Reſ. Strabo quod eſt quidam inſtrumentum muſicum & eſt pellis cum duabus actuir, & per alteram inſpiratur, per alteram vero reddit ſonum.

34 Dub. quid eſt ſymphonia? Reſp. quod eſt lyra ſecundum Strabonem. Papias uero dicit quod eſt lignum concauum ex utraque parte pelle extenſa quam virgulis hincinde muſici ferunt.

35 Dub. Cur indignatus eſt ſenior filius? Reſp. quod ipſe patri retulit cauſam dicẽs. Ecce tot annis ſeruio tibi &c.

36 Dubit. Cur nolebat ingredi? Reſp. quod ex indignatione.

37 Dub. Cur pater egreſſus eſt ad eum? Reſp. vt eum pacificaret.

38 Dub. An vnquam præterierit mandatũ patris? Reſp. Aug. vbi ſupra quod nunquam præteruit mandatum de honore parentum, quia nunquam dereliquit patrem, ſed quantum ad allegori-

allegoricum ſenſum populus Iſrael nunquam præteriuit mandatum dei, non tamen intelligas de omni mandaro, ſed de uno maxime neceſſario, quod nullum alium deum præter vnũ creatorem omnium colere uiſus eſt; neq; iſtæ filius in omnibus Iſraelitis, ſed in his intelligitur perſonam habere, qui nunquam ab uno deo ad ſimulachra conuerſi ſunt.

39 Dub. Quomodo nunquam dedit ſibi hędũ? Reſp. Hier. gloſſando di. nunquam dediſti mihi hædum, id eſt nullus ſanguis prophetæ uel ſacerdotis a Romano imperio nos Iudæos liberauit.

40 Dub. Cum quibus amicis uolebat epulari? Reſp. Greg. in hom. quod hoc dicitur ex perſona principium cum plebe aut populo Iuda.

41 Dub. Cur inſultat fratri iuniori? Reſpond. Ambr. ubi ſupra. quod ex inuidia & ambitione & eſt ſimilis publicano iuſtificanti ſe.

42 Dub. Quæ ſunt meretrices? Reſp. Augu. quod ſuperſtitiones gentilium cum quibus ſubſtantiam diſſipant qui relicto uero connubio ueri dei cum dæmone fœda cupiditate fornicant.

43 Dubi. Quomodo filius ſenior ſemper erat cum patre vum tunc eſſet in agro? Reſ. tu ſemper mecum es, id eſt non longe diſcedis a me, & licet nõ ſemper præſentialiter aſſiſtere conſpectui patris, nũquam tamen abſcedebat ab obedientia paterna.

44 Dubi. Quomodo omnia bona paterna erãt filij? Reſp. Aug. diſt. ſic a perfectis filiis habentur omnia ut ſint. & omnium ſingula & ſingulorum omnia, ut enim cupiditas nihil ſine angustia, ita nihil cum anguſtia charitas tenet.

45 Dubit Quia ex ſenſu allegorico parabolæ huius uidetur quod ſancti innocentes indignentur de ſanctis peccatoribus primo poſt a deo receptis? Reſp. Chryſo. ſuper Lucam. quod non oportet omnia quæcunque parabola continet ad literam pertractare, ſed ſenſum elicientes cuius cauſa componitur nihil aliud perſcrutari: Hęc ergo parabola ad hoc eſt cõpoſita, ut peccatores nõ diffidant reuerti ſcientes quod magna conſequentur. Vnde introducit alios turbatos in eorum bonis, ut indicet non eos liuore tabeſcentes, ſed tanto decore honoratos redeuntes, ut etiam inuidioſi poſſint alijs fieri.

46 Dubit. Cur oportebat epulari & gaudere? Reſpond quod oportebat, id eſt conueniens erat conuiuari, ut paternus demonſtraretur affectus dilectione repletus. quod maxime conuiuijs oſtenditur in quibus omnia læta ſunt.

Allegoricè & Tropologicè expoſitum eſt.

ANAGOGICE.

Contemplari debemus benignitatem omnipotentis dei, qui ſua immenſa miſericordia peccatores qui eum ita uiliter contempſerũt oſculabatur eorum colla amplectendo, & primam ſtolam cãdidam gloriæ cœleſtis per peccata deperditam reſtituẽdo anulum perfectæ coniunctionis tribuendo pedes ut non lædantur calciando dans eis ut ſedeant ſuper menſa ſua in regno ſuo, edentes & bibẽtes & epulantes lætanter atque gaudioſe, exultantes in conſpectu domini, & lætitia ſempiterna erit ſuper capita eorum, qui quandoque morti traditi erant, & nunc reuixerunt regnantes cum agno in ſecula ſeculorum amen.

DOMINICA III. QVADRAG.

Erat Ieſus eiiciens dæmonium Lucæ. 11. cap. Matth. 12. c. Marc. 3. c.

Hiſto: huius euangelij facta eſt anno Chriſti 31. prima die Decemb. die Iouis.

HISTORICE.

Admirantibus turbis & dominum a dæmone obſeſſum liberaſſe & eidem reddidiſſe loquelam; calumniabantur quidam id eum per malignorum ſpirituũ Beelzebub principem operatum fuiſſe, tentantes uero alij e cœlis portentum requirebant, eorum autem cognitis cogitationibus quod obijciebatur minime poſſe fieri demonſtrauit, quoniam nequaquam ſtabile regnum perſiſteret dæmonis ſi foret ulla inter eos diſcordia, & ſeſe perturbarent cum regnum omne dilabatur ſi abfuerit unitas animorum eorum quoque filij? non dæmonum auctoritate dæmonia fugant. ideo de ipſis an recte ſentiant iudicabuntur. Si dei igitur potẽtia id ipſe aget regnum adeſſe dei indubie aſſerẽdum eſt, dum enim quis ſuum armis cuſtoditur atrium quiete poſſeſſis fruitur. Si uero eum ſuperueniẽs fortior ſuperet quæcunque in quibus confidebat amittit, addebat etiam eum ſibi aduerſari qui non ſecum ſentiret, & eum qui non ſecum colligeret diſpergere, immundum etiam ſpiritum ab homine fugatum inaquoſa aridaq; loca inambulantem nec ubi quieſcat inuenientem perſonã quam reliquerat ut domum petere quam mundam ornatamque reperiens, ſeptem ſe peiores aſ-

ſumens

ſumens ſpiritus ſuum in ea firmans habitaculum, adeo ut hominis illius extrema prioribus peiora reddantur. Talia domino loquente quædam ex turba mulier uocẽ extulit, & uentrẽ eſſe beatum qui eum portauerat & ubera quæ ſuxerat prædicauit, at Ieſus beatos eos fore, qui Dei uerbum audirent & obſeruarent, aſſeruit.

SAtisfacere dubiis uolens.

1 Dub. Quid ſunt dęmones? Reſ. ſanct. Tho. 1. part. q. 115. art. 5. quod ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ intellectuales corporibus non unitę.

2 Dub. An in eis ſit prælatio? Reſp. qui & ubi ſupra. q. 160. ar. 2. quod ut dicit Gl. 1. Cho. 15. quamdiu durat mundus Angeli angelis, homines hominibus, & dęmones dęmonibus præſunt, & naturalis diſpoſitio dęmonum requirit, ut ſit in eis prælatio quę tamen non fundatur ſuper iuſtitiam eorum, ſed Dei.

3 Du An obediant ſuperioribus ex amicitia? Reſ. qui ſupra quod non, ſed ex communi nequitia, quia homines odiunt.

4 Dub. An in ipſis ſit ſcientia? Reſp. ſan. Tho. 1. par. q. 64. ar. 1. quod duplex eſt cognitio ueritatis. Vna quæ habetur per gratiam, alia per naturam, & illa, quæ habetur per gratiã eſt duplex. Vna ſpeculatiua tantum ſicut cum alicui aliqua ſecreta diuinorum reuelantur: Alia affectiua producens amorem Dei, quæ pertinet ad donum ſapientiæ. Harum cognitionum prima quæ habetur per naturam in dæmonibus eſt, nec eſt ablata nec diminuta, quia conſequitur ipſam naturam angeli, qui eſt intellectus uel mens, a qua natura propter ſimplicitatem ſuæ ſubſtantiæ aliquid ſubtrahi non poteſt, ut ſic per ſubtractionem naturalium puniatur, ſicut homo punitur per ſubtractionem manus uel pedis, aut alicuius huiuſmodi. Et ideo dicit Dionyſ. 4. c. de diſ. no. quod dona naturalia in eis integra manent. unde naturalis cognitio in eis non eſt diminuta. Alia autem cognitio per gratiam ſpeculatiuam non eſt ab eis totaliter ablata, ſed diminuta quia de huiuſmodi ſecretis diuinis tantum reuelatur eis quantum oportet, uel mediantibus Angelis, uel per aliqua temporalia diuinæ uirtutis effecta, ut dicit Aug. 9 de ciuitate Dei. Non autem ſic ipſis ſanctis Angelis, quibus plura & clarius reuelantur in ipſo uerbo. A tertia uero cognitione ſunt totaliter priuati ſicut & a charitate.

5 Dub. An cognoſcant futura? Reſ. qui & ubi ſupra. q. 57. ar. 3. quod futurum dupliciter poteſt cognoſci. Vno modo in cauſa ſua, & ſic futura, quæ de neceſſitate ex cauſis ſuis, proueniunt per certam ſcientiam cognoſcuntur ut ſolem oriri cras quæ uero ex ſuis cauſis proueniunt, ut in pluribus cognoſcuntur, non per certitudinem, ſed per coniecturam, ſicut medicus præcognoſcit ſanitatem infirmi. quæ uero proueniunt ex cauſis ſuis, ut in paucioribus pœnitus ſunt ignota ſicut caſualia & fortuita, & talis modus cognoſcendi futura adeſt Angelis & dęmonibus, & nobis, & tanto magis quam nos cognoſcunt quanto magis rerum cauſas & uniuerſalius & perfectius cognoſcũt, ſicut medici qui acutius uident cauſas melius de futuro ſtatu ęgritudinis pronoſticantur. Alio modo cognoſcuntur futura in ſeipſis, & ſic ſolius Dei eſt futura cognoſcere. & ſic dicitur Eſa. 12. Annunciate quæ uentura ſunt in futurum, & ſciemus quia Dij eſtis uos.

6 Dub. An dęmones poſſint bonum facere? Reſ. ſ. Tho. 2. ſen. diſ. 7. q. 1. ar. 2. quod in dęmonibus remanet naturalis potentia ad bonum, ut remota & indiſpoſita, & per contra iam habitum deprauata quia poſſent bene facere ſi uellent, ſed uelle nõ poſſunt quia habitus malitiæ ab eorum uoluntate remoueri non poteſt cum amplius non ſint in ſtatu uię, quia quandocunque aliquis peruenit ad terminum uiæ non poteſt deflecti ab eo fine cui adhæſit, ſiue ſit bonus ſiue malus, ſiuis autem Angeli eſt terminus electionis ſuæ quæ bono adhæſit uel malo. unde ſicut homines poſt mortem in bono confirmantur uel in malo, ita & Angeli poſt conuerſionem & auerſionem.

7 Dub. Cur homini datur longior uia, quàm Angelo? Reſ. qui ſupra quod homo erat magis a Deo diſtans, & oportebat quod in eius cognitionem inquirendo perueniret. Angelus autem ſtatim Dei formi intellectu ſine inquiſitione in diuina peruenire potuit.

8 Dub Quia cum dęmones appetant eſſe uiuere & intelligere quæ ſunt bona uidetur, quod habeant bonam uoluntatem: Reſ. qui ſupra. quod cum in Angelis natura ſit bona, oportet quod eorum naturalis appetitus bonus ſit, qui tum per circunſtantias deprauatur quas opponit deliberatiua uolunias inquantum uolunt eſſe & uiuere ſub tali deformitate peccati, ſicut luxurioſus deſiderat uiuere in ſua turpi delectatione.

9 Dub.

9 Dubita. An poſſint facere aliquem actum bonum? Reſ. qui ſupra. ꝙ omnis actus naturæ dæmonum eſt bonus, ſed actus uoluntatis eorum eſt malus, actum autem malū cōtingit eſſe dupliciter. Aut quantū ad ſubſtantiā actus, ſicut malus actus uoluntatis eſt fornicari uel mentiri. Aut quantū ad modū agētis, ſicut cū quis appetitu laudis dat eleemoſynas. Poſſunt ergo dæmones aliquem bonum actum ex genere facere ut ueritatem dicere, & huiuſmodi nullo tamen modo bona uoluntate.

10 Dubitatur. An ſe mutuo diligant? Reſp. qui ſupra diſt. 6. ar. 4. quòd dæmones ex nequitia ſua humano generi aduerſantur, amicos autē eos eſſe, qui unius inimici ſunt cōſequitur, & ideo ut magis hominibus noceāt quaſi ad inuicem confœderantur, ut concorditer & ordinate impugnent, ſed quantū in ipſis eſſet nunquam concordiam haberent, ſed ad aliquid unū efficiendū concordāt, non enim eſt probabile ꝙ beniuolentiā aliquam ad inuicē habeāt, ſed ſolū concordiam ad actum aliquem.

11 Dubit. Cur diabolus tentando primum hominem non aſſumpſit formam boni angeli? Reſpon. qui ſupra. di. 21. q. 2. ar. 1. quod hoc libenter egiſſet ſed permiſſus non fuit a deo, qui eum alias ſpecies aſſumere, in quibus magis poſſit latere prohibuit.

12 Dubi. Cur nunc permittit eum deus in forma boni angeli apparere? Reſ. qui ſupra quod homo poſt peccatum factus eſt cautior per experientiam mali. Vnde fraudibus hoſtis quas quotidie experitur melius reſiſtere nouit.

13 Dub. An à deo mittantur ut impugnēt homines? Reſpon. S. Th. 1. par. q. 114. ar. 1. quod mali angeli impugnant homines dupliciter. Vno modo inſtigādo ad peccatum, & ſic non mittuntur à deo ad impugnandum, ſed aliquando permittuntur ſecundum dei iuſta iudicia, aliquando autem impugnant homines puniendo, & ſi mittuntur a deo ſicut miſſus eſt ſpiritus mendax ad puniendum Achab regem Iſrael. 3. Reg. ult. Pœna enim refertur in deum ſicut in primum actorem, & tamen alia intentione dæmones puniuntur puta ex odio & inuidia quam mittantur a deo qui hoc propter iuſtitiam operatur.

14 Dubita. An omnia peccata procedant ex tentatione diaboli? Reſp. qui ſupra ar. 3. quod aliquid poteſt dici cauſa alicuius dupliciter. Vno modo directe alio modo indirecte. Indirecte quidem ſicut cum aliquod agens cauſans aliquam diſpoſitionem ad aliquem effectum, dicitur eſſe occaſionaliter ex indirecte cauſa illius effectus, ſicut dicatur quòd ille qui ſecat ligna eſt cauſa combuſtionis eorum, & hoc modo dicendum eſt quod diabolus eſt cauſa omnium peccatorum noſtrorum, quia inſtigauit primum hominem ad peccandum, ex cuius peccato conſecuta eſt in toto genere humano quædam pronitas ad omnia peccata, & ſic intelligitur dictum Diony. 4. c. de di. no. quòd multitudo dæmonum eſt cauſa omnium malorum. Directe autem aliquis dicitur eſſe cauſa alicuius ꝙ operatur directe ad aliquod, & hoc modo diabolus non eſt cauſa omnis peccati, non enim omnia peccata committuntur diabolo inſtigante, ſed quę iam ex libertate arbitrij & carnis corruptione, quia ut dicit Orig. etiam ſi diabolus non eſſet, homines haberent appetitum ciborum & uenereorū hmōi circa quæ multa inordinatio contingit niſi per rationē talis appetitus refrenetur, & maxime ſuppoſita corruptione naturę.

15 Dubi. An diabolus per peccatum mortale ſubſtantialiter inhabitet hoiem ſicut Spiritus ſanctus ꝑ gratiam? Reſp. S. Th. quodlibe. 3. ar. 8. quòd diabolū inhabitare hominem pōt intelligi dupliciter. Vno modo quantum ad animā. Alio modo quantū ad corpus, quantū ad animā quidē non pōt diabolus inhabitare hominē ſubſtantialiter, quia ſolus deus illabitur menti. nec ita diabolus cauſat culpā ſicut Spiritusſanctus gratiā. Spiritus enim ſanctus interius operatur, ſed diabolus exterius ſuggerit uel quantum ad ſenſum uel quantū ad imaginationē, dicitur tñ inhabitare affectū hominis per affectū malitiæ. non ſolū quātum ex eius ſuggeſtione peccatum per tractatur, ſed etiam per quodcunq; peccatū mortale: quia ex quolibet peccato mortali homo ſeruituti diaboli addicitur, ſed quātum ad corpus diabolus poteſt hominem ſubſtantialiter inhabitare, ſicut patet in arrepticijs, ſed hoc magis pertinet ad rationem pœnæ quàm ad rationem culpæ.

16 Du. An dæmones poſſint alligari anulis & ampulis & huiuſmodi corporibus per nigromantiam? Reſp. qui ſupra quodlib. x. ar. 3. quod uidemus ſpiritum corpori alligari, quandoq; quidem naturaliter ſicut anima alligatur corpori, quandoq; autem quadam ſuperiori uirtute, ſicut ꝑ uirtutē, ſuperiorum dæmonum inferiores alligantur arte nigromantiæ imaginibus uel anulis, uel alijs huiuſmodi rebus.

17 Du. An habere familiaritatem cum dæmone uel aliquid petere ab eo ſit apoſtatare a ſi dei? Reſ. ſ. Tho. in 2. ſen. diſ. 8. q. 2. ar. 2. quod ſicut grauiter peccat, qui illud quod eſt Dei creaturæ impendit per idololatriæ cultū, ita grauiter peccant qui ea quæ a Deo expetenda ſunt auxilio dæmonum implorant, & huiuſmodi eſt uaticinatio de futuro. Et ſimiliter et in aliis operibus magicis in quibus complementum operis ex uirtute dęmonum expectatur. In his. n. omnibus eſt apoſtaſia a fide per pactum initum cum dæmone, uel uerbotenus ſi inuocatio interſit, uel facto aliquo etiam ſi ſacrificia deſint. Non. n. poteſt homo duobus dominis ſeruire, ut dicitur Mat. 7. c.

18 Dub. Cur ergo ſancti aliqui uſi ſunt auxilio dæmonum in aliquibus, ut de eis legitur? Reſ. quod ſupra quod Paulus & aliqui alij ſancti leguntur aliqua per dæmones feciſſe non pacto cum eis inito, ſed ſicut uirtutem diuinam in eis exercentes, ſicut etiam officium poteſtatum cœleſtium dicitur dæmones arcere.

19 Dub. An licite poſſint fieri incantationes ad reſtringendum ſanguinem ex uulneribus, & pro furtis inueniendis? Reſ. S. Tho. vbi ſup. quod nulla utilitas eſſe poteſt pro qua aliquid faciendum ſit, quod in Dei uergat iniuriam, quod contingit quando illud quod ipſius eſt non ab ipſo quæritur, ſed cum eius aduerſario fedus initur.

20 Dub. Cur dæmones permittunt ſe uideri a pueris uirginibus potius quàm ab aliis? Reſ. ſ. Tho. q. 6. de po. ar. 10. quod dæmones a uirginibus aduocati adueniunt, ut ex hoc in ſuæ diuinitatis opinionem homines adducant qua ſi mundiciam ament.

21 Dub. Quomodo poſſunt coire cum mulieribus, ut dicitur fieri? Reſ. S. Tho. 1. part. q. 51. ar. 3. quod ſicut Aug. de ciuitate Dei multi le experti uel ab expertis ſe audiſſe confirmant ſiluanos & faunos quos uulgus incubos uocat improbos, ſæpe extitiſſe mulieribus & earū expetiiſſe concubitum, atque peregiſſe. Vnde hoc negare impudentiæ uidetur. ſi tamen ex coitu dæmonum aliqui interdum naſcantur. Hoc non eſt per ſemen ab eis deciſum, aut a corporibus aſſumptis, ſed per ſemen alicuius hominis ad hoc acceptum, ut pote quod idē dęmon qui eſt ſuccubus ad uirum fiat incubus ad mulierem, ſicut & aliarum rerum ſemina aſſumunt ad aliquarum rerum generationem. ut Aug. dicit in tertio de trinita. ut ſic ille qui naſcitur non ſit filius dæmonis, ſed illius hominis cuius eſt ſemen acceptum.

22 Dub. An dæmones poſſint tranſmutare homines in beſtias? Reſ. S. Tho. 1. par. q. 114. art. 3. quod omnes tranſmutationes corporalium rerum quæ poſſunt fieri per aliquas uirtutes naturales, ad quas pertinent ſemina rerum naturalium. poſſunt fieri per operationē dæmonum huiuſmodi ſeminibus adhibitis, ſicut cū aliquæ res tranſmutantur in ſerpentes uel ranas quæ per putrefactionem generari pōt. Illę uero tranſmutationes corporalium rerum quæ non poſſunt uirtute naturæ fieri nullo modo operatione dæmonum, ſecundum rei ueritatem perfici poſſunt. ſicut quod corpus humanum mutetur in corpus beſtialæ, aut q̄d corpus hominis mortuum reuiuiſcat, & ſi aliquando aliquid tale operatione dæmonum fieri uideatur, hoc non eſt ſecundum ueritatem, ſed ſecundum apparentiam tantum.

23 Dub. Quomodo diabolus facit corpus humanum apparere corpus beſtiale? Reſ. qui ſupra. q. 94. ar. 4. q̄d hoc dupliciter operari pōt. Vno modo ab interiori ſecundū quod poteſt mutare fantaſiam hominis, & etiā ſenſus corporeos ut aliquid uideatur aliter quā ſit. Vnde Ariſt. in lib. de ſom. & uigil. aſſignans cām apparitionis ſomniorum dicit quod cum animal dormit deſcendente plurimo ſanguine ad principium ſenſitiuum ſimul deſcēdit motus, .i. impreſſiones relictę ex ſenſibilium motionibus, quæ in ſpiritibus ſenſualibus conſeruantur & mouent principium, ita quod ſit quædā apparitio, acſi tunc principium ſenſitiuum re bus ipſis exterioribus mutaretur. & tanta pōt eſſe motio ſpirituum & humorum quod hmōi apparitiones etiam uigilantibus fiant ſicut patet in freneticis & in aliis huiuſmodi. & ſicut hoc ſit per naturalem commotionem humorum, & quandoque etiam per uoluntatem hominis qui uoluntarie imaginatur prius ſenſerat, ita etiam hoc poteſt fieri uirtute dæmonis quandoq; quidem alienatione a corporeis ſenſibus, quandoque autem abſq; tali alienatione. Alio modo ab exteriore cum. n. ipſe poſſit formare corpus ex aere cuiuſcunque formæ & figuræ, & illud aſſumens in eo uiſibiliter apparat. pōt eadem ratiōne circumponere cuique rei corporeæ quancunque formam corpoream, ut in eius ſpecie uideatur.

24 Dub. An poſſint dæmones cauſare pluuias grandines & hmōi? Reſ. qui ſup. 12. q. 5 art. 2. quod

quod natura corporalis ſpũali obedit ad motum localẽ. Vñ & diabolus omnia cauſare põt quæ ex motu locali corporum inferiorum p̃uenire poſſunt niſi uirtute diuina reprimatũ. Et idem S.Tho.q.16.de malo.ar.9. dicit quod omnia quæ uiſibiliter fiunt in hoc mundo poſſunt fieri per dæmones non ſola propria uirtute, ſed mediantibus actiuis naturalibus.

25 Dub. An dæmones ſeipſos poſſint expellere a corporibus? Reſp.S.Tho.3.par.q.43.ar.2. quod uirtute ſuperiorum dæmonum, ita dęmones a corporibus expelluntur, quod remanet dominium eorum quantum ad animam. Non enim contra regnum ſuum diabolus agit, ſed Chriſtus expellebat dæmones non ſolũ a corpore, ſed multomagis ab anima.

26 Dub. Cur expellendo dæmones dominus permittebat fortius diſcerpere dæmoniacos? Reſ.qui ſupra.q.44 ar.1. quod Chriſtus expellebat eos ab hominibus propter animæ ſalutem principaliter. & ideo permittebat dæmones quos eiiciebat hominibus aliquod nocumentum inferre, uel in corpore, uel in rebus propter animæ ſalute ad hominum.ſ. inſtructionem, ut etiam patet.dub.ſeq.

27 Dub. Cur eos permittebat intrare in porcos? Reſ.qui ſupra.quod ut dicit Chryſo.ſuper Mat.Chriſtus permiſit dæmonibus in porcos ire non quaſi a dæmonibus perſuaſus. Sed primo quidem ut inſtruat magnitudinem nocumenti dæmonum qui hominibus inſidiantur. Secundo ut omnes diſcernerent, quõ nec aduerſus porcos auderet aliquid facere dæmon niſi ipſe conſenſerit. Tertio, ut oſtenderet qđ grauiora in illos homines operati eſſent, quã in illos porcos niſi eſſent diuina prouidentia adiuti, & propter etiam eaſdem cauſas permiſit eum qui a dæmonibus liberatus fuit ad horam grauius affligi, a qua afflictione, tamen eum citius liberauit.

28 Du. Qui poteſtas datur hominibus ſanctis dæmones expellendi? Ref.S.Tho. in 4.ſen.diſ. 5.q.1.art.3.q.1.quod hominibus datur poteſtas talis quantum ad effectum nocumenti corporalis quem in uexatis faciunt, non aũt quãtum ad effectum ſpiritualis nocumenti, quod eſt peccatum expellere & a ſeruitute dæmonis liberare. Io.8 c.ſi filius uos liberauerit uere liberi eritis.

29 Dub. An dæmoniaci intelligant uerba quæ per eos loquitur dæmon? Re.ſ.Th.2.2.q.165. ar.2.di.quod ut dicit Aug 2.ſup.Ge.ad literã, neque etiam ſerpens uerborum ſonos intelligebat qui in illo fiebant ad mulierem, nec etiã conuerſa credenda eſt anima eius in naturam rationalem, quandoquidem nec ipſi homines quorum rationalis natura eſt eum dæmon in eis loquitur ſciunt quid loquantur.

30 Du. An dæmonibus minuatur pœna ex hoc quod torquent damnatos? Reſ.ſ.Th.in 4.ſen. diſ.47.q.1.ar.1.q.4.quod ſicut hominibus per Angelos diuinæ illuminationes deferunt, ita etiam dæmones ſunt executores diuinæ iuſtitiæ in malos, nec in hoc aliquid minuetur dæmonum pœna, quia in hac quod etiã alios torquent ipſi torquebuntur, ibi.n.miſerorum ſocietas miſeriam non minuet ſed augebit.

31 Dub. An dæmones tentantes actualiter homines patiantur ab igne inferni? Ref.ſ.Tho.in 4.ſen.diſ.44.q.3 ar.3.q.3. in fin. quod ut dicit Glo.ſuper illud Iac.3. Inflammat rotã natiuitatis & c. Diabolus ubicunque ſit ſiue ſub aere ſiue ſub terra ſecum fert tormenta ſuarum flammarum.

32 Dub. An omnes dæmones ſunt deputati in infernum? Reſ.S.Tho. in 4.ſen.diſ.6 ar.4. qđ dæmonibus duplex locus pœnalis debet. unus quidem ratione ſuæ culpę, & hic eſt infernus. Alius autem ratione exercitationis humanæ & ſic debetur eis iſte aer caliginoſus. Procuratio autem ſalutis humanæ protenditur, uſque ad iudicium. Vnde & uſque tunc durat miniſterium Angelorum & exercitatio dæmonũ. unde & uſque tunc & boni Angeli ad nos hic mittuntur. & dæmones in iſto aere caliginoſo ſunt ad noſtrum exercitium. Licet etiã eorũ aliqui & nunc in inferno ſint ad torquendum eos quos ad malum induxerunt, ſed poſt diẽ iudicij omnes mali tam homines quam Angeli in inferno erunt, boni uero in cœlo.

33 Dub. An dæmones poſſint facere miracula? Reſ. S.Tho.in de potentia.q.6.art.5 quod ad ea quæ ſunt ſupra facultatem naturæ ipſorum dæmonibus a Deo nulla dat poteſtas, quia cũ opera miraculoſa ſint quoddam diuinum teſtimonium indicatiuum diuinæ uirtutis & ueritatis, ſi dæmonibus quorum eſt tota uoluntas ad malum aliqua poteſtas daretur faciendi miracula Deus falſitatis eorum teſtis exiſteret, quod diuinam bonitatem non decet. unde ea tantum interdum opera faciunt quæ miracula hominibus uidentur quando permittuntur a Deo ad quæ eorum naturalis uirtus ſe poſſet extendere.

34 Dub.Quomodo dæmones poſſint ligari cũ non habeant corpora? Reſ.qui ſupra quod ut dicit Aug.3.de trini.quædam q̃ ę mali angeli facere poſſent ſi pmitterentur, tñ facere non poſſunt qa nõ permittuntur. Vnde ſcdm hoc ligari dicuntur quia impediuntur ab illis agẽdis ad quæ eorum naturalis uirtus ſe extẽdere poſſet.ſolui aũt cũ pmittũtur agere diu.no iudicio quæ ſcdm naturam agere poſſunt.

35 Dub.Cur dæmones apparent in formis beſtiarum & uoces imitantur earum? Reſ.S Th. 2.2.q.165.art.5.quod dęmon non poteſt aſſumere figuras ad decipiendum & terrendum homines quas uult, ſed ſolũ prout pmittitur a deo, & quia deum dereliquit, ideo iumẽtis inſipientibus ſimilia factus eſt. Vnde ut habetur in lib.dialogorum. Gre Datius mediolanenſis epiſcopus corinthi in domo quam malignus ſpiritus inhabitabat ad quieſcendum ingrediens. dum rugitus leonũ,balatus pecudum,mugitus aſinorum, ſibilos ſerpentum, porcorum grunnitus, ſtridoreſq́ue ſoricum audiſſet cõtra antiquũ hoſtẽ magis cœpit clamare uocibus dicens. bene tibi miſer cõtigit.Tu ille qui dixiſti ponam ſedem meam ad aquilonem, & ero ſimilis altiſſimo. Ecce per ſuperbiam tuam porcis & ſoricibus ſimilis factus, es,& qui imitari deum indigne uoluiſti, ecce ut dignus es beſtias imitaris, & ex tunc malignus ſpiritus fugit, nec dictam domum ulterius ingreſſus eſt.

36 Du.An poſſint nocere pueris baptizatis? Reſp.S Tho.in ſen.4.di.4.q. 3.ar.1.q.2.quod dæmones nõ habent tantã poteſtatẽ in pueris baptizatis & ab originali mundatis quãtum in illis qui adhuc originale habẽt, neque quãtum ad ſpiritualia neque quantum ad corporalia, poſſunt tamen nocere deo permittente.

37 Dub.Cur in baptizandis fit exorciſmus ad fugandum dæmonẽ?Reſp.S.Th.in 4.ſen.di.6. q.2.ar.3.q. 1. ꝙ propter peccatũ hominis diabolus accepit poteſtatem in hoĩem, & in oĩa, quæ in uſum hominis ueniunt in ipſius nocumentum. Et ideo quia nulla eſt cõuentio Chriſti ad belial.ideo quãdo aliqd ſanctificãdũ eſt ad cultũ diuinum prius exorcizatur,ut liberetur à poteſtate diaboli,qua illud ad nocumẽtũ hominis aſſumere poterat deo conſecretur, & hoc patet in benedictione aquæ in cõſecratione templi,& in oĩbus huiuſmodi. Vnde cũ propria ſanctificatio qua hõ deo conſecratur ſit in baptiſmo, oportet ꝙ prius etiam exorcizetur q̃ baptizetur.multo fortiori rõne quã alia res,qa in ipſo homine eſt cauſa quare diabolus poteſtatẽ accepit in hoĩe & in alia quæ ſunt propter hominẽ, ſcilicet pc̃m originale uel actuale.& hæc ſignãt ea quę in exorciſmo dicũtur,ut cũ dicit recede ab eo ſathana & huiuſmodi.Et ſimiliter ea q̃ ibi fiũt, quia ipſa exſufflatio ſignat dęmones expulſionem.benedictio aũt cũ manus impoſitione pcludit expulſo uiã ne redire poſſit. Sal aũt in os miſſum & nariũ & auriũ ſputo linitio ſignat remotionẽ impedimẽti ipſius dęmonis reſpectu fidei docendę uel addiſcẽdę ut dictũ eſt, ſed olei inunctio ſignat expeditionem hominis in pugna quam aduerſus diabolum ſuſcipit, a cuius poteſtate exemptus eſt.

38 Du.Cur dæmones ueniunt ad inuocationẽ uirtutis diuinæ: Reſ.S.Th.in depo.q. 7.ar.10. quod in hoc quod ad inuocationẽ diuinæ uirtutis adueniũt uolunt intelligi quod nõ ſint a diuina iuſtitia omnino excluſi. non enim ſic diuinitatem appetunt ut ſummo deo uelint æquari omnino,ſed ſub eo diuinitatis cultum ſibi ab hominibus exhiberi gaudent. Vide dominica prima quadrageſimæ.dub.66.

39 Du.An magis uexẽt hoĩes uno tempore quàm alio?Reſpon.S.Tho.1.par.q.115.ar.5. qđ ut dr Mat. 4.& 15. dęmones lunaticos uexant quos dñs liberauit,ſed dæmones eos uexãt ſcdm certa augmẽta lunę,qđ cõtingit propter duo.Primo ad hoc ut infamẽt creaturam dei.ſ.Lunã.ut Hiero.& Chry. dicunt.Secũdo quia cũ non poſſint operari niſi mediantibus naturalibus uirtutibus in ſuis operibus cõſiderant corporum aptitudines ad effectus intẽtos. Manifeſtum eſt autem quod cerebrum humidiſſimũ eſt omnium partium corporis, ut Ariſto.dicit.Et ideo maxime ſubijcitur operationi lunę.quę ex ſui proprietate habet mouere humorem, in cerebro autem perficiuntur uires animales, & ideo dęmones ſm certa augmenta lunæ perturbant hominis fantaſiã, qñ conſiderãt cerebrum ad hoc eſſe diſpoſitũ.

40 Dub.Cur dęmones per nigromanticos aduocati ſub certis conſtellationibus ueniunt? Reſp.S.Th.1.par.q.115.ar. 5. quod dęmones ſic uocati propter duo ueniunt. Primo ut homines in hunc errorem inducant quod credãt aliquod nomen eſſe in ſtellis: Secundo quia conſiderant ſecundum aliquas certas conſtellationes materiam corporalem magis eſſe diſpoſitam ad effectus pro quibus aduocantur.

Dub

41 Dub. Quomodo alliciuntur carminibus & lapidibus & huiuſmodi? Reſ. qui & ubi ſupra. quod huiuſmodi alliciuntur, non ut animalia alliciuntur cibis, ſed ut ſpiritus alliciuntur ſignis, inquantum, ſcilicet hæc eis exhibentur in ſignum diuini honoris, cuius ipſi ſunt cupidi.

42 Dub. Cur faciunt aliquando aliquas leuitates ſicut Siluani qui uulgo dicuntur ſaluani? Reſ. ſ. Tho. 12. q. 89. ar. 4. quod dęmones prouocant homines ad riſum, & ad alias huiuſmodi leuitates ut homines ad ſui familiaritatem attrahant & ſic deducāt eos in pctm̄ mortale.

43 Dub. An ſemper peccent in omnibus quæ agunt? Reſ. ſ. Tho. 1. par. q 64. art. 2. quod actus dęmonis eſt duplex. quidam. ſ. ex uoluntate deliberata procedens, & is proprie pōt dici actus eius, & talis actus dęmonis ſemper eſt malus, quia & ſi aliquādo aliquod bonum faciat, non tamen bene facit, ſicut cum ueritatē dicit ut decipiat, & dum non uoluntarie credit, & confitetur, ſed rerum euidentia coactus. Alius aūt actus dæmonis eſt naturalis qui bonus eſſe poteſt, & atteſtatur bonitati naturæ, & tamen tali bono actu abutuntur ad malum.

44 Dub. An diligant Angelos bonos? Reſp. qui ſup. q 60. ar. 4. quod dilectio naturalis dicitur eſſe ipſius finis, non tanquam cur aliquis uelit bonum, ſed tanquam bonum quod quis uult ſibi, & per conſequens alij inquantum eſt unū ſibi, nec iſta dilectio naturalis remoueri poteſt etiam ab Angelis malis quin dilectionem naturalem habeant ad alios Angelos inquantum cū eis communicant in natura, ſed odiūt eos inquantum diuerſificantur ſecundum iuſtitiam & iniuſtitiam.

45 Dub. An dæmones poſſint ſcire ſecreta cordium? Reſ. ſ. Tho. in 2. ſen. diſt. 8. ar. 5. quod cogitationes cordium ſcire ſolius Dei eſt, poſſunt tamen Angeli & boni & mali aliquas eorum conicere ex ſignis corporalibus exterioribus. ſ. ex immutatione uultus ſicut dicitē, in uultu legitur hominis ſecreta uoluntas, & ex motu cordis, ſicut per qualitatem pulſus etiā a medicis per paſſiones animæ cognoſcuntur.

46 Dub. An dæmon poſſit impellere hominē in peccatum? Reſ. ſ. Tho. 12. q. 80. ar. 3. qđ diabolus propria uirtute niſi refrenetur a Deo poteſt aliquem inducere ex neceſſitate ad faciendum aliquem actū qui de ſuo genere peccatum eſt. non. n. poteſt inducere neceſſitatem peccandi. quod patet ex hoc quod homo motiuo ad peccandum non reſiſtit niſi per rationē cuius uſum totaliter impedire pōt, mouendo imaginationem & appetitum ſenſitiuū, ſicut in arrepticiis patet, ſed tunc rōne ſic ligata quicquid homo agat non imputatur ei ad peccatum, ſed ſi rō non ſit totaliter ligata ex ea parte qua eſt libera pōt reſiſtere pctō, vñ manifeſtum eſt, quod diabolus nullo modo pōt neceſſitatem inducere homini ad peccandū.

47 Dub. Quis dicat mutus? Reſ. Catholicō. qđ dr̄ a mugio mugis. quia quaſi mugiat & nō loquatur. Vox. n. eius non eſt ſermo ſed mugitꝰ. uocalem. n. ſpiritū p nares quaſi mugiēs emittit. Et Theophi. ſuper euāg. dicit qđ dr̄ mutus ut in pluribus qui non loquit. dr̄ et & qui non audit, ſed magis qui non audit nec loquitur, qui aūt a natiuitate nō audiuit ex neceſſitate non loqē, ea. n. loqmur q̄ p auditū loq docemur. ſi qs aūt ex aliqua paſſione auditū amiſerit hūc nihil prohibet loqui, qui aūt dño oblatus fuit & mutus erat lingua & ſurdus auditu.

47 Dub. An iſte eſſet ſurdus & mutus ante introitum dæmonis uel poſt? Reſ. Chryſo. ſuper Matt. quod dæmon utrunque auditum opilauit. ſ. auditum & uiſum quoniam ut dicit Mat. 12. c. Dæmoniacus erat mutus & cæcus & dæmon cæcitatem induxit & loquelam abſtulit, quod patet quia dicitur & cum eieciſſet dæmonium locutus eſt mutus.

49 Du. Cur admirabantur turbæ? Reſ. Cirillus ſuper Luc. qđ Deum extollebat multitudo p̄conijs & gloria quæ Deum decebat, & ita ob magnitudinem miraculi admirabantur.

50 Dub. Quid eſt Beelzebub? Reſ. Beda ſuper Luc. quod erat Deus acharon. Nam Beel quidem ipſe Baalzebub autem muſca uocatur, & inde Beelzebub quaſi uir muſcarū. Remig. aūt dicit quod Beelzebub ipſe eſt Beel & Baal, & Beelphegor. Beel fuit pater Nini regis aſſyriorum. Baal quia in excelſo colebatur. Beelphegor loco. i. a monte Phega. Zebub ſeruus fuit Abimelech filij Gedeonis qui occiſis 70. fratribus ædificauit templum Baal, & conſtituit Zebub ſacerdotem in ipſo ad abigendas muſcas quæ ibi congregabantur, propter nimium cruorem uictimarum Zebub, nanque muſca dicitur.

51 Dub. Cur dicunt Beelzebub principem dæmoniorum? Reſ. Remig & Bed. quod propter ſpurciſſimum ritum colendi dicebant cum eſſe principem dæmoniorum.

52 Dub. Cur obiiciebant domino qđ in Beel-

zebub eiiceret dęmonia? Reſpō Remig.ſuper Mat. quod nihil ſordidius inuenientes, quod domino obiicerent hoc ei obiiciebant:

53 Du. Ad quid alij ſignum de cœlo petebant & quod ſignum uolebant uidere. Reſ. Cyrillus ſuper euangelijs quòd aliqui partibus ſtimulati liuoris aculeis petebant ab eo cœleſte uide re portentum tentantes eum q d. quamuis ab homine dęmonem eieceris, non tamen hoc eſt diuinæ operationis argumentum. nondū enim uidimus aliquid prioribus ſimile miraculis. Moyſes enim tranſduxit populum per medium maris. Ioſuæ Solem retardauit in Gabaon. Tu uero nihil horum oſtendiſti, quę tere enim prodigia de cœlo innuit, quod huiuſmodi cogitationibus, tunc temporis afficie bantur erga Chriſtum.

54 Du. quæ anima Chriſti cognoſcat cogitationes hominum? Reſ. ſ. Tho. 3. par. q. 10. ar 2. quòd anima Chriſti in uerbo cognoſcit omnia exiſtentia, ſecundum quodcunque tempus & etiam hominum cogitatus quorum eſt iudex, ita quod de eo dicitur Ioā. 3. ipſe. n. ſciebat quid eſſet in homine, quod poteſt intelligi, non ſolum quantum ad ſcientiam diuinam ſed etiam quantum ad ſcientiam eius animæ, quam habet in uerbo.

55 Dub. Cum palam loqueretur, cur dicit videns cogitationes? Reſ. Bedæ. quod cum cogitarent hoc miraculum poſſe fieri diuina uirtu te, & etiam abſque uirtute diuina ipſe reſpon dit, nedum uerbis, ſed & cogitationibus, ut uel ſic compellerentur credere potentiæ eius qui cordis uidebat occulta.

56 Dub. Cur dominus reſpondendo non allegauit ſcripturas? Reſpō. Cyrillus ubi ſup. quod ſcripturas falſo exponebant. ideo non ex ſcripturis, ſed ex his reſpondet quæ communiter accidunt. domus. n. & ciuitas ſi fuerit diuiſa velociter diſſipatur, & etiam regnum quo nihil eſt ualidius, firmat enim regna & domos ſubditorum concordia.

57 Dub. Quomodo una domus cadit ſuper aliam propter diuiſionem regni? Reſp. quod eo quia bella fiunt & pars uicta, uel moritur uel fugit, & deſerte relinquuntur domus, & una ſuper aliam. i. poſt aliam cadit.

58 Dub. Quid eſt Sathanas? Reſ. quod ſonat cōtrarius in latino, ſeu aduerſarius, & ita hic capitur pro diabolo: qui eſt contrarius humanæ ſaluti & aduerſarius.

59 Dub. Quomodo Sathanas poteſt ſibiipſi eſt contrarius? Reſp. quòd hic capitur numerus ſingularis pro plurali per figuram ſynecdochē ut ſit ſenſus quòd Sathanas dicitur diuiſus, quando dęmones inter ſe ſunt diuiſi, ut dicit Cyrillus.

60 Dub. Quòd regnum habet Sathanas? Reſp. quod Lucifer habet ſuperioritatem ſuper omnes dęmones uſque ad diem iudicij, & illud dicitur regnum eius.

61 Dub. Qui ſunt filij de quibus dicitur filij ueſtri in quo eiiciunt? Reſ. Chry. quod dominus per filios intelligit Apoſtolos qui uirtute Xp̄i eiſdem conceſſa expellebant dęmones. Vel ut dicit Beda per filios intelliguntur exorciſtæ gentis illius, qui ad inuocationem Dei eiicie bant dęmones.

62 Dub. Quomodo hæc ratio concludit cōtra Iudæos? Re. Chry. ſic gloſſando. ſi filij ueſtri. i. Apoſtoli Sathanam in nomine meo conterūt quomodo non habent multam dementiam dicere me a Beelzebub uirtutem habere dānabimini igitur ex fide natorum ueſtrorum, uel ſecundum Bedam ſi expulſio dęmonum in filiis ueſtris de non dæmonibus reputatur, quare in me idem opus non habeat cauſam.

63 Dub. Quomodo ſequitur quod Apoſtoli iudices eorum erunt? Reſp. Chry. quaſi diceret, quoniam ex uobis emanentes mihi obediunt liquet quod condemnabunt operantes contraria. Et Beda eorum exorciſtæ iudices eorum erunt non poteſtate, ſed operatione dum illi expulſionem dęmonum Deo aſſignant, & uos Beelzebub principi dæmoniorum.

64 Dub. Quis eſt digitus Dei? Reſ. Aug. de q̄ō. Euangel. quòd Spiritusſanctus dicitur digitus Dei propter participationem donorum quæ in eo dantur unicuique propria, ſiue hominū ſiue Angelorum in nullis. n. membris noſtris, magis apparet partitio quàm in digitis, & hic eſt figura metaphoræ.

65 Dub. Quia vr̄ qđ Spūſſc̄tūs ſit pars filij, qui dr̄ brachiū & manus? Reſ. Amb. ſuper Luc. di. nec tñ tibi mēbrorū cōpactione ueſtrorū portio quædā uideat̃ facienda uirtutis, indiuiduę enim rei nō pōt eſſe diuiſio, & ideo ad formā unitatis non ad diſtinctionem poteſtatis reſe renda digiti nuncupatio eſt.

66 Dubit. Quia uidetur qđ Chriſtus ſit minor Spūſc̄tō, cum in eius uirtute dicat ſe eiicere dęmonia? Reſ. Athanaſius. quod ad pręſens nō renuit dn̄s gratia ſuæ humanitatis dicere ſe minorem Spūſc̄tō, dicens ſe in eo dęmones eiicere

eijcere quaſi non ſufficiente humana natura de dæmonum expulſione niſi uirtute Spiritusſancti.

67 Dubit. Quomodo peruenit in eos regnum dei ſi in digito dei eijcit dæmonia? Reſ. Chryſoſto. ſic exponendo. ſi ego exiſtens in ſpiritu diuino eijcio dæmones ditata eſt humana natura in me & aduenit regnum dei. Titus autē ſic exponit. peruenit in uos, id eſt contra uos regnum dei & non pro uobis quia horrendus eſt perfidis Chriſti ſecundus aduentus.

68 Dub. Quis eſt fortis armatus? Reſp. Chryſ. quòd fortem armatum uocat diabolum, non quòd naturaliter huiuſmodi ſit, ſed innuēs antiquam eius tyrannidem quam puſillanimitas noſtra cauſauit.

69 Dubi. Quæ ſunt eius arma? Reſp. Theophilus ſuper euangelijs. quòd ſunt omnes ſpecies peccatorum in quibus confidens inualuit contra homines.

70 Dubitatur. Quod eſt eius atrium? Reſp. Beda quod eſt mundus qui in malis poſitus eſt in quo uſque ad ſaluatoris aduentum potiebatur imperio, quia in cordibus infidelium ſine ulla contradictione quieſcebat.

71 Dubita. Quis eſt fortior eo qui ſuperuenit? Reſp. Beda quod eſt Chriſtus qui fortiori potentia uictor omnes homines liberando ipſum eiecit.

72 Dubi. Quæ arma Chriſtus ſibi abſtulit? Reſpon. Beda quòd ſunt eius aſtutiæ & doli nequitiæ ſpiritalis.

73 Dub. Quæ ſunt eius ſpolia? Reſp. Beda. quod ſunt ipſi homines ab eo decepti.

74 Dubi. Quomodo dominus diſtribuit ſpolia? Reſp. Baſilius quòd diſtribuit quia exhibet fideles cuſtodiæ angelorum ad hominum ſalutem. uel ut dicit Beda. uictor Chriſtus ſpolia diſtribuit quod eſt inſignæ triumphantis, quia captiuam ducens captiuitatem dedit dona hominibus, quoſdam quidem apoſtolos, alios uero euangeliſtas &c.

75 Dub. Quomodo poſſeſſa ſunt in pace cum non ſit pax impijs? Reſ. quod dæmones & eis ſubditi non ſunt in pace, id eſt in bona unitate ſed dicitur eos poſſidere in pace quando abſque bello & contradictione alterius eos poſſidet.

76 Dubita. Cur dicit qui non eſt mecū contra me eſt? Reſp. Chry. ſic exponendo. q.d. Ego uolo homines aſſerere deo, ſathanas autem contrarium. qualiter ergo qui mihi non cooperatur, ſed diſſipat quæ mea ſunt tam mihi conſentaneus fieret ut una mecum eijceret dæmones.

77 Dubi. Cur dicit qui non colligit mecum diſpergit? Reſpon. Cyrillus ſic exponendo. quaſi dominus diceret ego ueni ut filios ab eo diſperſos congregem. Et ipſe ſathanas cum mecum non ſit quæ collegi & ſaluaui tentat diſpergere. qualiter ergo qui meis diſpenſationibus refragatur uirtutem mihi miniſtrat.

78 Dubi. An ſufficienter dominus per prædictas rationes probauerit ſe in uirtute dei & non diaboli eijcere dæmonia? Reſpon. S. Tho. 3. par. q. 43. ar. 2. quòd ſic primo quidem per hoc quod ſathanas contra ſeipſum non diuiditur. Secundo exemplo aliorum qui dæmones eijciebant per ſpiritum dei. Tertio, quia dæmonium expellere nō poſſet niſi ipſum uiciſſet uirtute diuina. Quarto quia nulla conuenientia in operibus nec in effectu erat ſibi & ſathanæ, cum ſathanas diſpergere cuperet quos Chriſtus colligebat.

79 Dubitatur. Quis eſt ſpiritus immundus & cur ſic dicitur & unde exit & cætera dubia ſuper hoc. require feria quarta poſt primam dominicam quadrageſimæ, a dubio 26. uſque ad dubium 40.

80 Dubit. Quæ fuit illa mulier quæ clamauit? Reſpon. Landulphus de uita Chriſti quod dicitur fuiſſe Sancta Marcella ancilla Sanctæ Marthæ.

81 Dubitat. Cur euangeliſta eam non nominauit? Reſpond. qui ſupra. quia non erat potens nec nobilis, ſed pauper & de popularibus & ſic ſatis ignota, nec profuiſſet illam nominare.

82 Dubitatur. Cur ſic uocem extulit? Reſp. qui ſupra. quia non potuit amplius blaſphemias Iudæorum contra Chriſtum ſuſtinere.

83 Dubitatur. Cur hæc mulier locuta fuit Chriſto & non Iudæis? Reſpond. Beda. quod loquendo Chriſto & præſentium Iudæorum calumniam & futurorum hæreticorum perfidiam confundit. Nam ſicut tunc Iudæi ſancti ſpiritus opera blaſphemando uerum filiū dei negabant ſic hæretici poſtea negādo Mariam ſemper uirginem Spirituſſancti cooperante uirtute naſcituro unigenito deo carnis ſuæ materiam miniſtrare uerum conſubſtantialemque patri filium hominis fateri non debere dixerunt.

84 Dubi. Quomodo per hæc uerba confundit

Iudæos blaſphemantes & hæreticos? Reſpon. Glo. marginalis. quod verum dei filium patri conſubſtantialẽ aduerſus blaſphemantes confitetur cũ matrem ex filio tanquam principio ratione diuinitatis beatificat & cõtra hæreticos verum non fantaſticum hominis filium matri ſubſtantialem teſtatur cum eum ventre portare vberibuſque lactatum ſignificat.

85 Dubi. Cur dicit ventrem eſſe beatum? Reſ. Beda in homel. dicens. ſi caro verbi dei ſecundum carnem naſcentis a carne ſemper virginis matris pronunciatur extranea ſine cauſa venter qui eum portaſſet beatificatur.

86 Dubita Cur beatificat vbera? Reſpon. Beda vbi ſupra quòd ex vnius & eiuſdem fontis origine ſecundum phyſicos vterque vigor ſeminis, ſcilicet & lactis manare perhibetur, quæ vero conſequentia, vt eius lacte credatur nutritus ex cuius ſemine negatur conceptus, ergo vt dicit Glo. interlinearis de ſemine ſemper virginis potuit concipi, qui eius potuit lacte nutriri.

87 Dub. Quia videtur quod debuiſſet beatificare filium & non matrem. Reſp. Landulphus vbi ſupra. quod & matrem & filium beatificauit commendans eius conceptum & partum corporalem. q. d. Beatus venter qui te beatum portauit per quem omnes beatificamur.

88 Dub. Quomodo auſa fuit hæc mulier laudare quem Iudæi blaſphemabant? Reſpon. qui ſupra quòd ſuauitate verborum Chriſti accenſa non timuit in altum extollere vocem, adde quòd loquebatur ex Spiritu ſancto, qui eſt charitas qui foris mittit timorem.

89 Dub. Cur dominus non confirmauit verba mulieris, ſed dixit quinimo beati &c. Reſp. Chryſo. Quod ideo quia nihil beatæ ſemper virgini profuiſſet partus niſi valde bona & fidelis fuiſſet.

90 Dubita. Quia videtur quòd Chriſtus matrem repudiauerit ex illis verbis? Reſpond. Chryſoſtom. quòd hoc non fuit reſponſum repudiãtis matrem ſe oſtẽdentis quòd nihil ei partus profuiſſet vt in dubio præcedente.

91 Dubita. An beata ſemper virgo deſignetur beata ex verbis Chriſti? Reſpon. Beda in homel. dicens hoc in loco beatæ dei genitricis excellentia commendatur, quia in tanta ſpeculationis cuſtodia domino famulabatur q̃ ipſius humilitati & ſanctitati nullus ſanctorum paratur. Beatam igitur matrem ſuam ſaluator prædicauit quæ uerbum dei audiuit & ſupra omnes huius vitæ mortales cuſtodiuit.

92 Dubita. An illa dictio quinimo ſit dicta in laudem ſemper uirginis Mariæ? Reſpon. Beda vbi ſupra. quòd eadem dei genitrix & inde quidem beata fuit, quia uerbi dei incarnandi miniſtra facta eſt temporalis, ſed inde multo beatior quia eiuſdem ſemper amandi cuſtos manebat æterna.

93 Dub. Quia cum ſola beatitudo ſit in viſione diuinæ eſſentiæ quomodo beati ſunt qui audiunt verbum dei &c. Reſp. Sanctus Tho. 12. q. 3. ar. 2. quòd beatitudo dicitur diuerſimode ſecundum quod diuerſe res beatitudinis capaces ad diuerſos gradus perfectionis pertingere poſſunt. Nam in deo eſt beatitudo per eſſentiam, quia ipſum eſſe eius eſt operatio eius, quia non fruitur alio ſed ſeipſo. In angelis autem beatitudo eſt ultima perfectio ſecundum aliquam operationem qua coniunguntur bono increato, & hæc operatio eſt in eis vnica & ſempiterna. In hominibus autem ſecundum ſtatum præſentis uitæ eſt ultima perfectio ſecundum operationem qua homo coniungitur deo. ſed hæc operatio nec continua põt eſſe, & per conſequens nec unica & quia operatio interciſione multiplicatur, & propter hoc in ſtatu præſentis vitæ perfecta beatitudo ab homine haberi non poteſt, ſed promittitur nobis beatitudo perfecta quando erimus ſicut angeli in cœlo. Eſt tamen in hac vita aliqua participatio beatitudinis, & quanto operatio poteſt eſſe magis continua & una tanto plus habet rationem beatitudinis. Et ideo in actiua uita quæ circa multa occupatur eſt minus de ratione beatitudinis quàm in contemplatiua uita quę uerſatur circa vnũ, id eſt circa ueritatis contemplationem. Et ſi aliquando homo actu non operetur huiuſmodi operationem, tamẽ quia in promptu habet eam ſemper poteſt operari, & quia ẽt ipſam ceſſationẽ puta ſeminis uel occupationis alicuius naturalis ad operationem pdictã ordinat quaſi uidetur operatio continua eſſe.

94 Dub. An ſurdi qui non poſſunt audire uerbum dei poſſint eſſe beati? Reſp. quòd beatitudo non conſiſtit in audiendo tantum, ſed in operando, nec auditus eſt neceſſarius niſi propter hoc ut homo intelligat & audiat quid debeat operari. Et ideo ſi ſurdus operetur iuxta mandata dei quæ per nutus uel ſigna intelligere poteſt, eo modo erit beatus quo ſunt illi qui per auditum eadem operantur.

95 D. b.

95 Dub.quid eſt audire uerbum dei? Reſpon. quod eſt intelligere uelle & cognoſcere mandata & uoluntatem dei.

96 Dubitatur. Quid eſt cuſtodire uerbum dei? Reſpon quod eſt implere ea quæ præcipiuntur, & cauere ab his quæ ipſo dei præcepto prohibentur.

ALLEGORICE.

Figurat hoc euangelium dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum [qui eijcit dæmonium à ſanctis patribus qui in limbo erant [ſurdũ & mutum] quoniam non permittebat audire eos melodias angelorum, nec debitas deo perſoluere laudes, [& cum eiecisset dæmonium locutus eſt mutus] cũ genus humanũ de limbo eductũ gratias ſuo referebat redemptori [& admiratæ ſunt turbæ] angelorũ dicentiũ, quis eſt iſte tã potens qui uenit de edom tinctis veſtibus de boſra? [Quidam autem] ut Iudęi & hæretici ac alij infideles deprauabant opera Chriſti, dicentes ipſum non eſſe deum, [alij autem,] ſcilicet falſi Chriſtiani [ſignum de cęlo petebant] non dantes fidem ſcripturis & dictis prophetarũ. Chriſtus aũt [fortis & armatus] ſubiugauit principem huius mũdi, & oẽs ſanctos patres ab eius poteſtate liberauit ac nos a peccato mundauit, ut non eſſemus amplius contra deum, ſed ſecum colligeremus fructum bonorum operum, [& cũ immũdus ſpũs exit] ab hæreticis baptizatis [quærit requiem per loca arida] cęterorũ fideliũ delitia rum. [& inaquoſa] i. a malitiæ cogitationum libidinis deſiccat, [& non inueniens requiẽ] cum eidem reſiſtes fortes in fide [aſſumit ſeptẽ ſpũs] i. omnia uitia capitalia ſuggerit ipſis hęreticis relapſis qui erant [domus ſua] cũ eſſent in priſtino errore [quę erat ſcopis mundata & ornata] per hypocriſim fingentes ſe eſſe oues fœcundas cum ſint lupi rapaces, & ſic [eorum nouiſſima efficiuntur peiora prioribus] cum alios in errores eorum conentur inducere. [Verum mulier quædam de turba] id eſt eccleſia catholica de turba Iudæorum & Gentilium cõgregata ſemper uirginis uentrem qui Chriſtum portauit beatificat & laudat uoce excelſa eius laudes cantando. Et meretur exaudiri a Chriſto dicente. [Beati qui audiunt uerbum dei & cuſtodiũt illud] fidem immaculatam conſeruando.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex ſacro euangelio ꝙ ſi habemus [dæmonium] per mortale peccatũ quod nos [mutos] facit, ne illud per confeſſionem purgemus [& ſurdos] ne monita ſalutis audiamus ſaluatorem adeamus & eius uices gerenti ſacerdoti confiteamur cũ contritione & ſatisfactione, & ſic dimiſſo peccato dæmonium eijcietur, & tunc loquemur laudẽ dei. [Et turbæ] i. boni chriſtiani [admirabuntur] deũ laudantes de noſtra conuerſione, nec curemus linguas detrahentium & nobis improperia dicentium, ſed colligamus patientiam cũ Chriſto ne diſpergamur à ſathana, & ipſe armatus uexillo crucis aduerſarios diſperget [in digito] i. uirtute diuina, [& perueniet in nos regnum dei] & largietur [ac nobis diſtribuet dona Spiritusſancti] prouiſo ſoleciter ne [immundum ſpiritum] permittamus ingredi [domum noſtram] dono ſeptemplici [ornatam] & peccatis [mundatam] per confeſſionem quoniam per recidiuationem [fient nouiſſima noſtra peiora prioribus] ſuperueniente ingratitudinis uitio quod deſiccat fontem diuinæ pietatis, ſed fortes & ſtabiles exiſtentes beatificamur [a muliere de turba] quæ eſt mater noſtra ſancta eccleſia catholica, quæ nos in uentre ſuo beato portat & tãquam paruulos uberibus ſuis nos lactat.

ANAGOGICE.

Ad cœleſtem beatitudinem contemplandam eleuamur ad quam expulſis uitijs [per dęmonium] ſuggeſtis loquemur diuinas laudes cum ſanctis turbis ſpirituum beatorũ. [Beelzebub,] id eſt lucifero [principe dæmoniorũ una cum ſuis ſpiritibus immundis agentibus contra Chriſtum eius membra impugnando in ignem æternum detruſo per Chriſtum [armatum fortiorem] uniuerſum orbem iudicantẽ, & oẽs iniquos damnantẽ, quibus euenient nouiſſima peiora prioribus [inextinguibilibus flammis traditi] Electi autem in uentre cœleſtis Hieruſalem beatificati & ſaturari ab eius uberibus prẹmia [de auditione verbi dei & eius obſeruatione] abundantiſſime reportabunt ab eo qui in ęternum uiuit cum patre & Spiritusſancto ac eius intemerata ſemper uirgine Maria qui ab ea lactatus eſt ubere de cœlo pleno.

FERIA II. TERTIAE DOMIN. Quadrageſimæ.

Quanta audiuimus facta in Capharnaum. Luca 4.

Hiſto-

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti. 33.

HISTORICE.

Rogatus dominus à Iudæis vt ſua in patria portenta operaretur cum in Nazareth audiſſent miranda perpetraſſe. Reſpondit prophetam nullũ ſua in gẽte in honorem haberi, Helyas nanque famæ orbem opprimente ad nullam vt paſceretur viduarum Iſrael. (Quamquam plures eſſent,) ſed Sareptanam ſydoniæ viduam miſſus fuit Helyſei quoque temporibus nullus leproſorũ Iuda, (& ſi multi eſſent) ſed Naaman Syrus duntaxat curatus eſt, Ita igitur in ſynagoga exiſtentes repleti, vt eum præcipitio interimerent ad montis ſupercilium extra eorum vrbem deduxerunt. At dominus eorum per medium incedens euaſit.

IN dubiorum ſolutionem deueniens.

1 Dubi Cum ante iſtud euangelium dicatur Lu. 4. vtique dicetis mihi: medice cura te ipſum, quanta audiuimus facta in Capharnaum &c. Cur eccleſia hic dixit dixerunt phariſei ad Ieſum? Reſp. quod vt dicitur Mar. 6. ca. Phariſæi de Chriſto murmurabant eum deſpiciendo forte dicentes, quanta audiuimus facta in Capharnaum, cur non facit talia hic in patria ſua. Et hic dominus in faciẽ eis dixit. q.d. vos dicitis quãta audiuimus &c. replicando eorum dicta. Vel illa dicebant in cogitationibus quas ipſe cognoſcebat.

2 Dubitatur. Quæ audierant facta in Capharnaum? Reſpon. quod ea miracula quæ dominus dicit diſcipulis Ioannis, cæci vident &c. vt habetur Matth. 11. c.

3 Dub. Vbi erat dominus quando hoc ſibi dixerunt? Reſpon. quod erat in Nazareth, vt dicitur ante iſtud euangelium.

4 Dub. Cur Nazareth dicitur patria domini cum ibi non fuerit natus? Reſ. quod ibi fuit nutritus. & ita dicitur patria ſua.

5 Dub. Cur volebant quod ibi faceret miracula? Reſp. quod propter infirmos plures quos habebant vt ſanarentur, Vel vt dicit Iacobus de voragi. vt ſuis miraculis eorum patria honoraretur, quia alibi & non ibi faciendo videbatur eam deſpicere.

6 Dub. Cur Chriſtus nolebat ibi facere miracula? Reſp. Iac. de Vora. quod ipſi indigni erãt, tum propter ſuperbiam, qua eum deſpiciebant, tum propter eorum incredulitatem, quia in ipſum non credebant. tum propter inuidiam, quia ſibi inuidebant.

7 Dub. Quid eſt miraculum? Reſp. S. Tho. 1. par. q. 105. ar. 7. quod nomen miraculi ab admiratione ſumitur. admiratio autem conſurgit cum effectus ſunt manifeſti & cauſa occulta, ſicut aliquis miratur cum videt eclipſim ſolis & ignorat cauſam, poteſt autem cauſæ effectus alicuius apparentis alicui eſſe nota quæ tamen eſt alijs incognita, vnde aliquid eſt mirum alijs, ſcilicet ſicut eclipſim Solis miratur ruſticus non autem aſtrologus, miraculum autem dicitur quaſi admiratione plenum, quod ſcilicet habet cauſam ſimpliciter & omnibus occultam, Hoc autem eſt deus vnde illa quæ à deo fiunt præter cauſas nobis notas miracula dicuntur.

8 Dub. Quis poteſt facere miracula? Reſ. qui ſupra q. 110. art. 4 quod ſoli deus quia illud dicitur proprie miraculũ quod fit præter ordinem naturæ, non alicuius particularis; ſicut cum quis proijcit lapidem ſurſum facit contra naturam particularem lapidis quæ eſt tendere non ſurſum, ſed deorſum, ſed totius naturæ creatæ. hoc autem non poteſt facere niſi ſolus deus, quia quicquid facit angelus vel quæcunque alia creatura propria virtute hoc fit ſecundum ordinem naturæ creatæ, & ſic non eſt miraculum.

9 Dub. Quæ differentia eſt inter ſigna, miracula, prodigia, & portenta? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 170 ar. 1. quod in miraculis duo poſſunt attendi. Vnum quidem eſt id quod fit quod quidem eſt aliquid excedens facultatem naturæ. & ſecundum hoc miracula dicuntur virtutes. Aliud autem eſt id propter quod miracula fiunt, ſcilicet ad manifeſtandum aliquid ſupernaturale, & ſecundum hoc communiter dicuntur ſigna, propter excellentiam autem dicuntur portenta vel prodigia, quaſi procul aliquid oſtendentes.

10 Dub. An miracula ſemper ſint ſuper naturam? Reſ. S. Th. 2. ſen. di. 18. q. 1. ar. 3. quod miracula quandoque ſunt ſupra naturam, quandoque præter naturam, & quandoque contra naturam, ſupra naturam dicitur miraculum eſſe, quando natura non poteſt in ipſam ſubſtantiam facti, ſicut diuiſio maris rubri, ſuſcitatio mortui & huiuſmodi. Illa vero dicuntur præter naturam fieri in quo quidẽ natura poteſt quantum ad ſubſtantiam facti, ſed tamen præter operationem naturæ fiunt iuſſu diuino, & quod talia dicantur miracula contingit ex tribus. Primo propter exceſſum ſingulare quẽad

modum

modũ ſicut ranæ productę in Aegypto in tanta multitudine ſicut antea viſum non fuerat. Secundo propter hoc quod hora determinata contingunt ad inuocationem diuini nominis. ſicut manus Hieroboam extenſa contra prophetam areſacta fuit & ara eius diuiſa. 3. Reg. 13. Tertio quando aliquid vniuerſaliter contingit, ſicut in veteri lege de aqua zelotypiæ, quod poſt potum illius venter adulteræ diuino miraculo putreſcebat. Cõtra naturam autem dicitur fieri quando in re eſt aliquid contrarium ei quod fit, ſicut ſi graue ſurſum moueretur, & quod virgo peperit. vel aliquid huius ita quod miraculoſa ſequatur actus manente contraria natura, quæ ſcilicet eſt principium contrarij actus.

11 Du. An omnia miracula ſint ęqualia, & cõſimili admiratione plena? Reſp. Sanctus Tho. 1. par. q. 105. ar. 8. quod nihil poteſt dici miraculum ex cõparatione diuinæ potentiæ, quia quodcunque factum diuinæ potentiæ comparatum eſt minimum ſecundum illud Eſa. 44. Ecce gẽtes quaſi ſtella ſitulæ & quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt. Sed dicitur aliquid miraculum per comparationẽ ad facultatem naturæ quam excedit. Et ideo ſecundum quod magis excedit facultatem naturæ ſecundum hoc maius miraculum dicitur. Excedit autem aliquid facultatem naturę tripliciter. Vno modo. quantum ad ſubſtantiam facti ſicut quod duo corpora ſint ſimul vel quod ſol retrocedat aut quod corpus humanum glorificetur. quod nullo modo natura facere poteſt, & iſta tenent ſummum gradum in miraculis. Secundo aliquid excellit facultatem naturæ nõ quãtum ad id quod fit, ſed quantum ad id in quo fit, ſicut reſuſcitatio mortuorum & illuminatio cæcorum & ſimilia. Poteſt enim natura cauſare vitam, ſed nõ in mortuo, & poteſt præſtare viſum, ſed non in cæco, & hæc tenent ſecundum locum in miraculis. Tertio modo excedit aliquid facultatem naturæ quantum ad modũ & ordinem faciendi. ſicut cum aliquis ſubito per virtutem diuinam a febre curatur abſque curatione & conſueto proceſſu naturę in talibus, & cum ſtatim aer diuina virtute in pluuias denſatur abſque naturalibus cauſis, ſicut factum eſt ad preces Samuelis & Helyæ, & huiuſmodi tenent infimum locum in miraculis, quælibet tamen horum habent diuerſos gradus ſecundum quod diuerſimode excedunt facultatem naturæ.

12 Du. quod eſt maximum miraculorum? Reſ. S. Tho. in 3. ſen. di. 3. q. 2. ar. 2. & in 4. ſen. di. 11. q. 1. ar. 3. q. 3. quod incarnatio dei eſt miraculum omnium miraculorum propter mutationem quæ eſt humanæ naturæ ad diuinam perſonam quæ pręcedit omnes alias mutationes in difficultate.

13 Dub. An gratia miracula faciendi poſſit alicui ſancto communicari? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 3. ar. 2. quod talis gratia datur animæ alicuius ſancti nõ vt propria virtute eis conueniat miracula facere, ſed vt per virtutem diuinam huiuſmodi miracula fiant & hæc quidem gratia excellentiſſimæ data eſt animæ Chriſti, vt ſcilicet ipſe non ſolum miracula faceret, ſed etiam vt hanc gratiam in alios transfunderet. vnde dicitur Mat. 10. c quod conuocatis duodecim diſcipulis dedit eis poteſtatem ſpirituũ immundorum, vt eijcerent eos & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem, & fiunt a deo per ſe vtẽte inſtrumẽtaliter eis.

14 Dub. An Chriſtus in pueritia miracula fecerit? Reſp. S. Th. vbi ſupra q. 43. ar. 3. quod ſicut Chry. dicit ſuper Ioannem ex verbo Ioannis Baptiſtæ dicẽtis, vt manifeſtetur in Iſrael propterea veni in aqua ego baptizans, manifeſtum eſt quod illa ſigna quæ quidem dicuntur pueritia a Chriſto facta mendacia & fictiones ſunt. Si enim à prima ætate miracula feciſſet Chriſtus nequaquã neque Ioannes eum ignoraſſet neque reliqua multitudo indiguiſſet magiſtro ad manifeſtandum eum.

15 Dub. Cur Chriſtus aliqua miracula voluit eſſe occultata & quædam manifeſtata? Reſp. Tho. 3. par. q. 59. ar. 1. quod miraculorum dei quædam ſunt de quibus eſt fides ſicut miraculum virginei partus & reſurrectionis domini & etiam ſacramenti altaris. Et ideo dominus voluit iſta occultiora eſſe, vt fides eorum magis meritoria eſſet. Quædam vero ſunt ad fidei probationẽ, & iſta debẽt eſſe manifeſta.

16 Dub. An mali poſſint facere miracula? Reſpon. S. Tho. 2. 2. q. 178. ar. 2. quod licet aliqua non vera miracula & ludificatiua poſſint fieri per magos & per dæmones, vera tamen miracula non poſſunt fieri niſi virtute diuina & ea operatur deus ad hominũ vtilitatem dupliciter. Vno modo ad veritatis prædicatæ cõfirmationem. Alio modo ad demõſtrationem ſanctitatis alicuius quẽ deus hominibus vult præponere in exemplum virtutis. Primo modo poſſunt fieri miracula per quẽcunque qui

veram

veram fidem prædicat & nomen Chriſti inuocat quod etiam interdum per malos fit, & ſecundum hunc modum etiam mali poſſunt facere miracula. Vnde ſuper illud Matth 7. Nōne in nomine tuo prophetauimus &c. Dicit Hierony. Prophetare vel virtutes facere & dęmonia eijcere interdum non eſt eius meriti qui operatur ſed inuocatio nominis Chriſti, hoc agit vt homines deum honorent ad cuius inuocationem fiunt tanta miracula. Secundo autem modo non fiunt miracula niſi à ſanctis ad quorum ſanctitatem denūciandam miracula fiunt vel in vita eorum. uel etiam poſt mortem ſiue per eos ſiue per alios. Et licet vt dicit idem Sanctus Tho. 2. ad Theſ. 2. aliquis habens malam vitam poſſit miracula facere non tamen poteſt ea facere prædicans malam doctrinā quia deus nō eſt teſtis falſitatis.

17 Dubi. An miracula facta per malos poſſint diſcerni a miraculis factis per bonos? Reſpon. Sanctus Tho. 3. ſen. di. 7. q. 2. ar. 1. quod talia ſigna tripliciter poſſunt diſtingui ad minus. Primo ex efficacia uirtutis operantis, quia ſigna facta per bonos uirtute diuina fiunt in illis etiam ad quæ virtus actiue naturæ ſe nullo modo extendit ſicut ſuſcitare mortuos & huiuſmodi quæ dæmones ſecundum ueritatem facere non poſſunt Secūdo ex utilitate ſignorum, quia ſigna per bonos facta ſunt de rebus utilibus ut in curatione infirmitatum & huiuſmodi. Signa autem per malos facta ſunt in rebus nociuis uel uanis ſicut quod uolant in aere, uel reddunt membra hominum ſtupida & huiuſmodi. & hanc differentiam aſſignat beatus Petrus in itinerario clementis. Tertia differentia eſt quantum ad finem quia ſigna bonorum ordinantur ad ædificationem fidei & bonorum motum, ſed ſigna malorum ſunt in manifeſtum nocumentum fidei & honeſtatis & quantum ad modū differunt. quia boni operantur miracula per inuocationes diuini nominis pie & reuerenter, ſed mali quibuſdam deliramentis ſicut quod incidunt ſe cultris, & huiuſmodi turpia faciunt, & ita ſigna per bonos facta manifeſta poſſunt diſcerni ab his quæ uirtute dæmonum fiunt.

18 Du. An Antichriſtus faciet uera miracula? Reſpon S. Th. 2. 2. q. 178. arti. 1. quod ſicut dicit Apo. 2. Teſ. 2. aduentus antichriſti erit ſecundum operationem Sathanæ in omni uirtute & ſignis & prodigijs mēdacibus & ſicut Aug. dicit. 20. de ciui. dei ambiguum eſſe ſolet utrum propterea dicta ſint ſigna & prodigia mendacia, quoniam mortales ſenſus per fantaſmata decepturus eſt, ut quod non facit facere uideatur, aut quia illa etiam ſi erunt uera prodigia ad mendacium pertrahent, uera autem dicuntur quia ipſe res uere erunt ſicut magi Pharaonis fecerūt ueras ranas & ueros ſerpentes, non tamen habebunt ueram rationem miraculi. quia fient uirtute naturalium cauſarum.

19 Dub. Cum Ioannes Baptiſta fuerit ſanctiſſimus teſtimonio Chriſti, cur non potuit facere aliquod miraculum? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 83. ar. 2. quod tota doctrina & operatio Ioannis ordinabantur ad Chriſtum qui multitudine ſignorum & ſuam, & Ioannis doctrinam confirmauit, ſi autem Ioannes ſigna feciſſet, homines ex equo Ioanni & Chriſto adhæſiſſent & ad eos acceſſiſſent. Et ideo ut homines principaliter Chriſto intenderet, non eſt datum Ioanni ut faceret ſignum.

20 Du. An conuenienter Chriſtus miracula fecerit? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 43. ar. 1. quod cum diuinitus concedatur huiuſmodi facere miracula propter duo, ſcilicet ad confirmandum ueritatem quam aliquis docet, & ad oſtendendum præſentiam dei eſſe in homine per gratiam ſancti ſpiritus, ut dum facit miracula credatur deus habitare in eo per gratiam, & utrūque horum circa Chriſtum erat hominibus manifeſtandum, ſcilicet quod deus eſſet in eo per gratiam non adoptionis ſed unionis & quod eius ſupernaturalis doctrina eſſet a deo ideo conuenientiſſimum fuit ut miracula faceret. unde ipſe dicit Io. 10. ſi mihi non uultis credere operibus credite.

21 Dub. An miracula facta per Chriſtum ſufficienter probauerint eius diuinitatem? R. ſp. qui ſupra. ar. 4. quod ſic ſecundum tria. Primo ſecundum ipſam ſpeciem operum quæ tranſcendit omnem poteſtatem creatæ uirtutis. & ideo non poterant fieri niſi uirtute diuina, unde cęcus illuminatus Ioan. 9. ca. dicebat a ſeculo non eſt auditum quod aperuit quis oculos cęci nati niſi eſſet hic a deo non poſſet facere quicquam. Secundo propter modum miracula faciendi, quia ſcilicet quaſi ex propria poteſtate miracula faciebat. Non autem orando ſicut alij. Tertio ex ipſa doctrina qua ſe deum dicebat, quæ niſi uera eſſet non confirmaretur miraculis.

22 Dub. An conuenienter Chriſtus miracula fecerit

fecerit circa dæmones & omnium creatura-
rũ genera? Reſp. S. Th. vbi ſupra. q. 44. per to-
tum. quod cum Chriſti miracula fuerint ar-
gumenta quædam fidei quam docebat & erat
futurum, vt per virtutem diuinitatis eius ex-
cluderet dæmonum poteſtatem ab homini-
bus credituris in eum, ideo circa dæmones
conuenienter miracula fecit. & quia per trãſ-
mutationem corporum inferiorum non ita
demonſtrabatur diuinitas Chriſti, quia etiam
ab alijs cauſis tranſmutari poterant, ideo con
ueniens fuit vt per tranſmutationem corpo-
rum cœleſtium quæ a ſolo deo ſunt immobi-
liter ordinata eius diuinitas manifeſtaretur.
Et quia etiam ea quæ ſunt ad finem debẽt fini
eſſe proportionata, & Chriſtus venerit vt ho
mines ſaluos faceret, ideo conueniens fuit vt
Chriſtus partim homines miraculoſe curan-
do oſtenderet ſe eſſe vniuerſalem & ſpiritua-
lem omnium ſaluatorem, pertinet etiam ad
virtutem diuinitatis, vt omnis creatura ſit ei
ſubiecta. & ideo in omnibus creaturarum ge-
neribus miracula eum facere oportuit & non
ſolum in hominibus, ſed etiam in irrationa-
bilibus creaturis.

23 Dub. Cur prophetę non ſunt accepti in pa
tria propria? Reſp. Cyrillus ſuper euangelijs
dicens contemnuntur enim quodãmodo ſem
per etiam optima quæq; quoniam non raro
cõtigerint alicui, ſed ſuppetũt ad velle, & ſic
etiã cõtingit in hoĩbus, familiaris .n. quia ſp
præſto eſt debita reuerentia priuatur a notis
eius, & ita cõtingit prophetis compatriotis.

24 Dub. An illud dictum vniuerſaliter ſit ve-
rum? Reſ. Iac. de Vor. in ſermone qđ ſic reſpe
ctiue .ſ. quod prophetæ non erant honorati
apud cõpatriotas ſuos ſicut apud extraneos.
Vel vt dicit Orige. prophetæ non habiti ſunt
in precio in patria ſua, vt patet de Hiere. in
Anathot, & ſic de alijs.

25 Dub. Cur dominus hic ſe prophetam im-
plicite dicit. ſub illis verbis? Reſp. quia ſic de
eo fuit prænuntiatum a Moyſe Deut. c. 18.

26 Dub. Cur dicitur propheta? Reſp. S. Tho. 3.
par. q. 7. ar. 8. quod propheta dicitur quaſi pro
cul fans, uel procul videns inquãtum .ſ. cogno
ſcit & loquitur ea quæ ſunt procul ab hoĩm
ſenſibus ſicut & Aug. dicit 16. cõtra Fauſtum,
non põt aũt aliquis dici propheta ex hoc qđ
cognoſcit & annũtiat ea quę ſunt pñtia aliq-
bus cũ quibus ipſe eſt, & hoc manifeſtũ eſt &
ſm locũ & ſcđm tẽpus. Si .n. in gallia exiſtens
annuntiaret alijs ea quæ in Syria aguntur pro
pheta eſſet, non autem ſi eſſet in Syria & ea
annunciaret quæ ibi aguntur ipſis Syrijs, &
iſto modo prophetauit Heliſæus 4. Reg. 5. c.
quod dixit Giezi quomodo vir deſcenderat
de curru & occurrerat ei &c. Et idem apparet
ſecundum tempus. Nam Eſaias prænuntian-
do quod Cyrus rex perſarum templum dei
eſſet reædificaturus. Eſai. 44. fuit propheta.
Eſdras autẽ qui hoc ſcripſit qui præſens erat
quãdo reędificabatur in hoc nõ prophetauit.

27 Du. An Chriſtus fuerit propheta? Reſp. S.
Tho. vbi ſupra ꝙ propheta eſt eorũ quæ ſunt
procul ab hominẽ ſenſu, cum quibus prophe
ta conuerſatur & cõicat in ſtatum viæ, & cum
Chriſtus ante paſſionem noſtrum ſtatum at-
tingeret inquantum non ſolum vt erat com-
prehenſor, ſed etiam vt erat viator cognoſce-
bat, & ideo propheticum erat quod ea quæ
erant procul ab aliorum viatorum notitia &
cognoſcebat & annunciabat.

28 Dub. An deus uel angeli nobis annuncian
tes ea quæ ſunt procul a ſenſibus noſtris poſ-
ſint dici prophetæ? Reſp qui ſupra quòd non,
quia in nullo ad noſtrum ſtatum attingunt.

29 Dub. An propheta poſſit eſſe ſine charita
te? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 172. ar. 4. ꝙ ſic quod ap
paret ex duobus primo, quia prophetia perti
net ad intellectum & charitas ad uolũtatem,
& cũ actus intellectus præcedat actũ volunta
tis. Ideo prophetia põt eſſe ſine charitate. Se
cundo ex fide, quia prophetia datur ad utili-
tatẽ eccleſiæ & charitas ut homo cõiungatur
deo, ſed aliquis poteſt eſſe vtilis eccleſiæ abſ-
que eo quod ipſe coniungatur deo cum eſſe
poſſit inſtrumentum diuinæ diſpoſitionis. Er
go prophetia poteſt eſſe ſine charitate.

30 Dubita. An prophetia ſit ſolum de futuro?
Reſ. S. Th. 2. 2. q. 171. art. 3. quod vt Gre. dicit
ſuper Ezech. el. prophetia quædam eſt de fu-
turo ſicut Eſa. 7. Ecce uirgo concipiet. quędam
de preterito. ſicut Gen. 1. In principio crea-
uit deus cęlũ & terram. Et quædam de pręſen
ti ſicut. 1. Chor. 14. ſi omnes prophetent in-
tret autem quis infidelis, occulta cordis eius
manifeſta fiunt, & dum Ioannes Chriſtum de
monſtrauit dicens. Ecce agnus dei.

31 Dub. An omnis prophetia ſemper ſit vera
& ſemper impleatur? Reſp. 2. 2. q. 171. arti. 6.
ꝙ diuina pñtia reſpicit futura ſcđm duo .ſ. ſe-
cundũ ꝙ ſunt in ſeipſis. & ſecundũ quod ſunt
in ſuis cauſis in ſeipſis, prout ea præſentiali-

ter

ter intuetur in ſuis cauſis, prout uidet ordinem cauſarum ad effectus. Et quamuis futura contingentia prout ſunt in ſeipſis ſint determinata ad vnum, tamen prout ſunt in ſuis cauſis nõ ſunt ita determinata quin poſſit aliter euenire & quamuis iſta duplex cognitio ſemper intellectui diuino coniungatur, non tamen ſemper coniungitur in reuelatione prophetica. vnde in reuelatione prophetica eſt impreſſa quadã ſimilitudo diuinæ pœnitentiæ, prout reſpicit futura contingentia in ſeipſis. & talia ſemper eueniunt ſicut prophetatur. ſicut illud Eſa. 7. c. Ecce uirgo concipiet quandoque in reuelatione prophetica eſt impreſſa ſimilitudo diuinæ præſentiæ, prout ſcilicet cognoſcit ordinem cauſarũ ad effectus, & tũc quandoque aliter euenit quam prophetetur. nec tamen prophetiæ ſubeſt falſum nam ſenſus prophetiæ eſt quod inferiorum cauſarum diſpoſitio ſiue naturalium ſiue humanorum actuum hoc habet vt talis effectus eueniat & ſecundũ hoc intelligitur verbum Eſa. dicẽtis regi Ezechi. diſpõne domui tuæ quia cras morieris & nõ uiues. 4. Reg. 20. id eſt, diſpoſitio corporis tui ad mortem ordinatur. Et quod dicitur Ionę. 3. c. adhuc quadraginta dies & Niniue ſubuertetur, id eſt, hoc merita eius exigunt ut ſubuertatur. Dicitur autem deus pœnitere metaphorice inquantum ad modum pœnitentis ſe habet prout, ſcilicet mutat ſententiam & ſi non mutet conſilium. Et ut dicit idem ſanctus Th. in 4. ſen. di. 46. q. 2. ar. 3. q. 2. quod prophetia comminatoria ſemper quantũ ad aliquem intellectum impletur. quia ut dicit Au. 21. de ciui. dei Euerſa eſt Niniue quæ mala erat & bona ædificata eſt quę nõ erat. ſtantibus enim mœnibus atque domibus euerſa eſt ciuitas in perditis moribus.

32 Dub. An a dæmonibus poſſit eſſe aliqua prophetia? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 172. ar. 5. quod cum prophetia importet cognitionem quandam procul exiſtentem a cognitione humana ut dictum eſt ſupra dub. 26. ut cum manifeſtũ ſit quod intellectus ſuperioris ordinis aliqua cognoſcere poteſt, quæ ſunt remota ab intellectu inferioris ordinis ſupra autem intellectum humanum non ſolum eſt intellectus diuinus, ſed etiam intellectus angelorum, bonorum & malorum, ſecundum naturæ ordinẽ. Et ideo quædam cognoſcunt dæmones etiam ſua naturali cognitione, quæ ſunt remota ab hominum cognitione quæ poſſunt hominibus reuelare. Simpliciter autem & maxime remota ſunt quæ ſolus deus cognoſcit, & ideo prophetia proprie & ſimpliciter dicta fit per ſolam diuinam reuelationem, ſed ipſa reuelatio facta p dęmones poteſt ſm quid dici prophetia. unde quibus aliquid per dæmones reuelatur non dicuntur in ſcripturis prophetæ ſimpliciter, ſed cũ aliqua additione. puta prophetæ falſi uel prophetæ idolorum ſecundum quod dicitur. 3. Re. 18. Congrega ad me uniuerſum Iſrael in monte carmeli prophetas Baal trecentos quinquaginta prophetas lucorum quatuorcentum. &c.

33 Dub. An poſſit diſcerni inter prophetiã diuinã & dæmonũ? Reſ. qui ſupra quod aliqbus ſignis etiam exterioribus diſcerni poteſt prophetia dæmonum a prophetia diuina. Vnde dicit Chryſ. ſuper Matt. quod quidam prophetant in ſpiritu diaboli quales ſunt diuinatores ſed diſcernuntur. quoniam diabolus interdũ falſa dicit ſpirituſſanctus nunquam. unde dicitur Deute. 18. ſi tacita cogitatione reſpõderis quomodo poſſum intelligere uerbum quod dominus eſt locutus. Hoc habebit ſignum qđ in nomine domini propheta ille prædixerit, & non uenerit hoc dominus non eſt locutus.

34 Du. Quomodo prophetæ diaboli poſſunt uera prædicere cum ipſe ſit mendax & pater mendacij? Reſp. qui ſupra art. 6. quod ut dicit Beda nulla eſt adeo falſa doctrina quę non aliqua uera intermiſceat. Et Chry. ſuper Matth. dicit conceſſum eſt diabolo interdum uera dicere ut mendacium ſuum rara ueritate commendet. Et licet a ſeipſis habeant tanquam propria, ſcilicet peccata mendacia, tamen ea quæ pertinent ad propriam naturam non habent a ſeipſis ſed à deo, per uirtutem autẽ propriæ naturæ quandoque uera prænuntiant, quoniam utitur eis deus ad ueritatis manifeſtationem per eos faciendum.

35 Du. An Helyas creauerit aliquos dies, quoniam dicitur in diebus Helyæ. Reſpon. Ambr. ſuper Lucam. quod dicuntur Helyæ dies non qđ eius fuerint? ſed quia in eis operatus eſt.

36 Du. Quomodo clauditur cœlum? Reſ. quod ut habetur. 3. Reg. 17. Helias prænunciauit quod nec ros nec pluuia deſcẽderet. & ita metaphorice cœlum dicitur claudi quando non infundit rorem & pluuiam.

37 Dub. Cur Helyas fecit claudere cœlum? Reſ. Ly. 3. Reg. 17. quod ut rabbi Salomon refert & habetur. 3. reg. 16. c. occaſione mortis filiorum

florum Abiel qui mortui ſunt iuxta propheriã ſeu imprecationem Ioſue. ut habetur Ioſue 6. de reædificatione hierico, & cum illa imprecatio mortis dictorum filiorum impleta fuiſſet & cum etiam Moyſes imprecatus fuerit contra idololatras q ros & pluuia perhiberentur, ut habetur Deut. 11. nec iſta maledictio Moyſi fuiſſet impleta contra Iſrael qui iam pluribus annis idololatrabat & idolis ſeruiebat. Achab dixit Helyæ quomodo impletum eſt uerbũ diſcipuli, ſcilicet Ioſue qui fuit diſcipulus Moyſi & tamen uerbum magiſtri, ſcilicet Moyſi nõ eſt impletum in prohibitione pluuiæ quaſi deridẽdo. & tunc Helyas orauit vt non plueret & cognoſcẽs ſe eſſe exauditum dixit. Viuit dominus deus in cuius cõſpectu ſto, ſi erit annis his ros & pluuia iuxta oris mei uerba.

38 Dub. quomodo facta eſt fames magna? Reſpon. quia terra ob defectum pluuiæ & roris non potuit germinare.

39 Dubit. An illa fames fuerit per vniuerſum orbem, quia dicitur in omni terra: Reſp. quod in omni terra, ſcilicet Iſrael, ſed non in omni terra ſimpliciter.

40 Dubit. Quæ eſt ſarepta ſydoniorum? Reſp. Lyra. quòd eſt nomen æquiuocum ad ſyluam & quandam uillam prope ſyluam exiſtentem & accipitur pro uilla in qua morabatur illa uidua, & quæ uilla eſt in prouincia Sydoniæ.

41 Dub. Cur deus miſit Heliam paſcendum ita longe? Reſpon. Chryſo. quod ex quadam dei diſpenſatione factum eſt. fecit enim eũ deus per longum iter pergere uſque ad Sydonem, ut uiſa mundi peſte poſcat a domino pluuias.

42 Dub. Cur ad uiduam miſit? Reſpon. quòd illa uidua erat deuota unde & meruit quod ſuſcitaretur eius filius qui fuit Ionas propheta, & quia erat libera & nulli ſubiecta & dei amica.

43 Dubit. Cur non miſit eum ad aliquam uiduam in terra Iſraelis? Reſp. quia ibi perſecutus fuiſſet ab Achab qui eum odiebat.

44 Dub. An Helyſæus eſſet dominus leproſorum, quia dicit quod erat ſub Heliſæo? Reſp. quod non dicuntur eſſe ſub eo quaſi ſubiecti, ſed quia erant eo tempore quo ipſe prophetabat & miracula faciebat.

45 Dub. Quis fuit Naaman Syrus? Reſ. quod ille de quo habetur in epiſtola hodierna 4. Reg. cap. 5.

46 Dub. Cur ſolus fuit mundatus a lepra? Reſpon. Quia fidelis & deuotus erat & per illum dederat dominus ſalutem Syriæ.

47 Dub. Propter quid repleti fuerunt ira? Reſ. Lyr. quia præponebat eis Gentiles quos abominabantur ſicut canes & Cræcus dicit quia prauam eorum intẽtionem redarguerat ideo indignantur.

48 Dub. Quid eſt ira? Reſpon. Sanctus Tho. in 4. ſenten. di. 49. q. 3. ar. 2. quod in ira ſunt duo. Vnum quod ſe tenet ex parte corporis & illud eſt materiale & eſt accenſio ſanguis circa cor. Aliud quod ſe tenet ex parte animæ & eſt formale & eſt appetitus uindictæ.

49 Dub. An ira ſit peccatum? Reſp. S. Tho 2. 2. q. 158. ar. 1. quod cum ira ſit quędam paſſio appetitus ſenſitiui, & uindictæ quæ bene & male poteſt appeti, & poſſit circa ipſum iram eſſe ſuperabundantia uel defectus. quando ſcilicet aliquis iraſcitur plus uel minus præter rationem rectam & tunc iraſci eſt illaudabile, ſi autem aliquis iraſcitur ſecundum rationem rectam tunc iraſci eſt laudabile. & ibidẽ art. 2. dicit quod ſi aliquis appetat quod ſecundum ordinem rationis fiat uindicta eſt laudabilis appetitus iræ & uocatur ira per zelum, ſed ſi aliquis appetat quod fiat uindicta qualitercunque contra ordinem rationis, puta ſi appetat puniri eum qui non meruit, uel ultra quàm meruit, uel etiam non ſecundum legitimum ordinem, uel non propter debitum finem qui eſt conſeruatio iuſtitiæ & correctio culpæ erit appetitus uitioſus, & nominatur ira per uitium. Et ſic etiam ſi motus iræ non immoderate ferueſcat nec interius erit ira laudabilis, ſi autem hoc prætermittatur non erit ira abſque peccato, etiam ſi aliquis appetat iuſtam uindictam.

50 Dub. An ira mala ſit ſemper peccatũ mortale? Reſp. qui ſupra ar. 3. quod motus ire poteſt eſſe peccatum dupliciter. Vno modo ex parte appetibilis, utpote cum aliquis appetit iniuſtam uindictam, & ſic ex genere ſuo ira eſt peccatum mortale, quia contrariatur charitati & iuſtitiæ, põt tamen contingere quod talis appetitus ſit peccatum ueniale propter imperfectionẽ actus, quę imperfectio attenditur, uel ex parte appetentis, puta cum motus ire pręuenit iudicium rationis, uel ex parte appetibilis, puta cum aliquis appetit in aliquo modo ſe uindicare quod quaſi nihil eſt reputandum, ita etiam quod ſi actus inferatur non eſſet peccatũ mortale, puta ſi aliquis trahat parum aliquem puerum per capillos uel aliquid huiuſmodi. Alio modo poteſt eſſe modo

do poteſt eſſe motus ire peccatum quantum ad modum iraſcendi, utpote ſi nimis ardenter iraſcatur interius, uel ſi nimis exterius manifeſtet ſigna ire, & ſic ira ex ſuo genere nõ habet in ſe rationem peccati mortalis, poteſt tamen cõtingere quod ſi peccatum mortale puta ſi ex uehementia ire aliquis excedat à dilectione dei & proximi.

51 Du. quod eſt maius peccatum, ira inuidia, aut odium? Reſp. qui ſupra ar. 4 quod ſi loquamur de ira quantum ad id quod iratus appetit uidet eſſe ira minimum peccatorum, appetit enim ira malum pene alicuius ſub ratione boni quod eſt uindicta. Et ideo ex parte mali quod appetit cõuenit peccatum ire cum illis peccatis quæ appetunt malum proximi, puta cum inuidia & odio, ſed odium appetit abſolute malum alicuius inquantum huiuſmodi. Inuidus autem appetit malum alterius propter appetitum proprie gloriæ, ſed iratus illud appetit ſub ratione iuſte uindictæ. Ex quo patet quod odium eſt grauius quam inuidia & inuidia quam ira, quia peius eſt appetere malum ſub ratione mali quam ſub ratione boni, & peius eſt appetere malum ſub ratione boni exteriores qđ eſt honor uel gloria quam ſub ratione rectitudinis iuſtitiæ. Sed ex parte boni ſub cuius ratione iratus appetit malum cõuenit ira cum peccato cõcupiſcentiæ quod quod tendit in aliquod bonum, & quantum ad hoc etiam abſolute loquẽdo peccatum ire uidetur eſſe minus quam concupiſcẽtię quanto melius eſt bonum iuſtitię quod appetit iratus quam bonum delectabile uel utile quod appetit concupiſcens. Vnde Philo. dicit in 7. ethi. quod incontinens concupiſcentię eſt turpior quam incõtinens irę. & ita beatus Aug. in regula comparat iram ad odium ſicut feſtucam ad trabem dicens ne ira creſcat in odium & trabẽ faciat de feſtuca. Sed ſi loquamur de ira quantum ad inordinationem quæ eſt ſecundum modum iraſcendi ira habet quandam excellentiam ſupra prædicta peccata propter uehementiam & uelocitatem ſui motus ſecundum illud Prouerb. 27. Ira non habet miſericordiam nec erumpens furor, & impetum cõcitati ſpiritus ferre quis poterit? Vnde Greg. dicit. 5. moralium iræ ſuæ ſtimulis accenſum cor palpitat, corpus tremit, lingua ſe præpedit, frons ignescit, exaſperantur oculi & nequaquam recognoſcuntur noti, ore quidem clamorem format, ſed ſenſus quid loquitur ignorat.

52 Dub. quot ſunt filiæ iræ? Reſp. qui ſupra ar. 7. quod ſex quas ponit Gre. 31. moraliũ quarum ſufficientia ſic apparet, quoniã ira poteſt conſiderari tripliciter. Vnomodo ſecundum quod eſt in corde, & ſic ex ira naſcuntur duo uitia. Vnum quidem ex parte eius contra quẽ iraſcitur quem reputat indignum quod ſibi tale quid fecerit, & ſic ponit indignatio. Aliud autem uitium eſt ex parte ſuipſius inquantum, ſcilicet cogitat diuerſas uias uindictæ, & talibus cogitat onibus animum ſuum replet ſecundum illud Iob. 15. nunquid ſapiens implebit ardore ſtomachum ſuum & ſic ponitur tumor mentis. Alio modo conſideratur ira ſecundum quod eſt in ore, & ſic ex ira duplex inordinatio procedit. Vna quidem ſecundum hoc quod homo in modo loquendi demõſtrat iram ſuam, ſicut de eo qui dicit fratri ſuo racha, & ſic ponitur clamor per quem intelligitur inordinata & confuſa locutio. Alia autem eſt inordinatio ſecũdum quod aliquis prorumpit in uerba iniurioſa qua quidem ſi ſint contra deum erit blaſphemia. ſi autem contra proximum contumelia. Tertio modo conſideratur ira ſecundum quod procedit uſque ad factum & ſic ex ira oriuntur rixe per quas intelliguntur omnia nocumenta quæ facto proximis inferuntur ex ira.

53 Dub. Quia uidetur quod ex ira odium oriatur. & tamen non ponitur filia irę Reſp. qui ſupra. quod & ſi aliquando odium naſcatur ex ira tamen habet aliquam priorem cauſam ex qua directius oritur, ſcilicet triſtitiam, ſicut econtrario amor naſcitur ex delectatione. Et triſtitia autem illata quandoque in iram quãdoque in odium aliquis mouetur. Vnde conuenientius fuit quod odium poneretur oriri ex accidia quam ex ira.

54 Du. Quia uidetur quod omnia uitia ſint filiæ irę eſſe cum omnia ex ipſa oriantur. quia glo. ſuper illud Prouerb. 29. cap. Vir iracũdus prouocat rixas. dicit Ianua eſt omnium vitiorum iracundia qua clauſa uirtutibus dabitur quies, aperta autem ad omne facinus armabitur animus, & ſic non ſolum illa ſex uitia ſed omnia alia ex ira oriuntur? Reſ. qui ſupra art. 6. quod ira dicitur ianua uitiorum per accidens, ſcilicet remouendo prohibens, id eſt, impediendo iudicium rationis per quod homo retrahitur a malis. Directe autem per ſe eſt aliquorum cauſa ſpecialium peccatorum ſuprapoſitorum. dub. 22.

22 Dub. Quibus homo non iraſcitur? Reſpon.

S. To

S.Tho.12.q.46.ar.7. quod nullo modo poteſt eſſe ira a rebus inſenſibules neque ad mortuos, tamen quia non dolent quod maxime quærunt irati in eis quibus iraſcuntur, tum etiam quia non eſt ad eos vindicta cum eorum non ſit iniuriam facere.

56 Dub. An ebrij poſſint iraſci? Reſp. qui ſupra art. 4. quod ſicut dicit Philo. in libro de problematibus quod illi qui ſunt multū ebrij tanquam nihil habentes de iudicio rationis non iraſcuntur, ſed quando ſunt parum ebrij iraſcuntur multum tanquam habentes iudicium rationis ſed impeditum.

57 Du. An aliquis poſſit ſibijpſi iraſci? Reſp. qui ſupra. arti. 7. quod ſicut dicit Philo. in 5. ethi. quædam metaphorica iuſtitia & iniuſtitia eſt hominis ad ſeipſum inquātum, ſcilicet ratio regit iraſcibilem & concupiſcibilem. & ſecundum hoc ēt homo dicit de ſeipſo vindictā facere & per conſequēs ſibiipſi iraſci, ſcilicet metaphorice. Proprie autem & per ſe non contingit aliquem ſibijpſi iraſci.

58 Du Cur non volebant Chriſtum interficere in ciuitate? Reſ. quod vt habetur Nu. 15. Homo qui colligebat ligna in die ſabbati iuſſus eſt a deo duci extra caſtra & lapidari. & 3. Regum. 21. duxerunt Naboth extra ciuitatem, & ſimiliter Stephanū, & finaliter ipſum Chriſtum crucifixerunt extra ciuitatem.

59 Dub. Quia ſi ciuitas erat ędificata in ſupercilio montis & illuc duxerunt Ieſum, videtur quod non erat extra ciuitatem? Reſp. quod illud relatiuum non refert ly. in ſupercilio ſed ly montis, vt ciuitas ſit ędificata in monte & ſupercilium montis ſuperemineat ciuitati & ſit extra eam.

60 Dub. Cur volebant eum præcipitare? Reſp. Beda quod vt interficeretur, quia peiores eſſe ſtiſuerant in eorum magiſtro diabolo, qui ſolum dixit mitte te deorſum, & iſto facto conantur eum præcipitare.

61 Dub. Cur tunc fugit mortem? Reſp. Beda. quia nondum venerat hora paſſionis quæ in paraſceue paſchę futura extiterat, nec locum paſſionis adiuerat qui nō in Nazareth, ſed Hieroſolymis hoſtiarum ſanguine figurabatur nec hoc genus mortis elegerat qui crucifigendum ſe a ſęclo prædicabatur.

62 Du. An viſibiliter tranſiret per medium eorum? Reſpon. S.Tho.3 par q.44.ar. 3 quod vt Chry. dicit in hoc & quæ ſunt humanitatis & quæ ſunt diuinitatis oſtendit. ſtare enim in medio inſidiantium & non apprehendi diuinitatis eminentiam oſtendebat, diſcedere vero diſpenſationis approbat myſterium & ita inuiſibiliter tranſibat per medium eorum, vt Aug. dicit.

63 Du. Quo iuit poſt modū dominus? Reſ. Lyr. poſt Bedā. quod cū dominus de manibus eorū elapſus de vertice montis deſcenderet & ſub rupe latere vellet ſubito ad tactum dominicæ veſtis ſaxū illud ſubterfugit & inſtar ceræ ſolutum quēdā ſinū eſſecit. i. concauitatē in quo Dominicū corpus reciperetur, in quo loco omnia liniamenta & rugę veſtis & ueſtigia pedum in rupe apparent adhuc ſicut teſtantur qui viderunt. & dicitur quod adhuc oſtenditur ibi locus qui dicitur præcipitium & ſaltus domini, ſcilicet p miliare a nazareth contra meridiem ucrſus Hieruſalem.

ALLEGORICE.

Ex hoc euangelio ſignificantur increduli qui licet audiāt & legant [Chriſtū feciſſe multa miracula] non credūt [ſed uellēt uidere fieri] cū tamen ſint indigni propter incredulitatem ſuam & contēptum ſacrarū ſcripturarū ac prædicatorum, uolentes eos paſcere ſicut [uidua Helyam] nec merentur ſanari a lepra peccatorum, quia non uadunt quærere [Helyſeum] .i. Chriſtum ſicut fecit [Naamā ſyrus] ſed replentur ira contra corripientes [uolentes Chriſtum præcipitare] de cordibus ſuis. [Ipſe autem tranſiens per medium illorum] uidens ſe ab eis negligi [uadit] recedendo ab eis ſuam gratiam ſubtrahendo.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex hiſtoria euangelica ut non ſimus curioſi nec perſcrutare rationem operū dei maxime in his quę ſunt fidei, quia non credentes [prophetis] qui hęc prædixerunt non erunt accepti in patria noſtra docemur [uiduas] conſolari, docētur [uiduæ] hoīes ſanctos reuereri & eis miniſtrare inuitamur ad dominum quærendum non paſſibus corporis accedere ſed affectibus mentis & lauemur per confeſſionem & mūdemur [a lepra] peccatorum noſtrorum, & euitare [iram] quæ impedit animum ne poſſit cernere uerum. & facit nos præcipitare Chriſtum eū blaſphemando.

ANAGOGICE.

Diuinam bonitatem contemplemur quæ ſe diligentes protegit & exaltat & eis dat poteſtatem claudere cœlum nubibus & aperire portas eius & morbos incurabiles ſanan-

di. & in medio eorum ſtat viſitando per gratiam & confortando vſque ad conſummationem ſeculi.

FERIA III. DOMINICAE TERtiæ quadrageſimæ..

Reſpiciens Ieſus in diſcipulos Matth.18.
Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti.32.die.27.Auguſti. in die Iouis.

HISTORICE.

Petro dominus fratri in ſe peccanti vt errata dimitteret ſemotis arbitris eum commonendo præcepit quem niſi obtemperaret duobus vel tribus coram teſtibus rurſus redargueret, eo vero in duritia perſiſtente denuntiaret eccleſię. quod ſi eccleſiæ ſubterfugeret iudicium, vti incurabilem euitaret. quoniam quæ diffiniret eccleſia in cœlis confirmarentur ſe quoque duobus vel tribus ſuo ſub nomine adunatis præſentialiter ad eſſe promiſit. Roganti autem Petro an ſepties erranti indulgere debere fratri. Reſpondit quod ſeptuagies ſepties etiam peccanti fratri veniam largiretur.

SVnt iam dubia ſoluenda.

1 Du. Cur eccleſia addit principio euangelij reſpiciens Ieſus. quod tamen non eſt de textu: Reſpond. ante iſtud euangelium dominus ſtatuit paruulum in medio diſcipulorum & loquebatur eis & cum loquentes aliquibus ſoleant eos reſpicere. ideo dicitur reſpiciens &c.

2 Dub. Quomodo intelligitur ly. in te? Reſp. Lyr. quod intelligitur dupliciter. Vel quia te ſolum læſit. vel qa ſe ſolum ſciente peccauit. Si n. alios læderet vel coram alijs peccaret, nunc non haberet locũ corripere eũ inter te & ipſum ſolum, quia peccata publica ſunt in publico arguẽda ſm qd dicitur, id eſt ad Thy. 5. peccãtem corã oibus argue. & Sanctus Th. 2.2.q.11.ar. 4. dicit ꝙ dominus loquit Petro de peccato in eũ commiſſo qd eſt ſemp dimittendũ vt fratri redeũti parcatur, non autẽ intelligitur de peccato in proximum vel in deũ commiſſo quod non eſt noſtri arbitrij dimittere, vt Hiero. dicit.

3 Dubi. Quid eſt correctio fraterna? Reſpon. San. Tho. in 4. ſen. diſt. 19. q. 2. arti. 1. quod eſt admonitio fratris de emendatione delictorum à fraterna charitate procedens.

4 Dub. Quibus pertinet fraternaliter alios corrigere: Reſp. San. Tho. 2.2.q.33.ar.3. quod duplex eſt correctio. Vna quę eſt actus charitatis quæ ſpecialiter tendit ad emendationem fratris delinquentis per ſimplicem admonitionem, & talis correctio pertinet ad quemlibet charitatem habentem ſiue ſit ſubditus ſiue prælatus de hac habetur 24. q. 3. c. tam ſacerdotes vbi dicit tã ſacerdotes quam reliqui fideles omnes ſummã debent habere curã de his quæ pereunt quatenus de eorum redargutione aut corrigantur à peccatis, aut ſi incorrigibiles appareant ab eccleſia ſeparentur. Eſt autem alia correctio quæ eſt actus iuſtitiæ per quam intenditur bonum commune quod non ſolum procuratur per admonitionem fratris, ſed etiam interdum per punitionem, vt alij a peccato timẽtes deſiſtant, & talis pertinet ad ſolos prælatos qui non ſolum habent admonere, ſed etiam corrigere puniendo.

5 Dubi. An ſubditi de neceſſitate debeant fraternaliter prælatos corrigere? Reſp. qui ſu pra. ar. 4. quod correctio quę eſt actus iuſtitiæ per illationem pœnę non competit ſubditis contra prælatos, ſed correctio fraterna quæ eſt actus charitatis pertinet ad vnumquenque ratione cuiuſlibet perſonę ad quam charitatem debet habere ſi in eo aliquid corrigibile inuenitur. actus enim ex aliquo habitu vel potentia procedens ſe extendit ad omnia quæ continentur ſub ſubiecto illius potentiæ vel habitus, ſicut viſio ad omnia quæ continentur ſub obiecto viſus, ſed quia actus virtuoſus debet eſſe moderatus debitis circunſtantijs, ideo in correctione qua ſubditi corrigunt prælatos debet modus congruus adhiberi, vt ſcilicet non proteruia & duritia, ſed cum manſuetudine & reuerentia corrigant, niſi vbi imminet periculum fidei, quia tunc publicè eſſe prælati a ſubditis arguendi. Vnde & Paulus qui erat ſubditus Petro propter periculum imminens ſcandali circa fidem petrum publice arguit, & ſicut glo. Augu. dicit ad Gala. ipſe Petrus exemplum maioribus præbuit, vt ſicubi forte relictum tramittem reliquiſſent non dedignentur etiam a poſterioribus corrigi.

6 Dub. An peccator poſſit alium deliquentem corrigere? Reſp. qui ſupra ar. 5. quod correctio delinquentis pertinet ad aliquem inquantum viget in eo iudiciũ rationis, peccatũ autem non tollit totum bonum naturæ quin remaneat in peccante aliquid de recto iudi-

ctio rationis, & ſecundum hoc poteſt ſibi competere delictum fratris arguere, ſed tamen per peccatum præcedens huic correctioni quoddam impedimentum aufertur propter tria. Primo quia ex peccato præcedenti indignus redditur vt alium corrigat & præcipue ſi maius peccatum commiſit non eſt dignus vt aliū corrigat de minori peccato. vnde Hier. ſuper illud Matth. 7. Quid vides feſtucam &c. dicit de his loquitur qui cum mortali crimine detineantur obnoxij minora peccata fratribus nō concedunt. Secundo redditur indebita correctio propter ſcandalum quod ſequitur ex correctione, ſi peccatum corripientis ſit manifeſtum, quia videtur quòd ille qui corrigit non corrigat ex charitate, ſed magis oſtentationē. Tertio modo propter ſuperbiam corripiētis inquantum ſcilicet aliquis propria peccata paruipendens ſeipſum proximo præfert in corde ſuo peccata eius auſtera ſeueritate diiudicans acſi ipſe eſſet iuſtus. Vnde Auguſt. de ſermone domini in monte dicit Cogitemus cum aliquem reprehendere nos neceſſitas cogit vtrum tale ſit vitium quod nunquam habuimus, & tunc cogitemus nos homines eſſe & habere potuiſſet, vel tale quod aliquando habuimus & iam nunc non habemus & tunc tangat memoriam communis fragilitas vt illam correctionem non odium ſed miſericordiam præcedat. Si autem inuenerimus nos in eodem vitio eſſe non obiurgemus, ſed congemiſcamus & non illud ad obtemperandum, ſed ad æqualiter deponendum inuitemus. Et ex his patet quòd ſi peccator cum humilitate corripiat non peccat nec ſibi nouam damnationem acquirit. licet per hoc vel in conſcientia fratris vel ſaltem ſua pro peccato prçterito condemnabilem ſe oſtendat. vt dicitur Ro. 2. in quo alium iudicas teipſum condemnas eadem enim facis quæ iudicas.

7 Dub. Videtur quòd correctio fraterna non ſit de præcepto. quia Eccl. 7. dicitur. Conſidera opera dei quod nemo poſſit corrigere quē ille deſpexerit, & deus non præcepit aliquod impoſſibile? Reſpon. qui ſupra ar. 2. ꝙ correctio fraterna cadit ſub præcepto, ſed conſiderandum eſt quòd ſicut præcepta negatiua legis prohibent actus peccatorum ita præcepta affirmatiua inuitant ad actus virtutum actus autem peccatorū ſunt ſecūdum ſe mali & nullo modo bene fieri pñt nec aliquo tpe aut loco quia ſm ſe ſunt coniuncti malo fini. vt dicitur. 2. Eth. & ideo præcepta negatiua obligāt ſemper & ad ſemper, ſed actus virtutū nō quolibet modo fieri debēt, ſed obſeruatis debitis circunſtātijs quæ requiruntur ad hoc quod ſit actus virtuoſus, vt. ſ. fiat vbi debet & qñ debet & ſm quod debet, & quia diſpoſitio corū quę ſunt ad finem attenditur ſm rationem finis in illis circunſtantijs virtuoſi actus præcipue attendenda eſt ratio finis quæ eſt bonum virtutis. ſi ergo ſit aliqua talis omiſſio alicuius circunſtantiæ circa virtuoſum actum quæ totaliter tollat bonum virtutis hic actus contrariatur præcepto, ſi aūt ſit defectus alicuius circumſtantiæ quæ nō totaliter tollat virtutem licet non perfecte attingat ad bonū uirtutis nō eſt contra præceptū. Vnde & philoſophus dicit in 2. Ethic. ꝙ ſi parum diſcedat a medio non eſt contra virtutē, ſed ſi multum diſcedatur corrūpitur virtus in ſuo actu, correctio aūt fraterna ordinatur ad fratris emendationē. & ideo hoc modo cadit ſub pręcepto ſm quod eſt neceſſaria ad iſtū finē. non autem ita ꝙ quolibet loco vel tpe frater delinquens corrigatur & licet in oībus bonis agēdis operatio hoīs nō ſit efficax niſi adſit auxiliū diuinū tñ homo debet facere quod in ſe eſt. Vnde Augu. dicit in lib. de correctione & gratia, neſcientes qs pertineat ad prædeſtinationis numerum & quis non pertineat ſic affici debemus charitatis affectu vt omnes velimus ſaluos fieri. Et ideo omnibus debemus fraternæ correctionis officium impendere ſub ſpe diuini auxilij.

8 Dubi. An quando timetur ne delinquēs peior efficiatur ſi corripitur ſit ceſſandum à correptione fraterna? Reſpon. qui ſupra ar. 6 ꝙ duplex eſt correptio delinquentis. Vna pertinens ad prælatos quæ ordinatur ad bonū cōmune, & habet vim coactiuam, & talis correctio non eſt dimittenda propter turbationem eius qui corripitur tū quia & ſi propria ſponte emendari non velit cogendus eſt per pœnas vt peccata dimittat tum etiam quia ſi incorrigibilis ſit per hoc prouidetur bono communi dū ſeruatur ordo iuſtitiæ & vnius exemplo alij deterreantur. Vnde iudex non permittit ferre ſententiā condemnationis in peccantem propter timorē turbationis ipſius uel ēt amicorum eius. Alia vero eſt correctio fraterna cuius finis eſt emendatio delinquentis nō habens coactionem, ſed ſimplicē admonitionem. Et ideo vbi probabiliter extimatur ꝙ peccatorū admonitionē non recipiat, ſed ad

peiora labatur eſt ab huiuſmodi correctione deſiſtendum, quia ea quæ ſunt ad finem debēt regulari ſecundum quod exigit ratio finis.

9 Dubitatur, An ſemper in tali correctione debeat admonitio ſecretare? Reſp. qui ſupra. ar. 7. quod aut peccata ſunt publica & talia ſunt publice arguenda, quia non eſt tantum adhibendum remediū ei, qui peccauit ut melior fiat, ſed etiam aliis in quorum notitiam deuenit ut non ſcandalizentur iuxta illud Apoſtoli. 1. ad Thymo. 5. peccātes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant quod intelligitur de peccatis publicis, ut Augu. dicit in libro de uerbis domini. Si uero ſint peccata occulta ſic uidetur habere locum quod dominus dicit. Si peccauerit in te frater tuus &c. quando enim te offendit publice coram aliis non ſolum in te peccat ſed etiam in alios quos turbat, ſed tamen adhuc de occultis peccatis eſt diſtingendum, quia quædam ſunt in nocumentum proximorum corporale uel ſpirituale, puta ſi aliquis occulte tractet quomodo ciuitas tradatur hoſtibus, uel ſi hæreticus priuatim homines a fide auertat, & quia ille qui ſic occulte peccat non ſolum in te peccat, ſed etiam in alios oportet ſtatim procedere ad denunciationem, vt hm̄ōi nocumentum impediatur niſi forte aliquis ſirmiter eſtimaret quod ſtatim per ſecretam admonitionem poſſet huiuſmodi mala impedire. Quædam uero peccata ſunt, quæ ſolum ſunt in malum peccantis & eius contra quem peccatur, & tunc ſolum attendendum eſt ut fratri peccanti ſubueniat. & ſicut medicus corporalis ſanitatem ægroto confert ſi poteſt ſine alicuius mēbri abſciſſione. ſi autem non poteſt abſcindi membrū minus neceſſarium ut uita totius conſeruetur, ita etiam ille qui ſtudet emendationi fratris debet ſi poteſt ſic emendare fratrē quantum ad conſcientiam ut fama eius conſeruetur quæ quidem eſt utilis Primo quidem & ipſi peccanti non ſolum in temporalibus in quibus quantum ad multa homo patitur detrimentum amiſſa fama, ſed etiam quantum ad ſpiritualia, quia præ timore infamiæ multi a peccato retrahuntur unde quando ſe infamatos conſpiciunt irrefrenate peccant. Secundo debet conſeruari fama fratris peccantis, tum quia vno infamato alij infamantur. ſecundum illud Augu. in epiſtola ad Plebem hypponenſem. cum de aliquibus qui ſanctum nomē profitentur aliquid criminis uel falſi inſonuerit uel ueri paruerit, inſtant, ſatagunt ambiūt vt de omnibus hoc credatur, tunc etiam quia ex peccato vnius publicato alij prouocantur ad peccatum, ſed quia conſcientia præferenda eſt famæ, voluit dominus vt ſaltem cum diſpēdio famæ fratris conſciētia per publicā denunciationem a peccato liberetur, & ſic patet ꝙ poteſt eſſe de neceſſitate præcepti ꝙ ſecreta admonitio publicam denunciatione ꝓcedat.

10 Dubita. quia cum deus puniat aliquando peccatores ſine præcedente admonitione, & nos ipſum imitari debeamus uidetur qđ non oportet quod ꝓcedat ſecreta admonitio in correctione fraterna? Reſ. qui ſupra. quod oīa occulta ſunt deo nota & hoc modo ſe habent occulta peccata ad iudicium diuinum ſicut publica ad humanum, & tamen plerunque deus peccatores quaſi ſecreta admonitione arguit interius inſpirādo uel uigilantibus uel dormiētibus ſecundum illud Io. 33. per ſomniū in uiſione nocturna quando irruit ſopor ſuper homines tunc aperit aures uirorum & erudiens eos inſtruit diſciplina, ut auertat hominem ab his quæ fecit.

11 Du. Quare ergo Ioſeph Gen. 37. accuſauit fratres ſuos de crimine peſſimo nulla præcedente admonitione? Reſp. qui ſupra. quod credendum eſt quod fratres ſuos quandoque admonuerit licet non ſit ſcriptum, uel poteſt dici quod peccatū publicum erat inter fratres. Vnde dicit pluraliter accuſauit fratres ſuos.

12 Dub. Cur ergo in religionibus quæ tēdunt ad perfectionem in capitulis nulla ꝓcedente admonitione ſecreta fratres proclamant contra fratres de culpis commiſſis? Reſp. qui ſupra. quod proclamationes quæ in capitulis religionum fiunt ſunt de aliquibus leuibus quæ famæ non derogant. Vnde ſunt quaſi quædam cōmemorationes potius oblitarū culparum quam accuſationes uel denunciationes, ſi eſſent tamen talia de quibus frater infamaretur contra præceptum domini ageret q per hunc modum peccatum fratris publicaret.

13 Du. Qn̄ fiunt monitiones per prælatos ſub excōmunicationis pœna de peccatis occultis corrigendis reuelādis, an teneantur eis obedire non ꝓcedente ſecreta admonitione? Reſp. qui ſupra ꝙ prælato non eſt obediendū contra præceptū domini. ſcđm illud Act. 5. Obedire oportet deo magis quā hominibus. Et iō quando prælatus ꝓcipit ut ſibi dicatur quod quis ſciuerit corrigendū intelligēdum eſt præceptum

ceptum ſane ſaluo ordine fraternæ correctio
nis, ſiue fiat cõiter ad omnes ſiue ad aliquem
ſpecialiter, ſed ſi prælatus expreſſe præcipe-
ret cõtra hunc ordinem a dño inſtitutũ, & ip-
ſe peccaret præcipiens & ei obediens quaſi
contra præceptum dñi agens, unde non eſſet
ei obediendum, quia prælatus non eſt iudex
iudiciorũ occultorum, ſed ſolũ deus, unde nõ
habet poteſtatem præcipiendi aliquid ſup oc
cultis niſi inquantũ per aliqua iudicia manife
ſtantur, puta per infamiam uel per aliquas ſu
ſpitiones in quibus caſibus poteſt prælatus
ꝓcipere eodẽ mõ ſicut iudex ſecularis uel ec-
cleſiaſtic᷒ ꝑt exigere iurm de ueritate dicẽda.

14 Du. Cum teſtes inducantur ad aliquid pro
bandũ & occulta non poſſint probari, cur dñt
adhiberi teſtes? Reſ. qui ſupra. ar. 8. ꝙ de uno
extremo ad illud extremũ conuenienter tran
ſitur per medium, in correctione aũt fraterna
dñs uoluit ꝙ principiũ eſſet occultum dũ fra
trem frater corriperet inter ſe & ipſum ſolũ,
finem autem uoluit eſſe publicum, ut ſ. eccle
ſiæ denunciaretur, & ideo cõuenienter in me
dio ponitur teſtiũ inductis prout primo pau-
cis indicetur pctm fratris qui pñt prodeſſe &
non obeſſe vt ſtatim ſic ſine multitudinis infa
mia emendet, & licet iſti teſtes non probent
delictũ occultum tñ inducuntur ꝓpter tria.
Primo vt Hiero. dicit ad oſtẽdendum ꝙ hoc
ſit peccatũ de quo aliquis arguitur. Secundo
vt dicit Augu. in regula ad conuincendum de
actu peccati ſi talis actus reiteretur. Tertio vt
dicit Chryſo. ad teſtificandum ꝙ frater admo
nens fecit quod in ſe fuit.

15 Dub. Quia homo manifeſtans peccata oc-
culta fratris teſtibus videt quod ſit potius ꝓ
ditor criminis ꝙ corrector vt dicit Aug. ergo
non dñt adhibere teſtes. Reſp. qui ſup. ꝙ poſt
admonitionem ſecretam ſemel vel plories fa
ctam quandiu ſpes probabiliter habetur de
correctione per ſecretã admonitionem pro-
cedendum eſt. Ex quo autẽ iam probabiliter
cognoſcere poſſumus quod ſecreta admoni-
tio non valet ꝓcedendum eſt vlterius quantũ
cunq; peccatum ſit occultũ ad teſtiũ produ-
ctionẽ niſi forte ꝓbabiliter extimaret ꝙ hoc
ad emendationem fratris non proficeret, ſed
exinde deterior redderetur, quia ꝓpter hoc
eſſet totaliter a correctione ceſſandum.

16 Dub. Quia Aug. dicit in regula quod prius
ꝓpoſito dẽt oſtẽdi ꝙ teſtibus, ſed oſtẽdere pla
to eſt dicere eccleſiæ, ergo teſtiũ inductio nõ
debet præcedere publicam denuntiationem?
Reſp. qui ſupra. qd Aug. intelligit quod prius
dicatur ꝑlato ꝙ teſtibus ſcdm quod ꝑlatus eſt
quædã ſingularis pſona ꝙ magis põt prodeſſe
quàm alij, non aũt quod dicatur ei tanquã ec
cleſiæ. i. ſicut in loco iudicis reſidenti.

17 Dub. Quia ad propriũ peccatũ nullus indu
cit teſtes ergo nec dẽt inducere ad peccatum
fratris quẽ debet diligere ſicut ſeipſum? Rñ.
qui ſupra. quod homo non indiget teſtibus ad
emendationẽ ſui peccati quod tñ põt eſſe ne-
ceſſariũ ad emendationẽ peccati fratris. Vn-
de non eſt ſimilis ratio de vno ſicut de alio.

18 Du. An fraterna correctio debeat eſſe aſpe
ra? R. S. Th. in 4. ſen. di. 16. q. 2. ar. 3. q 3. ꝙ ſm
Greg. in paſtorali nonnulla pctã ſunt leuiter
corrigẽda. Nã cũ nõ malicia, ſed ignorãtia ſo-
la vel infirmitate delinquit, neceſſe eſt vt ma
gno moderamine ipſa delicti correctio tẽpe-
ret. Nonnulla aũt ſunt vehemẽter increpãda,
vt cũ culpa ab actore nõ cognoſcit quanti ſit
põderis ab increpãtis ore ſentiatur, & cũ ſibi
malũ qd ꝑpetrauit leuigat hoc cõtra ſe graui-
ter ex corripientis aſperitate pertimeſcat: &
ꝗuis ille loquat de correctione ꝙ prælatis cõ-
petit tamen etiã in correctione quæ ab alijs
fit hoc etiam eſt obſeruãdum quãuis fraterna
correctio ſemper magis debeat ad lenitatem
accedere, quia non ex auctoritate officij, ſed
ex charitatis affectu exhibetur.

19 Dub. Qũo lucratus eſt fratrẽ? Reſp. Chry.
ſuper Matt. ꝙ in hoc demõſtratur ꝙ in inimi
citia damnum eſt cõe & propter hoc non di-
cit ꝙ ille lucratus eſt ſeipſum, ſed ꝙ tu lucra-
tus es eum ex quo oſtendit, quoniã & tu & ille
damnum paſſi eratis ex diſcordia.

20 Dub. Qũo in ore duorũ vel triũ poteſt ſta-
re omne verbũ? Reſp. S. Tho. 12. q. 105. art. 2.
ꝙ in negotijs humanis non poteſt haberi de-
monſtratiua probatio & infallibilis, ſed ſuffi-
cit aliqua coniecturalis probabilitas, ſecun-
dum quam rector perſuadet. Et ideo licet ſit
poſſibile duos aut tres teſtes in mendaciũ cõ
uenire, non tñ eſt facile nec probabile ꝙ con-
ueniãt, & ideo accipitur eorũ teſtimoniũ tan
quã verũ, & ꝓcipue ſi in ſuo teſtimonio nõ va
cillent: vel alias ſuſpecti non fuerint, & ad hoc
etiam ꝙ non de facili teſtes a veritate decli-
narent inſtituit lex vt teſtes diligentiſſime
examinarentur & grauiter punirentur qui in-
uenirentur mendaces, vt habetur. Deutero.
19. fuit tamen aliqua ratio huius numeri de-

 termi-

terminandi ad ſignificandum infallibilem veritatem diuinarum perſonarum que quandoque numerantur duæ quia Spiritusſanctus eſt nexus duorum quandoque exprimuntur tres. vt Aug. di. ſuper illud Io. 8. in lege veſtra ſcriptum eſt quód duorum teſtimonium verū eſt.

21 Dub. Cur eccleſiæ debet dicie peccatū fratris? Reſ. Chry. ſuper Mat. gloſſando .i. his qui eccleſiæ præſident uel ut gl. hic dicit .i. cōgregationi fidelium ut maioré erubeſcentiam patiatur & poſt ſequatur excōicatio quę fieri debet per os eccleſiæ, id eſt per ſacerdotem quo excommunicāte tota eccleſia cū eo operatur.

22 Dub. Quis dicitur ethnicus? Reſp. q Gentilis uel paganus qui non eſt de populo dei.

23 Dub. Quis dicitur publicanus? Reſp. Hier. quod publicani uocantur qui ſæculi ſectantur lucra & exigunt uectigalia per negotiationes & fraudes ac furta, ſed ſcelera atq; periuria.

24 Dub. An poſtquam eccleſiā noluerit audire poterit amplius ſaluari? Reſ. Aug. de uerbis domini q licet non ſit deputandus in numero fratrum eius tamen ſalus non eſt negligenda cum & paganorum & Gentilium ſalutem inquiramus. & ita poſt excommunicationem ita poſſunt redire & ſaluari falſi chriſtiani ſicut gentiles.

25 Dubit. Cur comparat eum ethnicis & publicanis? Reſ. qui ſupra quód in hoc oſtenditur maioris eſſe deteſtationis qui ſub nomine fidelis agit opera infideliū quàm hi qui aperte Gentiles ſunt.

26 Dub. Cur addit dñs quæcunq; alligaueritis &c. Reſ. Hier. ſuper Mat. quia poſſet tacite reſpondere vel cogitare ſi me deſpicis & ego te deſpicio, ſi me condēnas, & tu mea ſententia condemnaris, ideo poteſtatē tribuit apoſtolis ut ſciant qui talibus condemnantur humanam ſententiam diuina ſententia corroborari, ideo dicit quæcunque alligaueritis.

27 Dub. Cur hic Petro dicit in cœlis & Mat. 16. dicit apoſtolis in cœlo? Reſpon. Orig. ſuper euang. quia ipſi non ſunt tantæ perfectionis ſicut Petrus.

28 Dub. Cur nō nominat quem debet ligare, ſed dicit indeterminate quicunque alligaueritis? Reſp. qui ſupra q hoc dicit quaſi iudicio eorum qui alligare poſſunt dimittendo.

29 Dub. Quid ſignificatur per prædicta uerba quæcunque ligaueritis? Reſp. Hilarius dicens quód per hoc ad terrorē maximi metus quo ad præſens omnes continentur immobile ſeueritatis apoſtolicæ iudicium demonſtratur, ut quos in terris ligauerint .i. peccatorum nodis innoxios reliquerint, & quos ſoluerint conceſſione .ſ. ſcilicet ueniæ acceperint in ſalutem hi in cœlis ligati ſunt uel ſoluti?

30 Dubi. Cur uult quód incorrigibilis ſit ſicut ethnicus & quod etiam ſit ligatus in cœlis? Reſpon. Orig. ubi ſupra. quod ut multitudine iudiciorum diſſoluat fratris iram.

31 Dubit. An iniuſte ligans uel ſoluens in terra liget ſoluat in cęlo? Reſpon. Aug. de uerbis domini. quod iniuſta uincula dirumpit iuſtitiā cum correxeris & concordaueris cum fratre tuo ſoluiſti illum in terra, cum ſolueris in terra ſolutus erit & in cœlo.

32 Dub. Quomodo intelligitur ſi duo ex uobis conſenſerint &c. Reſp. Glo. quod non ſolum de excommunicatione, ſed etiam de omni petitione quæ fit a cōſentientibus in unitate eccleſiæ dat cōfirmationē dicens. Iterū dico uobis q ſi duo ex uobis cōſenſerint ſup terrā uel pœnitentē recipiēdo uel ſuperbū abiiciendo uel de alia re quam petierint quæ non eſt contraria eccleſiæ unitati fiet illis &c.

33 Dubit. Cur dicitur eſſe deus in cœlis cum ſit ubique? Reſp. Glo. quod per hoc oſtendit eum ſuper oia eſſe, & per hoc cōplere eū poſſe quod petitur. uel in cœlis .i. in ſanctis, qđ ualet ad probandū quod fiet illis quicquid petierint, quia illum apud ſe habent a quo petunt.

34 Du. Cur dicit in nomine meo? Reſp. Chryſ. ſuper Matth. q ut oſtendat ſe etiam eſſe datorem ſimul cum patre.

35 Dub. Cur dicit in medio eorum ſum cum adhuc non eſſent cōgregati? Reſ. Orig. q mox ut aliqui conſenſerunt Xps inuenitur in eis.

36 Dubi. Cum deus ubiq; ſit uidetur q ſit in medio quorumcunq; congregatorum in quocunq; noīe fuerint congregati? Reſ. q deus eſt ubiq; p pſentiam, eſſentiā & potentiā, ſed nō per gratiā, ſed ſolum in medio eorum qui in eius nomine congregantur & in ſanctis eius.

37 Dubi An ſemper qui cōſentiunt de una re quā petūt exaudiantur? Reſ. Chry. ſup Mat. q quatuor de cauſis talia petētes et cōſentiētes nō exaudiūtur. Primo qn nō expedientia petūt. Secundo quia indigni ſunt qui petūt. Tertio quia aduerſus eos qui cōtriſtauerunt orāt uindictam quærentes. Quarto quando petunt miam peccatoribus qui non pœnituerunt.

38 Dub. Cur requiritur conſenſus ut exaudiantur? Reſp. Orige. q ſicut in muſicis niſi fuerit

conue-

conuenientia uocum non delectat audiētem; ſic in eccleſia niſi conſenſum habuerit non delectatur deus in ea nec audit uoces eorum & iſta eſt una cauſa propter quam non exaudimur orantes quia non conſentimus nobis per omnia ſuper terram, neque dogmate neque conuerſatione.

39 Dub. Cur Petrus interrogat quotiens &c? Reſp. Hiero. ſuper Mat. quia dominus dixerat ſupra videte ne contemnatis ynum ex his pu ſillis, & adiecerat ſi peccauerit in te frater tuus & præmium promiſerat dicēs, ſi duo ex uobis &c. vnde prouocatus Petrus interrogat.

40 Dub. Cur Petrus non expectauit reſponſionem dñi, ſed ipſe dixit vſque ſepties? Reſ. qui ſupra quod Petrus putauit ſe aliquid magnū dicere quando dixit vſque ſepties.

41 Dub. Cur potius dixit ſepties quam octies vel nouies, Reſ. qa ſeptē ſunt vitia capitalia, & forte Petrus voluit intelligere an peccātū per omne genus peccati deberet indulgēre.

42 Dub. Cur potius dominus reſpondit ſeptuageſies ſepties quam millies? Reſp. Aug. de verbis domini: quod quia lex in decem præceptis commēdatur, lex p decē & peccatū per vndecim ſignificatur quia pctm̄ trāſgreſſio denarij eſt ſeptem aūt ſolent pro toto cōputari quia ſeptem diebus uoluitur tēpus, duo aūt ſepties undecim ſunt ſeptuageſies ſepties. omnia ergo peccata dimitti uoluit qui ea ſeptuageſimo ſeptimo numero præſignauit & ut Hiero dicit ſeptuageſies ſepties, id eſt, quadringentis nonaginta uicibus ut totiens peccanti fratri dimitteret quotiens ille peccare poſſet & ita ponit numerum determinatum pro indeterminato, ut dicit Chryſ. & eſt figura ſinecdoche.

43 Du. Cur hoc non obſeruatur in hæreticis, qui ſi relabuntur relinquuntur brachio ſæculari? Reſp. Sanctus Th. 2. 2. q. 11. ar. 4. quod eccleſia ſecundū domini inſtitutionē charitatē ſuā extēdit ad oēs ēt inimicos & perſequētes pertinet aūt ad charitatem ut aliquis bonum proximi & uelit & operetur & cum duplex ſit bonum. ſ. ſpirituale. ſ. ſalus animę qđ principaliter reſpicit charitas, & tale debet qlibet alteri uelle ex charitate, & ita quantū ad hoc hæretici reuertentes quotieſcunque relapſi fuerint ab eccleſia recipiūtur ad pœnitētiam per quā impenditur eis uia ſalutis. Aliud uero bonum, ſcilicet temporale ſecundario reſpicit charitas ſicut eſt uita corporalis, poſſeſſio mundana, bona fama, & dignitas eccleſiaſtica ſiue ſęcularis, ꝙ non tenemur alijs uelle ex charitate in ordine ad ſalutem ęternam & eorum & aliorum. Vnde ſi aliquid de huiuſmodi bonis exiſtens in uno poſſet impedire ſalutem æternam in multis nō oportet qđ ex charitate hoc bonū ei uelimus ſed potius ut uelimus eū illo carere, tū qa ſalus æterna præferēda eſt bono tēporali tū quia bonū multorū præfertur bono unius. Si aūt hæretici reuertētes ſemp reciperentur ut cōſeruarētur in uita & alijs tēporalibus bonis poſſet in præiudicium ſalutis aliorū hoc eſſe, tū quia ſi relaberentur alios inficerent tū etiā quia ſi ſine pœna euaderent alij ſecurius in hæreſim laberētur. ut dicitur Eccl. 8. c. etenim qa nō cito profertur cōtra malos ſentētia abſque rōne ulla filij hoīm perpetrāt mala. Et iō eccleſia quidē primo reuertētes ab hęreſi non ſolū recipit ad pęnitentiā ſed ēt conſeruat eos in uita, & interdū reſtituit eos diſpēſatiue ad eccleſiaſticas dignitates quas prius habebāt ſi uideantur uere cōuerſi. & hoc pro bono pacis legitur frequenter eſſe factū ſed quando recepti interdum relabuntur uidetur eſſe ſignum incōſtātiæ eorū circa fidē. Et iō ulterius redeuntes recipiūtur quidē ad pęnitentiā non tū ut liberētur à ſententia mortis. Iſtud aūt dictū domini Petro ꝙ fratri peccāti eſt ſemp remittēdū ut ei redeūti parcatur nō intelligitur de peccato in proximū uel in deū commiſſo ꝙ non eſt noſtri arbitrij dimittere, ut Hierony. dicit ſed etiā in hoc eſt a lege modus præſtaturus ſecundum quod congruit honori dei & utilitati proximorum.

¶ Senſibus ſpiritualibus nō exponuntur ratione dicta in prologo.

FERIA IIII. DOMIN. TERTIAE Quadrageſimæ.

Acceſſerunt ad Ieſum ab Hieroſolymis Matth. 15. c. Marci. 7.

Hiſtoria huius euāgelij facta eſt anno Chriſti 31. die. 9. Maij die Iouis.

HISTORICE.

Ad dominū in Geneſareth ſcribæ phariſeiq; ab Hieroſolymis accedentes rogabant cur trāſgrederentur eius diſcipuli ſeniorū inſtituta quia panē nō ablutis manibus edebāt, quibus cur & ipſi diuina cōtēnerent mandata ob hoīm ordinationes reſpōdit, qm̄ lege cum

tum eſt ut parẽtibus debitus exhibeatur honor, & filios qui maledicta in procreatores congeſſiſſent uita dñe priuari ipſi uero natis ſuadent ꝙ ab eis deo dicatá munera parentibus prodeſſe referãt. debito honore priuantes in diuinorũ contẽptum eloquiorũ ut ſua diuinis mãdata pferrent monitis, ideoq; non abre egregie pnunciaret Eſaias uates, hos hypocritas uerbis altiſſimum colere ſed procula corde oĩpotentem exiſtere doctrinas mortaliũ diuina abiecta diſciplina inſtruentes, turbis aũt aſtantibus clariſſime demõſtrabat nequaquã quæ edũtur, ſed ab ore procedentia hoĩem labefactare. phariſęis aũt his ſcandalo percuſſis diſcipulis ait, euelli oẽm ꝗ nõ á ſuo eſſet genitore plãtam neceſſe fore phariſęos quoque nedũ uiſu carere, ſed & cęcorũ duces exiſtere, quod ſi luminibus orbatus cęco dux extiterit, ſimul cadunt præcipites in foueam. Rogãti aũt Petro ut interpretaretur ſub uelamine dicta. eos quoque dixit perſpicacitate intellectus carere cum minime ea quæ ꝑ eos edũtur intelligerent in uentrẽ digeri & inde eijci ex corde aũt ꝑ os peſſimas egredi cogitationis, homicidia cæteraque nefanda ſcelera qbus homo inquinatur manibus uero nõ lotis citis cibum ſumere nequaquam.

IN diſſoluendis dubijs nunc. inſiſtẽdũ eſt.
1 Dub. Igitur primo ad quid acceſſerũt phariſęi & ſcribæ ad Ieſum? Reſp. quod ut patet in textu ad redarguendum eum propter diſcipulos.

2 Dubitatur. An ſolum in Hieroſolymis morarentur ſcribæ & phariſæi? Reſpon. Chryſo. ſuper Mattheum. quod in omnes tribus erant diſſeminati. ſed q in metropholi habitãt peiores alijs erãt ueluti ampliori fruẽtes honore.

3 Dubit. Quæ ſint traditiones ſeniorum? Reſpon. quod ut Marci. 7. dicitur & Chryſoſtomus ſup Matthęũ. qđ multa noua inducebant ſacerdotes & inter alia ea ꝗ hic cõtinẽtur de lotione manuũ quãuis Moyſes pceperit Deu. 4. c. dicẽs. nõ adijcietis ad uerbũ qđ ego propono uobis hodie & non auferetis ab eo.

4 Dub. Vnde aſſumebant hanc traditionẽ de lauãdo manus? Reſp. Chryſ. ubi ſupra qđ uerba prophetarũ carnaliter accipientes, ꝙ dictũ erat, lauamini mũdi eſtote corpore lauando ſeruabant, & ideo ſtatuerant non niſi lotis manibus manducandum eſſe.

5 Dub. Cur arguebãt diſcipulos & nõ Xpm? Reſp. Lyra qđ ipſum in diſcipulis ſuis arguebãt tanquã contemptorẽ doctrinæ ſeniorum ut ſic redderẽt eo populo odioſum quaſi dicerent, ut dicit. S. Vincen. nõ eſt culpa diſcipulorum ſed tua, qui es immundus, ideo male noſtris diſcipulos tuos & inuectiue & malitioſe hoc dicebant.

6 Du. q erãt ſeniores habentes poteſtatẽ cõdendi tales traditiones? Reſp. Lyra ꝙ ut habetur Nume. 11. á tpe Moyſi de uolũtate dei ſtatuti ſunt ſeptuaginta ſenes qui cum eo iudicarent populum, & ita poſt obſeruatum fuit & creabantur per impoſitionẽ manus & reſidebant in hieruſalẽ, & ad eos in ambiguis ex alijs ciuitatibus recurſus habebatur & eorum determinatio pro lege habebaĩ & inter alias determinationes aliqua ordinabant ad quandam decentiam & honeſtatem ut hic de lauando manus.

7 Du. Cur diſcipuli Chriſti non lauabãt manus cũ ederent? Reſp. Chry. ſuper Mat. dicens. quod iá ſuperflua deſpiciebant ea ſolũ quæ ſunt neceſſaria attendẽtes & neque lauari, neque nõ lauari pro lege habentes ut contingebat alterutrum facientes, qui enim & neceſſarium cibum contemnebant qualiter circa hoc ſtudium haberent.

8 Dub. Cur dominus non excuſauit diſcipulos ſed redarguit phariſęos? Reſ. qui ſupra. qđ nõ excuſauit, ſed cõfeſtim reaccuſauit demonſtrãs qm cũ qui magna peccat pro paruis peccatis aliorum ſolicitum eſſe non oportet.

9 Dub. Cur non dicit quod bene faciebant non lauare? Reſp. qui ſupra. quod ut non dee eis occaſionem calumniæ.

10 Dub. Cur non dicit ꝙ apoſtoli malefaciebant non lauando manus? Reſ. qui ſupra quod ut non approbet eorum traditiones.

11 Dub. Cur de hac traditione non accuſat ſeniores? Reſp. qui ſupra, quia ſicut iniuriatorem eum repuliſſent.

12 Dub. Cur redarguit eos de trãſgreſſione diuini pcepti cũ nõ uideaĩ ad propoſitum? Reſ. Lyr. quod quaſi clauum clauo retundendo dicit eos deficere, quia faciebant tranſgredi mãdatũ dei pp mãdatũ hoĩm uide infra dub. 19.

13 Dubi. ubi ſcribitur præceptum de honore parentum? Reſp. quod Exo. 20.

14 Du. Cur in lege non ponitur aliquod pręceptum affirmatiuum de honorando oẽs proximos ſicut ponuntur præcepta de non nocẽdo eis? Reſp. S. Tho. 12. q. car. 5. ꝙ ſtatim rati ... naturalis homini dictat quod nulli iniuriã faciat

ciat & ideo præcepta decalogi prohibētia no cumenta extendunt ſe ad omnes, ſed ratio na turalis nō ſtatim dictat quod aliquid ſit pro alio faciendum niſi cui homo aliquid debet.

15 Du. Cur ergo ponitur præceptum affirma tiuum quō ad filios erga patres? Reſp. q ſupra qđ debitū filii ad patrem adeo eſt manifeſtū qđ nulla tergiuerſatione poteſt negari eo qđ pater eſt principiū generationis & eſſe, & inſuper educationis & doctrinæ, & iō non ponitur ſub præcepto decalogi, vt aliquod beneficium & obſequium alicui impendatur niſi parentibus.

16 Dubitatur. Cur non ponitur præceptum ut parentes, prouideant filiis? Reſp. Sanctus Th. ubi ſupra. quod parentes non uidētur eſſe debitores filiis propter aliqua beneficia ſuſcepta, ſed potius ecōuerſo. Filius aūt eſt aliquid patris & patres amant filios ut aliquid ipſorū ſicut dicit Philo. in 8. eth. unde eiſdem rationibus non ponuntur aliqua præcepta decalogi pertinentia ad amorē filiorum ſicut neque etiam aliqua ordinantia hominē ad ſeipſum.

17 Du. Quo honore debeant parentes uenerari? Reſp. Hier. ſuper Matth. dicens. Honor in ſcripturis nō tm̄ in ſalutationibus & officiis deferendis quantum in eleemoſynis ac oblatione ſentitur. Honora inquit apoſtolus uiduas qui uere uiduæ ſunt. Hic enim honor dō nū intelligitur. præceperat ergo dominus uel imbecillitates uel ætates uel penurias parentū conſiderans ut filii honorent & in uitæ neceſſariis miniſtrandis parentes ſuos.

18 Du. Cur hic dominus ponit pœnam in honorantium parentes & non præmiū honorātiū eos? Reſp. Chryſ. ubi ſupra quod, dñs præmiū prætermittens ponit qđ terribilius eſt. ſ. pœnā ut ipſos ſtupefaceret & alios attrahe ret, dicens qui maledixerit patri uel matri morte moriatur in quo demonſtrat eos morte dignos eſſe, ſi enim qui uerbo dehonorat parentem morte punitur, multo magis uos q opere, & non ſolū dehonoratis parentes, ſed & alios hoc docetis, igitur nec uiuere debetis qualiter meos diſcipulos incuſatis.

19 Du. Quomodo intelligitur minus quodcūque ex me &c? Reſ. Iacō. de uora. in ſermone quod quia phariſei erant auari inducebāt Iudæos qui habebāt parentes ut oīa deo deuouerent qui eſt pater principalis, acſi eis dicerent ꝙ tale munus factū deo ſibi proderit ad uitam æternā, & per talem modum phariſei bona illorum cum filiis diuidebant.

20 Dubia. An filii poſſint uouere deo de bonis parentis? Reſp. Sanctus Th. 2. 2. q. 78. ar. 7. ꝙ ſub promiſſione deo facta nō cadit niſi qđ eſt uirtuoſum. Eſt aūt cōtra uirtutem ut id q eſt alterius hō afferat deo. Et iō non oīno pōt ſaluari rō uoti cū quis in poteſtate alterius cōſtitutus uouet id qđ in poteſtate alterius niſi ſub conditione, ſi ille ad cuius poteſtatem pertinet non contradicat.

21 Dubit. Quomodo filius dicens munus qđcunque &c. Nō honorificauit patrē ſuū? Reſp. qđ auferēdo eis bona q̄ ipſis miniſtrare debuerant non honorabant eos, ſed potius iniuriam inferebant.

22 Dubi. Quomodo irritū faciebāt mādatum dei? Reſp. gl. ꝙ honorare parētes erat præceptum dei qđ irritū, id eſt, uacuū ſeu deſtructū faciebant ſuadendo oppoſitum eius.

23 Dub. An ſtatuta hominum ſint ſeruanda? Reſp. Sanctus Th. ſuper epiſtolam ad Gal lec. 3. in fin. quod non reprehendūtur quod teneāt traditiones hominum, ſed quod propter traditiones. hominum dimittant mandata dei.

24 Dubita. An traditiones hominum ſeu ſtatuta ſint neceſſaria ad vitam hominum? Reſp. Sanctus Tho. 12. q. 95. arti. 1. quod neceſſarium fuit ad pacem hominum & virtutē quod leges humanę ponerentur, quia ſicut Philoſophus dicit in primo politice. Sicut homo ſi ſit perfectus virtute eſt optimum animalium, ſic ſi ſit ſeparatus à lege & iuſtitia eſt peſſimum omnium, quia homo habet arma rationis ad expellendas concupiſcentias, & ſeuitias quæ non habent alia animalia.

25 Du. Quis pōt condere tales leges ſeu ſtatuta? Reſp. S. Tho. 12. q. 60 ar. 3. qđ quia lex proprie primo & principaliter reſpicit ordinem ad bonū cōmune. Ordinare aūt aliquid ad bonum cōe eſt uel totius multitudinis, uel alicuius gerētis uicē totius multitudinis. Et ideo condere legem, uel pertinet ad totā multitudinem uel ad perſonam publicam quæ totius multitudinis curam habet.

26 Du. Quales dnt eſſe leges humanæ? Reſ. S. Th. 12. q. 95. ar. 3. qđ ut Iſidorus dicit. erit lex honeſta, iuſta, & poſſibilis ſcđm naturā ſcđm conſuetudinē patrię, loco tpique cōueniēs, neceſſaria, utilis, manifeſta quoq; ne aliqđ p obſcuritatē in captione cōtineat, nullo priuato cōmodo, ſed pro cōi ciuium utilitate ſcripta.

27 Dubitatur. An ſemper leges ſint obſeruandæ

dæ prout uerba ſonant? Reſp. qui ſupra. q. 96. ar. 6. quod ois lex ordinatur ad cōem hominum ſalutem & intantum obtinent uim & ra tionem legis. Secūdum uero quod ab hoc deficit uirtutē obligandi nō habet. Vnde iuriſperitus dicit ꝙ nulla ratio iuris aut æquitatis benignitas patitur, ut quæ ſalubriter per ſalutē hominum introducuntur ea nos duriori interpretatione contra ipſorum cōmodū perducamus ad ſeueritatē. Contingit aūt multotiēs quod aliquid obſeruari cōi ſaluti eſt utile, ut in pluribus quod tamen in aliquibus caſibus eſt maxime nociuum, quia igitur legiſlator nō poteſt omnes ſingulares caſus intueri proponit legē ſecundum ea quæ in pluribus accidūt ferens intentionē ſuā ad cōem utilitatem. unde ſi emergat caſus in quo obſeruatio talis legis ſit damnoſa communi ſaluti non eſt obſeruanda, ſicut in ciuitate obſeſſa ſtatuatur lex quod portæ ciuitatis maneant clauſæ, hoc eſt utile cōi ſaluti ut in pluribus. Si tamen contingat caſus qđ hoſtes inſequerentur aliquos ciues per quos ciuitas conſeruatur damnoſiſſimum eſſet ciuitati niſi eis portæ aperirentur, & ideo in tali caſu eſſent portæ aperiendæ contra uerba legis ut ſeruaretur utilitas communis quam legiſlator intendit.

28 Dub. An princeps ſubijciatur legibus ſuis? Reſp. qui ſup. ar. 5. quod princeps dr̄ eſſe ſolutus a lege quantū ad uim coactiuam legis. nullus. n. proprie cogitur a ſeipſo, nec aliquis in principē pōt iudiciū cōdēnationis ferre ſi cōtra legē agat, ſed quantū ad uim directiuam legis princeps ſubditur legi propria uoluntate. ſm quod dicitur extra de conſtit. c. cum omnes. quod quis iuris in alterum ſtatuit ipſe eodem iure uti debet Et ſapientis dicit auctoritas, patere legē quā tu ipſe tuleris. Vnde quantum ad dei iudiciū princeps non eſt ſolutus á lege quantū ad uim directiuā eius, ſed debet uoluntarius non coactus legem implere.

29 Du. An leges humanæ poſſint mutari? Reſ. qui ſupra. q. 97. ar. 2. ꝙ ſic. ſi ex hoc aliqua maxima & euidētiſſima utilitas ex nouo ſtatuto proueniat uel ex eo quod eſt maxima neceſſitas ex eo quod lex cōſueta, aut manifeſtā iniquitatē cōtīnet, aut eius obſeruatio eſt plurimū nociua. Vñ dr̄ a iuris perito qđ in rebus nouis cōſtituēdis euidēs debet eſſe utilitas ut recedat ab eo iure qđ diu æquum uiſum eſt.

30 Du. Cur uocat phariſæos hypocritas? Reſ. Remigius ſuper Matth. quia erant ſimulatores, quia ſub honore dei terrena ſibi lucra accumulare cupiebant.

31 Dub. Vbi prophetauit Eſayas de eis? Reſp. Lyr. quod. 29. c. licet ſub alijs uerbis tamen eſt eadem ſententia.

32 Dub. An ſit peccatum honorare deum labijs? Reſ. quod nō. nec hoc dicit dominus, ſed quia ore ſimulabant quod non habebant in corde, ideo eos hypocritas uocat.

33 Dub. Quando honorauerunt deum uerbis & corde longe fuerunt? Reſp. Rabanus ſuper euangelijs, ꝙ quando dicebant. Magiſter ſcimus quia uerax es tunc labijs honorabāt, ſed cor eorum longe erat a deo, quoniā miſerunt inſidiatores ut eum caperent in ſermone.

34 Dubit. Cū dominus præſencialiter ubiqꝫ ſit quomodo cor pōt eſſe lōge ab eo? Reſ. ꝙ non dicitur lōge per ſpacium corporeum, ſed per affectum mentis quæ auertitur a deo.

35 Dubit. Quomodo ſine cā colebant deum? Reſ. Lyr. quod ſine cauſa. i. fruſtra qđ ſicut medicina quæ non confert ſanitatē dicitur ſine cā uel fruſtra propinari, ita cultus diuinus dr̄ fruſtra quando nō ducit ad ueā fœlicitatem.

36 Dub. Quia non uidetur eſſe malum docere doctrinas & mandata hominū maxime quando tendunt ad bonum uniuerſitatis? Reſp. Rabanus ubi ſupra quod hoc dominus dicit non proficere quando talia docent cōtemptis præceptis diuinis.

37 Dub. Cur non proſequitur reſpondere phariſeis, ſed ad turbas ſermonē conuertit? Reſp. qui ſupra. ꝙ augmentata accuſatione phariſæorū teſtimonio prophetæ & illis nō emendantis iam eis non loquitur, ſed turbis.

38 Dub. Quia ſi ꝙ intrat in os non coinquinaret hominem nullū eſſet peccatū gulæ? Reſp. S. Th. 22. q. 48. ar. 1. ꝙ id qđ intrat in hoīem per modū cibi ſm ſuā ſubſtātiā & naturā non coinquinat hoīe, ſpūaliter, inordinata aūt ciborū cōcupiſcētia ſpūaliter hoīem coinqnat, & ſic dominus loquitur contra phariſæos qui opinabātur qđ aliqui cibi immūdos facerēt.

39 Dub. Quia cū lege prohiberētur certa aīalia comedere. vī qđ illa comedēdo faciebant cōtra legē. & ſic coinquinabātur? Reſ. S. Tho. 3. par. q. 40. ar. 4. qđ Chriſtus uoluit oſtēdere per illa uerba ꝙ hō non redditur immūdus ſecundū aīam ex uſu ciborum quorūcunqꝫ ſm ſuā naturā, ſed ſolum ſcđm quandā ſignificationē qđ aūt in lege quidā cibi dicuntur immūdi hoc eſt ꝑ quādā ſignificationē. Vñ Auguſt.

guſt. dicit contra Fauſtum ſi de porco & agno requiratur vtrum natura mundus eſt. dicimus quod oĩs creatura dei bona eſt quadã uero ſignificatione agnus mundus porcus immũdus eſt, & ſic figuratiue erãt immũdi cibi, ſed adueniẽte Chriſto qui eſt ueritas figura ceſſauit.

40 Du. Cur non licet mãducare de cibis idolis immolatis, ſi quod intrat in os &c. Reſp. Hieron. vbi ſupra. quod ipſi cibi & omnis dei creatura per ſe munda eſt, ſed idolorum & dæmonum inuocatio ea facit immũda apud eos, ſcilicet qui cum conſcientia idoli. Idolotytum manducat & conſcientia eorum cum ſit infirma polluitur.

41 Dub. Cur dicebat turbis audite intelligite cum alterum ſufficeret dicere? Reſp. Rabanus vbi ſupra quod ut eos attentiores faciat utrũque dicit quaſi dicat attendite & erigimini mente ad hoc audiendum.

42 Dubit. Quæ ſunt quæ procedunt ab ore & coinquinãt hoĩem? Reſp. Lyr. q̃ ſunt verba. ſ. quæ ſunt malitiæ interioris ſignificatiua.

43 Dub. Quid eſt ſcandalizari & quid eſt ſcandalũ. require dñica ſecunda aduentus. du 14.

44 Dub. Quotuplex eſt ſcandalũ? Reſp. S. Th. 22. q. 43. ar. 1. q̃ eſt duplex. ſ. actiuum & paſſiuũ. Et iterum actiuum eſt duplex. ſ. per ſe & p accidẽs. ſcandalũ per ſe actiuum eſt quando aliquis ſuo malo uerbo uel facto. intẽdit aliũ ad peccandum inducere uel facit tale quid qđ de ſui ratione habet quod ſit inductiuum ad peccandum, licet ipſe hoc non intendat. ſ. eũ ſic inducere puta cum aliquis publice peccat uel facit aliquid q̃ hẽt ſimilitudinẽ peccati, & ſic dat occaſionẽ ruinæ, & iſtud eſt ſcandalũ actiuũ & p ſe. Actiuũ vero p accidẽs ẽ q̃ qñ aliquis nõ intẽdit aliquẽ inducere ad peccandũ nec facit aliquid quod habeat inducere aliũ ad peccãdum, & tamen alius ex tali facto propter inuidiam vel aliud huiuſmodi inducitur ad peccandũ uocatur ſcandalum actiuũ, ſed per accidẽs. Aliud eſt ſcandalũ paſſiuũ, & eſt qñ aliqs ex quocũq; dicto uel facto alterius ſiue bono ſiue malo inducitur ad peccãdum.

45 Du. An ſcandalum paſſiuũ ſemper ſit cum actiuo & econtra? Reſ qui ſupra q̃ quandoq; ſunt ſimul, ſicut cum aliquis ex male dicto uel facto dat occaſionem ruinæ alteri, & ille alter ex tali occaſione peccat. Aliquãdo eſt paſſiuum ſine actiuo, ſicut quando præter intentionem operantis & præter cõditionem operis aliquis male diſpoſitus ex hmõi operæ inducitur ad peccandũ, puta cũ aliquis inuidet bonis aliorũ. & tunc ille qui facit hmõi actum rectum non dat occaſionem quãtum in ſe eſt, & ideo hoc ſcandalũ eſt paſſiuum ſine actiuo, & iſtud ſcãdalum erat in phariſæis qui de bona doctrina Chriſti ſcandalizabantur. quandoque uero eſt ſcandalum actiuum ſine paſſiuo puta cum aliquis uerbo vel facto inducit aliquem ad peccandum & ille non conſentit.

46 Dub. An omne ſcandalum tam actiuũ quã paſſiuũ ſit peccatũ? Reſ. qui ſupra. ar. 2. q̃ ſcandalũ paſſiuum ſemper eſt peccatum in eo qui ſcandalizatur. Non n. ſcandalizatur niſi in quantũ aliqualiter ruit ſpũali ruina q̃ eſt peccatũ, põt tñ eſſe ſine peccato ſcandalũ paſſiuũ eius ex cuius facto aliquis ſcãdalizatur, ſicut cũ quis ſcãdalizatur de his q̃ alius bñ facit ſimiliter et ſcandalũ actiuũ ſemper eſt pctm̃ in eo qui ſcãdalizat, quia uel ipſum opus qđ facit eſt peccatum, uel et ſi habeat ſpẽm peccati dimittendum eſt ſemper propter proximi charitatẽ de qua unuſquiſq; tenetur ſaluti pximi prouidere & ſiquis non dimittit contra charitatẽ agit, põt tñ eſſe ſcandalum actiuum ſine peccato alterius qui ſcandalizatur quando non conſentit ut in ruinam cadat.

47 Du. An omne tale ſcandalũ ſit ſemp pctm̃ mortale? Reſp. qui. ſupra. ar. 4. q̃ ſcandalũ paſſiuũ qñq; põt eſſe pctm̃ ueniale quaſi hñs in pactionem tm̃. puta cum aliquis ex inordinato dicto uel facto alterius commouetur motu venialis peccati, qñq; uero eſt pctm̃ mortale quaſi hñs eũ in pactione ruinã. puta cũ aliqs ex inordinato dicto uel facto alterius pcedit vſq; ad pctm̃ mortale. Scandalũ aũt actiuum ſi ſit per accidẽs ſicut ſupra hr̃ dub. 43. põt eſſe qñq; quidẽ pctm̃ ueniale, puta cũ aliqs uel dictũ uenialis pcti uel actũ qui non eſt ſm ſe pctm̃, ſed hẽt aliquam in ſpeciem mali cũ aliqua leni indiſcretione cõmittit, qñq; uero eſt pctm̃ mortale ſiue qñ cõmittit actũ pcti mortalis. ſiue qñ contẽnit ſalutẽ proximi ut pro ea conſeruanda non prætermittat aliquis facere q̃ ſibi libuerit. Si vero ſcandalũ actiuũ ſit per ſe prout ſupra dictum eſt. puta cum intendit inducere ad peccandum ſiquidem intẽdit inducere aliũ ad peccãdũ mortaliter eſt peccatum mortale & ſimiliter ſi intendat inducere ad peccandum uenialiter per actum peccati uenialis eſt peccatum ueniale.

48 Du. Quod eſt maius pctm̃ ſcandalũ actiuũ uel paſſiuum? Reſ. S. Tho. in 4. ſen. di. 38. q. 2.

ar. 2.

ar.2.q.1.ꝙ per ſe loquendo ſcandalũ actiuum eſt maius peccatum quam paſſiuum, quia in unoquoq; genere cauſa eſt potior effectu. tñ aliquando poteſt eſſe maius paſſiuum quam actiuum, quando aliquis maioris ruinæ occaſionẽ ſumit quàm ſibi detur ſicut ẽt qñq; eſt paſſiuum peccatum ſine peccato agentis.

49 Dubi. An ſcandalũ paſſiuum reperiatur in viris perfectis? Reſp.S.Tho.2.2.q.43 ar.5.ꝙ ſcandalũ paſſiuũ importat quãdã cõmotionẽ animi a bono in eo qui ſcandalũ patiť, nullus enim cõmouetur q rei immobili firmiter inhæret. Maiores aũt ſiue pfecti ſoli deo inhærẽt & ꝑlatis inquantũ deo inhærent.uñ quantũcunq; uideãt alios inordinate ſe hr̃e dictis uel factis ipſi a ſua rectitudine nõ recedũt ſm illud pſ. 124. Qui cõfidunt in dño ſicut mons ſyõ non cõmouebit in æternũ &c. Et ideo in hisq perfecte deo adhęrẽt per amorẽ ſcãdalũ non inuenit,ſm illud pſ.118. Pax multa diligentibus legẽ tuam & nõ eſt illis ſcandalum.

50 Du. An bona ſpũalia uel tpalia ſint dimittenda pp ſcãdalũ & quæ põt dimitti? Reſ.qui ſupra.ar.7. & 8. ꝙ hæc quæſtio hẽt locũ ſolũ de ſcandalo paſſiuo & nõ de actiuo. Et primo quidem ſpũalia bona quæ ſunt de neceſſitate ſalutis hõ hẽt dimittere pp ſcandalum proximi, quia nullus debet peccare mortaliter, ut proximus euitet pctm mortale, quia ſm ordinẽ charitatis hõ debet plus ſuã ſalutẽ ſpũalẽ diligere q̃ alterius,& ſic talia bona ſpũalia nõ debet prętermitti pp ſaluťẽ alterius,& ad euitandũ ſcãdalũ alterius.ſed in bonis ſpũalib⁹ q̃ nõ ſunt de neceſſitate ſalutis uideť diſtinguendũ quia ſcandalum quod ex eis oritur quandoque ex malitia procedit cũ.ſ. aliqui uolũt implere hmõi ſpũalia bona ſcandala concitando.Sicut hæc fecerũt phariſęi qñq; uero ſcandalũ procedit ex infirmitate uel ignorantia & hmõi eſt ſcãdalũ puſillorũ pp qđ ſunt alia ſpiritualia bona occultãda, uel ẽt interdum differenda ubi periculũ non imminet quouſq; reddita rõne hmõi ſcandalũ ceſſet. ſi aũt poſt redditã rationem hmõi ſcandalum duret iam uidetur ex malitia eſſe, & ſic pp ipſum ſiõ ſunt hmõi ſpũalia opera dimittenda.ſ.docere ue.i tatem,correctio fraterna & hmõi. Quo autẽ ad tpalia bona eſt diſtinguendum. aut.n.ſunt noſtra, & tũc ea dimittere ſi penes nos ea habeamus tribuendo uel non repetendo ſi apud alios ſint pp ſcandalum qñque quidem debemus quandoque autem non. Si.n. ſcandalum ex hoc oriatur propter ignorantiam uel infirmitatem alioꝝ quod ſupra diximus eſſe ſcandalum puſillorum, tũc uel totaliter dimittenda ſunt temporalia uel aliter ſcãdalum ſedandum.ſ.per aliquã admonitionem. Aliqñ uero ſcandalũ naſcitur ex malitia quod eſt ſcandalum phariſæorum & pp eos qui ſic ſcandala concitant non ſunt tpalia dimittenda,quia & hoc noceret bono cõi,daretur.n. malis rapiẽdi occaſio,& noceret ipſis rapientibus qui retinendo aliena in peccato remanerent. Aut talia bona tpalia non ſunt noſtra, ſed nobis commiſſa,uel ad conſeruãdum pro aliis, ſicut bona eccleſiæ cõmittuntur prælatis, & bona cõia quibuſcunq; reipublicæ rectoribus & talium conſeruatio ſicut & depoſitorum imminet his quibus ſunt cõmiſſa ex neceſſitate, & ideo nõ ſunt propter ſcandalum dimittenda.

51 Dub. An ab omni ſpecie mali ſit abſtinendum pp ſcandalũ? Reſ.S.Th.ſuper epiſtola ad Ro.14. ꝙ aliquid põt habere ſpeciẽ mali dupliciter. Vno modo ſm opinionẽ eorum qui ſunt ab eccleſia preciſi, ſicut ſunt hæretici qui ab eccleſia non tolerantur & ſic non eſt curandum de eis nec de tali ſpecie mali. Alio modo ſm opi. eorum qui tolerantur ab eccleſia, ſicut tẽpore apoſtoli infirmi in fide æſtimantes legalia eſſe obſeruanda adhuc tolerabantur ab eccleſia ante euangelij diuulgationem & ideo nõ erat comedendum cum eorũ ſcandalo de cibis in lege prohibitis.

52 Dubita. Cur Chriſtus ita acriter redarguebat phariſæos cum opprobriis qui ſine ſcandalo potuiſſet prædicare ſuauiter? Reſ.S.Th. 3.par.q.42.ar.2.ꝙ ſalus multitudinis eſt præferenda paci quorũcũq; ſingularium hoĩm & ideo qñ aliqui ſua peruerſitate multitudinis ſalutem impediunt nõ eſt timenda eorũ offenſio a prædicatore uel doctore ad hoc qđ multitudinis ſaluti prouideat. Scribæ aũt & phariſæi & principes Iudæorum ſua malitia plurimum impediebant populi ſalutem, tũ quia repugnabant Chriſti doctrinæ per quam ſolã poterat eſſe ſalus cum quia prauis ſuis moribus uitam populi corrumpebant. Et ideo dominus non obſtante offenſione eorum publice ueritatem docebat quam illi odiebant & eorum uitia arguebat prout hic patet.

53 Du. An plãtatio Pauli qui dixit ego plantaui & nõ pater,eradicabitur? Reſ.Hier. ꝙ hæc quæſtio ſoluitur ex hoc quod ſequitur. Deus aũt incrementum dedit, qm̃ alibi ipſe Paulus dicit

dicit cooperatores dei ſumus, & ita deus cum
cooperatoribus ſuis plantat & rigat.

54 Dub. Quia videtur q plantatio dei eradi-
cari poſſit, quia Iere. 2. dicitur ego te plãtaui
vineam electam quomodo conuerſa eſt mihi
in prauum? Reſp qui ſupra di. Plantauit quidẽ
deus & nemo poteſt eradicare plantationem
eius, ſed quoniam iſta plantatio in voluntate
proprij arbitrij eſt, nullus alius eam eradicare
poterit, niſi ipſe tribuerit aſſenſum.

55 Dub. An peccatum veniale ſit committen
dum, ut proximus non ſcandalizetur? Reſp. S.
Tho. 2. 2. q. 44. ar. 8. q quidam dixerunt pec-
catum veniale eſſe cõmittendum propter vi-
tandum ſcandalũ, ſed hoc implicat contraria:
ſi enim faciendum eſt iam non eſt malũ, neq;
peccatũ nã non põt eſſe eligibile contingit tñ
aliquid propter aliquã circunſtantiã non eſſe
peccatũ veniale, qu a illa circunſtantia ſubla-
ta peccatum veniale eſſet ſicut verbum ioco-
ſum eſt peccatum veniale quando abſque vti-
litate dicitur. Si autem ex cauſa rationabili
proferatur iã nõ eſtocioſum neq; peccatum.

56 Dub. Videtur quod homo teneatur cõmit-
mittere peccatum veniale pp ſalutem proxi
mi, quia ſine diſpendio ſuæ ſalutis debet pro
curare ſalutẽ proximi? Reſp. qui ſupra q quã-
uis per peccatũ veniale gratia non tollatur p
quam eſt hominis ſalus inquantum tamen ve
niale diſponit ad mortale vergit in detrimen
tum ſalutis, & ſic non debet committi etiam
propter ſalutem proximi.

57 Dub. Quomodo debent ſinere eos? Reſpõ.
Lyra. i. doctrinam eorum euitare.

58 Dub Q̃uo dicuntur cæci? Reſp Rabanus eo
quia ſunt luce mandatorum dei priuati. San-
ctus autem Vincen. in ſermone dicit, q ſunt
cæci, non p opter ignorantiam literarum, ſed
propter malitiam quam habebant cognoſcen
do peccata aliorum, & non ſua.

59 Dub. Q̃uo erant duces cæcorum? Reſp. Ly-
ra, poſt Rabanum, quia alios in præcipitium
trahunt errantes & in errorem mittentes.

60 Dub. Quia videtur q quando cæcus ducit
cæcum vbi nulla eſt fouea, q non ambo in fo
ueam cadant? Reſp. q per quodlibet obſtacu-
lum cadere poſſent, neque foueam ſi adeſſet
vitare poſſent cum non videatur ab eis: & qa
hoc accidit vt in pluribus.

61 Dub. Cur Petrus dixit ediſſere nobis para
bolam cum Chriſtus nullam tunc dixerit para
bolam? Reſp. Remig. quia conſueuerat dñs lo
q parabolice, ideo Petrus cũ audiſſet q intra
in os &c. putauit illum parabolice loqui.

62 Dub. Cum ſolus Petrus in errogauerit cur
dñs omnes reprehenderit? Reſp. qui ſupra q
ex perſona cæterorum hoc Petrus dixerat,
ideo cum alijs redarguitur.

63 Dub. Quomodo erant ſine intellectu? Reſ.
q quia non intelligebant actualiter quæ dice
bantur a dño, ideo vocat eos ſine intellectu.

64 Dub. Quomodo cibi ingreſſi per os omnes
vadunt in ſeceſſum cũ ex eis nutriatur corpus
& feces ſolum emittantur? Reſp. Hiero. q te-
nuis humor & liquens eſca cum in venis &
artubus concocta fuerit & digeſta per occul-
tos meatus corporis quos Græci poros vocãt
ad inferiora dilabitur & in ſeceſſum vadit, &
vt Chryſo. dicit dominus reſpondet diſcipulis
ſm iudaicam infirmitatem dicit enim quoniã
cibus non manet ſed egreditur, quamuis & ſi
maneret nõ faceret immundum propter hoc
autem & Moyſes per tantum tẽpus dicit eſſe
immũdos quantũ cibus intus manet. In veſpe
re enim iubet lauari & mundum eſſe quaſi tẽ
pus digeſtionis & egeſtionis dimittens.

65 Dub. An dæmones immittant malas cogi-
tationes in corde? Reſp. S Tho. 2. par. q. 121.
ar. 2. q dæmones non poſſunt immittere cogi
tationes interius eas cauſando cũ vſus cogita-
tiue virtutis ſubiaceat voluntati, dr tñ diabo-
lus incenſor cogitationũ inquantũ incitat ad
cogitandũ, vel etiam ad appetendũ cogitata
per modũ perſuadentis, vel paſſionẽ concitan
tis & etiam hoc ipſum incedere Damaſcenus
vocat immittere, qa talis paſſio interius fit.

66 Dub. An dæmones & angeli poſſint cogno
ſcere cogitationes hoĩum? Reſ. qui ſup q. 57.
ar 4 q cogitatio cordis dupliciter põt cogno
ſci. Vno mõ in ſuo effectu, & ſic nõ ſolũ a dæ
mone & angelis, ſed ẽt ab alio hoĩe cognoſci
poteſt. & aliqñ cognoſcitur non ſolũ per actũ
exteriorẽ, ſed etiã per immutationẽ vultus &
etiam medici aliquas affectiones animi per
pulſum cognoſcere poſſunt & multo magis
angeli & boni & mali. Vnde Aug. in diuina-
tione dæmonum dicit, q aliquando hominũ
diſpoſitiones non ſolũ voce prolatas verum
etiam cogitationes conceptas cũ ſigna quædã
in corpore exprimuntur ex animo tota faci-
litate perdiſcũt. Alio modo poſſunt cognoſci
cogitationes prout ſunt in intellectu, & affe-
ctiones prout ſunt in volũtate, & ſic ſolus deus
cogitationes cordiũ & affectiones volũtatũ co

gnoſcere

gnoſcere poteſt cuius ratio eſt, quia uoluntas rationalis creaturæ ſoli deo ſubiacet & ipſe in ea ſolus operari poteſt qui eſt principale eius obiectum & ultimus finis.

67 Dubitat. An cogitatio illicitorum ſit ſemper peccatum? Reſp. S. Tho. 2.2.q. 154 ar. 5. q̃ cogitatio de aliquo peccato quãdoque eſt pure ſpeculatiua puta cum aliquis cauſa diſputationis cogitationis cogitat de peccatis carnalibus. quandoque aũt eſt cum aliqua affectione vel concupiſcentiæ uel horroris & ſi quidem ſi ſolum ſpeculatiua non eſt peccatum, ſi autem ſit cum affectione horroris ſimiliter non eſt peccatum, quia tunc homo abhorret peccare, ſi autem ſit cum affectione concupiſcentiæ quia homo cogitando cõcupiſcat perpetrare delictum, tunc eſt peccatum.

68 Dub. Cum ſolę cogitationes ex corde procedant quomodo homicida & adulteria ex ipſo procedunt? Reſp. Gl. quòd ex corde exeunt cogitationes male & ex malis cogitationibus proueniunt & malefacta & mala uerba quæ lege prohibentur.

69 Dubita. Quia ſi cogitationes male exeunt non coinquinant, ſed ſolum quando immanent? Reſpon. Chry. dicit quæ cordis ſunt intus in homine manent, & exeuntia inquinant non manentia ſolum imo tunc magis cũ exierint. ſupple ad opus peruerſum perpetrãdũ.

70 Dub. An ſemper homicidium ſit peccatum mortale? Reſpon S. Th. 22.q. c.art.8. quod occiſio hominis prout habet rationem indebiti ſemper eſt peccatum, & ita ſemper prohibetur in dialogo nec poteſt cõcedere aliqua lex humana quod licite homo bonus indebite occidatur. Malefactores autem & hoſtes reipublicæ occidi hoc non eſt indebitum, & hoc nõ contrariatur præcepto decalogi, nec talis occiſio eſt homicidium quod præcepto decalogi prohibetur, dummodo mandans occidi tales auctoritatem habeat.

71 Dubi. An homicidium ſit grauiſſimum peccatum? Reſp. S Tho. 2.2.q. 13.ar.3. comparando homicidium blaſphemiæ quod ſi comparentur ſecundum obiecta in qua peccatur manifeſtum eſt quòd blaſphemia quæ eſt directe peccatum in deum præponderat homicidio quod eſt peccatum in proximum. Si autem comparentur ſecundum effectum nocendi ſic homicidium præponderat, plus enim homicidium nocet proximo quàm blaſphemia deo, ſed quia in grauitate culpæ magis attenditur intentio voluntatis peruerſe q̃ effectus operis ideo cum blaſphemus intendat nocumentum inferre honori diuino ſimpliciter loquendo grauius peccat quàm homicida, homicidium tamen primum locum tenet in pœnis inter peccata in proximum commiſſa.

72 Dubi. An interficiens hominem a caſu peccet mortaliter? Reſp. S. Tho. q. 1. de malo. ar. 3. quòd ſi actui quem homo intendit adiungatur aliquod malum ut in paucioribus tunc homo poteſt excuſari a peccato ſicut incidẽs ligna in ſylua per quam raro homo incedit, ſi proiiciat ligna & a caſu interficiat hominẽ non videns eum nec intendens tale malũ operari poteſt excuſari a peccato. non autem ſi talia actui adiungatur malum, vt in pluribus & quaſi ſemper poteſt excuſari a peccato.

73 Dubita. Quid eſt adulterium? Reſpon. eſt alieni thori uiolatio, quia ex adulterio ab vno conceptus, ad alterius hæreditatem naſcitur.

74 Dubitatur. An adulterium ſit grauiſſimum luxuriæ peccatum? Reſp. S. Th. 2.2.q. 154 ar. 11. & 12. quòd in quolibet genere peſſima eſt principij corruptio ex quo alia dependent. Principia autem rationis ſunt ea quæ ſunt ſecundum naturam, & ideo ſicut in ſpeculatiuis error circa ea quorum cognitio eſt homini naturaliter indita eſt grauiſſimus & turpiſſimus, ita in agendis, agere contra ea quę ſunt ſm naturã determinata eſt grauiſſimũ & turpiſſimũ, quia ergo in vitijs quæ ſunt contra naturam tranſgreditur homo id quod eſt ſecundum naturam determinatum circa vſum venereum inde eſt quod in tali materia hoc peccatum eſt grauiſſimum poſt quod eſt inceſtus qui eſt contra naturalem reuerentiam quam perſonis cõiunctis debemus per alias autem luxuriæ ſpecies præteritur ſolum id quod eſt ſecũdum rationem rectam determinatum ex præſuppoſitione tamẽ naturalium principiorum. Magis autem repugnat rationi quod aliquis venereis utatur non ſolum id quod conuenit proli generandæ, ſed etiam cum iniuria alterius. & ideo fornicatio ſimplex quæ committit ſine iniuria alterius perſonæ eſt minima inter ſpecies luxuriæ. Maior autem iniuria eſt ſi quis abutatur muliere alterius poteſtati ſubiecta ad uſum generationis quàm ad ſolam cuſtodiam, & ideo adulterium eſt grauius quàm ſtuprum, & utrunque aggrauatur per uiolentiam propter quod raptus uirginis

eſt

granius quàm ſtuprum & raptus uxoris quàm adulterium, & hæc omnia aggrauatur ſecundum rationem adulterij. vnde ſi quis abutatur uirgine deo ſacrata inquantũ eſt ſponſa Chriſti eſt ſacrilegium per modum adulterij. Vnde Iuſtinianus imperator dicit, ſi quis non dico rapere, ſed attemptare tantummodo matrimonij coniungendi cauſa ſacratiſſimas uirgines auſus fuerit capitali pœna feriatur.

75 Dubit. Quod eſt grauius peccatum adulterium uiri uel uxoris? Reſpon. S. Thom. 4. ſen. di. 35. ar. 4. quod quantum ad bonum fidei ad quam cõiugens æqualiter ſibi inuicem tenentur. tantum peccat cõtra matrimonium vnius adulterium, ſicut alterius adulteriũ, ſed quantum ad bonum prolis plus peccat adulterium uxoris quam uiri.

76 Dubi. Quæ ſpecies luxuriæ magis contrariatur dilectioni proximi? Reſp. S. Tho. 2. 2 q. 170. ar. 1. quod nulla alia ſpecies luxuriæ ſicut adulterium. Non enim tanta fit iniuria patri per ſtuprum uirginis quæ non eſt eius connubio deputata quanta fit iniuria uiro per adulterium cuius corporis poteſtatem ipſe habet non uxor.

77 Dubi. Cur deus infundit animam generatis ex adulterio? Reſp. S. Tho. 1. par. q. 118. ar. 2. q̃ in actione adulterorũ illud quod eſt naturæ bonũ eſt & huic cooperatur deus, quod uero eſt inordinatæ uoluptatis nullum eſt & huic non cooperatur deus. & in 2. ſen. di. 18. q. 2. ar. 1. dicit quod operatio adulterij poteſt dupliciter conſiderari aut ſecundum eſſe mortale, & ſic prout eſt deformis non cooperatur ad ipſam deus ſed prohibet, aut ſecundũ quid eſt in ſpecie naturali, & ſic eſt bonum quoddam & ſic non eſt inconueniens ut tali operationi inquantum bona eſt, deus qui in omnibus operatur animam infundat, & cõplementum apponat.

78 Dubita. Quæ dicitur fornicatio? Reſpon. S. Tho. in 4. ſen. di. 41. q. 1. ar. 4. q. 1. quod fornicatio non importat quãtum eſt de ſe aliam deformitatem niſi quæ ad genus luxuriæ pertinet, eſt enim ſoluti cum ſoluta, & dicitur fornicatio a fornice, quia iuxta fornices. i. arcus triumphales & in alijs locis ubi homines conueniebant congregabantur meretrices & ibi polluebantur.

79 Dub. An fornicatio ſit graue peccatum? Reſpon S. Thom. 2. 2. q. 154. ar. 3. quod grauitas peccati ſecundum ſe attẽditur ex ratione ſuæ ſpeciei quæ conſideratur ſecundum bonũ cui peccatum opponitur fornicatio autẽ eſt contra bonum hominis naſcituri. & ideò eſt grauius peccatum ſecundum ſpeciem ſuam peccatis quæ ſunt contra bona exteriora ſicut eſt furtum & alia huiuſmodi. minus autẽ eſt peccatis quæ ſunt directe contra deum & peccato quod eſt contra uitam hominis iam nati ſicut eſt homicidium.

80 Dubit. In fornicatione ſimplici quis ipſorum plus peccat? Reſp. S. Tho. in 4. ſen. di. 35. ar. 4. quod cæteris paribus uir quam mulier, quia habet plus de rationis bono quod prævalet quibuſlibet motibus corporalium paſſionum.

81 Dubit. An ad probandum fornicationem ſemper requirantur teſtes? Reſp. S. Thom. vbi ſupra. ar. 3. quod ſi de fornicatione commiſſa non conſtat, poſſunt eſſe uiolenter ſuſpitiones fornicationis quib. probatis uidetur fornicatio eſſe probata, ut ſi inueniatur ſolus cum ſola hotis & locis ſuſpectis & nudus cum nuda.

82 Dubita. An coniuges ſe poſſint inuicem licentiare ad fornicationem? Reſ. qui ſupra. di. 33. q. 1. ar. 3. q. 2. q̃ mulier hẽt poteſtatẽ in corpore uiri & econuerſo, non ſimpliciter quantum ad omnia, ſed ſolum quantum ad matrimonij uſum & ideo non poteſt contra matrimonij bonũ mulier corpus uiri alteri præbere nec uir corpus mulieris.

83 Dub. An ſemper uir poſſit propter fornicationem uxorem dimittere? Reſp. S. Tho. ſuper 1. ad Cor. 7. quod non in ſeptem caſibus. Primo quando ipſemet eam proſtituit. Secundo quando ipſe cum alia fornicatus fuit. Tertio quando ei occaſionem fornicandi dedit. Quarto quãdo ipſa credens probabiliter virũ mortuum alteri nupſit. Quinto quando uiolenter ab aliquo oppreſſa fuit. Sexto quando ſub ſpecie uiri ſui ab altero cognita fuit. Septimo quãdo fuit a uiro poſt adulterium manifeſte deprehenſum nihilominus retenta.

84 Dub. An uir occulte adulterans poſſit petere diuortium uxoris manifeſte in adulterio deprehenſæ? Reſp. S. Thom. in 4. ſenten. d. 35. art. 6. quod talis peccat ſic petendo, quia per hoc non aufertur ius excipiendi contra accuſationem uiri uxori adulteræ quamuis deſit ſibi probatio.

85 Dub. An uir poſſit dimittere uxorem fornicantem ſine iudicio eccleſiæ? Reſp. qui ſupra

pra quod vir poteſt dimittere vxorẽ dupliciter. Vno modo quantum ad thorum tñ & ſic poteſt eam dimittere quàm cito ſibi conſtat de fornicatione vxoris proprio arbitrio, nec tenetur reddere debitum exigenti niſi per eccleſiam compellatur. Alio modo quãtum ad thorum & cohabitationem, & ſic non poteſt dimitti ſine iudicio eccleſiæ.

86 Dub. An eam ſic dimittens ſine iudicio eccleſiæ poſſit compelli ad eam recipiendum? Reſp. qui ſupra quod ſic niſi poſſit ei vir incontinenti fornicationem probare.

87 Dub. Quid dicatur diuortium? Reſp. qui ſupra. ꝙ dimiſſio vxoris quantum ad thorum & cohabitationem quod diuortium non poteſt celebrari ſine iudicio eccleſiæ.

88 Dub. An vir teneatur ex neceſſitate dimittere vxorem adulterãtem? Reſp. qui ſupra. ar. 2. ꝙ dimiſſio vxoris fornicantis introducta eſt ad corrigendum vxoris crimen propter talem pœnam. Pœna autem corrigens non requirit vbi emendatio iam præceſſit Et ideo ſi mulier de peccato peniteat vir nõ tenetur eam dimittere. ſi autem non pęniteat tenetur ne peccato eius conſentire videatur dum correctionem debitam non apponit, & ſic dimittens non ex vindicta, ſed vt, ſ. vitet infamiam vel incertitudinem prolis, & vt dictum eſt cauſa correctionis non peccat.

89 Dub. An vir poſt diuortium poſſit repetere vxorem? Reſp qui ſupra art 6. ꝙ illud quod in ducitur in fauorem alicuius non facit ei præiudicium, vnde cum diuortium ſit introductum in fauorem viri non aufert ei eius petendi debitum vel reuocandi vxorem.

90 Dub. An vxor teneatur redire ſic reuocata & teneatur ei reddere debitum? Reſp. qui ſupra. quod ſic niſi de licentia eius votum continentiæ emiſerit.

91 Dub. An vir poſt diuortium adulterans poſſit compelli ad recipiendum vxorẽ dimiſſam? Reſp. qui ſupra ꝙ vxor in tali caſu non poteſt reconciliationem petere nec ad hoc debet cogi ſecundum rigorẽ iuris. Iudex tñ ſcdm æquitatẽ iuris ex officio ſuo debet eũ cogere vt caueat periculo animæ eius & ſcandalo aliorũ.

92 Dub. An vxor poſt diuortium poſſit alium maritum capere? Reſp. qui ſupra ar. 5. ꝙ quãuis vxor poſt diuortiũ non teneatur viro adultero ad debitum reddendum & cohabitandũ, tamen adhuc manet vinculum matrimonij ex quo ad hoc tenebatur, & ideo non poteſt ad aliam copulam tranſire viro viuente.

93 Dub. An vxor poſt diuortium poſſit votum continentiæ emittere? Reſp. qui ſupra. ꝙ ſic ẽt viro inuito niſi videatur eccleſiam deceptam fuiſſe per falſos teſtes ſementiando de diuortio. quia tũc etiam in tali caſu etiam ſi votum profeſſionis emiſiſſet reſtitueretur viro & teneret debitum reddere, ſed non liceret ei exigere.

94 Dub. Quid eſt furtum? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 66. art 3. quod eſt occulta acceptio rei alienæ.

95 Dub. Quę requiruntur ad hoc ꝙ aliquid acceptum ſit furtum? Reſp. qui ſup. q. & a. Primo quod vſurpet rem alienam & in hoc contrariatur iuſtitiæ quæ vnicuiq; tribuit quod ſuũ eſt. Secundo ꝙ ſit circa rem poſſeſſam & ſic diſtinguitur contra homicidium & adulterium, quia ſi quis acc piat rẽ alterius non quaſi poſſeſſam, ſed quaſi partem ſicut amputando mẽbrum, vel ſicut perſonam coniunctam, vt ſi auferat vxorem vel filiam, non habet propriè rationem furti. Tertio, vt occulte vſurpetur alienum, & ſic propria ratio furti eſt vt ſit occulta acceptio rei alienæ.

96 Dub. Quot modis cõmittitur furtum? Reſ. S. Tho. opuſcu 4 ꝙ furtum committitur quatuor modis. Primò occulte accipiendo & hæc eſt quædam proditio. Secundò violenter auferendo & hæc eſt maior iniuria. Tertiò mercedem non ſoluendo. Quartò, fraudem in mercationibus committendo.

97 Dubit. Quod eſt grauius peccatum furtum vel rapinam? Reſp qui ſup. 22. ar. 4. & 9 ꝙ iſta habent rationem peccati propter inuoluntarium, quod eſt ex parte eius cui aliquid aufertur, quia nullus patitur iniuſtum volens, vt probatur in 5. Ethic. in furto autem eſt inuoluntarium per ignorantiam eius cui aliquid capitur. In rapina autem per violentiam quod eſt magis inuoluntarium quàm per ignorantiam, quia violentia directius opponitur voluntati quàm ignorantia. Et ideo rapina eſt grauius peccatum quàm furtum. Et eſt alia ratio, quia per rapinam non ſolum infertur alicui damnum in rebus, ſed etiam vergit in quadam perſonæ ignominiam ſiue iniuriam

98 Dubi. An capiens occulte rem ſuam apud alium detentam peccet? Reſp. qui ſupra. ar. 5. ꝙ ſi talis res eſt pœnes aliquem in cuius manibus depoſita fuit, & ſic furtum rem ſuam accipiens apud alium depoſitam grauat depoſitarium, quia tenetur ad reſtituendum eã, vel ad oſtendendum ſe eſſe innocentem. vnde ma

nifeſtum

nifeſtum eſt quod peccat, & tenetur ad releuandum grauamen depoſitarij ſed qui accipit furti rem ſuam apud alium iniuſte detentam peccat quidem non quia grauet eum qui detinet: & ideo non tenetur ad reſtituendum aliquid vel ad recompenſandum: ſed peccat contra omnem iuſtitiam dum ipſe ſibi vſurpat ſuæ rei iudicium iuris ordine prætermiſſo: & ideo tenetur deo ſatisfacere, & dare operam vt ſcandalum proximorum ſi inde exortum fuerit ſedetur.

99 Dub. an retinens rem inuentam committat furtum? Reſpon. qui ſupra. quòd circa hoc eſt diſtinguēdū: quædā.n. quæ nūquā fuerunt in bonis alicuius ſicut lapilli & gēmæ quæ inueniūtur in littore maris: & talia occupanti cōcedūtur & eadē rō eſt de theſauris antiquo tēpore ſub terra occultatis quorum nō eſt aliquis poſſeſſor niſi quod ſecundū leges ciuiles tenetur inuētor dare medietatē domino agri ſi in alieno agro inuenerit, ꝑpter quod in parabola Matt. 4. de inuētore theſauri abſcondi ti in agro dicitur quòd emit agrū quaſi vt haberet ius poſſidēdi totū theſaurū: quædā vero res inuentæ fuerunt de propinqui in alicuius bonis: & tūc ſi quis eas accipiat nō animo retinendi: ſed animo eas reſtituēdi domino qui eas pro derelictis non habet nō committit furtū: & ſimiliter ſi pro derelictis habeantur, & hoc credat inuentor licet ſibi eas retineat nō cōmittit furtū alias aūt cōmittitur peccatū furti. vñ Aug. in home. & habetur. 14. q. 5. ſi quid inueniſti: & non reddidiſti rapuiſti.

100 Du. an hæredes furis teneantur ad reſtitutionem furti. Reſpō. S. Th. q. 4 de malo. ar. 8. quod ſic ēt ſi ad ipſos nihil de furto peruenerit ſecundum iura canonica lite etiam non cōteſtata cum patre.

101 Du. an liceat furari tēpore neceſſitatis? rñ. S. Tho. 2. 2. q. 66. ar. 7. quòd ea quæ ſunt iuris humani non pñt derogare iuri naturali vel diuino: ſecundū aūt naturalē ordinē ex diuina ꝓuidētiā inſtitutū res inferiores ſunt ordinate ad hoc quod ex his ſubueniatur hominum neceſſitati. Et iō per rerū diuiſioné & appropriationē ex iure humano ꝓcedētē nō impeditur quin hominū neceſſitati ſit ſubueniēdū ex huiuſmodi rebus. Et iō res quas aliqui ſuperabūdāter habent ex naturali iure debētur pauperum ſuſtentationi. Vnde Ambr. dicit & habetur in decretis. diſtin. 47. eſurientium panis eſt quem tu detines: nudorum indumentum quod tu recludis: miſerorum redemptio & abſolutio eſt pecunia quam tu in terrā defodis: ſed quia multi ſunt neceſſitatem patientes & nō poteſt ex eadem re omnibus ſubueniri cōmittitur arbitrio vniuſcuiuſq; diſpēſatio propriarū rerū vt ex eis ſubueniat neceſſitatē patientibus: ſi tamen adeo ſit euidens vel vrgens neceſſitas vt manifeſtum ſit inſtanti neceſſitati de rebus occurrentibus eſſe ſubueniendum: puta cū imminet perſonæ periculū, & aliter ſubueniri nō pōt: tūc licite pōt aliquis ex rebus alienis ſuæ neceſſitati ſubuenire ſiue manifeſte ſiue occulte ſublatis: nec hic proprie habet rationem furti vel rapina: & in caſu ſimilis neceſſitatis etiam poteſt aliquis occulte rem alienam accipere vt ſubueniat proximo ſic indigenti.

102 Du. an furtū ſit peccatū mortale? Rñ. qui ſupra. ar. 6. quod ſic quia per furtū homo infert nocumētū proximo in ſuis rebus: & ita cōtrariatur charitati ſi paſſim homines ſibi inuicē furarentur periret humana ſocietas.

103 Dub. an falſum teſtimoniū peccatū mortale? Rñ. qui ſupra. q. 70. ar. 4. quòd falſum teſtimoniū habet triplicē deformitatem. Vno modo ex periurio quia teſtes nō admittūtur niſi iurati: & ex hoc ſemper eſt peccatū mortale. Alio modo ex violatione iuſtitiæ, & ſic ēt eſt peccatū mortale in ſuo genere ſicut & quælibet iniuſtitia cū proximo falſus teſtis ſuā iuſtitiā tollat. Tertio ex ipſa falſitate ſecundum quod omne mendacium eſt peccatum: & ex hoc nō habet falſum teſtimonium quod ſemper ſit peccatum mortale.

104 Dubi. cur non prohibētur alia pctā linguæ ſicut falſum teſtimoniū: Rñ. qui ſupra. q. 122. ar. 6. quòd ea quæ ꝑtinent ad locutiones ſicut detractiones & blaſphemię & ſi qua hmōi intelligūtur prohiberi in falſo teſtimonio quod directius iuſtitiæ contrariatur.

105 Du. an teſtimonium alicuius poſſit repelli abſq; eius culpa? rñ. qui ſupra. q. 70. ar. 3. quòd teſtimoniū nō hēt infallibilē certitudinē ſed ꝓbabilē & iō quicquid eſt quod probabilitatē auferat in cōtrariū teſtimoniū reddit inefficax. Redditur aūt ꝓbabile quòd aliquis in veritate teſtificanda non ſit firmus qñq; quidē propter culpam ſicut infideles infames &c. Item illi qui publico crimine rei ſunt qui nec accuſare poſſunt: quandoque autem abſque culpa, & hoc eſt vel ex defectu rationis ſicut patet in pueris amentibus, & mu-

lieribus,uel ex effectu, ſicut patet de inimicis & perſonis coniunctis & domeſticis. uel etiã ex exteriori conditione, ſicut ſunt pauperes ſerui, & illi quibus imperari poteſt. de quibus probabile eſt quod de facili poſſunt induci ad teſtimonium ferendum contra veritatem. & ſic patet quod teſtimonium alicuius repellitur & propter culpam & abſque culpa.

106 Dub. An teſtes poſſint pro teſtimonio ferendo accipere precium? Reſpond. qui ſupra q.71.ar.4. quod accipiunt non quaſi precium teſtimonij ſed quaſi ſtipẽdium laboris expenſas,quia nemo militat ſtipẽdijs ſuis unquam: ut dicitur. 1.Corint. 9.

107 Du. A quibus capiunt expenſas? Reſp.qui ſupra. quod uel ab utraque parte cum ſint communes utrique parti, uel ab ea à qua inducuntur.

108 Du. An quilibet teneatur ad teſtimonium ferẽdũ?Reſ.qui ſupra.q.70.ar.1.ꝙ diſtinguendum eſt, quia aliquãdo requiritur teſtimoniũ alicuius.aliquando non requiritur. ſi requiritur a ſuperiori cui in his quæ ad iuſtitiam pertinent obedire tenetur, ſic in his in quibus ſecundum ordinem iuris teſtimonium ab eo exigitur puta in manifeſtis & in his in quibus infamia præceſſit.Manifeſtum eſt quod tenetur teſtimoniũ ferre ſi autẽ in alijs puta occultis & de quibus infamia non pceſſit nõ tenetur,ſi autem requiritur nõ a ſuperiore cui obedire tenetur uel eius auctoritate tunc diſtinguendum eſt,quia ſi teſtimonium requiratur ad liberandũ hominem uel ab iniuſta morte ſeu pęna uel a falſa infamia, uel etiã ab aliquo dãno tũc tenetur teſtificari,& etiã ſinem requiratur tenetur facere quod in ſe eſt ut ueritatẽ denuntiet alicui q ad hoc pꝯſſit prodeſſe dicitur enim in pſal.81. Eripite pauperem & egenũ de manu peccatoris liberate, & Prouerb. 24.Erue eos q ducuntur ad mortem. & Ro.1. dicitur digni ſunt morte nõ ſolũ qui faciunt, ſed etiã qui conſentiũt facientibus. vbi dicit glo.conſentire eſt tacere cum pꝯſſis redarguere.Super his uero quæ pertinent ad cõdemnationem alicuius non tenetur quis ferre teſtimonium niſi cum à ſuperiori compellitur ſecundum ordinem iuris quia & ſi circa hoc ueritas occultetur nulli ex hoc ſpeciale damnum naſcitur uel ſi immineat periculum accuſatori non eſt curandum quia in hoc periculum ſpõte ſe ingreſſit. alia autem ratio eſt de eo cui periculum imminet eo nolente.

109 Dub. An clerici poſſint compelli ad teſtificandũ? Reſp. qui ſupra quod operari & cooperari ad occiſionem hominis non competit miniſtris altaris.& ideo ſecũdum iuris ordinem compelli non poſſunt ad ferendum teſtimonium in cauſa ſanguinis.

110 Du. An quis debeat ferre teſtimoniumde his quæ ſibi cõmittuntur per confeſſionẽ uel ſub ſecreto?Reſp.qui ſupra ꝙ de his quæ ſunt commiſſa homini in ſecreto per confeſſionẽ nullo mõ debet teſtimoniũ ferre,qa huiuſmodi non ſcitur homo ſed tanquã dei miniſter, & maius eſt uinculum ſacramenti quolibet hominis præcepto. Circa uero ea quæ aliter homini ſub ſecreto committuntur diſtinguendum eſt.quandoque enim ſunt talia quæ ſtatim cum ad notitiam hominis uenerint homo ea manifeſtare tenetur. puta ſi pertinent ad corruptionem multitudinis ſpiritualem uel corporalem, uel in graue damnum alicuius perſonę uel ſi quid aliud eſt huiuſmodi ꝙ quis propalare tenetur uel teſtificando uel denuntiando & contra hoc debitum obligari nõ poteſt per ſecreti commiſſum quia in hoc frangeret fidem quam alteri debet.quãdoque uero ſunt talia quæ quis prodere non tenetur. unde põt obligari ex hoc quod ſibi ſub ſecreto committuntur,& tunc nullo modo tenetur ea prodere etiam ex præcepto ſuperioris qa ſeruare fidem eſt de iure naturali,nihil autem poteſt pręcipi hõi contra id quod eſt de iure naturali.

111 Dub. An duorum uel trium teſtium teſtimonium ſufficiat? Reſp.qui ſupra.art. 2. quod ſecundum Philoſophum. in 1.Ethic.certitudo non eſt ſimiliter quærenda in omni materia in actibus enim humanis ſuper quibus cõſtituuntur iudicia & exiguuntur teſtimonia non poteſt haberi certitudo demonſtratiua eo quod ſunt circa contingentia & uariabilia, & ideo ſufficit probabilis certitudo quæ ut in pluribus ueritatem attingat & ſi in paucioribus a ueritate deficiat. Eſt autem probabile ꝙ magis ueritatem contineat dictum multorũ quam dictum unius.Et ideo cum reus ſit unus qui negat ſed multi teſtes aſſerunt idem cum auctore rationabiliter inſtitutum eſt iure diuino & humano quod dicto teſtium ſtetur omnis autem multitudo in tribus comprehenditur,ſcilicet principio, medio & fine. Vnde ſecundum Philoſophum in 1. de cœlo omne & totum in tribus ponimus ternarius quidẽ

conſtituitur

conſtituitur aſſerentium cum duo teſtes conueniunt cum auctore, & ideo requiritur binarius teſtium, vel ad maiorem certitudinem ut ſit ternarius qui eſt multitudo perfecta in ipſis teſtibus dñ. & Eccl. 4. dicitur funiculus triplex difficile rumpitur.

112 Dub. An diſcordia teſtium præiudicet teſtimonio? Reſ. qui ſupra, quod in aliquibus principalibus circunſtantijs quæ variant ſubſtantiam facti, puta in tempore uel in loco, uel in perſonis de qbus principaliter agitur aufert efficaciam teſtimonij, quia ſi diſcordant in talibus uidentur ſingulares eſſe in ſuis teſtimonijs & de diuerſis loqui puta ſi unus dicat hoc factũ eſſe tali tempore uel loco, alius alio tẽpore uel loco, non uidentur de eodẽ facto loqui, non tñ præiudicatur teſtimonio, ſi unus dicat ſe non recordari, & alius aſſerat determinatum tempus uel locum. ſi autem ſit diſcordantia in aliquibus circunſtantijs non pertinẽtibus ad ſubſtantiam facti puta ſi tẽpus fuerit nubilolum, uel ſerenum, uel ſi domus fuerit picta aut non aut aliquid huiuſmodi talis diſcordia non præiudicat teſtimonio, quia homines non conſueuerunt circa talia multum ſolicitare. Vnde facile a memoria elabuntur. quinimmo aliqua diſcordia in talibus facit teſtimonium credibilius ut Chryſ. dicit ſup Matt. quia ſi in omnibus concordarẽt etiam in minimis uiderentur ex condicto eundem ſermonem proferre quod tamen prudentiæ iudicis relinquitur diſcernendum.

113 Du. Quid eſt blaſphemia? Reſp. qui ſupra. q. 13. art. 1. quod eſt attribuere deo quod ei non conuenit, uel detrahere ab eo quod ei conuenit.

114 Du. Quomodo committitur blaſphemia? Reſp. qui ſupra. ꝙ dupliciter põt cõmitti. Vno modo ſecundum ſolam opinionem intellectus. Alio modo coniuncta quadam affectus deteſtatione, & iſta talis derogatio diuinæ bonitatis, uel eſt ſecundum intellectum tantum uel eſt etiam ſecundum affectum, ſi conſiſtat tantum in corde eſt cordis blaſphemia, ſi autem exterius prodeat per locutionem eſt oris blaſphemia.

115 Du. Quæ eſt maior blaſphemia attribuere deo quod nõ ei conuenit uel detrahere ab eo quod ei conuenit? Reſ. S. Tho. ſuper 1. ad Chorint. 15. ꝙ peſſimum eſt attribuere deo quod non facit & laudare in eo quod non eſt. Vnde dicit Aug. non minori ſed maiori fortaſſe ſcelere in deo laudatur falſitas quã uituperetur ueritas cuius ratio eſt, quia intellectus nunquam poteſt tantum laudare deum quin deficiat à perfectione eius & iõ ſi non totaliter intellectus oĩm ueritatem poſſit de deo intelligere hoc eſt ad excellentiam dei, ſed ſi attribuo aliquid deo quod nõ habet uel nõ facit, uidetur ꝙ intellectus uidetur eſſe maior deo & intelligat aliqd maius eo qđ ſibi falſe attribuit. Et hoc contra illud. 1. Ioan. 2. Deus maior eſt corde noſtro.

116 Du. An aliqua blaſphemia committatur in proximum? Reſp. S. Th. ſuper epiſtolã ad Tytum. 3. quod inquãtum dilectio proximi refertur in dilectionẽ dei, & honor proximi in honorem dei, ſic & etiam impropriũ eſt in deũ, & ita apoſtolus ſumit ibi blaſphemiam dũ dicit neminem blaſphemare pro qualibet maledictione in proximum occulta uel manifeſta. 2. Petri. 2. ſectas non metuunt introducere blaſphemantes.

117 Du. An blaſphemia cõtra deum ſemper ſit peccatũ mortale? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 13. ar. 2. quod blaſphemia ſecũdũ genus ſuũ repugnat charitati diuinæ quia derogat bonitati quæ eſt obiectum charitatis, & ideo ex ſuo genere eſt peccatũ mortale, tñ quãdoq; ie blaſphemia põt abſque deliberatione ex ſurreptione procedere dupliciter. Vnõ mõ ꝙ aliquis non aduertat hoc qđ dicit eſſe blaſphemiã q. põt contigere cũ aliqs ſubito ex aliqua paſſione in uerba imaginata prorũpit quorũ ſignificationẽ non conſiderat, & tũc eſt pc̃m ueniale. & nõ habet ꝓprie rõnem blaſphemię. Alio modo quando aduertit hoc eſſe blaſphemiã conſiderans ſignificata uerborũ, & tunc non excuſatur peccato mortali, ſicut nec ille qui ex ſubito motu iræ aliquem occidit iuxta ſe ſedentem.

118 Du. An blaſphemia ſit maximum peccatorum. Require ſupra dub 70.

119 Dub. Vnde oritur blaſphemia: Reſ. qui ſupra. q. 158. ar. 7. quod blaſphemia in quã aliquis prorũpit deliberata mente procedit ex ſuperbia hois contra deũ ſe erigentis, qa ut dicit Eccl. 10. initium ſuperbię hominis apoſtatare a deo, id eſt, recedere a ueneratione eius eſt prima ſuperbię pars & hec oritur blaſphemia ſed blaſphemia in quam aliquis prorũpit ex commotione animi procedit ex ira.

120 Dub. Cur dominus non dicit coinquinare hominem alia quæ prohibentur alijs præce-

ptis decalogi? Reſ. quod adorare deos alienos continetur ſub blaſphemia & etiam violatio ſabbati ſub cogitationibus continentur non deſiderar e rem proximi & non concupiſcere vxorem neque alias mulieres, quo ad inhonorationem parentum dixit in principio huius euangelij, vt patet.

121 Dubi. quid eſt coinquinare? Reſp. quod eſt commaculare fędare ſimiliter peccare, quia primo mala voluntas hominis peccat, deinde committendo talia peccata ſimul cum ipſis mala voluntas deturpant hominem vtrumque, ſcilicet animam & corpus.

122 Du. quia videtur quod comedere non lotis manibus ſit quędam turpitudo & ſic quod coquinet, id eſt, deturpet hominem? Reſp. quod dominus hic per coinquinare ut exemplificauit intelligit de macula peccati, & non de immunditia corporali ſola.

¶ Senſibus ſpiritualibus non exponuntur ratione dicta in prologo.

FERIA V. DOMINIC. TERTIAE Quadrageſimæ.

Surgens Ieſus ſynagoga. Lucæ. 4. c. Matth. 8 Marci. 1. c.

Hiſtoria huius euãgelij facta eſt anno Chriſti. 31. die. 16. Iulij in die ſabbati.

HISTORICE.

Ex ſynagoga dominus Petri domum ingreſſus eius ſocrum a febribus diſcipulis intercedentibus immunẽ reddidit, quæ ſtatim ſoſpes diſcumbentibus miniſtrabat, egrotos demum omnes oblatos ex manus impoſitione tranſacta die præſtine reſtituit ſanitati. Imperauit autem dæmonibus ipſum dei filium acclamantibus ſilentium & quoniam Chriſtum eum fore nouerãt obmuteſcere ille fecit. Die vero illo deſertum petijt cum vero a turbis quæſitus & inuentus detineretur ne abſcederet, ait ſe vrbibus alijs oportere dei regnum annunciare cuius gratia miſſus eſſet qđ in ſynagogis per agebat galileæ.

1 NOnnulla dubia ſoluenda ſunt. Dubit. Igitur Cur dicit ſurgens? Reſp. quia ſedebat vt patet Luc. 4. quod in ſynagoga dominus ſurrexit legere librum Eſaiæ & poſtea ſedit & ita ſurgẽs de ſynagoga in qua ſedebat intrauit domum Petri.

2 Dub. Quid eſt ſynagoga? Reſ. Beda ſup Lucam. quod ſynagogã græce latinæ dicitur congregatio, quo nomine non ſolum turbarum conuentum, ſed & domum in qua ad audiendũ verbum dei conueniebant Iudæi appellare ſolebant.

3 Dub. Cur nos dicimus eccleſiam quam ipſi dicebant ſynagogã? Reſp. qui ſupra, quod eſt differentia inter ſynagogam quæ congregatio, & eccleſiam quæ conuocatio interpretatur, quia ſcilicet & pecora & quæque res congregari in vnum poſſunt conuocari non poſſunt niſi ratione vtentia. Ideo nouæ gratiæ populum quaſi maiore dignitate prędictum rectius eccleſiã quam ſynagogã nominare apoſtolicis doctrinis viſum eſt.

4 Du. Cum Symõ eſſet de betſaida nec haberet domum in capharnaum quõ dominus dicitur introiſſe in domũ Symonis? Reſ. Magiſter Hiſto. ſchol. quod forte habebat domum in capharnaum vt patet ẽt hic, quia ſocrus. i. mater vxoris Petri ibi erat febricitans.

5 Dubi. ad quid dominus intrauit domum Petri? Reſp. Chryſo. in homel. quod cibum ſumpturus, quoniam ſequitur & miniſtrabat illis.

6 Du. Cur dominus non liberauit ſocrum Symonis abſque præcibus? Reſ. Hier. ſuper Mat. quod modo ſaluator rogatus modo vltro curat egrotos oſtendens ſe contra peccatorum quoque paſſiones & precibus ſemper annuere fidelium & ea quæ ipſi minime in ſe intelligunt uel intelligenda dare uel non intellecta dimittere ſecundum illud pſal. 18. delicta quis intelligit ab occultis meis munda me domine.

7 Dubitatur. Cur Matthæus non dixit quod imperauit febri ſicut hic Lucas? Reſpon. Chryſoſto. quod illud Matth. eſt breuitatis hoc autem exquiſite interpretationis.

8 Dubitatur. Cur imperauit febri quæ non poterat audire? Reſpon. Baſilius quod in hoc Lucas figurauit ſermonem tanquam de præcepto animali ſenſibili facto ſic dicens febrĩ imperatum, & quod febris non emiſit imperantis operationem.

9 Dubitatur. quid eſt febris? Reſpon. Auicenna. quod eſt calor extraneus in corde ac ſenſus & procedens ab eo mediantibus ſpiritibus & ſanguine per uenas & arterias in totum corpus & inflammatur in eo inflammatione quæ nocet operibus naturalibus.

10 Dubitatur. Quomodo Chriſtus ſtabat ſup

illam

ſtam? Reſ. quoniam ipſa iacebat, & dominus pedibus ſtans iuxta illam, ita quod ſuper emi nebat, ideo dicitur ſtare ſuper illam.

11 Dubit. Quomodo poterat miniſtrare cum tunc reliquiſſet eam febris, & eſſet debilis? Reſpon. S. Tho. 3. par. q. 44 art. 3. quod dominus in iſtanti infirmis perfectam ſanitatem confe rebat. Vnde Hiero. ſuper Matth. dicit quod ſanitas quæ confertur a domino tota ſimul redit.

12 Dubita. Quid miniſtrabat? Reſp. quod ciba ria ad edendum.

13 Dub. Cur expectabant poſt ſolis occaſum ducere infirmos ad Ieſum? Reſp. Orig. quod quia uerecundabantur uel timebat phariſæos uel quia de die intenti erant circa alia, uel quia putabant non licere ſanare in ſabbato.

14 Dub. Cur imponebat manus cum ſolo uer bo ſanare poſſet? Reſpond. S. Thom. 3. par. q. 44. ar. 3. quod Chriſtus uenerat ſaluare mundum non ſolum uirtute diuina, ſed per myſterium incarnationis eius, & ideo frequenter in ſanatione infirmorum non ſolum poteſtate diuina utebatur curando per modum imperij, ſed etiam aliud ad humanitatem eius pertinens apponendo. Vnde Cyrillus hic dicit quamuis ut deus potuiſſet uerbo omnes pellere morbos tangit tamen eos oſtendere propriam carnem efficacē ad præſtāda remedia.

15 Dub. Cur non permittebat loqui dæmonia veritatem dicentia? Reſp. qui ſupra quod miracula in expulſione dæmonum nō fecit Chriſtus propter utilitatē dæmonum, ſed propter vtilitatem hominum & ideo prohibuit eos loqui ea quæ ad laudem ipſius pertinebant. Primo quidem propter exemplum, quia vt dicit Athanaſius compeſcebat eius ſermonē quamuis vera fateretur ut nos aſſueſaciat ne curemus de talibus etiā ſi uera loqui uideantur. Nefas eſt enim vt cum adſit nobis ſcriptura diuina inſtruamur a diabolo eſt enim hoc periculoſum quia ueritati frequenter dæmones immiſcent mendacia. Secundo, quia ſicut Chryſ. dicit non oportebat eos ſubripere officij apoſtolici gloriam nec decebat Chriſti myſterium lingua fętida publicari quia nō eſt ſpecioſa laus in ore peccatorum. Tertio, quia ut Beda dicit nolebat ex hoc inuidiam accendere Iudæorum. vnde etiam ipſi apoſtoli iubentur reticere de ipſo ne diuina maieſtate prædicata paſſionis diſpenſatio differatur.

16 Dub. An dæmones ſciuerint Chriſtum eſſe filium dei? Reſp. S. Tho. 1. par. q. 64. quod myſterium regni dei quod eſt impletum eſt per Chriſtum, omnes quidem angeli a principio aliquo modo cognouerunt maxime ex quo beatificati ſunt viſione uerbi quam dæmones nunquam habuerunt. Vnde dæmones multo minus Chriſto exiſtente in mundo perfecte myſterium incarnationis cognouerunt: non. n. innotuit eis. ut Aug. dicit, ſicut angelis ſanctis qui verbi participata æternitate perfruuntur, ſed ſicut eis terrendis innoteſcēdum fuit per quædam temporalia effecta. Si autem perfecte cognouiſſent & per certitudinem ipſum eſſe filium dei, & effectum paſſionis eius nunquam dominū gloriæ crucifigi procuraſſent.

17 Dub. Ad quid dominus iuit in deſertum locum? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 40. ar. 1. quod ut daret exemplum prædicantibus quod non ſemper ſederent in publicum. Ideo quandoq; dominus ſe a turbis retraxit, propter tria autem hoc legitur feciſſe, quandoque quidem propter corporalem quietem ut dicitur Marc. 6. quandoque cauſa orationis, ut Lu. 6. quandoque ut doceat fauorem hominum uitare. vt dicit Chry. ſuper illud Mat. 5. Videns Ieſus turbas aſcendit in montem.

18 Dub Vt quid orabat cum eſſet deus? Reſp. Græcus qđ orabat non quod ipſe oratione indigeret, ſed ut nobis bonæ operationis fieret forma.

19 Dub. Quia uidetur contradictio inter Lucā qui dicit ꝙ turbę requirebāt eū & ꝙ venerūt ad ięſū, Marcus dic. ꝙ apoſtoli fuerūt illi qui iuerunt ad eū Reſ. Chry. ſup Matt. ꝙ nulla eſt cōtradictio, quia ſuſcepit Xps & poſt apoſtolos turbā cōiungi Chriſti pedibus anhelantē.

20 Du. Cur uolebat dimittere turbā? Reſ. qui ſupra ꝙ gaudens eos ſuſcipiebat ſed uolebat eos dimittere ut & reliqui doctrinæ eius participes eſſent tāquam non multo tempore in mundo moraturus.

21 Dub. Qui erāt qui eum detinebāt. Reſ. qui ſupra. ꝙ non aliqui primatum aut ſcribarum, ſed quoſcunq; malitiæ fucus non denigrauerat, & illæſam habebant conſcientiam.

22 Dub. Cur cum Lucas dicit miſſus ſum: Marcus dicit ad hoc ueni? Reſ. Græcus quod non ſine myſterio quia Lucas oſtendit incarnationem & beneplacitum patris quam appellat miſſionem. Marcus uero oſtendens diuinitatis eius celſitudinem & uoluntariam exinanitionem dicit ad hoc ueni.

23 Dubitatur. Cum Marcus ſolum dicat vt prædicet, cur Lucas addit regnũ dei? Reſ. qui ſupra. quia quod vnus tacuit alius ſuppleuit.
24 Du. Cum gentes venirẽt continuo ad eum cur iræ vult ad eas? Reſp. Chry. ſuper Mar. qđ vt præberet nobis exemplũ vt perãbulemus & requiramus perennes ſicut paſtor ouẽ perditam & medicus accedit ad infirmum.
25 Du. Cur ita prædicabat in ſynagogis? Reſp. qui ſupra, vt doceret quod non eſſe ſeductor. nam ſi iugiter inhabitata coleret diffamarent eum, velut latitantem.

ALLEGORICE.

Figurat dominus [egreſſus de ſynagoga] q dimiſſo populo Iudæorum [intrauit domũ Symonis] ſecundum populũ gentilem [ſanando eũ a febribus magnis] idololatriæ & cęterorũ peccatorum quibus detinebatur, [& ſurgẽs miniſtrauit] tã ſibi q̃ apoſtolis, & alijs nũcijs ad eũ miſſis, [& cũ ſol occidiſſet,] id eſt, Chriſtus ſol iuſtitiæ mortuus fuiſſet & reſurrexiſſet, imponẽdo apoſtolis manũ miſit eos ſanare infirmos [nec ſinebat qñque loqui dæmonia] vt in legenda B. Barth. legitur de Aſtaroth qui nulla reſponſa dabat [etiam facta die [ſuæ gloriæ in cœlum aſcendendo & [in deſertum locũ] paradiſi à dæmonibus derelicto. eundo [requirebant eum] Iudæi tempore euerſionis Hieruſalem [& voluiſſent tunc detinuiſſe eum ne diſceſſiſſet ab eis] quia talia mala non eis eueniſſent [& regnum dei] quo ipſi indignos ſe fecerunt per apoſtolos prædicatum eſt gentibus & per eos conſtituta eccleſia catho. de ipſis gentibus.

TROPOLOGICE.

Si volumus Ieſum, id eſt, ſalutẽ inſtruimur ex hoc euangelio [vt egrediamur ſynagogam] vitiorum [& ingrediamur domum Simonis] per obedientiam ſeruando mandata dei, & quatenus aſſi gamur [magnis febribus] libidinis & aliorũ ſcelerũ adeamus ſanctos cõfeſſores vt orẽt pro nobis [& Chriſtus ſtans ſuper nos] per gratiã liberabit nos vt dimiſſis peccatis eidem digne miniſtremus [cum aũt ſol occiderit] .i. dies præterita fuerit memoremur peccatorum illa die cõmiſſorum, & ducamus conſcientiam noſtrã infirmã ad Ieſum vt imponat manus & eã ſanet [& nõ ſinet loqui dæmonia] in tentationem nos inducẽtia & cum ſurrexerimus [vadamus in deſertum locum] dimiſſa turba ad orandum patrem in abſcondito [euangelizemus regnum dei,] id eſt, viuamus ſecundum euangelia vt mereamur introduci in regnum eius.

ANAGOGICE.

Gloriam cœleſtem non poſſumus adipiſci ut ex ſacro elicitur euangelio niſi [egrediatur anima à ſynagoga corporis] cum nullus deum videre poſſit viuens tunc corpore mortuo [ſanabat omnes infirmitates] animę abſtergendo omnem lachrymam & luctum ab ea [dæmonibus in inferno obmuteſcentibus] à laudibus diuinis [& facta die] vniuerſalis reſurrectionis [Chriſtum requiremus in cœlo deſerto] à Lucifero & eius ſequacibus, & infinita iucunditate illius gloriæ detinebimur, [& regnum dei] alias nobis euangelizatum contemplabimur [in Galilæa] tranſmigrationis corporum noſtrorum ex cineribus reſolutorum, quæ tũc glorioſa reſurgent & omnipotentem dei m tunc laudabimus voce mentali & corporali in ſæcula ſæculorum.

FERIA VI. DOMINICAE TERtię quadrageſimę.

Venit Ieſus in ciuitatem Samariæ quæ dicitur Sichar Ioan. 4. ca.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 31. in menſe Februarij.

HISTORICE.

Abſentibus diſcipulis panes vt emerent dominus ſamaritanę mulieri quæ vt aquã à fonte ſuper quo ſedebat dominus itinere laſſus hauriret aduenerat petebat potum, quæ admirata rogauit cur ab ea quę Samaritana erat ipſe Iudæus [quorum nullum eſt commerciũ cum ſamaritis] bibere poſtularet. Domino autẽ reſpondenti, q ſi dei munus perciperet qđ que qs foret, qui vt eius ſiti ſuccurreret exorabat ab eo fortaſſis ipſa q̃ſiſſet, & viuam recepiſſet aquam, intuita fęmina profundũ fore puteum nec quo hauriret aliquod habere inſtrumentum, quæ ſiumque an Iacob Samaritanorum patre præſtantior foret qui eis & puteum dedit illũ. & ex eius aqua ipſe cum ſuis potatus fuit. cum vero dominus quod illam bibentes aquam rurſus ſiti afficerentur dixiſſet, ſeque aquam præbiturum quam potantes non amplius ſitirent, ſed fontem in eis efficeret in vitam profectuum æternam mulier illa quatenus à ſiti præſeruaretur ventura & labore tam longe aquæ accipiendi vt talem ſibi propinaret aquam requiſiuit, cum vero vt ſuũ

vocaret

vocaret coniugem iuberentur nullum ſe maritum habere reſpondit. cuius reſpõſum cum dominus verum diceret fore, quoniam quinque copulata fuiſſet viris eum vero cui conuiuebat nequaquam eius coniugem eſſe. Hunc prophetam exiſtimans ſamaritana ab eo edoceri deprecata eſt, quo in loco montis, videlicet Samaritanorum an hieroſolymorũ patet deberet uenerari cœleſtis. Domino autem aſſerente futurum fore, neutrobique patrem adorari debere, ipſis Samaritis adorantibus quem ignorarent. Iudæis vero ex quibus ſalus pendebat prudenter venerantibus quem nouerant, verum vere adorare cupientes ſpiritu ac veritate id agere neceſſe fore. Mulier meſſiam venturum fore dixit qui huiuſmodi omnia reſeraret archana. dominus vero ſe meſſiam eſſe affirmauit aduenientibus igitur diſcipulis relicto receſſit vale, ciuitatemque ingrediens hortabatur ciues vt hominem conuenirent quem Chriſtum fore eius ex dictis comperiſſet, oblatis autem ei vt comederet cibis à diſcipulis admiratione repletis quod ſamaritanam allocutus fuiſſet mulierem edere recuſauit dicens, alium quem ipſi ignorarent cibum habere, cunque inter ſe quiſnam ei detuliſſet cibaria perquirerent, ſuum ait cibum fore eius qui eum miſerat adimplere voluntatem, quoniam iam afforet tempus meſſes mittendi vt prœmia metentes reportent, vt cum ſeminãtibus eis fruantur eos autem mitteret fructum eorum qui non ſeminauerant capere in aliorum labores falcem ponentes, in eum itaque verbis inducti mulieri credidere ſunt multi Samaritanorum ſuis apud ſe precibus eum biduo detinentes, ex cuius ſermonibus multo plures eius fidem dederunt verbis mulieri quod non eius propter loquelam, ſed Chriſti doctrina imbuti, ipſum orbis ſaluatorem indubie agnoſcerent dicentes.

Quærendam iam ſunt dubia.

1 Dubita. Vnde veniebat Ieſus? Reſpõ. quod ex Iudæa & ibat in Galilæam vt habetur Ioann 4. ante iſtud euangelium.

2 Dub. quid eſt Samaria? Reſp. Beda quod Samaria eſt inſignis ciuitas prouinciæ Paleſtinę adeo vt tota regio ei ſociata Samaria dicatur. Et vt dicit magiſter. hiſto. ſcho. nunc vocatur Sebaſte illa ciuitas quæ ſita eſt inter Iudæam & Galilæam.

3 Dub. Quæ gentes inhabitabant Samariam? Reſp. Chryſo. quod olim Iſraelitę eam inhabitabãt, ſed propter eorũ peccata à rege Aſſyriorum ducti ſunt in captiuitatem in Babylonem & me eos, & alias gentes in Samariam miſit, & volens deus oſtendere quod non propter inutilitatem ſed propter eorum peccata expulſi fuerant Iudæi immiſit leones in barbaros qui eos lędebant quibus auditis rex miſit illuc quendam ſacerdotem qui eis traderet leges dei, verũtamen vt dicit Lyra adhuc idolatrabant & non recipiebant niſi quinque libros Moyſi.

4 Dub. Quæ ciuitas eſt Sichar? Reſp. Magiſter hiſto. ſcho. quod eſt Sichẽ. de qua habetur Gen. 33. ſed corrupto voc bulo dicta eſt Sichar, in qua vt dicit Chryſoſto. propter diuinam filiam Iacob Symeon & Leui grauem occiſionem fecerunt.

5 Dubit. Vnde habuit Iacob illud prædium? Reſp. Lyra. quod emit ab Hemor principe ciuitatis dum rediret ex Meſopotamia, vt habetur Gen. 33.

6 Dub. Quando dedit illum Ioſeph filio ſuo? Reſp. qui ſupra quod ut habetur Gen. 48. dedit ei quando dixit, do tibi partem vnam vltra fratres tuos quam tuli de manu Amorrei in gladio & arcu meo.

7 Du. Quomodo erat fons cum infra dicatur puteus? Reſ. Aug. ſuper Io. ꝗ puteus erat, ſed omnis puteus fons, & non oĩs fons puteus. dr̃ ubi enim aqua de terra manat & vſum prębet haurientibus fons dicitur, ſed ſi in promptu & ſuperficie ſit, fons tantum dicitur, ſi autem in alto & profundo ſit, ita puteus uocatur, ut fontis nomen amittat.

8 Dub. Cur dicitur fons Iacob? Reſ. Ly. quia Iacob ipſum foderat.

9 Dub. Cur euangeliſta meminit fontis & prædij? Reſp. Teophilus ſuper Ioan. quod primo ut cum audieris mulierem dicẽrem: quod pater noſter Iacob ipſum dedit nobis non admireris. Secundo per id edocemur quod ea quæ patriarchæ propter fidem quam in deo habebant adepti ſunt Iudæi propter eorum impietatem perdiderunt & eorum loca gentibus tradita ſunt.

10 Dubita. Quomodo fatigabatur Chriſtus cũ eſſet deus? Reſ. Lyra. qđ ex hoc apparebat ueritas humanę naturę, quemadmodum & quãdo eſurijt poſt ieiunium.

11 Dub. Cur tunc ſedebat? Reſpõn. Chryſo. ſuper Ioannem quod ut requieſceret ex labore.

 12 Dub.

12 Dub. Cur ſuper fontem ſedebat? Reſp. qui ſupra. quod propter æſtum refrigerabat corpus apud fontem.

13 Dub. Cur dicit de hora ſexta. Reſp. Lyra. quod ad oſtendendum cauſam fatigationis, quia per magnū tēpus ambulauerat pedeſter.

14 Dub. Cur non iuit in ciuitatem cum diſcipulis? Reſp. Theophilus ubi ſupra quod ne qs incuſaret eum ꝙ ad Samaritanos diuertiſſet cum hoc ipſe prohibuiſſet diſcipulis.

15 Dub. Cur uenit illuc mulier? Reſp. ad hauriendam aquam quam propius non poterat habere.

16 Dubi. An uere Chriſtus ſitiret? Reſp. Theophilus ubi ſupra. quod ſecūdum humanitatē propter laborem & æſtum ſitiebat.

17 Dub. Cum prohibuerit apoſtolis conuerſari cum gentibus cur ipſe locutus fuit ſamaritanæ? Reſp. Chryſ. ubi ſupra. quod non ad hoc uenerat antecedenter ut Samaritanis loqueretur. non tamen quia propter hoc nō uenit aduenientem ad ſe expellere oportebat.

18 Dub. Cur Chriſtus non retinuit aliquos ex diſcipulis ſecum ut non remaneret ſolus? Reſpon. Chryſoſt. ubi ſupra quod hoc fecit ex humilitate quia poterat ſi uellet, aut non omnes emittere, aut abeuntibus illis alios miniſtros habere, ſed noluit, etenim ita diſcipulos aſſuefecit omnem ſuperbiam conculcare.

19 Dub. An diſcipuli cum inter facerent portarent ſecum cibaria? Reſpon qui ſupra quod non, & hoc patet hic quia ſi detuliſſent non iuiſſent emere.

20 Dub. Ad quid cognouit mulier quia Chriſtus eſſet Iudæus? Reſ. Lyr. ꝙ ex habitu quem deferebat uide feria. 3. dominicæ. 2. quadrageſimæ. dub. 15. 16. 17.

21 Du. Cur Iudæi non coutuntur Samaritanis? Reſp. Lyra. poſt Chryſo. quia hoc Iudæis fuerat præceptum ne ſcilicet iungerent fedus & amicitias cum alijs nationibus tamen Iudæi ſpecialiter abominabantur Samaritanos, tum qui terram eorum occupauerāt, ut dictum eſt dub. 3. tum etiam quia moleſti eis fuerant in reædificatione templi & ciuitatis ut patet Eſdræ. 1. libro.

22 Dub. Cum non liceret Iudæis bibere in uaſis gentilium & cum eis manducare, cur petijt à Samaritana bibere? Reſp. Chryſ. ubi ſupra, quod quia indifferens erat de reliquo tales obſeruantias præterire.

Dubit. Quid intelligit per donum dei? Reſpon. Ly. quod gratiā ſpiritusſancti in quo deō no alia dona donantur.

24 Dub. Cur dicit ſi ſcires quis eſt &c? Reſp. qui ſupra quod ad oſtendendum quod ipſe dominus potens eſt & paratus gratiam ſpiritusſancti dare omnibus petentibus eam fideliter & deuote.

25 Dub. Cum nulla aqua habeat ſpiritus uitæ quomodo eſt uiua? Reſp. Aug. ſuper Ioan. qđ vulgo aqua uiua dicitur illa quæ de fonte exit illa enim quæ colligitur de pluuia in lacula vel ciſterna aqua viua nō dicitur nec alia aqua ſeparata à fonte, quæ non mouetur.

26 Dub. Cur dicitur uiua? Reſp. S. Th. 1. par. q. 18. ar. 1. qđ dicitur per ſimilitudinē inquantū .n. vī ſe mouere habet ſimilitudinē vitæ, ſed tñ nō eſt ſimilibus ſe mouentibus vera ratio vitæ, quia talem motū non habent a ſeipſis, ſed a cauſa generante. ſicut accidit circa motum aliorum grauium & leuium.

27 Dubi. Cur Chriſtus non dedit mulieri gratiam ſpiritusſancti abſque petitione? Reſp. Lyra quod gratia non datur adultis de communi lege ſine motu proprio in deum.

28 Du. Cur gratia ipſa dicitur aqua viua? Reſ. Lyra. quia æſtum concupiſcentiæ refrigerat & per deuotionem humectat.

29 Dub. Cur dicit nunquid maiores &c? Reſp. Lyra. q. d. non poſſes aliunde habere aquam niſi miraculoſe, & tunc tu es maior patre noſtro Iacob quod non videtur verum. quia ipſe fodit puteum illum & bibit ex ipſo &c. ſignificando abundantiam aquæ.

30 Dub. Cur dicit Iacob patrem Samaritanorum rum non eſſet? Reſ. Chry. vbi ſupra. quod ſeipſam impe lebat in nobilitatem iudaicam. Samaritani enim Abrahā progenitorē ſuum dicebant quaſi a chaldea exiſtentem, ſed & Iacob patrem vocabant quaſi ipſi eius exiſtentem nepotem uel ut dicit Beda patrem ſuum Iacob vocat, quia ipſa ſub lege uixerat Moyſi & prædium quod Iacob filio ſuo Ioſeph dederat poſſidebat.

31 Dub. Cum Eccl. 24. dicatur qui bibunt me adhuc ſitient, quomodo dominus dicit, ꝙ non ſitiet in æternū qui bibit ex ſua aqua? Reſp. S. Tho. 1. 2. q. 3 3. ar. 2. quod ſitis poteſt dupliciter accipi. Vno modo proprie ſecūdum quod importat appetitum rei non habitæ. Alio modo communiter ſecundum quod importat excluſionem faſtidij. Primo modo capitur hic quod qui bibetit aquam ſpiritusſancti non ſitiet

ſſet quaſi deſideraret rem non habitum, ſed dictum Eccl. intelligitur quòd qui deum cognoſcit & habet adhuc deſiderat eum perfectius cognoſcere.

32 Dubit. Quō fit fons ſalientis &c. Reſp. Lyr. quia per gratiam Spiritusſanctus inhabitat mentem qui eſt origo gratiæ facientis hominem ſalire in vitam æternam, naturalem eſt enim quod aqua tantum aſcendere pōt quantum deſcendit, & ita gratia de cœlo adueniēs animam ad cœlum perducit.

33 Dub. Cur Chriſto nō aſſeruit ſe eſſe maiorē Iacob? Reſ. ꝙ implicite hoc dedit intelligere in dando aquam quæ totaliter ſitim extinguebat quod non faciebat aqua putei Iacob.

34 Dub. Quam aquam uolebat mulier dicēs: da mihi hanc aquam? Reſp. quod materialem quod patet quia dixit, vt non ueniā plus haurire aquam.

35 Dub. Cur mulier antequam diceret ſi ſcires donum dei non appellauit eum dominum, ſed poſt? Reſ. quia in principio credebat eum Iudæum hominem cōmunem uiatorē, ſed cum audiuit illa verba Chriſti imaginata fuit eum eſſe egregiū uirum, & maxime propter oblationem factam de potu aqua uitæ.

36 Dubita. Cur poſt nolebat venire haurire aquam? Reſp. Aug. ſuper Io. quod eam ad laborem indigentia cogebat & laborem infirmitas recuſabat.

37. Dub. Cur iuſſit vt vocaret virum ſuum? Reſpon. Chry. vbi ſupra. quod quia inſtabat mulier accipere aquam promiſſam iuſſit vt vocaret virum quaſi oſtendens quoniam & illum oportet his communicare.

38 Dub. Cur negauit ſe habere uirum cū eum haberet? Reſp. qui ſupra. quod adhuc æſtimabat ſe ad hominem loqui & vt Auguſti. vbi ſupra dicit. Reuera non habebat tunc virum ſed utebatur neſcio quo non legitimo viro.

39 Dubit. Cur dominus ſibi dixit, bene dixiſti &c. Reſpon. Lyr quod hoc dixit exponendo dictum mulieris vt patet quia numerauit quinque viros, & ſextum dixit, non eſſe ſuum, ſcilicet legitimum.

40 Dub. Quō cognouit quod propheta eſſet? Reſp. Lyr. poſt Chryſoſt. quod in hoc quod occulta ſibi reuelauit.

41 Dub. An vere Chriſtus fuerit propheta & plura alia dubia de prophetia. require feria 2. dominicæ 3. quadrageſimæ. dub. 27. & ſequentibus.

42 Dub. An mulier egre tulerit cum Chriſtus ſibi dixit quod iſte non erat ſuus vir? Reſpon. Chry. vbi ſupra. quod mulier a Chriſto reprehenſa non contriſtata eſt neque dimittens fugit, ſed admiratur & magis immoratur.

43 Dub. Cur mulier nō interrogat de aliquo tēporali? Reſ. qui ſupra. quod ſuſpicata fuit eū eſſe prophetam, ideo quærit de doctrina qua debet adorare deum & ſuper hoc ſolicita non moleſtatur a ſiti cum veniſſet haurire aquam.

44 Dubita. Qui patres adorauerunt in monte &c. Reſp. Lyr. quod Samaritani uocabant patres vete. teſtam. ſuos quia receperant legem Moyſi & in parte erant Iudæi, & vt Chry. dicit intelligit de patribus antiquis ab Abraham citra, quia aiunt illuc filium ſuum obtuliſſe.

45 Dub. Quis erat ille mons? Reſp. Lyr. poſt Orige. quod eſt mons Garizim in quo Samaritani ædificauerunt templum cum Iudæi nollent eos habere conſortes in reædificatione templi in Hieruſalem.

46 Dub. Cur dicebant Iudæi quod Hieroſolymis oportebat adorare patrem? Reſp. Lyr. ꝙ oportebat .i. magis puniebat, quia ille locus erat a deo electus vt eſſet locus adorationis & ſacrificij, vt habetur 2. Parali. 6.

47 Dub. An adoratio requirat determinatum locum? Reſ. S. Tho. 2. 2. q. 84. ar. 3. quod in adoratione principalior eſt interior deuotio mentis, ſecundarium autem eſt quod pertinet exterius ad corporalia ſigna mens autē interius apprehendit deum quaſi non comprehenſum aliquo loco, ſed corporalia ſigna neceſſe eſt ꝙ in determinato loco & ſitu ſint. Et ideo determinatio loci non requiritur ad adorationem principaliter quaſi ſit de neceſſitate ipſius, ſed ſecundum quandam decentiam, ſicut & corporalia ſigna.

48 Dub. An adoratio requirat actū corporalē? Reſ. qui ſupra. ar. 2. ꝙ vt Damaſc. dicit in 4. quia ex duplici natura cōpoſiti ſumus intellectuali. ſ. & ſenſibili duplicē deo adorationem offerimus. ſ. ſpūalē, quæ cōſiſtit in inferiori mentis deuotione, & corporalē quæ cōſiſtit in exteriori corporis humiliatione, & quia in omnibus actibus latriæ, id eſt exterius refertur ad id quod eſt interius ſicut ad principalius. ideo ipſa exterior adoratio fit propter interiorem ut videlicet per ſigna humilitatis quæ corporaliter exhibemus excitetur noſter affectus ad ſubijciendum ſe deo, quia con

naturale

naturale eſt nobis ut per ſenſibilia ad intelligibilia procedamus, & ita adoratio corporalis etiam in ſpiritu fit, inquantum ex ſpirituali deuotione procedit & ad eam ordinatur.

49 Dubi. Cum deus ſit vbique cur requiritur determinatus locus cum adorandi? Reſp.qui ſupra.ar.3.quód nõ requiritur propter deum qui adoratur quaſi loco concludatur,ſed propter ipſos adorantes, & hoc triplici ratione. Primo quidem propter loci conſecrationem ex qua ſpiritualem deuotionem concipiunt adorantes vt magis exaudiantur, ſicut patet ex adoratione Salomonis.3. Reg.8. Secundo propter ſacra myſteria & alia ſanctitatis ſigna quæ ibi continentur. Tertio propter concurſum multorum adorantium ex quo fit oratio magis exaudibilis. ſecundum illud Matth. 18. vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo ibi ſum ego in medio eorum.

50 Dubi.Cur adoramus verſus orientem cum Iudæi adorarent verſus occidentem?Reſp qui ſupra quód ſecundum quandam decentiã adoramus verſus orientem propter tria. Primo propter diuinæ maieſtatis iudicium quod nobis manifeſtatur ex motu cœli q eſt ab oriente. Secundo propter paradiſum in oriẽte conſtitutum ut patet Geneſ.2.ſecundum literam 70. interpretũ quaſi quæramus ad paradiſum redire. Tertio propter Chriſtum qui eſt lux mundi & oriẽs nominatur Zachariæ 6. & qui aſcendit ſuper cœlum cœli ad orientem & ab oriente etiam expectatur ſecundũ illud Mat. 24.ſicut fulgur exit ab oriente & paret uſque in occidentem,ita erit & aduentus filij hois.

51 Dub.Cur Iudęi adorabant ad occidentem? Reſp.S.Tho.10.ar 4 q adoratio ad occidentem fuit introducta in lege ad excludendã idolatriam.Nam omnes gentiles in reuerentia ſolis adorabant ad orientem ad ortum ſolis. vnde ad hoc excludendum tabernaculum habebat Sancta Sanctorum ad occidentẽ,vt verſus occidentem adorarent.Ratio etiam figuralis eſſe poteſt quia totus ſtatus prioris tabernaculi ordinabatur ad ſignificandum mortem Chriſti quæ figuratur per occaſum ſecundum illud Pſal. 67. qui aſcendit ſuper occaſum dominus nomen illi.

52 Dub.Qui actus debent corpore fieri in adoratione?Reſpond.S.Tho.2.2.q.74.ar.2. quòd genu flectimus noſtram infirmitatẽ deſignantes in cõparatione ad deum. Proſternimus & nos quaſi profitentes nos nihil eſſe ex nobis.

53 Dubita. An aliqua creatura poſſit adorari? Reſpon.qui ſupra.q.80. quod triplex eſt adoratio. vna quæ dicitur latria quæ eſt ſeruitus, quæ ſoli deo debet exhiberi, & eſt unius caremalis & reducitur ad iuſtitiam. Secunda eſt dulia & eſt ſeruitus quæ exhibetur homini. Tertia eſt hyperdulia, & eſt ſeruitus quæ exhibetur alicui excellenti creaturæ. Deus debet ſolus adorari latria, ſed creaturæ poſſunt adorari dulia etiam ſi ſunt excellentes hyperdulia.

54 Du.Cur ſoli deo debetur latria? Reſ.qui ſupra.q.81.ar.1.quod cum ſeruus dicatur ad dominũ neceſſe eſt quod ubi eſt propria & ſpecialis ratio ſeruitutis. Manifeſtum eſt autẽ dominium conuenit deo ſecundum propriam & ſingularem quandam rationem, quia ipſe omnia fecit, & quia ſummum in omnibus rebus obtinet principatum, & ideo ſpecialis ratio ſeruitutis ei debetur, & talis ſeruitus nomine latriæ deſignatur apud Græcos.

55 Dubi. An deus poſſit adorari adoratione duliæ?Reſpon.S.Th.3.par q. 25.ar.2. quod deo patri debetur honor latriæ propter deitatem & honor duliæ propter dominium quo gubernat creaturam. Vnde ſuper illud Pſal.7 Domine deus meus in te ſperaui, dicit g'o.domine omnium per potentiam cui debetur dulia. deus omniũ per creationẽ cui debetur latria.

56 Dub. An tota trinitas ſit adoranda una adoratione latriæ uel tribus? Reſp. S.Tho.2.2.q. 84. ar. 1. quòd quia una eſt excellentia trium perſonarum unus honor & reuerentia eis debetur & per conſequens una adoratio,in cuius figura legitur de Abraham. Gen.18.quod tres uiri ei apparuerunt Abraham vnum alloquitur di.domine ſi inueni gratiam &c.

57 Dub.Cur ter genua flectimus ad inuocationem trium perſonarum? Reſp.qui ſupra.q tria genuflexio ſignum eſt ternarij perſonarũ, non autem diuerſitatis adorationum.

58 Dub. qua adoratione adorari debet humanitas Chriſti? Reſp.S.Tho.3.ſen.di.9.q.1. art. 2.q.1.quod humanitas Chriſti poteſt conſiderari dupliciter. Vel prout intelligitur nõ coniuncta uerbo, & hæc conſideratio eſt intellectu tantum, & ſic non debetur ſibi latria, ſed hyperdulia. Vel prout intelligitur unita verbo,& ſic poteſt honorari honore uno cũ uerbo,& ſic debetur ei latria. uel alio honore a uerbo & ſic debetur ei dulia,& illo modo loquitur glo. ſuper illud pſ.98. Adorate ſcabellum

ſum pedum eius &c. caro Chriſti non eſt ado
randa illa adoratione latriæ quæ ſoli deo
debetur.

59 Du. An adorari debeat humanitas vna ado
ratione cum uerbo? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 25.
ar. 1. quod in eo qui honoratur duo poſſumus
conſiderare ſcilicet eum cui honor exhibe-
tur, & cauſam honoris & quia honor debetur
toti rei ſubſiſtenti & non partibus, quoniam
ſi manus uel pes oſculari in epiſcopis & papa
honoretur, hæ partes nõ ſm ſe honorãtur, ſed
in eis honoratur totũ. Cauſa aũt honoris eſt id
ex quo ille qui honoratur habet aliquã excel
lentiam. Et ideo ſi in uno homine ſunt plures
cauſæ honoris. puta prælatio ſcientiæ & ali-
qua alia uirtus erit quidem illius hominis u-
nus honor ex parte eius qui honoratur plures
tamen ſecundum cauſas honoris. Homo eſt
enim qui honoratur & propter ſcientiam &
propter uirtutem, ſic ergo in Chriſto cum ſit
tantum vna perſona diuinæ, humanæ & natu
ræ, eſt quidẽ eius vna adoratio & vnus honor
ex parte eius qui adoratur, ſed ex parte cauſæ
qua honoratur, poſſunt dici plures adoratio-
nes eſſe, ut. ſ. alio honore honoretur propter
ſapientiam increatam, & alio propter ſapien
tiã creatam. Si autem ponerentur in Chriſto
plures perſonæ ſequeretur quod ſimpliciter
eſſent plures adorationes, & hoc eſt quod in
ſynodis reprobaẽ, uidelicet in capitulis quin-
tæ ſynodi, & in capitulis Cyrilli

60 Dub. Qua adoratione adoratur hoſtia con
ſecrata? Reſp. S. Tho 4. ſen. di. 9. q. 1. ar. 2. q. 6.
quod adoratione latriæ.

61 Dub. An adorans hoſtiam non cõſecratam
quam credit conſecratam ſit idololatra? Reſp.
qui ſupra quod adorans hoſtiam oportet ado-
rare cum conditione, ſcilicet ſi eſt conſecra-
ta, nec tamen oportet quod hæc conditio ſem
per ſit actu explicata, ſed ſufficit quod habitu
teneat illa. vnde non peccat adorans eam, q̃a
non adorat puram creaturam, ſed Chriſtum
ſecundum intentionem ſuam, ſed ſacerdos ſin
gens, & non cõſecrans quantum in ſe eſt facit
populum idololatrare, quia offert ei puram
creaturam ad adorandum.

62 Dub. Qua adoratione debent adorari ima
gines Chriſti? Reſp. S. Tho. 2. 2 q. 81. ar. 3. ꝙ
imaginibus non exhibetur religionis cultus
ſecundum quod in ſeipſis conſiderantur quaſi
res quædam, ſed ſecundum ꝙ ſunt imagines
ducentes in deum incarnatum. Motus autem
qui eſt in imaginem prout eſt imago non con
ſiſtit in ipſa, ſed tendit in id cuius eſt imago,
& ideo quod imaginibus Chriſti exhibeatur
religionis cultus non diuerſificatur ratio la-
triæ, & ita debet adorari latria.

63 Dubita. Cur imagines faciunt chriſtiani ꝙ
prohibebantur in vete. lege, vt patet Exo. 20.
c Reſp. S. Tho. 3. ſent. di. 9. q. 1. ar 2. q. 2. quod
ante incarnationem Chriſti cum deus incor-
poreus eſſet non poterat ei imago poni, ſicut
dicitur Eſa. 4. Et ideo prohibitum erat in ue.
lege ne imagines fierent ad adorandũ, & præ
cipue quia proni erãt ad idololatriam ex hoc
quod totus mundus idololatriæ inſiſtebat, ſed
poſtquam deus factus eſt homo poteſt habe-
re imaginem cum habeat ratione humanita-
tis aſſumptæ quæ ſimul cum eo adoratur figu
ram corporalem. Et ideo permiſſum eſt in no
ua lege imagines fieri.

64 Dub. Cuius auctoritate introductæ fuerũt
imagines ad adorandũ? Reſp. qui ſupra. 3. par.
q. 25. ar. 3. quod apoſtoli familiari inſtinctu ſpi
ritus ſancti quædam eccleſijs tradiderunt ſer-
uanda quæ non reliquerunt in ſcriptis, ſed in
obſeruatione eccleſiæ per ſucceſſionem fide-
lium. Vnde ipſe dicit. 2. ad Theſ. 2. ſtate & te-
nete traditiones quas didiciſtis ſiue p ſermo-
nem, ſcilicet ore prolatum ſiue per epiſtolã,
ſcilicet ſcripto tranſmiſſam, & inter huiuſmo
di traditiones eſt imaginum Chriſti adoratio.
Vnde & beatus Lucas dicitẽ depinxiſſe Chri-
ſti imaginem quæ Romæ habetur.

65 Dubi. Qua adoratione debet adorari crux
Chriſti. Reſp. S. Tho. 3. ſen. diſt 9. q. 1. ar. 2. q.
4. quod crux Chriſti etiam ipſa in qua Chri-
ſtus pependit poteſt dupliciter conſiderari,
uel inquantũ crucifixi imago, & ſic adoratur
eadem adoratione ſicut crucifixus, ſcilicet la-
tria. Vnde eam alloquimur ſicut crufixum di-
centes. O crux aue ſpes unica. Vel inquantum
eſt res quædam, & ſic cum non pertineat ad
perſonam Chriſti ſicut pars eius non poteſt
eadem adorationem adorari cum uerbo, ſed
adoratur, inquantum eſt res quædam Chriſti
ratione ipſius yperdulia, ſed aliæ cruces non
adorantur niſi ut imago & ideo adoratur tan
tum latria.

66 Dub. Qua adoratione adorantur claui, lan
cea & alia inſtrumenta paſſionis eius? Reſp. S.
Tho. 3. par. q. 25. ar. 4. quod quantum ad ratio
nem contactus membrorum adoramus nõ ſo
lum crucem, ſed etiam omnia quæ ſunt Chri-
ſti.

ſti. Vnde Damaſce. dicit in 4. lib. Precioſum li gnum vt ſanctificatum tactu ſacri corporis & ſanguinis decenter adorandum, clauos indumenta lanceam, & ſacra eius tabernacula, quę ſunt præſepe ſpelunca & huiuſmodi. Iſta tamen non repreſentant imaginem Chriſti ſibi crux quæ dicitur ſignum filij hominis quod apparebit in cœlo, vt dicitur Matth. 24. Ideoque mulieribus dicit angelus. Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum. non dicit lanceatum ſed crucifixum, & inde eſt quòd crucem Chriſti veneramur in quacunque materia non aũt imaginem clauorum vel quoruncunque huiuſmodi & ſic debent adorari adoratione hyperdulia ratione dicta in præcedenti dubio.

67 Dub. Qua adoratione adorari debet ſemp virgo mater dei? Reſp. qui ſupra arti. 5. ꝙ cum latria ſoli deo debeatur & nulli creaturæ purę & ſemper uirgo ſit puræ creatura rationalis non debetur ei adoratio latriæ, ſed ſolum ueneratio duliæ, eminentius tamen quam cæteris creaturis inquantum eſt ipſa mater dei, & ideo dicitur quod debetur ei non qualiſcunque dulia, ſed hyperdulia.

68 Dub. Cur non adoratur latria ſicut crux cũ Chriſto coniunctio fuerit? Reſp. qui ſupra, qa crux non eſt capax venerationis prout in ſe non conſideratur, ſed ſemper uirgo eſt ſecundum ſe ipſam venerationis capax, & ideo non eſt ſimilis ratio. Et vt dicit. in 3. ſen. di. 9. q. 1. ar. 2. q. 4. quòd ſi conſideretur honor qui exhibetur cruci inquantum eſt res quædam ratione Chriſti non eſt tantus quantus ille qui exhibetur ſemper uirgini, ſed cruci exhibetur quidam honor inquantum eſt imago qui non exhibetur matri.

69 Dub. Qua veneratione debent uenerari angeli & ſancti. Require dub. 54.

70 Dub. An reliquiæ ſanctorum ſint adorandæ? Reſp. qui ſupra. ar. 6. ꝙ ſanctos in ueneratione habere debemus tanquam mẽbra Chriſti dei filios & amicos noſtros interceſſores, & ideo eorum reliquias qualeſcunque honore congrue in eorum memoria uenerari debemus & præcipue eorum corpora, quæ fuerũt templa & organa Spiritusſancti in eis habitantis & operantis & ſunt corpora Chriſti conſiguranda per glorioſam reſurrectionem. Vnde & ipſe deus huiuſmodi reliquias conuenienter honorat in eorum præſentia miracula faciendo non tamen latria eis debetur quo modo Gentiles deos eorum honorabant.

71 Dub. Cur Chriſtus dicit mulieri crede mihi? Reſ. Chryſo. vbi ſupra, quia vbique nobis opus eſt fide matre bonorum operum quæ ſalutis eſt medicamentum ſine qua nihil magnorum eſt poſſidere, ſed qui tentant aſſimilantur his qui ſine naui pelagus tentant tranſire, qui parum quidem naturæ ſufficiunt. Vltra uero procedentes cito merguntur.

72 Dubitat. Quando veniet illa hora de qua dominus dicit? Reſp. Alcuinus ſuper euange. quod illa hora eſt tempus euangeliſtæ doctrinæ quod iam inſtabat.

73 Dubita. Nunquid Hieroſolymis & ubique poſſit adorari deus? Reſp. qui ſupra quod dominus non intelligit quod in illis locis non debeat adorari, ſed quod ablata omni vmbra figurarum veritas pura luce mentes credentium illuſtratura eſſet.

74 Dub. An mulier adduxerit ſuum uirum ad Ieſum? Reſpond. Auguſtin. vbi ſupra, quod ſic imo hæc audiuit a Chriſto præſente viro ſuo.

75 Dub Cur Chriſtus non reſpondit mulieri dicenti quod patres adorauerant &c. Reſpon. Chryſ. ubi ſupra quod hoc erat ſuperuacuum Chriſto docere & ideo tacuit.

76 Dub. Quomodo Samaritani adorabant qđ neſciebant? Reſp. Chryſ quoniam localem & particularem deum æſtimabant nihil de eo plus imaginantes quam de idolis. Et ideo cultum dei cum cultu dæmonum miſcuerunt.

77 Dubita. Quomodo Iudæi adorabant quod ſciebant? Reſp. qui ſupra quod Iudæi deteſtabantur idola, & colebant ac credebant vnum ſolum deum creatorem omnium.

78 Dubi. Cum ipſe deberet adorari, cur dicit nos adoramus connumerando ſe cum alijs Iudæis? Reſp. qui ſupra ꝙ hoc facit ſecundũ opinionem mulieris loquens quaſi propheta Iudæus exiſtens. cum tamen manifeſtũ ſit quod ipſe eſt qui ab omnibus adoratur.

79 Dubit. Quia Io. 8. dicitur ſi dixero quia neſcio eum ero ſimilis uobis, & ſic uidetur ꝙ neſciebant quid adorabant? Reſp. Augu. vbi ſupra ꝙ Chriſtus loquitur non ex perſona Iudæorum reproborũ, ſed apoſtolorum & aliorum qui poſuerant precia rerum ſuarum ad pedes apoſtolorum.

80 Dub. Cum Gentiles iam crediderint, quomodo ſalus ex Iudæis eſt? Reſp Chryſ. vbi ſupra. quod per hoc uult oſtendere quod orbi terrarum inde ſalutaris facta ſunt, ſcire enim

deum

deum & idola deteſtari illinc principium habuit & oīa alia dogmata, ſed & ipſum qđ eſt apud nos a Iudęis orationis principiū habuit, vel præſentiam ſuam ſalutem, vocat quam dicit ex Iudęis eſſe. ſecūdū illud Apoſtoli ad Ro. 9. ca. ex quibus Chriſtum ſecundum carnem.

81 Dub. Cur dicit quod nūc eſt illa hora? Reſ. qui ſupra ꝙ prophetę ante longa tpa multa ꝑdixerūt, ideo dicit. Et nūc eſt ne ęſtimes hanc talem eſſe prophetiā quæ poſt multū temporis impleatur res iam inſtat in ianuis eſt.

82 Dubit. Cur dicit veri adoratores? Reſp. qui ſupra. ꝙ ad diſtinctionem falſorū, quoniā quidā ſunt falſi adoratores qui temporalia & caduca quærunt in oratione ſua, qui contra hoc quod orant agere non ceſſant.

83 Dub. Cum ſupra dixerit ſolum venit hora. cur nunc addit & nunc eſt? Reſp. Orige. dicēs Puto primum quidem notare adorationem præter corpus futuram imperfectionem. Secundum vero eam quę fit in uita pręſenti perfecta quantum licet humanam procedere naturam.

84 Dubi. nunquid veri adoratores adorabunt filium ſicut patrem? Reſpon. quod cum pater & filius vnum ſint. Ideo adorabitur pater & filius, & filius cum patre.

85 Dubit. Cur dicit adorabitis patrem & non deū? Reſp. Chryſ. vbi ſupra. ꝙ cū hæc hora venerit, patri aliquis in filium deputabitur, ea propter non dictum eſt adorabitis deum, ſed adorabitis patrem.

86 Du. Quomodo adorat̄ deus in ſpiritu? Reſ. qui ſupra. quod cū infra dicat̄ ſpiritus eſt deus indicat ꝙ deus incorporeus eſt, & ſic oportet incorpoream eius culturam eſſe hoc eſt per animam & intellectus puritatē nos ei offerre.

87 Du. Quomodo adoratur in veritate? Reſp. qui ſupra quia priora figura erant, ſcilicet circuncisio, holocauſta & thymiamata nunc autem totum eſt ueritas.

88 Dub. Quomodo pater quærit adorare in ueritate cum in vete. teſt. adoraretur in figura? Reſp. qui ſupra. ꝙ ſi olim uolebat eos ueteribus immorari conceſſit eis figuram. Hoc tamen fecit eis condeſcendendo ut per hoc ad ueritatem inducantur.

89 Dub. Quomodo aut per quos pater tales quærit? Reſp. Orige. ſuper Ioan. quod per Ieſum quærit qui venit quærere & ſaluare quod perierat quos erudiens ueros cultores efficit.

90 Dubi. quid eſt ſpiritus? Reſp. S. Tho. in 1. ſen. diſt. 10. q. 1. art. 4. quod ſpiritus eſt nomen impoſitum ad ſignificandum ſubtilitatem alicuius naturæ. Vnde dicitur tam de corporalibus quam de incorporeis. Aer enim ſpiritus dicitur propter ſubtilitatem & exinde attractio aeris & expulſio dicitur inſpiratio & reſpiratio, & exinde ventus etiam dicitur ſpiritus & exinde etiam ſubtiliſſimi vapores per quos diffunduntur uirtutes animæ in partes corporis dicuntur ſpiritus, & ſimiliter incorporea propter ſuam ſubtilitatem dicuntur ſpiritus ſicut dicimus deum ſpiritum & angelum & animam, ſubtilitas autem dicitur per remotionē a materialitate. Vnde ea quæ habēt multum de materia uocamus groſſa, ſicut terram & aquam, & ea quæ minus ſubtilia, ſicut aerē & ignem, unde cum remoueri a materia magis ſit incorporeis & maxime in deo ſpiritualitas ſecundum rationem ſignificationis ſuæ per prius inuenitur in deo & magis incorporeis quam corporalibus.

91 Dub. Quia videtur quod debuiſſet dicere deus eſt ſpiritus & non ſpiritus eſt deus? Reſp. quod ex hoc dicto non ſequitur quod omnis ſpiritus ſit deus quia illa dictio ſpiritus non ſtat diſtributiue ſed determinate pro aliquo ſpiritu, ut ſit ſenſus quod aliquis ſpiritus eſt deus & hoc eſt uerum.

92 Du. Vnde ſciebant ſamaritani meſſiam eſſe uenturū? Reſp. Chryſ. ubi ſupra quod Moyſi legem ſuſcipientes ab ipſis Moyſi libris hoc nouerant, quia Iacob de Chriſto prophetizās dicit Gen. 49. ca. non deficiet princeps de Iuda nec dux de fęmore eius donec ueniat qui mittendus eſt. ſed & Moyſes dicit Deut. 18. c. prophetam ſuſcitabit uobis deus de patribus ueſtris.

93 Dub. Quid eſt meſſias? Reſp. Aug. ubi ſupra quod latinæ idem eſt quod unctus græce Chriſtus, & hebraice meſſias.

94 Dub. Quæ Chriſtus annuntiabat? Reſp. qui ſupra, quaſi mulier diceret, modo uos Iudæi de templo contēnitis nos de monte. cū illa uenerit & montem ſperner, & templum euertet, & docebit nos ut in ſpiritu & ueritate nouerimus adorare.

95 Dub. Quia Xp̄s non annuntiauit qn̄ erit finis mūdi ergo non oia annūtiauit? Reſp. qđ annuntiauit oia pertinentia ad honorem & adorationem dei. de qua diſputabatur.

96 Dub. Cur in principio non dixit mulieri quod erat meſſias, ſicut nunc dicit? Reſpond. Chryſo.

Chryſoſt. vbi ſupra. quod ſi circa principium hoc mulieri dixiſſet videretur ei ex uanitate loqui, nunciant paulatim in memoria Chriſti eam reducens opportunæ reuelauit ſeipſum.

97 Dub Cur noluit ſe reuelare Iudæis dicentibus Ioan. 10. ſi tu es Chriſtus dic nobis palam ſicut feciſti mulieri? Reſp. qui ſupra. quia Iudæi non pro addiſcendo quærebāt, ſed pro iniuriãdo, hæc vero ſimplici mēte loquebař.

98 Dubi. Cur mirabantur diſcipuli ꝙ cum muliere loqueretur? Reſp. qui ſupra quod admirabantur ſuperabundantem Chriſti manſuetudinem & humilitatem, quoniam ita perſpicuus exiſtens ſubſtituit loqui cum tanta humilitate mulieri inopi & Samaritanæ.

99 Dub. Cur de hoc non interrogauerunt eū? Reſ qui ſupra quod quia nihil ad eos pertinebat quod faciebat.

100 Dub. Cur mulier relinquit hydriam eundo ad ciuitatem? Reſp. Orig. vbi ſupra ꝙ non curabat de corporeo ac viliori propter vtilitatem plurium.

101 Dubi. Quid eſt hydria? Require dominica 1. poſt 8. Epiphaniæ. dub. 15.

102 Dub. Cur mulier non uerecundabatur dicere palam quæ commiſerat quæ Chriſtus ſibi reuelauerat? Reſ. Chryſo. vbi ſupra ꝙ anima cum ignita fuerit igne diuino ad nihil eorum quæ ſunt in terra de reliquo reſpicit, neque ad gloriam, neque ad verecūdiam, ſed ad vnam ſolam quæ detinet eam flammam.

103 Dub. Cur non dixit hominibus vt crederēt ſed quod uenirent uidere? Reſp. qui ſupra. ꝙ uidere leuius erat quam credere, ipſa tamen nouerat quoniam guſtantes de illo fonte eadem paterentur quæ & ipſe.

104 Dub. Cur non dixit uenite uidete meſſiã, ſed hominem? Reſp. Alcuinus vbi ſupra. quod paulatim annunciauit Chriſtum. Primo vocat hominem ne ſi diceret Chriſtū auditores iraſcerentur & nollent exire, & ut Chryſoſt. vbi ſupra dixit. Licet non manifeſte annunciauerit non tamen totaliter ſiluit, quid dixit nunquid non ipſe eſt Chriſtus.

105 Dubi. Cur diſcipuli rogabant ut manducaret? Reſp. Chry. ubi ſupra quod quia uidebāt eum fatigatum ex itinere & æſtu qui erat rogabant eum vulgari uoce.

106 Dubit. Quia ex hoc uidebantur temerarij? Reſp. qui ſupra quod hoc non erat temeritatis, ſed amoris cura circa magiſtrum.

107 Dub. Cur non rogauerunt eum manducare in præſentia mulieris? Reſp. Orige. vbi ſupra. quod arbitrabantur aptū fore tempus ad prandium quod erat inter receſſum mulieris ad ciuitatem & aduentum Samaritanorum ad ipſum, non enim coram aliquo aduena ſibi propinabāt eſcas, & ob hoc bene poſitum eſt in textu interea.

108 Dubit. De quo cibo intelligebat dominus quem diſcipuli neſcirent? Reſp. Chry. vbi ſupra quod hominum ſalutem hic cibum vocat oſtendens quãtum deſiderium habeat noſtræ ſalutis, ſicut enim nobis concupiſcibile eſt comedere ita ei ſaluare nos.

109 Dub. Cur non ſtatim reuelauit hoc diſcipulis? Reſ. qui ſupra. quod ubique in quæſtionem mittit auditorem ut incipiens quærere quod dicitur & laborans cum ampliori ſuſcipiat deſiderio.

110 Dub. Quomodo diſcipuli neſciebāt talem cibum? Reſp. Theophi. ſuper euange. q. d. neſcitis quem cibum uoco ſalutem hominum. Vel neſcitis quod Samaritani credituri ſunt & ſalui fient.

111 Dub. Cur quærunt quis ſibi attulit manducare? Reſpon. Auguſt. vbi ſupra. ꝙ non intelligebant quod de ſpirituali cibo loqueretur qd ergo mirum ſi mulier illa non intelligebat aquam: ecce diſcipuli non intelligunt eſcam.

112 Dubit. An dominus ſolitus eſſet cibum ab alijs oblatum manducare? Reſp. Theophi. vbi ſupra. quod ſic non quod alieno miniſterio indigeret qui dat eſcam omni carni, ſed ut deferentes meritum conſequerentur ſimulq; formam tradens non erubeſcere paupertatem neque graue putare ab alijs nutriri proprium enim & neceſſarium eſt doctoribus alios habere procuratores ciborum, ut ipſi de nullo curantes ubi miniſtrationē procurēt ſolicite.

113 Dub. Cur dominus non interrogatus dicit meus cibus eſt &c. Reſp. Augu. vbi ſupra quod audit dominus cogitationes diſcipulorum & ideo inſtruit eos ut magiſter non per circuitum, ſicut mulierem ſed aperte.

114 Dub. Quomodo dicit cibum facere uoluntatem patris? Reſp. Orig. ubi ſupra, quod idoneus cibus filio dei eſt cum actor paternę uoluntatis efficitur hoc uelle in ſemetipſo quod erat in patre, ſolus autem filius perfecti operis paternæ uoluntatis eſt capax. Cæteri uero ſancti nil præter diuinam peragunt uoluntatem, plenam autem & integram facit dei voluntatem

luntatem qui dicit meus cibus &c. proprius enim eius cibus oſtenditur.

115 Dubi. Cum dei perfecta ſint opera ut dicitur Deute. 32. c. quomodo dicit ut perficiam opus eius? Reſp. Orig. ubi ſupra quod ad hominem propter tranſgreſſionem factum imperfectum miſſus eſt ſaluator & factus eſt caro ad huius operis perfectionem. Et vt Theophi. vbi ſupra dicit quod opus dei perfecit, ſcilicet hominem noſtram naturam in ſeipſo ſine peccato oſtendens in omni opere perfectam & incorruptam opus etiam dei, ſcilicet legem perfecit, quia finis legis Chriſtus eam ceſſare faciens, omnibus quæ in ea erant perfectis & a corporali cultu in ſpūalē reduxit.

116 Dub. De quo tempore hęc loquebatur. quia dixit quod quatuor menſes ſunt &c. Reſp. Magiſt. hiſt. ſcho. quod ex hoc perpenditur fuiſſe in hyeme. & ut dicit Landul. de vita Chriſti, uidetur factum de menſe ianuarii, quia in illa calida regione ſunt meſſes tempeſtiuæ. vnde in feſto penthecoſtes offerebantur frugum primitiæ.

117 Dubit. Quomodo meſſes erant albæ, ſi adhuc erant quatuor menſes? Reſp. Theoph. vbi ſupra quod in prima intelligebat de meſſe materiali hic uero de meſſe intelligibili. Nam hoc dicebat propter Samaritanos uenientes ad ipſum qui erant parati ad credendum.

118 Dub. Quomodo albæ meſſes ſignificant paratos ad credendum? Reſp. Chryſo ubi ſupra. quod ſicut ſpecie cū dealbatæ fuerint ad meſſem ſunt paratæ, ita & hi ad ſalutem.

119 Dub. Cur non dicit palam Samaritanos paratos eſſe ad credendum? Reſpon. ſupra, quod non dicit aperte duarum occaſionum gratia. Vnius quidē ut manifeſtior fiat ſermo & maius ſub uiſum ducat quæ dicuntur. Alterius autem dulcior fit narratio & permanentior eorum quæ dicuntur memoria.

120 Dub. Quomodo qui metit congregat fructum in uitam æternam? Reſpon. quod hic diuidit terrena a cœleſtibus. ſicut enim ſupra dixerat de aqua, quæ bibit hanc aquam non ſitiet. Ita hic dicit, qui metit cōgregat fructum in uitam æternam.

121 Dub. Quomodo ſimul gaudet qui ſeminat & qui metit? Reſp. qui ſupra. quod hoc dicit ut oſtendat differentiam cœleſtium, & temporalium quoniam ſpiritualibus non ita ſe habet quoniam ſeminantes cum metentibus cōicant in mercede, & ideo ſimul lætantur.

122 Dub. Quos intelligit per ſeminantes & metentes? Reſp. qui ſupra. quod prophetæ ſeminauerunt. ſed non illi meſſuerunt ſed apoſtoli. Et Auguſt. dicit quod diſparis temporis labores habuerūt apoſtoli & prophetæ. ſed gaudio pariter perfruentur mercedem ſimul accepti ſunt in uitam æternam.

123 Dub. Quid ſeminauerūt prophetę & quid meſſuerunt apoſtoli? Reſp. Augu. ſuper Ioan. di. Legite labores prophetarum & in omnibus eorum laboribus eſt prophetia Chriſti. ergo iam in Iudæa meſſis parata erat quādo tot millia precia rerum ſuarum offerebant, & ad pedes apoſtolorum ponentes expeditis humeris a ſarcinis ſecularibus Chriſtum dominum ſequebantur, de ipſa meſſe eiecta ſunt pauca grana & ſeminauerunt orbem terrarū, & ſurgit alia meſſis quæ in fine ſæculi metenda eſt, ad quam metendam non apoſtoli ſeu angeli mittentur.

124 Dub. videtur quod etiam apoſtoli laborauerunt prædicantes per totum orbem? Reſp. Chryſ. vbi ſupra quod dicit. ſ. alij laborauerūt &c. q. d. vbi minor labor eſt maior autem delectatio ad hoc vos reſeruaui & quod laborioſus erat hoc fuit prophetarum, ſcilicet mittere ſemina.

125 Dub. Quomodo in labores aliorum intrauerunt? Reſp. qui ſupra quod ex hoc vult oſtendere quod prophetarum uoluntas erat. vt homines ad Chriſtum accederent, & hoc lex ordinabat, & propterea illi ſeminauerūt ut hūc facerent fructum, quia uero apoſtoli homines ad Chriſtum adduxerūt, ideo in laboribus prophetarum introierunt.

126 Dubi. Quia uidetur quædam leuitas in ſamaritanis qui ad verbum mulieris uenerunt ad Chriſtum? Reſp. qui ſupra. quod ſamaritani conſiderabant quod nequaquā mulier gratanter eum admirata eſſet qui eius delicta redargueraт niſi magnus quis eſſet & excellens qui prædicabatur ab illa.

127 Dub. cum Iudæi eijcerent Ieſum a ſuis partibus cur Samaritani rogant ut apud eos maneat? Reſp. qui ſupra quod nihil eſt liuore & inuidia deterius, nihil inani gloria difficilius, quæ infinita corrumpere cōſueuit bona. Ideo Iudæi ſigna magna uidentes in inuidiam exarſerunt & ipſum eijcere uoluerunt, ſed Samaritani iſta ſigna non uidentes & pure credentes uolebant Chriſtum apud ſe manere.

128 Dubit. Cur manſit apud Samaritanos cum

contra-

contrarium præceperit apoſtolis ne in uiam gentiũ irent? Reſp. vt fer. 5. poſt 1. dominicam quadrageſimæ de Chananca. dub. 2. Orig. vero dicit quod in uiam gentium iræ eſt imbui gentili dogmate & in illo ambulare, & hoc Chriſtus prohibuit ciuitatem uero Samaritanorum intrare eſt eos qui deſeruerint falſam doctrinam acceptare & cum ea derelicta uenerint ad Ieſum licet cum eis manere.

129 Dub. Quid ſignificat manere duos dies? Reſpon. Aug. quod manſit duos dies, id eſt dedit ei duo præcepta charitatis.

130 Dub. Cur non manſit vltra duos dies? Reſp. Chryſo. vbi ſupra quod in his duobus diebus ſuaſit toti ciuitati ut derelicto errore ueritatẽ ſequerentur. Et ideo his peractis ad alias ciuitates tranſit.

131 Dubit. Cur poſt multo plures crediderunt Chriſto propter ſermonem eius quam propter uerba mulieris? Reſp. quod conueniens erat ut ſic rediderant propter uerba Samarinæ quæ a Chriſto audierat & retulerat quod uiua uoce audientes ab eo qui illuminat omnem hominem potius debebant credere.

132 Dub. An ratio inductiua ad ea quæ ſunt fidei diminuat meritum fidei? Reſp. S. Th. 2. 2. q. 2. art. 10. quod ratio humana inducta ad ea quæ ſunt fidei dupliciter ſe poteſt habere ad uoluntatem credentis. Vno modo quod ſicut præcedens, puta cum aliquis, aut non haberet uoluntatem promptam ad credendum niſi ratio humana induceretur & ſic ratio humana inducta diminuit meritum fidei quare homo debet credere ea quæ ſunt fidei non propter rationem humanam, ſed propter auctoritatem diuinam. Alio modo ratio humana ſe poteſt habere ad uoluntatem credentis conſequenter cum enim homo habet promptam uoluntatem ad credendum diligit ueritatem creditam & ſuper ea excogitat, & amplectitur ſi quas rationes ad hoc inuenire põt & quantum ad hoc ratio humana non excludit meritum fidei, ſed eſt ſignũ maioris meriti & hoc ſignificatur hic. Vbi Samaritani ad mulierem per quam ratio humana figurata dixerũt iam non propter tuam loquelam credimus.

133 Dubit. Vnde ſciuerunt Samaritani ꝙ eſſet verus ſaluator mundi. Reſ. ubi ſupra quod primo ſciuerunt credentes per famam & per dictum mulieris annunciantis, & poſt per pœnitentiam ab ipſo audientes & firmiter credentes quoniam ſcire, ut hic accipitur eſt firmiter & ſine hæſitatione credere.

134 Dubi. Cur Chriſtus dicitur Saluator mundi: Reſp. Chryſo. vbi ſupra quia mundus perditus erat & in maligno poſitus & in magnis malis & peccatis qui omnia ipſe per mortem abſtulit & mundum ſaluauit.

135 Dub. Cur dicitur uere ſaluator? Reſp. qui ſupra. quod angeli quandoque uenerunt ſaluare & prophetę, ſed hic eſt uere ſaluator qui ſalutem tribuit non ſolum temporaneam, ſed æternam, & non ſolum in Iudæam vt ante angeli & prophetæ ſed in toto orbe terrarum.

ALLEGORICE.

[Venit Ieſus Samariam] quæ interpretatur lana domini vt ex ea operaretur pannum ad cooperiendũ peccata [quæ dicitur Sichar,] id eſt præſentia, quia venit per præſentiam corporalem, cum eſſet ſemper præſens per diuinitatem [iuxta prædium &c.] Ioſeph venditus Chriſti figuram portauit, quem iuxta ſomnium ſol & luna omnes ſtellæ adorant, ad hoc prædium Chriſtus verus hęres Iacob venit vt Samaritani cupientes ſibi vendicare hæreditatẽ Iacob patriarchæ conuerterētur ad Chriſtũ iter Ieſu eſt caro pro nobis aſſumpta qui enim vbique eſt quo it, niſi quia non ad nos veniret niſi formã viſibilis carnis aſſumeret: [& fatigatus] ex carne [hora ſexta] i. ſexta ętate ſæculi in quo nos ſumus [iuxta puteum] i. profunditatem tenebroſam huius mundi [ibi ſedit] per humilitatem tanquam doctor & magiſter vt doceret [venit mulier de Samaria] i. ratio humana quæ eſt ſicut lana quæ uellet oriri [haurire aquã] i. quærere doctrinam & intelligentia [Diſcipuli autem iuerunt emere cibos] i. doctores quærere intelligentiam ſpiritualẽ, Chriſtus doctor ut ratio humana ſubijciatur fidei [quæ: it ab ea potum] i. magiſtra diſcipulo quærit diſcere non quod indigeat. ſed vt diſcipulus reſpondendo addiſcat, miratur ratio humana ꝙ auctoritas diuina egeat ipſa cũm non ſimul coutantur] quoniam finiti ad infinitum nulla eſt proportio, & tunc auctoritas diuina oſtendit [donum dei] eſſe intelligentiam diuinarum ſcripturarum, quam ſolus deus dat, ſed adhuc miratur ratio humana, quomodo cũ [non habeat in quo hauriat,] id eſt cum non det experimentum in credendis, quomodo poteſt dare aquam, id eſt intelligentiam talem, maxime cũ patriarchæ quo ad ſenſum vacarent circa temporalia quæ eis dabat abundanter & quæ poſſunt ſenſu comprehen-

prehendi. Et dominus oſtendit quod habens temporalia adhuc alia deſiderat ſed qui delectatur dulcedine ſcripturarũ[non ſitit in æternum]terrena, ſed talis ſcripturarum intellectus ducit in fontem uitæ æternæ[& cum hoc vellet ſtatim adipiſci rõ humana non põt niſi voce uirũ,]id eſt, pſentet intellectũ, qm̃ in uita ordinata intellectus regit animam & cum rõ humana adhuc erraret non percipiẽdo uerba Chriſti, iubetur intellectũ ſubijcere.[qm̃ quinque uiros habuit,]ſcilicet quinque ſenſus corporis, q̃a antequã quis poſſit uiri rõne nõ regitur niſi ſenſib. carnis, & q̃a poſt huiuſmodi quinque ſenſus adhuc errabat iõ ille error [non erat legitimus uir]& ideo iubetur amouere errorem tanquam uirum adulterum, & tunc rõ humana adheret deo uidẽdo p intellectum[quod propheta eſt]& quærit informari de diuinis, & primo de honore dei qui eſt adoratio, & a deo inſtruitur p fidẽ. & tandem uenit ad oẽs articulos fidei credendum, quod ſignificatur [per meſſiam]qui dicitur Chriſtus [& continuo ueniunt diſcipuli,]id eſt, doctores mirantes quod auctoritas diuina de pari diſputet cũ ratione humana,[nemo tñ audet aliquid dicere] cum ſciãt abyſſum eſſe diuina iudicia, &[tũc mulier,]ſcilicet ratio humana [relicta hydria].i. amore huius ſæculi præparauit annuntiare ueritatem quã audierat alijs non intelligentibus ut eos ad ſalutem adduceret,[& iterũ diſcipuli].i. doctores rogãt Ieſum ut mãducet.i.ut de ſuis operibus in expoſitionibus ſcripturarũ tẽtet an bene dixerint, [qui dicit aliũ cibũ habere mãducare].ſ. æternam ſatietatẽ ad quam homines adducit[quã neſciunt,] quoniã in cor hominis nõ aſcẽdit, & hortatur eos vt poſtquam edocti fuerint[ſic eum pergant ad metendum labores]credentium ut eos conducant ad uitam æternam, & ita multi poſtmodum credunt, nedum ratione humana inducti ſed lumine diuinõ illuſtrati & confitentur Ieſum ſaluatorem mũdi.

TROPOLOGICE.

Qui vult inſtrui a domino[ueniat Samariã ſanam ſui intellectus offerẽdo[in ciuitate Sichar]in eius præſentia confitendo errata ſua [iuxta prædium Iacob]luctando cũ dæmone, [& Ieſum ſedentem iuxta fontem]ſuæ ſapiẽtiæ interroget[& puteum altum] diuinorum myſteriorũ per fidem capiat[& hauriat aquã uiuam,]ſcilicet gratiam dei quæ faciet ſalire in uitam æternam[& relictis delectationibus quinque ſenſuum corporaliũm[& viro adultero,]id eſt, vitio quod animam facit adulterare[quærat modum orãdi deum]relicta ambitione montis & ciuitatis[adoret in ſpiritu & ueritate] & alijs prædicet[relicta hydria]temporalis lucri ſpiritualem cibum, vt multi guſtantes credant in Chriſtum.

ANAGOGICE.

Contemplari poſſumus aquam uiuam æternæ beatitudinis qui nos inebriauit ab vbertate domus vbi domini in cœleſti Hieruſalem & monte altiſſimo vnde auxilium ueniet deum patrem filium & ſpiritum ſanctum clare intuebimur in ſpirituque & ueritate adorabimus cum cœleſtibus ſpiritibus, & manebimus cum eo duobus diebus poſt reſurrectionem, ſc licet animæ & corporis glorificati, ubi erunt multo plures ſaluati quos nemo dinumerare poterat niſi ſolus deus cui ſoli eſt cognitus eorum numerus aſſidentes diuinæ maieſtati in ſeculum ſæculi.

SABBATO DOMIN. TERTIAE Quadrageſimæ.

Perrexit Ieſus in montem oliueti Ioan. 8.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti. 32. die. 22. ſeptem. die martis.

HISTORICE.

Ad dominum populum in templo docentem ſcribæ & phariſæi mulierem adducunt adulteram tentando rogantes an pœna legis plecti deberet. ut ſcilicet lapidibus obrueretur, qui cum certas digito in terra literas deſignaſſet reſpondit ut is eorum qui a peccato immunis foret lapides primum in eam congereret, cum rurſus in terram literas ſcriberet templo primoribus exordientibus ſigillatim egreſſi ſunt cuncti mulierem autem alloquens dominus ſciſcitabatur an accuſantium quiſpiam eam damnaſſet, qua negante, nec eam dominus condemnandum protulit, iuſſit tamen vt pacifice purgans in poſterum a flagitijs abſtineret.

VEritatis lucidius indagandæ cauſa quædam dubia mouebuntur & ſoluentur.

Dub tatur. Vnde acceſſit Ieſus in montem oliueti? Reſpondet. quod vt habetur Ioann. 7. quod ex templo in quo clamauerat. Si quis ſitit &c.

2 Du. Quomodo omnis populus venit ad eũ? Reſp. quod per figuram. ſinecdoche omnis populus, id eſt maior pars populi.

3 Dubitatur. Cur docet ſedendo? Reſpond. quod doctorum & magiſtrorum eſt ſedere dum docent.

4 Du. Quid ptinebat ſcribis & phariſeis adulterã adducere? Reſp. qa erant principaliores populi qui ipſum dirigere debebant.

5 Dub. Quid eſt adulteriũ. Require ſer. 4. dominicæ. 3. quadrageſimæ. dub. 73. & ſequentibus de materia adulteri.

6 Du. Cur ſtatuerunt eam in medio? Reſp. ut uideretur a toto populo aſtante.

7 Du. Cur quærunt quid de adultera agẽdum cenſeret, cum lege cautum eſſet eam lapidari debere. Reſp. quod vt poſſent accuſare eum vt patet ex euangelio.

8 Dub. de quod volebant eum accuſare. Reſ. Aug. ſuper Io. quia animaduerterant phariſei dominum eſſe pium & mitem dixerunt apud ſeipſos, ſi eam dimitti cenſuerit ager contra iuſtitiam & legem & ſic accuſabitur tanquam præuaricator legis. Si aũt dicat ipſam lapidãdam a manſuetudine recederet propter quã iam populis amabilis factus eſt, & ita de crudelitate accuſabitur.

9 Du. Vbi habetur quod adulteræ lapidẽtur? Reſp. quod Leuiti. c. 20.

10 Du. Quid ſcribebat in terra. Reſp. Lyra ꝙ id quod poſtea protulit ad maiorem certitudinẽ, ſcilicet qui ſine peccato eſt ueſtrũ &c. qua ſi rñderet quod nõ lapidaretur nec qđ dimitteretur illeſa ſed vt Aug. dicit puniatur peccatrix, ſed nõ à peccatoribus impleatur lex, ſed non a præuaricatoribus legis.

11 Du. Cur non ſtatim reſpondit abſque ſcribere in terra? Reſp. Beda. quod ſcribendo in terra illum ſe fore monſtrauit qui quondam legem in lapide ſcripſit.

12 Dubit. Cur erexeit ſe? Reſp. Lyra qđ ad eorum importunitatem reprimendã quia perſeuerabant importuno interrogantes.

13 Dubit. Cur rurſus ſcripſit in terra? Reſp. Alcuinus ſuper Ioã. quod põt intelligi hoc feciſſe dominus iuxta conſuetudinem, vt quaſi aliquid agens vultu intendens in aliud liberam eis exeundi facultatem daret.

14 Dub. Quid ſcripſit ſecundo in terra? Reſp. Lyra quod aliq dicunt eadem ſcripſiſſe q̃ prius ad oſtẽdendũ maiorẽ firmitatem ſcientiæ. Alij vero & melius vt videtur dicunt ꝙ ſcribebat eorum peccata ut eos oſtenderet ineptos ad accuſationem huius fœminæ.

15. Dubitatur. Cur ſeniores primo egrediebantur? Reſ. glo. quod forte magis rei erant, vel magis culpas ſuas cognoſcebant.

16 Dub. Quomodo poterat ſcribere peccata omnium in tã breui tẽpore? Reſ. Lyra qđ non ſcribebat p ſingula ſed diuina virtute potuit facere ꝙ in al qua figura ab eo protracta qlibet eorũ videret ſua ꝓpria peccata & nõ alia.

17 Dub. Cur interrogat de accuſatoribus? Reſpon. Lyra. quod in hoc mulier examinatur de accuſatione & ex conſequenti de condemnatione.

19 Duo. Quis dicitur accuſator? Reſp. quod illæ qui aliquem coram iudice accuſat & criminalem ſibi mouet quæſtionem.

19 Du. Cur talis vocatur accuſator? Reſp quia ad cauſam vocat eum quem appellat. vt in c. fortis. de verbo ſigni.

20 Dub. Ad quid eſt inſtituta accuſatio? Reſp. San. Tho. in 4. ſen diſt. 41. art. 1. quæſt. 2. quod ne aliquis ſuſtineatur quaſi innocens qui culpam habet.

21 Dub. An homo uel peccatũ debeat accuſari? Reſp. qui ſupra. qđ aliquãdo cõtingit ꝙ aliquod factũ reputatur licitũ ex ignoratia alicuius circũſtantiæ, & ita cur ſi homo accuſatur quãdoque, ita factum ipſum accuſari poteſt.

22 Du. An homo teneatur de neceſſitate accuſare? Reſp. San. Th. 22. q. 68. ar. 1. quod ſi crimen fuerit tale quod uergat in detrimentum reipublicæ tenetur homo ad accuſationem. Dummodo ſufficienter poſſit probare quod pertinet ad officium accuſatoris, puta cũ peccatũ alicuius vergit in multitudinis corruptelam corporalem ſeu ſpiritualem. Si aũt non fuerit tale peccatum quod in multitudinem redundet, vel etiam ſi ſufficientem probationẽ non poſſit adhibere non tenetur ad intentandum accuſationem, quia ad hoc nullus tenetur quod non poteſt debito modo perficere.

23 Dubi. Quomodo accuſatio redditur in iuſta? Reſp. qui ſupra. ar. 3. quod in accuſatione duplici ratione contingit eſſe peccatum. Vno modo ex eo ꝙ aliquis iniuſte agit contra eum qui accuſatur crimina falſa ei imponẽdo ꝙ eſt calumniari. Alio mõ ex parte reipu. cuius bonũ principaliter intẽditur in accuſatione dum aliquis impedit malitioſe punitionẽ peccati, quod iniectum dupliciter contingit. Vno modo fraudem in accuſatione adhibendo & hoc

pertinet

pertinet ad prænaricationem. nam præuaricator dicitur quaſi varicator, quia aduerſam partem adiuuat prodita cauſa ſua. Alio modo totaliter ab accuſatione deſiſtēdo quod eſt tergiuerſari in hoc enim quod deſiſtit ab hoc quod ceperat quaſi tergum uertere dicitur.

24 Du. Quæ pœna debetur ei qui in accuſatione defecerit? Reſp. qui ſupra. ar. 4. ꝙ quia ille qui male accuſat peccat cōtra perſonā accuſati & cōtra Rempublicā. ꝑ utrūque punitur. & hoc eſt qđ dicit Deut. 19. cūque diligētiſſime perſcrutātes inuenerint falſum teſtē dixiſſe cōtra fratrē ſuū mēdaciū. reddēt ei ſicut fratri ſuo facere cogitauit, qđ pertinet ad iniuriā perſonę, & poſtea quantū ad iniuriā reipublicę ſubditur, & auferes malū de medio tui vt audientes cęteri timorē habeant & nequaquam talia audeant facere, æqualitas itaque iuſtitiæ hoc requirit, ut nocumētū quod quis alteri intētat ipſe patiatur. ſm illud Exo. 21. c. oculum pro oculo dentem pro dēte. Et ideo iuſtū eſt ut ille qui per accuſationem aliquē in periculum grauis pœnæ inducit ipſe etiam ſimilem pœnā patiatur, & hæc dicitur pœna talionis.

25 Dubita. An accuſatus tenetur dicere ueritatem iudici interrogāti? Reſp. qui ſupra. q. 69. artic. 1. quod cum quis ex debito iuſtitiæ teneatur obedire ſuo ſuperiori in his ad quæ ius prælationis ſe extendit & contrafaciēs mortaliter præcet, ex debito accuſatus tenetur iudici ueritatem exponere quam ab eo ſecundnm formam iuris exigit. Et ideo ſi confiteri noluerit ueritatem quam dicere tenetur, uel ſi eam mendaciter negauerit ueraciter peccat, ſi uero iudex hoc requirat quod nō ſecundum ordinē iuris non tenetur ei accuſatus rñdere, ſed pōt uel per appellationē uel aliter ſubterfugere mendacium tamen dicere non licet.

26 Du. An liceat accuſato ſe defendere. Reſp. qui ſupra. art. 2. quod reo qui accuſatur licet ſe defendere ueritatem occultando quam confiteri non tenetur per aliquos conuenientes modos puta quod non reſpondeat ad quod reſpondere non tenetur. non autem licet ei uel falſitatem dicere uel ueritatem tacere quam cōfiteri tenetur, neque etiam aliquem dolum uel fraudem adhibere quia fraus & dolus uim mendacij habent, & hoc eſt calumnioſe ſe defendere quod non licet.

27 Du. De quibus peccatis pot eſt iudex interrogare accuſatū ſecundū formā iuris? Reſ. qui ſupra. quod quando præceſſit infamia ſuꝑ aliquo crimine, uel aliqua expreſſa indicia apparuerint, uel etiam cū proceſſit probatio ſemiplena de tali peccato pōt iudex interrogare & accuſatus tenetur reſpondere.

28 Du. An mulier accuſata de adulterio penitus occulto teneatur ueritatem confiteri iudici interroganti? Reſp. Sanctus Tho. quolib. 5. q. 8. arti. 2. quod non, nec debet de hoc ab ea exigi iuramentum de ueritate dicenda, quia occulta ſoli diuino iudicio reſeruantur ſecundum illud. 1. ad Chor. 4. nolite ante tēpus iudicare quouſque ueniat dominus qui illuminabit abſcondita tenebrarum.

29 Dubi. An omnibus peccatis requiratur accuſator ut puniantur? Reſpon. Sanctus Tho. 2. 2. q. 67. ar. 2. quod non in notorijs peccatis quæ non ſolum ſunt manifeſta iudici, ſed etiā alijs ita quod nullo modo reus crimē inficiari poteſt ſed ſtatim ex ipſa euidentia facti conuincitur ſi autem eſſet manifeſta iudici, & nō alijs, uel alijs & non iudici, tunc eſt neceſſaria iudicij diſcuſſio.

30 Du. An Chriſtus faueat peccatoribus quia noluit condēnare adulteram Reſ. Aug. vbi ſupra quod non ſi attendas ad id quod ſequitur. uade & amplius noli peccare. Ergo & dominus damnauit ſed peccatū non hominē, nam ſi peccatorū auctor eſſe diceret uade & uiuę ut uis, de mea liberatione eſto ſecura. ego te quātumcunque peccaueris etiam a gehenna & inferni tortoribus liberabo: non hoc dixit, intēdant ergo qui amant in domino manſuetudinem, & timeant ueritatem etenim dulcis & rectus dominus.

31 Dub. Cur in lege nō introducitur alia mors quam lapidatio? Reſp. S. Th. in 3. ſen. diſt. 38. in litera. ꝙ lapidatione nulla pœna eſt grauior, & dicitur in pœnis ſm locum tenere.

32 Du. Pro quibus delictis infligebatur? Reſp. qui ſupra. quod blaſphemis adulteris & filijs inobedientibus debebatur.

33 Dub. An ſacerdotes debeant exēplo Chriſti abſque pœnitentia peccatores abſoluere? Reſp. Lyr. quod nō, quia forte Chriſtus uidit in ea magnā contritionem quæ ſufficiebat ꝑ pœna illius peccati quā ſacerdos nō pōt perpendere in confitēte, quia nō uidet cor, cū hō ſolū videat ea q̄ patent. vt dicitur. 1. Reg. 16.

ALLEGORICE.

[Ieſus perrexit in mōtem oliueti]. i. in ſublimitatē diuinæ pietatis quā hominibus exhibet [& quod diluculo venit in templū] exorte

bonę gratię figurat, & poſtquã per gratiã incepit habitare in templo ſuo qđ eſt eccleſia[oīs populus,]id eſt, ex oī gente: [venit ad eū:]id eſt. crediderūt in eū[& ſedens docebat eos] ſeſſio humilitatē incarnationis inſinuat[& ſedente dño ad eum populus venit;] quia poſt quã p ſuſceptã humanitatē viſibilis apperuit cęperunt eũ multi audire & in eum credere. [Adducūt aūt ſcribæ & phariſei,]id eſt, dęmones[mulierem in adulterio deprehenſam,]id eſt, aīam per peccatum adulterantē[& ſtatuūt eam in medio]id eſt peccatum eius publicum denūtiat q̃ merito propter pc̄m̄ debet lapidari. id eſt dãnari ut lex vult. [vt poſſit accuſare. Chriſtū]id eſt de eo conqueri ſi vtatur. minima. Ipſe aūt q uenit ſaluū facere qđ perierat, [inclinat ſe deorſum] ad cōpatiendū[& digito,]id eſt, poteſtate[ſcribit in terra]id eſt in anima q̃ unitur corpori terreno gratiã ſuã & in defenſione aīę peccatricis obiurgat dæmones in malitia obſtinatos dicēs. [Qui ſine peccato eſt veſtrū &c.]& iterum compatiens animæ inclinat aurē ſuæ pietatis, [& rurſus ſcribit] infundendo gratiam qua perſeuerare in bono poſſit, & hoc uidentes maligni ſpiritus confuſi[vnus poſt aliū recedit]& remanet anima cum ſolo Ieſu aduerſarijs fugatis & tunc dominus ſe erigit ad poteſtatem quam habet dimittendi peccata, dilıgētique diſcuſſione facta quod accuſantium nullus animam condēnauit nec ipſe eum condēnare vult iã de peccato contritam ſed eam in pace dimittit hortando ut de cætero ex gratia habita nolit amplius peccare.

TROPOLOGICE.

Qui vult ſuorū peccatorum miſericordiam conſequi[ad montem olíueti pergat]oleo miſericordiæ pauperibus compatiendo[& diluculo ueniat in templum] peccata confitendo ſtatim, & reperiat Ieſum crucifixum in cruce ſedentem & manus extendentem ad nos amplectendum & docendum, & non timeat dæmones accuſantes, quoniam[Ieſus ſe inclinauit]de cœlo ad terras deſcendendo ut peccatores ſaluos faceret & faciat ſibi inſcribi ſignum ſanctæ crucis, ut diabolum non timeat, quoniam ipſa crux Chriſti dæmones fugat, ut non audeant[mittere lapidem] tribulationū, licet habeant peſſimam voluntatem, ſed non ſunt timendi, quia nō poſſunt nocere niſi permiſſi, & ſic anima purgata a peccato per contritionem & ſatisfactionem mediantibus operibus miſericordiæ non condemnatur a domino, ſed vt in pace uadat & firma ſit ne amplius peccet præcipitur ne deterius ei contingat.

ANAGOGICE.

Cōtemplari debemus miſerationes domini quæ omnia eius excedunt opera quandoquidem cœleſtē patriã & ſuæ diuinitatis viſionem, non ſolum puris angelis conceſſit, ſed & hominibus quibuſcunque nulla habita diſcretione ſexuum nationum & conditionum etiã his qui in baratrum & ſpurcitiam maximorum ſcelerum ceciderunt elargitur miſeratus eorum fragilitatem, dummodo eidem cor rōtritum offerant, vt exemplo huius adulterio clariſſime patet. quam tam miſericorditer a rigore legis non contra legem agendo libera uit. pulchræ eius emulis eiectis qui non zelo ſed dei manſuetudinem impugnare volendo eum adduxerant quę meruit audire ſententiam ſuorum criminum abſolutoriam dum dicit[neque ego te condemnabo.]

DOMINICA QVARTA QVAdrageſimæ.

Abijt Ieſus trans mare Galileæ Io. 6. c. Mat. 14. & Marci. 6.

Hiſtoria huiùs euãgelij facta eſt anno Chriſti. 32. die. 13. Aprilis die dominica.

HISTORICE.

Magnam cum multitudinem intuitus e mōte in quo ſedebat dominus fuiſſet, ex diſcipulis quendam Philippum interrogauit, quonam pacto panes tot emerent turbis ut ſufficeret ad edendum, reſpondente illo quod ſi panes ducentis compararent denarijs nequaquam tantæ multitudini ſatis eſſe pollent. Germanus Symonis Petri Andreas quendam adeſſe puerum quinque habentem ordeaceos panes ac piſces duos retulit. ſed hæc pauca fore tot gentibus, dominus itaque ut ſuper fœno quod multum eodem in loco erat ſederēt iuſſit. Diſcumbentibus autem hominum quinque millibus præmiſſis gratiarum actionibus ſaluator panes ac piſces diſtribuere iuſſit, quibus abundanter ſatietis ex his quæ e dentibus ſuperfuerant reliquijs. 12. plenos reportarūt cophinos, quo perſpecto ſigno. hunc verum eſſe prophetam qui in orbem deberet aduenire vniuerſi affirmarunt.

Iſto

ISto ſuper euangelio dubia occurrentia ſoluenda ſunt.

1 Dub. Cur abijt Ieſus trans mare Galileæ? Reſpon. Chry. ſuper Ioan. quod cum dominus in die ſabbati ſanaſſet iacentem in porticu piſcinæ, ut patet Ioan. 5. & in cuſaretur de violatione ſabbati, & multa Ieſus locutus fuiſſet Iudæis qui egre tulerant receſſit ab eis vt daret locum ire ſicut iacula dum in durum aliquid inciderint cum multo impetu iaciuntur, cum non habuerint aliquid obuians diſſoluitur cito immiſſio & quieſcit, ita & ſi cum audacibus hominibus impetuoſe in ceſſerimus ſeuiunt magis, ſi autem ceſſerimus facile molimus eorum inſaniam, propterea Chriſtus furorem ex præmiſſis ſermonibus natum ſe cedendo mitigauit in Galileã vadẽs.

2 Dubitatur. Ex quo loco receſſit? Reſpondet quod ex Hieroſolymis, ut patet ex dictis.

3 Dubi. An vere illud eſſe mare? Reſpon. Alcuinus ſuper Ioan. ꝙ erat lacus ſed iuxta hebraicum modũ omnis cõgregatio aquarum ſiue dulcium, (vt ille huius lacus erãt) ſiue amarum mare nuncupatur.

4 Dubita. Cur dicitur tyberiadis. Reſpond. qui ſupra. quod a ciuitate quæ dicitur tyberias, & etiam dicitur mare Galileæ a prouincia Galileæ.

5 Dubitatur. Quomodo illa multitudo poterat ſequi Chriſtum. require dominica. 2. poſt octauam epiphaniæ. dub. 2.

6 Dubitatur. Cur euangeliſta non exprimit ſigna quę faciebat dominus? Reſpon Chryſo. ſuper Ioann. quod hic euangeliſta maiorem partem libri in ſermonibus domini conſumere ſtuduit.

7 Dubitatur. Cur aſcendit in montem? Reſp. qui ſupra. quod propter ſignum quod ibi fieri debebat.

8 Dubitatur. Cur diſcipulos ſecum aſcendere fecit? Reſpond. qui ſupra quod hoc accuſato multitudinis erat non ſequentis eum.

9 Dubitatur. Quid agebat dominus in monte? Reſpond. qui ſupra. quod diſcipulos docebat, quoniam ſolitudo apta eſt ad philoſophiam.

10 Dubita. An in illo paſchate Chriſtus poſt fuit crucifixus? Reſp. Beda quod non ſed illud fuit in quo Ioannes fuit decollatus, & in alio paſchate poſt vnum annũ Chriſtus paſſus fuit.

11 Dubitatur. Cur dicit euangeliſta dies feſtus Iudæorum? Reſpond. Theophilus ſuper euang. quia hoc non erat feſtum Chriſti ſed Iudæorum.

12 Dubitatur. An Chriſtus fuerit in Hieruſalem ad hoc feſtum? Reſpon. Chryſo. ubi ſupra. quod non.

13 Dubitatur. Cur illuc non acceſſit? Reſp qui ſupra. quod paulatim ſoluebat legem occaſionem ſumens a iudaica nequitia.

14 Dubitat. Cur ſubleuauit oculos? Reſpond. Beda. quoniam pudice ſedebat cum diſcipulis attentus non proſpiciens hinc inde.

15 Dubitat. Cur Chriſtus temtat philippum cuius mentem nouerat? Reſpon. Sanctus Th. 2.2.q.97. artic. 2. quod non tentauit vt experimentum de eo ſumeret, ſed ut alijs oſtenderetur quod ignorabãt ex Philippi rñſione.

16 Dubi. Cur alij euangeliſtæ nihil dicunt de interrogatione Philippi. Reſpond. Auguſt. de conſenſu euan. quod poſtquam diſcipuli dixerunt domino ut dimitteret turbas & ille reſpondiſſet quod nõ habẽt neceſſe ire, & quod ipſi darent eis ad mãducandũ vt refert Matt. intelligitur poſt hæc verba dominum inſpexiſſe multitudinem & dixiſſe Philippo quod Ioannes commemorat alij autem euangeliſtę hoc prætermiſerunt.

17 Dubit. Cur philippus non reſpondit quod Chriſtus diuina potentia eos poterat ſaturare? Reſ. Alcuinus vbi ſupra ꝙ in hoc tarditatẽ ſuã oſtendit. nã ſi pfecte de creatore intelligeret de eius potentiæ largitate non diffideret.

18 Du. Quia Marcus dicit diſcipulos hoc dño rñdiſſe? Reſp. Augu. vbi ſupra. ꝙ Philippus locutus fuit ex ore cæterorum, quãquã & plura lẽ numerũ ꝑ ſingulari vſitatiſſime euãgeliſta ponere potuerit. & ſic eſt figura ſinecdoche.

19 Du. Cur potius Philippũ quã alios interrogat? Reſ. S. Vinc. in ſermone ꝙ quia ipſe erat ſimplicior cęteris vt patet ex eius reſpõſione.

20 Du. quis erat puer habẽs. 5. panes? Reſ ꝙ vt colligit ex Matt. 13. dicendo nõ habemus hic niſi quinque panes erat vnus ex diſcipulis.

21 Du. qa alij euãgeliſte dicũt ꝙ diſcipuli rñderũt & Ioãnes dicit qd fuit Andreas? Reſp. Aug. vbi ſupra ꝙ alij euãgeliſtæ puralẽ numerũ ꝑ ſingulari poſuerũt ꝑ figurã ſinecdoche.

22 Dub. qd mouit Andreã ſic reſpondere? Reſ. Chry. vbi ſupra ꝙ quia audierat ſignũ qd Heliſeus de panibus ordeaceis fecerat. vt habetur. 4. Reg. 4. quod de. 20. panibus pauit centũ homines aſcendit mẽte in aliquod excelſum.

23 Dubita. Cur poſt dixit quid hæc ſunt inter tantos,

tantos? Reſpon.qui ſupra .quod licet aliquid excelſum Andreas de domino æſtimauerit tamen ad ſummum non potuit peruenire. nam æſtimabat quod de paucioribus pauciora & de pluribus plura facturus eſſet qui miracula faciebat, ſed hoc non erat verum . Similiter enim ei facile erat & de pluribus & de paucioribus paſcere turbas . Non enim materia ſubiecta indigebat.

24 Dub. Cur non pauit eos abſque illis quinque panibus?Reſp.qui ſupra quod ne panes illi creati & aliæ creaturæ viderentur alienę eſſe ab eius ſapiētia ipſis creaturis vtitur ad materiam miraculorum.

25 Dubi. Cur fecit homines diſcumbere cum adhuc non haberent panes?reſpon. qui ſupra. vt diſcas quoniam non entia vt entia ei ſubſiſtunt.

26 Dub. An eſſet ibi tantum fœnum vt quinque millia ſuper eo diſcumberēt? Reſp.Theophilus. vbi ſupra fœnum, id eſt herba viridis cum eſſet proximum paſcha quod in primo menſe veris perficiebatur.

27 Dubita. Cur Ioannem nullam facit mentionem de mulieribus & pueris?Reſp.qui ſupra.quod ſoli viri numerantur ab euangeliſta, quia legalem conſuetudinem ſequebatur. Etenim Moyſes a 20.annis & ſupra populum connumerauit nulla mentione de mulieribus facta.

28 Dubi. Cur Chriſtus gratias egit? Reſpond. Chryſoſtom. vbi ſupra quod ut oſtendat eos qui comeſtionem incipiunt gratias agere oportere deo.

29 Dub. Cur in aliquibus maioribus miraculis non orabat?Reſp.qui ſupra vt diſcas quod non propter indigentiā orat. ſi enim indigeret orare multomagis in maioribus hoc feciſſet, qnia vero illa ex auctoritate facit manifeſtum eſt quod hic condeſcendēdo nobis orat.

30 Dubita. Cur coram multitudine orabat? Reſpon.qui ſupra. quod ut perſuaderet eis ꝙ ſecundum volūtatem dei aduenerat, & ne crederent ꝙ eſſet deo contrarius,& orat ſm naturā aſſumptam nō ſm diuinam ut dicit S.Tho.

31 Dub.Qualiter illi panes multiplicati ſunt? Reſp.S.Tho.3.par.q.44.ar.4.ꝙ illa multiplicatio non eſt facta per modum creationis,ſed per additionem extraneæ materiæ in panes conuerſę. Vnde Aug.hic dicit.unde multiplica de paucis granis ſegetes inde in manibus ſuis multiplicauit quinque panes. Manifeſtū eſt autem quod per conuerſionem grana multiplicantur in ſegetes.

32 Dub. An ipſe diſtribuerit panes turbis?Reſpon.quod ut habetur Matth. 14. dominus panes diſcipulis dedit & ipſi diſtribuerūt turbis.

33 Dub.quibus manibus multiplicabantur panes? Reſpon. S. Vincen. in ſermone hodierno quod in manibus Chriſti, & in gremijs apoſtolorum miniſtrantium & inter dentes comedentium.

34 Du. An ex panibus habuerint quantum uolebant ſicut de piſcibus dicitur. Reſp. quod ſic ut patet per hoc quod dicitur. ſimiliter ex piſcibus quantum uolebant & ex eo quod ſequitur,ut autem impleti ſunt.

35 Du. An comedendo illi homines biberint? Reſpon.S.Vin.in ſermone hodierno quod ne iſtud prandium uideatur imperfectum cum dei perfecta ſint opera habemus dicere quod biberunt.

36 Dub. An biberit uinum uel aquam?Reſpō. qui ſupra.quod ſicut ex petra exiuit aqua ad bibendum, ut habetur Exo. 17.c. & num.20. ita de illis panibus & piſcibus exiuit liquor ui refocillabat comedentes.

37 Du.Quia ſi ſatiauit ex panibus multiplicatis ut dictum eſt dub.31.Ergo non ex quinque panibus ſatiauit?Reſp.do.Cardinalis de turre cremata negando conſequentiam,quia materia addita in illos panes conuerſa eſt. Et ideo ex illis quinque panibus dicitur quinque millia hominum ſatiaſſe.

38 Dub. Quia ſicut aquam mutauit in optimū uinum in nuptijs, ita deberet mutare panes ordeaceos in panes optimi frumenti?Reſpon. qui ſupra negādo cōſequentiā,quia ſm Albertū conuerſio aqua in uinū deſeruiuit iūcunditati nubētiū, & ideo cōueniebat aquā mutari in liquorem iucunditatem facientē, ſed ſaturatio & carnibus deſeruiuit neceſſitati eſurientium, & ideo á forma neceſſitati deſeruientis illum panem non mutauit maxime ut dicit hic Chryſ.ne gulę deſeruire uideretur.

39 Dubit. Cur non creauit de nouo panes?Reſpon.qui ſupra quod ut miraculum eſſet magis notum quia talis multiplicatio eorundem panum magis eſt perceptibilis quam creatio.

40 Dubitatur. Cur uoluit ut colligerent fragmenta?Reſp.Chry.ubi ſupra quod hæc oſtētatio ſuperflua non fuit ſed ne fantaſiam æſtimarent quod factum eſt propter quod etiam ex-

ſubie-

ſubiecta materia miraculum fecit.

41 Dubi. Cur potius apoſtolis quam turbis præcepit vt colligerent fragmenta? Reſpon. Chryſ. quoniam apoſtolos maxime crudire volebat, qui orbis terrarum debeant eſſe magiſtri.

42 Dubi. Cur duodecim cophinos collegerūt? Reſp. qui ſupra. quia nec plus nec minus fecit ſuperfluum eſſe ſed tantum quantum volebat, ſcilicet. 12. Cophinos ſecundum numerum duodecim apoſtolorum.

43 Dubi. Quid eſt cophinus? Reſp. ſecundū Rabanum in hoc loco & Vocabuliſtas eſt quoddam vas cauum ex uirgultis aptum aliquid mundare uel ad fimum portandum, vt dicit gloſ. uel eſt uas uimineum ad opus ſeruile de putatum vnde in pſal. 80. Manus eius in cophino ſeruierunt.

44 Dubit. Cur illi homines ante illud miraculū non appellabāt Chriſtū prophetā? Reſ. Beda hic quod erant carnales & carnaliter intelligebant & ex ſigno facto admirati ſunt, & prorumpunt in illam uocem.

45 Dubitatur. Cur non vocauerunt eū deum? Reſp. Alcuinus. ubi ſupra. quod nōdum pleni fide nondum deum dicere nouerant, ſed iam multum profecerant ex uirtute miraculi qui eum ſecernentes ab alijs prophetam uocabant ſicut ſciebant in populo illo prophetas aliquando miracula feciſſe.

46 Dub. Quis dicitur propheta & alia de prophetia. Reqre feria. 2. dominicæ tertię quadrageſimæ, dubi. 23. & ſequentibus.

47 Dubitatur. Quis poteſt facere miracula ibidem dub. 7. & ſequentibus.

48 Dubitatur. Cur dicunt qui uenturus eſt in mundum? Reſp. Chryſoſt. ubi ſupra. quod quia prophetam quendam principalem expectabant, & ideo quod dicitur hic eſt uere propheta in greco cum additione articuli ponitur ad oſtendendum, ſcilicet eum eſſe diſcretum ab alijs prophetis.

ALLEGORICE.

[Quod Ieſus trans mare galileæ abijt] turbidum ſeculum ſignificat quod adijt naſcendo, calcauit moriendo, tranſijt reſurgendo [& magna multitudo ſecuta eſt eum] credendo. [aſcendit autem in montem] cum cœlum aſcendit [quod diſcipulos in montem ducit & turbā deorſum dimittit] ſignificat ꝙ ſimplicibus minora pcepta ſunt cōmittenda perfectioribus altiora [ꝙ imminente paſcha reficit] ſignificat quod qui corpore & ſanguine Chriſti cupit ſatiari paſcha celebret tranſeundo ex uitijs ad uirtutes [quod oculis multitudinem uidit venientē] ſignificat dona ſpiritualia, quę cum dominus electis ſuis miſericorditer concedit tunc in eos oculos ſuos dirigit, id eſt, reſpectum pietatis impēdit [quinque panes] ſignificāt ueterē legē quæ in Moyſe in quinque libris ſcripta fuit [ordeacei fuerūt] q̄a in lege uitale animæ alimentum corporalibus ſacramentis obtegebatur ſicut medulla ordei tenaciſſima palea tegitur. Vel quia cum ordeū ſit cibus ſeruorum & pabulum iumentorum ſignificat quod lex illa data eſt ſeruis & iumentis, id eſt, carnalibus [duo piſces] qui ſaporem ſuauem pani dabant ſacerdotalem & regiam perſonam ſignificabant & qui Ieſum præfigurabant qui fuit rex & ſacerdos [quod quinque millia uiri diſcubuerint] ſignificat quod qui quinque ſenſus corporis perfecte regere ſtudent debent eſſe mille, qui eſt numerus perfectus [uiri] dicuntur a uiribus quos fœminea mollicies non corrumpit. [Puer qui panes & piſces habebat] populus Iſrael erat qui ſenſu puerili ea portabat, nec manducabat [Andreas dicens quid hoc ſunt inter tantos] ſignificat quod lex uetus parum proficiebat quouſque eam Chriſtus ſuis manibus ſuſcepit, ſcilicet opere impleuit & eandē ſpiritualiter intelligendam eſſe docuit quia lex neminem ducebat ad perfectum [quod frangendo panes multiplicati ſunt] ſignificat quod quinque libri Moyſi multos libros eum exponuntur tanquam frangendo & diſſerendo fecerunt, & quia ignorantia populi erat in lege propterea tentatio domini ignorantiam Philippi demonſtrabat, [ſuper fenum diſcumbebant quia carnaliter ſapiebāt & in carnalibus quieſcebant omnis quippe caro fenum, illi de panibus domini implentur, qui quod auribus audiunt implent operibus, quid ſunt aūt fragmēta niſi quæ populus non poteſt manducare. qd ergo reſtat niſi ut ſecretiora intelligentiæ quæ non poteſt capere multitudo illis credatur qui idonei ſunt & alios docere ualent ſicut erant apoſtoli. Vnde [& 12. cophini impleti ſunt] [quod aūt nouos panes noluit facere, ſed allatos cumulauit,] ſignificat quia ueterem ſcripturam non reprobauit, ſed aperiendo patefecit [quod poſt ſignum dominum agnoſcunt prophetam] ſignificat quod poſt miracula Chriſti & diſcipulorum uniuerſus

mundus Chriſtum agnouit, [quod ducentorum denariorum panes non ſufficiunt &c.] ſignificat quod lex & prophetæ, cum denarijs, id eſt, decem præceptis legis non ſufficiũt niſi Chriſtus agnoſcatur qui gratiam elargitus eſt his qui ſub lege & prophetis ſeruirent.

TROPOLOGICE.

Si volumus Chriſtum imitari oportet [trãs mare abire,] id eſt, ſęculum deſpicere [& aſcẽdere in montem] contemplationis, [& ibi ſedere,] id eſt, quieſcere [& habere proximũ paſcha] i. de vitijs ad virtutes tranſire, [& manducare quinque panes ordeaceos,] id eſt, amplecti pœnitentiam ſuper peccatis commiſſis per quinque ſenſus corporis [& duos piſces] dilectionẽ dei & proximi cuſtodientes, [& diſcumbebãt ſuper feno] ſatisfaciendo pro commiſſis, [& ſiunis viri] viriliter agendo. & colligamus fragmenta,] id eſt, etiam parua præcepta & conſilia obſeruemus ne ſi minima neglexerimus paulatim defluamus [& impleamus duodecim cophinos,] id eſt, per omnes duodecim horas diei occupemus nos in diuinis ſeruitijs, & cum omnia impleuerimus deũ laudemus qui venturus eſt in mundum ad iudicandum.

ANAGOGICE.

Contemplemur montes vltra mare præſentis ſęculi, id eſt, cœlũ in quo Chriſtus ſedet ad dexteram patris cũ ſanctis apoſtolis vbi eſt cõtinuum feſtũ paſchæ, id eſt, victoriæ eius q licet in altis habitet humilia tamen reſpicit & videt multitudinem magnã quam dinumerare nemo poterat quam replet & ſatiat quinque ſuis plagis glorioſis quas propter ipſam ſuſtinuit, vt per humanitatẽ eius tranſeant ad diuinitatem [guſtando quinque panes,] ſcilicet præſentiam dei, pulchritudinem eius faciei, ſocietatem angelorum, conſortium ſanctorum cum eo regnantium, & dulcedinẽ ęternæ beatitudinis [& duos piſces] ſ. certitudinẽ conſcientiæ & fidelitatis diuinę] fragmenta] diuinorum ſecretorum percipientes & deum ſine fine laudantes in ſæcula.

FERIA II. DOMIN. QVARTAE quadrageſimæ.

Prope erat paſcha Iudæorum. Ioannis. 2.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti. 31.

HISTORICE.

Paſcha Iudæorum inſtante hieroſolymam dominus aſcendit templũque ingreſſus flagello ex funiculis contexto in eo negotiantes expulit iubens cuncta inde uendenda exportari ne eius genitoris templum negotiorum domum efficerent. eius vero memorati ſunt diſcipuli ſcriptum fore. zelus domus tuæ me comedit. Iudæis autem ſciſcitantibus qua talia operaretur auctoritate ſignumque quærentibus reſpondit, quod ſi id diruerent templũ in triduo illud reædificaret, admirantibus Iudæis quod per triduum erigeret quod. 46. annis in conſtructionem conſumpſerat, nec capientibus quod ſuum templum corpus diceret. Diſcipuli peracta reſurrectione id clariſſime perceperunt verbiſque ipſius ac ſcripturis fidem dederunt quam plures autem eo in feſto ob ſignorum magnitudinem in eum crediderunt quibus tamen ſemetipſum non credebat, cum omnium corda noſſet nec aliquo indigeret inſtructore apertiſſime in homine latentia perpendens.

Sigillatim occurrentia declaranda ſunt dubia.

1 Dubit. Vt quid dicitur paſcha Iudæorum cum nulla alia natio paſcha celebraret? Reſpon. Orige. ſuper Ioan. quod forſan, quia quoddam eſt paſcha humanum eorum, ſcilicet qui procul à propoſito ſcripturæ celebrant illud. Quoddam vero diuinum & verum quod in ſpiritu & ueritate perficitur ad diſtinctionem ergo diuini dicitur Iudæorum.

2 Du. An in illo paſchate Chriſtus fuerit paſſus? Reſ. Alcuinus ſuper Io. q bis legitur Chriſtum aſcendiſſe hieroſolymã ſemel in primo anno prædicationis dum adhuc Ioannes non erat miſſus in carcerem, & de hoc aſcenſu nũc agitur & iterum illo anno quo fuit paſſus.

3 Du. An aliqui iuerunt cũ eo? Reſ. q diſcipuli, ut patet ex textu q recordati ſunt ſcripturæ &c. Et ut Beda dicit ſemper virgo eius mater etiam comitata eſt eum.

4 Dub. Cur dicit aſcendit? Reſp. euntes hieruſalem ex omni parte aſcendere habebãt cum eſſet in eminenti loco.

5 Du. Cur acceſſit primo ad templum? Reſp. Beda, quod ut daret nobis exemplum vt quocunque properamus domum dei primo ingrediamur dominum deprecaturi.

6 Dub. Quid & quæ uendebat & emebant

in templo , & alia dubia ad hæc pertinentia. Require feria. 3. dominicæ 1. quadrageſimæ. dubi. 10. & ſequen.

7 Du. An his eiecerit iſto de templo? Reſp. Aug. de couſenſu Euang. manifeſtum eſſe non ſemel ſed iterato hoc factum eſſe à domino, ſed primum commemoratur hic a Ioanne. Vltimum vero ab alijs euangeliſtis.

8 Du. Cur hic dicit domum negotiationis & in alia ſpelunca latronum. Reſp. Chryſo. ſuper Ioan. quod illud fecit ad paſſioné veniens, ideo durioribus ſermonibus utebatur. Hoc autem in principio ſignorum fecit unde non ita aſpera, ſed remiſſa quodammodo increpatione utitur.

9 Dub. An tunc vſus fuerit flagello ſicut & nunc? Reſp. Hie. ſuper Mat. quod ſic, ſic dicés. Mihi autem inter omnia ſigna quæ fecit dominus hoc uidetur eſſe mirabilius quod vnus homo & illo tempore contemptibilis in tantum vt poſtea crucifigeretur. ſcribis & phariſæis contra ſe ſeuientibus & vidétibus lucra ſua deſtrui potuerit ad vnius flagelli uerba tantam eijcere multitudinem.

10 Du. Cũ multa alia peccata contramitterentur in Iſrael, cur nó flagellauit ita peccantes, Reſ. S. Vincé. in ſermone ꝙ hoc fecit ut oſtenderet quantum deo diſplicet templum eſſe ad prophana deductum & ad illicita.

11 Dubitatur. Nunquid abſque flagello potuiſſet eos eijcere? Reſpond. quod ſolo nutu potuiſſet cum ipſe dixerit & facta ſunt, ſed conuenientius fuit ut cum flagello eos eijcere ad oſtendendum quod contra dei contemptores nõ ſolum uerbo agendum eſt, ſed etiã facto.

12 Dubitatur. Vbi ſcribitur zelus domus &c. Reſpon. quod pſal. 63.

13 Du. Vbi accepit funiculos ad faciendum flagellum? Reſp. Lyra. aliquos dicere Chriſtum uti tunc funiculo pro cingulo, quem ſolués ex ipſo flagellum feciſſe, & quamuis non habeatur in textu tamen credibile eſt, cũ ut dicitur Ioan. ultimo. c. non oĩa geſta Ieſu ſcripta ſunt.

14 Du. Cur tunc recordati ſunt diſcipuli & nõ ante? Reſpond. Lyr. quia ex facto Chriſti recordati tunc fuerunt illius ſcripturæ & impletionis eius de Chriſto.

15 Dub. Quomodo exponitur illa ſcriptura? Reſp. quod zelus, id eſt, indignatio uel amor domus tuæ comedit me, id eſt, fuit cauſa paſſionis meæ dum corripiebã Iudæos de irreuerentia domus tuæ.

16 Dub. Cur petebant ſignum? Reſpon. Chry. vbi ſupra. quod dolentes de ſuo turpi lucro impedito. Simul autem & per hoc prohibere uolentes, opinantur enim eum aut prouocare ad miracula aut ceſſare ab eis quæ fiebant.

17 Dubitatur. Quod ſignum dedit dicens ſoluite templum &c. Reſpond. Beda quod templum ipſum ſignificabat templum corporis ſui in quo nulla prorſus eſſet macula peccati quaſi dicat ſicut inanimatum templum à ueſtris commercijs ſceleribuſque mea ex pia poteſtate, ita & hoc corporis mei templum cuius iſtud geſtat figuram ueſtris manibus diſſolutum tertia die reſuſcitabo.

18 Dubitatur Cur non fecit tunc aliquod miraculum ut tacerent? Reſpon. Chryſ. ubi ſupra. Propterea non dat eis ſignum ſicut & poſt petentibus ſignum reſpondit dicens generatio mala &c. Sed tunc quidem manifeſtius tunc autem obſcurius reſpondet idem non autem utique qui non petentes præoccupat & ſigna dat, hic petentes auertiſſet niſi mentem eorum cognouiſſet doloſam.

19 Dubitatur. Quia uidetur imperare Iudæis ut eum interficiant dicens ſoluite &c. Reſpon. Theophi. ſuper Euan. quod nequaquam eos ad homicidium prouocat, ſed hoc eis affectantibus non ſibi eſſe abſconditum demonſtrat.

20 Dubitatur. Cur potius dat ei ſignum reſurrectionis quam aliud? Reſpond. Chryſo. ubi ſupra quoniam, ſcilicet hoc maxime erat quod oſtendebat eum non eſſe hominem purum poſſe aduerſus mortem ſtatuere triumphum & tyrannidem eius longam uelociter diſſoluere.

21 Dubitatur. Cum dicatur ad Gal. quia pater ſuſcitauit Ieſum a mortuis quomodo hic dicitur ego excitabo, id eſt, reſuſcitabo eum? Reſpond. Auguſt. ſuper Ioann. dicens. Sed quid fecit pater ſine uerbo, quomodo ergo pater reſuſcitat ſic & filius reſuſcitauit quia filius dixit ego & pater unum ſumus.

22 Dubitatur. Quia Chriſtus non ſtetit mortuus tribus diebus? Reſpon. quod hoc dicitur per figuram ſinecdoche in qua accipitur pars pro toto, quia de omnibus tribus diebus ſtetit mortuus licet non omnibus completis.

23 Du. quia non uidetur uerum ꝙ ſteterũt 45. annis in conſtructura templi. quia in 7. annis

Salomon

Salomon conſummauit templum ut habetur, 1.Reg.6.Reſp. Lyr. poſt Alcuinum.quod hoc dicitur de reædificatione quæ facta fuit ſub Zorobabel per 46. annos impedientibus inimicis. Nam templum Salomonis fuerat deſtructum per Nabuchodonoſor. vt habetur. 4.Reg. vltimo.

24 Dub. Cur addit Euangeliſta quod dicebat de templo corporis ſui? Reſp.Augu.ſuper Io. quia Iudæi caro erant carnalia ſapiebant ille ſpiritualiter loquebatur. ideo de quo templo diceret per Euangeliſtam aperuit nobis.

25 Du. Quia uidetur quod corpus Chriſti fuerit inanimatum ut apolinaris hæreticus dicit quia aſſimilat eum dominus templo inanimato?Reſpon.Theophi.ſuper euange.quod non oportet ꝙ ſimilitudo in omnibus currat,quia ſic ſequeretur quod caro Chriſti eſſet lignum & lapides ex quibus tẽplum erat conſtructũ, & falſum eſſet ꝙ dominus dixit, Nunc anima mea turbata eſt, & poteſtatem habeo ponendi animam meam, & in manus tuas domine commendo ſpiritum meum.

26 Dub.Cur tunc non intellexerunt diſcipuli? Reſp. Alcuinus vbi ſupra quod añte reſurrectionem non intelligebãt ſcripturas, ſed poſt aperuit eorum ſenſum vt eas intelligerent, & tunc crediderunt ſcripturæ prophetarũ. prædicantium Chriſtum tertia die reſurrecturũ.

27 Dub.Cui ſermoni domini crediderũt poſt reſurrectionem?Reſp.qui ſupra. quod illi,ſolute templum hoc &c.

28 Dub. Quæ ſigna tunc fecit Ieſus in Hieruſalem.Reſp.Orige. vbi ſupra quod nõ legitur feciſſe aliquod ſignum in Hieroſolymis niſi forte aliqua ſigna facta ſint quæ in ſcripturis non habentur & niſi expulſio cũ flagello vendentium de templo dicatur ſignum.

29 Dub.Cur illi credentes credebant propter ſigna:Reſp. Chry.ubi ſupra, quia erant groſſi & tales trahuntur per ſigna, ſed rationabiliores trahuntur per doctrinam.

30 Dubit. Cur crediderunt in nomine eius & non in eum:Reſpond. Orige.vbi ſupra quod qui in Ieſum credunt per anguſtam viam vadunt ducentem ad vitam, qui autem credunt ſignis non in eum,ſed in nomine eius credũt.

31 Dub.Cur non credebat ſe eis?Reſp.Orige. vbi ſupra quia non opere implebãt quod credebant.& Chryſo.dicit quod non credebat.i. confidebat vt in diſcipulis perfectis nec committebat eis omnia dogmata ut iam firmiter fidelibus fratribus.

32 Dub.Cur non egebat teſtimonio.&c. Reſ. Chryſoſt.vbi ſupra.quod ſcire ea quæ ſunt in corde hominum eſt dei qui ſolus corda plaſmauit nõ indigebat ergo teſtibus ut proprio rum plaſmatum mentem addiſcat.

33 Dubit. Quia medici per pulſum & vrinam ſciunt quæ ſunt in homine? Reſp.quod per ea quæ ſunt in homine intelliguntur quæ ſunt in mente hominis.

34 Dub. An anima Chriſti cognoſcat cogitationes hominum. Vide dominica tertia quadrageſimæ. dub.53.

ALLEGORICE.

[Vendentes in templo] ſignificant prælatos per ſimoniam uendentes dona Spiritusſancti,qui tandem à Chriſto eijciuntur & flagellantur in inferno a dæmonibus ſubuerſis omnibus eorum menſis diuitiarum quas relinquent alienis & ſepulchra eorum domus illorum in æternum, nec in præſentiarum deus ſemper ſigna contra tales demonſtrat, quia qui ſe permiſit crucifigi etiam permittit talia fieri, ſed poſt reſurrectionem in extremo ac tremendo iudicio omnia manifeſtabit & iuſti reædificabuntur in vitam æternam.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur vt ſequamur Chriſtum in paſchate ſacram communionem recipiendo,utque in eccleſijs [non vendamus oues & boues].i. non cogitemus dum ſumus in diuinis officijs terrena nec mercantias aut negotia ſęcularia nec de eis ibidem loquamur,ſed zelemus zelum dei ipſum toto mentis affectu deprecantes ut mereamur effici participes meritorum paſſionis eius, & ipſe credet, id eſt committet ſe nobis in myſterio corporis & ſanguinis eius,qui omnium corda nouit.

ANAGOGICE.

Contemplemur cęleſtem Hieroſolymam quam poſt Chriſtum aſcendemus, ſi tamen compatimur ut ſimul regnemus, & tunc perfecte cognoſcemus omnia ſacramenta ſuæ ſacratiſſime paſſionis ꝑ quæ ſalui facti erimus, & inebriabimur ab ubertate domus eius & credet ſe omnibus ſanctis ſuam communicando gloriam.

FERIA IIII. DOMINI. QVARtę quadrageſimę.

Iam die feſto mediante.Ioan.7.c.

Hiſto ria

Hiſtoria huius euāgelij facta eſt anno Chriſti 32. die 18. Septembris.

HISTORICE.

Medio ſolennitatis ſcenophegiæ die, Chriſtum in templo docentem admirabantur Iudæi quoniam modo ſciret literas quas non didicerat quod perpendens dominus illam non ſuam, ſed eius qui eum miſerat fore doctrinā dicebat nec propriam aucupabatur gloriam eam ex ſe proferendo. Subdit vero eos contra Moyſi agere legem eum morti tradere volentes, cum itaque turba eum dæmoniacū diceret eo quia a nemine eius perquireretur interitus, ait ex uno a ſe perpetrato opere quod ſabbato, ſcilicet hominem ſanitati reſtituiſſet eos indignari, cum tamen ex hoc legem non præteriret, quoniam nec circuncifio ſabbato celebrata quæ ex patribus talem reportauit conſuetudinem non illicita redditur, non itaque expedire ut ex faciæ quenquam diiudicent, ſed eos recto debere vti iudicio. Hieroſolymis quibuſdam ſubmurmurātibus an hic quem principes ad necem quęrerēt foret cui tamen palam loquenti nihil uiolentię inferre auderent ex hoc fortaſſis ꝙ eum agnouiſſent eſſe Chriſtum. Quamquam cū Chriſtus ipſe adueniret ignotus exiſtere, & huius patriam ac parētes noſſent, dominus vocem extollens eos dixit & ſe & cuius eſſet patriæ ſcire. Veruntamen nō ex ſe ſe aduenisſet, ſed ab eo qui verax eſt miſſum fore, quem cum ipſi ignorarent ipſe optime agnoſceret ſi cuius aſſereret contrarium mendacij reus eſſet cuiuſmodi ipſi forent, cum vero apprehendere cupientes nequaquam in eum manus iniecerūt cum necdū eius aduenisſet hora, quinimo ex aſtantibus in eum quàm plures crediderunt.

IGitur ad dubiorum declarationem adueniens.

1 Dubitatur. Cur primo die non acceſſit ad templum ad docendum? Reſp. Theoph. ſuper Ioannem, quoniam illa die Iudæi his quæ feſti erant magis attendebant. Et ideo expectauit eum poſt attentius audirent.

2 Du. Quod feſtum erat illud? Reſpon. quod vt habetur in hoc 7. cap. erat feſtum ſcenophegiæ.

3 Dub. Quot diebus durabat dictum feſtum? Reſp. Lyra. quod ſeptem diebus.

4 Dub. Quid docebat? Reſp. Chryſoſt. ſuper Ioan. quod hoc euangeliſta non dicit, ſed qđ mirabiliter docebat ſolum. Sed Lyra poſt Auguſt. dicit quod legis & prophetarum teſtimonia proferebat.

5 Dub. Cum alias dixerit ut habetur Ioan 7. Hic ſeducit turbas, quomodo nunc admirabantur? Reſp. qui ſupra quod tanta erat uirtus docentis ut ex eo quod alias dicebant tranſmutati admirarentur.

6 Dub. An alibi quàm in templo poſſit prædicari? Reſp. quod ſic. ſ. in plateis & locis publicis & honeſtis, non autem in domibus priuatis, ne ſuſpitio hæreſis oriatur. diſtinctio. 30. c. ſi quis extra vnde in aut. de eccleſ. 55. ſi quis in ſua domo illa domus in qua conuenticula celebrantur & occulte prædicatur publicanda eſt, tamen in eccleſijs rationabiliter potius debet prædicari. quia ille locus eſt magis aptus ut patet exēplo Chriſti qui in templo & ſynagogis prædicabat.

7 Dub. Quia die feſto Ieſus prædicabat? Reſpon. S. Vincen. in ſermone quod erat quarta dies quæ erat media ſeptem dierum.

8 Dub. Quomodo ſciebant eum non didiciſſe literas? Reſ. Aug. ſuper Ioan. quoniam multi nouerant ybi natus erat, quemadmodum fuerat educatus. nunquam uiderant literas diſcentem audiebant tamen de lege diſputantem. Et ideo crediderunt vt dicit S. Vincen. illam doctrinam eſſe a diabolo.

9 Dub. Cum eius doctrina eſſet de regno dei quomodo illi non credebant? Reſp. Chryſ. vbi ſupra, quia eorum admiratio erat nequitia plena.

10 Dubi. Quia uidetur contradictio in verbis Chriſti dum dicit, mea doctrina non eſt mea? Reſpon. Aug. vbi ſupra quod ſecundum aliud ſuam dixit, ſecundum aliud non ſuam ſecundum formam dei ſuam, ſecūdum formam ſerui non ſuam, ſicut ſi fiſtula diceret, ut dicit S. Vin. ſonus non eſt mēs, ſed ſonantis magiſtri.

12 Dubita. An in Chriſto fuerit alia doctrina quam diuina. Vide dominica infra octa. epipha dub. 29.

12 Dub. Quomodo facientes uoluntatem dei poterant cognoſcere illam doctrinam fore a deo? Reſp. Chryſo. ubi ſupra quod ſi auferrēt iram, inuidiam & odium quod in eo ſine cauſa habebant nihil eſſet quod prohiberet eos cognoſcere quod uerba quæ loquebatur eſſent a deo.

13 Dub. Quid eſt facere uoluntatem dei? Reſpon. Aug. vbi ſupra. quod eſt credere in eum prout ipſe dominus dixit Io. 6. Hoc eſt opus

prout

dei vt credatis in eum quem ipſe miſit.

14 Dubi. Quomodo loquens a ſeipſo gloriam propriam quærit? Reſp. Chryſo. vbi ſupra. q. hoc eſt unum argumentum inſolubile, quaſi dominus d. qui aliquam propriam vult inſtituere doctrinam propter nihil aliud hoc vult quàm vt gloriam acquirat. Si vero ego gloriā eius qui me miſit quæro, cuius gratia alieno vellem vos docere? & hoc eſt quod ſequitur, qui autem gloriam quęrit eius qui miſit illum hic verax eſt & iniuſtitia in illo non eſt.

15 Dubi. Cur dixit hic uerax eſt? Reſp. Theophilus ſuper Ioannem. q. d. verax ſum quia doctrina mea continet veritatem.

16 Dubita. Cur addit, iniuſtitia in eo non eſt? Reſp. qui ſupra. q. d. iniuſtitia in me non eſt, quia alterius gloriam non vſucapio.

17 Dub. Cur dicit nonne Moyſes dedit vobis legem & nemo ex uobis facit legem? Reſpon. Chryſo. vbi ſupra quod Iudæi duas criminationes contra Chriſtum inducebant. Vnam quòd ſabbatum ſolueret. Aliam quòd patrem ſuum dicebat deum ęqualem ſeipſum faciens deo. Hoc igitur prius confirmauit dum oſtendit quod non eſt deo contrarius, ſed eadem illi docet, de reliquo ad ſabbati ſolutionem inſtat dicens. Nonne Moyſes &c. quaſi diceret. lex dicit non occides, uos autem occiditis. & hoc eſt quod ſubditur quid me quæritis interficere, acſi diceret. Et ſi ego diſſolui legem hominem ſanans trā greſſio fuit, ſed in ſalutem, uos autem tranſgredimini in malum, vnde nō debeo a vobis de ſolutione legis diiudicari, in duobus ergo eos corripit, & dicendo quid me quæritis interficere, & oſtendendo quoniam occiſionem meditantes non ſunt digni alium diiudicare.

18 Dubit. Qui fuerunt illi qui dixerunt dæmonium habes? Reſpond. quod pharisæi & ſcribæ principaliter & alios inſtigabant ad ſic dicendum.

19 Dub. Cur alia ſibi dicebant quæ non erant ad propoſitum? Reſp. Aug. vbi ſupra quod & ſi talia non pertinerent ad ordinem, pertinebāt tamen ad perturbationem.

20 Dubita. Cur non fuit dominus in hoc turbatus? Reſp. Beda. quod in hoc nobis patientiæ reliquit exemplum vt quotiens nobis ab aliquibus falſa obijciuntur conuitia patienter toleremus.

21 Dubi. Cum Chriſtus multa feciſſet opera, cur dicit vnum opus feci? Reſpond. Augu. vbi ſupra. q. d. quid ſi omnia opera mea uideritis ipſius enim opera erant quæ in mundo videbant & ipſum qui fecit omnia non uidebant feci vnam rem & turbati ſunt, quia ſaluum fecit hominem in ſabbato.

22 Dub. Quem hominum ſanum fecit in ſabbato? Reſp. quod ut habetur. Io. 5. fuit ille qui iacebat in porticu probaticæ piſcinæ.

23 Dub. Cur redarguit eos quod admirarentur? Reſp. quod non admirabantur, ſed conturbabantur, & de hoc eos redarguit, admiramini, id eſt turbamini tumultuatis.

24 Dubita. Quomodo circuncisio erat ex patribus? Reſp. quod quia fuit data Abrahæ. Vnde ut dicit S. Tho. 12. q. 103. art. 1. circunciſio. non poteſt dici ſacramentum legis quaſi in lege inſtitutum. ſed ſolum quaſi in lege obſeruatum, fuit tamen circunciſio a deo inſtituta, & etiam a patribus ipſam ſecundum dei præceptum obſeruantibus.

25 Dub. An poſſet fieri in ſabbato & alia dubia de circunciſione, quære in feſto circunciſionis quaſi per totum.

26 Dubi. Cur dicit propterea Moyſes & quid ex hoc uolebat concludere? Reſpon. Chry. vbi ſupra quod ſabbati ſolutio in circunciſione legis obſeruatio. Quare ego curans in ſabbato legem ſeruaui, uos qui non eſtis legiſlatores vltra modum legem defenditis, ſed Moyſes iubet legem ſolui propter mandatum quod non erat ex lege, ſed ex patribus.

27 Dubitat. Cur dicit totum hominem? Reſp. qui ſupra. quod propter hoc oſtendit circunciſionem eſſe particularem ſanitatem. Et ut dicit hic S. Vinc. ex hoc loco emanauit regula Theologalis quod dominus nunquam ſanauit aliquem corpore quin ſanauerit & mente.

28 Dubi Cur dicit nolite iudicare ſecundum faciem? Reſp. qui ſupra. quaſi dominus diceret. Non quia Moyſes apud vos habet maiorem gloriam quam ego ex perſonarum dignitate feratis ſententiam ſed a rerum natura. hoc enim eſt recte iudicare. Nullus autem incuſauit Moyſem de hoc quod iuſſit ſabbatum ſolui propter mandatum circūciſionis quod erat aliunde quam ex lege inductum, ergo fide dignior uobis eſt Moyſes qui iubet ſolui legem à mandato non legali.

29 Dub. Cur Hieroſolymitæ potius murmurabant quàm alij? Reſpon. quoniam qui magis potiti erant ſignis hi erant miſerabiliores qui deitatis eius ſignum uidentes maximum,

omnia

omnia iudicio corruptorum principum permitteb int.

30 Dubit. Cur dicebant & nihil ei dicitur? Reſpon. Aug. vbi ſupra. quod non plene intelligentes Chriſti potentiam putauerũt eſſe principum ſcientiam quod ei pepercerunt.

31 Dubi. Vnde habebant quod neſciretur vnde eſſet Chriſtus? Reſp. qui ſupra quod hæc opinio apud Iudæos non inaniter nata eſt, quoniam vtrunque, pronuntiauerunt ſcripturæ, ſecundum hominem prædixerunt vnde eſſet ſecundum deum latebat impios & quærebat pios Hanc igitur opinionem in eis generauerat quod per Eſaiam 53. c. dictum eſt generationem eius quis enarrabit.

32 Dubi. Cur dicit dominus, & a meipſo non veni? Reſp. q ſupra. qui dñs reſpondit ad vtrunque dictũ ſcripturarũ. quaſi diceret, & me & vnde ſum ſcitis quantum ad humanitatem & locum natiuitatis, & tamen me & vnde ſim neſcitis quantum ad diuinitatem.

33 Dub. Quid ſciebant Iudæi de Chriſto? Reſ. qui ſupra. quod ſolus virginis partus quãtum ad humanitatem latebat Iudęis, quo excepto totum nouerant in Ieſum quod ad hominem pertinet ſciebant ergo quis & vnde eſſet ſecundum carnem & effigiem hominis quam gerebat.

34 Dubit. Cur addidit, ſed uerus eſt qui miſit me quem uos neſcitis? Reſp. Chryſ. vbi ſupra. quod ex proprijs ſermonibus eos capit, quoniam ipſi dicebant Chriſtus cũ venerit nemo ſcit unde ſit, oſtendit ſe ẽt inde Chriſtum eſſe quoniam a patre uenit quem ipſi neſciebant.

35 Dubit Cur clamabat? Reſp. qui ſupra quod vt eos verecundari faceret.

36 Dub. Cur dicit ego ſcio eum? Reſp. Augu. vbi ſupra quod vt oſtenderet eis vnde poſſent ſcire. Vnde dicit ego ſcio eum, ergo a me quærite vt ſciatis eum, qm̃ patrem non cognoſcit niſi filius & cui uoluerit filius reuelare.

37 Dub. Cur dicit & ſi dixero quia neſcio eũ? Reſp. Chryſ. vbi ſupra quod eſt argumentum ducẽs ad impoſſibile, nam impoſſibile eſt qđ ſim ſimilis vobis mendax, quoniam verax eſt qui miſit ergo congruum eſt, & ipſum veracem eſſe qui miſſus eſt, & ipſum veracem eſſe qui miſſus eſt, ergo ſcio eum, & cõtrarium dicens mentirer quod eſt impoſſibile, ſcilicet me mentiri.

38 Dubita. Quia cum omnia à patre ſint per creationẽ, videtur quod omnia ſciant patrem ſi Chriſtus qui eſt ab eo ſcit eum? Reſp. Hilarius 7. de trinitate. quod eſſe a deo per creationem. non eſt cauſa quod deus ſciatur, ſed eſſe a deo ut uerus filius dei per generationem eſt ratio quod ſciatur deus.

39 Du. Quomodo miſſus eſt a patre cũ non ſit minor eo cum ſit vnus deus cum patre. & vbique ſit, & impleat omnem locum? Reſpon. S. Tho. 1. par. q. 43. art. 1. quod in ratione miſſionis duo importantur, quorum vnum eſt habitudo miſſi ad eũ a quo mittitur. Aliud eſt habitudo miſſi ad terminum ad quem mittitur. Per hoc autem ꝙ aliquis mittitur oſtenditur proceſſio quædam miſſi a mittente, uel ſecundum imperium ſicut dominus mittit ſeruum, vel ſecundũ conſiliũ vt ſi conſiliarius dicat mittere regem ad bellandũ, uel ſecundũ originẽ ut ſi dicatur qđ flos emittitur ab arbore. Oſtenditur ẽt habitudo ad terminum ad quẽ mittitur, vt aliquo modo ibi eſſe incipiat, uel quia prius ibi omnino nõ erat quo mittitur uel qa incipit aliquo modo eſſe quod prius nõ erat. Miſſio igitur diuinæ perſonæ conuenire põt ſecũdum quod importat ex una parte proceſſionem originis a mittente, & ſecũdum quod importat ex alia parte nouũ modũ exiſtendi in alio. ſicut filius dicitur eſſe miſſus patre in mundum ſecundũ quod cepit in mundo eſſe per carnẽ aſſumptã. & tñ ante in mũdo erat. vt dicitur Io. 1. Et licet miſſus ſit minor mittente qñ mittitur ſecundũ impiũ aut ſecundũ cõſilium, quia imperãs eſt maior & conſiliarius eſt ſapientior, non tñ quando procedit ſecundum originem quæ eſt ſecundum æqualitatem & ſic eſt in diuinis. Et licet proceſſio quæ eſt ſecũdum motum localem ſit ſecundũ diſceſſum de loco ad locum, non tamen proceſſio diuina quæ eſt abſque omni motu, & etiam non venit in mundum ſecundum diuinitatem, quia erat in mundo, ſed ſecundum carnis aſſumptionẽ ſecundum quem modum non erat in mundo ante incarnationem.

40 Dub. Cur quærebant eum apprehendere? Reſp. Chryſoſto. vbi ſupra, quoniam ea quæ dicebat Iudæos irritauerunt videlicet quem uos neſcitis, quia ſimulabant ſe ſcire.

41 Dubita. Cur non miſerunt in eum manus? Reſp. Chryſ. vbi ſupra, quia furor eorum inuiſibiliter fuit refrenatus.

42 Dub. Quomodo cognitũ eſt quod uolebãt eum apprehẽdere? Reſ. quod Chriſtus qui cognoſcebat corda eorum hoc potuit iudicare

vel

vel fecerant aliquos actus furioſus pro eum capiendo.

43 Dub. Quæ hora erat illa eius? Reſp. Augu. quod illa in qua volebat mori.

44 Dubitat. An Chriſtus ſubijceretur horæ? Reſp. qui ſupra. quod dominus non eſt natus ſub fato, quia nec hoc de te credendū eſt quãto magis de illo per quem factus es, ſi tua hora uoluntas eſt illius, illius hora quæ eſt niſi uoluntas ſua, non ergo horum dicit qua cogeretur mori, ſed qua dignaretur occidi.

45 Dub. Cur potius de turba crediderunt quã de phariſæis vel ſcribis? Reſp. qui ſupra quia dominus humiles & pauperes ſolos faciebat & turbam quæ ſuam ægritudinem cito uidit & illius medicinam ſine dilatione cognouit.

ALLEGORICE.

Iudæi admirantes & conturbati in doctrina Chriſti ſignificant eos qui ſcripturæ ſacræ nolunt credere nec ſubdere colla iugo fidei catholicę opinantes ea non eſſe uera quæ non poſſunt ab eorum intellectu comprehendi, & ideo non poſſunt uere cognoſcere patrē quē filius reuelauit & tales quærunt apprehendere Chriſtum, id eſt eius doctrinam deſtruere, ſed nōdum uenit illa hora nec ueniet quia licet ſemper ſint hęreſes in mundo tamen nūquam præualuerunt nec præualebunt contra eccleſiã ut dominus promiſit Petro. Multi autem de turba ſignificant ſimplices qui ad eam quæ ſunt fidei non quærunt rationes naturales, ſed puro corde credunt in eum.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex ſacro euangelio ſi uolumus patrem cognoſcere & eius uoluntatem adimplere ut in diebus feſtis accedamus ad eccleſias in quibus Chriſtus docet per os prædicatorum. nec turbemur ſi arguimur ab eis quia tunc ueraciter intelligemus unde ſit Chriſtus quid ad humanitatem in qua uoluit propter noſtram ſalutem noſtros ſubire dolores. & generationem eius æternam ipſo reuelante per fidem percipere poterimus.

ANAGOGICE.

Sacrum euangelium in contemplationem nos ducit feſti perpetui beatorū in quo Chriſto docente in uerbo literas quas nunquam didiceramus cognoſcemus clare intuentes id quod nunc in enigmate conſpicimus adueniēte hora noſtrę beatitudinis quæ ſine fine durabit.

FERIA IIII. DOMI. QVARTAE quadrageſimæ.

Præteriens Ieſus uidit hominem cæcum. Io. 9.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti. 32. die. 27. Septēbris, in die ſabbati.

HISTORICE.

Ieſu domino inter facience dum quidam ex utero cæcus ab ipſo conſpectus fuiſſet diſcipulis ſciſcitantibus quibus peccatis parentum, uidelicet an proprijs accidiſſet cecitas, reſpondit dominus neutrorum delictis hoc cōtigiſſe ſed ut dei in eo mirabilia operanda pateſierēt. Se uero opera operari oportere eius à quo minus eſſet dum illuceſceret dies, quoniam nocte ſuperueniēte nemo opus aliquod peragere ualet, lumenque ſe mundi fore interim quamdiu in eo permaneret. his ita perſolutis ex ſputo terrę admixto lutum finxit, quo ceci oculos liniens imperauit ut in piſcina ſyloe eos ablueret, quod cum peregiſſet lumen ſtatim intuitus eſt tenebris depulſis cunque rediiſſet ſubmurmurabant uicini inter ſe quærentes an ipſe idem fuiſſet luminibus orbatus, aut ſibi ſimilis exiſteret, affirmanti uero ſe cecum uere fuiſſe percunctabantur quonammodo nunc uideret, qui cum enarraſſet quęrebant quo Ieſus iuiſſem qui cum ſe ignorare dixiſſet ad phariſeos deductus eſt, ab eiſque pari interrogatus modo Ieſum ſuę uiſionis auctorem fore narrauit, quoniam uero ea ſabbati dies eſſet, rixabantur aliquibus hunc a deo nequaquam fore hominem qui ſabbatum non obſeruaret dicentibus, cæteris uero aſſerentibus nullum ſimilia prodigia peccatorem operari poſſe cum impii à deo minime audiantur. Rogatus autem qui cecus fuerat ut ediceret ſententiam ipſum prophetam eſſe denuntiauit, cunque parentes conueniſſent an hic eorum filius foret ab eis perquirebāt, modūque habite uiſionis ſimul efflagitabant, qui hunc eorum ab eis genitum dixerunt, ſed quo nam pacto nunc uideret ſe neſcire atteſtati. ſunt Cunque ab eo rurſus ut modum enarraret exigerent, quæſiuit an Chriſti diſcipuli effici optarent, quibus indignantibus maledictis eum inſectantes ſe Moyſi cui dominus locutus fuiſſet diſcipulos fore profeſſi ſunt, cunque Ieſum cōfitentem ex ſynagoga eiecerūt, quod totus in ſceleribus genitus eos docere præſumeret, qui poſtmodum inuentus à domino, an in dei natum crederet requiſitus eſt, cui

cui quiſnam foret cum percunctaretur. Reſp. dominus ſe dei filium eſſe, ſtatimque procidens & ſe credere dixit & eum ſuppliciter adorat.

TOlenda per declarationes dubia ſe offerunt.

1 Dubit. Vnde progrediebatur dominus? Reſp. quod vt habetur Ioan. 8. cap. e templo in quo ſe abſconderat quando eum lapidare voluerant.

2 Dubit. Vbi erat cęcus? Reſp. quod ſedebat in exitu templi & mendicabat.

3 Dubi. Quid mouit diſcipulos interrogare de cœco? Reſp. Chryſ. ſuper Ioan. quod Ieſus ſtudioſe cœcum reſpiciebat quod attendentes diſcipuli interrogauerũt cauſam cęcitatis.

4 Dub. Cur dominus non requiſitus a cœco eum illuminauit? Reſpõ. qui ſupra quod quia Iudęi in templo ſermonum Chriſti altitudinem non ſuſceperant exiens de templo curauit cœcum ſui abſentia eorum furorem mitigans & per operationem ſigni eorum duritiam molliens.

5 Dub. Quid ſignificat rabbi? Reſp. Auguſt. ſuper Ioan. quod interpretatur magiſter.

6 Dubit. Cur appellabant eum magiſtrum? Reſp. qui ſupra, quia diſcere cupiebant quæſtionem quippe propoſuerant domino tanquam magiſtro.

7 Dub. Cum cœcus natus eſſet ante natiuitatem non peccauerat, cur ergo diſcipuli ſic interrogant? Reſp. Chryſ. vbi ſupra quia cum paraliticum ſanaſſet dixiſſet ei, ecce ſanus factus es non vltra pecces. Ideo illi cogitantes quod propter peccatum illud accidiſſet ſimiliter de iſto cœco quærunt qui & peccatum originale contraxerat. & etiam parentes peccauerant cum non ſit homo qui non peccet.

8 Dubi. Cur ergo dominus reſpondit ꝙ nec hoc nec parentes eius peccauerant? Reſp. Augu. vbi ſupra quod hoc dominus reſpondit innuens hanc non eſſe cauſam cœcitatis, ſed vt opera dei in illo manifeſtarentur.

9 Dubit. An omnis pœna ſit propter aliquã culpam? Reſp. S. Tho. 1. 2. q. 87. art. 7. quod pœna dupliciter conſiderari poteſt. Vno modo ſimpliciter ut pœna eſt. Alio modo ſecũdum quid videlicet vt eſt ſatisfactoria, quæ eſt quodammodo voluntaria, & ſecundum hanc aliquis qui non peccauit pęnam uoluntarie pro alio portat, ſicut in rebus humanis videmus quod aliquis in ſe transfert alterius debitum, & hoc modo Chriſtus abſque peccato pœnã pro nobis ſuſtinuit. Si uero loquamur de pœna primo modo ſic ſemper habet ordinem ad culpam propriam uel originalem uel actualem, & ad actualem quando quis a deo vel ab homine punitur pro peccato commiſſo. Ad originalem uero dupliciter, ſcilicet principaliter & conſequẽter. Principaliter autem pœna peccati originalis eſt quod natura humana ſibi relinquitur deſtituta auxilio originalis iuſtitiæ. Sed conſequenter ad hoc conſequuntur omnes pęnalitates quæ ex defectu naturæ in hominibus contingunt.

10 Dub. An omnis pęna ſit mala? Reſp. qui ſupra. quod detrimenta quæ patitur homo in uitijs propter ſanitatem corporis uel in diuitijs & corpore propter ſalutem animæ nõ eſt ſimpliciter mala, ſed ſolum ſecundum quid prout habet rationem affligendi.

11 Dub. An quis poſſit puniri pro peccato alterius? Reſp. qui ſupra. ar. 8. quod quo ad detrimentum rerum corporalium vnus aliquando punitur pro peccato alterius, ut in crimine læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ in quo filij puniuntur pro peccato parentum. & ſecũdum hoc dicitur Exo. 20. Deus viſitat iniquitatem patrum in filios. Et Matt. 23. Vt veniat ſuper uos omnis ſanguis iniuſtus &c. Quo vero ad detrimentum animæ nullus punitur pro peccato alterius. & ſecundum hoc dicitur Ezech. 18. Filius autem non portabit iniquitatem patris, ſcilicet quo ad pœnas ſpirituales.

12 Dub. Cur viſitat deus iniquitatem patrum vſque in tertiam & quartam generationem? Reſp. qui ſupra, quia tantum cõſueuerunt homines viuere, & ſe mutuo videre poſſunt & filij peccata parentum ad imitandum & patres pęnas filiorum ad dolendum.

13 Dubit. Quia uidetur quod opera dei ſatis erant manifeſta creatione cęli & terræ &c. Reſp. Chryſ. vbi ſupra. quod hoc de ſeipſo dominus dicit non de patre qui erat notus in Iſrael & eius opera, ſed non erat notum Chriſtum eſſe dominum.

14 Dubi. Quia videtur quod maior honor dei eſſet præſeruare hominem a malo quam poſt malum immiſſum ipſum liberare? Reſp. Gre. quod alia eſt percuſſio qua peccator percutitur ut ſine retractione puniatur. Alia qua percutitur vt corrigatur. Alia qua quiſque percutitur non vt præterita corrigat, ſed ne ventura committat. Alia propter quam nec præterita

cita culpa corripitur nec futura prohibetur, ſed dum inopinata ſalus percuſſionem ſequitur ſaluantis virtus cognita ardẽtius amatur.

15 Dubi. Cur dicit me oportet operari? Reſp. Chryſ. vbi ſupra. quod quaſi diceret me oportet manifeſtare meipſum & ea facere q̃ me manifeſtant, ſcilicet ut & dicit Beda infirma ſaluare, debilia roborare, & homines illuminare.

16 Dubit. Quomodo intelligitur donec dies eſt? Reſp. qui ſupra, id eſt donec licet credere hominibus in me donec vita conſiſtit, & hoc oſtendit cum dicit venit nox quando nemo poteſt operari.

17 Dubit. Quia hoĩes etiam operantur in nocte? Reſp. qui ſupra hoc intelligitur de nocte de qua dicitur Matt. 25. Proiicite eum in tenebras exteriores ubi nemo poteſt operari, ſed recipere ſecundum quod uiuens operatus eſt.

18 Du. Quia uidetur quod nunc Chriſtus non ſit lux mundi cum non ſit in mundo ſed cęlo? Reſp. Augu. ubi ſupra. quod dies præſentiæ Chriſti uſque in conſummationem ſęculi extendetur ut ipſe dicit Matth. 28. c. Ecce ego uobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.

19 Dub. Cur ergo dicit donec ſum in mundo? Reſp. Hier. quod donec dupliciter in ſcripturis accipitur. Aliquando enim ſignificat tempus determinatum, ut illud ad Gal. 3. propter tranſgreſſionem lex poſita eſt donec ueniret ſemen cui promiſerat. Quandoque uero ſignificat infinitum tempus ſicut hic. & in precio. 122. Oculi noſtri ad dñm deũ noſtrũ donec miſereatur noſtri, quia non eſt intelligendum quod poſt impetratam miſericordiam oculi auertantur à deo.

20 Dub. Quomodo Chriſtus eſt lux mũdi &c. de luce require in principio erat uerbum, dub. 43. & ſequentibus.

21 Dub. An ſine luto potuiſſet illuminare cecum? Reſp. S. Th. tertia par. q 44. ar. 3. quod ut Chry. dicit ſupra Marcum. Manus imponit ceco & ſpuit uolens oſtendere quod uerbum diuinum operationi adiunctum miracula perficit. Vel etiam ut dicit Aug. ubi ſupra ad oſtendendum quod ipſe erat qui ex limo terræ homines formauerat.

22 Dubitatur. Cur non ex aqua ſed ex ſputo fecit lutum? Reſp. Chryſ. Ideo ut nihil aſcribatur fonti, ſed diſcas quoniam uirtus oris eius, oculos aperuit & plaſmauit.

23 Dub. Cur iubet ut lauet? Reſp qui ſupra. ne uideretur curatio eſſe ex uirtute terræ, & ut intelligatur ipſum nõ indigere luto ad faciendos oculos.

24 Dubit. Cur miſit eum ad natatoria ſyloe? Reſp. qui ſupra ut deſtrueretur Iudæorum indeuotio, conueniens enim erat omnes eum uidere euntem & lutũ ſuper oculos habentẽ.

25 Dubit. Quia uidetur quod aqua ſyloe haberet uirtutem oculos fabricandi? Reſp. qui ſupra. quod hoc non erat timendum quod, ſcilicet ſyloe ſumeret hanc gloriam, multi enim lauantes ibi oculos nullo tali beneficio ſunt potiti.

26 Dubitatur. Cur cecus illuc acceſſit? Reſp. qui ſupra quod ex fide quam habebat non contradixit ſed ſimpliciter obediuit, non cogitans de contrario, ſcilicet quod Chriſtus abſque tali miſſione poterat eum illuminare.

27 Dub. Quid eſt ſyloe? Reſp. Magiſter hiſt. ſcho. quod eſt fons ad radicem montis Syon qui non iugibus aquis ſed incertis horis ebullit cuius aqua ut exciperentur quaſi ſtagnum non longe à fonte conſtructum erat quam collectionem modo piſcinam, modo natatoriam uocat ſcriptura.

28 Dub. Cur uicini aliqui dicebant quod hic fuerat cecus? Reſp. Chry. ubi ſupra. quod ceco per longam uiam eunte diligentiores inſpectores facti ex inopinabilitate eius quod uiderant non ultra poterãt dicere nõ eſt hic.

29 Dubit. Cur alii dicebant non eſt hic? Reſp. Aug. ubi ſupra, quod aperti oculi uultum mutauerant.

30 Dubi. Cur reſpondit ego ſum, cum nullus interrogaret eum de hoc? Reſp. Chry. ubi ſupra. quod ne ingratitudine damnaretur & ob hoc benefactorem non eſt uerecundatus aſſerendo ſe fuiſſe cecum prædicare.

31 Dubit. Cur interrogarunt eum quo modo eius oculi fuerant aperti? Reſp. quod ex admiratione proceſſerunt ad perquirendum modum curationis.

32 Dub. Cur non reſpond. clare? Reſp. Chry. ubi ſupra. quod modum nec nos ſcimus nec ipſe qui curatus eſt nouit, ſed quod factum eſt nouerat, modum autem comprehendere non poterat.

33 Dub. Cur non dixit omnia quæ fecerat Ieſus in liniendo oculos? Reſp. qui ſupra. quod ueritate uſus eſt quod enim non nouerat non dixit.

dixit, nec.n.ſciuit, quoniam in terra ſpuit, quoniam autem ſuperuenit per ſenſum tactus didicit & ex auditu teſtatus eſt, quod ſibi dixit vade ad natatoria Syloe &c. recognouit .n. vocem eius ex diſputatione cũ diſcipulis.

34 Dub. Cur dixit, quod abierat &c? Reſp. qui ſupra, quoniam ad vnum ſe præparauerat .ſ. omnia ſibi ſuaderi a iubente.

35 Dub. Cur interrogant vbi Ieſus eſt? Reſp. quod occaſionem meditantes, quia iam aduerſus ipſum conſpirauerant.

36 Dub. Cur Chriſtus abcrat? Reſ. qui ſupra. quia non quærebat gloriam ſuam, neque ſe oſtentare, ſed recedebat vt omnis ſuſpitio tolleretur ſignorum.

37 Dubitatur. Quomodo neſciebat quo iuerat? Reſp. Quia non viderat quo iuerat cum eſſet cęcus.

38 Dub. Cur adduxerunt eum ad phariſæos? Reſ. Beda quoniam phariſæorum erat approbare opus vel improbare.

39 Dub. Cur Euang. dicit quod erat Sabbatum? Reſ. Chry. vbi ſupra ut .ſ. eorum malam mentem demonſtraret, & cauſam propter quam eum quærebant, & quia detrahebant miraculo per extimatã legis præuaricationẽ.

40 Dub. Cur rurſus interrogant eum. Reſpon. qui ſupra. vt negaret Ieſum hoc feciſſe.

41 Dub. Cur non reſpondet ad plenum ſicut ante fecerat? Reſp. qui ſupra. quia iam audierant, ideo ſuccinƈte loquitur.

42 Dub. An verum eſſet quod Chriſtus Sabbatum non cuſtodiret. Require fer. 6. primæ dominicæ quadrageſimæ. dub. 28. & ſeq.

43 Dub. Cur non omnes dicebant quod ſabbatum non cuſtodiret? Reſp. Aug. vbi ſupra. quia iam quidem inungebantur, id eſt credebant in eum.

44 Dub. Quid eſt ſciſma? Reſp. Iſidorus in lib. Ethimol. quod dicitur a ſcindo ſcindis, quaſi ſciſma dicatur ſciſſura animorum, quando .ſ. animi aliquorum ſunt diuiſi.

45 Dub. Qui dicantur ſciſmatici quo ad eccleſiam? Reſ. S. Tho. 2. 2. q. 39. art. 1. quod hi qui propria ſponte & intentione ſe ab vnitate eccleſiæ ſeparant.

46 Dub. An omnis peccator ſit ſciſmaticus? Reſ. qui ſup quod non obedire præceptis eccleſiæ cum rebellione quandam conſtituit ſciſmatis rationem. Dico autem cum rebellione, cum & pertinaciter præcepta contẽnit, & iudicium eius ſubire recuſat. hoc autem non facit quilibet peccator. vnde non omne peccatum eſt ſciſma.

47 Dub. An ſciſma ſit maximum peccatorum? Reſp. qui ſupra ar. 2. quod inter peccata quæ ſunt in proximum peccatum ſciſmatis videtur eſſe maximum, quia eſt contra ſpirituale bonum multitudinis.

48 Dub. Cur ſciſmatici traduntur brachio ſeculari? Reſ. qui ſupra ar. 4. quod excommunicantur, quia ſe ſeparant ab eccleſiæ unitate. Item traduntur brachio ſeculari, quia nolunt corrigi ab eccleſia ſubterfugientes eius iudicium. unde 23. q. 5. c. quaſi vos diuinæ & mundanæ leges ſtatuerũt, vt ab eccleſiæ unitate diuiſi, & eius pacem perturbantes a ſecularibus poteſtatibus comprimantur.

49 Dubitatur. Cur quærunt a cæco tu quid dicis ab illo &c? Reſpond. Aug. ſuper Ioannes. quod quærebant quemadmodum hominem calumniarentur & de ſynagoga eiicerent.

50 Dub. Cur dixit eum eſſe prophetam, & non filium Dei? Reſpon. qui ſupra. quod quia adhuc inunƈtus erat in corde, nondum Dei filium confitebatur, non mentiturtamen. Ipſe enim dominus de ſeipſo ait non eſt propheta ſine honore niſi in patria ſua.

51 Dub. Cur phariſæi uocauerunt parentes eius? Reſ. Chry. ſuper Ioan. quod quia cęcum attonitum facere non ualuerunt per parentes, putabant Chriſti miraculum annihilare.

52 Dub. Cur phariſæi non crediderunt quod cęcus fuiſſet uſque quo uocauerunt parentes eius? Reſp. quod ex inuidia quam habebant contra Chriſtum non poterant credere quod alia ſigna faceret.

53 Dub. Cur dicunt parentibus quem vos dicitis quia cęcus natus eſt, & non abſolute, quod cęcus natus eſt? Reſp. Chryſo. ubi ſupra quod ex hoc ad negationem eos inducere conantur. Theophilus uero ſic exponit. q. d. aut hoc falſum eſt quod nunc uideat, aut primum quod cęcus fuerit, ſed conſtat hoc eſſe uerum quod uidet, falſum ergo fuit quod cęcum eum dicebatis.

54 Dub. Cum parentes non reſponderunt, quomodo nunc uideat? Reſp. qui ſupra. quod hoc pro ueritate faƈtum eſt ut nullus alius, ſed is qui curatus eſt, & qui dignus fide erat hoc confiteretur.

55 Dub. Cur dicunt ipſum interrogate? Reſp. Aug. ſuper Ioan. quaſi dicerent. iuſte cogerentur loqui pro infante, quia ipſe pro ſe lo-

qui non poſſet, cæcum a natiuitate nouimus, ſed loquentem.

56 Dub. An parentes ſcirent eum fuiſſe illuminatum a Chriſto? Reſ. Alcuinus ſuper euangelijs. quod ex eo quod euangeliſta dicit, quod hæc dicebant propter timorem Iudæorum &c. Oſtendit illos non per ignorantiam, ſed propter metum talia reſpondiſſe.

57 Dub. Quæ pœna erat extra ſynagogam eijci? Reſ Ly. quod erat tanquam ſi quis eſſet excommunicatus & reprobatus quod erat maximum opprobrium apud Iudæos.

58 Dub. Cur dicunt da gloriam Deo? Reſp. Ly. quod quia uidentes phariſæi quod factum negari non poterat volebant quod cæcus diceret quod illuminatus fuerat magica arte.

59 Dub. Cur dicebat eum non eſſe a Deo? Reſpon Lyr. quod hoc dicebant quaſi dicerent hoc non fecit diuina virtute.

60 Dubitatur. Cur cæcus dixit ſi peccator eſt neſcio? Reſ. Alcuinus vbi ſupra, quod ille vt neque pateret calumniam, neque veritatem celaret non dixit ſcio iuſtum, ſed dixit ſi peccator eſt neſcio.

61 Dubitatur. An cæcus ſic dicendo timeret phariſæos? Reſp. Chryſo. ubi ſupra. quod non, ſed voluit Chriſtum a rei teſtimonio & non a voce ab incuſatione eripere, & ſuam reſponſionem facere fide dignam ab accepto beneficio. Vnde dicit vnum ſcio quia cum cæcus eſſem &c q.d. nihil modo de hoc dico vtrum ſit peccator, ſed iterum dico quod manifeſte noui.

62 Dubitatur. Cur iterum quærunt quid ſibi feciſſet? Reſ. qui ſupra. quod fecerunt ſicut canes venationem nunc huc nunc illuc inueſtigantes quaſi dicerent nunquid præſtigio aliquo aperuit tibi oculos, nec dixerunt qualiter vidiſti dantes occaſionem detrahendi contra eius operationem.

63 Dubitatur. Cur cæcus nunc audaciter reſpondit magis quam prius? Reſpõ. qui ſupra. quod donec res inquiſitione indigebat cæcus remiſſe loquebatur, quia vero iam vicerat audaciter de cætero eis loquitur.

64 Dub. Cur dixit eis, quid iterum vultis? Reſpond. qui ſup. q.d. non attenditis ad ea quæ dicuntur. vnde vltra non reſpondebo vobis inaniter interrogantibus, & non volentibus addiſcere, ſed cauillari quæ dicuntur.

65 Dub. Cur interrogat ſi volunt Chriſti diſcipuli fieri? Reſ. Aug. dicens. quid eſt nunquid & vos, niſi quia iam ego ſum. nunquid & vos vultis iam video, ſed non inuideo, & hæc loquebatur ſtomachans aduerſus duritiam Iudæorum & ex cæco videns non ferens cæcos.

66 Dub. Qua maledictionem ei imprecati fuerunt? Reſp. qui ſupra. quod tu diſcipulus eius ſis, maledictio quidem eſt ſi cor diſcutias non ſi verba perpendas, tale maledictum ſuper nos & ſuper filios noſtros.

67 Dub. An liceat alicui maledicere? Reſ. San. Th. 2.2. q.76. ar.1. quod maledicere idem eſt quod malum dicere quod tripliciter ſe habet ad id quod dicitur, quia vel per modum enunciationis, & ſic fit per verbum indicatiui modi. ſ. referendo malum alterius quod pertinet ad detractionem. Vnde quandoque maledici detractores dicuntur, de qua detractione dicetur dominica 23. poſt trinitatem. Alio modo ſe habet per modum imperantis, vel optantis malum alterius, & ſi imperet vel optet propter bonum Chriſti vel multitudinis, ut. ſ. peccator retrahatur quia conturbat alios ſecundum ordinem iuris ſic licitum eſt maledicere. Si autem imperet, vel optet inquantum malum & non ſub ratione boni, tunc nõ licet quia eſt contra dilectionem proximi.

68 Dub. An liceat maledicere diabolo? Reſp. qui ſupra. quod in diabolo eſt conſiderare naturam & culpam, & quantum ad naturam quæ bona eſt non licet ei maledicere, quantum vero ad culpam licet quia culpa eſt maledicenda. ſecundum illud Iob. 3. maledicant ei qui maledicunt dici, ſed peccator maledicẽs hoc modo diabolo ſimili ratione indicat ſe maledictione dignum. & ſecundum hoc dicitur. Eccleſ. 21. c. cum maledicit impius diabolum maledicit ipſe animam ſuam.

69 Dub. An liceat maledicere creaturam irrationalem? Reſ. qui ſup. quod creatura irrationalis poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo inquantum eſt creatura Dei & ſic maledicere ei eſt ocioſum & vanum, & per conſequens illicitũ. Alio modo in ordine ad creaturam rationalem, & hoc tripliciter. Primo inquantum ei ſubuenit & ſic Deus Ge. 3. c. dixit homini maledicta terra in opere tuo, vt. ſ. per eius ſterilitatem homo puniretur, & ita etiam intelligitur benedictio ipſius, vt Deut. 28. benedicta horrea tua. Secundo per modũ ſignificationis, inquantum ſignificat creaturã rationalem, & ſic dominus maledixit ficulneam. Mat. 11. c. in ſignificationem Iudæorũ.

Tertio

Tertio per modum continentis,ſ. temporis vel loci, & ſic maledixit Iob diei natiuitatis ſuæ propter culpam originalem quam naſcen do contraxit,vt habetur Iob 4.c.

70 Dub. An maledictio illicita ſit ſemper pec catum mortale?Reſ.qui ſup.ar.3.quod ſecundum ſuum genus eſt peccatum mortale,cum ſecundum ſe repugnet charitati qua diligimus proximum volentes bonum ipſius, & tanto magis quanto perſonam cui maledicimus magis amare & reuereri tenemur. Vnde Leuit.20.dicitur. qui maledixerit patri ſuo, vel matri,morte moriatur. Contingit tamen aliquando quod eſt peccatũ veniale, vel propter paruitatem mali quod maledicens alteri imprecatur, vel propter affectum maledictionis quando ex leui motu vel ludo, aut ex ſubreptione aliqua ſic maledicit,quia peccata verborum maxime ex affectu penſantur.

71 Dub.Quod eſt grauius peccatum maledictio vel detractio?Reſ.qui ſup.ar.4.quod cum detractor, deriſor, ſuſurro & contumelioſus dicant malum culpæ proximi quod eſt grauius quam malum pœnæ quod maledicẽs im perat vel optat, ideo detractio in qua denigratur fama proximi eſt deterior maledictio ne in qua optatur malum pœnæ in ea vero in qua imperatur vel infertur poteſt eſſe detra ctione grauior ſi maius detrimentum inferat quàm ſit denigratio famæ vel leuior ſi minus poſſunt tamen & alia per accidens conſidera ri quæ prædicta vitia vel augent vel minuũt.

72 Dub. An phariſæi eſſent diſcipuli Moyſi? Reſ.Ly.quod erant nomine, ſed non re, qui eius opera non imitabantur & eius ſcripturas non pie interpretabantur. Vnde ſaluator dixit eis Io.5.Si crederetis Moyſi crederetis forſitan & mihi.

73 Dubi. Vnde ſciebant quod Moyſi locutus fuerat Deus?Reſ.qui ſup. quod hoc habebant ex ſacra ſcriptura.

74 Dubit. Quomodo verum dicunt quod neſciunt,vnde ſit Chriſtus cum eius patriam ſci rent?Reſ.qui ſup.quaſi dicerent nullius aucto ritatis eum reputamus nec a Deo miſſum.

75 Dub. Quod eſt mirabile quod dicebat cæcus?Reſ.Ly.quod quia erat inconſuetum cum Iudæi quærerent ſigna ſicut Moyſes fecit ſigna coram populo, quod nunc non credant Chriſto facienti ſignum maximum in illuminatione cæci huius, quia nec Moyſes nec alius propheta ſimiliter fecerat.

76 Dubit. Cur dicit, ſcimus quia peccatores Deus non exaudit?Reſ.Chry.vbi ſup. quod illorum in hoc aſſumit iudicium propria uerba eis in memoriam adducens. q.d. opinio hæc & mea & ueſtra communis eſt.

77 Dub. An ſit verum quod peccatores Deus non exaudiat?Reſ.S.Tho.2.2.q.83.ar.16.ꝙ ſi peccator ex bono naturę deſiderio petit exauditur a Deo, non ex iuſtitia quia non meretur, ſed ex pura miſericordia, obſeruatis tamen quatuor conditionibus.ſ. vt pro ſe petat neceſſaria ad ſalutem pie & perſeueranter. Si autem orando petit aliquid inquantum peccator.i.ſecundum deſiderium peccati in hoc a Deo non exauditur ex miſericordia,ſed quan doque exauditur ad vindictam, quia vt Aug. dicit,Deus quædam negat propicius quę con cedit iratus.

78 Dub.Cur dicit cęcus,ſi quis cultor eſt Dei &c?Reſ.Chryſ.vbi ſup. quod in hoc non ſolũ a peccatis eum excuſat, ſed valde pl... Deo oſtendit,quia non ſufficit Deum cognoſcere, ſed voluntatem eius facere.

79 Dub. Cur dicit a ſeculo non eſt auditum &c?Reſ.qui ſup.quod in hoc extollit quod factum eſt. q.d. ſi confitemini quod peccatores non audit. Hic autem miraculum fecit,& tale quale nullus hominum fecit, manifeſtum eſt uirtutem qua hoc fecit maiorem eſſe, quam quæ eſt ſecundum hominem virtus, quia niſi eſſet hic a Deo non poſſet facere quicquam.

80 Dub.Quia uidetur quod etiam uirtute dæmonis fiant miracula. Vide dominica 3.quadrageſimæ.dub.33.ſeq.

81 Du. Cur dicunt in peccatis natus es totus? Reſ.qui ſup. ꝙ hic eius cæcitatem exprobrãt oſtendentes quod propter peccata factus eſt cæcus,quod rationem non habet.

82 Dubit. Cur in principio non obiecerunt hoc? Reſ.qui ſup quia donec expectabant eũ negaturum eſſe fide dignum eſſe putabant.

83 Dub.Quo eiecerunt eum,quia dicit foras? Reſp.Ly.quod a ſocietate aliorum hominum excommunicauerunt.

84 Dubitatur.Nunquid Chriſtus ſciebat quod eiecerunt eum?Reſpond.qui ſupra . quod licet hoc ſciret tamen etiam audiuit auditu cor porali.

85 Dub. An a caſu Chriſtus inuenerit eum? Reſ.qui ſup. quod non, ſed hoc factum eſt ex ſua uoluntate & ordinatione.

86 Dubitatur. Cur interrogat ſi cre... ...

eius mentem ſciret? Reſp. Chryſoſ. ubi ſupra. quod non ignorans hoc interrogat, ſed uolens ſeipſum notum facere.

87 Dub. Cur non interrogat ſi credit in Chriſtum, ſed in filium Dei? Reſ. Hilar. 6. de trini. quod hæreticis pœne omnibus hoc nomé eſſet futurum in ore ut Chriſtum confiterentur, & filium tamen negarent, id quod proprium Chriſto eſt ad fidem poſcitur ut credatur in Dei filium.

88 Dub. Cur dicit cęcus quis eſt &c? Reſ. Lyra poſt Chryſ. quod non cognoſcebat Chriſtum in faciem, quia adhuc eum non uiderat, & tamen eum deſiderabat uidere, ut patet ex eius interrogatione.

89 Dub. Cur non dixit ei Ieſus ego ſum manifeſte? Reſ. Theophil. ubi ſupra. quod circunloquitur ut reduceat ei in memoriam ſanitatem, & quia ab ipſo uirtutem uiuendi acceperat.

90 Dub. Cur dicit, qui loquitur tecum ipſe eſt? Reſpon. qui ſupra. quod ex hoc deſtruitur error Neſtorij, quia qui natus eſt ex Maria uirgine eſt Dei filius & non alius.

91 Dub. Cur cęcus primo dixit, credo, & poſt adorauit? Reſp. quod ore fidem ſuam profeſſus eſt, & poſt opere adorando.

92 Dub. Quomodo procidit? Reſpon. Beda, id eſt ſupplex in terra proſtratus & non erecta ceruice.

93 Dub. Qua adoratione adorauit eum? Reſp. quod adoratione latriæ, uide fer. 6. dominicæ tertiæ quadrageſimæ. dub. 84 & ſeq.

ANAGOGICE.

Verſus eſt caro noſtra lutum patris eſt ſapientiæ ſputum.

Redditur humanum genus hoc medicamine ſanum.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur de beneficiis acceptis gratias reddere & benefactores pro poſſe contra emulos aduerſantes defendere, protegere & tueri.

ANAGOGICE.

Depoſita cecitate mentis noſtræ, ac onere carnis aggrauantis animam ex luto formaram ad cœleſtem Hieruſalem Deo illuminante perueniemus, & ipſum Chriſtum eſſe Dei filium clariſſime intuebimur qui tandem reformabit corpus humanitatis noſtræ, & configurabit corpori claritatis ſuæ, cum quo ſine fine regnabimus, & cum Angelis ſanctis in facies noſtras cadentes uiuentem in ſecula ſeculorum adorabimus.

FERIA QVINTA DOMINICÆ quadrageſimæ.

Ibat Ieſus in ciuitatem quæ uocatur Naym. Lu. 7.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 31. die 20. Iulij in die dominica.

HISTORICE.

Comitatus dominus diſcipulis hominumque non paruo numero cum iam appropinquaſſet ciuitatis Naym, deferentibus unicum natum uiduæ, cuiuſdam defunctum matri flenti, ac eam aſſociantibus ciuibus obuiauit, qui cum pio motus affectu, ut a fletu ceſſaret imperraſſet loculum tangens uita functo ut ſurgeret præcepit, qui ilico iuſſis obtemperans reuixit locutuſq; fuit quem cum genitrici uiuum reddidiſſet omnes timor inuaſit aſtantes, Deumq; magnis extollentes uocibus aiebant magnum adueniſſe prophetam. Altiſſimo ſuum uiſitante populum.

Obijcientur & ſoluentur dub.

Dub. Vnde tunc ueniebat dominus? Reſpond quod vt habetur Paulo ante iſtud euangelium quod ex capharnaum veniebat, vbi curauerat ſeruum Centurionis.

2 Dub. Vbi ſita eſt ciuitas Naym? Reſpond. Beda. quod eſt ciuitas Galilææ in ſecundo milliario montis Thabor.

3 Dubitatur. Cur tanta copioſa turba, tunc erat cum domino? Reſp. qui ſupra. quod hoc diuino nutu factum eſt, vt multi eſſent tanti miraculi teſtes.

4 Dubitatur. Cur hunc defunctum non rogatus ſuſcitauit? Reſpond. Gregor. Niſenus. quod vt temerariam linguam compeſceret, quoniam aliquis de puero Centurionis diceret quod mortuus non erat. Ideo hunc defunctum ſuſcitauit.

5 Dubitatur. Cur Euangeliſta immoratur circa qualitates defuncti & matris? Reſpond. Gregor. Niſenus quod erumne molem breuibus verbis Euangeliſta explicauit. Mater vidua erat & non ſperabat vlterius filios procreare, non habebat in quem aſpectum dirigeret vice defuncti. hunc ſolum lactauerat

rat ſolus aderat alacritatis cauſa in domo qcquid matri dulce ac precioſum hic ſolus extiterat.

6 Dub. Vt quid extra ciuitatem deferebatur? Reſp. Lyra. quod ad ſepeliendum quoniã antiquitus loca ſepulturæ erant extra ciuitates ne ex cadaueribus inficerentur habitatores ciuitatum.

7 Dubitatur. Cur motus eſt Ieſus miſericordia? Reſp. Lyra, eo quia erat vidua nec habebat alium filium a quo poſſet in ſenectute ſuſtentari.

8 Dub. Cur compati ſit quædam paſſio quæ non cadit in deo quomodo compaſſus fuit? Reſp. Lyr. ꝙ compaſſus fuit tanquam homo.

9 Dub. Cur prohibuit fletum. Reſp. Bed. q d. deſiſte quaſi mortuũ flere quem mox viuum reſurgere videbis.

10 Dub. Cur tetigit loculum. vide dominica 2. poſt octa. epipha. dub. 14.

11 Dub. Cur vocauit eum adoleſcentẽ? Reſp. Greg. Niſenus, quod ſignificauit florentẽ temporis horam primam producentem lanuginem iam aſpirans ad tempus ſponſalium virga generationis ſucceſſionis ramis baculus ſenectutis.

12 Dub. Cur ſteterunt qui portabant? Reſp. quia non fuerunt auſi vlterius progredi videntes dominum loculum tangentem.

13 Dub. Quid eſt loculus? Reſp. Bed. ꝙ prout hic accipitur eſt pheretrum in quo deferuntur mortui. Aliquando tamen accipitur pro burſa. vt dicitur Ioan. 12. de Iuda quod loculos habebat.

14 Dubit. Cur ſtatim reſedit defunctus? Reſp. Tytus ſuper euange. quia diuina poteſtas eſt irrefragabilis nullam moram ſuſtinens.

15 Dub. Cur cępit loqui? Reſp. qui ſupra quoniam hæc ſunt uere reſurrectionis indicia, corpus enim exanime loqui non poteſt.

16 Dub. Cur dedit illum matri ſuæ? Reſp. qui ſupra. quod in ſignum quod vere reſurrexerat nam mulier nõ reportaſſet ad domum defunctum filium inanimatum, & etiam vt eã conſolaretur quæ ex eius morte afflicta fuerat.

17 Dub. Cur timuerunt uidentes? Reſp. Lyr. quod timor accipitur hic pro admiratione vt ſit ſenſus accepit omnes timor, id eſt admiratio de tanto miraculo facto.

18 Dubi. Cur dicunt eum prophetam magnũ? Reſpon. Lyr. quia Deut. 18. ſcribitur. Prophetam ſuſcitauit vobis deus de medio fratrum veſtrorum. & ita propheta magnus in lege promiſſus.

19 Dubitatur. Quid eſt prophetia & alia circa prophetam & prophetiam. vide fer. 2. domini. 3. quadrageſimæ. dub. vigeſimotertio. & ſequent.

20 Dubita. An per miracula Chriſtus probauerit ſufficienter diuinitatem ſuam, vide vbi immediate ſupra dub. 7. & ſequen. vbi habes ample de miraculis.

21 Dub. Nũquid viſitauerat dominus plebem ſuam? Reſpond. Lyr. quod ſic multotiens, ſed non mittendo vniuerſalem ſaluatorem ſicut nunc.

22 Dub. Quot reſurrectiones factæ fuerunt ante Chriſti reſurrectionem? Reſp. Ambr. ſuper Lucam. quod ſeptem. Quarum prima eſt filij Sareptam c. 3. Reg. 18. Secunda filij Sunanitis. 4. Reg. 4. Tertia facta fuit in reliquijs Heliſei 4. Reg. 13. Quarta eſt iſta quæ fuit in Naym. Quinta filiæ Archiſynagogi. Marci 5. Sexta Lazari. Ioan. 11. c. Septima in Chriſti paſſione multa corpora ſanctorum ſurrexerunt. Matth. 27. Octaua fuit Chriſti, qui iam non moritur in ſignum communis reſurrectio nis quæ futura eſt in octaua ætate quæ non tolletur per mortem, ſed indiſſolubilis permanebit.

ALLEGORICE.

[Iſte defunctus] ſignificat hominem peccatis mortuum [qui defertur multis uidẽtibus] quoniam per locutionis & operis indicium ad multorũ notitiã deuenit, & quaſi per oſtia ciuitatis effertur. [& eſt filius vnicus matris ſuæ]. i. eccleſiæ, quæ licet ſit ex multis perſonis collecta tamẽ una ſola eſt [quæ vidua eſt] per mortem ſui ſponſi Chriſti [quæ fiet] pro filio ſuo cũ peccatis moritur, & meretur propter lachrymas miſericordiam vt reſuſcitetur ad gratiã hic fertur a quatuor. ſ. a quatuor elementis ad mortem corporalem, uel ab immundis deſiderijs & blandimentis ſociorum ad interitum aiæ, qui cũ cũ dñs tangit ſtant, quia ſuperni formidine iudicij tacta conſcientia carnales ſæpe voluptates coercens ad ſe reuertitur, [incipit loqui] quia vocanti ad vitam reſpondet ſaluatori [& dat illum matri ſuæ] reuniens eccleſiæ ſanctæ, alijque videntes fratrem pœnitentem ex admiratione dominum glorificant [quoniam magnus propheta viſitauit plebem ſuam] verbum ſuum in corda fidelium immittendo.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur pecator qui in anima [defunctus]eſt, exire ciuitatem Naym , id eſt, commotionem habere relinquendi peccata, & extra caſtra reperire Chriſtum crucifixum , ad quem portetur per quatuor, ſcilicet per cōfeſſionem, contritionem, emendationem, & conſeſſionem, [ut Chriſtus miſericors tangat loculum]cordis ſui, & cauſa uocauerit eum per inſpirationem [ſtatim reſedeat]& fleat commiſſa peccata [& Chriſtus reddet eum matri ſuæ]ſanctę, ſcilicet eccleſię per abſolutionem ſacerdotis [& ex tunc ſemper timeat deum] timore filiali & glorificet & ſic uiſitabitur a domino.

ANAGOGICE.

Contēplemur quod poſt [exitum Naym,] id eſt, commotionem huius mundi in quo dei ſerui affliguntur obuiauimus Chriſto venienti in aera, & corpora noſtra ſuſcitabuntur in ætate adoleſcentie , [& reddet nos matri noſtræ] cœleſti Hieruſalem in qua gloria & honore coronabimur [& admirantes] portati ab angelis , tantam gloriam ipſum dei filium , [magnū prophetam] laudabimus & glorificabimus continue ab ipſo uiſitati.

FERIA VI. DOMINICAE IIII. quadrageſimæ.

Erat quidam languens Lazarus Ioan. 11.

Hiſtoria huius euāgelij facta eſt anno Chriſti 32. die Veneris. 11. Martij. 2.

HISTORICE.

Cum in Bethania Lazarum Marthæ & Mariæ germanum detineret languor ad dominū miſerunt una cum fratre ab eo dilecte ſorores quemadmodum grauabatur. morarus autē diebus duobus dominus eo in loco tertio hortatus diſcipulos ſuit die vt ſecum in Iudæam pergerent , quibus renitentibus quoniam eū lapidibus obruere uoluerant Iudæi, ait diem duodecim diſtingui horis in quo ambulans cum a luce dirigatur offenſionem minime patitur, licet nocte incedens, quoniam lumine careat offendatur. Lazarum quoque amicum communem dormire ſubintulit ad quem excitandum properare ſe dixit, aientibus autem ipſis cum nequaquam eum de ſomno mortis dicere perpendiſſent ſalutis ſignum eſſe quod dormiret aperte deceſſiſſe denunciauit ſeque lætari vt eorum confirmaretur credulitas horę mortis non affuiſſe, compatiens uero Thomas diſcipulos. vt pariter ſimul cum Lazaro moreretur deprecabatur, aduenies itaque dominus multos Iudæorū qui ex Hieroſolymis, ut ſorores conſolarentur uenerant offendit. Occurens autem domino Martha. aiebat ſuū nequaquam obijſſe fratrem ſi præſens dominus aſtitiſſet , ſed ſe ſcire ipſum a deo cuncta quæ optaret impetrare poſſe, cum vero dominus ipſum reſurrecturum fore diceret, ipſa ſe credere quod in extremo reſurgeret die profeſſa fuit. Dominus autem ſe & uitam & reſurrectionem exiſtere dixit, quodque quilque uita fruens & in eum credens a morte in æternum immunis eſſet, & rogata an his fidem ad hiberet? Reſpon. ſe credere eum dei filium fore qui hūc in mundum veniſſet. Mariæ igitur cum Martha dominum adeſſe nunciaſſet ſtatim ſurgens Iudæis comitantibus ad dominū acceſſit proſtrata autem ad domini pedes lachrymabili aſſerebat voce germanum ſuum affuiſſet mortem minime guſtaſſe, cumq; qui aſtabant eiularent perquirebat , quoniam in loco iaceret, ipſo itaque demonſtrato pias dominus lachrymas effudit. Dicentibus qui aderant quod ualde eum dilexiſſet, aliquibus autem ſub murmurantibus quod hunc a morte eruere potuiſſet quemadmodum cęco nato lumina reddiderat. Fremens dominus ſarcophago appropinquauit a quo cum abſtuliſſent lapidem ſuperpoſitum Marthæ dicenti ipſum olere cum qua triduo iacuiſſet intus? Reſpondit dominus eam intuituram mirabilia dummodo crederet, eiectis autem dominus oculis patri gratias agēs quod auditus foret propter eum qui circunſtat populum quatenus ab eo miſſum fore crederent. Lazarum alta compellans voce vt egrederetur imperauit, ſtatimque imperantis iuſſibus optemperans exijt facie velata, manibuſque ac pedibus linteis inuolutus , quo ad imperium domino ſoluto abijt, quibus inſpectis Iudæorum quam plures in eum crediderunt.

Remanet ut ſoluantur dubia.

1 Dubitatur . Quo languore infirmabatur Lazarus ? Reſpond. Aug de uerbis domini quod eum inuaſerat perniciès inimica languoris miſerandi hominis corpus quotidie edax febris cōſumebat. Lyra dicit quod erat incurabilis. quidam autem dicunt ipſum incurriſſe freneſim ex infirmitate quæ curatur ſomno.

2 Dub.

2 Dub. Quæ differentia eſt inter languorem & infirmitatem? Reſpond. Lyra quod omnis languor eſt infirmitas ſed non econtra, quia infirmitas curabilis, non dicitur proprie languor.

3 Dub. Quid eſt Bethania. Vide dominica tertia aduentus. dubi. ulti.

4 Dub. Quid eſt ſtadium? Reſpond. quod eſt octaua pars milliatij. Vnde uerſus. Quinque pedes paſſum faciunt, paſſus quoque cētum. Vigintiquinque ſtadium ſi des miliare. Octo facis ſtadia duplicatum fit tibi leuca.

5 Dubita. Cur appellatur caſtellum Mariæ & Marthæ? Reſpond. Lyra. quia ipſe illud inhabitabant.

6 Dubita. Cur euangeliſta dicit quod Maria erat illa quæ unxit &c? Reſpond. Alcuinus ſuper Ioann. quoniam plures fœminæ huius nominis erant ne erremus in nomine oſtēditur ex notiſſima actione.

7 Dub. An hæc fuerit illa peccatrix de qua habetur Lucæ. 7. Reſp. San. Tho. ſuper Matth. quod Chryſoſ. Hierony. & Orige. dicūt, quod non fuit illa peccatrix, quia hæc fuit honeſta & ſtudioſa circa Chriſti ſuſceptionem. Auguſt. vero & Grego. dicunt hanc eſſe illam peccatricem, & ita eccleſia in officio Magdalenæ tenet. Vide feria 5. dominicæ de paſſione. dubi. 6.

8 Dubi. Quotiens vnxit dominum. require ubi immediate ſupra.

9 Dubi. Cur unxit dominum. Require ibidem. dubio. 13.

10 Dub. Cur ſorores Lazari non fecerunt uocare dominum vt veniret ſanare Lazarum? Reſpon. Augu. ſuper Ioan. quod ſufficiebat dicere quem amas infirmatur. q. dicerent, nō amas & deſeris. Et Iacobus de Vorag. quod commiſerunt Chriſto neſcientes quid magis expediret de ſaluti animæ ægritudo uel ſanitas corporis.

11 Dubit. Cur ipſemet non iuerunt ad Chriſtum? Reſp. Chry. ſuper Ioan. quia confidebāt de Chriſto cum quo habebant magnam familiaritatem. Theo. autem dicit quod quia erāt mulieres non decebat eas de facili domum exire.

12 Dub. Quid intendebant per illa uerba miſſa? Reſp. qui ſupra. quod per hoc ad miſerendum eum attrahere uolebant. adhuc enim ei quaſi homini intendebant.

13 Dub. Quia uidetur quod Chriſtus mentitus fuerit dicens. quod infirmitas illa nō erat ad mortem. cum ex ea mortuus fuerat? Reſp. Theo. ſuper Ioan. quod nō fuit mentitus quia infirmitas illa non erat ad mortem ſed ad miraculum, quoniam ut dicit Lyra. non ſiſtebat in morte propter reſurrectionem ſequentem.

14 Dub. An ſolum euenerit infirmitas pro gloria dei? Reſp. Chryſo. ubi ſupra. quod euenit aliunde, ſed dominus uſus eſt ea in gloriā dei.

15 Dubit. Cur additur diligebat autem Ieſus &c. Reſpon. Aug. ubi ſupra. ad oſtendendum quod cum eſſent omnes dilecti habebant ſpē in eo qui eſt dolentium conſolator & languentium ſaluator.

16 Dubi. In quo loco manſit duobus diebus? Reſpond. quod ut patet Ioan. 10. quod traus Iordanem in quo erat Ioannes baptizans.

17 Dub. Cur non ſtatim iuit ad ſanandum eū. Reſp. Ly. quod ne a Iudæis calumniantib. is diceretur quod illa infirmitas & mors ſequens fuiſſent tantum ſecundum apparentiam & illuſionem & ſanitas & reſurrectio factę per artem magicam.

18 Dubitatur. Cur ſtetit duobus diebus? Reſpon. Lyra, quod ut expectaret mortem Lazari, ut eſſet quatriduanus in eius aduentu.

19 Dubita. Cur prædicit diſcipulis ſe iturum in Iudæam? Reſp. Lyr. poſt Chryſoſto. quod quia ſciebat eos de hoc terreri, Ideo procedit ut non repente eos conturbet, & ut minus iacula ferirent quæ præuiderentur.

20 Dubi. Cum ex Iudæa fugerit, cur illuc uult redire? Reſpon. Aug. ubi ſupra quod diſceſſit ut homo, ſed in redeundo quaſi oblitus infirmitatem oſtendit poteſtatem.

21 Dub. Cur diſcipuli recuſant ire? Reſpond. Chryſoſt. ubi ſupra. quod quia fermi dabant pro eo & pro ſeipſis, nondum enim erant in ſide firmati.

22 Dubit. Cur dicit duodecim horæ ſunt diei? Reſpond. Lyra. q. d. quod mutato tempore poteſt uoluntas mutari uolentium me occidere eſt enim prouerbium de mutatione propoſiti di. 12. horæ ſunt diei quod tunc etiam inter Iudæos.

23 Dub. Cur dicit. ſi quis ambulauerit in die non offendit? Reſpon. Aug ubi ſupra. quod ſe dicit diem & duodecim horas duodecim apoſtolos non connumerato Iuda proditore, ſed eius ſucceſſore Matthia quæ horæ illuſtrantur à die, & per horarum prædicationem credat mundus in diem. q. d. ut dicit Chryſ. qui

ſibi nihil conſcius eſt nequitiæ nihil patietur verſutiæ. Qui vero male agit patietur, itaque non oportet formidare, nihil enim dignũ mor te geſſimus.

24 Dub. Quia non videtur totaliter verum dictũ Chriſti cũ multi die ambulãtes offendãt? Reſp. Lyr. in die, id eſt ſanctæ & iuſtę, vel in die. i. mecum qui ſum lux mũdi faciens diem diuinæ gratiæ & talis non offendit.

25 Dubit. Quomodo ambulans in nocte offendit? Reſp. Lyr. in nocte, id eſt ſine mea præſentia offendit. i. debet ſuſtinere pœnam offenſæ debitam, quia lux non eſt in eo.

26 Dub. Cur dicit Lazarum dormire qui mortuus erat? Reſp. S. Th. ſuper epiſtolam ad Ro. quod in ſacra ſcriptura multipliciter capitur dormire. Primo pro quiete animalium vt hic intelligebant diſcipuli. Item pro dormitionẽ gratiæ quæ dicitur quies vitæ æternæ. vt in Pſalm. 4. in pace in idipſum dormiam & requieſcam. Item pro dormitione contemplationis etiam in hac vita. Canti. 5. c. Ego dormio & cor meum vigilat. Item pro dormitione peccati ad Ephe. 2. Exurge qui dormis & exurge a mortuis. Item pro dormitione negligentiæ. prouer. 6. Vſquequo piger dormis. Item pro dormitione naturæ: vt hic Lazarus amicus noſter dormit. & 1. Theſſ. 4. nolumus vos ignorare de dormientibus. i. de mortuis.

27 Dub. Cur dominus mortem uocat dormitionem? Reſp. Aug. vbi ſupra, quia dominum dormiebat, licet hominibus mortuus eſſet ꝙ eum tanta facilitate de ſepulchro excitauit quanta tu excitas dormientem de lecto.

28 Dub. Cur non dicit amicus meus, ſed noſter? Reſp. quia tam ſibi quàm diſcipulis in neceſſitatibus ſubueniebat.

29 Dub. Quid eſt amicitia? Reſp. ſanctus Tho. 12. q. 65. art. 5. ꝙ amicitia addit ſuper amorẽ mutuam redamationem cum quadam communicatione mutua: ut dicitur in 8. Ethi. Vnde non poteſt cum aliquo quis amicitiam habere ſi diſcredat uel deſperet ſe poſſe habere aliquam ſocietatem uel familiarem conuerſationem cum ipſo.

30 Dub. Quæ differentia eſt inter amorem & amicitiam? Reſp. qui ſupra. 3. ſent. diſt. 37. art. 2. ꝙ ad rationem amoris ſufficit ꝙ homo velit bonum quodcunque alicui, ſed ad rationẽ amicitiæ, oportet quod velit ei hoc bonum quod vult ſibi vt, ſ. velit conuerſari cum ipſo & conuiuere in illis quæ maxime amat.

31 Dubit. An ſit vera amicitia, quando diligitur aliquis propter vtilitatem? Reſpon. qui ſupra. 12. q. 26. art. 4. quod illud quod amatur ratione amicitiæ ſimpliciter & per ſe amatur. quod autem amatur amore concupiſcentiæ non ſimpliciter & per ſe amatur, ſed amatur alterij: & ideo in amicitia vtilis & delectabilis, vult quidem aliquis aliquod bonum amico, & quantum ad hoc ſaluatur ibi ratio amicitiæ, ſed quia illud bonum refert vlterius ad ſuam delectationem & vtilitatem ẽ inde eſt ꝙ amicitia vtilis & delectabilis inquantum trahitur ad amorem concupiſcentiæ deficit a ratione vere amicitiæ.

32 Dubit. Quomodo poteſt cognoſci ſi inter aliquos eſt uera amicitia? Reſ. qui ſup. opuſc. 61. c. 14. ꝙ per tria pōt cognoſci. ſ. per immutabilitatẽ qui per nouitatẽ amici ſuperuenientis non excludit amicum antiquum: imo ꝙ nõ reputet eum antiquum reſpectu noui: quoniã quod antiquatur & ſeneſcit prope interitum eſt: nec minuat gradum dilectionis quem erga eum gerebat. Secundo ꝙ adueniente proſperitate inſperata non reddatur extraneus. Tertio ꝙ inopinata aduerſitas amicum opprimens non reddat eum alteri ingratum, ſed ita in paupertate fidem cum amico habeat ſicut in diuitijs habebat.

33 Dubit. Cur dominus vocat Lazarum mortuum amicũ qui non poterat amare? Reſp. qui ſupra: amicus noſter non quia amet cum ſit mortuus, ſed quia ametur.

34 Dub. Vtrum ad ſeipſum poſſit eſſe amicitia? Reſp. qui ſupra. 22. q. 25. ar. 4 ꝙ proprie ad ſeipſum non habetur amicitia, ſed aliquid maius amicitia, quia cum amicitia vnionem quandam importet: quoniam ut dicit Dionyſius amor eſt virtus vnitiua & vnicuique ad ſeipſum eſt unitas quæ eſt potior vnione ad alium: ideo vnitas quæ eſt ad ſeipſum eſt fundamentum unionis quæ eſt ad alterum.

35 Dubit. An amicitia poſſit haberi ad inimicos? Reſpon. qui ſupra. q. 22. art. 1. ꝙ amicitia ſe extendit ad aliquem dupliciter. Vno modo reſpectu ſui ipſius & ſic amicitia non poteſt eſſe niſi inter amicos. Alio modo reſpectu alterius perſonę quam quis poteſt tantum diligere quod propter eam diligit omnia quę illius ſunt. ſ. filios, ſeruos & c. Etiamſi eum offendant, & ita nos propter deum diligimus inimicos.

36 Dub. vtrum ad irrationales creaturas poſ-

ſit

ſit eſſe amicitia? Reſp.qui ſupra. 1.par.q. 20. ar.2.quod non: quia non poſſunt pertingere ad amandum neque ad cōicationem intellectualis uitæ.

37 Dub.an ad uirtutes poſſit haberi amicitia? Reſp.qui ſupra.17.q.25.ar.2.ꝙ non,nec etiā ad charitatem,quia redamare non poſſunt ꝙ eſt de ratione amicitiæ,ut dicitur in.8. Ethicorum,ſed ſolum amamus homines propter uirtutem:ad eos habemus amicitiam quia re damare poſſunt.

38 Du. An ad uicioſos poſſit eſſe amicitia?Reſpon.qui ſupra. q.23.art.1. ꝙ amicitia honeſti non habetur niſi ad uirtuoſum ſicut ad principalem perſonam,ſed eius intuitu diliguntur etiam attinentes,etſi non ſint uirtuoſi.

39 Dub.Quæ dicitur amicitia honeſti,utilis & delectabilis?Reſp. Qui ſupra in.3.ſen.diſt. 27.q.2. ar.1.& 2.ꝙ amicitia delectabilis eſt q̄ finem ſuum ponit in uiſione & perfruitione amici,ita ꝙ in tali delectatione ponatur finis amicitiæ.Amicitia uero utilis eſt quando qs diligit amicum propter ſuam utilitatem,& iſtę duæ ſpecies amicitiæ trahuntur ad mortē cōcupiſcentiæ,& ita deficiunt a ratione ueræ amicitiæ.Amicitia autem honeſti eſt inclinatione habitus uirtuoſi præſuppoſita inclinatione naturæ, inquantum omne quod facit ſimilitudinem cum aliquo inclinat ad amorem illius & oportet eſſe cōmunicationē in uita.

40 Dubi.Inter quos poteſt eſſe uera amicitia? Reſp.qui ſupra di.32.ar.1.ꝙ inter omnes qui conuerſantur ſimul non autem inter multum diſtantes licet inter ipſos poſſit eſſe amor,ſed non amicitia quia non conuerſantur ſimul ꝙ eſt de ratione amicitiæ & eius proprium.

41 Dubit.quomodo poteſt inter aliquos conſeruari amicitia?Reſp.qui ſupra. 22.q.82.ar. 2.ꝙ per amicabilium operum exercitium & meditationem.& ibidem.q.160.art. 1.ꝙ per recompenſationem beneficiorum amicitia conſeruatur.

42 Dub. Quid eſt magis amicitiæ cōtrarium? Reſ.qui ſupra.ꝙ cum uera amicitia fundetur ſupra uirtutem quicquid eſt uirtuti contrariū in amico eſt amicitiæ impeditiuum, & quicquid eſt uirtuoſum eſt amicitiæ prouocatiuū.

43 Dubitatur. Quæ ſunt propria amicitiæ?Reſpon.ubi ſupra.quæſt.25.art.7.quod quinque quia amicus. Primo quidem uult ſuum amicum eſſe & uiuere.Secundo uult ei bona.Tertio operatur bona ad ipſum. Quarto conuiuit ei delectabiliter. Quinto concordat cum ipſo quaſi cum eodē delectatus & contriſtatus.

44 Dub.An amicus pro amico debeat pati aliqua detrimenta?Reſpond.qui ſupra.q. 26.art. 2.quod ſic corporalia, & in hoc ipſo ſeipſum magis diligit ſecundum ſpiritualem mētem, quia hoc pertinet ad perfectionem virtutis quæ eſt bonum mentis, ſed in ſpiritualibus non debet pati detrimentum peccādo vt amicum liberet a peccato.

45 Dubit. An amicis peccantibus ſint ſubtrahenda amicitiæ beneficia?Reſpon. qui ſupra. q.25.art.6. quod non quouſque habetur ſpes ſanationis eorum, ſed magis eſt eis auxilium dandum vt recuperent virtutem. quam ad recuperationem pecuniæ perditæ quanto virtus eſt magis amicitiæ affinis quam pecunia.Sed quando in maximam malitiam incidunt & inſanabiles fiunt, tunc non eis amicitiæ familiaritas exhibenda eſt.

46 Dubita. An propter amicum quis debeat ſe morti corporali tradere.Reſpon.qui ſupra 3.ſen.di.29.ar.5.quod ſic ſe morti tradere eſt perfectiſſimus actus virtutis.vnde hunc actum magis appetit virtuoſus quam vitā propriam corporalem.

47 Du.Quia tunc videretur quod magis diligeret amicum quam ſeipſum? Reſp. qui ſupra ꝙ iſte actus non contingit ex hoc quod aliquis magis amicum quam ſeipſum diligat,ſed quia in ſe plus diligit quis bonum uirtutis quam bonum corporale.

48 Dub.An amicitia poſſit ſtare inter aliquos cum diſcordia opinionum? Reſp. qui ſupra.2. 2.q.29.ar.3.quod nihil prohibet aliquos charitatem habentes in opinionibus diſſentire, nec hoc repugnat paci, quia opiniones pertinet ad intellectum qui præcedit appetitum qui per pacem vnitur. Nam Hieronymus & Auguſti. in aliquibus opinionibus diſſenſerunt,& etiam Paulus & Barnabas, ut habetur Actuum.15. cap.

49 Dubita. Cur magis amicus delectatur conuerſari cum amico quam eſſe de per ſe? Reſp. qui ſupra.3.ſen.di.39. ar. 5. quod quia magis cognoſcit bonum amici quod quaſi ſuum reputat.& quia per uiſum melius cognoſcūtur res quam per alium ſenſum. quamuis uirtuoſus adſeipſum delectabiliter conuerſetur inquantum in ſeipſo conſiderat memoriam & propoſitū, & ſpem bonorum operum quæ ei delectationem ingerunt, vt dicitur in 9. Ethic.

50 Dubitat. Quid eſt melius homini amicitia vel conſanguinitas? Reſpon. qui ſupra. opuſcu. 63. c. 8. quod amicitia præponderat conſanguinitati. Prouer. 27. melior eſt uicinus iuxta quam frater procul. Prouerbi. 18. uir amicabilis ad ſocietatem magis amicus eſt quã frater.

51 Dub. Cur dixerunt diſcipuli domino de Lazaro. ſi dormit ſaluus erit? Reſpon. Chryſo. ubi ſupra quaſi diceret, ſi dormit non utile eſt quod uadas ad excitandum enim uolentes impedire eius aduentum ad Iudæam.

52 Dub. Quomodo poterant credere quod Chriſtus uellet ire tam longe ad excitandum Lazarum a ſomno? Reſp. Lyra. quod quia adhuc erant rudes & in timore poſiti, vt paret ex euangelio. Et ideo male capiebant uerba Chriſti, vel ut dicit Chryſo. æſtimabant hoc enigma eſſe qualia multa loquebatur.

53 Dub. Cur Chriſtus dixit quod ibat ad excitandum Lazarum? Reſp. Lyra. quia timebant ire in Iudæam ut aſſecuraret eos dixit non uado ad diſputandum cum Iudæis, ſed ad Lazarum excitandum.

54 Dubit. Cur manifeſte eis dixit nunc quod mortuus erat & non ante? Reſp. quia ſolicitus erat ex uno in aliud eos ducere uolens per ſomnum mortem intelligere, quibus non intelligentibus aperte dixit.

55 Dubita. Cur gauiſus eſt dominus de morte amici de qua potius dolere debebat? Reſpon. Lyra quod non eſt gauiſus abſolute de eius morte, ideo addidit ſed propter uos.

56 Dub. Cur poſt non dixit uado ut reſuſcitem eum? Reſp. Chryſo. ubi ſupra quod nolebat uerbis prædicere quod per opera debebat certificare. uanam gloriam ubique nos fugere docens.

57 Dub. Cur propter eos gaudebat? Reſpond. Lyra. q. d. ex præſentia mea mors eius fuiſſet impedita cum mors locũ habere non debeat ubi eſt uita, & per conſequens eius reſuſcitatio non eſſet quæ tamen eſt utilis uobis.

58 Dub. Cur crederent iam diſcipuli, cur dicit ut credatis? Reſp. Augu. ubi ſupra quod ex miraculis Chriſti diſcipulorum ædificabatur fides non ut inciperet eſſe, ſed ut quæ incœperat creſceret, dicit ergo ut credatis, id eſt, amplius robuſtiuſque credatis.

59 Du. Cur Thomas dicitur didimus. Reſp. quod didimus græce, latine dicitur dubius.

60 Du. Quomodo intelligitur eamus & nos & moriamur cum illo? Reſ. Ly. quod Chryſoſto. ſic exponit. q. d. domino ſi de tua morte non curas ſaltem de noſtra curare debes qui potius volumus mori tecum quã uiuere ſine te. Vel vt dicit Lyra. quod hoc dicebat ex magna dilectione ad Lazarum. q. d. melius eſt nobis cũ illo mori quam ſine illo uiuere. Vel ut dicit Beda hoc ex magna conſtãtia dicebat, quaſi hoc ipſe facere poſſet qui alios hortabatur immemor ſuæ fragilitatis ſicut Petrus.

61 Dub. Cur alij diſcipuli hoc non dixerunt? Reſpond. Beda. quod caſtigati diſcipuli ſuperioribus domini uerbis non auſi ſunt vltra contradicere, ſed Thomas præ omnibus ſocios hortatur.

62 Dub. Quomodo erat quatriduanus. Reſp. Chry. ubi ſupra. quod dominus manſerat duobus diebus & ante duos dies uenerat nuncius in qua die Lazarus eſt defunctus, ipſe autem quarta die acceſſit.

63 Dub. Cur dominus voluit expectare poſt mortem quatuor diebus? Reſp. Lyr. quod propter certitudinẽ mortis, quia licet ſint aliquæ infirmitates latentes quibus uidetur aliquis mortuus ad tempus. Hoc tamen nõ durat per quatuor dies.

64 Dubit. Cur dicit quod tantum manſit monumento? Reſpon. Lyra, quod quia dato quod ibi potius fuiſſet uiuus nihilominus in tanto tempore ibidem mortuus fuiſſet.

65 Dub. Quomodo Iudæi conſolabantur ſorores cum iam ſtatuiſſet quod confitentes Chriſtum extra ſynagogam fierent? Reſp. Chryſo. ubi ſupra. quod propter calamitatis neceſſitatem, aut quaſi nobiles has mulieres reuerentes eas conſolabantur, aut quia hi aderant qui non mali erant, multi enim ex ipſis credebãt.

66 Dub. Cur euangeliſta dicit quod multi ex Iudæis conuenerant &c? Reſpond. qui ſupra quod ad oſtendendũ quod Lazarus uere mortuus erat.

67 Dubi. Cur dicit quod Bethania erat iuxta hieroſolymam quaſi ſtadijs 15. Reſpon. qui ſupra ad oſtendendum quod non incongruum fuit multos Iudæorum ab hieroſolomis adeſſe.

68 Dubit. Cur Martha non uocauit Mariam quãdo iuit ad Chriſtum? Reſ. Theophilus ubi ſupra, quod uolens aſſtantes latere Chriſtum aduenisse primo non pandit ſorori, quoniam ſi percepiſſet Mariam obuiam Chriſto iret & cõmirarentur eam præſentes Iudæi quibus notum fore aduentum Ieſu Martha nolebat.

69 Dub.

69 Dubi. Cur primo nunciatus fuit aduentus Chriſti Marthæ quam Mariæ. Reſp. Ly. quia Martha habebat curam domus propter quod ſibi primo nunciatus fuit.

70 Dub. quia uidetur quod Maria ocioſa eſſet quæ ſedebat & nihil operabatur? Reſp. qui ſupra. quod ſedebat cum Iudæis qui uenerāt ad conſolandum eas.

71 Dubit. Cum Martha crederet in Chriſtum qui per diuinitatem ubique erat? cur dicit ſi fuiſſes hic &c. Reſpond. Chryſo. vbi ſupra ꝙ erat quaſi diffidens, quoniam etiam abſens ſi uellet prohibere poſſet mortem fratris.

72 Dub. Cur non rogat ut reſuſcitet Lazarum. Reſpon. Aug. ubi ſupra quia neſciebat ſi fratri eius reſurgere utile eſſet.

73 Dub. Cur dicit ſcio quod quęcunque popoſceris &c? Reſp. quia ſupra quaſi dicat, ſcio qa potes ſi uis facere. Vtrum facias iudicii tui eſt non præſumptionis meæ.

74 Dub. Cur dicit popoſceris a deo & non iuſſeris? Reſp. Ly. poſt Chry. quia nōdum cognoſcebat quod propria uirtute hoc facere poſſet, non plene edocta de eius deitate. ideo locuta fuit ut de uirtuoſo quodam & approbato uiro.

75 Dubit. Cur non dixit Marthæ petam ut reſurgat frater tuus, vel me ipſo ipſum reſuſcitabo? Reſpon. Chry. ubi ſupra. quod dominus eam docuit utraque quæ nō cognoſcebat, docendo reſurget frater tuus, quod medium erat in petendo & iubendo.

76 Du. Cur dixit ſcio quia reſurget in reſurrectione &c? Reſpon. Aug. ubi ſupra, quia ambiguū fuit quod Chriſtus dixit non enim dixit modo reſurget. Et ideo mota eſt ſic dicere.

77 Dub. Cur reſurrectio generalia differtur in nouiſſimo die? Reſp. S. Tho. 4. ſen. di. 43. ar. 3. q. 1. quod ut Auguſt. dicit in 3. de trini. diuina prouidentia ſtatuit ut corpora groſſiora & inferiora per ſubtiliora & potientiora quodam ordine regantur. Et ideo tota natura corporum inferiorum ſubiacet uariationi ſecūdum motum cœleſtium corporum. Vnde eſſet contra ordinem quem diuina prouidentia in rebus ſtatuit, ſi natura inferiorum corporum ad ſtatum incorruptionis perduceretur manente motu corporum ſuperiorum, & quia ſecundū poſitionem fidei reſurrectio erit in uitam immortalem conformiter Chriſto qui reſurgens a mortuis iam non moritur, ut dicitur Rom. 6. Ideo humanorum corporum reſurrectio uſque ad finem mundi differtur in quo motus cœli quieſcit.

78 Dub. Cur reſurrectio hominum ſanctorū non erit ante reſurrectionem uniuerſalē omnium, cum ipſi magis coniuncti ſint Chriſto qui ante omnes reſurrexit ad uitam immortalem? Reſp. qui ſupra ꝙ quamuis caput magis conueniat cum membris conuenientia ꝓportionis quæ exigitur ad hoc quod in membra fluat quàm membra ad inuicem: tamen caput cauſalitatem quandam habet ſupra membra qua membra carent, & in hoc mēbra differunt a capite, & cōueniunt ad inuicem. Vnde reſurrectio Chriſti exemplum quoddā noſtræ reſurrectionis eſt ex cuius fide ſpes nobis de noſtra reſurrectione conſurgit. Nō autem reſurrectio alicuius membri Chriſti eſt cauſa reſurrectionis cæterorum membrorū: & ideo reſurrectio Chriſti debuit præcedere reſurrectionē aliorum qui oēs ſimul reſurgere debuerunt in conſummatione ſæculorum.

79 Dub. Cur ergo ſemper uirgo & S. Ioannes euangeliſta iam reſurrexerūt, ut pie creditur? Reſp. qui ſupra: ꝙ & ſi aliquibus conceſſum ſit ꝙ eorum reſurrectio non ſit uſque ad communem reſurrectionem dilata eſt ex ſpeciali gratiæ priuilegio non ex debito conformitatis Chriſtum.

80 Dub. An reſurrectio generalis erit naturalis uel miraculoſa? Reſp. qui ſupra art. j. q. iij. ꝙ erit miraculoſa ſimpliciter loquendo, quia nullum principium actiuū reſurrectionis eſt in natura, neque reſpectu coniunctionis animæ ad corpus, neque reſpectu diſpoſitionis quæ eſt neceſſitas ad talem coniūctionem: qa talis diſpoſitio non poteſt a natura induci niſi determinato modo per uiam generationis ex ſemine. Erit tamen naturalis ſecundum quid quia ad uitā naturę reſurrectio terminabitur.

81 Dub. An reſurrectio fiet in inſtanti uel in tempore? Reſp. qui ſupra, art. 3. q. 3. ꝙ in reſurrectione aliquid fiet miniſterio angelorum: & aliquid uirtute diuina immediate, & miniſterio quidem angelorum collectio cinerum, & eorum præparatio ad reparationem humani corporis, diuina uero uirtute anima immediate a Deo corpori unietur: illud ergo quod miniſterio angelorum fiet non erit in inſtanti ſi inſtans dicat indiuiſibile temporis, erit tamen in inſtanti ſi inſtans accipiatur pro tempore imperceptibili, quod autem fiet uirtute diuina fiet ſubito. ſ. in termino temporis quo angelo-

angelorum opus complebitur, quia uirtus ſuperior inferiorem imperfectionem adducit.

82 Dub. Qua hora fiet reſurrectio? Reſ. qui ſupra. q. 4. ꝙ determinata hora tẽporis qua fiet reſurrectio ſciri non poteſt ut patet in litera magiſtri ſententiarum. tamen ſatis probabiliter dicitur a quibuſdam ꝙ erit quaſi increpuſculo ſole exiſtente in oriente & luna in occidente quia in tali diſpoſitione ſol & luna creduntur creata, ut ſic eorum circulatio cõpleatur pœnitus per reditum ad eundem punctũ unde & de Chriſto dr̃ ꝙ reſurrexit tali hora.

83 Dub. An omnes cognoſcent bona & mala quæ operati fuerunt? Reſp. qui ſupra. art. 5. q. 1. ꝙ quia oportet quod teſtes & accuſator & defenſor in quolibet iudicio habeant eorum notitiam quæ in iudicio uerſantur, & quia in illo communi iudicio omnia opera hominũ in iudicium uenient, oportet ꝙ omnium operum ſuorum quiſque tunc notitiam habeat. unde conſcientiæ ſingulorum erunt quaſi quidam libri continentes res geſtas ex quibus iudicium procedet, ſicut etiam in iudicio humano regiſtris utuntur, & nedum propria cognoſcent, ſed etiam aliena.

84 Dubit. an boni tunc doleant de malis per eos aliquando perpetratis & mali gaudeant de bonis per eos factis? Reſp. qui ſupra ꝙ ſancti in patria erunt ita perfuſi gaudio ꝙ dolor in eis locum habere non poterit. Et ideo de peccatis non dolebunt. ſed potius gaudebũt de diuina miſericordia qua ſunt eis peccata relaxata. Et licet mali cognoſcent omnia bona quæ fecerunt tamen ex hoc non minuetur eorum dolor, ſed magis augebitur quia maximus eſt dolor multa bona ꝑdidiſſe. unde Boetius dicit in 2. de cõſola. quod ſummum infortunij genus eſt feciſſe felicem.

85 Dub. An anima ueniet eidem corpori numero, cui uniebatur uiuendo? Reſ. qui ſupra: di. 44. q. 1. ar. 1. q. 1 ꝙ reſurrectio dici non poſſet niſi anima ad idem corpus rediret, quia reſurrectio eſt iterata reſurrectio eiuſdẽ eſt autẽ & ſurgere & cadere. Vnde reſurrectio magis reſpicit corpus quod per mortẽ cadit quã animã quæ poſt mortem uiuit, & ita ſi nõ eſt idẽ corpus ꝙ animam reſumit non dicetur reſurrectio, ſed magis noui corporis aſſumptio.

86 Dub. An omnia exiſtentia nunc in corporibus noſtris, tunc cum corporibus reſurgent? Reſp. qui ſupra. ar. 2. ꝙ quicquid pertinet ad integritatem humanæ naturæ hoc totum in corpore reſurget, unde oportet ꝙ illa humiditas carnis reſurgat in homine quæ ad integritatẽ eius pertinebat, & quia urina, ſudor, ſanies & huiuſmodi. Item ſemen & lac non ſunt de perfectione indiuidui reſurgentis nõ reſurgent, ſanguis autem & alij tres humores quos natura ordinauit & quæ habent formas determinatas reſurgent ſimul cum corporibus, ſed humiditates q̃ ſunt in principio trãſmutationis quæ uocantur ros, uel in ꝓgreſſu tranſmutationis quæ incipiunt iam dealbari quæ uocantur cambium non reſurgent, ſed genus humiditatis, ꝙ peruenit ad ultimam perfectionem quam natura intendit in corpore indiuidui quæ iam eſt dealbata & incorporata membris, quæ uocatur glutem, quia eſt de ſubſtantia membrorum reſurget ſicut alia mẽbra reſurgent. ſimiliter capilli & ungues, non tamen in quantitate capillorum ne ſit quantitas immoderata, ſed in alijs partibus ut indicabit neceſſarium diuina prouidentia, ſimiliter & inteſtina reſurgent & erunt plena non quidem turpibus ſuperfluitatibus ſed nobilibus humiditatibus.

87 Dub. in qua ætate reſurgẽt? Reſp. qui ſupra q. 1. ar. 3. q. 1. ꝙ homo reſurget abſque omni defectu humanæ naturæ, quia ſicut deus humanam naturã ſine defectu inſtituit, ita abſq; defectu reparabit deficit autẽ humana natura dupliciter. vno modo, q̃a nõdum perfectionẽ ultimã eſt conſecuta ſicut in pueris. Alio modo, q̃a ab ultima perfectione iã receſſit ut in ſenibus. & ideo in utriſq; reducetur per reſurrectionẽ ad ſtatum ultimę perfectionis qui eſt in iuuenili ætate ad quã terminat̃ modus augmẽti, & a quo incipit modus decrementi nec loquimur de ætate quantum ad numerum annorum, ſed quantum ad ſtatum qui ex annis in corpore humano relinquitur. Vnde Adam dicitur in ætate iuuenili formatus propter talem corporis conditionem quam primo die formationis ſuæ habuit.

88 Dub. An omnes reſurgent ſine aliquibus defectibus? Reſp. qui ſupra. q. 3. ar. 1. q. 1. quod omnes reſurgent ſine defectibus membrorũ, quia non reſurgent tanquam monſtra, nec cũ aliquo defectu quiſcõtingit ex ęgritudinibus, ſed corpora dãnatorum reſurgũt cum defectibus qui ex naturalibus principijs in humano corpore naturaliter conſequuntur, ſicut ponderoſitas, paſſibilitas & ſimilia in corporibus damnatorum erunt quos defectus ab electorũ

corporibus

corporibus gloria reſurrectionis excludit.

89 Dub. An omnes reſurgent in equali quantitate? Reſp. qui ſupra q. 1. ar. 3 q. 2. quod quilibet reſurget in illa quantitate, in qua fuiſſet in termino augmenti ſi natura non erraſſet vel defeciſſet, quod autem supereſt, vel quod deficit in homine reſecabit vel ſupplebit diuina potentia ſicut inanis, & in illis qui immoderate magnitudinis fuerunt.

90 Dub. In quo ſexu reſurgent? Reſp. qui ſupra q. 3. quod ſicut reſurgent homines in diuerſis ſtatutis, ita in diuerſis ſexibus.

91 Dub. Quia videbitur quædam confuſio in mutua viſione membrorum virilium? Reſp. qui ſupra. quod deerit ibi talis confuſio, quia aberit libido incitans ad turpes actus.

92 Dubit. An omnes ſenſus poſt reſurrectionem erunt in beatis? Reſ. qui ſupra. diſtin. 43. art. 1. q. 3. & 4. quod aliquem ſenſum eſſe in corporibus beatorum omnes ponunt alias uita corporalis ſanctorum poſt reſurrectionem aſſimularetur magis ſomno quàm uigiliæ quod non competit illi perfectioni eo, quod in ſomno corpus ſenſibile non eſt in vltimo actu utile propter quod ſomnus dicitur vitæ diuiduum in 1. Ethicorum.

93 Dub. Quomodo erit ille ſenſus? Reſ. qui ſupra, quòd per ſuſceptionem a rebus quę ſunt extra animam.

94 Dub. Quia videtur quod corpora ipſa ſic ſentiendo paterentur, ſicut accidit in nobis? Reſp. qui ſupra. quod organa ſentiendi immutantur a rebus quæ ſunt extra animam dupliciter. Vno modo immutatione naturali, quando .ſ. organum diſponitur eadem qualitate naturali qua diſponitur res extra animam quæ agit in ipſum ſicut cum manus fit calida & aduſta ex tactu rei calidè vel odoritera, ex tactu rei odoriſere. Alio modo immutatione ſpirituali, quando recipitur qualitas ſenſibilis in inſtrumento, ſecundum eſſe ſpirituale, id eſt ſpecies, ſiue intentio qualitatis & non ipſa qualitas, ſicut pupilla recipit ſpeciem albedinis, & tamen ipſa non efficitur alba. Prima ergo receptio non cauſat ſenſum per ſe loquendo, quia ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierum in materia præter materiam .i. præter eſſe materiale quod habebat extra animam, vt dicitur in 2. de anima. & hæc receptio immutat naturam recipientis, quia recipitur hoc modo qualitas ſecundum eſſe ſuum materiale. vnde iſta receptio non erit in corporibus glorioſis. Sed ſecunda quę per ſe facit ſenſum in actu, & non immutat naturam recipientis, & erit ibi immutatio a qualitatibus tangibilibus ſpiritualis tantum ſicut & in corpore, Adæ fuit quod nec ignis urere, nec gladius ſcindere potuiſſet, & tamen horum ſenſum habuiſſet.

95 Dub. An erit ibi guſtus. Reſp. qui ſupra. quod ſecundum quod eſt ſenſus alimenti nõ erit in actu, ſed ſecundum quod eſt indicium ſaporum hoc eſſe poterit ſecundum modum dictum in præcedenti dubio.

96 Dub. An erit ibi odor? Reſ. qui ſupra. quod ſic qua eccleſia cantat quod odor ſuauiſſimus erunt carmina ſanctorum. Et licet quidam poſuerint quod ibi non erit odor cum non ſit niſi quædam fumalis euaporatio quæ non erit tunc. Hæc tamen poſitio non eſt uera quod patet ex hoc quod uultures currunt ex odore percepto ad cadauera ex locis remotiſſimis, nec eſſet poſſibile quod euaporatio aliqua pertingeret a cadauere ad tam remota loca, etiam ſi totum reſolueretur in uaporẽ & præcipue cũ ſenſibilia inequali diſtantia ad quãlibet partem immutent. Vnde odor immutat medium quandoque & inſtrumentum ſentiẽdi ſpirituali immutatione ſine aliqua euaporatione pertingente ad organum, ſed quod aliqua euaporatio requiratur hoc eſt quia odor in corporibus eſt humiditate aſperſus. unde oportet reſolutionẽ fieri ad hoc quod percipiatur, ſed in corporibus glorioſis erit odor in ſua ultima perfectione nullo modo p humidum ſuppreſſus ſicut odor fumalis euaporationis facit & ſenſus odoratus erit in ſanctis qui nulla humiditate impedietur cognoſcens non ſolum excellentias odorum, ſicut nunc in nobis contingit propter nimiam cerebri humiditatem, ſed etiam minimas odorum differentias.

97 Dub. An erit in ſanctis laus uocalis? Reſp. qui ſupra. quod ſic. Vnde Aug. dicit ſuper illud Pſ. 149. Exultationes Dei in gutture eorũ q corda & linguæ non deſinent laudare deũ.

98 Dub. An erit ibi auditus? Reſp. qui ſupra. quod ſic non pp diſciplinam qua ſcientiam acquirat cum ſit ſenſus diſciplinæ, ſed propter perfectionem ſenſus & delectationem.

99 Dub. Cur Chriſtus dicitur reſurrectio? Reſ. Ly. quod dicitur reſurrectio cauſaliter. tum quia reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtrę reſurrectionis, tum quia reſurrectio generalis futura

tura

tura fiet uirtute Chriſti uocantis mortuos ad iudicium.

100 Dub. Cur Chriſtus dicitur uita? Reſ. Lyra. quia eſt uita per eſſentiam. Propter quod eſt cauſa uitę omnibus uiuentibus & poteſt dare uitam mortuis, quia quod eſt tale per eſſentiam eſt cauſa omnium aliorum quæ ſunt per participationem, ut habetur 2. Metha.

101 Dub. Quomodo intelligitur qui credit in me etiam ſi mortuus fuerit &c? Reſp. Aug. q ſi mortuus fuerit in carne uiuet in anima do nec reſurgat caro nunquam poſt moritura.

102 Dub. Quomodo intelligitur & omnis qui uiuit &c? Reſ. Alcuinus non morietur in æternum propter uitam ſpiritus & immortalitatem reſurrectionis.

103 Dubit. Cur petit a Martha ſi credit cum hoc ſciret? Reſ. qui ſup. quod hoc ſciebat dominus quem nihil latet, ſed confeſſionem qua ſaluaretur quærit.

104 Dub. Cur Martha non reſpondet ad interrogata? Reſ. Chry. ubi ſup. quod uidetur quod non intellexerit Martha quod dictum eſt, ſed quoniam magnum quid erat intellexit non tamen cognouit quid eſt propterea aliud interrogat aliud reſpondit.

105 Dub. Quid uoluit Martha exprimere in ſua reſponſione? Reſ. Ly. quod exprimit Chriſti dignitatem ſacerdotalem & regiam, nam Chriſtus dicitur unctus unctio autem debebatur regibus & ſacerdotibus. Item exprimit Chriſti diuinitatem cum dicit filius Dei .ſ. naturalis. Item ueritatem incarnationis cum dicit qui in hunc mundum uenisti, non per loci mutationem, ſed per carnis aſſumptionem.

106 Dub. Cur Martha uocauit Mariam? Reſp. Lyr. quod ut audiret bonos rumores quos a Chriſto ipſa audierat.

107 Du. Quomodo uocauit eam ſilentio cum dixit magiſter uocat te? Reſp. Aug. ſuper Io. q ſuppreſſam uocem ſilentium nuncupauit.

108 Du. Cur ſilenter uocauit eam? Reſ. Chry. ubi ſup. quia ſi Iudæi ſciuiſſent Chriſtum aduenisse receſſiſſent & non fuiſſent teſtes miraculi.

109 Dub. Cum non legatur quod Chriſtus eã uocauerit, cur dicit Martha? Reſ. Aug. ubi ſup. quod non eſt præſumendum Martham fuiſſe mentitam. Sed euang. ob breuitatem narrationis illud omiſit, ut etiam dicit Lyra.

110 Du. Cur Maria ſtatim acceſſit ad Ieſum? Reſ. Ly. quod ex magna deuotione, ex qua ut dicit Chryſ. omnibus aſſiſtentibus illa lugens & plangens non expectauit ad ſe uenire magiſtrum, neque dignitatem ſeruauit, neque a luctu detenta eſt, ex quo dicit Aug. quod non illam præueniſſet Martha ſi ei notus fuiſſet aduentus Ieſu.

111 Dub. Cur Chriſtus non uenit cum Martha ad caſtellum? Reſ Ly. poſt Chry. quod uocantius ibat ut non uideatur ſeipſum inijcere miraculo, ſed rogari ab alijs, & ut ex aduentu Iudæorum cum Maria ad ipſum magis celebre & notorium eſſet miraculum.

112 Dub. Cur euangeliſta dicit Iudæos opinatos Mariam ire ad monumentum ut fieret ibi &c? Reſ. Aug. ubi ſup. quod narrauit ut uideamus quæ occaſio fuerit quod plures ibi eſſent quando Lazarus reſuſcitatus eſt, ut tam grande miraculum quatriduani mortui reſurgentis teſtes plures inueniret.

113 Dub. Cur Iudæi id opinati ſunt? Reſ. Ly. quia credebant eam eſſe ſubito motam ex cõpaſſione fratris ſui, quia non audierant uerbum Marthæ.

114 Dub. Cur Maria cecidit ad pedes Ieſu, quod non fecerat Martha? Reſ. Lyr. quod ipſa magis amabat Ieſum & reuerebatur.

115 Dub. Cur non fuit uerecundata ex præſentia Iudæorum ſic cadere ad pedes? Reſ. Chry. ubi ſup quia ex maximo feruore non timuit nec uerecundata eſt, ſed omnia contempſit humana præſente magiſtro, & ſoli ſe dabat ei qui eſt ad magiſtrum honori.

116 Du. Cur dicit ſi fuiſſes hic &c? Reſ. Alcuinus ubi ſup. quaſi diceret dum nobiſcum præſens fuiſti non morbus, non infirmitas aliqua apparere cauſa eſt apud quas uita nouerat hoſpitari.

117 Dub. Quid cogitabat in ſ. Maria? Reſp. Aug. de uerbis domini. quod conquerendo apud ſe dicebat. O infidelis conuentio, te adhuc poſito in ſeculo Lazarus amicus moritur. Si amicus moritur inimicus quid patietur? parum eſt ſi non tibi ſoli ſuperi ſeruiunt, ecce tuum dilectum inferi rapuerunt.

118 Dub. Cur Maria non dixit tot uerba ſicut Martha? Reſp. Beda. quia conſueto hominum more lachrymans non omnia quæ uoluit & in animo habuit proferre potuit.

119 Dub. Cur Chriſtus non dixit Mariæ tot uerba ſicut Marthæ ut conſolaretur eam? Reſpon. Chry. ubi ſup. quod ei non loquitur nec ea quæ ſorori dixerat, quia turba aderat mul

ta non erat tempus illorum uerborum.

110 Dub. Quid eſt infremere ſpiritu? Reſp. ſecundum Vocabuliſtas eſt furorem mentis uſque ad uocis tumultum excitare, & implorando uocem comprimere.

111 Du. Vñ procedebat ille fremitus in Xpo? Reſ. Ly. ꝙ ex indignatione eius contra diabolum per cuius ſuggeſtionem mors intrauit in mundum quam erat cito debellaturus.

112 Dub. Qũo Chriſtus turbatus eſt cũ turbatio non cadat in ſapienté uirũ, ut probat Seneca? Reſ. S. Tho. in 3. ſen. diſ. 15. q. 2. ar. 2. q. j. & 2. ꝙ turbatio non fuit in Chriſto ita ꝙ turbatio inferioris partis peruenit ad ſuperiorẽ partẽ ut eius ordo turbaretur, nec ſic talis turbatio totũ hominẽ occupans cadit in ſapientem uirũ, ſed quemadmodũ in Chriſto delectatio ſuperioris partis non tollebat triſtitiã ſenſitiue partis, ita etiã & ira ſenſitiue partis non impediebat in aliquo uſum rõnis, qa ex ꝑmiſſione diuinitatis unaquaq; partiũ Chriſti agebat quæ ei propria erat, ut dicit Damaſcenus, & ita una pars non impediebat aliam ſicut accidit in nobis ꝙ una impedit aliam.

113 Dub. Cur turbatus eſt? Reſ. Aug. qa uoluit eſuriuit, quia uoluit in poteſtate eius ſic affici uel non affici.

114 Du. Vñ proceſſit illa turbatio? Reſ. Lyr. ꝙ ex compaſſione Lazari & ſororum eius.

115 Dub. Cur quærebat ubi poſuerunt Lazarum cum hoc ſciret? Reſ. Chry. ubi ſupra. quia non uolebat ſeipſum injicere, ſed omnis ab alijs diſcere & rogatus facere, ut ab omni ſuſpitione eripiat ſignum.

116 Dub. Cur reſpondent ueni & uide? Reſp. qui ſup. quia nondum aliquod ſignum reſurre ctionis monſtrauerat. unde ita uidebatur iturus ut lachrymaturus, non ut reſuſcitaturus.

117 Dub. Cur lachrymatus fuit Ieſus? Reſ. Ly. quod ex pietate uidens locum ſepulturę.

118 Dub. Quid oportebat flere quem ſtatim erat reſuſcitaturus? Reſ. qui ſup. quod ad oſtendendum ueram humanitatem ſicut & deitatẽ quia ubi oſtendebat deitatem, oſtendebat & humanitatem & econuerſo, ſicut in natiuitate iacebat in præſepio ut hõ, & faciebat ſtellã in cęlo radiare ut Deus mortuusq; ut homo, & fecit obſcurari Solem ut Deus, ita hic reſuſcitat Lazarum ut Deus, & flet ut homo.

119 Dub. Quomodo cognouerunt Iudæi ex lachrymis Chriſti quod diligeret Lazarum Reſpon. Beda quod conſuetudo hominum eſt charos ſuos flere mortuos, & ſecundum hanc conſuetudinem Iudæi dominũ flere putabãt.

120 Dub. Cur magis mouentur ad lachrymas ex morte amicorum quàm ex alijs cauſis? Reſpon. S. Tho. 4. ſen. diſ. 15. ſuper literam. quia dolor amici deperditi eſt magis ſenſibilis, & ideo magis uicinus ad reſoluendum corpus in lachrymas.

121 Dub. Qui murmurabant quod potuiſſet preſeruare Lazarum in morte & c? Reſ. Chryſo. quod quidam ex inimicis Chriſti.

122 Dub. Cur ſic murmurabant? Reſpon. Ly. poſt Chryſ. quod quaſi dicerent ex quo non potuit hoc de Lazaro nec illud de cęco nato potuit nec fecit. Illi non expectabant ſufficienter, ſed iudicabant ante tempus, quia Chriſtus plus fecit, plus enim eſt mortuum ſuſcitare, quàm mortem infirmantis impedire.

123 Dub. Cur replicat Euangeliſta quod dominus fremuit? Reſpon. Chryſ. quod ſtudioſe frequenter replicat ut diſcas quod uere noſtram naturam induit, quia enim hic magis alijs euangeliſtis magna de eo loquitur etiam in rebus corporalibus humiliora dicit.

124 Dub. Quid eſt ſpelunca? Reſp. Beda. quod rupis cauata, & etiam dicitur monumentum eo quod mentem moueat hoc eſt mortuos ad memoriam reuocat.

125 Dub. Cur fremuit rurſus dominus? Reſp. Ly. quod indignatus fuit propter maliciam Iudæorum de factis ſuis murmurantium & talis indignatio eſt uirtuoſa, quia ſicut ad uirtuoſum pertinet applaudere bono, ita & indignari contra malum.

126 Dubitatur. Cur fecit amouere lapidem Reſpond. Chryſoſto. ubi ſupra. quod ut eos teſtes faciat miraculi, ut non dicant quod in cæco dixerant non eſt hic, manus enim & acceſſus ad monumentum teſtabantur quod ipſe eſt.

127 Dub. Cur Martha dixit, domine iam fetet & c. Reſpond. Theophil. ſuper Ioan quod hoc dixit tanquam diffidens uelut impoſſibile credens poſſe fratrem ſuſcitari ob dierum diuturnitatem, uel ut dicit Beda & Lyra non dixit ex deſperatione, ſed potius ex admiratione.

128 Dub. Cur dominus dixit Marthæ nonne dixi tibi & c? Reſp. qui ſup quod memorat ea de quibus ſecum contulerat & pœne ut obliuiſcenti loquitur.

129 Dub.

139 Du. Cum Marthæ ſupra dixerit ego ſum reſurrectio &c. Cur nunc dixit, videbis gloriam Dei? Reſp. Chry. ubi ſupra, quod hic gloriam Dei de patre dicit, ubi de ſe ipſi Marthę locutus fuerat quod erat reſurrectio & uita, quia nolebat interim turbare aſtantes.

140 Dub. Quæ gloria Dei fuit ibi? Reſp. Lyr. poſt Aug. quod in reſuſcitatione Lazari fetentis & quatriduani fuit gloria uirtus Dei.

141 Dub. Cur ſtatim non abſtulerunt lapidē? Reſ. Orig. quod mora ipſum tollendi a ſorore defuncti cauſata eſt, niſi enim dixiſſet iam fetet eſt enim quatriduanus non diceretur. Dixit Ieſus tollite lapidem, nunc ergo longe tardius ablatus eſt, commodum eſt igitur nihil interponere inter iuſſa Ieſu & ipſorum executionem.

142 Dubit. Cur orauit patrem cum quo erat unus Deus? Reſp. Ly. quod orauit ratione humanitatis ſecundum quam eſt minor patre. Vide fe. 6. poſt cineres. dub. 57. & ante & retro de oratione.

143 Dub. Cur gratias agit cum nondum eſſet reſuſcitatus? Reſ. Ly. quod Deus pater magnificentiſſimus eſt, & ideo ex gratiarum actione de præteritis ad præſtanda beneficia ſequentia prouocatur, quia hoc eſt proprium magnifici, ut probatur. 4. Ethi.

144 Dub. Cur eleuauit oculos? Reſ. Orig. quoniam intelligentiam humanam erexit adducens illam per orationem ad excelſum patrē.

145 Dub. Quomodo fuerat exauditus cū non dum poſtulaſſet reſurrectionem Lazari? Reſ. qui ſupra quod Chriſtus oraturus erat pro reſurrectione Lazari, ſed præueniens illius orationem qui ſolus bonus pater eſt exaudit dicenda, & pro impletione orationis ſubdit gratiarum actiones dicens, gratias tibi ago, quoniam exaudiſti me.

146 Dub. Cur ergo dicit quod ſciebat quod ſemper eum audiuit? Reſ. Chry. vbi ſup. quod ut oſtendat quod non indiget oratione.

147 Dub. Cur non dixit clare quod non indigebat oratione? Reſ. qui ſupra. quod propter auditorum imbecillitatem. Deus enim non ita dignitatem ſuam reſpicit, ut ad ſalutem noſtram, propterea excelſa quidem & magna pauca & ipſa occultata, humilia uero multa circunfluunt eius ſermonibus.

148 Dub. Cur dicit, ſed propter populum &c? Reſpond. Hilarius. 3. de trinit. quod Chriſtus non eguit præced. nobis orauit ne filius ignoraretur. Et ideo dicit, ſed propter populum &c. cum enim ſibi non proficeret deprecationis ſermo ad profectum tamen noſtrę fidei loquebatur non inops ergo auxilij eſt, ſed nos ſumus inopes doctrinæ.

149 Dubitatur. Cur populus magis crederet ſi orat quām ſi ſuſcitaret ſine oratione? Reſp. Lyra, quod multi ex Iudęis dicebant quod in Beelzebub faciebat ſigna, & hoc remouet per orationem conformando uoluntatem ſuam cum uoluntate diuina.

150 Dubitatur. Cur clamauit? Reſpond. Lyra. quod ad declarationem miraculi, quia ſi dixiſſet ſubmiſſe poſſent dicere aduerſarij, quod uerba magica dixiſſet uel interpoſuiſſet. & per hoc tollitur error eorum qui dicebant animas defunctorum latitare in ſepulchris. Et ideo clamauit voce magna, quaſi animam reuocans a longinquo .i. ab inferno, ut ad corpus rediret.

151 Dubitatur. Cur dixit mortuo, veni foras, qui non audiebat? Reſpond. Auguſtinus de verbis domini. quod non tanquam mortuum, ſed tanquam ſanum, tanquam viuum, tanquam audire paratum de ſepulchro euocauit.

152 Dubitatur. Cur dicit ei veni foras? Reſpond. Chryſoſtomus vbi ſupra. quod non dicit ſurge tu, ſed veni foras tanquam uiuenti loquens.

153 Dubitatur. Cur vocat eum ex nomine? Reſpond. Auguſt. ubi ſupra. quod nē omnes mortui cogerentur exire. ſ. qui fuerant tumultuati in illo ſepulchro.

154 Dubitatur. Cur non dicit in nomine patris mei veni foras? Reſp. Chryſ. vbi ſupra. quod poſtquam oratis formam acceperat per res auctoritatem oſtendit, quoniam ex hoc ſapientiæ ſuæ eſt per verba quidem condeſcenſionem, per res vero oſtendere poteſtatem.

155 Dubitatur. Cur Lazarus exiuit ligatus? Reſpond. qui ſupra. vt non putaretur eſſe fantaſma, & exire ligatus non minus putabatur eſſe quām reſuſcitare. Et vt dicit Lyr. per hoc apparet certitudo miraculi inquantum exiuit Lazarus eo modo quo fuerat in ſepulchro poſitus.

156 Dub. Cur ſtatim exijt? Reſ. Ly. quia virtus diuina operatur in inſtanti.

157 Dub. Quid eſt inſtita? Reſp. Papias quod ſunt parua lintcola quę mortuum inuoluūt & latum

latum cingulum cum quo puerum ligant in cuna. vt dicit Catholicon, ſeu etiam veſtis ta laria quæ etiam ſtola dicitur.

158 Dubit. Quomodo poterat exire ligatus? Reſp. Ly. ꝙ hoc fuit uirtute diuina. uide dubio 155.

159 Dub. Cur præcepit ꝙ ſoluant, tum ipſe ſolo potuiſſet uerbo ſoluere? Reſpõ. Lyr. poſt Chry. ꝙ ut accedentes de prope & tangentes ex uiſu & tactu eſſent teſtes miraculi efficaciores.

160 Dub. Qui ſoluerunt eum? Reſ. Alcuinus. quòd diſcipuli domini, & quibus ad dominus præceperat.

161 Dubit. Cur uult quòd ſinant eum abire? Reſp. Ly. ut oſtendatur uere ſuſcitatus & non fantaſticè per opera uitæ, cuiuſmodi eſt ambulatio & comeſtio, & conſimilia.

162 Dub. Cur non duxit Lazarum ſecum? Reſpon. Chry. ubi ſupra. quòd propter humilitatem, neque iubet ſecum ambulare ad ſui demonſtrationem.

163 Dub. Cur dicit Euangeliſta crediderunt ex aſtantibus? Reſ. Orig. quia dominus ſupra dixerat propter populum qui circunſtat dixit ut credant, quia tu me miſiſti; nullo autẽ eorum credente hoc dixiſſet ueluti aliquis hominum inſcius futurorum, ideo ad hoc remouendum dicitur, multi ergo &c.

164 Du. Cur fuerat facies ligata ſudario? Reſ. quòd ſic erat mos Iudæis mortuos ſepelire.

165 Dub. Cum mors ſit pœna originalis peccati, cur Lazarus & alij reſuſcitati, qui ſemel ſatisfecerunt pro debito originalis peccati, iterum mortui ſunt? Reſp. San. Thom. 2. 2. q. 164. ar. 1. quòd ut Aug. dicit. 15. de ciui. Dei, quemadmodum in iuſti male utuntur, non tantum malis, ſed etiam bonis. Ita iuſti bene utuntur, non tantum bonis, ſed etiam malis. Hinc ſit ut iuſti bene utantur morte, quãuis ſit quoddam malum, & ſit eis memoria. Prima igitur mors Lazari & aliorum fuit pœna peccati originalis. Secunda autem & ſi pœnalis fuerit, fuit tamen meritoria. Vel dicendum quòd leue fuit illius potentiæ, cuius uirtute ſurrexerunt eos præſeruare ne dolorem mortis ſentirent in poſterum.

ALLEGORICE.

[Lazarus languens] ſignat peccatorem, quem dominus reſurgere facit a peccato [qui eſt a Bethania]. i. ab afflictione, quoniam faciens peccatum a peccato affligitur [de caſtello Mariæ] i. amare. ſ. pœnitẽtiæ. [& Marthæ] i. prouocãtis. ſ. cõſcientiæ, quæ ſunt [ſorores] peccatoris, & pœnitentiæ [ungit dominum unguento, & capillis tergit] dum peccatorem ad lachrymas contritionis perducit, [& mittunt ad dominum]. i. prouocant ad miſericordiam & tunc dominus dicit ꝙ [hæc infirmitas non eſt ad mortem]. ſ. æternam per deſperationẽ & obſtinationem, [ſed pro gloria dei] qui glorificatur in iuſtificatione impij, [& dominus diligit] peccatorem quia alias non deſcendiſſet de cœlis diligit etiam ſorores. i. pœnitẽtiã & conſcientiam bonam, & manet duobus diebus Ozeę. 6. c. Viuificabit nos poſt duos dies: & in die tertia reſuſcitabit nos, quia ipſe reſurgẽs tertia die eſt cauſa noſtræ reſurrectionis, & a morte, & a peccato [poſt uult ire in iudęam]. i. peccatorem ire ad confeſſionem, ſed prohibetur ꝓpter [iudæos]. i. dæmones [quærẽtes dominum lapidare]. i. impedire ne peccatorem liberet. [dominus autẽ dicit. 12. horas, eſſe diei]. i. duodecim articulos fidei catholicæ in quibus ſiquis ambulauerit credendo & operibus fidem approbando [non offendit] [ſed in nocte] infidelitatis [ambulans offendit] peccatorem in fide dormire dicit, quia fide mediãte exurget a peccato & ſaluus erit: & tamen tunc mortuus exiſtit peccato, [& dominus gaudet] ut eius miſericordiam demonſtret in iuſtificando impium quod alij uidentes conuertunt & credunt. [Thomas autem.] i. dubitantes de miſericordia dei ad . erſantur. [Dominus autem ueniens inuenit peccatorẽ quatriduanum in monumento]. i. perſeuerantem in peccato [& fetẽtem] per malam famã & rogatus a ſororibus peccatoris. ſ. pęnitentia & cõſcientia. [Fremit & lachrymatur] cõcutiendo peccatorum propter horrorem peccatorum, [& clamat uoce magna] quia difficile ſurgit quem moles conſuetudinis præmit [& peccatori ut exeat foras imperat] id eſt ut peccata detegat per confeſſionem qui exijt a monumento. i. a carnalibus deſiderijs in quibus iacebat [& exijt ligatus] quia a moleſtijs [carnis alienus eſſe non poteſt] facies eſt ligáta ſudario, quia in hac uita plenam dei miſerãtis cognitionem habere non poſſumus [quod ſoluitur & abire permittit] ſignificat ꝙ poſt hanc uitam omnia auferuntur uelamina & anima libera a carne ad cœlum uolat ſignat etiam quod Chriſtus peccatorem ſuſcitat & prælatis ac ſacerdotibus mandat & ſoluant.

TROPOLOGICE.

Si uolumus a peccato reſurgere ſimus [de caſtello Bethaniæ] nos affligentes [Mariæ] p pœnitentiam [& Marthæ] per prouocationẽ ad uirtutes [& ungamus lachrymis pedes Ieſu & extergamus] per eleemoſynarum largitionem quæ extingunt peccata ſicut aqua ignem, & dicamus domino [ecce quem amas] per naturam infirmatur per culpam. & talis tunc infirmitas non erit ad mortem externã [& dominus expectabit per duos dies] ſcilicet a die conuerſionis uſque ad finem uitæ noſtre ut perſeueremus in gratia [& eamus in Iudæam] confitendo peccata, [nec timeamus Iudæos]. i. dæmones impugnãtes & alios peccatores ſuis prauis moribus nos lapidantes [ſed ambulemus in die] conſcientiæ pure & in pœnitentia [quæ habet duodecim horas]. Quarum prima eſt peccatorum cognitio Secunda cordis contritio. Tertia emendandi propoſitio. Quarta occaſionum uitatio. Quinta oris confeſſio. Sexta corporis afflictio. Septima ſpũalis oratio. Octaua eleemoſynarum largitio. Nona debitorum reſtitutio. Decima iniuriarum remiſſio. Vndecima fame reparatio. Duodecima euchariſtiæ communio, [& ſic non ambulabimus] in tenebris peccati, nec Deum offendemus, & ſic obuiamus domino, & cum eo fremeмus & lachrymabimur [& eleuatis oculis] ad cœlum deuotiſſime oremus & nos [ligatos manibus] q̃o ad bonas operationes [& pedibus] non ualentes ad uirtutes progredi & facie in tenebris peccati offuſcata [uoce magna]. i. uirtute infinita [a monumento peccati] in quo iacebamus ſuſcitabit, [& ſolutos a poteſtate diaboli liberos ſinet abire.] & alij exemplo noſtro conuertentur ad dominum & credent in eũ.

ANAGOGICE.

Contemplari licet ꝙ quemadmodum [dominus fetentem Lazarum ſuſcitauit] ita corpora noſtra in cinerem redacta, in nouiſſimo die reſuſcitabit ad immortalem uitã, ubi Lazarus cum ſororibus dilectis aderunt cũ ſanctis Apoſtolis & alijs qui crediderunt, quorũ [ipſe dominus erit reſurrectio & uita] cum quibus dulciter loquetur & deliciæ ſuę eſſe cũ filijs hominum, & ex odore unguenti plagarum eius totius redolebit paradiſus. & omnis terror ac infirmitas aberunt, & erit una dies in atrijs domini quæ erit ſuper millia, quæ duodecim habebit horas. i. beatitudines animæ quatuor. ſ. ſapientiam, diuinorum, ſcientiam creaturarum, memoriam præteritorũ, & lætitiam uniuerſorum. Corporis quatuor. ſ. impaſſibilitatem, claritatem, ſubtilitatem, & agilitatem. Totius compoſiti quatuor. ſ. concordiam generalem, abundantiam uniuerſalem, plenam ſatietatem, & certam perpetuitatem. & tunc ambulando in illa lucẽ ineffabili a diuinitate Chriſti ad eius humanitatem non offendemus nec offendemus ſalui que erimus dormientes. ſ. quieſcentes, & ſolutis omnibus uinculis facie ad faciem Deũ excelſum intuebimur, & quicquid petimus nunc tunc obtinebimus & lapide ablato duriciei cordis noſtri uoce magna laudabimus ipſum cum ceteris ſanctis qui in ipſum crediderunt.

SABBATO DOMINICAE IIII. Quadrageſimæ.

Ego ſum lux mundi. Ioan. 8. cap.

Hæc uerba dicit dominus anno ætatis ſuæ 32. die Martis 22. Septembris.

HISTORICE.

Liberata adultera Iudæis dominus atteſtatus eſt lucem ſe eſſe ſeculi & qui eum imitaretur minime iret in obſcurum., ſed uitę lucẽ intueretur aduerſantibus uero Iudæis eius aſſerentibus teſtimonium nil roboris habere cum a ſeipſo proferret reſpond. ipſum fore ualidum cum unde ueniſſet, & quo pergeret ſciret quod ipſi ignorabant. ſecundumq́; carnis aſpectum iudicarent quod ipſe non ageret, & ſi quenquam iudicaret, ſuum dixit iuſtũ fore iudicium cum ſolus non eſſet, ſed cũ patre a quo fuerat miſſus eorumq́; cautum eſſe lege duorum hominum teſtimonium fore uerum. Et ipſe cum genitore idem proferrent teſtimonium cumq́; ubi eius eſſet pater perquirerent, ait eos nec ſeipſum, neque ſuum agnoſcere genitorem, quoniam ſi loquentem agnoſcerent, & eius ſcirent patrem, quæ uerba in templi Gazophilatio dominus locutus fuit eos admonens nec a quoquam apprehenſus fuit cum necdum eius adueniſſet hora.

ORdinem ſolitum ſeruare uolens. Dubit. Quomodo Chriſtus eſt lux mundi, & alia dubia de luce uide in Principio erat uerbum. dub. 21. & ſeq.

Dub. Cur dixit ego ſum lux mundi? Reſp.

Alcui-

Alcuinus ſuper Io. quod quia mulierem abſoluit a crimine ne aliqui dubitarent.an ille quem uidebant uerum hominem poſſet peccata dimittere, dignatur ipſe apertius ſuæ diuinitatis potentiam demonſtrare. Ideo dicit ego ſum lux mundi.

3 Du. Cur cum Iudæis loqueretur dixit uniuerſaliter quod erat lux mundi? Reſ. Chry. ſuper Io. dicens qui ſuperius Galilæam ei afferebant & quaſi de quodam prophetarum de eo dubitabant uoluit oſtendere, quoniá non unus prophetarum eſt, ſed dominator orbis terrarum, ideo dicit. Ego ſum lux mundi, non
b Galilæe, neque Paleſtinæ, neque Iudeæ ſupple ſolum.

4 Dub. Quia ſi Chriſtus ambularet de nocte uideretur quod ſequentes eum ambularent in tenebris? Reſ. quod non intelligit de tenebris noctis materialis, ſed peccati.

5 Dub. Cur cum dixerit in tempore præſenti qui ſequitur &c. dicit in futuro habebit lumen uitæ? Reſ. Ly. quod per irradiationẽ huius lucis eleuabitur intellectus ad uidendum Deum clare.

6 Dub. Cur dicunt Iudæi tu de te ipſo teſtimonium perhibes &c? Reſ. qui ſup. quod & ſi ueriſſimum ſit dictum Chriſti tamen Iudæi dicebant ipſum non habere firmitatem, quia nullus poteſt ferre teſtimonium de ſeipſo.

7 Dub. An in ore duorum uel trium ſtet omne uerbum &c. de teſti. Require fe. 4. dominicæ 3. quadrageſimæ. dub. 111. & ſeq.

8 Dub. Quomodo teſtimonium Dei ſolius ualet de ſeipſo? Reſ. Ly. quod propter certitudinem cognitionis qua perfecte ſe & alios cognoſcit.

9 Dub. An conſequentia Iudæorum ualeat dum dicunt tu teſtimonium &c. Ergo teſtimonium tuum non eſt uerum? Reſp. Ly. quod non quia Chriſtus erat homo & Deus, nec poterat eſſe defectus cognitionis, uel inordinatio affectionis in diuina natura uel humana, quia eius teſtimoniũ & de ſeipſo erat firmũ.

10 Dub. Quid eſt lumen uitę? Reſp. Lyr. quod eſt uiſio Dei clara.

11 Dub. Cur dicit ſcio unde uenio & quo uado? Reſp. Aug. ſuper Io. quod per hoc patrem vult intelligi. q. d. ut dicit Ly. perfecte cognoſco patrem a quo exiui & ad quem reuertar.

12 Dub. Quomodo Iudęi neſciebant unde ueniret? Reſpond. Lyra. quia eius diuinitatem ignorabant.

13 Dub. Quomodo ipſi iudicabant ſecundum carnem? Reſ. Theophil. ſuper Io. quaſi dominus diceret, uos quia in carne ſum carnẽ me ſolã putatis eſſe, non autem Deum, ſecundũ carnem fallibiliter iudicatis. Et ut dicit Ly. filius Dei non poteſt eſſe ſine patre & Spiritusſancto tres dant teſtimoniũ ut dr 1. Io. 5.

14 Dub. Quid eſt iudicare ſecundum carnem? Reſp. quod eſt iudicare per exteriora ſigna quæ ſæpe fallunt, & ſic Iudæi uidentes Chriſtum pauperem & filium pauperum. ſ. ſemper uirginis, & ut putabatur Ioſeph, non eſtimabant eum eſſe meſſiam, de quo ſcribitur Pſal. 71. Quod dominabitur a mari uſque ad mare &c. Et Dan. 7. Poteſtas eius poteſtas æterna quæ non auferetur & regnum eius quod non corrumpetur, quæ dicuntur de ſecundo aduentu credebant complenda in primo aduentu, ideo iudicabant ſecundum carnem.

15 Du. Quomodo Chriſtus non iudicat quenquam qui iudicat uiuos & mortuos? Reſ. Aug. vbi ſupra. quod poteſt dupliciter intelligi nõ iudico quenquam. ſ. modo, ſicut Io. 11. c. dicit, non ueni ut iudicem mundum, non iudicium negando ſed differendo. Vel poteſt intelligi non iudico quenquam. ſ. ſecundum carnem, ut ipſi iudicabant.

16 Dub. Cur dicit & ſi iudico &c? Reſ. Chryſo. ſuper Ioan. quaſi diceret, ſi uos iudicarem iuſtè uos condemnarem, ſed nunc tempus iudicij non eſt.

17 Dub. Quomodo intelligitur iudiciũ meum uerum eſt quia ſolus non ſum? Reſ. qui ſupra. quod intelligit de futuro iudicio, oſtendens quia non ipſe ſolus eos condemnabit, ſed & pater & Spiritusſanctus.

18 Dub. Si pater miſit eum, quomodo ſecum eſt? Reſ. Aug. ubi ſupra. quod miſſio Chriſti incarnatio ſua eſt, & tamen a patre non receſſerat ſecundum diuinitatem.

19 Dub. Cur dicit in lege ueſtra? Reſ. Aug. contra Fauſtum. ueſtra. i. uobis data.

20 Dub. ubi habetur quod in ore duorum teſtium ſtat oẽ uerbum? Reſ. quod Deutero. 19.

21 Dub. Quomodo duorum teſtimonium uerum eſt quando mentiuntur? Reſp. Ly. uerum eſt. i. debet reputari uerum.

22 Dub. Cur dicit ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo & teſtimonium perhibet de me pater? Reſ. Alcuinus ubi ſup. q. d. ſi duorum hominum qui poſſunt falli & decipi teſtimonium lex approbat, cur mei & pa-

 tris

tris teſtimonium quod ſumma ſtabilitate firmum eſſe uerum eſſe non dicitis.

23 Dubit. Cur interrogant ubi eſt pater eius? Reſp. Aug. ubi ſupra ꝙ ipſi patrem accipiebāt carnaliter. q.d. ſi ſolus nō eſt ubi eſt pater quē dicis quod te miſit cum te ſolum uideamus.

24 Du. Cur non reſpondit ubi erat pater eius? Reſp. Theophilus ſuper Io. quoniam non ut ſcire uolentes, ſed ut tentantes quærebant.

25 Dub. Cum dominus dixerit Ioan. 7. Et me ſcitis & unde ſum ſcitis, cur nunc dicit neque me ſcitis &c. Reſp. Origenes ſuper Ioā. quod hic loquitur quantum ad diuinitatem quam neſciebant ſupra autem quantum ad humanitatem quam ſciebant.

26 Dubi. Quia uidetur quod pater ſit filius & econuerſo, quia dicit ſi me ſciretis & patrem meum ſciretis? Reſp. Aug ubi ſupra. hoc dicit non quia pater ſit filius, ſed quia patri ſimilis eſt filius.

27 Dubi. Cur dicit dubitatiue forſitan? Reſp. Auguſt. ubi ſupra. quod ut increpet iudæos, ſicut dominus redarguens ſuum ſeruum dicit. Tu me contemnis, cogita quod forſitan ſum tuus dominus.

28 Dub. Cur dicit quod neſciunt patrem cum ſcriptum ſit Pſal. 75. Notus in iudæa deus? Reſpō. Lyra poſt Origenē, qđ pater notus erat in iudæa ut deus & creator ac gubernator mūdi. Non autem ut pater quia myſterium Trinitatis non erat plene reuelatum eis.

29 Dub. Quid eſt gazophilatium? Reſp. Alcuinus ubi ſupra. quod dicitur a Gaza lingua ꝑſica quod latinæ diuitiæ ſonat & phila quod eſt reſeruare, quia ibi ut dicit Lyra ſeruabantur oblationes pro ædificijs templi.

30 Dubi. Cur de hoc facit mentionem euangeliſta? Reſpon. Lyra. quod ad oſtendendum Ieſum tunc fuiſſe in loco in quo faciliter poterat capi ab eis niſi fuiſſent repreſſi a diuina uirtute.

31 Dubi. An Chriſtus ſubderetur horæ? Reſp. Auguſtinus ubi ſupra, quod nondum uenerat hora eius, non qua cogeretur mori, ſed qua dignaretur occidi.

ALLEGORICE.

Verba Chriſti tres excellētias ſignant quas habet lex euāgelica ſuper lege ueteri. Prima quia illa lex fuit particularis data ſoli populo iudæorū. hæc autē uniuerſalis data toti mūdo quod notatur ibi. [Ego ſum lux mundi.] Io. 1. Erat lux uera quæ illuminat omnem hominē uenientem in hunc mundum. Secunda, quia illa erat obſcura quia non oſtendebat trinitatē perſonarum, Chriſti incarnationē & eius myſteria niſi obſcuræ & figuratiue. Vnde pſa. 81. dicitur. Neſcierunt ſecreta ad Chriſti diuinitatem pertinentia, neque intellexerūt. ſ. ſecreta humanitatis Chriſti in tenebris ambulant. Sed lex euāgelica clariſſime de his loquitur, & qui eam ſequitur non ambulat in tenebris in qua completur prophetia Eſa. 9. c. Populus qui ambulat in tenebris uidit lucem magnā. ſ. legis euangelicæ quę illuminat totum mundum. Tertia excellentia eſt utilitatis quā dat ſeruantibus eam, quia lex uetus non promittebat niſi terrena. Eſa. 1. Si uolueritis & audieritis me bona terrę comedetis, ſed lex euāgelica promittit gloriam cęleſtem omnibus generibus perſonarū uidelicet pueris baptizatis. Matt. 19. c. ſinite paruulos uenire ad me talīū eſt enim regnum cœlorum, adultis obedientibus. Matth. 7. cap. qui facit uoluntatem patris mei hic intrabit in regnum cœlorum peccatoribus pœnitentibus. Matth. 4. pœnitētiam agite appropinquabit enim regnum cęlorum pauperibus patientibus. Matt. 5. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnū cœlorum. omnibus tandem iuſtæ uiuentibus. Luc. 12. Nolite timere puſillus grex quoniam placuit patri ueſtro dare uobis regnum, & hic excellentia denotatur ibi, ſed habebit lumen uitæ, ſcilicet æternæ gloriæ.

TROPOLOGICE.

Si peccata euitare uolumus debemus ambulare poſt Chriſtum & eum rogare ut illuminet intellectum noſtrū & eum qui paſſus eſt tanta pro nobis ſequamur & per tribulationes huius mundi quæ non ſunt condigne ad ſuperuenturam gloriam, docemur quoque ut uelimus cognoſcere unde uenit Chriſtus carnem aſſumendo, & quo uadit nos conducēdo & gratias ſibi agere, inſtruimur etiam iudicia ſecūdum carnem uitare, & quod qualibet hora ſimus parati, quia neſcimus horam mortis noſtræ.

ANAGOGICE.

Intueamur mentaliter Chriſtum lucem clariſſimam paradiſi, quia nunc nos illuminat per gratiam in futuro pro gloriam, & tunc cognoſcemus patrem qui eum miſit, & ſpiritum ſanctum qui tres dant teſtimonium in cœlo inuiebimurq; cœleſte gazophilatium in quo ſunt oēs theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſcōditi,

diti, & ipſis in perpetuum cum Chriſto luce mundi perfruemur.

DOMINICA DE PASSIONE.

Quis ex nobis arguet me de peccato. Ioan. 8.

Hæc uerba locutus eſt dominus anno ætatis ſuæ. 3 2. die Martis. 2 2. Septembris.

HISTORICE.

A iudęis quæſiuit dominus, quis eorũ ipſũ peccatum reũ arguere præſumeret, & cum ueràx foret, cur ei creditus negabatur eoſque q adeo forent dei uerba perlibenter audite, ipſos autem percipere uolentes nequaquam ab ipſo eſſe, conuitiantibus uero quod ſamaritesq eſſet & dæmonio plenus: reſpõdit ſe nõ poſſideri a dæmone, ſed honorem ſuo tribuere genitori, quem ipſi dedecori habeient, & ſe propriam non quærere gloriam, ſed eſſe qui eam & quæreret & iudicaret, & eum qui eius ſeruaret mandata in æternum non ſubiacere morti aduerſantibus autem & ſe agno ſcere dicentibus quod dęmoniacus eſſet cum Abraham cuius nõ erat maior cæteriſque prophetæ mortem obijſſent, & iactaret eos qui eius cuſtodirent ſermonem non morituros? Reſp. gloriam ſuã fore nullam & ſi ſe glorificet, ſed ſe ſuum glorificare patrem quem ſuũ ipſi deum aſſerebant cum tamen eum nequaquam noſſent, ſed ipſe eum notum haberet & ſe mendacem ſimilem illis fore ſi eum ſcire negaret, ſed ueræ ipſum agnoſcere, & eius ſeruare ſermonem. Abraham uero eorum ꝓgenitorem exultaſſe & fugiſſe gauiſum cum diem uidit ſuum redarguentibus autem eũ ꝙ dum quinquagenarius eſſet & Abraham ſe uidiſſe diceret reſpõdit ſe antequam Abraham ſe uidiſſe diceret reſpõdit ſe antequam Abraham in lucem prodiret eſſe uolentibus eam hoc eum obruere lapidibus latenter e templo egreſſus eſt.

Relinquenda non ſunt dubia insoluta.

1 Dub. Igitur cur dominus prædicta dixit iudæis? Reſp. Chryſ. ſuper Ioan. quod redarguit eos eo quia inimici eius erant & quærebant eum interficere.

2 Dub. Quid ex his uerbis uolebat inducere? Reſp. Theophilus ſuper Ioannem. quod. q. d. ſi dei filij eſtis, quoniam dicebant ſe unum patrem habere deũ, utique peccãtes debetis hæ rede odio, ſi ergo me quoque quem exoſum habetis non poteſtis arguere de peccato manifeſtum eſt quod propter ueritatem odio habetis, quo modo ſcilicet dicebat ſe filium dei.

3 Dub. Quia uidetur quod Chriſtus habuerit peccatum, quia ex perſona eius dicitur in pſal. xxi. Verba delictorũ meorum? Reſpon. dominus Cardinalis de turre cre. quod ut dicit Damaſenus in 3. aliqua dicũtur de Chriſto dupliciter. Vnõ modo ſecundum proprietatẽ naturæ & ypoſtaticam ut cum dicitur factus homo & pro nobis paſſus. Alio modo ſecundum proprietatem perſonalem & habitudinalem, prout. ſ. aliqua dicuntur de Chriſto in ꝑſona noſtra quę ſibi ſecundum ſe nullo modo conueniunt, ſicut cum corpus Chriſti qui eſt caput, & eccleſia quæ ſunt eius membra una perſona æſtimatur & ſecũdum hoc Chriſtus ex perſona membrorum ſuorum dicit verba delictorum meorum: non ꝙ in ipſo capite fuerint delicta, ſed in membris. Et ſic apoſtolus etiam dicit. 2. Chorin. 5. Deus cum qui non nouerat peccatum pro nobis fecerat peccatum. i. hoſtiam pro peccato ſicut Oſeæ. iiij. c. dicitur: Peccatum populi mei comedetur. ſ. ſacerdotes qui ſecundum legem comedebant hoſtias pro peccato oblatas: & ſecundum hũc modum dicitur Eſa. 5 3. quod deus poſuit in eum iniquitates omnium noſtrum, quia ſcilicet eum tradidit vt eſſet hoſtia pro peccatis omnium hominum.

4 Dub. Cur dicit eis vos non auditis cum recte reſpõderent ad propoſitũ? Reſp. ꝙ ipſi bene audiebant ad irritandũ, & vt caperent eũ in ſermone, ſed non ad credendũ & opere implendum, vt ipſe intelligit in verbis ſuis.

5 Dub. Cũ omnes eſſent peccatores: cur eis dicit ſolum ex Deo non eſtis? Reſp. Aug ſuper Ioan ꝙ non ſolum erant vitioſi quod eſt commune omnibus, ſed etiam præcogniti ꝙ non erant credituri ea fide qua poſſent peccatorum obligatione liberari.

6 Dub. Qui ſunt qui nolunt audire verba dei? Reſpon. Grego. in homel. quod ſunt in triplici differentia. ſ. qui nec aure corporis volunt ea audire & qui aure corporis audiunt, ſed non mẽtis & qui & corpore & mente audiunt & in fletum prorumpunt ſed poſt fletũ ad iniquitatem redeunt, & ita uerba dei non audiunt quia exercere in opere contemnunt.

7 Dub. Cur uocãt eum Samaritanum? Reſp. Theophi ſuper Ioan. quod quia ritus hebraicos diſſoluebantur pote Sabbati Samaritani

enim non perfecte iudaizabant. Vide ſer.6. dominicæ 3. Quadrageſimæ.dub.3.& 21.

8 Dub. Cur dicunt nonne bene dicimus nos quia uidetur ꝙ aliás ſibi hoc dixerunt? Reſp. qui ſupra. ꝙ hoc nuſquam euangeliſta dicit ex quo palam eſt ꝙ multa prætermiſerunt euangeliſtæ.

9 Dubit. Quando dixerunt ei ꝙ dæmonium haberet? Reſp. ꝙ hoc habetur. Io.7.

10 Dub. Cur dicunt eum habere dæmonium? Reſp. qui ſupra ꝙ eorum cogitationes reuelabat. Et ut dicit Lyra arreptitium eum appellabant ſicut Saul regem. 1. Reg.18.

11 Dub Cur non exaſperauit ſibi conuiriantes ſicut alias quando uocabat eos genimina uiperarum &c? Reſp. Chry. ſuper Ioan. ꝙ ubi oportebat eos docere & eorum ſuperbiã ſubtrahere aſper erat, ubi uero exprobrantes oportebat ſuffeire multa manſuetudine utebatur: erudiens eos quæ quidem ad deum uindicare quæ uero ad nos deſpicere.

12 Dub. Cur non negauit ſe eſſe Samaritanũ? Reſp. Aug. ubi ſupra, ꝙ Samaritanus interpretatur cuſtos, & ipſe nouerat ſe eſſe noſtrũ cuſtodem, denique ipſe eſt Samaritanus qui acceſſit ad ſanctum & miſericordiam impendit.

13 Dub. Cur negauit ſe habere dæmonium? Reſp. Orig. quia ipſum non habebat nec dæmon in eo aliquid habebat. ſecũdum id quod habetur Ioã. 14. c. Venit enim princeps mundi huius & in me non habet quicquam, quia etiam quæ delictorum reputata ſunt minima dæmonibus adaptantur, a quibus ipſe immunis erat.

14 Dub. Cur Iudæi ei conuitiabantur? Reſpõ. Lyra, ꝙ modus eorum qui neſciunt rationabiliter reſpondere eſt ad conuitia ſe conuertere & ſic agebant iudæi.

15 Dub. Cur dicit ſed honorifico patrẽ meũ? Reſp. Aug. ubi ſupra quaſi diceret, ne uobis arrogans uidear habeo quem honorificem.

16 Dub. Quomodo honorificauit patrẽ? Reſp. Theophilus ubi ſupra, ꝙ ulciſcens eum non tolerans homicidas & mendaces ſe dei ueraces filios appellari.

17 Dub. Nunquid ſolus Chriſtus honorificauit patrẽ? Reſp. Orig. ſuper Ioã. ꝙ ſolus Chriſtus uerisſime ueneratus eſt patrẽ nullus enim honorans quicquam ex his, quæ non honorantur a Deo honorat patrem.

18 Dub. Quomodo iudæi inhonorarunt eũ? Reſpõ. Lyra, quoniam attribuebant dæmoni quod uirtuti diuinæ deberet attribui.

19 Dub. Cur dicit non quæro gloriam meam? Reſp. Lyra ne Iudæi poſſent dicere ꝙ talia dicere ad iactantiam.

20 Dub. Quia uidetur ꝙ gloriam ſuam quærat cũ quærat gloriam patris q̃ una eſt cũ ſua? Reſp. Lyra, ꝙ dirigit uerba ad intentionem eorum quibus loquebatur: qui reputabant eum quærere honorem mundanum & eſt ſenſus: ego non quæro gloriam meam ab honore Dei patris deuiantẽ ſicut uos creditis.

21 Dub. Quis quærit gloriam Chriſti? Reſp. Aug. ſuper Ioan. ꝙ nullum alium uult intelligi niſi patrem.

22 Dubit. Quõ pater quærit gloriam Chriſti? Reſ. Ly. quia poſt humiliationẽ in cruce exaltauit illũ & dedit illi nomẽ ſuper oẽ nomen.

23 Dub. Quõ pater iudicat qui omne iudiciũ dedit filio? Reſp. Lyra poſt Aug. ꝙ iudicium capitur hic pro dãnatione, non propter mortem Chriſti Hieruſalem fuit deſtructa: & populus captiuatus per Romanos.

24 Dub. Cur duplicat amen: Reſpon Ly. ꝙ ad maiorem affirmationem. Vide Dominica 1. Aduentus. dub. 21. de amen.

25 Dubit. Quia nullus eripitur a morte, quomodo ergo ſeruantes eius ſermonem nõ morientur? Reſp. Aug. vbi ſupra, ꝙ hic loquitur de morte æternæ damnationis.

26 Dub. Quia Iudas & plures alij ſeruauerunt ſermonem Chriſti aliquãdo & tamen mortui ſunt æternaliter? Reſp. Orig. ſuper Ioan. ꝙ ſic intelligitur ſi quis ſeruauerit ſermonem meũ in æternum mortem non guſtabit in æternũ: quia eo uſq; non uidet aliquis mortem quouſque Ieſu uerbum cuſtodit.

27 Dubit. Quomodo nunc cognouerunt quod dæmonium haberet? Reſpõ. Lyra poſt Orig. q.d. prius opinabamur te habere dęmonium, ſed modo ſumus certi, quia nulla falſitas eſt a Deo, ſed a diabolo qui eſt pater mendacij, ut tu dixiſti, ſed Abraham ſeruauit ſermonem Dei qui maior eſt te & mortuus eſt. ergo tu dicis quod falſum eſt, & ſic habes dæmonium.

28 Dubit. Quia uidetur ꝙ Iudæi uerum dicebant? Reſpõ. qui ſupra: ꝙ decipiebantur in æquiuoco, cuius Chriſtus dicebat de morte ſpirituali & ipſi intelligebant de morte corporali.

29 Dubit. Cur non dicunt nunquid maior es Deo cuius ſermonem ſeruauit Abraham &c? Reſpon. Orige. ubi ſupra quòd eum æſtimabant

bant

bant minorem quàm Abraham.

30 Dub.Cur dicunt quem teipſum facis? Reſ. Beda.q.d. Tu qui nulla cura dignus es carpentarij filius de Galilęa tibi ſubripis gloriam cuius meriti cuiuſve dignitatis vis credi.

31 Dub.Cum dñs dixerit mortem non videbit: cur ipſi dicunt nõ guſtabit? Reſp.Orig.ubi ſupra, ꝙ hoc protulerunt veluti incauti auditores confundentes Dñicum ſermonem.

32 Dub.Quæ differentia eſt inter uidere mortem & guſtare? Reſp.qui ſupra ꝙ ſicut dominus inquantum panis uiuus eſt guſtabilis eſt. in eo uero quod eſt ſapiētia eſt uiſibilis pulchritudinis ſic etiam aduerſaria eius mors eſt guſtabilis eſt & uiſibilis. cum ergo quis ſteterit per Ieſum in intellectuali loco mortem non guſtabit ſi ſtatum ſeruat ſecundum illud Mar. 9.ſunt de his ſtantibus qui nõ guſtabunt mortem.cum autem aliquis ſermonem Chriſti acceperit & cuſtodierit, mortem non uidebit.

33 Dub. Cur dicit ſi ego glo. meipſum gloria mea nihil eſt? Reſp.Ly. poſt Chryſ.& Bedam. q.d. ſi quæro gloriam meam præter regulam ueritatis diuinæ ut uos mihi imponitis gloria mea nihil eſt ideſt,eſt falſa: quia falſum & non ens conuertuntur.

34 Dub.glorificauit pater filium? Reſp. Alcuinus ſuper Ioan.ꝙ in baptiſmo in monte & in tempore paſſionis & poſt reſuſcitando & collocando ad dexteram ſuam.

35 Dubi. Quia ex hoc uidetur ꝙ filius ſit minor patre cum ab eo glorificetur? Reſp.Aug. quod de iſto uerbo calumniātur arriani fidei noſtræ quibus reſpondet idem Aug. hæretici non legiſtis & ipſum filiū dicentem quod glorificat patrem ſuum.

36 Dub.quia uidetur quod iudęis cognouerāt deum,quia ipſum ſolum uenerabantur? Reſp. Lyra. quod non cognouerunt eum per fidem formatam in qua conſiſtit dei filiatio per adoptionem.

37 Dub. An Chriſtus fuerit arrogans dicendo ego autem noui eum? Reſp. Alcuinus ubi ſupra. ꝙ arrogantia non debet ita caueri quod ueritas relinquatur ſed iudicantibus ſecundū carnem potuiſſet arrogans uideri.

38 Dubit. Cur dicit & ſi dixero quia neſcio eum &c? Reſp.Lyra poſt Chryſ.q.d. ſicut eſtis mendaces aſſerentes uos eum cognoſcere cū tamen non eū cognoſcatis,ita eſſem mendax ſi aſſererem me eum ignorare cum inquantū deus habeam notitiam eandem cum eo & inquantum homo eum clare uideam.

39 Dub.Cur replicat ſe ſcio eum? Reſp.Theophilus. ubi ſupra. quaſi naturaliter eius cognitionem obtinens.

40 Dub.quis eſt ſermo patris? Reſp. qui ſupra quod ſermonem mandata nuncupat.

41 Dub.Cur dicit Abrahā exultaſſe &c? Reſp. Lyra quod reſpondet primo quæſito per iudæos cum dixerunt,nunquid tu maior es &c. in hoc ſe maiorem quam Abraham oſtēdens quaſi gauiſus ſit propter beneficium quod habet a me tanquam a maiore.

42 Du. Quomodo Abraham uidit diem Chriſti? Reſp. Aug.ubi ſupra: ꝙ quando dixit ſeruo ſuo quem mittebat. Gen. 24. Pone manū tuā ſub femore meo & iura mihi per deū cœli, ꝓ quod ſignificabatur de genere Abrahæ uenturum in carne deum cœli. Et Lyra dicit quod uidit quando dictum eſt ei.Gen 22. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ, & in oblatione Iſaac: quia tunc uidit occultum Chriſti myſterium.

43 Dub.quō exultauit ut uideret &c. Reſ. Au. ꝙ non timuit ſed exultauit, ut uideret credens utique exultauit ſperando ut uideret intelligendo diem Chriſti.

44 Dub.quale de hoc gaudium habuit? Reſp. qui ſupra. di. quale fuit gaudium uidentis uerbum manens, ſplendorem pijs mentibus refulgentem apud patrem manentem deum, & aliquando in carne uenturum nō de patris gremio receſſurum.

45 Dub.Cur dixerūt quinquaginta annos &c. Reſp.Greg.in Hom.q.d.multa ſunt annorum curricula ex quo Abrahā mortuus eſt & quo modo uidit diem tuum, carnaliter enim hoc intellexerunt.

46 Dubi. Cur potius dicunt.50.quam quadraginta? Reſ. Theophilus ubi ſupra ꝙ ſuperuacua eſt huiuſmodi quæſtio ſimpliciter enim prout eis occurrit dixerunt.Lyra tamen dicit quoſdam dicere quod per quinquageſimum annum nominant iubileum ex reuerentia.q. d.Non uixiſti adhuc unum iubileum & Abraham uidiſti.Et tamen Chriſtus propter labores & ieiunia uidebatur maioris ætatis q̃ eſſet.

47 Dubit. Cur dicit ego ſum & non fui? Reſ. Greg. in Homel. quia præteritum & futurū tempus diuinitas non habet, ſed ſemper eſſe habet,nō ergo ſic dixit,antequam Abraham eſſet ego fui,ſed antequam Abrahā fieret ego ſum, ꝯm illud Exod.3.cap.Ego ſum qui ſum.

48 Dubitatur. Cur non dixit antequam Abraham eſſet? Reſp. Aug. ubi ſupra, quia creatura erat Abraham. Ideo non dixit antequam eſſet fieret.

49 Dubitatur, cur dixit ſuũ, & non factus ſum? Reſpon. qui ſupra quod in principio erat uerbum quod fuit genitum non factum.

50 Dub. Cur uoluerunt eum lapidare? Reſpõ. Lyra quod tanquam blaſphemum.

51 Dub. cum ex lege mandaretur blaſphemos lapidari uidetur q non male faciebant? Reſ. Lyr. quod non faciebant zelo iuſtitiæ ſed liuore inuidiæ. Item quia non procedebant ordine iuris. Itẽ qa in loco ſacro qđ nõ licebat.

52 Dub. ubi abſcondit ſe? Reſp. Aug. ubi ſupra quod non in angulo templi quaſi timens aut in domunculam fugiens. Vel poſt murum aut columnam diuertens, ſed celica poteſtate inuiſibilem inſidiantibus ſe conſtituens per medium illorum exiuit.

53 Dubitatur. Cur fugit cum omnes poſſet ꝓſternere? Reſp. Greg. ubi ſupra quod qui pati uenerat exercere iudicium nolebat.

54 Dub. Cur tunc fugit cum poſt ſe ſponte obtulerit? Reſp. Alcuinus quia nondum uenerat hora paſſionis eius, & nõ elegerat hoc genus mortis.

55 Dubita. Quo iuit egreſſus de templo? Reſp. quod ut habetur Ioan. 9. ſanauit cæcum a natiuitate.

56 Dub. Cur potius uoluit crucifigi quam lapidari? Reſ. quia mors crucis erat deſpectiſſima. Vnde Sapient. 2. dicitur, morte turpiſſima condemnemus eum.

ALLEGORICE.

Hæc diſputatio Chriſti cum iudæis ſignificat ſex pertinentia ad paſſionem Chriſti. Primo quod fuit paſſus innocẽter [quia nullus potuit eum redarguere de pĕccato]. Secundo quod a iudæis fuit tractatus malignanter qa ab eis deriſus, ibi [ſi ueritatem dico uobis quare uos nõ creditis mihi.] Tertio, quia fuit deſpectus enormiter, ibi [ſamaritanus es tu & dæmoniũ habes.] Quarto fuit nobis utilis abundanter, quia per ipſam liberauit nos a morte æterna, ibi. [Si quis ſermonem meum ſeruauerit mortẽ nõ guſtabit &c.] Quinto quia fuit ſanctis patribus antiquis demonſtrata ueraciter. [Abraham pater ueſter exultauit ut uideret diem meum &c.] Sexto quod fuit a ſancta trinitate ordinata ſingulariter. ſ. ut Chriſtus moreretur nun gladio ut innocẽtes, non lapidibus ut nunc, non præcipitio ut quando duxerunt eum ad ſupercilium montis & ipſe tranſiẽs per medium illorum ibat, ſed crucifixus. Quia primus homo per lignum peccauerat. Et iſte ſecundus per lignum diabolum uincit & hoc ſignificatur in fine euangelij, ubi demonſtrauit ſe deũ cum dicit [antequam Abraham fieret ego ſum,] & ſe paſſurum non lapidibus ſed cruce, quia [abſcõdit ſe] per tunc & quando uellet [& extra templum] quia exiuit de templo.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex ſacro euangelio, ut patienter ſufferamus quando [arguimur de aliquo pecato] & talem ducere uitam ut non ueniamus arguendi, utque audiamus prædicatores ut ex deo ſimus & non ex diabolo, utque honorificemus deum, nec quæramus gloriam noſtram ſed dei & qđ auribus audimus opere impleamus, & licet moriamur omnes morte temporali ſicut [Abrahã & prophetæ mortui ſunt] taliter agamus ut nõ moriamur morte æterna [& exultemus uidere diẽ] qua Chriſtus nos uocauit ex hoc mundo, nec expectemus [quinquaginta annos] ad bene agendum, ut effugiamus [lapides]. i. tormẽta [iudæorũ] i. dæmonum, ſed [exeuntes de templo] eccleſiæ militantis accedere ualeamus ad eccleſiam triumphantem. Amen.

ANAGOGICE.

Signatur ex præſenti euãgelio illa cœleſtis gloria in qua [nullus arguet nos de peccatis] miſericorditer relaxatis, erimuſque [cũ deo] & dæmonium non nobis nocebit, ſed cum uero Samaritano cuſtodiente nos fruemur gloria æterna honorificantes deum cuius ſermonem ſeruauimus exultabimuſque cum Abraham & alijs prophetis deum clare cognoſcentes quem per quinquaginta annos. i. per totum tempus uitæ noſtræ ſolum cognoueramus in enigmate nec timebimus lapides aduerſariorum quoniam protegemur a templo ſancto dei.

FERIA II. DE PASSIONE.

Miſerunt principes & phariſæi. Ioan. 7.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti. 32. die Lunæ 32. Septembris.

HISTORICE.

Dñs ſatellitibus a principibus & phariſęis ut eum detinerent miſſis ait parum adhuc tẽporis

poris manere, & ſe ire ad eum qui ſe miſerat. quandoque uero quæſituri eum forent nec inuenirent. cum non poſſent ubi eſſet uenire: ſuper quibus inter ſeſe admirantes quærebant an diſperderetur in gentibus an uero quis locus eſſet in quo exiſteret quo ipſi accedere nõ ualerent, extremo autem celebritatis celeberrimo die clamans dominus omnes ſitientes ut ad ſe uenirẽt potaturi inuitabat quoniã teſte ſcriptura, ab his qui in eum credituri forent aquæ uiuę flumina emanarent de ſpiritu quem eius accepturi erant fideles intelligens.

Dubia iuxta ſolitum mouebuntur.

1 Du. Igitur cur potius nunc quã ante miſerunt ad capiendum Ieſum? Reſp. Chry. ſuper Ioan. ꝙ maxime mordebat eos hoc qđ turbæ Chriſtum glorificabant. ut patet Io. 7. cap. ante præſens euangelium.

2 Dub. Quam cauſam habebant eum capiendi? Reſp. qui ſupra. qđ ſabbati ſolutio apparẽs cauſa erat quam. ſcilicet prætendebant.

3 Dubi. Cur ipſi per ſe non capiebant Chriſtum? Reſ. qui ſupra. qđ non audebant periculum timentes, miniſtros autem mittunt tanquam periculis expoſitos.

4 Dubi. Cur dixit eis adhuc modicum uobiſcum ſum? Reſp. qui ſupra. q. d. quid feſtinatis me interficere paruum expectate tempus. & Auguſti. ſuper Ioan. quod modo nultis facere facturi eſtis, ſed non modo quia nolo.

5 Dubita. Cur non tenuerunt eum? Reſpon. Chryſo. ubi ſupra, quod per iſta uerba terruit audaciorem turbam & eam ſtudioſiorem & magis auidam fecit ad audiendum, quaſi paruo tempore derelicto in quo poſsent hac doctrina potiri.

6 Dub. Cur dixit uobiſcum? Reſp. qui ſupra. q. d. & ſi perſequamini me non tamen ceſſabo quæ ſunt pro uobis diſpenſans, & ea quæ ſunt ad ſalutem docens & monens uos.

7 Dub. Cur dicit uado ad eum qui me miſit? Reſp. Theoph. qđ tanquam patri de ipſis conqueſturus, quia ſi miſſum opprobrijs affecerunt non eſt dubium quod & mittenti fecerunt iniuriam.

8 Dub. Quia nunquã receſſit a patre ergo nõ uadit ad eum? Reſp. Lyra. poſt Bedam. qđ per mortem ibat ad eum qui eum incarnari præceperat, quia corpus ſuum erat aſſumpturus ad patrem a quo per diuinitatem nunquam receſſerat.

9 Du. An iudæi quæſierint & nõ inuenerint Chriſtum poſt eius mortem? Reſp. Lyra. poſt Chry. quod dum ciuitas deſtrueretur per Ro. tunc eos meminiſſe Chriſti & miraculorum eius & præſentiam eius quærere non tamen inueniſſe.

10 Dub. Nunquid per mortem poterant ire, quo ipſe ierat poſt mortem? Reſp. Chryſ. ubi ſupra. qđ hoc non intelligitur de morte, quia ſi in morte manere poſſent ad eum ire ſed intelligebant de eundo ad patrem apud quem erat.

11 Dubi. Cur non dixit quo ego uado ſed ubi ego ſum? Reſ. Lyra. qđ ſicut ire ad patrem cõuenit ei ſecũdum humanitatem in qua eſt mutatio ita eſſe ſemper apud patrem cõuenit ei per diuinitatem in qua eſt idem cum ipſo patre in eſſentia, diſtinctus tamen in perſona.

12 Dub. Cur non dixit ubi ero? Reſpõ. Aug. ꝙ ſemꝑ ubi erat Chriſtus quo fuerat rediturus, ſic redijt ut nos nõ derelinqueret. erat enim Chriſtus ſm uiſibilem carnem in terram ſm inuiſibilem maieſtatem in cœlo & in terra.

13 Dubi. Cur non dixit non poteritis uenire? Reſp. qui ſupra quod tales tunc erant qui non poſſent, non enim hoc ad deſperationem dictum eſt, & denique hoc dixit Petro, quo ego uado non potes me modo ſequi ſequeris autem poſtea.

14 Dub. Cur iudęi inter ſe quęrunt quo iturus eſſet? Reſ. Lyra, quod quaſi dubitantes de hoc quod dicebat quæretis me & non inuenietis, & ubi ego ſum non poteſtis uenire: arguebãt qđ debebat recedere a iudæa & ire ad gentes ſed dicens ubi ego ſum &c. Per hoc uidetur ꝙ nõ debebat a iudæa recedere, qa dixiſſet ubi ero, & ita patet eorum dubium.

15 Dub. Cur dicunt in diſperſionem gentium: & non inter gentes? Reſp. Chry. ubi ſupra. qđ ſic gentes uocabant quaſi exprobrantes quaſi ſcilicet gentes ubiq; diſſeminate & diſperſe eſſent & imperfecte ad inuicem permixtæ.

16 Dubit. Quæ erat illa feſtiuitas? Reſp. Augu. ſuper Io. quod erat ſcenophegia. id eſt, tabernaculorum conſtructio.

17 Dub. Quis erat illæ die nouiſſimus? Reſp. Ly. quod erat dies octauus quia illa ſolemnitas durabat ſeptem diebus, & in octauo die fiebat feſtum cætus uel collectæ.

18 Dubit. Cur dicebatur magnus? Reſp. Lyra, quia figurabat congregationem ſanctorum in ſuperna felicitate.

19 Dub.

19 Dub. Cur dominus clamat? Reſp. Chryſo. quod propter turbæ multitudinem.

20 Dub. Cur non clamauit per dies intermedios? Reſp. qui ſupra, quod ne ea quæ dicebat deperirent eis in illis diebus uoluptati uacantibus.

21 Dub. Cur ſtabat? Reſp. qui ſupra quod ut ui deretur a turbis qui multæ erant.

22 Dubi. Cur d cunt qđ iturus erat ad gentes eas docturus? Reſp. Aug. & Chryſ. quod ipſi uerba Chriſti non intellexerunt & tamen ex hac occaſione ſalutem noſtram prædixerunt.

23 Dub. Cur non dicunt potius ledere gentes ꝙ docere? Reſp. qui ſupra. ꝙ iam iram ſubmi ſerat & his quæ dicta erant crediderant.

24 Dub. Quia non legitur quod crediderunt? Reſpõ. qui ſupra. ꝙ nequaquam niſi crediniſ ſent quæ ſiſſent ad ſeipſos de uerbo domini.

25 Dub. Quia Chriſtus non iuit ad docendũ gentes ergo non bene dixerunt? Reſpon. qui ſupra. ꝙ nõ iuit per præſentiam corporis, ſed bene pedibus ſuis, miſit enim ad nos mẽbra ſua, ſcilicet apoſtolos.

26 Dub. Quia Matthei. 5. dicitur ꝙ docens ſe debat, & hic quod ſtat? Reſ. Lyr. ꝙ quando do cebat diſcipulos ſedebat, quando prædicabat turbis ſtabat, & ita etiam nunc obſeruatur, plati enim docentes religioſos ſedent, ſed prædicando laicis ſtant.

27 Dub Cur dicit ſi quis ſitit &c. Reſp. Chry. ubi ſupra. acſi diceret neminem neceſſitate & uiolentia attraho ſed ſi quis habet deſiderium multum hunc ego uoco. ut ſcilicet bibat doctrinam uitæ.

28 Du. in quo loco clamabat? Reſp S. Vinc. in ſermo. quòd in templo. unde ipſe dixit ponti fici. Io. 18. ego ſemper docui in ſynagoga & in templo.

29 Dub. cum eſſent præſentes quomodo uult ut ad eum ueniant? Reſp. Aug. ubi ſupra. quod debent accedere non pedibus ſed affectibus, non migrando ſed amando.

30 Dubitatur, ubi habetur in ſcriptura flumina de uentre &c. Reſp. Hierony. quod hoc teſtimonium ſumptum eſt de prouerbijs. Prouer. 5. deriuentur fontes tui foris & in plateis aquas tuas diuide.

31 Dub. Quomodo intelligitur de uentre &c. Vide in prologo.

32 Du. Cur dicit in plurali flumina? Reſ. Chry ſoſt. ubi ſupra. ꝙ copioſitatem & ubertatem occulte inſinuat.

33 Dub. Cur dicit Euangeli. hoc autem dicebat &c. Reſp. Aug. ubi ſupra. quòd exponit ad qualem potum dominus inuitaſſet.

34 Dubi. cum unuſquiſque accipiat ſpiritum poſt conceptionem, cur dicit ꝙ credentes in eum? Reſpon. qui ſupra. quod unuſquiſque hominum habet proprium ſpiritum, ſed dominus hic intelligit de ſpiritu ſancto.

35 Dubita. quando acceperunt ſpiritum ſanctum? Reſp. Lyra quod in die penthecoſtes ſigno uiſibili in igneis linguis.

36 Dubitatur. Cur non dedit eis ſpiritum ſanctum antequam pateretur? Reſp. Auguſt. ubi ſupra quòd ita diſpoſuit non dare niſi poſt reſurrectionem, nam ſequitur nondum erat ſpiritus datus quia Ieſus nõdũ erat glorificatus.

37 Dub. Quia Ioan. 20. dicitur quòd dedit eis ſpiritum ſanctum? Reſpon. ſanctus Tho. in 4. ſen. di. 7. q. 1. ar. 2. q. 2. ꝙ primo habuerunt in munere gratiæ in quo perficiebantur ad ea q̃ ad ſingulas perſonas eorum pertinebant in die uero pẽthecoſtes habuerũt in profectum ad promulgationem fidei in ſalutem aliorũ. Vnde dicit in hymno ut uerbis efficent ꝓflui.

ALLEGORICE.

Feſtum ſeptem dierum ſignat quadrageſimam quæ habet hebdomadas ſex & partem de ſeptima, & octaua dies ſignat feſtũ paſchæ quo Chriſtus nos inuitat ad ſacram communionem quæ reficit animam ſitientem, & facit profluere flumina lachrymarum.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ut amplectamur ſeptem uirtutes, tres theologales. i. Fidem, Spem & Charitatem, & quatuor cardinales. ſ. Prudentiam, Iuſtitiam, Temperãtiam, & Fortitudinem, ut in nouiſſimo die mortis noſtræ uocati a Chriſto ab eo reficiamur, & inueniamus requiem animabus noſtris.

ANAGOGICE.

Septem dies figurant totum tempus uitæ noſtræ in quo non bibimus gloriam niſi per fidem, & ſpem, ſed in octaua die quæ erit reſurrectionis inebriamur ab ubertate domus dei, quãdo iudex dicet electis, eſuriui & ſitiui &c. & ſubueniſtis mihi. Venite igitur benedicti patris mei percipite regnum æternum.

FERIA III. DE PASSIONE.

Ambulabat Ieſus in Galilæam. Ioan. 7 c.

Hiſtoria huius euãgelij facta eſt anno Chriſti 32.

ſi 32. die Veneris 18. Septembris.

HISTORICE.

appropinquāte ſcenophegie ſolemnitate nolens Ieſus in iudæa conuerſari, quoniam ut occideretur a iudæis quærebatur, dum ergo galilæam perambularet eius perſuadebant fratres quatenus iudæam peteret, ut eius palam opera, quibus tempus adhuc ſuum non adueniſſe reſpondit, eorum uero ſemper promptū tempus fore, nec odio ipſi a mundo poterant haberi, cum tamē ipſum odiret eo ꝙ eius denūtiaret opera mala fere. Imperauitque ut ipſi feſto intereſſent cui non nolebant aſſiſtere, ſicque in galilęa moratus eſt, poſt tamen latēter quaſi ad feſtū acceſſit, a iudæis uero ipſo die ſolenni perquirebatur diuerſa de eo ſuſurrantibus & alijs quidem eum bonum dicentibus, cæteris autem quod turbarum ſeductor exiſteret ſubmurmurantibus, timore ſiquidē iudæorū aperte de eo nemo ſermocinabitur.

INſerentur nunc dubia & ſoluentur.

1 Dubitatur, quæ patria eſt iudæa? Reſp. Beda quòd eſt regio paleſtinę prouincię & eſt dicta a tribu iuda, quia ex tribu Iuda reges oriebantur & in Hieruſalem ciuitate iuda regnabant, etiam patria Beniamin erat iudæa.

2 Dubitatur, quæ patria eſt galilęa? Reſp qui ſupra. quod eſt etiam regio dictæ ꝓuinciæ paleſtinæ, & galilea græce latinæ lac dicitur, & ita appellata eſt eo ꝙ lacteum populū gignat.

3 Dubita. Nunquid ſi ambulaſſet in iudæam non potuiſſet ſe tueri ne interficeretur a iudæis? Reſp. Aug. ſuper Ioan. quod hoc non faciebat ex impotentia, quoniam quādo uoluit demonſtrauit potentiam quam habebat ſed infirmitati noſtræ præbebat exemplum.

4 Dubi. Quid eſt ſcenophegia. Vide feria 6. dominicæ 1. quadrageſimæ. dub. 34. & dicitur a ſcenos quod eſt umbraculum, & phagin qđ eſt comedere, quia ſeptem diebus in vmbraculis comedebant.

5 Dub. quomodo tempore fiebat illud feſtū? Reſp quòd die. 15. Septembris.

6 Dubitatur cur dicit in ſingulari dies feſtus cum duraret. 7. diebus? Reſp. Aug. ubi ſupra, ꝙ apud iudæos quamuis contineret hoc feſtū plures diebus dicebatur tamen dies feſtus in ſingulari.

7 Dub. Qui dicuntur fratres domini. Vide feria. 4 primæ dñicæ quadrageſimæ. dub. 44.

8 Dub. Cū diſcipuli ſemper eſſent cum Chriſto, cur dicunt ut diſcipuli tui uideant &c. Reſp. Theophi. ſuper Io. quod nō dicit de 12. ſed de alijs, quoniam multos alios habebat.

9 Dub. Cur dicunt nemo in occulto aliquid facit &c. Reſpon. Chryſoſt. ſuper Ioan. ꝙ notāt Chriſtum de formidine cum dicunt nemo in occulto &c. & de uana goria ibi, & quærit ipſe in palam eſſe.

10 Dub. Cur dicit euangeliſta ꝙ fratres domini non credebant in eum? Reſp. Chryſoſt. ubi ſupra. quod propter ueritatis amorem euangeliſtæ non uerecundantur dicere ea quæ magiſtro uidentur ferre iniuriam.

11 Dubit. Quia uidetur quod tempus aduenerat quia apoſtolus ad Gal. 4 dicit. at ubi uenit plenitudo temporis &c. Reſp. Beda. quód non loquitur de tempore natiuitatis, ſed de tempore glorificationis.

12 Dub. quomodo tēpus malorum ſemper eſt paratum? Reſpō. S. Tho. 1. ad Corint. 3. quod quando homo ſuam uoluntatem implet etiā contra deum, tunc eſt tempus uel dies hominis. Vnde dicitur Hiere. 16. diem hominis nō deſideraui tu ſcis.

13 Dub. Quomodo mundus non poteſt odiſſe malos? Reſp. ubi ſupra. q. d. dominus, qualiter mundus odit eos qui eadem cum ipſo uolunt & pro eiſdem ſtudent.

14 Dubita. Cur odit Chriſtum mundus? Reſp. quia arguit eius opera ut patet in litera.

15 Dubi. Quomodo mūdus poteſt odire eum a quo creatus eſt? Reſpon. quod per mundum intelliguntur homines mundani qui natura quidem ſunt creaturæ dei, ſed uitio ſunt eius inimici.

16 Dub. Cur non retinuit fratres ſuos ſecum? Reſpond. Theophi. ubi ſupra quod ut demonſtraret ſe non eſſe inanis glorię cupidum, quoniam tales conſueuerunt multos habere qui ſequantur eos.

17 Dubitatur, Cur uult quòd aſcendant ad diē feſtum? Reſp. Lyra ut quaſi concedens eis iudaica facere.

18 Dubitat. Quia uidetur quod Chriſtus mentitus fuerit qui dixit non aſcendam, & tamen aſcendit? Reſp. Lyra exponēdo ad diem feſtū iſtum, ſcilicet primum, ſed quod poſtea uenerit in medio ſolemnitatis non eſt mentitus.

19 Dub. quando erat eius tempus implendū? Reſp. Lyr. quod intelligit de tempore doctrinæ per ipſum prædicandæ quod non erat ita aptum in principio ſolennitatis in quo uacabat

bat epiſtolis & letitiæ.

20 Dub. Cur manſit in galileã? Reſp. quod ratione dicta in præcedenti dubio.

21 Dub. Cur non aſcendit manifeſte? Reſp. Lyra, manifeſte .i. cum magna continua ne daret iudæis occaſionem maioris inuidiæ.

22 Dub. Cur aſcendit quaſi in occulto? Reſp. Chry. ubi ſupra, quia fauorem hominum non quærit, non pompis ſtipantium ſe turbarum delectatur.

23 Dubi. Cur quærebant eum? Reſp. Ly. quod aliqui ut eum interficerẽt & aliqui ut eius bonam doctrinam audirent.

24 Du. Cur dicebant ubi eſt ille & non ubi eſt Ieſus? Reſ. Ly. poſt Chr. quod inimici ex odio nolebãt eum nominare. Deuoti autem ita reputabant eum famoſum & autenticum quod non expediebat eum nominare. q. d. ubi eſt ille qui tantus & talis eſt, & facit tot miracula.

25 Dub. Quod murmur erat de eo? Reſ. Aug. ubi ſupra, ꝙ cõtẽtionis erat ut patet in textu.

26 Dub. Qui erant maledicentes? Reſp. Chry. ubi ſupra. quod principes & ſacerdotes quod patet, quia dicunt ſeducit turbas non nos.

27 Dub. an ſit peccatũ aliquem ſeducere? Reſ. Augu. ubi ſupra, qđ ſi ſeducere eſt decipere, nec Chriſtus ſeductor nec quiſquam debet ſeductor eſſe chriſtianus. Si autẽ ſeducere alium de aliquem ad aliud perſuadendo ducere eſt quærendum eſt unde & quo, ſi a bono ad malum malus ſeductor eſt. Si a malo ad bonũ bonus eſt, & utinã ſic oẽs ſeductores uocemur.

28 Dubi. quomodo nullus palam loquebatur ſi illa dicebant? Reſp. Ly. poſt Aug. quod nemo loquebatur palam de eo, ſcilicet in bonũ, ſed dicentes quod ſeducit turbas clarius ſonabant, ſed bonus eſt preſſius ſuſurrabant.

29 Dub. cum omnes eſſent iudæi cur dicit propter metum iudæorum? Reſp. Lyr. quod licet omnes de populo nominarentur iudæi, tamẽ ſpeciali modo ſic nominabantur illi de tribu iuda, qui grauius mouebantur contra Chriſtum, qui per ſcripturas debebat eſſe de tribu eorum, & hunc reputabant Galilæum & ab eis extraneum.

ALLEGORICE.

[Ambulabat Ieſus in galileã] ideſt, in ſuis fidelibus qui tranſmigrant de uitijs ad uirtutes, [non in iudæam] deſt in illis q̃ i confitẽtur ſe noſſe deum factis autem negant [qui quærunt interficere eum] meritum ſuæ paſſionis deſtruentes, qui libẽter uadunt & inuitãt Chriſtum. i. eius membra ad feſtum tabernaculorum, id eſt tabernarum ſed reſpondet qđ tempus ſatietatis eorum necdũ uenit, ſed cum apparuerit gloria dei derelinquẽtes eos in obſtinatione quorum tẽpus ſemper in malo exponitur. Ieſus autẽ in bonis duobus diebus manet hic. ſ. per gratiam & tertia die. i. reſurrectionis aſcendit cum eis ad feſtum perpetuum nũc quidem nõ manifeſte, cum ignoretur quis ſaluetur ſed quaſi in occulto cũ anima inuiſibiliter euolet ad cœlũ. quæretur aũt iuſti ab impijs admirãtibus & dicentibus. Hi ſunt quos aliquãdo habuimus in deriſum &c. Ecce quomodo cõputati ſunt inter filios dei, & palam cum omnibus blaſphemabunt uiuẽtem in ſæcula ſæculorum.

TROPOLOGICE.

Edocemur ex ſacro euãgelio ambulare de uirtute in uirtutem & non manere in obſtinatione cum iudæis nec dare fidem fratribus ueſtris amatoribus ſeculi, nec terramus tempus noſtrum in uanitatibus mundi, nec timeamus improperia malorum, ſed duobus diebus. i. tempore noſtræ ſtemus firmi in fide, ut tertia die cum Chriſto aſcendamus poſt mortẽ corporis, nec bona faciamus ad oſtentationem, ſed ad dei gloriam, atque ut per infamiam & bonam famam ad uitã perueniamus æternã.

ANAGOGICE.

Contemplemur [ambulationem Chriſti in galilæam] i. rotam ueniendo egreſſus a patre & ad eum cõſummata paſſione regreſſus, carnem ex iudæis aſſumens & tempore accepto paſſus, gloriam mundi non quærens poſt reſurrectionem manens in galilæa ſe pluries diſcipulis oſtendendo, uſque quo aſcendit in cœlũ ad feſtum ſempiternum carnem aſſumptam collocans ad dexteram patris, quibuſdam in hoc ſæculo dicẽtibus & non fuerat uerus deus & alijs ꝙ non erat uerus homo, non aſcendit manifeſte quo ad terminum ad quẽ terminatã fuit eius aſcenſio, quoniam nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. & tamen non totaliter in occulto cernentibus ſanctis angelis & eum comitantibus.

FERIA IIII. DE PASSIONE.

Facta ſunt encenia in hieroſolymis. Ioan. 10.

Hiſtoria huius euangelij facta fuit anno Chriſti 33. die 25. Decembris.

Hyemis

HISTORICE.

Hyemis tempore & enceniorum ſolennitate dum in templi porticu ſalomonis perambularet dominus a iudæis rogantibus cur clate non diceret ſi Chriſtus eſſet, reſpondit ſe ſatis locutum fuiſſe nec eos dictis eius dediſſe fidem, quoniam ipſius non erant oues quas quæ ſuæ erant agnoſcebat eumq; imitabantur, & quibus æternam conferebat uitam nec a quo quam ab eius poterant euelli manibus: operaq; quæ ipſe ageret eidem prohibere teſtimonium quod a patre eſſet qui & ipſe unũ eſſent cum autem ut eum interficerent lapides ſuſtuliſſent, reſpõdit ſe quamplura eis demonſtraſſe opera ex patre bona. ob quæ lapidibus eum obruere quærerent, eumq; non ex operibus bonis, ſed ex blaſphemia aſſererent ipſum lapidare, quoniam cum purus exiſteret homo deum ſe uocaret. Reſpondit eorum in lege exaratum eſſe, ego dixi dij eſtis, quod ſi hi dij nũcupati ſunt quibus deus locutus fuit: nec errorem ſcriptura contineat, cum ipſum miſſum & ſanctificatum a patre blaſphemare dicunt, cuius & opera operatur & eius ſe filiũ appellat operibus igitur ut fidem darent inqt ut intellectu comprehenderẽt & fide tenerẽt: & patrẽ in Chriſto exiſtere & Chriſtũ in pr̃e.

Egligẽda nõ eſt dubiorũ ſolutio.

1 Dub. Igitur quid ſunt encenia? Reſp. Augu. ſuper Ioan. qđ erat ſollennitas dedicationis tẽpli & dicuntur a cenon græce, quod latinæ dicitur nouum, quia quãdocunq; nouum quid fuerit dedicatũ encenia uocatur.

2 Dub. quæ dedicatio fuit illa templi de qua ſolennizabant? Reſp. Ly. poſt Alcuinum & Bedam, ꝙ non erat illa quæ facta fuit a Salomone quæ facta fuit die. 10. Septemb. in Autunno, ut habetur. 3 Reg. 8. nec quæ facta fuit ſub Zorobabel quæ facta fuit in Martio tempore Vernali, ſed illa quæ facta eſt ſub Iuda Machabeo quando templum fuerat prophanatũ ab Antiocho Epiphane. 1. Macha. 4. quæ fuit facta die. 25. noni menſis qui in maiori parte cõmuniter concurrit cum Decembri apud nos, & ideo ad hoc denotãdũ addit & hyems erat.

3 Dub. Quæ eſt porticus Salomonis? Reſ. Alcuinus, ꝙ ibi rex Salomon ad orandum ſtare conſueuerat & eius nomine cognominabatᷓ.

4 Dub. Cum illa porticus fuerit totaliter cõbuſta per chaldæos uidetur ꝙ non erat illa Salomonis? Reſp. Lyra ꝙ ſic dicebatur, quia fuit reædificata ad ſimilitudinem illius & ita retinuit eius nomen.

5 Dub. Cum Ioann. 7. dicatur ꝙ nolebat in iudæam ambulare &c. quomodo nunc ambulat in porticu Salomonis? Reſp. Chryſ. ſuper Ioannem, ꝙ tunc Chriſtus iudæam frequentabat quia paſſio erat in ianuis.

6 Dub. Cur Iudęi dicunt dic nobis palam cũ ſemper palam loqueretur? Reſ. Lyra poſt Auguſt. & Chryſo. quia non ueritatem deſiderabant, ſed calumniam præparabant, cum ipſe palam omnia loqueretur.

7 Dubit. Cur aliquando petunt ſignum & aliquando dicunt dic nobis palam? Reſp. qui ſupra. ꝙ cum per ſermonem erudiebat dicunt ei qđ ſignum oſtendis nobis, cum autem per opera demonſtrat dicunt ei ſi tu es Chriſtus dic nobis palã. quaſi ſemp contrariũ ſtantes.

8 Dub. Cur non quærunt ſi eſt filius dei? Reſ. qui ſupra. ꝙ cum intenderent eum tradere Pilato ſi accuſaſſent eum ꝙ dicebat ſe filiũ dei non curaſſet Pilatus, ſed dicendo ꝙ erat Chriſtus. i. unctus. ſ. rex quia reges inungebãtur cũ de hoc accuſaſſent eum non poterat eum dimittere Pilatus propter imperatorem Romanum qui ſuſtulerat reges a Hieruſalem.

9 Dub. Cur dicit loquor uobis & non creditis? Reſpõ. ubi ſupra q. d. ſi operibus non creditis quomodo uerbis crederis.

10 Dub. Cur dicit non eſtis ex ouibus meis. cũ Mat. 15. c. dixerit non ſum miſſus niſi ad oues iſrael &c. Reſp. Aug. ubi ſupra. ꝙ quia uidebat eos ad ſempiternum interitum prædeſtinatos, non ad uitam æternam ſui ſanguinis prætij comparatos.

11 Dub Si non erant ex ouibus ſuis: cur dicit oues meæ &c. Reſp. Theo. ſuper Ioann. ꝙ ut inducat eos ut ex ouibus ſuis efficiantur.

12 Dubit. Quomodo intelliguntur oues meæ uocem meam audiunt? Reſp. Alcuinus. i. præceptis meis ex animo obediunt, & ego cognoſco eas. i. deligo & ſequuntur me per manſuetudinis & innocentiæ uiam incedẽdo, & ego uitam æternam do eis ad gaudia æternæ uitę intrando & non peribunt in æternũ ſicut uos peribitis qui non eſtis de ouibus meis.

13 Dub. Quia cum tunc Iudas eſſet ex ouibus Chriſti & audiret uocẽ eius &c. & tamen perijt? Reſp. Theophi. ubi ſupra. quod ei hoc accidit quia non permanſit ex ouibus uſque in finem & in æternum & Chriſtus de perſeuerãtibus uſque in finem dicebat.

14 Dub.

14 Dub. Cur ergo dicit & non rapiet eas quiſquam de manu mea? Reſp. Aug. vbi ſup. quod loquitur de ouibus de quibus dicitur, nouit dominus qui ſunt eius quas nec lupus rapit, nec fur tollit nec latro interficit.

15 Dub. Cur totiens comparat iuſtos ouibus? Reſ. Iacobus de Vorag. quod quia ouis eſt animal ſimplex, nulli nocens & multis prodeſt & lacte & lana, & ita boni catholici debent ſimpliciter credere his quæ ſunt fidei & non quærere rationes philoſophiæ nulli nocere, & omnibus prodeſſe.

16 Dub. Quid eſt illud maius omnibus quod dedit ſibi pater? Reſ. Auguſt. ubi ſup. quod eſt æqualitas deitatis cum patre.

17 Dub. Quia videtur quod non ſemper fuit equalis patri ſi hoc dedit ſibi pater? Reſ. qui ſup. quod non creſcendo ſed naſcẽdo equalis eſt qui ſemper natus eſt de pr̃e fili⁹ deus de deo.

18 Dubit. Quid intelligitur hic per manum? Reſp quod metaphorice dicit manus de Deo qui non habet membra corporalia & vt Aug. dicit ſolent homines vocare manum ſuam illos per quos operantur & etiam ipſum opus vt a ſcriptoribus dicitur, vt agnoſcant manum ſuam. i. ſcripturam ſuam, ſed hoc loco licet filius ſit manus patris, quia per ipſum omnia fecit, tamen hoc loco manum patris & filij intelligimus poteſtatem, ne forte cum hic manum patris ipſum filium dictum acceperimus incipiat carnalis cogitatio etiam filij quærere filium.

19 Dub. Cur dicit ego & pater vnum ſumus? Reſ. Chry. vbi ſup. quod ne forte æſtimes, quia ipſe quidem imbecillis eſt, & quod propter patris uirtutem oues ſuæ ſint in tuto.

20 Dub. Cur non dicit vnus ſum? Reſ. Aug. vbi ſup. quod per hoc quod dicit unum liberat te ab Arrio, qui poſuit pluralitatem naturarum ſicut & perſonarum. Per hoc autem quod dicit ſumus liberat te a Sabellio qui poſuit vnitatem perſonæ in Deo vt ille qui eſt pater ſit & filius quod falſum eſt. Ideo dicit ſumus.

21 Dub. Cur Iudæi voluerunt eum lapidare? Reſ. qui ſup. & etiam patet in textu, quia cum dixit, ego & pater vnum ſumus non pertulerunt, ſed tanquam blaſphemum voluerunt eum lapidare.

22 Dub. Cur non fugit ſicut alias? Reſp. quod interim quando ratione poterat ſedare furorem eorum non fugiebat, ſed cum nollent audire, ſed de facto procedere, tunc fugiebat ſicut poſt hoc Euangelium dicitur, quod quærebant eum apprehendere, & exiuit de manibus eorum.

23 Dub. Quæ bona operatus fuit? Reſ. Alcuinus. vbi ſup. quod ſanare infirmos. & docere populum fuerunt bona opera.

24 Dub. Quare conſitebantur eius bona opera dicentes de bono opere non lapidamus te? Reſ. Ly. quod tanquam furioſi erant ſibi contradicentes, dum bona opera confitentur, & tamen blaſphemum dicunt.

25 Dub. Quid eſt blaſphemia. vide fe. 4. dominicæ 3. quadrageſimæ. dub. 113. & ſeq.

26 Dub. Vbi habetur ego dixi dij eſtis? Reſp. quod Pſ. 81.

27 Dub. Cur ergo dicit quod eſt ſcriptum in lege? Reſ. Aug. vbi ſup. quod hic dominus legem appellat omnes ſcripturas vete. teſtam.

28 Dub. Cum hi de quibus loquitur pſalmiſta ſint dij ſolum per participationem, & ipſe eſſet Deus per eſſentiam non uidetur auctoritas inducta ad propoſitum facere? Reſp. Hilar. 7. de trinita. quod hoc allegauit, vt oſtenderet quod non blaſphemabat dicendo ſe deũ cũ ſcriptura vocet ſanctos viros Deos.

29 Dub. Quia videtur quod non ſemper Chriſtus fuerit ſanctus, quia dicit quem pater ſanctificauit? Reſp. Aug. vbi ſup. ſanctificauit. i. vt ſanctus eſſet gignendo ei dedit.

30 Dub. Cur dicit ſi non facio operá patris mei &c? Reſ. Chry. vbi ſup. quod per hoc vult oſtendere quod in nullo minor eſt patre, quia enim ſubſtantiam eius impoſſibile erat eis videre ab operum paralitate & identitate demonſtrationem eius quæ ſecundum virtutẽ indiſſimilitudinis eſt tribuit.

31 Dub. Quomodo non poteſt ſolui ſcriptura? Reſ. S. Th. quodlibe. 12. ar. 27. quod quicquid in ſacra ſcriptura continetur verum eſt, alias qui contra hoc ſentiret eſſet hæreticus.

32 Dub. An miracula per Chriſtum facta ſufficienter probauerunt eius deitatem. Vide feria 2. dominicæ. 3. quadrageſimæ. dub. 21. & ante & poſt de miraculis.

33 Dub. Cum omnes iuſti maneant in Deo, & Deus in eis, quod plus habet Chriſtus dicens ego in patre & pater in me eſt? Reſpon. Aug vbi ſup. quod iuſti ſunt per participationẽ in Deũ, ſed Xp̃s eſt in illo tanquã equalis.

ALLEGORICE.

Quod Iudæi circundarent Chriſtum prænunciauit David Pſ. 21. cum dixit circundederunt

derunt me canes multi. qm̄ Iudæi vere erant canes inuidi & rabidi contra Chriſtum, nec erant ex ouibus eius, ſed diaboli de quibus dicitur Matth 7. Attendite a falſis prophetis qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Lupus autem indutus pelle ouina per tria cognoſcitur, per actum quia mordet non autem ouis, per ululatum quia uerſus cęlum vlulat & ouis uerſus terram adſeipſum balat. per cibum, quia lupus comedit carnes & ouis herbas virentes, & ſic tribus modis cognoſcuntur hypocritæ a ſeruis Dei, quia ſerui Dei non mordent detrahentes, hypocritarum aliqui mordent quando in parte laudant in parte vitupe rant, aliqui comedunt cum aliorum uitia uituperant & ipſi talia committunt, aliqui conſumunt dum aliorum damnant uitam, uitupe rant famam, iudicant conſcientiam. Secundo modo cognoſcuntur quia ululant uerſus cęlū dum infamant uiros ſanctos, & ſancti non ululant ſed balant ad ſeipſos cognoſcentes propriam fragilitatem. Tertio modo per cibum, quia hypocritæ veſcuntur carnibus in abſcondito deuorantes .ſ. carnibus in abſcondito deuorantes, id eſt carnalibus voluptatibus inſeruientes? Iuſti autem herbis virentibus .i. cœleſtibus amœnitatibus laudantes.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur vt ſi volumus malorum verſutias euitare ambulemus in templo Dei & in porticu Salomonis vt ſimus pacifici cum his qui odiunt pacem, & interſimus encenijs .i. remoueamur ſpiritu & tempore hyemis ut flammas & vitia carnis extinguamus & oues Chriſti efficiamur, & eius uocem a prædicatoribus audiamus, & eius mandata ſeruemus nec rapiamur per inanem gloriam quæ bonis operibus inſidiatur vt pereant, nec lapidemus Chriſtum in ſuis membris pauperes deſpiciendo, ſed credamus quia ipſe eſt in patre & pater in ipſo, vt eius filij ſimus.

ANAGOGICE.

Contemplari licet cęleſte templum & porticum veri Salomonis in qua encenia celebrabuntur cum noua faciet omnia glorioſus Deus & erimus in hyeme refrigerij animarum noſtrarum, & vitam æternam dabit nobis qui erimus ex ouibus ſuis nec vnquam aliquis rapiet, aut auferet a nobis. ſed omnes erimus dij & populus Dei, & ipſe Deus nobiſcum erit noſter Deus qui trinus & vnus nos beatificabit detruſis in baratro inferni eos qui non erunt ex ouibus ſuis.

FERIA QVINTA DE paſſione.

Rogabat Ieſum quidam Phariſæus. Luc. 7.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 32. die Veneris. 13. Decembris.

HISTORICE.

Phariſæi cuiuſdam precibus condeſcendens dominus apud eum cum diſcumberet lubrica quædam mulier id cum agnouiſſet introgrediens odorifero quod alabaſtro detulerat vnguento dominicos primo oſculata pedes lachrymis rigatos flaui ſuę capillis terſos vnxit. Phariſæo itaque cogitanti hunc ſi tamen propheta foret agnoſcere debere mulieris eum tangentis feditatem? Reſ. dominus ſecum paucis agere velle verbis, quo aſſentiē te quendam dixit feneratorem duobus ſibi debentibus vni quidem quingentos alteri vero quinquaginta dono remiſiſſe denarios, petijtque quem ex his arbitraretur plus benefactorem amare. reſpondente autem phariſæo ſe exiſtimare eum cui ampliorem contuliſſet ſummam, quod iuſte arbitratus fuiſſet affirmauit dominus, & mulierem oſtentans Symoni quod eius non lauiſſet pedes, nec oſculum ori prębuiſſet ſuumque caput minime vnguēto deliniſſet obiecit, cum tamen mulier hæc ſuas lachrymis abluiſſet plantas & capillis terſiſſet eiſque baſia cum dediſſet unguento fouiſſe ob quod quā plura eidem remittuntur crimina cum amplius dilexerit eum nequaquam is cui pauciora donantur tantum diligat, mulieri vero cum delicta remiſiſſet diſcū bentium quidam ſubmurmurarunt interius quærentes quiſnam hic foret qui ſcelera remitteret fide autem mulieris collaudata, quę eam ſaluaſſet, iuſſit vt in pace abiret.

INfraſcripta dubia proponuntur ſoluēda.

1 Dubit. Quomodo vocabatur ille phariſæus? Reſp. quod vt ex textu apparet, & etiam habetur Matt. 26. c. vocabatur Symon leproſus.

2 Dub. Cur rogauit eum, vt ſecum ederet? Reſp. quaſi ſe volens iuſtificare & de iuſtitia iactare.

3 Dub. Cur Ieſus aſſenſit? Reſ. Gregor. Nicenus. quod vt impartiretur phariſęo de iuſtitia ꝓpria, & non vt aliqd de vitiis eius ſortiretē.

4 Dub.

4 Dub. Cum quot generibus hominum manducauit dñs? Reſ. Lyr. ꝙ legitur comediſſe cũ peccatoribus ut eos ad pœnitentiam uocaret Matth 9. Secundo cũ amicis & familiaribus ut eorum deuotionẽ nutriret ut cum Martha & Maria. Ioan. 12. Tertio cũ cognatis pauperibus ut eorum inopiã ſuppleret ut patet de nuptijs, in quibus deficiente uino aquam in uinum conuertit. Ioan. 2. Quarto cum phariſæis ſuperbientibus ut eorum ſuperbiam confutaret prout hic. Adde ꝙ manducauit cum apoſtolis ut eos cõicaret. ſ. in cęna dñi. Io. 13. Luc. 22. Mar. 14. Matt. 26. Item & poſt reſurrectionẽ ut ſe ueræ reſurrexiſſe demonſtraret.

5 Dub. An hęc mulier fuerit Maria Magdalena. Vide fer. 6. Dominicæ quartæ quadrageſimæ. dub. 7.

6 Dubit. An bis unxerit dominum: Reſpond. Augu. de conſenſu euangeliſtarum ꝙ ſic. & ſemel quidem ꝙ Lucas narrauit, ut in euãgelio hodierno quãdo ſcilicet meruit habere remiſſionem peccatorum. Vnde Ioannes dicit Maria autem erat quæ unxit dominum unguento & terſit pedes eius capillis ſuis cuius frater Lazarus infirmabatur iam itaque hoc Maria fecerat, quod autẽ in Bethania rurſum fecit, aliud eſt quod ad Lucę narrationem nõ ꝑtinet, ſed pariter narratur ab alijs tribus.

7 Dubia. In qua ciuitate hoc geſtum eſt? Reſpon. ꝙ in Hieruſalem in qua morabatur dictus Symon qui fuerat leproſus.

8 Dubit. An hæc peccatrix corporaliter peccauerit? Reſ. San. Thomas ſuper Matthęum. ꝙ peccauerat corporaliter & ſpiritualiter, ſed poſtquam ad pedes Ieſu uenit & ab ea eiecta ſunt ſeptem dæmonia: non fuit peccatrix amplius, nec corporaliter nec ſpiritualiter, cui opinioni non aduerſatur Ambroſius.

9 Dub. Quid eſt alabaſtrum: Reſ. Beda. quod eſt genus marmoris candidi, uarijs coloribus intercincti qđ ad uaſa unguẽtaria cauari ſolet, eo qđ optime ſeruare ea incorrupta dicatur.

10 Dub. quod unguentum erat illud: Reſp. qđ fuit precioſum, & ut habetur Marci. 14. c. potuit eſſe nardi ſpicati fidelis & nõ adulterati.

11 Dub. Cur hæc mulier ſtabat retro? Reſ. Lyra quod præ uerecũdia ſui peccati nõ audebat ſe anteponere & Greg. Niceenus dicit qđ rebus triſtem animum ei cedebat ueniam implorans.

12 Dub. Cur non uerecũdabatur oſculari & rigare ac tergere pedes: Reſp. Grego. in Homel. quod q a ſemetipſam grauiter erubeſcebat intus nihil eſſe credidit qđ uerecundaret foris.

13 Dub. Nunquid ſufficiebat quod ueniã peccatorum petijſſet? Reſp. Greg. in Homel. quod quia oculis terrena concupierat, ideo hos cõterens per pœnitentiam flebat, capillos ad cõpoſitionem uultus exhibuerat, ideo ipſis lachrymas tergebat, ore ſuperba dixerat: ideo domini pedes oſculans in redemptoris ſui ueſtigia hos figebat unguentum ſibi pro odore ſuę carnis exhibuerat hoc iã deo laudabiliter offerebat, quot ergo in ſe habuit oblectamẽta tot de ſe inuenit holocauſta cõuertit ad uirtutum numerum, numerum criminum ut totum deo ſeruiret in pœnitentia, quicquid ex ſe deum contempſerat in culpa, & hæc quidẽ quæ dicta ſunt agebatur exterius quæ uero re uoluebat eius intentio multo feruentiora his erant quæ ſolus deus inſpiciebat.

14 Dub. Cur ſic cogitauit phariſęus? Reſp. qui ſupra quod inquinari ſe alieno peccato credebat, quia hunc uera ſua iuſtitia non replebat.

15 Dub. An peccauerit ſic cogitando: Reſp. qui ſupra, quod ſic, quia non ſolum peccatẽm mulierem, ſed etiam ſuſcipientem dominum reprehendit, & ipſe ueraciter apud ſe ſuperbus & fallaciter iuſtus ægram reprehẽdit de ægritudine & medicum de ſubuentione quæ profecto mulier ſi ad phariſæi pedes ueniſſe calcibus repulſa diſcederet.

16 Dub. Cur dominus reſpondit eius cogitationi? Reſ. Titus ſuper Lucam quod ex hoc dominus non ſolum ſe prophetam oſtendit, ſed etiam deum qui noſſet cogitationes hominũ.

17 Dubi. Cur dominus propoſuit parabolam de duobus debitoribus: Reſpõ. qui ſupra. q. d. dominus phariſæo, neq; tu abſque debito es, quid igitur ſi in paucioribus teneris non ſuperbias, quia tu quoque uenia eges.

18 Dub. An peccatores ita cito debeant benigne recipi? Reſp. Greg. in Homel. quod diſtrictionem debemus uitijs compaſſionẽ naturæ ſi enim feriendus eſt peccator nutriendus eſt proximus, cum uero iam per pœnitẽtiam percutit ipſe quod fecit iã noſter proximus peccator non eſt quia hic in ſe punit quod iuſtitia diuina reprehendit.

19 Dub. Cur phariſæus dixit Chriſto ut diceret? Reſp. glo. quod ex uerbis domini fuit factus attentior.

20 Dub. Cur cui plus donat plus diligit? Reſ. quia cui magis beneficium impenditur maiorem cau-

rem cauſam gratitudinis ad diligendũ habet.

21 Dub. Cur dominus improperat phariſæo, quod non dederat aquam pedibus &c? Reſp. Amb. ſuper Lucam quaſi dominus diceret facilis eſt vſus aquarum, non eſt facilis lachrymarum effuſio in promptis non eſt vſus hoc effudit non prompta lauans lachrymis pedes meos lauit maculas proprias, teſtit comis vt per eas ſibi aſſumat ſacros ſudores, & quibus venata eſt ad peccatum iuuentutem venata eſt ad ſanctitatem.

22 Dub. Quomodo lachrymæ mundant a peccatis? Reſ. Chry. ꝙ ſicut vbi vehemens imber prorumpit fit ſerenitas, ſic lachrymis effuſis apparet tranquillitas & perit caligo reatuũ, & ſicut per aquam & ſpiritum, ſic per lachrymas & confeſſionem denuo mundamur.

23 Dub. Quomodo magis peccans poteſt plus diligere? Reſp. Titus vbi ſup. ꝙ quia contingit ſæpius cum qui multum peccauit per confeſſionem purgari, pauca vero peccantem ex arrogantia non venire ad cõfeſſionis remediũ.

24 Dub. Quia videtur quod peccata non per dilectionem, ſed per contritionẽ dimittãtur? Reſ. quod contritio non põt haberi de peccatis. niſi ex magna dilectione Dei, qa niſi D. ũ pctõr diligeret nequaquã ſe peccaſſe doleret.

25 Dub. Quia in parabola dixit donũ eſſe cauſam amoris. Hic autem dicit dilectionem eſſe cauſam doni cum dicit remittuntur ei peccata quoniam dilexit multum? Reſ. Lyr. quod in parabola loquebatur modo humano, vbi amor ex dono cauſatur, in applicatione vero parabolæ ad propoſitum conuertit ſe ad loquendum de amore Dei erga nos qui non pcedit ex bonis meritis noſtris, ſed magis cauſat bonum in bonis. Et ideo conuenienter cõcludit dicto modo.

26 Dub. An per pœnitentiam poſſit homo redire ad priſtinam gratiam? Reſ. S. Th. 3. 2. ſen. diſ. 9. ar. 8. quod multi non virgines vt Petrus & Magdalena multi etiam virginibus eminentiores ſunt.

27 Dub. An pęnitentia ſit ſacramentum? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 84. ar. 1. qđ ſic. quia ſicut Gre. dicitur. & hẽ. 1. q. 1. c. ſacramenta. Sacramentũ eſt in aliqua celebratione cum res geſta ita ſit vt aliquid ſignificatiue accipiamus & ſancte accipiendum eſt. cum igitur peccator pęnitẽs per ea quæ facit ſignificet ſe receſſiſſe a peccato, & Sacerdos per ea quæ agit erga pęnitẽtem, ſignificet opus Dei remittentis peccata manifeſtum eſt quod pęnitentia quæ in Eccleſia agitur eſt ſacramentum.

28 Dub. Quæ eſt materia huius ſacramenti? Reſp. qui ſup. quod ſic ſe habent in hoc ſacramento exteriores actus ſenſibiles ſicut aqua in baptiſmo. & chriſma in confirmatione ipſi igitur actus humani ſenſibiles ſunt loco materiæ.

29 Dub. Cur miniſtri eccleſiæ non exhibent materiam in hoc ſicut in alijs ſacramentis? Reſpon. qui ſup. quod cum actus humani ſint pro materia huius ſacramenti ipſi proueniunt ex inſpiratione interna. vnde non exhibentur a miniſtro, ſed a Deo interius operante, ſed cõplementum ſacramenti exhibet miniſter dũ pœnitentem abſoluit.

30 Dub. Quę eſt forma huius ſacramenti? Reſ. qui ſup. ar. 4. quod eſt illud quod ſacerdos dicit, ego te abſoluo.

31 Dub. Quia videtur quod peccator eſſet ligatus ſi abſoluit eum? Reſp. ꝙ peccata ſunt quædam vincula ſecundum illud Prou. 5. iniquitates ſuæ capiunt impium & peccatorum ſuorum funibus quiſque conſtringitur.

32 Dub. Quomodo exponitur ego te abſoluo? Reſ. qui ſup. quod aliqui exponunt. i. abſolutũ te eſſe oſtendo quæ quidem quantum ad aliquid verã eſt, ſed eſſet perfectior expoſitio, ego te abſoluo. i. ſacramentum abſolutionis tibi impendo.

33 Dub. An in abſoluendo requiratur impoſitio manuum ſacerdotis? Reſ. qui ſup. art. 4. qđ non: quia Chriſtus quando dedit poteſtatem Petro, & etiam aliis Apoſtolis remittendi peccata nullam de manuum impoſitione fecit mentionem.

34 Dub. An pœnitentia ſit de neceſſitate ſalutis? Reſ qui ſupra. ar. 5. quod ſic non abſolute, ſed ex ſuppoſitione, & ita non omnibus eſt neceſſaria ſed peccato ſubiacentibus, & ita eſt neceſſaria poſt peccatum.

35 Du. Cur pœnitentia dicitur ſecunda tabula poſt naufragium? Reſ. qui ſup. ar. 6. quod ſic metaphoricæ dicitur. Quia primum remedium mare tranſeuntibus eſt, vt conſeruetur in naui integra. Secundum autem remedium eſt poſt nauem fractam, vt quis tabulæ adhæreat. Ita primum remediũ in mari huius vitæ eſt, quod homo integritatem ſeruet. Secundum autem remedium eſt ſi per peccatum integritatem perdiderit quod per pœnitentiam redeat.

36 Du. An pœnitentia de peccato debeat du
rare vſque ad finem vitæ? Reſ qui ſup. ar. 8. ꝙ
duplex eſt pęnitentia vna interior qua homo
dolet de peccato commiſſo, & hæc debet du
rare vſq; ad finẽ vitæ, quia ſi placeret ſibi pec
caſſe iam incideret in peccatum. Alia eſt exte
rior qua quis per ſigna exteriora oſtendit do
lorem de peccatis ſicut ipſa verbotenus con-
fitendo & ſatisfaciendo ad arbitrium abſol-
uentis, & talis non oportet ꝙ duret vſque ad
finem vitæ, ſed vſque ad determinatum tem-
pus ſecundum menſuram peccati.

37 Du. An homo continuę pœnitere debeat?
Reſ. qui ſup. ar. 9. ꝙ pœnitere dicitur duplici
ter. ſ. ſecundum actũ & ſic non poteſt ſemper
pœnitere, quia neceſſe eſt ꝙ actus pœnitẽtis
ſiue interior ſiue exterior interpoletur ad mi
nus ſomno & alijs quæ ad neceſſitatem cor-
poris pertinent. Alio modo ſecundum habi-
tum, & ſic oportet ꝙ homo continue pœni-
teat. ſ. ꝙ hõ debet in propoſito gerere ꝙ ſem
per ſibi præterita peccata diſpliceant, nec ali
quid contrarium pœnitentiæ faciat per quod
habitualis diſpoſitio pœnitentis tollatur.

38 Dub. An pœnitentia poſſit iterari? Reſ. qui
ſup. ar. 10 ꝙ aliqui propter dictum Apoſtoli
ad Heb. 6. impoſſibile eſt eos qui ſemel ſunt
illuminati, & guſtauerunt cœleſte donum &
participes facti ſunt Spiritusſancti, & ꝓlapſi
ſunt renouari ruſus ad pœnitentiam. aliqui
in errorem inciderunt dicentes ꝙ poſt baptiſ
mum vtilis eſt pœnitentia, ſed ſolum ſemel
non tamen pluries qui error eſt contra id, ꝙ
dixit dominus Petro Mat. 18. Non dico tibi
vſque ſepties, ſed vſque ſeptuageſies ſepties,
& contra Pſal. 50. vbi dicitur. Miſerere mei
Deus ſecundum magnam miſericordiam tuã.
Et ſecundum multitudinem miſerationũ tua
rum dele iniquitatem meam. Apoſtolus aũt
dicit illa verba contra Iudæos apud quos erãt
quædam lauacra ſm legẽ inſtituta in quibus
pluries ſe ab immundiciis purgabant, & ita
credebant plures eorum per lauacrum baptiſ
mi pluries purificari poſſe ad hoc excluden-
dum. Apoſtolus ſcribit Hebræis ꝙ impoſſibi
le eſt eos qui ſemel ſunt illuminati. ſ. per ba-
ptiſmum rurſus reuocari ad pœnitentiam. ſ.
per baptiſmum qui eſt lauacrum regeneratio
nis & renouationis Spiritusſancti vt dicitur
ad Tytum 3. & rationẽ aſſignat ex hoc quod
per baptiſmum homo Chriſto commoritur.
Vnde ſubdit rurſus crucifigentes ſibimet-
ipſis filium Dei.

39 Dub. An verè dicatur pœnitere qui poſtea
peccat? Reſ. qui ſup. ꝙ ſi quis interim ꝙ pœni
tet peccat eodem, vel alio genere peccati, vel
proponit iterum peccare non dicitur vere pę
nitens ſed irriſor. ꝙ autem poſt peractam pœ
nitentiam peccat aliquis, vel actu, vel propoſi
to non excludit quin prima pœnitentia vera
fuerit. nunquam. n. veritas primi actus exclu-
ditur per actum contrarium ſubſequentem. ſi
cut. n. vere cucurrit qui poſtea ſedet, ita vere
pœnituit, qui poſtea peccat.

40 Dub. An pœnitentia ſit virtus? Reſp. q ſup.
q 85. ar. 1. ꝙ ſic ſm ꝙ conſiſtit in voluntate, &
ſit cum quadam electione quæ recta eſt, nec
loquimur de pęnitentia prout eſt paſſio quæ
dam appetitus ſenſitiui, nam pęnitens aſſu-
mit moderatum dolorem a peccatis præteri
tis cum intentione remouendi ea, & ita eſt
virtus, vel actus virtutis.

41 Dub. Quis eſt proprius actus pęnitentiæ?
Reſ. qui ſup. q. 85. art. 4. ꝙ pęnitentia quæ eſt
virtus proprius actus eſt propoſitum emendã
di Deo ꝙ contra eum commiſſum eſt, & ita
eſt ſacrificium quoddam. ſm illud Pſal. 50. Sa
crificium Deo ſpiritus contribulatus, ꝙ ſacri
ficium offerre eſt actus voluntatis ſecundum
illud Pſ. 53. Voluntarie ſacrificabo tibi & ſic
eſt in voluntate.

42 Dub. vnde prouenit in nobis pęnitentia &
ex quibus? Reſ. qui ſup. ar. 5. ꝙ de pęnitentia
loqui poſſumus dupliciter vno modo quantũ
ad habitum, & ſic immediate a Deo infundit
ſine nobis principaliter operantibus, non tñ
ſine nobis diſpoſitiue cooperantibus per ali-
quos actus. alio modo quantum ad actus, qui-
bus Deo operanti in pęnitentia cooperamur.
Quorũ actuũ primũ principium eſt Dei ope-
ratio conuertentis cor ſm illud Tre. 4. Cõuer
te nos dñe ad te & conuertemur. Secundus
actus eſt motus fidei. Tertius eſt motus timo-
ris ſeruilis quo quis timore ſuppliciorum a
peccatis retrahitur. Quartus eſt motus ſpei
quo quis ſub ſpe veniæ conſequendæ aſſumit
propoſitum emendandi. Quintus eſt motus
charitatis quo alicui peccatum diſplicet ſm
ſeipſum, & non iam propter ſupplicia. Sextus
eſt motus timoris filialis quo pp reuerentiã
Dei aliquis emendam Deo volũtarius offert,
& ſic patet ꝙ actus pęnitentiæ a timore ſerui
li procedit ſicut a primo motu affectus ad
hæc ordinato, a timore autem filiali ſicut ab
im-

immediato & proximo principio.

43 Dub. Quia videtur ꝙ non omnia peccata ꝑ pęnitentiam tollantur, quia ad Hæb. 12. dr. ꝙ Eſau non inuenit locum pęnitentiæ quanquam cum lachrymis quæſiuiſſet cā. & 2. Macha. 9. c. dicitur de Antiocho orabat ſceleſtus Deum a quo non erat miſericordiam conſecuturus? Reſp. qui ſup. q. 86. art. 1. ꝙ hoc ꝙ aliquod peccatum per pęnitentiā remoueri nō poſſit pōt contingere dupliciter vno modo ꝙ aliquis de peccato pęniteri non poſſit, & ſic peccata dæmonum & hominum damnatorū non poſſunt remoueri per aliquā pęnitentiā quia affectus eorum ſunt confirmati in malo, ita ꝙ non pōt eis diſplicere peccatū inquantū eſt culpa, ſed ſolum quantū ad pęnā quam patiuntur. vñ ſi habent aliquam pęnitentiam non eſt cū ſpe venie, ſed cū deſperatione, tale aūt nō pōt eſſe peccatū alicuius viatoris hominis, quia tolleretur libertas arbitrij, & derogaretur virtuti gratiæ per quam moueri poteſt cor cuiuſcunq; peccatoris ad pęnitendū. Alio modo pōt intelligi ꝙ pęnitentia nō poſſit delere peccatum ꝙ eſt erroneum, quia repugnat diuinæ miſericordiæ de qua dicit Iohel. 2. ꝙ benignus & miſericors eſt, & patiens & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia. Vinceretur. n. quodammodo Deus ab homine ſi homo vellet peccatum deleri, ꝙ Deus delere non vellet. & ēt derogaret virtuti paſſionis Chriſti per quā pęnitentia operatur ſicut alia ſacramenta cum ſcriptum ſit. 1. Io. 2. ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris non ſolum noſtris, ſed ēt totius mundi, & ita ſimpliciter dicendum eſt omne peccatum in hoc mundo deleri poſſe per pęnitentiā. Eſau aūt non vere pęnituit ꝙ patet ex hoc ꝙ dicit venient dies luctus patris mei & interficiam Iacob fratrem meum, ſimiliter ēt nec Antiochus vere pęnituit dolebat. n. de culpa præterita non ꝑ offenſam Dei, ſed propter infirmitatem corporalem quam patiebatur.

44 Dub. An peccatum poſſit remitti ſine pœnitentia? Reſ. qui ſup. ar. 2. ꝙ peccatum mortale nullo modo poteſt remitti ſine pœnitētia quæ eſt uirtus de qua dictum eſt dub 40. ſine tamen pœnitentia, quæ eſt Sacramentum de qua dictum eſt dub. 27. bene poteſt remitti, ſicut Chriſtus remiſit mulieri adultere.

45 Dub. An in baptiſmo remittuntur peccata ſine pœnitentia? Reſ. qui ſup. ꝙ pueris remittitur peccatum originale in baptiſmo ꝙ non conſiſtit in actuali deordinatione voluntatis, ſed in quadam habituali deordinatione naturę. Et ideo remittitur eis peccatum cum habituali immutatione per infuſionem gratiæ & virtutum, non autem cum actuali, ſed adulto in quo ſunt actualia peccata quæ conſiſtūt in deordinatione actuali voluntatis nō remittūtur peccata etiam in baptiſmo ſine actuali immutatione voluntatis, quod fit per pœnitentiam.

46 Dub. An vnum peccatum poſſit ſine alio remitti? Reſ. qui ſupra. ar. 3. quod impoſſibile eſt per pœnitētiam vnum peccatum ſine alio remitti, quia cum peccatū remittatur per gratiam, cui omne peccatū mortale contrariatē, & excludit eam, ideo vnum ſine alio non pōt remitti. Item nec ſine vera pœnitentia ad ꝗ pertinet deſerere peccatum inquantum eſt cōtra Deum ꝙ eſt commune omnibus peccatis mortalibus. Nullus igitur pōt pœnitere de vno peccato, ſecundum hanc rationem ꝙ eſt contra Deum, niſi de omnibus pœniteat cum omnia ſint contra Deum. Tertio, quia hoc eſſet contra perfectionem miſericordiæ Dei cuius perfecta ſunt opera vt dicitur Deut. 32. vnde cuius miſeretur totaliter miſeretur. Vnde Aug. dicit in libro de pœnitentia quædā impietas infidelitatis eſt ab illo qui iuſtus & iuſtitia eſt dimidiam ſperare veniam.

47 Dub. An veniale remittatur ſine pœnitentia? Reſ. qui ſup. q. 87 ar. 1. ꝙ non. Non tñ requiritur quod adhibeat diligentiam ad rememorandum ſingula peccata venialia. vt ſingula deteſtetur ſicut requiritur ad remiſſionem mortalium, ſed requiritur quædam virtualis diſplicentia. puta cum aliquis hoc modo fert ſm affectum in Deū & res diuinas vt quicqd ſibi occurrerit quod eū ab hoc motu retardaret diſpliceret ei & doleret ſe commiſiſſe, ſi etiam actu de illo non cogitaret, quod tamen non ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis, niſi quantum ad peccata oblita poſt diligentem inquiſitionem.

48 Dub. Quomodo peccata venialia remittantur? Reſp. qui ſup. ar. 3. quod tripliciter cauſatur remiſſio venialium. Vno modo inquan ū infunditur gratia & hoc modo per eucharistiam & extremam vnctionem, & vniuerſaliter per omnia ſacramenta nouę legis, in quibus confertur gratia peccata venialia remittuntur. Secundo per aliquem motum deteſtationis peccatorum, & ſic confeſſio generalis

 reſponſio

reſponſio pectoris, & oratio dominica operātur ad remiſſionem peccatorum venialium, quia in oratione dominica petimus, & dimitte nobis debita noſtra. Tertio modo per aliquem motum reuerentiæ in Deum, & ad res diuinas, & ſic benedictio epiſcopalis, aſperſio aquæ benedictæ, quælibet ſacramentalis vnctio, oratio in Eccleſia dedicata, & ſi qua alia ſunt hmōi operantur ad talem remiſſionem.

49 Dub. An veniale poſſit remitti ſine mortali? Reſp. qui ſup. art. 4. quod cum ille qui eſt in peccato mortali careat gratia per quā remittuntur peccata nullo modo inretim quod eſt in peccato mortali poteſt ſibi remitti veniale.

50 Dub. An peccata remiſſa redeant per ſequens peccatum? Reſ. qui ſup. q. 88. ar. 1. quod in peccato mortali duo ſunt. ſ. auerſio a Deo & conuerſio ad bonum creatum, & cum cuilibet peccato mortali ſit cōmune auerti a Deo, & ex hoc inſit ei macula & reatus pœnę æternæ pp hoc dicitur Iac. 2. qui offenderit in vno factus eſt omnium reus. Ex parte autē cōuerſionis peccata mortalia ſunt diuerſa & interdum contraria. Vnde manifeſtum eſt quod ex parte conuerſionis peccatum mortale ſequēs non facit redire peccata præterita prius abolita. alioquin ſequeretur quod homo per peccatum prodigalitatis reduceretur in habitū, vel depoſitionem auaritiæ prius abolitæ, & ſic contrarium eſſet cauſſa ſui contrarij, quod eſt impoſſibile.

51 Dub. An peccata dimiſſa redeant per ingratitudinem? Reſ. qui ſup. ar. 2. quod peccata dimiſſa per pœnitentiam redire dicuntur inquantum reatus eorum ratione ingratitudinis virtualiter continetur in peccato ſeq.

52 Du. Ex quibus peccatis ingratitudinis magis dicuntur peccata præterita redire? Reſp. qui ſup. quod ingratitudo poteſt committi dupliciter. Vno modo ex eo quod aliquid fit contra beneficium, & ſic per omne peccatū mortale redditur homo ingratus Deo qui peccata remiſit, & ſic per omne peccatum mortale ſequens redeunt peccata prius dimiſſa ratione ingratitudinis. Alio modo committitur ingratitudo etiam faciendo contra formam beneficij præteriti, quæ ſi attendatur ex parte benefactoris eſt remiſſio debitorum. Vnde contra hanc formam facit qui fratri petenti veniam non remittit, ſed odium tenet. Si autem attendatur ex parte pœnitentis qui recipit hoc beneficium inuenitur duplex motus liberi arbitrij. Quorum primus eſt in Deum qui eſt actus fidei formatæ, & contra hoc facit homo apoſtatando a fide. Secundus autem eſt in peccatum ad quem primo pertinet qđ homo deteſtetur peccata præterita, & contra hoc facit ille qui dolet ſe pœnituiſſe. Item pœnitens debet ſe ſubiicere clauibus Eccleſiæ per confeſſionem ſecundum illud Pſ. 30. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam domino & tu remiſiſti impietatem peccati mei. & contra hoc facit ille qui contemnit cōfiteri ſecundum quod propoſuerat. Et ideo dicitur ſpecialiter ingratitudo horum peccatorum facit redire peccata prius dimiſſa. Vnde verſus. Fratres odit, apoſtata ſit, ſpernitq́; fateri, pœnituiſſe piget priſtina culpa redit.

53 Dub. An per peccata venialia redeant peccata dimiſſa? Reſ. qui ſup. quod non quia peccans venialiter non facit contra Deum, ſed præter ipſum.

54 Dub. An per pœnitentiam reſtituantur virtutes amiſſe per peccatum? Reſ. qui ſup. q. 89. ar. 4. quod cum per gratiam remittantur peccata pœnitenti gratia infunditur ex qua conſequenter omnes virtutes reſtituuntur.

55 Dub. An operatio virtutum in charitate facta mortificari poſſit? Reſp. qui ſup. quod effectus operum virtuoſorum quæ in charitate fiunt eſt perducere ad vitam æternam quod quidem impeditur per peccatum mortale qđ gratiam tollit, & ita mortificari dicuntur per ſequens peccatum mortale.

56 Dub. An opera non in charitate facta viuificentur per pœnitentiam ſubſequētem? Reſ. qui ſup. ar. 6. quod aliqua opera dicuntur mortua effectiue ſicut opera peccati mortalis, & talia non viuificantur per pœnitentiam, ſed potius abolentur. Aliqua vero dicuntur mortua priuatiue quæ ſcilicet carent vita ſpirituali quæ eſt ex charitate per quam anima viuit, & ita fides ſine charitate dicitur mortua, vt dicitur Iaco. 2. Et ſic omnia alia opera quæ ex genere bona ſunt ſi fiant ſine charitate dicuntur mortua, quia non procedunt ex principio vitæ, & cum tranſeant nec poſſint eadem numero iterum reſumi impoſſibile eſt, quod per pœnitentiam fiant viua, quia non præſtatur eis vt iterū procedant ex principio.

57 Dubitatur. Quot ſunt partes pœnitentiæ? Reſpond. qui ſupra. quæſtione 70. artic. primo. quod ſunt tres. ſcilicet contritio, confeſſio, & ſatisfactio, & ſunt partes inte-

integrales, nec tota pœnitentia conſiſtit in ſingulis partibus ſed in omnibus ſimul.

58 Dub. Quę differentia eſt inter pœnitere & pœnitentiam agere? Reſp. San. Tho. in 4. ſent. di. 2. 2. q. 2. ar. 3. q. 3. q͗ pœnitere eſt dolor interior, ſed pœnitentiam agere eſt exterius demonſtrare.

59 Dub. Propter quid pœnitentia publicatur uel ſolemnizatur? Reſp. qui ſupra. diſt. 14. q. 1. ar. 5. q. 1 quod propter quatuor. Primo, ut peccatum publicum publicam habeat medicinã. Secundo, quia maxima confuſione in hoc mũdo eſt dignus qui grauiſſimum ſcelus cõmiſit. Tertio ut ſit alijs ad terrorem. Quarto, ut ſit ad exemplum pœnitendi ne deſperent qui in grauibus peccatis detinentur.

60 Dubit. Quæ dicitur pœnitentia ſolemnis? Reſp. qui ſupra. di. 14. q͗ eſt illa quæ imponit modo tali. Tales enim pœnitentes in capite quadrageſimæ pręſentant ſe cum presbyteris ſuis epiſcopo ciuitatis ante fores eccleſiæ ſacco induti, nudis pedibus uultibus demiſſis, coma depoſita, & eis in eccleſia introductis. Epiſcopus cum omni clero ſeptem pſalmos pęnitentiales dicit, & poſtmodum eis manus imponit aquam benedictam aſpergit, & cinerẽ capitibus imponit, cilicio colla eorum coopetit, & denuntiat eis lachrymabiliter q͛d ſicut Adam eiectus eſt de paradiſo, ita ipſi de eccleſia eijeiũtur & iubet miniſtris, ut eos ab eccleſia pellant clero eos perſequente cum hoc reſponſorio: In ſudore uultus tui &c. In cęna aũt domini quolibet anno a ſuis presbyteris in eccleſia reducuntur & erunt ibi uſque ad octauas paſchæ, ita tamen quod non communicabunt nec pacem accipiant, & ſic fiat quolibet anno quouſque aditus eccleſiæ eſt eis interdictus. Vltima autem reconciliatio epiſcopo reſeruatur ad quam ſolum ſpectat ſolemnis pęnitentiæ impoſitio.

61 Dubi. An iſta ſolemnis pęnitẽtia poſſit iterari? Reſp. qui ſupra. q. 2. quod nõ debet iterari, propter tria. Primo ne ex iteratione uileſcat. Secũdo propter ſignificationem, quia eſt figura expulſionis hominis de paradiſo quæ eſt ſemel tantum facta. Tertio, quia ſolemnizatio eſt quaſi quædã profeſſio perpetuo pœnitentiam conſeruandi. ſi tamen poſtmodum peccauerit non clauditur ei locus pœnitentiæ: ſed pœnitentia ſolemnis non eſt ei iniungenda.

62 Dub. Quibus poteſt imponi ſolemnis pœnitentia? Reſp. qui ſupra. q. 1. ar. 5. quod uiris & mulieribus, ſed non clericis propter ſcandalum.

63 Dub. Cur clericus plus peccet quam laicus in eodem genere peccati, cur nõ eis ſic imponitur ſicut laicis? Reſp. qui ſupra. quod ne ordo ueniat in contemptum. vnde non defertur perſonæ ſed ordini.

64 Dubita. Pro quibus peccatis debet imponi pœnitentia ſolemnis? Reſp. qui ſupra. q. 3. q͛d non debet imponi niſi pro peccato quod totam commouerit urbem.

65 Dubi Cur ſoli epiſcopo reſeruatur talis ſolemnis pœnitentiæ impoſitio? Reſp. qui ſupra quod ideo quia magna peccata indigent maiori cautela ad ſui curationem, & quia non imponitur niſi pro grauiſſimis peccatis ſoli epiſcopo reſeruatur.

66 Du. An publica pęnitentia & ſolemnis ſint idem? Reſp. qui ſupra. q͛d omnis ſolemnis pęnitentia eſt publica ſed non conuertitur, quia publica pęnitentia & nõ ſolemnis eſt illa quę fit in facie eccleſiæ ſed non cum ſolemnitatẽ prædicta, ſicut peregrinatio per mũdum cum baculo cubitali.

67 Dub. A quo poteſt imponi publica pęnitentia? Reſpon. qui ſupra. quod a ſimplici ſacerdote.

68 Dub. An poſſit iterari? Reſ. qui ſupra. q͗ ſic.

69 Dubit. Quibus poteſt imponi? Reſpond. qui ſupra. quod uiris & mulieribus & etiam clericis.

70 Dub. Cur dominus non reſpondit murmurantibus quod peccata dimitteret? Reſ. Greg. in homel. quod cęleſtis medicus ægros non reſpicit quos etiam de medicamento fieri deteriores uidit.

71 Dubitat Cur ſic murmurabant? Reſpond. Lyra. quia ignorabant deitatem interius latentem quæ poteſt peccata dimittere.

72 Dubita. Cur dicit mulieri fides tua te ſaluam fecit? Reſpon. Greg in hom. quia ſcilicet hoc q͛d petijt poſſe ſe accipere nõ dubitauit.

73 Dubi. Quomodo intelligitur uade in pace? Reſpon. Theophilus ſuper Lucam uade in pace. ideſt in iuſtitiam quia iuſtitia eſt pax hominis ad deum quaſi dicat. operare omnia quæ ad pacem dei te ducunt.

74 Dubitatur. Cur potius attribuit fidei remiſſionem peccatorum quam alij uirtuti? Reſpond. Sanctus. Vincen. in ſermone, quia nulla pęnitẽtia põt remittere peccata niſi ſit in

fide ſundata, ideo pœnitentia infidelium non remittit peccata, quia ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.

ALLEGORICE.

Domus in qua diſcumbit dominus ſignificat eccleſiam, & ibi eſt Symon. i. audiens mœrorem qui eſt confeſſor audiens peccata q eſt leproſus, quoniam diſcernere ſcire debet inter peccatum & peccatum, & mulier peccatrix. i. anima quæ eſt in ciuitate, quia eius peccata ſunt notoria, retro præconfuſione ad pedes Ieſu per humiliationem deteſtando peccata accedit, & lachrymis &c. quærens ſatisfacere in omnibus in quibus peccauit, & ſatisfacto integre dominus excuſat peccatorem dicendo, ſibi eſſe remiſſa omnia peccata quæ fecit, & inſtituit confeſſorem iudicem, qui ſecundum æſtimationem ſuam pronuntiat peccatorem debere abſolui dum videt contritionem & data pœnitentia mittit eum in pace.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur vt ſi volumus liberari & curari a peccatis ea detegamus Chriſto. i. eius vices gerenti confeſſori & ſimus parati omnia confiteri & pœnitentiam iniunctam perficere & ſatisfactionem impendere, nec verecundemur confiteri quæ non erubuit perpetrare & ſic ibimus in pace cum Deo, cum quo propter peccatum eramus in bello, ita tamen quod vngamus pedes Chriſti. i. eius pauperes vnguento eleemoſynarum vt ab ipſo mereamur commendari.

ANAGOGICE.

Contemplemur infinitam bonitatem Chriſti qui non dedignatur recipere peccatores, dum recurrunt ad eum, imo ipſos ſicut paſtor ouem deperditam portat in humeris ſuis & ad amena gaudia paradiſi perducit vbi in pace requieſcent, quoniam eorum fides ipſos ſaluos fecit.

FERIA VI. DE PASSIONE.

Collegerunt Pontifices & phariſei conſilium. Ioan. 11. c.

Hiſtoria huius Euangelij facta fuit anno Chriſti 33. die Sabbati. 12. Martij.

HISTORICE.

Lazaro reſuſcitato conſilio diſceptatum fuit a pontificibus & phariſeis quidnam actu ri ſorent, cum a Ieſu plurima fierent ſigna cui niſi reſiſteretur omnes eius reciperet fidem: Romaniq́ue patriam gentemq́ue ablaturi proficiſcerentur, ex conſiliarijs vero vnus Cayphas anni illius pontificatu fungens, vnum neceſſe fore occidi hominem ait, ne gens periret vniuerſa, quæ non ex ſe locutus eſt, ſed ob pōtificatus dignitatem prophetice Ieſum pro gente moriturum fore prænunciauit, & necdum pro gente, ſed & vt diſperſos Dei vniret filios, ab ipſo igitur ſancitum fuit die Ieſum fore neci dandum qui ea cum percepiſſet nequaquam cum Iudæis palam conuerſabatur, ſed in Effren vrbe iuxta deſertum ſuis cum diſcipulis morabatur.

SAtisfaciendum iam dubiis eſt.

1 Dub. Quæ differentia eſt inter conſilium & conſilium? Reſ. S. Thom. 2. 2. q. 158 ar. 5. quod concilium eſt in quo iudices inter ſe conferunt quo ſupplicio reos damnari oporteat, conſilium autem vt dicit ipſe 12. q. 14 art. 3. & ſequentibus proprie importat collationem inter plures habitam, & eſt quædam inquiſitio illorum quæ in dubio veniunt, & dicitur conſilium quaſi conſidium quod multi cōſident adſimul conferendum.

2 Dub. De quibus eſt conſilium? Reſ. qui ſup. & vbi immediate ſupra. quod vt Greg. Nicenus dicit. conſiliamur de his quæ ſiunt in nobis & per nos fieri poſſunt, & ita conſilium proprie eſt circa ea quæ aguntur a nobis.

3 Dub. An de omnibus quæ aguntur a nobis ſit conſilium? Reſ. qui ſupra. ar. 4. quod de duobus non conſiliamur. ſ. de rebus paruis, & c. de his quæ ſunt determinata qualiter fieri debent, ſicut eſt in operationibus artium.. præter quaſdam coniecturales, vt Greg. Nicenus dicit, vt puta medicinalis negotiatiua, & huiuſmodi.

4 Dub. Cur cum dominus tanta miracula faciebat conſilium contra eum fecerunt? Reſp. Lyra. quod audita reſurrectione Lazari ex ira & inuidia moti ſunt ad tractandum, de eius morte.

5 Dub. Cur in dicto conſilio non legitur aliquis dixiſſe pro Ieſu? Reſ. Aug. ſuper Ioannem quod plus prædicti homines cogitabant quomodo nocerent & perderent quàm quomodo ſibi conſulerent ne perirent.

6 Dub. Cur ſolum pontifices & phariſei hoc conſilium fecerunt: Reſp. Ly. quod pontifices erant de tribu Leui, Phariſei autem pro ma

gna

gua parte erant de tribu Symeon, quia ex illa tribu habuit ortum ſecta phariſęorum, ideo in figura huius dictum fuit Gene. penul. c. Symeon & Leui fratres baſa iniquitatis bellantia in concilium eorũ non veniat anima mea.

7 Dub. Cur dicunt quia hic homo multa ſigna facit? Reſ. Ly. quod hoc erat quod in concilio agitabatur. videlicet an deberent credere Chriſto qui multo plura fecit quàm Moyſes, cui tamen credebant, & hoc erat argumentum pro vna parte quod non crederetur ſibi erat quia ſi crederetur ſibi hoc eſſet tanquam Meſſię & Chriſto qui debebat habere regimẽ quod credebant fore temporale. Et ideo timebant ne Romanum Imperium procederet contra eos propter omnium in eum credulitatem, & obſiderent eos & tollerent ciuitatem & templum, & gentem Iudæorum captiuarent.

8 Dub. An veraciter inter eos eſſet timor de Romanis? Reſp. Orig. ſuper Ioan. quod fictio erat quæ dicebatur. Quid enim demonſtrabat tale? armigeros circunferebat? & equitatum trahebat? nonne deſerta perſequebatur, ſed vt non putentur ob paſſionem ſuam hoc dicere totam ciuitatem periclitare dicunt.

9 Dub. Nunquid ſacerdos magnus non durabat niſi per annum? Reſ. Aug. vbi ſupra. quod dominus conſtituerit vt eſſet vnus ſolus pontifex qui duraret in vita ſua, & alius ſuccederet, tamen poſt propter ambitiones & contentiones conſtitutum eſt, vt eſſent plures pontifices qui per annos ſingulos miniſtrarent, & forte etiam in vno anno plures miniſtrabant & Ioſephus refert quod Cayphas precio ſibi ſacerdotium vnius anni redemerit.

Dub. An Cayphas fuerit verus propheta: Reſp. qui ſup. quod non quicunque prophetizat propheta eſt, ſicut nec quicunque ius proſequitur iuſtus eſt. vide de prophetia. feria 2. dominicæ tertiæ quadrageſimæ. dubio 26. & ſequentibus.

Dub. Quia dicitur hoc a ſeipſo non dixit a
11 quo ergo dixit? Reſ. S. Tho. in 4. ſen. diſt. 19. in fine. quod in verbo Cayphæ fuerunt quatuor ſ. inſpiratio immiſſa per quam vtilitas paſſionis Chriſti cordi eius inſpirata fuit, & hæc fuit a Spiritusſancto. Secundum fuit falſus intellectus a ſeipſo. Tertium fuit iniqua intentio, nec hoc fuit a Spiritusſancto. Quartum fuit vera locutio quamuis non ſecundum intellectum eius, & hoc fuit aliqualiter a Spiritusſancto regulante verba illius vt conſonarent inſpirationi ab eo factæ.

12 Dub. Cur dicit vos neſcitis quicquam &c. Reſ Orig vbi ſup. quaſi diceret vos ſedetis, & adhuc rem ſegnius attenditis, ſed attendatis vnius hominis ſalutem pro communi rep. oporteret contemnere.

13 Dub. Cur dicit cum eſſet pontifex? Reſ. Ly. quod protulit illud verbum propheticum nõ ratione ſui meriti, ſed dignitatis officij.

14 Dub. Cur dicitur neſciens quid diceret. vide dub. 11.

15 Dub. An prophetauerit Cayphas de alijs a Iudæis quando dixit pro gente? Reſ. Aug. ꝙ Cayphas de ſola gente Iudæorum prophetabat in qua erant oues, de quibus dominus dicit non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael. Sed Euangeliſta alias eſſe oues nouerat, quæ non erant de hoc ouili, quas optabat adduci.

16 Du. Quia tunc Apoſtoli non erant diſperſi & gentes non erant oues Chriſti? Reſpond. Aug. quod hæc per prædeſtinationem intelliguntur.

17 Dub. Quomodo intelligitur vt congreget in vnum? Reſ. Ly. id eſt in vnam Eccleſiam ex Iudæis & gentibus conſtitutam.

18 Dub. Cum ante pluries cogitauerint eum interficere quomodo verum eſt quod dicitur, quod ab illo die cogitauerunt &c? Reſ. Lyr. ꝙ cogitauerunt. i. diffinierunt hoc adimplere, quàm citius poſſent.

19 Dub. Cur non ita ambulabat in palàm ſicut ante? Reſ. Aug. vbi ſup. quod ſic non ambulabat non quia potentia eius defeciſſet, ſed exemplum dedit quo appareret & non eſſe peccatum ſi fideles eius oculis perſequentiũ ſe ſubtraherent, & furorem ſceleratorum potius euitarent, quàm ſe oſtendendo magis accenderent.

20 Dub. Cur quilibet debeat confiteri fidem. videtur quod non ſit licitum fugere tempore perſecutionis? Reſ. Orig. ſuper Io. quod honeſtum eſt imminente agone confitendi Ieſum non euitare confeſſionem nec recuſare ſubire mortem gratia veritatis, nec minus honeſtum eſt non tradere occaſionem tamę tentationi, non ſolum propter certitudinem euentus proprij, ſed ne nos occaſionem præſtemus, vt alij magis impij ac noxij fiant.

21 Dub. Cur abijt in illam regionem iuxta deſertum? Reſ Ly. quia ibi pauci de Iudęis erãt

22 Dub. Quæ eſt Effren? Reſp. Lyra, q; eſt ciuitas parua & parum populata, & ut colligitur Ex. 47. c. Eccl. erat in tribu Effraim ex qua tribu fuit Hieroboam primus rex Iſrael.

23 Dub. Cur duxit ſecum diſcipulos? Reſ. Orige. ubi ſupra. q; ut nullam daret cauſam perquirentibus eum.

24 Dubita Quantum temporis moratus fuit in Effren. Reſpondet q; uſque ad ſabbatum ſequens in quo Bethaniam. & in die palmarum ingreſſus eſt Hieruſalem, ut habetur Io. 12. c.

ALLEGORICE.

Significantur per hoc euangelium tyranni qui concilium cũ ſuis adhærentibus celebrãt quemadmodum opprimãt aliquos diuites & ſi ſint iuſti, ut eorum bona auferant obijcientes eis q; ſunt rei leſę maieſtatis uel proditores aut perturbatores patriæ, & ſi qui in concilio eos pro iuſtitia tueri uolunt expellunt a concilio dicentes illud Lucani. Exeat aulam qui uolet eſſe pius, & Cayphas qui interpretatur uomens ore iniquam profert contra iuſtũ ſententiam & omnia eius bona in fiſcũ deuoluunt: adeo ut alij iuſti & diuites non audeãt in palam ambulare, ſed morantur iuxta. Effren quæ interpretatur fructificatio per bona opera & patientiam deo fructificantes.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex præſenti euangelio ut iuxta pſalmiſtam non ambulemus in conſilio impiorum ne cum peruerſis puertamur, ſed potius eorum conuerſationem fugiamus & iuxta deſertum, id eſt mũdanos deferentes commoremur in Effren deo ſoli fructum noſtrum offerentes.

ANAGOGICE.

Contemplemur regem regum & dominũ dominantium patientiſſimum ferentem ſe a uiliſſimo ac ſpurciſſimo tertio pontifice ſimoniace electo condemnari & ſententiam mortis latam ac diffinitam in concilio non infringere, ſed uſque ad tempus præfinitum declinare, qui omnes conciliates proſternere potuiſſet ſicut turbam eum capere uolẽtem ſtrauit ut nos a mortis poteſtate eriperet, & ad regna cæleſtia perduceret fructuum noſtrorum præmia abundantiſſime retribuens.

SABBATHO ANTE PALMAS.

Cogitauerunt autem principes ſacerdotum Ioan. 12 cap.

Hiſtoria huius euãgelij facta eſt anno Chriſti. 33. partim in uigilia, & partim in die palmarum.

HISTORICE.

Lazarum ex mortuis ereptum ſacerdotum principes conſpirarunt neci dandum, quoniã ob ipſum Iudæorum quam plurimi Chriſti fidem aſſumebant. Craſtino autem domino Hieroſolimam ſuper aſino inſidiente, ut fuerat uaticinatum plurima quæ ad feſtum uenerat turba obuiam palmarũ cum ramis procedens uocem extollens Oſanna benedictum qui domini in nomine aduenirent iſrael rex acclamabat, quæ clare poſtquam gloriam adeptus eſt agnouerunt diſcipuli, atteſtabantur autem eum concomitantes reſurrectionem uidiſſe Lazari phariſæis id nequaquam gratis accipientibus. Philippo ſiquidem gentiles quidem ut Ieſum uiderent ſuggerebãt cum uero una cũ Andrea Philippus domino retuliſſet horam aduenisse reſpondit qua deberet clarificari, ſemen namque tritici terrę mandatum niſi occumberet ſolum permanere. Fructum uero quamplurimum ſi moreretur afferre dixit eum quoque qui ſuam diligeret animam eam perditurum fore & odiens in æternam eam reſeruare uitam, & eum qui miniſter eius uellet eſſe eum ſequi & ſecum permanere oportere ait honoreq; ab eis amplos acciperet genitore, utque clarificaretur cum eius turbata foret anima patrem deprecabat, cui cum uox quædam quod ei claritatem contribuerat & rurſus clarificaret intonuiſſet quibuſdam tonitruum factum fuiſſe, aliquibus uero angelum eum allocutum fuiſſe affirmantibus, reſpondit dominus non propter ſe, ſed hanc propter eos uocem aduenisse afforeq; mundi iudicium cuius princeps extra eijceretur trahereq; cuncta ad ſe dum exaltatus foret qua deberet nece plecti inſinuãs requiſitis autem a turba quonam pacto id fieri poſſet cum ex legis auctoritate Chriſtus æternaliter fore permanſurus ut dum eis diuinum illuceſceret lumen incederent ne a tenebris obfuſcarentur imperauit, atque quatenus lucis filij fieri mererentur in lucem crederent hiſq; dictis abſcendens ab eis ſe occultauit.

PRoducenda ſunt dubia & ſoluenda.

1 Dubitatur. cur Iudæi potius vole bant interficere Lazarum quã alios reſuſcitatos a domino & ſanatos? Reſpon Lyra. poſt Chryſo. quia Lazarus erat nobilis & famoſus & ideo eius reſurrectio erat magis publica.

2 Dubita. quid tunc mouebat eos potius q̃ ante? Reſpon. qui ſupra: quia relicta feſtiuitate inſtanti omnes ibant Bethaniam.

3 Dubit. cur potius volebant eũ interficere quã expellere: vel alio modo prouidere? Reſpon. Aug. ſuper Ioãnem. quòd tanta erat eui dẽtia miraculi vt nõ poſſent occultare quod factum eſt uel negare.

4 Dubitatur: nunquid conſiderabant quòd ſi interfeciſſent eum quòd adhuc dominus potuiſſet eũ reſuſcitare? Reſpõ. qui ſupra, quòd ex cęca ſęuitia credebant eum non poſſe ſuſcitare occiſum quamuis ſuſcitaſſet mortuũ: & tamen Lazarum mortuum & ſeipſum ſuſcitauit occiſum.

5 Dub. cur in craſtinam venit Hieroſolymã? Reſpon. Ly. quia illa die quæ erat quinta ante paſcha accipiebatur agnus & reſeruabatur vſque ad veſperam quartæ decimæ diei, & tũc immolabatur, vt habetur Exo. 12. c. Et quia Chriſtus erat verus agnus immolandus, ideo tunc venit vt figura reſponderet veritati.

6 Dub. cur tanta turba tunc venerat Hieruſalem? Reſpon. Lyr. quia omnes tenebantur venire Hieruſalem ad feſtum paſchę.

7 Dubit. cur alias veniens Hieruſalem non venit in aſino &c. dubia hoc tangentia? Require dominica prima aduentus ſecundum ordinem prædicatorũ. dub. 7. & ſequentibus.

8 Dubitatur. cur accipiebant ramos palmarum? Reſpon. Lyra: poſt Aug. quod diuina diſpoſitione hoc fecerunt ad deſignandam victoriam quam Chriſtus de hoſte in proximo erat habiturus: vnde antiquitus victori in certaminibus ramus palmæ dabatur.

9 Dub. cur dicit propheta noli timere? Reſpon. Chryſo. ſuper Io. quia reges eorum iniuſti fuerunt, & eos obnoxios bellis faciebant ſed hic non talis ſed mitis & manſuetus.

10 Dubi. quid tunc non intellexerunt diſcipuli? Reſpon. Lyra: quòd ſcilicet illa ſcriptura intelligeretur de Chriſto: quia adhuc erant ſimplices & illiterati.

11 Dubitatur: quando fuit Chriſtus glorificatus? Reſpon. Lyra. quòd poſt reſurrectionem quando fuit glorioſus ſimul in anima, & in corpore.

12 Dubitatur: quomodo ſic cognouerunt? Reſpon. Lyra. quia tunc aperuit eis ſenſum vt intelligerent ſcripturas.

13 Dubi. cur tunc non reuelauit eis quod erat rex? Reſpõ. Chryſo. vbi ſupra: quod ſcandalizaſſet eos quod vnus rex talia deberet pati.

14 Dub. Ad quid turba teſtimonium perhibebat de reſuſcitatione lazari? Reſpon. quod ut vox vulgi quę ex auditu ꝓuenerat cõfirmaretur per teſtimonium turbæ quæ viderat.

15 Dubi. quomodo intelligitur quòd nihil ꝓficiebãt phariſæi? Reſp. Ly. quod dupliciter. Vno modo de bono zelo de his qui credide rãt ſicut de Nicodemo quæ volebãt impedire alios a ꝑſecutione Chriſti & nihil ꝓficiebãt. Alio modo de malo zelo. quo increduli ex inuidia talia dicebãt nõ valẽtes retrahere turbã. vnde Aug. ait quod turba turbauit turbã, & inuidet cæca turba ſi mundus poſt eum abiit per quem factus eſt mundus.

16 Dubi. quia totus mũdus nõ ibat poſt eum? Reſpõ. quod eſt ſenſus hyperbolicus ad exprimendum quod multi ſequebantur eum.

17 Dub. quomodo gentiles idololatre veniebãt adorare in Hieruſalẽ? Reſpon. Beda quod templũ pro ſui ſanctitate habebatur in reuerentia a gentilibus qui erant in circuitu Iudæorum vt habetur. 2. Macha. 3. & ideo multi ex eis aſcendebant adorare in Hieruſalem & maxime in ſolennitate paſchali vt patet in eunucho Candacis reginæ.

18 Dub. quomodo gentiles non poterant videre Ieſum qui ab omnibus videbatur? Reſpon. ſanctus Vincentius quod volebant loqui cum eo.

19 Dubitatur. quid uolebant ſibi dicere? Reſpon. quod ut patet ex verbis a Chriſto prolatis volebant eius doctrinam audire pro eorum ſalute.

20 Dubi. cur dicebantur gentiles? Reſpon. qui ſupra: quod quaſi geniti tales: cum non eſſent circuncisi ſicut Iudæi.

21 Dub. Cur potius dixerũt Philippo quàm alteri apoſtolorum? Reſpon. Lyr. quod quia uidebant eum manſuetum & pium, vel ut dicit ſanctus Vincentius, quia primo inuenerunt eum.

22 Dubi. quia cum Bethſaida eſſet piſcina in Hieruſalem quomodo erat in Galilæa? Reſp. quòd eſt nomen æquiuocum ad dictã piſcinã &

& quandam villam Galileæ. Vnde Philippus erat oriundus.

23 Dub. Cur Philippus non dixit Ieſu per ſe ſed primo dicit Andreæ? Reſ. Ly. poſt Chryſ. quia Andreas erat principalis quia eo cum eſſet primus Chriſti diſcipulus & per eum Philippus fuerat conuerſus, ideo cum eius conſilio volebat dicere.

24 Dubit. Cur non reſpondit dominus quod erat contentus eos audire? Reſ. Ly. poſt Auguſtinum. quod implicite reſpondit eorum voluntati prænuntiando eis paſſionem & reſurrectionem ſuam quaſi diceret illi gẽtiles qui volunt modo venire ad me poſt mortẽ meam venient ad me per fidem.

25 Dub. Quomodo nunc Chriſtus fuit clarificatus in viſione gentilium? Reſ. Ly. poſt Aug. quod videns diſpoſitionem gentilium ad credendum dicitur clarificatus, quia eius diuinitatem gentiles vbique confeſſi ſunt poſt eius reſurrectionem.

26 Dub. Cur Chriſtus aſſimilat ſe grano? Reſ. S. Tho. 3. par. q 42. ar. 1. quod ſe dicebat granum mortificandum in infidelitate Iudæorum, & multiplicandum in fide Apoſtolorũ.

27 Dub. Quomodo granum moritur cum non habeat vitam? Reſ. quod metaphorice dicitur mori. quia corrumpitur quamuis & animam vegetatiuam habeat virtualiter & multiplicatiuam.

28 Dub. Quomodo ergo moriens multiplicat? Reſp. quia corruptio vnius eſt generatio alterius.

29 Dub. Quomodo amans animam ſuam perdet eam? Reſ. Aug. vbi ſup. quod diligens animam ſuam concedendo ei delectabilia huius vite perdet eam in futuro.

30 Dub. Quid eſt diligere animam & eam odire? Reſ. Chry. vbi ſup. quod ille animam ſuam amat qui eius deſideria inconuenientia facit, & odit qui a noxia concupiſcenti non cedit.

31 Dub. Cur vult quod odio perſequamur animam? Reſ. Chry. vbi ſup. quod quemadmodũ eorum qui odio habentur nec vocem audire ſuſtinemus nec viſum videre delectat, ita & animam cum contraria iniungit quæ Deo nõ placent cum vehementia auertere oportet.

32 Dub. Cur dicit in hoc mundo? Reſ. Theophil. ſuper Ioannem. quoniam valde oneroſum erat audire quod oporteret odire animã & per hoc conſolatur quod dicit in hoc mundo temporis indicans particularitatem, non enim in perpetuũ iubet animã odio haberi.

33 Du. Quia videtur quod Chriſtus p hæc verba dederit occaſionem hominibus ſemetipſos interficiendi? Reſ. Aug. vbi ſup. quod cum cauſæ articulus venerit vt hæc conditio proponatur, aut faciendũm eſſe contra Dei præceptum, aut ab hac vita migrandum comminante mortem perſecutore ibi oderis in hoc mundo animam tuam vt in vitam æternam cuſtodias eam.

34 Dub. Quid eſt miniſtrare Chriſto? Reſ. qui ſupra. quod non quærere quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti.

35 Dub. Quid eſt ſequi Chriſtum? Reſ. qui ſup. quod eſt ambulare vias Chriſti non ſuas.

36 Dub. Cur dicit vbi ego ſum &c? Reſ. Lyra. quod ad oſtendendum præmium ſequele eſſe ſ. ibi vbi eſt filius Dei.

37 Dub. Cur dicit vbi ſum, & non vbi ero? Reſpond. Ly. poſt Chryſo. quoniam tunc erat in cœlo per fruitionem Dei, imo inquantum Deus erat ipſa beatitudo eſſentialiter.

38 Dub. Cur potius dicit quod pater talem honorificaret quàm ipſe. Reſp. Chry. vbi ſup. quia nondum de eo decentem opinionem habebant, ſed maiorem de patre.

39 Dub. Cur dicit animam ſuam eſſe turbatã? Reſ. Ly. poſt Chryſ. quod quia diſcipulos ad mortem exhortatus fuerat, ne dicant quod ipſe extra dolores exiſtens humanos facie de morte philoſophatur. oſtendit quod & ipſe in agonia ſit tamen propter vtilitatem mortem non renuit.

40 Dub. Quia videtur quod Chriſtus non debebat turbari: Vide ſupra fer. 6. dominicæ 4. quadrageſimæ. dub. 122.

41 Dub. Cur dicit quid dicam? Reſ. Beda. quaſi diceret quid aliud dicam niſi vt membra mea inſtruantur.

42 Dub. Cur petit ſaluificari ex illa hora? Reſpon. Ly. quod ſecundum appetitum ſenſitiuum refugiebat mortem quam ſecundum appetitum rationalem ſufferre volebat.

43 Dub. Cuius fuit illa vox? Reſ. Ly. quod fuit formata a tota trinitate. Veruntamen dicitur vox patris quia perſonã eius repreſentabat.

44 Dub. Per quem prolata fuit dicta vox? Reſpon. Greg. 18. mora. quod huiuſmodi verbis per angelum loquitur Deus.

45 Dub. Quando fuit clarificatus &c? Reſpon. Aug. vbi ſup. id eſt quod cum de virgine natus eſt. cum miracula multa fecit cum deſcendente

dente Spirituſancto in ſpecie columbæ monſtratus eſt, & iterum clarificabit cum reſurget a mortuis cum exaltabitur ſuper cœlos Deus & ſuper omnem terram.

46 Dub. Cum ſit Deus nunquid ſemper fuit clarus? Reſ. San. Tho. 4. contra Gen. c. 9. quod hoc ad humanam naturam referendum eſt in qua fuit humilitas paſſionis & gloria poſtmodum reſurrectionis.

47 Dub. Cur quidam dicebant tonitruum factum, & alij angelum fuiſſe locutum? Reſpon. Ly. quod rudiores qui ſolum ſonum vocis audierant. Dicebant tonitruum eſſe factum. Alij perſpicaciores qui articulationem vocis perceperant, dicebant angelum ei fuiſſe locutũ.

48 Dub. Vnde mouebantur dicentes angelum fuiſſe ei locutum? Reſp. Lyr. quod ex hoc quia putabant eum purum hominem. Et ideo dicebant angelum ei fuiſſe locutum ſicut in ſcriptura dicitur quod angeli loquebantur prophetis.

49 Dub. Cur dicit illam vocem non eſſe factã propter ſe? Reſ. Ly. poſt Auguſtinum, quod ex hoc oſtendit per illam vocem non ſibi iudicatum quod iam ſciebat, ſed eis quibus iudicari oportebat.

50 Dub. Cum iudicium ſit futurum in fine mũdi, cur dicit quod tunc erat iudicium mundi? Reſ. Ly. poſt Auguſtinum. quod duplex eſt iudicium. Vnum damnationis, quod eſt præmiorum & pœnarum æternarum. Et illud eſt futurum in fine mundi. Aliud eſt iudicium diſcretionis quando .ſ. diſcreti ſunt fideles ab obſtinatis, & illud fuit in paſſione Chriſti.

51 Dub. Cur dicitur iudicium mundi? Reſ. qui ſupra mundi. i. pro mundo inquantum ex diuina ſententia mundus a poteſtate diaboli ereptus eſt.

52 Dub. Quis eſt princeps mundi? Reſ. qui ſupra. quod eſt diabolus.

53 Dub. Cum Deus ſit dominus omnium cur dicitur diabolus princeps mundi? Reſp. Aug. vbi ſup. quod mundus appellatur in malis hominibus qui toto orbe terrarum diffuſi ſunt, & ita dicitur princeps mundi. i. malorum hominum qui ſunt in mundo.

54 Dub. Nunquid & iuſti poſſunt dici mundus? Reſp qui ſup. quod vt Apoſtolus dicit 2. Corin. 5. deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi .i. iuſtos ex quorum cordibus princeps mundi eiicitur foras.

55 Dubit. Cum iam eſſet eiectus a cordibus Apoſtolorum & diſcipulorum, cur dicit eiicietur? Reſ. qui ſup. quod tunc erat eiectus ex pauciſſimis hominibus, ſed nunc in multis magniſque populis iam mox eiiciendum eſſe prædicit.

56 Dub. Quomodo ergo diabolus tentat qui eiectus eſt? Reſ. qui ſup. quod aliud eſt intrinſecus regnare, aliud forinſecus oppugnare. Et ideo tentare non ceſſat, licet eiectus ſit a regno.

57 Dub. Cur dicit conditionaliter ſi exaltatus fuerit? Reſ. qui ſup. quod Ly. ſi dicitur pro cum. i. cum exaltatus fuerit.

58 Dub. Cur dicit omnia traham & non omnes? Reſ. qui ſup. quoniam non omnium eſt fides non itaque ad vniuerſitatem hominum retulit, ſed ad creaturę integritatem. i. ſpiritum & animam & corpus.

59 Dub. Cum neutrum genus concipiat maſculinum videtur quod comprehẽdantur ſub illo adiectiuo omnia, & etiam homines? Reſpon. qui ſup. quod ſi ſic intelligimus omnia, id eſt prædeſtinata ad ſalutem, aut certe omnia hominum genera ſecundum innumerabiles differentias quibus inter ſe præter ſola peccata homines diſtant.

60 Dub. Quomodo trahet cum trahere dicat vim? Reſ. Chryſo. quod trahet quaſi a tiranno detentos & per ſeipſos nequientes accedere & illius manus effugere.

61 Dub. Ad quid dixit ſignificans qua morte &c. Reſp. quod ſunt verba Euangeliſtæ declarantis exaltationem fore crucifixiorem.

62 Dub. Cur per exaltationem intelligit mortem? Reſpon. Ly. quia cum fuit crucifixus fuit exaltatus a terra in aere debellando aereas poteſtates.

63 Dubit. Cur turba dicit audiuimus ex lege, &c. Reſp. Ly. poſt Auguſt. quod quaſi arguendo quod ipſe non eſſet Chriſtus, ſi Chriſtus ex lege debeat manere in æternum.

64 Dub. Quia in lege Moyſi hoc non habetur, Reſp. Ly. quod per legem non ſolum intelliguntur quinque libri Moyſi, ſed etiam prophetæ & pſalmi.

65 Dub. vbi habetur quod Chriſtus manet in ęternum? Reſ. Ly. quod Eſa. 11. c. Ibi vocabitur nomen eius admirabilis Deus &c. Et Danielis 6. c. Poteſtas eius poteſtas æterna quæ non auferetur, & Micheæ 5. Et tu Bethleem effrata &c. & egreſſus eius ab initio a diebus æternitatis.

66 Dub.

66 Dubi. Quomodo intellexerunt quod diceret de morte ſua cum hoc clare non dixerit? Reſp. Augu. ubi ſupra quia hoc facere cogitabant, ideo hoc eum dixiſſe intelligebant.

67 Dubitatur. Cur non dicunt quod Chriſtus nihil patitur? Reſp. Chryſo. ſuper Ioannem ꝙ & paſſio & reſurrectio in multis ſcripturis ſimul ponuntur, ſed dicunt qđ manet in æternum, & nimirum hoc non erat cōtrarium immortalitati enim per paſſionem non eſt factum impedimentum.

68 Dubita. Cur dicunt quis eſt filius hominis cum Chriſtus hic non ſe dixerit filium hominis? Reſ. Lyra. quia cōmuniter ſic ſe nocabat.

69 Dubi. Cur de hoc interroganr. Reſp. Chry. ubi ſupra. q. d. non dicas ꝙ propter odium tuū hoc dicamus ecce enim non nouimus de quo dicis. Vel ut dicit Lyra. q. d. ſi loqueris de teipſo ſequitur quod nō ſis Chriſtus. ſi loqueris de alio dic nobis quis eſt iſte filius hominis.

70 Dub. Cur Chriſtus non reſpondet ad propoſitum? Reſp. Lyra. ꝙ reſpondet argumento eorum & eos commendat quod haberent notitiam de eius æternitate per ſcripturas, ſed erat imperfecta. Ideo dicit adhuc modicum lumen in uobis eſt. id eſt agnoſcendo æternitatem Chriſti.

71 Dub. Quomodo non habebant perfectum lumen de Chriſto? Reſpondet Lyra. quia non intelligebant mortem & paſſionem Chriſti prænunciatam per Eſaiam 53. cap. tanquam ouis ad occiſionem ducetur. & ſecūdum antiquos doctores hebræos totum illud capitulū intelligit ad literam de Chriſto. & Danielis. 9. c. poſt hebdomadas. 72. occidetur Chriſtus

72 Dub. Cur dicit ambulate dum lucē habetis &c. Reſ. Lyra. poſt Aug. ꝙ admonet eos ut uelint habere perfectam cognitionē ſuæ paſſionis & mortis ne tenebrę ignorantiæ & culpæ illos comprehendant.

73 Dubit. Quomodo ambulantes in tenebris neſciunt quo uadunt? Reſp. Chryſoſt. qđ quia nunc iudęi multa agunt neſcientes quid agāt, ſed ut in tenebris ambulantes putant rectam incedere uiam, cum tamen quandoque cōtra uadant. ſcilicet iudæi credentes Chriſtum uēturum ambulant uiam non rectam.

74 Dubi. In quam lucem uult dominus ut credant? Reſpondet Lyra. i. in eum qui eſt lux & ueritas ſcilicet in Chriſtum ipſum.

75 Dubir. Quomodo dicit nunc ipſos fieri filios lucis id eſt Chriſti, cum Ioannis. 1. dicat ipſos filios dei fieri? Reſp. Chryſ. ꝙ hoc dicit ut oſtendat quoniam una & eadem eſt actio patris & filij.

76 Dubi. Cur poſt abijt? Reſp. Lyra. quia non recipiebant eius doctrinam.

77 Dub. quomodo abſcondit ſe? Reſp. Lyra. ꝙ non occultando ſe ſed uirtute diuina ſe reddendo inuiſibilem eis.

78 Dub. Cur abſcondit ſe cum non demonſtrarent ſe uelle ei nocere? Reſpondet Lyra. quod ipſe uidebat eos talia cogitantes, ideo preueniens abſcondit ſe.

ALLEGORICE.

Concilium ſacerdotum ſignificat conciliū imperatorum plurium quærentes extinguere fidem Chriſti, honor Chriſto exhibitus per turbas ſignificat honorem qui nunc per uniuerſum mundum ipſi exhibetur qui teſtimonium perhibent per fidem quod poteſt mortuos ſuſcitare. Phariſæi indignantes ſignant populum iudaicum indignari quod nunc totus mundus credat in Chriſtum ipſis a deo derelictis. Gentiles adorantes ſignant conuerſionem gentium deum perfecte adorantium. Quod Andreas & Philippus gentiles adducunt ad Chriſtum figurat orbem per apoſtolos ad Chriſtum deductum & granum frumēti mortuum & fructum afferens, ſignat innumerabilem fructificationem per paſſiones & mortem martyrum factam, & in hac ipſos domino miniſtraſſe & mundum ſaluificaſſe uox de cœlo figurauit ſonum aduenientis ſpiritus uehementis apoſtolos clarificantem, uox nō propter ſe ueniens, demonſtrat Chriſtum incarnatum non propter ſe, ſed propter nos homines & noſtram ſalutē. Princeps mundi eiectus declarat idola in quibus habitabat cōfringenda & annihilanda, turba dicens Chriſtum manſurum in æternum ſignificat annuntiantes fidem Chriſti uſque in finem mundi duraturam, modicum lumen ſignificat in præſenti ſæculo deū cognoſci per ſpeculum & in enigmate, tunc uero filios nos lucis fieri quando uidebimus eum ſicuti eſt Chriſtus ſe abſcondens, ſignificat deum receciſſet à iudęis in gratis & obſtinatis retrahēdo lumē gratię ab eis.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex hoc euangelio fugere conſortia prauorum & cito derelinquere cogitationes peſſimas ne in aliquod peſſimum facinus incurramus, & docemur noſtra per corda occurrere redemptori, & teſtimonium afferre per

te per gratiarum actiones de beneficijs nobis collatis. Itē q ad ſanctos recurramus, quibus mediantibus Chriſti gratiam conſequamur. Item quod tribulationes mundi & mortem ſufferamus ut fructum multū afferamus nec condeſcendamus omni appetitui, ſed ſenſualitates odiamus, & quod miniſterium Chriſto eius pauperes paſcendo & quod fidem quam accepimus, uſque ad mortem cōſeruemus, & ut non in uacuum gratiam & lumen dei recipiamus, ſed ambulemus dum lumē gratiæ nobis illuceſcit, atque abſcondamur in abſcondito faciei dñi, ne a diabolo inuēti decipiamur.

ANAGOGICE.

Eleuamur in cōtemplatione cœleſtis Hieruſalem ad quam cū Chriſto triumphāte onuſti ramis bonorum operum deum laudantes ingrediemur teſtimonium reddētes de illius infinita miſericordia qua peccatores cōtinue recipit, & in illo feſto cum ſanctis apoſtolis, erunt omnes gētiles ad fidem conuerſi deum ſuppliciter adorantes & ipſi miniſtrantes qui in hoc mundo tribulationes paſſi ſunt animam ſuam morti pro Chriſto dantes, diabolo extra paradiſum emiſſo, & nobis lumen æternum & indeficiens in quo ambulabimus perpetuo erit, Abſcondemurque ſub protectione alarum dei nos protegentium.

SABBATHO ANTE PALMAS.

ſecundum ordinem prædicatorum.

Require in uigilia Aſcenſionis.

1 Dominica in ramis palmarum euangeliū, *Cum appropinquaret Ieſus Hieroſolymis.*

Quære dominica prima aduentus ſecundum ordinem prædicatorum.

DOMINICA IN RAMIS PALmarum in miſſa.

Scitis quia poſt biduum paſcha fiet &c. Matt. 26. Mar. 14. Luc. 22. & Ioan. 18.

Chriſti paſſio peracta eſt anno eius 33. die 25. Martij feria ſexta, ſcilicet die ueneris quę dicitur paraſceue paſchæ.

RElicto ſenſu hiſtoriali ob ſui prolixitatem, Cum in quatuor euangelijs ample deſcriptus ſit, ſolū ad dubia me conuertam.

Dub. Vbi Chriſtus diſcipulis dixit ſcitis quia poſt biduum paſcha fiet? Reſp. q ut habetur Mat. 24. & Mar. 13. erat in monte oliueti.

2 Dub. Quo die erat paſcha iudæorum? Reſp. Rabanus ſuper euangelijs. q in quo agnus immolabatur ad ueſperam. hoc eſt quartadecima luna primi menſis q paſcha illo tunc euenit die Iouis quæ fuit uigeſimaquarta Martij.

3 Dub. Quæ dies appellabatur azima? Reſp. qui ſupra, q feſtiuitas azimorum ſuccedebat immediate paſchæ quæ fiebat. 15. luna dicti primi menſis, quando ſcilicet populus egreſſus eſt de Aegypto. Aliquando tamen euangeliſtæ unum pro alio ponere ſolent.

4 Dub. Quomodo paſcha fuit poſt biduum? Reſ. Lyra. q dominus prædixit apoſtolis paſſionem ſuam die Martis antequā pateretur, & ita per duos dies ante diem Veneris.

5 Dub. Cur dicebatur paſcha? Reſp. Hieron. quod paſcha quæ hebraice dicitur phaſe a trāſitu nominatur. quia exterminator uidēs ſanguinem in foribus iſraeliticarum pertrāſierit nec percuſſerit eos, uel quia populus a ſeruitute ægyptiaca tranſiuit ad libertatem.

6 Dub. Si paſcha erat quædam dies quomodo diſcipuli petunt ubi uolebat qd pararent paſcha? Reſp. q ut colligitur ex ſancto. Tho. tertia par.e.q.46. & primæ Chori. & in pluribus alijs locis. Paſcha multipliciter dicitur. Primo ueſpera. 14. Lunę primi mēſis qua immolabatur agnus. Leuitic. 23. quartadecima die menſis ad ueſperā paſcha domini eſt. Itē tota hebdomada azymorum quæ incipiebat ipſa quartadecima die primi menſis & durabat ſeptem diebus dicebatur Paſcha, ut patet Exodi. 12. & Leuitic. 23. & ita accipitur Act. 12. uolens poſt paſcha pducere eum populo. Tertio agnus qui tunc immolabatur dicebatur paſcha, ut patet Luc. 22. Venit autem dies azimorum in qua neceſſe erat occidi paſcha. Quarto prima dies azimorum ſcilicet quintadecima dies primi menſis dicebatur paſcha Ioan. 13. c. ante diem feſtum paſchæ. Quinto panes azimi qui comedebantur dicebantur paſcha. Io. 18. c. non introierunt in prętorium & c. ſed ut manducarēt paſcha. i. panes paſchales. Sexto feſtiuitas epularum. 2. Paralipo. penul. c. non fuit phaſæ. i. paſcha ſimile huic in Iſrael a diebus Samuelis prophetæ. Septimo Chriſtus dicitur paſcha. 1. Cor. 15. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, & uſualiter dies reſurrectionis Chriſti dicitur paſcha, q a tunc de morte tranſiuit ad uitam impaſſibilem. Vnde uerſus hebdomadas, hora, dies, epulę, pecus, azima Chriſtus.

7 Dubita.

7 Dub. Cur dicit paſcha fiet, & non erit aut veniet? Reſpon. Orig. ſuper euangeliis, quod dicit fiet hoc eſt quale nunquàm factum fuit.

8 Dub. Cur non ita celebratur paſcha certo die menſis ſicut annũciatio natiuitatis Chriſti, circũciſio epiphania & purificatio? Reſp. quod ut habetur in rationali diuinorũ officio ſcđm Aug. prędicta feſta pertinẽt ad memoriam tantum unde ſufficit pro ea memorati quota die menſis natus ſit Chriſtus circũciſus &c. Et ideo ſemper eadem die menſis celebrãtur licet feria uarietur propter mutationem litere dominicalis. Aliqua uero feſta ſicut Paſche, Penthecoſtes, Aſcẽſionis, & paſſionis domini pertinent ad memoriam & ſacramentum. Verbi gratia Chriſtus paſſus eſt 6. feria. ut hominem qui in 7. fer. ceciderat redimeret, & ſic de aliis, & ſic oportet quòd in diuerſis calendis fiant in eadem tamen feria ſcilicet paſſio in feria. 6. & reſurrectio in dominica.

9 Dubi. Cur non ſemper celebratur paſcha in eodem tempore? Reſpon. qui ſupra, quòd paſcha noſtrum accipitur ſemper dominica prima poſt paſcha hebręorum quod eſt ſemper quartadecima luna, quæ nõ eſt ſemꝑ eodẽ tẽpore uel eadẽ die mẽſis imo uariatur ſecundum annos ſolares. Ideo & paſcha noſtrũ non ſemper eſt eodẽ tempore nec in eodem die menſis, licet ſemper ut dictum eſt eadem feria ſcilicet in dominica celebretur.

10 Dubi. Cur ſemꝑ paſcha celebratur in die dominico? Reſp. ꝙ ſic fuit ſtatutũ, ut habetur de cõſe. di 3. c. noſce. & c. ſequenti. & ut dicitur in rationali diuinorũ officiorum. Angelus domini in ſpecie paſtoris apparuit Herme doctori præcipiens ut ſemper paſcha die dominico celebraretur.

11 Dub. Cum paſcha ſit trãſitus & Chriſtus feria ſexta tranſierit, cur non celebratur in ipſa feria ſexta? Reſ. quòd ut habetur in rationali diuinorũ officiorũ. Primo ne videamur iudaizare, quia Iudæi tunc paſcha celebrãt. ſ. quartadecima luna. quæ tunc erat fer. 6. Secundo quia Chriſtus die dominico reſurgẽdo uitam reparauit. Tertio, quia quando fuit crucifixus erat tempus luctus. Ideo eccleſia dimittit hoc uſque ad dominicam ut ſolennius agatur.

12 Dubit. Cur prædicit eis quòd traderetur. Require dominica in quinquageſima. dub. j. & ſequentibus.

13 Dub. Quando fuerunt congregati principes ſacerdotum, quia dicit tunc? Reſp. Remig. ſuper euangeliis, quod tunc coniungitur ſuperioribus uerbis id eſt antequàm paſcha celebraretur ſcilicet die mercurij, ut dicit Lyra.

14 Dub. Cur dicitur principes ſacerdotũ cum unus ſolus eſſet ſummus pontifex. Require feria ſexta de paſſione dub. 9.

15 Dubit. Qui erant ſeniores populi. Require fer. 4. dominicæ. 3. quadrageſimæ. dub. 6.

16 Dubi. Cur potius congregati ſunt in atrio Cayphe quàm alibi? Reſ. ꝙ ꝓpter dignitatẽ, quia erat ſummus ſacerdos illo anno.

17 Du. Cur uolebant Ieſum dolo tenere? Reſ. qui ſupra quia nullam in eo mortis cauſam inuenire poterant dolo occidere nituntur.

18 Dub. Quem tumultũ timebant? Reſ. Orig. ſuper euangeliis quòd populi propter diuerſa ſtudia diligentis Chriſtum & odientis credentis & non credentis.

19 Dub Quid eſt tumultus? Reſ. S. Tho. ſuper Eſa. 17. ca: quòd eſt locutio confuſa & præcipue multorũ ſimul. Vnde oritur ſeditio.

20 Dub. Cur poſt occiderunt eũ in die feſto? Reſp. Chryſ. in homel quòd furore feruentes immutati ſunt a ſuo propoſito, quia enim traditorem inuenerunt in ipſa feſtiuitate Chriſtum occiderunt.

21 Du. Quomodo comedit cũ Symone lepro ſo quod nõ licebat ſecũdũ legẽ? Reſ. Hiero. ſuper Mat. quòd iam fuerat mundatus a ſaluatore, ſed nomen priſtinum permanebat, ut uirtus curantis appareret.

22 Du. Que fuit illa mulier quæ attulit alabaſtrum & c. Vide feria. 5. dominicæ de paſſione quaſi per totum.

23 Dubi. Vt quid dominus paſſus eſt unguentum tanti precij ſuper ſe effundi? Reſpond. Chryſt. quod quia multa erat huius mulieris religio & ineffabile ſtudium idcirco condeſcendens dominus conceſſit ſuper caput ſuũ unguentum effundi.

24 Dubi. Quia uidetur quædam luxurioſa res ungi tali precioſo unguento? Reſpon. Augu. de doctrina Chriſtiana, quod non uſus rerum ſed libido uentris in culpa eſt, nam hoc magnum cuiuſdam rei ſignum eſt, ut etiam dominus eam excuſando dicit.

25 Dub. Cũ Ioãnes dicat ſolũ iudã cõtriſtatũ, cur Matthe⁹ & alij dicũt diſcipulos cõtriſtatos? Reſpond. Auguſti. de conſenſu Euangeliſtarum, quod & alij diſcipuli aut ſenſerunt hoc aut dixerunt aut eis Iuda dicente perſua-

ſum

ſum ſit atque omnium volũtatem. Matthęus, & Marcus etiam uerbis expreſſerunt,ſed iudas dixerat propter ea quia fur erat:cæteri vero propter pauperum curam.Ioannes autem ſolum de iuda dixit cuius ex hac occaſione furandi conſuetudinem credidit imitandam.

26 Dub.Quantum ualebat unus eorum denariorum? Reſpon. quod olim denarius pro decem nummis reputabatur & penſat ſiliquas. 18. & ſiliqua eſt uigeſimaquarta pars ſolidi.

27 Dub.Quid eſt indignatio?Reſpõ. Sanctus. Tho.2.2.q.157. ar.7. quòd eſt filia ire, & eſt quando ita eſt in corde.

28 Dubi.Quomodo illud unguentum fuit deperditum?Reſpon.Lyra. quòd Iudas putabat unguentum perditum, quia nõ habebat apud ſe precium.

29 Dubi.In quo diſcipuli fuerunt moleſti mulieri?Reſpõ.Remigius ubi ſupra:quod ex uerbis Chriſti oſtenditur quod apoſtoli moleſti quid locuti ſunt contra eam.

30 Dub. Cur Chriſtus tãtum laudat hanc mulierem? Reſpon. Chryſoſtomus quod ut non obtunderet deſiderium mulieris omnia hæc in conſolationem mulieris dicit.

31 Dubi.Cur dominus permiſit portare loculos?Reſpõ. dominus Cardinalis de turræ cre. Quod propter ſuſtentationem pauperum. Secundo ut haberet unde emeret neceſſaria, ut patet in Samaritana. Tertio ut daret exemplum infirmis eis condeſcendens ut ſibi prouideant. Quarto, quia eius eccleſia loculos habitura erat.

32 Dub.Cur dicit quod pauperes ſemper haberent? Reſpond. quia ut dicitur Marci. 14.c. quòd quod alias poterant benefacere pauperibus.

33 Du.Quomodo eum non ſemper habebunt cum dicat Mat. 27. cap. Ecce ego nobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi? Reſpon. Lyr. poſt Hiero. quod hic intelligitur de præſentia corporali, & ibi de eſſe cum hominibus per gratiam & etiam ſacramentaliter in ſacramento altaris.

34 Dub.Quomodo hoc fecit ad eum ſepeliendum cum adhuc uiueret? Reſpon. Lyra:quòd in hoc facto ſepulturam præfigurauit futurã de propinquo. Vnde Ioan. 12. cap. dicitur quod præcepit partem unguenti ad ſepulturam ſuam reſeruari.

35 Dub.Cur Chriſtus commiſit loculos iudæ qui erat fur? Reſpon.dominus Cardinalis de turre cre. quod non erat fur quando ei commiſit.

36 Dubit.Cur poſtquàm cognouit ipſum eſſe furem non eum redarguit? Reſpon.qui ſupra quòd hoc non ſciebat ut homo: ſed vt deus ipſum eſſe furem, & non corripuit rationabiliter ut eccleſia ſciat tolerare fures,& ut omnem occaſionem proditionis auferat cum ex loculis haberet concupiſcentiæ mitigationẽ.

37 Dub. cur dicit ubicunque prædicatũ &c. Reſpon. Chryſo. in home.quia ſepulchrum & mortem commemorauerat ut non uideatur in triſtitiam mittere mulierem rurſus eã conſolatur per iſta uerba.

38 Dubit.Quomodo prædicabitur per totum mundum? Reſpon. Rabanus ſuper euangelius quòd in toto mundo id eſt in quocunque loco dilatabitur eccleſia per totum, mundum dicetur.

39 Dubit.An uere hoc prædicatum fuerit per totum mundum? Reſpond.Chryſ. ubi ſupra, quòd ubicunque, terrarum abieris uidebis hanc mulierem famoſam effectam quod uirtus prædicantis efficit.

40 Dubit. Cur non promiſit huic mulieri niſi quòd dicetur in toto mundo? Reſpon. qui ſupra, quòd ex his quæ dixit intelligi potuit quid ſibi promiſerit, ſi enim opus bonum fecit manifeſtum eſt quod & mercedem dignã accipiet.

41 Dubi.Quando abiit Iudas,quia dicit tunc? Reſpond. Lyra.quòd feria.4.ſcilicet die mercurij cum fuerunt congregati principes.

42 Dubi. Quia poſt congregationem ponitur de unguento effuſo? Reſpond. Auguſt.de conſenſu Euangeliſtarum quòd recapitulando dictum eſt.

43 Dubit.Cur dicit Euangeliſta de Iuda quòd abiit? Reſpon. Raba. ubi ſupra,quod ideo dicit quia non coactus, non inuitatus ſed ſponte ſceleratum iniit conſilium.

44 Dub. Cur dicit unus de duodecim? Reſpõ. Chryſ.in homelia ac ſi diceret de primo choro eorum qui ſublimiter electi ſunt,hæc erat caterua regalis.

45 Dub.Cur dicit Scarioth? Reſpond.qui ſupra.quia erat & alius Iudas qui fuit frater Iacobi minoris,ut dicit Ly.

46 Dub.Quid eſt Scarioth?Reſpon.Remigius ubi ſupra, quòd ſcariotha fuit patria in qua ortus fuit Iudas.

47 Dub

47 Dub. Cur non nominat eum proditorem? Reſp. Chryſo. in ſermone. ꝙ ut doceat detractiones neſcire & accuſationes declinare.

48 Du. quid mouit Iudam prodere Chriſtum? Reſp. Leo Papa in ſermone. ꝙ non timoris ꝑ turbatione Chriſtum deſeruit, ſed pecuniæ cupiditate diſtraxit. Amore enim pecuniæ uilis eſt omnis affectio & anima lucri cupida etiã pro exiguo perire non metuit nullumque eſt iuſtitię in illo corde ueſtigium in quo ſibi auaritia fecit habitaculum.

49 Du. Cur Iudas nil determinate petijt dicẽs quid uultis mihi dare? Reſp. Hiero. ꝙ non certam poſtulat ſummam ut ſaltem lucroſa uideretur proditio, ſed quaſi uile tradens mãcipiũ in poteſtate emẽtiũ poſuit quã-ũ uellẽt dare.

50 Dub. Cur triginta argenteos ei conſtituerunt? Reſp. Origenes. ꝙ tantam mercedem cõſtituerũt quantos annos ſaluator conuerſatus fuerat in hoc mundo, & quia Ioſeph uenditus præfigurauit Chriſti uenditionem qui Ioſeph ut Hiero. dicit non ut multi putant iuxta. 70. interpretes triginta aureis uenditus eſt, ſed iuxta hebraicam ueritatem triginta argenteis, neque enim poterat ſeruus precioſior eſſe quam dominus.

51 Dubit. Qualem oportunitatem quærebat? Reſp. Orige. ꝙ Lucas manifeſtius declarat dicens. Vt traderet eum ſine turba, ideſt quãdo populus non erat circa eum ſed ſecretus erat, cum diſcipulis ſicut & fecit.

52 Dub. Quæ dicebatur prima dies azimorũ? Reſp. San. Tho. 3. par. q. 46. ar. 9. quod quartadecima dies menſis primi quando agnus immolabatur, quæ tunc euenit in die Iouis.

53 Dub. Quot erant dies azimorum? Reſ. Lyra. quod a ueſpera. 14. diei uſq; ad ueſperam. 21. durabant.

54 Dubi. Cur illa die non fuit paſſus Chriſtus qua immolabatur agnus? Reſp. Remigius. quia in eadem nocte myſteria ſanguinis & corporis ſui diſcipulis celebranda tradidit, & ſic tẽtus a iudæis ſuæ immolationis, ideſt paſſionis ſacrauit exordium.

55 Dubita. An Iudas eſſet cum alijs apoſtolis quando petierunt ubi uolebat parari paſcha? Reſp. qui ſupra quod eſtimat quod ſic.

56 Dub. An Chriſtus uel aliqui apoſtolorum haberent domum ad parandum paſcha? Reſp. Chry. quod ex his uerbis manifeſtum eſt, quoniam non erat ei domus neque tugurium, eſtimat quoque neque diſcipulos habuiſſe, profecto enim eum illuc rogaſſent uenire.

57 Dubi. Quod paſcha debebat cum apoſtolis manducare? Reſp. Sanctus Tho. 1. Corin. 5. ꝙ erat agnus paſchalis.

58 Dub. Quid ſignificat azima? Reſpõ. qui ſupra. quod dicit ab a quod eſt ſine, & zima qđ eſt fermentum, & ita panis non fermentatus dicitur azimus.

59 Dub. Ad quem miſit dominus diſcipulos, quia dicit ad quendam? Reſ. Augu. de conſenſu Euangeliſtarum quod ad eum ſcilicet quẽ Marcus & Lucas dicunt patremfamilias uel dominum domus qui credit ut dicit Ly. fuiſſe diſcipulus Chriſti, ſed occultus.

60 Dubi. Quia dicendo ad quendam dimittebat eos uagos? Reſp. qui ſupra. quod dominus non dixit ad quendam. Sed Matthæus interpoſuit ſtudio breuitatis. quoniam ut Marcus dicit, dedit eis ſignum quod occurreret eis homo lagenam aquæ baiulans &c.

61 Dub. Cur non dixit eis nomen eius ad quẽ eos mittebat? Reſpon. Theophi. quod ne proditor cognito nomine domum panderet phariſæis qui eum cœpiſſent priuſquã ſpiritalia myſteria diſcipulis traderet.

62 Dub. Quos diſcipulos miſit? Reſp. quod Petrum & Ioan. ut dicit Lucas.

63 Du. Cur dicit tempus meum prope eſt &c. Reſp. Chry. in Homel. ut demonſtraret quod uolens ad paſſionem uenit.

64 Du. Cur dominus uoluit celebrare paſcha iudæorum? Reſ. qui ſupra quod ut demonſtraret quòd uſq; ad ultimum diem non erat contrarius legi, ſed quod uenerat legem implere.

65 Dub. Cur dixit cum diſcipulis meis? Reſp. qui ſupra. quod ut ſufficiens fieret præparatio & ut ille ad quem mittebat non exiſtimaret eum occultari uelle.

66 Dubit. Cur nos chriſtiani non celebramus paſcha more iudaico? Reſp. Orig. ꝙ Ieſus factus eſt ſub lege, non ut eos qui ſub lege erãt ſub lege relinqueret, ſed ut ex lege educeret, ſed celebramus in azymis ſinceritatis & ueritatis.

67 Dubita. Cur non diſcubuit ante ueſperam? Reſ. Remigius. quoniã ad ueſperam agnus immolari ſolebat. Ideo ueſpere facto diſcubuit.

68 Dubita. Cur non ſeruauit legem, quæ præcepit ut ſtantes edant agnum? Reſp. Theo. qđ probabile eſt prius eos adimpleſſe paſcha legale & inde diſcubuiſſe incipere & proprium tradere paſcha.

69 Dub.

69 Dub. An ſem p virgo fuerit in illa cęna? Reſpō. ſanctus Vincē. in ſermo. ꝙ ſic: ſed ꝙ ſtatim facta cœna receſſit antequàm dominus diceret deſiderio deſideraui &c.

70 Dub. Cur dominus dixit in generali quòd vnus eorum erat eum traditurus? Reſp. qui ſupra, quòd vt teſtimonio percuſſi cordis ſingulorum qualitas probaretur.

71 Dub. Cur nō nominauit Iudā? Reſ. Leo Papa in ſermone: ꝙ ut facilius corrigeret penitendo quem nulla deformaſſet abiectio.

72 Dub. Cur alij diſcipuli quęrūt dicētes nunquid ego ſum? Reſp. Orige. ꝙ vnuſquiſque diſcipulorū ſciebat ex his quæ docuerat Ieſus: quoniam ad malū vertibilis eſt humana natura & in colluctatione aduerſus rectores huius mundi tenebrarum: ideo vnuſquiſque eorum timens interrogauit.

73 Dub. Quid eſt parapſis? Reſp. Rabanus: ꝙ eſt vas eſcarum quadriangulatum a paribus aſſibus id eſt æquiſlateribus dictum.

74 Dub. Quia Marcus dicit catinum an idem ſit? Reſpondet qui ſupra dicens catinum eſſe vas fictile aptum ad immittēdū liquorem & potuit fieri: ut in menſa vas fictile quadrangulatum contineretur.

75 Dub. An omnes apoſtoli intingerent manum in parapſide? Reſp. Lyr. ꝙ ſic. ſ. in eodem vaſe in quo erant carnes agni paſchalis.

76 Dub. Quomodo ergo potuerūt intelligere quis eū traderet? Rñ. Hie. ꝙ Iudas cæteris cōtriſtatis & retrahētibus manū & interdicentibus cibos ori ſuo, temeritate & impudentia qua erat proditurus etiam manum cum magiſtro mittit in parapſidem ut audacia bonā conſcientiam mentiretur.

77 Dub. Cur dicit filius hominis vadit? Rñ. Remi. quia humanitatis eſt ire, & redire, diuinitatis ſemper manere, & eſſe, & quia humanitas potuit mori, ideò dicitur fili9 hominis abire.

78 Du. Cur dicit ſicut ſcriptū eſt de illo? Rñ. qui ſupra, quia quæcūque paſſus eſt prius a ꝓphetis prædicta ſunt, & vt dicit Lyr. ad conſolandum apoſtolos vt non exiſtimarent infirmitatem quòd paſſurus erat.

79 Dubit. Vbi ſcriptum eſt de illo. vide ſupra ſabbato præcedenti. dub. 71.

80 Dub. Cur dicit per quem tradetur, & non a quo? Rñ. Orige. ꝙ per hoc oſtendit Iudam miniſtrum eſſe diaboli a quo tradebatur.

81 Dub. Cur inculpatur Iudas cum ita ſcriptū eſſet, & ita debebat fieri? Reſp. Chryſo. in homel. quòd quamuis ſcriptum fuerit paſſurum eſſe Chriſtum, nihilominus, tamen inculatur Iudas, non enim traditio Iudæ ſalutem noſtram operata eſt, ſed ſapientia Chriſti, qui aliorum nequitiis ad id, quod nobis expediebat, utebatur.

82 Dubitat. Videtur, quòd Iudas fuerit, antequàm naſceretur, quia dicit, bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet? Reſpond. Hierony. quòd ſic intelligendum eſt, multò melius eſſe non ſubſiſtere, quàm malè ſubſiſtere, & ponitur poſitiuum, ſcilicet bonum pro comparatiuo ſcilicet melius.

83 Dub. Quia uidetur, quòd non eſſe ſit appetibile, ſi melius eſt non eſſe, quàm eſſe proditorem? Reſp. S. Tho. 1. par. q. 5. ar. 2. quòd non eſſe ſecundum ſe non eſt appetibile, ſed per accidens, inquantum, ſcilicet ablatio alicuius mali eſt appetibilis, quòd malum quidem auffertur per non eſſe, & ſic etiam per accidens non eſſe dicitur bonum, & carere malo habet rationem boni, ut dicit Philoſophus in quarto Ethicorum.

84 Dubitatur. Cur cum alii dicant nunquid ego ſum domine: Iudas dicit, nunquid ego ſum rabbi. id eſt, magiſter? Reſpond. Hieron. quòd iſte qui proditurus eſt non dominum, ſed magiſtrum uocat quaſi excuſationem habeat ſi domino denegato ſalutem magiſtrum prodiderit.

85 Dub. Cur Iudas interrogat qui potius debuiſſet tacere? Rñ. Orig. ꝙ hoc fecit uerſuto conſilio ut ſimilia cæteris interrogando celaret proditionis conſilium, & ut dicit Lyr. ſi non interrogaſſet aliis interrogantibus reddidiſſet ſe ſuſpectum.

86 Dubit. Cur non dixit ſibi eius quod erat ipſe & quod debebat ex pacto accipere argētum Reſpon. Chryſ. in homel. quòd nihil horum dixit mitiſſimus Ieſus nobis terminos & regulas præfigens.

87 Dub. quia uidetur quod eū manifeſtauerit dicēdo, tu dixiſti? Rñd. Remigius, ꝙ poteſt ſic intelligi, tu dixiſti & non ego, ut adhuc locus pœnitentiæ concederetur dum non apertius eius peruerſitas manifeſtatur.

88 Dubitat. Qua hora cœnæ dedit diſcipulis corpus & ſanguinem ſuum, quia dicit cęnantibus? Rñ. Lyra. ꝙ poſtq̄ comederant carnes agni paſchalis antequam ſurgerent de cœna.

89 Dubit. Cur diſtulit uſque ad ultimam cœnā inſtituere hoc ſacramētū. Rñ. S. Th. 3. par.

q.74.art.5. quod triplici ratione. Primo quia Chriſtus continetur in hoc ſacraméto & ideo quando in propria ſpecie diſceſſurus erat in ſacramentali ſpecie ſeipſum eis reliquit Secũdò quia ſine fide paſſionis Chriſti nũquam potuit eſſe ſalus, & ideo oportuit omni tẽpo re apud homines eſſe repreſentatiuum dñice paſſionis, cuius ĩ ueteri teſtaméto erat agnus paſchalis cui ſucceſſit in nouo teſtamento eu chariſtie, ideo conueniens fuit ut celebrato pori ſacramento nouum inſtitueretur. Tertio quia ea quę vltimo maxime ab amicis recedentibus dicuntur magis memoriæ commen dantur, & quia nulla oblatio maior eſt iſta, ideo quando diſceſſurus erat inſtituit eam vt in maiori ueneratione haberetur.

90 Dub. Cum ipſe dederit apoſtolis non ieiunis hoc ſacramentum, cur a Chriſtianis ieiunis ſumitur? Reſ. Aug. ad Iannarium quod placuit ſpiritui ſancto, & in honorem tanti ſacramenti in os Chriſtiani prius dominicũ corpus intrare quam cęteri cibi.

91 Dub. Cur non præceperit quo ordine deberet ſumi? Reſp. qui ſupra quod vt apoſtolis per quos eccleſiam depoſiturus erat ſeruaret hunc locum.

92 Dub. An eucharistia ſit vnũ de ſacramẽtis eccleſiæ? Reſp. S. Tho.3.par.q.77.ar.1.quod ſic quia ordinatur ad ſubueniendum homini in uita ſpirituali, quæ conformatur uitę corporali ad quam requiritur generatio per quã homo uitã accipit, & augmẽtũ quo homo du citur ad perfectionẽ. Itẽ & alimẽtum quo ho mo conſeruatur in uita, ita etiã in uita ſpũali oportuit eſſe baptiſmũ quæ eſt ſpũalis regeneratio, & confirmationem quę eſt ſpiri tuale augmentũ, & ita etiam oportuit eſſe eu chariſtiam quæ eſt ſpirituale alimentum.

93 Dub. An euchariſtia ſit vnũ vel plura ſacra menta? Reſp. qui ſupra.art.2. quod eſt unum formaliter ſed multa materialiter quia duo concurrunt ſcilicet ſpirituali cibus & ſpiritua lis potus. Et ideo ĩ collecta primo dicitur, purificent nos domine ſacramenta quæ ſumpſimus, & poſt ſingulariter dicitur hoc tuum ſacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam ad oſtendendum quod eſt quodammodo mul ta ſimpliciter autem vnum.

94 Dub. An hoc ſacramentum ſit de neceſſitate ſalutis? Reſp. qui ſupra.art.3. quod ſic tamen non eſt eodem modo ſicut baptiſmus de neceſſitate ſalutis, quia ad baptiſmum non or dinatur quis per aliud pręcedens ſacramẽtum, ſicut ordinatur ad euchariſtiã per baptiſmum, & quis poteſt ſaluari ſine euchariſtiæ perceptione dummodo eam habeat in uoto ſeu deſiderio, & tamen pueri non poſſunt ſal uari ſine baptiſmo quia non habent aliquo modo baptiſmum in uoto ſicut adulti, qui ta men ſaluantur ſine euchariſtię perceptione cum habeant rem ſacramenti quoniam ex fide eccleſiæ credunt.

95 Dub. Quod eſt proprium nomen huius ſacramẽti? Rñ. qui ſupra.ar.4.q. inquãtũ ſignifi cat reſpũ pręteriti prout eſt memoratiuũ dñi ce paſſionis quæ fuit uerũ ſacrificiũ dicitur ſa crificiũ inquãtum uero reſpectu pñtis, prout eſt unitatis eccleſiaſticę aggregatiuũ uocatur cõmunio, quia per ipſum unimur ad inuicem ſed inquãtũ habet ſignificationẽ reſpectu futuri inquantũ ſcilicet eſt præfiguratiuum frui tionis dei quæ erit in patria dicitur uiaticũ, & ſecũdũ hoc dicitur etiam euchariſtia id eſt bona gratia, quia gratia dei uita æterna.

96 Du. Quæ fuit pcipua figura huius ſacramẽ ti in ueteri teſtamento? Rñ. qui ſupra.ar.6.q. in hoc ſacraméto eſt tria cõſiderare.ſ.id quod eſt ſacramẽtum tãtũ quod eſt panis & vinum & ſic potiſſima eius figura fuit oblatio Melchiſedech qui obtulit panẽ & vinũ. Itẽ quod eſt res & ſacramẽtũ.ſ. corpus Chriſti verũ & ita omnia ſacrificia vete. teſta. fuerũt figura huius ſacramẽti, ſed pręcipue ſacrificiũ expla tionis quod erat ſolẽnius quãdo ſcilicet pon tifex intrabat ſemel in anno cũ ſanguine in ſancta ſanctorũ. Itẽ & id quod eſt res tantum ſcilicet effectus huius ſacramenti cuius præcipua figura fuit manna quod habebat in ſe omnis ſaporis ſuauitatem ut dicitur Sap. 16. c. Sed agnus paſchalis quantum ad hæc tria præfigurabat hoc ſacramentum. Et quantum ad primum quia manducabatur cum panibus azimis. Quantum ad ſecundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Iſrael & fuit figura Chriſti qui propter innocentiã dictus eſt agnus. Quantum uero ad effectum, quia per ſanguinem agni paſchalis protecti ſunt filij Iſrael a deuaſtante angelo, & liberati, ab Aegyptiaca ſeruitute, & ideo fuit præcipua, figura huius, ſacramenti quantum, ad omnia tria, ipſum repræſentans.

97 Du. cur poti⁹ panis & vinũ ſũt materia hu ius ſacramẽti q̃ caro uel alia res? Rñ. q ſupra.

q.74.

q.74.art.1.ꝙ panis & vinum ſunt materia cõueniens huius ſacramenti. Primò quãtum ad vſum ſacramenti qui eſt manducatio,quia ipſis a cõmunius homines reficiuntur & aſſumuntur in hoc ſacramento ad vſum ſpiritualis mãducationis. Secundò quantum ad paſſionem Chriſti, in qua ſanguis a corpore eſt ſeparatus,& ita in hoc ſacramento ſeorſum ſumitur panis, vt ſacramentum corporis, & vinum,vt ſacramentum ſanguinis. Tertio quantum ad effectum, quia ualet ad tuitionem animæ & corporis. Et ideo corpus Chriſti ſub ſpecie panis pro ſalute corporis, ſanguis uero ſub ſpecie uini pro ſalute animæ offertur ſicut dicitur. Gen.10.c ꝙ anima animalis in ſanguine eſt.

98 Dub. An requiratur aliqua determinata q̃titas panis & uini ad materiã huius ſacramenti ultra quam ſacerdos non poſſit conſecrare? Reſp.qui ſupra ar.2.quod quidam dixerunt ut Alexander de hales in 4. ꝙ ſacerdos non poſſet conſecrare immenſam quantitatem panis & uini,puta totum panẽ qui uenditur in foro aut totũ uinum quod eſt in dolio,ſed hoc non uidetur eſſe uerũ, quia in omnibus habẽtibus materiã ratio determinationis materiæ ſumitur ex ordine ad finẽ, ſicut materia ferri eſt ferrum ut ſit apta ſectioni. finis autem huius ſacramenti eſt uſus fidelium. Vnde oportet quod quantitas materiæ huius ſacramenti determinetur per comparationem ad uſum fidelium non autem poteſt eſſe ꝙ determinet ad uſum fidelium qui nunc occurrũt alioquin ſacerdos paucos parochianos habens non poſſet conſecrare multas hoſtias. Vnde relinquitur ꝙ materia huius ſacramenti determinetur per comparationem ad uſum fidelium abſolute. Numerus autem fidelium eſt indeterminatus unde non poteſt dici ꝙ quantitas materiæ huius ſacramenti ſit determinata.

99 Du. An ſacerdos poſſit conſecrare unã partem hoſtiæ ſine alia hoſtia integra remanẽte? Reſp.Richar.in 4.ſenten.diſtin.10.ꝙ ſic dummodo determinet quam uult conſecrare,quia ſi uellet conſecrare dimidiam uel tertiam partem indeterminate nihil conſecraret.

100 Du. An ſi habeat uiginti hoſtias coram ſe & non intendat conſecrare niſi decem & octo eas conſecret? Reſpondeo prout ſupra. quod ſi determinet ad aliquas illarum, ſcilicet ad 18.quas uideat & uelit conſecrare,erunt conſecrate. Si autem non ſe determinet ad hanc uel illam nulla erit conſecrata.

101 Dub. An habens uiginti hoſtias credens 18. ante ſe & intendat conſecrare quicquid eſt ante ſe conſecret? Reſpõdeo quod omnes uiginti erunt conſecrate.

102 Du. An habẽs plurales hoſtias ante quas intendebat conſecrare,& in prolatione uerborum non aduertat niſi de illa quam habet in manibus omnes conſecret? Reſpond. quòd ſic propter primam intentionem quæ uirtualiter remanet.

103 Dub. Quę ſit propria materia huius ſacramenti quo ad panem? Reſp.San. Tho.ubi ſupra ar.3.ꝙ eſt panis triticius quia Chriſtus credidit in huius panis ſpecie hoc ſacramentum inſtituiſſe.

104 Dub. An in paſta facta de tritico poſſit cõfici? Reſp.ꝙ non, quia non eſt panis.

105 Dub An in pane ſpeltæ,ordei,auenæ farri,uel ſiliginis poſſit confici? Reſpon. qui ſupra ꝙ non. niſi in ſiligine generata ex grano frumenti.

106 Du. An ex pane tritici mixti cum ſupradictis uel altero eorum poſſit confici? Reſp.qui ſupra. quòd ſic ſi maneat ſpecies tritici, non autem ſi ſpecies mutatur.

107 Dub. An debeat confici ex azimo uel fermentato? Reſ.qui ſupra.quòd latini conficiũt in azimo,ut dicit Grego.in regiſtro,quia dominus ſine ulla cõmixtione ſuſcepit carnem, & hæc conſuetudo eſt rationabilior, quia imitatur Chriſtum qui in azimo confecit.Græci tamen conficiunt in fermentato in deteſtatione hæreſis nazareorum,qui legalia euangelio miſcebant.

108 Dub. An latinus conficiens in fermentato,vel Græcus in azymo confecerent? Reſpõ. qui ſupra.quòd ſic.

109 Dub. An ſit licitum ſic conſecrare? Reſp. qui ſupra. ꝙ non, ſed ſic conficiens grauiter peccaret quaſi peruertẽs eccleſiæ ſuæ ritum.

110 Dubit. Quòd vinum eſt materia propria huius ſacramenti? Reſpon.qui ſupra.arti.5. ꝙ eſt vinum vitis de quo ſolo poteſt confici hoc ſacramẽtum. Primo quidem propter inſtitutionem Chriſti qui in vino vitis ipſum inſtituit. Vnde Lucæ 22.dicit. non bibam de hoc genimine vitis &c. Item,quia vinum vitis magis competit ad effectum huius ſacramenti qui eſt ſpiritualis lætitia, quia ſcriptum eſt pſal.103. quòd vinum lætificat cor hominis.

111 Dub. An in liquoribus pomorũ granatorum, vel aliorũ poſſit confici? Rñ. qui ſupra. ꝙ non, quia liquores non dicuntur proprie vinum, ſed ſecundum ſimilitudinem.

112 Dub. An in aceto facto ex vino vitis poſſit confici? Reſp. qui ſupra. ꝙ non, quia vinum fit acetum per corruptionem.

113 Dubit. An de agreſto poſſit confici? Reſpon. qui ſupra. ꝙ non, quia agreſta eſt in via generationis: & ideo nondum habet ſpeciem vini.

114 Dub. An poſſit confici de muſto? Reſpon. qui ſupra. ꝙ ſic, quia iam habet ſpeciem vini non tamen debent vuæ integræ huic ſacramento miſceri.

115 Dub An aqua ſit vino permiſcenda? Reſ. qui ſupra. art 6. ꝙ ſic. Primò propter inſtitutionẽ, quia probabiliter creditur ꝙ dominus ipſum inſtituit in vino aquæ permixtio ſecundum morem illius terræ. Vnde Prouer. 20. dicitur, bibite vinum quod miſcui vobis. Secundò propter repreſentationem dominicæ paſſionis, quia ſanguis & aqua ex eius latere ꝓfluxiſſe legitur. Tertiò ad ſignificandũ effectũ huius ſacramenti qui eſt vnio populi chriſtiani ad Chriſtum, & ſic aqua vnitur vino.

116 Dub. An ſine aqua poſſit confici? Reſp. qui ſupra. art 7. ꝙ appoſitio aquæ non eſt de neceſſitate ſacramenti. nam aqua non ſeorſum offertur a vino, ſed vino permixta per quod oſtenditur ꝙ vinum per ſe pertinet ad hoc ſacramentum tanquam de eius neceſſitate exiſtens. non autem aqua niſi ſecundum quod adiungitur vino.

117 Dub. An ex pane facto ex farina tritici, & aqua artificiali, ſ. roſacea uel huiuſmodi poſſit confici hoc ſacramentum? Reſp. qui ſupra. ꝙ non, quia non eſſet uerus panis.

118 Dubit. Quanta aqua debet admiſceri uino? Reſpon. qui ſupra. art. 8. ꝙ tutius eſt parum de aqua apponere & præcipue. ſi uinum ſit debile, quia ſi tanta fieret appoſitio aquæ, ut ſolueretur ſpecies uini non poſſet perfici ſacramentum.

119 Dub. An ſufficiat ſi aqua ponatur in dolio cum uino, uel in uaſe? Reſp. qui ſupra. ꝙ oportet aquam uino apponi circa ipſam celebrationem ſacramenti.

120 Dubit. An poſſit confici in Paſcha? Reſpon. qui ſupra. ꝙ non, quia aqua tollit uirtutem nini.

121 Dub. An ſecundum ueritatem ſit corpus Chriſti iu hoc ſacramento? Reſp. qui ſupra. q. 75. quòd uerum corpus & ſanguinem Chriſti eſſe in hoc ſacramento, neque ſenſu depre hendit poteſt, ſed ſola fide quæ auctoritati diuinæ innititur. Vnde ſuper illud Luc. Hoc eſt corpus meum quod pro uobis tradetur, dicit Cyrillus. nõ dubites an hoc uerum ſit ſed potius ſuſcipe uerba ſaluatoris in fide cũ enim ſit ueritas non mentitur. Berengarius autem qui dicebat corpus & ſanguinem Chriſti non eſſe in hoc ſacramento niſi ſicut in ſigno poſtea coactus eſt ſuum errorem reuocare & ueritatem fidei confiteri.

122 Dubi. An poſt conſecrationem remaneat in hoc ſacramẽto ſubſtantia panis & uini? Reſpond. qui ſupra ar. 2. quòd licet figura panis & uini uideatur. Tamen ut dicit Ambr. in libro ſacramentis. nihil aliud quam caro Chriſti et ſanguis poſt conſecrationem credenda ſunt.

123 Dubita. Quid ſit de ſubſtantia panis & uini poſt conſecrationem? Reſp. qui ſupra. ar. 3. ꝙ non annihilatur, qua deus non eſt cauſa tẽdendi in non eſſe, ut dicit Augu. li. 83. Subſtantia igitur ipſorum poſt conſecrationem conuertitur in corpus Chriſti, & licet poſt conſecrationem hæc ſit falſa ſubſtantia panis eſt aliquid id tamen in quod ſubſtantia panis cõ uerſa eſt, eſt aliquid, ideo non eſt annihilata.

124 Dubi. Quomodo totus panis & totum uinum poteſt conuerti in corpus & ſanguinem Chriſti, cum materia ſemper maneat & formæ ſubinuicem ſuccedant? Reſ. qui ſupra. ar. 4. ꝙ licet nullum agens naturale poſſit agere niſi ad immutationem formæ. Deus tamen quia eſt infinitus actus eius actio ſe extendit ad totam naturam entis, ut. ſ. tota ſubſtantia eius conuertatur in totam ſubſtantiã illius. & hoc agitur diuina uirtute in hoc ſacramento nam tota ſubſtãtia panis in totam ſubſtantiã corporis Chriſti cõuertitur. unde hoc conuerſio non eſt formalis ſed ſubſtantialis.

125 Dubitatur. Cur ergo poſt conſecrationem remanent accidentia panis & uini? Reſpond. qui ſupra. ar. 5 quod per diuinam prouidentiam hoc rationabiliter fit primo, quia horribile eſt hominibus comedere carnem hominis & ſanguinem bibere. Ideo proponuntur nobis caro & ſanguis ſumenda ſub ſpeciebus illorum quæ frequenter in uſum hominis ueniunt, ſcilicet panis & uini. Secundo ne hoc ſacramentum ab infidelibus irridere

irrideretur ſi ſub ſpecie propria dñm noſtrũ
mãducemus. Tertio, vt dum inuiſibiliter eius
corpus ſumimus, & ſanguinem hoc proficiat
ad meritum fidei.

126 Dub. Quia cum per accidentia iudicemus
de ſubſtãtia, videtur ꝙ hic ſit deceptio & ſen
ſus decipiatur cum per fidem credamus con-
tra ſenſum? Reſp. qui ſupra. ꝙ hic nulla eſt de-
ceptio, quia ibi ſunt accidentia quæ ſenſibus
dijudicantur intellectus autem cuius eſt pro-
prium obiectum ſubſtantia, vt dicit in 3. de
anima. per fidem a deceptione præſeruatur,
& etiam fides non eſt contra ſenſum, ſed eſt
de eo ad quod ſenſus non attingit.

127 Dub. Cur non ſic remanet forma ſubſtan
tialis panis ſicut accidentia eius? Reſpon. qui
ſupra. art. 6. ꝙ ſi remaneret ſubſtantia panis,
aut remaneret in eadem materia, & ſic ibi eſ-
ſet verus panis: aut ſeparata ab omni mate-
ria ſic eſſet forma intelligibilis actu, nec in
alia materia poſſet eſſe: quia forma non eſt
niſi in propria materia: accidentia autem pa-
nis remanent, vt ſub eis videatur corpus Chri
ſti non autem ſub propria ſpecie.

128 Dubit. An hæc conuerſio fiat in inſtanti,
vel ſucceſſiue? Reſpon. qui ſupra. arti. 7. ꝙ fit
in inſtanti. Primo, quia ſubſtantia corporis
Chriſti ad quam terminatur, non ſuſcipit ma
gis & minus. Secundo, quia in hac cõuerſione
nõ eſt aliquod ſubiectum quod ſucceſſiue ꝑpa
retur. Tertio, quia agitur virtute dei infinita.

129 Dub. Quia videtur ꝙ non contineatur to
tus Chriſtus in hoc ſacramento, quia panis
cõuertitur in carnem, & vinum in ſanguinem,
ſed in Chriſto præter hæc erant oſſa & nerui,
& anima, & diuinitas coniuncta? Reſp. qui ſu-
pra. q. 76. art. 1. ꝙ aliquid eſt in hoc ſacramen
to dupliciter. Vno modo quaſi ex vi ſacramẽ
ti, & ita hic ex virtute verborum eſt corpus
cum dicitur, hoc eſt corpus meum, & ſanguis
cum dicitur: hic eſt calix &c. Alio modo ex
naturali concomitantia: & ſic poſito corpore
& ſanguine ibi eſt anima. & cum diuinitas aſ-
ſumpſerit humanitatem a qua nunquam ſepa
rata eſt: ideo eſt etiam ibi diuinitas, & cum in
corpore contineantur nerui, & oſſa: ideo etiã
ibi ſunt nerui, & oſſa.

130 Du. Quia aliquando anima fuit ſeparata
a corpore, ſ. a morte uſq; ad reſurrectionem,
ergo uidetur quod anima non contineatur in
hoc ſacramẽto? Reſp. qui ſupra ꝙ ſi in illo tri-
duo mortis fuiſſet hoc ſacramentum celebra
tum non fuiſſet ibi anima Chriſti nec ex ui ſa
cramẽti, nec ex reali concomitantia, ſed quia
Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non mori
tur ut dicitur Roma. 6. anima eius ſemper eſt
corpori vnita. Et ideo ex reali concomitan-
tia eſt in hoc ſacramento.

131 Du. Quia cum corpus maioris quantitatis
nõ poſſit cõtineri ſub menſura minoris quan
titatis. quomodo corpus Chriſti quod eſt ma-
gnum poteſt contineri ſub menſura hoſtiæ &
cuiuſlibet particulæ eius quæ ſunt paruæ? Re
ſpõ. qui ſupra ꝙ cum accidentia maneãt poſt
conſecrationem patet ꝙ dimenſiones panis
& uini non conuertuntur in dimenſiones cor
poris & ſanguinis Chriſti, ſed ſubſtãtia in ſub
ſtantiam, & ſic tota ſubſtantia corporis eſt in
hoc ſacramento ex ui ſacramenti, non autem
dimẽſiones eius. Vnde patet qđ corpus Chri
ſti in hoc ſacramento eſt per modum ſubſtan
tiæ & non per modũ quantitatis, propria aũt
totalitas ſubſtantiæ continetur indifferenter
in parua & magna quantitate, ſicut tota natu
ra aeris in paruo uel magno aere, & tota natu
ra hoĩs in paruo uel magno homine. Vnde &
tota ſubſtantia corporis corporis Chriſti &
ſanguinis continetur in hoc ſacramento poſt
conſecrationem ſicut ante conſecrationẽ cõ-
tinebatur ibi tota ſubſtantia panis & uini.

132 Dubi. An ſub utraque ſpecie totus Chri-
ſtus contineatur? Reſp. qui ſupra. art. 2. ꝙ glo.
ſuper illud. 1. Chorin. 11. & calicem, dicit ꝙ
ſub utraque ſpecie. ſ. panis & uini idem ſumit.
& ita ſub utraq; ſpecie corpus Chriſti eſt ali-
ter tamen & aliter, quia ex ui ſacramenti ſub
ſpecie vini eſt ſanguis, concomitanter autẽ ut
dictum eſt dubi. 129. ſub ſpecie panis eſt etiã
ſanguis cum corpus nõ uiuat ſine ſanguine &
ſub ſpecie uini eſt corpus cum ſanguis conti-
neatur in corpore.

133 Du. Quia in morte fuit ſeparatus ſanguis
à corpore, & ſic uidetur ꝙ ubi eſt vnum nõ ſit
aliud? Reſ. qui ſupra. ꝙ ſi tũc fuiſſet celebratũ
hoc ſacramẽtũ ſub ſpecie panis fuiſſet corpus
Chriſti ſine ſanguine, & ſub ſpecie uini ſan-
guis ſine corpore, ſicut erat in rei ueritate,
ſed nũc nõ eſt ab eius corpore ſeparatus, ideo
ſub utraque ſpecie vtrumque continetur.

134 Dub. Quia uidetur ꝙ ſi ſub utraq; ſpecie
contineat̃ ꝙ altera ſit fruſtra? Reſp. qui ſupra.
ꝙ nulla eſt fruſtra qa hoc ualet ad rep̃ſentãdũ
paſſionẽ Chriſti. in qua ſeorsũ ſanguis fuit a
corpore ſeparatus. Vñ in forma cõſecrationis

 ſanguis

ſanguis fit mentio de eius effuſione. Secundo, quia eſt conueniens uſui fidelium ut ſeorſum exhibeatur corpus in cibum, & ſanguis in potum. Tertio quantum ad effectum, quia corpus exhibetur pro ſalute corporis & ſanguis pro ſalute animæ.

135 Dubit. Cur non ita ſeorſum conſecrantur aliæ partes corporis puta manus, caput pedes oſſa &c. ſicut ſanguis? Reſpon. qui ſupra, quòd in paſſione Chriſti nõ fuerunt alię partes corporis ab inuicem ſeparate ſicut ſanguis. Et ideo ſeorſum conſecratur ſanguis, non autem aliqua pars ab alia.

136 Dubitatur. Quia etiam iam corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento per conſecrationem panis, videtur quòd non debeat denuo incipere eſſe per conſecrationem vini? Reſpon. qui ſupra quod corpus Chriſti non eſt ſub ſpecie uini ex ui ſacramenti, vt dictum eſt dubio. 129 ſed ex reali concomitantia. Et ideò per conſecrationem vini non fit ibi corpus Chriſti per ſe ſed concomitanter.

137 Dubitatur. An ſub qualibet parte panis & uini ſit totus Chriſtus? Reſp. qui ſupra. ar. 3. quòd ſic ſicut ſub qualibet parte aeris eſt tota natura aeris, & ſub qualibet parte panis eſt tota natura panis, cum natura ſubſtantiæ tota ſit ſub qualibet parte dimenſionum ſub quibus continetur.

138 Dub. Hoſtia exiſtente integra an ſub qualibet eius parte ſit totus Chriſtus? Reſp. qui ſupra quòd quidam dicunt, quòd non ſed ſolum cum frangitur ponentes exemplum de imagine quæ apparet in ſpeculo, quæ apparet una in ſpeculo integro, ſed in fracto apparent ſingule in ſingulis partibus quod tamen non eſt uerum quia indifferenter ſiue ſi dimẽſiones ſint actu diuiſe ſicut cum aer diuiditur uel panis ſecatur, uel etiam ſint actu indiuiſe diuiſibiles uero potentia ſub qualibet parte eſt totus Chriſtus, nec eſt omnino ſimile de ſpeculo, quia multiplicatio huiuſmodi imaginum accidit in ſpeculo fracto propter diuerſas reflectiones ad diuerſas partes ſpeculi. Hic autem non eſt niſi una conſecratio propter quã corpus Chriſti eſt in hoc ſacramẽto.

139 Dubi. Quia cum ille partes poſſint diuidi in infinitum ſequitur, quòd infinities eſſet in hoc ſacramento Chriſtus quod repugnat, & naturæ & gratiæ. Reſpond. qui ſupra, quòd numerus ſequitur diuiſionem, & ideo quamdiu quantitatis manet indiuiſa actu, nec ſubſtantia alicuius rei eſt pluties ſub dimenſionibus propriis, nec corpus Chriſti ſub dimenſionibus panis, & per conſequens neque infinities, ſed toties in quot partes diuiditur.

140 Dubita. Quia ſi corpus Chriſti eſſet totus ſub qualibet particula ſequeretur, quòd nulla eſſet diſtantia inter oculos & pedes, & ſic de ſingulis partibus aliis? Reſp. qui ſupra, quòd determinata diſtantia partium in corpore organico fundatur ſuper quantitate dimenſiua: ipſa autem natura ſpeciei præcedit quantitatem dimenſiuam, & quia conuerſio ſubſtantiæ panis directe terminatur ad ſubſtantiam corporis Chriſti ſecundum cuius modum proprie & directè eſt in hoc ſacramento: talis diſtantia partium eſt quidem in ipſo corpore Chriſti uero, ſed non ſecundum hanc diſtantiam comparatur ad hoc ſacramentum, ſed ſecundum modum ſuæ ſubſtantiæ & cum comparetur ad hoc ſacramentum non ſub ratione quantitatis dimenſiue: ſed ſolum ratione ſuæ ſubſtantiæ: ideo non oportet quod de natura ipſius ſit quantitas poſitionem habens.

141 Dub. An tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti ſit in hoc ſacramento? Reſp. qui ſupra. ar. 4. quòd cum ipſa quantitas non ſeparetur ab ipſo corpore Chriſti ſecundum eſſe: ideo tota eſt in hoc ſacramento, ſed non ex vi ſacramenti, quia conuerſio terminatur ad eius ſubſtantiam & nõ ad dimenſiones, quòd patet ex hoc quod quantitas dimenſiua panis remanet facta conſecratione ſola ſubſtantia panis tranſeunte, quia tamen ſubſtantia corporis Chriſti realiter non diuiditur a ſua quantitate dimenſiua & ab aliis accidentibus inde eſt, quòd ex vi realis concomitantie eſt in hoc ſacramento tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti, & omnia accidentia eius.

142 Dubitatur: Quia cum nulla quantitas dimenſiua tota contineatur in aliquo toto, & in qualibet eius parte cum tamen totum corpus Chriſti contineatur ſub qualibet parte hoſtiæ: quomodo continebitur ipſa quantitas dimenſiua in hoc ſacramento? Reſpond. qui ſupra, quod modus eſſendi cuiuslibet rei determinatur ſecundum id quod eſt ei per ſe & non ſecundum id quod eſt ei per accidens, ſicut corpus, & viſum ſecundum quod eſt album, non autem ſecundum quod eſt dulce. licet idem corpus ſit album & dulce. Vnde & dulcedo eſt in uiſu ſecundum modum albedinis non ſecundum modum dulcedinis, quia

igitur

Igitur ex vi huius ſacramenti eſt in altari ſub ſtantia corporis Chriſti, quantitas autem dimenſiua eſt ibi concomitanter, & quaſi per accidens, ideo ipſa quantitas eſt in hoc ſacramento non ſecundum proprium modum ut ſcilicet tota ſit in toto & ſingule partes in ſingulis partibus, ſed per modum ſubſtantię, cuius natura eſt tota in toto, & tota in qualibet parte.

143 Dubita. Q cum in uia ſacramento remaneat quantitas dimenſiua panis & duę quantitates dimenſiue non poſſunt eſſe ſimul, ut patet per Philoſophum. 3. metha. quomodo poterit ibi eſſe quantitas dimenſiua corporis Chriſti? Reſpô. qui ſupra quod duæ quantitates dimenſiuæ non poſſunt ſimul eſſe in eodem, ita quod utraque ſit ſecũdum proprium modum quantitatis dimenſiuæ quantitas igitur dimenſiua panis eſt hic ſecũdum propriũ modum, ſcilicet ſecundum commenſurationem quandam. non autem quantitas dimenſiua corporis Chriſti, ſed eſt ibi per modum ſubſtantiæ: ut dictum eſt dubio preced. nri.

144 Dubi. An corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſicut in loco? Reſ. qui ſupra ar. 5. quòd non quia locus & locatum oportet eſſe æqualia. 4. Phi. Sed locus ubi eſt hoc ſacramentum eſt multo minor quam corpus Chriſti, & ſic non eſt ibi localiter neque diffinitiuæ, quia ſic non eſſet alibi, neque circunſcriptiue quia non eſt ſecundum propriam commenſurationem quantitatis proprie.

145 Dubit. An corpus Chriſti repleat locum ſpecierum panis, cum non ſit uacuus, & ſubſtantia panis non ſit ibi? Reſ. qui ſupra. ar. 5. quod illæ locus non eſt uacuus nec proprie eſt repletus ſubſtantia corporis Chriſti quæ non eſt ibi localiter, ut dictum eſt dubio præcedenti, ſed eſt repletus ſpeciebus ſacramentorum quæ habent replere locum uel propter naturam dimenſionum uel ſaltem miraculoſe, ſicut & miraculoſe ſubſiſtunt per modum ſubſtantiæ.

146 Dubi. An corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento mobiliter? Reſpond. qui ſupra. ar 6. quod impoſſibile eſt idem eſſe motum, & quietum, quia ſic contradictoria uerificarentur de eodem, ſed corpus Chriſti in cœlo quietum reſidet ergo no eſt mobiliter in hoc ſacramento & non mouetur Chriſtus per ſe ſecundum locum ad motum huius ſacramenti, ſed ſolum per accidens.

147 Dub. An Chriſtus deſinat eſſe cum ſacramentum deſinit eſſe? Reſpon qui ſupra quòd non niſi ſicut deus deſinit eſſe in aliqua creatura corruptibili per hoc quod creatura corruptibilis deſinit eſſe, & quemadmodũ deus deſinit eſſe dominus creaturæ deficientis.

148 Dubi. An quando manducatur minuatur? Reſpon. qui ſupra in opuſculo de ſacramento altaris quòd non, ſed ſicut ſol non deficit toti mundo lumen ſuum communicando, ſic nec Chriſtus eccleſiam totam paſcendo exẽplum de cãdela in qua milleſies tantus ignis ſumi poteſt quantus in ea eſt, nec per hoc minuitur lumen eius, ſed potius augmentatur & Chriſtus quia ſe comedentes in ſe quodammodo conuertit & mutantur in ipſum non minuitur ſed augmentatur.

149 Dub. An corpus Chriſti in hoc ſacramento poſſit uideri ab aliquo oculo corporali? Reſpondet qui ſupra. 3 par. q. 76. ar. 7 quòd nec ab oculo alicuius viatoris, quia cum ſit in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ ut dictum eſt. Subſtantia autem inquantum huiuſmodi non eſt uiſibilis oculo corporali, nec ſubiacet alicui ſenſui niſi mediantibus accidentibus. Nec etiam ab oculo glorificato, quia nihil idem exiſtens poteſt uideri ſimul ab eodem in diuerſis ſpeciebus, ſed oculus glorificatus ſemper uidet Chriſtum prout eſt in ſua ſpecie Eſa. 33 Regem in decore ſuo uidebunt ergo a nullo oculo corporali poteſt uideri prout eſt in hoc ſacramento.

150 Dubi. An cum in hoc ſacramento apparet puer uel caro miraculoſe id quod apparet ſit uerum corpus Chriſti. Reſpond. qui ſupra. art. 8. quòd mouentibus dimenſionibus quæ prius fuerunt quæ ſunt fundamenta aliorum accidentium remanet verum corpus Chriſti in iſto ſacramento, quia miraculoſe poteſt fieri quædam immutatio circa alia accidentia, puta figuram & colorem & alia huiuſmodi ut uideatur caro uel ſanguis, aut etiam puer.

151 Dubitatur. An quando ſic talia apparent in hoc ſacramento ſit aliqua deceptio? Reſp. qui ſupra, quod non, quia ſemper fit ad oſtendendum quod in hoc ſacramento eſt uere corpus Chriſti eſt ſanguis.

152 Dubitatur. Quomodo accidentia poſſint manere in hoc ſacramento ſine ſubiecto? Reſpond. qui ſupra. quæſt. 77. art. primo. quòd hoc uirtute diuina fieri poteſt, cum enim

effectus magis dependeat a cauſa prima quòd a ſecunda. Deus qui eſt prima cauſa ſubſtantię & accidentis, per ſuam infinitam uirtutem conſeruare poteſt ineſſe accidens ſubtracta ſubſtantia per quam conſeruabatur ineſſe ſicut per propriam cauſam ſicut etiam alios effectus naturalium cauſarum poteſt producere ſine naturalibus cauſis ſicut humanum corpus formauit in utero uirginis ſine uirili ſemine.

153 Dub. An quantitas dimenſiua panis & vini in hoc ſacramento ſit aliorum accidẽtium ſubiectum? Reſp. qui ſupra ar. 2. quod ſic, quoniam qualitates non ſunt diuiſibiles, niſi per accidens ſcilicet ratione ſubiecti, & qualitates remanentes in hoc ſacramento diuiduntur per diuiſionem qualitatis dimenſiue, ſicut patet ad ſenſum ergo quantitas dimenſiua eſt ſubiectum accidentium quæ remanent in hoc ſacramento, quoniam cum detur diuinitus accidenti, ut per ſe ſit. Poteſt etiam per ſe alterius accidentis ſubiectum exiſtere.

154 Dubit. Quomodo poſſunt immutare extrinſeca in guſtu, tactu & huiuſmodi? Reſ. qui ſupra ar. 3. quod ſicut uirtute diuina datur eis vt poſſint agere ſine forma ſubſtantiali, quia a deo ſicut a primo agente dependet omnis actio formæ ſubſtantialis, & accidentalis, & ideo omne quod poterant agere ſubſtantia panis & uini exiſtente, poſſunt agere ſubſtantia panis & vini tranſeunte in corpus & ſanguinem Chriſti.

155 Dubit. An ſpecies ſacramentales poſſint corrumpi? Reſp. qui ſupra. ar. 3. quod ſic, quia ſenſu percipitur hoſtias conſecratas putrefieri & corrumpi.

156 Dubi. An corruptis ſpeciebus ſacramentalibus deſinat ibi eſſe corpus Chriſti? Reſp. qui ſupra, quod corpus & ſanguis Chriſti ſuccedunt in hoc ſacramento ſubſtantię panis & uini. Si fiat igitur talis immutatio ex parte accidentium quæ non ſuffeciſſet ad corruptionem panis & vini propter talem immutationem non deſinit corpus Chriſti eſſe ſub hoc ſacramento, ſiue fiat immutatio ex parte qualitatis, puta cum modicum immutatur color aut ſapor panis vel vini, ſiue ex parte quantitatis ſicut cum diuiditur panis aut uinum in tales partes quod adhuc in eis poſſit ſaluari natura panis autem vini. Si vero fiat tanta immutatio, quod fuiſſet corrupta ſubſtantia panis aut uini, non remanet corpus aut ſanguis Chriſti ſub hoc ſacramento, & hoc tam ex parte qualitatum ſicut cum immutatur color, & ſapor & aliæ qualitates panis & vini quod nullo modo poſſit compati naturæ panis aut vini, ſiue etiam ex parte quantitatis puta ſi puluerizetur panis vel vinum & in tam minimas partes diuidatur, vt iam non remaneat ſpecies panis vel vini.

157 Dub. An corruptio illarum ſpecierum ſit miraculoſa vel naturalis? Reſpond. qui ſupra, quod eſt naturalis ſcilicet preſupponit miraculum quod eſt factum in conſecratione ſcilicet quod retineant eſſe ſine ſubiecto, quod prius habebant in ſubiecto, ſicut & cęcus miraculoſe illuminatus naturaliter videt.

158 Dubitatur. An ex ipſis ſpeciebus poſſit aliqid generari? Reſpond. qui ſupra art. 5. quod ſic ſicut uidetur ad ſenſum, quia etiam corruptio unius eſt generatio alterius ut dicitur in primo de generatione neceſſe eſt, quod ex eis aliquid generetur cum corrumpantur, non enim omnino diſparent, nec in nihilum rediguntur, ſed manifeſtum eſt quod aliquid ſenſibile eis ſuccedit.

159 Dubitat. Quomodo ex talibus ſpeciebus poteſt aliquid generari cum nulla ibi ſit materia? Reſpond. qui ſupra quod miraculoſe datur quantitati dimenſiue panis, & uini quod ſit primum ſubiectum ſubſequentium formarum. Hoc autem eſt proprium materię, & ideo ex conſequenti datur ei omne quod ad materiam pertinet, & ideo quicquid poſſet generari ex materia panis ſi eſſet, totum poteſt generari ex prædicta quantitate dimenſiua panis vel vini.

160 Dubitatur. An dictę ſpecies ſacramentales poſſint nutrire? Reſpond. qui ſupra. art. ſexto. quod apoſtolus primo. Cor. vndecimo. loquens de hoc ſacramento dicit alius quidem eſurit. Alius autem ebrius eſt, ubi dicit gloſſ. quod aliqui ſumentes inebriantur, quod non poſſet contingere ſi ſpecies ſacramentales non nutrirent.

161 Dubitatur. An ſpecies ſacramentales in hoc ſacramento frangantur? Reſpond. qui ſupra. art. ſeptimo. quod fractio ſit per diuiſionem quanti, ſed nullum quantum ibi diuiditur niſi ſpecies ſacramentales, quia neque corpus Chriſti, quod eſt in corruptibile, neque ſubſtantia panis aut uini quæ non manet ergo ſpecies ſacramentales franguntur.

162 Dubi.

162 Dubitatur. An vino conſecrato poſſit aliquis liquor miſceri? Reſpondet qui ſupra articulo. octauo. quod ſic ſicut patet ad ſenſum, quia ſpecies poſſunt quicquid poterat ſubſtantia vini, ſed ſi ibi eſſet dicta ſubſtantia poſſet aliquis liquor miſceri, ergo & ipſi vino conſecrato.

163 Dubitatur. An talis liquor permixtus efficiatur ſanguis Chriſti, vel propter talem mixtionem, vinum conſecratum deſinat eſſe ſanguis Chriſti? Reſpond. qui ſupra, quòd cum corpus Chriſti, & ſanguis remaneant in hoc ſacramento, quandiu ſpecies manent eodem numero ſi igitur fiat tanta permixtio liquoris cuiuſcunque, quòd pertingat ad totum, vinum conſecratum, & fiat permixtum, erit aliud numero, & non remanebit ibi ſanguis Chriſti ſi autem fiat tam parua admixtio, quòd non poſſit diffundi per totum, ſed vſque ad aliquam partem ſpecierum deſinit eſſe ſanguis Chriſti ſub illa parte vini conſecrati, remanebit tamen ſub alia.

164 Dubitatur. An liquor appoſitus, vino conſecrato, miſceatur ſubſtantiæ, ſanguinis? Reſpond. qui ſupra, quòd non ſed bene miſcetur ſpeciebus ſacramentalibus.

165 Dubitatur. Quia paruus quantuncunque liquor admixtus, cum nullum habeat impedimentum, ſeu obſtaculum, videtur quod vndique, diffundatur, & ita deſinat ibi eſſe ſanguis Chriſti qui non eſt ibi ſimul cum aliqua ſubſtantia? Reſpond. qui ſupra, quòd quidam moti ratione inducta poſuerunt, quòd quantuncunque parua fiat extranei liquoris admixtio, ſubſtantia ſanguinis Chriſti deſinit eſſe ſub toto, quæ tamen ratio non cogit quia liquor appoſitus, adeo poteſt eſſe paruus, quod ſua paruitate impeditur ne diffundatur per totum, & non ſolum dimenſionibus, quæ licet ſint ſine ſubiecto, tamen ſubſtant alteri liquori ſicut ſi ſubſtantia ibi adeſſet.

166 Dubitatur. Quæ eſt forma conſecrationis corporis, & ſanguinis? Reſpond. qui ſupra. quæſtione. 78. articulo. primo. quod corporis eſt, hoc eſt enim corpus meum, ſanguinis vero, hic eſt enim, calix &c. Quia vt dicit Ambro. in libro de ſacramentis conſecratio fit uerbis, & ſermonibus domini Ieſu. nam per reliqua omnia quæ dicuntur, laus deo defertur oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris. Vbi autem ſacramentum conficitur iam non ſuis ſermonibus ſacerdos vtitur, ſed Chriſti, qui dicit, hoc eſt, corpus meum.

167 Dubitatur. Cur in forma conſecrationis non fit mentio de perſona miniſtri ſicut in aliis ſacramentis? Reſpond. qui ſupra, quod forma huius ſacramenti differt a formis aliorum ſacramentorum, in duobus, primo, quia formæ, aliorum ſacramentorum important vſum materiæ, puta baptizationem uel conſignationem, ſed forma huius ſacramenti importat ſolam conſecrationem materiæ quæ in tranſſubſtantiationem conſiſtit, puta cum dicitur, hoc eſt corpus meum, vel hic eſt calix ſanguinis. Secundo, quia formæ aliorum ſacramentorum proferuntur ex perſona miniſtri, ſiue per modum exercentis actum, ſicut cum dicitur ego te baptizo ſiue per modum imperantis ſicut in ſacramento ordinis dicitur accipere poteſtatem &c. ſiue per modum deprecantis ſicut, in extrema vnctione, cum dicitur per iſtam unctionem, & noſtram, interceſſionem &c. ſed forma, huius ſacramenti, profertur quaſi ex perſona, ipſius Chriſti loquentis, ut detur intelligi, quod miniſter, in perfectione huius ſacramenti nihil agit niſi quod profert uerba Chriſti.

168 Dubitatur. Quia Chriſtus ante benedixit panem, & poſt dixit accipite, & comedite hoc eſt corpus meum, & ſimiliter fecit de calice, ergo videtur quod illa uerba hoc eſt corpus meum &c. non ſint de forma huius ſacramenti? Reſpond. qui ſupra quod intelligendum eſt ordinem rei geſte ſic exprimi poſſe, accipiens panem benedixit, dicens hoc eſt, corpus meum, & deinde fregit, & dedit diſcipulis. Licet idem ſenſus poſſit eſſe in uerbis, euangelii non mutatis.

169 Dub. videtur quod accipite & comedite ſint de forma conſecrationis ex quo ea Chriſtus dixit? Reſ. qui ſupra quod in his uerbis. accipite & comedite, intelligitur uſus materiæ conſecrate qui non eſt de neceſſitate huius ſacramenti.

170 Dub. An ſacerdos dicens ſolum illa uerba hoc eſt corpus meum prætermiſſis omnibus aliis conſecret corpus Chriſti? Rń. qui ſupra,

quo d

quod ut colligitur ex dictis Ambroſij dictis dub. 166. quod conſecraret ſi ipſa proferret cum intentione conſecrandi.

171 Dubitatur. An peccaret ſic conſecrando cum ſolis illis uerbis? Reſpondet qui ſupra. quod ſic & grauiter, utpote ritum eccleſiæ non ſeruans.

172 Dub. Quia cum dicuntur uerba adhuc nõ ſit ibi corpus Chriſti, uidetur quod deberet dici hoc ſit corpus meum? Reſpondet qui ſupra articulo ſecundo quod quia iſta conuerſio non eſt ſucceſſiua, ſed inſtantanea ut dictũ fuit dub. 128. & in iſtis mutationibus inſtanta neis fieri non eſt niſi factum eſſe, ideo non di citur ſit, ſed eſt.

173 Dub. Cur non dicit fiat corpus meum imperatiuè, ſicut in creatione rerũ dixit, fiat lux? Reſp. qui ſupra quod ſermo dei operatus eſt in creationem rerum qui etiam operatur in conſecratione aliter tamen & aliter. nam hic operatur ſacramentaliter. id eſt ſecũdum uim ſacrificationis. Et ideo oportet in hoc ſermone ſignificari ultimum effectum conſecrationis per uerbum ſubſtãtiuum indicatiui modi & præſentis temporis, ſed in operatione rerũ operatus eſt ſolum effectiue, quæ quidem effi cientia eſt per imperiũ ſuæ ſapientiæ. & ideo in creatione rerum exprimit ſermo dominicus per uerbum imperatiui modi ſecundum il lud Gene. 1. fiat lux, & facta eſt lux.

174 Dub. Cur non dicitur hic panis eſt corpus meum? Reſpond. qui ſupra. quod terminus a quo, id eſt panis in ipſo facto eſſe conuerſionis non retinet naturam ſuæ ſubſtantiæ, ſicut terminus ad quẽ, id eſt corpus Chriſti. & ideo non dicitur hic panis.

175 Du. uidetur quod deberet dici hoc eſt cor pus Chriſti, ut perſona determinaretur, ſicut determinatur natura cum dicitur corpus? Reſpon. qui ſup. quod per hoc pronomen meum quod includit demonſtrationem primæ perſonæ quæ eſt perſona loquentis ſufficienter exprimitur perſona Chriſti ex cuius perſona hæc proferuntur.

176 Dub. Cur apponitur hæc coniũctio enim: cum Chriſtus non fuerit ea uſus? Reſp. qui ſu pra. ar. 1. quod apponitur ſecundum conſuetu dinem Romanæ eccleſiæ a beato Petro apoſtolo deriuatam, & hoc propter continuationes ad uerba præcedentia.

177 Dub. An enim ſit de forma conſecrationis? Reſp. qui ſupra. quod non ſicut nec uer ba præcedentia formam.

178 Dub. An ſacerdos omittens enim in conſecrando peccet? Reſp. quod ſic tanquam non ſeruans ritum eccleſiæ.

179 Dub. An omnia uerba poſita in conſecratione ſanguinis ſint de forma cõſecrationis? Reſpondet qui ſupra. ar. 2. quod ſic uſque ad hoc quod poſtea ſequitur. hæc quotieſcunque feceritis, quæ pertinent ad uſum huius ſacramenti. unde non ſunt de ſubſtantia formæ.

180 Dub. Quia in hac conſecratione ponitur calix quod eſt extrinſecum. & ſic uidetur, ſuperfluum? Reſp. qui ſupra, ar. 3. quod cum dicitur hic eſt calix &c. eſt locutio figuratiua & poteſt intelligi dupliciter uno modo ſecundum metonimiam quia ponitur continẽs pro contento ut ſit ſenſus, hic eſt ſanguis meus contentus in calice de quo ſit hic mentio, quia ſanguis Chriſti in hoc ſacramento conſecratur inquantum eſt potus fidelium, quod non importatur in ratione ſanguinis, & ideo oportuit hic deſignari per uas huic uſui accõmoda tum. Alio modo poteſt intelligi ſecundũ metaphoram, prout per calicem ſimilitudinarie intelligitur paſſio Chriſti, quam ipſe calicem nominat Mat. 27. dicens tranſeat a me calix iſte ut ſit ſenſus hic eſt calix paſſionis meæ de qua ſit mentio in ſanguine ſeorſum a corpore cõſecrato. quia ſeparatio ſanguinis a corpore ſit per paſſionem.

181 Dub. Quia uidetur quod dictis illis uerbis, hic eſt enim calix ſanguinis mei ſtatim ſit ibi ſanguis Chriſti. & ſic alia uerba ſint ſuperflua quoniam in conſecratione panis ſtatim dictis illis uerbis. hoc eſt enim corpus meũ, eſt ibi uerum corpus Chriſti? Reſp. qui ſupra. quod ſanguis conſecratus ſeorſum expreſſe paſſionem Chriſti repreſentat ut dictum fuit du. 134. Et ideo potius in conſecratione ſanguinis ſit mentio de effectu paſſionis quam in conſecratione corporis quod eſt paſſionis ſubiectum quod etiam deſignatur in hoc quod dominus dicit quod pro uobis traditur: quaſi diceret quod pro uobis paſſioni ſubijcitur.

182 Dub. Cur dicitur noui teſtamenti? Reſp. qui ſupra quia in ueteteſta. exhibitus eſt ſanguis in figura. Exod. 24. Lecto omni mandato legis a Moyſe omnem populũ aſperſit dicẽs: hic ẽ ſanguis teſtamenti quẽ mandauit ad uos deus. In nouo aũt teſtã exhibitus eſt in rei ue ritate

ſtate, vnde ſubditur qui pro vobis effundetur & ita non iam in figura exhibetur.

183 Dub. Quomodo nouum teſtamentum dicitur æternum cum inceperit a Chriſto? Reſ. qui ſup. quod hoc teſtamentum eſt nouum ratione exhibitionis: dicitur autem æternũ tã ratione æternæ Dei præordinationis, quàm etiam ratione æternæ hæreditatis quæ per hoc teſtamentum diſponitur, ipſa etiam perſona Chriſti cuius ſanguine teſtamentum diſponitur eſt æterna.

184 Dub. Cur ponitur myſterium fidei? Reſ. qui ſup. quod non ponitur ad excludendum rei veritatem, vt quidam dixerunt, ſed ad oſtendendum occultationem, quia & ipſe ſanguis Chriſti occulto modo eſt in hoc ſacramento & ipſa paſſio Chriſti occulte fuit figurata in veteri teſtamento.

185 Dub. Cur non dicitur myſterium charitatis ſicut fidei? Reſp. qui ſup quod dicitur fidei quaſi fidei obiectum, quia quod ſanguis Chriſti ſit in hoc ſacramento ſola fide tenetur, eſt tamen ſacramentum charitatis quaſi figuratiuum & effectiuum.

186 Dubit. Quomodo intelligitur quod pro vobis & pro multis effundetur? Reſ. qui ſup. quod pro vobis. i. Iudæis, & pro multis ſ. gentibus, vel pro vobis manducantibus, & pro multis pro quibus offertur.

187 Dubit. Cum Euangeliſtæ non dicerent Chriſtum dixiſſe tot verba in conſecratione ſanguinis, cur dicunt nunc? Reſ. qui ſup. quod Euangeliſtæ non intendebant tradere formas ſacramentorum, quas in primitiua Eccleſia oportebat eſſe occultas, vt Diony. dicit in fine cœleſtis Hierarchiæ. ſed hiſtoriam de Chriſto texere. Et tamen hæc omnia fere verba ex diuerſis ſcripturæ locis accipiuntur, vt habetur extra de celebra. miſſ. ca. cum Marthæ. nam quod dicitur hic eſt calix. habetur Luc. 22. c. & 1. Chor. 11. Matt. autem 26. dicitur. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, q pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum, quod autem additur æterni, & iterum myſterium fidei ex traditione domini habetur quod ad Eccleſiam per Apoſtolos peruenit, ſecundum illud. 1. Chor. 11. ego accepi a domino quod & tradidi vobis.

188 Dub Quia cum non hic ſit verum corpus Chriſti nec ſanguis niſi prolato vltimo verbo, videtur quod tota virtus conſecrationis ſit in eum? Reſ. qui ſup. ar. 4. quod vis conuerſiua quæ eſt in formis horum ſacramentorum ſequitur ſignificationem quæ in prolatione vltimæ dictionis terminatur. Et ideo in vltimo inſtanti prolationis verborum prædicta verba conſequuntur hanc virtutem, in ordine tamen ad præcedentia, & hæc virtus eſt ſimplex ratione ſignificati, licet in ipſis exterius prolatis ſit quædam compoſitio.

189 Dub. Quid demonſtratur per hanc dictionem hoc, cum dicitur hoc eſt. n. corpus meũ? Reſ. qui ſup. ar. 5. quod cum hæc conuerſio nõ fiat ſucceſſiue, ſed in inſtanti vt iam dictũ eſt, ideo oportet intelligere prædictam locutionem ſecundum vltimum inſtans prolationis verborum, non tamen ita quod præſupponatur ex parte ſubiecti id quod eſt terminus cõuerſionis .ſ. quod corpus Chriſti ſit corpus Chriſti, neque etiam id quod fuit ante conuerſionem. ſ. panis, ſed id quod communiter ſe habet quantum ad vtrunque .ſ. contentum in generali ſub iſtis ſpeciebus quod prius erat panis & quod ſit corpus Chriſti. Et ideo ſignãter non dixit dominus hic panis eſt corpus meum, neque hoc corpus meum eſt corpus meum, ſed in generali hoc eſt corpus meum; nullo nomine appoſito a parte ſubiecti, ſed ſolo pronomine quod ſignificat ſubſtantiam in communi, ſine qualitate i. forma determinata, & ſic abſque determinatione propriæ naturæ.

190 Dub. An dictis verbis conſecrationis panis ſit ibi verum corpus Chriſti, vel expectet adeſſe vſquequo ſint dicta verba conſecrationis ſanguinis? Reſ. qui ſupra. ar. 6. quod ſtatim dictis illis verbis eſt ibi verum corpus Chriſti abſque expectatione conſecrationis ſanguinis, quia non diceretur hoc eſt, ſed hoc erit ſi expectaretur ſanguinis conſecratio, & præterea poſitio contraria quæ hoc tenet eſt contra ritum Eccleſiæ quæ ſtatim poſt prolationem verborum corpus Chriſti adorat.

191 Dub. An per hoc ſacramentum conferatur gratia? Reſ. qui ſup. q. 79. quod ſic, quia in eo continetur Chriſtus qui contulit mundo vitam gratiæ viſibiliter veniens.

192 Dub. An effectus huius ſacramenti ſit adeptio gloriæ? Reſ. qui ſupr. art. 2. quod ſic quia Chriſtus per ſuam paſſionem aperuit nobis ianuam vitæ æternæ, ideo effectus huius ſacramenti ducit nos in vitam æternam.

193 Dub. An effectus huius ſacramenti ſit remiſſio peccati mortalis? Reſ. qui ſupra. ar. 3 quod

quod ex paſſione Chriſti quæ eſt fons & cauſa remiſſionis peccatorum habet hoc ſacramentum quod remittat peccata mortalia dũmodo ex parte recipientis non ſit impedimẽtum.ſ.obſtinatio,vel non habeat contritionẽ quia ſic recipiens non recipit effectum huius ſacramenti, imo grauiter peccat.

194 Dub. An per virtutem huius ſacramenti remittantur peccata venialia?Reſ.qui ſup.ar. 4.quòd ſic, & quantum ad ipſum ſacramentũ quod nutrit ſpiritualiter &reſtaurat quicquid deperditum eſt quotidie ex calore concupiſcentiæ per peccata venialia. Item & quantũ ad rem ſacramenti quæ eſt charitas, quæ operit multitudinem peccatorum.

195 Dub. An per hoc ſacramentum pœna peccati remittatur? Reſ.qui ſup.quòd ſic non quidem tota pœna remittitur,ſed ſecundum modum & quantitatem deuotionis & feruoris offerentis, vel illius pro quo offertur, licet ex ſui quantitate ſufficiat ad ſatisfaciendum pro omni pœna.

196 Dub. An per hoc ſacramentum præſeruetur homo a peccatis futuris?Reſ.qui ſup.ar.6. quod ſic vno quidem modo inquantum Chriſto coniungit per gratiam & roborat ſpiritualem vitam hominis tãquam ſpiritualis cibus & medicina, ſecundum illud Pſal.103. panis cor hominis confirmet. Alio modo inquantum eſt quoddam ſignum paſſionis Chriſti per quam victi ſunt dæmones, & ſic repellit omnem dæmonum impugnationem.

197 Dub. An hoc ſacramentum proſit aliis, quàm illud ſumentibus? Reſ.qui ſup.art.7. quod prodeſt ſumentibus, quia dicitur in canone miſſæ. quotquot ex hoc altaris participatione ſacroſanctum filij tui corpus & ſanguinem ſumpſerimus omni benedictione cœleſti & gratia replcamur.Item & aliis pro quibus offertur prodeſt per modum ſacrificij.nam dicitur in canone miſſæ.memento domine famulorum famularumq; tuarum, pro quibus tibi offerimus hoc ſacrificium laudis pro ſe ſuisq; omnibus pro redemptione animarum ſuarũ, pro ſpe ſalutis & incolumitatis ſuæ.

198 Dub. An per veniale peccatum impediatur effectus huius ſacramenti? Reſ.qui ſup.ar. 8.quòd aut peccata venialia ſunt præterita,& ſic nullo modo impediunt, quia quis poteſt deuote accedere ad hoc ſacramentum poſt venialia peccata commiſſa & conſequi plenariè effectum huius ſacramenti. Aut prout ſunt in actu exercita, & ſic non totaliter impediunt ſed in parte.ſ.inquantum accedit ad hoc ſacramentum aliquis mente diſtractus,non tamen tollitur augmentum gratiæ habitualis, vel charitatis.

199 Dub. Quot modis manducatur corpus Chriſti?Reſ.qui ſup.q.80.ar.1.quod vt Gloſ.dicit ſuper illud.1.Chor.11.qui manducat & bibit indigne, duos dicimus eſſe modos manducandi. Vnum ſacramentalem,& alium ſpiritualẽ. Sacramentalis manducatio eſt quando quis ſumit hoc ſacramentum,& non percipit eius effectum,& eſt ſolum talis manducatio ſacramentalis & non ſpiritualis & eſt imperfecta. Spiritualis autem manducatio eſt per quam quis percipit effectum huius ſacramenti quo ſpiritualiter homo Chriſto coniungitur per fidem & charitatem.

200 Dub. An manducatio ſacramentalis poſſit eſſe ſpiritualis?Reſ.qui ſup.quod ſic,ſi pertingat ad eam, nec tunc diuiditur contra ſpiritualem,ſed includitur in ea.

201 Dub. An aliquis poſſit manducare ſpiritualiter nõ manducando ſacramentaliter?Reſpon.qui ſup. quòd effectus ſacramenti ab aliquo percipi poteſt ſi ſacramentum habeatur in voto quamuis non accipiatur in re, & hoc contingit dupliciter. Vno modo propter deſiderium ſumendi ipſum ſacramentum. Alio modo propter figuram ſicut dicit Apoſtol.1. Chor.10. quòd antiqui patres baptizati ſunt in nube & in mari, & quod ſpiritualem eſcã manducauerunt, & ſpiritualem potum biberunt.

202 Dub. Quia ſic videtur quod ſacramentalis manducatio ſit fruſtra? Reſp.qui ſup.quod non eſt fruſtra,quia plenius inducit ſacramenti effectum ipſa ſacramenti ſuſceptio, quàm ſolum deſiderium.

203 Dub. An Angeli ſpiritualiter manducent hoc ſacramentum?Reſ.qui ſup.quòd dupliciter, contingit manducare Chriſtum ſpiritualiter.Vno modo in ſpecie propria prout eſt in cœlo,& ſic manducatur ſpiritualiter ab Angelis inquantum ei vniuntur fruitione charitatis perfecte,& viſione manifeſta. Alio modo prout eſt ſub ſpeciebus huius ſacramenti, prout aliquis credit in Chriſtum cum deſiderio ſumendi hoc ſacramentum,quod non competit Angelis,qui & ſi ſpiritualiter manducent Chriſtum, non tamen ſpiritualiter manducãt hoc ſacramentum.

204 Dub. Quomodo ergo dicitur panis Angelorum, prout dicitur in Pſ. 77. cum dicitur panem Angelorum manducauit homo? Reſ. qui ſup. artic. 2 ꝙ quia noſtra manducatio quodammodo deriuatur ab illa manducatione qua Angeli fruuntur Chriſto in patria, ideo dicitur homo manducare panem Angelorum.

205 Du. An peccator manducet ſacramentaliter hoc ſacramentum? Reſ. qui ſupra. ar. 3. ꝙ circa hoc antiqui errauerunt dicentes, ꝙ cito labijs peccatoris contingitur tam cito ſub ſpeciebus ſacramentalibus deſinit eſſe corpus Chriſti, ſed hoc derogat veritati huius ſacramenti, ad quam pertinet quod manentibus ſpeciebus corpus Chriſti ſub eis non deſinat, & ſic peccator ſacramentaliter corpus Chriſti manducare poteſt, & non ſolum iuſtus.

206 Dub. An infidelis manducans hoſtiam cõſecratam manducet ſacramentaliter hoc ſacramentum? Reſ. qui ſup. ꝙ ſi illud aduerbium ſacramentaliter determinat verbum ex parte manducatis ſacramentaliter manducat, ſi autẽ ex parte manducatis, tunc proprie loquendo non manducat ſacramentaliter, quia non vtitur eo quod accipit vt ſacramento, ſed ſimplici cibo, niſi forte intenderet recipere illud, quod Eccleſia conferret, licet non haberet fidem veram circa alios articulos, vel etiam circa hoc ſacramentum.

207 Dub. An mus & canis manducantes hoc ſacramentum manducent corpus Chriſti ſacramentaliter? Reſ. qui ſup. ꝙ non eſt dicendũ quod animal brutum ſacramentaliter corpus Chriſti manducet, quia non eſt aptum, vti eo ꝙ accipit in ſacramento. Vnde non ſacramentaliter, ſed per accidens corpus Chriſti manducat, ſicut manducaret ille qui ſumeret hoſtiam conſecratam neſciens eam eſſe conſecratam.

208 Dub. An peccator ſumens corpus Chriſti ſacramẽtaliter peccet? Reſ. qui ſup. ꝙ qui hoc ſacramentum ſumit, ex hoc ipſo ſignificat ſe eſſe Chriſto vnitum & membris eius incorporatum, quod quidem fit per eius fidem formatam charitate quam nullus poteſt habere cum peccato mortali, & ideo manifeſtum eſt ꝙ quicunque cum peccato mortali hoc ſacramentum ſumit falſitatem in hoc ſacramento committit, & ideo incurrit ſacrilegium tanquam ſacramenti violator, & propter hoc mortaliter peccat.

209 Du. Quia cum peccatores tangebãt Chriſtum in propria ſpecie non peccabant, ergo videtur ꝙ ſumentes eum in ſacramento non peccent? Reſp. qui ſup. ꝙ Chriſtus in propria ſpecie apparens non exhibebat ſe tangendũ hominibus in ſignum ſpiritualis vnionis ad ipſum, ſicut exhibetur ſumendus in hoc ſacramento. Et ideo peccatores in propria ſpecie tangentes non incurrebant crimen falſitatis, circa diuina ſicut peccatores ſumentes hoc ſacramentum, & quia Chriſtus adhuc gerebat ſimilitudinem carnis peccati, & ideo conuenienter ſe peccatoribus ad tangendum exhibebat, ſed remota ſimilitudine carnis peccati per gloriam reſurrectionis ſe tangi prohibuit a muliere, quæ defectum fidei circa ipſum patiebatur, ſecundum illud Io. 20. noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem meum ſ. in corde tuo, vt Aug. exponit, & ideo peccatores qui defectum fidei formatæ patiuntur, circa Chriſtum repelluntur a contractu huius ſacramenti.

210 Dub. Videtur quod potius cum ſit medicina ſpiritualis debet dari peccatoribus quod iuſtis? Reſ. qui ſup. quod non quælibet medicina competit ſecundum quemlibet ſtatum infirmitatis, nam medicina quæ datur iam liberatis a febre ad confortationem, noceret ſi daretur adhuc febricitantibus, ita etiam baptiſmus & pœnitentia cum ſint quædam medicinæ purgatiuæ dantur ad tollendam febrem peccati. Hoc autem ſacramentum eſt medicina confortatiua quæ non debet dari an liberatis a peccato.

211 Dubitatur. An peccator videndo Chriſti corpus, ſeu hoc ſacramentum peccet, ſicut ſumendo? Reſpon. qui ſupra. quod non, quia per viſum non accipitur ipſum corpus Chriſti, ſed ſolum ſacramentum eius, quia ſcilicet non pertingit viſus ad ſubſtantiam corporis Chriſti, ſed ſolum ad ſpecies ſacramentales, ſed ille qui manducat, non ſolum ſumit ſpecies ſacramentales. ſed etiam ipſum Chriſtum qui eſt ſub eis, & ideo a viſione corporis Chriſti nullus qui ſit quidem ſacramentum Chriſti conſecutus .ſ. baptiſmum repellitur.

212 Dub. An infideles ſint admittendi ad videndum hoc ſacramentum? Reſpond. qui ſupra. quod non baptizati, non ſunt admittendi ad inſpectionem huius ſacramenti, vt per

vt per Dionyſium patet in libro de Eccleſiaſtica Hierarchia.

213 Dubit. An non habens conſcientiam ſui peccati ſumens hoc ſacramentum peccet? Reſpon. qui ſup. quod non habere conſcientiam ſui peccati poteſt contingere dupliciter. Vno modo per culpam ſuam vel per ignorantiam iuris quæ non excuſat cum reputat non eſſe peccatum quod eſt peccatum. puta ſi aliquis fornicator reputaret ſimplicem fornicationẽ non eſſe peccatum mortale, vel quia negligẽs eſt in examinatione ſuipſius contra id quod Apoſt. dicit. Chor. 11. probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat & de calice bibat, & ſic nihilominus peccat peccator ſumens Chriſti corpus, licet non habeat conſcientiam peccati, quia ipſa ignorantia eſt ei peccatum. Alio modo poteſt contingere ſine culpa ipſius puta cum doluit de peccato, ſed non ſufficienter eſt contritus, & in tali caſu non peccat ſumendo corpus Chriſti, quia homo per certitudinem ſcire non poteſt, vtrum ſit verè contritus, ſufficit tamen ſi in ſe ſigna contritionis inueniat, puta ſi doleat de præteritis, & proponat cauere de futuris, ſi vero ignorat hoc quod fecit eſſe actum peccati, propter ignorantiam facti quæ excuſat, puta ſi acceſſit ad non ſuam quam credebat eſſe ſuam, non eſt ex hoc dicendus peccator ſimiliter etiam ſi totaliter eſt peccatum oblitus ſufficit ad eius deletionem generalis contritio, unde non eſt dicendus peccator.

214 Dub. An ſumere hoc ſacramentum cum peccato mortali ſit grauiſſimũ omnium peccatorum? Reſ. qui ſup. ar. 5. quod peccatum cõtra diuinitatem Chriſti eſt maius, quàm contra humanitatem, & illud eſt maius quàm illud, quod committitur contra ſacramenta eius, & in ſacramentis ſicut in iſto, illius peccatum, qui ad illud ſacramentum accedit ex actuali contemptu cum conſcientia peccati eſt grauius quàm in his qui ex quodam timore ne deprehendantur in peccato cum conſcientia peccati ad hoc ſacramentum, accedunt, & ſic patet quod iſtud peccatum eſt multum alijs grauius, ſecundum ſuam ſpeciem, non tamen eſt omnium grauiſſimum.

215 Dub. Quod eſt grauius peccatum ſumentium hoc ſacramentum, vel illorum qui occiderunt Chriſtum? Reſp. qui ſup. quod grauius fuit peccatum occidentium Chriſtum, quia illud peccatum fuit contra corpus Chriſti in ſua propria ſpecie, hoc autem eſt contra ipſum in ſpecie ſacramenti. Item & quia illud peccatum proceſſit ex intentione nocendi Chriſto, non autem hoc peccatum.

216 Dub. Quæ peccata magis reddunt hominem ineptum a perceptione huius ſacramenti? Reſ. qui ſup. quod quanto peccatum eſt grauius tanto per ſe reddit hominem ineptum ad ſumendum hoc ſacramentum, & ſic infidelitas quæ eſt grauius peccatum magis reddit hominem ineptum, & ſic de ſequentibus ſecundum ſuum gradum per ſe loquendo, ſed ſecundum quid peccatum fornicationis magis reddit hominem ineptum, inquantum. ſ. per hoc peccatum ſpiritus maxime carni ſubijcitur, & ita impeditur feruor dilectionis qui requiritur in hoc ſacramento, cum plus tamen ponderet impedimentum ipſius charitatis, quàm feruoris eius.

217 Du. Quis magis peccat ſumens cum peccato mortali, vel proijciens ipſum in ſterquilinio? Reſp. qui ſup. quod qui proijcit eum in ſterquilinio, quia hoc facit ex intentione iniuriam faciendi huic ſacramento, quod non intendit peccator. Secundo, quia peccator capax eſt gratiæ, & ſic magis aptus ad ſuſcipiẽdum hoc ſacramentum, quàm quæcunq; alia irrationabilis creatura, vnde maxime inordinate vteretur hoc ſacramento qui proijceret ipſum canibus manducandum, vel qui proijceret in lutum conculcandum.

218 Dub. An ſacerdos debeat denegare corpus Chriſti peccatori petenti? Reſ. qui ſupra. ar. 6. quod peccatoribus publicis, ſicut publicis vſurariis, aut publicis raptoribus & huiuſmodi non debet ſacra communio dari. Occultis vero peccatoribus non debet denegari cũ quilibet Chriſtianus ex hoc quod eſt baptizatus ſit admiſſus ad menſam dominicam, nec poteſt ei ſuum iustolli, niſi pro aliqua cauſa manifeſta. Debet tamen ſacerdos tales priuatim admonere ne accedant ad ſacramentum cum conſcientia peccati mortalis, & etiam in publico omnes qui accedunt ad menſam ne aliquis accedat, niſi prius pœnituerit de peccato, ſed poſt pœnitentiam peractam nulli, nec etiam publicis peccatoribus denegari debet ſacra communio, præcipue in articulo mortis.

219 Dub. An ſacerdos poſſit dare hoſtiam nõ conſecratam peccatori ad euitandum ne in peccato hoſtiam conſecratam ſumat? Reſ. qui ſupra.

ſupra, quod nullo modo hoc debet facere, quia quantum in ſe eſt facit idololatrare illos qui credunt eam eſſe hoſtiam conſecratam, ſi uc ipſum ſumentem, ſiue etiam alios præſentes.

220 Dub. An hoc ſacramentum poſſit dari alicui ſuſpecto de aliquo crimine, vt per hoc ſacramentum purgetur? Reſ. qui ſup. quod alias hoc ſiebat, vt patet. 2. q. 4. vbi dicitur ſæpe cõtingit vt in monaſterijs monachorum furta perpetrantur, idcirco ſtatuimus, vt quando ipſi fratres de talibus expurgare ſe debent miſſa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo ex præſentibus fratribus, & ſic expleta miſſa omnes communicentur in hæc verba. Corpus Chriſti ſit tibi hodie ad probationem, ſed nunc illa decreta ſunt abrogata per contraria documenta Romanorum pontificum. Dicit enim Stephanus Papa. 2. q. 4. c. conſuluiſti, ferri cãdentis vel aquæ feruentis examinatione confeſſionem extorqueri a quolibet ſacri canones non concedunt, & infra occulta delicta & incognita illi ſunt relinquenda qui ſolus nouit corda filiorum hominum, & idem habetur extra de purga. canonica. ex tuarũ. de purgat. vult. dilecti. quia in omnibus videtur eſſe Dei tentatio. Vnde ſine peccato fieri non poſſunt, & grauius videretur ſi in hoc ſacramento quod eſt inſtitutum ad remedium ſalutis aliquis incurreret indicium mortis. Vnde nullo modo corpus Chriſti debet dari alicui ſuſpecto de crimine quaſi ad examinationem.

221 Dubitat. An nocturna pollutio impediat ſumptionem huius ſacramenti? Reſ. qui ſupra ar. 7. quod quando cauſæ pollutionis nocturnæ ſunt peccata mortalia ex neceſſitate impeditur homo ne ſumat hoc ſacramentũ, nõ autem quando ſunt venialia aut nulla, ſed ex quadam congruentia impedit propter feditatem & immunditiam, niſi forte eſſet perpetua vt fluxus ſeminis vel ſanguinis, & etiam propter euagationem mentis.

222 Dub. An coitus coniugalis impediat ſumptionem huius ſacramenti? Reſ. qui ſup. quod ſi fiat cauſa prolis procreandæ, vel reddendi debitum non impedit ex neceſſitate, niſi ex quadam congruentia, ſi vero voluptas dominatur in opere, tunc prohiberi debet ne accedat ad hoc ſacramentum.

223 Dub. Per quantum temporis iſte pollutiones impediunt ſumptionem huius ſacramenti? Reſ. qui ſup. quod ſi immunditiæ ſint perpetuæ non impediunt per aliquod tempus, ſi vero cito pertranſeant vt pollutio nocturna ex quadam congruentia impedit per illum diem quo hoc accidit, & ita in alijs pollutionibus poteſt intelligi, quod ad minus per illum diem naturalem abſtineat. Vnde & ſingulariter Deut. 23. dicitur, ſi fuerit inter vos qui nocturno pollutus ſit ſomno egrediatur extra caſtra, & non reuertatur priuſquam ad veſperas lauetur.

224 Dubit. Quia habita contritione & facta confeſſione videtur quod homo ſit ſine peccato mortali, & ſic poſſet communicari? Reſ. qui ſup. quod licet per confeſſionem & contritionem auferatur reatus culpæ, non tamen aufertur corporalis immunditia & diſtractio mentis ex pollutione ſecuta.

225 Du. An ſomnium homicidij proditionis vel furti, ſimiliter impediat ſumptionem huius ſacramenti? Reſ. qui ſupra. quod non, quia non inducunt corporalem immunditiam, nec tantam diſtractionem mentis, quantam inducit pollutio.

226 Dub. An cibus vel potus præaſſumptus impediat communicari? Reſ. qui ſup. art. 8. q. ſic, tum propter honorem ſacramenti, tũ propter ſignificationem vt detur intelligi, quod Chriſtus qui eſt charitas prius debet fundari in cordibus noſtris, tum etiam propter periculum vomitus, excipiuntur infirmi, qui poſt cibum poſſunt communicari ne ſine communione decedant, quia neceſſitas non habet legem vnde dicitur de conſe. diſ. 2. presbyter. infirmum ſtatim communicet ne ſine communione moriatur.

227 Dub. Quia videtur quod in die cœnæ domini poſſit poſt alios cibos ſumi, quia dicitur de conſe. diſ. 1. ſacramentum altaris, non niſi a ieiunis hominibus celebratur excepto vno die anniuerſario quo cena domini celebratur? Reſ qui ſup. quod capitulum illud loquitur ſecundum conſuetudinem aliquando apud aliquos obſeruatam, vt repreſentatione dominicæ cœnæ illo die a non ieiunis corpus Chriſti ſumeretur, ſed nunc hoc abrogatum eſt. vnde dicit Aug. in libro reſponſionũ ad Ianuarium, per vniuerſum orbem mos iſte ſeruatur, vt. ſ. corpus Chriſti a ieiunis ſumatur.

228 Dub. An medicinæ & ſyrupi & huiuſmodi impediant ſumptionem ſacramenti? Reſp. qui ſup. quod non licet ſumere, neque etiam

poſt

poſt potum aquæ, vel cuiuſque alterius quod ſumitur per modum cibi vel potus etiam in quacunque parua quantitate.

229 Dubit. An reliquię remanentes in ore ſi tranſglutiantur impediant ſumptionem ſacramenti? Reſ. qui ſup. quod nō quia non trahuntur per modum cibi, ſed per modum ſaliuæ.

230 Dub. An quando os abluitur aqua uel vino, & aliquid tranſglutitur impediat communicare? Reſ. qui ſup quod reliquie talium dummodo non traiiciantur in magna quantitate, ſed permixta ſaliuæ, quod vitari non poteſt non impediunt.

231 Dub. Quia ex verbis Auguſtini ad Ianuarium ſupra poſitis, quod placuit Spirituiſancto, vt in honorem tanti ſacramenti in os Chriſtiani prius dominicum corpus intraret quàm cæteri cibi, videtur quod poſt baptiſmum etiā pueri ſtatim deberent ſumere corpus Chriſti? Reſ. qui ſup. quod dictum Auguſtini non eſt intelligendum abſolute reſpectu totius temporis alioquin, qui ſemel comediſſet vel bibiſſet nunquam poſſet, poſtea hoc ſacramentum accipere, ſed eſt intelligendum quantum ad eundem diem.

232 Dub. Quando incipit dies in quo homo debet eſſe ieiunus in ſumptione huius ſacramenti? Reſ. qui ſup. quod Eccleſia ſecundum Romanos diem in media noctæ incipit, & ſo ſi poſt mediam noctem ſumpſerit cibum non poterit communicare.

233 Dub. An poſt cibum ſumptum ante mediam noctem oporteat dormire, antequàm communicet? Reſ. qui ſup. quod quo ad præceptum Eccleſiæ non refert, vtrum dormiat vel non, & an cibus ſit digeſtus vel ne, ſed refert quantùm ad perturbationem mentis, quā patiuntur homines propter ſomnolentiam, vel indigeſtionem, ex quibus ſi mens multum perturbetur, homo redditur ineptus ad ſumptionem huius ſacramenti.

234 Dub. Cur potius indictum eſt ieiunium ante ſumptionem, quàm poſt? Reſ. qui ſup. ꝙ deuotio circa hoc ſacramentum magis impeditur per præcedentia, quàm per ſequentia. Et ideo ſic fuit inſtitutum, quia in ipſa ſumptione percipitur ſacramenti effectus.

235 Dub. Quantum debent ſtare ieiuni poſt ſumptionem? Reſ. qui ſup. quod vt habetur de conſe diſ. 2. ſi mane dominica portio editur vſque ad ſextam ieiunant, qui eam ſumpſerūt, & ſi tertia vel quarta acceperint ieiunent vſque ad veſperam, quod tamen per contrariā conſuetudinem eſt abrogatum, debet tamen eſſe aliqua mora inter ſumptionem huius ſacramenti, & reliquos cibos. Vnde & in miſſa oratio gratiarum actionis poſt communionē dicitur vt communicantes etiam ſuas priuatas orationes dicant.

236 Dub. An hoc ſacramentum debeat dari non habentibus vſum rationis? Reſp. qui ſup. ar. 9. quod vel quia habent debilem vſum rationis, & quia tales poſſunt habere aliquā deuotionem huius ſacramenti non eſt eis ſacrāmentum denegandum, aut nullum totaliter habent vſum rationis, & hoc quia vel nunquā habuerunt, & talibus non eſt exhibendum ſacramentum. Vel quia aliquando habuerunt, & tunc ſic apparuerit in eis deuotio, cum erāt compotes rationis non debet eis negari in articulo mortis, niſi forte timeatur periculum vomitus, vel expuitionis.

237 Dub. An debeat dari vexatis ab immundis ſpiritibus? Reſ. qui ſup. quod ſic eo modo ſicut dictum eſt in dubio præcedenti de amētibus, & eadem ratione. Vnde Caſſianus dicit eis, qui ab immundis ſpiritibus vexantur nunquam meminimus communionem ſacroſanctam a ſenioribus noſtris interdictam.

238 Dub. An pueris ſit danda euchariſtia? Reſ. qui ſup. quod eadem eſt ratio de pueris recenter natis, & de amentibus qui nunquam habuerunt vſum rationis quibus non eſt danda, ſed tamen quando pueri aliqualem vſum rationis incipiunt habere, vt poſſint deuotionē accipere huius ſacramenti, tunc poteſt eis hoc ſacramentum conferri.

239 Dub. An liceat quotidie hoc ſacramentum ſumere? Reſ. qui ſup. ar. 9. quod circa hoc duo poſſunt conſiderari. Vnum quidē ex parte ipſius ſacramenti, cuius virtus eſt hominibus ſalutaris, & ſic eſt vtile quotidie recipere. Aliud ex parte ſumentis in quo requiritur magna reuerentia & deuotio ad ſacramentū, & quilibet habens eam, & inueniens ſe paratum ad illud ſuſcipiendum quotidie laudabiliter ſumit, ſed non inueniens ſe paratum propter indiſpoſitionem corporis, vel animæ, non vtiliter illud ſumit. vnde in libro de Eccle dogmatibus dicitur. quotidie euchariſtiæ communionem accipere, nec laudo, nec vitupero.

240 Dub. Quia ſicut non licet pluries baptizari: ita videtur, quod non liceat pluries ſumere

mere euchariſtiam cum baptiſmus ita ſignificet paſſionem Chriſti ſicut hoc ſacramentum? Reſpond. qui ſupra, quod baptiſmus conformat hominem morti Chriſti, qui ſolum ſemel mortuus eſt, ideo ſolum ſemel baptizamur, ſed in hoc ſacramento recipit homo ipſum Chriſtum qui manet in ęternum. Et ulterius baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, quæ non reiteratur ſicut generatio corporalis, ſed hoc ſacramentum eſt cibus ſpiritualis, unde ſicut cibus corporalis quotidie ſumitur, ita & hoc ſacramentum ſumere quotidie laudabile eſt modo tamen dicto dubio præcedenti.

241 Dubitatur. Quod melius eſt quotidie ſumere uel aliquando abſtinere? Reſpon. qui ſupra, quod reuerentia huius ſacramenti habet timorem amori coniunctum, ex amore prouocatur deſiderium ſumendi, ex timore autem conſurgit, humilitas reuertendi, & ideo utrunque pertinet ad reuerentiam huius ſacramenti, & quod quotidie ſumatur, & quod aliquando abſtineatur, neque enim litigauerunt inter ſe Zacheus, & ille Centurio, cum alter eorum, gaudens ſuſcepit dominum. Alter dicit non ſum dignus ut intres ſub tectum meum, ambo ſaluatorem honorificantes, quamuis non uno modo, ut dicitur de conſe. diſtinctione, ſecunda. capitulo. quotidie amor tamen præfertur timori. Vnde & cum Petrus dixiſſet exi a me domine quia peccator ego ſum. Reſpondit Ieſus noli timere.

242 Du. Cur eccleſia ſtatuit quod ſaltē ſemel in anno communicetur ſi eſt laudabile quotidie ſumere? Rñ. qui ſupra, quòd ſecūdū diuerſum eccleſię ſtatutū diuerſa circa hoc ſtatuta emanauerunt, nam in primitiua eccleſia quā do magna uigebat deuotio fidei ſtatutum fuit quod fideles quotidie communicarent, unde Anacletus Papa de conſe. di. 1. c. epiſcopus dicit peracta conſecratione omnes communicent ſic enim apoſtoli ſtatuerunt vt ſancta romana eccleſia tenet. Poſtmodum Fabianus Papa de conſe. diſt. 2. c etſi non frequentius, ſtatuit ut ſaltem ter in anno, ſcilicet paſcha penthecoſte, & natali domini cōmunicarent. Sother etiam Papa, ut ibidem habetur dicit in cœna domini eſſe communicandum. Poſt refrigeſcente charitate Innoc. 3. ſtatuit quod ſaltem ſemel in anno omnes communicent, ut habetur de pœ. & remiſ. c. omnis.

243 Dubitatur. Quia uidetur quod pluries deberet in die communicari ex quo eſt laudabile ſumere quotidie hoc ſacramentum? Reſpond. qui ſupra, quod non eſt pluries in die communicandum ut ſaltem per hoc quod aliquis ſemel in die communicat repreſentetur unitas paſſionis Chriſti niſi propter rationabilem cauſam.

144 Dubit. An liceat omnino ceſſare a communione? Reſp. qui ſupra ar. 11. quod homo tenetur hoc ſacramentum ſumere non ſolum ex ſtatuto eccleſiæ, ſed ex mandato domini dicentis Matth. 26. hoc facite in meam commemorationem.

245 Du. An corpus Chriſti debeat ſumi cum ſanguine? Rñ. qui ſup. ar. 12. ꝙ ex parte ipſius ſacramēti cōuenit ꝙ vtrūq; ſumatur. ſ. corpus & ſanguis quia in vtroq; cōſiſtit pfectio ſacramēti, & ideo quia ad ſacerdotē ptinet hoc ſacramētū cōſecrare & pficere nullo modo debet corpus ſumere ſine ſanguine. Ex parte uero ſumētiū propter reuerētiā & cautelā ne aliquid vergat ad iniuriā tāti myſterii ſi effunderetur prouide in quibuſdā eccleſiis obſeruatur, ut populo ſanguis ſumēdus nō detur, quā uis cū tot⁹ Chriſtus ſub vtraque ſpē cōtineatur ſumens corpus ſimul ſumat, & ſanguinē.

246 Dubit. An Chriſtus ſumpſerit ſuū corpus & ſanguinē quādo diſcipulis dedit? Rñ. qui ſupra. q. 81. ar. 1. quod licet quidem dicāt quod nō tamen dicendum eſt quod primo ipſe ſumpſit & poſtea diſcipulis ſumendum tradidit. Vnde quidam metrice dicit, rex ſedet in cœna turba cinctus duodena ſe tenet in manibus ſe cibat ipſe cibus, & idem habetur de conſe. di. 3. c. nec Moyſes.

247 Dub. Cum per hoc ſacramentum augmētetur gratia & Chriſtus erat plenus gratia, cur ſumpſit? Reſp. qui ſup. quod non ſumpſit ut ei augmentaretur gratia, ſed habuit quandam ſpiritualem delectationem in noua inſtitutione huius ſacramenti. Vnde Luc. 22. dicit. Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare uobiſcum &c. Quod Euſebius exponit de nouo myſterio noui teſtamenti quod tradidit diſcipulis.

248 Dub. An dederit Iudæ corpus ſuum? Reſpon. qui ſupra. ar. 2. quod licet Hilarius ſuper Matthe. dicat quod non tamen dicendum eſt cū Dionyſio in libro cæleſtis hierarchiæ, quod dedit ſicut & aliis apoſtolis, & idem tenet Chryſoſt. ſuper Mattheum.

249 Dubitatur. An dominus diſcipulis dederit corpus paſſibile uel impaſſibile? Reſp. qui ſupra. art. tertio. quod tunc tale corpus dedit diſcipulis quale habuit, ſed habuit tunc corpus paſſibile & mortale, ergo tale dedit eis: impaſſibili tamen modo erat ſub ſpecie ſacramenti, quod in ſe erat paſſibile, nam ſpecies panis & vini ſunt illæ quæ in hoc ſacramento patiuntur, & uidentur ac tanguntur: non autem ipſum corpus Chriſti.

250 Dubit. Ad quem pertinet conſecratio huius ſacramenti? Reſp. qui ſupra. q. 82. art. primo. quod vt dicit Iſidorus: & habetur in decretis. diſtin. 25. c. perlectis. ad presbyterum pertinet iſtud ſacramentum conficere.

251 Dubit. Videtur quod laicus qui eſt vnitus deo poſſit hoc ſacrificium conficere? Reſpon. qui ſupra, quod licet laicus ſit vnitus deo vnione ſpirituali per fidem & charitatem non eſt autem vnitus per ſacramẽtalem poteſtatem.

252 Dubitat. Cum laicus poſſit baptizare cur non poteſt conſecrare? Reſp. qui ſupra, quod perceptio huius ſacramenti non eſt tantę neceſſitatis ſicut perceptio baptiſmi. Et ideo licet in neceſſitatis, articulo laicus poſſit baptizare, non tamen poteſt hoc ſacramentum conficere.

253 Dubit. Cur hæc conſecratio non reſeruatur epiſcopo cui reſeruantur aliquæ conſecrationes quæ non ſunt tantæ dignitatis ſicut eſt iſta? Reſpond. qui ſupra, quod illa quæ reſeruantur epiſcopis conſecranda non reſeruantur tanquam digniora, ſed quia ad ipſum pertinet tradere non ſolum populo ſed etiam ſacerdotibus ea quibus poſſunt propriis officiis uti tanquam principi totius eccleſiaſtici ordinis.

254 Dubit. An multi ſacerdotes poſſint vnam & eandem hoſtiam conſecrare. Reſpon. qui ſupra. ar. 2. quod ſic, ſi omnium intentio feratur ad idem inſtans conſecrationis, ſicut noui ordinati epiſcopo concelebrant ordinanti, quia omnes agũt in perſona Chriſti, & multi ſunt vnum in Chriſto.

255 Dubi. An ad ſolum ſacerdotem pertineat diſpenſatio huius ſacramenti? Reſp. qui ſupra art. 3. quod ſic, quia Chriſtus in cœna & conſecrauit & aliis ad ſumendum dedit.

256 Dubit. Quia beatus Laurentius diſpenſauit ſanguinem Chriſti, vt habetur in eius legenda, ergo alius quam ſacerdos poteſt diſpẽſare hoc ſacramentum? Reſp. qui ſupra, quod diaconus poteſt diſpenſare ſanguinem quem non tangit cum contineatur in vaſe ſicut tangitur corpus Chriſti.

257 Dubitatur. An ſacerdos celebrans teneatur hoc ſacramentum ſumere? Reſpon. qui ſupra, art. 4. quod ſic vt habetur de conſe. diſt. 2. cap. perlatum.

258 Dubitat. Quia cum epiſcopus conſecrans criſma & alia ſacramenta eis non pro ſe vtatur, uidetur quod & ſacerdos conſecrans non debeat ſumere? Reſp. qui ſupra, quod non eſt eadem ratio de omnibus, quia alia conſecrata per epiſcopum nõ ſunt ſacrificia ſicut iſtud ſacramentum eſt, nam offerens ſacrificium debet eſſe ſacrificij particeps.

259 Dubitatur. Quia cum in aliis ſacramentis nullus. præbeat ſibiipſi ſacramentum, quia nullus ſeipſum baptizat, ergo nec in hoc debet fieri? Reſp. qui ſupra, quod non eſt ſimile de vſu huius ſacramenti & aliorum, quia alia ſacramenta perficiuntur in ipſo vſu materiæ, & ideo nullus poteſt baptizare uel criſmare ſeipſum, unde nec in hoc ſacramento ſacerdos conſecrat ſeipſum, ſed panem & vinum.

260 Dub. An quando corpus apparet in ſpecie carnis, & ſanguis in ſpecie ſanguinis debeat ſumi a ſacerdote conſecrante? Reſpond. qui ſupra, quod non prout vult Hiero ſuper Leuitico, quia ea quæ miraculoſa ſunt legibus non ſubduntur, conſulendum tamen eſſe ſacerdoti quod iterato corpus, & ſanguinem domini conſecraret & ſumeret.

261 Dubitatur. An malus ſacerdos conſecrare poſſit? Reſpondet qui ſupra articul. quinto. quod ut dicit Auguſti. in libro de corpore domini nihil a bono maius nihil a malo minus perficitur ſacerdote, quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo conficitur creatoris, nam propter hoc quod ſacerdos efficitur malus non deſinit eſſe miniſter Chriſti. Vnde Apoſtolus primo. Chorin quarto. dicit, nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum, & ante dicit, ſic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti erat ergo certus ſe eſſe miniſterium Chriſti, tamen non erat certus ſe eſſe iuſtum.

262 Dubitatur. Quæ miſſa plus ualet boni vel mali ſacerdotis? Reſpond. qui ſupra articulo. ſexto. quod quantum ad ſacramentum tantum una quantum alia, quantum uero ad orationes, quæ dicuntur in miſſa, uel reſpicitur deuotio ſacerdotis, & ſic melioris ſacerdotis

orationes

orationes magis impetrant, uel inquantum proferuntur a ſacerdote in perſona totius ecclesiæ & ſic ſunt fructuoſe, licet eius orationes priuatæ non ſint fructuoſæ ſecundum illud Prouer. 28. qui declinat aurem ſuam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.

263 Dubitatur. An ſacerdos hæreticus ſciſmaticus uel excommunicatus conſecrare poſſit? Reſpond. qui ſupra articulo quinto. quod iuxta Auguſtinum contra Parmenianum, quod ex vi ordinationis quę in eis manet integra poſſunt conſecrare.

264 Dub. An licite hoc faciant? Reſp. qui ſupra quod non, ſed grauiter peccant nec eorũ orationes efficaciam habent.

265 Du. An ſacerdos degradatus poſſit conſecrare? Reſ. qui ſupra, quod cum character maneat qui eſt indelebilis poſſunt conſecrare, tamen grauiſſime peccant.

266 Dubitatur. Quid eſt character? Reſpond. qui ſupra quęſt. 63. art. tertio. quod eſt ſignaculum quoddam quo aliquid inſignitur ut ordinatum ad aliquem finem ſicut charactere inſignitur denarius, ad vſum commutationum, & milites charactere inſigniuntur quaſi ad militiam deputati, & reducitur prout imprimitur a ſacramentis in ſecunda ſpecie qualitatis, & importat quandam potentiam ſpiritualem ordinatam ad ea quæ ſunt diuini cultus.

267 Dubitatur. Ad quid dicitur character? Reſpond. qui ſupra, quod ad ſignificandum inuiſibilem gratiam quæ in ſacramento confertur ad configurandum Chriſto, & ad diſtinguendum fideles Chriſti a ſeruis diaboli.

268 Dubitatur. Quomodo dicitur indelebilis character? Reſpond. qui ſupra. artic. quinto. quod cum omnis ſanctificatio quæ fit per ſacerdotium Chriſti qui eſt ſacerdos in ęternum ſit perpetuare conſecrata manente, ut patet etiam in rebus inanimatis, quia eccleſiæ uel altaris manet conſecratio ſemper niſi deſtruantur, cum igitur anima ſit ſubiectum characteris ſecundum intellectiuam partem in qua eſt fides manifeſtum eſt, quod ſicut intellectus eſt perpetuus & incorruptibilis, ita character indelebiliter manet in anima.

269 Dubitatur. Per quid imprimitur character. Reſp. qui ſupra art. 6. quod per ſacramenta nouæ legis, & non per omnia, ſed ſolum per illa quæ non iterantur, ſcilicet per baptiſmum, confirmationem, & ordinem.

270 Dubitatur. Quando imprimitur character in ſacramentis? Reſpond. qui ſupra in 4. ſen. diſt. ſecunda. art. tertio. quod in baptiſmo quando abluitur aqua cum debita forma, in confirmatione quando epiſcopus imponit manus & ungit, in ſacerdotio in porrectione calicis cum debita forma, in diaconatu in datione libri euangeliorum, in ſubdiaconatu in datione calicis, in accolitatu in forma uerborum epiſcopi cum archidiaconus tradit vrceos potiuſquam cum tradit candelabra.

271 Dubitatur. Vtrum licet accipere communionem a ſacerdotibus hęreticis uel excommunicatis? Reſpon. qui ſupra. 3. par. q. 82. ar. 9. quod non, quia licet tales habeant poteſtatem conſecrandi non tamen ea recte utuntur ſed vtentes peccant, & qui communicat in peccato ſit particeps peccati.

272 Dubitatur. An licet a ſacerdotibus peccatoribus eam accipere? Reſpond. qui ſupra ar. 10. quod ſi ſunt damnati ab eccleſia non licet ſi autem ſupportantur ab ea licet ab eis eam recipere vſque ad ſententiam eccleſiæ.

273 Dubit. An hoſtia conſecrata ab hæreticis & excommunicatis debeat adorari? Reſpon. qui ſupra, quod ſic.

274 Dubitatur. An liceat ſacerdoti omnino a conſecratione euchariſtie abſtinere? Reſpon. qui ſupra, quod non, ſed ſaltem uidetur, quod celebrare teneatur in præcipuis feſtis, & maxime in illis in quibus fideles communicare conſueuerunt niſi infirmitatis cauſa.

275 Dubitatur. Quod tempus determinatum eſt ad celebrandum hoc ſacramentum? Reſp. qui ſupra. queſt. 83. artic. ſecundo. quod quia dominica paſſio celebrata eſt à tertia hora vſque ad nonam, ideo regulariter in illa parte diei ſolemniter in eccleſia celebratur hoc ſacramentum, & quia in eo attenditur & repreſentatio dominicæ paſſionis & fructus eius, ideo ſecundum utrunque, & quotidie celebratur, & in hora prædicta debet offerri.

276 Dubitatur. An propter quid in die veneris ſancta non celebratur? Reſpond. qui ſupra quod veniente veritate ceſſat figura, hoc autem ſacramentum eſt figura quædam & exẽplum dominicæ paſſionis, & ideo in die quo ipſa paſſio domini recolitur non celebratur conſecratio huius ſacramenti.

277 Dubitatur. Ad quid reſeruatur hoſtia conſecrata pro ipſa die paſſionis? Reſpond. qui ſupra, quod ne eccleſia ea etiam die ſit ſine

 fructu

fructu paſſionis, per hoc ſacramentum nobis exhibitum, corpus Chriſti conſecratum in die præcedenti, ſeruatur ſumendum in illa die.

278 Dubitatur. Cur non reſeruatur ſanguis ſicut & corpus? Reſpond. qui ſupra, quod propter periculum, & quia ſanguis ſpecialius eſt imago dominicæ paſſionis.

279 Dubitatur. An illa die per immiſſionem particulæ hoſtiæ in uinum, cõuertatur vinum in ſanguinem? Reſpond. qui ſupra, quod non, quia hoc fieri non poſſet aliter quàm per conſecrationem factam ſub debita forma uerborum, & ita hic nihil fieret.

280 Dubitatur. Cum non liceat niſi ſemel in die celebrare, vt dictum eſt, cur in die natiuitatis domini celebratur ter? Reſpond. qui ſupra, quod hoc fit propter triplicem natiuitatem: quarum vna eſt æterna, quæ quantum ad nos eſt occulta, & ideo una miſſa cantatur in nocte, in cuius introitu dicitur, dominus dicit ad me filius meus es tu. Alia eſt ſpiritualis, qua ſcilicet Chriſtus oritur tanquam lucifer in cordibus noſtris, & propter hanc cantatur miſſa in aurora, in cuius introitu dicitur, Lux fulgebit hodie ſuper nos. Tertia eſt temporalis & corporalis ſecundum quod viſibilis nobis proceſſit ex utero virginali, carne indutus & ob hoc cantatur tertia miſſa in clara luce in cuius introitu dicitur. Puer natus eſt nobis, licet econuerſo poſſit dici, quod natiuitas æterna ſecundum ſe eſt in plena luce & ob hoc in euangelio tertiæ miſſæ fit mentio de natiuitate æterna, ſecundum autem natiuitatem corporalem ad literam natus eſt de nocte in ſignum, quod ueniebat ad tenebras infirmitatis noſtræ. Vnde & in miſſa nocturna dicitur euangelium de corporali natiuitate Chriſti.

281 Dubitatur. An extra eccleſiam poſſit confici hoc ſacramentum? Reſpond. qui ſupra. art. tertio. quod ſic in itinere poſitis dummodo alia ſacra miniſteria ad id officium pertinentia ibi affuerint, vt habetur de conſe. diſt. 1. ca. concedimus.

282 Dubitatur. Quæ fuit ratio ordinationis eorum, quæ dicuntur in miſſa ante, & poſt conſecrationem? Reſpond. qui ſupra articu. quarto. quod in miſſa. Primo præmittitur introitus ante celebrationem huius myſterij quæ eſt, præparatio quædam ad digne agenda ea quæ ſequuntur, & in hoc petitur poſt diuina miſericordia dum dicitur, Kyrie eleiſon. quod dicitur ter pro perſona patris, ter pro perſona filii, dum dicitur ter Chriſte eleiſon, & ter pro perſona ſpiritusſancti, cum dicitur adhuc ter, Kyrieeleiſon, & hoc contra triplicem miſeriam, ſcilicet ignorantiæ, culpę, & pœnæ. Item poſt dicitur gloria in excelſis, ut commemoremus cœleſtem gloriam ad quam tendemus poſt præſentem miſeriam, & hoc in diebus feſtis, ſed in diebus pro feſtis & officiis luctuoſis quæ ad commemorationem miſeriæ pertinent intermittitur demum ſequitur oratio, quam ſacerdos pro populo facit ut digni habeantur tantis myſteriis ſequitur poſt inſtitutio populi, quærit diſpoſitiue per doctrinam prophetarum, & apoſtolorum, & in eccleſia legitur per lectores & ſubdiaconos, poſt cantatur a choro graduale, quod ſignificat profectum vitæ, & etiam, alleluia, quod ſignificat ſpiritualem exultationem, uel tractus in officiis mortuorum uel luctuoſis quod ſignificat ſpiritualem genitum, populus autem perfecte inſtruitur per doctrinam Chriſti, in euangelio contentam, quod a diaconis legitur. Et quia credimus, tanquam diuinæ veritati. Lecto euangelio, cantatur Credo, & hoc in feſtis Chriſti, & beatæ ſemper Virginis, & aliis in quibus fit aliqua mentio de ſymbolo, & ſic populo inſtructo, proceditur ad celebrationem myſterij. Et circa oblationem deo aguntur, ſcilicet laus populi in cantu Offertorij, per quod ſignatur lætitia offerentium. Et oratio ſacerdotis, qui petit, ut oblatio populi ſit deo accepta, deinde circa conſecrationem. Primo excitatur, populus ad deuotionem in præparationem. Vnde & monetur pro ſurſum cor habeat ad dominum, & ideo finita præfatione populus laudat dominum, & primo Chriſti diuinitatem cum angelis dicens. Sanctus, & poſt humanitatem cum pueris dicens, benedictus qui uenit in nomine domini. Deinde ſacerdos ſecrete commemorat primo quidem pro quibus hoc ſacrificium offertur. Secundo ſanctos quorum patrocinia implorat pro prędictis, cum dicit communicantes. Poſt petitionem, concludit cum dicit hanc oblationem. In qua primo petit conſecrationis effectum, cum dicit, quam oblationem. Secundo conſecrationem, peragit

cum dicit ; qui pridie. Tertio excuſat præſumptionem per obedientiam Chriſti, cum dicit, unde & memores. Quarto petit hoc ſacrificium eſſe deo acceptum, cum dicit ſupra quæ propitio. Quinto petit huius ſacrificii effectum. Et primo quantum ad ipſos ſumentes, cum dicit, ſupplices te rogamus. Secundo quantum ad mortuos, cum dicit. Memento etiam domine. Tertio ſpecialiter quantum ad ipſos ſacerdotes ſumentes, cum dicit. Nobis quoque peccatoribus deinde agit de perceptione ſacramenti. Et primo præparatur, populus per orationem communem totius populi quæ eſt oratio dominica, & priuata quam ſpecialiter ſacerdos pro populo offert, cum dicit. *Libera nos* quæſumus domine. Secundo præparatur populus per pacem quæ datur dicendo, agnus dei, quæ intermittitur in miſſis defunctorum in quibus ſacrificium, offertur non pro pace præſenti, ſed pro requie. Deinde ſequitur perceptio ſacramenti. Primo percipiente ſacerdote, poſtmodum aliis dante. Vltimo autem tota miſſæ celebratio in gratiarum, actione terminatur populo exultante pro ſumptione myſterii, quod ſignat cauſatus poſt communionem, & a ſacerdote per orationem gratias referente, ſicut & Chriſtus celebrata cœna cum diſcipulis hymnum dixit, ut dicitur Matth.26.cap.

283 Dubitatur. Cur ſacerdos qui eſt miniſter non dicit omnia circa conſecrationem ſacramenti, ſed aliqua dicit diaconus, aliqua ſubdiaconus, & aliqua chorus? Reſpondet qui ſupra, quod in his quæ pertinent ad totam eccleſiam, quædam dicuntur a choro & ab aliis prædictis, ſed ea quę ad ſuum proprium officium pertinent dicit ipſe ſolus.

284 Dubitatur. Cur ipſe incipit, gloria in excelſis, & Credo, poſt chorus proſequitur? Reſpond. qui ſupra, quia perſonam dei gerit, & in ſignum quod talia peruenerunt ad populum ex reuelatione diuina.

285 Dubitatur. Cur dicit aliqua ſecrete, & aliqua publice? Reſpond. qui ſupra, quod ea quæ pertinent ad ſe ut oblatio, & conſecratio dicit ſecrete, ea uero quæ pertinent tam ad ipſum, quam ad populum dicit publice, uel aliqua dicit ſecrete in ſignum quod circa Chriſti paſſionem diſcipuli non niſi occulte confitebantur Chriſtum.

286 Dubitatur. Cur ſacerdos petit perfectionem huius ſacramenti cum dicit quam oblationem &c Reſpond. qui ſupra, quod petit ut nobis fiat fructuoſa, unde ſignanter dicit ut nobis fiat corpus, & ſanguis & hoc ſignificant uerba quæ præmittit, dicés hãc oblationẽ facere digneris benedictã. ſm Augu. id eſt per quã benedicimur, ſcilicet per gratiã aſcriptã, id eſt per quã in cœlo aſcribimur. ratam ſcilicet per quã in ſanctis Chriſti cẽſeamur, rationabilẽ, id eſt per quam a beſtiali ſenſu exuamur acceptabilem, id eſt per quam ut qui nobis ipſis diſplicemus per hanc acceptabiles unico filio ſimus.

287 Dubit. Cum hoc ſacramentum ſit excellentius omnium ſacramentorum ueteris legis, cur petitur ut fiat ſicut ſacrificium Abel. &c. Reſp. qui ſupra, quod dicitur ſacrificia antiquorum, fuerunt deo acceptiſſima ex eorum deuotione petit ſacerdos ut hoc ſacrificium acceptetur deo ex deuotione offerentium ſicut illa accepta fuerunt deo.

288 Dub. Cur petit ſacerdos quod hoc ſacr. ficium perferatur in cœlum, cum ibi ſit uerum corpus Chriſti? Reſp. qui ſupra, quòd hoc petit pro corpore myſtico, quod ſcilicet, id eſt hoc ſacramento ſignatur ut ſcilicet orationes & populi, & ſacerdotis angelus aſſiſtens diuinis myſteriis deo repreſentet.

289 Dub. quid intelligitur per ſublime altare dei? Rñ. qui ſup. quod de eccleſia triũphãte intelligitur in quam trãsferri petimus, uel deus intelligitur cuius participationem petimus?

290 Dubit. Cur celebratio huius ſacramenti dicitur? Reſp. qui ſupra, quod quia ſacerdos per angelum præces ad deum mittit ſicut populus per ſacerdotem, uel quia Chriſtus eſt hoſtia nobis miſſa a deo.

291 Dubit. Quid ſignificat ꝙ diaconus dicit. Ite miſſa eſt? Reſ. qui ſup. quod in hoc licẽtiat populum. q.d. miſſa eſt hoſtia per angelum ad dominum ut ſit deo accepta.

292 Dub. Cur lauantur manus in miſſa? Reſp. qui ſupra. art.5. quod talis ablutio ſit propter reuerentiam ſacramenti, ne ad tantum ſacramentum aliquis accedat manibus etiam corporaliter iniquinatis.

293 Dub. Cur utitur thurificatione? Rñ. qui ſupra, ꝙ ad reuerẽtiã ſacramẽti, ut p bonũ odorẽ depellatur ſi qd corporaliter & praui odoris in loco fuerit quod poſſet prouocare horrorẽ. Itẽ ad repreſentãdũ effectũ gratiæ, qua ſicut bono odore Chriſtus plenus fuit, & ab

ipſo deriuat ad fideles officio miniſtrorũ. Et ideo undiq; thurificato altari per quod Chriſtus deſignatur thurificantur oẽs per ordinẽ.

294 Dubitatur. Cur non lauamus pedes, cum dicatur Exod. 29. Lauabunt Aaron, & filij eius manus ſuas ac pedes quando ingreſſuri ſunt ad altare? Reſpond. qui ſupra, quod ne iudaizemus.

295 Dubitatur. Quia uidetur quòd etiam in ablutione manuum iudaizemus cum ſimiliter præceptum ſit in le.uete. de manibus ſicut de pedibus? Reſpond. qui ſupra, quod ablutio manuum poteſt, fieri magis in promptu, & quæ magis ſufficit ad ſignificandum perfectam mundationem, cum enim manus ſit organum organorum. Vt dicitur tertio de anima opera attribuuntur manibus. Vnde in pſal. 25. dicitur lauabo inter innocentes manus meas.

296 Dubit. Cur ſacerdos facit tot cruces? Reſpond. qui ſupra, quod conſecratio & acceptatio, & fructus huius ſacramenti procedit ex uirtute crucis Chriſti. Et ideo ubicunque fit mentio de aliquo horum ſacerdos crucis ſignatione utitur.

297 Dubita. Quia uidetur quod poſtquam eſt conſecratum corpus Chriſti ſacerdos non deberet facere, ſuper eo cruces, quia corpus Chriſti eſt dignius ſacerdote, & ideo ab eo benedici non deberet? Reſpondet qui ſupra, quod non utitur, crucibus ad benedicendum, & conſecrandum, ſed ſolum ad commemorandum uirtutem crucis, & modum paſſionis Chriſti.

298 Dubit. Cur ſacerdos extendit brachia in miſſa? Reſpon. qui ſupra quòd ſignat extenſionem brachiorum Chriſti in cruce.

299 Dub. Cur leuat manus in orando? Reſpõ. qui ſupra, quod ad ſignificandum quòd oratio eius dirigitur pro populo ad deum.

300 Du. Cur aliquando iungit manus & orat & inclinat ſuppliciter? Reſp. qui ſupra, quod ſignat humilitatem, & obedientiam Chriſti ex qua paſſus eſt.

301 Dubit. Cur iungit pollicem cum indice poſt conſecrationem? Reſpon. qui ſupra, quoniam eis corpus Chriſti conſecratum tetigerat ut ſi qua particula, digitis adheſerit non diſpergatur quod pertinet ad reuerentiam ſacramenti.

302 Dubitatur. Cur quinquies ſe uertit ad populum ſacerdos? Reſpond. qui ſupra quod ad ſignificandum quod dominus in die reſurrectionis, quinquies ſe manifeſtauit.

303 Dub. Cur ſepties ſalutat populum? Reſp. qui ſupra, quod ad ſignificandum ſeptiformem gratiam ſpiritusſancti.

304 Dubi. Cur epiſcopus celebrans in prima ſalutatione dicit pax uobis? Reſpõ. qui ſupra quod repreſentat perſonam domini qui poſt reſurrectionem dixit hoc diſcipulis.

305 Dub. Quid ſignificat quod hoſtia diuiditur in tres partes & una ponitur in calice? Reſpon. qui ſupra, quòd ut Sergius Papa dicit, & habetur de conſe. di. 2. c. triforme. Triforme eſt corpus domini pars oblata in calice miſſa corpus Chriſti quod iam reſurrexit mõſtrat ſcilicet ipſum Chriſtum & beatam uirginem, uel ſi aliqui ſancti cum corporibus iam ſunt in gloria pars comeſta ambulantes adhuc ſuper terram quia ſcilicet uiuentes in terra ſacramento uniuntur & paſſionibus conteruntur, ſicut panis comeſtus conteritur dentibus pars in altari uſque ad finem miſſæ remanens eſt corpus Chriſti in ſepulchro, quia uſque in finem ſæculi corpora mortuorum ſanctorum in ſepulchris erunt quorum tamen animæ ſunt in purgatorio uel in cœlo. Hic tamen ritus non ſeruatur modo, ut ſcilicet una pars ſeruetur uſque ad finem miſſæ propter periculum manet tamen eadem ſignificatio partium, quam quidam metrice expreſſit dicentes: Hoſtia diuiditur in partes, tincta beatos: Plene ſicca notat uiuos, ſeruata ſepultos.

306 Dubitatur. An pars miſſa in calicem poſſit dari populo? Reſpon. qui ſupra, quod non quia panem intinctum non porrexit Chriſtus niſi Iudæ proditori.

307 Dubitat. An ſacerdos poſſit dare partem ſuæ hoſtiæ populo? Reſp. qui ſupra in 4. ſent. diſt. 12. q. 2 art. 2. q. 2. quod ſic ſi non habeat aliam conſecratam.

308 Dubitatur. Cur ſacerdos poſt ſumptionem ſanguinis ſumit uinum? Reſpond. qui ſupra. 3. par. q. 83. art. 5. quod hoc facit ad abluendum os ne aliquæ reliquiæ remaneant, & eadem ratione perfundit digitos quibus corpus Chriſti tetigerat, quod pertinet ad reuerentiam ſacramenti, & ſic præcipitur fieri, extra de cele. miſſ. c. ex parte.

309 Dubi. An debeat corpus Chriſti conſeruari? Reſpond. qui ſupra, quod licet Clemens Papa ſtatuerit, quòd non de conſe. diſt. 2. c. tribus gradibus, & infra tanta &c. tamen in

dicta

dicta diſtinct. capit. presbyter dicitur, quod oportet pro infirmantibus hoſtias conſecratas ſeruare.

310 Dubitatur. An ſacerdos poſſit celebrare uno ſolo præſente? Reſpon. qui ſupra, quod in ſolenni celebratione plures debent eſſe, ut habetur de conſecra. diſt. 1. c. hoc quoque in miſſis tamen priuatis ſufficit unum habere miniſtrum, qui gerit perſonam totius populi catholici, ex cuius perſona ſacerdoti pluraliter reſpondetur.

311 Dubitatur. An ſufficienter poſſit occurri defectibus circa celebrationem, huius ſacramenti? Reſpond. qui ſupra. art. ſexto. quod ſic, & præueniendo ne ſcilicet periculum accidat, & ſubſequendo, ut ſcilicet ad quod accidit emendetur.

312 Dubitat. Quid ſi ſacerdos poſt inceptam miſſam moriatur uel infirmetur qd fiet? Reſ. qui ſupra, quod ſi hoc ante conſecrationem accidat non oportet, quod per alium ſuppleatur, ſi uero poſt conſecrationem corporis uel ſanguinis aut utriuſque debet miſſæ celebritas per alium expleri, ut habetur. 7. q. prima. cap. nihil.

313 Dub. Quid agendum poſtquàm ſacerdos ſucepit miſſam & recolit ſe comediſſe uel bibiſſe? Reſp. qui ſupra, quod ſi hoc recolit poſt conſecrationem inceptam debet perficere ſacrificium & ſumere ſacramentum, ſi uero ante conſecrationem tutius reputarem, quòd miſſam inceptam deſereret niſi graue ſcandalum timeretur.

314 Dub. Quid ſi recolit ſe eſſe excommunicatum uel peccatum aliquod commiſiſſe? Reſpon. qui ſupra, quòd ſi hoc recolit poſt conſecrationem debet dolere cum propoſito confitendi, & abſolutionem ab excommunicatione petendi ſi ſit excommunicatus, & ſic per inuiſibilem pontificem Chriſtum abſolutionem conſequetur, quantum ad hunc, actum quod peraget diuina myſteria. Si uero ante conſecrationem, dicut in dub. præcedenti.

315 Dubi. Quid ſi araneam deprehendat cecidiſſe in calicem uel aliud uenenoſum poſt cõſecrationem, quid aget? Reſp. qui ſup. quod ſi ante conſecrationem hoc comprehenderit debet effundi, & abluto calice denuo aliud uinum poni conſecrandum. Si uero poſt conſecrationem hoc acciderit debet animal caute capi, & diligenter lauari & comburi & ablutio cum cineribus in ſacrarium mitti. Si uero ibi uenenum eſſe reprehenderit immiſſum, nullo modo ſumere uel alii dare debet ne calix uitæ uertatur in mortem, ſed debet diligenter in aliquo uaſculo ad hoc apto cum reliquiis conſeruari, & ne ſacramentum remaneat imperfectum, debet aliud uinum apponere in calicem, & denuo reſumere a conſecratione ſanguinis, & ſacrificium perficere.

316 Dubitat. Quia aliquando contingit quod aqua aut uinum non ponitur in calice, quid tunc quando percipit agere debet? Reſpond. qui ſupra quod ſi ſacerdos ante conſecrationem ſanguinis, & poſt conſecrationem corporis percipiat aut uinum, aut aquam non eſſe in calice, debet ſtatum apponere & conſecrare. Si uero poſt conſecrationis, uerba hoc perceperit, quod aqua deſit debet nihilominus procedere, quia impoſitio aquæ non eſt de neceſſitate ſacramenti, nullo autem modo debet aqua uino iam conſecrato miſceri, quia ſequeretur, corruptio ſacramenti pro aliqua parte, ut ſupra dictum eſt dub. 163. & ſequenti. Si uero poſt uerba conſecrationis percipiat, quod uinum non fuit poſitum in calice, ſi quidem hoc percipiat ante ſumptionem corporis debet depoſita aqua ſi ibi fuerit apponere uinum, cum aqua, & reſumere a uerbis conſecrationis ſanguinis. Si uero hoc perceperit poſt ſumptionem, corporis aliam hoſtiam apponere debet iterum conſecrandam ſimul cum ſanguine, quod ideo dicitur quia ſi dixerit ſola uerba conſecrationis ſanguinis non ſeruaretur debitus ordo conſecrandi ut ſeruaretur id quod habetur ſeptima. quæſtione. prima. cap. nihil. Si uero inciperet a conſecratione ſanguinis, & repeteret omnia uerba conſequentia non competerent niſi adeſſet hoſtia conſecrata cum in uerbis illis occurrant, quædam dicenda, & fienda non ſolum circa ſanguinem ſed etiam circa corpus, & debet in fine ſumere hoſtiam iterum conſecratam, & ſanguinem, non obſtante etiam ſi poſt ſumpſerit aquam quæ in calice, quia præceptum de perfectione ſacramenti maioris eſt ponderis, quod præceptum quod hoc ſacramentum a ieiuniis ſumatur.

317 Dubitatur. Quia aliquando contingit quod ſacerdos non recordatur ſe dixiſſe verba conſecrationis, uel etiam aliqua alia uer-

ba? Reſp. qui ſupra. quod ex hoc ſacerdos non debet mente turbari. Non enim quia multa dicit recolit omnium quæ dixerit niſi forte aliquid in dicendo apprehenderit ſub ratione iam dicti, ſic enim aliquot efficitur memorabile, vnde ſi aliquis attente cogitet illud & dicit non tamen cogitet ſe dicere illud, quod habet minus de periculo non multum recolit poſtea ſe dixiſſe. ſic enim ſit aliquid obiectũ memoriæ inquantum accipitur ſub ratione præteriti, ſicut dicitur in libro de memoria. Si tamen ſacerdoti conſtet probabiliter ſe aliqua omiſiſſe, ſi quidem non ſunt de neceſſitate ſacramenti huius non eſtimo quod propter hoc debeat reſumere immutando ordinem ſacrificij, ſed debet vlterius procedere. Si vero certificetur ſe omiſiſſe aliquid eorum quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, ſcilicet formam conſecrationis, idem videtur eſſe faciendum quod dictum eſt dub. præcedenti. in defectum materiæ, vt ſcilicet reſumatur a forma conſecrationis &c. per ordinem reitetentur ne mutetur ordo ſacrificij.

318 Dubitatur. Quid agendum eſt cum hoſtia dilabitur in calice propter frigus? Reſp. quod fractio hoſtiæ conſecratæ, & quod vna pars ſola mittitur in calicem, reſpicit corpus myſticum. Ideo huius prætermiſſio non facit imperfectionem ſacrificij, vt per hoc ſit neceſſe aliquid iterare circa celebrationem huius ſacramenti.

319 Dubitatur. Quid fiendum eſt quando ſanguis Chriſti ex negligentia effunditur? Reſp. qui ſupra. quod vt habetur de conſecra. diſtinctio. 2. ex decreto Pij Papæ, ſi per negligentiam aliquid ſtillauerit de ſanguine in tabula quæ terræ adhæret lingua lambetur, & tabula radetur, & igni comburetur & cinis intus altare condetur, & ſacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si autem ſuper altare ſtillauerit, ſorbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus pœniteat. Si ſuper linteum altaris, & ad aliud ſtilla peruenerit decem diebus pœniteat, ſi vſque ad quartum viginti diebus pœniteat, & linteamina quæ ſtilla tetigit tribus vicibus miniſter lauet calice ſubtus poſito, & aqua ablutionis ſumatur, & iuxta altare recondatur, vel a miniſtro ſumatur. quidam autem vlterius partem illam linteaminum incidunt & comburunt & cinerem in altari, vel in ſacrario reponunt.

320 Dubitatur. Quid fiendum cum Chriſti corpus quis euomuerit, vel ſanguinem? Reſpond. qui ſupra. quod vt habetur de conſecra. diſtin. 2. ex pœnitentiali Bedæ presbyteri: ſi quis ex ebrietate, vel voracitate euchariſtiam euomuerit clericus, diaconus, preſbyter, vel monachus. 40. diebus pœniteat Epiſcopus 90. Si autem infirmitatis cauſa hoc acciderit. 7. diebus pœniteat.

321 Dub. Quid agendum quando ſacramentum male cuſtoditum putreſit, vel comeditur a mure vel ab alio animali? Reſ. qui ſup. quod vt in ſupradicta diſt. habetur ex concilio Aurelianenſi talis negligens. 40. diebus pœniteat, & qui perdiderit illud in Eccleſia, vel pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit. 30. diebus pœniteat.

322 Dub. A quibus debet abſtinere pœnitens in ſupradictis caſibus? Reſ. qui ſupra. quod debet ieiunare & a communione ceſſare. Penſatis tamen conditionibus negotij & perſonæ poteſt addi, vel minus ad pœnitentiam prædictam.

323 Dub. Si in aliquo reperitur hoſtia quæ cecidit vel aliqua pars quid fiendum eſt? Reſ. qui ſup. quod in hoc obſeruandum eſt quod vbicunque ſpecies integre inueniuntur ſunt reuerenter obſeruandæ, vel etiam ſumendæ, quia manentibus ſpeciebus manet ibi corpus Chriſti. Ea vero in quibus inueniũtur ſi commode fieri poteſt ſint comburenda cinere in ſacrario recondito ſicut de raſura tabulæ dictum eſt dub. 319.

324 Dub. An ſi homo non peccaret poſt baptiſmum indigeret euchariſtia? Reſp. qui ſup. q. 88. ar. 6. quod ſic: ſicut in vita corporali indigeret nutrimento.

325 Dub. An hoc ſacramentum habet aliquẽ effectum quo ad defunctos? Reſ. qui ſupra. tertia par. q. 52. ar. 8. quod ſacramentum euchariſtiæ liberat hominem a purgatorio, inquantum eſt quoddam ſacrificium ſatiſfactorium pro peccato.

326 Dub. An aliquis ſacerdos ordinatus credens ſe baptizatum, cum tamen non fuerit baptizatus celebrando conſecret? Reſ. qui ſupra. in 4. ſen. diſ. 24. q. 1. artic. 2. q. 3. quod talis non eſt ordinatus. Et ideo non eſt ſacerdos, nec conficere poteſt, nec abſoluere in foro pœnitentiali. Vnde ſecundum Canones debet baptizari iterato & ordinari, & ſi etiam in Epiſcopum promoueatur, illi quos ordinat non habent ordinem, ſed tamen pie credi poteſt

di poteſt, quod quantum ad vltimos effectus ſacramentorum ſummus ſacerdos ſuppleret defectum, & quod non permitteret hoc, ita latere quod periculũ eccleſiæ imminere poſſet.

327 Dub. Quid intelligit dominus per regnũ cum dixit bibam illud vobiſcum in regno patris mei? Reſp. Chryſ. in home. quod regnum reſurrectionem ſuam nominat.

328 Dub. Cur poſt reſurrectionem cum apoſtolis erat bibiturus? Reſp. qui ſupra. quod ne aliqui æſtimarent fantaſticam eſſe reſurrectionem. Et ideo ipſi apoſtoli perſuadentes hominibus, de Chriſti reſurrectione dixerũt: ſimul comedimus & bibimus cum eo poſtquam ſurrexit a mortuis.

329 Dub. Cur dicũt cum illud bibam nouum? Reſp. qui ſupra. nouum. i. nouo modo nõ quaſi corpus paſſibile habens, & indigens cibo, qua non tunc propter indigentiam comedit & bibit, ſed propter reſurrectionis certitudinem.

330 Dub. Cur panem benedixit? Reſp. Remigius. quod vt oſtendat, quia humanam naturã vna cum patre & ſpiritu ſancto gratia diuinæ virtutis impleuit, & æternæ immortalitatis munere ditauit.

331 Dub. Cur ad calicem gratias egit? Reſpõ. qui ſupra: quod in hoc demonſtrat quantum de noſtra ſalute gratuletur pro quibus etiam ſanguinem ſuum funderet.

332 Dub. Cur panem fregit? Reſp. Diony. in eccleſiaſtica hierar. quod in hoc oſtenditur ꝙ vnum ſimplum dei verbum per humanationem compoſitum & viſibile ad nos peruenit, & ad ſe noſtram ſocietatem benigne peragẽs ſpiritualium bonorum diſtributorum participes fecit.

333 Dub. Quid eſt genimen vitis? Reſp. quod eſt vinum, quia vitis generat vinum, & genimen. i. generatio, vel germen dicitur.

334 Dubit. Cur potius dicit in regno patris quàm in regno dei? Reſp. Hieron. quia omnis pater nomen eſt filij, acſi diceret cum crediderint in deum patrem, & adduxerit eos pater ad filium.

335 Dub. Quid eſt hymnus? Reſp. Lyra, quòd eſt canticum diuinæ laudis.

336 Dub. Quod canticum dictum fuit? Reſp. Vincentius in ſermone, ꝙ dixerunt: memoriã fecit mirabilium ſuorum. Burgenſis autem dicit, ꝙ iudæi poſt eſum agni paſchalis dicunt. Laudate pueri dominum: & ita veriſimile eſt, quòd tunc Ieſus cum diſcipulis illum pſalmum dixit.

337 Dub. Cum acceſſerit ad hortum, cur dicitur, ꝙ acceſſit ad montem Olineti? Reſp. Lyra, quod quando dicitur quod exierunt in mõtem Olineti: quia hortus in quo fuit captus erat in pede montis Olineti.

338 Dub. Cur prædixit diſcipulis, ꝙ ſcandalizarentur? Reſp. Hiero. ꝙ vt cum paſſi fuerint ſcandalum non deſperent ſalutem, ſed agentes pœnitentiam liberentur.

339 Dub. Quomodo paſſi fuerunt ſcandalum in eum? Reſp. Lyra, quia dereliquerunt eum propter timorem humanum.

340 Dub. Cur dicit in iſta nocte? Reſp. qui ſupra, ꝙ eis benedixit certitudinaliter, & determinato tempore vt cognoſcant ipſum eſſe deũ qui poteſt talia cognoſcere propria virtute.

341 Du. Vbi ſcribitur, percutiam paſtorẽ &c. Reſp. quòd Zachariæ. 13.

342 Dubitat. Quia Zachariæ 13. non dicitur percutiam, ſed percute? Reſpond. Lyra, poſt Hiero. quòd eadem eſt ſententia, quia ibi ponitur prophetia acſi propheta loquatur ad dominum dicens percute paſtorem. Hic autem ponitur: acſi dominus loquatur dicens percutiam.

343 Dub. cur inducitur ipſa prophetia Zachariæ? Reſpõn. Chryſoſt. in Homel. quòd ſuadẽs eis attendere ſemper quæ ſcripta ſunt ſimul, etiam oſtendens quòd ſecundum Dei conſilium crucifigebatur, & vndique monſtrans non alienum ſe eſſe a veteri teſtamento, qui in eo prænunciabatur.

344 Dubitatur cur dixit poſtquam autem reſurrexero, & cætera? Reſpond. qui ſupra. vt non permitteret eos in triſtibus permanere, & vt audita eius morte aliqualiter remanerent conſolati de futura reſurrectione.

345 Dubitatur cur potius vult præcedere in Galilæam quam alibi. Reſpond. Sanct. Tho. 3. part. quæſt. 55. artic. 3. quod vt Chryſoſt. dicit in homel. quòd confeſtim poſt reſurrectionem in cœlo eis apparuit, neque in longam quandam regionem, vt eis appareat vadit, ſed in ſeipſa gente & in ipſis fere regionibus, & vt a timore iudæorum liberati crederent ei quod dicebatur.

346 Dubit. Cur Petrus non credidit Chriſto dicenti, quòd ſcandalum paterentur in eũ? Reſp. qui ſupra, in 2. ſentent. diſtinctio 4. articu. 2. quòd Petrus domini prænunciationem accepit non per certitudinem, ſed ad

ſed ad comminationem dictam.

347 Dub. An Petrus mentitus fuerit cum dixit quod non ſcandalizaretur? Reſ. Hierony. quod hoc non eſt mendacium nec temeritas, ſed fides eſt apoſtoli Petri, & ardēs affectus erga dominum ſaluatorem.

348 Dub. Quomodo fuit facta negatio Petri cum diuerſimode de hoc Euangeliſtæ tractēt? Reſ. Aug. de conſenſu Euang. q tertia negatio Petri fuit inchoata etiam ante primum cantum galli, ante tamen quàm eſſet conſummata gallus cantauit, quia negatio ſecundum totalitatem ſuam accepta habet aliquem tractū temporis. In hoc enim includitur verbum illorum qui dicebant Petro, tu ex illis es, & argumentum quod adducebant ex loquela eius & negatio Petri ſequens, & ſic patet quod bene potuit inchoari illa negatio antequam gallus primo cantaret, & poſt terminari. Matthæus ergo Lucas & Ioannes qui dicunt Petrum ter negaſſe Chriſtum ante primum galli tantum loquuntur habendo reſpectum ad negationis inchoationem. Marcus autem qui dicit tertiam negationem, Petri eſſe poſt primum galli cantum & ante ſecundum loquitur habendo reſpectum ad negationis conſummationem.

349 Dub. An poſt verba Chriſti, Petrus potuerit non ſcandalizari? Reſp. Origen. dicens. quod ad hoc aliquis reſpondebit, quoniam neceſſe erat fieri quod prædictum erat Ieſu. Alius autem dicet, quoniam qui exoratus a Niniuitis quæ prædixerat per Ionam non fecit, poſſibile fuit vt repelleret etiam ſcandalum a Petro deprecante.

350 Dub. An Petrus & alij diſcipuli dicentes ſi oportuerit me mori tecum &c. mentiti fuerint? Reſ. quod non, quia ſic cogitabant fore, dixerunt tamen falſum, quia contrarium accidit.

351 Dub. Quid mouit diſcipulos ad ſic dicendum? Reſ. Rabanus. quod quia Petrus intellexerat dominum præ timore mortis cū ſe prædixiſſe negaturum ob hoc dicebat quod licet periculum immineret nullo modo ab eius fide poſſet auelli: Et ſimiliter alij per ardorem mentis non timuerunt damnum mortis, ſed vana fuit præſumptio ſine protectione diuina.

352 Dub. Vbi eſt villa Gethſemani? Reſ. Ly q eſt in pede montis Oliueti.

353 Dub. Cur receſſit a cenaculo in quo cenauerat? Reſ. Orig. quod vt non caperetur vbi cū diſcipulis manducauerat paſcha.

354 Dub. Cur dimiſit diſcipulos donec oraſſet? Reſpond. Chryſoſto. in Homel. quod quia diſcipuli indiuiſibiliter ſequebantur Chriſtum, & ei conſuetudo erat ſine diſcipulis orare.

355 Dubitatur. Quibus diſcipulis iuſſit, vt cederent? Reſpond. Lyra. quod octo. nam tres aſſumpſit ſecum, & Iudas non erat ibi.

356 Dubitatur. Cur potius iſtos tres adduxit ſecum, quàm alios. Vnde ſabbato primo dominicæ quadrageſimæ. dub. 3.

357 Dubitatur. Quid eſt triſtitia? Reſpond. Sanctus Tho. 22. quæſtio 5. ar. 1. & q. 42. ar. 3. quod eſt paſſio animalis media inter duas paſſiones, videlicet inter timorem quam ſequitur, & iram quam præcedit, & conuenit cum timore quia vtrunque eſt de malo, ſed differt a timore in duobus. Primo, quia timor eſt de malo futuro, & triſtitia de præſenti. Secundo, quia triſtitia reſpicit malum abſolute cum ſit in concupiſcibili. Vnde poteſt eſſe de quocunque malo, ſiue magno, ſiue paruo. Timor vero cum ſit in iraſcibili reſpicit malum cum quadam arduitate, ſeu difficultate, quæ tollitur inquantum aliquid ſubiacet voluntati. Et ideo non omnia timemus quę ſunt futura, de quibus triſtamur cum ſunt præſentia, ſed aliqua, quæ ſcilicet ſunt ardua.

358 Dubitatur. An triſtitia poſſit cadere in virtuoſum? Reſpond. qui ſupra. tertia parte. quæſtio. 46. artic. ſexto. quod triſtitia laudabilis, quando ſcilicet procedit ex ſancto amore, vt puta cum aliquis triſtatur de peccatis proprijs, vel alienis, de qua dicitur, ſecundo Chor. ſeptimo. quæ ſecundum Deum eſt triſtitia pœnitentiam in ſalutem operatur, poteſt cadere in virtuoſum.

359 Dubitatur. De quo contriſtatus eſt Chriſtus? Reſpond. Hieronymus. quod non timore patiendi, qui ad hoc venerat vt pateretur & Petrum temeritatis arguerat. ſed propter infideliſſimum Iudam & ſcandalum omnium Apoſtolorum, & reiectionem populi Iudæorum, & reuerſionem miſere Hieruſalem.

360 Dubitatur. Cur non dicit triſtis ſum, ſed triſtis eſt anima mea? Reſpond. Ambroſius ſuper Lucam. quod non eſt triſtis ſapientia, non diuina ſubſtantia, ſed anima.

361 Dub. Quia videtur quod in Chriſto non fuerit triſtitia, quia Prouer. 12. dicitur, non

con-

contriſtabit iuſtum quicquid acciderit ei.& Eſa.42.dicitur.de Chriſto,non erit triſtis ne que turbulentus?Reſp.San.Tho.3.par. q.15. art.4.& 6. ꝙ cum in Chriſto fuerit uerus dolor, ita potuit in eo eſſe uera triſtitia, prout anima Chriſti potuit interius apprehendere aliquid ut nociuum,& quantũ ad ſe ſicut paſſio & mors eius fuit,& quantum ad alios ſicut peccatum diſcipulorum uel ét iudæorum oc cidentium ipſum.Vnde Hieron.ſuper Matth. dicit. dominus noſter ut ueritatem aſſumpti probaret hominis ueræ quidem contriſtatus eſt,ſed ne paſſio in animo illius dominaretur dicitur quod incepit contriſtari, ut paſſio per fecta intelligatur quando animo,id eſt rationi dominatur.pro paſſio autem quando eſt in choata in appetitu ſenſitiuo, ſed ulterius non ſe extendit, & ſic intelliguntur ille auctoritates ſcilicet ꝙ eius ratio ex nullo accidente cõ turbabitur,nec erit triſtis ſecundum paſſioné perfectam,ſed bene ſecũdum propaſſionem.

362 Dubitatur. Cur dicit uſque ad mortem? Reſpond.Orig. q.d.ut cũ mortuus fuero moriar & uniuerſæ triſtitiæ cuius principium tã tum fuit in me.

363 Dubita.Cur uult hos tres apoſtolos uigilare,& alios iuſſit ſedere? Reſp.Orige.ꝙ hos tanquam firmiores ſecum adduxit ut collabo rent ſecum in uigilijs & orationibus,alios ue ro iuſſit ſedere quaſi infirmiores & tamen ét hos iuſſit manere ut unuſquiſque in gradu ſuę uocationis conſiſtat.

364 Dub.Cur non uult quòd dormiant?Reſp. Hiero. ꝙ nõ a ſomno prohibet cuius tempus non erat imminente diſcrimine,ſed a ſomno infidelitatis & torpore mentis.

365 Dubitatur.Cur progreſſus eſt ab eis?Reſ. Lyra.qđ uolebat orare & cum oratio ſit eleuatio mentis in deum melius ſit quando homo eſt ſequeſtratus ab alijs.

366 Du.Cur longe progreſſus eſt? Reſp. Ori. quòd nolebat longe fieri, ut uideant cadenté in facie & diſcant non magna,ſed humilia de ſe ſapere.

367 Dub.Cur prodicit in faciem?Reſp.Origenes.quod hoc fecit laudabiliter ſe humiliãs.

368 Dubi.Cur orauit cum eſſet deus.Vide ſe. 6.cinerum dubio.57.& ante poſt de materia orationis.

369 Dubi. quia uidetur fruſtra oraſſe quia nõ impetrauit? Reſp.San.Tho.ſuper epiſtola ad Hebræos 5.capi. ꝙ Chriſtus in omnibus quæ uoluit fieri fuit exauditus. nam quantũm ad appetitum ſenſualitatis & ſecundum uoluntatem inquantum eſt quidam appetitus naturalis refugiebat mortem,& quantũ ad hoc orabat,ut oſtenderet ſe uerum hominem ſed uoluntate conſequenti rationem deliberatam uolebat mori. Vnde dicit. Verumtamen non ſicut ego uolo,ſed ſicut tu.

370 Dubitat. An in Chriſto fuerint duæ uolũ tates?Reſpond. Qui ſupra 3.par.q. 18.art.1.ꝙ ſic una diuina & alia humana quia cum aſſum pſerit humanam naturam perfectam ad cuius perfectionem pertinet uoluntas,quæ eſt naturalis eius potentia ſicut & intellectus,ideo in eo fuit uoluntas humana,per aſſumptionem autem humanæ naturæ nullam diminutioné paſſus eſt filius dei in his quæ pertinent ad naturam diuinam cui competit uoluntatem habere.& ſic etiam in eo fuit uoluntas diuina.

371 Dubi. An Chriſtus ſecundum uoluntaté humanam aliud uellet quam ſecundum uolũtatem diuinam?Reſp.qui ſupra quòd Chriſtus ſecundum uoluntatem ſenſualitatis & ſecundum uoluntatem rationis quæ conſideratur per modum naturæ aliud poterat uelle quam deus, ſed ſecundum uoluntatem quæ eſt per modum rationis ſemper idé uolebat ꝙ deus.

372 Dub. Quia uidetur quòd non voluntarié paſſus ſit cum triſtitia contrarietur uoluntati? Reſ.qui ſupra.q.15.ar. 6.quòd nihil prohibet aliquid eſſe contrarium uoluntati ſecundum ſe,quod tamé eſt uolitum ratione finis ad qué ordinatur ſicut medicina amara non eſt ſecun dum ſe uolita,ſed ſolum ſecundum quod ordi natur ad ſanitatem,& hoc modò paſſio Chriſti fuit ſecundum ſe conſiderata inuoluntaria & triſtitiam cauſans licet fuerit uoluntaria in ordine ad finem qui eſt redemptio humani generis.

373 Du.Cur ſolus Ioannes euangeliſta non facit mentionem de hac oratione?Reſp. Orige. quia Ioannes magis ea quæ competunt Chriſto ſecundum diuinam naturam exponit, & alijs magis ſecundum humanam.

374 Dubi.Cur eius paſſio calix dicitur? Reſp. San Tho.3.par.q.73.ar.3.quia ad ſimilitudiné calicis inebriat & eſt metaphorica locutio.

375 Dub.Cur petit quod trãſeat ad ſe? Reſp. Hilarius quòd pro his qui poſt ſe paſſuri erãt orat dicens. tranſeat a me, id eſt quomodo a me bibitur, ita ab his bibatur ſine ſpei diffeſentia,ſine ſenſu doloris, ſine metu mortis,

376 Dub

376 Dub. Cur diſcipuli ita cito dormierunt? Reſp. Chryſoſt quia tempus intépeſte noctis erat & oculi eorum a triſtitia erant grauati.

377 Du. Cur arguit Petrũ? Reſ. Hilarius, quia præ cæteris non ſe ſcandalizandum fuerat gloriatus.

378 Dub. Cur loquitur pluraliter? Reſp. Chryſo. quia etiam aliorum infirmitatem arguit.

379 Du. Cur primo arguit & poſt iubet ut uigilent. Reſp. Orig. qđ primo excitat eos uerbo ad audiendum, & poſt pręcipit ut uigilent & orent.

380 Dub. Cur dicit ut non intretis in tentationem. Reſ. Hiero. q. d. ne uos tentatio ſuperet.

381 Dub. De quo ſpiritu dicit quòd eſt promptus? Reſp. Theoph quòd de ſpiritu apoſtolorum qui promptus erat ad eũ non negandũ.

382 Dubi. An ſicut omnium caro infirma eſt, ita omnium ſpiritus promptus ſit? Reſpond. Orige. quod non, ſed ſolum ſanctorum infidelium aũt & ſpiritus ſegnis eſt et caro infirma.

383 Dubi. Cur ter orauit? Reſp. Remigius qđ ter orat pro Petro qui ter eũ negaturus erat.

384 Dub. Cur ſolus orat? Reſpõ. Hiero. qđ ſolus orat pro omnibus, ſicut & ſolus patitur pro uniuerſis.

385 Du. Cur ſecundo inueniens eos dormientes non reprehendit? Reſpõ Orig. quia oculi eorum erant grauati, ſcilicet ſomno.

386 Dub. Cur eos hortatur ut dormiant? Reſ. Chry. in Homel. ut oſtenderet quoniam neq; uiſum poſſent ſufferre futurorum malorum, & quoniam eorũ non indiget auxilio, & quoniam omnino tradi eum oportebat.

387 Dub. Quia uidetur iniungere contraria dicens, dormite, & ſtatim dicit, ſurgite eamus? Reſp. Aug. de conſen. euãg. quòd cum Marcus commemorauerit, ut cum dixiſſet dormite iam & requieſcite: adiungens, ſufficit, & deinde inferat. Venit hora ecce tradetur filius hominis, utique intelligitur poſt illud quod eis dictum eſt dormite &c. ſiluiſſe dominũ aliquãtum, ut hoc fieret quod promiſerat, & tũc intuliſſe. Ecce appropinquabit hora, propter qđ ſecundum Marcum poſitum eſt, ſufficit. ideſt iam requieſcite.

388 Dub. Cur dicit, ecce appropinquabit hora? Reſp. Chry. in Home. qđ per hoc oſtendit quod diuinę diſpoſitionis erat quod gerebaẽ.

389 Dubita. Cur dicit in manus peccatorum? Reſp. Qui ſupra, quòd per hoc demõſtrat quoniam illorum nequitiæ hoc opus erat, non quod ipſe delicto eſſet obnoxius.

390 Dub. Cur dicit ſurgite eamus? Reſp. Hie. q. d. non nos inueniant quaſi timentes ultro pergamus ad mortem, ut cõfidentiam & gaudium paſſuri uideant.

391 Dubita. Cur non dicit, ecce appropinquabit mihi qui me tradet? Reſp. Orige. quia ipſe traditor non poterat ſibi appropinquare qui ſe ſuis peccatis ab eo ſe elongauerat.

392 Dub. Cur nominat Iudam vnum de duodecim? Reſp. Theophilus, ꝙ hoc non fruſtra ponitur, ſed ad maiorem proditoris redargutionem quòd cum de primo choro exiſteret contra dominum tu rabiem uerſus eſt.

393 Dub. Cur uenit tam magna turba? Reſp. Origenes, quoniã qui putabant in belzebub eijcere dæmonia ſolere arbitrabantur eum ex quibuſdam maleficijs poſſe effugere de manu volentium eum tenere.

394 Dub. A quo acceperunt cohortem? Reſp. Augu. quod cohors non iudæorum ſed militũ fuit a præſide, igitur intelligitur accepta tanquam ad tenendum reum ſeruato ordine legitimæ poteſtatis.

395 Dub. Quomodo perſuaſerunt uenire milites? Reſp. Chryſo. quia milites erant pecuniarum gratia omnia facere meditantes.

396 Dub. Cur Iudas dedit ſignum oſculi? Reſ. Orige. quod quia aliquando transfigurabatur nec uidebatur niſi ut uolebat. Theophilus autem dicit qđ credebat decipere Chriſtum ut per oſculum amicus æſtimaretur.

397 Dubit. Cur permiſit dominus ſe oſculari cognoſcens proditorem? Reſpon. Rabanus, ꝙ hoc fecit non ut ſimulare nos doceat, ſed ne proditionem fugere uideatur ſimul & illud Pſ. 119. complens. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus.

398 Dub. Cur iudas oſculo uoluit prodere dominum? Reſp. Orige. quod omnes proditores ueritatis, amare ueritatem fingentes oſculi ſigno vtuntur.

399 Dub. Cur vocat eum Rabbi. i. magiſtrum? Reſpon. Beda ꝙ ex ſcelerata confidentia magiſtrum eum uocat.

400 Dub. Cur Ieſus vocat Iudã amicum? Reſ. Orig. quòd dicit improperãs ſimulationem, hoc enim nomine neminem bonorum in ſcripturis cognoſcimus appellatum. Ad malum enim dicitur. Amice, quomodo huc intraſti? Amice, non facio tibi iniuriam.

401 Dubitat. Quid ſignificat, ad quid veniſti? Reſpon.

Reſp. Augu. in ſermone, de paſſione. q. d. oſcu laris & inſidiaris, ue ut dicit Remigius ſubin telligitur hoc fac ad quid uenisti.

402 Dubita Cur cum totiens uoluerint capere Ieſum nec potuerint, quomodo nunc inie cerunt manus in eum? Reſp. Remigius. quòd quia ipſe permiſit.

403 Dub. Cur Petrus percuſſit ſeruum pontificis? Reſp. Chryſo. in Homel. quòd eo ardore quo dixerat, ſi oportuerit me mori tecum &c.

404 Dub. Vnde habeat gladium? Reſpon. qui ſupra, ꝙ ſumpſit a cęna poſtquam dominus dixerat ꝙ uenderent ſacculum, peram & tunicā & emerent gladium.

405 Dub. Quomodo uocabatur ſeruus pontificis? Reſp. Ioan. quòd Malchus.

406 Dub. Quam auriculam abſcidit? Reſpon. Ioannes quòd dexteram.

407 Dub. Cur potius auriculam abſcidit quā manus uel brachia? Reſp. Chryſo. quòd faciebat impetum ad caput.

408 Du. Cur dominus permiſit percutere gladio? Reſp. Augu. de conſenſu euangeliſtarum. quòd dixit ſinite uſque huc, quia inter rogationem diſcipulorum dicentium. Domine ſi percutimus in gladio, & reſponſionem domini, ſinite uſque huc, Petrus percuſſit.

409 Dub. Quia multi accipiunt gladiū qui nō interficiuntur gladio? Reſ. Auguſtinus contra Fauſtum, acceperit. id eſt uſus fuerit.

410 Dub. Quis dicitur uti gladio? Reſp. qui ſupra. quòd ille qui in ſanguinem alicuius armatur nulla legitima poteſtate.

411 Dub. quid ergo uolebat dominus de gladijs fieri quando pcepit ut eos emerent? Reſ. qui ſupra. quod dominus iuſſerat ut ferrent non ut ferirent.

412 Dub. Quia multi gladio percutiētes & interficientes non moriuntur gladio? Reſp. San. Tho. 2. 2. q. 40. arti. 1. quod & ſi nō ſemper occidantur gladio materiali, ſemper tamen ſuo gladio pereunt, quia pro peccato gladij æternaliter puniuntur niſi pœniteant.

413 Dubi. An interficientes propter iuſtitiam includantur ſub hac pœna? Reſp. qui ſupra, ꝙ auctoritate principis interficientis uel dei, ipſe non accipit gladium, ſed ab alio ſibi commiſſo vtitur. unde ei pœna non debetur.

414 Du. An liceat clericis uti gladio? Reſ. qui ſup. ar. 7. ꝙ nō, imo eſt inſtitutum ut effundētes ſanguinem etiam ſine peccato ſint irregulares poſſunt tamē clerici & prælati ex auctoritate ſuperiores intereſſe bellis non quidem ut ipſi propria manu pugnent, ſed ut iuſtæ pugnantibus ſpiritualiter ſubueniant ſuis exhortationibus & abſolutionibus & huiuſmodi ſpiritualibus ſubuentionibus quòd autem aliqui propria manu pugnent abuſionis eſt.

415 Dub. An Petrus percutiēs peccauit? Reſ. Aug. contra Fauſtum quod ſic ſicut & Moyſes percutiens Aegyptum uterque enim non deteſtabili immanitate, ſed emendabili animoſitate regulam exceſſit.

416 Dub. Cur dicit de decem legionibus angelorum? Reſp. Hiero. q. d. non indigeo duodecim apoſtolorum auxilio, etiam ſi omnes me defenderent, quia poſſum habere duodecim legiones angelorum.

417 Dub. Cur cum eſſet deus indigebat angelis? Reſp. Orige. quòd non quaſi indigens dicebat, ſed ſecundum æſtimationem Petri uolentis ei auxilium ferre magis enim angeli opus habent auxilio vnigeniti filij dei quam ipſe illorum.

418 Dub. Quid eſt legio? Reſp. quòd continet ſex millia ſexcentū ſexaginta & ſex homines.

419 Dub. Quot angeli continentur in duodecim legionibus? Reſp. quòd ſeptuaginta ſeptē millia nouem centum & nonaginta & duo.

420 Du. Cur ponit legiones in angelis qui nō gerunt bellū? Reſp. Orig. ꝙ in angelis eſt militia celeſtis q̄ militat cōtra legiones dæmonū.

421 Dub. Cur potius non dixit an putans qđ non poſſim iſtos deſtruere? Reſ. Chryſ. in Homel. qđ quia multa humanæ infirmitatis oſtēderat nō uideretur credibilia dicere ſi dixiſſet quod eos perdere poſſet.

422 Dub. quę ſcripturæ debebāt impleri? Reſ. Lyra. quod illæ quæ erant diuinitus reuelatæ & quæ loquūtur expreſſe de paſſione Chriſti.

423 Du. An quia ita ſcriptum erat oportebat pati Chriſtum? Reſp. Lyra qđ quando aliquid eſt ſecundum prædeſtinationem a deo prædictum oportet illud impleri, ibi enim eſt neceſſitas conſequentię nō conſequentis, quia diuina præordinatio non tollit contingentiam.

424 Dubi. Quis magis peccat interficiens iuſtum cuius anima ſaluaretur, uel peccatorē cuius anima damnatur? Reſp. S. Th. 2. 2. q 64. ar. 6 ꝙ in penſanda grauitate peccati magis conſiderandum eſt id quod eſt per ſe quam id qđ eſt per accidens. Vnde occidens iuſtum magis peccat. Primo quia nocet ei quē plus diligere dēt. Scdo, qa iniuriā infert ei q eſt minus dignus.

dignus. Tertio, quia priuat communitatem maiori bono. Quarto, quia magis Deum contemnit. ſecundum illud Luc. 10. Qui vos ſpernit me ſpernit, quod autem anima iuſti perducatur ad gloriam & peccatoris ad pœnam hoc eſt per accidens ad occiſionem.

425 Dub. Quis magis peccat occidens corporaliter, vel inducens ad peccatum? Reſ. qui ſupra. q. 73. ar. 8. quod occidens corporaliter. quia homicida eſt per ſe ſufficiens cauſa corporalis mortis. Spiritualis autem mortis nullus poteſt eſſe alteri cauſa per ſe, & ſufficiens quia nullus ſpiritualiter moritur niſi propria voluntate peccando.

426 Dub. Cur arguit ſe capientes dicens, tanquam ad latronem? Reſ. Cyrillus. q. d. tunc nõ cepiſtis me quando volebam, & nec nunc poſſetis niſi me ſponte veſtris ſubiicerem manibus.

427 Dubit. Cur dicit tanquam ad latronem? quaſi eſtimarent eum latronem? Reſ. Remig. acſi diceret latronis officium eſt nocere & latitare, ego vero nemini nocui, ſed pluries ſanaui, & in ſynagogis ſemper docui.

428 Dub. Cur non tenuerunt eum cum doceret in templo? Reſ. Chry. in Homel. quod non auſi erant propter turba, propterquod & dominus foris exiuit, vt ex loco & tempore daret eis aptitudinem ſe capiendi.

429 Dub. Quia videtur falſum quod dominus quotidie ſederet in templo? Reſ. Ly. quotidie id eſt frequenter.

430 Dub. Cur dicit vt implerentur ſcripturæ prophetarum? Reſ. Chryſ. in Hom. quod hoc dicit ad oſtendendum cauſam, propter quam dominus voluit capi.

431 Dub. Cur non expreſſit nomina prophetarum? Reſ. Remig. quod quia omnes prophetæ prædixerunt Chriſti paſſionem, ideo non poſuit fixum teſtimonium, ſed generaliter dixit impleri vaticinia omnium ſcripturarum.

432 Dub. Cur diſcipuli fugierunt? Reſp. Ly. ꝙ timore præteriti.

433 Dub. Cur non fugierunt a principio? Reſ. Chry. in Homel. quod quando detentus fuit dominus permanſerunt, quando autem locutus eſt hęc ad turbas fugierunt, ſciebant enim quod iam non erat poſſibile effugere eo ſe voluntarie eis tradente.

434 Dubitatur. An Apoſtoli fugientes propter timorem fuerint excuſati a peccato? Reſpon. dominus Card. de Turrecrem. ſuper euãgelijs quod non, ſed omnes peccauerunt mortaliter fugiendo, quia in illo caſu erat ſuſcipienda mors pro fide Chriſti tuenda, quia tunc de neceſſitate ſalutis erat oris confeſſio facienda, tum quia periclitabatur fides Chriſti, tum ad inſtructionem aliorum fidelium, vel ad confirmationem vel ad reprimendum infidelium exultationem. Vnde Gloſ. ſuper illud. Omnes ſcandalum patiemini in hac nocte dicit ab vnitate fidei ſoluentur, & Lyra. i. ruinam in peccatum patiemini propter timorem mundanum.

435 Dub. Quia non videtur quod omnes fugerint, quia Petrus ſequebatur a longe & adoleſcens etiam? Reſ. Greg. 4. Mor. quod potuit fieri vt ad horam tenentium loquens, de iuuene amicto ſyndone manibus elapſus mox reaſſumpto indumento redierit, & ſecundum hoc poteſt dici quod omnes ab illo, tunc fugierunt, ſed poſt Petrus a longe, & ille adoleſcens redierint.

436 Dub. An liceat prælato fugere tempore perſecutionis? Reſpon. San. Tho. ſuper ſecundam ad Chor. cap. 11. quod quando quæritur perſona prælati tantum debet committere curam gregis alteri, & abſentare, & dicitur fuga cautelæ, quoniam fugit pericula vt reſeruetur ad maiora ſicut Helyas fugit propter reginam Hiezabel. 3. Reg. 19. Quando vero cum prælato totus grex quæritur, tunc debet præponere vtilitatem & ſalutem gregis ſaluti corporis ſui.

437 Dub. An liceat iuſtis fugere tempore perſecutionum? Reſ. qui ſup. in opuſculo de ſacramento altaris. c. 8. quod ſic propter tria. Primo, vt perſecutor quieſcat. Secundo, vt opus præceptumq; a domino perficiat. Tertio, vt glorioſiorem coronam acquirat.

438 Dubit. Quia Ioannes dicit, quod ductus fuit Ieſus ad Annam primum, & hic dicitur quod ad Caypham? Reſpon. Lyra. quod Matthæus non facit mentionem, quod fuerit ductus ad Annam, quia non fuit ibi ductus, niſi propter quandam reuerentiam, quia erat ſocer Cayphæ, vt ibi dicitur.

439 Dub. Quomodo duxerunt Ieſum? Reſpon. Aug. de quæſtio. euangeliſtarum quod duxerunt eum ligatum.

440 Dubitatur. Quomodo Cayphas erat pontifex &c. vide ſabbato Aduentus. dubio ſeptimo.

441 Dub. Ad quid conuenerunt ſcribæ & ſe-

niores

niores in domo Cayphæ?Reſ.Lyr.ꝙ ad examinandum & iudicandum Ieſum.

442 Dub. Qui erant ſcribæ & ſeniores populi?Reſ.Ly.quod ſcribæ erãt legis periti, & ſeniores populi erant iudices populi.

443 Dub. Cur Petrus ſequebatur dominum? Reſ.Alcuinus ꝙ ex deuotione.

444 Dubitatur. Cur ſequebatur a longe?Reſpond.qui ſup ꝙ propter timorem ne perciperetur eius eſſe diſcipulus, vt etiã dicit Ly.

445 Dub.Quomodo ingreſſus eſt domum pontificis ſi timebant? Reſ.ꝙ alius diſcipulus qui erat notus pontifici eum introduxit.

446 Dub. Quem finem volebat Petrus videre?Reſ.Hie. ꝙ vel amore diſcipuli vel humana curioſitate ſcire cupiebat, quid iudicaret de domino pontifex. vtrum eum neci addiceret an in flagellis ceſum dimitteret.

447 Dub. Cur quærebant falſum teſtimoniũ contra Ieſum,cum eum occidere poſſent ſine eo?Reſpond.Lyra.quod vt Ioã. dicit ipſi non poterant interficere quenquam.Et ideo vt Pilatus eum occideret volebant inuenire falſos teſtes.

448 Dub. Cur quærebant ſic falſum teſtimonium? Reſ. Ly. quia non inueniebant verum.

449 Dub.Quomodo non inuenerunt falſos teſtes cum multi acceſſiſſent? Reſ.Ly.quod non inuenerunt vt poſſent eum accuſare tanquam dignum morte coram Pilato.

450 Dub. An falſum teſtimonium ſemper ſit peccatum.require ſe. 4.dominicæ 3.quadrageſimæ dub. 103.& ſeq.

451 Dub. Cur non admiſerunt tot falſos teſtes?Reſ.Orig. quod falſa teſtimonia tunc locum habent quando cum colore aliquo proferuntur, ſed nec color inueniebatur qui poſſet contra Ieſum adiuuare mendacia, quamuis eſſent multi gratiam tribuere volentes principibus ſacerdotum,quod ad laudem Ieſu cedebat.

452 Dub.Quomodo dicantur falſi teſtes illi, qui dixerunt quod Ieſus dixerat de ſolutione templi?Reſp.Ly.poſt Hier.quod falſus teſtis dicitur qui non eo ſenſu dicta intelligit quo dicuntur, quoniam Chriſtus dixerat de templo corporis ſui,& ipſi intelligebant de templo materiali. Item dixerat ſoluite,& non dixit poſſum deſtruere.Item Chriſtus dixit, excitabo illud, & illi dicunt reedificabo, quia ergo mutauerunt verba & ſententiam dicuntur falſi teſtes, & quia etiam procurabant mortem innocentis poterant dici falſi teſtes.

453 Dub. Cur non accuſabant eum de ſolutione ſabbati?Reſ.Chry.in Homel. quia multotiens eos ſuper hoc confutauerat.

454 Dub.Quid mouit principem ſacerdotum de ſolio ſurgere?Reſ.Hierony.quod ita præceps & impatiens non inueniens calumniæ locum excurit de ſolio pontificem, vt veſaniam mentis motu corporis demonſtraret.

455 Dub. Cur pontifex dixit Ieſu quod non reſpondet obiectis?Reſ.Chry.in Hom. quod hoc dixit volans ab eo inexcuſabilem reſponſionem elicere,vt ex ipſa eum caperet.

456 Dub.Cur Chriſtus ad ſibi obiecta tacuit? Reſ.qui ſup. quod inutilis erat excuſabilis reſponſio nullo eam exaudiente,& ita ſcriptum erat Eſaiæ 53 quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet & non aperiet os ſuum.

457 Dub.Cur ſacerdos adiurauit Ieſum? Reſ. Hiero.quod quanto magis Ieſus tacebat tanto magis pontifex furore ſuperatus eum ad reſpondendum prouocat, vt ex qualibet occaſione ſermonis locum inueniat accuſandi.

458 Dubitatur. Quid eſt adiurare? Reſpon. Sanctus Thomas 2.2.quæſt.90.ar.1. quod adiurare eſt per quandam ſimilitudinem iuramenti ad ſe inducti ad aliquid agendum prouocare.

459 Dub.An indifferenter poſſit, quis quencunque adiurare? Reſ. qui ſup. quod non niſi ſubiectos ſibi.

460 Dubitatur. An liceat aliquem adiurare? Reſ.qui ſupra. quod ſi per talem adiurationẽ intendit aliquem obligare ad ſibi reſpondendum, vel agendum neceſſario non ſibi ſubiectum talis adiuratio eſt illicita,ſi vero intendat aliquid ab alio obtinere, abſque neceſſitatis impoſitione talis adiuratio licita eſt reſpectu quorumlibet.

461 Dub.An liceat adiurare dæmones? Reſp. qui ſup.ar.2.quod cum ſit duplex adiuratio, vna per modum reuerentiæ & deprecationis & per hanc non licet eos adiurare. alia per inuocationem diuini dominis, & per hanc licet tanquam inimicos ne nobis noceant ſpiritualiter vel corporaliter, non tamen propter aliquid ab eis addiſcendum,vel obtinendum niſi per aliquam reuelationem diuinam alias hoc pertineret ad aliquam ſocietatem, cum eis habendam.

462 Dub. An liceat adiurare irrationabilem creaturam? Reſpond.qui ſupra. ar.2. quod ſi

ipſa

ipſa adiuratio referatur ad ipſam ſecundum ſe ſic vana eſt adiuratio. ſi autem referatur ad eum a quo irrationalis creatura mouetur & agitur ſic poteſt adiurari per modum deprecationis ad Deum,& adiuratur per modũ compulſionis ad diabolum qui vtitur eis in nocumentum noſtrum ſicut ſit in exorciſmis ecclesiæ per quos dæmonum poteſtas excluditur ab irrationabilibus creaturis.

463 Dub. Cur Chriſtus reſpondit ad adiurationem ? Reſp. Lyr.quòd propter reuerentiã diuini nominis inuocati.

464 Dubitatur. Cur Chriſtus reſpondit,tu dixiſti?Reſpond.Lyr.tu dixiſti,ſ.veritatem.

465 Dubit.quia dicit amodo videbitis filium hominis ſedentem,&c.& tamen non viderũt eum ſic ſedentem? Reſpond.Lyr.ammodo.i. ex nunc quam primum me videbitis.videbitis ſedere in dextris Dei. & hoc quando venient ad iudicium.

466 Dubi. Quomodo intelligitur illa ſeſſio? Reſpond.Cirilus, quod ſedere a dextris Dei, eſt eſſe paris honoris cum Deo.

467 Dubit. Cur ſacerdos ſcidit veſtimenta? Reſpondet Lyra.quia conſuetudo iudeorum erat quòd cum audirent Deum blaſphemari vel maledici ſcindebant veſtimenta.

468 Dubit.Cur hoc fecit pontifex? Reſpond. Chryſo.in homel quod vt accuſationem redderet grauiorem , & quòd verbis dicebat factis extolleret.

469 Dubitatur.Cur dicebat eum blaſphemare?Reſp.Lyra quia dicebat ſe filium Dei.

470 Dub.Quid eſt blaſphemia.vide fer.4.dominicæ tertiæ quadrageſimæ.dub.113.& ſequentibus.

471 Dub.Cur dicit ſacerdos,quid adhuc egemus teſtibus?Reſpond.Chryſ.in homel.quod quaſi cogens & violentiam inferens ad ſentẽtiam proferendam præuenit auditores dicẽs, quid adhuc egemus teſtibus.

472 Dub. Cur omnes dixerunt eum eſſe reũ mortis?Reſpon.qui ſupra quoniam non iuſte iudicabant, quoniam ipſi accuſantes,ipſi diſcutientes, ipſi ſententiam proferentes.

473 Dub.Cur expuerunt in faciem eius? Reſpondet Lyra. quoniam mos erat iudeorum ſuper homines peſtiferos dignos morte con ſpuere.

474 Dubit. Quæ differentia eſt inter palmas dare & colaphis cedere?Reſp.ꝙ colaphus eſt percuſſio colli,& alapa eſt percuſſio genę.

475 Dub.Cur dicunt prophetiza,&c. Reſpõ. glo quòd in eius contumeliam qui ſe prophetam haberi voluit a populis.

476 Dub.Cur Petrus non eſt ingreſſus domũ? Reſp.Hierony. quòd ne miniſtris aliqua ſuſpicio naſceretur,ſed ſtetit in atrio.

477 Dubit. Quo tempore Petrus negauit ter Chriſtum? Reſpond.Aug.de conſenſu Euangeliſtarum.quod trina negatio Petri fuit facta inter prædictas domini contumelias.

478 Dub. Cur Petrus negauit propter ancillam?Reſpond.Lyra quia ipſa erat oſtiaria,& aperiẽdo Petro cum vidiſſet eum timide intrantem in atrium habuit de eo ſuſpicionem & ob hoc interrogauit eum.

479 Du.Cur negauit Petrus coram omnibus Reſpo.Rabanus quia ſe manifeſtare expauit.

480 Dub.Cur dixit neſcio quid dicis cum intelligeret verba ancillæ?Reſpon quod ſic reſpondit quaſi oſtendens non continere veritatem quo ad Ieſum quẽ dicebat ſe neſcire, & talis reſponſio refertur ad ſenſum verborum & non ad verba.

481 Dub. Cum Petrus negauerit ter Chriſtũ in atrio quomodo dicitur quòd exeunte eo ianuam negauit?Reſpond. Augu.de conſenſu Euangel. quòd cum foras exiret alia ancilla dixit aſtantibus,quòd hic cum Ieſu Nazareno erat,quod ipſe non audiuit ſed poſtea quã rediit dictum eſt ei,& negauit , & tũc primũ gallus cantauit.

482 Dubit. An Petrus poſſit excuſari dicendo non noui hominem. ſed q.d.Deum agnoſco. Reſpond.Hieron.quòd hæc excuſatio friuola eſt,ſi enim iſte non negauit ergo mẽtibus eſt dominus qui dixerat ter me negabis.

483 Dub. Quomodo fuerunt factæ iſtæ tres negationes?Reſpon.Lyr.poſt Aug.quòd veritas hiſtoriæ talis eſt quòd prima negatio fuit facta ad vocem oſtiariæ principaliter. Secunda ad vocem illorum qui ſtabant ad ignem excitati,tamen ab alia ancilla. Tertia autem facta eſt multis eum accuſantibus inter quos principalis erat cognatus illius, cuius Petrus abſcidit auriculam.

484 Dub.Quia videtur quòd Petrus non fuerit hebræus,quia ei dicitur quod loquela ſua eum manifeſtum facit?Reſpon Lyr.poſt Hieron.quod erat Hebręus & de Galilæa,& erat vna lingua hebręa in Hieruſalẽ,& in Galilęa ſed erat quædam varietas in pronũciatione.

485 Dub. An Petrus negando amiſerit caritatem

tate? Reſp. San. Tho. 2. 2. q. 24. ar. 12. q̀ charitas amittitur vno modo directe per actualem conceptum, & ſic Petrus eam nō amiſit. Alio modo indirecte committendo aliquid contrarium charitati propter aliquam paſſionem concupiſcentiæ vel timoris, & ſic eam amiſit, ſed eam cito recuperauit, peccauit tamen mortaliter.

486 Dub. Quantum temporis fuit inter ſecundam & tertiam negationem? Reſp. Luc. 22. c. quod quaſi ſpatium vnius horæ.

487 Dub. quid eſt deteſtari? Reſp. q̀ deierare, execrari & maledicere.

488 Dub. Quid eſt anathematizare? Reſpon. Lyr. i. maledicere ſibiipſi ſi cognouiſſet illū.

489 Dubit. Cur permiſit dominus Petrum ſe ter negare? Reſp. Theophi. ne. ſ. extolleret ſe ſimulq; ut peccantibus miſericors oſtendatur tanquam ex ſeipſo inſtructus humanæ infirmitatis euentum.

490 Dub. Cur Petrus primo negauit ſolum, ſecundo iurando, & tertio anathematizando? Reſp. Rabanus q̀ perſeuerare in peccato dat incremētum ſcelerum & qui minima ſpernit cadit in maiora.

491 Dubita. Quomodo Petrus recordatus eſt verbi Ieſu? Reſp. q̀ vt habetur. Luc. 22. ca. Dominus poſt galli cantum reſpexit Petrum, & ſic Petrus recordatus fuit verbi domini quo ſcilicet eum eſſet negaturus.

492 Dubi. Cur Petrus egreſſus eſt foras? Reſp. Hier. quoniam in atrio Cayphæ ſedens non poterat agere pœnitentiam. Vnde foras egreditur de impiorum conſilio vt pauide negationis ſordes maris fletibus lauet.

493 Dubi. Quo acceſſit Petrus? Reſp. Magiſter Hiſto. ſcho. q̀ abſcondit ſe in quodam ſepulchro, & quandocunque gallus cantabat Petrus flebat.

494 Dub. Quomodo dominus potuit reſpicere Petrum qui erat foris in atrio? Reſp. Aug. de conſeſu Euangeliſtarum. q̀ illa reſpectio non fuit facie corporali ſed diuinitus facta ſicut dicit̄ conuertere domine reſpice & exaudi me. Ita dominus conuerſus reſpexit Petrum.

495 Dubitatur. Cur fleuit Petrus? Reſpondit Chry. quòd non propter pœnam, ſed qui a dilectum negauerat quòd moleſtus erat ei quocunque ſupplicio.

496 Dubi. Cur non fleuit poſt primam & ſecūdam negationem? Reſp. Ambr. quia adhuc eū non reſpexerat dominus.

497 Dub. Quid agit fletus corporalis ad virtutem pœnitentiæ qui eſt ſpiritualis? Reſ. San. Th. in 4. ſen. di. 12. q. 1. ar. 1. q 6. quod illud qđ pertinet ad immutationē corporalem poteſt pertinere ad virtutem ſicut materiale circa quod operatur virtus, quia etiam paſſiones corporales ſunt materia virtutum, & ſic corporalis fletus poteſt eſſe quodā materiale inquantum deo hoc reddit pœnitens quaſi debitum pro offenſa commiſſa. Et ideo ſi per planctum ſignificatur actus pœnitentiæ tunc nihil aliud dicit quam deteſtationem, ſi autem dicit materiale pœnitentiæ. ſic poteſt eſſe ſenſibilem vel corporalem fletum dicere.

498 Dub. Cum condemnaſſent eum eſſe reum mortis quomodo dicit Matthæus q̀ mane facto conſilium inierunt, vt eum morti traderent? Reſpon. Lyra. q̀ mane conſilium inierunt quia ex teſtimonijs habiti non habebāt aliquid vnde poſſet accuſari corā Pilato ſicut reus mortis. Et ideo conſulebant quomodo poſſent eum accuſare coram Pilato ut adiudicaretur morti prout poſtea fecerunt dicentes hūc inuenimus ſubuertentem &c. & prohibentem tributa dari Cæſari &c.

499 Dub. Quid operati ſunt in nocte? Reſpon. Lyra. quòd a media nocte vſque ad mane illuſerunt ei conſpuendo & palmis cedendo.

500 Dubitatur. Cur tradiderunt eum Pilato? Reſpondit Beda, quia eis non licebat eum interficere.

501 Dub. Cur tradiderunt eum vinctum? Reſ. Hiero. quod habebant hunc morem vt quem adiudicaſſent morti ligatum iudici traderēt.

502 Dubi. Cur non occiderunt eum ipſi occulte? Reſpon. Chryſoſt. quia ſic non detraxiſſent eius gloriæ cum multi eum admirarentur, & propter hoc ſtuduerunt publice & coram omnibus eum occidere.

503 Dubita. Cur dicitur pontius Pilatus præſes? Reſp. Lyra, quòd pontius erat proprium nomen eius, quia nomen de curſu cōmuni preponitur, & hoc nomen ſatis eſt commune in Burgundia, quoniam ipſe erat oriundus ex Lugduno: vt dicit Magiſter Hiſto. Scho. Pilatus erat eius cognomen, & præſes nomen officij quia præſidebat iudæis miſſus à Romanis.

504 Dubitatur. Ad quem refertur damnatus eſſet, cum Iudas dicit, vidēs autem quòd damnatus eſſet? Reſpondit Origenes. quòd ad Chriſtum, quando vidit eum traditum Pilato, vel ad ipſum Iudam, quoniam tunc

ſenſit malum ſuum & intellexit ſe condemnatum.

505 Dub. An Iudas uendendo Chriſtum commiſerit aliud peccatum quàm proditionis & auaritiæ? Reſ.do. Cardinalis de Turrecremata ſuper Euang. quod ultra prædicta commiſit ſimoniam, ut aperte colligitur ex.cap.qui ſtudet. 1.q.1.in Gloſſ. Item ſimonia eſt ſtudioſa uoluntas uendendi uel emendi aliquid ſpirituale, uel ſpirituali annexum, ſed Iudas habuit hoc ſtudium uendendi. ſcilicet Chriſtum ſanctum ſanctorum. ergo ſimoniam commiſit Item uendendo liberum hominem commiſit plagium, ut dicitur in Glo. ſupradicta. Item commiſit uitium infidelitatis extimãdo Chriſtum uendi poſſe qui eſt tanti precij & ualoris infiniti cui nulla res in precio poteſt comparari. Item commiſit uitium præſumptionis & hæreſis extimando Chriſtum eſſe rem ſuam quam poſſet uendere, & ita extimauit ſe quodammodo eſſe dominum Chriſti, quod eſt hæreticum, & ſic fuit proditor auarus, ſimoniacus, plagiatius, infidelis, & hæreticus.

506 Dub. Quia uidetur quod Iudas fuit ſaluus quia dicitur pœnitentia ductus? Reſp. Lyr. quia eius pœnitentia fuit infructuoſa, nec uere pœnituit, quia fuit cum deſperatione.

507 Dub. Cur retulit triginta argenteos? Reſpon. Hiero. quod hoc fecit quaſi in poteſtate ſua eſſet perſecutorum immutare ſententiam.

508 Dub. Quia uidetur quod uere pœnituit dicens, peccaui tradens ſanguinem iuſtum? Reſ. Leo Papa in Sermone, quod ſic dicens in impietatis ſuæ perfidia perſtitit, quia Ieſum non Dei filium, ſed noſtræ tantummodo conditionis hominem etiam inter extrema mortis ſuæ pericula credidit, cuius flexiſſet miſericordiam, ſi eius potentiam non negaſſet.

509 Dub. An ipſo die ſe ſuſpendit? Reſ. Magiſter hiſto. ſcho. quod de hoc dubium eſt, ſed quod ante reſurrectionem domini ſe ſuſpendit habetur ſuper pſalmum tertium.

510 Dub. Quid uolunt dicere ſacerdotes, dum dicunt quid ad nos tu uideris? Reſp. Chryſo. in Home. acſi dicant, quid ad nos pertinet ſi iuſtus eſt, tu uideris. i. opus tuum quale fuerit manifeſtabitur. Alij autem ſic intelligunt cuius extimationis reputaris apud nos qui eum quem tradidiſti iuſtum confiteris.

511 Dub. Quid mouit Iudam ad dicendum peccaui? Reſp. Orig. quod forſitan Sathanas qui ingreſſus in eum fuerat præſto fuit ei donec Ieſus traderetur Pilato, poſtquam autem fecit quod uoluit receſſit ab eo quo recedente potuit dicere, peccaui &c.

512 Du. Quomodo retulit. 30. argenteos principibus ſacerdotum qui erant occupati a mane uſque ad horam nonam circa mortem Chriſti, qui non erant in templo? Reſ. Aug. de quæſtio. no. & uet. teſta. quod forte poſt horam nonam hoc factum eſt. ut uidens occiſum ſaluatorem, & ob hoc uelum templi ſciſſum, terram tremuiſſe, ſacra ſciſſa elementa conterrita ipſo metu correptus doluerit.

513 Dub. Cur laqueo uitam finiuit? Reſ. Rabanus, ut ſe oſtenderet cœlo terræq; peroſum.

514 Dub. An liceat ſeipſum interficere? Reſ. ſan. Tho. 2.2.q.64.ar.5. quod non, quia contra inclinationem naturalem qua omnis res appetit conſeruari in eſſe. Item contra charitatem qua quilibet amat ſeipſum. Item quia offendit communitatem cuius eſt pars, & cui ſe interficiendo iniuriam facit. Item quia peccat in Deum cuius eſt ſeruus interficiendo eius ſeruum.

515 Dub. Quid eſt corbana? Reſp. Lyra. quod idem eſt quod oblatio Latinæ, & erat locus in templo ad ponendum oblationes factas pro reparatione templi & alijs neceſſarijs.

516 Dubitatur. Cur non licebat argenteos mittere in corbanam? Reſpond. quia precium ſanguinis erat.

517 Dubitatur. Cur precium ſanguinis non licebat mittere in corbanam? Reſp. Ly. quod reputabant hoc nefarium, quod pecuniæ quæ cauſæ fuerant mortis hominis, deputarentur ad uſum templi.

518 Dub. Cur non ita timebant occidere hominem innocentem? Reſp Lyra. quod hoc eis accidebat ex magna excecatione.

519 Dub. Quid mouit eos ad ſic dicendum? Reſp. Chry. in Hom. quod a propria conſcientia condemnati fuerunt eo, quod occiſionem Chriſti emerant, & ideo hoc ipſi agnoſcentes illud dixerunt.

520 Dub. Cur dicitur ager figuli? Reſ. Ly. quia fuit emptus a figulo, uel quia in eo erat terra apta ad faciendum uaſa fictilia.

521 Dubitatur. Pro quibus peregrinis emerunt? Reſpond. qui ſupra. & pro extraneis ad uenientibus Hieroſolymam, ut ſi a caſu morerentur poſſent ſepeliri.

522 Du-

522 Dubitatur. Quid prodeſt ſepultura defuncto? Reſpond. ſanctus Thomas in quarta diſtinctio. 15. quæſtio. 2. ar. 3 q. 1. quod ſecundum quod in memoriam hominum remanet, tum quia in confuſionem mortui reputatur, quod inſepultus iaceat, & ſit fetor & horror uiuis, tum quia aliqui ad orandum pro eo excitantur.

523 Dub. Cur Abraham & alij antiqui tantum curarunt de ſepultura? Reſ. qui ſup. diſ 45. q. 2. ar. 3. q. 4. ꝙ ut oſtenderent corpora mortuorũ ad Dei prouidentiam pertinere, & propter fidem reſurrectionis aſtruendam, unde uoluerunt in terra promiſſionis ſepeliri ubi credebant Chriſtum naſciturum & moriturum, cuius reſurrectio noſtræ reſurrectionis eſt cauſa.

524 Dub. An locus ſacer proſit defuncto? Reſ. qui ſup. ꝙ ſic tam patrocinio alicuius ſancti, cui corpus ſepeliendum quis moriens committit quam patrocinio eorum, qui loco ſacro deſeruiunt.

525 Dub. An ſolemnitates ſepulturæ proſint defunctis? Reſ. qui ſup. ꝙ ſic per accidens inquantum per huiuſmodi homines excitantur ad orandum pro defuncto, uel inquantum ex ſumptibus ſepulturæ, uel pauperes fructum capiunt uel Eccleſia decoratur.

526 Dub. An in loco ſacro ſepultura noceat damnato? Reſ. qui ſup. quod non niſi quatenus hanc ſepulturam ſibi indignam propter humanam gloriam procurauerit.

527 Dub. An liceat uendere ſepulturam in loco ſacro? Reſ. qui ſup. 2. 2. q. 100. ar. 4. ꝙ ſic. nõ inquantum eſt ſpiritualibus annexa, nec uendendo conſecrationem.

528 Dub. Quid debet ſeruari in ſepeliendo mortuum? Reſp. Aug. ſuper Ioannem. ꝙ mos cuiuslibet gentis eſt ſeruandus.

529 Dub. Cur domino inter opera miſericordiæ non enumerat ſepulturam? Reſ. S. Tho. 2. 2. q 32. ar. 2. ꝙ quia non confert mortuo quantum ad ſenſum, cum poſt mortem corpus ſenſum non habeat, ſed enumerat ſolum ea, quæ ſunt euidentioris neceſſitatis.

530 Dub. Cur ille ager uocatus eſt Acheldemach. i. ager ſanguinis? Reſp. Lyr. ꝙ ex diuina ordinatione factum eſt ad memoriam perditionis Iudæ, & paſſionis Chriſti.

531 Du. Cur dicitur quod dictum eſt per Hieremiam cum hoc non ſit in textu? Reſp. Ly. ꝙ Hiero. uidit hanc auctoritatem in quodam libello Hebraico de uerbo ad uerbum qui dicebatur eſſe Hieremiæ prophetæ, licet non ſit in libro Hieremiæ quem habemus, uel ut dicit ipſe Hiero. iſta dictio Hieremiam non eſt de textu, & per prophetam debet intelligi Zacharias quia Zacha. 11. habetur iſta ſententia licet uerba ſint aliqualiter mutata.

532 Dubitatur. Cum precium appreciati & reliqua quæ ſequuntur non ſunt, nec in Hieremia, nec in Zacharia, cur hoc ponitur Euangeliſta? Reſpond. Aug. de conſenſu Euangeliſtarum. quod ex perſona Euangeliſtæ accipiendum eſt, & myſtice inſertum, quia hoc ex domini reuelatione cognouerit ad hanc rem quæ de Chriſti precio facta eſt huiuſmodi pertinere prophetiam.

533 Dub. Cur dicitur appreciati? Reſpond. Lyra. id eſt Chriſti qui fuit appreciatus tali precio.

534 Dub. Cur dicitur quem appreciauerunt a filijs Iſrael? Reſpond. qui ſupra. quia iſtud precium fuit conſtitutum inter Iudam & ſacerdotes qui erant de filijs Iſrael.

535 Dubitatur. Cur Chriſtus qui eſt omnium iudex uoluit ſtare ante iudicem? Reſpond. Origenes. quod ex maxima humilitate.

536 Dubitatur. Cum Chriſtus fuerit accuſatus de multis, cur Pilatus ſolum interrogat, an ſit rex Iudæorum? Reſpond. Lyra. quod de alijs non curauit Pilatus, ſed ſolum de hoc, quia uidebatur ſibi uſurpare regnum contra decretum Imperatoris.

537 Dubitatur. Cur reſpondit tu dicis? Reſpond. Hilarius. q. d. tu dicis, id eſt tu dicis ueritatem.

538 Dubitatur. Cur ſtatim reſpondit Pilato, & non pontifici? Reſpond. Hieronymus. quod Pilato, qui inuitus promebat ſententiam aliqua ex parte reſpondit, ſacerdotibus autem & principibus ſacerdotum reſpondere noluit indignos eos ſuo ſermone indicans.

539 Dubitatur. Cur non reſpondit ad accuſationem Iudæorum? Reſpond. Hieronymus. quod ne crimen diluens dimitteretur a præſide, & crucis utilitas differretur.

540 Dubitatur. Ex quo Chriſtus confeſſus eſt ſe eſſe regem dicendo tu dicis, nunquid iuſte Pilatus poterat eum condemnare, tanquam contrarium Cæſari? Reſpond. Lyra. quod non, quia expoſuit quod re-

gnum ſuum nō erat de hoc mundo, & ſic non erat contrarius Imperatori cuius regnum nō poterat eſſe niſi de hoc mundo.

541 Dub. An iudex poſſit iudicare nō ſibi ſubiectum? Reſpond. S. Tho. 2. 2. q. 67. ar. 1. quod nō, niſi ſit aliquo modo ſubditus eius vel per commiſſionem vel per poteſtatem ordinariā quia non poſſet exercere vim coactiuam contra talem per quam conſtringatur ad ſeruandam ſuam ſententiam.

542 Dub. An iudex debeat iudicare ſecūdum veritatem quam nouit? Reſp. qui ſupra. art. 2. quod non, ſecundum id quod nouit tanquam perſona priuata, ſed ſecundum quod eſt publica. & ſic aliqua cognoſcit in communi per leges publicas vel diuinas vel humanas contra quas nullas probationes admittere debet, in particulari autem negotio noſcit per inſtrumēta & teſtes & alia huiuſmodi legitima documenta quæ debet ſequi iudicando magis quam id quod ipſe nouit tāquam priuata perſona ex quo tamen ad hoc adiuuari poteſt vt diſtrictius diſcutiat probationes inductas vt poſſit earum defectum inueſtigare quod ſi eas non poſſit de iure repellere debet eas in iudicio ſequi.

543 Dub. An poſſit aliquem iudicare ſine accuſatore? Reſp. qui ſupra. ar. 3. quod in criminibus non poteſt aliquem in iudicio condemnare niſi habeat accuſatorem tamen publica infamia habet locum accuſatoris. Vnde ſuper illud Gene. 4. uox ſanguinis fratris tui &c. dicit glo. euidentia perpetrati ſceleris accuſatore non eget.

544 Dub. An licite iudex poſſit pœnam relaxare? Reſp. qui ſupra. ar. 4. ꝙ differentia eſt inter indices, quia ſupremus iudex. ſcilicet princeps cui eſt plenariæ publica poteſtas cōmiſſa. Si illa qui paſſus eſt iniuriam velit eam remittere poterit reum licite abſoluere ſi hoc publicæ vtilitati viderit non eſſe nocumentū, ſed iudex inferior non habet poteſtatem abſoluendi reum a pœna contra leges a ſuperioris ſibi impoſitas.

545 Dub. An aliquis teneaꝰ ad accuſandum? Reſp. qui ſupra. q. 68. ar 1. quod ſi crimen uergat in detrimen um reipublice, ꝙ quis poſſit ſufficiēter probare tenetur ad accuſationem, puta ſi uergit in multitudinis corruptelā corporalem ſeu ſpiritualem. alias autem non tenetur accuſare.

546 Dub. An accuſatio debeat fieri in ſcriptu ris? Reſp. qui ſupra ar. 2. quod ſicut habetur. 2. q. 8. c. accuſatorum.

547 Dub. An accuſatus teneatur dicere interroganti iudici veritatem? Reſpō. qui ſupra. q. 69. ar. 1. quod ſic, ſi ab eo exigitur ſecundum formam iuris aliter mortaliter peccat, ſi autē iudex exigat quòd non pōt ſecundum ordinē iuris non tenetur ei accuſatus reſpondere, ſed poteſt vel per appellationem vel aliter licite ſubterfugere, mendacium tñ dicere nō licet.

548 Dub. An condemnatus ad mortem poſſit licite ſe defendere? Reſp. qui ſupra. ar. 4. quòd non, ſi eſt condemnatus iuſtæ, ſi autem iniuſte licet, niſi forſitan propter ſcandalum vitandum cum ex hoc aliqua grauior turbatio timeretur.

549 Dub. Cur pilatus dixit: non audis quanta aduerſum te dicunt teſtimonia? Reſp. Chryſo. in Homel. quia volebat eum liberare.

550 Dub. Cur præſes mirabatur? Reſp. Orige. quòd quia diuinum videbatur magno miraculo, vt exhibitus Chriſtus ad criminale indicium imperturbabilis ſtaret ante mortē quæ apud omnes homines terribilis æſtimatur.

551 Dub. Vnde procedit admiratio? Reſpō. S. Thom. 2. ſen. diſt. 18. q. 1. art. 3. quod ex duobus, ex hoc ſcilicet quod alicuius effectus cauſa occulta eſt. & ex eo quod aliquid in re videtur per quod aliter eſſe deberet.

552 Dub. Vnde proceſſerat illa conſuetudo ꝙ præſes unum vinctum abſolueret? Reſp. Lyra quod in fauorem iudæorum conceſſum erat a Romanis, vt in ſolemnitate paſchali dimitteretur vnus incarceratus ſecundum voluntatē eorum in memoriam liberationis eorum de Aegypto, quia in ſolemnitate paſchali fiebat memoria illius beneficij.

553 Dub. Cur ille vinctus dicebatur inſignis? Reſp. Chry. in Home. inſignem hoc eſt in malitia diffamatum qui & propter homicidium & ſeditionem damnatus erat.

554 Dubitatur. Cur Pilatus pontius prepoſuit Barrabam quam alios duos qui crucifixi fuerunt cum Chriſto? Reſpondit Hieron. quòd quia volebat liberare Ieſum & non credebat aliquo modo quod peterent liberationem Barrabæ qui erat latro, homicida, & ſeditioſus, & peſſimus, & etiam quia petitio pro condemnatis ſolebat eſſe plebis, conceſſio autem principis nunc autem contrarium geſtum eſt. Princeps enim petit a plebe & plebs ferocior redditur.

555 Dub.

555 Dub. Cur Pilatus ſic quærebat liberationem Chriſti? Reſp. glo. quia ſciebat quod per inuidiam, tradidiſſent eum, vt manifeſtat Euangeliſta.

556 Dub. Vnde proceſſit eorum inuidia? Reſ. quia ut Ioannes dicit totus mundus poſt eum abibat, & dubitabant ne omnes, crederent in eum.

557 Dubit. Cur Mattheus dicit Chriſtum & Marcus regem iudeorum? Reſ. Remi. q vnum ponitur loco alterius, quia ſoli reges iudeorũ vngebantur. Et Chriſtus idem eſt q vnctus.

558 Du. Quid eſt ſedere pro tribunali? Reſp. Rabanus, p tribunali id eſt in tribunali quia tribunal eſt ſedes iudicis, ſolium regis, & ſedes doctoris dicitur cathedra.

559 Dubit. Cur vxor Pilati miſit ad eum &c. Reſ. Rabanus quod diabolus qui procurauerat mortem Chriſti attendens, patientiam eius & impletionem ſcripturarum, eius mortem volebat impedire per vxorem Pilati cuius preces, credebat efficaces in conſpectu viri ſui.

560 Dub. Quid intelligit dicens nihil tibi, & iuſto illi? Reſp. Lyra. q.d. nullo modo condemnes eum cum iuſtus ſit, ſed magis eum dimitte.

561 Dubit. An illa paſſio per uiſum fuerit facta ipſa uigilante? Reſp. Lyra. quod hoc non habetur expreſſe hic, ſed tamen videtur quod fuerit in ſomno, quia Chriſtus fuit preſentatus Pilato valde mane, & domine non ita tempeſtiue ſurgunt ſicut viri, & huius opinionis ſunt Rabanus, Chryſoſtomus & Hieronymus.

562 Du. Quæ paſſa fuit per viſum? Reſpondet Lyra, quod diabolus apparuit id eſt mouens eam terroribus ad liberationem Chriſti.

563 Dubitatur. Cur talia non eſt paſſus Pilatus? Reſpond. Rabanus, quod diabolus ſicut primum per mulierem mortem intulerat, ita per mulierem volebat Chriſtum de manibus iudeorum liberare ne per eius mortem mortis amittat imperium.

564 Dubit. An in ſomno quis poſſit peccare? Reſpond. Sanctus. Thom. prima. par. q 94. ar. quarto. quod non quia tunc homo non habet uſum rationis, qui eſt proprius hominis actus.

565 Dubitatur. An excedens dormitio poſſit eſſe peccatum? Reſpond. Sanctus Tho. ſuper epiſtola ad Romanus. 13. quod ſic quando propter ſomnum omittit facere, quæ debet & inclinatur ad aliqua mala facienda.

566 Dub. Vnde procedunt ſomnia? Reſp. qui ſupra. 2. q. 95. art. 6. quod cauſa ſomniorum quandoque eſt interius, quandoque exterius, & interior cauſa eſt duplex, una ſcilicet inquantum ea occurrunt hominis fantaſie in dormiendo circa quæ eius cogitatio & affectio fuit immorata in vigilando. Aliquãdo ex exteriori diſpoſitione corporis formatur aliquis motus in fantaſia conueniens tali diſpoſitioni ſicut homini in quo abundant frigidi humores occurrunt in ſomniis, q ſit in aqua uel in niue & propter hoc medici dicunt eſſe intendendum ſomniis ad cognoſcendum interiores diſpoſitiones cauſa, etiam exterior eſt duplex, una corporalis inquantum imaginatio dormientis immutatur, uel ab aere continenti uel ex impreſſione cœleſtis corporis ut ſic dormienti aliqua fantaſie appareant conformes cœleſtium diſpoſitionum. Alia ſpiritualis & eſt quandocunque quidem a deo qui aliqua reuelat in ſomnis quandoque uero operatione demonum aliqua fantaſie dormientibus apparent ex quibus quandoque aliqua futura reuelant his qui cum eis habent pacta illicita.

567 Dub. An liceat obſeruare ſomnia? Reſp. qui ſupra, quod quando procedunt ex reuelatione diuina, uel ex cauſa naturali intrinſeca ſiue extrinſeca, quantum poteſt ſe uirtus talis oſtendere non erit illicita ſomniorum obſeruatio. Si autem procedant ex reuelatione demonum cum quibus habetur pacta expreſſa uel tacita erit illicita.

568 Dub. Cur principes ſacerdotum perſuaſerunt populis ut peterent Barrabã? Reſp. q ita eos propria malitia excecauerat & inuidia ut etiam plebem corrumperent.

569 Du. Quomodo populus ita cito ſe permiſit ſuadere petere Barrabam? Reſ. q nihil eſt uolubilius gente plebis quę ad omnem uentum contrarium flectit habenas.

570 Dub. Cur poſtquam petierunt Barrabam Pilatus interrogat quid faciam de Ieſu &c. Reſp. Origenes quod volens eis pudorem incurere tantæ iniquitatis.

571 Dub. Cum lex iubere blaſphemos lapidare & ipſi dicebant Ieſum eſſe blaſphemum cur petunt ut crucifigatur? Re Rabanus quod ut morte ſeuiſſima occideretur, quia crucis mors erat acerbiſſima.

572 Dubitatur. Cur Pilatus dixit quid enim

mali fecit? Reſp. Lyra q.d. non allegatis cauſam ſufficientem ſuæ mortis.

573 Dubitatur. Cur non reſpondetunt Pilato quid mali feecerit, ſed dicunt crucifigatur? Reſpond. Lyra. quod non reſpondent ratione, ſed clamore credentes per clamorem, & tumultum obtinere quod non poterant per rationem.

574 Dubitatur. Cur Matthęus non recitat omnia uerba dicta a Pilato pro liberatione domini, ſicut alij? Reſpond. Auguſti. de conſenſu Euangeliſta. quod Matthęus ſub breuitate dixit dicens. Videns autem Pilatus, quod nihil proficeret &c.

575 Dubitatur. Quid quod eſt Pilatus lauit manus coram populo? Reſpond. Remigius, quod vt oſtenderet ſe immunem de morte iniuſta Chriſti, quoniam talis mos erat apud antiquos ſic ſe lauare manus cum vellent ſe oſtendere immunes ab aliquo crimine.

576 Dubitat. Cur dicit innocens ego ſum? Reſpon. Hieron. quod iudex qui cogebatur contra dominum ferre ſententiam non damnauit oblatum ſed arguit offerentes iuſtum eſſe pronuncians eum qui crucifigendus eſt.

577 Dub. Quid uult dicere cum dicit vos videritis? Reſp. q.d. vt di. Hiero. ergo miniſter legum ſum vox veſtra ſanguinem fundit.

578 Dub. An Pilatus propter iſtas excuſationes fuerit innocens de morte Chriſti? Reſp. Sanctus. Tho. 3. par. q. 47. ar. 3. quod non ſed peccauit, quia ex timore mundano, quo Cæſarem timuit damnauit eum.

579 Dubitatur. Quis inter omnes magis peccauit in morte Chriſti? Reſpond. qui ſupra. articulo ſexto. quod peccatum iudę qui ex cupiditate prodidit Chriſtum, & Iudęorum qui ex inuidia, & odio Pilato tradiderunt fuit maius quam peccatum Pilati qui timore Cęſaris Chriſtum occidit & militum qui mandato præſidis Chriſtum crucifixerunt, ſed peccatum Iudę aggrauatur ex amicitia familiaritate & beneficiis Chriſti.

580 Dubitatur. Cur dicunt ſanguis, eius ſuper nos &c. Reſpond. Chryſoſto. in homel. quod ex multa inſania quoniam eorum impetus ex pernicioſa concupiſcentia non permiſit eos quæ oportuit inſpicere, ſed ſibi & filiis ſuis maledicunt.

581 Dubitatur. An hæc imprecatio deſcenderit in eos & eorum filios? Reſpond. Hierony. quod perſeuerat vſque in præſentem diem ſuper Iudæos, & ſanguis domini non aufertur ab eis, & ut dicit ſanctus Vincen. in ſermone quando maſculi iudęorum de illo genere, qui ſic clamabant naſcuntur habent manum dexteram plenam ſanguine capiti innixam.

582 Dubitat. An omnibus iudæis maneat illa ſententia? Reſpon. Chry. in home. quod non, quia miſericors deus eorum ſententiam non firmauit, ſed ex eis, & eorum filiis ſuſcepit qui pœnitentiam egerunt, etenim & paulus ex ipſis fuit, & multa millia eorum, qui in hieroſolymis crediderunt.

583 Dubit. Cur Pilatus flagellauit Chriſtum cum ipſi hoc non quærerent? Reſp. Auguſt. & Beda ac Lyr. quod iſta flagellatio licet hic ponatur poſt ſententiam iudicis tamen fuit ante facta, ut dicit Ioannes. Et hoc fecit Pilatus vt Iudæi eſſent ſatiati ſanguine eius uidentes eum ſic punitum vltra condignum. Et ideo ponitur hic per recapitulationem.

584 Dubitatur. Cur milites congregarunt ad eum uniuerſam cohortem &c. Reſpondet Hieronym. quod hoc fecerunt illudentes ei quia accuſabatur, quod erat rex Iudæorum, & induunt eam chlamidem, id eſt veſtem rubeam pro ruffo limbo quo reges ueteres utebantur, & coronam ſpineam imponunt pro diademate & calamum dant in manibus pro ſceptro regali.

585 Dub. An hęc illuſio fuerit facta poſt ſententiam? Reſp. Aug. de conſenſu euang. quod Ioannes dicit quod fuit facta ante ſententiam ſed Matthæus dicit recapitulando.

586 Dub. Cur in prætorio adduxerunt eum? Reſp. Lyr. quod ut magis illuderent etiam in loco parenti, & coram multitudine.

587 Dubitatur. De quibus ſpinis fecerunt coronam? Reſpon. Lyr. quod de iuncis marinis ad modum ſpinarũ acutis, & dicit ſe audiuiſſe a quodam qui fuerat ultra mare cum ſancto Ludouico rege Franciæ, quod in littore maris ſenſerat punctures iuncorum per ſotulares intermedios.

588 Dubitatur. Cur genua flectebant ante ipſum? Reſpondet Lyra, quod ut illuderent facto.

589 Dubitatur. Cur dicebant. Aue rex Iudæorum? Reſpondet qui ſupra, ut etiam illuderent uerbo.

590 Dubitatur. An illuſio ſeu deriſio ſit peccatum mortale? Reſpondet Sanctus Tho. 2. 2. q. 75. artic. primo. quod iriſio non ſit niſi de

de aliquo malo uel defectu, quod malum poteſt eſſe tam paruum, quod pro ludo accipiũt & paruum ſecundum ſe, & ſic eſt ueniale ſecundum ſuum genus, aut accipitur paruum, cum ſit magnum ratione perſonæ, ſicut defectum puerorum & ſtultorum parum ponderare ſolemus, & ſic aliquem irridere & omnino paruipendere & uilem eſtimare ut de eius malo non ſit curandum, ſed ſit quaſi pro ludo habendum, eſt peccatum mortale & eſt grauiſſimum irridere Deum. Poſt autem grauior eſt irriſio parentum, & deinde iuſtorum.

591 Dub. Cur ſpuebant in eum? Reſpon. Lyra, quod tanquam in perſonam contemptibilem & uilem.

592 Dub. Cur percutiebant eum in capite? Reſp. qui ſup. quod ratione contemptus & doloris infligendi, quia ex tali percuſſione aculei coronæ intrabant caput eius.

593 Dub. Cur exuerunt eum chlamidem? Reſ. qui ſup. quod ſolum eam impoſuerunt ad deridendum eum ſicut falſum regem.

594 Dubi. Cur induerunt eum ueſtibus ſuis? Reſ. qui ſup. ut ductus ad mortem magis cognoſceretur in propria ueſte quam in aliena.

595 Dub. An etiam abſtulerint ab eo coronam ſpineam? Reſp. Orig. quod de hoc nihil Euangeliſtæ ſcripſerunt, quod ſi abſtuliſſent utique id ſcripſiſſent.

596 Dub. Cur paſſus eſt Chriſtus pro liberatione hominis, & non Angeli? Reſp. S. Tho. 3. parte. q. 46. ar. 1. quod peccatum Angelorum non fuit remediabile ſicut peccatũ hominis.

597 Dub. An neceſſarium fuerit Chriſtum pati pro liberatione generis humani? Reſ. qui ſupra. quod non ex neceſſitate coactionis, nec etiam neceſſitate non potente aliter ſe habere, ſed bene neceſſarium fuit ex ſuppoſitione finis. Primo ex parte noſtra qui per eius paſſionem liberati ſumus. Secundo ex parte ipſius Chriſti, qui per humilitatem paſſionis meruit gloriam exaltationis. Tertio ex parte Dei, cuius diffinitionem circa paſſionem Chriſti prænunciatam in ſcripturis & præfiguratam in obſeruantia uete. teſta. oportebat impleri.

598 Dub. An fuerit posſibile alio modo hominem liberari quam per pasſionem Chriſti? Reſp. qui ſup. ar. 2. quod loquendo ſimpliciter & abſolute Deus potuiſſet alio modo liberare hominem, q̃a non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum, Lucæ. 1. ſed ex aliqua ſuppoſitione non fuit poſſibile alio modo liberare hominem, quoniam impoſſibile eſt dei præſcientiam falli, & eius diſpoſitionem caſſari ſuppoſita præſcientia & diſpoſitione dei de paſſione Chriſti non erat ſimul poſſibile Chriſtum non pati.

599 Dub. An paſſio Chriſti fuerit conuenientior modus liberandi hominem? Reſpon. qui ſupra art. 3. quòd ſic, quia per paſſionẽ Chriſti multa cõcurrunt ad ſalutem hominis pertinentia præter liberationem a peccato. Primo ex hoc prouocatur homo ad Deum diligendum, in quo perfectio humanæ ſalutis cõſiſtit. Secundo per hoc dedit nobis exemplũ obedientiæ, cõſtantiæ, iuſtitiæ, & cęterarum virtutum in paſſione Chriſti oſtenſarum, quæ ſunt neceſſaria ad humanam ſalutem. Tertio quia per hoc etiam Chriſtus promeruit homini gratiam iuſtificantem, & gloriam beatitudinis. Quarto, quia per hoc eſt homini inducta maior neceſſitas ſe a peccato obſeruandi quo ſe ſanguine Chriſti redemptum cogitat a peccato. Quinto quia hoc ad maiorem dignitatem hominis ceſſit, vt ſicut homo deceptus & victus fuerat a diabolo, ita etiã homo diabolum uinceret, & ſicut mortem meruit peccando, ita homo moriendo mortem ſuperaret.

600 Dub. cur voluit mori in cruce? Reſpond. qui ſupra. art. 4. quòd propter exemplum virtutis, vt non timeatur horribilis mors, quia ipſe execrabiliori & formidabiliori morte mortuus eſt. Secundo vt ſatisfaceret peccato quòd per lignum commiſſum fuerat in ligno voluit ſuſpendi. Tertio, vt aeris natura mundaretur in aere voluit mori. Quarto, vt per hoc nobis aſcenſus pateret in cœlum. Quinto, vt manibus extenſis moriens altera veterem populum, altera eos quæ ſunt ex gentibus trahat. Sexto, quia illud lignũ in quo confixa ſunt membra patientis etiam eſſet cathedra magiſtri docentis. Septimo, quia hoc genus mortis multis figuris reſpondet, nam de diluuio aquarum humanum genus archa liberauit Moyſes mare virga diuiſit, & Pharaonem proſtrauit, & aquam amaram dulcem fecit, & de petra aquam eduxit, & vt Amalech vinceretur circa virgam Moyſes expanſis manibus extenditur, & lex Dei archę teſtamenti creditur ligneæ, vt his omnibus ad lignum crucis, quaſi per quoſdam gradus veniatur.

601 Dub. Cum Deut. 21. dicatur maledictus

eſt à Deo qui pedet in ligno. videtur ꝙ Chriſtus ſit maledictus? Reſpond. qui ſupra. quòd ſicut Aug. dicit contra Fauſtum, peccatũ maledictum eſt, & per conſequens mors ex peccato perueniens. Caro autem Chriſti mortalis fuit ſimilitudinem habens carnis peccati, & propter hoc Moyſes eam nominat maledictum, ſicut & apoſtolus eam nominat peccatum dicens. 2. Chorint. 5. eum qui non nouerat peccatum pro nobis peccatum fecit. ſ. propter pœnam peccati. confitere ergo maledictum ſuſcepiſſe pro nobis quem confiteri mortuum eſſe pro nobis. Vnde Gal. 3. Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.

602 Dub. An Chriſtus omnes paſſiones humanas ſuſtinuerit? Reſp. qui ſupra. ar. 5. ꝙ de paſſionibus ab intrinſeco ſicut ſunt egritudines corporales non decuit eum pati, ſed de paſſionibus ab intrinſeco paſſus eſt oẽs paſſiones non quidem ſm ſpecies, quia multæ paſſionũ ſpecies ſibi inuicem contrariantur ſicut cõbuſtio in igne, ſubmerſio in aqua, ſed ſm genus ſic, & hoc tripliciter. Vno modo ex parte hominũ. quia paſſus eſt a gẽtibus, a iudæis, a maſculis & a fœminis. ſ. ancillis accuſantibus Petrum a principibus & miniſtris eorum, & popularibus. Item a familiaribus & notis, ſ. a iuda proditore & Petro negante. Secundo modo ex parte eorũ in quibus homo poteſt pati ſ. a ſuis amicis eam deſerentibus in fama per blaſphemias contra eum prolatas in honore & gloria per irriſiones & contumelias & illatas, in rebus, quia veſtibus expoliatus eſt, in anima per triſtitiam, tedium & timorem, in corpore per vulnera & flagella. Tertio quantum ad corporis membra, quia paſſus eſt in capite ex corona pungẽtium ſpinarum in manibus & pedibus fixuram clauorum, in facie alapas, & in toto corpore flagella. Item ſecundum omnem ſenſum corporeum, ſecundũ tactum, quia flagellatus, & clauis confixus ſm guſtum ſalle & aceto potus, ſm olfactũ in loco fetido cadauerum mortuorum appẽſus patibulo, ſecundum auditum laceſſitus vocibus blaſphemantium & irridentium, ſecundum viſum videns matrem & diſcipulum quem diligebat, flentes.

603 Dub. An Chriſtus aſſumpſerit omnes defectus corporales hominum? Reſpon. qui ſupra. art. 4. quod illos defectus aſſumpſit qui conſequuntur ex peccato communi totius naturæ, quia venerat ad ſatisfaciendum pro peccato humanæ naturæ. Et iſto modo non fuit conueniens vt omnes defectus, ſeu infirmitates magnas aſſumeret, quia non ignorantiam, nec pronitatem ad malum & difficultatem ad bonum, nec lepram nec morbum caducum q quandoque proueniunt ex culpa hominis puta ex inordinato victu quandoque ex defectu virtutis formatiue, quorum neutrum cõuenit Chriſto, quia caro eius de ſpiritu ſancto concepta eſt. Alios vero defectus qui communiter in omnibus hominibus ex peccato primi parentis inueniuntur ſicut mortem, famem, ſitim, & alios huiuſmodi Chriſtus ſuſcepit quos vocat Damaſcenus naturales & indetractabiles, naturales quidem quia conſequuntur communiter totam naturam humanam indetractabiles autem quia defectum ſcientiæ & gratiæ non important.

604 Dub. An dolor Chriſti fuerit maior omnibus doloribus? Reſ. qui ſupra. q 46. ar. 6. quod ſic, qa primo corporaliter fuit Ieſus acerbiſſime in corpore. vt dictum eſt dub. 602. Item in anima propter peccata omnium hominum pro quibus ſatisfaciebat patiendo quo tamen ad eos qui ſibi erãt incorporati. Item propter peccata iudæorum & aliorum eum crucifigẽtium. Item propter amiſſionem vitæ corporalis. Secundo ex parte patientis, qui erat optimè cõplexionatus, & ex ſenſu tactus qui maxime in eo vigebat ſequebatur maximus dolor, & etiam anima ſecũdum vires interiores efficaciſſime apprehendit omnes cauſas triſtitiæ. Tertio ex doloris puritate, quia in alijs patiẽtibus mitigatur dolor ex aliqua conſideratione rationis per quandam redundantiam a ſuperioribus uiribus ad inferiores, quod in ipſo non fuit quia unicuique uirium permiſit facere quod eſt ſibi proprium. Quarto, quia tantam quãtitatem doloris aſſumpſit quæ eſſet proportionata fructui, qui ſequebatur ex liberatione hominum a peccato.

605 Dub. An fuerit maior dolor quam animæ damnatæ? Reſp. qui ſupra. quod non comparamus eum dolorem dolori animæ ſeparatę qui excedit omne malum præſentis vitæ.

606 Du. An paſſus ſit ſecundum totam animã? Reſpon. qui ſupra. quod ſic quia dicitur pſal. 87. Repleta eſt malis anima mea, ubi glo. dicit non uitijs ſed doloribus quibus anima carnis compatitur uel malis. ſ. pereuntis populi compatiendo, non autem fuiſſet anima eius

bis

his malis repleta ſi non ſecundum totam ani-
mam paſſus eſſet. ergo &c.

607 Dub. An tũc anima eius frueretur fruitio
ne beata? Reſ. qui ſupra ar. 18. quod anima to-
ta fruebatur quantum ad ſententiam, non aũt
ratione omnium potentiarum eius tota ani-
ma fruebatur.

608 Dub. An Chriſtus fuerit conuenienti tem
pore paſſus? Reſ. qui ſupra arti. 9. quod vt dici
tur Io. 13. ſciens Ieſus quia uenit hora eius vt
tranſeat de hoc mundo ad patrem. & Ioan. 2.
dicit nondum venit hora mea. Vbi dicit Au-
gu. vbi tantum fecit quantum ſufficere iudica
uit, venit hora eius non neceſſitatis ſed uolun
tatis conuenienti igitur tempore paſſus eſt.

609 Du. Cur voluit mori in iuuenili ętate? Reſ.
qui ſupra. quod ut ex hoc magis delectationē
commendaret quod vitam ſuam nobis de-
dit quando erat in perfectiſſimo ſtatu. Secun-
do quia non conueniebat quod in eo appare
ret naturæ diminutio quæ eſt in ſenili ætate.
Tertio ut in tali ætate reſurgens futuram re-
ſurgentium qualitatē in ſeipſo prænunciaret.

610 Dub. Cur non fuit paſſus die quo immola
batur agnus, ſed in craſtinum? Reſpõ. qui ſu-
pra ꝙ nocte qua agnus immolabatur corporis
& ſanguinis ſui diſcipulis tradens myſterio ce
lebranda iudæis tentus & alligatus ipſius im-
molationis. ideſt paſſionis ſuæ ſacrauit exor
diorum.

611 Du. Cum Marcus dicat quod hora tertia
crucifixerunt eum & Ioãnes quod erat quaſi
ſexta, videtur contrarietas? Reſp. qui ſupra. ꝙ
vt dicit Auguſt. de conſenſu Euang. quod ho-
ra tertia clamauerunt iudæi vt dominus cruci
figeretur, & ne aliquis cogitationem tanti cri
minis a iudæis aduerſus milites conuerteret.
Illi potius inueniuntur eum crucifixiſſe qui
hora tertia vt crucifigeretur clamauerunt.

612 Dub. Cur potius voluit pati in equino-
ctio quam in ſolſtitio? Reſp. qui ſupra quod vt
dicit Augu. in lib de quæſtio. noui & vete. te
ſtamenti. Tunc voluit dominus paſſione ſua
mundum redimere & reformare quando eũ
creauerat. i. in equinoctio, & tunc dies ſuper
noctem creſcit, quia per paſſionem ſaluatoris
a tenebris ad lucem perducimur.

613 Du. An in cõuenienti loco Chriſtus paſ-
ſus ſit? Reſp. qui ſupra. ar. 10. quod ſic quid vt
dicitur Luc. 13. non cadit prophetam perire
extra Hieruſalē. Sed Chriſtus fuit propheta
ergo loco conuenienti paſſus eſt.

614 Dub. Cur potius uoluit pati in Hieruſalē
quàm in Betleē vbi natus eſt uel in Nazareth
vbi fuit conceptus? Reſp. qui ſupra. quod con
ueniētiſſime in Hieruſalem paſſus eſt. Primo
quia ibidem offerebantur ſacrificia quæ figu-
rabant Chriſti paſſionem quod eſt verum ſa-
crificium. Secundo, quia in medio terræ vbi
eſt Hieruſalē uoluit pati, quia uirtus eius paſ-
ſionis per totum mundum diffundenda erat.
Tertio propter eius humilitatem, quia nõ re-
cuſauit in loco tã celebri pati. Quarto, ut oſtē
deret quod a principibus populi qui morabã
tur in Hieruſalem exorta erat iniquitas occi-
dentium eum.

615 Dub. Cur extra portam paſſus eſt cum ſa-
crificia offerentur in templo? Reſp. qui ſupra.
quia vitulus & hircus qui ſolenniſſimo ſacrifi
cio ad expiationē totius multitudinis offere-
bantur extra caſtra cremabantur. Secundo, ut
daret nobis exemplum exeundi a mũdana cõ
uerſione. Tertio ne putares quod pro illa tan
tum plebe oblatus eſſet.

616 Dub. Cur Chriſtus non fuit crucifixus in
Hebron vbi ſepultus fuit Adam ut dicitur Io
ſue. 14. qui uenerat eius peccatũ abolere? Reſ.
qui ſupra qđ ut oſtenderetur quod crux Chri
ſti non ſolum erat in remedium contra pecca
tum perſonale ipſius Adæ, ſed in remedium
etiam contra peccatum totius mundi.

617 Dubit. Cur uoluit cum latronibus crucifi
gi? Reſp. qui ſupra. arti. 11. quod ſicut pro no-
bis maledictum crucis factus eſt Chriſtus,
ſic pro omnium ſalute inter noxios quaſi
noxius crucifixus eſt. Secundo vt quaſi in
tribunali exiſtens demonſtraret illam diſcre-
tionem omniũ hominũ in iudicio faciendũ.
dum vnus qui credidit liberatus eſt & alius in
ſultans damnatus. Tertio vt denotaret diuiſio
nem fidelium & infidelium qui tamen uocan
tur ad eius paſſionem.

618 Dub. Quomodo dicitur Chriſtus portaſſe
crucē ſuam cum angariauerint Simonem Cy
reneum ut eam portaret? Reſ. Hiero. qđ egre-
diens de prætorio Ieſus portauit crucem ſuã.
poſtea obuiam habuerunt Symonem cui por
tandam crucem impoſuerunt.

619 Dub. Vnde erat iſte Symon? Reſp. Remi-
gius quod erat peregrinus de ciuitate cyrenæ
quæ eſt ciuitas Lybiæ.

620 Dubit. Cur non fecerunt portare crucem
Chriſti vni iudæo? Reſ. Hilarius quod iudæus
erat indignus, quia fide gentium erat in reli-
quum

quum,& crucem accipere & compati.

621 Dub. Quid eſt angariare? Reſ. ꝙ eſt compellere vel iniuſte cogere.

622 Dubia. quid eſt Golgotha? Reſ. Rabanus qđ eſt nomen Syrũ, & interpretatur Caluaria.

623 Dub. ad quid dederunt ſibi bibere vinum mixtum cum felle? Reſp. Lyra quod legitur in quodam libro hebraico qui dicitur Prouer. 31.ca. date ſiceram. ideſt potum inebriatiuũ merentibus & vinum his qui amaro ſunt animo vt bibant & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ & doloris ſui non recordentur amplius. Hac occaſione ſeniores iudæorum ſtatuerant vt condemnatis ad mortem daretur vinum aromaticum ad bibendum, vt facilius tolerarent paſſionem. In Hieruſalem autem erant mulieres deuotæ & compaſſiuæq; hoc uinum dabant ex deuotione. Iudæi ergo ex nimia crudelitate moti tale vinum datum ꝓ Chriſto & alijs duobus cum eo crucifixis acceperunt ſibi, ſecundum quod dictum erat Amos. 2. vinum dãnatorum bibebant, & loco eius poſuerunt acetum cum felle mixtum. Et vt dicit Auguſtinus potuit etiam eſſe myrrhatum.

624 Du. Quia Matthæus dicit, quod guſtauit, & Marcus quod non accepit? Reſp. Augu. qđ non accepit vt biberet guſtauit autem, & qđ Matthæus dicit, quòd noluit bibere, hoc Marcus dicit, quòd non accepit, tacuit etiã quòd guſtauit.

625 Dub. cur guſtauit? Reſp. Aug. de conſenſu Euange. ꝙ hoc indicat ꝙ guſtauit pro nobis mortis amaritudinem.

626 Dub. cur noluit bibere? Reſ Hilarius. quoniam æternæ gloriæ incorruptioni nõ miſcetur peccatorum amaritudo.

627 Dub. quia de diuiſione veſtium diſcordãt Matthæus & Ioannes? Reſpon. Augu. de conſenſu Euang. ꝙ hoc a Mattheo breuiter dictũ eſt, ſed Ioannes diſtinctius explicat, quia de veſtimentis fecerunt quatuor partes, quia autem tunica erat inconſutilis miſerunt ſuper ea ſortes.

628 Dub. cur abſtulerunt ſibi omnia veſtimenta ſua? Reſpon. Chryſoſt. in homel. quòd hoc agebant quaſi circa dehonoratum & omnium viliſſimum.

629 Dub. cur non diuiſerunt tunicam? Reſpo. Magiſter hiſto. ſcho. quia erat facta quaſi reticulato operæ. Et ideo non poterat bene diuidi cum non haberet aliquam futuram.

630 Dub. cur fecerunt quatuor partes de veſtimenti? Reſ. Ly. quia quatuor erant milites qui crucifixerunt eum, & ita vnicuique militi partem vt dicit Ioannes.

631 Dub. Vbi habetur diuiſerunt ſibi &c. Reſ. quod in Pſ. 21.

632 Dub. Quid eſt ſors? Reſ. S. Tho. 2.2.q.95. art.8. quod ſortes proprie dicuntur cum aliquid fit, ut eius euentu conſiderato aliquid occultum innoteſcat.

633 Dub. Quot ſunt ſpecies ſortium? Reſ. qui ſup. quod tres. ſ. diuiſoria, conſultoria, & diuinatoria. Diuiſoria eſt cum quæritur iudicio ſortium quid cui eſt adhibendum ſiue res, ſiue honor, ſiue dignitas, ſiue pœna, aut actio aliqua conſultoria cum quæritur quid agere oportet. Et diuinatoria cum quæritur quid ſit futurum.

634 Dub. An ſit licitum uti ſortibus? Reſ. qui ſup. quod aut neceſſitas imminet, & tunc licitum eſt cum diei reuerentia ſortibus diuinum iudicium implorare, ſicut tempore perſecutionis qui debeant remanere & qui fugere, aut non imminet neceſſitas, & tunc in ſorte diuiſoria, licet uti ſortibus, quando alio modo non poſſunt concordare, & ſimiliter in electione dignitatum temporalium ſolent ſortibus uti, alias autem non licet nec conſulere dæmones nec euentus fortunæ expectare.

635 Dub. Cur milites ſeruabant Ieſum? Reſp. Ly. quod ne aliqui raperent eum de cruce antequam moreretur.

636 Dubitatur. Cur ſedentes eum ſeruabant Reſpond. ut magis ſtarent in quiete, quia crucifixi multum ſtabant antequam morerentur.

637 Dub. Cur poſuerunt cauſam in ſcriptis ſuper caput eius? Reſp. Ly. quia talis mos erat Iudæorum ut cauſam ſcriberent & ponerent ſuper capita damnatorum.

638 Dub. In quo loco erat ipſa ſcriptura? Reſ. Magiſter Hiſto. Scho. quod crux ſuper transuerſum non habebat lignum aliquod, ſed Pilatus cauillam & tabulam affixam cum cauſa ſcripta poſuit.

659 Dub. Si totus titulus erat ſcriptus tribus linguis? Reſp qui ſup. quod de principio tituli incertum eſt, ſed hic eſt finis Hebraicè ſic. Malcus Iudæorum. Græcè baſileos exhomoloyſon. Et Latinè rex confidentium.

640 Dub. Cur erat ſcriptus tribus linguis? Reſpon. qui ſupra. ut diuerſarum linguarum homines, qui conuenerant ad diem feſtum, illum

lum legere poſſent.

641 Dub. De quibus lignis erat facta crux? Reſpon. qui ſupra. quod ut quidam dicunt quod palmæ, cipreſſi, oliuæ, & cedri. Vnde quidam metrice dicit. Ligna crucis palma, cedrus, cipreſſus, oliua.

642 Dub. Quantum fuit alta crux? Reſp. qui ſupra. quod opinio eſt crucem domini quindecim pedes habuiſſe in altum, & tabula ſuperpoſita pedem & dimidium.

643 Dub. Quomodo una crux potuit eſſe de quatuor lignis? Reſ. Landulphus de uita Chriſti. quod truncus in quo fuit fixa crux creditur fuiſſe de cedro. Lignum erectum de cipreſſo, tranſuerſum de palma, & tabula de oliua.

644 Dub. An crucifixerunt latrones cum clauis? Reſpond. ſecundum ſanctum Thom. tertia parte quæſtio. 47. artic. 1. quod ſic cum dicit, quod fuit mirabile in morte Chriſti, quod uelocius mortuus fuit alijs qui ſimili paſſione afficiebantur. Et Pilatus mirabatur ſi iam obiiſſet.

645 Dub. Qui erant illi qui blaſphemabant Chriſtum? Reſpō. Ly. quod uulgares homines circa crucem concurrentes.

646 Dub. Quid ſignificat uah? Reſ. Remigius. ꝙ eſt interiectio inſultantis ſiue deridentis.

647 Dub. Cur improperant de deſtructione templi? Reſ. quod exprobrabant ei quod falſi teſtes confinxerant.

648 Dub. Cur mouebant capita? Reſp. Gloſ. ꝙ ſicut erant mobiles greſſu operum, ita & mente & ſermone.

649 Dub. Cur dicunt ſalua temetipſum? Reſp. Ly. quaſi dicerent non potes te ſaluum facere, ergo patet falſitas tua.

650 Dub. Cur dicunt deſcende de cruce? Reſp. Theophil. quod diabolus eos mouebat ad ſic dicendum ad tentandum Chriſtum, quia ſi de cruce deſcenderet certus eſſet, quod eſſet vere filius Dei, & ſic ſalus, quæ per crucem erat, deſtrueretur.

651 Dub. Cur non deſcendit de cruce? Reſp. Chry. in ſermone. quod quia filius Dei erat, non deſcendit de cruce, quia ideo uenerat ut crucifigeretur pro nobis.

652 Dub. Cur dicunt alios ſaluos fecit &c? Reſpon. Theophil. quod ut eius miracula deprauarent & abolerent quaſi ab eo ſecundum apparentiam fuiſſent perpetrata.

653 Dubitatur. An reges Iſrael poterant deſcendere de cruce, quia dicunt ſi rex Iſrael eſt &c? Reſ. Ly. quod non intendebant de quocunque rege, ſed de meſſia.

654 Dub. An ſi deſcendiſſet de cruce crediſſent ei? Reſ. Ly. quod non, quoniam maiora fecit reſuſcitando Lazarum a monumento, & tamen non crediderunt ei.

655 Dub. Cur dicunt confidit in Deo &c? Reſpon. Chry. in Hom. quod ex maxima iniquitate, quia etiam prophetas iuſtos Deus non eripuit a periculis, & ſemper ipſe prædixerat ſe talia debere pati.

656 Dubit. Cur dicunt, dicit enim quia filius Dei ſum? Reſ. qui ſup. ꝙ ex hoc volebant oſtendere quod tanquam ſeductor & vanæ gloriās pati deberet.

657 Dub. Cum Lucas dicat vnum ſolum latronem inſultaſſe, domino quomodo Matthæus in plurali dicit & latrones? Reſ. Hiero. ꝙ primo vterque blaſphemauit deinde uiſis ſignis ſ. tenebris &c. unus eorum credidit.

658 Dub. Quomodo tenebræ factæ fuerunt? Reſ. Diony. in epiſtol. ad Policarpum. ꝙ fuit eclipſis Solis, & ipſe exiſtens in Aegypto vidit Lunam ab Oriente, aſcendentem verſus Meridiem & ſupponentem ſe ſoli.

659 Dub. An illa eclipſis fuerit naturalis, vel miraculoſa? Reſp. Lyr. ꝙ fuit miraculoſa, quia tunc Luna erat 15. & oppoſita Soli, & naturaliter non poteſt fieri eclipſis Solis niſi tempore coniunctionis, uidelicet in nouilunio, & hoc eſt quod tunc Dionyſius. videns dixit, aut Deus naturæ patitur, aut tota machina mundi diſſoluetur.

660 Dub. Quid ſint tenebræ, uide in maiori miſſa natiuitatis domini. dub. 26.

661 Dub. Quia videtur quod tenebræ non fuerint ſuper mare, quia dicit ſuper uniuerſam terram? Reſp. quod hic per ſinecdochen accipitur pars pro toto, & ita etiam fuerunt ſuper mare.

662 Dub. An per vniuerſum mundum tenebræ fuerint? Reſpond. Chryſoſto. in Home. quod ſic quod nunquam ante factum fuerat.

663 Dub. An unquam aliquis hiſtoriographus de hoc aliquid ſcripſerit? Reſp. Orig. ꝙ phlegon quidam in cronicis ſuis ſcripſit in principatu Tiberij Cæſaris tenebrās fuiſſe, ſed non ſignauit in Luna plena.

664 Dub. Vt quid acciderunt illæ tenebræ? Reſpon. Chry. in Sermone quia non poterat terre creatura iniuriā creatoris. vnde Sol retraxit radios ſuos ne videret impiorū facinora.

665 Dub.

665 Dub. Quantum durarunt illę tenebræ? Reſ.Cirillus, ꝙ poſtquam cruci tradiderunt dominum omnis mundi machina lugebat proprium dominum, & ita ſtatim crucifixo domino inceperunt & durauerunt vſquequo mortuus eſt.ſ. vſque ad nonam.

666 Dub. Quod fuit primum uerbum dictum in cruce a domino?Reſ.San.Vincen.in Ser.de paſſione ꝙ eleuata cruce orauit pro ſuis crucifixoribus dicens. Pater ignoſce illis quia ne ſciunt quid faciunt. Secundo reſpondit latroni, hodie mecum eris in paradiſo. Tertio dixit matri, ecce filius tuus, & diſcipulo, ecce mater tua. Quarto clamauit heloy. ſeu hely. Quinto ſitio. Sexto conſummatum eſt. Septimo uoce magna clamauit, in manus tuas domine &c.

667 Dub. Cur non omnes Euangeliſtæ prædicta uerba deſcribunt?Reſp. Aug. de conſenſu Euangeliſtarum, ꝙ in hoc non eſt error, quia quod unus omiſit alius dixit.

668 Dub. Cur orat eos relaxari cum ipſe hoc poſſet?Reſ.Chry. ꝙ ut nos pro perſequentibus orare doceret.

669 Dub. Cur hoc dixit cum exiſterent in actu peccati?Reſ.Chry.quod fauet pœnitentibus ſi uellent poſt tantam nequitiam reatus perfidiam diluere.

670 Dubitatur. An fuerit exauditus. Reſ. Beda. ꝙ ſic in eis qui poſt eius paſſionem crediderunt.

671 Dub.Cur dicit quia neſciunt quid faciũt, cum ex inuidia & propria malitia eum morti tradiderint? Reſp qui ſupra. ꝙ non pro illis orat, ſed pro eis qui neſciebant, zelum Dei habentes, ſed non ſcientiam.

672 Dub.Quia uidetur ꝙ tales poſſint excuſari?Reſ.Grӕcus ꝙ permanentes poſt crucem in infidelitate nullus per ignorantiam iuuari putabit dignis miraculis ſonora uoce eum prædicantibus eſſe Deum.

673 Dub. Cur primo latro redarguit ſocium & poſt Chriſtum orat?Reſ.Cirilus. ꝙ hic fungitur uice iudicis, condemnatus incipit de ueritate cenſere, qui coram Pilato per multa tormenta confeſſus eſt ſcelera, quia aliud eſt homo cenſor quem latent intima, & aliud Deus qui mentes penetrat, & ibi quidem poſt confeſſionem pœna ſubſequitur. Hæc autem confeſſio fit ad ſalutem, ſed & Chriſtum pronunciat innocentem dicens. Hic uero nihil mali fecit.q.d.Nouam uidi iniuriam, honeſtatem damnare cum ſcelere. Nos uiuentes cecidimus. hic mortuos ſuſcitauit.nos aliena ſumus furati. hic & ſua iubet tribuere. Beatus igitur latro aſtantes docebat talia differens, quibus alterum increpabat, ſed ut uidit extinctos auditus aſtantium, rediję conuenienter ad eum qui nouit præcordia. Et ideo dicebat ad Ieſum, domine memento mei, dum ueneris in regnum tuum.

674 Du.Quod regnũ dicebat latro eſſe Xp̃i? Reſ.Hier.ꝙ dicebat de regno æterno.

675 Dub.Cur meruit iſte latro audire ꝙ cum Chriſto ipſo die eſſet in paradiſo? Reſ. Grecus.ꝙ tres uirtutes accepit in cruce & ſeruauit fidem, quia regnaturum Deum credidit quem ſecum pariter morientem uidit.Spem quia regni aditum poſtulauit, & charitatem qui fratrem & collationem pro ſimili ſcelere morientem de iniquitate ſua redarguit.

676 Dub. Quomodo fuit illo die in paradiſo cum Chriſtus ad infernum deſcenderit?Reſp. S.Thom.3.par.q.52.ar.4.ꝙ licet deſcenderit cum Chriſto ad infernum, fuit tamen in paradiſo, quia ibi diuinitate Chriſti fruebatur.

677 Dub Quis fuit iſte latro?Reſ.Iac.de Vorag.in Serm.de innocentibus. quod domino fugiente in Aegyptum ſemper uirgo cum filio fuit comprehenſa a latronibus. Quorum unus puerum aſpiciens ait, uere dico uobis ſi poſſibile eſſet Deum incarnari dicerem iſtũ puerum Deum eſſe, & ſic ſocios ſuos induxit, ut eos illeſos abire permitterent, & iſte fuit ille cui dominus dixit in cruce, hodie mecum eris in paradiſo. Et iſte uocabatur Dilmas, & malus uocabatur Geſmas.

678 Dub.Cum Lucas dicat ꝙ ſtabant omnes noti Ieſu a longe. & Ioannes dicat ꝙ ſtabant iuxta crucem Mater Ieſu Maria.&c. Quomodo hoc poteſt ſtare?Reſ.Aug.de conſenſu euãgeliſtarum, ꝙ ſtabant prope, quia tanto interuallo erant ut iuxta dici poſſent, quia in conſpectu eius præſto aderant, & a longe reſpectu turbæ propinquius circunſtantis cum Cẽturione & militibus.

679 Dub. Cur nihil aliud dixit Ioanni, niſi pro conſolatione ſemper uirginis?Reſ.Chry. quoniam non erat tempus uerborum, ſed neque parum erat honorari eum tali honore.

680 Dub.Cur eam commendauit Ioanni? Reſpon. qui ſup.quod conueniens erat matrem exiſtentem dolere, & procurationem quærere, quia ipſe abeirat diſcipulo qui diligebat u

tradidi

tradidit diligentiam habituro.

681 Dub. Cur non uocauit eam matrem, ſed mulierem? Reſ. Ly. quod ne ex teneritudine nominis maternæ, ſi exprimeretur aggrauaretur animus uirginis uidentis paſſionem.

682 Dub. Quid intendebat Chriſtus dicendo diſcipulo, ecce mater tua? Reſ. Ly. q.d. deputo te ad eius obſequium.

683 Dub. Cur Chriſtus clamauit uoce magna dicendo Hely. &c? Reſ. Chry. in Homel. quod miraculum tenebrarum ſufficiens erat eos cōuertere non ſolum magnitudine miraculi, ſed quia hoc geſtum eſt poſtquam omnia locuti fuerant quæ uoluerant, & ſarietatem acceperant contumeliarum, & quia multa malitia & deſidia detinebantur, & non nouerunt quę eſſet cauſa eius quod gerebatur. & propter hoc ipſe poſtea loquitur clamans ut oſtendat ſe uiuere, & quam ipſe hoc miraculum fecit.

684 Dubit. Quid ſignificant illa verba Hely. & c? Reſ. Ly. quod el in Hebræo idem eſt ꝙ Deus Iota litera addita facit ſignare meus. Et ideo hely idem eſt quod Deus meus. Lama. idem eſt quod qua re in Latina Zabatani ſignificat idem quod dereliquiſti me, ſed debet præponi ei litera ayn. & ſonat ſicut. a. formatum in gutture, & debet ſcribi azabatani, & tunc ſignificat ut quid dereliquiſti me, ſed per ignorantiam ſcriptorum corrupta eſt litera in Latinis libris.

685 Dub. Quomodo Deus dereliquit Chriſtum? Reſ. Glo. quod ſubtraxit protectionem, ſed non ſoluit unionem quia dimittebat eum in manibus occidentium.

686 Dub. Qui fuerunt qui dixerunt. Ecce Helyam uocat iſte. Reſ. Hie. quod milites Romani non intelligentes Hebraicæ ſermonis proprietatem quia dicens hely, putabant Helyā ab eo uocatum.

687 Dub. Cur bis dixit hely. Reſ. quod hic eſt figura epimenon. & hoc fecit ad maiorem expreſſionem doloris.

688 Dub. Cur aſſumpſit dictum pſalmiſtæ. Reſpon. Chry. in Homel. dicens. uide autem ꝙ uſque ad ultimam horam teſtimonium perhibet ueteri teſtamento.

689 Dub. Cur Hebraicæ hoc dixit. Reſpond. qui ſupra. quod ut eis fieret cognita & manifeſta uox eius.

690 Dub. Quæ ſunt illa quæ erant conſummata. Reſ. Ly. quod illa. ſ. quæ ſcripta erant de Chriſto paſſuro.

691 Dub. Quomodo omnia cōſummata erāt cum nondum eſſet mortuus? Reſpondet Lyra. quia pauca reſtabant ante mortem eius implenda. ſcilicet eius potatio quæ in promptu erat.

692 Dub. Quę ſcriptura debebat cōſummari? Reſp. quod illa. Pſ. 68. In ſiti mea potauerunt me aceto. Ideo dixit, ſitio.

693 Dub. An vere ſitiret? Reſp. quod tantum laborauerat & de ſanguine emiſerat quod corpus eius erat deſiccatum & aduſtum, & propter hoc ſitiebat ſupra modū, & talis ſitis eſt magnum tormentum.

694 Dub. Quomodo habebant vas aceto plenum? Reſp Ly. quod milites illud portauerunt vt darent crucifixis ad bibēdum vt citius morerentur: & ſic ab eorum cuſtodia citius expedirētur, quoniam talis potatio aceti mortem accelerat, vt aliqui dicunt.

695 Dub. Cur harundini ſpongiam impoſuerunt? Reſ. qui ſupra quoniam tantum erat eleuatus a terra quod ſola manu nō poterant attingere ad os eius.

696 Dub. Quid eſt acetum? Reſp. Hilarius. qđ eſt vinum quod per vitium aut incuriæ, aut vaſis aceſcit.

697 Dub. Cur dicebant ſine videamus an veniat Helyas? Reſ. Rabanus, quia milites praue ſonum vocis dominicæ intelligebant. Ideo inaniter aduentum Heliæ expectabant.

698 Dub. Cur dixit, in manus tuas commēdo ſpiritum meum, cum eſſet deus? Reſp. Beda ꝙ patrem inuocando filium dei ſe eſſe declarat, ſpiritum vero commendando non defectum ſuæ virtutis ſed cōfidentiam eiuſdem cum patre poteſtatis inſinuat.

699 Dub. Cur voce magna clamauit? Reſpon. Chryſ. in Homel. vt oſtendatur quod ſecundum eius poteſtatem id geritur, quia in hoc apertiſſime ſe verum deum eſſe oſtendit, quoniam homines cum moriūtur vix tenuem vocem emittere poſſunt.

700 Dubi. An illa vox fuerit naturalis? Reſp. Lyr. quod non, ſed miraculoſa.

701 Dubitat. Cur dicitur emiſiſſe ſpiritum? Reſpon. Ambro. quod quia non inuitus amiſit ſed tradidit quod enim emittitur voluntariū eſt, quod amittitur neceſſarium.

702 Dubitatur. Cur inclinauit caput? Reſpondit Lyra quod ex hoc modo moriendi oſtendit ꝙ moriebat ex obedientia. Chryſoſtomus aūt dicit non, quoniā expirauit inclinauit caput, ſed

put,ſed quia inclinauit caput,tunc expirauit.

703 Dubitatur. An diuinitas paſſa fuerit?Reſpon. Sanctus Thom.tertia par.q.46.ar.12. quod paſſio Chriſti pertinet ad ſuppoſitum diuinæ naturæ ratione naturæ, paſſibilis aſſumptæ, non autem ratione diuinæ naturæ impaſſibilis. Et licet paulus. 1.Chor.2. dicat dominum gloriæ crucifixum, non tamen eſt crucifixus ſecundum, quod dominus eſt gloriæ,ſed ſecundum quod erat homo paſſibilis.

704 Dubitatur. Quia uidetur quod deus fuerit occiſus propter punitionem quæ ſecuta fuit ira acerba Iudæis? Reſpond. qui ſupra, quod non purum hominem crucifixerunt Iudæi ſed deo intulerunt præſumptiones, ſicut lacerans chartam principis directam ciuitatibus tanquam inobediens ad mortis ſententiam deducetur non tanquam chartam frangens ſed tanquam uerbum in ea imperiale dirumpens, non ergo ſecutus ſit Iudæus tanquam purum hominem crucifigens, quod eſt enim uidebat quaſi charta erat, quod autem in ea celabatur, imperiale uerbum erat natum ex natura, non prolatum per linguam.

705 Dubitatur.Quia uidetur quod Chriſtus a ſeipſo occiſus fuerit, & non ab aliis, quia dicit Ioan. 12. cap. nemo tollet a me animam meam,ſed ego pono eam? Reſpond qui ſup. quæſt.47.artic.primo.quod aliqnid poteſt eſſe cauſa alicuius effectus dupliciter. Vno modo directa ad illud agendum, & hoc modo perſecutores Chriſti eum occiderunt, quia ſufficienter cauſam mortis ei intulerunt cum intentione occidendi ipſum & effectu ſubſequente,quia ſcilicet ex illa cauſa eſt mors ſubſecuta. Alio modo indirecte,ſcilicet quia non impedit cum impedire poſſit, ſicut ſi dicatur aliquis alium perfundere,quia non clauſit feneſtram per quam imber ingreditur, & hoc modo Chriſtus fuit cauſa ſuæ mortis, quia eam poterat impedire aduerſarios reprimendo, & ita intelligitur nemo tollet a me animam meam ſcilicet me inuito.

706 Dubitatur. Quia non videtur Chriſtum ex obedientia fuiſſe mortuum, quia non legitur hoc ſibi fuiſſe præceptum? Reſpond. qui ſupra.articul.ſecundo. quod hoc fuit ſibi præceptum a patre, vt ipſe dicit Ioan.10.poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam, & hoc mandatum accepi a patre meo ſcilicet eam ponendi & ſumendi.

707 Dubitatur. Quia ſi Chriſtus ex obedientia mortuus eſt cum obedientia importet neceſſitatem, non voluntarie mortuus eſt?Reſp. qui ſupra,quod licet obedientia importet neceſſitatem reſpectu eius quod percipitur, tamen importat voluntatem reſpectu impletionis præcepti,& talis fuit obedientia Chriſti: quia licet mors naturali voluntati repugnaret. Volebat tamen Chriſtus dei voluntatem circa hoc implere ſecundum illud pſal. 39. Vt facerem, voluntatem tuam deus, meus volui.

708 Dubitatur. An conueniens fuerit Chriſtum ex obedientia mori? Reſpond. qui ſupra, quod ſic propter iuſtificationem humanam, vt ſicut per vnius hominis inobedientiam peccatores conſtituti ſunt multi, ita per vnius hominis obedientiam iuſti conſtituentur multi,vt dicitur ad Rom.5.

709 Dubitatur. Quia non videtur,quod fuerit obediens quantum ad præcepta veteris legis quæ nos ipſum immutantes non ſet uamus?Reſpond. qui ſupra,quod omnia præcepta veteris legis moriendo impleuit. Et primo moralia quæ in præceptis chariratis fundantur, quia mortuus eſt ex dilectione dei,vt Ioan.13.vt cognoſcat mundus,quia diligo patrem, & ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio, & etiam ex dilectione proximi ſecundum illud Gal. 2.Dilexit me & tradidit ſemet ipſum pro me. Cerimonialia omnia impleuit,quia talia pertinebant ad ſacrificia,& oblationes, & ipſe fuit verũ ſacrificium in morte quod omnia illa ſacrificia figurabant. Item præcepta iudicialia quæ ordinabantur ad ſatiſfaciendum iniuriam paſſis, & ipſe mortuus eſt, vt ipſe ſatiſfaceret pro iniuria facta deo,pront ipſe dixit in pſal. 68. Quæ non rapui tunc exoluebant.

710 Dubitatur. Cur deus pater voluit, quod Chriſtus pateretur iniuſte?Reſp.qui ſupra.ar. 3. quod vt paſſio eius eſſet cauſa liberationis humanæ.

711 Dubitatur.quia videtur, quod quæ operati ſunt in morte Chriſti non peccauerint ex quo deus ſic volebat? Reſpon. qui ſupra,quod eadem actio diuerſimode iudicatur in bono vel in malo ſecundum quod ex diuerſa radice procedit pater tradidit Chriſtum, & ipſe ſe tradidit ex charitate, & ideo laudatur. Iudas autem ex cupiditate, & Iudæi ex inuidia, & Pilatus ex timore mundano,& ideo peccauerunt & vituperantur.

712 Dubitatur.

711 Dubitatur. Cur voluit pati a gentibus? Reſpond. qui ſupra.art. quarto.quod incepit pati a Iudæis, & poſt a Gentilibus, & in hoc præfigurabatur effectus paſſionis eius qui primo fuit in Iudæis quorum plurimi in eius morte baptizati ſunt, ut patet Actuum 2.& 3. poſt Iudæis prædicantibus tranſiuit ad gentes.

713 Dubitatur. Quia cum paſſio Chriſti fuerit ſingularis quomodo potuit mereri ſalutem omnium? Reſpond. qui ſupra.q.48.artic. primo. quod cum ipſe ſit caput eccleſiæ cui data eſt gratia non ſolum vt ſingulari perſonæ,ſed vt capiti.Ideo ab ipſo ipſa gratia deriuanda erat ad ſua membra, & omnibus ſuis membris meruit ſalutem.

714 Dubitatur.Quomodo ſatisfactum eſt deo per mortem Chriſti quæ fuit maior offenſa quam illa primi parentis? Reſpond.qui ſupra. artic.ſecundo.quod maior fuit charitas Chriſti patientis quam malitia crucifigentium, & plus potuit Chriſtus ſatisfacere ſua paſſione quam crucifixores offendere occidendo, & ideo magis valuit paſſio eius ad reconciliandum deum toti humano generi,quàm ad pro uocandum ad iram.

715 Dubitatur. Quia non videtur,quòd Chriſtus redemerit nos a diabolo quia nihil ei ſoluit pro nobis? Reſpond. qui ſupra,quod precium redemptionis non erat ſoluendum diabolo,ſed deo cui offenſus fuerat,& cui ſe obtulit in precium & ſacrificium.

716 Dubitatur.Quia deus eſt cauſa ſalutis humanæ ergo paſſio Chriſti non fuit operata noſtram ſalutem? Reſpond. qui ſupra.articul. ſexto. quod deus eſt cauſa principalis noſtræ ſalutis,ſed humanitas Chriſti eſt cauſa inſtrumentalis, quia omnes actiones, & paſſiones Chriſti operantur inſtrumentaliter in virtute deitatis ad ſalutem humanam.

717 Dubitatur. Quo liberauit hominem a diabolo per paſſionem ſuam cum adhuc diabolus tentet hominem? Reſpon qui ſupra.q. 48.articul ſecundo.quod liberauit hominem a poteſtate diaboli cui erat ſubiectus per peccatum, & etiam ſibi præparauit remedium per ſuam paſſionem quo aduerſus eius tentationes & vexationes etiam corporales ſe poſſit tueri.

718 Dubitatur. Quia videtur, quod Chriſtus non liberauit nos a pœna peccati quia adhuc morimur, & mors eſt pœna peccati, item quia pœnitentibus, imponitur pœnitentia quæ non imponeretur ſi eſſent liberati a pœna peccati? Reſpon. qui ſupra.articulo tertio. quod Chriſtus liberauit nos a reatu pœnæ per paſſionem ſuam, inquantum paſſio ſua fuit ſufficiens, & ſuperabundans ſatisfactio pro peccatis totius humani generis,ſed ut habeamus hunc effectum oportet, ut configuremur ei cui configuramur per baptiſmum circa mortem,ideo baptizatis nulla pœnitentia imponitur, quia ſunt totaliter, liberati per paſſionem Chriſti. Quia vero ipſe ſolum ſemel mortuus eſt,ideo ſemel, per baptiſmum ei configuramur, ſed oportet ſi poſt peccamus ut configuremur ei patienti per aliquid pœnalitatis quam in nobis ſuſtineamus,quæ tamen multo minor ſufficit, quam peccatum mereatur,& quia eſt caput noſtrum & primo ipſe in anima gratiam habuit cum paſſibilitate corporis, & per paſſionem ad gloriam immortalitatis peruenit, ita & nos primo accipimus ſpiritum adoptionis in anima adhuc corpus mortale habentes & poſtmodum configurati paſſioni & morti eius in gloriam immortalem perducimur.

719 Dubitatur. Quia non uidetur quod aperuerit nobis ianuam cęli per ſuā paſſionem, quia ante Enoch & Helyas tranſlati fuerunt in cœlum. Item nullus introiuit paradiſum ante aſcenſionem Chriſti, ergo in aſcenſione & non in paſſione aperuit ianuam paradiſi? Reſpond. qui ſupra.articul.5.quod aperire ianuam eſt remouere, illud impedimentum quod eam claudebat ſed Chriſtus, liberauit eos a peccato, quod prohibebat ingreſſum, ergo aperuit ianuam,nec Helyas aut Enoch ingreſſi ſunt cœlum empireum, ſed in paradiſum terreſtrem vbi creduntur uiuere uſque ad aduentum antechriſti. Per aſcenſionem autem ſuam nos quaſi in poſſeſſionem introduxit.

720 Dubitatur. An conueniens fuerit ipſum mori? Reſpond. qui ſupra. quęſt.50. articulo primo.quod fit,ut ſatisfaceret illi pœnæ impoſitę pro peccato.Gene.ſecundo.cap. quacunque die comederis morte moriemini.

721 Dub. Quia videtur quod in morte diuinitas fuerit ſeparata a carne,quia maior eſt virtus viuificationis Dei quam animæ:ſed corpus mori non potuit niſi anima ſeparata, ergo nec mori poterat niſi diuinitate ſeparata? Reſpon.qui ſupra.art.2. quod licet diuinitas

tas habeat vim viuificandi, hoc eſt affectiue, & non formaliter. Anima autem habet vim viuificandi formaliter, & ideo ea præſente & vnita formaliter, neceſſe eſt corpus viuum eſſe. Diuinitas autem non poteſt eſſe forma corporis, & ideo non eſt neceſſe quod mané te vnione deitatis ad carnem caro ſit viua, quia Deus non ex neceſſitate agit, ſed ex voluntate: & ita diuinitas etiam non fuit ſeparata ab anima.

722 Dub. videtur quod Chriſtus fuerit homo in triduo mortuus, quia fuit ſacerdos in æternum, & habebat animam & corpus? Reſpō. qui ſupra. art. 4. quod eſt articulus fidei, quod Chriſtus fuit mortuus, & ſic interim quod ſtetit mortuus non fuit homo, & fuit ſacerdos quod conuenit homini ſecundum animam, cum in ea ſit ordinis character & licet habe ret animam & corpus, tamen non erant coniuncta ſed ſeparata.

723 Dub. Videtur quod Chriſtus non deſcendit ad inferos, quia non ſecundum corpus, quia iacuit in ſepulchro, nec ſecundum diuinitatem, quia vbique eſt, nec ſecundum animam, quia cum ſit incorporea nō poteſt moueri localiter, quia hoc eſt corporū, vt probatur 6. Phiſi.? Reſ. qui ſupra. q. 52. quod eſt articulus fidei, Chriſtum deſcēdiſſe ad inferos, & non ſecundum diuinitatem, neque ſecundum corpus ratione dicta, ſed ſecundum animam: ſed non eo genere motus quo corpora deſcendunt, ſed eo quo angeli mouentur, qui ita mouentur localiter ſicut ſunt in loco.

724 Dub. an fuerit conueniens quod ad inferos deſcenderet? Reſp. qui ſupra, quod ſic vt victo diabolo per paſſionem vinctos eius eriperet, qui detinebantur in inferno.

725 Dub. An deſcenderit in omnem partem inferni? Reſp. qui ſupra, art. 2. quòd per ſuum effectum deſcendit ad infernum damnatorū de ſua incredulitate & malitia illos confutādo ad purgatorium eis ſpem gloriæ conſequēdæ dando, & in limbo eis lumen æternæ gloriæ infundendo. Quantum vero ad eſſentiam ſolum deſcendit ad locum inferni in quo iuſti detinebantur.

726 Dub. Quātum ſtetit anima Chriſti in inferno? Reſp. qui ſupra. ar. 4. quod tandiu man ſit in inferno, quandiu corpus in ſepulchro.

727 Dub. quia ſicut nos liberauit per paſſionē ſuam, ita potuit liberare ſanctos patres abſq; deſcenſu ad inferos? Reſpon. qui ſupra. arti. 1. quòd ſicut paſſio Chriſti applicatur viuentibus per ſacramenta configurantia nos paſſioni Chriſti: ita etiam applicata eſt mortuis ꝑ deſcenſum ad inferos.

728 Dub. An liberauit pueros qui deceſſerāt cum peccato originali? Reſp. qui ſupra arti. 2. ꝙ non cum eius paſſio non habuerit locū, niſi in his qui fuerunt membra eius.

729 Dub. cum ſola anima deſcenderit ad inferos, cur dicimus ꝙ Chriſtus deſcendit? Reſp. qui ſupra. art. 3. quòd licet non deſcenderit totum quod pertinet ad humanam naturam, ſ. corpus quod iacuerat in ſepulchro, tamen totus Chriſtus deſcendit, quia maſculinum genus refertur ad perſonam. Neutrum autē genus pertinet ad naturam, in morte igitur licet anima fuerit ſeparata a corpore, neutrum tamen fuit ſeparatum a perſona filij Dei: & ita tota perſona filij Dei deſcendit ad inferos per animam ſibi unitā & ita totus Chriſtus & eadē ratione totus fuit in ſepulchro, quia corpus unitum perſonæ filij dei ſuit ibi.

730 Dub. Quòd fuit illud uelū ſciſſum? Reſp. Orige. ꝙ duo erant uela: unū quòd uelat ſctā ſanctorū. Aliud exterius ſiue tabernaculi ſiue templi. Illud ergo quod erat foris ſciſſum eſt.

731 Dub. Quid ſignificat ſciſſio dicti ueli? Reſpon. qui ſupra. vt myſteria ab initio mundi, vſque ad finem publicarentur, & quæ vſque ad aduentum domini rationabiliter fuerāt occultata, ideo ſciſſum eſt.

732 Dub. Cur potius exterius quàm interius velum ſciſſum eſt? Reſpond. qui ſupra. ꝙ cum venerit quod perfectum eſt, tunc auferetur & interius velū, vt videamus quæ interius ſunt occulta, ſcilicet veram Archam teſtamenti, & ſicut ipſa ſe habet natura uideamus Cherubin & alia.

733 Dub. Quo tempore ſciſſum eſt? Reſp. Au. de conſenſu Euangeliſtarum quòd veraciter ſciſſum eſt cum dominus expirauit, licet Lucas præoccupando narrauit quòd quando crucifixus eſt.

734 Dub. Vt quid terra mota eſt? Reſ. Hilarius quia capax huius mortui eſſe non poterat.

735 Dub. Cur petre ſciſſe ſunt? Reſ. qui ſupra qm̄ omnia valida & fortia dei uerbum penetrans, & poteſtas æternæ virtutis irruperat.

736 Dub. Cur monumenta aperta ſunt? Reſp. Lyra. quòd ex terremotu ad denotandum qđ ex remotu ad denotandū ꝙ reſurrectio Chriſti ꝓpinqua erat & aliorū cū ipſo reſurgētiū

737 Dub.

737 Dub. An hæc ſigna ſolũ in Hieruſalem facta ſint? Reſp. quòd quõ ad monumentorum opertionem ſolùm in Hieruſalem facta fuiſſe videntur, quoniam dicatur multa corpora ſanctorum ſurrexerſit, ſimiliter petræ non leguntur alibi ſciſſæ, quàmuis propè Gaietam in regno neapolitano dicatur quidam mons petroſus ex toto tunc ſciſſus, quem ego vidi, & per ſciſſuram tranſiui, & multi nautæ ex deuotione capiunt de lapidibus illius fracturæ dicentes eos valere ad parturientes mulieres eis ſuccurrendo in partu.

738 Dub. Si tunc corpora ſanctorum ſurrexerunt? Rñ. Hieron. ꝙ non, ſed quando Chriſtus reſurrexerit, & ita Matthæus dicit ꝙ exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem eius venerunt in ſanctam ciuitatem.

739 Dub. quæ eſt ſancta ciuitas? Reſp. Ly. poſt Hierony. quod eſt Hieruſalem.

740 Dub. Cur appellatur ſancta? Reſp. qui ſupra quod propter templum & ſancta ſanctorum, & ob diſtinctionem aliarum vrbium in quibus idola colebantur.

741 Dub. An illa reſurrectio ſanctorum fuerit omnibus publica? Rñ. Hieron. ꝙ non, ſed ſolum apparuerunt his, qui videre merebantur & hoc innuit Matthęus dicens. Et apparuerunt multis & ſic non omnibus.

742 Dub. An illi ſancti reſurrexerunt iterum morituri? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 53. ar. 3. quod Remig. tenet ꝙ reſurrexerunt non iterũ morituri. Sed Aug. ad Enodium tenet contrariũ ꝙ poſt mortui ſunt, & Hieron. ſuper Matt. dicit ꝙ ſicut Lazarus reſurrexit, ſic & multa corpora ſanctorum ſurrexerunt vt dominum oſtenderent reſurgentem. Tamen in ſermone de aſſumptione hoc ſub dubio relinquit. Opinio autem Auguſt. innititur efficacioribus rationibus.

743 Dub. quia Lucas dicit ꝙ Centurio viſo ꝙ magna voce expiraſſet admiratus fuit. Matthæus autem dicit, ꝙ viſo terremotu & his quæ fiebant dixit. vere filius dei erat iſte? Rñ. Aug de conſenſu Euang. ꝙ iſta non ſunt contraria in hoc enim, ꝙ Matthęus non ſolum dixit, uiſo terremotu ſed addidit his quę fiebant integrum locum fuiſſe demonſtrauit Lucæ, vt diceret Centurionem ipſam domini mortem fuiſſe miratum, quia & hoc inter illa eſt quæ tunc mirabiliter facta erant.

744 Dub. Quia Matthæus dicit Centurionem dixiſſe uere filius dei erat iſte, & Lucas dixit eum dixiſſe, vere hoc homo iuſtus erat? Reſp. qui ſupra, quod debemus intelligere fortaſſe Lucam exprimere voluiſſe ſententiam Centurionis quomodo dixerit Ieſum filium dei, forte enim non eum vnigenitum equalem patri. Centurio intellexerat, ſed ideo filium quia iuſtum crediderat, ſicut multi iuſti dicti ſunt filij dei.

745 Dub. Quia Matthæus dicit quod Centurionem, & eos qui cum eo erant hoc dixiſſe Lucas autem dicit, ſolum Centurionem dixiſſe? Reſp. qui ſupra, quod non eſt contrariũ cum unus dicit quod alius tacet.

746 Du. Quia Matthęus dicit ꝙ timuerũt valde, & Lucas ꝙ glorificauit deũ. Rñ. qui ſupra quod non ſunt contrarij quoniam quis non intelligit deum timendo glorificaſſe.

747 Du. Cur ille mulieres ſecutæ fuerãt Ieſũ a galilęa? Reſp. Lyr. quod ex deuotione quam habebant ad audiendum verbum eius.

748 Du. Quæ miniſtrabãt Chriſto? Rñ. Hiero. ꝙ neceſſaria vitæ ſuæ de eorum facultatibus.

749 Du. Cur talia miniſtrabãt ei? Rñ. qui ſup. ꝙ conſuetudinis Iudaicæ fuit quod mulieres neceſſaria vitæ adminiſtrarent doctoribus, & præceptoribus.

750 Dub. Quæ fuerũt iſtæ Mariæ? Rñ. Ori. & Ly. ꝙ Maria Magdalena fuit ſoror Lazari, ſed Maria iacobi fuit ſoror ſemp virginis matris domini, quæ fuit mater Iacobi minoris, & Ioſeph, prout Marcus dicit, quam Ioãnes vocat mariã Cleophe à patre, ſiue à gẽtilitate familiæ tale cognomẽ habẽs, mater filiorũ Zebedei. ſ. Iacobi maioris, & Ioãnis fuit vxor Alphei, quam Marcus vocat Maria Salome. vide fer. 4. dominicæ. 2. quadrageſimæ. dub. 3.

751 Dub. Qua hora fuit illud ſero quod dicit factum eſſe? Reſp. Lyr. quod fuit circa veſperam eiuſdem feriæ. 6.

752 Dub. Cur dicit Euangeliſta Ioſeph fuiſſe diuitem? Rñ. Hiero. & Ly. ꝙ ex hoc oſtẽditur ꝙ de facili potuit accedere ad Pilatum.

753 Dub. Cur Marcus & Lucas dicunt ꝙ erat decurio? Rñ. quod ex cauſa dicta in pręcedẽti dubio. Marcus dicit etiam quod fuit nobilis.

754 Dub. Quid ſignificat decurio? Rñ. Beda ꝙ erat de curia Imperatoris uel præſidis, ſiue decurio, id eſt de ordine curiæ, dicitur etiam decurio qui pręeſt decem viris.

755 Du. Quæ eſt Arimathia? Rñ. Lucas ꝙ eſt ciuitas Iudeæ, & Remigius Beda & Ly. dicũt ꝙ ipſa eſt ramatha. Vnde fuit helchana pater

Samuelis, ut habetur. 1. Reg. 1.

756 Du. Cur exprimit nomen eius, ſcilicet Ioſeph? Reſp. Lyr. quia erat homo famoſus.

757 Dub. Quomodo erat de diſcipulis Ieſu cũ inter apoſtolos non numeretur? Reſp. Chriſ. quòd non erat ex duodecim apoſtolis, ſed ex ſeptuaginta.

758 Dub. Cur dicitur quòd erat expectans regnũ dei? Reſ. qui ſupra. i. credés doctrinæ dei.

759 Dub. Quem metum iudæorum habebat iſte Ioſeph? Reſ. Lyra, quòd ne expelleretur de ſynagoga, quia vt dicitur Io. 12. ex principibus multi crediderũt in Ieſum, ſed propter phariſæos non confitebantur ne de ſynagoga eijcerentur & vt dicit Lucas hic non conſenſerat actibus iudæorum contra Chriſtum.

760 Dub. Quomodo auſus fuit accedere ad Pilatum? Reſp. Lyra. ꝙ licet prius fuiſſet diſcipulus Chriſti occultus propter metum iudęorũ, tamẽ poſt exemplo mortis Chriſti animatus oſtendit ſe publice eſſe Chriſti diſcipulum, & vt dicit Aug. de conſenſu Euangeliſtarum, in extremo illo officio funeri exhibendo minus videtur curaſſe de iudæis.

761 Dub. Cur petit corpus Chriſti? Reſp. Lyr. quòd vt ſepeliret illud honorifice.

762 Dub. Quia cum eſſet iam mortuus nunquid ſine licentia poterat capere corpus? Reſpon. Lyra ꝙ non, eo quod corpora damnatorum non poterant ſepeliri niſi de licentia præſidis.

763 Dub. Cur Pilatus mirabatur ſi iam obijſſent? Reſp. Theophi. quia putabat ꝙ diu viueret in cruce ſicut & latrones in patibulo viuebant diu.

764 Dub. Cur interrogauit Cẽturionẽ ſi iam obijſſet? Reſp. qui ſupra. ꝙ interrogauit ſi mortuus eſſet, ſcilicet ante horam, qua cæteri mori conſueuerunt.

765 Dub. Cur ita de facili Pilatus donauit corpus Ioſeph? Reſp. Ly. ꝙ quia erat homo nalés & nobilis Pilatus ei voluit acquieſcere, & ét quia ſciebat Chriſtum crucifixum iniuſte.

766 Dub. Cur Ioſeph non expectauit vſq; in craſtinum ad petendum corpus? Reſpõ. Lyra. quia erat dies ſabbati, in qua non licebat aliqua operari, & ideo Ioſeph venit illo ſero ꝙ erat ante ſabbatum.

767 Dub. Vbi accepit corpus Ioſeph? Reſ. Hieron. quòd depoſuit illud de cruce.

768 Dub. Videtur quod Ioannes alijs euangelijs ſit contrarius qui dicunt ſolum Ioſeph ſepelire Chriſtum, & ipſe dicit Nichodemus interfuiſſe? Reſp. Augu. de conſenſu euangeliſta. quòd Ioannes in hoc alijs non repugnat. Neq; enim qui Nichodemum tacuerunt affirmauerunt a ſolo Ioſeph dominum ſepultum quamuis ſolius commemorationem fecerint.

769 Du. Quia Ioãnes dicit ꝙ ſepelierũt eum cũ linteis, & alij quòd inuoluit ſindone? Reſp. qui ſupra quòd in hoc Ioannes non repugnat alijs, qa quòd illi vna ſindone a Ioſeph inuolutum dixerunt non proprerea prohibuerunt intelligi & alia lintea potuiſſe afferri a Nichodemo, quanuis & propter ſudarium quod capiti adhibebatur & inſtitas quibus corpus totum alligatum eſt, quia omnia de lino erant, etiam ſi vna ſindõ ibi fuit veraciſſime dici potuit, ligauerunt eum linteis, lintea quippe generaliter dicuntur quæ lino texuntur.

770 Dub. Quid eſt ſindon? Reſpõ. quod dicitur linteum amictorium mulierum quo humeri cooperiuntur, & quandoque ſimpliciter dicitur pro panno lineo, vt dicit Catholicon.

771 Dub. Cur emit ſindonem Ioſeph? Reſpõ. quòd forte propter honorem domini voluit nouam ſindonem habere.

772 Dub. Ad quid Nicodemus attulit mixturã &c? Reſp. Augu. quia illa ãpia ſunt corpus maxime conſeruare, & quãplurimum & non permittere cito ſubijci corruptioni.

773 Dub. Cum ita modicum deberet ſtare in monumento, cur vngere eum volebant? Reſp. qui ſupra. ꝙ adhuc vt de nudo homine diſponebant, multam tamen dilectionem demonſtrabant.

774 Dub. quis erat mos iudæorum ſepeliendi? Reſp. Augu. quod conſuetudo illius gentis erat ut mortuorũ corpora varijs aromatibus condirentur vt diutius ſeruarentur illæſa.

775 Dub. Cur non ſepelierunt Ieſum magis a remotis? Reſp. Chry. quod breuitate temporis vrgebãtur. Nona enim hora mortuo Chriſto deinde accedentibus ad Pilatum & deponentibus Chriſti corpus veſpera imminebat. Et ideo ponũt eum in proximum monumentũ.

776 Dub. Cur in monumẽto nouo poſuerunt eum? Reſpon. Lyra. quòd ſi aliquis fuiſſet ibi ante ſepultus calumniari poſſet à iudęis quòd ille ſurrexiſſet, & non Chriſtus.

777 Dub. Cur fuit poſitus in monumento exciſo in petram? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 51. ar. 2. quia ſi ex multis lapidibus ædificatum fuiſſet ꝙ tumulum fundamentis ſuffoſſis ſublatus fur-

furto diceretur.

778 . Dub. Cur Ioſeph fecerat excidere monu mentum in Petra? Reſp. quia erat diues fecerat ſumptuoſum monumentum, ut dicit Lyr.

779 Dub. Cur aduoluit ſaxum magnum? Reſ. Lyr. quod ut non poſſet de facili amoueri ne aliquis ueniens poſſet rapere corpus Chriſti.

780 . Dub. Quomodo erat factum illud monumentum? Reſ. Magiſter hiſt. ſcho. q ut Beda dicit, fuit domus rotunda de ſubiacente rupe excisa tante altitudinis ut uix homo manu extẽſa culmen poſſit attingere introitum habens ab Oriente. In parte uero eius aquilonari locus domini corporis de eadem petra factus eſt. 6. pedes habens longitudinis tribus palmis altius extero pauimento eminens, quaſi ſarcophagus, patulus erat locus ille. a latere meridiano. Color uero monumenti & loculi rubricando, & albo dicitur eſſe permixtus.

781 Dub. Quæ erat altera maria cum Magdalene? Reſp. Marcus quod erat Maria Ioſeph. id eſt eius mater. uide dub. 500.

782 . Dub. Cur ſupradictum ſit quod iuxta crucem fuerunt tres Mariæ. Hic dicitur ſolum de duabus? Reſp. Orig. quia mater filiorum Zebedei forſitan uſque ad crucem peruenire potuit. Iſte autem quaſi maiores in charitate nec que his quæ poſtea geſta ſunt defuerunt.

783 . Dub. Cur ſedebant contra ſepulchrum? Reſ. q ſecundum Marcum aſpiciebant ubi poneretur corpus Ieſu, ut ei poſſent congruo tẽpore, ut dicit Beda deuotionis munus offerre.

784 Dub. Videtur quod Chriſtus non debuit ſepeliri, quia dicitur in Pſ. 87. Factus eſt ſicut homo ſine adiutorio inter mortuos liber, ſed corpora incluſa in ſepulchris non ſunt libera? Reſ. S. Th. 3. par. q. 51. ar. 1. quod conueniens fuit Chriſtum ſepeliri ad comprobandum ueritatem mortis, non. n. in ſepulchro aliquis ponit niſi qñ iam de ueritate mortis cõſtat, & tamen fuit inter mortuos liber in hoc, qđ per incluſionem ſepulchri non potuit impediri quin ab eo reſurgendo exiuerit.

785 Dub. An conuenienter in horto fuit ſepultus? Reſ. qui ſup. ar. 2. quod ſic ad ſignificandũ quod per mortem & ſepulturam eius liberamur a morte quàm incurrimus per peccatum Adæ in horto Paradiſi commiſſum.

786 - Dub. An conuenienter fuerit ſepultus in ſindone munda? Reſp. dominus Cardinalis de Turrecremata. quod ſic quia corpus eius erat mundiſſimum.

787 Dub. Quia cum mors eius fuerit turpiſſima uidetur quod non debebat ita honorifice ſepeliri? Reſp. S. Tho. ubi ſupr. quod glorioſe debebat ſepeliri, quia dicitur Eſa. 11. & erit ſepulchrum eius glorioſum. Licet eius mors fuerit deſpecta in quã eius commendatur patientia, ſed in ſepultura honorifica conſideratur uirtus morientis qui contra intentionem occidentium etiam mortuus honorifice ſepelitur.

788 Dub. An conuenienter fuerit in alieno ſepulchro tumulatus? Reſ. qui ſup. quod ſic, quia ut Aug. dicit in quoddam ſermone, ideo ſic uoluit ſepeliri, quia pro aliorum moriebatur ſalute.

789 Dub. Cur eius corpus non fuit incineratum iuxta illud Gen. 3. Puluis es & in puluerem reuerteris quod fuit datum in pœnam peccati ſicut mors quam ipſe ſuſtinuit pro liberatione noſtra? Reſp. S. Tho ubi ſupr. ar. 3. quod hoc non fuiſſet conueniens, quia dicitur Pſ. 15. Non dabis ſanctum tuum uidere corruptionem, quod Damaſcenus exponit in 4. lib. de corruptione quæ eſt per reſolutionem in elementa; tum quia talis putrefactio proueniit ex infirmitate naturæ illius quod putre ſit, & ne mors Chriſti eius naturæ infirmitati aſcriberetur noluit corpus ſuum qualitercunque putreſieri aut reſolui, ſed bene uoluit mori, quia nulla utilitas ex eius incineratione proueniſſet.

790 Dub. Quantum ſtetit Chriſtus in ſepulchro. Reſ. qui ſup. ar. 4. quod duabus noctibus & una die, quoniam ut dicit Aug. in 4. de trinit. a ueſpere ſepulturæ uſque ad diluculum reſurrectionis. 36. horæ ſunt. i. nox tota cum die tota, & nocte tota.

791 Dub. Qua hora egreſſus eſt de ſepulchro. Reſ. qui ſup. q ut dicit Aug. in 4. de trin. in diluculo reſurrexit in quo aliquid lucis apparet, & tñ adhuc aliquid remanet tene noctis.

792 Dub. Quæ fuit illa altera dies poſt paraſceuem. Reſ. Ly. quod fuit dies ſabbathi.

793 Dub. Cur principes ſacerdotum a Pilato petierunt cuſtodiam ſepulchri. Reſ. Hie. in home. qm non ſuffecerat eis Chriſtum crucifixiſſe niſi ſepulchrum cuſtodirent, & quantum in illis eſt manus imponerent reſurgenti.

794 Dub. Cur uocant Chriſtum ſeductorem. Reſ. qui ſup q licet in nece domini immẽſum facinus perpetraſſent, tñ non ſufficiebat eis, niſi etiam poſt mortem eius conceptæ nequi

tiæ exerceant famam eius lacerantes, & quē innocentem ſciebant ſeductorem uocent.

795 Dub. An uere Chriſtus fuerit ſeductor. Reſ.qui ſup. quod ſic non a ueritate in errorē mittens, ſed a falſitate in ueritatem, a uitiis ad uirtutes, a morte ad uitam ducens.

796 Dub. An dominus dixerit poſt tres dies reſurgam. Reſ. Remigius. quod Iudæi dixerūt cum hoc dixiſſe, quia dixerat ſicut fuit Ionas tribus diebus in uentre.

797 Dub. An Chriſti diſcipuli fuerint fures, & Chriſtum furati fuerint. Reſ. Rabanus. ꝙ erant fures ſpiritualiter, quia ab ingratis Iudæis ſcripta uete. & noui teſtamenti ablata in uſum Eccleſiæ conferebant, & ſaluatorem eis promiſſum illis noctæ dormientibus. Hoc eſt infidelitate torpentibus abſtulerunt gentibus credendum tradentes.

798 Dub. An nouiſſimus error fuerit peior priore. Reſ.qui ſupr. quod ſic, quia peior fuit cōtēpt⁹ pęnitētiæ i Iudæis q̃ error ignorātię.

799 Dub. Cur non combuſſerunt eum ut nullus cum furaretur. Reſp. quod nefas erat apud Iudæos corpora defunctorum comburere.

800 Dub. An cuſtodia ſepulchri fuerit expediens. Reſ. Chry. in home. quod ſic ipſis tamē nolentibus, quoniam eſt irrefragabilis demōſtratio reſurrectionis facta per ea, quæ prætē derunt, quia.n. cuſtoditum eſt ſepulchrū nulla fraus facta eſt, ſi aūt fraus facta non eſt maniſeſte & irrefragabiliter dominus ſurrexit.

801 Dub. Quid ſibi uult dictum Pilati. Ire cuſtodite ſicut ſcitis. Reſp. Rabanus. q.d. ſufficit uobis quod conſenſi in necem innocentis. De cætero uero error uobiſcum permaneat.

802 Dub. Cur ipſi Iudęi ſigillarunt ſepulchrū Reſ. Chry. in home. quod Pilatus non permiſit ut ſui milites ſigillarent quia potuiſſent dicere quod milites permiſerunt quod diſcipuli corpus domini furarentur, & ita reſurrectionis infringere fidem, nunc hoc dicere nō poſſunt cum ipſimet ſepulchrum ſigillaſſent.

803 Dub. An uериſimile ſit quod diſcipuli furati fuerint dñm. Reſ. Remig. dicens. ſi cuſtodes dormierūt quō furtū uiderunt, ſi nō uiderunt quō teſtes fuerūt. Et ideo Iudæi dicentes militibus ut hoc dicerent dātes eis copioſam pecuniam quod uoluerūt facere nō potuerūt.

ALLEGORICE.

Paſſio domini quantum ad ſingulas partes in ueteri teſtamento, uel prænunciata, uel figurata fuit cum omnia in figuram contingerent illis. Veruntamen ſignificabatur per ipſam paſſionem Chriſti capitis omnium fidelium paſſio omnium ſuorum membrorum, qui pro eius nomine martyrizati ſunt, qui a notis parentibus, fratribus, filijs, & cognatis tradebantur ad mortem, ludibrio habiti ab omnibus perſequentibus cęſi, flagellati, conſputi. ut Petrus & Paulus ac Dionyſius cruci affixi. ut decem milia martyres & diuerſis generibus mortis interempti pro perſecutoribus orantes, ut Stephanus. Et tñ tandem animabus ſeparatis corpora eorū honorifice in pace ſepulta fuerunt, ut corpus ſanctæ Catherinæ ab Angelis deportatū in ſummitate mōtis Synai miraculis maximis a Deo illuſtrati qui ubique terrarum magna in ueneratione habentur una cum eorum ſepulchris diuerſorum aromatum ſpeciebus redolentibus.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ut noſtrum imitantes caput obedientes ſimus uſque ad mortem quantuncunque acerbiſſimam patienter pro nomine Ieſu omnia tormentorum genera cum caſus euenerit ſupportantes, & etiam pro proximo noſtro uitam propriam offerentes cum maiorē hac dilectionem nemo habeat, nec ſi delinquimus etiam quouis graui ſcelere deſperemus ſicut Iudas, ſed emendemus pœnitentes & ſingula quæque in paſſione domini, geſta ſi mente reuoluamus omnia crimina docemur euitare, & quaſcunque uirtutes amplecti.

ANAGOGICE.

Si ad gloriam æternæ beatitudinis uolumus peruenire ut aduerſa patiamur neceſſe eſt, quoniam ſic oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam, qui ut ad eam nos ſecum perduceret tanta paſſus eſt, & uiliſſima quæque, ut nil plus mortalis homo hoc in uita pati poſſit. Natura igitur & innocentia Chriſti patientis demonſtrant incomprehenſibilem, ac inextimabilem illam fore fidelitatem, quæ nullo modo in cor hominis aſcendere poteſt omnique lætitia plenam, ad quam adipiſcendam ſuo precioſo ſanguine nobis aditum dedit.

FERIA SECVNDA HEBDOmadæ ſanctæ.

Ante ſex die Paſchæ uenit Ieſus. Ioan. 12.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chri-
ſti.23.die.19.Martij.ſ. ſabbato ante palmas.

HISTORICE.

Domino Bethaniæ vbi Lazarum vitæ red
diderat ſexta ante paſcha die Martha mini-
ſtrante cænauit ipſo ſecum diſcumbēte Laza
ro. Maria vero Ieſu pedibus prouoluta eoſdē
precioſo perunxit vnguento, nitidiſque ſuis
terſit capillis adeo vt effuſi vnguenti odore to
ta redoleret domus. Iuda autem qui eum erat
proditurus ſubmurmurante ſatius fuiſſe illud
vēditū fuiſſe vnguentū, cuius preciū ꝙ trecen-
tū foret denariorū indigentes refouiſſet, nec
tamen ea eius erat opinio, ſed cū loculos fer
ret & ex his, quæ eius demandabantur cuſto-
diæ ſubtrahere, ex ea quoque pecunia portio-
nem furtim auferret. Dominus his perceptis
vt eam ſinerent imperauit, quatenus eius un-
guentum reſeruaret ſepulturæ, cum nunquā
eis deeſſent egeni, ipſum vero non ſemper ha
bituri forent. Plerique vero Iudæorum Ieſum
fore in Bethania audiētes illuc non eius tan-
tum gratia, ſed vt ereptum a morte Lazarum
cernerent aduenerunt.

Erga dubiorum ſolutionem inſiſten-
dum eſt.

1 Dub. Cur ante ſex dies paſchæ Ie
ſus Bethaniam aduenit? Reſ. Alcui-
nus, quòd vt appropinquante paſ-
ſione approquinquaret loco paſſionis cum
prope eſſet Hieruſalem.

2 Dubi. Cur euangeliſta dicit vbi fuerat La-
zarus mortuus? Reſpon. qui ſupra. quod ad in-
ſinuandum quòd Ieſus illuc aduenerat vt reſu
ſcitatio Lazari memoriæ omnium arctius im
primeretur.

3 Dub. Cur fecerunt ei cœnam? Reſp. Theo-
philus ſuper Ioan. quòd 10. die menſis agnū
iudæi capiunt immolandum in feſto Paſchæ,
ex tunc enim feſtiuitatis præibant ſolemnia,
quapropter in die quæ eſt. 10. menſis & præ-
cedit ſextum diem ante Paſcha epulātur ſplē
dide & exordium feſti hanc diem conſtitutū
quo fit ut Ieſus quoque pergens Bethaniam
conuiuaretur.

4 Dub. Cur Martha miniſtrabat? Reſp. qui ſu
pra quòd ob magnam fidelitatem, quoniam
non famulabus imponit miniſterium, ſed ip-
ſamet ſuſcepit.

5 Dubitatur, In qua domo fuit] facta hæc
cœna? Reſpon. qui ſupra quod per hoc quod
Euangeliſta dicit, quod Martha miniſtrabat
inſinuat quod in illius domo erat conuiuium:
quamuis Lyra dicat, qđ fuit factum in domo
Symonis leproſi.

6 Dub. Cur dicit quod Lazarus vnus erat ex
diſcumbentibus? Reſp. Theophilus quod per
hoc innuitur veræ Lazari reſurrectionis ſi-
gnum.

7 Dub. An hæc Maria fuit illa quæ vnxit ca-
put in domo Symonis. vide ſer. 5. de paſſione
dubi. 5. & 6.

8 Dub. Quod vnguētum fuit & an ſolum vn-
xerit pedes domini. Vide dominica palma.
du. 22.

9 Dub. Cur dicit domum repletam ex odore
vnguenti? Reſ. Lyra quod ad denotandum pre
cioſitatem vnguenti.

10 Dub. Cur exterſit tam precioſum vnguen-
tum? Reſp. Lyra. quòd hoc ordine conuerſo fa
ctū fuit quàm hic ſcribatur, quia primo lauit
pedes & exterſit capillis & poſtea vnxit.

11 Dub. Cur dicit venit & nō venditum fuit?
Reſp. Lyra quod venit. i. vēditur habet enim
ſenſum paſſiui ſub voce actiua. Vnde verſus.
De re quæ venit, gratia nulla venit.

12 Dub. Cur Iudas dixit quod venderetur. 30.
denariis? Reſp. qui ſupra, quia tantū valebat.

13 Dub. Quia iudas non probatur eſſe fur ex
eo quòd portaret ea quæ mittebantur? Reſp.
Alcuinus, quia portabat miniſterio, ſed expor
tabat furto.

14 Dubitatur. Vnde cognouit turba quòd do-
minus eſſet in Bethania? Re'pond. Lyra quod
ſatis de facili poterat cognoſcere cum Betha
nia eſſet prope Hieruſalem.

15 Dubir. Vt quid volebant videre Lazarum?
Reſpond. Lyra. quòd viſores ſuſcitati fieri cu-
piebant, expectantes etiam de inferis Laza-
ro referente perpendere, & quia mirabiliſſi-
mum erat uidere quatriduanum mortuum ſu
ſcitatum comedentē, & bibentem, & alia ope
ra facientem.

Alia dubia huius euangelij. Require domi
nica palmarum.

ALLEGORICE.

[Quòd ante ſex dies venit dn̄s Bethaniā]
ſignificat ꝙ ille qui ſex diebus omnia fecerat.
& ſexto die hominē creauit ipſe ſexta mūdi
ætate ſexta feria, ſexta hora redimere mundū
venerat, [cœna dominica] fides eſt eccleſię
quæ per dilectionem operatur [Martha mini
ſtrans] eſt fidelis anima quæ opera ſuæ deuo-
tionis domino impendit. [Lazarus vnus erat

ex diſcumbentibus]cum hi qui poſt peccatorum mortem reſuſcitati ſunt ad iuſtitiam una cum eis qui in ſua permanſerunt iuſtitia de præſentia ueritatis exultant & cœleſtis gratię muneribus aluntur. Et bene[in Bethania]celebratur quæ interpretatur domus obedientiæ, cum Eccleſia ſit obedientiæ domus [unguentum autem]iuſtitia ſuit, ideo libera fuit [erat autem unguentum nardi piſtici].i.fidelis, iuſtus autem ex fide uiuit[quod caput & pedes unxit]& Chriſtum qui eſt caput & pauperes qui ſunt ei membra uncti intelliguntur [domus impleta ex odore unguenti]mundus eſt impletus bona fama.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ut[ante ſex dies Paſchæ].i.ante communionem [ueniamus Bethaniam].ſ. ad obedientiam Eccleſiæ, confitendo peccata noſtra & pœnitentiam obedientes impleamus [& faciamus cœnam cum Chriſto] eum in corde noſtro ſuſcipiendo [& Martha miniſtret].i.pauperibus eleemoſynę & opera miſericordiæ impendentur,[& Lazarus].i peccator a peccato reſuſcitatus [diſcumbat cum Ieſu] dominica ſectando ueſtigia [& capillis tergat]ſuperflua dādo pauperibus[& domus] i.anima[impleatur odore unguenti]nec gratiam acceptam amore lucri perdamus ſicut [Iudas]ſed [eam ſeruemus uſque in diem ſepulturæ]ſemper pauperibus benefaciendo.

ANAGOGICE.

Eleuamur in contemplationē cœleſtis Bethaniæ, ubi ab omnibus Deo obeditur, ubi Lazarus & alij electi cum Deo ſuper Chriſti menſam ſedent edentes & bibentes in eius regno, & unguento bonorum operum totus redolet Paradiſus, impio Iuda ac cæteris murmurantibus & Deum blaſphemantibus uiuentem in ſecula ſeculorum.

FERIA II. HEBDOMADAE ſanctæ, ſecundum ordinem prædicatorum.

Ante ſex dies Paſchæ. Ioan. 12. c. prout immediate ſupra, & poſt ipſum.

Cogitauerunt autem principes Sacerdotum, ut in ſabbato ſancto ante palmas, ſecundum Romanam curiam.

FERIA TERTIA HEBDOMADæ ſanctæ.

Erat Paſcha & azima poſt biduum. Mar. 14. ut in ramis.

1 Dubium unum ſolum eliciam, ſcilicet quis erat Symon Alexandri pater & ruphi: Reſp. Hiero. quòd ipſi duo erant diſcipuli Chriſti. Et ideo Symon merito filiorum ſuorum commemoratur, & ut dicit Theophilus ad maiorem fidem & affirmationem. nam homo ille adhuc uiuebat q poterat omnia quæ circa crucem facta ſunt enarrare.

FERIA QVARTA HEBDOmadæ ſanctæ.

Appropinquabat dies feſtus. Luc. 22. c. Vt ſup. in dominica palmarum.

Iſte dubiorum ſolutiones in medium afferendæ ſunt.

1 Dub. Cur Lucas bis nominat calicē cū alij Euangeliſtæ ſolum ſemel illum nominent? Reſp. Aug. de conſenſu Euangeliſtarum quòd illud quod dixit antequam panem daret præoccupauit ut ſolet, ſed utrunque cō iunctum eandem ſententiam facit.

2 Dub. Quid eſt contentio? Reſ. S. Tho. 2. 2. q. 36. ar. 1. quòd contendere eſt contra aliquē tendere. Vnde ſicut diſcordia contrarietatē quandam importat in uoluntate, ita contentio in locutione.

3 Dub. An contentio ſit peccatum mortale? Reſp. qui ſup. quòd ſi contentio accipiatur, ſecundum quod importat impugnationem ueritatis & inordinatum modum ſic eſt peccatum mortale. Et ab Ambroſio ſic diffinitur, contētio eſt impugnatio ueritatis cum confidentia clamoris. Alio modo eſt peccatum ueniale ſi excedat modum in impugnando falſitatem.

4 Dub. An Apoſtoli contendentes de primatu peccauerint mortaliter? Reſp. qui ſup. quòd non contendebant cum intentione impugnādi ueritatem ſed inordinate contendebant, de quo non erat contendendum, ſ. de primatu quia nondum erant ſpirituales.

5 Dub. Vnde oritur contentio? Reſp. qui ſupra. ar. 2. quòd eſt filia inanis gloriæ, ut dicit Greg. 31. mora.

6 Dub. Quas rationes adducebant quilibet Apoſtolorum de primatu pro ſe? Reſp. S. Vin. in Ser. 3. fe. 3. dominicæ 2. quadrageſimæ. q Petrus allegabat promiſſionem ſibi a domino factam. Andreas q erat primus Chriſtianus, & ideo debebat eſſe maior. Ioannes dicebat

bat q̃ erat uirgo & magis dilectus a domino. Iacobus maior eius frater dicebat q̃ erat primogenitus,& ſic non pertinebat Ioanni, ſed ſibi.Iacobus minor Symon & Thadæus dicebant ad eos pertinere, quia erant filij primæ ſororis ſemper uirginis Mariæ.Matthęus dicebat q̃ reliquerat tot pecunias & diuitias, & Petrus reliquerat nauiculas cum rethibus ſtactis. Philippus dicebat q̃ fuerat primus uocatus a domino.Bartholomęus quòd erat de regali ſtirpe. Thomas q̃ erat doctor & abyſſus ſcientiæ,& ipſi omnes ignorantes,Iudas Scarioth quòd erat procurator eorum & quòd iã erant ſibi ſubditi, quia dominus commiſerat ſibi diſpenſationem uictualium, & ideo debebat eſſe maior, & ita quilibet allegabat ꝓ ſe.

7 Dub. Quid mouit Apoſtolos de primatu contendere?Reſp.Ly.quia Chriſtus prædixerat quomodo debebat tradi ad mortẽ, iõ quilibet q̃rebat qs eſſet cõueniẽtior in primatu.

8 Dub. Cur adducit in exemplum reges gentium?Reſ.Chry.q̃ ut rem uituperandam oſtẽdat,quoniam gentilium eſt ambire primatũ.

9 Dub. Cur dicuntur benefici? Reſ.Cirillus, quia blandi ſermones eis offerunt a ſubditis.

10 Du. Cur uult quòd maior fiat ſicut minor? Reſp.Ly.quòd decebat eos illum eſſe aptiorẽ ad præſidendum qui eſſet uere humilior.

11 Dub.Cum diſcipuli omnes fuerint quomodo dicit eos permãſiſſe in ſuis tentationibus? Reſ. Ly. quia iam Iudas exierat ut proderet.

12 Dub.Cur diſpoſuit eis ut edant &c? Reſ. q̃ ſup.quia docuerat eos eſſe humiles in prælatura. hic oſtendit magnitudinem præmij bene præſidentium.

13 Dub.Quod regnum diſpoſuit eis? Reſ.Beda.quòd regnũ Dei q̃d non eſt de hoc mũdo.

14 Dub. Quia in regno cœlorum non editur nec bibitur?Reſ.Beda,quòd non uictus & potus eis præmij loco ſpondetur, ſed communicatio gratiæ cœleſtis & uitæ.

15 Dub.Quæ menſa eis præponitur?Reſp.qui ſup.quòd ſic metaphoricæ loquitur hic, ſicut de cibo & potu,& eſt cœleſtis gloria quę proponitur omnibus ſanctis ad fruendum.

16 Dub.Quid ſunt.12.throni de quibus loquitur?Reſ.Amb.ſuper Lucam.quòd non ſunt tã. quam aliqua corporalis recepracula ſeſſionis, ſed ſm quia diuinam ſimilitudinem iudicat Chriſtus cognitione cordium non interrogatione factorum uirtutem remunerans.

17 Dub.Nũquid & Iudas ſedebit cũ aliis?Reſ. Beda. q̃ antequam dominus hæc diceret exiſſet credendus eſt.

18 Dub. Cur potius Petro dixit,ecce Sathan quàm alijs?Reſp.Theophil.q̃ eo quia fortior alijs erat,& ſuperbire poterat in his quæ promiſſa erant a Chriſto.

19 Du.Cur poſt orationem Chriſti pro Petro factam Petrus negauit Chriſtum? Reſ.Theophil. q̃ dñs non rogauit ut Petrus non caderet, ſed ut in caſu non remaneret.

20 Dub. Qũo intelligitur aliquando conuerſus?Reſ.qui ſup.q.d.cum me negato ploraueris,ac pœnitueris corrobora cęteros.

21 Dub.Qũo Sathanas cribrauit Apoſtolos ſicut triticum? Reſ. Beda quòd uentilando eos concutiebat tentationũ impulſu,& ſicut in tali concuſſione remanet palea, & tranſit farina ſic Iudas remanſit Diabolo ad pœnam æternam.alij uero Apoſtoli tranſierunt ad gloriã.

22 Dub.Quomodo Petrus debebat confirmare cum ſoli Deo pertinebat?Reſ.Theophi.cõfirma.i.corrobora.

23 Dub.Quando miſit eos ſine ſacculo & pera?Reſp.quòd ut habetur Matt.10.& Luc.10. quòd quando miſit eos ante faciem ſuam prædicare in omnem ciuitatem & locum, quo erat ipſe uenturus.

24 Dub.Cur ſic eos miſit?Reſp.Glo.quoniam prædicatores uerbi debent eſſe abſoluti a ſolicitudine temporalium.

25 Dub. Quid uult intelligere per ſacculum, & peram & uirgam? Reſ.qui ſup.quòd in ſacculo portantur pecuniæ, in pera uictualia, & quod qui Dei habent auxilium baculi præſidium non quærant.

26 Dub.Cur nunc uult ut tollant ſacculum, & peram,quæ ante prohibuerat? Reſ.Aug.contra Fauſtum, quòd nulla inſtantia præcipientis, ſed ratione diſpenſantis pro temporum diuerſitate præcepta,uel conſilia, uel permiſſa mutantur.

27 Dub.Cur poſtquam portauerunt ſacculum & peram penuriam paſſi ſunt?Reſp.Chryſo.q̃ ſicut qui docent natare circa principium quidem manus ſuas ſupponentes attẽtius ſuſtentant ſuos diſcipulos, poſtea plerunque manũ abſtrahentes iubent ut ſibi opitulentur quinimo & paululum mergi permittunt, ita & Chriſtus facit diſcipulis, in exordio quidem præſto in cunctis eis aderat parans eis uberrime affluentiam omnium,at ubi oportebat & proprias uires oſtẽdere ſubtraxit eis aliquã-

tulũ gratiã iubẽs eis, ex ſe nõnulla peragere.

28 Dub. Cur uult quòd emant gladium cũ primo loqueretur de ſacculo & pera? Reſ. Ly. exponendo, & qui non habet. ſ. gladium uendat tunicam & emat gladium.

29 Dub. Cur Apoſtoli non ita reſponderunt ſe habere ſacculum & peram ſicut gladium? Reſp. Ly. quia erant animati ad defenſionem ſui magiſtri.

30 Dub. Vnde habebant gladios? Reſ. qui ſup. quòd habebant duos magnos cultellos ad ſcindendum carnes.

31 Dub. Cur dixit eis, ſatis eſt? Reſp. Theophi. quòd noluit eos dominus reprehẽdere quaſi non intelligẽtes, ſed dicẽs ſatis eſt, eos dimiſit.

32 Dub. Cur ſolus unus gladius euaginatus fuit? Reſ. Beda quòd gladius euaginatus oſtendit licenciam ſe defendendi & audaciam Petri magiſtrum defendentis, non euaginatus autem ſignificat quòd perfectior eſt patientia quàm defenſio illicita.

33 Dub. An Chriſtus indiguit Angelo ad confortandum? Reſ. qui ſup. quòd creator creaturæ ſuæ non eguit præſidio, ſed homo factus ſicut propter nos triſtis eſt, ita propter nos cõfortatur.

34 Dub. Quis fuit ille Angelus? Reſ. Landulphus ait quòd fuit Michael.

35 Dub. Cum frueretur diuinitate & omnes uideret Angelos. quomodo tunc ſolum unus ſibi apparuit? Reſ. Lyr. quod iſte apparuit ſibi in ſpecie corporali.

36 Dub. Cum confortatio fiat per inſtructionem, & Chriſtus non indigebat inſtrui, quomodo confortabat eum? Reſ. S. Tho. 3. par. q. 12. ar. 4. quòd non fuit per modum inſtructionis illa confortatio, ſed ad demonſtrandum proprietatem humanæ naturæ.

37 Dub. Quid eſt agonia? Reſp. quòd eſt certamen uel pugna.

38 Dub. Quis ergo pugnabat cum Chriſto? Reſpon. qui ſup. q. 18. ar. 6. quòd hæc pugna erat quædam reluctatio ſenſualitatis mortem horrentis & rationis ipſam acceptantis, quia uirtute diuina quælibet pars permittebatur agere & pati, quod erat ſibi proprium.

39 Dub. An uerum ſanguinem ſudauerit? Reſ. Aug. quòd ſic.

40 Dub. Quomodo potuit ſudare ſanguinem? Reſp. quòd hoc fuit ſupernaturaliter factum, ut iam tunc ſuum ſanguinem pro ſalute noſtra effundere inciperet.

41 Dub. Videtur quòd differant Euangeliſtæ de eo quod dominus dixit Iudæ? Reſ. Aug. de conſenſu Euãg. quòd dominus primo dixit Iudæ. Iuda oſculo filium hominis tradis. deinde quod Matthæus dicit. Amice ad quid ueniſti, & poſt dixit quòd Ioan. dicit quem quæritis.

42 Dub. Cur dominus ſanauit auriculam preciſam? Reſ. Ly. quod ex maxima charitate.

43 Dub. Cur Pilatus miſit Chriſtum ad Hærodem? Reſ. Theophi. quod in hoc ſecutus eſt legem Romanam, quæ iubebat quẽlibet a principe ſuæ iuriſdictionis condemnari.

44 Dub. Quid agebat Hærodes in Hieruſalem? Reſ. Ly. quod uenerat ad ſolemnitatem, cum eſſet Iudæus, quia pater ſuus fecerat ſe circuncidi. ut dicit Ioſephus.

45 Dub. Cur Hærodes gauiſus eſt uiſo Ieſu? Reſ. Theophil. quod propter curioſitatem, & ſperabat aliquod ſignũ uidere. ut dicit Euang.

46 Dub. De quibus interrogauit eum Hærodes? Reſp. S. Vin. in Ser. paſſionis quod interrogauit eum dicens audiui quod ſcis conuertere aquam in uinum, & iuſſit portare magnũ uas aquæ ut eam conuerteret. Et Chriſtus nihil reſpondit. Item audiui quod ſcis multiplicare panes, ideo fac coram me, & ipſe nihil reſpond. Item audiui quod ſcis ambulare ſuper aquas, & nihil reſpondit. Et Hærodes dixit ei, neſcis quia poteſtatem habeo liberandi te. Et Chriſtus nihil reſpondit.

47 Dub. Cur noluit reſpondere Herodi, uel facere miracula coram eo? Reſp. Ambr. ſuper Luc. quod credulitas Hærodis non merebatur audire diuina, & dominus iactantiam declinabat.

48 Dub. Qualiter ſpreuit eum Hærodes? Reſ. Ly. quòd reputando eum idiotam & fatuum.

49 Dub. Quomodo illuſit ei Hærodes? Reſp. Ly. quod induendo eum ueſte alba ſicut tunc induebantur fatui.

50 Dub. Cur Hærodes remiſit Ieſum ad Pilatum? Reſpon. qui ſup. vt honoraret Pilatum ſicut ipſe eum honorauerat.

51 Dub. Cur facti ſunt amici? Reſp. qui ſupra. quod propter reuerentiam hinc inde factam.

52 Dub. Quam inimicitiam habebant? Reſp. qui ſupra. quòd Pilatus occiderat certos Galileos ſubiectos Hærodi, ut habetur Luc. 13.

53 Dub. Qui fuerunt iſti Galilæi. Reſpon Magiſter hiſtor. ſchol. quòd fuit quidam magnus de Galilæa qui dicebat ſe filium Dei & multos ſeduxerat, & dum ſacrificarent ſibi tanquam

quàm filio Dei in monte Garizin Pilatus ſu peruenicns eos interfecit miſcendo ſanguinem eorum, cum ſanguine ſacrificiorum.

54 Dub. Quæ mulieres flebant. Reſ. quòd ſem per uirgo cum aliis dictis a Matthæo, & multæ aliæ ſequaces earum.

55 Dub. Cur potius mulieres quàm uiri flebant. Reſp. Cirillus, amans lachrymarum eſt ſemper ſexus fœmineus, & mentem habens flexibilem ad pietatem.

56 Dub. Cur flebant. Reſp. Theophil. quod ex compaſſione.

57 Dub. Cur uocat eas filias Hieruſalem cum eſſent ex Galilæa. Reſpon. Beda. quod non ſolum mulieres Galileæ, ſed etiam plures de Hieruſalem adhæſerant domino.

58 Dubitatur. Cur non uult quòd fleant ſuper ſe. Reſpond. Lyra. quod non prohibet compoſitionem, ſed prædicit aliam luctus cauſam in obſidione per Titum & Veſpaſianum.

59 Dub. Cur dicit ſuper filios &c. Reſp. Ciril. quòd per hoc ſignificabat mulieres in futuro liberis eſſe orbandas.

60 Dub. Quando uenerunt dies illi. de quibus dominus dicit. Reſpond. Lyra. quòd fuit 42. anno poſt paſſionem Chriſti quando fuit obſeſſa Hieruſalem.

61 Dub. Cur dicit beatæ ſteriles &c. Reſp. qui ſup. quia agiliores erunt ad fugiendum, quàm grauidæ.

62 Dub. Cur dicit beatos uentres &c. Reſ. Ly. quia mulieres habentes pueros in obſidione crudeliter ſuos aſſabant filios.

93 Dub. Quomodo dicent montibus, cadite ſuper nos. Reſpond. Beda quod Ioſephus refert inſiſtentibus ſibi Romanis certatim Iudæos cauernas montium colliumq; petiiſſe ſpeluncas.

64 Dubitatur. Quid intelligit dominus per lignum uiride & aridum. Reſpond. Lyr quod Chriſtus eſt lignum fructiferum, & ideo indignum abſciſſione per mortem. Populus autem Iudaicus eſt lignum aridum infructiferum, & per conſequens dignum abſciſſione per mortem, & combuſtione gehennæ, quæ eſt pœna extrema & maxima.

65 Dub. Qui erant illi, qui percutiebant pectora ſua. Reſp. qui ſup. quod fuerunt illi qui fuerant decepti a legiſperitis petentes Chriſtum crucifigi & Barrabam dimitti.

96 Dub. Cur percutiebant pectora ſua. Reſ. Beda. quod uel quia eum quem in uita dilexerant iniuſte occiſum dolebant, uel cuius mortem imperaſſe meminerant hunc in morte amplius glorificatum tremebant.

Alia dubia occurrentia quære in die palmatum.

FERIA QVINTA IN COENA domini.

Ante diem feſtum Paſchæ. Ioan. 13.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 33. die 24. Marij.

HISTORICE.

Suam dominus agnoſcens perueniſſe horam, quæ hac ex uita ad genitorem tranſeat, ſciens quoque omnia a patre ſuæ tradita poteſtati, & quoniam ad eum a quo egreſſus eſt reuertitur, ſuis omni dilectione proſecutis quos in fine plurimum dilexit. Iuda iam diabolo inſiſtente, ut eum proderet deliberato, ueſtibus exutis & linteo accinctus cæna peracta diſcipulorum pedes aqua lauare exorſus eſt. Primum reſiſtenti Petro & poſt aſſentienti eius pedes abluens mundos ipſos quanquã non omnes propter proditorem fore dicit. Omnium autem pedibus lotis, iterum tecumbens ait, ſe eorum cum dominus & magiſter ab eis uocaretur, & eſſet, abluiſſe pedes eiusq; exemplo de eis dederat. Alterum alterius pedes lauare debere.

NVnc dubia ſunt ſoluenda.

1 Dubit. An hæc hora cogeret Chriſtum ex hoc mundo tranſire. Reſp Ly. quòd non, quoniam non fatalis erat hæc hora, ſed a patre determinata.

2 Dub. Quo uult trãſire ad patrẽ q̃ ſemp eſt cũ pr̃e. Reſ. q ſup. q̃ trãſit nõ p loci mutatione, ſed ſicut dr̃ a pr̃e ueniſſe aſſumẽdo noſtrã naturã mortalẽ, ita dr̃ ad patrẽ redire faciẽdo ipſam conſortem paternæ gloriæ per immortalitatem in ſua reſurrectione.

3 Du. Cur dr̃ ſciẽs, nũquid añ nõ ſciebat. Reſ. Chry. ſup Io. q̃ nõ ſolũ tũc ſciebat, ſed & olim.

4 Du. Quæ erat dies añ feſtũ paſchæ. Reſ. Ly. q̃ erat. 14. luna ĩ cuius ueſpa ĩmolabat agnꝰ.

5 Dub. Quos uocat ſuos. Reſ. q ſup. i. diſcipulos q̃ ſui erãt ſm familiaritatis rõnem, qm̃ & alij ſunt ſui ſm conditionis rationem Io. 1. c. Et ſui eum non receperunt.

6 Dub. Cur dicit qui erant in mundo. Reſ. quia etiam

etiam habebat alios defunctos ſcilicet, Abraham? Iſaac &c.

7 Dub. quomodo in finem dilexit eos? Reſp. Lyra. quia in morte ſpecialia eis ſigna dilectionis oſtendit.

8 Dubitatur. Quia non videtur cœna facta, quia poſt ablutionem iterum recubuit? Reſpon. Augu. quod non erat totaliter facta, ſed ad conuiuentium menſam vſumque perducta, & iam comederant agnum paſchalem.

9 Dub. Quomodo miſit diabolus in cor Iudæ vt traderet eum? Reſp. quod ſuggerendo per cogitationem.

10 Dubi. Cum in die præcedenti iam feciſſet pactum de eum tradendo cur Euangeliſta hic hoc dicit? Reſpon. Chry. vbi ſupra, quod quaſi ſtupens interſerit, quoniam dominus eum qui ſe proditurus erat lauit.

11 Dub. Cur dicit ſciens quia dedit ei omnia pater in manus? Reſpon. Augu. quoniam loquens Euangeliſta de tanta domini humilitate prius eius celſitudinem voluit commendare. Et ita vt dicit Lyr. ex hoc patet in Chriſto plenitudo ſcientiæ & poteſtatis.

12 Dub. Quæ ſunt quæ dedit ſibi pater in manus? Reſp. Aug. quod etiam ipſos perſecutores & proditorem vt dicit Origenes.

13 Dubitatur. Quomodo exiuit a patre? Reſpond. Sanctus Thom. prima par. quæſt. 42. articul. quinto, quod exitus filij a patre eſt ſecundum modum proceſſionis interioris prout verbum exit a corde & manet in eo, & talis in diuinis eſt ſecundum diſtinctionem relationum non ſecundum eſſentialem aliquam diſtantiam.

14 Dubitatur. Si ſemper eſt cum patre quomodo dicitur ad nos venire? Reſp. Aug. quod nec deum cum inde exiret, nec nos deſerens cum rediret.

15 Du. Cur nõ expectabãt ſurgere poſt cœnã? Rñ. Chry. ꝙ hæc omnia facit ex humilitate oſtẽdens ꝙ cũ oĩ ſtudio oportet talia facere.

16 Dub. Vbi poſuit veſtimẽta ſua? Rñ. Lyr. ꝙ ponit id eſt deponit vt conuenientius hoc miniſterium exhiberet.

17 Dub. Cur præcinxit ſe? Reſp. Chry. vt nihil omitteret de his quæ ad hoc officium requiruntur.

18 Dub. Cur ipſe miſit aquam in peluim? Reſpõ. Lyr. ut propriis manibus omnia exequeretur & non per myſterium aliorum.

19 Du. An diſcipuli haberent pedes immundos? Reſp. qui ſupra, quod habebant eos lutoſos quoniam diſcalciati incedebant.

20 Dub. Cur non permittebat eis pedes eorum extergere? Reſp. Ly. quod ideo vt impleret humilitatis officium.

21 Dub. An ſolũ cœpit lauare & non pfecit? Rñ. Chry. ꝙ omniũ lauit pedes etiam Iudæ.

22 Dub. An omnes ſimul lauerit, quia dicit cepit lauare pedes diſcipulorum? Rñ. Lyr. quòd euangeliſta narrat factum in generali & poſt in particulari, cum dicit venit ergo ad Symonem Petrum, & ita lauit pedes vnius, & poſt pedes alterius.

23 Dub. A quo incepit lauare? Reſp. Orige. ꝙ a iunioribus, & ultimo uenit ad Symonem Petrum minus aliis indigentem lotura pedum, licet Aug. dicat quòd incepit à Petro.

24 Dub. Cur Petrus permiſit ſibi lauari pedes antequam recuſaret dicens. Domine tu mihi lauas pedes? Reſp. Lyra. quod ſic intelligitur tu mihi lauas pedes, id eſt diſponis lauare. q. d. nullo modo licet.

25 Dub. Cur ſic Petrus recuſabat? Reſp. quod ex magna reuerentia quam habebat ad Ieſum. Vnde & Lucę. 5. capit. dixit in principio ſuæ conuerſionis, exi a me, quia homo peccatorum ſum domine.

26 Dub. Cur dicit Ieſus, quòd facio tu neſcis, cum ſciret quòd volebat ſibi lauare pedes? Reſp. quòd verba Chriſti non referuntur ad factum ſed ad myſterium.

27 Dub. Quod myſteriũ erat iſtud? Reſ. Ly. ꝙ in hoc erudiebat eos vt virtutẽ capeſcerent humilitatis ut poſtea ipſe dominus expoſuit & hoc ignorabat Petrus.

28 Dubit. Quomodo poſt ſciuit hoc Petrus? Reſp. Lyr. quod poſtquam dominus eis dixit, ſcitis quæ fecerim uobis.

29 Dub. Cur potius hoc elegit tempus ad lauandum quàm aliud? Reſpon. Origenes, quoniam tunc futura pro hominibus diſpenſatio imminebat, nec ante opportunum erat, nec poſt diſpenſationem quia ſpiritu ſancto ſuperueniente eorum loti ſunt pedes.

30 Dub. Cur dicit Petrus non lauabis mihi pedes in æternum. Reſp. Augu. q. d. hoc nunquam patiar hòc quippe in æternum non fit quod nunquàm fit.

31 Dub. Cum primo dixerit, tu mihi lauas pedes, cur ſecundo acriter dixit non lauabis in æternũ. Reſp. Orig. quòd ſecundo non ſolum Chriſtum arguit, ſed & condiſcipulos ut non permitterent

permitterent ſe laua i nec fuit exterrius altitudine facti, ut dicit Auguſti.

31 Dub. Cur non acquieuit Ieſus Petro? Reſ. qui ſupra, quia non erat expediens Petro proprium reſponſum.

33 Dub. An Chriſtus lauerit totum petrum, quia ei dicit, ſi non lauero te? Reſ. Aug. ꝙ hoc ita dictum eſt, ſi non lauero te cum de ſolis pedibus agereiur, quomodo dici ſolet calcas me quando ſola planta calcatur.

34 Dub. Quomodo Petrus non permittendo ſibi lauari pedes debebat priuari habere partem cum Chriſto. Reſp. Lyr. quod ſi intelligamus de lotione corporali pedum ipſius Petri dicendum, quod ſicut aliquid eſt illicitum non ex natura ſua, ſed tantum, quia prohibitum, ut patet de eſu ligni vetiti primi parentis, ita ſimiliter aliquid eſt neceſſarium ad ſalutem non ex natura ſui, ſed propter præceptum dei prælati, & ſic erat in propoſito. Ex quo enim Chriſtus uolebat ſimpliciter hoc facere Petrus de neceſſitate ſalutis tenebatur ſuſtinere.

35 Dub. Cur poſt permiſit Petrus ſibi lauari pedes. Reſp. Chry. ubi ſupra quod poſtquàm comminatus eſt ei id quod maxime timebat, ſed ſeparari ab eo tunc permiſit.

36 Dubit. Cur non lauit ſibi manus & caput. Reſp. Orige. quod manus noluit lauare contemnens quod dicebatur quòd diſcipuli ſui non lauant manus cum panem manducant. Caput autem ſubmergi nolebat in quo imago & gloria patris extiterat, ſatis eſt autem ei vt pedes lauandos porrigeret.

37 Dub. Cur cum primo nollet ex reuerentia Petrus quod ſibi lauaret pedes, nunc nullam reuerentiam habendo vult ut lauet manus & caput. Reſp. Lyr. quod hoc dixit, quia potius ſuſtineret illa lauari quã a Chriſto ſeparari.

38 Dub. Cur Petrus non ita petiit lauari cęteras partes corporis ſicut illas. Reſp. qui ſupra. quod pedes ſunt inferior pars corporis, manus media, caput ſuperior. Et ideo per expreſſionem iſtarum partium intelligitur totum corpus.

39 Du. Quomodo Apoſtoli fuerant loti quia dominus dicit, qui lotus eſt nõ indigebat &c. Reſp. Aug. ꝙ ex hoc colligitur quod apoſtoli fuerant baptizati a Chriſto.

40 Dub. Cum totus homo abluatur in baptiſmo, cur adhuc uult lauare pedes. Reſp. Augu. quod licet totus lauetur homo in baptiſmo. Veruntamen cum rebus humanis poſtea viuitur utique terra calcatur, ipſi itaque humani affectus ſine quibus in hac mortalitate nõ viuitur quaſi pedes ſunt vbi & quaſi humanis rebus afficiuntur, ut ſi dixerimus, quia peccatum non habemus ipſi nos decipiamus. Si autem confitemur peccata noſtra qui pedes diſcipulorum lauit nobis peccata dimittit uſq; ad pedes quibus conuerſamur in terra.

41 Dubit. Cur dixit non eſtis mundi omnes. Reſpon. Aug. quod hoc quid ſcit non quæramus ipſe Euangeliſta patefecit dicens, ſciebat enim quiſnam traderet eum &c.

42 Dub. Si erant mundi, cur lauare vult. Reſp. Orige. vt mundus mundificetur adhuc ſicut dicit Ioannes.

43 Dub. Cur lauit Iudam quem non mundauit. Reſp. quod ex humilitate, & vt retraheret eum a proditione.

44 Dub. Cur poſt accepit veſtimenta ſua. Reſpon. Lyra. quod ſicut adminiſtrandum congrue debent ueſtimenta deponi, ita ad docendum honeſte debent aſſumi.

45 Dubitatur. Quomodo mundi erant cum adhuc, non mundaſſet eos, per paſſionem ſuam. Reſpond. Chryſoſto. quod eos dicit: mundos non erutos a peccatis victima nondum oblata, ſed quia iam ab errore Iudaico erui erant.

46 Dubitatur. Cur iterum recubuit. Reſpond. Lyr. quia ſedendo debet doctor docere.

47 Dubi. Cur dicit ſcitis quid fecerim uobis. Reſpon. Augu. quod memor dominus ſe promiſiſſe Petro, quod ſciret poſtea adimplet promiſſum eos de hoc docendo.

48 Dubitatur. Quoniam vt plurimum uocabant eum rabbi, & hic dicit, quòd uocabant eum dominum. Reſp. quod uocauerunt eum dominum pluries, & maxime quando dixerunt, nunquid ego ſum domine.

49 Dubitatur. Cum ſoli Petro promiſiſſet ſe cauſa lotionis dicturum, cur poſtmodum omnibus dixit. Reſp. quod ſicut omnium pedes lauit, ita omnes docet.

50 Dubitatur. Cur ipſe ſe laudat dicendo, & benedicitis. Reſpondet Auguſtinus quòd homo non debet ſe laudare, & extollere, quia periculoſum eſt, & cauere debet ſuperbire, ſed ille qui eſt ſuper omnia quantumcunque ſe laudet non ſe extollit excelſius, nec poteſt recte dici arrogans deus. Nam nobis ſapientiam, denegabit ſi non ſe laudando

quaſi

quā ſi arrogantiam vitare voluerit, cum nemo eum cognoſcat ſi ipſe non indicet.

51 Dub. Cur prius non facit exhortationem, & poſt lauare pedes? Reſp. Ly. quòd eſt conuenientior modus docendi: quoniam in moralibus magis mouēt facta, quàm verba, vt patet Exod. 7. Ethicorum. Et ipſe incepit facere, & poſt docere. Actuum. j. cap.

52 Dub. Videtur quòd male doceat dicens: ſicut ego feci ita & vos faciatis, quia redarguit Petrum quod pertinet ad ſuperiorem? Reſp. Lyr. quòd exemplum dedit humilitatis & de hoc intelligit nec hoc refertur ad pręceptum, ſed ad officium.

53 Dubit. Cur dicit ſi ego dominus &c. Reſp. Chry. quòd a maioribus rebus accipit exemplum vt quod minus eſt operemur. Nam ipſe quidem dominus eſt, & ſeruis facit, nos autem ad conſeruos facimus ſi fecerimus, & ideo minus facimus quàm ipſe.

54 Du. Cur dicit vt quēadmodum ego feci. &c. Reſp. Beda. quia ſi præcepiſſet & nō feciſſet & poſſet fortaſſis aliquis de eo cōqueri, quòd aliis imponit quod non vult vt ipſe ſufferret.

ALLEGORICE.

[Quid eſt? Chriſtus cœnat cū apoſtolis] ſignat quòd prandium, id eſt intentio antiquarum ſcripturarum præteriit [& cœna] id eſt noua myſteria recondita in nouo teſtamento profunt [qui cęnant cum Chriſto] egent lauacro non quidem corporis, & animæ ſed pedum id eſt eorum, quæ neceſſario terræ hærent [quod incepit lauare, & poſt finiuit loturam] ſignat quia pedes apoſtolorum fuerunt contaminati, quoniam omnes ſcandalizati ſunt in illa nocte in eo, ſed poſt perfecit loturam, ſcilicet poſt reſurrectionem, purgans eos vt vltra non fedarentur [poſuit veſtimenta ſua] qui cum in forma dei eſſet ſemet ipſum exinaniuit. [præcinxit ſe linteo] qui formam ſerui accepit [miſit aquam in peluim ut lauaret pedes diſcipulorum] qui in terra ſanguinem fudit, quo immunditiam dilueret peccatorum. [Linteo quo erat præcinctus pedes quos lauerat terſit] qui carne qua erat indutus euangeliſtarum veſtigia confortauit, [& linteo quidem vt ſe præcingeret poſuit ueſtimenta quæ habebat,] vt autem formam ſerui acciperet quando ſemetipſum exinaniuit non quod habebat poſuit, ſed quod non habebat accepit: crucifigendus ſane ſuis expoliatus veſtimentis, & mortuus in uolutus eſt in linteis, & tota eius paſſio noſtra purgatio eſt: [quòd ad Symonem Petrum venit] ſignat neminem etiam magnum non indigere lauari [quòd Petrus primo recuſat & poſt abluitur] demonſtrat volentes perquirere rationes fidei antequam baptizentur, ſed tamen a deo moniti ulterius non quærentes vt habeant partem cum domino baptizantur [quòd petit lauari manus & caput & dominus non lauat niſi pedes] ſignat baptiſmum non eſſe iterandum, ſed quod affectiones terrenæ abluendæ ſunt, [quòd non omnes mundi ſunt] oſtendit non omnes baptizatos mundos fore, qui ſcilicet produnt dominum cui fidem promiſerſit [quòd expleta lotione accepit veſtimenta ſua & ſedit] ſignat quòd poſt tres dies paſſionis reſurrexit accipiens veſtimenta immortalitatis, & aſcendit in cœlum, ſedetque ad dexteram patris [quod dicit bene ſe vocari dominum & magiſtrum, & ſic eorum lauaſſe pedes, & ita ipſos aliorum pedes lauare debere] ſignat quòd doctrinam quam ab eo acceperunt fidei, propter quam mundati ſunt, aliis prædicent & ſimiliter mundentur, & tunc poterunt vocari magiſtri eorum, quos ad ſalutem perducent.

TROPOLOGICE.

Ex hoc euangelio inſtruimur vt diligamus proximum uſque ad mortem & cuſtodiamus ne diabolus immittat cogitationes ſine intellectu in cor noſtrum [ſurgamus a cœna] ut non ſemper uacemus epulis [& ponamus ueſtimenta noſtra] pauperes induendo, [lin teum accipiamus] miſericordiæ, [& ponamus aquam in peluim] id eſt eleemoſynam abundanter largiamur, [& lauemus pedes noſtros] miſericordiis pauperum [& tergamus eos] bonis operibus, nec reluctemur ut Petrus, cum immiſſę nobis fuerint bonę cogitationes, [nec lauemus caput] perquirentes vitia prælatorum [nec manus] perquirentes peccata proximorum [ſed ſolum pedes] id eſt noſtra errata [ſimulque mundi] ſeruantes per nos in baptiſmo promiſſa reſumamuſque ueſtem [baptiſmalem cum errauerimus per pœnitentiam] doceamuſq; proximum uerbo & exemplo Chriſti præceptum adimplendo.

ANAGOGICE.

Ex his quæ dominus geſſit adhuc mortalis contemplari poſſumus quid facturus eſt electis ſuis nunc immortalis, glorioſus atque

triumphans

triumphans uere enim ex his quæ geſſit demonſtrari poteſt, quod dicitur oculum non videre, aurem non audire, nec in cor hominis aſcendere poſſe, quæ largietur gaudiorum his, qui eius exemplo, via humilitatis regnum fuerint mercati cœlorum.

FERIA. VI. IN PARASCEVE.

Egreſſus eſt Ieſus trans torrentem Cedron. Ioann. 18. ut in die Palmarum.

ALia circa paſſionem domini uidē da ſunt dubia & ſoluenda.

Dub. Cur in principio paſſionis non dicitur in illo tempore ſicut aliis diebus quando legitur paſſio? Reſp. ſanctus Vincen. in ſermone hodierno quod quotidie per totam hanc ſeptimanam fuit facta memoria paſſionis Chriſti, ſed tanquam res diu præterita, & ita dicebatur in illo tempore, ſed hodie recitatur, ut præſens & oculariter viſa. Et ideo hodie non dicitur in illo tempore, ſed dicitur, Egreſſus eſt Ieſus in præſenti, & ratio differentiæ eſt quia res præſens plus mouet corda hominū quàm præterita & plus pungit nunc ictus muſcæ quàm olim vulnus datum.

2 Dub. Cur cum legitur paſſio nunquàm populus ſalutatur in dominica neque fer. 3. neque fer. 4. ne que hodie dicendo dominus vobiſcum? Reſp. quòd ut colligitur ex rationali diuinorum officiorum quòd cum repreſentatur tempus dominicę quòd pręcipuè poſt cœnam cum diſcipulis factam incepit, & eo tempore dominus diſcipulos non ſalutauerit, ſed potius eos ad orandum pluries excitauerit, ideo in lectura paſſionis populus non ſalutatur, ſed potius quòd oret inſinuatur.

3 Du. cur deferūt faces & laternas? Rń. Theophi. ne Chriſtus latens in tenebris fugeret.

4 Dub. Cur interrogat quem quærerent cum hoc ſciret? Reſpon. Theophi. quòd hoc quęrit non ignorans, quia ſciebat omnia quæ uentura erant ſuper eum, ſed oſtendere volens quoniam cum præſens eſſet ab eis videri non poterat vel diſcerni.

5 Du. Cur dixit ego ſum? Rń. Chry. ſup Ioā. ꝙ oſtendens quoniam non ſolū comprehēdere eū nō poſſent, ſed videre in medio exiſtentem non poſſent niſi ipſe concederet.

6 Dub. Cur dicitur ꝙ Iudas ſtabat cum ipſis? Reſp. quòd ex hoc quod etiam Iudas ignorabat eum niſi ipſe concederet.

7 Dub. Cur ceciderunt in terrā? Reſp. Lyr. ꝙ hoc ex diuina ordinatione geſtum eſt vt declararetur uirtus diuinitatis eius.

8 Dub. Cur ſecūdo quæſiuit quid quęrerent? Rń. qui ſup. quoniam nec prima uice ad eius vocem eum cognoſcere, potuerunt donec poſt quando uoluit.

9 Dub. Cur ceciderūt retrorſum? Rń. Greg. ſuper Ezechielem ꝙ qui retro cadit, nec videt ſicut iniqui qui capiunt in tempore ſuo.

10 Dub. Cur præceperit & alios ſinant abire? Reſp. vt diſcipulis eius non noceant.

11 Dub. Cum Iudas dānatus ſit quomodo nō perdidit ex eis quenquàm? Rń. Ly. quòd iam exceperat Iudam vt Ioan. 17. ideo hic non amplius replicat Euangeliſta.

12 Dub. De qua perditione intelligit hic dñs? Rń Ly. ꝙ de vtraq; ſ. ſpirituali & corporali.

13 Dub. Quis fuit ille diſcipulus qui introduxit Petrū? Reſp. Aug. ꝙ nō eſt temere affirmādum quia tacetur, ſolet autem ſe idem Ioannes ſignificare, & addere quem diligebat Ieſus fortaſſis autem & hic ipſe eſt.

14 Dub. Cur non ponit nomen ſuū ſi eſt Ioannes? Reſp. Chry. vbi ſupra ꝙ humilitatis gratia, nam & hic magnam rectitudinē enarrat quomodo omnibus fugiētibus ipſe ſequitur.

15 Dub. Cur hoc ſcripſit euāgeliſta? Reſp. qui ſupra, quòd volens deſcribere negationem Petri coactus eſt ſuiipſius meminiſſe & vt dicas quoniam certius enarrat ea, quæ facta ſunt in atrio quaſi intus exiſtens.

16 Dubitat, Cur dicit, quòd erat notus pontifici? Reſpon. qui ſupra, quod in hoc ſuccidit propriam laudem, non enim hoc quaſi magnum quid de ſeipſo ponit.

17 Dubitat. Quomodo erat notus pontifici Reſpond. Lyra. quia forte miſſus a patre ſuo pluries portauerat piſces pontifici, uel fort quia aliquis de cognatione eius ibi ſeruieb: vel aliqua alia cauſa.

18 Dub. De quo pontifex interrogat Ieſum d diſcipulis? Reſp. Chryſ. ubi ſupra quod for vbi erant, uel cur eos collegit.

19 Du. Cur ſic interrogat de diſcipulis? Reſp qui ſupra, quòd quaſi ſeditioſum & nouarum rerum factorem redarguere uolens nullo alio attendente ei quàm eius diſcipulis.

20 Dub. De quo interrogat de eius doctrina? Reſp. Theophi. ꝙ utrum ſit a lege diſcrepans

&

de regno reſpondit? Reſpon. Chryſo. quod in hoc ſuam humilitatem oſtendit ferendo ſilenter cum eum malefactorem appellabant, ſed de regno Pilato reſpondens eum erudit & ad altiora deducit.

43 Dubitatur. Nunquid non omnes ſunt ex veritate cum veritas omnes creauerit, cur igitur dicit omnis qui eſt ex veritate? Reſp. Aug. qđ quo ad creationem omnes ſunt ex veritate, ſed non omnes ſunt quibus vt obediant veritati ex ipſa veritate præſtatur.

44 Dubitatur. Quid eſt audire vocem Chriſti? Reſpon. qui ſupra, quod eſt interioribus auribus audire & obedire præceptis eius.

45 Dubitat. Cur talia deduxit coram Pilato? Reſ. Lyra, quod quia Pilatus quærebat de regno, ideo oſtendit ſe regnare ſpiritualiter in eis qui ſibi obediunt, & tale regnum non impediebat imperatoris Romani dominium de quo quærebat Pilatus.

46 Dub. Cur Pilatus non expectauit reſponſionem cum quæſiuiſt, quid eſt veritas? Reſp. Alcuinus ſuper Ioan. quia forte Pilatus non erat dignus audire, uel ut dicunt Augu. & Chryſo. ſibi tunc venit in mentem conſuetudo iudæorum de dimittendo vnum in paſcha. Ideo vt liberaret eum non expectato reſponſo quoniã indigebat tempore exiuit ad Iudæos.

47 Dub. Cur quęrit Pilatus, quid eſt veritas, cũ ipſe ſciret diffinitionem veritatis? Reſp. Lyra, quod non propter hoc quærit, ſed quærit quę eſt illa veritas cuius uirtute & participatione homines efficiuntur de regno Chriſti.

48 Dub. Quid ergo eſt talis veritas? Reſp. qui ſupra, quod eſt quædam impreſſio & participatio veritatis diuinæ.

49 Dub. Quæ eſt diffinitio veritatis? Reſp. S. Tho. 1. par. q. 16. art. 1. quod cũ ueritas principaliter ſit in intellectu & ſecũdario in rebus ſecundum quod comparantur ad intellectum vt ad principium. Et ideo inquantum conſideratur ſecundum quod eſt intellectu ſic diffinitur ab Aug. in lib. de vera relig. quod veritas eſt qua oſtenditur id quod eſt. Ad veritatem autem rei ſecundum ordinem ad intellectum pertinet diffinitio Anſelmi. ſ. quod veritas eſt ſolum mẽte perceptibis. & Auicenna ſic diffinit ueritas vniuſcuiuſque rei. eſt proprietas ſui eſſe quod ſtabilitum eſt ei. quod autem dicitur, quod veritas eſt adequatio rei & intellectus poteſt ad vtrunque pertinere.

50 Dub. Cur Pilatus audito ſermone Ieſu magis timuit? Reſ. Beda quod non timuit legem iudæorum, quia alienigena erat, ſed magis timuit ne filium dei occideret.

51 Dub. An Pilatus ipſe flagellauerit Ieſum? Reſpon. quod non per ſe, ſed per ſuos milites & miniſtros.

52 Dubi. Cur iuſſit eum flagellari? Reſp. Lyra. quia videbatur ſibi durum innocentem interficere, ideo vt ſatisfaceret iudæis hoc fecit.

53 Dub. Cur Ieſus exiuit? Reſp. qui ſupra. qđ ex præcepto Pilati.

54 Dub. Vnde exiuit & quo iuit? Reſpon. qui ſupra, quod ex domo Pilati ad locum vbi ſtabant iudæi.

55 Dubitatur. Cur voluit Pilatus vt portaret coronam ſpineam & purpureum veſtimentũ Reſp. qui ſupra quod vt iudæi mouerentur ad compaſſionem ſenſibiliter videntes cum illuſum & flagellatum.

56 Dubitatur. Cur dicit, ecce homo? Reſp. qui ſupra, quaſi dicat, ſi in aliquo errauit vltra cõdignum punitus eſt debet vobis ſufficere.

57 Dubitatur. Cur dicit non haberes in me poteſtatem? Reſ. qui ſupra. ꝙ in hoc arguebat Pilati peccatũ ſi qui non acceperat poteſtatem deo condemnandi in noxis, ſed magis eos liberandi.

58 Dub. Quæ lex iubebat Ieſum mori? Reſp. qui ſupra, quod cum dicerent Ieſum eſſe blaſphemum, lex contra blaſphemos quod debebant lapidari habetur Leui. 24. cap.

59 Dub. Cur quærebat Pilatus vnde eſſet Ieſus? Reſp. qui ſupra vt ſciret ſi eſſet ex origine diuina ſecundum veritatem.

60 Dub. Cur adhoc nõ reſpondit Chriſtus? Reſpon. qui ſupra. quia Pilatus erat idolatra & generationem diuinam capere nõ potuiſſet.

61 Dub. Cur dicunt omnis q ſe regẽ facit &c. Reſp. qui ſupra. quod quia Chriſtus confeſſus fuerat ſe eſſe regem.

62 Dub. Quid eſt licoſtratos & Gabatha? Reſ. qui ſupra. quod licoſtratos eſt nomen grecum & eſt idem quod lapidum ſtratura, & dicitur a lithos quod eſt lapis & ſtratos quod eſt pauimentum ſiue ſtratura, & idem ſignificabat Gabatha. ꝙ eſt hebræum & ille locus erat ante domum Pilati, ſcilicet locus de lapidibus præparatus.

63 Dub. Cum Marcus dicat quòd hoc fuit hora tertia, & hic dicat quaſi hora ſexta, uidetur contradictio? Reſp. qui ſupra. quod erat intra tertiam & ſextam, & quia medium ab utro-

que

que extremorũ poteſt denominari. Ideo Marcus dicit, hora tertia, & Ioannes hora ſexta.

64 Dubit. Cur dicit ecce rex veſter cum ſupra dixerit ecce homo? Rñ. qui ſupr. q. d. Mirũ eſt & hunc hominem abiectũ, & flagellatum dicitis ſibi velle, vſurpare regnum Iudæorum.

65 Dub. Cur dicit regem veſtrum crucifigam? Rñ. qui ſup. q. d. ex quo eum regnare formidatis, & iam de hoc fuit fama magna erit vobis uerecundia, ꝙ morte moriatur ſic abiecta.

66 Dubit. Cur nolebant quod ſcriberetur rex Iudæorum? Reſp. qui ſupra, quod propter eorum verecundiam, quia gentiles hoc reportarent ad diuerſas partes orbis.

67 Dubit. Cur dicunt, ſed quia ipſe dixit rex ſum Iudæorum? Reſp. qui ſupra, quia titulus ſic correctus non ſonabat in eorũ verecũdiã.

68 Dub. Cur Pilatus noluit mutare titulum? Reſp. qui ſupra, quia hoc ita a deo ſic ordinatum fuerat per titulum, pſal. 58. & duorum præcedentium, qui loquuntur de paſſione Chriſti qui talis eſt. Ne corrumpas tituli inſcriptionem.

69 Dub. A quo Chriſtus habuit illam veſtem inconſutilem? Reſp. Gotofredus in ſuo pantheon dicens metrice. Mittitur a cœlis puero digniſſima veſtis. Hæc inconſutilis miro colore fuit, hanc pater a cœlis miſit non fœmina uenit. Longa fuitque breuis puero creſcente recreuit.

70 Dub. Quæ ſcriptura debebat impleri? Rñ. illa pſal. 68. In ſiti mea potauerunt me aceto.

71 Dub. Quomodo diſcipulus accepit ſemper virginem in ſuã? Rñ. Bed. quod in ſuam curã.

72 Dubit. Cur ille dies ſabbati erat magnus? Reſp. Lyra. quoniam dies ſabbati occurrens infra octauam paſchæ erat ſolemnior, quoniam tunc feſtum duplicabatur.

73 Dub. Quomodo non fregerunt crura Ieſu qui erat in medio latronum? Rñ. ꝙ licet mortuus eſſet tamen unus militum ut dicit Lyra a dextris & alius a ſiniſtris latronum hincinde crura ſimul fregerunt.

74 Dubit. Cur ex quo Chriſtus mortuus erat aperuit miles latus eius? Reſpon. Theophilus quod ut complaceret Iudæis circa, corpus exanime contumelias inferendo.

75 Dub. In quo loco fuit lanceatus? Reſp. Sanctus Vincen. quod non in loco neque in ea parte in qua pingi ſolet, ſed inferius infra mollitiem carneam & oſſa pectoralia, & ſic ſurſum aſcendit ad cor.

76 Dubitatur. Vbi ſcribitur, os non comminuetis ex eo, & uidebunt in quem transfixerunt? Reſpond. quod primum ſcribitur Exo. 12. Et ſecundum zachari. 12.

77 Dub. qui fuit ille miles qui lanceauit? Rñ. Iac. de uoragi. ꝙ uocatus fuit Longinus qui aliqualiter cecutiens erat, & dum vna gutta ſanguinis Chriſti eius perfudiſſet oculus ex tunc clare vidit, & conuerſus ad fidem tandem pro Chriſto martyrium ſuſcepit.

78 Dub. Quando uidebunt in quem transfixerunt? Reſp. Ly. ꝙ in futuro iudicio in quo conuincet Iudæos de peccato ſuæ mortis.

79 Dub. Cur exiuit ſanguis & aqua? Rñ. Lyr. quod ſanguis exiuit ad noſtram redemptionem, & aqua ad noſtram ablutionem.

80 Dubit. An illa aqua quæ exiuit fuerit vera aqua? Rñ. S. Tho. 3. par. q. 66. ar. 4. quod ſic.

81 Dub. Cur dicit euangeliſta, qui uidit teſtimonium perhibuit? Rñ. Chryſoſt. q. d. non ab aliis audiuit ſed ipſe. præſens vidit.

82 Dub. Cur dicit & uerum eſt teſtimonium eius? Reſp. Chryſoſt. quod conuenienter hoc dicit, conuitium Chriſti enarrans, non magnam ali quod admirabile ſignum, ut ſic ſuſpectus ſermo redderetur, ſed ipſe hoc dicit hæreticorum ora præcludens, & futura perſonans myſteria, & eum qui iacebat in eis inſpiciens theſaurum.

83 Dub. Cur dicit vt & vos credatis? Reſpon. Augu. quia ille qui vidit ſcit, & eius credat teſtimonio qui non vidit.

Alia require in dominica palmarum.

SABBATO SANCTO PASCHAE.

Veſpere autem ſabbati. Matt. 28. Marci. 16. Luc. 24. & Ioan. 20. ca.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno Chriſti. 33. die. 27. Martij in dominica.

HISTORICE.

Dominica quæ dicitur prima ſabbati ut dominicam intuerentur ſepulchrum, Maria Magdalene altera cum Maria uenit & terremotu facto domini angelus cuius aſpectus ut fulgur apparebat, & uti nix candidum indumentum habens ueniens ex cœlo lapidem a monumento reuoluit ſuper eumque ſedit exterritis præ timore cuſtodibus & ad mortuorum inſtar redactis. Verum ut non timerent ipſe fœminę angelus imperauit, ſeque ſcire quod Ieſum cruci damnatum quærerent, ſed ab

ab eo ipſum abeſſe loco, eiuſque in ſignum depoſitionis locum demonſtrauit. ſufficitque vt eum iuxta promiſſa ad lucē rediſſe diſcipulis nūciarēt quodq; in galilæā ipſos ꝑueniret vbi quemadmodū prædixerat eū cernerent.

Dubia ſoluenda hęc ſunt.

1 Dubit. Quando luceſcit illud veſpere? Reſp. Ly. ꝙ veſpera quę incepit illuceſcere in principio diei ſequentis ſabbati.

2 Dub. Cur dicitur prima ſabbati? Rñ. Ly. ꝙ omnes dies ſeptimanę denominabātur a ſabbato, ita ꝙ dies immediate ſequens ſabbatū dicebatur prima ſabbati, & alia ſecūda ſabbati, & ſic deinceps vſq; ad ſextam ſabbati.

3 Dub. Si erat veſper declinās ad noctē quē luceſcit? Rñ. Aug. de cōſenſu Euāg. quod initiū noctis non luceſcit in die ſabbati, ſed ipſa nox ſabbati in luce incipit terminari & vſitatus modus loquendi eſt diuinæ ſcripturæ a parte totum ſignificare ueſpere, ergo noctem ſignificauit cuius extremum eſt diluculum, diluculo enim ueniunt ad monumentum.

4 Dub. qui fuit altera Maria? Reſp. Magiſter hiſt ſcho. quòd Maria Salome.

5 Dub. Cū eſſent duæ, cur dicit Euāg. venit in ſingulari Rñ. Beda. quoniam iſtæ duæ mulieres ſignificabāt populū iudaicū & gentilē venientes ad fidē, & quia non eſt niſi una eccleſia catholica, ideo dicitur uenit in ſingulari, & hic eſt uera figura quę dicitur anthiptoſis.

6 Dub. Cur terremotus factus eſt? Rñ. Chryſo. quod mulieres exurgerent, & vigilarent, nam uenerant ut unguentum mitterent, & quia in nocte hæc gerebantur probabile eſt quaſdam obdormiſſe.

7 Du. Vnde cauſatur terremotus. Rñ. S. Th. ſup pſal. quod principaliter a deo, ſecūdario aūt a uento impellente aliū uentum intra terram.

8 Dub. Si in tota terra poteſt eſſe terremotus. Reſp. qui ſupra quod non, ſed per ducenta miliaria ad plus niſi miraculoſe.

9 Dub. quātū pōt durare terremotus? Rñ. qui ſupra, quod per 40. dies & quādoq; per annū.

10 Dubita. In quibus locis magis fit terremotus? Reſpond. qui ſupra, quòd in locis cauernoſis circa mare, & in aliis quia per frigus claudit poros terrę & impellit vapores.

11 Dub. An terremotus noceat animalibus? Reſp. qui ſupra, quòd ſic eis qui portant caput iuxta terram, quia uapor egrediens eſt uenenoſus, & inficit.

12 Dub. An ꝑ terremotū diuiſa fuerit aliqua pars terrę? Rñ. qui ſup. ſm Senecā ꝙ ſic. ſ. Sicilia a Calabria, & Hiſpania ab Africa.

13 Dub. An terremotus hodie factus fuerit naturalis. Rñ. Ly. ꝙ fuit factus virtute angeli deſcēdētis de cęlo, quia corporalia obediunt angelis ad nutum quātum ad motum localem.

14 Dub. Quid indigebat dominus angelo? Reſpon. Lyr. quòd non indigebat ad reſurgendū ſed ibi aduenit ut oſtenderet ſepulchrum uacuum & dominum ſurrexiſſe.

15 Dub. Cur reuoluit lapidē cū Chriſtus ex ſe potuiſſet reuoluere in reſurgendo. Rñ. Beda. quòd reuoluit non vt domino egreſſuro ianuam pandat, ſed ut egreſſus eius iam facti hominibus præſtet iudicium.

16 Dub. Quis fuit ille angelus? Reſp. ꝙ creditur Gabriel fuiſſe qui incarnandum annunciauit, & Ioannis baptiſtæ conceptionem.

17 Dub. Cur dicit ꝙ Angelus reuoluit & non quòd uoluit Angelus lapidem. Reſp. Seuerus in ſermone paſchæ, quòd lapis aduolutus probauit mortem, ſed reuolutus extitit reſurrectionis aſſertor.

18 Du. An angel⁹ eſſet laſſus qm̄ ſedebat. Rñ qui ſupra ꝙ ſedebat & ſi nulla ei ineſſet laſſitudo, ut fidei doctor, & reſurrectionis magiſter.

19 Dub. Cur ſedebat ſupra petram. Reſp. qui ſupra, quòd ut ſoliditas ſedentis daret credentibus firmitatem.

20 Dub. Cur habebat aſpectū ut fulgur. Reſp. Lyr. quod ut incuteret terrorem cuſtodibus.

21 Dub. Quia Marcus dicit ꝙ uiderūt iuuenē in monumentis ſedentē in dextris, & hic dicitur ꝙ ſedebat ſuper lapidem reuolutum. Reſpon. Theophilus, ꝙ illū quē uiderunt ſuper lapidem ſedentem prius ipſum etiam intus in monumentum poſtmodum viderunt.

22 Dub. Cur habebat ueſtimēta ſicut nix. Rñ. Lyr. ꝙ ad dandum conſolationē mulieribus.

23 Dub. Cur ueſtitur angelus. Rñ. Seuerus vbi ſupra, quoniā noſtrum habitum, noſtram formam in reſurrectione præfigurat, ubi homo ipſa corporis ſui claritate ueſtitur.

24 Dubit. Quomodo exterriti ſunt cuſtodes. Reſp. Rabanus, ꝙ ex timoris anxietate.

25 Dubit. Quomodo facti ſunt uelut mortui. Reſpon. Hiero. ꝙ ex timore perteriti ad inſtar mortuorum ſtupefacti iacebant.

26 Dub. Cur Angelus admonet mulieres ne timeant? Rñ. Hiero. quia cū milites & mulieres timerent angelus non cuſtodes, ſed ipſas

conſolatur dicens, nolite timere uos.

27 Dubitatur. Cur dixit Ieſum crucifixum? Reſp Lyra. quòd ad differentiam aliorum qui uocabantur hoc nomine Ieſus.

28 Dub. Cur quærebant mulieres dominum in ſepulchro qui totiens prædixerat ſe reſurrecturum: Reſp. Seuerus ubi ſupra. quod quia earū fidē ſeua paſſionis procella turbauerat.

29 Dub. Cum deus ubique ſit, cur dicit angelus non eſt hic. Reſp. Raba. quod non erat ibi per præſentiam carnis.

30 Dub. Cur angelus dixit, reſurrexit ſicut dixit. Reſp. Chryſ. q. d. & ſi mihi non creditis illius memento te uerborum.

31 Dub. Cur demonſtrauit eis locum in quo poſitus fuerat. Reſpon. Hier. q. d. ſi meis uerbis non creditis uacuo credatis ſepulchro.

32 Dub. Cur præcepit mulieribus angelus ut diſcipulis nunciarent reſurrectionem. Reſp. Seuerus ubi ſupra, quaſi dicat, reuertere ad virum mulier iam ſanata, & ſuade fidem quæ perfidiam ante iam ſuaſiſti. refer huiuſmodi reſurrectionis indicium cui ante, conſilium ruinæ dediſti.

33 Dub. Cum angelus ante non fuiſſet locutus mulieribus quomodo dixit, ecce prædixi uobis. Reſpon. quod hoc uerbum prædixi refertur ad id, quod euenire debet videlicet, quod eum uiſuri eſſent in galilæam, quod nūc annunciare eſt prædicare.

ALLEGORICE.

[Veſpera ſabbati] illuminatur per Chriſtum ut in diem dominicam luceat, & clareſcat in eccleſia quod in ſynagoga Iudęis obſcurantibus fuſcabatur [quod mulieres ſero uenerunt ad ſepulchrum] ſignificat, quòd mulier ſero currit ad ueniam quæ mature cucurrit ad culpam [quòd fœminæ præcedunt apoſtolos] ſignificat quod eccleſiarum typum ad dominicam deferunt ſepulchrum, [maternum unum nomen in duas geminatur fœminas] quia eccleſia in duobus populis ueniens una eſſe figuratur [motus terræ] reſurrectionis eſt uirtus quia reſurgente uirtutum cœleſtium domino inferorum trepidatio commouetur, [quod angelus de cœlo alloquitur mulieres] ſignificat quod reſurgente Chriſto terrenis redditur cœleſte commertium, [reuolutio lapidis] reſerationem ſacramentorum Chriſti ſignat, [quod angelus ſuper lapidem ſedit] ſignificat legis cerimonias ſubmitti, aduenien te ueritate in fulgure uultus] terribilitatem dei ad peccatores [& in candore habitus] blanditias eius ad pios ſignificantur, [quod cuſtodes timuerunt] ſignificat eos qui fiduciam amoris non habent [quod facti ſunt uelut mortui] ſignificat eos qui reſurrectionis ueritatem credere nolunt [quod angelus oſtendit locum ubi poſitus erat] ſignificat eum qui reſurrexit eundem eſſe qui & ſepultus [quod iubentur mulieres diſcipulis nuntiare reſurrectionem] ſignificat uniuerſale gaudium toti mundo adueniens, ex ſpe reſurrectionis per apoſtolos nunciatum, [quod in galilæa uidendus eſt dominus] ſignificat quod de morte ad uitam tranſmigrauerat.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ut defunctis opera pietatis exhibeamus utque quęramus orationibus cum angelis loqui & quod quæramus Ieſum ungere odore bonorum uirtutum, & credamus ſcripturis & prædicatoribus nobis annunciantibus ueritatem.

ANAGOGICE.

Eleuamur ad cōtemplandum illam lucem inextimabilem ſabbati requiei dei, ubi intuebimur ſemper uirginem cum ſuis ſororibus & cunctis electis ubi colloquemur cum cœleſtibus ſpiritibus angelicis, & Chriſtum in gloria triumphantem amplectemur ſicut prædixit nobis, qui uiuit in ſęcula ſæculorum. Amen.

Explicit prima pars huius operis a prima dominica aduentus uſque ad ſabbatum ſanctum incluſiuè.

FINIS.

SECVNDA PARS

HVIVS OPERIS AVREI ORNATI ſuper euangelijs à die ſancto Paſchæ uſque ad finem totius anni: edita, & quàm diligentiſſimè à pluribus erroribus correcta, & emendata, cum plurimis dubijs exactiſſimè declaratis.

IN DIE SANCTO PASCHAE.

Maria Magdalena & Maria Iacobi. Marci. 16 ca. Matthæi. 28. Lucæ. 24. Ioan. 20.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 33. die. 27. Martij in dominica.

HISTORICE.

Aromatibus pro Ieſu vngẽdo emptis Magdalena & Salome, ac Maria Iacobi, dum ad ſepulchrum prima accederent ſabbati valde mane, & a quo appoſitus reuolui poſſet lapis ſecũ quærerent, quoniam magnus admodum erat ipſum a ſepulchri oſtio ſubmotum conſpexerunt. Monumentũ itaque ingreſſe in ſtuporem verſe ſunt eo quod quẽdam alba amictũ ſtola adoleſcentẽ in dextris ſedere perſpexerunt. His vero eas benigne alloquens vt timorem abijcerent iuſſit, ſibiq; notũ fore ait eas vt crucifixo pietatis impenderent opera adueniſſe verum eum ſurrexiſſe & ab illo abeſſe loco cũque locum eis demonſtraſſet in quo poſitus fuerat vacuum, imperauit ut Petro alijſque intimarẽt diſcipulis, ꝙ eos in galilæam præiret vbi & ab eis quemadmodũ dixerat cerneretẽ.

ORDINIS prioris ueſtigia inſequens quædã declarabo dubia.

1 Dub. Quia Marcus dicit tres aduenilſe Marias, & Matthæus ſolum duas? Reſp. Be. quòd Matthæus tam mulieribus quam de hora qua venerunt obſcurus poſuit breuitatis cauſa. Sed euangeliſtæ alij quo ordine factum ſit euidentius oſtendunt demonſtrantes tres aduenilſe Marias.

2 Dub. Cur ſemper virgo non venit cum mulieribus ad monumentum? Reſp. Iaco. de Voragi. in ſermone paſchæ ꝙ triplici de cauſa. Prima quia non potuiſſet videre ſepulchrum filij quin doloris gladius eius animam perforaſſet. Secunda, quia in paraſceue, & ſabbato tantum fleuerat & ſe macerauerat ꝙ præ debilitate venire non potuiſſet. Tertia quia ſciebat ipſum ſurrexiſſe & quod in monumento non reperiretur.

3 Dub. Cur præ cæteris mulieribus iſte tres ſole venerunt? Reſp. qui ſupra. quòd propter multa beneficia iſtis collata, qa a Maria Magdalenæ. 7. dæmonia eiecerat. Marthã eius ſororẽ à fluxu ſanguinis liberauerat: Lazarum eius fratrem quatriduanum mortuum ſuſcitauerat, & ſemper dulciter eam apud phariſæũ, ſororem, & iudam excuſauerat. Item Maria Iacobi ei tenebatur, quia eius nepos erat & tres eius filios. ſ. Iacobum, Simonem & Iudã apoſtolos fecerat. Item Maria Salome eidem tenebatur, quia etiam nepos ſuus erat & etiam duos ſuos filios. ſ. Iacobum & Ioannem apoſtolos fecerat.

4 Dubita. Quando emerunt aromata? Reſp. Lyra. ꝙ poſt veſperam ſabbati, quia die ſabbati non licebat ea emere ſed emerunt cum tranſiſſet ſabbatum.

5 Dubitatur. cur ſimul venerunt ad monumẽtum? Reſp. S. Vinc. in ſermone Paſchæ, quòd propter maiorem teſtimonij veritatẽ & propter decentiam & honeſtatem, quia decet matronas ire bene aſſociatas.

6 Dubitatur. Cur venerunt vt ungerẽt Ieſum cum ſcirent ita magnum lapide claudere monumentum? Reſp. qui ſupra quò credebãt corpus Chriſti adhuc eſſe in monumento & ſi nõ poſſent eum ungere ſaltem poſſent monumẽtum tangere, & ibi cũ flere, & credebant deo eſſe poſſibile reuoluere lapidem.

7 Dubitatur. Cur venerunt ita mane? Reſ. qui ſupra. quia propter milites, quaſi ipſi tunc ſomno profundatis.

8 Dubitatur. Quæ fuit una ſabbatorum? Reſpon. Theophilus, quòd fuit prima dies poſt ſabbatum ſicut Gene. 1. dicitur dies unius,

id eſt

id eſt, primus.

9 Du. Quomodo erat valde mane, quia ſequi tur orto iam ſole? Reſp. S. Vincen. vbi ſupra. valde mane veniunt. id eſt incipiunt venire, & orto iam ſole, quando ad monumentum peruenerunt.

10 Dub. Quid proderant illa aromata corpori Ieſu? Reſp. Theoph. quòd habent virtutem deſiccatiuam, humiditatem corporis abſorbentia. Vnde incorruptum corpus conſeruant.

11 Dubitatur. Quæ aromata fuerunt illa? Reſpon. quòd vt colligitur ex euangelio Ioan. & Lyra. ac Landu. de vita Chriſti fuerunt Myrra, Aloes, Gutta, & Caſſia, Cinamomũ, & Balſamum, & Thus.

12 Dub. Quis confecit iſtud vnguentum? Reſ. Landulphus vbi ſupra. quod Magdalena fecit vnguẽtum ex Myrrha, Aloe & Thure. Maria Iacobi ex Myrrha Gutta, & Caſſia, Salome ex Myrrha Cynamomo. Maria ex Balſamo.

13 Dubita. vbi erant quando viderunt reuolutum lapidem? Reſpond. quòd prope monumentum.

14 Dub. An ipſe tres potuiſſent reuoluere lapidem? Reſp. qui ſupra. quòd non, quia dicitur fuiſſet tam magnus quòd vix a uiginti hominibus moueri poſſet.

15 Dubit. Cur Marcus non facit mentionẽ de terremotu? Reſp. quòd quia iam Matthęus ho dixerat, ideo breuitatis cauſa dimittit.

16 Dub. Cur dicitur lapis magnus? Reſp. Seuerus in ſermone paſchæ. quoniam erat plus magnus merito quam forma quoniam creatoris mũdi corp⁹ & claudere & operire ſufficiebat.

17 Dub. Quomodo introierunt in monumentum, cum Mattheus dicat quòd angelus vocauit eas vt accederent & viderent locum &c? Reſp. Lyra exponendo in monumentum. i. intra clauſuram quæ erat circa monumentum.

18 Dub. Quem iuuenem viderunt ſedentem in dextris? Reſpõdit Lyra. quòd angelum. qui ſic vocatur, ſicut Act. 1. ecce duo viri aſtiterunt &c.

19 Dub. Quot angeli fuerunt viſi? Reſp. Augu. de conſenſu Euang. quod tres vnus extra monumentum, intra tamen clauſuram ſedens ſuper lapidem reuolutum & intra monumentũ apparuerunt duo. Vnus ad caput. Alius ad pedes vbi poſitum fuerat corpus Ieſu, vt dicitur Ioann. 20. cap.

20 Dubitatur. Cur nõ apparuit angelis in forma ſenis uel infantis? Reſpon. Seuerus vbi ſupra quòd vident iuuenem vt cernerent noſtrę reſurrectionis ætatem.

21 Dubitatur. Cur potius ſedebat in dextris quàm in ſiniſtris? Reſpon. qui ſupra, quia reſurrectio recipit nil ſiniſtrum.

22 Dub. Ex qua mareria erat illa ſtola? Reſp. qui ſupra. quòd non ex mortali vellere, ſed ex virtute vitali ſplendẽs cæleſti lumine non colore terreno dicente propheta. pſ. 103. Amictus lumine ſicut veſtimento.

23 Dubita. Cur obſtupuerunt? Reſpond. Lyra, quod inuaſerat eas pauor ex inſolita apparitione angeli.

24 Du. An neceſſarium fuerit Chriſtum reſurgere? Reſpon. San. Tho. 3. par. q. 53. ar. 1. quòd ſic propter diuinam iuſtitiam, vt quia humiliatus fuerat uſque ad mortem crucis exaltaretẽ uſque ad glorioſam reſurrectionem. Secundo vt confirmaretur fides noſtra circa diuinitatẽ eius, quia cum mortuus fuerit ex infirmitate noſtra, nunc viuit ex uirtute dei. Tertio propter ſpem quia ex quo ipſe reſurrexit & nos ſperamus reſurgere. Quarto ad informationẽ vitæ noſtræ vt in nouitate vitæ ambulemus. Quinto ad complementũ noſtræ ſalutis. quia traditus eſt propter delicta noſtra & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram.

25 Dub. Cur cũ per paſſionem fuerimus liberati a pœna & a culpa, videtur ꝙ reſurrectio ſua nihil nobis profuit? Reſpõ. qui ſupra quod per paſſionem operatus eſt ſalutem noſtram quantum ad remotionem malorum, ſed per reſurrectionem quantum ad inchoationem & exemplar bonorum.

26 Dubitatur. Quia non videtur quod ſurrexerit tertia die. Vide dominica in quinquageſima. dub. 14.

27 Dubit. Quis dicatur dies naturalis & quis artificialis? Reſp. quod dies naturalis comprehendit diem & noctem. id eſt 24 horas dies artificialis comprehẽdit ſolum illud tempus quo ſol illuminat terram.

28 Dubitat. Propter quid ſtetit mortuus vna die artificiali & duabus noctibus? Reſp. qui ſupra. ar. 2. quòd Chriſtus una ſua morte quæ fuit lux propter iuſtitiam, ſcilicet corporalẽ, duas noſtras mortes deſtruxit, ſcilicet corporis & animæ quæ ſunt tenebroſæ ꝓpter peccatum, & ideo vna die integra & duabus noctibus manſit in morte. vt dicit Auguſt. in 4. de Trinitate.

29 Dub. Quomodo Chriſtus dicitur primitiæ reſurgentium,

reſurgentium, cum tamen ante eum multi reſurrexerint? Reſpond. qui ſup. ar. 3. quod ipſe primus reſurrexit ad uitam. i. immortalem. Alij autem ante ipſum reſurrexerunt ad hanc noſtram uitam mortalem, quia iterum mortui ſunt.

30 Dub. Videtur quod Chriſtus non ſurrexit propria uirtute, quia dicitur quod Deus ſuſcitauit eum a mortuis? Reſp. qui ſup. ar. 4. quod ſi anima & corpus Chriſti poſt mortem conſiderentur ratione naturæ creatæ ſic non poterant ex ſe uniri, & ita reſurgere, ſed ſi conſiderentur ratione diuinitatis, quę ab eis non fuit ſeparata, ſed ſemper eis unita. ſic ratione diuinitatis unite corpus aſſumpſit animam, & ita dicitur quod Deus ſuſcitauit eum.

31 Dub. Quia uidetur quod diſcipuli debuiſſent uidere Chriſtum reſurgere, ſicut uiderunt Lazarum reſurgere eum? Reſ. qui ſup. q. 55. ar. 2. quod ipſa reſurrectio Chriſti non debuit immediate ab hominibus uideri, quia non rediit ad uitam communiter ab omnibus notã ſicut Lazarus cum fuit reſuſcitatus, ſed ad uitam quandam immortalem quę eſt Deo conformis, ſed ſufficit quod fuit eis annunciata per Angelos.

32 Dub. Cur non ſtatim reſurrexit poſt mortem, uel cur non diſtulit uſque ad finem mundi? Reſp. qui ſup. q. 53. art. 2. quod oportet nos credere & humanitatem & diuinitatem Chriſti, & propter humanitatem noluit ſtatim reſurgere poſt mortem ut uerificaretur eum uere eſſe mortuum, & propter diuinitatem aſtruendam noluit differre uſq; ad finem mundi, ne quis crederet eum fuiſſe purum hominem.

33 Dub. Quia uidetur quòd eius reſurrectio non debuerit prius mulieribus manifeſtari, quia mulieres non poſſunt eſſe teſtes cum nõ poſſint docere? Reſp. qui ſup. q. 55. art. 1. quòd licet mulieri non permittatur publicæ docere permittitur, tamen ei priuatim domeſtica aliquos admonitione inſtruere.

34 Dub. Cur prius eis quàm Apoſtolis manifeſtata eſt? Reſ. qui ſup. q. quia arctius Chriſtũ amauerunt intantum ut ab eius ſepulchro diſcipulis etiam recedentibus non recederent primo meruerunt uidere Chriſtum in gloria reſurgentem.

35 Dub. Quid ſignificabatur per hoc q mulieres annunciauerunt Apoſtolis Chriſtum reſurrexiſſe? Reſ. qui ſup. quia iuſtum erat. ut ſicut mulier nuntium mortis ad hominem detulit primo etiam uitam reſurgentis, & gloriam hominibus nuntiaret.

36 Dub. Cur Angelus ſpecialiter nominat Petrum & non alios? Reſ. Ly. poſt Greg. in Hom. quòd ſi hunc Angelus non nominatim exprimeret qui magiſtrum negauerat uenire inter diſcipulos non auderet.

37 Dub. Cur Angelus non præcepit quòd annuntiarent ſemper uirgini reſurrectionem Chriſti. Reſ. S. Vin. in Serm. Paſchæ quoniam Chriſtus ſtatim poſt reſurrectionem ſuam ei apparuerat, ut dicit Sedulius, & in huius ſignũ Papa in die Paſchæ celebrat in ſancta Maria maiore, & ibi illo die eſt ſtatio, & etiam quia debuit matrem eum tam tenerrime diligentem & meſtam ante alias conſolari.

38 Dub. Quia ut dicitur Actuum 2. impoſſibile erat Chriſtum detineri ab inferno & morte, ergo uidetur quod ſtatim poſt mortem debuiſſet reſurgere? Reſp. San. Thom. ubi ſup. q. 53. ar. 2 q detentio coactionem quandam importat, ſed Chriſtus non fuit detentus aliqua neceſſitate mortis, ſed propria uoluntate ſicut inter mortuos liber, & tantum ſtetit quãtum iudicauit fore neceſſarium.

Allegorice & alijs ſenſibus ut in Sabbato ſancto.

FERIA SECVNDA PASHAE.

Duo ex diſcipulis Ieſu ibant. Luc. 24.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno Chriſti 33 die 27. Martij in dominica.

HISTORICE.

Duobus Chriſti diſcipulis in Emaus caſtellum euntibus ad inuicem quæcunq; geſta fuiſſent erga Chriſtum conferentibus eis incognitus ab ipſis appropinquans de quibus triſtitiam patientes loquerentur ſciſcitatus eſt, cui cum eorum alter Cleophas nomine ſpopondiſſet ipſum inter peregrinos ſolum fore, qui hæc ignoraret quæ his Hieroſolymis acta fuiſſent diebus. Rogante uero domino quænam illa eſſent, Narrauit quæ erga Ieſum geſta fuerant, & quemadmodum ſperabant ipſi q Iſrael redempturus foret. Iamque eius necis tertiam aduenille diem ipſos quoque perterritos ext t. ſſe quoniam ex ſuis quędam mulieres ad eius fuerunt ſepulchrum, & ibidem Angelos uidiſſe quoſdam aſſeruerunt, quia eum uita frui dixerunt, ſed

& ex ipſis vt explorarent quoſdam illuc acceſſiſſe qui mulieres ipſas vera dixiſſe affirmarunt, ſed corpus eius minime reperiſſe, quos cum dominus ob ſtultitiam, & cordis tarditatem in prophetarum dictis credendo arguiſſet clariſſime demõſtrauit neceſſarium fuiſſe ipſum pati & reſurgere, & ad ſuam ſic peruenire gloriam, quæcunq; quæ Moyſes cæteriq; prophete præſciuiſſent de eo eis interpretatus eſt, cumq; ad quod ibant caſtello propinqui facti fuiſſent eo longius progredi ſe velle ſingente. verbis vt ſecum maneret coegerunt. Recumbentibus itaq; eis dum ex more pani benedictionem intuliſſet, & fractum obtuliſſet, ſtatim eorum apertis oculis ab eis eſt agnitus, ſed ſubito euanuit. Conquerebantur vero eorum dicentes corda arſiſſe dum ſcripturas enuclearet in via. Eademque Hieruſalem regreſſi hora vndecim cæteroſq; congregatos oſtēderunt dominum veraciter ſurrexiſſe, & Simoni apparuiſſe dicentes, quibus & ipſi quæ viderant geſta narrarunt, & quemadmodum panem, frangendo ab eis agnitus extitiſſet.

NVnc ad dubitationum ſolutionem accedendum eſt.

1 Dub. quis fuit ille diſcipulus hic innominatus? Reſp. quod licet Ly. dicat eum fuiſſe Lucam. Tamen Sanctus Vincen. aſſerit Lucam non fuiſſe Chriſti diſcipulum, ſed apoſtolum, & pręcipue Pauli, dicendum eſt ergo ſecundum Magiſtrum Hiſtori. ſchola. quod Ambroſius ſuper Lucam dicit eum, uocatum fuiſſe Almcon. Et ut dicit. Landulphus de uita Chriſti fuit filius Ruffi.

2 Dub. Cur ibant in Emaus? Reſp. Albertus ſuper Lucam, quia Cleophas erat de illo caſtro, & quia expectauerant tertiam diem ut dominum reſurrexiſſe uiderent ipſa die receſſerunt, uidentes quod non reſurrexerat.

3 Dubit. Quæ dies fuit illa? Reſpond. quòd dominicæ.

4 Dub. Quæ uilla erat Emaus? Reſp. Beda. quòd illa eſt Nicopolis inſignis ciuitas Paleſtinæ, quę poſt expugnationem Iudeæ ſub Marco Antonio reſtaurata cum ſtatu mutauit, & nomen.

5 Dubitatur. Quid eſt ſtadium. Vide feria ſexta. dominicæ quartæ quadrageſimæ. dub. 3.

6 Dubitatur. Quæ ſunt illa quæ acciderant? Reſpond. quòd paſſio & mors Chriſti, & viſiones mulierum.

7 Dub. Quia uidetur quòd dicerent fabulam quia dicit fabularentur? Reſp. Ly. quòd fabulari dicitur a for faris quod eſt loqui, & fabularentur, id eſt loquerentur.

8 Dub. Cur dominus iuit cum eis? Reſp. Beda. quòd ut fidem, reſurrectionis mentibus eorum incendat.

9 Dub. Vnde ueniebat tunc dominus? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 55. ar. 3. quòd incognitum eſt unde ueniebat, quia & incognitum erat in quibus locis intermedio tempore apparitionum diſcipulis factarum, corporaliter eſſet cum hoc ſcriptura non tradat, & in omni loco ſit dominatio eius.

10 Du. Cur noluit ab eis cognoſci? Reſp. Theophilus ſuper Lucam ut ſcilicet totam ſuam intentionem reuelent, & vulnus detegentes recipiant medicinam.

11 Dub. Cur apparuit eis in alia effigie? Reſpon. S. Tho. 3. par. ubi ſupra. ar. 4. quod ſicut dicit Gregor. in homel. talem exhibuit eis in corpore qualis erat apud illos in mente, quoniam dubitabant cum dicebant ſperabamus.

12 Dub. Quomodo tenebantur ne eum agnoſcerent? Reſpon. Auguſt. de conſenſu Euangeliſta. quòd aliquid acciderat oculis eorum quòd ita manere permiſſum eſt, uſque ad fractionem panis.

13 Dub. Cur interrogat quod ſciebat? Reſ. Ly. quòd ut ex eorum reſponſione incredulitas eorum conuenientius arguatur.

14 Dubit. Cur dicunt eum ſolum peregrinum cum plures alij eſſent peregrini in Hieruſalem? Reſpon. Lyra quod ſolus non facit excluſionem aliorum peregrinorum, cum multi eſſent ſed excluſionem cognitionis ab iſto ſic apparente. q. d. mirum eſt, quòd inter alios peregrinos, tu ſolus ignores quæ geſta ſunt in Hieruſalem, & quæ nota ſunt aliis.

15 Dubi. Cur uocant eum peregrinum? Reſpondit Beda quia, uultum non cognoſcebant.

16 Dub. Cur non dicunt Ieſum fuiſſe filium dei? Reſp. qui ſupra, quod quia non erant perfecte credentes uel ſoliciti ne venirent in manibus Iudæorum illud confidentes.

17 Dubita. Cur primo dicunt potens in opere, & poſt in ſermone? Reſp. Theophi. ubi ſupra, quod nullus doctrinę ſermo apprebatur

niſi prius is qui docet ſe oſtendat au&torem.

18 Dub. Cur dicunt coram deo & omni popu lo? Reſp. qui ſupra, quia primo complacendũ eſt deo, deinde curandum eſt, vt uiuamus ſine ſcandalo plurimorum Chriſti.

19 Dub. Cur non reſpondent ad hoc quod dicit quòd erant triſtes? Reſp. Greg. quòd ſatis declarant cauſam triſtitiæ cum narrant paſſionem.

20 Dub. Quomodo principes tradiderunt eũ cum Iudas potius eum eis tradiderit? Reſpon. Lyra, quòd procurarunt eius captionem, & perſuaſerunt populis, ut peterent eius crucifixionem.

21 Dub. Quid eſt triſtitia &c. Vide dominica palmarum: dub. 359.

22 Dub. Cur dicunt ſperabamus? Reſp. Greg. quod eſt uox deſperantium ſperabamus inquit non ſperamus.

23 Dub. Quomodo ſperabant quòd redimeret Iſrael? Reſp. Theophi. ſcilicet a ſeruitute Romanorum, & ꝙ eſſet futurus rex terrenus.

24 Du. Cur dicunt, & nunc tertia dies &c. Reſ. qui ſupra, ꝙ ex hoc non uidentur omnino increduli quia memorantur uerborum domini.

25 Dubitatur. De quo terruerunt eos mulieres? Reſpond. Lyra, quòd de ablatione corporis Chriſti.

26 Dub. Quæ fuerunt illi qui iuerunt ad monumentum? Reſpond. quòd Petrus & Io. ut habetur Ioan. 20.

27 Dub. Quomodo uerum dicunt ꝙ ita inuenerunt ſicut mulieres dixerunt cum non uiderint angelos? Reſ. Lyr. quod hoc dicunt quantum ad monumentum quod inuenerunt uacuum & linteamina remanſiſſe.

28 Du. Cur Chriſtus uocat eos ſtultos, cũ ipſe dixerit Mat. vj. c. qui dixerit fratri ſuo fatue reus erit gehẽne ignis? Rñ. Sanctus Vincẽ. ꝙ non uocat eos ſtultos pro ſtultitia, ſed pro cecitate intellectus.

29 Dub. Quid ſit ſtultitia & fatuitas &c. uide dñica. 6. poſt trinitatem. dubio. 21. & ſequẽti.

30 Dub. Cur dicit eos tardos corde ad credendum? Reſpond. Lyr. quod propter tarditatem affectus.

31 Dub. Cur dicit prophetæ? Reſp. Theophi. quoniam prophetę tam locuti ſunt de paſſione ſicut de reſurrectione. Et ideo dicit eſſe credendum in omnibus tam glorioſis quàm ingloriis quibus omnibus ipſi diſcipuli non credebant.

32 Dubi. Quæ interpretabatur eis dominus? Reſp. Sanctus Vinc. in ſermone quod figuras omnes paſſionis Chriſti ſicut de ligno vitæ quod figurabat crucem Chriſti. Item de Eua formata ex latere Adæ figurante eccleſiã formatam de latere Chriſti. Item de archa Noe per quam ſaluatus eſt mundus, figurante crucem qui ſaluat homines a diabolo. Item de oblatione Iſaac qui euaſit, & aries immolatus fuit, qui ſignificabat Chriſtum pati quantum ad humanitatem, ſed diuinitas illæſa remanſit. Item de ſerpente æneo poſito ſuper lignum per tranſuerſum, ad modum crucis quem reſpicientes ſanabãtur ſignificante crucem Chriſti quam aſpicientes ſanantur a peccatis, & morſu diaboli, quas & multas alias conſimiles figuras eis interpretabatur. Item ſcripturas in quibus prænunciabatur paſſio, & reſurrectio Chriſti ſimiliter eis aperiebat.

33 Dub. Quia uidetur quod fingere non conueniebat Chriſto. Reſp. S. Thom. 3. par. q. 55. ar. 4. quod fictio quæ nihil ſignificat eſt mendacium, & talis non conueniebat Chriſto, ſed ſi fictio referatur ad aliquam ſignificationem tunc non eſt mendacium, ſed aliqua figura ueritatis, & ſic dominus finxit ſe longius ire, quia compoſuit motum ſuum quod eſt uolentis longius ire ad aliquid, figuratiui ſignificandum.

34 Dubitatur. Quid uolebat dominus per iſtam fictionem figuratiue intelligi? Reſpond. Gregor. in homel. quòd ab eorum fide longe erat.

35 Dub. Quia uidetur ꝙ iniuriam irrogarunt domino cogentes eum? Reſpond. Lyra. quod non intulerunt uim ſed rogauerunt obnixe uerbis, quod notatur cum dicitur, & coegerunt eum dicentes &c.

36 Dubit. Quomodo inclinabatur dies? Reſp. gl. quòd uergebat ad occaſum.

37 Dub. In quam domum intrauit cum illis? Reſp. Sanctus Vinc. in ſermo quod Albertus ſuper Lucam dicit, quòd Cleophas in propria domo parauit domino cœnam.

38 Dub. An comederit cum eis? Reſpon. ꝙ ut colligitur ex textu non comedit, quia ſtatim porrecto panem euanuit.

39 Du. An ambulauerit oculis clauſis, qa dicitur ꝙ aperti ſunt oculi eorum? Reſ. S. Th. 3. par. q. 55. art. 4. ꝙ non erant clauſi, ſed inerat eis aliquid quod non ſinebat eos uidere ſicut ſolet efficere caligo uel aliquis humor.

40 Dub. Quomodo euanuit cum corpus non poſſit euaneſcere? Reſp. qui ſupra. q. 54. art. 1. quòd non euanuit, ita quod corrumperetur aut quod reſolueretur in aliqua inuiſibilia, ſed quia ſua voluntate deſiit ab eis videri, uel eo præſente vel etiam eo abſente velociter per dotem agilitatis, quoniam diſpoſitio corporis glorioſi eſt vt ſit ſpirituale. id eſt ſubiectum ſpiritui, & qui habet corpus glorioſum habet in poreſtate ſua quando vult videri, & quando vult non videri.

41 Dubita. Quomodo ardebat cor eorum in via? Reſp. Theophi. vbi ſupra, quòd vel igne verborum domini quibus intendebant tanquàm veris, vel quia eo diſſerente ſcripturas percellebatur intrinſecus cor eorum, q illæ qui diſſerebat dominus eſſet.

42 . Du. Quomodo eadem hora fuerunt in Hieruſalem cum diſtaret. 60. ſtadiis? Reſp. qui ſupra, quòd ſurrexerunt eadem hora ſed peruenerunt cum tempore ſicut oportebat tranſeuntes. 60. ſtadia.

43 Dub. Quomodo potuerunt regredi in Hieruſalem cum hora eſſet iam tarda? Reſp. Lyr. quod hoc fecerunt ex fidei feruore vt illa annuntiarent apoſtolis.

44 Dubi. Qui erant illi vndecim congregati? Reſp. Aug. de conſenſu Euangeliſtarum, quod erant vndecim apoſtoli.

45 Dubit. Quando dominus apparuit Petro? Reſp. Ly. quòd creditur ei apparuiſſe quando cucurrit ad monumentum.

46 Dub. Quotiens apparuit diſcipulis poſt reſurrectionem? Reſp. Quod in euangelio non omnes eius apparitiones ſunt ſcripte, vt dicit S. Tho. 3. par. q. 55. ar. 3. Nam primo apparuit ſemper Virgini, licet non habeatur in euangelio. Secundo Magdalene, ut habetur Io. 20. Tertio mulieribus redeuntibus de monumento Matth. 28. Quarto Petro, ſed non habetur vbi aut quando. Quinto diſcipulis euntibus in Emaus hodie. Sexto diſcipulis in vnum congregatis. Luc. 24. & Ioan. 20. Septimo quando vidit eum Thomas Io. 20. Octauo ad mare Tyberiadis in captura piſcium. Nono in monte galileæ. Matt. 28. Decimo recumbentibus vndecim apoſtolis. Marci. 16. Vndecimo ipſo die in aere dum aſcenderet in cœlum uiſus eſt etiam pluſquam quingentis fratribus ſimul, & Iacobo, vt dicitur. 1. Chorin. 15. & crebra erat eius cum eis conuerſatio priuſquam aſcendiſſet in cœlum, & hoc ad ipſorum conſolationem.

47 Dub. Cur totiens apparuit prima die? Reſp. qui ſupra, quòd quia per plura indicia erant admonendi, ut a principio fidem reſurrectionis reciperent, ſed ea recepta non indigebāt tam frequentibus apparitionibus inſtrui.

48 Dub. Cur non ſemper ſtetit cum eis uſque ad aſcenſionem? Reſp. qui ſupra, quod vt videretur ad talem uitam, reſurrexiſſe qualem prius non habuerat.

49 Dub. Nunquid conuenientius ſtetiſſet cum eis quàm alibi? Reſp. qui ſupra quòd non propter hoc non conuerſabatur cum eis, quia reputaret ſe alibi conuenientius eſſe, ſed quia hoc diſcipulis inſtruendis conuenientius iudicabat ſi non continue conuerſaretur cū eis.

50 Dubit. Cur primo apparuit Petro quàm aliis diſcipulis? Reſp. Chry. quòd ne deſperaret propter negationem.

51 Dub. Cum Marci ult. habeatur quòd dicta fœminarum viſa ſunt apoſtolis deliramenta quomodo hic dicitur quòd apoſtoli dicebant vere eum ſurrexiſſe? Reſp. Magiſter Hiſtoriæ ſcholaſti. quod primo ad dictum mulierum non crediderunt, ſed poſt cum Petrus retuliſ ſe eum vidiſſe fidem dederunt.

52 Dub. Cur potius in fractione panis cognouerunt eum quàm per alia ſigna? Reſpond. S. Thom. 3. ſen. diſtin. 21. q. 2. ar. 4 q. 1. quod diſcipuli non cognouerint Chriſtum in loquela fuit ex interiori diſpoſitione, quoniam non credebant eum reſurrexiſſe, ſed in fractione panis per ſpecialem modum frangendi cognouerunt eum. Nam ut dicitur fractio ſua erat ſimilis inciſioni cultelli.

ALLEGORICE.

[Quod duo diſcipuli uadunt in Emaus] ſignificat utrumque populum Iudaicum, & gentilem ad fidem conuerſum, ire in Emaus interpretatum mater dulcedinis, quia per fidem guſtatur dulcedo dei [quòd diſtat ſtadiis. 60.] Figurat quòd oportet nos imbui decem præceptis legis, & quatuor euangeliis, & ita quater quatuor ſunt. 40. Et quia dilectio dei, & proximi eſt plenitudo legis iō addimus bis decē qui eſt numerus perfectus & itineramus. 60. ſtadiis [quod loquendo de Chriſto Chriſtus eis appropinquauit] ſignat omnes de deo loquentes deum habere præſentem [quod oculi eorum tenebantur ne eū cognoſcerent] demonſtrat in præſenti uita nequaquàm deum poſſe uideri ſicuti eſt.

[Quod

[Quod eos primo interrogat] ſignat gratiam dei omne noſtrum, bonum præuenire [quod uocant eum peregrinum] demonſtrat quod in omnibus fuit uere peregrinus. Et primo quantum ad habitum habuit eandem pro ſclauina; animam plenam gratiarum pro ſcarſella, coronam ſpineam pro pileo, & crucem pro baculo quantum ad uias fuit peregrinus deſcendendo de cœlo in hanc vallem, aſcendendo in crucem, deſcendendo ad inferos, aſcendendo ad cœlos nec errauit itinerando, quia tenuit viam ferratam pedibus clauis perforatis, habuit crucem demonſtrantem iter, & coronam pro ramis connexis, & aceruum lapidum quibus pluries Iudæi uoluerũt eum lapidare, quibus omnibus uiæ oſtenduntur. Fuit peregrinus quantum ad hoſpitia quæ intrauit. Primo de mane ad prandendum in vtero virginali. In meridie ad bibendum & quieſcendum in cruce. In ſero ad cenandum, & dormiendum in ſepulchro; & anima in limbo ad faciendum cœnam ſanctis patribus. Fuit peregrinus quo ad pericula, quia a ſocio proditus ſcilicet Iuda, ab hoſpitibus, ſcilicet Iudæis interfectus, a latronibus ſcilicet militibus ſpoliatus, fuit peregrinus quo ad ſigna quæ reportauit, ſcilicet cicatrices [quod diſcipulos arguit] ſignat deum quos diligit redarguere & ad viam ueritatis reducere [quod finxit ſe longius ire] ſignat quod deus aliquando derelinquit iuſtos in tentationibus ut amplius coronentur; [quod coegerunt eum, & cognouerunt] ſignificat hoſpitalitatem ſummæ deo placere & Chriſtum in pauperibus recipi, & cognoſci [quod orant dicentes mane nobiſcum domine] ſignat quod uolentes Ieſum habere loquantur uerba ſpiritualia, & ita corda eorum ardebunt in præſenti vita [quod eadem hora regreſſi ſunt, & narrauerunt apoſtolis geſta] ſignat doctores debere propter ſalutem aliorum prædicare [quod cognouerunt eum in fractione panis] ſignat Chriſtum maxime cognoſci & perfici in ſacramento euchariſtiæ.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ut ſemper memoriam paſſionis Chriſti mente reuoluamus, & non habere oculos clauſos ſed apertos, & uigilantes, quia neſcimus horam quando ueniet, & ſi quæ dubia habemus recurramus ad ſacram ſcripturam, & quod peregrinos uerecundiores nedum inuitemus, ſed & eos gratioſe cogamus, quia in ipſis recipimus Chriſtum. Inſtruimur etiam ut ſemper ante comeſtionem benedicamus cibum & potum, & gratias referamus bonorum omnium largitori, & quod ſalutem proximorum, iuxta poſſibilitatem perquiramus.

ANAGOGICE.

Eleuamur in contemplationem Emaus id eſt cœleſtis gloriæ quæ eſt mater totius dulcedinis, ad quam in ipſa die reſurrectionis generalis corpore, aſſumpto perueniemus poſt peregrinationem præſentis uitæ, ubi omni dubietate remota uidebimus deum ſicuti eſt inclinatis diebus præſentis ſæculi, ubi oculi noſtri erunt uidentes præceptorem noſtrum, & diuino amore ardebimus, ubi & in cœleſti menſa panem angelorum manducabimus, & inueniemus congregatos ſanctos apoſtolos, & eos qui cum ipſis erunt turbam uide licet magnam, ſtantes ante thronum Dei.

FERIA TERTIA PASCHAE.

Stetit Ieſus in medio. Luc. 24. capitul. & Ioan. 20. capitul.

Hiſtoria huius euangelij, facta eſt anno Chriſti. trigeſimotertio die. 27. Martij. in dominica.

HISTORICE.

In medio diſcipulorum, conſiſtens dominus ut pace fruerentur, nec ullo concuterentur timore cum ipſe adeſſet imperauit, his autem conturbatis quoniam ſpiritum cernere ſe arbitrarentur, ait minime turbari oportere, ſed ut manibus plantiſque perſpectis eum qui crucifixus fuerat ipſum eſſe agnoſcerent, palparentque ſpiritum carnibus, & oſſibus carere, quæ ipſe poſſideret, cumque incredulos ac ex lætitia admirantes aſpiceret iuſſit ut ſi quæ eſui apta haberent offerrent, ex parte itaque piſcis aſſi ac fauo mellis dum comediſſet, quæ ſuperfuerunt reddidit, retulitque hæc prædixiſſe eis, neceſſe ſcilicet fore quæcunque impleri quæ ſacris in ſcripturis de eo enunciata fuiſſent ſcripturarumque claram eis interpretationem tribuit quatenus, cũctas intelligerẽt, inquiens ita ſcriptum fore, & impleri oportere & eius in nomine in oẽs prædicari gentes

tes ſcelerum pœnitentiam & oblationem.

Vtile erit occurrentia dubia reſoluere?

1 Dub. Cur Euangeliſta non dixit uenit ſed ſtetit? Reſp. Ly. quia ſubito inter eos apparuit & ianuis clauſis intrauit.

2 Dub. Vbi erant tunc Apoſtoli? Reſp. Landulphus de uita Chriſti. quod in cenaculo ubi fecerant cœnam ſito in monte Syon.

3 Dub Qua hora eis apparuit? Reſp. quod de ſero, ut habetur Io. 2.

4 Dub Cum feciſſet annunciare per Angelum quod uiderent eum in Galilæa, quomodo nunc apparet eis in Hieruſalem? Reſp. Euſebius. quod prius latitantibus in Hieruſalem ſemel, aut bis uiſus eſt ad eorum conſolationem. in Galilæa uero non in conclaui aut ſemel aut bis, ſed cum multa poteſtate oſtenſionem ſui fecit præbens ſe eis uiuentem poſt paſſionem in ſignis multis, ut Lucas teſtatur in actibus.

5 Dub. Cur dicit eis pax uobis? Reſp. Theophil. quod ut oſtenderet ſe eſſe eundem eorũ magiſtrum qui hoc uerbo gaudebat, quo etiã eos muniuit cum ad prædicandum miſit.

6 Dub. Quid eſt pax? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 29. art. 1. quod eſt tranquillitas ordinis maxime in voluntate, ut dicit Aug. 19. de ciuitate Dei. quæ conſiſtit in hoc quod motus omnes appetitiui in uno homine conquieſcunt.

7 Dub. Quæ differentia eſt inter pacem & concordiam? Reſp. qui ſup. quod pax includit concordiam, & aliquid addit quia aliquis poteſt eſſe concors cum alio non ſpontanea uoluntate, ſed quaſi coactus timore alicuius mali ſibi imminentis, & talis concordia non eſt uera pax, quia non ſeruatur ordo utriuſque concordantis.

8 Dub. Cur omnia pacem appetunt? Reſp. qui ſup. ar. 2. quoniam omne appetens appetit tranquille, & ſine impedimento perueni re ad id quod appetit, & in hoc conſiſtit ratio pacis.

9 Dub. Cum multi appetant bellum, quomodo appetunt pacem? Reſ qui ſup. quod omnes bellantes non quærunt niſi pacem, quam ſe habere non eſtimant, niſi eorum uoluntas quietetur.

10 Dub. An pax ſit uirtus? Reſp. qui ſup. ar. 3. quod pax eſt effectus charitatis, nec eſt alia uirtus ab effectu uirtutis charitatis.

11 Dub. An cum pace poſſit ſtare diſſenſio? Reſpon. qui ſup. quod diſſenſio quæ prouenit ex diuerſitate opinionum. Vel de minimis non repugnat charitati, nec per conſequens paci quæ habetur in hac uita, ſed bene diſſenſio de magnis, & in bonis cõferentibus ad uitã.

12 Dub. An pax reipublicæ ſit bona? Reſp. qui ſup. q. 123. ar. 5. quod ſecundum ſe eſt bona, licet mali etiam utantur ea ad laſciuiam.

13 Dubit. Si pax eſt bona, cur dominus dicit Matth. 10. Non ueni mittere pacem &c. Reſpon. qui ſup. q. 29. ar. 2. quod eſt quædam pax uera, & iſta eſt bona, & hanc dominus commendat. Alia eſt pax apparens, de qua dicitur in Pſ. 27. Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum. & eſt ſimulata, & eſt pax malorum in qua conueniunt aliqui ad mala faciendum, & hanc dominus prohibet, nec uenit eam mittere, ſed potius auferre.

14 Dub. Quam excellentiam habet in ſe pax bona? Reſpõ. Græcus. q pax eſt res & nomen dulce, quam & Dei eſſe accepimus iuxta illud pax Dei. & eius eſſe Deum. iuxta illud Deus pacis, ipſam eſſe Deum, iuxta illud ipſe eſt pax noſtra. Pax bonum commendatum ab omnibus, obſeruatum autem a paucis.

15 Dub. Cur a paucis obſeruatur pax? Reſ. qui ſup. quod fortaſſis cauſa eſt ambitio dominij, aut facultatum, aut liuor, aut odium, aut contemptus, aut aliquid huiuſmodi.

16 Dub. Quia uidetur oratio imperfecta dum dicit pax uobis? Reſ. quod hic eſt eclipſis, quia ſubintelligitur ſit.

17 Dub. Cur dicit ego ſum? Reſp. Lyr. q. d. ego ſum non res fantaſtica, aut illuſio diabolica.

18 Dub. Cur dicit nolite timere? Reſp. qui ſupra. quod ueriſimile eſt quod uiſo eo ſtatim timuerunt, & ut abiicerent timorem dixit eis, nolite timere.

19 Dub. Quem ſpiritum putabant uidere? Reſpon. Beda. quod illum quem emiſit in paſſione, quoniam non credebant eum reſurrexiſſe.

20 Dub. Cur conturbati dicantur, cum Petrus iam eum uidiſſet? Reſp. Ambr. ſuper Lucam. quod quia ueſtibulis obſeratis improuiſus cum corpore ſe infunderat.

21 Dub. Cur dicit & cogitationes aſcendunt? Reſpond. Theophil. quod in hoc oſtendit ſe Deum eſſe qui mentis cognoſcit archana.

22 Dub. Quas cogitationes habebant. Reſpon. Beda. quod falſas & pernicioſas contra reſurrectio-

rectionem Chriſti, nec propter ipſas reducebantur ad ipſam credendum.

23 Dub. Cur dicit cogitationes aſcendere? Reſpon. Beda. quod ea quæ Deus infundit dicuntur deſcendere, ſed ea quæ contra Deum ſunt dicuntur aſcendere.

24 Dub. Cum Ioan. 20. dicatur gauiſi ſunt diſcipuli, & hic Lucas dicat eos conturbatos ui detur contrarietas? Reſpond. Amb. ſuper Lucam dicens, quod primo conturbati ſunt, ſed poſtmodum dum crediderunt gauiſi ſunt. Ioãnes autem compendio utitur, & Lucas hiſtorico uſus eſt circuitu.

25 Dubitatur. Cur uult ut uideant & palpent? Reſp. Beda. quod ut dubietatis eorum uulnus ſanaret.

26 Dub. Cur potius manus & pedes, quàm alias partes corporis? Reſpond. qui ſupr. quia per ipſas cicatrices firmius docebantur cognoſcere eſſe idem corpus numero, quod in cruce fuerat.

27 Dub. An poſt reſurrectionem Chriſtus habuerit uerum corpus? Reſp. San. Tho. 3. par. q. 54. artic. 1. & ſic. quia ſi fuiſſet fantaſticum corpus non fuiſſet uera reſurrectio, ſed apparens.

28 Dub. An corpus Chriſti reſurrexerit integrum? Reſp. qui ſup. ar. 3. quod ſic. & quicquid ad naturam humani corporis pertinet totum fuit in corpore Chriſti reſurgentis, fuit ergo eiuſdem naturæ, ſed alterius gloriæ, quia im paſſibile reſurrexit.

29 Dub. Quia uidetur quod non habuerit carnem & ſanguinem cum dicatur 1. Corin. 15. Caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebũt? Reſp. qui ſupr. quod caro & ſanguis non accipiuntur ibi pro natura carnis & ſanguinis, ſed pro culpa carnis & ſanguinis, uel pro corruptione carnis & ſanguinis.

30 Dub. Quia ſi habuit ſanguinem ergo uidetur quod etiam alios humores habuerit, & ipſi cauſant corruptionem, ergo uidetur quod corpus Chriſti ſit corruptibile? Reſp. qui ſup. quod ſicut Auguſ. dicit ad Conſentium quod ualet diuina potentia de iſta natura corporũ quibuſdam manentibus auferre quas uoluerit qualitates, ut abſit labes .ſ. corruptionis, adſit effigies, adſit motio, abſit fatigatio, adſit ueſcendi poteſtas, abſit eſuriendi neceſſitas.

31 Dub. An totus ſanguis effuſus in paſſione fuerit reaſſumptus in reſurrectione? Reſpond. qui ſupra. quod ſic cum totus pertineat ad ueritatem humanæ naturæ. dominus Ioan. Car. de Turrecremata ſic probat. ſi totus ſanguis non fuit reaſſumptus, ſed aliqua pars remanſerit in terris, quæritur quid erit de eo in fine ſæculi. Non eſt dicendum quod corrumpatur, nec etiam quod tunc a Chriſto aſſumatur, quia reſurrectio eius non iterabitur, ergo totus fuit reaſſumptus in reſurrectione. Hoc idem probat Sanctus Thomas quodlibe. 5. tum quia in perfectiſſima ætate paſſus eſt in qua maxime ea quæ in homine inueniuntur ad ueritatem humanæ naturæ pertinere uidentur. tamen ex merito paſſionis, quia ſi ſanctorum martyrum illæ partes, in quibus pro Chriſto paſſionem ſuſtinuerunt quædam priuilegiatum fulgorem habebunt, ut dicit Aug in 2. de ciuita. Dei. multo perfectius ſanguis Chriſti quem propter ſalutem humani generis effudit ad glorioſam reſurrectionem totus ſeparatus eſt.

32 Dub. Quomodo reperitur ſanguis Chriſti qui ſeruatur in quibuſdam Eccleſijs? Reſpon. San. Tho. 3. parte. ubi ſupra. & Ioan. de Poliaco quodlibe. 4. quod miraculoſe dicitur fluxiſſe de quadam imagine Chriſti percuſſa, & etiam de quadam hoſtia conſecrata percuſſa a quodam Iudæo ſicut accidit in uico Pariſijs. & debet adorari eadem adoratione qua alius ſanguis Chriſti adoratur cum repreſentet paſſionem Chriſti.

33 Dub. Quia uidetur quod diuinitas fuerit ſeparata a ſanguine, quia non poſſumus dicere quod in illo triduo Chriſtus effuſus fuerit ſuper terram, ſuper quã effuſus eſt ſanguis. Sicut dicimus quod Chriſtus fuit in ſepulchro, quia corpus ibi erat, & in inferno, quia anima ibi fuit, a quibus non fuit ſeparata diuinitas, & ita fuit a ſanguine ſeparata? Reſpon. do. Io. Card. de Turrecremata ſuper euangelijs, quod illa ratio eſt Franciſci de Maronis qui in quodam ſermone diſtinguit 4. ſeparationes, & dicit quod ſecunda ſeparatio fuit humanitatis a diuinitate, prout humanitas dicit aliquod reſultans ex unione animæ & corporis, & propter hoc dicit Chriſtum clamaſſe, Deus meus ut quid dereliquiſti me. Et quarta ſeparatio fuit ſanguinis a diuinitate, quæ tamen non uidetur benedicta, quia differentia eſt inter ceſſationem unionis & ſeparationem unitorum. Ceſſat enim unio aliquorum per deciſionem alicuius extremorum, ſed ſeparatio non eſt niſi eorum quæ manent poſt-

poſtquam ſoluta eſt eorum unio. Vnde formæ naturales aliæ ab anima rationali quando fit corruptio compoſiti non dicuntur ſeparari a materia, ſed ſola anima rationalis dicitur ſeparari, quia remanet ſoluta vnione eius a corpore. Et ideo cum in morte Chriſti humanitas prout dicit aliqs reſultās ex vnione animæ & corporis, non maneat diſſoluta vnione animæ & corporis, ſed deſinat eſſe, nō eſt proprie dicenda ſeparari a diuinitate. Præterea quod dicit Chriſtū clamaſſe deus meus vt quid dereliquiſti me: propter talem ſeparationem non dicit verum, quoniam Auguſtinus, Magiſter ſententiarum, ſanctus Thomas, Alexander de Ales, & Nicolaus de Lyra, oēs exponunt de ſubtractione protectionis. dicitur enim derelictus Chriſtus, quia expoſitus manibus impiorum, non autem dictum eſt ratione ſeparationis factæ, & quædā glo. dicit ſubtraxit protectionem ſed nō ſoluit vnionē. Quoniā hæc verba adhuc viuens in cruce dixit. Præter ea motiua ſua non aſtringunt quod fuerit facta ſeparatio ſanguinis a diuinitate. Tum quia ipſe Chriſtus ait per prophetam pſ. 21. Ego autem ſicut aqua effuſus ſum quòd glo. quæ eſt Auguſtini exponit de Chriſto. ſicut ergo ratione corporis dicitur quod iacuit in ſepulchro, ita eo modo ratione ſanguinis effuſi de corpore poterat dici effuſus ſuper terram. Non aſtringit quoque aliud eius motiuum, quod omne quod prædicatur de eo ꝙ eſt vnitum uerbo prædicetur de verbo, quia non oportet quod prædicetur omnibus modis. Vnde licet anima ſemper manſerit vnita verbo, non dicitur quòd uerbum ſit anima, aut quod ſit forma corporis, aut quod fuit ſeparatum a corpore ſicut erat anima, aut quod eſſet corpus & ſeparatum ab anima, & ita licet ſanguis eſſet vnitus diuinitati nō ſequitur quod diuinitas eſſet ſanguis, aut ꝙ fuiſſet effuſa ſuper terram, ſed bene ſequitur ꝙ erat habens ſanguinem effuſum ſuper terram, quod autem ſanguis Chriſti qui in paſſione fuit effuſus ſemper manſerit diuinitati vnitus. Probatur primo ex illo Matt. 26. c. Hoc eſt corpus meum quod pro uobis tradetur. Et hic eſt ſanguis qui pro nobis effundetur. Ex quibus verbis Chriſti eadē videtur eſſe vnitas inter ſanguinem effuſum & ſanguinem uiuum quæ fuit inter corpus viuum & corpus mortuum, ſed corpus Chriſti mortuum & uiuū fuit unū & idem vnitate ſuppoſiti. ergo ſanguis effuſus eſt ſanguis uiuus Chriſti fuit unus unitate ſuppoſiti, quod non eſſet ſi ſanguis effuſus in paſſione fuiſſet a diuinitate ſeparatus, conſequentia eſt bona & antecedens pro vtraque parte alias dabitur ꝙ ſanguis effuſus eſſet alius ſuppoſitaliter quam ſanguis uiuus Chriſti, quod non videtur conuenienter dictum. Item ſanguis Chriſti effuſus in paſſione fuit precium ſufficiens ad redemptionem humanæ naturæ, ergo non fuit a diuinitate ſeparatus, conſequentia eſt bona antecedens patet ex illo 1. Chorint. 6. empti eſtis precio magno, quia ſufficienti, ſed ſufficiens precium redemptionis non potuit eſſe aliqua virtute creata. Vnde neceſſe eſt ꝙ uirtute diuina, vnde ex hac ratione ſumitur hæc neceſſitas incarnationis. Vnde San. Tho. ſuper illud empti eſtis precio magno dicit, dicitur autem precium redemptionis magnū, quia non eſt corruptibile, ſed æternum habēs virtutem cum ſit ſanguis dei æterni. Item ſanguis Chriſti effuſus fuit incorruptibilis patet, tum ex illo pſal. 29. Quæ vtilitas in ſanguine meo cum deſcendo in corruptionem, tamē ex illo 1. Petri. 1. non corruptibilibus auro & argento redempti eſtis, ſed precioſo ſanguine, ſed iſta incorruptio non inerat ei ex naturali virtute. Ergo neceſſe erat quod ineſſet virtute diuinitatis ſibi vnite. Item ſanguis Chriſti ꝙ datur nobis ſumendus ſub ſacramento eſt idē ſanguis qui effuſus eſt à corpore Chriſti in remiſſionem peccatorum. Sed iſte eſt vnitus diuinitati, ergo & ille. Item cum ſanguis Chriſti operatus ſit remiſſionem peccatorum ablutionem culparum & apertionem regni cœleſtis neceſſe eſt dicere ꝙ fuit diuinitati vnitus, quia actio & operatio arguunt virtutē inoperāte, tales operationes ſunt ſupernaturales ergo diuinæ. Vnde Sanctus Tho. ſuper illud ad hebræos. 9. Chriſtus aſſiſtens pontifex & infra per proprium ſanguinem dicit. Per iſtum ſanguinem redempti ſumus & hoc in perpetuū, quia virtus eius eſt infinita. Idem tenet Damaſcenus dicens. Anathema ſit qui dicit uerbum dei depoſuiſſe quod ſemel aſſumpſit. Itē deus nihil agit fruſtra, quia nec natura quia omnia diſponit cum ratione, ſed nulla ratio ſufficiēs poteſt aſſignari quòd ſanguis effuſus in remiſſionem peccatorum delinquatur a diuinitate neque aliqua utilitas ſit in eo. ideo &c.

34 Dub. Quia uidetur ꝙ ſpiritus carnē & oſſa

habeant

habeat,quia anima informans corpus ipſum corpus habet,quod corpus carnem & oſſa habet.ergo &c?Reſ. quod ſpiritus neque anima habent carnem & oſſa quæ ſint ſuæ naturæ, cũ anima & ſpiritus ſint naturæ incorporee, & hoc modo Chriſtus probauit ſe non eſſe ſpiritum,cum non haberet carnem & oſſa.

35 Dub. An apparuerit dominus diſcipulis nudus vel ueſtitus?Reſ. quòd eũtibus in Emaus apparuit veſtitus ſicut peregrinus. Item Magdalenæ in forma hortolani qui non incedunt nudi,& ita veriſimiliter apparuit cæteris apoſtolis indutus.

36 Dubitatur. Quibus veſtibus erat indutus? Reſpond. quòd ſicut apparebat eis in forma qua volebat,ita & in habitu quo volebat.

37 Dub.Si non credebant quomodo poterant mirari præ gaudio? Reſp. quòd non erant increduli ex toto,ſed mirabantur de narratis,& viſis,& gaudebant.

38 Dubitatur. Cur voluit mãducare cum eis? Reſpon.San.Tho.3.ſen.diſt.21.q.2.ar.4.q.4. ꝙ per comeſtionem oſtendit veram naturam humanam remanſiſſe ex illis operibus vitæ quæ infirma ſunt,ſcilicet ꝑ comeſtionem quæ comeſtio non fuit neceſſitatis ſicut eſt in animali vita,ſed magis fuit poteſtatis id eſt,naturalis potentiæ oſtenſiua.

39 Dubitatur.An fuerit ibi vera comeſtio?Reſpon.qui ſupra.ꝙ ſic quantum ad diuiſionem cibi & quantum ad traiectionem in ventrem, non autem quantum ad conuerſionem in humores vel inſubſtantiam comedentis.

40 Dubitatur. Quid actum fuit de illo cibo? Reſpond. qui ſupra. quòd vt Auguſt. dicit in ſpiritualem naturam conuerſus eſt. id eſt, in vaporem reſolutus ſicut aqua per radios ſolis.

41 Dubita.Quia per talem comeſtionem non videtur probata humana natura, quia etiam angeli leguntur comediſſe,qui tamẽ non erãt homines?Reſp.qui ſupra quòd in angelis non eſt comeſtio ad oſtendendum potentiam naturalem nutritiuam quam non habent, ſicut Chriſtus eam habuit & ideo non eſt ſimile & licet iſta comeſtio vel vnum argumentorum quibus vſus eſt per ſe non ſufficerent, tamen omnia ſimul certitudinem faciebant,& ideo etiam argumenta multiplicata ſunt.

42 Dub. Quia argumenta tolluntur vbi fides quæritur, vt dicit Ambro. & Grego. in homel. fides non habet meritum cui humana ratio præbet experimentum? Reſpon. qui ſupra. artic.3. quòd intentio Ambr.eſt dicere quòd fides non aſſentit alicui propter argumenta,ſed propter veritatem primam. Nõ autem quin poſſint induci argumenta ad miniculantia fidei ſicut primo apoſtoli inducti fuerunt ad credendum per miracula & per auctoritatem, & per viſibiles apparitiones.

43 Dub. Quid probauit dominus per iſtas apparitiones?Reſp. qui ſupra quòd identitatem reſurgentis & conditionẽ reſurrectionis quã probauit quantum ad veritatem vitæ loquendo cum eis, & veritatem corporis ſe palpandum præbendo, & quantũ ad gloriam ianuis clauſis intrando. Identitatem reſurgẽtis probauit quantum ad naturam comedendo cum eis & perſonam ſe viſibilem præbendo in eadem effigie quam ſoliti erant videre,& quantum ad accidentia per hoc quòd cicatrices oſtendit.

44 Dub.Cur nõ ita probauit alios articulos fidei ſicut iſtum?Reſpon.qui ſupra.quod quidã articuli ſunt de diuinitate tantum, & nõ poſſunt probari ad ſenſum, ſed per miracula vel per auctoritates quemadmodum probati fuerunt.Quædam ſunt de humanitate diuinitati vnita.Et iſti etiam ad ſenſum omnes probati ſunt,ſed quia paſſio & aſcenſio in ſeipſa viſa eſt non autem reſurrectio. Ideo ſigna reſurrectionis viſibiliter oſtendi oportuit,ex quibus conferẽdo ad veritatem reſurrectionis perueniretur & propter hoc iſta probatio dicta eſt argumentatiua. Non autem probatio paſſionis vel aſcenſionis.

45 Dub.Quia non videtur uera probatio reſurrectionis per hoc quòd ſe palpandum præbuit,quia angeli & dæmones poſſunt aſſumere corpora ſolida?Reſp.qui ſupra.ar.4. q.2.ꝙ licet poſſint aſſumere corpora ſolida. non tamen habentia omnes operationes vitæ, quia opus artis non poteſt eſſe ſimile operationi naturæ, & ex longa mora perciperetur deceptio.

46 Dubitatur.Quia ſi argumenta illa ſufficienter probabant reſurrectionem, videtur quòd diminuerent meritum fidei? Reſpon. qui ſupra.q.2.arti. 3. quòd fides non eſt directe de eo quod probatur ſicut de obiecto,ſed de diuinitate quæ probari non poteſt homini in via.Vnde Thomas vidit hominem & Deum credidit.

47 Dub. Cum cicatrices uideantur importare quandam corruptionem, ut quid remanent in corporibus glorioſis? Reſp. qui ſup. ar. 4. q. 3. & ut dicit Aug. 20. de ciuitate Dei. quod remanent ad decorem quaſi inſignia uictoriæ, non quod aliqua corruptio uel defectus in eis ſit.

48 Dub. An ſancti quibus in truncata fuerunt membra reſurgent ſine illis membris? Reſp. qui ſup. quod non oportet quod ſine illis reſurgant, ſed quod in loco inciſionis aliquod ueſtigium ad decorem gloriæ remaneat.

49 Dub. Quæ differentia eſt inter mel & fauum mellis? Reſp. Beda quod idem ſunt, ſed mel quando eſt extractum a cera fauus mellis dicitur interim quod eſt in cera.

50 Dub. Vt quid dedit eis reliquias? Reſ. quod ut magis certificarentur eum comediſſe cum in reliquiis uiderent conſumptionem ſibi editi qui deficiebat.

51 Dub. Cur dicit cum adhuc eſſem uobiſcũ cum etiam nunc ſic loquendo eſſet cum eis? Reſpon. Beda. id eſt cum adhuc eſſem in carne mortali, quia licet in eadem carne reſuſcitatus eſſet, non tamen cum eis in illa mortalitate erat.

52 Dub. Cur dicit neceſſe erat impleri ſcripta de eo? Reſp. Aug. de conſenſu Euangeliſtarũ. quòd ad confutandum deliramenta eorũ, qui dicunt eum magicis artibus tanta feciſſe, & Apoſtolos conuertiſſe, quia antequam naſceretur non erat magus. Et tamen talia de ipſo prophetata fuerunt antequam naſceretur.

53 Dub. Vt quid aperuit eis ſenſum? Reſp. Ly. ut illuminarentur ad percipiendum ea quæ erant diuinitatis.

54 Dub. Cum Dauid fuerit propheta, cur diſtinguis pſalmos a prophetis? Reſp. quòd quia liber pſalmorum eſt diſtinctus a lib. 12. prophetarum.

55 Dub. Cur primo uult quòd prædicent pœnitentiam & poſt remiſſionem peccatorum? Reſp. quòd cum peccata non remittantur ſine contritione quam importat pœnitentia. Ideo primo pœnitentia debet ſuſcipi, ut poſt remittantur peccata.

56 Dub. Cur dicit in nomine ſuo & non Dei, uel trinitatis? Reſp. Theophi quòd hoc nomẽ Chriſtus continet in ſe patrem, quaſi unctorem ſpiritum .ſ. quaſi unctionem, & filium quaſi unctum .ſ. ſecundum humanam naturã.

57 Dub. Quomodo poterant prædicare omnibus gentibus cum decem tribus ſint incluſe, ultra montes Caſpios? Reſpon. quod circa finem mundi egredientur, & eis tunc prædicabitur.

ALLEGORICE.

[Quod Chriſtus ſtat in medio diſcipulorum] ſignat eum ſtare in medio congregatorũ omnium in nomine eius [piſcis aſſus quem comedit] ſignificat quod naturam noſtrã in hoc mari huius uitæ natantem aſſans ea igne propriæ deitatis, & exſiccans eius humiditatem quam a profundis undis contraxerat eſcam fecit diuinam, & eam quæ prius erat abhominabilis præparauit Deo cibum ſuauem quod ſignificat fauus mellis. [Quod autem reliquias eis dedit] ſignat quod ipſe humanum genus redemit, ſed reliquias Iudæorum & gentium ſancti Apoſtoli conuertere ſua prædicatione debebant.

TROPOLOGICE.

Si uolumus Chriſtum habere in medio noſtrum, oportet quod ſimus uniti & congregati in nomine eius, & dabit nobis pacem. Item quod manducemus piſcem aſſum .i. Chriſtum paſſum in ſancto ſacramento cum fauo mellis .i. cum dulcedine ſuauitatis, & quod ſolum manducemus partem, quia non poteſt totaliter conſumi. Item quòd quæramus intelligere ſcripturas, ut ſaluemur & ſciamus quid credere & quid agere debeamus.

ANAGOGICE.

Contemplemur cœleſtem gloriam poſt cõmunem omnium reſurrectionem, in qua Chriſtus erit in medio beatorum, ubi erit ueriſſima pax, & uidebunt cicatrices ſuæ uictoriæ coruſcantes & ſplendidius Sole lucentes, & uidebimus ac palpabimus eum ſicut eſt & reficiemur eſcis dulcioribus melle & fauo, gratiasq; agemus quod per pœnitentiam conſecuti fuerimus remiſſionem peccatorum. ubi omnes gentes eum laudabunt in ſæcula ſæculorum. Amen.

FERIA IIII. PASCHAE.

Manifeſtauit ſe iterum Io. 21.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno Chriſti 33. die 5 Aprilis .ſ. in die Martis.

HISTORICE.

Cum Petrus, Thomas, Nathanael, Zebedei filij. Alijque duo ex domini diſcipulis inaniter piſcando totam conſumpſiſſent noctẽ mane facto nequaquam ab eis agnitus in littore dominus

dominus aſſuit rogauitq́; , an aliquid eſculi haberent quibus negantibus iuſſit in dexteram puppis rethia iactari, quoniam piſces inuenirent qui iuſſa perficientes, centumquinquaginta tres, & quidem magnos comprehenderunt piſces, adeo ut rethe trahere nequirent quod nequaquam ex tanta multitudine ſciſſum fuit, Petrus itaque cum quia dominus eſſet a Ioanne percepiſſet tunica indutus mare tranſuadauit reliquis nauigio in terram deſcendentibus, cum ſolum ducentis a terra cubitis abeſſent, ut autem de captis piſcibus afferrent ei dominus imperauit, utque pranderent. Eorum tamen nullus qu ſnam foret interrogare auſus fuit proprium agnoſceret is dominum. Hi uero piſcem aſſum una cum pane eis diſtribuit. Tertio iam reſurrectione peracta ſe eis demonſtrante.

Dubia explananda occurrunt.

Dub. Primo cur dicitur manifeſtauit ſe? Reſp. Chry. quod quia non uideretur, niſi condeſcenderet.

2 Dub. Cur reſurrectio Chriſti non fuit ita nota omnibus, ſicut paſſio eius quæ fuit omnibus manifeſta? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 55. art. 1. quòd quia paſſio eius peracta eſt in corpore adhuc habente naturam paſſibilem quæ communi lege nota eſt omnibus. Et ideo immediate omni populo manifeſtari potuit, ſed reſurrectio eius facta eſt per gloriam patris, & reſurrexit glorioſa reſurrectione. Ideo non omni populo immediate manifeſtanda fuit, ſed quibuſdam quorum teſtimonio delata fuit in aliorum notitiam.

3 Dub. Cur bis dicit Euangeliſta manifeſtauit? Reſp. Beda. quòd more ſolito Euangeliſta prius retulit cauſam, deinde quemadmodum res geſta eſt enarrat.

4 Dub. Quis fuit iſte Symon? Reſp. Lyr. quòd fuit Petrus & non ille Apoſtolus qui uocatus fuit Symon.

5 Dub Qui fuerunt illi duo diſcipuli innominati? Reſp. S. Vin. in Ser. quòd creduntur fuiſſe Andreas frater Petri, & Philippus qui erat frater Nathanaelis.

6 Dub. Cur iuerunt piſcatum? Reſ. Aug. quòd propter penuriam ut emerent ſibi cibos.

7 Dub. Cur dominus permiſit eos penuriam pati? Reſp. qui ſup. quòd ut cogerentur ire piſcatum, & per miraculum factum cum agnoſcerent.

8 Dub. Cur Petrus qui omnia reliquerat propter Chriſtum rediit ad piſcandum? Reſ. Gregor. in Home. quòd negotium quod ante conuerſionem ſine peccato extitit hoc repetere poſt conuerſionem culpa non fuit, & ſic ad piſcationem poſt conuerſionem Petrus rediit. Mathæus uero ad Teolonei lucra non reſedit.

9 Dub. An piſcationes & uenationes poſſint licite fieri? Reſ. S. Tho. 1. par. q. 96. ar. 1. quòd omnia animalia ſunt homini naturaliter ſubiecta, & quemadmodum plantæ utuntur terra ad ſui nutrimentum. Animalia uero plantis, ita homo utitur plantis & animalibus, & propter hoc dicitur in 1 Politicorum. quòd uenatio ſilueſtrium animalium eſt iuſta & naturalis, quia per eam homo uendicat ſibi qđ eſt naturaliter ſuum, & ita etiam piſcatio licita eſt.

10 Dub, An liceat ubique uenari & piſcari? Reſp. quòd ut habetur inſtituta de rerum diuiſione, ferarum, beſtiarum, & omnium animalium ſiue in mari, aere, ſiue in terra exiſtant quæ non ſunt in bono alterius dominiū acquiritur per occupationem, ſiue quis ea capiat in ſuo uel in alieno. Dominus autem ſundi poteſt prohibere ingredientem uenandi, uel aucupandi gratia. & qui prohibitus fuerit tenetur iniuriarum. dum autem ſunt in bono alicuius & cuſtodiam eius effugerint. & in libertatem naturalem uenerint, nec ſunt in animo redeundi. rurſus occupantis erunt. Vnde ſi quis habet piſces in piſcina & cuſtodia ſua ſub pœna furti nemo rapere debet. Si autem piſcinam contingit deſtrui & rupta cuſtodia piſces in aliud flumen in libertatem naturalem uenerint capientes erunt.

11 Dub. Cur alii diſcipuli ſecuti ſunt Petrum? Reſp. Chry. quia Petrus erat caput eorum.

12 Dub. In quam nauim aſcenderunt? Reſpő. Lyr. quòd in alienam cum ſuam reliquiſſent eis accommodatam uel locatam, ſed alio modo licite adeptam.

13 Dub Cur piſcabantur de nocte? Reſ. Chryſo. quia adhuc formidoloſi erant.

14 Dub. Cur nihil ceperunt illa nocte? Reſp. Gregor. quòd ut captio ſequens miraculoſa appareret.

15 Dub. Cur non iuerunt piſcatum inter mortem & reſurrectionem Chriſti? Reſ. Aug. quòd quia putarentur eos illa quæ animos eorum occupauerat deſperatione feciſſe, uel dic q̄ erat

erat infra octauam paſchæ quæ tota erat ſolemnis & non erat licitum operari maxime, quia non fuit dies intermedia niſi ſabbatum.

16 Dub. Cur non uenit ad eos dominus nocte? Reſp. quia terruiſſet eos, & non ita clare manifeſtaſſet reſurrectionem ſuam.

17 Dub. Cur non ambulauit ſuper aquas? Reſ. Ly. quòd ad oſtendendum quod amplius non erat cum illis in fluctibus uitæ corruptibilis.

18 Dub. In qua forma eis apparuit? Reſ. S. Vincen. in Ser. quòd in ſpecie mercatoris uolentis emere piſces.

19 Dub. Cur potius uoluit apparere in forma peregrini, hortolani, & mercatoris, quàm in alijs? Reſp. S. Vin. in Ser. Quod ideo quia fuit peregrinus, ut paret feria ſecunda paſchę in allegoria, fuit hortolanus in ſua prædicatione malas herbas. i. uitia eradicando, & bonas. i. uirtutes plantando. Item & mercator in ſua paſſione, quia emit totum genus humanum precio ſanguinis ſui.

20 Dub. Cur interrogat an pulmentarium haberent? Reſp. Chry. quòd quaſi ab eis aliquid emere uellet.

21 Dub. Quid eſt pulmentarium? Reſp. quòd quilibet cibus præter panem.

22 Dub. Cur diſci puli nihil aliud ſibi dixerũt niſi non? Reſp. Ly. quia credebant eum mercatorem eſſe qui uellet emere piſces.

23 Dub. Cur iuſſit ut mitterent rethe in dextram nauis? Reſp. Chryſ. quòd per hoc oſtendit eis ſignum quo eum cognoſcerent.

24 Dub. Quomodo potuerunt capere tot piſces? Reſp. Ly. quod uirtute diuina.

25 Dub. Quomodo non uolebant trahere, ꝗ tamen poſt traxerunt? Reſpon. quòd non uolebant illud trahere ſuper nauim præ pondere piſcium.

26 Dub. Quomodo Ioannes inter alios prius cognouit Chriſtum? Reſ. S. Vin. in Serm. quia habebat excellentiam uirginitatis. Ideo habebat oculos clariores. nam beati mundo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt. Matt. 5. cap.

27 Dub. Quomodo Ioannes cognouit dominum? Reſp. qui ſup. quòd admiratus quis eſſet homo ille qui tantum ſciebat de arte piſcatoria. Curioſius inſpexit illum & cognouit eum eſſe dominum.

28 Dub. Cur Ioannes ſe nominando dicit ſemper diſcipulus ille quem diligebat Ieſus? Reſ. Aug. quòd hæc erat conſuetudo eorum qui nobis ſacras literas miniſtrarunt, & ut dicit Ly. hoc patet de Paulo 2. Corin. 12. cum dicit ſcio hominem in Chriſto &c. & 2. Reg. 23. c. de Dauid. dixit uir cui conſtitutum eſt de Chriſto.

29 Dub. Cur potius Ioannes dixit Petro quã aliis diſcipulis quod ille erat dominus? Reſp. Ly. quia ipſi inter ſe erant magis familiares, & præ cæteris Chriſtum plus diligebant.

30 Dub. Quomodo Petrus ſtabat nudus? Reſp. Beda & Ly. quòd dicitur nudus reſpectu aliorum ueſtimentorum quibus uti ſolebat, quod more piſcatorum ſtudio piſcandi nudus inceſſerat.

31 Dub. Cur præcinxit ſe tunica? Reſp. Lyr. ut cum maiori reuerentia accederet ad Chriſtũ.

32 Dub. Quæ tunica erat illa? Reſp. Theophi. quod præcinxit ſe lineo amictu quem fenices & tyrij piſcatores circunuoluunt ſibi cum nudi ſint etiam cæteris indumentis apponunt.

33 Dub. An Petrus ambulauerit ſuper aquas, uel natauerit ueniendo ad Chriſtum? Reſp. Beda. quod natando uenit, uel pedibus propriis, quia erat prope terram. Lyra tamen dicit quod ambulauit ſuper aquas domini memor quem diligebat, & priſtinæ ambulationis ſuper aquas, quando ad dominum uenit, quia etiam non natando potuiſſet uenire, quia tunica ſuccinxit ſe quod non feciſſet ſi natare uoluiſſet, nec etiam peditando uenit per profundum aquæ, quia diſtabant cubitis ducentis, quia non uidetur quod in tanto ſpacio maris aqua eſſet, ita parua quod homo poſſet ibi peditare, & maxime quia aqua illa erat tanta quod in ea nauis poterat currere in qua erãt ſeptem homines ad minus, quia tot ſunt hic numerati. & 153. piſces magni & rethia, & alia nauis inſtrumenta, ſed uériſimilior uidetur opinio Bedæ, quod non ambulauerit ſuper aquas, & quod uenit peditando, nec rationes Lyræ aſtringunt, quia ut paret ex textu Euangelij non poſuerunt in naui illos piſces, nec rethia erant in naui, ſed uenientes ad terram trahebant, & ſuper naui erant ſex homines, quia Petrus uenit per aquam, præterea in minori aqua una nauis piſcatoria, etiam onuſta nataret, ubi altitudo aquæ non equaret altitudinem unius hominis, ut ſatis ad oculum patere poteſt, nam illud uocabatur mare more Hebraico, quomodo omnis congregatio aquarum dicitur mare. erat enim lacus ſiue ſtagnum. Et præterea cum primo ambu-

ambulauit ſuper mare ſibi imperauit Chriſtus dicens veni, & tamen cœpit mergi fuitq; adiutus a Chriſto quare non videtur veriſimile, quod nunc ſine expreſſo conſenſu Chriſti præſumpſiſſet ambulare ſuper aquas tentando Deum abſque neceſſitate.

34 Dub. Cur Petrus voluit potius mittere ſe in mare quàm venire nauigando cum cæteris Reſp. Beda. ꝙ eo ardore quo & multa alia fecerat.

35 Dub. Cur alij diſcipuli non miſerunt ſe in mare? Reſ. Ly. quia non erant ita feruidi ſicut Petrus.

36 Dub. An traxerunt rethe piſcium poſtquã fuerunt in terra? Reſ. Glo. quòd hic interpoſitio eſt, vt ſit ordo literæ. Alij diſcipuli nauigando venerunt trahentes rethæ piſcium, nõ enim longe erant a terra.

37 Dub. Cur dicitur quaſi cubitis ducentis? Reſpon. Ly. quòd in hoc aſſignatur ratio, quare cito venerunt poſt Petrum.

38 Dub. Quis attulerat panem & piſcem, ac prunas? Reſp Chry. quòd illa Chriſtus creauit de nouo oſtendens ſigna ſuæ reſurrectionis.

39 Dub. An panis eſſet ſuppoſitus prunis? Reſpon. Aug. quòd non eſt intelligendum panẽ eſſe ſuppoſitum prunis, ſed ibi paratum pro refectione.

40 Dub. Cur dominus ita familiariter loquitur diſcipulis? Reſp. Ly. quòd ad confirmandã veritatem reſurrectionis.

41 Dub. Cur iubet afferri ex piſcibus quos ceperant? Reſp. Chry. vt oſtenderet non eſſe fantaſma quod factum eſt.

42 Dub. Cur Euangeliſta exprimit tot nomina piſcatorum numerum & magnitudinẽ piſcium & rethæ non fuiſſe ſciſſum? Reſpõ. Ly. quòd ad maiorem expreſſionem rei geſtæ, & ad declarationem miraculi.

43 Dub. An Chriſtus comederit cum eis quãdo inuitauit eos ad prandium? Reſp. qui ſupr. poſt Chry. quòd ſic vt dicit Lucas. Licet hic non dicatur.

44 Dub. Cur comedit cum eis. Reſ. qui ſupra. quòd ad declarationem ſuæ reſurrectionis.

45 Dub. Cur nemo audebat eum interrogare quis eſſet? Reſ. Aug. ſuper Ioan. quòd ex tanta euidentia veritatis nemo audebat dubitare, quod ipſe eſſet, quia ſi quiſquam dubitaret vtique interrogaret eum.

46 Dub. Cum Ieſus eſſet ibi. cur dicitur & venit? Reſp. quòd venit ad menſam.

47 Dub. Cur dabat eis panem cum ipſi ex ſe capere ſcirent? Reſ. Ly. quòd eo modo diuidebat eis panem & piſcem ſicut ante paſſionem ad declarandum ſuam reſurrectionem.

48 Du. Quia cum iam die reſurrectionis quia quies manifeſtatus fuerit, cur dicitur hic tertio? Reſp. Aug. vbi ſupra. quòd illud tertio nõ ad ipſas demonſtrationes, ſed ad dies referre debemus. i. Primo ipſa die qua reſurrexit. Secundo poſt dies octo quando Thomas erat cũ eis. Et nunc tertio, & deinde quotiens voluit quouſque aſcendit ad cœlum.

ALLEGORICE.

Chriſtus in captura piſcium commendauit Eccleſiæ ſacramentum qualis erat futura in vltima reſurrectione mortuorum, [quod ſeptem diſcipuli fuerunt in illa piſcatione] ſignat finem temporis, quia vniuerſum ſeptem diebus voluitur tempus, [quod nox erat, & nihil cęperunt] ſignificat quòd ante Chriſti ꝑſentiam qui eſt ſol prophetæ nihil cęperunt, quia & ſi vnam nationem Iſrael corrigere conarentur. Illa tamen frequenter in idololatriam labebatur, [quòd diſcipuli in mare laborabant] ſignat quod adhuc fluctibus mortalis vitæ inherent. [Chriſtus ſtat in littore] q iam corruptionem carnis exceſſerat[mane] ſignificat initium immortalis vitæ poſt reſurrectionem[in dextera capiuntur piſces] cum iuſtos a dextris ſtatuet[piſces in litore effuſi] iuſtos in fine ſæculi apparere deſignat [quod trahebantur, nec apparebant vſquequo rethę ad littus perueniat] ſignat ſanctos quos nunc habet eccleſia latere donec vniuerſale iudicium fiat[quod ducentis cubitis diſtabant] ſignificat centum ex Iſrael, & centum ex gentibus cum centũ ſit numerus perfectus eſſe ſaluandos oẽs. ſ. ex vtroq; populo electos[piſcis aſſus] Chriſtus eſt. [Petrus] cui commiſſa eſt eccleſia[rethæ ad littus trahit] i. ſtabilitatem æternæ patriæ ipſe & ſui ſucceſſores fidelibus oſtendunt,[magni piſces] ſignant ſanctos futuros magnos in regno cœlorum. 153. Primo quidem. 10. ſignificant propter decalogũ, & pp gratiam additam. 7. quia. 7. ſunt dona ſpiritus ſancti, & ſic efficiunt. 17. qui numerus ab uno vſque ad ſeipſum cõputatis omnibus creſcẽs ad 153. peruenit, quo oẽs ad gratiã ptinẽtes deſignant. [rethæ ſciſſum nõ eſt] qm in ęterna vita nulla erunt ſciſmata. [Ioan. prius noſcens Chriſtum] deſignat puritatem cito Deũ inuenire. [ꝙ Petrus citi⁹ venit ad Xpm]

ſignat obedientes priuſquam uirgines ad deũ venire.[quod Chriſtus parat eis prandium] ſignat eum nobis præparaſſe æternam conuiuium.[Alij piſces piſci aſſo adduntur]cũ martyrum paſſiones, Chriſti paſſioni communicant, [quod nullus eum audeat interrogare ſcientes quia dominus eſt]ſignat quod in iſta æterna patria omnia erunt, ita clare cognita quod non erit opus aliquem, propter ignorantiam interrogare. [q̃ dat panem & piſcem] deſignat quod in illo æterno conuiuio Chriſtus & diuinitatem, & humanitatem fruendam concedet.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex hoc ſacro Euangelio, vt per piſcationem, vel aliam artem licitam in ſudore vultus noſtri veſcamur pane noſtro, quodque noctæ ſurgamus & vigilemus in orationibus, & mittamus in dexteram bona opera exercentes, nec recuſemus trahere iugũ Chriſti, quoniam per obedientiam & pœnitentiã ſuauiter eum trahemus, nec ſcindemus rethe vt deficiamus domino cooperante, nec præſumamus interrogare. i. dubitare de articulis fidei, qui ſunt clariſſimi cum initantur ueritati diuinæ.

ANAGOGICE.

Vltimum æternumq́; conuiuium ex ſacro Euangelio ad contemplandum ducimur, vt per procellas huius mundi, ac noctis tenebras in quibus niſi clare cognoſcere poſſumus ad illam gloriam ineffabilem in qua Deum ſicuti eſt intuebimur perueniamus vbi ſatiabimur pane cœleſti, & recumbemus cum Chriſto, ac omnibus electis quos obedientia ad regnum perduxit æternum.

FERIA QVINTA PASCHAE.

Maria ſtabat ad monumentum. Ioan. 20.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt in die reſurrectionis domini.

HISTORICE.

Flentem Mariam duo quos intra monumẽtum proſpexit Angeli ad caput, & pedes loci depoſitionis Ieſu fletus ab ea cauſam inquirebant quæ eum eius dominum ablatum diceret ſe lugere, conuerſa a Ieſu incognito rogata fuit quo ille protendebant lachrymæ, quæ Ieſum hortolanum arbitrata precabatur, vt ſi Ieſum aſportaſſet locum pateſaceret in quo iaceret quatenus ab ea reperiri & reportari poſſet, cumq́; eam dominus ſuo compellaſſet nomine illa agnoſcens dominum vt magiſtrum ſalutauit. Volenti vero eius oſculari pedes prohibuit, nondum ad ſuum aſcendiſſe genitorem dicens, ſed ut Apoſtolis nunciaret iuſſit ſe ad ſuum eorumq́; parentem ſcandere uelle.

DVbia ſoluenda hæc ſunt.

1 Dub. Primo quæ fuit iſta Maria? Reſpon. Greg. in home. quòd Magdalena.

2 Dub. Vbi ſtabat foris? Reſ. Auguſ. de conſenſu Euang. quòd foris domunculam ſepulchri, ſed tamen intra clauſuram horti in quo erat ſepulchrum.

3 Dub. Cur flebat? Reſpon. Ly. quia credebat corpus domini fuiſſe ablatum.

4 Dub. Cur ſemel Angelus oſtendiſſet ſibi locum in quo poſitus fuerat Chriſtus, cur denuo proſpexit in monumentum? Reſp. Greg. quia uolebat adhuc uidere ſi aliquod eius ueſtigium poſſet percipere.

5 Dub. Cur ſe inclinauit? Reſ. quia oſtium monumenti erat paruum.

6 Dub. Cur duo Angeli apparuerunt? Reſ. Ly. quòd propter reuerentiam loci conſecrati ex tactu corporis dominici, & etiam vt ſolennius denunciarent reſurrectionem domini.

7 Dub. Cur in albis erant? Reſp. quòd ad deſignandum dominicæ reſurrectionis gaudium.

8 Dub. Cur interrogant, cur plorat? Reſ. Chry. quòd lachrymas prohibebant & futurum quodammodo gaudium nunciabant.

9 Dub. Cur ipſa reſpondit, tulerunt dominum meum? Reſp. Aug. quòd putat eos interrogaſſe neſcientes. Ideo cauſas prodit lachrymarum.

10 Dub. Quomodo erat dominus ſuus, cum ſolum ibi fuiſſet corpus exanime? Reſp qui ſupra. quòd dominum uocat a toto partem ſignificans, ſicut Chriſtus dicitur ſepultus cum ſola eius ſepulta ſit caro.

11 Dub. Quia cum Angelus primo ſibi dixiſſet, ſurrexit, non eſt hic, cur hæc verba dicit? Reſ. qui ſup. quod ad verba ipſius Angeli dũ fleret proſpexit in monumentum.

12 Dub. Cur non expectato reſponſo conuerſa eſt retrorſum? Reſ. Chry. dicens mihi videtur quod hæc ea dicente Chriſtus poſt ei apparuit, & Angeli conſiderantes dominatorẽ & figura & inſpectione, & motu confeſtim oſtenderunt, quoniam dominum uiderunt, & hoc

& hoc eſt ꝙ mulierē cōuerti retrorſum fecit.
13 Dub. cur non ſtatim cognouit dñm? Reſp. qui ſupra. ꝙ non ei apparuit ut dñator, ſicut angelis ne eā ex prima uiſione ſtupefaceret.
14 Dubita. Cur dominus interrogat, cur lugeat cum hoc ſciret? Reſpon. Greg. in homel. quod vt augeatur deſiderium quatenus cum nominaret quem quæreret in amorem eius ardentius eſtuaret.
15 Dub. Cur potius eſtimabat eum hortolanū quàm alium? Reſ. Ly. ꝙ ſciebat milites fugiſſe, & ideo neminem credebat aduenisse niſi illum cui incumbebat cura horti.
16 Dub. Cur non nominat Ieſum, ſed dicit ſi tu ſuſtuliſti eum? Reſ. Greg. vbi ſup. ꝙ vis amoris hoc agere ſolet in animo. vt quem ipſe ſemper cogitat nullum alium credat ignorare.
17 Dub. Cur eum uolebat tollere? Reſ. Theophil. ſuper euang. ꝙ timens ne Iudæi corpori ſeuirent exanimi.
18 Dub. Cur vocat eam Mariam? Reſp. Lyr. ꝙ vt eam magis intentam faciat & Greg. in Home. q. d. dñs recognoſce a quo cognoſceris.
19 Dub. Cur dicitur adhuc conuerſa? Reſpon. Chryſo. dicens mihi uide tur quod dicente ea, vbi poſuiſti eum conuerſa eſt ad Angelos, vt interrogaret cur ſtupefacti eſſent. Deinde Chriſtus uocans eā conuertit eā ad ſeipſum.
20 Dub. Quid ſignificat rabboni? Reſp. quòd ſecundum interpretationes nominum Hebræorum, idem eſt quod magiſter meus. Rabbi autem dicitur magiſter ſimpliciter.
21 Dub. Quid agere uolebat Maria, quia ſibi dixit Chriſtus noli me tangere? Reſp. Greg. in Home. ꝙ ex verbis Chriſti innuitur, quod voluit amplecti eius veſtigia quæ recognouit.
22 Dub. Cum ante paſſionem permitteret ſe tangere, cur nunc non vult tangi? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 80. ar. 4. quòd ante paſſionem gerebat ſimilitudinem carnis peccati. ideo patiebatur a peccatoribus ſe tangi, ſed ipſa ſimilitudine remota per gloriam reſurrectionis ſe tangi prohibuit á muliere quæ defectum fidei circa ipſum patiebatur.
23 Dub. Cur dicit nondū aſcendi & cæ. Reſ. qui ſup. ꝙ vt Aug. exponit nondum aſcendi ad patrem meum. ſ. in corde tuo.
24 Dub. Si aſcendiſſet ad patrem quomodo poterat poſt tangi? Reſ. qui ſup. q. 55. art 6. nō ſic intelligitur quod poſt aſcenſionem tangat, ſed q. d. vt dicit Chry. non eſtimes me iam terrenam vitam agere, quòd. n. in terris me vides, hoc eſt quia nondum aſcendi ad patrem meum, ſed in promptu eſt quod aſcendam.
25 Dub. Cur præcipit Apoſtolis ꝙ palpēt, & mulieri ꝓhibet? Reſ. q ſup. q a hæc carnaliter adhuc in eū credebat quē ſicut mortuū flebat.
26 Dub. Cur alias cū alijs mulieribus ab ea ꝑmiſit ſe tangi quando acceſſerunt & tenuerunt pedes eius? Reſp. qui ſup. ꝙ de hoc quæſtionem non facit, vt dicit Seuerianus. ſiquidē illud de figura eſt. hoc de exceſſu, illud de diuina gratia, hoc de humana natura.
27 Dub. Quos hic dominus vocat ſuos fratres? Reſ. Ly. quòd Apoſtolos.
28 Dub. Cur eos vocat fratres. Reſp. qui ſup. ꝙ propter ſimilitudinem naturæ humanæ & ſpecialitatem amicitiæ ad ipſos.
29 Dub. Cur dicit quòd aſcendit cum tunc nō aſcenderit. Reſp. qui ſup. & Chry. q. d. in prōptu eſt vt aſcendam.
30 Dub. Videtur quòd Apoſtoli ita erant filij Dei ſicut Chriſtus, quia dicit patrem meum, & patrem veſtrum. Reſ. Aug. ꝙ aliter meum, & aliter veſtrum, meum per naturam, veſtrū per gratiam adoptionis.
31 Dub. Cur dicit Deum meum cum ipſe eſſet Deus. Reſ. Ly. ꝙ hoc dicit inquantū homo.

ALLEGORICE.

[Maria foris monumentum plorans] ſignificat eccleſiam gentium foris veram fidē exiſtentem. [quæ flebat]. i. anhelabat videre. i. recipere fidem Chriſti, [& inclinando proſpexit in monumentum]. i. ſe ſubijciendo Chriſto agnouit quod quærebat [duo Angeli ad pedes & caput] ſignant fidem annunciandum a principibus vſq; ad finē ſæculi. [quod lachrymas prohibent] ſignificat ſacra eloquia ro. cōſolari [ꝙ Maria conuerſa eſt retrorſum] ſignificat dubitantem in fide tergum in faciem dñi mittere [quod Ieſum uidit & non agnoſcit] ipſam & amaſſe & dubitaſſe ſignificat [quod hortolanum credidit] ſignificat quod Chriſtus ei vere hortolanus extitit qui in eius pectore ꝑ amoris vim ſemina virtutū virentia plātauit, [quod dñm poſt vocationē agnouit] ſignificat quòd paulatim venit ad cognitionē cœleſtiū, [quod prohibetur tangere donec aſcēderit.] figurat eccleſiam de gentibus quæ in Chriſtū non credidit donec ad cœlos aſcendit, [quòd Apoſtolus nunciari præcipitur] deſignat ſecreta Dei per internuncios nobis manifeſtari.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur vt mortuo in nobis ꝑ peccatū

Chriſto cum lachrymis quæramus eum diligenter, & quod nobis vera nunciantibns credamus, & vt inclinemus nos eius iugo demiſſa omni ſuperbia, vtque doctores aliis reuelent quæ Deo inſpirante didicerunt.

ANAGOGICE.

Contemplemur ſummam diuinitatem cui Angeli aſtant, & prohibeht a ſanctis lachrymas quas Deus abſtergit ab oculis ſanctorũ, vt cum voce iucunditatis & letitiæ perpetuo eum laudent.

FERIA VI. POST PASCHA.

Vndecim diſcipuli abierunt. Mat. 28.

Hæc hiſtoria facta eſt anno Chriſti 33.

HISTORICE.

Ieſus in Galilæa ab vndecim Apoſtolis in monte conſtituto cernitur ab eiſque adoratus fuit quanquam adhuc quidam dubitarent retulit vero omnem cœli & terræ ſibi collatã fuiſſe poteſtatem, imperauitq́; vt cunctas inſtruerent gentes eas in trinitatis perſonarum nomine baptizantes mandata ſeruare, promiſitq́; ſecum eis manſurum diebus ſingulis vſque ad ſæculi finem.

ALlegorico ſenſu pręmittenda ſunt dubia.

1 Dub. Igitur qui fuerunt iſti vndecim diſcipuli? Reſp. Lyra. quòd fuerunt vndecim Apoſtoli, quia Iudas mortuus fuerat.

2 Dub. Cur iuerunt in Galilæam? Reſ. qui ſup. quia Chriſtus eis præceperat.

3 Dub. Quis fuit ille mons? Reſ. qui ſup. quòd mons Thabor.

4 Dub. An ſolum ibidem fuerint vndecim Apoſtoli? Reſ. quòd probabiliter creditur quod illa fuit manifeſtatio de qua ſcribit Apoſtol. 1. Chor. 15. deinde viſus eſt pluſquam quingẽtis fratribus ſimul. Hic tamen non exprimuntur niſi vndecim Apoſtoli, quoniam ipſi erãt principales Chriſti Apoſtoli.

5 Dub. Quia Actuum 1. dicitur quòd diſcipuli erant centum viginti, ergo non quingenti? Reſpon. S. Tho. 1. Chorin. 15. quòd hoc non obſtat, quia licet illi qui erant in Hieruſalem eſſent centum viginti. Tamen in Galilæa erant multi diſcipuli, & tunc forte omnes congregati ſunt ſimul.

6 Dub. Qua adoratione adorauerunt eum? Reſpon. Ly. quòd adoratione latriæ.

7 Dub. Qui fuerunt illi qui dubitauerant? Reſ. Remigius ſuper Matt. quòd illi de quibus refert Lucas qui exiſtimabant ſe ſpiritum videre. Et etiam patet de Thoma, vt dicit Lyra.

8 Dub. Cur dicit omnem poteſtatem ſibi fuiſſe datam? Reſ. qui ſup quòd vt omnem dubietatem auferret a cordibus eorum.

9 Dub. Nunquid ſemper habet omnem poteſtatem? Reſ. Ly. quòd ſic, inquantum Deus ab æterno. Inquantum vero homo ab inſtãti ſuæ conceptionis eam habuit auctoritatiue, ſed executiue poſt reſurrectionem ſuam.

10 Dub. Cur præcepit vt doceant omnes gentes cum alias eis præceperit ne in viam gentium abirent? Reſp. qui ſup. quia ante reſurrectionem non erat diuulganda fides Chriſti, niſi Iudæis quia modicum tempus erat ab initio ſuæ prædicationis vſque ad ſuã paſſionẽ.

11 Dub. An aliquis ſit baptizatus ſi addatur aliquid, vel minuatur de forma per eum data? Reſ. S. Tho. 3. par. q. 60. ar. 58. quòd ſi diminuitur aliquid de ſubſtantia & ſenſu verborũ & forte ſubſtantialis in omnibus ſacramentis non perficitur ſacramentum, ſed ſi non ſit de ſubſtantia formæ non tollit ſacramenti perfectionem ſicut in forma eucharitiæ. ſi non dicitur enim, licet peccet omittens contemptu, vel negligentia, nihilominus ſacramentũ perficitur. Similiter ſi aliquid additur quòd corrumpat debitum ſenſum. Verbi gratia, dicendo. Ego te baptizo in nomine patris maioris, & filij minoris, ſicut Arriani baptizabant nõ perficitur ſacramentum, nec ille eſt baptizatus. Sed ſi additur aliquid quod non corrumpat debitum ſenſum erit vere baptizatus. Verbi gratia dicendo, ego te baptizo in nomine patris omnipotentis, & filij eius vnigeniti, & Spiritusſancti paracliti, & ſimiliter ſi aliquis dicat ego te baptizo in nomine patris, & filij, & Spiritusſancti. & beata ſemper virgo ſe adiuuet, vel aliquis ſanctus, erit verũ baptiſmũ.

12 Dub. Si quis in vltimo dicat & addat ſemper virginis Mariæ. ſ. in nomine eius? Reſ. qui ſup. ꝙ non erit baptiſma ſi intelligatur in nomine eius ſicut in nomine trinitatis baptizari. Si autem intelligatur ꝙ illud additum nihil operetur in baptiſmo; ſed vt interceſſio ſemper virginis proſit baptizato ad gratiam baptiſmalem conſeruandam non tollitur perfectio ſacramenti.

13 Dub. An ego ſit de formæ ſubſtantia? Reſ. qui ſup. q. 66. ar. 5. ꝙ nõ, ſed ponitur ad maiorẽ

expreſſio-

expreſſionem intentionis.

14 Dub. An baptizo ſit de ſubſtantia formæ? Reſp. qui ſupra. quod ſic, quoniam ſi quis ter mergeret puerum in aqua dicẽdo in nomine patris, & filij & ſpiritusſancti, non dicẽdo ego te baptizo non eſſet baptizatus.

15 Dubita. An illa forma data a Chriſto qua vtitur eccleſia ſit conueniens? Reſpon. qui ſupra. ꝙ ſic, quia ibi exprimitur cauſa principalis, ſcilicet patris & filij & ſpiritusſãcti, inſtrumentalis quando dicitur ego, actus, cum dicitur baptizo, & perſona recipiẽs cũ dicitur te.

16 Dub. An forma græcorum qua dicunt, baptizetur ſeruus Chriſti. in nomine patris & filij & ſpiritusſancti ſit conueniens? Reſp. qui ſupra quod ſic, quia exprimitur actus exercitus per miniſtrum cum inuocatione trinitatis.

17 Dub. Cur græci vtuntur tali forma? Reſpõ. qui ſupra. quod ad euitandum antiquorum errorem qui virtutẽ baptiſmi baptizãtibus tribuebãt dicẽtes. ego ſũ Pauli, ego ſum cephę.

18 Dub. An plures poſſint ſimul vnum baptizare? Reſpõ. qui ſupra. ꝙ non quia mutaretur forma dicendo nos.

19 Dubita. An ſi eſſent duo & vnus eſſet mutus qui nõ poſſet proferre verba, & alius caret manibus qui proferret uerba poſſent vnum baptizare? Reſp. qui ſupra, quod non, quia dicens verba non baptizaret.

20 Dub. An plures poſſint ab vno baptizari? Reſpõ. qui ſupra. ꝙ ſic ſi neceſſitas exigit plures ſimul baptizari, quia nullus eorum recipit niſi baptiſmum vnum.

21 Dub. Quam formam ſeruabit vnus baptizans plures? Reſp. qui ſupra. quod dicet ego baptizo vos.

22 Dub. Quia videtur ꝙ etiã hic mutetur forma dicendo uos, ſicut quando Plebes baptizant unũ dicentes. Nos? Reſp. qui ſupra, ꝙ nõ eſt mutatio formæ, qa nos nihil aliud eſt quã te & te, ſed non eſt ſic dicendo nos, quia non eſt idem quod ego. & ego, ſed ego & tu. & ſic iam mutaretur forma.

23 Dub. An unus poſſit ſeipſum baptizare dicẽdo, ego me baptizo? Reſp. qui ſupra ꝙ nõ, quia non ſeruatur debita forma, & ꝓpter hoc Chriſtus voluit baptizari a Ioanne.

24 Dubita. Cur non ſit mentio in baptiſmo de paſſione Chriſti cum ab ea habet efficaciam? Reſpon. qui ſupra. quod paſſio Chriſti, & ſi ſit principalis cauſa reſpectu miniſtri, eſt tamen cauſa inſtrumentalis reſpectu ſanctæ trinitatis, & ideo potius commemoratur trinitas quam paſſio Chriſti.

25 Dubitatur. Cur dicitur in nomine, & nominibus cum ſint tres perſonæ? Reſpon. qui ſupra, quod & ſi ſint tria nomina perſonalia trium perſonarum. Eſt tamen vnum nomen eſſentiale, & virtus diuina quæ operatur in baptiſmo ad eſſentiam pertinet. Et ideo dicitur in nomine, & non in nominibus.

26 Dub. An baptizans in nomiue genitoris & geniti, & doni. vel conſimilium verborum daret verum baptiſmum? Reſpõ. qui ſupra, quòd non quia debent aſſumi illa nomina quibus commones conſueuerunt nominari perſonæ in illa lingua, quia in alijs nominibus nõ perficitur ſacramentum.

27 Dub. Cur apoſtoli baptizabant in nomine Chriſti & non trinitatis? Reſp. qui ſupra. ar. 6. ex ſpeciali reuelatione Chriſti id agebant, vt nomen Chriſti ꝙ erat odioſum iudæis & gẽtilibus honorabile redderetur. Et vt dicit Ambro. in nomine Chriſti tota trinitas intelligitur, qa ſi Chriſtũ dicas & patrẽ a quo vnctus eſt, & ipsum q̃ unctus eſt filiũ ſpiritũſanctũ in quo vnctus eſt deſignaſti. Et ideo ſeruabãt ad minus integritate intelligibili forma quam Chriſtus tradidit in euangelio.

28 Dub. Quid eſt baptiſmus? Reſp. qui ſupra. ar. 1. quod vt dicit Magiſter ſentẽtiarũ eſt ablutio corporis exterior facta ſub formæ præſcripta verborum.

29 Du. Quia uidetur quod aqua ſit baptiſmus quia Augu. dicit ſuper Ioan. ꝙ accedit verbũ ad elementũ & ſit ſacramentũ? Reſ. qui ſupra, quòd nõ ſit ſacramentũ in ipſo elemento, ſed in homine cui adhibetur elemẽtum per uſum ablutionis, quod ſignificatur cum dicitur ego te baptizo.

30 Dub. Quia videtur quòd ablutio non ſit baptiſmus, quia ipſa tranſit & baptiſmus permanet? Reſp. qui ſupra, ꝙ duo ſunt in baptiſmo, ſ. id ꝙ eſt res tantum. ſ. iuſtificatio interior, q̃ manet ſed amiſſibiliter, & id quod eſt ſacramentum tantum, ſ. ablutio, & hæc pertranſit & id quod eſt res & ſacramentum. ſ. character quæ permanet indelebiliter.

31 Du. Quid eſt character & de eius materia. vide dominica palmarum. dub. 266.

32 Dub Qñ inſtitutus fuit baptiſmus? Reſ. qui ſupra. ar. 2. quòd qñ Chriſtus fuit baptizatus, quia tunc accepit virtutem procedendi in ſuum effectum neceſſitas vtendi hoc ſacramẽ

 to indi-

to indicta fuit hominibus poſt paſſionem & reſurrectionem, quia tunc alia ſacramenta figurata ceſſauerunt, & eis ſuccedit baptiſmus. & alia ſacramenta nouæ legis.

33 Dubitatur. Quæ eſt propria materia baptiſmi? Reſp. qui ſupra art. 3. quod aqua & eſt conueniens ratione ſuæ communitatis & abũdantiæ propter neceſſitatem huius ſacramenti, poteſt enim de facili ubique haberi.

34 Dubitatur. Quia videtur quod ignis ſit eius materia, quia Ioannes Baptiſta dicit Luc. 3. c. Ille uos baptizabit in ſpiritu, ſcilicet & igne? Reſpon. qui ſupra, quòd per ignem, ut Hieronymus dicit, intelligitur ſpiritusſanctus qui ſuper diſcipulos in igneis linguis apparuit vt dicitur Actuum. 2.

35 Dub. videtur quod ſanguis etiam ſit materia baptiſmi, quia ex latere Chriſti in cruce etiam exiuit ſanguis ſicut aqua? Reſ. qui ſupra quòd aqua exiuit ad abluendum & ſanguis ad remedium. Et ideo competit ſacramento euchariſtiæ, aqua ante ſacramẽto baptiſmi, qui tamen habet vim ablutiuam ex virtute ſanguinis Chriſti.

36 Dubitatur, quia videtur quòd ſola aqua iordanis ſit materia baptiſmi. quia in iordane baptizatus fuit Chriſtus? Reſpon. qui ſupra, quòd virtus Chriſti deriuata eſt ad omnem aquam, non propter continuitatem loci, ſed propter ſimilitudinem ſpeciei.

37 Dub. Si omnis aqua eſt materia baptiſmi cur exorcizatur & benedicitur? Reſpon. qui ſupra, quòd hoc nõ ſit propter neceſſitatem, ſed propter quandam ſolemnitatem per quã excitatur deuotio fidelium, & impeditur aſtutia dæmonis ne impediat baptiſmi effectum.

38 Dub. An in aquis alchimicis & herbarum diſtillatarum poſſit fieri baptimus? Reſp. qui ſupra. quòd non nec etiam in vino limphato.

39 Dub. An in aqua maris poſſit fieri? Reſpõ. qui ſupra, arti. 4. quod ſic, quia non ſoluitur ſpecies aquæ.

40 Dub. An in aqua decoactione carnium, piſcium & huiuſmodi poſſit fieri baptiſmus? Reſpon. qui ſupra, ꝙ ſic niſi eſſet facta tanta reſolutio corporum lixatorum quòd liquor plus habeat de aliena ſubſtantia quàm de aqua, ꝙ ex ſpiſſitudine attendi poteſt. tamen ſi ex tali liquore exprimatur aqua ſubtilis poterit fieri baptiſmus.

41 Dub. An in lixiuio & aquis ſulphureis? Reſpõ. qui ſupra, ꝙ ſic, quia non mutatur ſpecies aquę, licet tranſeat per aliqua corpora.

42 Dub. An in aquis plumalibus poſſit fieri? Reſp. qui ſupra. quod ſic, cum ſit vera aqua.

43 Du. An immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi? Reſ. qui ſupra. ar. 7. ꝙ nõ: quia quis poteſt baptizari ꝑ modũ aſperſionis vel effuſionis.

44 Dub. Quia uidetur ꝙ non ſit vnum baptiſma, ſed plura. ſ. ꝑ immerſionem, effuſionem, & aſperſionẽ? Reſp. qui ſupra. ꝙ ea quę ſunt ꝑ accidens nõ variant ſubſtantiam rei. ablutio enim per ſe requiritur ad baptiſmũ, ſed ꝙ fiat hoc uel illo modo accidit baptiſmo, & ideo talis diuerſitas non tollit vnitatem baptiſmi.

45 Dub. Quia cum per baptiſmũ conſepeliamur Chriſto vr̃ ꝙ ſolum per immerſionẽ debeat fieri baptiſmus? Reſ. qui ſupra ꝙ qualitercunq; homo abluatur aqua, corpus vel aliqua pars hominis ſupponitur aquæ ſicut corpus Chriſti ſub terra fuit poſitum.

46 Dubitatur. Quia ex quo non eſt neceſſaria immerſio videtur, quòd in qualibet parte hominis poſſit dari baptiſmus? Reſpõ. qui ſupra. quòd cum principalis pars corporis præcipue quantum ad exteriora membra ſit caput in quo vigẽt omnes ſenſus oportet quòd ſi totum corpus non poteſt perfundi quòd caput perfundatur.

47 Dubit. Cur in veteri lege dabatur circuncіſio in membro generationis contra originale peccatum, & nunc non datur baptiſmus in illo membro? Reſpon. qui ſupra. quod in veteri lege. Ideo ſic fuit inſtitutum, quia adhuc ille per quem originale erat amouendum, naſciturus erat de ſemine Abrahę, cuius fidem circũciſio ſignificabat. Sed quia nunc liberatur anima a macula & reatu peccati quod incurrit: ideo debet præcipue lauari illa pars corporis in qua manifeſtant opera animæ ꝙ eſt caput.

48 Dub. An ſemper requiratur terna immerſio uel ſufficiat una? Reſ. qui ſupra. quòd prout Grego. ſcribit Leãdro epiſcopo, trina immerſio deſignat trinitatem perſonarum & una ſingularitatem diuinitatis, & ita vtroque modo poteſt fieri baptiſmus.

49 Dubita. Quia ſi ſufficit vna immerſio videtur quod ter immergens ter baptizaret? Reſ. qui ſupra. ar. 8. quòd ſi baptizãs intendit vnũ baptiſmum dare trina immerſione, efficitur unum baptiſma. ſi uero intenderent ad unam quamq; immerſionem vnum baptiſma dare ad ſingulas immerſiones repetentes verba formæ peccaret tanquã pluries baptizãs eundẽ.

50 Dub.

50 Dub. An baptiſmus poſſit iterari? Reſpon. qui ſupra ar. 9. quod non, tum quia imprimit characterem indelebilem, tum etiam quia datur principaliter in remedium, originalis peccati, quod peccatum non iteratur.

51 Dub. Quid fiendum de aliquo quando dubitatur an ſit baptizatus? Reſ. qui ſupra, quòd ſicut habetur extra de baptiſmo, & eius effectu. c. de quibus ſi dubiũ eſt an baptizati fuerit baptizentur his uerbis præmiſſis. Si baptizatus es, ego non te baptizo. ſi nondum baptizatus es, ego te baptizo: quia non uidetur iterari, quod neſcitur eſſe factum.

52 Du. Cum euchariſtia iteretur, cur non iteratur baptiſmus? Rñ. qui ſupra, quia euchariſtia datur per modũ cibi quo cõtinue indiget homo, ſed baptiſmus per regenerationem, & homo non naſcitur niſi ſemel.

53 Dubit. Cur adhibetur oleum ſanctum, & chriſma in baptiſmo? Reſp. qui ſupra. art. 10. ad quandam ſolennitatem.

54 Dubit. Cur baptizandus ungitur in tribus locis, & poſt baptiſmum datur ſibi veſtis candida? Reſp. qui ſupra ꝙ ungitur oleo ſancto in pectore, & in ſcapulis quaſi athleta dei ſicut pugiles inungi conſueuerunt, ut dicit Ambro. in libro de ſacramentis. Poſt baptiſmũ uero ut Rabanus dicit ſignatur in cerebro a presbytero cũm ſacro chriſmate, ut Chriſti regni particeps fiat, & a Chriſto Chriſtianus poſſit uocari, ueſtis candida datur ad ſignandum puritatem uitę quam debet poſt baptiſmum obſeruare.

55 Dub. Cum baptiſmus ſit efficax ſine prædictis ſolennitatibus uidetur, quod ſint ſuperflue? Rñ. qui ſupra, ꝙ & ſi non ſint de neceſſitate ſacramenti nõ tamen ſunt ſuperflue quia ſunt ad bene eſſe ſacramenti.

56 Dub. An ſine baptiſmo quis poſſit ſaluari? Rñ. qui ſupra, ar. 11. ꝙ ſic ſine baptiſmo aquę ſcilicet patiendo mortem pro Chriſto qui dicitur baptiſmus ſanguinis item quando alicuius cor mouetur per ſpiritum ſanctum ad credendum & diligendum deum, & pœnitendum, & dicitur baptiſmus pœnitentiæ.

57 Dub. Quia ſic uidetur ꝙ eſſent tria baptiſmata & non unum? Rñ. qui ſupra, ꝙ alia duo baptiſmata, includuntur in baptiſmo aquæ qui efficaciam habet ex paſſione Chriſti, & ſpiritu ſancto. Ideo per hoc non tollitur unitas baptiſmatis.

58 Dub. An baptiſmus ſanguinis & pœnitentiæ ſint ſacramenta? Rñ. qui ſupra ꝙ non.

59 Du. Quod iſtorum baptiſmatum eſt excellentius? Rñ. qui ſupra. ar. 12. ꝙ baptiſmus ſanguinis in quo imitatur Chriſtus per opus, & maiorem hanc dilectionem, nemo habet ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis, ut dicitur Ioan. 15. cap.

60 Dub. Quia cum baptiſmus aquę imprimat characterem uidetur ꝙ ſit excellentior aliis? Reſp. qui ſupra non dicimus ꝙ baptiſmus ſanguinis habeat præeminentiam ſecundum rationem ſacramenti, ſed quantum ad ſacramenti effectum.

61 Dub. Quis eſt excellentior baptiſmus ſanguinis uel fluminis? Reſp. qui ſupra, ꝙ ſanguinis, quia ſi eſſet ſine charitate non haberet rationem baptiſmi & ſic includit baptiſmum fluminis, & non econtra.

62 Dub. Ad cuius officiũ pertinet baptizare? Rñ. qui ſupra. q. 67. ar. 1. ꝙ ad ſacerdotis officium niſi in caſu neceſſitatis in quo nedum diaconus, ſed & laicus poteſt baptizare.

63 Dub. Quia uidetur ꝙ ſolum Epiſcopi deberent baptizare, quia ipſi conſecrant baſilicas, altaria, & chriſma, quibus omnibus maius eſt ſacramentum baptiſmi, ergo ipſi ſoli deberent baptizare? Reſpon. qui ſupra. ar. 2. quod ſacramẽtũ baptiſmi eſt potiſſimũ neceſſitate, ſed quantum ad perfectionẽ ſunt quædã alia potiora quę epiſcopis reſeruantur.

64 Dub. An laicus poſſit baptizare. Rñ. qui ſupra. ar. 3. quòd ſic in caſu neceſſitatis.

65 Du. An mulier poſſit baptizare? Rñ. qui ſupra. art. 4. quod ſic in neceſſitatis articulo.

66 Dub. An quilibet indifferenter in caſu neceſſitatis poſſit baptizare? Rñ qui ſupra, quod non, quia mulier non debet baptizare ubi adſit copia uiri, nec laicus præſente clerico, nec clericus etiam diaconus præſente ſacerdote.

67 Dub. An ſacerdos præſente Epiſcopo poſſit baptizare? Rñ. qui ſupra, quod ſic eo quod baptizare pertinet ad officium ſacerdotis.

68 Du. an nõ baptizatus poſſit baptizare? Rñ. qui ſupra. ꝙ ſic & Iudæus & paganus in articulo neceſſitatis ſeruata tamen forma eccleſię, & intendens facere quod facit eccleſia.

69 Du. An requiratur aliquis qui leuet baptizatũ de ſacro fonte? Rñ qui ſup. ar. 7. quod ſic quaſi in ſuam inſtructionem & tutelam.

70 Du. Cũ multi rudes & nõ inſtructi admittãtur ad leuãdũ de ſacro fonte, vt ꝙ leuãs nõ tenetur inſtruere baptizatũ? Rñ. qui ſup. ar. 8. ꝙ

quia pueri baptizati nutriũtur inter catholicos leuãtes pñt ſatis excuſari niſi neceſſitas immineret eos inſtruẽdi, & admittuntur quicũque etiã non inſtructi ad leuãdum de ſacro fonte, quia ea quæ pertinent ad Chriſtianam fidem, & vitam publice omnibus nota ſunt.

71 Du. An omnes ad baptiſmũ teneãtur? Rñ. qui ſupra.q.68.ar.1. quod ſic quia nullus põt ſaluari niſi efficiatur membrum Chriſti, ſed hoc fit per baptiſmum, ideo &c.

72 Dub. Quomodo ergo ſancti patres ueteſta. ſalui facti ſunt ſine baptiſmo? Rñ. qui ſupra, quod nõ ſaluabãtur niſi fierent membra Chriſti & licet ſacramentũ baptiſmi nõ haberent, fides tamen cuius baptiſmus ſacramentum eſt ſemper neceſſaria fuit, & in Chriſtum uenturum per eam incorporabantur.

73 Dubi An baptizatus mundatus a peccato originali transfundat ipſum peccatum originale in filios? Rñ. qui ſupra, quod ſic, quia talis renouatur per baptiſmũ ſm ſpiritũ, corpꝰ tamen remanet ſubiectum vetuſtati peccati, quia homo non generat generatione carnali ſm ſpiritum, ſed ſecũdũ carnem. Et ideo filij baptizatorũ cũ peccato originali naſcuntur.

74 Dub. An ſi aliquis ſanctificaretur in utero matris indigeret baptizari? Rñ. qui ſupra, ꝙ ſic, ut per ſuſceptionem characteris aliis membris Chriſtus conformetur.

75 Dub. An aliquis poſſit ſaluari ſine baptiſmo? Reſp. qui ſupra.ar.2. ꝙ baptiſmus poteſt aliquibus deficere re, ſcilicet quia nõ baptizantur uoto quia curant baptizari, & tales nullo modo ſaluãtur. Aut deficit re quidẽ nõ autem voto, ſicut cum aliquis baptizari deſiderat ſed præuenitur morte anteꝗ baptiſmũ ſuſcipiat, & talis ſalutem conſequi poteſt.

76 Dub. An baptiſmus ſit differendus? Reſpõ. qui ſupra.ar. 3. ꝙ non in pueris propter periculum mortis, ſed bene in adultis ut inſtruantur in fide, & ob reuerentiam baptiſmi, & propter deuotionem, uidelicet ut baptizentur in feſtis ſolennibus, ſcilicet paſchæ uel Penthecoſtes niſi caſus mortis immineret. Sunt tamen aliqui qui poſſent eſſe ſufficienter inſtructi in fide & in talibus poſſet ſtatim conferri.

77 Dub. An peccatores ſint baptizandi? Reſpon. qui ſupra.art. 4. quod aut pœnituerunt de peccato commiſſo & tales ſunt baptizandi aut ſunt obſtinati in peccato, & non debent baptizari.

78 Dub. An peccatoribus baptizatis ſint opera ſatisfactoria iniungenda? Reſp. qui ſupr.ar. 5. ꝙ non quia mors Chriſti eſt ſufficiens ſatisfactio pro quibuſcunque peccatis.

79 Dubit. Cur ergo eis imponitur ut ſatisfaciant proximo quem læſerunt? Reſp. qui ſupra. arti. 6. ꝙ oportet reſtituere male ablata proximo, quia retinendo ea inuito domino non ceſſarent a peccato.

80 Du. An peccatores accedẽtes ad baptiſmũ teneantur ſua peccata confiteri? Reſp. qui ſupra, quòd non quia talis confeſſio eſt penoſa propter uerecundiam confitentis, ſed nulla pœna exterior eſt imponenda baptizato, ſi qui tamen ex deuotione uellent confiteri eſſet eorum confeſſio audienda non imponeretur eis aliqua ſatisfactio, ſed ut ſpiritualiter informarentur.

81 Dub. An ex parte baptizati requiratur intentio ſuſcipiendi ſacramentum? Reſp. qui ſupra.art.7. quod ſic in adultis.

82 Dub. An requiratur ex parte baptizati fides? Rñ. qui ſupra. art. 8. ꝙ non quantum ad characterem imprimendum, quia ſacramentum non perficitur per iuſtitiam hominis dãtis uel ſuſcipientis baptiſmum, ſed per uirtutem dei, ſed bene requiritur ad conſequendã gratiam fides recta in baptizato.

83 Dub. Cur pueri baptizantur? Reſp. qui ſupra.ar.9. quòd ut renaſcantur in Chriſto, & regnent in uita æterna cum eo, quæ non poteſt haberi ſine baptiſmo.

84 Du. Quomodo pueri poſſunt ſuſcipere ſacramentum cum non habeant vſum liberi arbitrij? Reſp. qui ſupra ꝙ per actum eccleſiæ ſalutem accipiunt ut dicit Auguſt.

85 Dub. Quomodo pueri filij parentum infidelium poſſunt ſaluari baptizati, quia non in fide propria nec etiam in fide parentum infidelium? Rñ. qui ſupra, ꝙ fides unius imo totius eccleſiæ paruulo prodeſt per operationem ſpiritusſancti, qui unit eccleſiam & bona unius alteri communicat.

86 Dub. An pueri Iudæorum uel aliorum infidelium ſint baptizandi inuitis parentibus? Reſp. qui ſupr.ar.10. quòd ſic ſi habent uſum rationis quia etiam inuitis parẽtibus poſſunt matrimonium contrahere. Si uero nondũ habent uſum liberi arbitrij non ſunt inuitis parentibus baptizandi, quia hoc eſſet contra iuſtitiam naturalem, ſicut etiam, ſi aliquis, habens uſum rationis, baptizaretur inuitus.

inuitus. Vnde dicitur in decretis.diſtin.45.ex concilio Toletano. De Iudæis præcepit ſancta ſynodus nemini deinceps ad credendum uim inferri, non.n.tales inuiti ſaluandi ſunt ſed uolentes ut integra ſit forma iuſtitiæ eſſet etiam periculoſum, quia de facili ad infidelitatem redirent.

87 Dub. An pueri in maternis uteris exiſtentes poſſint baptizari? Reſpon qui ſup.ar.11.ꝙ non, quia corpus talis infantis in utero exiſtẽtis non poteſt ablui aqua.

88 Dub. Quia baptizata matre baptizatur, quicquid eſt intra ipſam exiſtens, & ſic puer intus exiſtens uidetur baptizatus? Reſ.qui ſupra.quòd puer non eſt aliquid matris niſi per quandam colligationem & non per continuationem & unionem naturalis patris.

89 Dub. Si puer non egreditur de utero eſt ne aperienda mater ut baptizetur infans? Reſp. qui ſup.quòd non, quia non ſunt facienda mala ut eueniant bona. Si tamen mater mortua fuerit uiuente puero in utero debet aperiri, ut puer baptizetur.

90 Dub. Quid fiendum eſt ſi una pars pueri egrediatur ex utero, an illa debeat baptizari? Reſp.qui ſup.quòd ſi caput egreditur, & immineat periculum mortis debet baptizari, nec amplius poſt perfectam natiuitatem debet baptizari. Si uerò pes uel manus egrediatur, ſimiliter uidetur idem eſſe faciendum quæcunque alia pars egrediatur periculo imminente, ſed quia in nulla exteriori parte integritas uitæ, ita conſiſtit ſicut in capite uidetur quibuſdam, quòd propter dubium, quæcunque alia parte corporis abluta puer poſt perfectam natiuitatem ſit baptizandus ſub hac forma, ſi tu non es baptizatus ego te baptizo.

91 Dub. An amentes & furioſi debeant baptizari? Reſp. qui ſup.ar.12.quòd aliqui ſunt amentes a natiuitate, nec habent aliqua lucida interualla, & tales debent baptizari ſicut pueri in fide Eccleſiæ, aliqui ſunt amentes, uel a natiuitate uel a caſu, & habent aliqua lucida interualla, & tales quando utuntur ratione, & petunt baptiſmum debent baptizari, alias non. Alij ſunt qui prius fuerunt ſanæ mentis, & poſt in amentiam incurrerunt, & ſi tales conſtat dum erant ſanæ mentis petiiſſe baptiſmum debent baptizari. Quidam uero ſunt qui, & ſi non omnino ſanæ mentis ſunt intantum ratione utuntur quòd poſſunt de ſua ſalute cogitare & intelligere ſacramenti uirtutem, & tales uolentes debent baptizari, ſed non inuiti.

92 Dub. Quia cum totaliter amentes ſint ſicut bruta animalia quæ non baptizantur, uidetur quòd ipſi etiam non debeant baptizari? Reſ. qui ſup.ꝙ tales carent uſu rationis propter aliquod impedimentum organi corporalis, & non propter defectum animæ rationalis ſicut bruta animalia quæ eam non habent, & ideo non baptizantur. Et ideo non eſt ſimilis ratio in utriſque.

93 Dub. An dormientes debeant baptizari? Reſp.qui ſup.ꝙ non niſi periculum mortis immineat, & tunc ſi prius in eis apparuerit uoluntas baptizandi debent baptizari.

94 Dub. An per baptiſmum tollantur omnia peccata? Reſp.qui ſup.q.69.art.1.ꝙ ſic, iuxta id, quod dicitur Ezechi.36. effundam ſuper uos aquam mundam & mundabimini ab omnibus inquinamentis ueſtris.

95 Dub. Quia cum diuerſorum morborum diuerſæ ſint medicinę, & peccatum actuale ſit alius morbus ab originali, uidetur ꝙ baptiſmus qui tollit peccatum originale non tollat peccatum actuale? Reſp.qui ſupr.ꝙ hæc ratio procedit de particularibus medicinis, ſed nõ de uniuerſali quæ eſt omnium peccatorum, ſcilicet de baptiſmo uirtute paſſionis Chriſti.

96 Dub. An per baptiſmum liberetur homo ab omni reatu peccati? Reſp.qui ſup.art.2. ꝙ ſic uirtute paſſionis Chriſti, ac ſi ipſe ſufficienter ſatisfeciſſet pro omnibus peccatis ſuis.

97 Dub. Cum mors ſit pœna peccati, cur non ita tollitur mors per baptiſmum ſicut tollitur peccatum? Reſ.qui ſup.art.3.ꝙ baptiſmus habet uirtutem auferendi mortem & pœnalitates præſentis uitæ. non tamen eas auferet in præſenti uita, ſed eius uirtute auferentur a iuſtis in reſurrectione.

98 Dub. An per baptiſmum conferantur homini gratia & uirtutes? Reſp.qui ſupr.ar.4.ꝙ in baptiſmo datur gratia Spiritusſancti, & copia uirtutum ſecundum illud Io.1.de plenitudine eius omnes accepimus.

99 Dub. An pueri in baptiſmo ſimiliter conſequantur gratiam & uirtutes? Reſp.qui ſupr. ar.6.quòd ſic quantum ad habitum, ſed non habent potentiam operandi ex impedimento corporali.

100 Dub. Quomodo baptiſmus dicitur aperire ianuam paradiſi? Reſpond.qui ſupra. art.7.

quod

quòd quia remouet impedimentum, quo quis impeditur regnum cœleſte introire.

101 Dubitatur. An baptiſmus habeat equalem effectum in omnibus baptizatis? Reſp. qui ſupra.ar.8.quòd duplex eſt effectus baptiſmi, unus per ſe, ſcilicet regenerare homines ad ſpiritualem uitam, & hunc effectum æqualiter facit in omnibus, qui æqualiter ſe habent ad baptiſmum, & ita omnes pueri æqualiter ſuſcipiunt hunc effectum. Adulti uero qui in fide propria baptizantur, non æqualem effectum ſuſcipiunt, ſed qui cum maiori deuotione accedunt plus de gratia nouitatis accipiunt. Effectus eſt alius per accidens, ſcilicet ſecundum quem in homine extinguitur concupiſcentia ulterius peccandi, & iſte non æqualiter ſuſcipitur ab omnibus baptizatis, etiam ſi cum æquali deuotione accedant, ſed huiuſmodi effectus diſpenſantur miraculoſe, ſecundum ordinem prouidentiæ diuinæ.

102 Dubitatur. An quando quis ficte accedit ad baptiſmum impediat effectum baptiſmi? Reſpond. qui ſupra.artic.9.quòd aliquis dicitur fictus, quia non credit, aut contemnit ſacramentum, aut quia in hoc ſacramento non ſeruat ritum Eccleſiæ, uel quia indeuote accedit. Si ergo aliquis dicitur ficte accedere ad baptiſmum per hoc, quòd uoluntas eius contradicit, uel baptiſmo, uel eius effectui & iſto modo fictio impedit effectum baptiſmi, quia ad hoc quod aliquis iuſtificetur per baptiſmum requiritur ꝙ uoluntas hominis amplectatur baptiſmum.

103 Dubitatur. An recedente fictione baptiſmus ſuum conſequatur effectum? Reſpon. qui ſupra.artic.10.quòd ſic, quoniam accipit characterem quaſi formam, & conſequitur proprium effectum qui eſt gratia remittens omnia peccata, & quando impeditur per fictionem, oportet quod remota ea per pœnitentiam baptiſmus ſtatim conſequatur ſuum effectum.

104 Dubitatur. Cur dominus uult ut primo doceant, & poſt baptizent? Reſp. Hiero. ꝙ non poteſt fieri, ut corpus baptiſmi recipiat ſacramentum niſi ante anima fidei ſuſceperit ueritatem.

105 Dubitatur. Quia uidetur Chriſtum præcepiſſe impoſſibile, uidelicet quòd docerent omnes gentes, cum quaſi infinitę ſint, & aliquę in Inſulis ignotis commorentur? Reſp. quòd Chriſtus non præcepit quòd ſingulariter unumquemque hominem docerent, ſed ut per totum orbem prædicarent Euangelium, ut dicitur Marc.ultimo cap. Et ita hoc non erat impoſſibile, quia tam per ſe quàm per eorum nuncios & ſucceſſores hoc fuit adimpletum.

106 Dubitatur. Cur præcipit ut poſt baptiſmum doceant baptizatos ſeruare mandata ſua? Reſpond. Rabanus quia fides ſine operibus mortua eſt, quia baptiſmus nil eis prodeſſet niſi mandata Chriſti ſeruarent.

107 Dubitatur. Cur dicit, ecce ego uobiſcum ſum? Reſpond. Chry. in Homel. quòd q.d. ne dicatis difficile eſſe iniunctum negotium, ego ſum uobiſcum qui omnia facio leuia.

108 Dub. Quomodo eſt cum Apoſtolis (qui iam mortui ſunt) uſque ad conſummationem ſæculi? Reſ. qui ſup. quòd non loquitur ſolum præſentibus, ſed fidelibus cunctis futuris uſque in finem ſæculi.

109 Dubitatur. Cur commemorat conſummationem ſæculi? Reſpond. qui ſupra. quaſi dicat triſtitia quam ſuſtinetis ſimul cum præſenti uita conſummabitur, & totum ſæculum in conſummationem deueniet, bona autem quibus potiemini ſunt in æternum permanſura.

110 Dub. Cum aſcenderit in cœlum quomodo eſt cum fidelibus uſque ad conſummationem ſæculi? Reſp. Beda in Home. quòd iuit ad patrem per humanitatem. Manet autem cum diſcipulis per diuinitatem.

111 Dub. Quia uidetur ꝙ non manebit cum eis poſt conſummationem ſæculi? Reſpond. qui ſupra. quòd hic finitum pro infinito ponitur, nam qui in præſenti ſæculo manet cum electis eos protegendo, ipſe poſt finem cum eis manebat eos remunerando.

ALLEGORICE.

(Quod dominus undecim diſcipulis apparuit in montem) ſignificat ꝙ corpus quod de communi generis humani terra naſcendo ſuſceperat, reſurgendo iam ſuper terrena omnia ſubleuauerat, ita quod merito adorari debebat, non dubitari cum ſibi data eſſet omnis poteſtas & ſaluandi (quòd fieri docuit per baptiſmum) & puniendi eos qui eius mandata non ſeruarent in fine ſæculi.

TROPOLOGICE.

Docemur ut obedientes ſimus ſi uolumus uidere

uidere Chriſtum utque abiiciamus omnem dubitationem quæ erga fidem occurrere poteſt,& fidem quam ore profitemur bonis operibus confirmemus.

ANAGOGICE.

In montem oculos contemplando dirigere debemus in quem ſolum innocentes manibus & mundo corde aſcendunt ubi intuebitur Chriſtus & adorabitur ab angelis, & ab hominibus qui fidem ſanctæ trinitatis acceperunt & dei mandata ſeruarunt.

SABBATHO POST PASCHA.

Vna ſabbati Maria Magdalena. Ioan. 20.

Hæc hiſtoria facta eſt in die reſurrectionis domini.

HISTORICE.

Tenebris adhuc exiſtētib⁹ Magdalena mane una ſabbati Chriſti petiit monumentum, cumque lapidem uidiſſet amotum celeriter Petrum Ioannemque conueniens dominum a ſepulchro ablatum,ſed quo in loco poſitum ſe neſcire narrauit,his ambo ab ea intellectis celeri ad monumentum curſu uenerunt Ioanne præcurrente,ſed nequaquàm ingrediente. Poſterius autem Petrus adueniens ingreſſus fuit,uiditque ſeorſum ſudarium ac linteamina,quę & poſt ingreſſus Ioan.uidit, & fidem præbuit. Needum enim ſacras nouerant ſcripturas eum oportere a mortuis reſurgere affirmantes.

Dubia ſoluenda hæc ſunt.

1 Dubitatur. Igitur,an Magdalena tunc ſola fuerit ad monumentum?Reſpon. Auguſtinus de conſenſu euangel quod non,ſed cum mulieribus aliis,ut alij teſtantur Euang.

2 Dubit. Cur ergo Ioannes eam ſolam nominat?Reſp. qui ſupra,quod quia plurimum dilectione feruentior fuit cæteris mulieribus.

3 Dub.Cur Magdalena ad diſcipulos nuntiare cucurrit?Reſp.gl. quòd ut aut ſecum quærerent,aut ſecum delerent.

4 Dub. Cur hoc uolebat?Reſp. Chryſ.quòd quia nondum de reſurrectione nouerat aliquid manifeſtum, ſed putabat tranſlationem corporis eſſe factam.

5 Dub. An adhuc uiderat angelum Magdalena?Reſpon. quod non.

6 Du. An & aliis quàm Petro & Ioanni nunciauerit? Reſp. quod ſic ut colligitur ex dictis Gregorij in homel.quod illi præ cæteris cucurrerunt qui pręcæteris amauerunt.

7 Dub. Quia cum Chriſtus non fuiſſet ablatus ſed ſurrexiſſet, cur dicit tulerunt? Reſp. quod hoc dixit, ita eſſe credens.

8 Dubitatur. An adhuc ibi eſſent milites ſeu cuſtodes? Reſpond. Theophilus quòd non, quia facto terremotu receſſerūt ut annuntiarent Iudæis.

9 Dub.Cur currebant?Reſp.Ly.quod ex deſiderio uidendi.

10 Dub. Cur Ioannes præcucurrit? Reſp. qui ſupra, quia iunior & agilior erat.

11 Dub. Cum iam Euangeliſta dixiſſet uenerunt ad monumentum,cur poſt replicat quod ille diſcipulus uenit primus ad monumentū? Reſpon. Aug.quod primo poſuit quod uenerunt. Deinde regreditur ad dicendum modum quo uenerunt.

12 Dubitat.Quæ erant illa linteamina?Reſp. quod illa in quibus inuolutum fuerat corpus Ieſu.

13 Dubitatur. Cur Ioannes non intrauit in monumentum?Reſp.Ly.quod propter reuerentiam Petri, qui erat ſenior ipſo & principalior inter apoſtolos.

14 Dub.Cur Petrus intrauit?Reſp. Chryſoſt. quod ex feruore.

15 Dubitatur. Cur ſudarium erat ſeparatim inuolutum?Reſpon.Chryſ.quod erat reſurrectionis ſignum,quia ſi quis furatus fuiſſet corpus non plicaſſet ſudarium.

16 Dub. Quomodo Ioannes credidit eum ſurrexiſſe,cum poſt dicatur quod æſtimabant ſe ſpiritum uidere?Reſp. Auguſt.quod credidit id, quod mulier dixerat, ſed non credidit eum reſurrexiſſe.

17 Dubitatur. Cum dominus prædixiſſet ſe reſurrecturum nunquid ſciebant eum debere reſurgere?Reſpond. qui ſupra quod quando hoc audiebant a domino non intelligebant ex conſuetudine audiendi parabolas ab eo, & aliquid aliud per hoc ſignificare credebant.

Dubia alia quære in Sabbatho ſancto, & diebus ſequentibus.

ALLEGORICE.

[Per Ioannem iuniorem] ſynagoga:[per ſeniorem uero Petrum] eccleſia gentium deſignatur . [Currebant autem ſimul] quia ab ortu ſui tempore uſque ad occaſum pari & communi uia, & ſi non pari, & communi ſenſu

ſenſu gentilitas cum ſynagoga decurrit,[uenit ad monumentum prius] ſynagoga [ſed non intrauit] quia legis quidem mandata percepit, prophetas de incarnatione ac paſſione dominica audiuit, ſed credere immortuum noluit.[Venit autem Symon Petrus & introiuit in monumentum] quia ſecuta poſterior eccleſia gentium Chriſtum Ieſum, & cognouit carne mortuum & uiuentem credidit deum. [Sudarium autem domini cum linteaminibus non inuenitur] quia caput Chriſti deus & diuinitatis incomprehenſibilia ſacramenta ab infirmitatis noſtræ cognitione diſiuncta ſunt, eiuſq; potentia creaturæ tranſcendit naturam [non ſolum autem ſeparatim ſed inuolutum inueniri dicitur] quia lintei quo inuoluitur, nec initium nec finis aſpicitur, celſitudo autem diuinitatis nec incepit etiam nec deſinit, bene autem additur [in uno loco] quia in fiſſura mentium deus non eſt, & illi eius gratiam habere merentur qui ſe ab inuicem per ſectarum ſcandala non diuidunt [poſtquam autem, intrauit Petrus ingreſſus eſt & Ioannes] quia in fine mundi ad redemptoris fidem etiam Iudæa colligitur.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex euangelica lectione ut in tenebris dominum quęramus & de his quæ contra deum fiunt proximos inſtruamus & corrigamus, quodque curſu celeri inueſtigemus, quę ad noſtram ſpectent ſalutem, atque ut ſeniores, & digniores præſumptione ſubmota teneremur, & his quæ per ſcripturas innoteſcunt fidem indubiam adhibeamus.

ANAGOGICE.

A tenebris præſentis uitæ eleuari oportet ut in contemplationem claritatis æternæ ueniamus ſublatoque lapide offuſcationis aperta intelligere ualeamus dominica ſacramenta ingredi cœleſtem. Hieruſalem munitam lapidibus precioſis, & angelorum cuſtodia, & omnia ſcripturarum, archana penetrare mereamur.

DOMINICA IN OCTAVAE Paſchæ.

Cum ſero eſſet. Ioan. 20. Luc. 24.

Hiſtoria huius euangelij pro prima parte facta eſt ipſa die reſurrectionis domini. Et pro ſecunda die octaua reſurrectionis, ſcilicet tertia die Aprilis in dominica.

HISTORICE.

Reſurrectionis dominicæ de ſero clauſis ianuis ad diſcipulos ob Iudæorum timorem incluſos dominus uenit in medioque conſiſtens ſalutem pacem offerendo dedit. Cicatrices autem cum demonſtraſſet gaudio affecti ſunt rurſuſque pacis munera conferens ſe eos quemadmodum a genitore miſſus foret mittere, ut ſpiritum acciperent ſanctum inſufflando iuſſit quo & crimina relaxare & retinere ualerent. Didimo autem Thomæ tunc abſenti cum rediiſſet, & a cæteris res fuiſſet geſta narrata ſe minime inquit crediturum niſi prius ipſa domini, uulnera palpaſſet. Octo igitur deceſſis diebus Thomæ cum aliis exiſtenti obſeratis foribus dominus aduenit & pace oblata Thomam ut infidelitate depoſita deinceps fidelis eſſet admonuit loca que uulnerum palpanda prębuit. Statimq; e Thomas dominum ac deum ſuum ueneratus eſt. Dominus uero illos fore beatos dixit qui non cernentes, crederent cum ipſe intuitus crediſſet quàm plura, & innumera pœnæ coram diſcipulis ſigna operatus eſt Ieſus quę nequaquam hoc in libro exarata ſunt, ſed hoc admodum pauca deſcripta fuiſſe commemorat euangeliſta, ut dei Ieſus filius eſſe credatur utque eius in nomine credentes uitam conſequamur æternam.

NVnc dubia ſoluenda ſunt proponenda.

1 Dubitatur. Cur Euangeliſta dicit ſero factum? Reſpon. Lyr. quia de die apoſtoli erant diſperſi, ſed de nocte conueniebant ad locum vnum.

2 Dubi. Vt quid claudebant fores? Reſp. textus, quòd propter metum Iudęorum.

3 Dub. cur dominus ingreſſus eſt ianuis clauſis? Reſp. Theophilus, ut oſtenderet quia eodem modo reſurrexit adiacente lapide ſuper monumentum.

4 Dubi. Cur expectauit dominus in ſero apparere? Reſp. Theophilus quia præſtolabatur vt omnes conuenirent.

5 Dub. Quomodo potuit ingredi ianuis clauſis? Reſpond. Auguſt. ſuper Ioan. quòd moli corporis ubi diuinitas erat oſtia clauſa non obſtiterunt, ille quippe non eis apertis ingredi potuit quo naſcente uirginitas matris inuiolata permanſit.

6 Dubitatur. Cur oſtendit eis manus & latus?

tus? Reſpon. Lyr. vt per cicatrices remanentes oſtenderet identitatem materialem corporis prius paſſi.

7 Dub. Cur non oſtendit eis pedes? Reſpon. quod etiam eos ipſis oſtendit ut habetur. Lucæ vltimo.

8 Dub. Cur gauiſi fuerunt diſcipuli? Rñ. Ly. quòd propter triſtitiam amotam de morte Chriſti, & de metu Iudæorum.

9 Dub. Cur replicauit pax uobis? Rñ. Beda. quia gemina eſt uirtus charitatis.

10 Dub. Quomodo miſit eos ſicut ipſum miſit pater. Reſp. Greg. in homel. exponendo di cens, id eſt ea charitate vos diligo cum inter ſcandalum perſecutorum mitto qua me charitate pater diligit quem venire ad tolerandas paſſiones fecit.

11 Dubi. An ille flatus fuerit ſpirituſſanctus? Rñ. Aug. 9. de trinitate, quod non, ſed demõſtratio per congruam ſignificationem nõ tantum a patre, ſed etiam a filio procedere ſpiritumſanctum.

12 Dub. Ex quo nunc dedit ſpiritum ſanctum, cur poſt iterum miſit in feſto Penthecoſtes? Reſp. Gregorius in homel. quod in terra datur ſpiritus, ut diligatur proximus, ex cœlo datur ſpiritus, ut diligatur deus. Sicut ergo vna eſt charitas & duo præcepta, ita unus eſt ſpiritus & duo data.

13 Dub. Cum ſolus deus dimittat peccata quomodo dicit quorum dimiſeritis &c. Rñ. Chryſo. quòd deus principaliter peccata dimittit. Sed ſacerdos ſuam linguam, & manum tribuit id eſt miniſterialiter.

14 Du. Quomodo retinent peccata cum quis conteritur? Rñ. Ly. ꝙ retinent peccata quãdo iudiciũ eccleſiæ diuino iudicio cõformatur.

15 Du. Cur Thomas dicitur didimus. Vide feria. 2. dominicæ 4. quadrageſimæ. dub. 56.

16 Dubi. Cur dicitur unus de duodecim cum Iudas iam defeciſſet? Rñ. Ly. ꝙ quia fuit vnus de duodecim in principio electis a Chriſto.

17 Dub. Quo tunc iuerat Thomas? Rñ. Beda, ꝙ datur intelligi quoddã fuiſſe interuallum, ꝙ ad horam Thomas egreſſus ſit & Ieſus veniens in medio eorum ſtetit.

18 Dubitat. An a caſu factum eſt, vt Thomas tunc abeſſet? Reſp. Gregorius in homel. quod non, ſed egit miro modo diuina clementia vt diſcipulus dubitans dum in magiſtro ſuo vulnera palparet carnis in nobis uulnera ſanaret infidelitatis.

19 Dubitat. Cur ſtatim alij diſcipuli dixerunt Thomę, uidimus dominum? Reſpon. Ly. quoniam boni rumores cito nunciantur.

20 Dubit. Cur Thomas dixit, niſi uidero &c. Reſp. Chryſo. quoniam aliis groſſior exiſtens eam quæ eſt per ſenſum groſſiſſimum ſcilicet tactum quærebat fidem ideo addidit, & mittam manum &c.

21 Dub. Cur tunc ſtatim Chriſtus non apparuit certificando ipſum? Rñ. qui ſupra, ꝙ ideo diſtulit ut interim a diſcipulis admonitus accendatur ad maius deſiderium, & fidelior fieret in futurum.

22 Du. Quia uidetur quod ſicut deus non poteſt facere, quod unum corpus ſit in duobus locis ita non poſſit facere ꝙ duo corpora ſunt in eodem loco? Reſp. dominus Cardi. de turre crema. quod diuina uirtute hoc poteſt fieri, ſed alias non, quod ſic patet. Nam duo corpora prohibentur eſſe in eodem loco ex dimenſionibus, quia materia corporalis ſecundum dimenſiones diuiditur. Dimenſiones autem diuiduntur ſecundum ſitum. Deus autem qui eſt omnium cauſa poteſt conſeruare effectus in eſſe ſine cauſis proximis. Vnde ſicut conſeruat in ſacramento altaris accidentia ſine ſubiecto, ita poteſt conſeruare diuiſionem materiæ corporalis, & dimenſionum in ea abſque diuerſitate ſitus, poteſt ergo fieri, quòd corpori remaneat eſſe dimenſionatum ab alio corpore, quãmuis eius materia non ſit dimenſionata in ſitu ab alterius corporis materia, non ualet autem ſimilitudo inducta de uno corpore quod ſit in duobus locis, quia implicaret contradictionem, quia de ratione loci eſt quòd ſit locati terminus. Terminus autem eſt extra quem nihil eſt rei unde nihil locati poteſt eſſe in loco exteriori, quod ſi ponatur, eſſe in duobus locis: ſequitur quod ſit extra ſuum locum, & ſic ſequitur, quod ſit locatum, & non locatum. Hoc autem non contingit ſi duo corpora ſint in eodem loco, ut dictum eſt & ideo, non eſt ſimile.

23 Dub. Cur ſtetit in medio? Reſp. Lyr. quod ut poſſet ab omnibus uideri.

24 Dub. Cur dixit, Thomæ infer digitum &c. Reſp. Chryſ. quod ut oſtenderet quoniam cũ Thomas loquebatur ad condiſcipulos aderat & in hoc ſuam diuinitatem demonſtrans.

25 Dubitatur. Cur dicit Thomæ, uide manus meas? Reſpond. Lyra. quod Thomas volebat

uolebat certificari duplici ſenſu. ſcilicet uiſu, in aſpectu manuum, & tacta ad lateris tactũ.

26 Dub. An Thomas vere tetigerit cicatrices? Reſpõ. S.Tho.3.par.q.54.arti.4. Et ita etiam Albertus, & Alexander ꝙ ſic, & ita etiam tenet Leo Papa.

27 Dub. Quia cum Thomas crediderit ex ſolo uiſu prout dominus ei dixit, quia vidiſti credidiſti &c. videtur ꝙ non tetigerit? Reſp. do. Cardi. de Turrecrem. quod vere tetigit & licet ſibi ſufficeret vidiſſe & per viſum crediſſe, & quemadmodum credidit tamen propter nos tetigit vt omnẽ a nobis excluderet dubitationem, quia teſtis erat futurus reſurrectionis. Vnde Leo Papa dicit ſufficiebat ad fidem propriam vidiſſe quod videbat, ſed nobis operatus eſt vt tangeret quod uidebat, & ita non valet conſequentia, quod & ſi crediderit cum vidit, ergo poſt non tetigit.

28 Dub. Cur uoluit quod Thomas eum tangeret qui Magdalenam volentem tangere prohibuit? Reſpõ. San. Tho. in 3. ſen. diſtin. 21. q. 2. arti. 4. q. 3. quod glorioſa Maria Magdalena non eligebatur vt teſtis reſurrectionis in populis ſicut Thomas, quia non decet mulierem docere in eccleſia. 1. Cho. 14. Et ideo nõ eſt permiſſa tangere.

29 Dub. Cur dominus dixit Thomæ noli eſſe incredulus? Reſp. Lyra, quia dixerat diſcipulis ſe niſi tangeret, non crediturum Chriſti reſurrectionem.

30 Dubita. Cur cum ad uiſum credidiſſet ſtatim non dixit, dominus meus & deus meus, ſed ſolum poſtquam tetigit? Reſpon. quod ex præcepto Chriſti dum iam uidiſſet & crederet tetigit eum, & ita poſt tactum demonſtrauit fidem quam habuerat cum uidiſſet.

31 Du. Cur dixit dominus meus & de⁹ meus? Reſp. Theoph. quod in hoc optimum ſe Theologum oſtendit. nam duplicem naturam vnicamq; hypoſtaſim Chriſti diſſeruit. quia dicẽdo, dominus meus humanam, & deus meus diuinam, confeſſus eſt naturam, & vnum & eundem deum & dominum.

32 Dub. Quia videtur dictum Thomæ imperfectum dum dicit, dominus meus &c? Reſp. quod hic eſt eclipſis quia deficit verbum principale, ſed debet ſic intelligi, tu es, vel credo. quod tu ſis deus meus.

33 Dub. Quia videtur quod Thomas non crediderit, quia per palpationem ſciuit, & cognouit, & non per fidem credidit? Reſpon. Grego. in homel. quod hominem vidit, & deum credidit. Et S.Tho.3. par. q. 55. ar. 5. dicit ꝙ vidit vulnera, & deum credidit.

34 Dub. Quia Lucæ 10. c. dicitur, Beati qui vident quæ vos videtis & hic, Beati qui non viderunt: ergo videtur contradictio? Reſp. Lyra, ꝙ primum intelligitur de viſione Chriſti in præſentia mortali, quæ fuit multum deſiderata a ſanctis patribus vete. teſta. Hic vero cõmendat promptionem aliorum qui non viderunt ad credendum.

35 Dub. Si beati ſunt qui non viderunt & crediderunt: cur ergo dicitur Act. 1. quod in multis argumentis præbuit ſeipſum viuum &c? Reſp. S.Tho. vbi ſupra, quod hic non accipitur argumentum ſecundum quod eſt ratio rei dubie faciens fidem, quia tale euacuaret meritum fidei: ſed ſecundũ quod eſt aliquod ſenſibile ſignum quod inducitur ad alicuius veritatis manifeſtationem. Vnde in græco loco argumenti ponitur tecmyrijs quod eſt ſignũ euidens ab probandum, quod non totaliter fidem euacuat, nec meritum eius: ſicut patet de Thoma, qui vidit vulnera & credidit deum: ſed ille dicitur eſſe perfectioris fidei qui non requirit huiuſmodi ſigna ad credendum. & talis dicitur eſſe beatus per comparationem ad alios qui non credunt nec talia ſigna videant.

36 Dub. Quia videtur quod nos non erimus de numero beatorum, quia Chriſtus dixit beati qui non viderunt: quia non eramus ante Chriſtum? Reſp. Aug. quod dominus vſus eſt verbis p̃teriti tẽporis, quia quod erat futurũ in ſua nouerat prædeſtinatione iam factum.

37 Dub. Cur dicit Euangeliſta, Multa quidem & alia ſigna &c. quæ non ſunt ſcripta in libro hoc? Reſp. Lyr. quod ne aliquis forte crederet ea non eſſe uera quæ ſcripta ſunt ab alijs euãgeliſtis & a Ioanne dimiſſa.

38 Dub. An alij euangeliſtæ ſcripſerint omnia ſigna quæ fecit Ieſus? Reſ. Chry. quod nõ.

39 Dub. Cur non omnia ſigna Chriſti ſcripſerunt Euangeliſtæ? Reſp. qui ſupra. quod ſolum ſcripſerunt eaque erant ſufficientia attrahere ad fidem audientes.

40 Dub. Cur dicit in conſpectu diſcipulorum ſuorum? Reſpon. qui ſupra, quod ſibi uidetur dicere ea quæ poſt reſurrectionem ſunt ſigna. Et ideo dicit in conſpectu diſcipulorũ ſuorũ cum quibus ſolis poſt reſurrectionẽ conuerſatus eſt.

41 Dub. Cur Chriſtus non ſcripſit ipſe doctri

nam

nam ſuam per ſeipſum & non per euangeliſtas & alios apoſtolos? Reſp. San. Tho. 4. par. q 42 art. 4. quod propter dignitatem Chriſti: quia cum ſit excellentiſſimus doctor ei competebat vt eam in cordibus auditorum imprimeret, vnde etiam apud gentiles Pithagoras & Socrates qui fuerunt excellentiſſimi doctores nihil ſcribere voluerunt. Secũdo propter excellentiam doctrinæ quæ literis comprehẽdi non poteſt ſecundum illud Ioan. vlti. c. Sũt & alia multa quæ fecit Ieſus quę ſi ſcribantur per ſingula nec ipſum arbitror mundum capere eos qui ſcribendi ſunt libros, quos ſicut dicit Augu. non ſpacio locorum credendum eſt mundum capere non poſſe ſed capacitate legentium comprehendi non poſſe. Si autem Chriſtus ſcripto doctrinam ſuam mandaſſet nihil altius de eius doctrina homines æſtimarent quam quod ſcriptura contineret. Tertio vt ordine quodam ab ipſa doctrina ad omnes perueniret, dũ ipſe diſcipulos ſuos immediate docuerit qui poſt modũ alios verbo & ſcripto docuerunt. Si autem ipſemet ſcripſiſſet, eius doctrina immediate ad oẽs perueniſſet.

42 Dub. Cum lex vetus fuerit data in ſcripto cur etiam lex Chriſti nõ fuit data in ſcripto? Reſp. qui ſupra. quod quia lex dabatur in ſenſibilibus figuris. Et ideo etiam conuenienter ſenſibilibus figuris ſcripta fuit, ſed lex Chriſti quæ eſt lex ſpiritus vitæ ſcribi debuit nõ atramento ſed ſpiritu dei viui, non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis, vt Apoſtolus dicit. 2. Chor. 3.

43 Dub. de quo libro intelligitur cum dicitur in libro hoc? Reſpon. quod de libro euangelij Ioan. euangeliſtæ.

44 Dub. Quibus dicit ut credatis? Reſp. Chry. quod in humanam naturam loquitur cõiter.

45 Dub. Cur dicit quod Ieſus eſt filius dei? Reſpon. Lyra. quia intentio eius principalis fuit declarare diuinitatẽ Chriſti & æternam eius generationẽ a patre, & ideo iſta ſcripſit vt homines duceret ad ſic credendum.

46 Dub. Cur Ioannes non ſcripſit omnia quæ ſcripſerunt alij euangeliſtæ? Reſpon. quia fuit vltimus in ſcribendo & uiderat quæ alij ſcripſerãt, ideo nõ replicauit, ſed videtur ea cõfirmare cũ dicit multa alia ſigna fecit Ieſus &c.

47 Dub. Quam vitam habebunt credentes? Reſpon. Lyra. quod æternam.

48 Dub. Cur dicit in nomine eius? Reſpon. Lyra. ideſt per fidem nominis eius. quia ut dicitur Actuum. 4. non eſt aliud nomen ſub cœlo in quo oporteat nos ſaluos fieri. vide fer. 4. Aduentus dub. 34

49 Dub. Quia uidetur quod omnes credentes in Chriſtum etiam mali habebũt uitam æternam? Reſpon. Lyra. quod credentes, ſcilicet fide formata charitate.

50 Dub. An duo corpora glorioſa, uel unũ glorioſum & aliud non poſſint ſimul eſſe in eodẽ loco? Reſp. S. Tho 4. ſen. diſt. 44. q. 2. ar. 2 q. 2. quod ſic uirtute diuina tamen nunquam erunt ſimul. quia in eis ſeruabitur debitus ordo qui diſtinctionem requirit.

51 Dub. Quid eſt dos put dotes ponuntur in beatis? Reſ. qui ſupra di. 49 q. 4. ar. 1. quod dos eſt perpetuus ornatus animæ & corporis uitæ ſufficiens in æterna beatitudine iugiter perſeuerans.

52 Dub. Cur appellatur dos? Reſpõ. qui ſupra quod ad ſimilitudinem dotis corporalis per quam ſpõſa ornatur & prouidetur uiro, unde poſſit ſufficienter ſponſa & liberos nutrire, & tamen inamiſſibiliter dos ſponſe conſeruatur, ut ad eam matrimonio ſeparato reuertaẽ, & ſic etiam in matrimonio ſpirituali ipſi ornatus qui ſponſe ſpirituali dantur. ſ. eccleſiæ in membris ſuis ſunt quidem ipſius ſponſi in quantum ad eius gloriam & honorem cedunt ſed ſponſe inquantum per eos ornatur.

53 Dub. Quia uideẽ quod in matrimonio ſpirituali non ſint aliqua onera & ita nõ erit ibi dos quæ ſubleuat onera? Reſp. qui ſupra. quod ibi eſt id quod competit dotibus per ſe, ſcilicet ſolatium matrimonij quod per dotes efficitur, per accidens autem illud quod per eas remouetur. ſcilicet onus matrimonij quod p dotes leuiatur ſicut gratiæ per ſe conuenit facere iuſtum, ſed per accidens quod de impio faciat iuſtum quamuis ergo matrimonio ſpirituali non ſint aliqua onera, eſt tamen ibi ſumma iucunditas ad quam perficiendã dotes ſpõſe conferuntur. ut ſcilicet delectabiliter per eas ſponſo coniungatur.

54 Dub. A quibus dantur iſte dotes? Reſp. qui ſupra. quod potius a patre ſponſe quæ eſt tota trinitas quam a patre ſponſi. ſcilicet Chriſti qui eſt ſola perſona patris ſed tamen hæc collatio licet ab omnibus pſonis fiat ſingulis perſonis poteſt appropriari per aliquem modum perſonæ quidem patris ut danti, quia in ipſo eſt autoritas & etiam paternis reſpectu creaturæ appropriatur, ut ſit idem pater ſponſi, &

ſi,& ſponſe filio uero appropriatur inquantū propter ipſum & per ipſum dantur, ſed ſpiritui ſancto inquantum in ipſo, & ſecundum ipſum dantur, amor etiam eſt omnis damnationis ratio.

55 Dub. An dantur in hac vita? Reſp. qui ſupra, quod non, quia nec dotes conſueuerunt aſſignari, ſponſe quando deſponſatur, ſed quando in domum ſponſi traducitur ut præſentialiter ſponſum habeat, quandiu autem in hac uita ſumus peregrinamur a domino. 2.Chor.5.

56 Dub. Quia cum dotes matrimonij corporalis ſubiiciantur fortunæ, an etiam dotes ſanctorum ſubiiciantur fortunæ? Rñ. qui ſupra, quod quia dotes corporalis matrimonij conſiſtunt in decore exteriori, ideo ſubiiciuntur fortunæ, ſed decor interior requiritur in ſpirituali matrimonio, ut in Pſalm. 44. Omnis gloria eius filię regis abintus &c. Et ideo non oportet, quod huiuſmodi dotes aſſignentur in matrimonio ſpirituali ſicut aſſignantur in corporali.

57 Dub. Quia in hac uita deus dat multa bona, & gratias ſanctis. ergo uidetur, quod in hac uita dantur dotes? Reſp. qui ſupra, quod talia dona non dicuntur dotes, ſed illa quæ conferuntur eis quando transferuntur in gloriam in qua ſponſo, præſentialiter perferuntur.

58 Dub. An dos ſit beatitudo? Reſpon. qui ſupra. ar. 3. quod non, ſed realiter differunt, quia beatitudo dicitur ipſa operatio perfecta qua anima beata deo coniungitur, ſed dotes dicuntur habitus uel diſpoſitiones, uel quæcunque aliæ qualitates quę ordinantur ad huiuſmodi perfectam operationem.

59 Du. An dotes ſint partes beatitudinis? Rñ. qui ſupra, quod ordinatur ad beatitudinem magis, quam ſint in beatitudine ut partes eius.

60 Dub. Quia cum dotes ſint perfectio animę videtur, quòd beatitudo etiam poſſit dici dos? Reſp. qui ſupra, quod proprie loquendo beatitudo non eſt ornatus animæ ſicut ſunt dotes, ſed eſt aliquid quod ex ornatu animæ prouenit ut ſit operatio quædam, ornatus uero dicitur aliquis decor ipſius beati.

61 Dubitatur. Quæ dicuntur dotes animæ? Reſpondet qui ſupra, articulo quinto. quæſt. prima. quod ab omnibus communiter ponuntur tres diuerſimode tamen. Quidam enim dicunt quòd ſunt uiſio, dilectio, & fruitio. Quidam quòd ſunt uiſio, comprehenſio & fruitio. Quidam uero quòd ſunt uiſio, delectatio & comprehenſio.

62 Dubita. Quę opinio iſtarum eſt melior? Reſpondet qui ſupra, quod omnes hę aſſignationes reducuntur in idem, quia ex parte viſionis ad hoc quòd viſio ſit delectabilis requiritur, quod ipſum uiſibile ſit conueniens, & quod ſit coniunctum, & ſic requiritur habitus qui viſionem eliciat, & ſic eſt una dos quæ dicitur ab omnibus uiſio, ſed ex parte viſibilis requiruntur duo, ſcilicet cōueniencia quę eſt per effectum, & quantum ad hoc ponitur dos a quibuſdam dilectio, & a quibuſdam fruitio ſecundum quod fruitio ad effectum pertinet, illud enim quod ſumme diligimus conuenientiſſimum æſtimamus? Requiritur etiam ex parte uiſibilis coniunctio, & ſic ponitur a quibuſdam comprehenſio quem nihil aliud eſt quàm in præſentia deum habere, & in ſeipſo tenere, ſed ſecundum alios fruitio, prout fruitio eſt non ſpei ſicut eſt in via, ſed iam rei ſicut eſt in patria.

63 Dubitatur. Quibus uirtutibus correſpondent iſtæ dotes? Reſpond. qui ſupra, quòd tribus uirtutibus theologicis, ſcilicet uiſio fidei, ſpei uero comprehenſio uel fruitio ſecundum unam acceptionem, charitati autem dilectio, uel fruitio ſecundum aliam aſſignationem. Fruitio enim perfecta qualis in patria habetur includit in ſe dilectionem, & comprehenſionem. Et ideo a quibuſdam accipitur pro uno a quibuſdam uero pro alio.

64 Dubit. An ſimiliter corporis glorioſi debeant poni aliquę dotes? Reſp qui ſupra. q. 2. quòd ſic quia ſicut diſpoſitiones quæ ſunt in anima beata ad perfectam operationem qua deo coniungitur dicuntur animæ dotes, ita diſpoſitiones quæ ſunt in corpore glorioſo ex quibus corpus efficitur, perfecte animæ ſubiectum dicuntur corporis dotes.

65 Dub. Quæ ponuntur dotes corporis glorioſi? Reſp. qui ſupra. q. 3. quod ſubtilitas, agilitas, claritas, & impaſſibilitas.

66 Dubitatur. Propter quid iſtæ dotes aſſignantur corpori? Reſpondet qui ſupra, quod quia anima eſt forma corporis, & motor, & ad hæc ordinantur dotes corporis ut perfecte animæ ſubiiciatur, & ſicut formæ & motori, a forma autem in materia tria cauſantur, ſcilicet eſſe ſubſtantiale uires formæ, ſecundariæ

dundariæ. L accidentiales, & amborum conſeruatio & ſic inquantum corpus glorioſum ſubditur animæ quantum ad eſſe ſubſtantiale quod habet ab ea, ſic eſt dos ſubtilitatis quia ex hoc dicitur ſubtile quod perfecte ab anima informatur, inquantum vero ſubdit ei ſecundum accidentales formas quæ ſunt in corpore ab anima ſic eſt dos claritatis, inquantum autem ab anima conſeruatur ſic eſt dos impaſſibilitatis, quoniam ex vi animæ ſeruatur immune ab omni læſione, ſed inquantum perfecte ſubditur animæ ut motori ſic eſt dos agilitatis. quoniam dicitur agile ſecundum hoc quod ad omnes animæ actus eſt expeditum & paratum.

67 Dubita. An corpora glorioſa poſſint penetrare cœlos abſque eorum diuiſione? Reſ. qui ſupra. di. 44. q. 2. ar. 2. q. 2. quòd ſic nō ex vi ſubtilitatis, ſed ex diuina virtute quæ eis ad nutum in omnibus ſubueniet.

68 Dubitatur. An corpora ſanctorum ſuſtinebunt aliquem laborem in motum? Reſpon. qui ſupra. ar. 3 q. 1. quod non propter habilitatem eorum ex redundantia gloriæ ab animabus in ipſa corpora.

69 Dubitatur. Quia uidetur quod non erunt perfecte beata ipſa corpora ſi moueantur, quia motus dicit defectum cum nullus moueatur ad id quod iam habet? Reſpond. qui ſupra. q. 2. quòd neceſſe eſt dicere corpora ſanctorum aliquando moueri, quia & ipſum corpus Chriſti motum eſt aſcendendo ad cœlum & ipſo mouebuntur quę de terra reſurgent ad cœlum empireum aſcendent. nam nō poſſent manifeſtare virtutem motiuam in ſeipſis experimento niſi moueantur nec mouebuntur propter indigentiam ſimpliciter. videlicet quod indigeant moueri adeo quod ſine motu non poſſint conſeruari in eſſe vel in ſua perfectione, quia ad hæc omnia ſufficiet eis ſua beatitudo, ſed ſecundum quid mouebuntur propter indigentiam. ſcilicet quia ſine motu non poterunt aliquem finem intentum habere, vel non ita bene uel tali modo huiuſmodi autem indigentias nihil prohibet in corporibus glorioſis eſſe.

70 Dubitatur. An talia corpora mouebuntur in inſtanti? Reſp. qui ſupra. q. 3. quòd mouebuntur in tempore, ſed imperceptibili propter breuitatem, nec voluntas unquam in eis erit inordinata. Vnde nunquam volent corpus ſuum eſſe alicubi in aliquo inſtanti in quo non poſſit ibi eſſe, & ſic quodcunque inſtans uoluntas determinabit in illo corpus erit in loco quem uoluntas determinat.

71 Dubitatur. Quia glo. 1. ad The. 4. dicit quòd deferuntur ab angelis ergo non ex ſe mouebuntur? Reſpond. qui ſupra. q. 1. quod dicuntur deferri ab angelis corpora glorioſa non quaſi eis indigeant ſed ad reuerētiam deſignandam quæ eis & ab angelis & ab omnibus creaturis deferretur.

72 Dub. quia ſi corpora glorioſa haberent dotem claritatis, ita haberent in pedibus ſicut in oculis, ſicut agilitatem, impaſſibilitatem, & ſubtilitatem, habent æqualiter per totum corpus? Reſp. qui ſupra. art. 4. q. 1. quod ſicut claritas gloriæ redundat ab anima in corpus ſecundum ſuum modum, & eſt ibi alio modo quam ſit in anima, ita in qualibet parte corporis redundabit ſecundum ſuum modum. vnde non eſt inconueniens quòd diuerſæ partes habeant diuerſimode claritatem ſecundum quod ſunt diuerſimode diſpoſitę ex ſua natura ad ipſam nec eſt ſimile de alijs dotibus coporis reſpectu quarum partes corporis non inueniuntur habere diuerſam diſpoſitionem.

ALLEGORICE.

Vide fer. 3. paſchæ propria parte. Quo ad ſecundam [quòd Thomas non erat cum eis] ſignificat ſingulares non velle communicare cum fratribus [quòd non credidit narrātibus] ſignat pertinaces nolle rationibus acquieſcere [quod Chriſtus palpandum ſe præbuit] denotat benignitatem dei qui uult omnes homines ſaluos fieri & neminem perire. [quòd Thomas videt hominem & credit deum] deſignat quòd inuiſibilia dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex præſenti euangelio vt non ſegregemus nos a conſortio iuſtorum, ſed ſemper cum eis immoremur vt Ieſum mereamur intueri qui in medio ſanctorum conſiſtit nec ſimus increduli cum aliquid nobis fidei proponitur quatenus mereamur ſi credamus quod non uidimus credentes ſemper Ieſum filium eſſe dei, quo mediante vitam habeamus æternam.

ANAGOGICE.

Eleuamur in contemplaiionem Thomæ didimi qui interpretatur abyſſus, & qui penetrauit profundum, humanitatis Chriſti per quam, peruenit ad diuinitatem, ut nos etiam ex ſignis, & ſcripturis nobis a deo exhibitis, id quod nunc credimus per fidem tandem in ueritate uti eſt cernamus, & tunc nobis clara erunt omnia, quæ fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum cum quibus imperpetuum uita perfruemur æterna.

DOMINICA PRIMA POST octauam Paſchæ.

Ego ſum paſtor bonus, Ioan. 10.

Hæc verba dicit dominus, anno ætatis ſuæ. 32. die. 27. Septembris in ſabbato.

HISTORICE.

'Diſcipulis ſuis dominus ait bonum ſe fore paſtorem qui ſuam pro ouibus vitam ponit, & nequaquam mercede conductum ſe exiſtere cuius mercenarij, non intereſt an a lupo rapiendæ diſpergantur oues, ſed fuga ſibi conſulere, aitque alias ſe habere oues alterius, ouilis quas adducet, quoniam & eas agnoſcit, & ab eis agnitus exiſtit, ut paſtor unus unumque ouile omnium fiat.

HAEc ſunt dubia non prætereunda.

1 Dubitatur. Cur dominus hic introducit parabolam de paſtore? Reſpond. Lyra. quoniam cum ſupra dixiſſet, qui non intrat per oſtium in ouile ouium &c. Ideo hic ſubiungit, quòd ipſe eſt bonus paſtor, cum per oſtium ingreſſus fuerit.

2 Dubitatur. Quia dixit ſe oſtium, & nunc dicit ſe paſtorem quomodo poteſt eſſe oſtium, & paſtor? Reſpond. Auguſti. quòd ſicut ipſe per ſeipſum nouit patrem, nos autem per illum, ſic intrat in ouile per ſeipſum, nos autem per ipſum, ipſe eſt oſtium per quod intramus, & eſt paſtor qui ſuum gregem gubernat.

3 Dubitatur. An prælati eccleſiæ ſint paſtores? Reſpond. qui ſupra, quod Chriſtus eſt uerus paſtor unus, & ſolus, ſed prælati ſunt membra eius.

4 Dubitatur. An prælati etiam ſint oſtium? Reſpond. qui ſupra, quòd non, quia Chriſtus hoc ſibi proprium tenuit.

5 Dubitatur. Cur dicit quod eſt bonus? Reſpondet qui ſupra, quia ſunt, & paſtores mali.

6 Dubitatur. Quomodo bonus paſtor dat animam ſuam? Reſpond. Lyra. id eſt vitam corporalem.

7 Dubitatur. An uita hominis debeat exponi pro ouibus, & aliis animalibus brutis? Reſpond. Lyra, quòd hic non intelligitur de ouibus naturalibus, quia licet paſtor pro eis debeat aliquem laborem ſuſtinere, ſed non debet morti ſe exponere, ſed intelligitur de paſtore animarum.

8 Dubitatur. An paſtor animarum debeat pro eis uitam corporalem exponere? Reſpond. Chryſoſto. in homel. quòd ſic, ſi neceſſitas affuerit.

9 Dubitatur. Quomodo cognoſcitur bonus paſter? Reſpond. Iaco. de Voragine. in ſermone, quod per tria ſigna, quia pro ouibus animam ſuam ponit, quia cognoſcit oues ſuas, & quia eas ad ouile deducit.

10 Dubitatur. Quomodo cognoſcuntur oues Chriſti. Reſp. qui ſuprà, quod per tria ſigna, quia paſtorem recognoſcunt, & uocem eius audiunt, & ipſum ſequuntur.

11 Dubi. Quis dicitur mercenarius? Reſpondit Lyra. quod ille qui conducitur propter mercedem.

12 Dubitatur. Per quæ ſigna diſcernitur mercenarius a uero paſtore? Reſpond. Iacobus de Vorag. in ſermone, quod per tria. Primo, quia nullam curam gerit de ouibus, quod notatur cum dicitur dimittit oues. Secundo, quia fugit. Tertiò, quia tantum mercedem, & lucrum quærit.

13 Dubit. Si non ſunt eius oues proprie, quomodo ergo ſunt eius? Reſp. Lyra. quòd ſolum uſurpatiue.

14 Dubitatur. Quid agit lupus? Reſpond. Iacobus de Voragine ubi ſupra, quòd officium eius eſt rapere, diſpergere, & mactare.

15 Dubit. Quid ſignificatur, per lupum? Reſp. Lyra, quod tyrannus qui inducit homines ad peccandum uel hæreticus falſa doctrina eos corrumpens.

16 Dubitatur. Nunquid paſtor etiam accipit mercedem? Reſpond. Sanctus. Thom. tertia. ſenten. diſtinct. 29. articul. quarto, quod

mercenarius

mercenarius oculum habet, ad mercedem principaliter, & tanquàm ad finem, ideo non dicitur paſtor inquantum opus ſpirituale propter mercedem temporalem exercet, ſed illud quod redditur bono paſtori, non proprie dicitur merces, ſed præmium.

17 Dubitatur. Cur uidens lupum fugit? Reſpond. Albertus de animalibus, quod dicunt de lupo quod ſi hominem uidens præuenerit intuitu oculorum uocem aufert, & ſi præuenitur ab homine vocem amittit, & ſi homo ſoluerit amictum uocem recuperat, ideo lupum uidens fugit.

18 Dubitatur. Quomodo dicitur fugere mercenarius? Reſp. Lyra. quia debitum auxilium ſubtrahit ouibus.

19 Dubitatur. Cum uterque ſcilicet paſtor, & mercenarius curam gregis habeat quomodo cognoſcitur vnus ab altero? Reſpondit Gregor. in homel. d. utrum paſtor ſit uel mercenarius cognoſci ueraciter non poteſt ſi occaſio neceſſitatis deeſt. Tranquillitatis enim tempore plerunque ad gregis cuſtodiam ſicut uerus paſtor, ſic etiam mercenarius ſtat, ſed lupus veniens indicat quo quiſque animo ſuper gregis cuſtodiam ſtabat.

20 Dubitatur. Si lupus rapit oues quomodo diſpergit? Reſpond. Lyra. quòd rapit ad malum pertrahendo & diſperget ab unitate eccleſię ſeparando.

21 Dubitat. Quomodo non pertinet ad mercenarium de ouibus, cum eas ſub cura ſua habeat? Reſpond. qui ſupra, quod non pertinet ad eum id eſt, non habet affectum ordinatum ad eas.

22 Dubitatur. Cur replicat ego ſum paſtor bonus? Reſpond. Chryſo. quoniam ſuperius dominus duos malos præmiſit. Vnum qui furatur, mactat & perdit. Alterum qui non prohibet, & ſe ab utroque diſtinxit concludendo. Ego ſum paſtor bonus.

23 Dubitatur. An prælatio malorum ſit a deo? Reſpond. Sanctus Thom. 2. ſent. diſtinction. 44. quæſt. prima. arti. primo. quod id quod eſt bonum in prælatione eſt a deo, ſed id quod eſt malum, quo ad principium quando ſimoniatice acquiritur uel propter inſufficientiam non eſt a deo, ſed quo ad medium, ſcilicet quo ad modum qui conſiſtit in ordine quodã vnius tanquàm regentis, & alterius tãquã ſubiacentis qui eſt bonus eſt a deo quo ad finem qui eſt vſus malus nõ eſt a deo.

24 Dubit. An liceat appetere prælaturam & doctoratum, uide fer. 3. dominicæ 2. quadrageſimæ. dubio. 30.

25 Dubit. An liceat prælationem iniunctam omnino recuſare? Reſpond. qui ſupra. 2. 2. quæſt. 185. articu. ſecundo. quòd non, quia repugnat charitati proximorum quorum utilitati ſe aliquis debet exponere pro loco, & tempore. Item & repugnat humilitati per quam aliquis ſuperiorum mandatis ſe ſubiicit.

26 Dubitat. An liceat iurare uel uouere non ſuſcipere prælaturam? Reſpond. qui ſupra, quòd ſi quis uouet uel iurat, quod non acceptabit etiam per obedientiam ſuperioris illicite uouet uel iurat, ſed ſi quis intendit ſe obligare, quòd quantum eſt de ſe prælaturam non ſuſcipiet niſi imminente neceſſitate, licitum eſt votum.

27 Dubitatur. Ad quid tenentur prælati? Reſpon. qui ſupra, ſuper 1. ad Thimo. 1. quòd ex neceſſitate præcepti tenentur ad ea quæ ſunt proprij officij.

28 Dubit. Ad quid ſunt utiles prælati? Reſp. qui ſupra, quod ad cohibendam nequitiam hominum. Nam tripliciter ſe debent habere ad mala. Primo ut ea corde odio habeant. Secundo vt prohibeant ne fiant. Tertio ut facta puniant.

29 Dubitatur. An prælatus in mortali peccato exiſtens peccet mortaliter corrigendo? Reſpon. qui ſupra. 4. ſenten. diſt. 19. q. ſecunda. art. 2. q. 2. quòd dupliciter aliquis corripere poteſt. Vno modo ex officio ſicut prælati corripiunt, & ſic ille qui eſt in ſimili peccato vel maiori non poteſt alium corripere, ſiue illud peccatum ſit notorium ſiue occultum, quia indigne utens officio ſuo peccat, ſed ille qui eſt in peccato mortali etiam in occulto indigne utitur officio ſuo, vnde peccat corripiendo, & alia quæ ad ſuum officium ſpectant faciendo. Alio modo aliquis corripit ex zelo charitatis non ut eccleſiæ miniſter, & tunc non peccat, niſi ratione ſcandali, quod non conſurgit niſi de peccato notorio.

30 Dubitatur. An ſemper recurrendum ſit ad prælatos pro diſpenſatione ieiuniorum, & huiuſmodi? Reſpond. qui ſupra 2. 2. quæſt. 147. artic. 4. quòd ſic niſi eſſet conſuetudo in contrarium, quia ex ipſo, quòd prælati diſſimulant uidentur annuere.

31 Dubitatur. An prędicare ſit proprium officium prælati? Reſpond. qui ſupra. quæſtio. 187. articul. quarto. quòd ſic ex officio, ſed ex commiſſione etiam poteſt competere religioſis.

32 Dubitatur. An prælatus poſſit accipere ſumptus a ſubditis? Reſp. qui ſupra.2.Corin. 11. quòd ſic ſi prædicat,& viſitat:imo etiam legatus Papæ quando uiſitat partem legationis poteſt ſtipendia accipere.

33 Dubitatur. Cur dicit, & cognoſco oues meas? Reſpondet. Lyra. quia ſolicite viſitat eas, & ſic cognoſcit in particulari conditiones earum.

34 Dubitatur. Quomodo oues cognoſcunt paſtorem? Reſpondet. Lyra, quòd quia ueri fideles recognoſcunt beneficia Chriſti.

35 Dubitatur. Quomodo Chriſtus agnoſcit patrem ſicut pater eum, quia pater agnoſcit Chriſtum ut filium. Ex Chriſtus non cognoſcit patrem ut filium? Reſpondet. Chryſto. quòd Lyra, ſicut non reſpicit relationem ſed perſonam. q. d. ſicut perſona patris agnoſcit perſonam filij, ita perſona filij, agnoſcit perſonam patris.

36 Dubitatur. Cum una ſit cognitio patris, & filij, cur dicit ſicut &c. Reſpondet. Lyra. quòd ly.ſicut non eſt nota æqualitatis ſed ſimilitudinis,quia patris,& filij eſt una notitia conſiderando filij deitatem, ſecundum vero humanitatem uidet patrem clare, & continue.

37 Dubitatur. Quomodo poſuit animam pro ouibus ſuis?Reſp.qui ſupra,quia anima Chriſti pro fidelibus fuit ſeparata a corpore,& oblata deo patri.

38 Dubit. Cum multi ante Chriſtum mortui ſint, & poſt Chriſtum continue plures conuerſi ſunt, & indies conuertuntur videtur, quòd non pro ouibus omnibus poſuerit animam ſuam?Reſpon.quòd non ſolum mortuus fuit pro fidelibus qui tunc temporis erant ſed pro mortuis & omnibus futuris uſque ad finem ſęculi.

39 Dubitatur. Cum non fuerit miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſrael quomodo habet alias oues. Vide fer. quinta. poſt primam dominicam quadrageſimæ.dub. 16.ſecundum Ro.cur.

40 Dubitatur. Quando eas adduxit ad ouile ſuum:Reſpondet.qui ſupra,quòd per prædicationem apoſtolorum Chriſto principaliter operante in eorum prædicatione, ut dicitur Marci ulti.ca.

41 Dub.An erat coactus eas adducere,qui dicit oportet:Reſpon. Chryſ. quòd ly. oportet non neceſſitatis eſt demonſtratiuum,ſed eius quod omnino fiet.

42 Dubit.Quomodo aliæ oues audierunt uocem eius?Reſp Ly.quia Iudæis repellentibus fidem Chriſti gentiles cum gaudio eam receperunt,ut habetur Actuum.13.

43 Dub.Qualiter fuit factum unum ouile?Reſpon.Greg.in homel. ꝙ Iudæicum,& gentilem populum in ſua fide coniungendo.

44 Dubitatur.Quomodo eſt unus paſtor cum tot paſtores, ſcilicet ſummi pontifices poſt Chriſtum fuerunt?Reſpon.Ly.quòd Chriſtus eſt uerus & unus paſtor,alij autem ſunt uicarij huius paſtoris.

ALLEGORICE ET TROPOLOgice expoſitum eſt.

ANAGOGICE.

In cœleſti gloria agnoſcemus clare [uerum paſtorem] qui nos cum baculo crucis [ad ſuum ouile perduxit] & animam ſuam pro nobis poſuit, & agnoſcet nos approbando & nos cognoſcemus, eum glorificando [& eius vocem audiemus]cum dicet venite benedicti patris mei percipite regnum [& fiet unum ouile & unus paſtor]quia ipſe deus erit omnis in omnibus, & ipſe deus cum omnibus electis erit eorum deus, & ipſi populus eius erunt.

DOMINICA II. POST OCTAuam Paſchæ.

Modicum & iam non uidebitis me Ioann. 16.

Hæc uerba dicit, dominus anno ætatis ſuæ. 33. die. 24. Martij ſcilicet die Iouis in cœna domini.

HISTORICE.

Diſcipulis dominus cum prænuntiaſſet modicum temporis affuturũ quo eum nequaquam iam intuerentur, & rurſus poſt puſillum eum cernerent, quoniam ad genitorem accedebat, quid illa ſibi uellent domini uerba inter ſe ſciſcitati ſunt minime eorum percipientes ſenſum, quod dominus perpendẽs eis ſæculum gauiſurum fore, & ipſos lachrymis profundendos, prædixit verum eorum in

In gaudium verbi debere triſtiam, mulieris parturientis exemplo quæ dum pariat triſtatur, ſed edito fœtu ex gaudio preſſuræ obliuiſcitur, cum in lucem perduxerit hominem, eos etiam præſentiarum quidem triſtitia affligi, ſed cum rurſus eos viderit lætos efficiet, nec eorũ ab aliquo tunc auferri poſſe iocũditate.

HAec ſunt quæ occurunt dubia.
1 Dub. Cur dominus prædicta verba protulit? Reſpon. Chryſ. quòd vt aſſuefaciat eos per triſtium auditionem bene ferre ſuam ſeparationem.

2 Dubitatur. Quid ſignificant dicta verba? Reſp. Beda, quod modicum & iam non videbitis me, ſignificat quod illa nocte fuit tentus à iudęis & in manu crucifixus & ſepultus, ab humanis eſt ſecluſus obtutibus, & iterum modicum & videbitis me: quoniam & redibit, & in pauco erit ſeparatio, & continua cum eis coexiſtentia.

3 Dub. Cur dicit, quia vado ad patrem? Reſ. qui ſupra, vt oſtendat quod non perit, ſed mors eius tranſlatio ſit.

4 Dubit. Cur diſcipuli de iſtis verbis quærunt inter ſe? Reſp. Augu in home. quia hæc verba domini, ita diſcipulis erãt obſcura antequam id quod dixit eſſet impletum, vt cogerentur inter ſe de hoc quærere.

5 Dubitatur. Quomodo non intelligebant? Reſp. Chryſ. quoniam videbatur duo contraria ponere non exiſtentia contraria. Si enim videbimus te aiunt quomodo vadis, ſi vero vadis, qualiter te videbimus.

6 Dubit. Cum alia verba quæ ante iſta dixerat intellexerint: cur non, & iſta intelligunt? Reſpon. Auguſt. vbi ſupra, ꝙ quia dixerat ad patrem vado aperte illis viſus eſt loqui, ideo intellexerunt.

7 Dub. An Chriſtus cognouerit, vt deus vel vt homo ꝙ volebant eum interrogare? Reſp. Lyra, ꝙ & inquantum Deus cuius eſt proprium cognoſcere ſecreta cordium: & inquantum homo inquantum eius anima omnia videbat in verbo.

8 Dubitat. Quia videtur quòd Chriſtus non reſpondet ad propoſitum? Reſpond. Lyra, quòd primo dixit de hoc quæritis inter vos, vt oſtenderet ſe ſcire mentis eorum intentionem præueniendo eorum interrogationem, quòd autem dicit plorabitis &c. Reſpon. ad illud quod dixerat modicum quod eſt tempus paſſionis, vſque ad reſurrectionem in quo fleuerunt propter eius abſentiam.

9 Dubitatur. Qualiter mundus gauiſus eſt? Reſp. qui ſupra. quoniam in illo triduo iudæi mundialiter viuentes gauiſi ſunt credentes extinxiſſe totam ſectam Chriſti.

10 Dub. Cur dolebant de paſſione Chriſti apoſtoli quæ erat, ita vtilis & neceſſaria? Reſpon. dominus Cardinalis de Turrecrem. ſuper hoc euangelio quòd dolebant de ea vt erat quædam afflictio patientis Chriſti quaſi eidem compatientes, ſed eam volebant vt ordinabatur ad fructum redemptionis humanæ.

11 Dub. Quæ differentia eſt inter flere & plorare? Reſpõ. Vocabuliſtæ quod flere eſt vbertim lachrymas fundere quaſi fluere, ſed plorare eſt cum voce flere. Plangere eſt cum lachrymis pectus, aut faciem tundere. Lugere eſt cum aliquibus dictis miſerabilibus & habitus mutatione flere, merere eſt cum ſilentio dolere. Vnde & merere dicitur quaſi mente carere, & lugere, quaſi luce egere.

12 Dubit. Quæ differentia eſt inter gaudere, lætari, & exultare. Reſp. Catholicon. ꝙ lætari eſt lætitiam vnito demonſtrare, gaudere eſt mente letari, ſed exultare eſt verborum & membrorum hilaratio.

13 Dub. Quomodo triſtitia apoſtolorum verſa fuit in gaudium? Reſpon Lyra, quia gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino.

14 Dubitatur. Cur ponit ſimilitudinem de muliere pariente? Reſpon. Augu. quod iſta ſimilitudo non eſt difficilis domino eam exponente.

15 Dubit. Vtrum dolor parturientium ſit magnus: Reſpon. quòd ſic. nam dicit Ariſto. 9. animalium. quod mulieribus tempore partus accidit fortiſſimus dolor.

16 Dub. An æqualiter omnes parturientes doleant: Reſ. quòd non, ſed vna magis quam alia ſecundum diſpoſitionem meatuum & fœtus.

17 Dub. Vnde habuit originem dolor mulierum? Reſ. ꝙ ex maledictione dei dicentis Euę, in dolore paries. Gene. 3.

18 Dub. Cur non dedit dominus talem pœnã parturientibus? Reſp. vt de cætero non ſuperbiant.

19 Dub. An noceat animæ mulierum morientium in partu? Reſp. quòd non, ſi ſunt contritæ imo prodeſt ſi patienter ſufferunt.

20 Dub. An noceat animę mulieris ſi pariat abortum? Reſ. Alber. magnus ſup Lucã ꝙ nõ niſi

dederit cauſam ut aborſum faceret, ſcilicet non ſe bene cuſtodiendo mulier, equitando, chorizando, & ſimilia faciendo. nam ſe debet cuſtodire, maximè quando noniter concepit, quia materia ualde mobilis eſt, & faciliter læditur. Item quando eſt vicina partui.

21 Dubitatur. Cum dolor in partu mulierum ſit naturalis, ut dicit Alber. in 9. de animalibus. c. 8. quomodo dicitur, quòd prouenit ex maledictione dei? Reſpon. Sanctus. Thom. 2. 2. quæſt. 164. arti. ſecundo. quòd licet naturaliter hic dolor proueniat, tamen ſi non peccaſſet diuino beneficio immunis fuiſſet a tali dolore, & quia deus ſubtraxit hoc beneficiũ propter peccatum. Ideo dicitur, quòd hic dolor fuit datus in punitionem ſui peccati.

22 Dubitatur. Quando uidit poſt dominus diſcipulos? Reſpond. Lyr. quod poſt reſurrectionem ſuam.

23 Dubitatur. Quomodo non fuit eis ablatum eorum gaudium? Reſpon. qui ſupra, quia vita Chriſti quæ fuit materia huius gaudij immortalis, non erat amplius auferenda per mortem, & iſtud gaudium fuit inchoatum poſt reſurrectionem Chriſti, ſed poſtea conſummatum in gloria cœleſti.

ALLEGORICE.

Mulier eſt eccleſia ſeu apoſtolorum collegium in quo pro tunc erat tota eccleſia fidelium, triſtitia partus, eſt dolor de paſſione Chriſti, natiuitas hominis eſt reſurrectio Chriſti, quia Chriſtus de nouo proceſſit ad vitam, immortalem, quantum ad corpus, quod prius fuit mortale, & ſic natus eſt homo non infans, aut puer in mundum, id eſt, in uitam immortalem, quam ipſe inchoauit.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ut compati diſcamus ſi congregare volumus.

ANAGOGICE.

Ex doloribus præſentis vitæ in patriam deducimur lætiſſimam in qua preſſurarum præſentium obliuiſcemur.

DOMINICA TERTIA POST octauam Paſchæ.

Vado ad eum qui me miſit. Ioann. 16. capitul.

Hæc uerba dixit, dominus in cœna domini.

HISTORICE.

Ad eum qui ſe miſerat ire dominus diſcipulis dixit eorum pro uero neminem fore qui eum quo iret interrogaret, ſed ex his triſtes effectos fuiſſe uerbis, uerum expedire eis ut uadat, quoniam paraclitum eis mittet, qui ſeculum peccati iuſtitiæ, & iudicij arguet, & peccati quidem quoniam in eum minime crediderint. Iuſtitiæ uero cum ad genitorem accedat nequaquàm, amplius ab eis conſpiciendus. Iudicij autem quoniam princeps huius ſæculi iudicij, iam ſortitus eſt ſententiam, plura quoque eis ſe debere dixit, ſed ea ipſos nunc ferre non ualere. Verum ille veritatis ſpiritus cum aduenerit omnem docebit eos ueritatem, quam non a ſe, ſed auditu referet, futura etiam prænunciabit? dominum claritate dignum demonſtrabit, cum ex ſuis capiat ut eis nota faciat.

HAEc ſunt quæ occurrunt dubia.

1 Dubitatur. Cur dixit uado in præſenti, cum poſt per multos dies ſteterit cum eis? Reſpondet Lyra, quòd q. d. impleui officium prædicationis meæ, & illa nocte met fuit captus.

2 Dubitatur. Cur diſcipuli non interrogant eum quomodo iret? Rñ. Chry. quoniam eis dixerat, quòd qui interficeret eos arbitretur ſe obſequium præſtare deo, ita ceciderunt ut nihil eis loquerentur.

3 Dubitatur. Cur aliàs interrogauerunt, eum quo iret. Ioan. 13. & 14. capitul. Thomas, quomodo poſſumus uiam ſcire? Reſpondit Lyra, quia tunc ſolum loquebatur eis, de ſuo receſſu, ſed nunc quia dicit, de tribulationibus, remanſerunt ſtupefacti.

4 Dub. Cur ex reſponſione domini contriſtati ſunt? Reſpond. qui ſupra, quòd non propter hoc quòd dicit nemo interrogat me quò uadis contriſtati ſunt, ſed propter tribulationes, quas dixit eis uenturas.

5 Dubitatur. Quomodo triſtitia impleuit corda eorum? Reſpondet Auguſtinus, quia nondum, interius habebant, conſolationem, quam per ſpiritumſanctum, fuerant habituri, nec in eis remanebat locus conſolationis.

6 Dubit. Cum haberent plura corda cur dicit cor ueſtrum in ſingulari? Reſp. quòd quia habebant unum cor in domino.

7 Dub.

7 Dubitatur. An expediret apoſtolis ſubtractio corporalis præſentiæ Chriſti? Reſpond. dominus cardinalis de turre crema, quòd ſic, quia corporalis delectatio diſcipulorum in Chriſto ſecundum carnem impediebat eleuationem mentis eorum in deſiderium diuinitatis, quia ut dicit Beda expedit ut forma ſerui eorum, ſubtrahatur aſpectibus quatenus amor diuinitatis apertius eorum infigeretur mentibus.

8 Dubitatur. Cum Chriſtus eſſet deus, & poſſet dare ſpiritumſanctum, cur dicit, quod ſi non abiret quod ſpirituſſanctus non ueniret? Reſpond. qui ſupra quod licet potuiſſet dare. Tamen noluit primo propter eorum diſpoſitionem, quia quodammodo carnali amore afficiebantur ad Chriſti humanitatem, & non ſpirituali ad eius diuinitatem. Secundo quia cum eſſet cum eis ſatis adiutorium ſufficiens erat eis. Tertio, quia Chriſtus inquantum homo non dabat ſpiritum ſanctum, & ſtando cum apoſtolis uidebatur quaſi unus homo.

9 Dubitatur. Quis dicitur paraclitus? Reſp. quod idem eſt quod conſolator, & quia ſpirituſſanctus conſolatur nos in omnibus anguſtiis. Ideo dicitur paraclitus.

10 Dubitatur. Cur uocat ſe paraclitum? cum dicit alium paraclitum Ioan. 14. Reſpon. quoniam paraclitus græcè dicitur aduocatus latinè, & quia Chriſtus, eſt aduocatus noſter apud patrem. Ideo etiam dicitur paraclitus.

11 Dubitatur. Nunquid Chriſtus non arguit mundum de peccato? Reſpond. dominus Cardinalis de turræ cremata, quòd Chriſtus arguit uiſibiliter, ſed ſpirituſſanctus penetrans corda diſcipulorum per eos inuiſibiliter arguit mundum de peccato.

12 Dubit. De quo peccato arguit Spirituſſanctus mundum? Reſp. qui ſupra, quod de peccato infidelitatis, quod pater cum dicitur, quia non crediderunt in me.

13 Dubitatur. Cur dicit in me? Reſpondet qui ſupra, quia credere in eum eſt habere fidem charitate formatam.

14. Dubitatur. Quomodo arguit de iuſtitia? Reſpond. qui ſupra ſcilicet, quod Chriſtus reſurrexit & aſcendit, & in hoc declaratur iuſtitia dei propter condemnationem, ſuorum perſecutorum, qui eum iniuſtè, perſequebantur.

15 Dubitatur. Quomodo arguit de iudicio? Reſpond. qui ſupra, quoniam quia diabolus princeps malorum iam condemnatus eſt eodem iudicio demonſtratur omnes ſibi adhærentes fore condemnabiles.

16 Dubitatur. Quę ſunt illa quæ Chriſtus habebat adhuc apoſtolis dicere? Re pond. didimus, quod ea, quę pro nomine eius ſufferre poterant, ſcilicet maiora quæ tunc non poterant niſi in capite noſtro, primus magiſterium & forma crucis præiret.

17 Dub. Cur non poterant tunc portare apoſtoli? Reſp. Lyr. quod propter imperfect. onē ipſorum apoſtolorum.

18 Dubit. Quia non uidetur quòd docuerit eos ſpirituſſanctus omnem ueritatem, quia non concluſiones logicæ, uel arithmeticæ, aut aliarũ ſcientiarũ. Rñ. qui ſupra, ꝙ docuit eos omnem ueritatem neceſſariã ad ſalutem.

19 Dub. An ſpirituſſanctus indigeat pedagogo cum non loquatur a ſemetipſo? Rñ. Chry. quòd ut audientes ſpiritum ſanctum docere omnem ueritatem, non æſtiment eum filio maiorem, ideo hoc dicit.

20 Dub. A quibus audit quæ loquitur: Rñ Augu. ꝙ eius audire eſt ſcire & eius ſcire eſt eius eſſe, quia ergo eſt illi eſſentia ab illo a quo procedit etiam ab eodem eſt illi audientia.

21 Dub. Cum dicatur Actuũ. j. non eſt ueſtrũ noſſe tempora &c. quomodo ſpiritus ſanctus annunciabit futura? Rñ Ly. ꝙ non omnia futura annunciauit ſed aliqua. Sicut Ioanni, ea quę ſcripſit in Apocalipſi. Et paulo tribulationes futuræ in hieroſolymis reuelatæ fuerunt. Act. 20.

22 Dub. Cum ſint plures ſancti quibus nihil reuelatur quomodo ſpirituſſanctus annuntiat futura? Reſp. Beda. quòd uentura annuntiabit, id eſt gaudia, cœleſtis patriæ nobis ad memoriam reducet.

23 Dub. Quomodo ſpirituſſanctus clarificauit Chriſtum? Reſp. Lyra. ꝙ ſpirituſſanctus datus apoſtolis fuit magnum ſignum ad confirmandum Chriſti doctrinam.

24 Dubitatur. Cum pater clarificauerit, Chriſtum ut dicitur Ioan. 12. cap. quomodo ſpirituſſanctus eum clarificauit? Reſpondet qui ſupra, quòd pater clarificauit Chriſtum in miraculis in uita, & iterum poſtea in morte per ſigna diuinitatis oſtenſa reſuſcitando & aſcendendo in cœlum, ſed ſpirituſſanctus cum clarificauit per apoſtolos qui eius diuinitatem toti mundo annuntiauit.

25 Dubitatur. Quid deficiebat ſpiritui ſancto qui debebat accipere de Chriſto? Reſp. Diximus, quod non accepit quod ante non habuit, quia procedit a patre & filio a quibus accepit eandem naturam.

26 Dub. An filius accipiens naturam a patre, & ſpiritusſanctus ab vtroq; ſint minores? Reſpon. Auguſt. quòd non, quia omnia quæ ſunt patris, ſunt & filij & ſpiritusſancti, & quæ ſunt patris & filij, ſunt etiam ſpiritusſancti.

27 Dub. An filius ſit diuiſibilis, quia dicit de meo accipiet? Reſpon. Lyra. quod non eſt intelligendum quod patrem eſſentiæ filij recipiat, ſed ſi aliquid capiatur totū capitur, quia indiuiſibilis eſt, ſed ſpiritusſanctus procedēs a filio totam eius eſſentiam accipit totum ipſum manifeſtat.

28 Dubita. Quæ annuntiauit ſpiritusſanctus diſcipulis? Reſp. Greg. in Home. quòd mentes carnalium in amorem diuinitatis conuertit, & ita annuntiauit diuinitatem Chriſti.

Senſibus ſpiritualibus non exponitur ratione dicta in prologo.

DOMINICA IIII. POST OCTAuam Paſchæ.

Amen amen dico uobis ſi quid petieritis patrem. Ioan. 16. cap.

Hæc uerba locutus fuit Ieſus anno ætatis ſuę 33. die. 24. Martij, in die Iouis, videlicet in cœna domini.

HISTORICE.

1 Diſcipulos hortatus fuit dominus quòd ſuo a genitore in ſuo nomine ſi aliqua poſtulauerint indubie obtinebunt imperauitque vt audaciter peterent quatenus eorum plenum fiat gaudium. Hæcq; prouerbialiter affatum fuiſſe, ſed tempus affuturum fore quo clare de patris diuinitate diſſereret, tuncque ipſos eius in nomine poſtularent nec oporteret eum pro ipſis apud genitorem praces effundere, qui eos amore proſequitur, eo quod & filium ipſi dilexerint eiuſque dictis fidem dederint, atque ſe a deo exijſſe & in mundum veniſſe. Relicturumque orbem vt ad genitorem accedat ſtatimq; referunt apoſtoli ipſum nunc patenter loqui, nec prouerbijs vti, veraciterq; comprehendere ipſum cuncta ſcire. nec ab aliquo indigere interrogari, & ex hoc ꝙ a deo exierit perfecte credere.

Ante ſpirituales ſenſus ſoluenda ſunt dubia.

1 Dubitat. Cur dicit quod ſi in eius nomine petierint? Reſpondet Chriſoſtomus. q. d. non exiſtimetis quia quod de reliquo non ero vobiſcū vos derelictos eſſe. Nomē enim meum maiorem dabit vobis ſecuritatem.

2 Dubitatur. Cur diſcipuli non petierunt uſque tunc aliquid in nomine Chriſti? Reſp. Lyra. quia adhuc ignorabant ꝙ omnia eorum petitio eſſet exaudibilis in nomine Chriſti.

3 Dub. Quia non uidetur quòd omnes petentes accipiant, quia Paulus ter petijt vt diſcederet ab eo angelus Sathanæ, nec imperrauit, & multi alij petentes non exaudiuntur. Vide fer. 5. poſt cineres. dub. 54.

4 Dub. An poſſimus temporalia petere? Reſ. dominus Cardina. de Tur. Crema. ꝙ ſic, non propter ſe, ſed quia ſine ipſis vitam ducere non poſſumus.

5 Dubit. Quia uidetur quòd diſcipuli petierant iam in nomine Chriſti, quia dicunt Luc. 11. Domine in nomine tuo etiam dæmonia ſubijciuntur nobis? Reſp. qui ſupra in nomine tuo. i. in virtute tua poteſtate a te nobis conceſſa.

6 Dub. Quia videtur quòd gaudium noſtrum non poſſit impleri quia ſemper in beatis poteſt eſſe maius gaudium cum ſemper poſſint plus apprehendere deum qui eſt infinitus? Reſpon. qui ſupra. quòd plenitudo gaudij poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ex parte rei de gaudetur, ut tantum de ea gaudeatur, quantum dignum eſt de ea gaudere, & ſic ſolum dei gaudium eſt plenum de ſeipſo, quia eſt infinitum. Gaudiū vero cuiuſlibet creaturæ finitū. Alio modo ex parte gaudentis, & ſic cum gaudium comparetur ad deſiderium ſicut quies ad motum, & tunc quies ſit plena quando nihil reſtat de motu, ita gaudium tunc eſt plenum quando nihil deſiderandum reſtat. & ſic in futura beatitudine in qua nihil deſiderādū reſtabit erit gaudiū plenū ex parte gaudētis.

7 Dub. An in patria cœleſti unus habebat maius gaudium ꝗ alius. Vide dñica in 6o. du. 12.

8 Dub. Quia videtur ꝙ nunc non in prouerbijs loquatur? Reſp. Lyra. quod ly, hæc, non refert ad ea ꝗ nūc dicit, ſed ad ea ꝗ ante eis dixerat parabolicē & obſcuræ loquēdo ſicut patet ex decurſu euangelij.

9 Dubitatur. Quando locutus poſt fuit ſine prouerbijs

prouerbijs?Reſp. Lyr. quod poſt reſurrectionem. quia tunc clarius docuit apoſtolos de regno dei.

10 Dub.Quando palam annunciauit eis de patre?Reſp.Chryſoſt. quod 40.diebus apparens eis, & loquens de regno dei.

11 Dub.Quo die petieſũt in nomine Chriſti? Reſp.Lyr. ꝙ poſt reſurrectionem inceperunt apoſtoli ſuas petitiones in nomine Chriſti formare, & nunc eccleſia perſeuerat in omni oratione in nomine Chriſti ipſam cõcludẽdo.

12 Dub.Cur non vult rogare patrem pro eis? Reſp.Lyr. quaſi diceret non dico quod ſit uobis tunc neceſſe habere me interceſſorem medium in petitionibus veſtris ſicut modo, quia propter familiaritatem patris ad uos ipſimet ueſtras petitiones ad deum formabitis.

13 Dub.Cum nos deũ ameo:us quia ipſe prior dilexit nos,quomodo pater amat apoſtolos, quia ipſi amauerunt Chriſtum?Reſpon. Aug. quod amat nos pater, q: nos amamus filium cum a patre & filio acceperimus, ut & patrẽ amemus & filium.

14 Dub. Quomodo exiuit a patre qui ſemper eſt cum patre?Reſp.Lyr. quod non exiuit per loci mutationem,ſed per æternam generationem & perſonalem diſtinctionem.

15 Dub,Quomodo reliquit mundum?Reſ. Lyra,quod per corporalẽ præſentiam ſed nõ per diuinitatis abſentiam cum ubique ſit.

16 Dub, Quomodo vadit ad patrem qui ſemper eſt cum patre?Reſp.qui ſupra,quòd faciendo naturã mortalẽ paternæ gloriæ cõſortem.

17 Dub,Quid eſt prouerbium:Reſp Catholicon.quòd dicitur a pro & uerbum . ideſt prouerbiũ uel ſimilitudo, aut parabola vbi aliud dicitur & aliud intelligitur quaſi vnum uerbum pro alio poſitum.

18 Dub. Nunquid ante ſciuerunt quòd ſciret omnia?Reſp.Lyra,quòd nunc per miracula & ex eius doctrina plenius eius deitatem cognouerunt.

19 Dub.Cur ſibi dicunt nunc ſcimus,quia ſcis omnia?Reſp.Chryſo.eos redarguendo dicẽs. Vides qualiter imperfecte ſe habebant qui poſt tot & tanta demonſtrata dicunt nunc ſcimus & hoc dicũt tanquam ei quandam gratiam tribuentes.

20 Dub.An anima Chriſti in uerbo cognoſcat omnia?Reſp.San.Tho.3.par.q.11,art.2.quòd Ly.omnia,poteſt dupliciter accipi. Vno modo proprie ut diſtribuit pro omnibus quę quocunq; modo ſunt,vel erunt,vel fuerunt,vel facta,uel dicta, uel cognita a quocunque ſecundum quodcunque tempus, & ſic dicendum eſt, quòd anima Chriſti in uerbo cognoſcit omnia, & etiam hominum cogitatis quorum eſt iudex. Alio modo ly,omnia,poteſt accipi magis large vt extenditur non ſolum ad omnia quæ ſunt actu ſecundum quodcunque tempus, ſed etiam ad omnia quæcunq; ſunt in potentia nunquã redacta ad actum. Horum autẽ quædam ſunt in ſola potentia diuina, & huiuſmodi non oĩa cognoſcit in verbo aĩa Chriſti. Hoc enim eſſet comprehẽdere omnia quæ deus poteſt facere,& per conſequens diuinam eſſentiam, virtus enim quælibet cognoſcitur per cognitionem omnium quæ poteſt. Quædam vero ſunt non ſolum in potentia diuina, ſed etiam in potentia creaturæ,& huiuſmodi omnia ſcit anima Chriſti in uerbo.

21 Dub. Cur non oportet eum interrogare ſi ſcit omnia vt doceat interrogantes? Reſpon. Chryſo. quia præueniebat eos reſpondendo antequam interrogarent.

22 Dubi. Cum debuiſſent dicere non eſt opus quod tu interroges, cur dicunt ut quiſ te interroget, & tamen utrunque legitur factum,ſ. & ipſum fuiſſe interrogatum & alios interrogaſſe? Reſp. Auguſt. ſuper Ioan. quod hoc non ei, ſed illis potius opus erat quos interrogat, uel a quibus interrogabatur.neq; enim aliquos ille interrogabat vt ab eis aliquid diceret,ſed eos potius vt doceret priuſquam etiam quam interrogaretur interrogatorum nouerat voluntatem.

23 Dubit. Cur dicunt in hoc credamus quia a deo exiſtit.Reſpon. Hilarius .6.de trinitate. quod per id credunt quod a deo exit, quia ea quæ ſunt dei agit.

24 Dub.Cur dixerit exiui a patre etiam veni in mundum,cur ſolum dicunt ſe credere quod exiuit a deo?Reſp.qui ſupra.quod quãdo dixit illa verba nihil admirationis habuerunt quod frequenter audierant ideo non addunt a patre veniſti in hunc muodum. ſciebant enim a deo miſſum.

Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

FERIA. II. IN ROGATIONIBVS.

Quis ueſtrum habebit amicum.Luc.2.c. Mathæ.7.c.

Hæc

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 31.die 15.Iulij. diei Iouis.

HISTORICE.

Similitudinem dominus ponit diſcipulos hortando vt peterent inquiens vt ad amicum in lecto iacentem accedens in portu ne ſi tres petierit panes & non amicitię gratia illos cõ tribuat, importunitate tamen victus quotquot voluerit accipiet. Imperauit autē dominus vt peterent, quærerent & pulſarent, quoniam recipient, inuenient, & fores patentes offendent, neque.n.qui a patre panem, piſcē aut ouum petit lapidem, ſerpentem, vel ſcorpionem eſt reportaturus, ſi .n. mali bona eis data ſuis elargiuntur natis, quanto amplius cunctorum genitor petentibus bonum largietur ſpiritum.

TVte conſpicienda & ſoluenda veniunt dubia.

1 Dub.Cur dominus hanc ſimilitudinem adducit? Reſp.Cirillus.quod vt oſtendat puſillanimitatem in orationibus eſſe damnoſam. Vtiliſſimum autem fore patientiam in eis habere.

2 Dub. Quomodo exponitur hæc parabola. Require in ſenſibus ſpiritualibus.

3 Dub.Cur dicit, & ego dico vobis? Reſpon. qui ſup quòd hoc habet vim iuramenti.

4 Dub.Cur dicit petite, quærite, & pulſate, cū vnum ſufficeret? Reſp.Chryſ.quòd per petitionem orationem oſtendit, per inquiſitionem vero ſtudium, & per pulſationem ſolicitudinem demonſtrat.

5 Dub.Cur addit omnis qui petit accipit? Reſpon.Amb.ſuper Lucam, quod qui promittit aliquid ſpem debet afferre promiſſi, vt monitis obedientia deferatur promiſſis fides.

6 Dub.Cum Deus cognoſcat quibus indigemus quid oportet petere? Reſp. Baſilius.quòd nouit Deus quibus indigemus, & omnia ſpiritualia vberius dat nobis & antequam poſtulemus, ſed opera virtutis & regnum cœlorum, prius optare. Optantem vero quærere, & inquirentem per fidem & patientiam non diſcedere donec impetrauerit.

7 Dub. Cum Mat.6. dominus dicat quod ſolū debeamus petere regnum Dei, & eius iuſtitiā quia alia adiicient nobis, cur vult vt petamus & quæramus ea? Reſ.Ly. quòd in hoc oſtenditur quod homo debet principaliter ſolicitare de ſpiritualibus & ſecundo de temporalibus quæ adiicientur ei ſuppoſita ſolicitudine debito modo habita.

8 Dub. Cur opponit panem lapidi & e? Reſp. Cirillus.quòd ſi petierimus iuxta pernicioſa deſideria nequaquam impetrabimus, ad qđ oſtendendum vtitur paterni exemplo ex his quæ apud nos ſunt. Si enim filius tuus petit panem gratanter propinas quia cibum petit opportunum. quando ſenſus penuria lapidē paſcit. vt comedat non affers ei, ſed potius prohibes eum a nociuo deſiderio, vt ſit ſenſus. Quis autem ex vobis patrem petit panem, panem.ſ.pater dat nunquid lapidem dabit illi ſ.ſi petierit, eadem quoque ratio eſt in ſerpente & piſce, & ſimiliter in ouo & ſcorpione.

9 Dub.Cur vocat Apoſtolos malos? Reſ.quòd ſupernæ bonitatis reſpectu mali eſſe dicuntur, quia nihil per ſemetipſum bonum, niſi deitas ſola. vel quia proni ſunt ad malum.

10 Du. Cur dicitur quòd dant bona data filiis ſuis? Reſp. Aug.de ſermone domini in monte. ꝙ cum ſimus mali nouimus id dare quod petimus quanto magis ſperandum eſt daturū nobis Deum bona petentibus.

11 Dub.Quia Mat.7 dicitur dabit bona petentibus ſe.hic vero dicitur dabit ſpiritum bonū, & ſic videtur contraria dicere? Reſ.Remig.ꝙ hoc non debet uideri contrarium, quia cuncta bona quæ homo a Deo accipit, per gratiam Spiritusſancti dantur.

12 Dub. Cur Mat.2.c.dixit dominum dixiſſe dabit bona, & non dicit quæ petierint? Reſp. Chry.ſuper Mat.ꝙ non omnia petentibus dominus præſtat, ſed bona tantummodo. Et Glo.dicit quod omnia dilectis in bonum cooperantur.

13 Dub.Quia ad ſenſum videmus ꝙ non omnis petens accipit, nec quærens inuenit, nec ſemper ei qui pulſat aperitur? Reſp.quòd ſemper intelligitur, quando petimus inquirimus & pulſamus de & ſuper his, quæ pertinent ad ſalutem.

ALLEGORICE.

[Amicus ad quem venitur media nocte] Deus eſt, ad quem itur media nocte cantando diuinas laudes[amicus qui venit de uia], ſcilicet mala[venit ad te]tanquam ad Chriſtianū, qui debes diligere proximum ſicut teipſum, [& petit refici]per rationem, & interrogat ꝙ forte tu per ſimplicitatem fidei neſcis has, & ſic[non habes vnde reficias] eſurientem, & compelleris quęrere ab amico.i.Deo[tres panes].i.intelligentiam myſterij trinitatis, & hoc

hoc in dominicis libris, quia fortaſſe quod ille interrogauit in libro poſitum, ſed obſcurũ eſt Paulum aut Petrum, aut aliquem per prophetam interrogari non ſineris. [iam.n.ſunt in cubili cum domino ſuo].i.requieſcunt in cœlo cum Deo, & ſæculi huius ignorantia valida eſt, & ſic eſt nox media & vrget amicus eſuriens cum ſimplex fides non ſufficit. [Vadas ergo ad ipſum dominum] cum quo familia requieſcit [& pulſes] orando [& ille dicendo, noli mihi moleſtus eſſe &c.] Differt dare, vt amplius deſideres dilatum ne vileſcat cito datum [quod oſtium clauſum eſt] ideo dicitur vt aperiri deſideres [pueri] ſui ſunt qui per arma iuſtitiæ impaſſibilitatem vendicauerunt. [Cubile] autem requiem intelligimus beatorum [quod dicit, non poſſum ſurgere & dare tibi] eſt ad difficultatem impetrandi referendum, quod vero ſubditur [& ille ſi perſeuerauerit pulsãs dico vobis & ſi nõ dabit illi &c.] comparatio eſt a minori, ſi enim amicus homo ſurgit de lecto & dat non amicitia ſed tedio compulſus quanto magis Deus dat, qui ſine tedio largiſſime donat quod petitur [per panem quæ petitur] intelligitur charitas propter maiorem appetitum tam neceſſarium, vt ſine illa cætera nihil ſint ſicut ſine pane menſa inops, cui contraria eſt cordis duritia quã lapidi comparauit [piſcis] autem intelligitur fides inuiſibilium uel propter aquam baptiſmi, vel quia de inuiſibilibus locis capitur, cui contrarium poſuit ſerpentem propter venena fallaciæ, quæ etiam primo male ſuadendo præſeminauit [In ouo] intelligitur ſpes. Ouum enim nondum eſt fætus perfectus ſed voluendo ſperatur cui contrarium poſuit ſcorpionem cuius aculeus venenatus retro timendus eſt, ſicut contrarium ſpei eſt retroſpicere cum ſpes futurorum in illa quæ ante ſunt, non ſe extendat.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ex ſacro Euangelio vt orationi inſiſtamus & perſeueranter petentes neceſſaria ad ſalutem & ex conſequenti ea ſine quibus vita iſta pertranſiri non poteſt, nec petamus iuxta deſideria carnalia offendentes ad lapidem pedem.i.affectionem noſtram, & ſerpens antiquus contra nos venena diffundat, & tanquam ſcorpio aculeo ſuæ caudæ [qua tertiam partem ſtellarum ad infernos traxit] nos pungat & cum damnatis inuoluat, ſed pane ſacro.i.corpore Chriſti, & piſce aſſo.i.ſua paſſione, ac ouo recenti.i.ſua gratia poſtulemus refici, & ſpiritu recto innouari.

ANAGOGICE.

Eleuamur vt contemplemur ſupernam gloriam ad quam [media nocte] occurrentes ſpõſo accedamus [ad amicum noſtrum] Deum q prior dilexit nos, qui nos reficiet [tribus panibus] in contemplatione ſanctiſſimæ trinitatis, & letabimur cum ſanctis [pueris per innocentiam] in cubilibus eorum requieſcentibus ubi [oſtium erit clauſum] contra omnes aduerſitates, & propter improbitatem noſtram [cũ violenti regnum capiant cœlorum [quicquid deſiderabimus obtinebimus ſatiabimurq́; cũ eius apparuerit gloria Angelorum pane & piſce aſſo humanitatis Chriſti ac ouo pleno cęleſtis gaudij obſtinatis lapideis hominibus cum ſerpente aliquo & ſcorpione venenoſo in baratrum detruſis.

IN VIGILIA ASCENSIONIS.

Subleuatis Ieſus in cœlum oculis dixit. Ioan. 17 cap.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 33. die 24. Martij. in die Iouis. ſcilicet in cœna domini.

HISTORICE.

Genitorem alloquens dominus in cœlum oculis erectis, horam, ait aduenisse vt ſuum clarum faciat natum, quatenus quoq; ipſe patrem clarificet, vt potentia eidem omnem ſuper carnem elargita, commiſſis ſibi vitam cõferat ſempiternam, quæ in ſolius Dei & Chriſti ab eo miſſi agnitione conſiſtit, ſe quoque apud terrigenas patrem clarificaſſe, & quę ab eo in mandatis acceperat perfeciſſe, ac eius eis nomen manifeſtum reddidiſſe, quos ſibi tradidiſſet, utque ea, qua ante ſæculi fabricam fruebatur, penes ſe uelit claritati nitere, cum uerbis ſibi ab eo datis eos imbuerit, & agnouerint crediderintq́; eum a patre fuiſſe miſſum pro quibus, & orat cum relinquantur in ſæculo ſuaq́; cuncta patris eſſe uerſaq́; vice omnis patentis ſua fore, ſeque ad genitorem dixit profecturum.

VTile uidetur dubia perſcrutari.

1 Dub. Cur dominus in cœlum leuauit oculos: Reſp. Chry. ſuper Ioan. ꝙ ut nos faceret in orationibus ſurſum aſpicere non oculis carnis ſolum, ſed & mentis.

2 Dub.

2 Dub. Cum eſſet deus cur orauit. Vide ſe. 6. poſt cineres. dub. 57. & ante & poſt de materia orationis.

3 Dub. Cur non orauit ſecrete? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 21. art. 3. quod vt Aug. dicit in home. poterat dominus ſi hoc opus eſſet in forma ſerui orare ſiletio, ſed ita ſe patri exhibere voluit peccatorem vt meminiſſet noſtrum ſe eſſe doctorem.

4 Dub. An Chriſtus ſubderetur horæ vt moreretur in ea? Reſp. Augu. ubi ſupra dicens, nõ credatur hæc hora fato vrgente veniſſe, ſed deo potius ordinante. Abſit enim vt ſydera mori cogerent ſyderum conditorem, ſed dicens: uenit hora. Oſtendit omne tempus & quod & quando faceret uel fieri ſineret ab illo eſſe depoſitum qui tempori ſubditus non eſt.

5 Dub. Cur petit ſe clarificari cum ſit eiuſdẽ claritatis cum patre? Reſp. Sanct. Tho. 4. contra gentiles. ca. 8. quod petit quòd ſua gloria quam ab æterno a patre recepit vt deus in eo iam homine facto eſſe declaretur.

6 Dubit. Quomodo filius poterat clarificare patrem cuius claritas ſemper fuit & erit? Reſpon. Augu. quod cum tantum in iudæa notus eſſet deus, & per euangeliũ Chriſtum innotuerit gentibus patrem clarificaſſe filius dicitur.

7 Dub. Quid intelligit per omnem carnem? Reſp qui ſupra. quod omnem hominem dicit a patre totum intelligens, & hic eſt figura ſinechdoche.

8 Dub. Cum Chriſtus ſemper habuerit poteſtatem omnis carnis quomodo nunc ſibi data fuit? Reſp. qui ſupra. quod hoc ſecũdum hominem intelligendum eſt.

9 Dubi. Cur dicit omnis carnis? Reſp. Chryſ. ubi ſupra. quod ut oſtendat quod non ad iudæos ſolum ſed ad totum orbem terrarum exextenditur.

10 Dubitatur. Quia non omnis caro credidit? Reſp. Qui ſupra, quod ſi qui non crediderunt non eius qui dicebat eſt criminatio, ſed eorũ qui non ſuſceperunt.

11 Dubitatur. Quam poteſtatem dedit omnis carnis? Reſpond. qui ſupra. ꝗ caro factus ipſe vitæ æternitatem erat caducis, corporeis & mortalibus redditurus.

12 Dubit. Quia non dat vitam æternam omni carni? Reſp. qui ſupra. quod quantum in ſe eſt vellet omnes homines ſaluos fieri.

13 Dub. Quomodo cognitio dei eſt vita æterna? Reſp. San. Tho. 3. contra gentiles. ca. 61. ꝗ per viſionẽ dei intellectus creatus vitæ æternæ ſit particeps.

14 Dubitatur. Quia videtur quod patei ſolus ſit uerus deus, cum dicit vt cognoſcant ſe ſolũ verum deum? Reſp. qui ſupra. 4. contra gen. c. 8. quod ut Augu. dicit. 6. de trinitate patrem ſolum deum dicimus ex teſtimonio domini, & filium ſolum deum uerum & ſpiritum ſanctum ſolum uerum deum, & ſimul patrem & filium & ſpiritum ſanctum ſimul ipſam trinitatem nõ tres ueros deos, ſed vnum uerum deũ.

15 Dubita. Cur dicit & quem miſiſti Ieſum Chriſtum? Reſp. Aug. ſuper Ioan. q. d. vt te & quem miſiſti Ieſum Chriſtum cognoſcant ſolum uerum deum.

16 Dub. Cur dicit ſuper terram? Reſp. Chriſo. quia in cœlo glorificatus fuerat & in natura gloriam habens & ab angelis adoratus.

17 Dubita. cum nondum paſſus fuiſſet cur dicit opus conſummaui? Reſpon. Augu. quod cõſummaſſe ſe dicit quod ſe conſummaturũ certiſſime nouit.

18 Dub. Cur dicit quod dediſti mihi? Reſpon. Augu. quod per hoc cõmendatur euidens gratia. Quid enim habet quod non accepit eiuſ in vnigenito humana natura.

19 Dub. Quid petit clarificari claritate quam habuit &c. cum ſemper eam habuit? Reſpon. Lyra. quod hoc petit vt natura aſſumpta fiat dictæ claritatis particeps.

20 Dub. Quod nomen patris manifeſtauit? Reſpon. San. Tho. 2. 2. q. 2. ar. 8. ꝗ ante Chriſti aduentum fides trinitatis erat occulta in fide maiorum, ſed per Chriſtum & apoſtolos manifeſtata eſt mundo.

21 Dubit. quibus hominibus manifeſtauit? Reſpon. Chry. quod apoſtolis.

22 Dub. Quos dedit ſibi pater de mundo? Reſpon. qui ſupra quod apoſtolos.

23 Dub. Cur dicuntur de mundo? Reſpon. quia mundani erant & mundialiter viuebãt, ſed ex dono patris ſecuti ſunt Chriſtum.

24 Dubitatur. Cur ſupradixerit venit hora cũ iam non in prouerbijs loquar vobiſcum &c. & quæ hora nondum uenerat, quomodo manifeſtauit? Reſp. qui ſupra. quòd intelligendum eſt pro tempore futuro præteritum poſitum.

25 Dubit. Quia dicit tui erant & mihi eos dediſti, an pater aliquid aliquando habuit ſine filio? Reſp. Aug. quòd non, ſed habuit aliquid ante dei filium ꝗ nondũ habuit ipſe idẽ hominis filius qui nõdũ erat homo factus ex matre.

26 Dub.

26 Dub. Quem ſermonem ſeruauerunt? Reſ. Beda, quòd ſermonem patris ſemetipſum appellat, acſi diceret me memoriæ commendauerunt ut nunquam obliuiſcantur.

27 Dub. An Iudas datus fuerit ſibi? Reſp. quòd ſic, prout ex littera patet.

28 Dub. Cur ergo non cuſtodiuit eum? Reſ. Lyra. quòd non periit ex defectu cuſtodis Chriſti, ſed ex malitia ſua.

29 Dub. Quomodo ſciuerunt quod pater miſit Chriſtum? Reſpon. qui ſup. quòd per doctrinam & miracula Chriſti.

30 Dub. Quando habuit uerba quæ dicebat eis? Reſ. Aug. quòd inquantum Deus cum fuit genitus, inquãtum hõ ea tẽporaliter accepit.

31 Dub. Quomodo acceperunt? Reſ. qui ſupra. quòd tunc uerbũ accipitur qñ mẽte pcipit.

32 Dub. Cum cognitio ſiue ſcientia, & fides differant quomodo crediderunt & cognouerunt? Reſ. qui ſup. ꝙ non per ſpeciem, ſeu per ſcientiam, ſed per fidem cognouerunt, & ita crediderunt.

33 Dub. Qñ fuerunt ſibi dati Apoſtoli? Reſ. ꝙ quando fuerunt ab eo uocati.

34 Dub. Quid petiit rogando pro eis? Reſp. ꝙ ut patet infra in eodem capitulo, ut perſeuerent, cum dicit, ut ſerues eos a malo.

35 Dub. Quid intelligit per mundum? Reſp. Aug. ꝙ hoĩes mũdialiter & terrenæ uiuẽtes.

36 Dub. Cur non orat etiam pro malis? Reſp. Ly. ꝙ mali imponunt ſibi impedimentum ne ſint participes orationis ipſius.

37 Dub. Si pater illos dedit filio quomodo adhuc erant patris? Reſp. Aug. ꝙ propter hoc pater non amiſit eos quos dedit.

38 Dub. Cur totiens replicat. quos dediſti mihi? Reſ. Chry. quòd ut diſcant quoniam patri hoc placet. & quoniam non ut alienus ueniẽs eos ſeduxit, ſed ut proprios accepit.

39 Dub. Quomodo omnia patris ſunt filii, & econuerſo? Reſ. ꝙ hoc poteſt intelligi dupliciter, uel ſecundum diuinitatem, & ſic exponit Aug. ꝙ cum filius ſit equalis patri omnia patris ſunt filii, & econuerſo, uel ẜm humanitatem. & ſic exponit Ly. dicens, quòd pp inſeparabilem vnionem humanitatis & diuinitatis in Chriſto ſic idiomatum communicatio attribuendo ea quæ ſunt hominis ipſi Deo.

40 Dub. Quomodo Chriſtus clarificatus fuit eis? Reſp. Chryſ. q. d. quoniam glorificant me tibi credentes & mihi.

41 Dub. Cur dicit quod non erat in mundo cũ eſſet & eis loqueretur? Reſ. Aug. quod in mundo dicit ſe iam non eſſe præſentia corporali. nam & nos quotidie dicimus non eſſe amplius hic quando in primo eſt aliquis moriturus.

42 Dub. Cum ſupra dixerit quod non rogat pro mundo, & nunc dicit quod hi in mundo ſunt. Reſ. Ly. hi ſunt in mundo remanentes. ſ. in tribulationibus mundanis.

43 Dub. Quomodo uadit ad patrem qui ſemper eſt cum patre. Reſ. quòd hoc intelligitur, ſecundum humanitatem quam ad dextram patris collocauit.

ALLEGORICE.

Quia pluries Chriſtus humiliatus fuit, idõ etiam pluries petit ſe clarificari, & quemadmodum clarificatus fuit. Humiliatus fuit ſuſpenſus in cruce, clarificatus Sole obſcurato. Humiliatus in terra paſſus, clarificatus quando morte eſt humiliatus deſcendendo ad inferos clarificatus dando gloriam ſanctis patribus & plures ex eis reſuſcitando. Humiliatus patiendo ſub Romanis, clarificatus Centurione & aliis confitentibus eum filium Dei humiliatur coram Iudæis qui ex omni Iudæa uenerant ad feſtum, clarificatus coram eis dum reuertebantur percutientes pectora ſua, humiliatus crucifixus in medio latronum, clarificatus a latrone dicente, memento mei domine dum ueneris in regnum tuum. Humiliatus in corpore ſuſtinendo flagella, ſputa &c. clarificatus cum reſurrexit impaſſibilis & glorioſus. Humiliatus in diſcipulis fugientibus, clarificatus in eis uidentibus & gauiſis. Humiliatus ab Angelo eum confortante clarificatus ſuper omnibus Angelis quando aſcendit ſuper omnes choros eorum. Humiliatus ſub omnibus gentibus quæ ſub cęlo erant quę ad uenerant in Hieruſalem, clarificatus in eis, quia ab omnibus adoratur. Humiliatus ab hominibus iudicatus clarificatus erit in die iudicii cum omnes iudicabit.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur humiliari in omnibus, & orare pro nobis & proximis, ut conſeruemur in bono, & liberemur a malis, & ſi aliqua gratia a Deo nobis collata fuerit eam in proximos transferamus ut omnia communia ſint.

ANAGOGICE.

Contemplari debemus claritatem Chriſti clarificati a patre quantum ad humanitatem quæ a dextris Dei collocata eſt & tanquã uerus ſol iuſtitię totũ illuminat paradiſũ cui data eſt

eſt omnis poteſtas in cœlo & in terra, vt omne ei genufleƈtatur cęleſtium, terreſtrium, & infernorum, qui omnes ſibi datos & commiſſos ad æternam perducit vitam in qua cum ipſo regnabunt in ſæcula ſæculorum.

IN DIE ASCENSIONIS.

Recumbentibus vndecim diſcipulis. Mar. 6.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno Chriſti 33. die 5. Iunij. in die Iouis.

HISTORICE.

Vndecim diſcipulis ſimul edentibus dominus apparens eos incredulitatis arguit iuſſitque ut orbem diſcurrerent uniuerſum, omnique denuntiarent euangelium creaturæ quarum quæ crederent, & baptiſmi ſuſciperent ſacramentum fierent ſalue. Ceterę uero ignibus deputarentur ęternis, cōcomitārer ad credentes hæc ſigna prædixit quod eius. ſ. in nomine dæmonibus imperarent, cunctis loquerentur idiomatibus ſerpentium nociua uenena &c. quæque hauſta extinguerent, ac ægrotos ſanitati reſtituerent, taliaque fatus eleuatur a terra cœlos tranſcendit, ubi & ad patris dextram in throno ſedet regio. iuſſa autem exequentes Apoſtoli ubicunque terrarū euangelium diſſeminarunt cooperante domino & eorum magnis ſubſequentibus ſignis approbante ſermones.

Singulariter omnibus reſpondendum eſt dubijs.

1 Dubit. In quo loco apparuit hodie Chriſtus Apoſtolis? Reſp. Magiſt. hiſto. ſcho. ꝙ in Hieruſalem & in cęnaculo in quo comederant Paſcha.

2 Dub. Quo die fuit facta hæc apparitio? Reſ. Ly. quòd in die Aſcenſionis ut patet ex textu quoniam dicit nouiſſime autem recumbentibus &c. & poſt ſubditur dominus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis aſſumptus eſt in cœlum.

3 Dub. An adhuc eſſent Apoſtoli increduli, quia increpauit eos de incredulitate &c. Reſ. qui ſup. quòd increpauit incredulitatem eorum non quæ tunc erat in eis, ſed quæ fuerat ante ſicut pater de Thoma & alijs qui noluerunt credere mulieribus.

4 Dub. Cur recedendo eorum increpauit incredulitatem? Reſ Greg. in Hom. ꝙ ut uerba quæ recedens diceret in corde audientium arctius impreſſa remanerent.

5 Dub. An nutritus & natus in ſyluis ad quem nullus uenit, nec docuit euangelium excuſetur a peccato? Reſ. S. Tho. ad Roma. 10. lect. 3. ꝙ ſecundum ſententiam domini quę habetur Io. 15. illi qui loquentem dominum per ſe uel per eius diſcipulos non audierunt excuſationem habent de peccato infidelitatis. non tamen beneficium Dęi conſequentur, ut. ſ. iuſtificentur ab alijs peccatis, uel quæ naſcendo contraxerunt, uel male uiuendo addiderunt, & pro eis merito damnantur, ſi qui tamen eorum feciſſent ꝙ in ſe eſt dominus eis ſecundum ſuam miſericordiam prouidiſſet mittēdo eis prædicatorem fidei, ſicut Petrum Cornelio. Act. 10. cap. Et Paulum Macedonibus. Act. 16. ſed tamen hoc quod aliqui faciunt ꝙ in ſe eſt, a Deo mouente corda ipſorum ad bonum eſt.

6 Dub. Cum nullus hominum uiderit eum reſurgentem, cur dicit his qui uiderant eum reſurrexiſſe? Reſ. quòd illud uerbum reſurrexiſſe non denotat actum reſurgentis, ſed perſonam quæ reſurrexerat, reſurrexiſſe. i. poſtquā reſurrexerat uiderant Deum.

7 Dub. Cur incredulitatem & duritiam cordis increpat? Reſp. Hiero. quòd exprobrat incredulitatem ut credulitas ſuccedat & duritiā cordis lapidei, ut ſuccedat cor carneum & charitate plenum.

8 Dub. An tempore Apoſtolorum prędicatū fuerit euangelium in uniuerſo orbe? Reſp. S. Tho. ubi ſup. ꝙ ad omnes gentes etiam uſq; ad fines mundi peruenit prædicatio apoſtolorū, & ſeu aliqua fama de prędicatione eorū. Matthæus. n. prædicauit in Aethiopia. Thomas in India, Petrus & Paulus in Occidente, non tamen fuit impletum tempore Apoſtolorum quòd in omnibus gentibus Eccleſia edificaretur, quod tamen eſt implendum ante finem mundi. non tamen peruenit prædicatio Apoſtolica ad ſingulos homines, licet peruenerit ad omnes gentes.

9 Dub. An Apoſtoli prædicauerint per totum uniuerſum orbem? Reſp. Aug. quòd Apoſtoli per ſe, & per eos ad hoc miſſos ac eorum ſucceſſores prædicauerunt ubique.

10 Dub. Quomodo prædicabant Euangelium quod nondum erat ſcriptum? Reſp. Hiero. ſuper epiſtola ad Gal. ꝙ Euangelium non eſt in ſcriptura, ſed in ſenſu, non in ſuperficie, ſed in medulla, non in ſermonum folijs ſed in radice rationis.

11 Dub.

11 Dub. Quomodo poterant prædicare Euangelium omni creaturæ cum non omnis creatura intelligat? Reſp. Greg. in Home. quòd omnis creaturæ prædicatur Euangelium cum ſoli homini prædicatur, quia omnis creaturæ aliquid homo habet. enim commune ſe eſſe, cum lapidibus, uiuere cum arboribus, ſentire cum animalibus, & intelligere cum Angelis.

12 Dub. Quia non habuerunt linguas nouas, quia dicit linguis loquentur nouis, quia non fuerunt eis mutatæ linguæ? Reſp ꝙ lingua eſt nomen equiuocum ad linguam carneam, & ad linguagium, ſiue idioma.

13 Dub. Quia ſi uerum eſſet quod qui crediderit & baptizatus fuerit &c. Iudas eſſet ſaluus, quia credidit & baptizatus fuit cum aliis apoſtolis? Reſ. S. Vin. in ſer. ꝙ qui crediderit non intelligitur de præterito, ſed de futuro, ut ſit ſenſus qui crediderit & baptizatus fuerit in hora mortis, ſaluus erit, ſed Iudas licet ante crediderit, non tamen uſque in horam mortis perſeuerauit, ideo non fuit ſaluus.

14 Dub. Cum paruuli qui moriuntur baptizati non credant, uidetur quod non ſoluentur? Reſp. Beda. quòd paruuli per alios credunt, ſicut ex aliis ea quæ illis in baptiſmo peccata remittuntur pertraxerunt.

15 Dub. Quæ differentia eſt inter ſigna, portẽta & miracula & uirtutes? Reſp. S. Tho. 2.2.q. 178. ar. 1. quòd in miraculis poteſt attendi illud quod fit, quod quidem eſt aliquid excedens facultatem naturæ, & talia dicuntur uirtutes. Aliud propter quod miracula fiunt ad manifeſtandum .ſ. aliquid ſupernaturale, & ſic dicuntur ſigna, ſed propter excellentiam dicuntur portenta uel prodigia, quaſi procul aliquid oſtendentes.

16 Dub. Quomodo loquebantur nouis linguis cum omnes ſint antique, quia fuerunt diuiſe in turri Babel. ut patet Gen. 11. Reſp. ꝙ non dicuntur nouæ, quin ante his loquerẽtur, ſed nouæ erant Apoſtolis reſpectu ſuæ linguæ, quæ inerat eis a pueritia.

17 Dub. Cum homines non poſſint expellere peccatum quod a diabolo cauſatur quomodo expellent dæmones cauſantes? Reſ. S. Tho. in 4. ſen. diſ. 5. q. 1. ar. 3. q. 1. quod hominibus datur poteſtas expellendi dæmones quantum ad effectum nocumenti corporalis quem in uexatis faciunt, nõ autem quantum ad effectum ſpiritualis nocumenti quod eſt peccatum expellere & a ſeruitute dæmonis liberare.

18 Dub. Quando locuti fuerunt linguis nouis? Reſ. quòd in feſtis Pentecoſt. ut habetur Act. 2. & etiam poſt.

19 Dub. Quando ſerpentes tulerunt? Reſ. Ly. ꝙ Paulus percuſſus a ſerpente nihil nocumẽti habuit, ut patet Actuum 28. & etiam de multis aliis patet, & maxime in legenda ſanctæ Marthæ.

20 Dub. Quando biberunt uenenum quod eis non nocuit? Reſ. Ly. quòd hoc patuit in beato Ioanne Euangeliſta. ut habetur in eius legenda.

21 Dub. Quia uidetur quòd homo bibens uenenum Deum tentat? Reſpon. quòd non bibebant ad tentandum Deum, ſed propter fidem dilatandam, ſicut S. Io. propter Ariſtodemum quem ſic ad fidem conuertit.

22 Dub. Quando impoſuerunt manus ſuper infirmos, & eos ſic curabant? Reſpon. quòd de hoc habetur clare in actibus Apoſtolorum & legendis ſanctorum.

23 Du. Nunquid infirmi poterant ſanari, abſq; manuum impoſitione? Reſ. San. Tho. 3. par. q. 84. ar. 4. quòd illa manus impoſitio ordinabatur ad miracula perficienda ut .ſ. per tactum hominis ſanctificati etiam infirmitas corporalis tollatur.

24 Dub Quia uidetur quod uerba domini nõ implcantur, quia multi ſunt baptizati, & credunt qui talia ſigna non faciunt? Reſp. Greg. in home. quòd hæc ſigna in exordio Eccleſiæ neceſſaria fuerunt, quia ut fides creſceret credentium miraculis fuit nutrienda, quia & nos cum arbuſta plantamus tandiu eis aquam infundimus quouſque ea in terra conualuiſſe uideamus, at ſi ſemel radicem fixerint irrigando ceſſamus.

25 Dub. An ſtatim dictis his uerbis Chriſtus aſſumptus fuerit in cęlum? Reſp. Aug de conſenſu Euangel. quòd ſic adiunctis tamen illis uerbis quæ cõmemorantur in Actibus Apoſtolorum. c. 1.

26 Dub. Quia uidetur quod non erat neceſſarium Chriſtum aſcendere in cęlum, quia quãtum ad diuinitatem ibi erat, & quãtum ad humanitatem erat ſummæ glorificatus, abſque Aſcenſione in cęlum: Reſ. S. Tho. 3. par. q. 57. ar. 1. quòd conueniens fuit Chriſtum aſcendere in cęlum, non ſecundum diuinam naturam cum ibi eſſet, nec quin foret perfectæ beatus ſm humanam naturã, ſed ut locus proportionaretur locato, qm̃ terra eſt locus generatio-

nis

nis & corruptionis, & ipſe poſt reſurrectionē
inchoauit uitā immortalē & incorruptibilē,
&quia locus cœli eſt locus incorruptionis. po
tius conueniens fuit quod aſcenderet in cęlū
quā quod remaneret in terris, & de hac decen
tia loci cœleſtis gaudium quoddā habuit, non
de nouo quando aſcendit in cœlum, ſed nouo
modo gauiſus eſt de hoc ſicut de re impleta.

27 Du. Quia vr̄ ꝙ maior vtilitas nobis fuiſſet
ſi remanſiſſet nobiſcum vſq; ad finē mundi?
Reſ. qui ſup. ꝙ quantū ad præſentiā diuinita-
tis eius ſemper eſt nobiſcū vſq; ad finē ſæculi.
ut ipſe promiſit Mat. 28. & eius abſentiā cor-
poralis eſt magis utilis nobis propter fidei ar
gumentum, quia fides eſt de non uiſis, & ipſe
dicit beati qui non uiderunt & crediderūt, &
ita ſic magis meruerūt. Item quia dedit no-
bis ſpē illuc perueniendi. Tertio ut dirigamus affectum charitatis ad diuinitatem.

28 Dub. Cur tantum diſtulit aſcendere ſi lo-
cus cœleſtis erat ſibi magis condecens? Reſp.
qui ſup. ꝙ ſtetit per 40. dies ut ueritas reſur-
rectionis comprobaretur. vt ſup. 3. Act. 1. & ut
Glo. dicit. quia per 40. horas mortuus fuerat
40. diebus ſe uiuere confirmat.

29 Dub. An aſcēderit in cœlum ſm̄ ꝙ hō, vel
ſm̄ ꝙ Deus? Reſ. qui ſup. ar. 2. ꝙ Ly. ſm̄, ſi di-
cat conditionem aſcendentis, tunc nō aſcēdit
ſm̄ ꝙ Deus, quia nihil eſt deitate altius quo
poſſit aſcendere, & etiam quia Deus eſt immo
bilis, & non cōpetit ſibi aſcenſus qui eſt cum
motu, ſed iſto modo aſcendit ſm̄ ꝙ hō, ſi vero
Ly. ſm̄, deſignes cauſam aſcenſionis, cū Chri-
ſtus ex uirtute diuinitatis in cœlum aſcende-
rit dicendum eſt quod aſcendit in cœlum ſecū
dum quod Deus, & non ſecundū quod homo.

30 Dub. Quia non videtur ꝙ propria uirtute
aſcenderit, quia dr̄ aſſumptus & eleuatus in
cęlū? Reſ. qui ſup. ar. 3. ꝙ in Chriſto eſt uirtus
diuina. & ſm̄ hanc propria uirtute aſcendit in
cęlū, eſt & uirtus in eo, ſm̄ humanā naturā, &
hæc eſt duplex. Vna quæ procedit ex princi-
piis naturæ humanæ, & tali uirtute non aſcen
dit in cęlum. Alia ex redundantia animæ glo
rificatæ, ex cuius redundantia glorificatur cor
pus, cuius erit tanta obedientia ad animam
beatā ꝙ ubi uolet eſſe ſpiritus ibi erit proti-
nus & corpus, ut dicit Aug 22. de ciui. Dei. Et
tali uirtute Chriſtus aſcendit in cęlū, quia ex
voluntate animæ uolentis Chriſtus aſcendit
in cęlum. Et licet dicatur eleuatus & aſſum-
ptus hoc nō obſtat, quia ſicut dr̄ propria uirtu
te ſurrexiſſe, & tñ eſt ſuſcitatus à patre eo,
eadē eſt uirtus patris & filij. Ita etiam ex pro-
pria uirtute aſcendit in cęlum, & tamen a pa-
tre eſt eleuatus & aſſumptus.

31 Dub. An aſcēderit ſuper omnes cęlos? Reſ.
qui ſup. ar. 4. ꝙ ſic ut patet Pſ. 8. ubi dr̄ eleua-
ta eſt magnificentia tua ſuper oēs cęlos De⁹.

32 Dub. Cum ſupra cęlos non ſit aliquis locus
vt probatur. 1. de cęlo & mundo. vr̄ ꝙ corpus
Chriſti non ſit ſuper oēs cęlos? Reſp. qui ſup.
quòd intantū corpora indigent loco inquan-
tum indigent contineri a corpore cęleſti, ſed
corpora glorioſa, & maxime corpus Chriſti
non indigent tali continentia, quia nihil reci-
piunt a corporibus cęleſtibus. Vñ nihil prohi
bet corpus Chriſti extra totā continentiā cę
lorum eſſe, & non eſt in loco continentiæ, nec
tamen oportet quod extra cęlum ſit uacuum,
quia non eſt in loco, nec eſt ibi aliqua poten-
tia ſuſceptiua alicuius corporis, potentia per
ueniendi illuc eſt in Chriſto.

33 Dub. Quia cum nubes non poſſit eleuari
ſuper cęlos quō ſuſcepit eū? Reſ. qui ſup. quòd
nubes illa non præbuit adminiculū aſcenden
ti per modum uehiculi, ſed apparuit in ſignū
diuinitatis ſecundum quod gloria Dei Iſrael
apparebat ſuper tabernaculum in nubæ.

34 Dub. An aſcēderit ſuper oēs Angelos? Reſ.
qui ſup. ar. 5. quòd ſic prout dicitur ad Epheſ.
1. conſtituit illum ſuper omnem principatum
& poteſtatem, & ſupra omne nomen quod no
minatur ſiue in hoc ſæculo, ſiue in futuro.

35 Dub. Quia cum corporea natura ſm̄ ſuam
conditionem ſit infra ſpirituale, quō corpus
Chriſti aſſumptum fuit ſuper oēm ſpūalem
creaturam? Reſ. qui ſup. quòd conſiderādo di-
gnitatē unionis qua eſt Deo cōiunctū pſona
liter excellit dignitatē omniū ſpūaliū ſubſta-
tiarū & illa ratione debetur ſibi locus altior
ultra omnem creaturam etiam ſpiritualem.

36 Dub. Cum pater ſit maior Chriſto quantū
ad humanitatem uidetur quod pater deberet
ſedere a dextris, & Chriſtus a ſiniſtris, quia
dexter locus eſt dignior ſiniſtro? Reſ. qui ſup.
q. 58. ar. 1. quòd iſta ſeſſio non eſt intelligēda
corporaliter, ſed ſm̄ quietem. Et iſto modo
conuenit Chriſto ſedere ad dextram, inquan-
tum manet incorruptibilis æternaliter in bea
titudine patris quæ eſt eius dextera. Et etiam
intelligitur ſecundum iudiciariam poteſta-
tem, quam habet a patre in conregnando &
iudicando.

37 Dub.

37 Dub. Quia Stephanus vidit Ieſum ſtantem Act. 7. ergo non ſedet? Reſp. qui ſupra. ꝙ ſedere iudicantis eſt, ſtare uero pugnantis uel adiuuantis. Stephanus ergo in labore certaminis. ut dicit Grego. in homel. ſtantem vidit quem auditorem habuit, ſed poſt aſcenſionem Marcus ſedere deſcribit quia poſt aſcenſionis ſuæ gloriam iudex in fine videbitur.

38 Dub. An Chriſtus ſecundũ quòd homo, vel ſecundum quòd deus ſedeat ad dexteram patris? Reſp. qui ſupra. art. 2. & 3. quod cum hæc præpoſitio ad quendam, ad dextram, acceſſum deſignet in quo deſignatur conuenientia cum quadam feſtinatione. Iſtud poteſt eſſe tripliciter. uno modo ut ſit conuenientia in natura & diſtinctio in perſona, & ſic Chriſtus ut deus ſedet ad dextram patris, quia habet eandem naturam cum patre. Alio modo ſecundum gratiam unionis quæ importat econuerſo diſtinctionem naturæ & unitatem perſonæ & ſecũdum hoc Chriſtus ſecundum quòd homo eſt filius dei, & per conſequens ſedens ad dextram patris. ita tñ ꝙ ly. ſecundum ꝙ non deſignet conditionem naturæ ſed vnitatem ſuppoſiti. Tertio modo ſecundum gratiam habitualem quæ abundãtior eſt in Chriſto præ oĩbus alijs creaturis, intantum ꝙ ipſa natura humana in Chriſto eſt beatior cæteris creaturis habẽs regiam & iudiciariam poteſtatem. & ſic ſecundũ quòd homo ſedet ad dexterã patris ideſt, in bonis paternis potioribus præ cæteris creaturis. ideſt in maiori beatitudine & habens iudiciariam poteſtatem.

39 Dub. An alius a Chriſto poſſit ſedere ad dexteram patris? Reſp. qui ſupra. ar. 3. quod hoc eſt propriũ Chriſto. nec poteſt competere alicui alteri nec angelo nec homini ſic ſedere ad dexteram patris niſi ſoli Chriſto, quia ſic ſedere eſt habere beatitudinem cum quadam dominatiua poteſtate & quaſi propriam & naturalem.

40 Dub. Et quomodo cooperatus eſt? Reſpon. Lyra quòd eos dirigendo & protegendo.

41 Dub. Quia uidetur quòd ſigna deberẽt præcedere ut homines per ea traherentur ad fidem & non ſequi, quia non uidentur neceſſaria poſtquam crediderint? Reſpon. ꝙ præcedebant & ſequebantur reſpectu diuerſorum. Nã his per quos credebant talia operabantur ſigna, & ſic increduli ad credulitatem attrahebãtur, & poſt conuerſionem fideles talia ſigna etiam operabantur demonſtrantia illos uere credere & per quæ ſigna etiam alios attrahebant.

ALLEGORICE.

4. Reg. 1. & 2. c. præfigurauit hanc aſcenſionem Helias theſbites, qui poſtquam arguerat Ocoziam regem Iſrael de incredulitate & infidelitate ſua aſſumptus fuit in cœlum & quæ prædixerat de morte Ocoziæ euenerunt.

TROPOLOGICE.

Ex præſenti inſtruimur euangelio ut admonentes non & redarguentes de culpis noſtris libenter audiamus, & quæ præcipiũtur impleamus & procuremus ſalutem & noſtrã & proximorum, quia dominus cooperabitur nobis, & confirmabit opera noſtra.

¶ Anagogice non exponitur quia terminus ad quem ipſius aſcẽſionis eſt gloria cœleſtis.

DOMINICA INFRA OCTAuam Aſcenſionis.

Cum uenerit paraclitus. Ioan. 15.

Hec uerba locutus fuit dominus anno ætatis ſuæ. 33. die. 24. Martij die Iouis in cœna domini.

HISTORICE.

Paraclitum a patre procedentem ſe ad apoſtolos miſſurum dominus promiſit, qui de eo teſtimonium prohiberet, teſtificarent quoque ipſi qui ſecum affuiſſent a principio, ait quoq; uerba quæ eis fuerat locutus, ideo affatum ut non ſcandalum paterentur. Eos uero extra ſynagogas effugari, & ſe ſperent a deo mercede donari qui eos cede mactabunt, quoniã genitorem neſciunt ſed hæc prædicere ſe dicit ut cum talibus cruciabuntur preſſuris forent memores ab eo fuiſſe pronunciata.

HAec ſoluenda ſunt dubia.

1 Dubitatur. Cur Chriſtus præmiſſa uerba dicit diſcipulis? Reſpond. Chryſoſto. ſuper Ioan. ꝙ quia diſcipuli ex verbis Chriſti quibus prænunriabat eis tribulationes ſuperuenturas potuiſſent dicere, ſi te qui tanta miracula & opera feciſti non audierunt ſed male tractauerunt quid erit de nobis quomodo audient nos & non perſequentur, dominus ad eorum conſolationem promittit, quòd mittet eis paraclitum qui inſpirabit in cordibus eorum & proteget eos.

2 Dub. Quomodo Apoſtoli fuerint ab initio cum Chriſto cum eos uocauerit poſt baptiſmum? Reſp. Ly. quòd non eſt intelligendum, quod fuerint cum Chriſto ab initio natiuitatis, ſed ab initio prædicationis.

3 Dub. Quis eſt ſpiritus ueritatis? Reſ. Chryſ. quòd eſt Spirituſſanctus.

4 Dub. Cur uocat eum ſpiritum ueritatis? Reſpon. qui ſup. quòd ut oſtendat quod erit fide dignus.

5 Dub. Cum quælibet perſona trinitatis ſit ſpiritus & ſanctus, uidetur quod Spirituſſanctus non ſit nomen proprium alicuius trium perſonarum? Reſp. S. Tho. 1. par. q. 36. ar. 1. ꝙ cum tertia perſona in diuinis non habeat proprium nomen accommodatum eſt ei ex uſu ſcripturæ hoc nomen Spirituſſanctus, & uocatur proprie eo nomine quo pater & filius uocantur communiter, cum pater ſit ſpiritus & ſanctus, & filius ſit ſpiritus & ſanctus.

6 Dub. An ſolus filius mittet Spiritumſanctum? Reſp. quòd pater etiam ut ipſe innuit, cum dicit a patre.

7 Dub. Cur dicit mittam uobis a patre nunquid ſufficiebat dicere mittam vobis? Reſp. Theophi. quòd ne cenſeretur reniti contra patrem velut ab alia poteſtate tranſmittens ſpiritum, addidit a patre quaſi acceptante patre pariter deſtinante.

8 Dub. Quia uidetur quod Spirituſſanctus ſit minor patre & filio, a quibus mittitur? Reſp. S. Tho. 4. contra Gentiles. cap. 24. quòd talis miſſio non importat minorationem in Spirituſancto, ſed proceſſionem oſtendit quæ non ab eo diuinitatem excludit.

9 Dub. Cur Spirituſſanctus non dicitur genitus ſicut filius? Reſp. S. Tho. 1. par. q. 27. art. 4. quòd proceſſio amoris in diuinis non debet dici generatio. Et ideo Spirituſſanctus qui procedit per modum amoris non poteſt dici genitus.

10 Dub. An Spirituſſanctus dicatur nepos patris, quoniam procedit a filio, ſicut in humanis filius filij Petri dicitur nepos Petri? Reſp. San. Thom. 10. q. de po. ar. 4. quòd in humana origine dicitur nepos qui eodem modo procedit a filio quo filius a patre proceſſit, ſed Spirituſſanctus in diuinis procedit, ſm rationem uoluntatis, quia procedit per modũ amoris. Filius autem procedit ſecundum rationem intellectus, & ideo Spirituſſanctus non poteſt dici nepos patris in diuinis.

11 Dub. Qui ſunt effectus Spirituſſancti ad creaturas? Reſp. qui ſup. 4. contra Gentiles. 20. 21. & 22. c. quòd aliqui attribuuntur eidem reſpectu totius creaturæ. Et primo quod eſt principium creationis rerum. Pſ. 103. Emitte ſpiritum tuum & creabuntur. Item quod ex materia creata informi ſpecies diuerſas produxit Gen. 1. c. Spiritus domini ferebatur ſuper aquas, per aquas intelligit Aug. materiam primam ſuper quam ſpiritus domini ferri dicitur, non quaſi ipſe moueatur, ſed quia eſt motionis principium. Item gubernatio rerum Pſ. 142. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam, & quia alios gubernare eſt actus domini proprius, ideo ei attribuitur dominium. 2. Chorin. 3. ſpiritus autem dominus eſt. Et in ſymbolo Credo in ſpiritumſanctum dominum. Item ſibi attribuitur uita. Io. 6. ſpiritus eſt qui uiuificat. Aliqui autem effectus attribuuntur ſibi reſpectu rationalis creaturæ, quantum ad ea quæ Deus nobis largitur, & ſic attribuitur quod nobis dari dicitur, ut amemus Deum. Ro. 5. charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritumſanctum qui datus eſt nobis. Item facit nos manere in Deo & Deum in nobis primæ. Io. 4. in hoc intelligimus quod in Deo manemus, & ipſe in nobis, quoniam de ſpiritu ſuo dedit nobis. Item per ſpiritum nobis reuelantur diuina myſteria. 1. Chor. 2. nobis reuelauit deus per Spiritumſanctum. Item per ipſum loquitur diuina myſteria. Mat. 10. Non enim uos eſtis qui loquimini ſed ſpiritus patris ueſtri qui loquitur in uobis. Item per ipſum omnia dona Dei nobis donantur. 1. Chor. 12. Alij datur per ſpiritum ſermo ſapientiæ alij autem &c. Item per ipſum configuramur, & ad bene operandum habiles reddimur, & ad beatitudinem nobis uia paratur quæ tria nobis Apoſtolus inſinuauit. 2. Chorin. 1. dicens. Vnxit nos Deus & ſignauit nos & dedit pignus ſpiritus in cordibus noſtris. ſignatio. n. ad ſimilitudinẽ configurationis pertinere uidetur. Vnctio & ad habilitatem hominis ad perfectas operationes, pignus uero ad ſpem qua ordinamur ad cœleſtem hæreditatem quæ eſt beatitudo perfecta. Item adoptio filiorum Dei. Ro. 8. accepiſti ſpiritum adoptionis filiorum in quo clamamus abba pater, & per ipſum nobis a Deo remittuntur peccata. Ioan. 20. accipite Spiritumſanctum quorum remiſeritis peccata &c. Item per ipſum dicimur purgari & renouari

nouari ſiue lauari, ſecundum illud Pſal. 133. Emitte ſpiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Aliqui etiam effectus attribuuntur ei ſecundum quod mouet creaturam in Deum. Primo per ipſum Dei contemplatores inſtruimur. 2. Chor. 3. Nos auté omnes reuelata facie gloriam Dei ſpeculantes in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tanquam a domini ſpiritu. Item per ipſum gaudium de Deo & conſolationem habemus contra omnes mundi aduerſitates & impugnationes. Vnde & in Pſal. 50. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. Item per ipſum agimur ut præcepta Dei impleamus. Rom. 8. qui ſpiritu Dei aguntur ibi filij Dei ſunt. Et agimur per ipſum libere & non coacte. 2. Chorin. 3. Vbi ſpiritus domini ibi libertas. & facit nos mortificare carnem. Ro. 8. ſi ſpiritu facta carnis mortificaueritis uiuetis.

12 Dub. Quomodo Spiritusſanctus perhibuit teſtimonium de Chriſto? Reſpon. do. Card. de Turrecremata. ſuper hoc euangelio. quòd tripliciter. Primo inſtruendo diſcipulos & fiduciam eis præbendo ad teſtificandum. Secundo ſua dona communicando. Tertio emolliendo audientium corda.

13 Dub. Quia non uidetur quòd perhibuerit ſufficiens teſtimonium. quia ex poſt non propter hoc ceſſauerunt dubitationes & errores, imo creuerunt maxime circa paſſionem & reſurrectionem Chriſti? Reſp. qui ſup. quòd fuit ſufficiens quo ad bene diſpoſitos, nec ualet quod obiicitur, quia hoc non fuit inſufficientia teſtimonij, ſed ex malitia hominum.

14 Dub. A quo Chriſtus habuit teſtimonium ſuæ diuinitatis? Reſp. qui ſup. Quod primo a patre in baptiſmo & transfiguratione. qui ait, hic eſt filius meus dilectus. Secundo a Spirituſancto ut dictum eſt dub. 12. Tertio ab operibus miraculorum quæ nemo alius fecit. Quarto a Moyſe. Deut. 18. Prophetã de gente tua & de fratribus tuis, ſicut me ſuſcitabit tibi dominus deus tuus. Quinto omnes prophetæ uete. teſtam. Sexto Ioannes Baptiſta dicens. Ecce agnus Dei. Septimo turba clamantium in die palmarum dicens. Benedictus qui uenit in nomine domini. Octauo Apoſtoli. Act. 4. Virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chriſti domini noſtri. Adde quòd etiam omnes Sibyllæ, ut patet ex earum ſcriptis de Chriſto.

15 Dub. Quomodo poterant ſcandalizari diſcipuli? Reſp. Lyra. quòd quando quæ ſequuntur in Euangelio eueniſſent eis cadendo per impatientiam.

16 Dub. Quomodo interficientes Apoſtolos arbitrabantur ſe obſequium præſtare Deo? Reſp. Aug. ſuper Ioan. quòd Iudæi metuentes ne templum quod erat apud eos, & omnia uete. legis ſacramenta deſerantur ſic interficient uos ut Deo arbitrentur ſe præſtare obſequium zelum dei habentes, ſed non ſecundũ ſcientiam credentes, & omnes qui conuerterentur ad Chriſtum deſererent deum Iſrael.

17 Dub. An gentiles interficientes martyres arbitrarentur ſe obſequium præſtare deo? Reſpon. qui ſup. ꝙ non deo uero, ſed dijs ſuis.

18 Dub. Cur dicit hora in ſingulari cum non omnes Apoſtoli una hora interfecti fuerunt? Reſp ꝙ hic accipitur hora indeterminate nõ pro una ſola hora, ſed pro tempore per ſynedochem, ut ſit ſenſus tempus futurum eſt in quo quotienſcunque quis uos interficiet arbitretur &c.

19 Dub. Cur dominus prænunciat iſta diſcipulis? Reſ. Chryſ. ut non dicerent quoniam non præuidit futura. & hoc ſignificat cum dicit reminiſcamini, quia ego dixi uobis.

20 Dub. Quia cum Mat. 24 c. prædixerit eis talia. ergo ab initio eis prænuntiauit, & non ſolum nunc? Reſp. qui ſup. quòd prædixit quidem quoniam flagella paterentur. Non autem quod mors eorum reputaretur, ut dei cultura.

Senſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN VIGILIA PENTHECOSTES.

Si diligitis me Io. 14. c.

Hæc locutus fuit dominus in die cœnæ domini.

HISTORICE.

Vt ſua cuſtodirent mandata dominus diſcipulis imperauit, ſi tamen eum diligerent, rogaturum ſe ſpopondit genitorem, ut alium eis mittat paraclitum perpetuo cum eis manſurum, ignotum ſæculo quem nec capere poteſt agnoſcetur tamen ab eis, nec eos deſerere orphanos promiſit ad eos, quoque uenire, nec eum a ſæculo uideri poſt temporis modi cum quanquam ipſi eum uideant, ſed tunc

eos uere æqualitatem eius cum patre proſpecturos, eius uero ſeruās præcepta. Ille quidem cum diligit, & a genitore talis diligetur, & ipſe ſe cognitum faciet.

Ad enucleationem dubiorum ueniendum eſt.

1 Dubitatur. Cur dominus dixit prædicta uerba? Reſp. Chryſo. ſuper Ioan. quòd quia dominus ſupra dixerat ſi quid petieritis in nomine meo &c. ut non eſtiment omnem ſimpliciter petitionem ualere induxit. ſi diligitis me &c. quaſi dicat tunc faciam quod petitis.

2 Dub. Cur uocat alium paraclitum cum ſint eiuſdem naturæ? Reſpon. Didimus de ſpiritu ſancto quod non dicit alium iuxta naturæ differentiam ſed iuxta operationis diuerſitatem quia Chriſtus tanquam pontifex deprecatur pro peccatis noſtris. Spiritusſanctus paraclitus dicitur ſecundum aliam ſignificationem ab eo quod conſolatur in tribulatione poſitos & triſtitia.

3 Dubitatur. Cur dicit ut maneat uobiſcum in æternum? Reſp. Chryſo. ubi ſupra quoniam nec poſt mortem recedit.

4 Dub. Quomodo mundus eū non poteſt accipere? Reſp. qui ſupra. quòd nec paraclitum audientes rurſus incarnationem aliam ſuſpicentur & oculis putent eum uidere ſubiungit quē mundus non poteſt accipere.

5 Dub. Quid intelligit hic per mundum? Reſpon. Aug. quòd mundi dilectores.

6 Dub. Quomodo apoſtoli cognoſcent eum? Reſp. Lyra. quòd per ſpiritualem reuelationē & per ſenſibile ſignum quia ſpiritusſanctus ſuper apoſtolos in igneis linguis apparuit.

7 Dub. Cur dicit & in uobis erit? Reſp. Chryſoſto. q. d. non ita apud vos manebit, ſicut ego: ſed in ueſtris habitabit animabus.

8 Dubitatur. Cur dixit eis nō relinquam uos orphanos? Reſp. Auguſt. quòd ne quiſquam putaret quod ipſe poſt ſpiritumſanctum datum non eſſet futurus cum eis.

9 Dubitatur. Quis dicatur orphanus? Reſpō. Auguſt. quod orphani puſilli ſiue pupilli idem ſunt, ſed orphanus eſt nomen græcum. Lyra uero dirit quod orphanus dicitur priuatus patre carnali.

10 Dub. Cur dicit uenio ad uos? Reſp. Auguſt. quod ipſi maxime quærebant ſuam præſentiā ideo dicit ueniam ad uos.

11 Dub. Quando uenit ad eos? Reſ. Ly. q. poſt reſurrectionem per dies. 40. apparēs eis & c.

12 Dub. Cur dicit adhuc modicum & mundus iam non me uidet? Reſpō. qui ſupra, quia modicum tempus erat uſque ad ſuam mortē poſt quam non uidit eum mundus.

13 Dub. Cur dicit ego viuo? Reſpon. Theophi. q. d. licet moriar ex infirmitate carnis tamen reſurgam virtute deitatis quæ ſemper uiuit.

14 Dub. Cur dicit & uos uiuetis? Reſpō. Lyra. quod aſſecurādo eos qa timebāt mori cū ipſo.

15 Dub. Quia mundus viuit cum homines mūdani uiuant? Reſpon. quod licet uiuant carne, non tamen uiuunt deo.

16 Dub. Cur dicit uiuetis in futuro? Reſ. Aug. quod quia mox eis erat futura reſurrectio.

17 Dub. in quo die cognouerunt & c. Reſpond. Chryſ. quod cum uiderunt eum reſurrexiſſe, & eſſe cum eis tunc certiſſimam fidem dicerunt.

18 Dubita. Quomodo eſt in patre? Reſp. Lyra, quod per eſſentiæ vnitatem.

19 Dubita. Quomodo ipſi ſunt in eo & econuerſo? Reſpond. qui ſupra, quod per mutuam dilectionem ſicut amans eſt in amato.

20 Dub. Cur dicit qui habet mandata mea & ſeruat ea? Reſp. Alcuinus quod ut omnibus nō tantum apoſtolis hanc beatitudinem promiſiſſe videatur.

21 Dubitatur. Quomodo habentur & ſeruantur eius mandata? Reſp. Aug. quod qui habet in memoria & ſeruat in vita, qui habet in ſermonibus & ſeruat in operibus, qui habet audiendo & ſeruat faciendo, qui habet faciendo, & ſeruat perſeuerando.

22 Dub. Cur dicit ille eſt qui diligit me? Reſpon. Theoph. q. d. vos putatis quod ex affectione quadam triſtamini de morte mea, ſed ego ſignum dilectionis reputo mandata mea ſeruari.

23 Dubitatur. Cur adit diligetur a patre meo? Reſpon. quod ut oſtendat qualem prærogatiuam obtineat qui diligit eum.

24 Dubitatur. Cur dicit diligam in futuro? Reſpon. Aug. quod hoc non dicit tanquam nunc non diligat, ſed hoc exponit per hoc quod ſequitur & manifeſtabo ei ipſum.

25 Dubitatur. Nunquid & mundo manifeſtatus eſt qui eum non diligebat? Reſpon. qui ſupra ad Paulinum de uidendo deo dicens, ſic autem promiſit oſtenſurum ſeipſum dilectoribus ſuis cum patre deum unum non quomodo in hoc ſæculo viſus eſt in corpore a malis.

Alijs

5 Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN DIE PENTHECOSTES.

Si quis diligit me ſermonem meum ſeruauit. Ioan. 4. cap.

Hæc uerba dixit dominus anno ætatis ſuę. 33. die 24. Martij. die Iouis in cœna domini.

HISTORICE.

Suis dominus aiebat diſcipulis eum ſe diligere, qui ſuum cuſtodiret uerbum talisq; a ſuo diligeretur genitore, & eos ad talem uenire, & cum eo manere, ſed nequaquam eũ ſe amare, qui eius non ſeruaret ſermonem, qui non ſuus ſed patris mittentis eſſet, quæ pœnes eos commorãs uerba dixiſſet, ſed qui in eius a patre mitteretur nomine Spiritusſanctus cuncta eos doceret, ac per eum locuta eis ſuggereret, aitque eis pacem relinquere ac contribuere non eo quo ſæculum tribuit modo prohibuit uero eos turbari, aut formidini ſubiacere cum iret, & ad eos rediret eos quoque lætari debere, ſi tamen cum diligerent cum ad ſuum ſe maiorem genitorem accedat, ſe uero hæc eis prædicere ut cum aderint certiorem adhibeant fidem, nec deinceps plura eis ſe affaturum. Principem quoque eius aduenisse ſæculi, & in eo nihil habere, ſed ſe iuſſa a genitore data peregiſſe, ut quod cum diligit mundus agnoſcat.

Vbia ſoluenda ſunt hæc.

1 Dub. Cur dixit dominus prædicta? Reſp. Aug. quòd reſpondet Iudæ non illi, cuius cognomen eſt Scariothis, ſed cuius epiſtola inter ſcripturas canonicas legitur qui a domino quæſierat cur Apoſtolis erat ſe manifeſtaturus & non mundo. q. d. ego manifeſtabo me his qui me diligunt, & non his qui me non diligunt.

2 Dub. Cur diligens Deum eius ſermones ſeruabis? Reſ. Greg. in Hom. quia probatio dilectionis exhibitio eſt operis.

3 Dub. Cur dicit & pater meus diliget eum? Reſp. Lyr. quia per hoc oſtendit ſe eſſe unum cum patre in eſſentia.

4 Dub. Quomodo pater & filius qui ubique ſunt ueniunt ad nos? Reſp. Augu. ſuper Ioan. ꝙ ueniunt ad nos, dum uenimus ad eos, ueniunt ſubueniendo, uenimus obediendo, ueniunt illuminando, uenimus intuendo.

5 Dub. Cur dicit & manſionem faciemus? Reſ. Greg. in Home. quoniam in quorundam corda uenit & manſionem non facit, ſicut in his qui tentationis tempore recedunt.

6 Dub. An Spiritusſanctus faciat etiam ipſe manſionem? Reſp. Aug. quòd ſic, quia ſupra dixit apud uos manebit, & iterum ut maneat uobiſcum in æternum.

7 Dub. Cur ergo præſens non facit mentionẽ de eo quod manebit? Reſ. qui ſup. quòd ſi propter inſinuationem trinitatis perſonæ ſingulis nominatis dicuntur quædam, non tamen aliis ſeparatis intelliguntur propter eiuſdem trinitatis ſubſtantiam.

8 Dub. Quia reperiuntur aliqui qui aliqua mãdata Dei ſeruant, & tamen non diligunt deũ? Reſp. ꝙ ſi quis offenderit in uno mandato factus eſt omnium reus. Et ideo talis non perfectæ diligit Deum, quia omnia eius mandata ſeruaret.

9 Dub. Cur aliquando dicit ſermonem in ſingulari, & aliquando ſermones in plurali? Reſ. Aug. ubi ſup. ꝙ ibi ſuos dicit. dixit pluraliter ſermones. ubi autem ſermonem .i. uerbum ſuum non eſſe dixit ſed patris ſeipſum intelligere uoluit. non enim ſuum ſed patris eſſe uerbum, quoniam nec ſua imago, ſed patris, nec ſuus filius, ſed patris.

10 Dub. Quia uidetur contradictio in uerbis Chriſti dum dicit ſermonem meum, & poſt ſermonem quem audiſtis non eſt meus? Reſp. Ly. ꝙ Chriſtus non mouebatur ad loquendũ ex conceptione animæ, niſi ſm quod anima mouebatur a diuinitate. Et ideo uerba Chriſti erant magis ipſius patris qui eſt unum cum filio in deitate quàm eſſent ipſius Chriſti inquantum homo.

11 Dub. Cur non dicit ego diligam eum, ſed pater meus diliget? Reſp. qui ſup. quia in humanitate proferebat uerba illa ad denotandum, quod magis erant deitatis in qua pater eſt unum cum filio quàm humanitatis quæ illa proferebat.

12 Dub. Quia ſupra dixit & manſionem apud eum facie mus, & nunc cur dicit apud uos manẽs? Reſ. Aug. ꝙ mãſio q̃ ꝓmiſit futura ẽ ſpũalis atq; intrinſecus mẽtib⁹ reddit. Hæc aũt corporalis forinſecus oculis, atq; aurib⁹ adhibet.

13 Dub. Quia filius quia miſſus eſt uiſibiliter dicitur minor patre, ergo Spiritusſanctus, qui miſſus fuit hodie uiſibiliter in igne etiam deberet dici minor patre? Reſpon. San. Thom. 1.

par.q.43.ar.7.quod non ualet ſimilitudo,quia
filius creaturam viſibilem in qua apparuit in
vnitatem perſonę aſſumpſit ſic, vt qđ de illa
creatura dicitur de filio dici poſſit, & ſic ratio
ne naturæ aſſumpte filius dicitur minor patre
ſed ſpiritusſanctus non aſſumpſit creaturam
viſibilē in qua apparuerit in vnitate perſonæ,
vt quòd illi conuenit de illo prædicetur vnde
non poteſt dici minor patre propter viſibilem
creaturam.

14 Dub.Quia cum vete.teſtamenti ſtatus cor-
reſpondeat patri,& noui teſtamenti ſtatus cor
reſpondeat filio. uidetur quod adhuc rema-
neat ſtatus alterius teſtamenti qui correſpon-
deat ſpirituiſancto. Et ſic in die Penthecoſtes
non videtur ꝙ ſit data plenitudo ſpiritusſancti
Reſp.dominus Cardina.de turre crema. ſuper
euangelijs quod lex noua ſuccedit ve. te.tan-
quam perfectum imperfecto,ſed non eſt alius
ſtatus expectādus perfectior ſtatu nouæ legis,
cum noua lex vltimam perfectionem poſſibi-
lem in via contineat. Ideo non eſt expectan-
dus alius ſtatus correſpondens ſpirituiſan-
cto magis quam ſtatus nouæ legis potiſſime
quia lex noua eſt amoris. Amor autem appro
priatur ſpirituiſancto ſicut etiam filio. Ro. 8.
lex ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu &c. eodem
modo lex vetus non ſolum correſpōdet patri,
ſed etiam filio inquantum fuit ibidem prænū
tiatus & præfiguratus propter quod dicit Ioā.
5.ſi crederetis Moyſi crederetis forſitan & mi
hi,de me enim ille ſcripſit.

15 Dub. Cum columba & ignis ſint creaturæ
totius trinitatis,cur potius per eas repreſenta
tur ſpiritusſanctus quam pater & filius? Reſp.
San.Tho. 1.par.q.43.ar.7.quod licet ſint crea
turæ totius trinitatis, tamen facte ſunt ad de-
monſtrandum ſpecialiter hanc & illam perſo
nam,ſicut enim diuerſis nominibus ſignifican
tur pater,& filius,& ſpiritusſanctus: ita etiam
& diuerſis rebus ſignificari potuerūt, quamuis
inter eos nulla ſit ſeparatio aut diuerſitas.

16 Dubit.Quomodo intelligitur quem mittet
pater in nomine meo? Reſp.Didimus.quod fi-
lius qui venit in nomine patris portat eius no
men per hoc quod vnigenitus dei filius appro
batur,quia ergo ſpiritusſanctus in nomine fi-
lij mittitur a patre oſtendit, quia vnitate ſit
iunctus ad filiū. vnde & filij dictus eſt ſpiritus
per adoptionem ſuam filios faciens eos qui
ſe recipere voluiſſent.

17 Dub. Quomodo ſuggeret omnia? Reſpond.
dominus Car.de tur.cremata ſuggerent,id eſt
reducet ad memoriam omnia quęcūq; a Chri
ſto audierant quorum multa oblita erant,
nec poterant memoriæ commendare. Quo-
modo enim euangeliſta Ioannes poſt ſexagin
ta annos potuiſſet omnium verborum Chriſti
quæ ſcripſit in euangelio memoriam habere,
niſi ſpiritusſanctus ei ſuggeſiſſet.

18 Dub. Cū Chriſtus iam apoſtolos docuiſſet
quomodo ſpiritusſanctus eos docuit omnia?
Reſp.quòd docebit omnia.i. faciet intelligere
omnia quæ dico uobis. nam tunc erant rudes
& in timore poſiti propter auditum paſſionis
Chriſti,ideo male attendebant ad uerba Chri
ſti. Et ideo ſpiritusſanctus poſt ſuppleuit illū
defectum.

19 Dub.Nunquid & pater docet ſicut filius &
ſpiritusſanctus? Reſp. Augu.quod omnis trini-
tas docet, ſed niſi etiam ſigillatim commen-
daretur eam nullo modo humana capere ut-
cunque poſſet infirmitas.

20 Dub.Cur dicit pacem relinquo vobis? Reſ.
Chryſ.ſuper Ioan.quòd quia turbabantur au-
diētes odia & prælia ſibi imminere poſt eius
receſſum,ideo conſolatur eos dicens, pacem
relinquo vobis.

21 Dub. Quæ differentia eſt inter relinquere
pacem & eam dare? Reſp.Aug.quod relinquit
pacem in hoc ſæculo vt hoſtem vincamus &
inuicem diligamus ſed pacem ſuam dabit in
futuro ſæculo quando ſine hoſte regnabimus
vbi nunquam diſſentire poſſumus.

22 Dubitatur.Cur cum dicit do addit meam?
Reſp. qui ſupra. quod ſua pax eſt quam habet
ſed illa quam nobis relinquit in hoc ſæculo.
noſtra potius eſt dicenda quā ipſius illi quip-
pe nihil repugnat in ſeipſo, quia nullū habet
omnino peccatum. Nos autem talem pacem
nunc habemus in qua adhuc dicamus dimitte
nobis debita noſtra.Itē in nobis eſt pax,quia
credimus quod inuicem diligamus,ſed nec ip
ſa plena eſt,quia cogitationes cordis noſtri in
uicem non videmus.

23 Dub.Cur dicit non quomodo mundus dat
ego do vobis? Reſp.qui ſupra. quod homines
qui diligunt mundum dāt propterea ſibi pacē
vt ſine moleſtia perfruantur.

24 Dub. Cur dicit non turbetur cor ueſtrum?
Reſp.Chryſo vbi ſupra. quod quia dixerat pa
cem relinquo uobis quod erat verbū receden
tis hoc poterat eos conturbare, ideo dicit
non conturbetur.

25 Dub.

25 Dub. Cur addidit neque formidet? Reſp. Lyra, ꝙ non turbetur, dicit: ut turbarentur de morte ſua, ſed neq; formidet ſubiunxit aſſecurando eos, quia timebant mori cum eo.

26 Dub. Quomodo ibat & veniebat ad eos? Reſp. Aug. quòd ibat per id quod homo erat, & remanebat per id quod deus erat.

27 Dub. An Chriſtus dubitauerit an diſcipuli diligerent eum, quia dixit: ſi diligeretis me? Reſpon. Lyra, quod ibi accipitur ſi pro, quia ſcilicet quia diligitis me.

28 Dub. Cur ex hoc dicunt gaudere, quod vadit ad patrem? Reſp. Ly. q. d. quia per mortẽ uado ad patrẽ me exaltantem & glorificantẽ.

29 Dub. Quomodo pater maior filio eſt cum ſint equales? Reſp. Augu. quod ſunt equales ſecundum diuinitatem, ſed filius eſt minor patre ſecundum humanitatem aſſumptam: imo maior etiã ſeipſo, quia maior eſt forma dei quæ amiſſa non eſt, quam formam ſerui quæ accepta eſt.

30 Dub. Cur dicit ut cum factum fuerit credatis cum fides ſit de non uiſis? Reſp. qui ſupra. quod ex rebus quæ uidentur agitur in nobis, ut ea credamus quæ non uidentur: cum igitur factum fuerit quod eum poſt mortem uiſuri erant uiuentem & ad patrem aſcendentem, & hoc fuerant crediturì, quòd ipſe eſſet Chriſtus filius dei qui hoc potuit facere & prædicere antequam faceret.

31 Dub. An videtur quod tunc non credebãt eum filium dei? Reſp. qui ſupra, quod tunc credebant nec poſt fuerant credituri fide noua, ſed aucta, aut certe cum mortuus eſſet defecta cum reſurrexiſſet refecta.

32 Dub. Cur dicit iam non multa loquar uobiſcum? Reſp. Beda, quia inſtabat tempus ut ad mortem traderetur.

33 Dub. Quomodo diabolus eſt princeps mũdi, id eſt, malorum cum eos non creauerit? Reſp. Lyra, quod non per creationem, ſed per ſeductionem.

34 Dubit. Ad quem uenit princeps mundi. i. diabolus? Reſp. qui ſupra, quod ad Chriſtum.

35 Dub. Ad quid uenit ad eum? Reſp. qui ſupra. quod ad eum tentandum in deſerto, & ad contra eum concitandum principes iudęorũ.

36 Dubitatur. Quid eſt illud quicquid quod non habet diabolus in Chriſto? Reſpon. id eſt peccatum nullum, quia neque cum peccato deus uenerat, neque eius carnem de peccati propagine ſemper uirgo pepererat.

37 Dubit. Cur dicit, ſed ut cognoſcat mundus &c? Reſp. Aug. quòd reſpondet tali quæſtioni tacite, cur morieris ſi nullũ habes peccatum cui debetur mors? Reſp. ut omnes cognoſcant quod mortem ſuſtineo ex dilectione quam habeo ad patrem: ideo ſicut mandatum dedit, id eſt inſpirauit mihi pater, ut pro ſalute hominum morerer ſic facio.

ALLEGORICE.

Iſta miſſio ſpiritusſancti præfigurata fuit & prænunciata. Sap. j. c. Spiritus domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia ſcientiam habet uocis. Item Iohelis 2. Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem &c. Item Ezechielis 36. c. Spiritum meum ponam in medio ueſtri. Item præfigurata fuit. Exod. 16. quando dominus deſcendit in igne ſuper montem Sinay. unde uerſus. Pectora ſanctorum replet almum pneuma uirorum. Lex eſt diuina Moyſi data uerticeſigna. Celica flamma uenit & plebis pectora lauit.

Alijs ſenſibus myſticis, non exponitur ratione dicta in prologo.

FERIA II. PENTHECOSTES.

Sic deus dilexit mundum. Ioan. 3. cap.

Hæc uerba locutus eſt dominus anno ætatis ſuæ 32. die 2. Maij. in ſabbato.

HISTORICE.

Nicodemo dominus ait ita deum dilexiſſe mundum ut ſuum genitum exhiberet: quatenus in eum credentes nequaquam damnentur, ſed uita perfruantur æterna, nec ut ſeculum iudicet miſit, ſed ut afferat ſalutem, nec ei fidem adhibens iudicium ſubijt, ſed incredulus ab infidelitatem. Iudicium autẽ id eſſe diſſeruit, quoniam ampliori dilectionis uinculo tenebras ſeculares homines quam lucẽ amplexi ſunt: eum cuncta inique agerent, nec lumine ſua uellent demonſtrari opera quæ te nus pœnã luerẽt. Recta uero qui peragunt lucem proſequuntur, ut eorum innoteſcaut geſta quæ cooperante altiſſimo perfecta ſunt.

HAec ſunt quæ occurrunt dubia.

1 Dubitatur. Cui dixit dñs prædicta uerba? Reſp. quod Nicodemo ut patet immediate ante illud euangelium.

2 Dub. Cur hæc ſibi dixit? Reſp. Chryſ. ſu. p Ioan. quod quia dixerat prius ſicut exaltauit

Moyſes ſerpentẽ in deſerto, ita exaltari oportebat filium hominis, ne auditor triſtis ab his fieret uerbis humanum quid de eo ſuſpicans & mortem eius æſtimans non eſſe exiſtentiam. Hoc ad rectitudinem reducit filium dei dicens eum qui datur ad mortem & mortem eius eſſe cauſam uitæ æternæ.

3 Dub. Quomodo dedit deus filium qui ſem per ſecum eſt? Rñ. Theophilus, ꝙ quia unus erat ſecundum hypoſtaſim dei filius, & homo qui paſſionem ſuſtinuit, filius dari dicitur in mortem qui patiebatur non natura propria, ſed carne propria.

4 Dub. Cur dicit filium? Rñ. Chryſ. quod eſt oſtenſiuum magni amoris, quia nõ angelum, non archangelum, ſed filium dedit.

5 Dubit. Cur dicit ſuum? Reſp. Hilarius 7. de trinitate, quia non filium adoptiuum dedit, ſed filium ſuum.

6 Dub. Cur dicit unigenitum? Reſp. Chryſ. quoniam ſi plures habuiſſet filios & dediſſet unum, hoc eſſet maximum, nunc vero filium unicum dedit, ideo dicit unigenitum.

7 Dub. Cur ſubiungit ut omnis qui credit in eum &c. Reſp. Theophilus quod maxima ex hoc utilitas conſecuta eſt, quia uetus teſtamẽtum his qui ſeruabant illud dictum longitudinem promittebat, euangelium uero æternam & inſolubilem uitam.

8 Dub. Cum filius dei debeat iudicare mundum, cur dicit quod non miſit eum in mundũ ut iudicet mundum? Rñ. Ly. quod intelligitur non iudicare mundum in ſuo primo aduentu, quia potius tunc uenit iudicari quàm iudicare, ſed hoc intelligitur quod iudicabit mundum in ſecundo aduentu.

9 Dub. Quia in primo aduentu exercuit iudicium arguendo Iudæos? Reſp. Lyra. quod hic accipitur iudicare pro condemnare, & non pro arguere.

10 Dub. Quomodo iam iudicatus eſt qui non credit in eum cum in primo aduentu neminem iudicauerit? Reſp. qui ſupra, iam iudicatus eſt, id eſt habet in ſe cauſam manifeſtam ſuæ condemnationis, ſicut ille dicitur mortuus qui iam habet in ſe cauſam manifeſtam mortis.

11 Dub. Cur additur, quia non credit in nomine unigeniti filij dei? Rñ. Alcuinus quoniam in hoc ſolo nomine eſt ſalus.

12 Dub. Cur non dicit in nomine patris & filij & ſpiritusſancti? Rñ. S. Tho. ſuper. 1. Chor. 1. quod ut Amb. dicit in nomine Chriſti tota trinitas intelligitur, quia Chriſtus eſt unctus pater ungens, & ſpiritusſanctus quo ungitur.

13 Du. quod eſt illud quod dicitur hoc eſt aũt iudiciũ? Rñ. Ly. iudiciũ .i. cã condẽnationis.

14 Dub. Quid uocat lucem & quid tenebras? Reſp. Beda. quod ſe appellat lucem & peccata uocat tenebras.

15 Du. qui fuerunt diligentes magis tenebras quàm lucem? Reſpon. quod pharisæi, ſcribe, & principes ſacerdotum.

16 Dub. Cum male agentes optent habere lucem, ut poſſint uidere quid agant, ſcilicet furari & huiuſmodi uidetur ꝙ eam non odiant? Reſp. Alcuinus, ꝙ non odiunt illa occaſione ſed inquantum in lucem detegitur peccatũ.

17 Dubi. Quia aliquando eorum peccata ueniunt ad lucem quando condemnatur per iuſtitiam? Reſpon. Lyr. quod non ueniunt ad lucem ſponte ſed coacte.

18 Dubi. Quid intelligit cum dicit ut non arguantur? Reſp. qui ſupra, id eſt ut non puniantur per iuſtitiam.

19 Dub. Quid eſt facere ueritatem? Reſp. qui ſupra, quod facere ſecundum uoluntatem diuinam quæ eſt uirtus.

20 Dub. Quomodo bona opera ſunt in deo? Reſp. Lyr. in deo id eſt in uirtute dei.

¶ Senſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

FERIA. III. PENTHECOSTES.

Amen amen dico uobis qui non intrat per oſtium Ioan. 10. cap.

Hęc uerba dixit dominus anno ætatis ſuæ 32. die. 26. Septembris in ſabbato.

HISTORICE.

Diſcipulis dominus furem, illum latronemque fore aiebat, qui alias quàm per oſtiũ ſtabulum ingrederetur ouium, ſed eum eſſe paſtorem qui ingrederetur ianuam cui, & aperiret portarius cuiuſque vocem agnoſcerent oues, ſequerenturque eum, fugientes alienum cuius nec vocem perſpiciunt. Non agnouerant autem hoc, prouerbium diſcipuli itaque, ſe oſtium eſſe eis dixit, eos uero qui præ ſe venerunt, fures fuiſſe atque latrones, quos nec audierunt, oues per ſe uti per oſtium, quiſquis ingrederetur ſaluum fore ait, latiſſimaque ingrediens

egredieuſve

egrediemſve paſcua reperturum, qui uero fur eſt is ut interimat uenit, ſe uero ueniſſe ut abundantius uita fruantur.

HAec ſunt quæ occurrunt dubia.
1 Dub. Cur dominus dixit prædicta uerba? Reſp. Chryſo. quòd quia dominus de cecitate Iudęorum diſputauerat poſt illuminationem ceci nati ne forte dicerent quòd non ex cecitate, ſed quia erroneus eſſet ab eo fugerent, oſtendit ſe non eſſe erroneum, ſed uerum paſtorem ſigna ponens latronis & paſtoris.

2 Dub. Quis eſt quem dicit non intrare per oſtium? Reſp. Chry. ſuper Ioan. quòd per hoc eos qui ante eum fuerunt occulte inſinuat, & eos qui poſt eum futuri ſunt Antichriſtum & pſeudochriſtos.

3 Dub. Quid intelligit per oſtium? Reſ. qui ſupra. ꝙ ſcripturas quæ Dei cognitionē apiūt.

4 Dub. Cur dicit qui aſcendit aliunde, & non qui intrat aliunde? Reſ. qui ſup. quod propter ſimilitudinem furis maceriam tranſcendere uolentis, & periculoſe omnia agentis.

5 Dub. Quis aſcendit aliunde? Reſp. qui ſup ꝙ Phariſæi qui docebant mandata & doctrinas hominum.

6 Dub. Quia infra dicit ſe oſtium quomodo poteſt eſſe paſtor & oſtium? Reſ. qui ſup. quòd quia nos adducit patri oſtium ſe dicit, quia uero procurat dicit ſe paſtorem.

7 Dub. Quid eſt ouile? Reſ. quòd cauſa ouium, locus in quo ſtabulantur oues.

8 Dub. Quæ differentia eſt inter furem & latronem? Reſ. ꝙ ut dicit Catholicon fur uadit de nocte, & perfodit domos. Latro autem eſt qui latet in ſyluis, & expoliat tranſeuntes.

9 Dub. Cur dominus uocat tales fures & latrones? Reſpon. Aug. in Home. ꝙ fures ſunt, quia quod alienum eſt ſuum dicunt, & ſunt latrones, quia quod furantur occidunt.

10 Dub. An omnis intrans per oſtium ſit paſtor? Reſ. ꝙ non, niſi habeat alias conditiones ſ. quod ei oſtiarius aperiat, & quod oues eius uocem audiāt, & quod eas uocet nominatim.

11 Dub. Cur oſtiarius aperit paſtori? Reſ. Lyr. quia ſcit eum beniuolum ouibus.

12 Dub. Quis eſt iſte oſtiarius? Reſ. Theophil. ꝙ eſt Spiritusſanctus per quem ſcripturæ reſeratæ nobis indicant Chriſtum.

13 Dub. Quia oues etiam audiunt uocem latronis qui non eſt paſtor? Reſp. Ly. ꝙ audiunt quidem, ſed non cognoſcunt, & hic audiunt ponitur pro cognoſcunt.

14 Dub. Quomodo poteſt nominatim in tanta multitudine uocare? Reſ. Ly. quòd ideo uocare dicitur eas nominatim, quia diſtincte eas cognoſcit quod non facit alienus.

15 Dub. Quia paſtor ſequitur oues cum uirga & non præcedit? Reſp. Lyr. quòd paſtores in terra illa præcedunt gregem ſibilando.

16 Dub. Quia aliquādo aliqua ouis errat, & tunc illa non ſequitur paſtorem. Reſp. ꝙ hoc non eſt ex defectu paſtoris, ſed ouis errantis.

17 Dub. Quid intelligit hic per alienum? Reſ. Ly. quòd pſeudo Apoſtolos & Antichriſtum, & etiam Machometum.

18 Dub. t. Nunquid intelligebant Apoſtoli, quid eſt oſtium, paſtor, oues &c. Reſ. Ly. quòd bene intelligebant hæc, ſed non quid ſignificaret p illas res cum ſenſus eſſet parabolicus.

19 Dub. Cum Moyſes & prophetæ uenerint ante eum, an ipſi fuerint fures & latrones? Reſpon. Lyr. quod non intelligitur de prophetis & aliis ſanctis qui ab eo miſſi fuerunt, & qui per alium facit per ſe facere uidetur, ſed de his qui uenerunt capite proprio. Sicut dicitur Actuum 5. de Theoda & Iuda Galilæo.

20 Dub. Quia ut Ioſephus dicit Theodas decepit multos qui ſecuti ſunt eum, & etiam Iudas Galilæus tēpore quo Chriſtus natus fuit etiam habebat multos ſequaces, ergo oues alienos ſequebantur & audiebant? Reſp. Lyra. quòd non audierunt eos oues, id eſt fideles in ouili Eccleſiæ permanentes, quia ipſi perierunt, & ſequaces eorum, ut dicitur Act. quinto cap.

21 Dub. Cur replicat quòd eſt oſtium? Reſp. qui ſup. ꝙ ad probandum quod eſt oſtiū per officium oſtij quod eſt ſaluare ea quæ ſunt intra domū, & ꝙ p ipſū ſit ingreſſus & egreſſus.

22 Dub. Quomodo ergo multi intrantes per Chriſtum qui eſt oſtium finaliter damnantur ſicut Iudas &c. Reſ. Aug. quòd ingrediens nō fictus ſed uerus, & perſeuerans ſaluabitur.

23 Dub. Quomodo ingredietur & egredietur? Reſp. qui ſup. quòd ingredietur intus bona cogitando, & egredietur illa opere complendo.

24 Dub. Quæ ſunt illa paſcua? Reſ. Theo. quòd delectatio futura & requies, in quam dominus nos introducit.

25 Dub. Cur dicit paſcua in plurali? Reſ. Lyr. qa beati reficiuntur interius in aſpectu diuinitatis Xp̄i & exteriꝰ in aſpectu ſuę hūanitatis.

26 Dub.Quomodo fur mactat & perdit?Reſp. Alcuinus,quòd mactat mala doctrina retrahē do a fide, & perdit in æterna damnatione.
27 Dub.Quid eſt mactare?Reſpon.Catholicō, quod eſt immolare,trucidare,& interficere.
28 Dubit. Cur dicit ut vitam habeant & abūdantius habeant?Reſp.Ly. poſt Sanctum Thomam ſuper.2.ad Ephe.lect. 2.vitam habeant, ſcilicet gratiæ in hoc mundo & abundantius habeant,ſcilicet gloriæ in patria.

Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

FERIA IIII. PENTHECOSTES.

Nemo poteſt ad me uenire.Ioan.6.cap.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 32.die.14. Aprilis. in die Martis.

HISTORICE.

Iudæis dominus aiebat nullum ad ſe venire valere, niſi ab eius qui eum miſerat genitore traheretur quem & ipſe venientem in vltimo reſurgere iuberet die, cum prophetarum canant oracula omnes futurum eſſe ut inſtruātur a deo, quemcūque vero ad ſe uenire dixit, qui doctus a patre fuerit & ſi a quoquam minime intueri poſſit eius genitor niſi a ſe qui eū clariſſime intuetur, omnes quoque vitam habere perpetuam qui in eum credetent & ſe ēt eſſe panem vitæ, eorum vero progenitores in deſerto ediſſe māna & tamen morti obnoxios fuiſſe,ſed eum qui hunc a cœlis prouenientem manducauerit panem nequaquam a letho ſuperari poſſe, ſed in æternum vita fruetur aitet: m panem qui caro ſua eſt ſe daturum pro ſa cu'i vita.

Occurrunt dubia ſoluenda.

1 Dubitat. Cur dominus dixit prædicta verba?Reſp. quod cum dominus ante hoc euangelium dixiſſet iudæis quod erat panis viuus qui de cœlo deſcenderat,murmurabant quoniam dicebant eum eſſe filium Ioſeph & patrem ac matrem agnoſcebāt,dicit ergo eis. Nolite murmurare,nemo poteſt ad me venire niſi pater meus qui miſit me traxerit eum.
2 Dub.Cur nolebat quod murmurarent?Reſ. Lyra,quod patres eorum in deſerto murmurātes grauiſſima pœna mortui fuerunt.
3 Dub.Cur non palam & in faciem dicebant ſibi & non murmurare?Reſp. Chry. quod adhuc eum venerabantur quia recens erat ſignū de quinque panibus & propterea non manifeſte contradicebant.
4 Dub.Quid eſt murmuratio?Reſp.San.Vincen.in ſermone. quòd eſt ſecreta locutio quæ fit contra aliquem ex indignatione uel ex admiratione.
5 Dubitatur. An murmuratio ſit peccatum? Reſp.qui ſupra.quòd ſic,ſi ſit ex indignatione vel contra deum,vel contra ſuperiores,vel cōtra proximum quando eſt contra dilectionem dei & proximi,ſed quādo eſt ex admiratione, ſicut de aliquo cito exaltato ad honores vel diuitias dicēdo. O deus quomodo iſte iam cito aſcendit ad tantam dignitatem, vel ad tantas diuitias non eſt peccatum.
6 Dub.Cur non reſpondit eorum murmurationi dicendo,quod nō erat filius Ioſeph, ſed ſemper virginis conceptus ex ſpirituſancto? Reſpon.Chryſoſt.quia non poterat illum mirabilem partum audire.ſi uero eum qui eſt ſecundum carnem non poterant manifeſte audire multo magis nec ſuperiorem ineffabilem.
7 Dubita. Quomodo reſponſio Chriſti erat ad propoſitum? Reſp. quòd iudæi non volentes intelligere myſterium conceptionis Chriſti, non poterant venire ad eum per fidem. Et ideo dicit nemo venit ad me,vt credat me eſſe filium dei niſi tractus,id eſt inſpiratus a patre meo.
8 Dub. Nunquid abſque tractu patris aliquis poſſit uenire ad Chriſtum?Reſp.Lyr.quòd nō quia nihil poteſt aſcendere ſupra naturam ſuā niſi ab alio trahatur. Et ideo cum non poſſumus cōiūgi Chriſto niſi per fidem charitatem formatam quod eſt maximum donū dei, ideo oportet quòd trahamur per patrem.
9 Dub. Quia ſi nemo poteſt habere fidem niſi tractus a patre ergo iniuſte damnantur infideles? Reſ.San.Tho.3.contra gentiles.c.159. quòd rationabiliter & non iniuſte imputatur homini ſi ad deum non conuertatur quanuis hoc ſine gratia dei facere non poſſit. Vnde cōſiderandum eſt quòd licet aliquis per motum liberi arbitrij diuinam gratiam promereri nō poſſit,poteſt tamen ſeipſum impedire ne eam recipiat.Dicitur enim Iob.21.ca. recede a nobis ſcientiam viarum tuarū nolumus. & Iob. 24.ipſi fuerunt rebelles lumini, & cum ſit in poteſtate liberi arbitrij impedire diuinæ gratiæ acceptionem,vel non impedire non immerito in culpam imputatur ei qui impedimētū præſtat gratiæ receptioni. Deus enim quantum in

tum in ſe eſt, paratus eſt omnibus gratiam dare, vult enim omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis venire vt dicit 1. Thimo. 2. ſed illi ſoli gratia priuantur quę in ſeipſis gratiæ impedimentum præſtant ſicut ſole mundum illuminante in culpam imputatur ei qui oculos claudit ſi ex hoc, aliquod malum ſequatur, licet videre non poſſit niſi lumine ſolis præueniatur.

10 Dubitatur. Cur non omnes trahuntur a patre? Reſp. Aug. in homel. dicens quem trahat & quem non trahat, quare illum trahat, & non illum, noli velle iudicare ſi non vis errare, ſemel accipe & intellige, ſi non traheris ora ut traharis.

11 Dubitatur. Quid eſt trahi ad Chriſtum? Reſpond. qui ſupra, quòd eſt delectari beatitudine, veritate, iuſtitia, ſempiterna vita, quòd totum Chriſtus eſt.

12 Dubitatur. An non & pater ſuſcitabit in nouiſſimo die? Reſpon. Chryſoſto. quòd ſic ſed hoc dicit Chriſtus oſtendens parilitatem virtutis.

13. Dubitatur. In quibus prophetis habetur, quòd erunt omnes docibiles dei? Reſpond. quod Eſa. 54. dicitur ponam, omnes filios tuos doctos a domino, & Hiere. 3. dabo uobis paſtores iuxta cor meum, & paſcent uos ſcientia & doctrina.

14 Dubitatur. Cur dominus non allegauit ſcripturam prout iacet? Reſpond Lyra. quòd non in verbis attendendum eſt, ſed in ſenſu verborum.

15. Dubitatur. Cur multi non credunt ſi omnes erunt docibiles? Reſpond. Chryſoſto. quod omnes qui uolent erunt docibiles, & credentes.

16 Dubi. Quid debemus audire a patre? Reſpon. Lyra. quòd prædictas inſpirationes capercipiendo.

17 Dubitatur. Quomodo audiens addiſcit? Reſpond. qui ſupra, quod ipſas inſpirationes ſequendo.

18 Dubitatur. Quomodo poſſumus audire patrem loquentem? Reſpond. Augu. de prætti. ſanctorum, quod non audimus eum carnis au re ſed corde.

19 Dub Nunquid filius & ſpirituſſanctus docent? Reſp. qui ſupra, quòd ſic, quia inſeparabilia ſunt opera trinitatis.

20 Dubi. Cur ergo potius attribuitur patri q̄ doceat quàm filio aut ſpirituiſancto? Reſpon. qui ſupra, quia de ipſo procedit, & filius, & ſpirituſſanctus.

21 Dubitatur. Cur dicit quòd patrem non uidit quiſquàm &c. Reſpond. Auguſti. ſuper Ioan. ne Iudæi dicerent nunquam vidimus patrem, & quomodo poſſumus diſcere ab eo, ideo a me ipſo audite quia eum noui, & ab ipſo ſum, & ſum verbum eius.

22 Dub. Quia ſi quiſquàm non uidit patrem niſi filius, ergo ſpirituſſanctus non vidit eum? Reſpon. Lyra. quòd propter hoc non excluditur ſpirituſſanctus quorum eſt una ſimplex viſio, dictio enim excluſiua addita vni perſone reſpectu termini eſſentialis non excludit aliam partem.

23 Dubitat. Cum Moyſes, & paulus viderint patrem, cur dicit quiſquàm? Reſpond. qui ſupra, quòd ipſi viderunt, in quodam, raptu ſed illa viſio non erat ſimilis viſioni Chriſti, qui ab inſtanti conceptionis ſuę vidit diuinam eſſentiam per modum habitus permanentis.

24 Dub. Quia non omnis qui credit in Chriſtum habet uitam ęternam, maxime in hoc mundo? Reſpond. qui ſupra, quòd & ſi non habeat eam actualiter, habet tamen eam virtualiter.

25 Dubitatur. Quomodo Chriſtus dicitur panis vitæ? Reſpon. qui ſupra, quia dat uitam & eam conſeruat.

26 Dubitatur. Cur dicit patres veſtri manducarunt manna in deſerto. Reſpon. quia Iudæi dixerant Chriſto, quòd ipſi manducauerant manna. q. d. ipſi manducauerũt manna, tu dediſti nobis panes ordeaceos, ipſi manducauerunt per quadraginta annos. Tu nos pauiſti ſemel tantum, ideo Chriſtus concedit eis vera eſſe quæ dicebant, tamen licet manducauerint manna, & tot annis mortui ſunt nihilominus, ſed panis ſpiritualis de quo loquitur ſimiliter ſicut manna deſcendit de cœlo, & habet ampliorem uirtutem, quia conſeruat a morte quod ille non faciebat.

27 Dubitatur. Quia multi manducant corpus Chriſti qui tamen, moriuntur non ſolum morte corporali, ſed etiam æterna? Reſpond. Auguſtin. quòd qui indigne ſumunt, vt dicit Apoſtolus iudicium ſibi manducant, & bibunt. Et ideo qui manducant digne, & perſeuerat non morietur in æternum.

28 Dubitatur. An panem ſacrum quem dant & miniſtrant ſacerdotes etiam ſit pro mundi

di uita?Reſp.quòd ſic,quia ſacerdos non conſecrat niſi in perſona Chriſti.

29 Dub. Cur dicit pro mundi vita? Reſpond. Lyra. quia alia ſacramenta ſolum proficiunt recipienti,ſed euchariſtia non ſolum ſacerdoti ſumenti ſed etiam toti eccleſiæ.

30 Dubitatur. Cur dicitur caro & panis?Reſpond. qui ſupra, quòd dicitur panis inquantum eſt ſacramentum, quod eſt ſpecies panis,& dicitur caro inquantum eſt res contenta, & ſignificata, ſcilicet uerum corpus Chriſti.

31 Dubitatur.Cur cum dixerit, hic eſt panis de cœlo deſcendens.poſt replicauit, ego ſum panis uiuus &c.Reſpond. quòd ad maiorem expreſſionem, & ut ſcirent quis erat ille panis qui erat ipſe.

ALIIS SENSIBVS MYSTICIS non exponitur ratione dicta in prologo.

FERIA V. PENTHECOSTES.

Conuocatis Ieſus duodecim diſcipulis. Luc.9.

Hiſtoria huius euangelij facta, eſt anno Chriſti.31.die.14.in die Iouis.

HISTORICE.

Duodecim quos dominus elegerat apoſtolos poteſtatem virtutemque contulit dæmones ab obſeſſis eiiciendi corporibus, & languentibus ſubueniendi in mandatis eis dando ne quicquàm euntes ſecum deferrent,non virgam, peram, panem, pecuniamque, aut duas poſſiderent tunicas, in eamque quam ingreſſi fuiſſent domum manerent,nec egrederentur, pedum quoque puluerem in eos qui nequaquàm eos exciperent dum vrbem exirent excuterent ad teſtimonium illis, qui quidem imperata exequentes caſtella circũeuntes euangelizabant, vbique infirmoſque curabant.

NEceſſaria quædam ſoluenda ſunt dubia.

1 Dubitatur. Cur dominus talem poteſtatem dedit apoſtolis? Reſpon.Lyr.quod ad confirmandum doctrinam, quam eis dederat ut prædicarent.

2 Dubitatur. Cur tantum duodecim elegit apoſtolos? Reſpon. Remigius propter perfectionem ipſorum quæ deſignatur ex numero duodenario qui conſurgit ex duobus denariis qui ſenarius habet perfectionem eo quia ex ſuis partibus quæ ſunt.1.2.3. in ſeipſum formatur.

3 Dubitatur. Cum multi alij diſcipuli miſſi fuiſſent ad prædicandum a Chriſto, ut patet Luc.10.c.Cur facit hic mentionem ſolum de duodecim? Reſp. qui ſupra,quia iſti duodecim erant principaliores, & quia etiam maior poteſtas erat eis a Chriſto collata.

4 Dubitatur. Cur inter duodecim elegit Iudam qui eum prodidit? Reſpond. Auguſti. 18.de ciuit.dei quòd habuit inter eos vnum, quo malo utens bene & ſuæ paſſionis impleret diſpoſitum & eccleſiæ ſuæ tolerandorum malorum præberet exemplum.

5 Dubitatur. Quid ſignificat apoſtolus? Reſpon. græce, liſan hebraicæ, & miſſus dicitur latinæ.

6 Dubit. An apoſtolus ſit dignitas? Reſpon. S.Thom.1.Corin.1. quòd ſic,& eſt prima dignitas in eccleſia.

7 Dubit. An apoſtoli ſint digniores quolibet alio ſancto?Reſp. qui ſupra ad Roma.8. lect. 5.quòd ſunt omnibus aliis ſanctis quacunque prærogatiua præfulgeant ſiue uirginitatis, ſiue doctrine, ſiue martyrij præferendi tanquam abundantius, ſpiritum ſanctum habentes.

8 Dubitatur.An poſt acceptum ſpiritum ſanctum apoſtoli peccauerint? Reſpond. qui ſupra, ad Gal.2.lect.3. quòd non mortaliter, & hoc donum habuerunt per potentiam diuinam quæ eos confirmauerat,ut dicitur pſa. 74. Ego confirmaui columnas eius peccauerunt tamen uenialiter ex fragilitate humana. 1.Ioan.1.ſi dixerimus,quia peccatum non habemus ipſi nos ſeducimus &c.

9 Dubitatur. Quia uidetur, quòd aliquis ſanctus potuerit tantum mereri ſicut unus apoſtolus ergo fuit ita dignus? Reſpond. qui ſupra ad Ephe.prima.lect. quarta. quòd bene argueretur ſi gratia pro meritis daretur, quia ſi ita eſſet iam non eſſet gratia. Roman. 11. quia ſicut apoſtolos ad ſingularem dignitatem uocauit,ita & ſingularis gratiæ priuilegio dotauit, temerarium eſt ergo aliquem ſanctum apoſtolis comparare.

10 Dubitatur. An fuerint maiores Ioanne baptiſta? Reſpond. qui ſupra, ſuper Matthæus, quòd ſic non merito, ſed officio noui teſtamenti.

11 Dub. An apoſtoli fuerint cõſecrati ſacerdotes? Reſp. qui ſupra. in 4. ſen. di. 24. q. 2. ar. 3. ꝙ quantum ad principalem actum eis dedit poteſtatem ſacerdotalem in cœna quando dixit hoc facite in meam commemorationem, & quantum ad actum ſecundarium qui eſt ligare & abſoluere poſt reſurrectionem.

12 Dubita. Cur dedit eis poteſtatem ſuper omnia dæmonia? Reſp. Cirillus. quòd ut flecteret eleuatum ſupercilium diaboli qui dicebat aliquando non eſt qui contradicere valeat.

13 Dubitatur. Quam poteſtatem dedit eis ſuper omnia dæmonia? Reſp. quòd vt eijcerent ſpiritus immundos ab obſeſſis corporibus.

14 Dubitatur. Cum non omnia dęmonia vexent homines, cur dicit ſuper omnia? Reſp. ꝙ intelligitur ſuper omnia homines vexantia.

15 Dub. Cur dat auctoritatem curandi languores? Reſp. Euſebius. quòd vt venetur genus humanum vtranque dat eis poteſtatem, ſcilicet dæmones expellendi & languores curandi.

16 Dubita. Quomodo apoſtoli qui erant creaturæ poterant facere miracula? Reſpon. Chryſoſto. quòd hoc aderat eis non natura ſed participatione ſpiritus ſancti.

17 Dub. An apoſtoli potuiſſent alijs talem virtutem faciendi miracula contribuere? Reſpõ. qui ſupra. quòd hoc erat prorſus alienũ ab eorum virtute, ſed dominus tãquam naturaliter deus existens impartitur huiuſmodi gratiam quibus vult non inuocans in eos alienam virtutem ſed infundẽs ex promptuarijs proprijs.

18 Dub. Quid intelligitur hic pro regno dei? Reſp. Ly. quòd ipſe Chriſtus. Vide dominica. 2. poſt octauam epiphaniæ. du. 49. dicitur etiã regnum dei lex Moyſi. Matt. 21. auferetur a vobis regnum dei & dabitur genti facienti fructus eius, quia uerus intellectus veteris teſtamenti eſt ablatus a iudæis ſuis peccatis exigentibus & datus eſt Chriſtianis.

19 Dub. An ſimiliter Moyſes & Prophetæ prędicauerint regnum dei? Reſp. Chry. quod non quia apoſtolis nõ fuit commiſſum aliquid ſenſibile dicere, ſicut Moyſi & prophetis qui terram & bona terrena promittebant hi vero regnum cœlorum & quæcunq; continẽtur in eo.

20 Dub. Cur præcipit eis non portare uirgam neque peram? Reſp. Ambroſius in Homel. ꝙ in hoc oſtendit qualis debeat eſſe qui euangelizat regnum dei, vt neque uirgam &c. i. ſubſidij ſecularis adminicula non requirat fideique totus inhærens putet quominus iſta requirat magis ſibi poſſe ſuppetere.

21 Dub. Quid ſignificatur per virgam, peram, & duas tunicas? Reſp. Theophilus quòd quidã ſic intelligunt, videlicet quòd non theſaurizẽt quòd ſignificatur per perã quę congregat multa, neque ſint iracundi & tribulati ſpiritus ꝙ ſignificat virga vel baculus, neque ſint ficti & duplici corde quod ſignificat tunica duplex.

22 Dubitatur. Cur non vult quòd portent panem neque pecuniam ad emendum eum quæ tamen ſunt neceſſaria itinerantibus? Reſp. Auguſt. de conſenſu euangeliſtarum quòd dominus diſcipulos hæc ferre noluit non quod neceſſaria non ſint ſuſtentationi huius vitæ, ſed quia ſic eos mittebat ut eis hæc deberi monſtraret ab illis quibus euangelium credẽtibus annuntiarent tanquam ſtipendia militibus, vt ſic ſecuri non poſſiderent, neque portarẽt huic vitæ neceſſaria nec magna nec minima.

23 Dub. Quomodo deberent manere in quacunque domum intraſſent quia fortaſſis in aliqua habitaſſent gentes inhoneſte vitæ? Reſp. Ly. quod Matth. 10. Chriſtus de hoc præmonuit eos dicens, in quãcunque autem ciuitatẽ aut caſtellũ intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit, ideſt fidelis & bonæ famæ & ibi manere.

24 Dub. Cur vult quòd maneant in vna domo? Reſp. Cirilus, vt nec hoſpitem grauent eum. ſ. dimittendõ, nec ipſi guloſitatis & leuitatis ſuſpitionem incurrant.

25 Dub. Cur non vult quòd exeant illam domum? Reſp. Ambroſius, quod alienum a prædicatore regni cœleſtis aſſerit curſitare per domos, & inuiolabilis hoſpitij iura mutare.

26 Dub. Quia hĩc dicitur & inde ne exeatis. & Matth. 10. dicitur donec inde exeatis, & ſic videtur contradictio? Reſ. Lyra, quod non eſt intelligẽdum quòd per hoc quod hic dicitur velit excludere cauſas honeſtas exeundi ut ad docendum vel huiuſmodi, cum propter hoc intrauerint ciuitatem, ſed per hoc vult excludere diſcurſus curioſos & inutiles qui non debẽt eſſe in prædicatore, ſed magis ceſſante neceſſitate debet vacare contemplationi, vt ibi hauriat, quod poſtea populo in prædicatione effundat.

27 Dub Cur vult quod excutiant puluerem de pedibus &c. Reſpon. Beda quòd ad oſtendendum quod non venerant prædicare propter tẽporale lucrum, ꝙ etiã puluerẽ q adheſiſſet pedibus eorum de loco ipſorum nõ portarẽt.

28 Dub.

28 Dub. cur dicit euangelizantes & curantes? Rñ. Euſebius quod quaſi doctores erant euangelizantes, ſed quaſi medici præſtantes remedia, & verba miraculis comprobantes.

29 Dubitatur. Quomodo iuerunt curantes vbique quia ſolum miſit eos ad Iudæos? Reſpon. quòd per ly vbique non intelligitur, q̃ fuerint ubique, ſed quòd nullibi fuerunt quin ibi euangelizauerint, & curauerint infirmos ſi ibi erant.

ALIIS SENSIBVS MYSTICIS non exponitur ratione dicta in prologo.

FERIA SEXTA PENTHECO.

Factum eſt in una dierum. Lucæ. 5. Matth. 9. Mar. 2. c.

Hæc hiſtoria facta eſt anno ætatis Chriſti. 31. die. 21. Aug. die ſcilicet Iouis.

HISTORICE.

Domino quadam ſedente die cum phariſæis ac doctoribus legis qui conuenerant vndique vt eum audirent docentem miraculis doctrinam approbantem, non ualentes quidem paralyticum quem ob conſequendam ſanitatem domino deferebant eius ob hominum multitudinem præſentare, conſpectui ex tecto demittentes coram eo ſtatuerunt, quorum Ieſus fide viſa paralytico crimina relaxauit cum uero phariſæorum, & ſcribarum quidam hunc blaſphemare cogitarent cum ſoli competat altiſſimo errata remittere. Ipſe eorum agnitis cogitatiouibus, cur talia animo reuoluerent rogauit, quæſiuitque quid leuioris foret facultatis proferre, tibi donantur peccata, an ſurge & in pace perge, vtque eum ſcelera abolere poſſe agnoſcerent, paralytico vt eum in quo iacebat lectum aſſumeret domumque propriam ſoſpes abiret imperauit, qui ilico iuſſa exequens ſanitate adepta deũ glorioſum extollebat, quo omnes aſſiſtentes miraculo uiſo, ſtupore ſimul ac timore repleti omnipotentem prædicabant deum, mirabilia magna ea ſe aſſerentes uidiſſe die.

Obijciendum eſt contra dicta quædam, & hæc ſunt ſoluenda.

1 Dub Vbi factum fuit hoc miraculum? Reſp. quòd vt habetur. Marci. 2. in capharnaum.

2 Dubit. Cum Chriſtus non haberet vbi caput reclinaret in qua domo docebat. Reſp. Lyra. quod licet non haberet propriam domum non tamen negatur quin habuerit ſicut hoſpes domũ accommodatã pro tempore ad manendum, & in tali docebat in capharnaũ.

3 Dub. Quid docebat. Reſp. quòd ſemper docebat de pertinentibus ad regnum dei.

4 Dubi. Cur ſedens docebat. Reſp. quia erat doctor doctorum qui doctores docendo ſedent ſuper cathedram magiſtralem.

5 Dubi. Cur etiam ipſi phariſæi & ſcribæ ſedebant. Reſpon. quoniam anima ſedendo, & quieſcendo ſit prudens.

6 Dubitatur. Ad quid conuenerant phariſei & ſcribe? Reſpon. Cirillus, quòd vt viderent prodigia quæ faciebat.

7 Dub. Vnde procedebat illa virtus ad ſanandum. Reſpon. qui ſupra, quòd propria uirtute operabatur ſicut deus & dominus.

8 Dubit. Cum doceret cur portarunt paralyticum? Reſp. Cirillus, quia neceſſarium erat vbi tanta ſcribarum, & phariſæorum turba conuenerat aliquid fieri ex his quæ virtuti atteſtarentur ipſius coram eis qui eum parui pendebant.

9 Dubi. An eſſet altum tectum per quod demiſerunt paralyticum. Reſp. Chry. q̃ aliquis dicet demiſſum fuiſſe locum a quo per regulas depoſuerunt paralyticum.

10 Dubi. Quid eſt paralyſis? Reſp. quòd idem eſt quod reſolutio membrorum, & eſt morbus quo membra diſſoluuntur.

11 Dubitatur. Quot homines portabant paralyticum? Reſpon. quòd ut dicitur Marci. 2. quatuor.

12 Dub. Cur ſtatuerunt eum ante Ieſum? Reſpon. quod ut curaret eum.

13 Dubitatur. Quomodo poteſt uideri fides? Reſpond. quòd uidit Ieſus id eſt cognouit, & licet fides non poſſit uideri cognoſcitur tamen per ſigna exteriora, & deus eam uidet qui intuetur cor.

14 Dubitatur. An paralyticus haberet fidem? Reſpond. Chryſoſt. quòd ſic, & magnam quia aliter non permiſiſſet ſe ſubmitti per tectum non credens.

15 Dubitatur. Cur remiſit delicta paralytico? Reſpond. Beda. quòd hominem dominus à paralyſi curaturum. Primo peccatorum vincula diſſoluit ut oſtenderet eum obnexus culpatum artuum reſolutione damnari, nec niſi his relaxatis membrorum poſſe recuperatione ſanari.

16 Du. b

16 Dub. Cur dicit homo dimittuntur tibi peccata? Reſp. Aug. de quæſtio. Euangeliſta, quòd ex hoc ipſo, quòd homo erat non poſſet dicere non peccaui, ſimul etiam ut ille qui homini dimittebat intelligeretur deus.

17 Dubi. Cur cogitabant phariſæi ipſum blaſphemare? Reſp. quia credebant eum purum hominem & dimittere peccata ſoli deo competit attribuere autem creaturæ, quod creatoris eſt, eſt una ſpecies blaſphemiæ.

18 Dub. Quia remittere peccatum non videtur auferre, quia adhuc remanet remiſſum? Reſp. quòd remittere idem eſt quòd abolere & delere, cum ſit quoddam uinculum quo homo tenetur aſtrictus, quo ſoluto non amplius imputatur peccatori.

19 Dub. Cur phariſæi non palam proferebant quæ cogitabant? Reſpon. Chryſo. quòd metu multitudinis non audebant.

20 Dubit. Cur ſtatim imponunt blaſphemat? Reſpon. Cirilus ꝙ in hoc mortis præcipitant ſententiam, quia lege cauetur quòd qui blaſphemaret in deum morte puniretur.

21 Dubitatur. Cum ſacerdotes dimittant peccata quomodo ſolus deus dicitur dimittere? Reſpond. Beda. quia deus eis dimittendi tribuit poteſtatem.

22 Dubi. An eorum cogitatio ſit contra Chriſtum? Reſp. Ambro. ſuper Lucam, ꝙ non imo eſt pro eo quia ſi ipſe dimittit peccata, & ipſi confitentur ſolum, deum dimittere peccata ergo Chriſtus eſt deus.

23 Dub. Cur non dicit in prima perſona remitto tibi peccata? Rñ. ꝙ ideo quia nolebat propriam exprimere poteſtatem, quam tamen poſt cogentibus illis expreſſit.

24 Dubi. Cur eis dicit quid cogitatis &c. Rñ. Cirillus: q. d. O phariſæi quæ dicitis quis poteſt dimittere peccata niſi ſolus deus. Reſpõ. deo quis poteſt ſecreta cordis ſcrutari niſi ſolus deus qui per prophetam dicit ego dominus ſcrutans corda & probans renes.

25 Dub. Cur dicit quid eſt facilius &c? Reſp. quòd dominus non intendit de facilitate prolationis verborum: ſed de effectu ſignificati. q. d. quid eſt facilius dimittere peccata uel ſanare paralyticum?

26 Dub. quod horum eſt facilius? Rñ. Chryſ. quòd conſolidare corpus facilius eſt, quanto namque nobilior eſt anima corpore tanto eſt excellentior abſolutio criminum.

27 Dubit. Cur ergo ſanauit eum? Reſp. qui ſupra, quia phariſæi illud non credebant eo quod lateat. Voluit adiicere quod minus eſt apertius tamen quatenus quod eſt magis occultum per hoc demonſtretur.

28 Dubi. Quomodo poterant cognoſcere per ſanationem paralytici, quòd haberet poteſtatem dimittendi peccata? Reſp. quia per ſanitatem ilico reſtitutam quæ ſolum poterat cõferri uirtute diuina poterant cognoſcere ipſum eſſe deum, & per conſequens quòd habebat poteſtatem dimittendi peccata.

29 Dub. Cur dicit in terra? Reſp. Theophilus quòd in terra dimittit peccata, quia dum ſumus in terra poſſumus peccata noſtra delere, poſtquàm autem a terra tollimur non ualebimus confiteri clauditur enim ianua.

30 Dubitatur. Cur imperatiue dicit ſurge? Reſpond. Lyra. quod tanquam deus imperando miracula facit, cum alij ſancti ea faciant implorando.

31 Dub. Cur præcipit tollere grabatum? Reſpon. Chryſ. ſuper Matth. ꝙ ut demonſtret ipſam ſanationem per lecti portationem, & ſic non reputaretur fantaſma, quod factum fuerat, & vt quod fuit teſtimonium infirmitatis eſſet probatio ſanitatis, vt dicit Ioannes Epiſcopus.

32 Dub. Cur mittit eum in domum ſuam? Rñ. Chryſ. q. d. ego volebam per tuam paſſionem curare illos qui ſani videntur, infirmantur autem in anima, ſed quia nolunt. Vade tuam correcturus familiam.

33 Dubitatur. An ſtatim dictis verbis a Chriſto curatus fuerit? Reſpondet. Ambroſ. vbi ſupra, quod nec mora vlla ſanitas interuenit vt patet in tex.

34 Dubitat. Quomodo magnificabat deum? Reſpond. Lyra, quod magnificabat Chriſtum tanquàm verum deum.

35 Dubit. Quid eſt ſtupor? Reſp. Catholicon. quod eſt caſus memoriam, & rationem auferens & linguam impediens.

36 Dubitatur. Quomodo ſtupor apprehendit eos? Reſpon. quoniam miraculum factum excedebat limites naturæ.

37 Dubitatur. Si ſtupebant cur non perquirebant intelligere veritatem? Reſpon. Sanctus Thom. 12. q. 41. art. 4. quod differentia eſt inter admirari, & ſtupere nam admirans refugit in præſenti dare iudicium de eo quod miratur timens defectum, ſed in futurum inquirit. Stupens autem timet & in præſenti iudicare

care

culpæ, vel culpam & pœnam ſimul.

Dub. An timor mundanus poſſit eſſe bonus? Reſ. qui ſup. 2. 2. q. 19. art. 3. quòd cum timor mundanus procedat ab amore mundano tanquam a mala radice ſemper eſt malus.

52 Dub. An timere principes ſit timor mundanus vel humanus? Reſ. qui ſup. quod ipſos timere inquantum habent poteſtatem a Deo, & ea bene vtuntur eſt potius timor diuinus, quàm humanus, ſed eos timere inquantum Deo contrariantur eſt timor mundanus.

53 Dub. An homo timens ſui corporis detrimentum & rerum temporalium peccet? Reſ. qui ſup. quòd talia fugere eſt naturale, ſed qd homo timore tali velit recedere a iuſtitia & peccare mortaliter, vt illa non patiatur eſt contra rationem naturalem, & talis timor eſt mundanus & malus.

54 Dub. An timor excuſet a peccato? Reſp. q. 125 ar. 4. quòd non excuſat a toto .ſ. quin illud ſit mortale ſi ſit contra præcepta Dei, & ita habetur 32. q. 5. c. ita ne. & extra q̃ metus cauſa. c. ſacris.

55 Dub. Quæ differentia eſt inter timorem filialem, initialem, ſeruilem, & mundanum? Reſpon. S. Tho. vbi ſup. q. 19. ar. 2. quòd quando homo a Deo recedit propter mala quæ timet talia dicitur timor mundanus, ſed ſi aliquis inhereat Deo propter timorem pœnæ, erit timor ſeruilis. Si autem propter timorem culpæ erit timor filialis, nam filiorum eſt timere offenſam patris. Si autem propter vtrunque eſt timor initialis, q. eſt medius inter vtrũq;.

56 Dub. An timor ſit virtus theologica? Reſp. qui ſup. ar. 9. quòd non, quia obiectum timoris eſt malum quod quis refugit & non deus. Obiectum autẽ virtutis theologicæ eſt deus.

57 Dub. An aliquo modo in Deo ſit timor? Reſpon. qui ſup. ar. 2. quòd non, quia non habet ſuperiorem cui ſubijciatur.

58 Dub. An in ſanctis in patria erit timor? Reſpõ. qui ſup. quòd ſic timor finalis iuxta illud Pſal. 18. Timor domini ſanctus permanet in ſeculum ſæculi, & non erit pœnalis. ſed admirationis.

59 Dub. An in Chriſto fuerit timor? Reſp. qui ſup. 3. par. q. 7. ar. 6. quòd ſic vt habetur Eſa. 2. replebit eum ſpiritus timoris domini, & erit ſecundum quod reſpicit diuinam eminentiã, prout anima Chriſti ex reuerentia mouebatur in Deum ſpirituſancto acta.

60 Dub. An in damnatis erit timor? Reſp. qui ſupra. 12. q. 67. ar. 4. quòd non, quia erunt ſine ſpe euaſionis, poſſet tamen in eis eſſe timor pœnæ propter ſuæ ceſſionem pœnarum, quia ſic remanet ibi ratio futuri quod eſt obiectum ſpei.

61 Dub. Quis horum eſt timor Spirituſancti? Reſp. qui ſup. 2. 2. q. 9. ar. 9. quòd timor filialis ſiue caſtus quod idem eſt. Et tenet quaſi primum locum aſcendendo, & vltimum in deſcendendo.

62 Dub. An illi qui dicebant vidimus mirabilia hodie crediderit Chriſtum fore Deum? Reſpon. Chryſ. ſuper Mat. quòd non, quia obſtabat eis caro, nec tamen parum erat eſtimare eum præcipuum eſſe mortalium & a Deo proceſſiſſe, vt dicitur Mat. 6. c. dicentes, qui dedit poteſtatem talem hominibus.

ANAGOGICE ET TROPOLOGICE.

[Quod dominus ſedens docet] ſignificat doctores Eccleſiæ ſedentes & docentes per prædicationem [quod virtus domini &c.] ſignificat quod prædicatur in vanum niſi ſpiritus domini intus inflammet [Paraclitus Chriſtum quærens] ſignificat animam diſſolutam operationibus Chriſtum quærere [quod impeditur a turba] ſignat quod cogitationibus multis homo impeditur [quod aperiunt tectũ vt ante Chriſtum ponant] figurat quod apertis ſacrarum myſterijs ſcripturarum ad notitiam Chriſti peruenitur [portantes paraclitũ] doctores ſignificant [quod in lecto deponit] ſignificat Chriſtum debere cognoſci ab homine in illa carne adhuc conſtituto [quod Chriſtus dimittit peccata] deſignat in curatione animæ peccata debere extirpari [de grabato ſurgere] eſt animam a carnalibus deſiderijs abſtrahere [grabatum tollere] eſt ipſam carnem per continentiæ frena correptam ſpe cœleſtium præmiorum a delitijs ſegregare terrenis [domum ire] eſt ad internam ſui cuſtodiã ne iterum peccet redire [quod dicunt vidimus mirabilia hodie] deſignat mundatos a peccatis nunquam ita bene vidiſſe .i. intellexiſſe quæ agenda ſunt.

ANAGOGICE.

Contemplemur Chriſtum dominum ſedentem & Angelos docentem, qui electis omnia dimittit peccata vt ciues efficiantur ſupernæ ciuitatis, & in futura reſurrectione animas noſtras cum lectis ſuis .i. corporibus aſſumptis in domũ cœleſtẽ introducet vbi ſemper

magnificabunt deum omipotentem ſtupentes de tam ineffabili gloria, & erunt omnes repleti timore reuerentiali. dicentes, quòd viderũt mirabilia in die æternitatis.

SABBATO POST PENTHEC.

Surgens Ieſus de ſynagoga.

Quęre feria. 5. tertiæ dñicæ quadrageſimę.

DOMINICA DE TRINITATE.

Cum ueneris paraclitus.

Quære in dñica infra octauam Aſcẽſionis.

DOMINICA DE TRINITATE ſecundum ordinem prædicatorum.

Erat hõ ex Phariſæis Nicodemus nomine. Io. 3.

Hiſtoria huius euãgelij facta eſt anno ętatis Chriſti. 31. die 16. Aprilis. ſ. in die Mercurij.

HISTORICE.

Phariſæus quidam Iudæorum princeps Nicodemus nomine ad dominum nocte quadam uenit eumq; magiſtrum compellans ex perpetratis ab eo ſignis a Deo ueniſſe confeſſus eſt, cui dominus ait nullum dei regnum intueri poſſe niſi iterum naſcatur, at Nicodemus admirans ſciſcitabatur quonam pacto ſenex homo naſci poſſit, & in genetricis uterum rurſus ingredi neceſſe ſit ut inde oriatur. dominus aſt ex aqua & ſpiritu ſancto renaſci ſe intelligere dixit nec alio in regnum poſſe modo Dei penetrare: nam ex carne caro exit, ſpiritum uero ex ſpiritu procedere dixit. nec ex dictis mirari eum debere, quoniam ſpiritus ubi libet ſpirat, eiuſque audiunt uocem ignorantes ortum & finem, ſimilemque eum fore qui ex ſpiritu natus eſſet. Quærente autem Phariſæo quonã hæc modo poſſent fieri? Reſpõdet dominus ipſum in lege doctum eſſe & horum non habere notitiam. ſe autem & loqui & atteſtari quod uidiſſet & agnoſceret, nec tamen eius fidem dictis eo dare uelle. Si ergo de terrenis differens ſibi non creditur quomodo cęleſtia pertractãti aſſentient. Subintulit uero neminem cœlum conſcendere poſſe niſi is qui & e cœlo aduenit & cœlum inhabitat. Filium uero hominis exaltari oportere, ſicut a Moyſe ſerpens exaltatus fuit, ut quilibet eius inhærens dictis non intereat, ſed uita fruatur æterna.

1 NOnnulla declaranda ſunt dubia. Dubitatur. An iſte eſſet dominus omnium Iudæorum quia dicitur princeps Iudæorum? Reſp. gl. quod princeps iudæorum, id eſt unus de principibus Iudæorum.

2 Dubitatur, Cum uenit nocte? Reſpon. Lyra. quia nõ audebat uenire palam ne a ſynagoga expelleretur.

3 Dubitatur: Quia dicitur Ioan. 7. quod nullus ex principibus credidit in Chriſtum? Reſpond. quod illud delictum fuit phariſæorum qui neſciebant Nicodemum ſecretæ credere.

4 Dubitatur. Cur exprimitur nomen Nicodemi? Reſp. Lyra. ꝙ ad oſtendendũ famã ipſius.

5 Dubitat. Cur dicitur princeps Iudæorum? Reſpond. Beda quòd ad oſtendendum officiũ dignitatis eius.

6 Dubitatur. Cur uocauit Nicodemum doctum cum ſtulta mundi elegerit Deus? Reſpõ. Lyra. quod licet primos a ſe uocatos uoluerit eſſe ſimplices, ne doctrina fidei ſapientiæ humanæ aſcriberetur, ita etiam a principio uocauit aliquos litteratos ne ipſa cõtemptui haberetur quaſi a ſolis ſimplicibus recepta.

7 Dubitatur. Cur non uocat eum Deum, ſed magiſtrum? Reſpon. Aymo. quia licet crederet a deo miſſum non tamen agnoſcebat.

8 Dubitatur. Cur Nicodemus nihil requirit a Chriſto, ſed ſolum profitetur a deo ueniſſe? Reſpon. Lyra, quòd minus dixit & plus ſignificauit, quia per illa uerba oſtendit ſe deſiderare informari ab eo.

9 Dubitat. Quid uult dominus intelligi per naſci denuo? Reſpond. Auguſt. ſuper Ioan. 1. ex Deo ſpirituali ſcilicet regeneratione per baptiſmum.

10 Dubitatur. Cur Chriſtus dixit ſibi niſi quis natus fuerit denuo &c? Reſpond. Chryſoſto. ſuper Ioan. quod. q. d. ſi tu non natus fueris deſuper & dogmatum ſuſceperis certitudinem alicubi extra erras, & lõge es a regno cœlorũ.

11 Dubitatur: Quid eſt uidere regnum dei? Reſpond. Augu. id eſt diuinitatem Chriſti.

12 Dubitatur. Quia patres uete. teſta. ſunt ſaluati ſine baptiſmo? Reſpond. Lyra. quod ſaluati ſunt in fide Chriſti uenturi, & ſic habuerunt rem baptiſmi, & etiam habuerunt in figura in aliquo correſpondente per quod tollebatur peccatum originale.

13 Dubitatur. An ex tunc baptiſmus eſſet de præcepto? Reſpon. Magiſter Hugo quod non, nec hic dominus ſententialiter promulgauit baptiſmi neceſſitatem ex tunc ſed facturus quod erat reuelauit amico.

14 Dubitatur. Quid ſignificant uerba quæ reſpondit Nicodemus? Reſpond. Lyra. quod arguit

guit contra Chriſtum ut intelligat modum re generationis & arguit dupliciter. Primo ex ætate, quia ille qui naſcitur eſt puer a ſenectu te non poteſt aliquis redire ad pueritiam, ergo talis regeneratio eſt impoſſibilis, & hoc eſt quod dicit. quomodo poteſt homo naſci cũ ſit ſenex. nam erat aſſuetus ſenſui literali, & ideo arguit de generatione carnali. Secundo arguit ex quantitate naſcentis quæ eſt parua ut poſſit includi in utero matris, & uidetur impoſſibile quòd ille renaſcatur qui iam eſt perfectæ quãtitatis, & hoc eſt quod dicit nunquid poteſt in uẽtrem matris &c. q.d. non, quia quãtitas non permittit.

15 Dubit. Quomodo reſpondet dñs ad prædicta argumenta? Reſpond. qui ſupra, quod dicẽs niſi quis renatus &c. reſpondet quod nõ, intelligit de generatione carnali de qua intelligebat Nicodemus ſed de ſpirituali, quia argumẽta Nicodemi non concludunt quæ procedunt de generatione carnali.

16 Dub. Cur Nicodemus poſuit potius exemplum de ſene, quam de viro? Reſpõ. Beda quoniam ipſe erat ſenex.

17 Dubitatur. Cur Chriſtus dicit regenerationem debere fieri ex aqua & ſpirituſancto? Reſpon. Auguſt. quod in huiuſmodi generatione aqua uiſibilis ad emundationem corporis intelligitur. Spiritus uero inuiſibiliter concurrens ad emundationem inuiſibilis animæ mittitur.

18 Dubitatur. Quomodo homo naſci ex aqua ſpiritualiter? Reſp. Chryſoſt. dicens. Ego quoque interrogo te, quomodo natus eſt Adam ex terra, ſicut enim in principio ſubijciebatur elemẽtum terræ totum uero opus plaſmantis erat; ita & nunc ſubijcitur elementum aqua totum uero eſt ſpiritus gratiæ.

19 Dubitatur. Cur eſt neceſſaria aqua his qui ſpiritumſanctum ſuſcipiunt? Reſp. Chry. quod quia in ea diuina perficiuntur ſymbola ſepultura & mortificatio, reſurrectio & uita, ſicut enim in aliquo ſepulchro in aqua nobis ſubmergentibus capita uetus homo ſepelitur & ſubmerſus deorſum occultatur, deinde nouus rurſus aſcendit hoc etiã fit ut dicas, quoniam uirtus patris, & filij, & ſpirituſſancti omnia cõplent. Et quod Chriſtus tres dies ad reſurgendum expectauit quod igitur eſt matrix fetui hoc eſt fideli aqua, in aqua enim plaſmatur & figuratur, ſed quòd in matrice plaſmatur tempore indiget, quod uero in aqua non ita, ſed in uno momento omnia fiunt, talis enim eſt natura corporum ut tempore aſſumant perfectionem, in ſpiritualibus uero non eſt ita, quoniam a principio perfecta conſtituuntur quæ fiunt. Ex quo enim aſcendit a Iordane dominus non adhuc reptilia animalium uiuentium ſed animas ſpirituales & rationales aqua reddit.

20 Dubitatur. Cur dominus poſt dicit quod naſcitur ex carne caro eſt &c? Reſpond. Aymo. quia Nicodemus non poterat capere talia ac tanta ſecreta myſteria. Ideo dominus de carnali natiuitate ſimilitudinem dedit, quod ſicut caro carnem procreat, ita quoque ſpiritum ſpiritus parit.

21 Dubitatur. Cur dominus dixit Nicodemo non mireris? Reſpond. Chryſ. quod quia uiderat eum turbatum ex hoc quod dixerat quod natum eſt ex ſpiritu ſpiritus eſt, & ſpiritus ubi uult ſpirat. Ideo dicit ei non mireris.

22 Dubitatur. Quomodo intelligitur ſpiritus ubi uult ſpirat &c? Reſp. Chryſo. quod intelligit de uento qui ſpirat. ideſt flat, & uocem. ideſt ſonum eius audis, & neſcis unde uenit. ideſt ex quo loco determinato, aut quo uadat ideſt ad quem locum determinatum, & uoluntas capitur hic pro inclinatione naturali & ſic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu, quia in tali generatione eſt aliquid occultum & aliquid patens ad ſenſum. Auguſt. autem intelligit de ſpirituſancto qui loquitur in prophetis quorum uoces ſenſu percipiuntur, ſed principiũ ſacrarum ſcripturarum qui eſt ſpirituſſanctus & finis qui eſt cœleſtis beatitudo nobis occultantur & ſola fide tenentur, quæ expoſitio ſecundum Lyram uidetur rationabilior, quia Nicodemus erat doctus in ſacra ſcriptura. Et ideo uidetur quod magis dominus ei exemplum dederit de talibus quòd de uento materiali, & ſic litera eſt plana, quia ſpirituſſanctus non ex neceſſitate ſed ex mera liberalitate inſpirat homines.

23 Dubitatur. Cur ſolum loquitur de carne & non de oſſibus & ſanguine? Reſpond. Lyra, gloſſando. quod natum eſt ex carne, id eſt ſecũdum uirtutem carnalis generationis, caro eſt. ideſt conſtituitur in uita carnali tãtum in qua ſunt nedum caro & oſſa, ſed & ſanguis & nerui.

24 Dubitatur. Cur interrogat Nicodemus quomodo poſſunt hæc fieri? Reſpon. Aymo. quòd quia myſterium diuinæ maieſtatis capere non ualet.

valet. Et ideo rationem quærens factum non abnegans, non voto reprehenſionis ſed affectu diſcentis dominum interrogat.

25 Dub. Cur vocat eum magiſtrum? Reſ. Lyra. quia erat doctor in lege.

26 Dub. Cur Chriſtus inſultat ei dicendo, q̄ hæc ignorat? Reſp. Aug. quia ſi debebat naſci de ſpiritu oportebat quod eſſet humilis. Ille autem magiſterio inflatus erat, & alicuius momenti ſibi eſſe videbatur, quia doctor erat Iudæorum, deponit ergo dominus eius ſuperbiam vt poſſit naſci de ſpiritu.

27 Dub. Quomodo debebat hæc ſcire Nicodemus? Reſp. Chry. quia in lege Moyſi figuratiue continebatur baptiſmus, & fuerat etiam prænunciatus per prophetas. Vide fer. 6. Paſchæ. de baptiſmo quaſi per totum.

28 Dub. Cur dicit quod ſcimus loquimur? Reſpon. qui ſup. quòd in hoc arguebat tarditatē Nicodemi, qui cito debuiſſet credere Chriſto ſcienti, & cuius doctrinam confeſſus fuerat a Deo eſſe.

29 Dub. Cum in principio loqueretur in ſingulari, cur nunc in plurali dicit quod ſcimus &c? Reſp. Aymo. quòd vt oſtendat quod pater eſt in filio & filius in patre, & Spiritus ſanctus ab vtroque indiuiſibilis procedat.

30 Dub. Quid teſtatur Chriſtus? Reſp. Alcuinus. i. quod vidimus apud patrem in abſcondito hoc teſtamur in mundo.

31 Dub. Cur dicit in teſtimonium noſtrū non accipitis cum ipſe crediderit? Reſp. Theophi. quòd non de Nicodemo hoc dicit, ſed de genere Iudæorum qui vſque in finem in perfidia permanſerunt.

32 Dub. Cur Chriſtus nihil terrenum dixerit Nicodemo quomodo dicit ſi terrena dixi vobis? Reſp. Chry. quòd exponit de vento vt dictum fuit dub. 22. Aug. de ſuſcitatione templi de quo dixerat Ioan. 2. Beda vero de generatione ſpirituali quæ efficitur in terra ſub elemento aquæ.

33 Dub. Quid intelligit per cœleſtia? Reſ. Ly. quòd emanationem perſonarum in diuinis quæ eſt valde ardua, & de difficili valde intelligibilis.

34 Dub. Cur dicit non creditis & non potius dixit non intelligitis? Reſp. Chryſ. quòd cum quis aliqua per intellectum ſuſcipere non valet amentiæ vel ignorantiæ imputatur, cum autem hoc non ſuſcipiat aliquis quod ſolum fide oportet ſuſcipere non amentiæ, ſed infidelitatis eſt accuſatio.

35 Dub. Cum ſancti aſcendant in cęlum & nō deſcenderunt, quomodo verum dicit, nemo aſcendit in cęlum &c? Reſp. Aug. quòd nemo poteſt aſcendere in cęlum niſi efficiatur membrum Chriſti qui deſcendit de cęlo, & ita etiā ipſi in Chriſto deſcenderunt de cęlo, quia ipſe nō aliud deputat corpus ſuum. i. Eccleſiam ſuam quam ſeipſum.

36 Dub. Cur ponit exemplū de ſerpente exaltato? Reſp. Beda. quòd illud dicit demonſtrans in figuram ſuæ paſſionis & humanæ ſaluationis fuiſſe factum.

37 Dub. Quomodo figurat exaltatio ſerpentis mortem Chriſti? Reſp. Ly. quòd ſerpens in deſerto exaltatus habuit quidem ſimilitudinem veneni inquantum dicebatur ſerpens, venenum autem non habuit quia eneus, ſic Chriſtus habuit ſimilitudinem peccati ex carne, in qua paſſus eſt, & fuit tamen omnino ſine peccato.

38 Dub. Quomodo exaltatus fuit Chriſtus? Reſp. Theophi. quia fuit ſuſpenſus in altū, & quia per mortem fuit etiam exaltatus, quia datum eſt ei nomen quod eſt ſuper oē nomē.

39 Dub. Cur non dicit oportet pendere filiū hominis? Reſp. Chry. quòd hoc honeſtius videbatur dictum, vnde & propter audientem, & propter figuram hoc poſuit vt dicas, quoniam cognata ſunt vetera nouis.

40 Dub. Cur ita obumbrate locutus fuit? Reſ. Chry. quòd ne ex eius verbis fieret triſtis auditor.

41 Dub. Cur dicit vt omnis qui credit in eum non pereat? Reſp. Chry. qui ſup quòd in hoc oſtendit fructum paſſionis manifeſte.

42 Dub. Cur dicit, ſed habeat vitam æternā? Reſp. Aug. q̄ ad oſtendendum quod res figurata per ſerpentem eſt excellentior ipſa figura, quia qui mordebantur a ſerpentibus reſpicientes ſerpentem eneum ſanabantur a morte ad vitam temporalem, hij autem qui conformantur paſſioni Chriſti habent vitam æternam.

43 Dub. An naturali ratione cognoſci poſſit pluralitas perſonarum in diuinis? Reſ. S. Tho. 1. par. 32. q̄ impoſſibile eſt per rationem naturalem ad cognitionem trinitatis diuinarū perſonarum deuenire, ſed bene probari pōt per auctoritates his q̄ auctoritates ſuſcipiūt apud alios vero ſufficit defendere non eſſe impoſſibile quod prædicat fides.

44 Dub.

14 Dub. Quia cum tres perſonæ diuinæ ſint tres habentes deitatem, cur nō dicuntur tres Dij? Reſp. qui ſup. q. 39. ar. 3. quòd licet Deus ſignificet habentem deitatem, tamen eſt alius modus ſignificandi. nam dicitur Deus ſubſtantiue, ſed habens deitatem dicitur adiectiue. Vnde licet ſint tres habentes deitatem, non tamen ſequitur quod ſint tres Dij.

ALLEGORICE.

[Nicodemus princeps Iudæorum veniens ad Ieſum nocte] ſignificat Iudæos obnubilatos tenebris ignorantiæ qui venient ad fidem Chriſti tempore Enoch & Helyæ, quia cum intrauerit plenitudo gentium, tunc omnis Iſrael ſaluus erit, & illuminabuntur omnes renaſcentur ex aqua & Spirituſancto, & finaliter habebunt vitam æternam.

TROPOLOGICE.

Docentur dubij in fide vt veniant ad Ieſum i. eius miniſtros nocte. i. ſub ſilentio, & perquirant ea quæ ad eorum ſalutem pertinent, vt poſſint introire in regnum Dei.

ANAGOGICE.

Terrena derelinquentes cœleſtia contemplari licet, & ſic nocte. i. clauſis oculis corporalibus per mortem anima ſoluta ad cęlum tendet ad magiſtrum noſtrum & omnium Chriſtum Ieſum qui ſuis melliſluis verbis nos cō ſolabitur eius diuinitatem nobis manifeſtando vt ipſa fruamur in ſęcula ſæculorum amē.

IN FESTO CORPORIS Chriſti.

Caro mea vere eſt cibus. Io. 6.

Hæc verba dicit dominus anno ætatis ſuæ 32. die 14. Aprilis. in die Martis.

HISTORICE.

Dominus Iudæis ait ſuam carnem vere cibum fore, & ſuum potum eſſe ſanguinem. eū que in ſe manere qui ſumeret ea &c. quemadmodum autem a patre viuens miſſus foret, ita & ſe propter genitorem viuere, huncq; de cęlo deſcendiſſe panem quem edens vita fruetur æterna, nequaquam vt qui manna manducauerunt & morte affecti fuerunt.

Haec ſunt quę occurrunt dubia.

1 Dub. Igitur vbi erat Ieſus quando hæc verba dixit? Reſp. quòd in Capharnaum & in ſynagoga, vt habetur ante iſtud Euang.

2 Dub. Cur caro Chriſti dicitur cibus & ſanguis potus? Reſp. Ly. poſt Chry. quia reficiunt animam quæ eſt immortalis.

3 Dub. Cur dominus dicit prædicta verba? Reſp. Chry. quòd vt oſtendat quod hic eſt verus cibus qui ſaluat animas.

4 Dub. Quomodo manducans eius carnem in eo manet & econtra? Reſp. Lyr. in me manet. i. vnitur mihi & ego illi &c.

5 Dub. Cur dicitur viuens pater? Reſp. Lyra. quia eſt vita per eſſentiam.

6 Dub. Quo eum miſit pater? Reſp. quod miſit. i. incarnari conſtituit.

7 Dub. Quomodo ipſe viuit propter patrem? Reſ. qui ſup. quòd inquantum Deus viuit propter patrem inquantum procedit ab eo, accipit tamen eandem vitam quam habet pater, ſed inquantum homo viuit propter patrem inquantum vnitur ſuppoſito præcedenti à patre quam vnionem concomitatur plenitudo gratiæ quæ eſt ſpiritualis vita.

8 Dub. Quomodo viuit propter eum qui mā ducat eum? Reſ. qui ſup. quòd inquantum per ſacramentum Euchariſtiæ aliquis vnitur deo viuit ſpiritualiter.

9 Dub. Quæ vnio eſt manducantis ad ipſum? Reſpond. qui ſup. quòd eſt vnio per fidem & dilectionem, & non realis in vnitate ſuppoſiti.

10 Dub. Cum infideles viuant & viuent poſt reſurrectionem, & tamen non manducant, ergo videtur quod abſque manducatione quis poteſt viuere? Reſ. Chryſ. quòd intelligitur de vita glorioſa mercedem habente qua non viuunt, neque viuent infideles.

11 Dub. Cur non dicit ſicut ego manduco patrem & viuo propter patrem? Reſ. Aug. quòd filius participatione patris non ſit melior ſicut participatione filij per vnitatem corporis eius & ſanguinis quòd illa manducatio & potatio ſignificat nos efficimur meliores.

12 Dub. An comedendo hunc panem comedamus purum Deum vel purum hominem, aut vtrunque? Reſpon. Theophilus, quòd non purum Deum, quia impalpabilis & incorporeus eſt, neque etiam puri hominis carnem comedimus quæ nil poſſet proficere, ſed quia Deus carnem ſibi vniuit caro eius viuificata exiſtit, non quod in Dei naturam tranſierit, ſed ſecundum quandam igniti ferri conſuetudinem quod & ferrum manet, & ignis actum oſtendit ſic & caro domini viuificatiua eſt tanquam caro verbi Dei.

13 Dub. An Chriſtiani manducantes digne hoc ſacramentum ſaluabuntur? Reſp.S.Tho. in 4.ſen.diſ.46.q.2.ar.3.q.2.quòd digne manducans quantum eſt ex uirtute ſacramenti ad uitam æternam perducitur quamuis aliquis ſe poſſit tali fructu priuare per peccata etiam poſtquam digne ſumpſerit.

14 Dubia alia circa materiam huius ſacramẽti. Require in die palmarum dubio 88.uſque ad dubium 336.

DOMIN. I. POST PENTHEC.

Eſtote miſericordes. Luc.6.c.

Hæc uerba dicit dominus anno ætatis ſuæ 32.die 13.Iulij. in die Iouis.

HISTORICE.

Diſcipulos dominus hortatus eſt vt genitoris ſui exemplo miſericordes efficerentur, utque iudicarent aut condemnarent neminem ne talia, & ipſi paterentur, dimitterent uero & contribuerent ut ſimilia conſequerentur. amplamq; mẽſuram in eorum fore ſinum reponendam, & qua ipſi uſi forent menſura, cõſimilis eis remetienda debere, cęcorũ eis quoque ſimilitudinem induxit quorum neuter alteri ducatum præſtare ualet. alioquin in præceps ambo ruunt ait etiam nullum diſcipulũ magiſtrum excedere, ſed tunc eum perfectum exiſtere ſi ſuum equaret præceptorem, inſuper monuit, vt quis primo proſpiciat vt ex ſuo oculo trabem eruat, ut poſt recte proſpectans ex fratris oculo feſtucam educat.

DEterminanda ſunt occurrentia dubia.

1 Dub. Vbi & quibus dominus dixit hæc verba? Reſp. quòd vt habetur ante iſtud Euangelium, erat in loco campeſtri poſt deſcenſum montis vbi aderant eius diſcipuli & multitudo copioſa plebis.

2 Dub. Quid eſt miſericordia? Reſp.S.Tho.1.par.q.21.ar.3.quòd eſt aliene miſerie in noſtro corde compaſſio qua utique ſi poſſemus ſubuenire compellimur.

3 Dub. An miſericordia ſit uirtus? Reſ. qui ſup. 2.2.q.30. art.3. ꝙ ſi dolor de aliena miſeria nominat motum appetitus ſenſitiui miſericordia paſſio eſt & non uirtus, ſi vero nominat motum appetitum intellectui ſecundum rationem regulatam ſic eſt uirtus moralis.

4 Dub. An miſericordia ſit maxima uirtutum? Reſp. qui ſup. art.4. quòd miſericordia ſecundum ſe eſt maxima uirtutum, ſed per comparationem ad habentem eam, ſi talis non habet ſuperiorem ſicut Deus eius miſericordia eſt maxima, vnde & miſericordia ponitur proprium Deo. Si uero eam habens ſuperiorem habeat miſericordia non eſt maxima uirtutum, ſed illa per quam coniungitur ſuperiori. & ſic in nobis qui Deum habemus ſuperiorem charitas per quam coniungimur Deo eſt excellentior miſericordia.

5 Dub. Quæ ſunt illa quæ magis mouent homines ad miſericordiam? Reſp qui ſup. ar.1. ꝙ mala corruptiua & contriſtatiua. Secundo mala quorum fortuna eſt cauſa, puta ꝙ aliquod malum eueniat unde ſperabatur bonũ. Tertio mala quæ indigne patiuntur.

6 Dub. Qui hominum ſunt magis miſericordes? Reſp. qui ſup. ar.2, quòd amici & propinqui, ſenes, ſapientes, ac timidi, quoniam conſiderant ſe talia poſſe pati.

7 Dub. Qui hominum ſunt magis immiſericordes? Reſp qui ſup. ꝙ illi qui nihil mali putant ſe poſſe pati, ſimiliter irati & qui volunt contumeliam inferre, quia interim quod ſunt in hac diſpoſitione non miſerentur. Prou.27. ita non habet miſericordiam, neque erumpens furor ſimiliter ſuperbi qui contemnunt alios & reputant eos digne pati.

8 Dub. An in Deo ſit miſericordia. vide fe.6. quatuor temporum aduentus. dub.35.

9 Dub. An in omnibus operibus Dei ſit miſericordia & iuſtitia? Reſp. qui ſupra. 1.par.q.21.ar.4.quòd ſic, quia quicquid facit Deus in rebus creatis ſecundum conuenientem ordinem facit in quo conſiſtit ratio iuſtitiæ. opus autem diuinæ iuſtitiæ ſemper præſupponit opus miſericordiæ & in eo fundatur. creaturæ.n. nõ debetur aliquid niſi propter aliquid in ea præexiſtens, uel præconſideratam, & rurſus ſi aliud creaturæ debetur hoc erit propter aliquid prius, & cum non ſit procedere in infinitum oportet ad aliquid deuenire, ꝙ ex ſola bonitate diuinæ uoluntatis dependeat quæ eſt vltimus finis, & ſic in quolibet opere domini apparet miſericordia quantũ ad primam radicem eius cuius virtus ſaluatur in omnibus conſequentibus, & etiam vehementius in eis operatur ſicut cauſa primaria vehementius fluit quàm cauſa ſecunda.

10 Dub. Quomodo omnipotentis Dei parcendo & miſerendo manifeſtatur? Reſp qui ſup.

qua ſt.

quæſt.25.art.3. quia libere peccata dimittit. Item quia parcendo hominibus & miſerando eos perducit ad participationem infiniti boni quod eſt ultimus effectus diuinæ uirtutis. & etiam quia effectus diuinæ miſericordiæ eſt fundamentum omnium diuinorum operum.

11 Dub. Quando punit iniquos quomodo miſeretur? Reſp. qui ſup.q.21.art.4.quòd etiam ibi apparet miſericordia non quidem totaliter relaxatus, ſed aliqualiter alleuians dum punit citra condignum.

12 Dub. An ſit aliquod ſignum miſericordiæ Dei? Reſp. qui ſup. ad Heb.3.lect.2. quòd magnum ſignum eſt quãdo temporaliter punit.

13 Dub. An Deus agat miſericordius cũ vno, quàm cum alio? Reſp. qui ſup. in 4 ſen.diſ.46. q.1.ar.2.q.4. ꝙ miſericordia reſpicit abſolute diuinum effectum non concernendo aliquam proportionem vel equalitatem in ipſo unde ſecundum maiorem miſericordiæ effectum dicitur miſericordius agere cum uno quàm cum alio, ſi hoc referatur ad actionem ſecundum quod determinatur ad effectum, non autem ſi referatur ad eam ſecundum, ꝙ exit ab agente, quia ipſe una & inuariabili miſericordia cum omnibus miſericorditer agit.

14 Dub. An miſericordia Dei ſit infinita? Reſ. qui ſup. ad Ephe.2.lect.2. ꝙ ſic, quia non coarctatur anguſtiis diuitiarum neque timore nocumenti reſtringitur, & neque lege ſuperioris.

15 Dub. An ſperandum ſit de miſericordia dei? Reſp. qui ſup. ſuper Pſ.50. ꝙ ſic. Primo, quia proprium dei eſt miſereri. Secundo quia omnibus ſperantibus in eum ſemper miſertus eſt.

16 Dub. An deus miſerendo agat contra iuſtitiam? Reſp. qui ſup.1.par.q.21.ar.3.quòd nõ, ſed aliquid ſupra iuſtitiam operatur.

17 Dub. Quod eſt maius opus dei uel creare iuſtum uel miſericorditer iuſtificare impiũ? Reſ. qui ſup.3.par.q.43.ar.4. quòd & ſi utrunque ſit æqualis potentiæ, tamen iuſtificare impium eſt maioris miſericordiæ.

18 Dub. Cum pater ſit infinitę miſericordiæ, quomodo poſſumus eſſe miſericordes, ſicut ipſe eſt? Reſp. Ly. quòd non oportet quod currat ſimilitudo quantum ad omnia, ſed ſolum quod quemadmodum deus reuelat miſerias noſtras non expectando aliquid a nobis, ſed propter ſuam bonitatem ſic homo debet moueri ad reuelandum miſeriam proximi propter amorem bonitatis diuinæ.

19 Dub. Quare prohibet iudicare cum Deut. 16. dicatur iudices & magiſtros conſtitues in omnibus portis tuis vt iudicent populum iuſto iudicio? Reſp. S. Tho.2.par.q.60.art.2. ꝙ dominus prohibet ibi iudicium temerarium quod eſt de intentione cordis, vel aliis incertis.

20 Dub. An ſemper ſit licitum iudicare? Reſp. qui ſup.2.2.q.60.ar.2. quòd iudicium intantum eſt licitum inquantum eſt iuſtitiæ actus; & ad hoc quòd ſit actus iuſtitiæ tria requiruntur. Primo vt procedat ex incluſione iuſtitię. Secundo quod procedat ex auctoritate præſidentis. Tertio quod proferatur ſecundum rectam rationem prudentiæ.

21 Dub. Quia videtur quod nulli homini, licet alium iudicare? Reſp. qui ſup. quòd licet dicatur ad Rom.14. Tu quis es qui iudicas alienũ ſeruum ſuum domino ſtat & cadit, nihilominus, quia iudex conſtituitur ut miniſter dei ſecundum hoc licet iudicare. Vnde dicitur Deute.1. quòd iuſtum eſt iudicare, & poſt ſubdit, quia dei eſt iudicium.

22 Dub. An peccatores poſſint alios iudicare? Reſp. qui ſupra. quòd illi qui ſunt in grauibus peccatis non debent iudicare eos qui ſunt in eiſdem peccatis, uel minoribus. vt dicitur Chry. ſuper Mat. & præcipue hoc eſt intelligendum quando illa peccata ſunt publica, quæ ex hoc generatur ſcandalum in cordibus aliorum, ſi autem ſunt occulta & neceſſitas iudicãdi immineat propter officium poteſt cum humanitate & timore uel arguere uel iudicare.

23 Dub. An iudicium ex ſuſpitione procedẽs ſemper ſit peccatum? Reſp. qui ſup.ar.3. quòd gradus ſuſpitionis eſt triplex. Primus vt homo ex leuibus iudicijs dubitare præſumat de bonitate alicuius, & hoc eſt veniale peccatũ, quia pertinet ad tentationem humanam, ſine qua vita iſta non ducitur. Secundus gradus eſt cum aliquis pro certo malitiam alterius eſtimat ex leuibus indicijs, & hoc ſi ſit de aliquo graui eſt peccatum mortale inquantum non eſt ſine contemptu proximi. Vnde Glo. ſuper illud.1. ad Chor.4. Nolite ante tempus iudicare dicit. & ſi ſuſpitiones uitare non poſſumus, quia homines ſumus. Iudicia tamen i. diffinitiuas firmasq; ſententias cõtinere debemus. Tertius gradus eſt cum aliquis iudex ex ſuſpitione procedit ad aliquẽ condẽnandum

dum, & hoc directe ad iniuſtitiam pertinet, vnde eſt peccatum mortale.

24 Dub. An dubia ſemper ſint in meliorem partem interpretanda? Reſp. qui ſup. art. 4. ꝙ ſic, quia ex hoc ipſo quod aliquis habet malā opinionem de alio abſque ſufficienti cauſa in iuriatur ei, & contemnit ipſum, nullus autem debet alium contemnere uel nocumentū aliquod inferre abſque cauſa cogente, & ideo vbi non apparent manifeſta indicia de malo alicuius debemus eum, vt bonum habere in meliorē partem interpretando ꝙ dubiū eſt.

25 Dub. An acceptio perſonarum ſit licita in iudicio? Reſ. qui ſup. q. 63. ar. 4. ꝙ homo in iudicio debet pauperi ſubuenire quantum fieri poteſt, tamen ſine læſione iuſtitiæ alioquin non habet locum illud quod dicitur Exod. 23. c. pauperis quoque non miſereberis in iudicio, & ita per acceptionem perſonarum iudicium corrumpitur, quia talis acceptio perſonarum inequalitatem quandam habet inquantum attribuitur alicui perſonæ præter proportionem ſuam in qua conſiſtit æqualitas iuſtitiæ, ad quam iudex inequalitatem oppoſitam reducere debet.

26 Dub. An inferior poſſit iudicare ſuperiorem? Reſp. qui ſup. in 4. ſen. diſ. 47. q. 1. ar. 2. q. 2. quòd non auctoritate propria, ſed bene auctoritate ſuperioris ſicut patet in iudicibus delegatis.

27 Dub. An iudex poſſit innocentem condemnare ſi conuincitur per teſtes? Reſ. qui ſup. 2. 2. q. 64. ar. 4. quòd iudex ſciens aliquem innocētem eſſe qui falſis teſtibus conuincitur debet diligentius examinare teſtes vt inueniat occaſionem liberādi innoxium, ſicut Daniel fecit. Si autem hoc non poteſt, debet eum ſuperiori relinquere iudicandum, ſi autem etiam hoc non poteſt, non peccat, ſecundum allegata ſententiam ferens, quia ipſe non occidit innocentem, ſed illi qui aſſerunt nocentem.

28 Dub. An carnifex debeat exequi ſententiam iniuſtam iudicis interficiendo innocentem? Reſ. qui ſup. ꝙ ſi ſententia contineat intolerabilem errorem nō debet obedire, alias excuſarentur carnifices qui martyres occiderunt. Si vero non contineat manifeſtam iniuſtitiam non peccat præceptum exequendo, quia ipſe non habet diſcutere ſuperioris ſententiam, nec ipſe occidit innocentem, ſed iudex cui miniſterium adhibet.

29 Dub. An iudices tolerantes meretrices vel alia conſimilia mala publica peccent? Reſp. qui ſup. q. 10. ar. 11. quòd non imo recte talia tolerant ne aliqua bona impediantur, vel etiā ne aliqua mala peiora incurrantur, ſicut Auguſ. dicit in libro de ordine, aufer meretrices de reb' humanis turbaueris omnia libidinis.

30 Dub. An iudices tolerantes Iudæos ritus ſuos ſeruare peccent? Reſpon. qui ſup. ꝙ non, quia licet ipſi Iudæi peccent ſuos ritus obſeruando in quibus olim præfigurabatur veritas fidei quam tenemus, tamen hoc bonum prouenit quod teſtimonium fidei noſtræ habemus ab hoſtibus, & quaſi in figura nobis repræſentatur quod credimus, & ideo in ſuis ritibus tolerantur.

31 Dub. An iudices tolerantes ritus machometiſtarum & aliorum infidelium peccent? Reſp. qui ſup. ꝙ ſic, quia tales ritus cum nihil veritatis habeant, nec aliquid vtilitatis afferant nullo modo ſunt tolerandi niſi forte ad aliquod malum vitandum .ſ. ſcandalum vel diſſidium quod ex hoc poſſet prouenire, vel impedimentum ſalutis eorum qui paulatim ſic tolerati conuertuntur ad fidem, propter hoc.n. etiam hæreticorum & paganorum ritus aliquando Eccleſia tolerauit, quando erat magna infidelium multitudo.

32 Dub. An aliquis poſſit ſe ſubmittere iudicio alicuius qui non ſit eius ſuperior? Reſ. qui ſup. q. 97. ar. 1. quòd ſic, ſicut Chriſtus iudicio ſe ſubdidit ſpontanea voluntate, & etiam arbitris patet.

33 Dub. Cur in arbitramentis apponitur pœna? Reſp. qui ſup. quia arbitri qui ſunt ſuperiores non habent de ſe plenā ptātem coercēdi.

34 Dub. Quia videtur ꝙ ex actibus alicuius quis poſſit iudicari, quia Mat. 7. dicitur, a fructibus eorum cognoſcetis eos? Reſp. Beda in Hom. quòd hoc de manifeſtis dictum eſt quę non poſſunt bono animo fieri ſicut ſtupra, vel blaſphemiæ, vel furta, vel ebrietates & ſi quę ſunt talia, de quibus nobis iudicare permittit.

35 Dub. Cur dicit non iudicabimini cū oporteat nos omnes iudicari ante tribunal Chriſti? Reſp. Lyr. quòd hoc dictum intelligitur de iudicio quo quis ex aliquibus ſignis malis iudicat de proximo, quia qui taliter iudicat taliter iudicabitur.

36 Dub. Cur dicit nolite condemnare & c? Reſpon. Greg. Niſenus. quòd hoc vocat iudicium aſperiorem damnationem, non .n. iudicium cum venia prohibet.

37 Dub.

37 Dubit. Quid uult ut dimittamus? Reſ. Beda quod iniurias.

38 Dubita. Quid uult quod demus? Reſ. qui ſupra quod beneficia.

39 Dub. Cur iſta uult? Reſ. qui ſupra: quia breui ſententia cuncta quæ de conuerſando cum inimicis manducauerat comprehendit hic. Nam immediate ante iſtud euangelium dixerat, diligite inimicos veſtros.

40 Dub. cur dicit menſuram bonam &c. Reſ. Cirilus, quòd in hoc oſtendit ꝙ ampliori manu récompenſationẽ accipiemus a Deo qui largiſtue donat diligentibus eum.

41 Dub. cur ponit tot adiectiua. ſ. bonam confertam &c. Reſ. Ly: ꝙ dicit bonam quantum ad bona fortunæ quæ aliquando conferuntur propter opera pietatis, confertam quantum ad bona naturæ ſicut ſanitas, & huiuſmodi, coagitatam quantũ ad bona gratiæ, & ſupereffluentem quantum ad bona gloriæ.

42 Dub. cur dicit dabunt? Reſp. Aug. de cõſenſu Euang. quæ per illorũ merita quibus vt calicẽ aquæ frigidæ in nomine diſcipuli dederunt mercedem celeſtẽ accipere merebũtur.

43 Dub. Quis eſt ſinus noſter? Reſp. Iaco. de Vorag. ꝙ ſinus animæ eſt intellectus qui implebitur gloria viſionis apertæ.

44 Dub. Quia ſupra dicit menſuram ſupereffluentem, & nunc dicit eadem menſura remetietur vobis? Reſp. Theophilus, ꝙ non dicit in tanta menſura remetietur vobis; ſed in eadem, qui enim benefecit, benefiet ei quod eſt remetiri eadem menſura, ſed ſupereffluentem dicit, quod millies benefiet ei.

45 Dubitatur. Quia ſi aliquis non habet quomodo dabit? Reſp. Cyrillus quod ſi talis non faciat non delinquit, in eo enim quod habet acceptatur non in eo quo caret.

46 Dubitatur. Quia ſi aliquis modicum habet & det modicum non videtur ꝙ tantum remetiatur ſibi ſicut multum danti? Reſp. Lyra, ꝙ magnitudo non attenditur ſemper ſecundum maioritatem exterioris operis, ſed interioris affectus.

47 Dubit. Ad quid inducit ſimilitudinem de cæcis? Reſp. Lyra, quod quantum ad virtutes perficientes intellectum quæ ſunt ſapientia de diuinis & ſcientia de humanis inquantum ordinantur in deum. & iſte virtutes potiſſime requirũtur in prælatis & rectoribus aliorum cuiuſmodi erant futuri apoſtoli: & alij eorum ſucceſſores.

48 Dub. Quomodo intelligitur hæc ſimilitudo? Reſp. Lyra, nunquid poteſt cæcus. i. carens ſcientia, & ſapientia cæcum ducere. i. ignorantem dirigere. q. d. non.

49 Dub. In quam foueam cadunt? Reſp. qui ſupra. i. in tranſgreſſionem & peccatum. vnde Greg. in paſtorali cum paſtor per abrupta graditur, conſequens eſt vt grex ad præcipitium ſequatur.

50 Dub. Quia videtur ꝙ multi diſcipuli ſuperauerint magiſtros? Reſ. Cyrillus, quòd uerum eſt in ſciẽtia, ſed intelligitur ꝙ ſi equatur magiſtro diſcipulus, aut ſuperet eum: non efficiatur ſuper magiſtrũ, ſed ſi ſtat in menſura docentiũ & magiſtrum imitetur. Et ideo dicit perfectus autem omnis erit ſi ſit ſicut magiſter eius.

51 Dubit. Quia ſunt multi magiſtri qui mala docent, quomodo eorum diſcipuli erunt perfecti ſi erunt ſicut magiſtri? Reſp. Ly. quòd diſcipulus ſi aſſimilatur magiſtro bono erit perfectus ſecundum veritatem, ſi autem malo erit perfectus ſecundum quandam tranſlationem. Dicit enim philoſophus 5. meth. ſi autẽ transferentes & ad mala dicimus calumniatorem perfectum, & latronẽ perfectum: quoniam & bonos dicimus ipſos & latronem bonum & calumniatorem bonum.

52 Dubit. Cur dicit, quid autem uides feſtucam &c. Reſp. Theophilus, ꝙ inducit aliam parabolam de eodem.

53 Dub. Quid intelligitur per feſtucam & trabem? Reſp. S. Vincen. ꝙ feſtuca eſt peccatum veniale, & trabs mortale. q. d. qua fronte is qui eſt in peccato mortali debet corripere peccatum veniale fratris.

54 Dub. quia dominus non dicit corrigis, ſed uides? Reſp. quòd hic videre capitur pro corrigere, uel redarguere, ut ſit ſenſus uides feſtucam. i. arguendo demonſtras te uidere.

55 Dubit. Cur potius dicit in oculo quàm in alio membro corporis? Reſp. quia oculo infecto totus homo infectus uidetur.

56 Dubitatur. Cur ſic arguentem uocat dominus hypocritam? Reſpõ. Theophilus, quia ex hoc aliorum peccata indicant ut iuſti uideantur.

57 Dub. Cur dicit eijce primum &c. Reſpon. Lyra, quia hic eſt ordo charitatis, ut a ſeipſo incipiat corrigere errata, & demum corrigat errata fratris.

58 Dubitatur. quomodo poſſumus eiicere trabem, id eſt peccatum mortale cum ſolus

deus

deus dimittat peccata? Reſpond. quòd homo debet facere quod in ſe eſt, quia ſemper deus præſto eſt gratiam infundendo.

59 Dubitatur. Quid eſt quod non videmus trabem in oculo noſtro & tamen videmus feſtucam in oculo fratris? Reſp. Greg. tertio moralium cap. 23. dicens ſunt nonnulli qui nihil quidem virtutis agere ſtudent, ſed tamen cum alios peccare conſpiciunt iuſtos ſe in eorum comparatione ſuſpicantur. Neque enim corda hominum vna vel ſimilis culpa transfigit. Hunc itaque ſuperbia illaqueat illum forſitan ira ſupplantat. Hunc autem auaritia cruciat, illum vero luxuria inflammat. Et plerunque contingit vt is quem ſuperbia deprimit alium reſpiciat, qualiter ira ſuccedat, & quia non citius ira inſtigat meliorem ſe irascendo iam deputat, atque apud ſemetipſum quaſi de iuſtitia extollitur, quia penſare vitium negligit quo grauius tenetur, plerunque contingit vt is, quem auaritia ſauciat, alium in luxuriæ voragine merſum cernat, & quia ſe alienum a pollutione carnali reſpicit quibus ipſe ſordibus ſpiritualis vitij intrinſecus polluitur non attendit dumque in alio penſat malum quod ipſe non habet, in ſe negligit conſiderare quod habet, ſicque fit vt dum ad aliena diiudicanda mens ducitur proprij iudicij lumine priuetur. Et eo durius contra aliena ſuperbiat, quo ſua negligentius ignorat.

60 Dubitatur. Cur dicit & tunc perſpicies ut educas &c. Reſpon. quòd interim, quòd macula eſt in oculo non poteſt proſpicere, ideo primo debet eiicere, & tunc proſpiciet &c. Vnde verſus. Alterius oculo qui vult reprehendere labem, de proprio potius eruat ipſe trabem.

¶ Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

DOMINICA III. POST PENthecoſten ſecundum ordinem prædicatorum fit de ſancta trinitate ſicut ſupra. Homo erat ex phariſæis Nicodemus nomine.

DOMINICA SECVNDA POST Penthecoſten.

Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc. 14.

Hanc parabolam, locutus fuit dominus anno ætatis ſuæ. 32. die. 3. Octobris in die ſabbati.

HISTORICE.

Parabolam quandam dominus, ſub hac protulit forma ait enim hominem quendam magnam præparaſſe cœnam ad eamque uocaſſe non paucos quos, & conuiuio parato euocari iuſſit, cum uero excuſatos ut eos haberet nuntio, impoſuiſſent ſuo denuntiandum domino, quoniam eorum vnus vt villam ab eo emptam proſpiceret accedere neceſſe habebat, alter tria boum iuga ut probaret differre non poterat, & tertius ab vxorem nouiter ductam conuiuio intereſſe nequiret. Iratus his auditis dominus ſeruo imperauit ut quoſcunque in plateis ac ciuitatis vicis etiam miſerabiles ad cœnam introduceret, quòd cum opere impleſſet ſeruus adhucque vacaret locus. Ruſus in mandatis ſeruo dedit ut quotquot inueniret ingredi compelleret quatenus eius impleretur domus inquiens inuitatorũ neminem ſuã guſtaturum fore cœnã.

Haec ſunt quæ occurrunt dubia.

1 Dubit. Vbi & quibus hanc parabolam dominus dicit? Reſpondet, quòd ut habetur ante hoc euangelium eam dixit in domo cuiuſdam principis phariſeorum in conuiuio ſabbato præſentibus diſcipulis ſuis aliiſque pluribus.

2 Dubit. Cur dominus uſus fuit hac parabola? Reſpon. Lyra. quòd hic dominus arguit Iudæos de ingratitudine, quia ipſi præ cæteris gentibus fuerunt inuitati ad beatitudinem cœleſtem per prophetas per Chriſtum & per apoſtolos, & tamen tenuerunt uenire per fidem, & ideo uocati ſunt gentiles ut habetur Act. 13. & hoc innuit parabola.

3 Dubitatur. Quis eſt iſte homo? Reſpond. Cirillus, quòd deus pater.

4 Dubitat. Cur aliquando deus dicitur Leo, pardus, homo &c. Reſpon. Chryſo. quòd quotiens punitiuam ſuam uirtutem indicare vult deus. Vrſa, pardus, leo, & huiuſmodi nuncupatur, quando vero miſericordiam exprimere vult dicitur homo.

5 Dubitatur. Cur potius dicitur cœna quàm prandium? Reſpon. Cirillus, quòd pater cœleſtis dedit pro nobis in mortem filium ſuum qui dedit nobis proprium corpus ſuum comedere. Vnde & in ueſpere agnus immolabatur iuxta legem moſaycam. Merito igitur

cœna

eterna dictum, eſt paratum in Chriſto conuiuium.

6 Dub. Quos uocapit? Reſpon. quòd vt habetur primæ Thom. 2. vocauit totum genus humanum quoniam ipſe vult omnes homines ſaluos fieri.

7 Dubit. Quem ſeruum miſit? Reſp. Greg. in homel. quòd ordinem prædicatorum.

8 Dub. Cum multi prædicauerint quomodo dicit ſeruum in ſingulari? Reſpond. quod hic eſt figura ſinecdoche, quando dicit ſeruum, ſcilicet ſeruos.

9 Dubit. Quare non veniunt omnes vocati? Reſpon. qui ſupra, quòd licet vocauerit multos pauci tamen veniunt, quia nonnunquàm qui eidem per fidem ſubiecti, ſunt æterno eius conuiuio male uiuendo contradicunt.

10 Dubit. Quomodo & quando paràta fuerũt omnia? Reſpond. Auguſt. de uerbis domini, quòd Chriſto immolato parata fuerunt omnia. Vnde & ipſe dixit conſummata ſunt ſcilicet omnia quæ ſcripta erant de eo, & eius paſſione.

11 Dubitatur. Quomodo ſe excuſauerint? Reſpon. Lyra. quòd ſe excuſare eſt per mala opera ſe retrahere.

12 Dub. Quia ſi omnes ſe traxerunt ergo nullus eſt ſaluatus? Reſp. qui ſupra, quòd accipitur hic omnes pro maiori parte quia pauci ſaluantur reſpectiue, & eſt figura ſinecdoche.

13 Dub. Cur dicit cœperunt ſe excuſare nunquid ſe excuſarunt? Reſp. quod qui mala operantur ſi poſtea penitent, incipiunt quidem ſe excuſare male agendo, ſed non ſe excuſant perſeueranter male operando.

14 Dub. Quid ſignificat uilla empta? Reſpon. Auguſt. de uerbis domini, quòd dominatio per eam denotatur.

15 Dub. Quis fuit primus ſe excuſans? Reſp. qui ſupra, quòd primus homo qui dominari voluit, & dominum habere noluit.

16 Dub. Quam neceſſitatem habet videre villam? Reſp. quòd ſuperbi nolentes deo ſubiici, neceſſe habent, id eſt violantur a ſpiritibus inflatis exire extra obedientiam dei, & videre illam, id eſt delectari in ſuperbia ſua.

17 Dub. Cur non poterat in craſtinum expectare videre villam? Reſp. quòd ſuperbia ita detinet hominem vt nil boni poſſit agere, quia ſuperbia, vt Augu. dicit in regula etiam bonis operibus inſidiatur vt pereant.

18 Dub. Quia non videntur ſuperbi dum rogant ſeruum vt habeat eos excuſatos? Reſp. Greg. in homel. quòd humilitatis verba permiſcent dum dicunt rogo, & tamen venire contemnunt humilitas ſonat in voce, ſuperbia in actione.

19 Dubit. Quæ ſunt illa iuga quinque boum? Reſpond. Augu. de verbis domini, quòd ſunt quinque ſenſus carnis huius qui ſic numerantur. In oculis viſus eſt. In auribus auditus. In naribus odoratus, in faucibus guſtus. In omnibus membris tactus. Sed quia iuga ſunt in tribus prioribus ſenſibus facilius apparet, duo ſunt oculi, duæ aures geminæ nares. Ecce tria iuga in faucibus, id eſt ſenſus guſtandi geminatio quædam inuenitur, quia nihil guſtando ſapit niſi lingua & palato tangatur, voluntas carnis quæ ad tactum pertinet occulte geminatur eſt & forinſecus & intrinſecus.

20 Dubi. Cur iſti ſenſus iuga dicuntur? Reſp. qui ſupra, quia per ſenſus iſtos carnis terrena requiruntur, boues enim terram verſant homines autem remoti a fide terrenis dediti nolunt credere aliquid niſi ad quod ſenſu corporis perueniunt quinque partito.

21 Dubi. Cur dicit eo probare illa? Reſp. qui ſupra dicens ut noueritis autem iſtorum quinque ſenſuum non delectationem quæ mulcet & ingerit voluptatem & curioſitatem quandam notatam fuiſſe non ait eo paſcere illa, ſed probare.

22 Dubi. Cur adducit hic matrimonium cum ſit ſacramentum eccleſiæ & res iuſta? Reſpon. Gregor. in homel. quòd quãmuis bonum ſit coniugium atque ad propagandum ſobolem diuina prouidentia conſtitutum, nonnulli tamen per hoc non fecunditatem prolis, ſed deſideria expetunt voluptatis, & idcirco per rem iuſtam ſignificari poteſt non incongrue res iniuſta.

23 Dubitatur. Cur iſte tertius non ſe excuſauit ſicut duo primi, ſed ſolum dixit non poſſum venire? Reſpon Baſilius, quòd quia intellectus humanus vergens ad mundanas illecebras debilis eſt ad agendum.

24 Dubitat. Cur de ſolo actu viſus facit mentionem cum quinque ſenſus per quinque iuga boum intelligat? Reſpon. Auguſt. vbi ſupra quòd per ſolos oculos aperte commemorati ſunt quinq; ſenſus quorum eſt in quinq; ſenſibus principatus. Propterea cum proprie ad ſolos oculos pertineat viſus, ipſum videre p omnes quinque ſenſus ſolemus appellare.

25 Dubita. Cur tantum quinque iuga boum emit? Reſpond. quia tantum ſunt quinque ſenſus corporis.

26 Dubit. Cur non poteſt venire qui vxorem duxit? Reſp. qui ſupra quia carnem amplexatur carnis voluntatibus iucundatur.

27 Dubi. Cur ſolum de iſtis tribus vitiis facit mentionem? Reſpon. qui ſupra, quòd quia ſecundum quod dicitur. 1. Ioan. 2. c. omne quod eſt in mundo aut eſt concupiſcentia carnis, aut oculorum, aut ſuperbia vitæ, & ita ad iſta tria reducuntur omnia excludentia a beatitudine cœleſti.

28 Dubit. Cum deus non indigeat nuntio cur fit mentio de nuntio miſſo? Reſp. qui ſupra. 5. ſuper Gen. ad literam, quod non propter ſe indiget, ſed propter nos, & propter ipſos, quia illo modo deo parere & aſſiſtere habent ut cum de inferioribus conſulant eiuſque ſupernis iuſſibus optemperent.

29 Du. Cur iratus fuit paterfamilias? Rñ. Ciuilus qa Iudęis vocationē renuētibus indignatus eſt quaſi eis, dignis indignatione, & ira.

30 Dubitatur. Quomodo iratus eſt cum ira non cadat in deum? Reſpond. Baſilius, quod talis operatio quæ nobis ab ira fit dei ira & indignatio dicitur.

31 Dubitatur. Cur mittit ad plateas? Reſpon. Ambro. quod vt de latioribus vitiis ad anguſtam venirent viam.

32 Dubitatur. Cur inuitantur pauperes &c. Reſpond. qui ſupra, quod vt oſtendatur quod nullum debilitas corporis excludit a regno rariuſque delinquat cui deſit illecebra peccandi vel quod infirmitas peccatorum per miſericordiam dei remittatur.

33 Dubitatur. Cur non vocauit nobiles, & potentes? Reſpon. Lyr. quod principes, ſacerdotes & ſcribe Iudæorum propter ſua peccata fuerunt dimiſſi.

34 Dub. Quid intelligit per pauperes debiles &c. Reſpon. Gre. in homel. quod pauperes dicuntur qui poſiti in paupertate ſuperbiunt, debiles qui iudicio ſuo apud ſemetipſos infirmi ſunt, cœci qui nullius ingenij lumen habent, claudi qui rectos greſſus in operatione non habent.

35 Dubitatur. An infideles ſint compellendi ad fidem? Reſpond. Sanctus. Thom. 2. 2. q. 10. articul. 8. quod infidelium quidam ſunt quæ nunquam receperunt fidem ſicut Iudæi, & gentiles, & tales non ſunt compellendi vt credant, quia credere voluntatis eſt, ſed bene vt fidem non impediant. Alij ſunt quæ fidem quandoque ſuſceperunt, & eam profitentur ſicut hæretici & apoſtate & tales ſunt etiam corporaliter compellendi vt impleant q pro miſerunt & teneant quod ſemel ſuſceperūt.

36 Dubitatur. Quia videtur quod Chriſtus coegit paulum ad credendum quando circunfulſit eum lux de cœlo? Reſpon. dominus Cardina. de tur. cre. ſuper hoc euangelio. quod non coegit eum vt inuitus crederet, ſed ne fidem Chriſti & eccleſiam perſequeretur, & ipſe viſo miraculo voluntarie ſe obtulit dicens, domine quid me vis facere, & ita ingreſſus ciuitatem doctus fuit a ſpiritu ſancto.

37 Dubi. Quomodo factum eſt vt imperauit, quia vt dicit Grego. in homel. multi conuerſi ſunt ad fidem ex Iudæis qui tamen locum ſuperni conuiuij non impleuerunt.

38 Dub. Quomodo adhuc locus eſt? Reſpon. qui ſupra, quod iam intrauerat frequentia Iudęorum, ſed adhuc locus vacat in regno dei vbi ſuſcipi debeat numeroſitas gentium.

39 Dubitatur. Qui compellendi ſunt ex ſepibus? Reſp. Augu. de verbis domini, quòd veniunt ex ſepibus hæretici nam ſepes qui conſtruunt diuiſiones quærunt abſtrahantur a ſepibus, euellantur a ſpinis.

40 Dub. Quia non videtur licitum vt cogantur ſed quòd voluntarie veniant? Reſp. qui ſupra non hoc dominus imperauit cogite inquit intrare foris inueniatur neceſſitas naſcitur inde voluntas.

41 Dubi. Cur vult quòd domus eius impleatur? Reſp quòd quia beatitudo eſt ſtatus perfectiſſimus, ideo non vult quod aliquid ibi deficiat, & quòd omnis locus impleatur.

42 Dubitatur. Quia videtur, quòd nullus Iudæus ſaluatus ſit cum dicit nemo virorum illorum guſtabit cœnam meam? Reſpond. Lyr. quod non eſt intelligendum quod nullus Iudæus ſit ſaluatus, ſed quod pauci comparatiue ad gentes ſaluati ſunt ſicut communi modo loquendi dicitur nemo eſt in eccleſia, vel in foro quando ſunt ibi pauci.

43 Dub. Cur dicit guſtabit? Reſpon. quòd ſi ſolum quis guſtaret de æterna beatitudine ſemper eſſet beatus.

44 Dubitat. Quomodo cœna erat ſua, ſi eam aliis parauerat? Reſpond. quòd erat ſua eſſentialiter quia parata ab eo, ſed aliorum participatiue.

Aliis

Alijs ſenſibus myſticis expoſitum eſt in reſponſione ad dubia.

DOMINICA II. POST PENthecoſten ſecundū ordinem prædicatorū.

Euangelium homo quidam erat diues. Require fer. 5. dominicæ. 2. quadrageſime.

DOMINICA TERTIA POST Penthecoſten.

Erant appropinquantes ad Ieſum Lucæ. 15.

Hiſtoria huius euangelij facta, eſt anno Chriſti 32. die. 27. Auguſti in die Iouis.

HISTORICE.

Murmurantibus phariſæis ſcribiſque aduerſus dominum quoniam ad ſe publice peccantes dum accederent reciperet ac cum eis cibum ſumeret. Hac pro reſponſione parabola vſus eſt, quis inquit veſtrum centum poſſidens oues ſi vnam amiſerit, nonne relictis aliis perditam, quouſque inueniat requirit, quā habita humeris imponens letanter domum deportat conuocatiſque amicis vt ei congratulentur, hortatur. Quæ etiam matrona non gaudeat cum vna ex dragmis decem amiſſam diligenterque perquiſitam domo euerſa reperit, vicinaſque, vt ſecum lætentur exorat, ita etiam exultare, cœleſtes ait ſpiritus vno peccatore conuerſo quam ex iuſtis. 99. pœnitentia minime indigentibus.

Quæ occurrunt dubia hæc ſunt.

1 Dubitatur. Qui dicuntur publicani? Reſpond. gloſ. quod hi qui publica exigunt vectigalia vel conducunt, & qui lucra ſeculi per negocia ſectantur.

2 Dubitatur. An exigere vectigalia liceat? Reſpond. Sanctus. Thom. in 4. ſenten. diſtin. 26. quæſtio. 4. articul. 2. quæſtiun. 3. quod officium publicanorum qui vectigalia publica exigunt ex propinquo habet peccatum annexum quamuis ſine peccato quandoque exerceri poſſit, & hoc quando fit auctoritate principis, & cauſa communis vtilitatis, ſcilicet ad defenſionem terræ, & non immoderata recipiantur theolonea, id eſt tributa.

3 Dubitatur. An licitum ſit pedagia exigere? Reſpond. qui ſupra de regimine principum libr. ſecundo. cap. 12. quod iura principibus permittunt, pedagia vt ſtrate in ſua communitate ſint libere vt tranſeuntibus ſecure ſint unde, & eis ſeruantibus prædicta officiales principum ipſa merito poſſunt exigere, & proficiſcentes debite, obligantur perſoluere.

4 Dub. Quis poteſt imponere & exigere pedagia? Reſpon. quod in cap. ſuper quibuſdam de verbo. ſigni. in gloſ. princeps, vel rex poteſt, aut ille cui a Lateranenſi concilio fuit conceſſum, vel qui ex longa conſuetudine de qua non extat memoria in contrarium hoc habet.

5 Dub. An tales habentes poteſtatem imponendi pedagia poſſunt ea imponere ſine iuſta cauſa? Reſp. Ray. quod non imo ſic imponentes committunt rapinam.

6 Dubit. Quæ dicitur iuſta cauſa ipſa imponendi? Reſp. quod ſunt publice neceſſitates ſicut pontes, publice domus, defenſio ſtrate, & huiuſmodi, ut habetur. 24. quæſtio. tertia. ſi quis romipetas cap. innouamus, de treuga, & pace, & in cap. peruenit, & cap. cum apoſtolus, de cenſu. & l. vectigalia. ff. de publi. & ibi per docto.

7 Dub. De quibus debent ſolui pedagia? Rñ. quod ut habetur in l. omnium. C. de vect. debent ſolui ſolum de his quæ deferuntur cauſa negotiationis uel mercimonij.

8 Dub. An de rebus emptis ad uſum ſuæ uitæ uel familię debeat ſolui pedagium? Reſp. Hoſt. & Bern. in c. ſuper quibuſdam de verb. ſignifi. quod non.

9 Dub. Quæ pœna eſt eorum qui exigunt pedagium de rebus pro uſu uitæ portatis? Rñ. q ut habetur in l. uniuerſi. C. de vecti. eſt pœna decapitationis, & etiam de his quæ deferuntur gratia turis colendi, uel ad ſe defendendum.

10 Dubitatur. A quibus poſſunt exigi pedagia? Reſp. quod ab omnibus exceptis eccleſiaſticis perſonis, niſi forte ipſi deferrent cauſa negotiationis, ut habetur in cap. quamquam de cenſib. 6.

11 Dub. Quæ pœna eſt exigentium pedagiū ab eccleſiaſticis perſonis? Rñ. q ut habetur immediate ſupra ſi eſt perſona particularis eſt pœna excommunicationis, ſi collegium uel uniuerſitas ciuitatis, uel caſtri, vel uille eſt pœna interdicti.

12 Dubi. An fraudantes pedagium teneantur de reſtitutionem? Rñ. dominus Pan. in c. innouamus de treuga, & pace q ſic ſi habet pedagium conditiones ſupra poſitas quia peccant fraudando & reſtituere tenentur alias non.

13 Dub.

13 Dub. An chriſtiani teneantur ſoluere pedagium infidelibus?Reſp.Hoſt.quod non niſi per hoc quod per eos ſuſtineantur in tranſitu uel etiam ſi haberent ex pacto, & infideles chriſtianis ſeruarent fidem in ſuis pactis : ut habetur.22.q.4.innocens. & 23.q.1.noli. & Archi.in c.ſi quis romipetas.24.q.3.

14 Dub. Vt quid publicani & peccatores appropinquabant ad Ieſum? Reſp.Lyra,ꝙ ex ꝑ propoſito emendationis uitæ : & uolentes ei obedire.

15 Dub.Cur phariſæi murmurabant?Reſp.qui ſupra.quod quaſi notantes Chriſtum de mala uita,quia talibus ſe amicabilem præbebat.

16 Dub.Cur dominus introducit has parabolas de ouibus & dragmis? Reſ.qui ſupra.quod ad oſtendendum quod peccatores redeuntes ſunt dulciter recipiendi.

17 Dubit. Quis eſt homo qui habet centum oues? Reſp.Greg.in homel.quòd eſt omnipotens deus qui ſanctorum angelorum & hominum naturam poſſedit.

18 Dub.Cur dicit centum?Reſp.Cyrillus,quoniam centenarius numerus eſt perfectus ex decem decadibus conſtitutus.

19 Dub.Quæ fuit ouis deperdita?Reſp.qui ſupra,quod eſt genus humanum quod terrã colit,& Greg.in home.dicit uita ouis tunc perit quando peccando homo paſcua uitæ reliquit.

10 Dub. Quæ fuerunt 99. oues quas reliquit in deſerto?Reſp.Greg.in home.quod fuerunt angelorum chori quos reliquit in cœlo.

21 Dub. Cur ponit angelorum numerũ diminutum?Reſp.qui ſupra, quia rationalis creaturæ numerus angelorum,uidelicet, & hominũ pereunte homine erat imminutus.

22 Dub.Vt quid quærit perditam ouem?Reſp. qui ſupra.quod ut perfecta ſumma ouium integraretur in cœlo,homo perditus quærebatur in terra.

23 Dub. Cur cœlum dicitur hic deſertum?Reſpon.quia erat deſertum a dæmonibus.

24 Dub. Quia uidetur quod 99. oues reliquerit in periculo propter unam quærendam?Reſpõ.Cyrillus, quod erant in toto circumſeptę illa potentiſſima dextera dei. Et ideo oportuit magis miſereri pereuntis ne imperfecta uideretur reſidua multitudo, una enim reducta ſortitur centenarius propriam ſpeciem.

25 Dub. Quando portauit ouem in humeris? Reſp.Greg.in home.quod qñ naturam humanam aſſumpſit noſtra peccata portando.

26 Dub. Quando inuenta oue domum rediſt? Reſp.qui ſupra.quod quando reparato homine ad regnum cœleſte rediſt.

27 Dub. Qui ſunt eius amici & uicini? Reſp. qui ſupra, ꝙ angelorum chori: amici enim eius ſunt,quia uoluntatem eius in ſua ſtabilitate cuſtodiunt,& uicini eius ſunt quia claritatẽ uiſionis illius ſua aſſiduitate perfruunt.

28 Dub.Cum primo dixerit angelos oues cur nunc amicos & uicinos dicit?Reſp.Theophi. quod ideo dicuntur oues : quia omnis natura creata reſpectu dei beſtialis eſt. In eo uerò ꝙ rationalis eſt amici & uicini dicuntur.

29 Dubitatur.Cur dicit congratulamini mihi & nõ oui inuentę? Reſp.Greg.in homel.quia eius gaudium eſt uita noſtra.

30 Dub.Cur angeli lætantur de pęnitẽtibus? Reſp.Ambro.quod angeli quoniam ſunt rationabiles non immerito hominum redemptione lætantur.

31 Dubitatur. Cur magis gaudent de peccatore conuerſo quam de iuſtis?Reſpon. Greg.in homel. quod iuſti quia ſecuri ſibi ſunt quòd nulla commiſerunt mala grauiora plerunq; pigri remanent exercenda bona præcipua, peccatores autem quia ſe erraſſe a deo conſiderant damna præcedentia lucris ſequentibus recompenſant maius ergo gaudium fit in cœlo;quia & dux in prælio plus eum militem diligit qui poſt fugam reuerſus hoſtem fortiter præmit quam eum qui nunquam terga præbuit et nunquam aliquid fortiter fecit.

32 Dubitatur. An aliqua pęnitentia peccatorum præponi poſſit omnibus iuſtis? Reſpond. qui ſupra. quòd ſunt plerique iuſti in quorum uita tantum eſt gaudium vt eis quęlibet peccatorum pœnitentia præponi nullatenus poſſit.

33 Dub.Quid eſt dragma?Reſp.Cirillus.quòd eſt nummus impreſſam habens regiã figurã.

34 Dub.quæ eſt hæc mulier? Reſpon. Greg.in homel. quod ſi ſignificatur per paſtorem ipſe & per mulierem. Ipſe enim deus ipſa & Dei ſapientia.

35 Dub.Quæ ſunt iſtæ decem dragmę? Reſpõ. qui ſupra.quod nouem ſunt chori angelorum, ſed ut compleretur electorum numerus, Homo decimus eſt creatus.

36 Dubit.Quomodo perdita fuit dragma? Reſpõ.qui ſupra quod quando homo qui ad imaginem dei conditus fuerat peccando a ſimilitudine ſui conditoris receſſit.

37 Dub. Quomodo accendit lucernã? Reſ. qui ſupra, quod dei ſapientia dum apparuit in humanitate mulier accendit lucernam lucer na quippe lumen in teſta eſt. Lumen vero in teſta eſt diuinitas in carne.

38 Dubit. Quomodo accenſa lucerna euertit domum? Reſpon. qui ſupra q̃ praua mens ſi non prius præ timore euertitur ab aſſuetis vitijs non mundatur.

39 Dubit. Cur quærit diligenter donec inueniat? Reſp. qui ſupra quia ſcilicet cum pertur batur conſcientia hominis reparatur in homine ſimilitudo conditoris.

40 Dub. Quas amicas & vicinas vocat? Reſp. Greg. nazanzenus, quod cœleſtes virtutes ſacit participes gaudij quas miniſtras diſpenſationes facit.

41 Dubi. Quomodo cœleſtes virtutes dicuntur amice & vicine. Reſp. Theophilus, quod amice ſunt vt exequentes voluntatem ipſius vicine vero vt incorporee.

42 Dubitatur. Cum angeli non triſtentur de damnatis videtur, quòd etiam non gaudeant de ſalutari? Reſpond. dominus Cardinalis de turre crema. ſuper hoc euangelio, quod illa ratio non valet, quia non eſt ſimile de gaudio & triſtitia, quia beatitudo admittit gaudium, ſed non triſtitiam quia vbi eſt triſtitia & dolor non eſt perfecta beatitudo.

43 Dubitatur. Cum primo dixerit gaudium erit in cœlo, cur nunc ſolum de angelis dicit, quòd gaudium erit angelis dei? Reſpond. quod ad idem refertur, quia tunc cum Chriſtus hęc proferebat in cœlis non erant niſi angeli cum deo.

44 Dub. Quæ eſt cauſa gaudij angelorum in pœnitentia peccatoris? Reſpond. Sanctus. Bonauentura ſuper Luc. quòd gaudent propter ſeptem. Primò, quia deſtruitur culpa. Secundò, quia recuperatur iuſtitia. Tertiò, quia confutatur dæmonum ſuperbia. Quartò, quia efficax efficitur angelorum cuſtodia. Quintò, quia reparatur eccleſia. Sextò, quia placatur ira diuina. Septimò, quia reſtauratur Hieruſalem ſuperna.

¶ Allegoricè expoſitum eſt.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ne murmuremus, ſed omnia quę videmus capiamus in bonam partem ne ſcientes diuina iudicia. Item vt ſuccurramus proximo pereunti & alter alterius onera portemus. Item ſi per peccatum perdiderimus [dragmam] id eſt animam [accendamus lucernam] id eſt oremus vt deus inſpiret ſuam gratiam, [& euertamus domum] quia eam latentem ſub fimo peccati reperiemus, & diligenter agamus vt reſurgat, [& ipſa inuenta conuocemus amicas vicinas] id eſt virtutes quæremus habere, & ita agendo angelos letos reddemus.

¶ Anagogice expoſitum eſt.

DOMINICA QVARTA POST Pentecoſten.

Cum turbe irruerent in Ieſum. Luc. 5. Matth. 4. Marci. 1. ca.

Hiſtoria huius euangelij facta fuit anno Chriſti. 31. die. 24. Aprilis in die Mercurij.

HISTORICE.

Dominus in vnam nauium duarum ob irruentes turbas conſcendit, rethia ſi quidem tunc piſcatores quarum erant lauabant, deducta igitur, & terra ſymonis naui quam aſcenderat ex ea in ſtagno geneſareth turbas docebat, ut autem loquendi finem fecit ſymoni vt in altum nauim deduceret retiaque laxaret imperauit, qui obtemperans [& ſi tota fruſtra laboraſſet nocte] tantam piſcium concluſit multitudinem vt diſſolueretur rethe, vocatiſque qui alia erant in naui vt manus porrigerent adiutrices piſcibus ambas implenere nauiculas adeo vt pœnæ tanto ſubmergerentur pondere. Piſcatoribus autem ſtupore percuſſis. Symon genua Ieſu amplexus, vt a ſe abſcederet, quoniam peccator eſſet rogabat. Hortatus vero à domino vt timorem deponeret, quoniam homines ex tunc capturus foret, ipſe ac zebedei filij omnibus relictis dominum ſequuti ſunt.

Quæ occurrunt dubia hæc ſunt.

1 Dubitat. Quia videtur quod ſi turbe irruebant, in Ieſum quod oppreſſiſſent eum? Reſp. quod irruebant id eſt cum impetu ibant vt audirent verbum dei.

2 Dubit. Cur ſtabat ſecus ſtagnum geneſareth? Reſp. quòd vt patet Luc. 4. prædicando in ſynagogis galilee, ex villa ad villam eundo quandoque tranſibat ſecus dictum ſtagnum.

3 Dub. Quomodo ille naues erant ſecus ſtagnum, cum eſſent in aqua? Reſp. quod erant in ripa, quod patet ex texto, quia piſcatores deſcenderant & lauabant retia.

4 Dubitatur.

4 Dubitatur. Cur dominus aſcendit in nauim vt de ceret? Reſpond. Chryſoſto. quod dominus volens diligenter congregare ſpectaculum vt nemo remaneret poſt tergum, ſed omnes facie ad faciem, cernerent aſcendit in nauim.

5 Dubitatur. Cur potius in nauim Symonis quam in aliam aſcendit? Reſpon. quod figura te hoc fecit, quoniam Petrus poſt Chriſtum principatum tenere debebat.

6 Dubitatur. Cur lauabant retia? Reſpond. quia volebant recedere.

7 Dub. Cur rogauit Symonem vt a terra reduceret? Reſpon. Theophilus, quod hoc fecit in magna manſuetudine dominus.

8 Dubitatur. An Petrus nauim a terra reduxerit? Reſpon. qui ſupra, quod licet hoc euangeliſta non dicat tamen Petrus in omnibus obediens fuit.

9 Dub De quibus docebat turbas? Reſpond. quod de pertinentibus ad regnum dei.

10 Dubit. Cur prædicabat ſuper aquam? Reſpon. Grego. nazanzenus, quod vt ex profundis extrahat piſcem hominem ſcilicet natantem in mobilibus rebus, & a maris huius vitæ procellis.

11 Dub. Cur ceſſauit loqui? Reſp. Cirillus quia ſufficienter populum docuerat & ita ceſſauit loqui: id eſt populum inſtruere.

12 Dubitatur. Cur cum omnibus dicat laxare rethe, ſoli Petro dicit duc in altum? Reſpon. dominus Cardi. de tur. cre. ſuper hoc euangelio, quod vt dicit glo. Hier. & Ambro. in cap. non turbatur. 24. q. 1. duc in altum, id eſt in profundum diſputationum per quod datur intelligi maiores cauſas Petro eſſe commiſſas, & ſucceſſoribus ſuis.

13 Dub. Quia diſt. 21 c. in nouo teſtamento dicitur cæteri apoſtoli cum Petro pari cõſortio honorem & poteſtatem receperunt, ergo videtur quod etiam maiores cauſæ commiſſe fuerint aliis apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus? Reſp. qui ſupra quod illud c. loquitur de auctoritate, & poteſtate ordinis quam pariter apoſtoli receperunt.

14 Dubit. Cur dominus uult quod laxent retia in capturam? Reſp. quod dominus condeſcendens hominibus ſicut magos per ſydus vocauit, ita & piſcatores per piſcatoriã artẽ.

15 Dubitatur. Quid ſignificat laxare retia in capturam? Reſpon. quod per prædicationem trahere homines ad fidem.

16 Dubitatur. Ad quem principaliter pertinet prædicare? Reſpon. qui ſupra quod ad ſolum papam alij autem prælati habent a Papa quod prædicent, quemadmodum prælaturam ab ipſo habent, ita & ea quæ prælaturam conſequuntur.

17 Dubit. Quia cum dominus omnibus apoſtolis præcepetit, quod euangelium prædicarent omni creaturæ Marci. 16. videtur quod apoſtoli, & eorum ſucceſſores habent officium prædicandi ex ſe? Reſp. qui ſupra quod illa miſſio apoſtolorum ad prædicandum intelligitur ordine tamen ad Petrum.

18 Dubit. Cur vult quod Petrus ducat in altum? Reſpond. Lyra. id eſt ad locum aquæ magis profundum qui eſt conuenientior ad piſcandum.

19 Dubitatur. An Petrus dixerit per totam noctem &c. diffidendo capere piſces? Reſpond. Theophilus, quod non, quia dixit in verbo tuo laxabo rethe.

20 Dubitatur. Cur fecit dominus capere tantam multitudinem piſcium? Reſpond. qui ſupra, quoniam quia turbam de nauicula dominus inſtruxerat non ſine mercede nauiculę dominum derelinquere voluit dupliciter beneficians ipſum. Primo dedit ei multitudinẽ piſcium. Et deinde diſcipulum ipſum fecit.

21 Dubi. An piſces fugerint rupto rethe? Rñ. Ly. quod hic fuit duplex miraculum propter multitudinem captam, & quod illa multitudo tenebatur in rethe rupto.

22 Dubitatur. Cur non vocauerunt ſocios, ſed ſolum annuerunt? Reſpond. Theophilus, quod ex ſtupore propter capturam piſcium loqui non poterant.

23 Dubi. Cur piſcabantur de nocte? Rñ. quod vt in mane poſſent vendere piſces.

24 Dubitatur. Quomodo impleuerunt ambas nauiculas cum ipſi intus eſſent? Reſpon. quod poſuerunt in eis quantum fas erat vſque ad ſubmerſionem excluſiue.

25 Dub. Cur Petrus procedit &c. Reſp. Lyra. quod propter prædicta miracula facta.

26 Dubitatur. Cur Petrus vult Ieſum abſcedere? Reſpon. Cirillus, quod reducens ad conſcientiam patrata delicta tremuit. Et ideo ob reuerentiam perſonæ reputat ſe indignum eius præſentia.

27 Dub. An Andreas fuerit cum eis ad piſcandum? Rñ. Aug. de conſenſu euangeliſta, q ſic vt Mattheus & Marcus narrant.

28 Dub.

28 Dubit. Cur Lucas non nominat eum? Rñ. qui ſupra, quia iã ab aliis fuerat nominatus.

29 Dub. Cur dixit petro noli timere? Rñ. Ly. quòd hoc dicit pétrum conſolándo.

30 Dub. quomodo intelligitur ex hoc eris homines capiens? Rñ. Ly. ex hoc id eſt de cætero eris homines capiens perſonam doctrina trahendo ad vitam beatam.

31 Du. qui fuerint illi quæ ſequuti ſunt Chriſtum? Rñ. ꝙ vt dicũt Matthæus & Marcus fuerunt Petrus Andreas, Iacobus & Ioannes.

32 Dub. Quę omnia reliquerunt iſti qui ſequuti ſunt Chriſtum? Reſpon. ꝙ naues, & retia & omnia deſeruientia piſcationi.

33 Du. Quomodo ad vnam vocem iſti ſequuti ſunt Chriſtum? Rñ. Ly. quod ſicut verbũ inquantum vox mouebat aurem, ita inquãtũ inſtrumentum diuinitatis mouebat mentem.

34 Dub. Quia Matthæus & Marcus dicunt, ꝙ Chriſtus dixit Andreæ & Petro. Venite poſt me faciam vos fieri piſcatores hominum. Et hic Lucas dixit ꝙ ſoli Petro dixit ex hoc homines eris capiens? Rñ. Aug. de conſen. Euãg. quòd potuit vtique prius hoc Petro dici cum de capta piſcium ingenti multitudine miraretur, & poſt ambobus quod illi duo commemorauerunt.

35 Dub. An iſta vocatio diſcipulorum fuerit illa de qua loquuntur Matthæus, & Marcus? Reſp. San. Thom. ſuper Matthæum, quòd non quia primo fuerunt vocati ad familiaritatem Chriſti ſecundo ad ſequendum eum.

ALLEGORICE.

[Duæ naues] circuncisionem & pręputium ſignificant, quia in vtroq; populo nouit dominus qui ſunt eius [piſcatores] ſunt eccleſiæ doctores qui nos per rethe fidei comprehẽdunt, ſed hæc [retia modo laxantur in capturam, modo lota plicantur] quia non omne tempus eſt habile doctrinæ, ſed nũc exercenda lingua doctoris, nunc ſuimet cura gerenda. [Nauis Symonis] eſt eccleſia primitiua. Bene vna dicta, quia multitudinis, credentium erat cor vnum & anima vna, [de qua docebat turbas] quia de auctoritate eccleſiæ docet gentes. [Quod autem dominus aſcendens in nauim rogat eum a terra reducere puſillum] ſignificat temperate vtendum verbo ad turbas, vt nec terrena eis præcipiantur nec a terrenis in profunda ſacramentorum recedatur [ducere in altum] quid eſt tam altum quàm ſcire dei filium, quæ ſunt autem apoſtolorum quæ laxari iubentur retia niſi verborum complectiones, & quaſi quidam orationis ſinus qui eos quos cœperint non amittant. Et bene apoſtolica inſtrumenta piſcandi retia ſunt, quę non captos perimunt, ſed reſeruant, & fluctuantes de infimis ad ſuperna tranſducunt. Dicit autem præceptor per totam noctem laborantes nihil cępimus, quia non hoc humanæ facundiæ opus, ſed ſuperne vocationis eſt munus qui autem ante nihil cęperant magnam in verbo domini concludunt piſcium multitudinem. Hoc autem fuit figura futuri, non enim incaſſum laborabunt euangeliſtæ doctrinæ rethe tendentes, ſed greges gẽtium aggregabunt, [quòd autem retia rumpebantur piſcium copia, & nauicule implete ſunt, ita vt pœnæ mergerentur [ſignificat hominẽ carnalium multitudinem tantam futuram in eccleſia, ut etiam diſruptione pacis per hæreſes & ſciſmata ſcindantur. [Rumpitur autem rethe, ſed non labitur piſcis] quia ſuos dominus inter perſequentium ſcandala ſeruat. [Alia autem nauis] eſt Iudæa ex qua Ioannes & Iacobus eliguntur. Hi autem de ſynagoga [ad nauim Petri] id eſt ad eccleſiam conuenerunt [vt implerent ambas nauiculas]. Omnes enim in nomine Ieſu genu flectunt, ſiue Iudęus, ſiue græcus, [innuunt autem ſociis ut auxiliarentur eis] multi enim ſequuntur apoſtolorum labores, & prius illi qui euangeliorum ediderunt ſcripturas. Et poſt alij pręſides & populorum paſtores, & in deitatis doctrina periti. Harum autem impletio nauium in fines ſæculi creſcit [ſed ꝙ implete merguntur] hoc eſt in ſubmerſione præmuntur, non enim ſunt ſubmerſe ſed periclitate. Apoſtolus exponit in nouiſſimis diebus erunt tempora periculoſa, & erunt homines ſeipſos amantes &c. [Nam mergi naues] eſt homines in ſæculo ex quo electi per fidem fuerũt morum prauitate relábi. Ex perſona vero eccleſiæ carnalibus hominibus plene. [Petrus dicit, exi a me, quia homo peccator ſum] tanquàm eccleſia turbis carnalium impleta & eorum moribus pœnæ ſubmerſa. Regnum ſpiritualiũ in quibus maxime perſona Chriſti eminet a ſe quodammodo expellit, non enim hoc uoce linguæ dicunt homines hominis miniſtris dei ut eos a ſe repellant, & voce morum, & actuum ſuadent a ſe recedi ne per bonos mergantur, & eo vehemẽtius quo deferunt & honorem vt hõnorificentiam eo

rum ſignificauerit. [Petrus cadens ad pedes domini] Iuniores autem in eo, quòd dicit [Exi a mē] Dominus autem confortat timorem carnalium ne quis uel de ſua conſciētia culpæ tremens vel de aliorum innocentia ſtupens ſanctitatis iter formidet aggredi. [Dominus autem dum non receſſit ab eis] ſignificat in bonis, & ſpiritualibus iuris, non eſſe oportere hanc uoluntatem ut turbarum peccatis cōmoti quo quaſi ſecurius tranquilliuſque uiuant munus eccleſiaſticum deſerant, [ꝙ autem ſubductis a terra nauibus relictis omnibus ſequuti ſunt eum] poteſt ſignificare finem temporis, quo ab huius mundi ſalo qui Chriſto inheſerūt pęnitus receſſuri ſunt.

TROPOLOGICE.

Docuerunt ut ſimus ſoliciti audire uerbum dei & opere implere. Item quòd ſubducamus nos a terra, id eſt a terrenis deſideriis, nec ſtatim elongemur, ſed paulatim ne ſtatim in altum aſcendentes corruamus. Item quòd non interrumpam uerbum dei contriſtantes prædicatores ſed reuerenter expectemus uſque quo ceſſent loqui, nec uadamus piſcatum in nocte tenebrarum ignorantiæ, quia nihil capiemus. Item ꝙ ducamus mētem in altum ad acquiſitionem donorum cœleſtium, & in tremus rethe fidei, nec eleuemur in magnitudine ſuperbie ne frangamur rethe, nec ſimus lubrici de culpa in culpam ſicut anguille, quia non retinebimur ad rethe, nec ſimus nimis parui timentes ex paruo corde, aggredi ardua, quia proſiliemus ex rethe, ſed cum apoſtolis relinquentes omnia talia procidamus ad pedes Ieſu ipſum ſequentes.

ANAGOGICE.

Contemplari docet illam cœleſtem patriam in qua per rethe prędicationis apoſtolice, & duabus nauibus Iudæorum atque gentilium copioſa electorum multitudo refulget quam pręuidens Ioannes in Apocalipſi dicit ipſam a nullo hominum poſſe numerari, & tunc excluſa nocte, labilis uitæ in qua nihil permanens cępimus in altum diuinitatis oculos mentis ducentes laxabimus uires intellectus noſtri ad cognitionem ipſius in quam nōſtra beatitudo conſiſtet ad quam procidentes ad pedes Ieſu per ſacrum baptiſma, & eius fidem perueniemus ſi tamen compatiamur, ut ſimul glorIemur.

DOMINICA EADEM SECVNdum ordinem prædicatorum.

Erant appropinquantes.

DOMINICA QVINTA POST Penthecoſten.

Amen amen dico uobis, niſi abundauerit. Matth. 5. c.

Hæc uerba locutus eſt dominus anno ætatis ſuæ. 31. die. 15. Iunij. in die Iouis.

HISTORICE.

Diſcipulis dominus aiebat ꝙ nequaquam cœlorum regna ingrederentur niſi iuſtitiam ſcribe & phariſęi abundantius quam colerēt. Nam apud antiquos iudicio rei homicide habebantur. Dixit autem omnem qui ſuo iraſceretur fratri conſilio reum fore, & iudicio qui racha eum appellauerit, qui uero fatuitatem eidem conuitiatus fuerit ignis pœnam meretur. Ad altare uero munera qui cupit offerre, reminiſcens fratrem offendiſſe anteꝗ offerat fratri reconcilietur, tunc enim accepta deo ſecurius offeret munera.

SAtisfaciendū eſt dubiis, quę occurrunt.

1 Dub. Cum in textu euangelij non dicatur amen, cur eccleſia in principio huius euangelij illud interſerit? Rn̄. ꝙ mediate ante hoc euangelium dominus, loquens dixit amen, quippe dico uobis, & non interrumpit ſermonem ſed proſecutus fuit ut in hoc euangelio continetur. Ideo eccleſia in principio huius euangelij ponit amen quod ante dixerat.

2 Dubi. Cur dominus dixerit ſemel amē cur eccleſia hic reduplicat? Rn̄. quod dominus dixit amē quippe ꝙ quidē qppe, æqualet huic dictioni amen, ideo eccleſia reduplicat amē.

3 Dub. Cur nō facit mētionem de aliis uirtutibus niſi de iuſtitia? Reſpon. Chryſ. ſuper Matth. quòd iuſtitiam dicit hic uniuerſalem uirtutem. Plato etiam dicit iuſtitiam eſſe artem & diſciplinam viuendi.

4 Dub. quomodo debet iuſtitia noſtra abundare pluſquā ſcribarū. &c. Rn̄. dn̄s Cardinalis de turre cremata. ſup hoc euāgelio, ꝙ lex uetus in illo ꝑcepto nō occides ut interpretabātur phariſæi prohibebat ſolū actū exteriorē homicidij, ſed nō propoſitū occidēdi. Chriſtus autē interpretatus fuit nō ſolum quo ad actū exteriorē, ſed ēt quo ad animū occidendi & ita lex noua eſt pfectior ꝗ uetus, licet ſit una lex quo ad moralia quātū ad ſubſtātiam pręceptorū tamē aliter interpretabāt a Chriſto ꝗ a phariſęis. Vnde eā obſeruare ſicut ipſi

interpre-

interpretabantur ꝙ ſufficiebat ad ſaluté animæ, ſed oportet iuxta interpretationé Chriſti obſeruare qui uult intrare regnũ cœlorũ.

5 Dub. Cur in ueteri teſtamento non nominatur regnum cœlorum? Rñ. Aug. ꝙ ori Chriſti nominandum ſeruabatur, quem regem ad regẽdum ſeruos ſuos vetus teſtm̃ ꝑfigurabat.

6 Dub. Cur nominat antiquos? Rñ. Chryſ. in homel. ꝙ per hoc oſtendit multum tempus eſſe ex quo hoc mandatum acceperunt.

7 Dub. Cur dicit ego aũt dico vobis? Rñ. qui ſupra, ꝙ in hoc oſtẽditur poteſtas Chriſti legiſlatoris. Nullus.n. antiquorũ ita locutus eſt ſed ſic hæc dicit dominus, quia illi vt ſerui ea quæ ſunt dñi annunciabant & conſeruis prædicabant hic auté ut filius ea quæ ſunt patris quæ etiã ſua ſunt, & ſeruis ſuis legé ponebat.

8 Dub. an prohibeamur occidere bruta animalia? Rñ. Aug. primo de ciuita. dei, quod non quia iuſtiſſima ordinatione creatoris uita & mors eorum noſtris vſibus ſubditur.

9 Dub. An liceat ſeipſum occidere? Reſpon. qui ſupra. quod non: quia qui ſeipſum occidit non aliud quam hominem occidit.

10 Dub. Cur ergo Sanſon occidit ſeipſum? Reſpõ. qui ſupra, quòd latenter ſpiritus hoc iuſſerat qui per illum miracula faciebat.

11 Dubit. An filij Iſrael occidentes hoſtes in bello contrafecerunt huic præcepto. Non occides? Rñ. qui ſupra, ꝙ non, quia auctore deo bella geſſerunt ac perſonam gerentes publicè poteſtatis iuſtiſſime rationis imperio ſceleratos morti punierunt.

12 Dub. An Abraham occidere uolens filium fecerit contra hoc præceptum? Reſpon. qui ſupra, quòd non, ſed potius laudatus eſt nomine pietatis, quod uoluit filium ex dei mandato obedienter occidere.

13 Dubi. Cum ſancti iraſcantur peccatoribus an peccent contra præceptum domini? Reſp. Chryſ. ſuper Matth. quod qui ſine cauſa iraſcitur reus erit. Non autem qui cum cauſa, nam ſi ira non fuerit nec doctrina proficit, nec iudicia ſtant, nec crimina compeſcũtur, nec etiã fratri iraſcitur qui peccato fratris iraſcitur.

14 Dub. Quid ſignificat racha? Rñ. Hier. ꝙ hebræum eſt quem nos poſſumus vulgata iniuria: abſque cerebro nuncupare.

15 Dub. Quia hoc non uidetur magnum peccatum dicere fratri racha: Rñ. Chryſo. in homel. ꝙ dominus & quæ paruiſſima ſunt euellit & cum honore nobis inuicem uti iubet.

16 Dub. Quis eſt frater noſter? Reſp. Hieron. quod frater noſter nullus eſt, niſi qui eundem nobiſcum habet patrem.

17 Du. Cur dñs prohibet iraſci, dicere racha, & dicere fatue? Rñ. dñs Cardinalis de turre cremata ſup hoc euangelio, ꝙ propter triplicem gradum ire. Primus eſt in corde quod notatur cũ dicitur qui iraſcitur fratri ſuo. Secundus in ore per uerbũ confuſum contumelioſum, quod notatur per racha, quod eſt interiectio iraſcentis. Tertius eſt qñ proceditur ad contumeliã determinatã qui notatur per dicere fatue. Primus eſt minoris culpæ q̃ ſecundus, & ſecundus q̃ tertius. Et ideo pœna minor determinatur cum dicitur deus erit concilio, quia minus eſt quòd iudices deberent congregari ad determinationem alicuius pœnæ quàm quòd iam ſit adiudicatus quòd ponitur in ſecũdo cum dicitur reus erit iudicio, & hoc eſt minus q̃ ꝙ aliquis ſit iam extreme pœnæ determinatus, quod ponitur in tertio gradu, cum dicitur reus erit gehenne ignis.

18 Du. cur dñs ergo vocauit ſtultos diſcipulos euntes in Emaus vide fer. 2. paſchæ. dub. 28.

19 Dubi. Quid eſt ira. Vide fer. 2. dominicæ. 3. quadrageſimæ, dnb. 48.

20 Du. ꝙ ſunt filiæ iræ & alia de ira. Vide vbi ſupra immediate, & in dubiis aliis ſequẽtib.

21 Dub. Quid eſt fatuitas? Rñ. S. Tho. 2. 2. q. 46. ar. 1. ꝙ fatuus eſt qui caret ſenſu iudicãdi.

22 Dub. Quid eſt ſtultitia? Rñ. qui ſupra, quòd ſtultus eſt qui propter ſtuporẽ non mouetur.

23 Dub. Quæ differentia eſt inter fatuitatem & ſtultitiam? Rñ. qui ſup. ꝙ ſtultitia importat hebetudinem cordis & obtuſioné ſenſuũ, fatuitas aũt importat totalem ſpiritualis ſenſus priuationem. Et ideo conuenienter ſtultitia opponitur ſapientiæ, ſicut contrarium. Fatuitas autem ſicut pura negatio.

24 Dub. An ſtultitia ſit peccatũ? Rñ. qui ſupra. art. 2. ꝙ vel eſt ex diſpoſitione naturali, ſicut patet in amentibus, & ſic non eſt peccatum. Alio modo inquantum homo immergit ſenſuum ſuum rebus terrenis ex quo redditur eius ſenſus ineptus ad percipiendum diuina, & talis ſtultitia eſt peccatum.

25 Dub. Quia cũ nullũ peccatũ ſit, niſi ſit volũtariũ, & ſtultitia nõ ſit uolũtaria uidetur, ꝙ nõ ſit peccatũ? Rñ. qui ſupra, ꝙ quàmuis ſtultitiam nullus uelit. Vult tñ ea quæ conſequitur eſſe ſtultum, ſcilicet abſtrahere ſenſum ſuum a ſpiritualibus & immergere terrenis.

26 Dub. cui pręcepto opponitur ſtulticia? Rñ. qui ſupra, ꝙ opponitur præceptis quæ dantur de contẽplatione veritatis de quibus dicitur Deute. 4. audiẽtes vniuerſi præcepta hæc dicant an populus ſapiens & intelligens.

27 Dub. Vnde naſcitur ſtulticia? Rñ qui ſupra. ar. 3. ꝙ maxime naſcitur illa ſtulticia quæ eſt peccatum ex luxuria. vnde Prouer. 7. dicitur ſtatim eam ſequitur ſcilicet meretricem ignorans ꝙ ad uincula ſtultus trahatur, etiam procedit aliquando ex impedimento corporali cauſato ex ira & ſua acuitate.

28 Du. Cur dicit ſi offers munus tuũ ad altare &c. Rñ. ꝙ ſi iraſci nõ eſt fas multo minus tenere aliqd ut in odium indignatio cõuertatur.

29 Dub. Cur dicitur ſi habes aliquid aduerſus fratrẽ tuũ cũ potius dicere deberet ecõuerſo? Rñ. Hiero. ꝙ ideo ut durior tibi reconciliationis imponatur neceſſitas.

30 Dub. Cur debemus petere ueniam ab illo qui nos læſit? Rñ Chryſo. ſuper Matth. quòd ſi ille te læſerit & tu prius rogaueris magnam habebis mercedem.

31 Dub. an ſit neceſſarium petere ueniã ab illo qui nos læſit? Rñ. Augu. ꝙ non ſed tantum dimittere, ſicut tibi a domino dimitti cupis quod ipſe commiſeris.

32 Dub. Quid eſt habere aliquid aduerſus fratrẽ, uel fratrẽ habere aliquid aduerſus nos? R. qui ſupra ꝙ ipſe habet aliquid aduerſus nos ſi nos eum in aliquo lęſimus, nam nos aduerſus eum habemus ſi ille nos lęſerit.

33 Du. Cur præcipit ut relinquas munus tuũ &c. Rñ. Chryſ. ubi ſupra quia non vult dñs a diſcordantibus accipere ſacrificium.

34 Dub. Quia uidetur ꝙ dominus deberet acceptare munera quæ in honore ſuo offeruntur Rñ. qui ſupra ꝙ deus ex miſericordia plus diligit hominũ utilitates q̃ ſuos honores, qa plus diligit cõcordiã fideliũ q̃ munera. Nemo enim inter inimicos põt eſſe fidelis amicus amborum. Ideo & deus non vult eſſe amicus fidelium quamdiu inter ſe fuerint inimici.

35 Dub. An quis cõtemnẽs ſolũ in animo fratrẽ teneatur ſibi reconciliari? Rñ. qui ſupra, ꝙ qualis præceſſit offenſio talis debet ſequi recõciliatio, ſi cogitatu offendiſti cogitatu recõciliare, ſi verbis, verbis ſi operibus operib9 recõciliare. Omne enim peccatũ quomodo cõmittitur eo modo de ipſo pœnitentia agitur.

36 Dub. Si frater meus eſt ultra mare debeo ad eum accedere ut petam ueniã? Rñ. Augu. ꝙ tunc pergendum eſt ad recõciliationem non pedibus corporis ſed motibus animi.

37 Dubi. Quid ſi petimus veniã & frater non vult dimittere? Rñ. quòd iam reconciliatus es quo ad deum & offerre poteris munus tuum.

38 Dubi. Quia offendendo proximum etiam offendimus deum ergo non prius debemus reconciliari fratri quam deo? Rñ. S. Vincentius in ſermone hodierno, quòd rationabiliter prius debemus reconciliari fratri, quàm deo quia diſpoſitio in materia præcepit formam ſubſtantialem forma autem principalis animæ eſt deuotio erga deum, ſed diſpoſitio præcedens iſtam, formam eſt concordia membrorum id eſt proximorum, quia omnes ſumus membra Chriſti. Et ideo Chriſtus dixit uade prius reconciliari fratri tuo.

Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prædicatorum.

Eſtote miſericordes &c.

DOMINICA SEXTA POST Penthecoſten.

Cum turba multa eſſet cum Ieſu. Marci. 8. Matt. 15. ca.

Hiſtoria huius euangelij facta fuit anno Chriſti. 32. die. 6. Ianuarij.

HISTORICE.

Miſereri ait dominus turbæ multę quæ eum triduo ſecuta fuerat nec quo eſuriei ſubueniret, habere timens ne recedens inedia deperiret? Reſpondentibus uero diſcipulis uix tantam in ſolitudine multitudinem panibus ſatiari poſſe rogauit ſi quos haberent panes oblatiſque ſeptem panibus, cum gratiarum actione eis fractis ac non multis piſcibus, turbæ per diſcipulos iuſſit apponi. qui famem eis comeſtis abiecerunt numero quatuor milia. Fragmentorum uero quæ ſuperfuerant ſeptem impleuerunt ſportas, ſicque turbam in pace dimiſit.

AD dubiorum ſolutionem eſt accendendum.

1 Dub. An iſtud miraculum fit idẽ cum illo de quinq; panibus? Rñ. ꝙ nõ, qa illud fuit de quinq; panibus, & illud de quatuor in illo ſatiati fuerunt

fuerunt quinque millia hominum. Hic uero quatuor.

3 Dub. Quantum temporis fuit inter utrumque miraculum? Reſpond. quòd illud quinque panum fuit factum die. 15. April. & iſtud ſecũdum Orige. fuit factum in ſequenti menſe Ianuarij. die. 6. eiuſdem menſis.

3 Dub. Cur non continue faciebat huiuſmodi miraculum? Reſp: Hieronymus ꝙ ne turbe propter cibum ipſum ſequerentur.

4 Dub. Cur ergo nunc fecit? Reſp. Theophilus. quia uidebat turbis periculum imminere.

5 Dub. Cur tãta turba morabatur cum domino? Reſp. quòd ut habetur Matt. 15. quòd acceſſerunt ad eum turbæ multæ habentes ſecum infirmos diuerſorum languorum ut curarentur a domino quos & curauit.

6 Dub. An ſteterunt triduo abſque comeſtione? Reſp Lyra. quòd non, ſed cibos quos ſecũ detulerant prima & ſecunda die conſumpſerant, & tertia die deficientibus cibarijs fecit miraculum.

7 Dubit. Cur primo miſeretur & poſt ſatiat? Reſpõ. Beda in homel. ꝙ ex hoc conſideratur in Chriſto diſtincta operatio humanitatis ſcilicet in miſerendo & diuinitatis in ſatiando tantam multitudinem. 7. panibus & piſcibus paucis.

8 Dub. In quo loco fecit hoc miraculum? Reſpon. ꝙ ut habetur Matt. 15. cap. fecit in monte quodam ſecus mare Galileæ.

9 Dubit. Nunquid ſine comeſtione potuiſſet præſeruare ne deficerent in uia? Reſ. ꝙ ſic, ſed iſtud miraculum fuit magis clarum & poſt uulgatum.

10 Dub. Vnde uenerant a longe? Reſp. ꝙ a domibus eorum quæ erant a longe.

11 Dubit. Cur tantum ſteterunt cum Chriſto? Reſp. Lyra. quòd ex deuotione audiendi doctrinam eius & ad uidendum eius miracula.

12 Dub. In quo loco dormiebant? Reſp. qui ſupra. quòd ſub dino.

13 Dub. Cur diſcipuli uiſo alio miraculo quinque panum adhuc dubitabant dicentes: quis poterit hos ſaturare panibus &c? Reſp. Theophi. quòd adhuc non intelligebant nec uirtuti eius propter priora miracula credebant.

14 Dub. Cum non redarguit eos dñs de incredulitate? Reſpon. qui ſupra, ut inſtruat nos ꝙ non debemus ignorantibus & non intelligẽtibus grauiter iraſci, ſed eorũ ignorãtiæ cõpati.

15 Dub. Cur hic cum ſint plures panes & pauciores homines comedentes, ſolum impleuerunt. 7. ſportas reliquiarum. & in alio miraculo quinque panum impleuerunt duodecim cophinos? Reſp. Chryſo. quòd hoc fuit, aut quia ſporte ſunt maiores quam cophini, aut ut diuerſitate rememorentur & illius & iſtius miraculi & propter hoc tunc fecit cophinos reliquiarum æquales diſcipulis, nunc autem ſportas æquales panibus.

16 Dubita. An iſti panes fuerint ordacei ſicut alij quinq;? Reſp. gloſ. ꝙ nõ ſed potius triticei.

17 Dub. Quomodo intelligitur dictum diſcipulorum dicentium quis poterit iſtos in ſolitudine ſaturare panibus? Reſpond. Lyra. quòd locus eſt deſertus & uille multum diſtant. Et ideo non poſſumus per humanam prouidentiam talia habere.

18 Dub. Cur diſcipuli nõ dicũt ſicut alias, ſed hæc quid ſunt inter tantos? Reſpõ. Chryſo. ꝙ iam paulatim profecerãt, licet non totum apprehendatur ab eis.

19 Alia dubia circa hoc euangelium quære dominica. 4. quarta quadrageſimæ & etiam ſenſus myſticos, eo addito, quòd hic ſeptẽ panes deſignant ſeptem dona ſpiritusſancti, qui non ſunt ordacei ſicut illi, quia lex illa data eſt ſeruis & iumentis, ideſt carnalibus, ſed ſunt triticei, qui ex adipe frumenti ſatiat nos Chriſtus in lege gratiæ [ſeptem ſporte] ſeptem eccleſiæ ſunt. hic quatuor millia. ideſt quatuor uirtutibus perfecti & ueluti fortiora plura comedentes pauciora reliquerunt, quia quinq; millia erant quinque ſenſibus ſeruientes, & propter hoc non potuerunt comedere ſpiritualem ſenſum literæ. utraque refectio in mõte celebrata eſt, quia utriuſque teſtamenti ſcriptura altitudinem Chriſti prædicat quòd turbam ſaturatã dimittit ſignificat ſaturatos cœleſti gratia confidenter pergere poſſe.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prędicatorum.

Cum turbæ irruerunt in Ieſum.

DOMINICA VII. POST PENTH.

Attendite a falſis prophetis. Matthæi. 7.

Hæc uerba locutus fuit dominus anno ætatis ſuæ. 3 [illegible] die. 14. Iulij in die Iouis.

HISTORICE.

Vt a falſis præcauerent propheris diſcipulos dominus admonuit, quoniam oui[um] in teſti ueſtibus lupum gerunt, qui & agnoſci ab eorum

rum poſſunt fructibus, non enim vuas ex ſpinis vindemiant, neque ficus ex tribulis carpunt quemadmodum & bona quidem arbor bonos non autem corruptos producit fructus, econtrario autem mala malos non bonos generat, quæ etiam euelletur ac igni comburetur. Non enim omnis deum magnificans regna petet cœlorum, ſed patris mandatis obtemperans hic cœleſti damnabitur gloria.

Operæpretium & quæ occurrunt dubia ſoluere.

1 Dubitatur. Cur dominus prędicta verba dixit? Reſpondet Ly. quòd ſupra dominus demonſtrauerat legem euangelicam eſſe obſeruandam, & quia ad eam ſeruandam facit euitatio m.li conſortij. Ideo dicit attendite &c.

2 Dubitatur. Quia poſt Ioannem baptiſtam non fuerunt prophetę vt dicitur Matth. 11. c. ergo non oportet præcauere a falſis prophetis? Reſpond. Chryſo. ſuper Matth. quòd dictum Matthæi intelligitur, quòd poſt Ioannem nulla fuit prophetia de Chriſto venturo, ſed bene poſt fuerunt ei ſunt prophetę nõ quidem qui prophetarent de Chriſto, ſed qui interpretarentur ea quæ ab aliis de Chriſto fuerunt prophetata, id eſt doctores eccleſiarum, nec enim poteſt quis propheticos interpretari ſenſus, niſi per ſpiritum prophetiæ. Et ideo dominus præuidens futuros eſſe falſos doctores hæreſium ideo admonet vt ab eis caueamus.

3 Dubi. Cur dicit attendite & non aſpicite: Reſpon. Chryſo. vbi ſupra, quia non veniunt manifeſte ſed abſconditi ſub nomine Chriſtiano, vbi enim res certa eſt aſpicitur, vbi autem incerta attenditur, id eſt caute conſideratur.

4 Dub. Cur dicit qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium? Reſpond. qui ſupra, quòd ne aliquis doctor hæreticus dicat non dicit nos falſos prophetas, ſed gentilium & Iudæorum doctores, nam oues Chriſtiani dicuntur. Veſtimentum autem ouile eſt ſpecies Chriſtianitatis & ſimulatæ religionis nullã autem res ſic exterminat bonum ſicut ſimulatio, nam malum ſub ſpecie boni celatum dum non cognoſcitur non cauetur.

5 Dubitatur. Cur dicit intrinſecus autem ſunt lupi rapaces? Reſpon. qui ſupra quod ne hæreticus dicat quod de veris doctoribus loquitur qui tamen peccatores ſunt, quoniam catholici doctores & ſi fuerint peccatores ſerui quidem carnis dicuntur non tamen lupi rapaces, quia non habent propoſitum perdere Chriſtianos ſicut hæretici.

6 Dub. quomodo intelligitur a fructibus &c. Reſp. Lyr. id eſt ab operibus.

7 Dubitat. quomodo poſſunt cognoſci cum multa bona ſimulate faciant? Reſpon. Auguſt. de ſermone domini in monte, quòd ex operibus cognoſci poteſt, utrum exteriorem cultum ambitione aliqua faciant, cum enim cœperint aliquibus tentationibus, ea ipſa vel ſubtrahi, vel rogari quæ iſto velamine vel conſecuti ſunt vel conſequi cupierunt, tunc neceſſe eſt vt appareat vtrum lupus in ouina pelle ſit an ouis in ſua.

8 Dubitatur. Cur dominus ponit exemplum de ſpinis & vuis, & ficubus ac tribulis? Reſp. Chryſo. quòd ſpine & tribuli ſunt hæretici, quia ſicut ſpina vel tribulus ex quacunque parte habet aculeos ſic, & ſerui diaboli ex quacunque parte conſideraueris iniquitatis pleni ſunt. Vua autem & ficus qui multa grana intus continent incluſa ſunt ſigna charitatis quæ multos fideles tenet coniunctos.

9 Dubitatur. Cur dicit ſic omnis arbor bona &c. Reſp. qui ſupra, quod id quod particulariter ſub ſimilitudine ficus, & vitis ſpine & tribuli dixerat nunc oſtendit uniuerſaliter eſſe verum in omnibus arboribus.

10 Dubitatur. quia ex hoc videretur quod arbor bona eſſet a deo cuius natura eſt bona & a diabolo mala? Reſpond. Auguſti. de ſermo. domini in monte, quod cauendus eſt hic error Manicheorum, quia iſtæ duæ arbores adiuuant eos in eorum errore, quia de hominibus domini dicere planum eſt ſi quis præcedentia, & ſequentia legerit, naturæ autem omnes bonæ ſunt.

11 Dubit. quia aliquando arbores bonæ ſcilicet nucum, & huiuſmodi producunt fructus corruptos? Reſpond. quod licet ſint de genere bonarum arborum fructum bonum producentium, tamen poſſunt tunc dici male quia intrinſecus in radice vel medulla aliquid corruptionis habent.

12 Dubit. quia ex dicto Chriſti videtur, quod bonus homo non poſſit effici malus, nec malus bonus? Reſpond. Auguſti. de ſermo. domini in monte, quod bonus interim quod bonus eſt non poteſt operari mala, nec ſic malus

tis bona, ſed ſi mal⁹, vult operari bona prius fiat bonus, & ita intelligitur dictum Christi.

13 Dubitatur. Quia non omnes arbores non facientes fructum bonum exciduntur, ſicut ſunt aliquæ quæ nullum fructum faciunt? Reſpond. quod illæ arbores, dicuntur facere fructum bonum quæ ſunt homini vtiles, & tales præſeruantur ad trabes vel poſtes faciendum, ſed intelligitur de illis quæ nullum omnino fructum vtilem faciunt quæ ſolum ſunt bonæ ad comburendum.

14 Dubitatur. Quia ſi omnis arbor eſſet vtilis quia ſaltem ad faciendum ignem? Reſpond. quod talis vtilitas non procedit ex virtute arboris, ſed ignis ipſam comburentis. Sicut etiam deus ex malo ſcit elicere bonum.

15 Dubitatur. Cur dicit excidetur &c. Reſp. Chryſ. in homel. eo quia punire non iuſſerat falſos prophetas. Ideo terret eos ſecundum pœnam quæ eſt a deo.

16 Dubitatur. Quomodo ergo intelliguntur prædicta verba? Reſp. Lyra. excidetur ſcilicet in morte, quando in vita præſenti ſeparabitur & in ignem mittetur, ſcilicet gehenne.

17 Dubitatur. An excidi & comburi ſint duæ pœnæ? Reſpon. Chryſo. ubi ſupra, quòd ſunt duæ. qui enim comburitur & a regno excidetur omnino.

18 Dubitatur. Quæ eſt maior pœna excidi a regno cœlorum uel comburi? Reſpond. qui ſupra, quòd ſi quis decem mille ponat gehenna, nihil tale dicit quale eſt a beata gloria illa excidere & odio haberi a Chriſto.

19 Dubitatur. Cur replicat dicens igitur ex fructibus &c. Reſpon. glo. quòd ex præmiſſa ſimilitudine concludit, quòd iam dixerat quaſi manifeſtum.

20 Dubitatur. Cur cum tanta inſtantia dominus uult, quòd caueamus a falſis prophetis? Reſp. dominus Cardi. de turre crema. quod quia occulte ueniunt, ut amplius noceant. Item propter periculum, quia intrinſecus ſunt lupi rapaces per corruptam voluntatem & in tantum nocendi & ſeducendi. Item ſunt cauendi ne inuoluamur pœnis damnationis eorum quæ ſunt plures in iure.

21 Dubitatur. Cur dicit non omnis qui dicit mihi domine domine &c. Reſpon. Lyr. quòd oſtendit confeſſionem fidei catholice, quod notatur dicendo, domine domine non ualet ſine operibus.

22 Dubitatur. Quomodo ergo apoſtolus. 1. Corin. 12. dicit, nemo poteſt dicere dominus Ieſus niſi in ſpiritu ſancto? Reſpondet Chryſo. ſuper Matth. quòd poſuit apoſtolus hoc uerbum dicere vt ſignificet uoluntatem atque, intellectum dicentis qui mentem ſuam ſono uocis enunciat, ſed dominus generaliter hic poſuit uerbum dicendi, uidetur enim etiam ille dicere qui nec vult nec intelligit quod dicat.

23 Dubit. Cur dicit ſed qui facit uoluntatem patris mei? Reſp. Aug. de ſermone domini in monte, quod ideo dicit ut non putemus ad illos fructus pertinere de quibus ſupra dixerat, ſi quis domino noſtro dicat, domine domine, & ex eo nobis arbor bona videatur, ſed illi ſunt fructus, facere voluntatem dei.

24 Dubitatur. Cur non dicit ſed qui facit uoluntatem meam? Reſpond. Grego. in homel. quoniam interim conueniens erat prius hoc ſuſcipi ad imbecillitatem eorum, ſed & per hoc illud inſinuauit, occulte non enim eſt alia uoluntas filij quam quæ eſt patris.

Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prædicatorum.

Niſi abundauerit &c.

DOMINICA OCTAVA POST Penthecoſten.

Homo quidam habebat uillicum. Luc. 16.

Hiſtoria huius euangelij locutus fuit dominus anno ætatis ſuæ. 32. die 27. Septembris in dominica.

HISTORICE.

Quendam diuitem dixit dominus villicū habuiſſe diffamatum quòd cuncta domini bona diſſipaſſet, a quo cum adminiſtrationis rationem exigeret nec pati amplius vellet eum uille præeſſe, uillicus attendens ſe nequaquam ſi a uillicatione, deſtitueretur uitam commode tranſigere poſſe animaduertens, quòd minime fodere poſſet, & erubeſcentia angeretur mendicare ut in futurum ſibi prouideret opportune, ſingulis ſui domini debitoribus partem eorum quæ debebant remiſit a domino laudatus, quòd fuiſſet vſus prudentia extitit, cum huius ſectatores ſæculi diligentiori utantur aſtutia quàm dei electi ipſi famulando, veque ipſi ſibi apoſtoli ex ini-

quitatis mammona amicos diligerent conclu ſit ut in æterna poſt eorum deceſſum recipi ra leant tabernacula.

A Liquorum interſeram ſolutiones dubiorum.

1 Dubitatur. Cur hanc introdu cit parabolam? Reſpond. Lyra, quod vt per hoc intelligatur ꝙ ſicut diſpenſator faciẽs curialitatem de bonis domini ſui receptus dicitur in domibus illorũ quibus fecit, ſic diuites huius mundi ſi de bonis ſibi traditis ad diſpenſationem dent pauperibus recipientur in domo ipſorum quæ eſt in cœlo.

2 Dubitatur. Quid ſignificant nomina poſita in hac parabola. Require in allegoria.

3 Dubita. Quis uocatur villicus? Reſp. Hiero ny. in homel. quod eſt ville gubernator, vnde & a villa nomen accepit, ſed hic ut dicit gloſ. accipitur pro yconomo qui eſt diſpẽſator om nium quæ poſſidet dominus. ſcilicet pecuniæ frugum &c.

4 Dubit. Quis eſt iſte diues? Reſp. Lyra. quòd eſt deus pro nobis homo natus, quia ut dicitur. 21. propoſitione de cauſis. Primum eſt diues per ſeipſum & non eſt malus diues.

5 Dubitatur. Quis eſt iſte villicus? Reſp. gloſ. quòd eſt ille cui deus aliquas pecunias ad erogandum pauperibus commiſſit, qui ſe cogitat talem villicationem eum uita iſta finiendam magis de acquirendis amicis quam de congregandis diuitijs pertractat.

6 Dub. An iuxta iſtam parabolam debeamus fraudulentia vti? Reſpon gl. quòd non, ſed cõtrario ſimilitudines iſte dãtur, ut intelligamus ſi laudari potuit a domino cui fraudem faciebat, quantomagis placet deo, qui ſecundum eius præceptum opera illa facit.

7 Dub. An ſimilitudines dictæ per Chriſtum debeant in omnibus imitari? Reſpon. Lyra ꝙ ſimilitudo non ſemper currit quatuor pedibus, imo ſi teneret in omnibus iam non eſſet ſimilitudo ſed magis idemptitas.

8 Dub. A quibus fuit iſte diſpenſator diffamatus? Reſp. Lyra. quòd ex euidentia facti inique ſcilicet diſpenſationis, quia nihil latet deum.

9 Dub. Quomodo diſſipauerat bona domini? Reſp. Lyra. quòd miniſtri eccleſiæ quibus tradita ſunt bona temporalia, vt ea exponant in uſibus pijs diſſipant ea quando conſumunt in illicitis & ſuperfluis.

10 Dub. An alio modo diſſipentur bona nobis adeo data? Reſpon. Iaco. de uor. ꝙ homo diſſipat corpus viuẽdo luxurioſe & animam malas cogitationes nutriendo.

11 Dub. Cur dicitur quaſi? Reſp. quia nondum ex toto diſſipauerat.

12 Dub. Cur uocauit eum dominus? Reſpond. quòd quia antequam quis de infamia damnetur debet uocari & audiri.

13 Dub. de quibus exigitur ut reddatur ratio? Reſpon. Lyra. quòd de omnibus nobis traditis deus exiget rationem uſque ad minimum quadrantem.

14 Dub. Quomodo non poterit amplius uillicare? Reſpon. qui ſupra, quia omnia ab ipſo auferuntur in morte.

15 Dub. Cur uillicus ſolum dicit intra ſe? Reſ. Land. de uita Chriſti quia nullum tunc habebat amicum.

16 Dub. Quomodo non ualet fodere? Reſpõ. glo. quoniam proprio labore & pœnitentia non poteſt ſatisfacere de peccatis & ire ad vitam æternam.

17 Dub. Cur erubeſcit mendicare? Reſp. Lyra. quòd uerecundum eſt huius mundi diuitibus petere a pauperibus & religioſis ſuffragia ſpiritualia & non rependere eis in bonis temporalibus.

18 Dub. Cur timet uillicus? Reſp. Chryſ. quia non conſueuerat affectare labores.

19 Dub. In quibus domibus recipietur poſt villicationem? Reſ. qui ſupra. ꝙ in domibus pauperum quod eſt regnum cœlorum. ut dicitur Matth. 5. c. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.

20 Dubit. An bene cogitauerit uillicus dicens ſcio quid faciam &c? Reſp. Chryſ. quod ſic, qa quotiens quis exitum ſuum percipiens leuat beneficio ſarcinam peccatorum uel relaxãdo debita debitori, uel tribuens inopibus copiã eaque ſunt dñi largiens multos amicos conciliat præbituros ſibi corã iudice teſtimonium ueritatis nõ vocibus ſed bonorũ operũ oſſẽſione, quin etiam paraturos per teſtimonium refrigerij manſionem.

21 Dub. Cur dicit debitoribus dñi ſui & non debitoribus ſuis? Reſp. qui ſupra qm̃ nihil eſt noſtrum ſed omnia ſunt ditionis Dei.

22 Dub. Cur dicit omnibus debitoribus? Reſ. Ly. ꝙ omnes ſunt debitores dei etiam religioſi & pauperes quantumcunque ſint iuſti.

23 Dub. Quis fuit primus cui dixit, quantum debes dño meo? Reſpõ. ꝙ ille qui peccauit in deum

deum & in proximum qui maiori indiget miſericordia, quod notatur per oleum.

24 Dub. Quis fuit ſecūdus? Reſ. q. ille qui peccauit in proximum, quod notatur per triticū.

25 Dub. Cur plus dimiſit de oleo quam de tritico? Reſp. San. Vincen. in ſermo. hodierno. q ad innuēdum quod maior eſt eleemoſina de bonis ſpiritualibus quæ ſignificantur per oleū quam de temporalibus quæ ſignificantur per triticum.

26 Dub. Cur de oleo dimidietatē, & de tritico quintam partem dimiſit? Reſp. q quiſquis indigentiā pauperis uel ex dimidia uel ex quinta alleuiat parte miſericordiæ ſuæ mercede donandus eſt.

27 Dub. Quid eſt cadus? Reſp. glo Bede. q cadus græce dicitur amphora latinæ continens vrnas tres. Vrna autem eſt menſura quam quidam quartarium uocant.

28 Dub. Quid eſt chorus? Reſ. qui ſupra. quod chorus modijs. 30. impletur.

29 Dubit. Cum non credatur literis debitoris cur uult ut ſcribat? Reſ. q ſcribe. i. ſcribere fac per publicam perſonam quemadmodum non teneris niſi ad tantum.

30 Dubit. Cur dominus laudauit uillicum de fraude? Reſp. gl. q non laudauit eum de fraude ſed de prudentia.

31 Dub. Quomo prudenter egit cum prudentia ſit virtus & ipſe commiſerit fraudem? Reſpon. Orig. q prudenter egit. ideſt aſtute, quia prudentia eſt equiuocum ad uirtutem quæ eſt prudentia & ad aſtutiam, quoniam in Gene. ſecundū. 70. interpretes, ſerpēs prudētiſſimus erat tráſlatio noſtra habet, callidiſſimus erat.

32 Dub. Cur dicitur uillicus iniquitatis? Reſ. quoniam iniquitatē contra dñm operatus eſt.

33 Dub. Qui ſunt filij lucis, & qui filij ſæculi? Reſ. Beda. q cuius unuſquiſq; agit opera eius cognominatur & filius ſicut filij regni & filij perditionis.

34 Dub. Quomodo filij huius ſæculi ſunt prudentiores filijs lucis, quia illi damnātur & illi ſaluātur? Reſ. Orig. quod dicitur prudētiores nō abſolute & ſimpliciter, ſed in genere ſuo.

35 Dub. Quæ ratio eſt q filij ſæculi ſunt prudentiores filijs lucis? Reſpon. Lyra. q una ratio eſt corruptio naturæ propter quam homo pronior eſt ad malum quam ad bonum. Secūda ratio eſt, quia bona temporalia ſunt ſenſibilia & ſpiritualia non quia ſenſibilia ſunt nota per ſenſum & experientiam ſed ſpiritualia ſolum per fidem. Et ideo magis mouēt ſenſibilia quam ſpiritualia.

36 Dub. Cur dicit & ego dico uobis? Reſp. qui ſupra. quod ponit parabolæ applicationem.

37 Dub. Quid ſignificat Mamona? Reſp. qui ſupra, q eſt nomen dæmonis tentantis de diuitijs male acquirendis, & poteſt declinari mamona mămone, vel mămon mămonis.

38 Dub. Cur debemus nobis facere amicos de dæmone qui eſt inimicus noſter? Reſp. qui ſupra. quod nomen dæmonis ad diuitias ſignificādas deriuatūr, & hic ponitur pro diuitijs & non pro dæmone. ideſt facite uobis amicos de diuitiis.

39 Dub. Cur diuitiæ dicuntur iniquitatis? Reſpon. San. Tho. 2. 2. q. 32. art. 7. q omnes diuitiæ dicuntur iniquitatis. i. inæqualitatis, quia non æqualiter ſunt omnibus diſtributæ uno egente & alio ſuperabundante.

40 Dub. Quia uidetur rapere aliena eſſe licitū & dare pauperibus? Reſ. qui ſupra. q ut Au. dicit in lib. de uerbis dñi. quidam male intelligendo rapiūt res alienas, & inde aliquid pauperibus largiuntur & putant ſe facere quod præceptum eſt, intellectus iſte corrigēdus eſt ſed omnes diuitiæ iniquitatis dicuntur, quia non ſunt diuitiæ iniquæ niſi in iniquis qui in eis ſpem conſtituunt.

41 Dub. quia vr q diuitiæ ſint bonæ. q2 Eſai. 33. dr diuitiæ ſalutis ſapiētia & ſciētia. Timor dñi ipſe eſt theſauris tuus Reſp. qui ſupra. ſup prima ad Thimo. 6. lect. 4. q duplices ſunt diuitiæ. ſ. ſpirituales q ſunt vere diuitiæ. Quædā corporales & hæ nō ſunt uere diuitiæ, q2 nō ſufficiunt & tales dicunt diuitiæ huius ſæculi.

42 Dub. In quibus rebus conſiſtūt diuitiæ corporales? Reſp. qui ſupra. 1 2. q. 2. ar. 1. q vt Philoſophus dicit in. 1. politicorum. q ſunt duplices, ſcilicet naturales quibus huiuſmodi ſubuenit ad defectus naturales tollēdo ſicut cibus potus uehicula, habitacula. & alia huiuſmodi. Aliæ artificiales quibus ſm ſe non iuuatur homo, vt denarii & huiuſmodi, ſed ars humana eas adinuenit propter facultatem commutationis, ut ſint quaſi menſura rerum uenalium.

43 Dub. Quotuplex eſt uſus diuitiarū? Reſ. qui ſupra primæ. Timo. 6. q duplex eſt unus. ſ. dare qui eſt principalis, & alius tenere ut cuſtodiant nō quidem tm ad utilitatē ſuam ſed ad quoddam cōe, ſcilicet habere eas ſicut cōes.

44 Dubitatur. An debeant diuitiæ diligi uel contemni? Reſp. qui ſupra. 2. 2. q 126. arti. 1. quod

quòd debent contemni inquantum nos impediunt ab amore & timore Dei, non autem inquantum inſtrumentaliter nos iuuant ad ea quæ ſunt diuini timoris & amoris.

45 Dub. Cur Deus dat aliquibus ſuperabundantiam diuitiarum: Reſp. qui ſup. q. 117. ar. 1. quòd ſicut Amb. & Baſilius dicunt quod vt meritum bonæ diſpenſationis acquirant. pauca autem vni ſufficiunt. Et ideo laudabiliter liberalis plura in alios expendit quam in ſeipſum.

46 Dub. An diuites poſſint ſaluari: Reſp. qui ſup. q. 186. ar. 3. quòd vt Grego. dicit difficile eſt charitatem inter diuitias conſeruare. Vnde & dominus Mat. 19. dicit. quòd diues difficile intrabit in regnum cœlorum. Et ratio eſt quia diuitiæ afferunt ſolicitudinem quæ ſuffocat verbum. Item amorem ad eas qui continue augetur. Item inanem gloriam quæ ex eis naſcitur, tamen diuites bene vtentes diuitijs poſſunt ſaluari.

47 Dub. Cur dicit vt recipiant vos in æterna tabernacula, & non in ſuis manſionibus? Reſ. Chry. quòd ip ſe non ſuſcipiunt nos, quia addidit de mammona iniquitatis oſtendens, quod non ſimpliciter eorum amicitia nobis patrocinabitur, niſi euacuemus iuſte diuitias congeſtas iniuſte.

48 Dub. Quomodo intelligitur cum defeceritis: Reſp. ſ. per mortem corporalem.

49 Dub. Cur dicit æterna tabernacula? Reſp. qui ſupr. quòd in hoc oſtenditur quod ars artium periti ſſima eſt eleemoſyna quæ non nobis domos fabricat luteas, ſed vitam perennem impendit.

ALLEGORICE.

[Diues] eſt Deus omnipotens [habet villicum]. ſ. Adam [qui diffamatus eſt apud eum] ex peccati euidentia [quod diſſipaſſet bona] ſibi collata a Deo per peccatum inobedientiæ [dominus autem vocauit eum] dicens. Adam vbi es [& vocauit vt redderet rationem] de peccato commiſſo [nec voluit quod amplius villicaret] ſed expulit eum a paradiſo terreſtri dono immortalitatis eum expoliãdo [qui non valens fodere] vt eam recuperaret [& erubeſcens mendicare] eam a Deo repetendo quem offenderat [dixit ſcio quid faciam] vt ſibi remitteretur peccatum per pœnitentiam quam & poſt fecit [& laudatus fuit a domino quod prudenter egiſſet] & tandem per Chriſtum amicum eius ſuſceptus fuit in æterna tabernacula.

Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prædicatorum.

Cum turba multa eſſet cum Ieſu.

DOMINICA NONA POST Penthecoſten.

Cum appropinquaret Ieſus Hieruſalem uidens ciuitatem. Luc. 9 c. Mat. 21. Mar. 11. Ioan. 2. c.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno Chriſti 33. die 20. Martij. in dominica palmarum.

HISTORICE.

Piat lachrymas dominus Hieroſolymis appropinquans effudit inquiens ipſam quoque inclytam vrbem ſi futura ſibi nota forent infortuita, nequaquam a fletibus temperaturã, quoniam circundanda vallo foret, anguſtiis premenda vndique, & ad terram a Deo proſternanda, vt ne vnus quidem ſuper alio lapide lapis relinquendus eſſet. Hæcq; debere pati quoniam viſitationis ſuæ tempus agnoſcere recuſaſſet, eam vero ingreſſus e templo negotia exercentes effugauit ſuam aſſerens domũ fore dedicatam orationi, quam peruertentes latronum ſpeluncam effeciſſent, docens itaq; in templo dietim verſabatur.

Dubia quæ occurrunt hæc ſunt.

1 Dub. Ex quo loco ciuitatem vidit? Reſp. Lucæ. 19. c. quòd ad deſcenſum montis oliuarum.

2 Dub. Cur fleuit: Reſp. Greg. in Homel. quòd propter ruinam perfidæ ciuitatis.

3 Dub. Nunquid compati poterat abſque fletu? Reſp. Cyrillus quòd ſic, ſed hoc nobis non potuiſſet abſque lachrymis, effuſæ ſiquidem lachrymæ ſunt ſigna triſtitiæ.

4 Dub. Quotiens fleuit dominus? Reſp. Iacob. de Vorag. in Ser. hodierno. quòd fleuit primo ex infantali neceſſitate. vnde Eccleſia. Vagit infans inter arta &c. Secundo ex nimia compaſſione vt hic. Tertio ex immenſo amore, ſicut ſuper Lazarum mortuum. Quarto ex viſceroſa pietate caſus Iudæ, quia vt dicit Auguſt. in Serm. dominus noſter delictum Iudæ lachrymauit. Quinto, ex intimo dolore in cruce, vt dicitur ad Hebræos. 5. Sexto, in ſanatione ſurdi & muti, quando ſuſpexit in cælum natu-

re miſertus humanæ.

5 Dub. Cum mala ventura Hieruſalem iuſte forent pro ſuis culpis infligenda, cur dominus fleuit? Reſp. quòd Chriſtus inquantum homo & ſi iuſte Hieruſalem paſſura eſſet ex affectione tamen ad humanam ſpeciem compaſſus fuit, etiam inimicis inimici compatiuntur aliquando in affectione poſitis. Nam & Marcus marcellus dum incenderet Syracuſas lachrymatus eſt compatiens afflicte ciuitati.

6 Dub. Cur illa dies dicitur ſua. ſ. Hieruſalem? Reſp. Greg. in Hom. quòd cum carnis ſe voluptatibus daret in die ſua quæ ad pacem ei eſſe poterant habebat. Et ideo ſua dicebatur. ſ. ad implendum voluptates ſuas.

7 Dub. Cur dicit ad pacem ibi? Reſ. Gre. quia in ſuis voluptatibus nullo aduerſante gaudebat.

8 Dub. Cur dicit quod erant ab oculis Hieruſalem abſcondita? Reſpond. qui ſup. ſi abſcōdita non eſſent leta in præſentibus proſperis non fuiſſent.

9 Dub. Cur dominus loquebatur ciuitati quæ conſtat ex muris? Reſpon. quòd hoc eſt figura proſopopeia. Nam loquebatur ciuitati. i. hominibus ciuitatis.

10 Dub. Cur loquebatur hominibus ciuitatis qui non audiebant cum nō eſſent præſentes? Reſp. quòd erant ibi multę turbæ precedentes & ſequentes, vt patet ante iſtud Euang.

11 Dub. Quando impletum fuit quod dominus prædixit? Reſp. quòd tempore Titi & Veſpaſiani.

12 Dub. Qui fuerunt illi inimici qui circundederunt eam? Reſp. quod Romani, vt dicit Greg. in Homel.

13 Dub. Quid eſt circundare vallo? Reſp. Ly. i. cum exercitu valde forti, ſeu vt dicit Catholicon. vallum eſt concathe natura quædam de vallis superaggerem.

14 Dub. Cur replicat & circundabunt te? Reſp. quòd ad denotandum vehementiam obſidionis circunquaque.

15 Dub. Quomodo fuerunt anguſtati vndiq; ? Reſp. quia extra erat gladius & intus fames, vt narrat Ioſephus de bello iudaico intantum vt quædam mulieres præ fame proprios comederent filios.

16 Dub. Quomodo Hieruſalem fuit proſtrata ad terram? Reſ. quia eius muri dirupti ſunt, & ad terram deiecti.

17 Dubit. Quomodo etiam eius filij fuerunt proſtrati? Reſp. ſecundum Ioſephum. quod filij eius. i. ciues quamplures interierunt gladio & fame, reliqui omnes venundati ſunt.

18 Dub. Cur dicitur quod non relinquent lapidem ſuper lapidem, cum adhuc Hieruſalem ſtet? Reſp. Greg. in Homel. q verba Chriſti teſtatur. ipſa eiuſdem ciuitatis tranſmigratio, quia dum nunc in eo loco conſtructa eſt, vbi extra portam dominus fuerat crucifixus, prior illa vt dicitur Hieruſalem funditus eſt euerſa.

19 Dub. De qua viſitatione intelligit dominus? Reſp. Theophilus. viſitationis tuæ. i. mei aduentus.

20 Dub. An ſi cognouiſſet viſitationem Chriſti euaſiſſet ipſa infortunia? Reſpon. qui ſup. ſi cognouiſſet. i. in Chriſtum credidiſſet fuiſſet pacata Romanis, & ex omnibus exempta periculis.

21 Dub. Cum multi Iudæorum crediderint Chriſtum? Reſp. q vt habetur in hiſtoria ſcholaſtica, omnes Chriſtiani qui erant in Hieruſalem imminente deſtinctione eius tranſierunt in regnum regis. Agrippæ [admoniti per Angelum] qui erat confederatus Romanis, & ita euaſerunt omnes.

22 Dub. An Iudæi potuerunt cognoſcere tempus aduentus Chriſti? Reſp. quod ſic ſapientiores & in lege docti. Vide dominica infra octauam Epiphaniæ. dub. 34. & fe. 6. dominicæ 2. 40. dub. 10.

Alia dubia require fer. 3 primæ dominicæ quadrageſimæ. dub. 10. & ſeq. & fe. 2. dominicæ 4 quadrageſimæ. dub. 5. & ſeq. quid autem doceret. Vide fe. 3. dominicæ 4. quadrageſimæ. dub. 4. An autem quotidie doceret. Vide dominica in ramis palmarum. dub. 429.

ALLEGORICE.

Redemptor noſter plangere non ceſſat cum quoſdam ex bona vita ad mores reprobos peruenisse conſiderat, qui ſi damnationem ſuam quæ imminet agnouiſſent, ſemet ipſos cum lachrymis electorum plangerent, ſuam autē diem hic habet anima peruerſa quæ tranſitorio gaudet in tempore, cui ea quæ aſſunt ad pacem ſunt, dum ex rebus temporalibus letatur & prouidere futura refugit quæ præſentem lætitiam perturbant, & maligni ſpiritus talem animam exeuntem a corpore obſident quam in carnis amore poſitam deceptorijs delectationibus fouent, quam vallo circundant, quia ante mentis eius oculos reductis iniqui-

iniquitatibus quas perpetrauit hāc ad ſocietatem ſuæ damnationis coartant, vt in ipſa extremitate vitæ deprehēſa quibus hoſtibus eſt cōcluſa ſit videat, & tñ euadendi aditum inuenire nō poſſit. Vndiq; n. animam coanguſtat, qñ ei non ſolum operis verū etiam in locutionis atq; cogitationis iniquitates replicāt: atq; quæ prius ſe per multa dilatauit in ſcelere in extremum de omnibus anguſtetur in retributione, tunc autem anima per conditionem reatus ſui ad terram conſternitur cum ea ro quam uitam ſuam credidit redire ad puluerem vrgetur: tunc in morte filij eius cadunt cum cogitationes illicite quæ modo ex illa ꝓdeunt in extrema vitæ vltione diſſipantur, quę etiam cogitationes per lapides ſignificari valent. peruerſa enim mens cum peruerſa cogitatione peruerſionem adijcit quaſi lapidē ſuper lapidem ponit, ſed cum ad vltionē ſuā anima ducitur omnis cogitationum conſtructio diſſipatur: hanc deus aſſidue viſitat præcepto: aliquando flagello, aliquando autem miraculo, vt vera quæ neſciebat audiat, & ea contemnens a dolore compuncta redeat, aut beneficijs deuicta malum quod fecit erubeſcat, quia viſitationis ſuæ tempus non cognoſcit in extremo vitæ traditur ſuis inimicis.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur vt prudentiam amplectendo fleamus mala præterita, & caueamus a futuris timentes pœnas quæ nobis propter peccata imminent ne circundemur in tempore mortis ab inimicis noſtris & ad tartara deducamur propter ingratitudinem ex negligentia cognitionis viſitationis gratiæ dei.

ANAGOGICE.

Contemplemur quoniam beati qui lugent quia conſolabuntur, nam euntes ibunt & flebunt mittentes ſemina ſua. Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos: meritorum & introducentur in templo a Chriſto Ieſu domino noſtro ciuitatis ſuperne Hieruſalem in ſæcula ſeculorum. Amē.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem Prædicatorum.

Attendite à falſis prophetis.

DOMINICA X. POST PENTHEC.

Dicebat Ieſus ad quoſdam qui in ſe confidebant, tanquam iuſti. Luc. 18. c.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 33. die 19. Martij in die Mercurij.

HISTORICE.

Ex iuſtitia quibuſdam in ſe confidentibus cæteroſq; contemnentibus hac dominus vſus fuit parabola, duos videlicet in templum aſcēdiſſe homines orandi gratia, phariſæus e duobus vnus erat, publicanus alter: orabat ſi quidem erectus primus deo gratias agens quòd immunis a vitijs hominum raptorum iniuſtorum adulterantium foret, quibus publicanus obnoxius habebatur: quodq; qualibet biduo ieiunaret hebdomada: integreq; omniū ſuorū perſolueret decimas. Procul autem publicanus exiſtens oculis in terram defixis violenter ſuum tundebat pectus pugnis dominum ſuppliciter orans: vt ſibi fieret propitius peccatis. Concludens ex his dominus publicanū iuſtitiæ redditum fuiſſe altero nequam profitente, quoniam ſe extollens quicunq; deprimetur, humilia vero ſentiēs ſublimis euadet.

SAtisfaciendū eſt dubijs quæ occurrūt.

1 Dubit. Cur dominus hanc parabolā induxit? Reſp. Augu. de verbis domini, vt oſtendat ſidem non eſſe ſuperborū, ſed humilium.

2 Dub. quia uidetur quòd iuſtitia cum ſit uirtus debeat ab homine appeti? Reſp. Theoph. q; quāuis iuſtitia hominem approximet deo: ſi tamen ex hoc aſſumat ſuperbiam ad infimum deijcit.

3 Dub. quod peccatum eſt de ſe confidere? Reſpon. S. Thom. 2. 2. q. 21. art. 1. quòd eſt peccatum præſumptionis.

4 Dub. quot modis peccat homo per præſumptionem? Reſp. qui ſupra. quod duobus. Vno videlicet modo, quando quis confidens propria uirtute tendit in aliquod bonum quod ſuam facultatem excedit, de qua dicitur Iudit 6. de ſe præſumentes humilias, & opponitur magnanimitati. Alio modo quando tendit in aliquod bonum ut poſſibile per uirtutem & miſericordiam diuinam, quod poſſibile nō eſt ſicut cum aliquis ſperat ſe ueniam obtinere ſine pœnitentia, uel gloriam ſine meritis: & talis præſumptio eſt ſpecies peccati in ſpiritum ſanctum, quia per eam tollitur, uel contemnitur adiutorium ſpiritusſancti per quod homo reuocatur a peccato.

5 Dub. quod eſt grauius peccatum præſumere de ſe, uel de uirtute diuina? Reſp. qui ſupra quòd peccatum quod eſt contra deum ſecundum ſuum genus eſt grauius cæteris peccatis:

vnde

vnde præſumptio qua quis innititur inordinate deo grauius peccatum eſt quam qua quis innititur proprie uirtuti.

6 Dub. Quod eſt grauius peccatum præſumptio vel deſperatio? Reſp. qui ſupra. ar. 2 quòd cum utrunq; ſit peccatum præſumptio eſt minus peccatum quam deſperatio quoniam magis proprium eſt deo miſereri & parcere quã punire propter eius infinitam bonitatem q̃ miſereri & parcere ſecundum ſe deo conuenit. Punire autem ei conuenit ſecundum noſtra peccata.

7 Dubita. Quod peccatum eſt in ſe confidere & cęteros aſpernari? Reſpon. qui ſupra. q. 112. arti. 1. quòd eſt iactantia.

8 Dubitatur. Quid eſt iactantia? Reſpond. qui ſupra. quòd importare uidetur quòd homo ſe extollat. Illa enim quæ vult homo longe iactare in altum eleuat tunc, autem proprie aliquis ſe extollit quando, de ſe ſupra ſe dicit aliquid.

9 Dubitatur. An iactantia ſemper ſit cum mẽdacio? Reſpond. qui ſupra quòd aliquando poteſt eſſe ſine mendacio. quando, ſcilicet aliquis loquitur de ſe non quidem ſupra id quod in ſe eſt, ſed ſupra id quod de eo homines opinantur. Sicut dicitur Heſter. 1. quòd Aſſuerus fecit grande conuiuium ut oſtenderet &c. atque iactantiam potentiæ ſuæ. Alio modo aliquis loquitur de ſe ſuper id quod in ſe eſt ſecundum rei ueritatem. & illo modo ſemper eſt cum mendacio & opponitur ueritati per modum exceſſus.

10 Dubitatur. Quæ magis proprie dicitur iactantia ex his duobus modis? Reſp. qui ſupra, q̃ quãuis utroque modo iactantia dici poſſit, tamen magis proprie dicitur quando aliquis effert ſe ſupra id quod in ipſo eſt quam ſupra id quod eſt in opinione aliorum.

11 Dubitatur. An iactantia ſemper ſit peccatum mortale? Reſpond. qui ſupra. arti. 2. quòd iactantia prout eſt cũ mendacio aliquando eſt peccatum mortale ſicut quando quis iactatur de ſe & profert aliquid quod eſt contra gloriã Dei Ezechielis. 28. eleuatum eſt cor tuum & dixiſti deus ego ſum uel etiam contra charitatem proximi, ſicut cum aliquis iactando ſe prorumpit in contumelias aliorum ſicut agebat ille Phariſæus, quando uero ſe iactat de his quæ non ſunt contra deum, neque contra proximum eſt peccatum ueniale poteſt etiam conſiderari iactantia quantum ad ſuam cauſam. ſcilicet ſuperbiam aut appetitum lucri uel inanis gloriæ, & ſi procedat ex ſuperbia vel inani gloria quæ ſit peccatum mortale, erit etiam iactantia peccatum mortale alioquin erit ueniale. Quando autem procedit ex appetitu lucri, quia poteſt pertinere ad damnum & deceptionẽ proximi & ſic ſi proximus damnificatur ſicut quando aliquis iactat ſe eſſe magnum medicum uel ſapientem, uel diuinum & huiuſmodi eſt peccatum mortale. Vnde dicit philoſophus. 4. Ethi. quod turpior eſt qui ſe iactat cauſa lucri, quam cauſa glorię uel honoris ſi autem nõ damnificatur primus erit peccatum ueniale.

12 Dubitat. An hoc fuerit in ueritate factum? Reſpond. quòd ut colligitur ex Ambro. ſuper Luc. potius uidetur fuiſſe quædam narratio quam parabola, & ſ orteaſſis ut dicit Landulphus de uita Chiſti, Phariſæus qui orauerat erat ibi præſens, quia tunc dominus Phariſæis loquebatur.

13 Dubitatur. Cur dicit aſcenderunt? Reſpon. Lyra quia templum erat in alto ſitum, ſcilicet in monte moria. 2. Paralipo. 3.

14 Dubitatur. Qui fuerunt iſti duo homines? Reſpon. quòd nullibi legi.

15 Dubitatur. cur dicitur orarent? Reſpon. Auguſt. in regula. quòd ad orandum factum eſt templum unde & oratorij nomen habet.

16 Dubitatur. Cur dominus dicit unum phariſæum? Reſpon. Lyra. quia Phariſæi in actibus exterioribus uidebantur iuſti.

17 Dubitatur. Cur phariſæus orans ſtabat? Reſpon. Ly. q̃ ut alijs uideretur orare.

18 Dubitatur. Cur dicitur apud ſe orabat? Reſpon. Baſilius quia non apud deum quia ad ſeipſum redibat per peccatum ſuperbiæ.

19 Dubitatur. Quia Phariſæus uidetur bene oraſſe agendo gratias deo? Reſpon. Aug. de uerbis domini. q̃ non reprehẽditur quia deo gratias agebat, ſed quia nihil ſibi addi cupiebat.

20 Dubitatur. Quis modus orandi fuit huius Phariſæi? Reſpond. Theophilus, quod primo dixit quæ ei aberant non ſum ſicut cæteri hominum, deinde ſubiungit quæ habebat ieiuno bis in Sabbato.

21 Dubitatur. Cur dicit ſicut cæteri homines? Reſpon. Augu. ubi ſupra diceret ſaltem, ſicut multi homines, quid eſt cæteri homines niſi omnes præter ipſum? Ego inquit iuſtus ſum cæteri peccatores.

22 Dubitatur. qui dicuntur raptores? Reſpon San. Vi.

S. Vin. In Ser. hodierno quòd domini tempo rales angariando populum, fures aliena rapiẽ tes, vſurarij vocando vſuras cenſum vel inter eſſe, mercatores fraudatores.

23 Dub. Qui dicuntur iniuſti? Reſp. qui ſup. ꝗ dantes iniuſtas ſententias, innocentes condẽ nantes, falſi procuratores dilatantes litigia. Item detinentes mercedem vel ſalarium alio rum.

24 Dub. Cur dicit de publicano? Reſp. Chryſ. quòd nõ ſatiauerat contemptum eius tota hu mana natura, ſed & publicanum aggreſſus eſt moderatius autem peccaſſet ſi publicanũ ex cepiſſet. Nunc autem vno verbo & abſentes inuadit & vulnera præſentis laceſſit.

25 Dub. Quomodo quis poſſet bis ieiunare in vno die? Reſp. Theophi. ꝗ hic ſabbatum capi tur pro hebdomada.

26 Dub. Quibus diebus ieiunabatur? Reſpon. Theophilus quod Phariſæi ieiunabant. 2. & 5. fe. ſ. diebus Lunæ & Iouis.

27 Dub. Cur ſe iactat de ieiunio? Reſ. qui ſup. quia expedit non ſolum declinare a malo, ſed etiam agere bonum ideo talia dicebant.

28 Dub. Cur dicit decimas do omnium quæ poſſideo? Reſp. Theophi. quòd Phariſæus tria mala cæteris imponebat. ſ. rapinum, adulte rium, & iniuſtitiam contra rapinam dicebat ſe dare ſolutionem decimarum, contra adulte rium carnis macerationem, quia ieiunabat, contra iniuſtitiam habebat publicanum in a ſpernationem dicẽs, velut hic publicanus &c.

29 Dub. An Phariſæus aliquo iſtorum trium peccatorum laborabat? Reſp. Iac. de Vorag. in ſermone hodierno quod erat raptor. quia glo riam quæ eſt propria Dei ſibi vſurpabat, & erat adulter quia Deum qui erat ſponſus ani mæ relinquebat, & cum mundo amicitiam fe cerat, & etiam erat iniuſtus quamuis. n. ſibijpſi redderet quod debebat eo quod ieiunabat, & Deo decimas dando, proximo tamen ius ꝗ debebat non reddebat, quia ipſum temere iu dicabat.

30 Dub. An Chriſtiani teneantur decimas da re? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 87. ar. 1. quòd ſic, vt ha betur 16. q. 1. & eſt dictum Auguſt. qui dicit quod decimę requiruntur ex debito, & qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt.

31 Dub. Cum Chriſtus nec Apoſtoli aliquid dixerint de ſolutione decimarum videtur ꝗ non ſint ſoluendæ? Reſp qui ſup. quod præce ptum de ſolutione decimarum datum fuit a Chriſto in Euangelio quantum ad id quod eſt morale. Matth. dicente. dignus eſt operarius mercede ſua, & ab Apoſtolo primæ. Chor. 9. quis militat ſuis ſtipendijs vnquam, & poſt, qui altari deſeruiũt cũ altari participant &c.

32 Du. Cur ante legem non fuit aliquod præ ceptum de decimis? Reſpon. qui ſup. quòd illo tempore non erant determinati miniſtri di uini cultus, ſed dicitur quod primogeniti erãt ſacerdotes qui duplicem portionem accipie bant. Et ideo etiam non erat aliqua pars de terminata miniſtri diuini cultus exhibenda, ſed vnuſquiſque quando occurrebat propria ſpõte dabat quod ſibi videbatur. Et ita Abra ham dedit decimas Melchiſedech. Gene. 13. & Iacob vouit decimas ſe daturũ. Gene. 28. c.

33 Dubit. Quia in veteri lege tenebantur ad tres decimas. Ad vnam pro Leuitis. Num. 18. c. Item ad aliam quam ſacrificabant domino. comedentes coram eo. Deut. 14. cap. Item ad aliam de triennio in triennium pro pauperi bus vt ibidem habetur. ſed ad ſecundam & tertiam non tenentur Chriſtiani. ergo nec ad primam? Reſp. qui ſup. quòd ſecundæ decimæ quæ reſeruabantur ad ſacrificia offerenda nõ habent locum in noua lege ceſſantibus lega libus victimis. Tertiæ vero decimæ quas cum pauperibus comedere debebant in noua lege augentur per hoc quod dominus non ſolum decimam partem, ſed omnia ſuperflua pau peribus iubet exhiberi, ſecundum illud Luc. 11. c. quod ſupereſt date eleemoſynam. ipſe etiam decimę quæ miniſtris Eccleſiæ dantur per eos debent in vſus pauperum diſpenſari.

34 Dub. Cur in multis terris non ſoluuntur de cimæ ſi ſunt de præcepto? Reſp. qui ſup. quòd laudabiliter miniſtri Eccleſiæ decimas non requirunt vbi ſine ſcandalo requiri non poſ ſent propter diſſuetudinem. vel propter ali quam aliam cauſam, nec tamen ſunt in ſtatu damnationis qui non ſoluunt in locis illis in quibus Eccleſia non petit niſi forte, propter obſtinationem animi habentes voluntatem non ſoluendi. etiam ſi ab eis peterentur.

35 Dub. De quibus decimæ ſunt ſoluendæ? Re ſpon. qui ſup. ar. 2. quòd de omnibus poſſeſſis ab homine decimæ ſoluendæ ſunt.

36 Dub. An debeant dari nunc decimæ perſo nales qui in vete. lege non erant de præcepto? Reſp. qui ſup. quòd in veteri lege habebat qua libet tribus tot poſſeſſiones quot miniſtris Dei poterant ſufficienter prouidere, nec in terdi-

terdicebat Leuitis quin poſſint de alijs operibus honeſtis lucrari, ſed populus Chriſtianus vbique diffuſus eſt, & multi non habent poſſeſſiones & viuunt de aliquibus negotijs, & nihil conferrent ad ſubſidium miniſtrorum Dei, ſi de eorum negotijs decimas non ſoluerent, miniſtris etiam nouę legis interdicitur arctius ne ingerant ſe negotijs ſecularibus. 2. ad Thim. 2. Et ita decimæ perſonales a Chriſtianis ſunt ſoluendæ. vnde 16.q.1.c.decimæ. & eſt Aug. qui dicit quod decimæ de militia, de negotio, & artificio reddende ſunt.

37 Dub. An de male acquiſitis ſint ſoluende decimæ? Reſpon. qui ſup. quòd male acquiſita ſunt in duplici differentia videlicet. Primo ſi ipſa acqſitio iniuſta ſit, videlicet ſi interuenit rapina, furtum vel vſura & huiuſmodi. & de his non debet dari decima, ſed acquiſitum tali modo debet reſtitui. De fructibus tamen agri empti ex vſura debent dari decimæ. Alio modo aliqua acquiruntur turpiter, ſicut patet de meretricio hiſtrionatu, & huiuſmodi, & de eis debent dari decimæ ſicut de alijs perſonalibus decimis, tamen Eccleſia non debet eas recipere quandiu ſunt in peccato, ne videatur eorum peccatis communicare, ſed poſtquam pœnituerint poſſunt ab eis de his recipi decimæ.

38 Dub. An de herbis & alijs huiuſmodi minutis debeant ſolui decimæ? Reſp. qui ſupra. quòd non niſi forte, propter conſuetudinem patriæ.

39 Dub. De quibus determinabatur in veteri lege decimas debere dari? Reſp. qui ſupra. ꝙ Leuic. vlt. c. non mandantur ſolui decimæ niſi de frugibus & pomis arborum & animalibus quæ tranſeunt ſub virga paſtores.

40 Dub. Quomodo aliquis perdidit per furtũ res aliquas vel per rapinam aut vſuram teneatur de illis perditis decimas dare? Reſp. qui ſup. quòd non vſquequo recuperauit niſi forte propter culpam, vel negligentiam ſuam damnum incurriſſet, quia Eccleſia in his non debet damnificari.

41 Dub. Si res vendita fuerit non ſoluta decima quis ſoluet decimam? Reſp. qui ſupr. quòd Eccleſia repetet tam ab emptore quàm venditore decimam, quia venditor fraudauit Eccleſiam, & emptor habet pœnes ſe rem Eccleſiæ debitam. vno tamen ſoluente alius non tenetur.

42 Dub. An teneatur homo obligatus dominis detrahere cenſus & tributa, & poſt ſoluere decimas? Reſp. qui ſup. ꝙ decimæ non cadunt ſub tributo. Et ideo tenetur homo dare decimas de fructibus excreſcentibus antequam detrahebantur tributa vel cenſus, & ex integris fructibus.

43 Dub. An prius debeant detrahi mercedes metentium & operariorum & de reſiduo dare decimas? Reſp. qui ſup. ꝙ non, ſed debent ſolui de fructibus terræ integris. Nam dicitur Gen. 28. cunctorum quæ dederis mihi decimas offeram tibi.

44 Dub. Quibus debent ſolui decimæ? Reſp. qui ſup. ar. 3. ꝙ ſolis clericis.

45 Dub. Quia in veteri lege dabantur decimę Leuitis qui nullas habebant poſſeſſiones, ſed nunc eccleſia habet poſſeſſiones ergo decimę nunc non debent dari clericis? Reſp. qui ſup. ꝙ in veteri lege quædam decimæ deputabantur ſubuentioni pauperum vt dictum eſt, ſed in noua lege decimæ dantur clericis non ſolum propter ſui ſuſtentationem, ſed etiam vt ex eis ſubueniant pauperibus, ſed adhuc neceſſariæ ſunt poſſeſſiones Eccleſiæ, & oblationes & primitiæ ſimul cum decimis.

46 Dub. Quibus clericis debentur decimę? Reſpon. qui ſup. quòd decimę perſonales debentur eccleſiæ in cuius parochia homo habitat, decimæ vero prædiales rationabiliter magis videntur pertinere ad eccleſiam in cuius terminis prædia ſita ſunt, tamen iura determinant quod in hoc obſeruetur conſuetudo diu obtenta.

47 Dub. Quæ dicuntur decimæ prædiales, & quæ perſonales? Reſp. quod vt colligi poteſt in c. ad Apoſtolice. & in c. paſtoralis. de decimis. & in c. fin. de parochijs. decima prædialis eſt de his quæ proueniunt ex prædiis. ſ. frugibus, pomis, nucibus, & de huiuſmodi fructibus tam terræ quàm arborum. Perſonales vero ſunt de his quæ proueniunt ex negotiatione, artificio, ſcientia, militia, venatione, & huiuſmodi induſtriis perſonarum. Quædam vero decimæ partim ſunt prædiales, & partim perſonales, ſicut quæ proueniunt de animalibus, & eorum fetibus quæ prædiales dicuntur a prædiis vnde viuunt, & perſonales propter cuſtodiam & eorum curam.

48 Dub. Quando vno tempore agni paſcuntur in vna parochia, & alio tempore in alia quibus debebuntur decimæ. Reſpon. S. Tho. vbi ſupra. quòd proportionaliter vtrique Eccleſiæ

ſię decimę debebuntur.

49 Dub. Quid ſi ouile fuerit in vna parochia, & oues paſcantur in alia? Reſp. qui ſup. quòd magis debentur illi Eccleſiæ in cuius territorio grex paſcitur.

50 Dub. Quia multi laici colligunt decimas, ergo non ſolum clericis debentur? Reſp. qui ſup. quòd in decimis accipiendis duo ſunt .ſ. ius eas accipiendi, & hoc ſolum competit clericis. quia eſt ſpirituale, aliud autem eſt res illa quæ datur pro decima, & hæc eſt corporalis vnde poſſunt in vſum quorumlibet cedere, & ſicut res nomine decimæ acceptas poteſt Eccleſia alicui laico tradere, ita poteſt ei concedere vt dandas decimas ipſi percipiant, iure accipiendi miniſtris Eccleſiæ reſeruato.

51 Dub. Propter quid concedit Eccleſia hoc laicis? Reſp. qui ſup. quòd aliquando quibuſdã militibus concedit in feudum vt poſſit ex eis protegi, aliquando autem ad ſubuentionem pauperum.

52 Dub. An clerici teneantur decimas ſoluere? Reſp. qui ſup. ar. 4. quòd habentes eccleſiaſticas poſſeſſiones & miniſtrantes populo ſpiritualia, & inquantum tales decimas ſoluere non tenentur. de alijs prædijs emptis vel aliter eis prouenientibus tenentur dare decimas ſicut & alij.

53 Du. An eccleſia parochialis habens prædia in territorio alterius eccleſiæ parochialis teneatur illi ſoluere decimas? Reſpon. qui ſupr. quòd non.

54 Dub. An religioſi qui non habent curam animarum nec diſpenſant populo ſpiritualia debeant ſoluere decimas de ſuis prædiis? Reſ. qui ſup. quòd ſic, de iure communi, habent tamen aliquam immunitatem ſecundum diuerſas confeſſiones eis a ſede Apoſtolica factas.

55 Dub. An clerici teneantur dare decimas ſummo pontifici? Reſpon. qui ſupra. quòd ſic, ſi exigit.

56 Dub. An pauperes teneantur ad decimas perſoluendas? Reſp. qui ſup. quòd decimę debent cedere in ſubuentionem pauperum per diſpenſationem clericorum. Et ideo pauperes debent ſoluere decimas, & non eas retinere ad ſuſtentationem ſuam.

57 Dub. An papa poſſit diſpenſare ne aliquis teneatur ſoluere decimas? Reſp. quòd ſic ratione neceſſitatis vel vtilitatis, vt etiam habetur in c. a nobis. de decimis.

58 Dub. An retrahentes homines a ſolutione decimarum incurrant aliquam pœnam? Reſ. quòd vt habetur in cle. cupientes. de pe. omnes religioſi qui aliqua proferre præſumunt in ſermonibus ſuis, vel alibi iſta intentione vt a decimarum debitarum eccleſijs ſolutione retrahant audientes excommunicantur.

59 Dub. An religioſi prædicantes & confeſſiones audientes teneantur facere conſcientiam non ſoluentibus decimas? Reſp. quòd vt habetur in ſupradicta clem. cupientes. quod ſi fuerint requiſiti a clericis quibus debentur decimæ, vel eorum nomine prędicantes tenentur populum informare de decimis ſoluendis, & eis pręcipitur ſub interminatione maledictionis æternæ quod in prima dominica 4. & vltima quadrageſimæ. & in feſtis Aſcenſionis, Pẽthecoſtes, natiuitatis Ioãnis Baptiſtæ, Aſſumptionis, & Natiuitatis ſemper virginis Mariæ prædicando populis eos ſic informent, quòd ſi ſcienter poſtpoſuerint, ſimiliter audientes confeſſiones ſi fuerint ſimul modo requiſiti, & non fecerint conſcientiã eis qui eis cõfitentur ſunt ſuſpenſi ab officio prædicationis donec eis talem conſcientiam faciant ſi de hoc commoditatem habuerint. & hoc non faciendo & prædicando contra dictum interdictum ſunt excommunicati ipſo facto.

60 Dub. Quem fructum conſequuntur ſoluentes fideliter decimas? Reſp. quod vt habetur in c. decimæ. & in c. reuertimini. 16. q. 1. merentur abundantiam fructuum, ſanitatem, euitant multa mala, vt habetur in c. maiores. 16. q. 7. Item bonitatem principatus quia hoc tollit fiſcus quod non accipit Chriſtus.

61 Dub. An quod Phariſæus dicebat eſſet oratio? Reſp. Augu. de verbis domini dicens. ꝙ ſi quæras in verbis eius nihil inuenies quod Deum rogauerit, aſcendit quidem orare, noluit Deum rogare, ſed ſe laudare, & roganti inſultare.

62 Dub. Cur publicanus a longe ſtabat? Reſp. Ly. quòd propter timorem Dei quaſi non eſſet dignus appropinquare.

63 Dub. Cur etiam publicanus ſtabat cum vituperetur phariſæus ſtans? Reſp. Theophi. ꝙ quamuis ſtaret, diſtabat tamen a phariſæo, tam verbis quàm habitu, necnon & corde contrito.

64 Dub. Cur volebat oculos ad cęlum leuare? Reſp. qui ſup. quòd quaſi cenſens indignos viſionis ſupernæ eos, qui maluerunt bona terrena ſpectare, & quærere.

65 Dub.

65 Dub. An eſſet longe a deo? Rñ. Aug. de uerbis domini, ꝙ licet de longinquo ſtaret deo tamen appropinquabat quia excelſus dominus & humilia reſpicit.

66 Dub. cur percutiebat pectus ſuum? Rñ. qui ſupra, quod pœnas de ſcipſo exigebat.

67 Dubit Cur dicit deus propicius eſto mihi peccatori? Rñ. Chryſoſto. ꝙ audiuit, quia non ſum uelut hic publicanus, nec indignatus eſt, ſed compunctos, detexit ille vulnus, quærit hic medicinam.

68 Dubi. Cur dicit dominus eum deſcendiſſe iuſtificatum in domum ſuam? Reſp. Augu. vbi ſupra, quia cum audieris ſuperbum accuſatorem & audieris humilem reum. Ideo nunc audiendus eſt iudex dominus ergo tanquam iudex profert ſententiam dicens. Amen dico uobis &c.

69 Dub. vnde deſcendit publicanus? Rñ. quòd de templo in quod aſcenderat.

70 Dubit. Quis eſt ille de quo dicit dominus hic? Reſp. quòd publicanus.

71 Dubit. Quomodo fuit iuſtificatus publicanus? Reſp. dominus Cardina. de tur. crema. ſuper hoc euangelio, ꝙ per humilem uerecundiam, quia non audebat appropinquare, nec oculos leuare. Item per doloroſam contritionem peccatorum quam oſtendit in percuſſione pectoris.

72 Dub. quomodo intelligitur ab illo? Rñ. Lyra. id eſt præ illo, qui remanſit in fecibus ſuis.

ALLEGORICE.

Geminos aurigas, & duas bigas in ſtadio poſitas ſermo præſens proponit, in altera quidem iuſtitiã cũ ſuperbia, in altera pctm̃ & humilitatẽ, & vides bigã peccati ſuperare iuſtitiã nõ propriis uiribus, ſed humilitatis cõiunctæ. Illã vero deuictã non fragilitate iuſtitiæ ſed mole & timore ſuperbie. nã ſicut humilitas per ſui eminentiam peccati pondus ſuperat & ſaliens attingit deum, ſic ſuperbia ob ſui molem de facili iuſtitiam deprimit.

TROPOLOGICE.

Inſtrueris ex hoc ſermone ꝙ ſi plura facta ſtrenue geras putas autem te poſſe præſumere, tota caruiſti oratione. Si uero mille feras in conſcientia facies reatuum, & hoc ſolum de te credas, ꝙ es infimus omnium multam obtinebis ante deum fiduciam.

ANAGOGICE.

Contẽplemur ex hoc ſermone ꝙ ſi noſmet ipſos cognouerimus, & humiliati fuerimus iuſtificabimur a domino & introducemur in domum noſtram non manu factã in cęlis vbĩ gratias noſtro referemus redemptori.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prædicatorum.

Homo quidam erat diues qui habebat uillicũ.

DOMINICA VNDECIMA poſt Penthecoſten.

Exiens Ieſus de finibus tyri. Marci. 7.

Hiſtoria huius euangelij, facta eſt anno Chriſti. 31. die. 20. Nouembris in die Iouis.

HISTORICE.

Dominus cùm iuxta galilææ mare perambularet, ut cuidam ſurdo ac muto auditũ ac loquelã redderet exoratus fuit qui ſeorſum a turba hominẽ dedùcens & lachrymatus cœlũ proſpectans, digitis auribus illius immiſſis ac eiſdẽ madentibus ſputo muti tacta lingua, ut uincula dirũperentur imperauit ſtatimque organa libertati reſtituta fuere, & q̃q̃ eis mãdaſſet ut nemini miraculũ panderent illi amplius diuulgabant factũ admirãteſq́; hũc aiebant cuncta recte perfeciſſe, qui & ſurdis auditum & loquelam mutis præſtitiſſet.

Quæ occurunt dubia hæc ſunt.

1 Dub. quid eſt tyrus? Rñ. quod eſt inſignis ciuitas Syrię, quæ vt Euſebius dicit tertio Gedeonis anno condita fuit, & prius erat inſula diſtans a terra, ſeptuaginta millibus paſſuum, ſed induſtria Alexandri magni terræ coniuncta eſt. Et vt dicit Chryſo. in ea habitabant Chananæi.

2 Dub. Quid eſt Sydon? Rñ. Chryſ. quod eſt urbs chananeorũ ædificata, ut dicitur in cronicis a Sydone primogenito Chanaam.

3 Dub. quę eſt decapolis? Rñ. Beda ꝙ eſt regio decẽ urbium trãs iordanẽ ad orientem cõtra galileam, & dicitur a deca quod eſt decem, & polis quòd eſt ciuitas quaſi. 10. ciuitates.

4 Dub. An Chriſtus ingreſſus fuerit fines decapoleos? Rñ. Bed. ꝙ non, ſed ſolum uſque ad mare ueniſſe dicitur.

5 Dub. Quis & vnde erat iſte ſurdus & mutus? Rñ. quod euang. de hoc nihil dicunt.

6 Du. an fuerit ſurdus & mutus a natiuitate? Rñ. Theoph. ꝙ nõ, ſed hoc ei accidit a dęmone prædictas potencias impediente.

7 Dubitatur. Cur eum adduxerunt ad Ieſum curandum? Reſpondet Lyra, quia

erat infirmitas incurabilis humano remedio.

8 . Dubita. Cur non redarguit pro eo rogantes ſicut redarguit regulum? Reſpō. quia regulus petebat præſentiam corporalem non credens quod abſens poſſet ſanare filium. ſed iſti habebant fidem quod poterat ſanare.

9 Dubita. Cur declinauit a turba? Reſp. Chryſoſto. inſtituens nos uanam gloriam eijcere & tumorem.

10 Dub. Cur tetigit eum. Require dominica. 2. poſt octauam Epiph. du. 14.

11 Dub. Cur uſus fuit ſputo quod eſt ſuperfluitas? Reſpond. Theo. quòd licet ſit ſuperfluitas in nobis, in domino tñ omnia diuina fuerũt.

12 Dub. Cur ſuſpexit in cœlum? Reſp. Beda, vt inde cunctis infirmantibus medelam doceret eſſe quærendam.

13 Dubita. Cur ingemuit? Reſp. Chryſo. quod noſtram cauſam ſuſpiciens in ſeipſo & naturę miſertus humanæ uidens miſeriam in quam humanum genus inciderat.

14 Dub. Quod idioma eſt effeta? Reſpon. quod eſt dictio hebraica & eſt imperatiuum paſſiui uerbi.

15 Dubitatur. Cur ad aures dicit effeta? Reſp. Beda quòd ad aures proprie pertinet. Aures enim ad audiendum aperiende. Lingua vero vt loqui poſſet a retinaculis erat ſuæ tarditatis ſoluenda.

16 Dub. Cur reſpexit in cœlum & poſt imperauit? Reſp. qui ſupra, in cœlũ, ut homo reſpexit deum deprecaturus, ſed mox vno ſermone quaſi potens diuina maieſtate curauit.

17 Dub. Quæ bona verba loquebatur, quia dicit recte? Reſp. ꝙ ly recte, nõ refertur ad bonitatẽ verborũ, ſed ad loquelã ꝙ expedita erat.

18 Dub. Cur iuſſit Ieſus ne miraculum diuulgarent? Reſp. Chryſo. ꝙ vt erudiret nos prohibere eos qui volunt nos propter nos laudare, ſed ſi ad dei gloriam refertur non debemus prohibere, ſed magis iniungere vt hoc fiat ſicut illud Matth. v. Vade in domum tuam ad tuos, & nuncia eis quanta dominus tibi fecerit. Vel etiam præcipit miraculum occultari ne ante tempus accenderet iudæos ad homicidium per inuidiam perpetrandum.

19 Dubitatur. An illi homines publicando miraculum contra Chriſti prohibitionem peccauerint? Reſp. do. Card. de turre crem. ſuper hoc euangelio, quod non peccauerunt, quia dominus non intendebat eos per virtutẽ præcepti obligare ad non publicandum.

20 Dub. Quia aut Chriſtus voluit illud fieri ꝙ præcepit aut non ſi noluit. ſequitur ꝙ fecerunt contra voluntatem eius, & ſic peccauerunt. Aut voluit quod publicarent, & ſic videtur Chriſtus eſſe mendax, vel duplex in verbo quod eſt impoſſibile? Reſp. qui ſupra. ꝙ in Chriſto ponitur duplex voluntas, ſ. diuina & humana. Diuina eſt duplex. vna ſigni: altera beneplaciti voluntas beneplaciti eſt qua aliquid vult ſimpliciter & abſolute, & ſic Chriſtus voluit miraculum publicari, quia contra voluntatem beneplaciti nihil fit. Alia voluntas dicitur ſigni, quia deus dicitur ea aliquid velle metaphorice. vt etiam dicit S. Thom. 1. ſent. diſt. 45. arti. 4. id eſt ſe habet ad modum volentis & contra iſtam bene fit aliquid. Alia fuit voluntas humana in Chriſto, & ſecundũ iſtam Chriſtus quodammodo voluit ꝙ publicaretur, & quodammodo non voluit quidẽ ad diuinam gloriam, ſed noluit vt oſtenderet humanam laudem fugiendam ſicut enim ſunt aliqua partim voluntaria, & partim inuoluntaria, vt dicitur 3. Ethi. de eo qui proijcit merces in mari vult & non vult diuerſis reſpectibus, quia non vult abſolute, vult tamen in tali caſu poſitus ideo &c.

21 Dub. Cum vnum ſolum curauerit, cur dicunt in plurali, ſurdos fecit audire, & mutos loqui? Reſp. ꝙ vt habetur Matth. 15. c. Multos curauit ſurdos, mutos & ex alijs diuerſis infirmitatibus.

22 Dubit. Cur illi quantum plus præcipiebat tanto magis clamabant &c. Reſp. Auguſt. de conſenſu euangeliſtarum, ꝙ per hoc pigris volebat oſtendere quanto gaudioſius quanto feruentius eum prædicare debeant, quibus iubet, vt prædicent quando illi qui prohibebantur tacere non poterant.

ALLEGORICE.

[Surdum & mutum] fuit genus humanum ſuffocatum a diabolo, vt nec audiret monita ſalutis, nec diuinas laudes promeret. [Ieſus autem exiens de finibus Tyri] .i. anguſtie, quia ſe noſtra anguſtauit in carne, [& Sydonis] .i. venationis vt ipſum venaretur de manibus diaboli [venit per medios fines decapoleos] .i. interpretatus eſt modum quo decem præcepta decalogi debent ſeruari [ad mare] volubile huius ſæculi, [adducunt autem ei ſurdum & mutum] ſancti patres. i. ad memoriam reducunt genus humanũ, [& apprehẽdit eum] .i. incarnatus eſt de eo [& a turba ſeorſum] q. a

non

non ſecundum cōmunem propagationem cō ceptus eſt, ſed myſtico ſpiramine, [& digitos miſit in aures eius].i. dona ſpiritusſancti in corda hominum qui docuit omnia & cum ſaliua.i. ſapientia diuinitatis [tetigit linguam eius] vt omnium gentium linguis loqueretur. [& ſuſpiciens in cœlum] dum aſcendit & apoſtolos aſpicientes reliquit [& ingemiſcens] .i. interpellando pro peccatoribus apud patrem, [dicit effeta quod eſt adaperire.i. corda noſtra in mandatis dei [& ſoluit vinculum linguæ noſtræ] ad laudandum deum & ad confitendum peccata noſtra. [& loquitur recte] in pſalmis, hymnis, & cāticis ſpiritualibus. [Præcipit autem ne cui dicamus] per iactantiam & per inanem gloriam ne meritum perdamus [quanto autem amplius præcipit] illi ut diuinam laudem annūcient] tanto magis prædicāt, quòd omnia benefecit] carnem aſſumēdo & humanum genus ſurdum & mutum redimendo.

TROPOLOGICE.

Inſtruit peccator a dæmone poſſeſſus ſurdus non audiendo legem, mutus non audiēdo confiteri reatum ut exeat de anguſtia peccati & venetur miſericordiam dei, ut obſeruet decem mandata decalogi, ut ueniat ad ſalutem per contritionem, & oret ſanctos ut pro eo intercedant. & Ieſus imponat illis manum ſuæ potentiæ eruendo a poteſtate iniqui tyranni, ſed primo declinet a turba impiorum, & tūc merebitur donā ſpiritusſancti recipere, & aperientur aures eius ut audiat præcepta dei & ſoluetur vinculum linguæ ut puram & integram confeſſionem de peccatis facere poſſit, & deo gratias agere qui in cœlis eſt de ſua liberatione, ingemiſcat quòd tādiu immoratus ſit in luto peccati, & tunc loquetur recte quia eius exaudientur orationes de his quæ petet propter ſalutem & poſt prædicet uirtutem altiſſimi qui omnia bene fecit impium iuſtificādo & gratiam amiſſam reſtituendo.

ANAGOGICE.

Eleuari oportet in contemplationem ſummæ bonitatis diuinæ quæ propter nos homines unigenitum dei filium carnem ſumere & mortem pati uoluit, & hominem perditum qui ſurditatem incurrerat cum antiqui ſerpentis verbis aures aperuit, & mutus effectus eſt a laude ſui creatoris ex quo cum ipſo ſerpēte colloquium habere incepit reperiret & a fecibus mundaret, mundatumq; ad cœleſtem patriam ex anguſtijs præſentis uitæ ueuandam per medios choros angelorū deduceret, ubi cum ipſis angelicis ſpiritibus laudat & audit laudantes deū excelſum in ſæcula ſæculorū.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prędicatorum.

Cum appropinquaret Ieſus Hieruſalem uidens ciuitatem fleuit.

DOMINICA DVODECIMA poſt Penthecoſten.

Beati oculi qui uident quæ uos uidetis. Luce. 10.
Hæc uerba dixit dominus anno ætatis ſuæ 31. die. 2. Decembris in die Martis.

HISTORICE.

Felices fore oculos dominus diſcipulis qui ea quæ ipſi intuebantur proſpicerent, ait plures reges ac prophetas hoc in vacuum concupiuiſſe, rogante autem eum quodam legis doctore quonam pacto æternam poſſideret vitā ei dominus reſpondens quemadmodum qđ lege cauetur perciperet interrogauit qui deū ſuper omnia diligendum fore dixit, proximū uero ut ſeipſum. Affirmata eius ſententia ut ſic operaretur dominus imperauit quatenus ea frueretur uita, ut autem doctor ſe iuſtum iactaret a dño quis eius foret proximus perquiſiuit. Cœlū autem dñs proſpectās ac eius quæſtioni reſpondens uſus fuit ſimilitudine. Hominem enim quendam ab Hieroſolymis in Hierico deſcendiſſe retulit ab in quiſq; te expoliatum & ceſſum latronibus ut dimidiā vix ſibi uitam relinquerēt. Hunc quamquam intuiti fuiſſent ſacerdos ac leuita iter agentes prætererunt progrediens ſamarites quidam miſericordia eo uiſo motu medicamina vulneribus exhibuit, & in ſtabulum ſuper ſuū impoſitum iumentum deduxit. Præcabatur autem luce ſequenti ſtabularium vt eius inēderet curæ, ære ob hoc ſibi relicto, ſe cuncta redditurum ſi plura eius exponerentur cura promittēs his ita deductis, quē horū triū proximū uulnerato fuiſſe arbitraret ut ex ſentētia pferret rogauit. reſpōdit illū ſe arbitrari q miſericors illi fuerat imperauit autem dominus ut ſimiliter ageret ipſe.

DVbia ſoluenda hæc ſunt.
1 Dubitatur. Cur dixit dominus diſcipulis beati oculi &c. Reſp. Theophil. quoniam ſupra dixerat nemo nouit quid ſit pater,

niſi filius

niſi filius, & cui voluerit filius reuelare, per hæc verba uerificat diſcipulos quibus pater per eum reuelabatur, dicens beati oculi &c.

2 Dub. Cum Ioan. vltimo dicatur beati qui non uiderunt: videtur hic contradictio. Vide dominica in octa. paſchæ. dub. 34.

3 Dubit. quia Ioan. 8. dicitur Abraham vidit diem meum, & gauiſus eſt. Ergo pari modo alij prophetæ uiderunt & etiam reges, quomodo ergo nunc dominus dicit & non viderunt? Reſp. dominus Cardi. de turre crema. ꝙ duplex eſt viſio ſcilicet interior ſpiritualis, & hac Abraham, & alij reges & prophetæ uiderunt Chriſtum & de hac non intelligit hic dominus. Alia eſt uiſio exterior quæ eſt pure corporalis, & hac uiſione non uiderunt Chriſtum Abraham & alij, & de hac intelligit hic dominus. Apoſtoli autem viderunt Chriſtum & uiſione interiori & exteriori.

4 Dub. Quia ſi fuerunt beati uidentes Chriſtum ergo viderunt deum per eſſentiam quia in hoc conſiſtit uera beatitudo: Rñ. qui ſupra ꝙ non intelligitur hic de beatitudine patriæ quæ eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus, ſed de beatitudine viæ.

5 Dub. Cum in oculis non conſiſtat beatitudo, cur dicit beati oculi &c. Rñ. ꝙ hic accipitur pars pro toto per figuram ſinecdoche, ſcilicet beati illi quorum oculi vident &c.

6 Dub. cur dicit multi reges & prophetæ, & non omnes? Rñ. Orige. ꝙ viſione futuri Chriſti licet optauerint omnes prophetæ, non tamen omnes conſecuti ſunt imo pauci, inter quos dicitur de Abrahã ꝙ vidit & gauiſus eſt.

7 Dub. Cur non dicit voluerũt videre me ſed quæ vos videtis? Rñ. Chryſo. ꝙ ex hoc dicto plures exiſtimat prophetas caruiſſe Chriſti notitia, ſed ſi optauerunt videre quæ viderũt apoſtoli nouerunt illum venturum ad homines, & diſpenſaturum quæ diſpẽſauit. Nullus enim habet horum appetitum, quæ mente non conceperit, nouerant ergo filium dei. Vnde non ſimpliciter, dicit uoluerunt videre me, ſed quæ uos uidetis, nec audire me, ſed quæ uos auditis, uiderant enim ipſum non tamen iam incarnatum, nec ſic cum hominibus conuerſantem, nec tanta maieſtate eis loquentem.

8 Dubit. Cum Lucas dicat hic reges & prophetas, cur Matthæus prophetas & iuſtos dicit. 13. c. Reſpon. Beda quoniam iuſti ſunt magni reges, quia tentationum ſuarum motibus non conſentiendo, ſuccumbere ſed regendo præeſſe uoluerunt.

9 Dubi. Quis & vnde fuit iſte legis peritus? Rñ. nullum euangeliſtarum hoc dixiſſe, credendum tamen eſt fuiſſe ex Hieroſolymis.

10 Dub. Si erat peritus, cur interrogat? Reſp. quod ut habetur in textu interrogabat tentando.

11 Dub. Cur ſurrexit? Reſp. quod ut audiretur & uideretur ab aliis.

12 Dubi. Quomodo tentabat Chriſtum? Rñ. Cyrillus quod uolens eum ſeducere ut aliquid contra Moyſen loqueretur.

13 Dub. Cur uocat eum magiſtrum? Reſpond. Chryſo. ſuper Matt. quòd hypocritarum prima ſimulatione, quia laudant quos perdere volunt.

4 Dub. Cur interrogat de uita æterna, cum in lege nihil dicatur de ea? Reſp. Bed. quòd quia dominus dixerat gaudere & exultare, quia nomina ueſtra ſcripta ſunt in cœlis. Et etiam ut dicit Cyrillus ſolitus erat dominus loqui de vita æterna.

15 Dub. Cur dominus interrogat in lege quid ſcriptum eſt &c. Rñ. gl. ut ex ſuis reſponſionibus iuſtificaretur uel damnaretur.

16 Dub. Quomodo intelligitur, quomodo legis? Rñ. Ambro. ſuper Luc. quia erat ex his qui ſibi legiſperiti uidentur qui uerba legis tenent uim legis ignorant, itaque dicit quomodo legis, id eſt quomodo intelligis.

17 Dubi. Cur legiſperitus potius reſpondens de precepto dilectionis dei & proximi quàm de aliquo alio præcepto? Reſp. Lyra. quia eſt maximum præceptum prout dominus dixit Matth. 22.

18 Dub. Quomodo tentauit Chriſtum cum dixerit ei dominus non eſt longe a regno dei vt dicitur Marci. 12. c. Reſp. Auguſt. de conſenſu Euangeliſta. quod fieri potuit, ut quãmuis tẽtans acceſſerit, domini tamen reſponſione correctus ſit.

19 Dub. Quia ſi deus ex toto corde debet diligi nihil debet agi contra eum, & ſic peccans venialiter cum agat contra deum facit contra hoc preceptum, & ſic ueniale peccatum eſſet mortale ꝙ eſt inconueniens: Reſpon. S. Tho. 2. 2. q. 43. art. 4. quòd dilectioni dei habituali quæ requiritur in via non contrariatur peccatum ueniale, quia non tollit habitum charitatis cum non tendat in oppoſitum obiectũ, ſed ſolum impedit charitatis uſum.

20 Dub. Cum diligere ſit actus animæ, cur dr hic ex toto corde? Reſp. qui ſupra art. 5. ꝙ hic non accipitur cor pro membro corporali, ſed pro voluntate quæ hic ſignificatur per cor.

21 Dubit. Quomodo intelliguntur particulæ ex toto corde, & tota anima, & mente, & fortitudine ac viribus? Reſp. qui ſupra. quod præcipitur nobis ut tota noſtra intentio feratur in deum ꝙ eſt ex toto corde: & ꝙ appetitus noſter reguletur ſecundum deum quod eſt ex tota anima, & quod exterior actus noſter obediat deo, quod eſt ex tota fortitudine, vel virtute vel viribus deum diligere, & ita prædicta omnia reducuntur ad ea quæ habentur Deutero. 6. Marci c. 12. & Matthæi. 22. c.

22 Dub. Quia videtur quod illud præceptum non poſſit impleri in hac vita, quia Augu. dicit in libro de perfectione iuſtitiæ, ꝙ in plenitudine charitatis patriæ præceptum illud implebitur. Diliges dominum deum tuũ &c. quia hic ex tota anima nõ diligitur deus cum adhuc aliquid carnalis concupiſcentiæ pro continendo frenetur? Reſp. qui ſupra. arti. 6. ꝙ aliquod præceptum dupliciter impletur. Vno modo perfecte, quando ſcilicet peruenitur ad finem quem intendit præcipiens, & quia finis quem intendit deus in hoc præcepto eſt ut vniamur ſibi quod non poteſt perfecte fieri in hac uita. Ideo non poteſt hic perfecte impleri. Alio modo imperfecte quando, ſcilicet, & ſi non pertingat ad finem præcipientis, non tamen receditur ab ordine ad finem, & ſic in uia tanto unus alio perfectius implet, quanto magis accedit per quandam ſimilitudinem ad patriæ perfectionem.

23 Dubit. Cum charitas extendatur ad homines omnes, cur præcipitur ꝙ ſolum diligatur proximus? Reſpon. qui ſupra. artic. 7. quod in hoc quod proximus hic nominatur tangitur ratio diligendi, quia omnes homines ſunt noſtri proximi, & ſecundum naturalem dei imaginem & ſecundum capacitatem gloriæ, nec refert utrum dicatur proximus vel frater, ut habetur prima. Ioan. 4. c. uel amicus, ut habetur Leuitici. 19. quia per omnia hæc eadem affinitas deſignatur.

24 Dubi. Quia cum homo naturaliter diligat ſeipſum videtur, ꝙ non poſſit diligere proximum ſicut ſeipſum? Reſp. qui ſupra, quod in hoc modus diligendi tangitur, ſed non eſt intelligendum quantum ad hoc, quod aliquis proximum ſibi æqualiter diligat ſed ſimiliter ſibi & hoc tripliciter. Primo ut diligat ex parte finis, ſcilicet propter deum, ſicut ſeipſum propter deum debet diligere vt ſit dilectio proximi ſancta. Secundo ex parte regulæ dilectionis, ut ſcilicet aliquis non condeſcendat proximo in aliquo malo, ſed ſolum in bonis, ſicut & ſuæ voluntati ſatisfacere debet homo ſolum in bonis vt ſit dilectio proximi iuſta. Tertio ex parte rationis dilectionis, ut ſcilicet non diligat aliquis proximum propter propriam vtilitatem vel delectationem, ſed ea ratione, quòd velit proximo bonum ſicut vult bonum ſibiipſi vt ſit dilectio proximi uera, quoniam qui diligit proximum propter ſuam utilitatem uel delectationem, non diligit proximum, ſed ſeipſum.

25 Dub. De qua uita intelligit dominus cum dicit hoc fac & viues? Reſp. Origenes, quod de vita æterna.

26 Dubitatur. Quomodo volebat ille iuſtificare ſeipſum? Reſ. Ly. quod vel ſecundum veritatem, & ita primo tentauit Chriſtum, & poſt conuerſus eſt & iuſtificatus. Alio modo ſecundum apparentiam tantum, quia nondum erat contritus ſed perſiſtebat in opinione tentandi Chriſtum.

27 Dub. Cur interrogat quis eſt meus proximus? Reſp. Cyrillus quod quia laudatus a domino quod recte reſpondit in ſuperbiam prorumpit nullum ſibi proximum putans eſſe, quaſi nullus eſſet ei in iuſtitia comparando.

28 Dubitatur. Cur Chriſtus non ſtatim reſpõdit quis erat eius proximus, ſed induxit illam ſimilitudinem? Reſpond. Theophi. quod dominus non actibus & dignitatibus, ſed natura determinat proximum. q. d. non putes, quòd quàmuis iuſtus ſis nullus ſit tibi proximus omnes, namque qui eandem naturam communicant proximi tui ſunt ſias igitur, & tu eorum proximus non loco ſed affectu, & ad hoc Samaritanum in exemplum adducit.

29 Dubi. Cur dicit homo quidam cum ſuffeciſſet dicere quidam? Reſp. Grego. in homel. quod in hoc eſt humani generis appellatio, & ideo non dixit quidam, ſed quidam homo quia ſermo ſit de tota humanitate.

30 Dubitatur. An in ueritate hoc fuerit geſtum? Reſpond. Lyra, quod aliqui dicunt quòd ſic, alij uero dicunt, quòd fuit vna parabola, nam inter Hieruſalem, & hierico eſt quædam ſolitudo ubi frequenter homines tranſeuntes a latronibus,

expoliabantur & occidebãtur, & in ea captus fuit Sedechias fugiens ab exercitu Nabuchodonoſor, vt habetur Hiere. vlti. c.

31 Dubitatur. An ueræ deſcenderetur ex Hieruſalem in Hierico? Reſpon. Baſilius quòd ſic quia ſi quis loca proſpexit Hierico tenet loca æqualia Paleſtinæ. Hieruſalem uero in cacumine ſita eſt occupans apicem montis.

32 Dubitatur. Cur Ieſus ſuſpexit? Reſp. quòd quaſi de rebus magnis locuturus, & ut omnes magis attenderent ad eius verba.

33 Dubitatur. Cur dicit quòd incidit in latrones? Reſp. Chryſ. quòd vt oſtendat quam primum huiuſmodi hominis miſerandus eſt caſus qui inermis atque deſtitutus in latrones inciderit, quinque improuidus incautuſque eam uiam elegerit qua uadere prędonum manus nequiret. Non enim poſſet inermis armatos, improuiſus peſſimos incautus nociuos effugere quippe cum malitia ſemper armata ſit dolis crudelitate ſepta munita fallacia, & ad nocendi ſæuitiam præparata.

34 Dubitatur. An primo uulnerauerint eum vel expoliauerint? Reſp. Baſilius quò expoliauerunt plagis prius impoſitis, quoniam præcedunt uulnera nuditatem.

35 Dubitat. Cuius patriæ fuit iſte uulneratus? Reſpon. Aug. quòd intelligitur fuiſſe Iſraelita, quia tranſeuntes ſacerdos & leuita utique genere proximi iacentem contempſerunt.

36 Dub. Quomodo vinum & oleũ applicãtur ad medendum uulneribus? Reſp. Greg. 20. moral. quod per uinum unguntur putrida, & per oleum ſananda fouentur.

37 Dub. Cur dominus interrogat legis peritũ, quis horum trium fuit proximus? Reſp. quòd ut ex reſponſione ſua legis peritus doceretur de quo interrogauerat dicens; quis eſt meus proximus.

38 Dubitatur. Cur dicit qui fecit miſericordiã in illum? Reſpon. Lyra. quod ut oſtenderet q propinquitas generis nõ facit proximum, ſed opus miſericordiæ impenſum.

39 Dubitatur. Cur dominus imperauit ut & faceret ſimiliter? Reſp. Ambro. quia nihil eſt tã ſecundum naturã quã iuuare conſortẽ naturę.

ALLEGORICE.

[Homo quidam] ideſt Adam [deſcẽdebat] cum ſemper natura humana ad inferiora tendat [ab Hieruſalem] ciuitate ſcilicet pacis: a cuius beatitudine lapſus eſt [in Hierico] ideſt in defectum noſtræ mortalitatis [& incidit in latrones] ſcilicet dæmones eis credendo contra præceptum diuinum edẽdo de pomo [qui expoliauerunt eum] immortalitate [& plagis impoſitis] ideſt peccatis humanæ naturæ integritatem uiolantibus [reliquerunt ſemiuiuũ] mortuo propter peccatum corpore. ideſt moriendi neceſſitatem incurrente [ſacerdos aũt] ideſt Aaron [& leuita] Moyſes [uiſo eo præterierunt] quia nullum humano generi remediũ adhibere potuerunt, ut mundaretur a peccato [Samaritanus autem] dominus noſter Ieſus Chriſtus iter faciens per carnem aſſumptam [uenit ſecus eum] ſcilicet in ſimilitudinẽ carnis peccati [miſericordia motus eſt] quæ ſemper apud eum eſt, & quia in eo nullum meritum inuenit quo curari dignus eſſet [& appropinquans ei] mortalitatem aſſumendo [alligauit uulnera] cohibens peccata [fudit oleum] miſericordiæ, & humanitatis [cum uino] diuinitatis, [& impoſuit ſuper iumentum] peccata hominum ſuper ſe portando [duxit in ſtabulum] ideſt in eccleſiam in qua reficiuntur cæci, [& curam illius egit] reconciliando cũ per peccatorum confeſſionem [Altera uero die] ſcilicet reſurrectionis uolendo redire unde uenerat [protulit duos denarios] ſ. duo teſtamenta, ſiue duo præcepta charitatis [& dedit ſtabulario] ideſt Apoſtolo Paulo & collegio Apoſtolorum committẽs [ut curam eius] ſcilicet generis humani [haberent] prædicando euangelium omni creaturæ [& quodcunq; ſuperogaſſent] quia Paulus præceptum de uirginibus non habuit, ſed ſupererogauit conſilium dans ſuper erogauerunt etiam multum ſancti apoſtoli & doctores eccleſiæ uetus & nouum teſtamentum exponendo, quibus dominus cum redierit ut iudicet mundum reddet mercedem cõdignam ſcilicet centuplum una cum uita æterna.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ut quãdo aliqua ignoramus nõ tentandi gratia, ſed addiſcendi & doctoribus perquiramus. quodque compatiamur afflictis infirmis & uulneratis quibuſcunque etiam inimicis benefaciendo propter deum quoniã quod uni ex minimis Chriſti fecerimus propter deum ipſi Chriſto faciemus.

ANAGOGICE.

Tota cauſa incarnationis & paſſionis Chriſti in hoc euangelio contemplari poteſt; qui quidem propter nos paſſus eſt ut nobis ianuã cæleſtis regni aperiret deſcendendo a Hieruſalem

ſaltem ſupernã in Hierico.i.calamitate huius miſeri mundi. portando nos in humeris ad gloriam æternam.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prædicatorum.

Dixit Ieſus ad quoſdam qui in ſe confidebant, &c.

DOMIMICA TERTIADECIma poſt Penthecoſten.

Cum iret Ieſus in Hieruſalem. Lucæ. 17.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti. 33. die. 14. Martij in die Lunæ.

HISTORICE.

Quoddam domino ingrediente caſtellum ſamariam inter, & galilæam. Viri quidam lepra reſperſi numero decem: alta vt eorum miſeretur eum interpellarunt voce: cum ad eius iuſſum, vt ſacerdotibus demonſtrarētur pergerent pristinæ reſtituti ſunt ſanitati. e quibus vnus genere ſamaritanus mũdatũ ſe agnoſcēs excelſum Deũ magnificans Ieſu pedibus prouolutus gratias pro recuperata agebat ſanitate: quod cernens dominus admiratus aiebat. Decem quidem curatos fuiſſe vnum vero, & alienigenam repertum qui ſolus optimo deo gloriam exhiberet: huic itaq; imperauit dominus ut eleuaretur, & in pace abiret: quoniã eum ſita ſaluti reddiderit fines.

Operæ pretium eſt ponere dubia & ſoluere.

1 Du. vnde veniebat dominus? Reſp. ꝙ vt habetur Luc. 13. c. ex caſtellis, & villis in quibus docuerat vel prædicauerat.

2 Dub. Ad quid ibat in Hieruſalem? Reſp. ꝙ ad paſſionem vt omnes dicunt euangeliſte.

3 Dub. Quomodo tranſibat per mediam ſamariam & galileam? Reſp. Titus ꝙ tranſibat per medios confines vtriuſque patrie.

4 Dub. In quod caſtellum ingreſſus eſt? Rñd. Landulphus de uita Chriſti, quod erat in ſamaria, non ponitur autem ab aliquo nomen.

5 Dub. cuius gentis erant illi leproſi? reſpõ. Theophilus quod nouem erant iudęi, & vnus Samaritanus.

6 Dub. cur non acceſſerunt in caſtro? reſpon. Cyrillus: quando ab urbibus, & uillis excludebantur: ritu legis Moyſi.

7 Dub. quid eſt lepra? Reſpon. Conſtan. ꝙ lepra eſt paſſio frigida, & ſicca naſcens ex cholera nigra intenſa, & putrefacta apparens in ſuperficie corporis.

8 Dub. Cur ſteterunt a longe? Rñ. Lyr. quod & propter Chriſti reuerentiã & etiam quia non debebant appropinquare ſanis ne eos inficerent.

9 Du. Cur leuauerunt vocem? Rñ. qui ſupra, quod ex magno deſiderio ſanitatis.

10 Dubit. Cur vocauit Ieſum præceptorem? Reſpond. Theophilus, quod non rogant eum ut mortalem, ſed vocant præceptorem, id eſt dñm quo pœnæ videntur hũc opinari Deum.

11 Dub. cur dicunt miſerere noſtri? Reſpond. Titus ꝙ propter experientiam virtutis eius neq; argentum petentes, neq; aurum, ſed vt aſpectum corporis ſanum obtineant.

12 Dub. cur ipſe non ſanauit eos? Reſp. Theophilus, quod iubere eis, vt irent ad ſacerdotes nihil aliud innuebat niſi quod debebant curari.

13 Dubi. A quo curati ſunt? Reſp. Cyrillus, ꝙ a Chriſto concedente eis ſalutem.

14 Dub. Cur mittit eos ad ſacerdotes? Reſp. Theophilus, quia ipſi ſacerdotes experiebantur ſi mundati forent.

15 Dub. Quomodo illæ ſamaritanus debebat ſe oſtendere ſacerdotibus? Reſpond. quòd ex obedientia Chriſti voluit humiliari coram ſacerdotibus Iudæis.

16 Dub. An per cerimonias legis leproſi poſſint mundari? Rñ. S. Thom. 12. q. 102 art. 5. ꝙ non, ſed emundatus oſtendebatur per ſacerdotes contingebat tamen quandoq; vt diuino miraculo per ritum legis corporalis mundaretur lepra quando ſacerdos decipiebatur in iudicio.

17 Dubi. Quem ritũ ſeruabant ſacerdotes in purificatione leproſi? Rñ. qui ſupra, ꝙ in prima purificatione offerebat leproſus duos paſſeres viuos & lignũ cedrinũ, & vermiculũ, & yſopũ. Hoc modo vt filio coctineo ligaretur paſſer & yſopus ſimul cum lino codrino, ita ſcilicet. ꝙ lignũ cedrinũ eſſet quaſi manubriũ aſperſorium, yſopus vero & paſſer erant id ꝙ de aſperſorio tingebatur in ſanguine alterius paſſeris immolati in aquis viuis. In octauo autem die admittebatur ad cultũ diuinum & reſtituebatur conſortio hominum primo tamen raſis pilis corporis & veſtimẽtis & poſt modum ſacrificium offerebatur pro delicto eius. De ſanguine aũt ſacrificij tangebatur extremũ auricule eius qui erat mundandus, &

pollices manus dextre & pedis, adhibebantur etiam huic ritui tres liquores, ſcilicet ſanguis, oleum & aqua viua.

18 Dubi. Cur huiuſmodi ritus obſeruabatur? Rñ. qui ſupra, quod contra putredinem lepre offerebatur cedrus quæ eſt arbor imputribilis, contra fętorem yſopus quæ eſt herba odorifera, contra inſenſibilitatem paſſer viuus, contra turpitudinem coloris vermiculus qui habet viuum colorem. Paſſer vero viuus aduolare dimittebatur in agrum, quia lepi oſus reſtituebatur priſtine liberati radebantur pili, & veſtimenta, quia lepra pilos corrodit & veſtimenta coinquinat & fętida reddit, offerebatur ſacrificium pro delicto quia lepra plerunque inducitur pro peccato, tangebantur de ſanguine extremum auricule, & pollices, quia in iſtis partibus primum lepra dignoſcitur & ſentitur ſanguis adhibebatur cõtra ſanguinis corruptionem oleum ad deſignandum ſanationem morbi, aqua viua ad emundandum ſpurcitiam.

19 Dub. Cur nunc eccleſia non obſeruat prædictos ritus? Rñ. qui ſupra. ar. 3. q̃ ceſſauerunt cerimonialia, quia erant figura venturi quo præſente figuralia ceſſarunt & hoc in paſſione Chriſti.

20 Dub. Qui erat ratio figuralis huiuſmodi ritus? Reſp. qui ſupra. ar. 5. q̃ per duos paſſeres ſignificabatur diuinitas & humanitas Chriſti quorum vnus, ſcilicet humanitas immolatur. Alius autem, ſcilicet diuinitas viuus permanet. Vnde & aduolabat, quia paſſione aſtringi non poterat. Hic autem paſſer viuus ſimul cum cedro & cocco vel vermiculo, & yſopo, id eſt fide, ſpe, & charitate mittitur in aquam ad aſpergendum, quia in fide dei & hominis baptizamur. Lauat per aquam baptiſmi vel lachrymarum veſtimenta ſua, id eſt opera, & omnes pilos, id eſt cogitationes, tangitur extremum auricule ſanguine & oleo, vt eius auditũ muniat contra corrumpentia verba. Pollices tanguntur, vt ſit eius actio ſancta.

21 Dubi. An leproſus promoueri poſſit ad ſacerdotium? Rñ. S. Tho. in 4. ſent. diſt. 9. ar. 4. q. 3. quòd non.

22 Dub. cur non mundati ſunt anteq̃ peruenirent ad ſacerdotes? Rñ. q̃ propter eorum obedientiam & fidem, & ne ſacerdotes ex ſuperbia eos deſpicerent, & vt dei imperio attribueretur & non virtuti ſacerdotum.

23 Dubi. An Samaritanus acceſſerit ad ſacerdotes? Reſp. Lyra q̃ ſtatim vt ſe ſanatum ſenſit regreſſus eſt ad Chriſtum.

24 Dub. Quid clamabat? Reſpon. Theophilus quòd voces emittebat benignas.

25 Dub. Cur appropinquarunt Ieſu? Rñ. Titus, q̃ ſuſcepta purgatio dedit eis appropinquandi fiduciam.

26 Dub. quid præfigurabat illa miſſio leproſorum ad ſacerdotes? Rñ. S. Th. 4. ſen. diſt. 17. q. 3. ar. 1. q. 5. q̃ præfigurabat cõfeſſionem ſacramentalem quæ debet fieri ſacerdotibus noue legis, quæ etiam præfigurata fuit in hoc quòd Ioanni Baptiſtæ confitebantur peccata, & etiam in reſuſcitatione Lazari, vt dicit ipſe vbi ſupra. art. 3. q. 1.

27 Dub. Quid eſt confeſſio ſacramentalis? Rñ. qui ſupra, quòd ſic diffinitur ab Auguſtino: confeſſio eſt per quàm morbus latens ſpe veniæ aperitur.

28 Dub. Quotuplex eſt confeſſio peccatorum? Reſp. qui ſupra 3. ar. q. 68. art. 6. quòd duplex vna ſcilicet quæ fit deo: & eſt interior; alia exterior quæ fit ſacerdoti.

29 Dub. An confeſſio ſit virtus vel ſacramentum? Rñ. qui ſupra in 4. diſt. 17. q. 3. art. 2. q. 2. quòd eſt actus virtutis ſecundum q̃ ex libero arbitrio gratia informato procedit & eſt ſacramentum vel pars ſacramenti ſecundum quod eſt medicina in remedium peccati ordinata.

30 Dub. An in veteri lege fieret confeſſio peccatorum? Reſp. qui ſupra diſt. 22. q. 3. art. 3. q. 2. quòd ſic in generali, quia confitebatur qui peccatum ſuum oblationem in lege faciendo pro peccato ſtatutam.

31 Dub. An confeſſio ſacramentalis ſit de iure naturali? Reſp. qui ſupra. 17. q. 3. art. 1. q. 2. q̃ non, ſed de iure diuino.

32 Dubi. An confeſſio ſit de neceſſitate ſalutis? Reſp. qui ſupra. ar. 1. q. 1. quòd eſt de neceſſitate ſalutis eius qui in peccatum actuale mortale cecidit.

33 Dub. An omnes teneantur ad confeſſionẽ? Reſp. qui ſupr. q. 3. q̃ ex inſtitutione eccleſiæ omnes tenentur non autem ex vi ſacramenti, niſi ille qui mortale commiſit.

34 Dubit. An habens ſola venialia teneatur confiteri? Rñ. qui ſupra. q. 16 q. 2. ar. 2. q. 3. q̃ non, neque neceſſitate abſoluta, neque neceſſitate quæ eſt ex ſuppoſitione finis, ſcilicet remiſſionis eorum, quia etiam ſine confeſſione vel actu, vel propoſito exiſtente poſſent remitti, tamen perfectionis eſt ea confiteri.

35 Dub. Cum teneatur ex præcepto eccleſiæ quilibet in anno ſemel cõfiteri & aliquis nõ habeat niſi venialia ergo tenetur illa confiteri? Rñ. qui ſupra ꝙ in hoc caſu dicũt aliqui ꝙ homo tenetur confiteri uenialia. Alij vero dicunt ꝙ ſufficit ſe præſentari ſacerdoti, ut ſe immunem a peccato mortali oſtendat ut ad communionem admitti poſſit.

36 Dub. An Papa poſſit diſpenſare ꝙ aliquis non confiteatur? Rñ. qui ſupra diſt. 17. q. 4. ar. 1. q. 5. ꝙ non, ne vnquam confiteatur, ſed bene, ꝙ poſſit diutius confeſſionem differre q̃ ab eccleſia inſtitutum ſit.

37 Dubi. An ſtatim teneatur homo confiteri poſt peccatum? Rñ. qui ſupra. q. 4. ꝙ ad confeſſionem actualiter faciendam obligatur aliquis dupliciter. Vno modo per accidens, id eſt, quando ad aliquid tenetur quod non poteſt facere niſi confeſſus. tunc enim confiteri tenetur ſicut ſi debeat euchariſtiam percipere. Alio modo per ſe & tunc non tenetur niſi in tempore determinato ab eccleſia niſi in articulo mortis, ueruntamen periculoſum eſt differre.

38 Dub. An homo debeat confiteri peccatum quod non commiſit? Rñ. qui ſup. diſt. 21. q. 2. ar. 4. ꝙ non, quia ad hoc ꝙ cõfeſſio ſit idonea requiritur, ꝙ os cordi concordet, ut ſolum hoc os accuſet quod conſcientia tenet.

39 Dubi. An in confeſſione homo debeat exprimere perſonam cum qua peccauit? Rñ. qui ſupra. diſt. 16. q. 4. ar. 2. q. 5. ꝙ homo in confeſſione debet famam alterius cuſtodire quantũ poteſt, ſed ſuam conſcientiam magis purgare, debet ſi autem non poteſt circumſtantiam quæ ducit in aliud genus peccati confiteri ſine expreſſione illius perſonæ, ſcilicet fratris vel ſororis debet eam exprimere, alias dimittat ne peccatum alterius prodat.

40 Dub. Qui circũſtantiæ ſunt confitẽdæ? Rñ. qui ſupra, ꝙ illę quæ ad aliã ſpeciẽ mortalis pc̃ti trahunt. Aliæ aũt de neceſſitate non ſunt confitendæ. tñ eas confiteri perfectionis eſt.

41 Dub. Quæ peccata debet homo confiteri? Rñ. qui ſupr. diſt. 17. ar. 4. q. 2. ꝙ omnia peccata quæ in memoria habet, & ſi non fecit non eſt confeſſio, ſed confeſſionis ſimulatio.

42 Dubitatur. Quid ſi quis ignorat aliquod eſſe peccatum mortale quod tamen eſt mortale? Reſpon. qui ſupra diſt. 11. q. 2. ar. 2. quòd ignorantia iuris non excuſat quia ipſa peccatum eſt, ſed ignorancia facti excuſat, ut ſi cognouit alienam quam credidit eſſe ſuam.

43 Dubit. Quia ſi quis habet aliqua peccata quæ reſeruantur ſuperiori non uidetur, ꝙ ea teneatur confiteri ſacerdoti non potenti eum abſoluere? Reſp. qui ſupra. diſtin. 17. q. 3. ar. 4. q. 2. ꝙ nihilominus tenetur omnia confiteri ſacerdoti vt quantitatem totius culpæ cognoſcat, & de illis de quibus non poteſt abſoluere ad ſuperiorem remittat.

44 Dub. An laico poſſit quis confiteri? Rñ. qui ſupra. ar. 3. q. 2. ꝙ ex officio ſolus ſacerdos eſt cui facienda eſt confeſſio, ſed in neceſſitate etiam laicus vicem ſacerdotis ſupplet ut ei confeſſio fieri poſſit. Non obſtat quòd laicus non eſt iudex eius qui confitetur abſolute; quia ratione neceſſitatis accipit iudicium ſuper eum ſecundum quòd confitens ex deſiderio ſacerdotis ſe ei ſubdit.

45 Dubit. An confeſſus laico teneatur eadem peccata ſacerdoti confiteri ſi copiam habere poteſt? Reſpon. qui ſupra, quod a deo veniam conſecutus ſit, eo quod propoſitum confitendi ſecundum mandatum dei quod concepit ſicut potuit impleuit, non tamen adhuc eccleſiæ reconciliatus eſt vt ad ſacramenta eccleſiæ admitti debeat niſi prius a ſacerdote abſoluatur, ſi copiam habere potuerit.

46 Dubitatur. Quid ſi ſacerdos eſt laſciuus quomodo fiet? Reſpon. qui ſupra. diſtinct. 16. q. 3. art. 2. q. 5. debet petere licentiam confitendi alteri ſacerdoti, & ſi non dederit ad ſuperiorem recurrere.

47 Dubi. Quid ſi confitens timet ſibi periculum imminere, ſi confiteatur proprio ſacerdoti quid aget? Reſpond. qui ſupra. di. 17. q. 3. ar. 3. q. 5. quòd in caſibus iſtis videlicet ſi eſſet hæreticus ſacerdos vel ſolicitator ad malum vel fragilis ad peccatum quòd ſibi quis confitetur ſi & pronus, uel ſi reuelator confeſſionis probabiliter exiſtimatur uel ſi peccatum contra ipſum ſit de quo quis confiteri debet. Debet recurrere ad ſuperiorem uel ab eo petere licentiam alteri confitendi, quòd ſi eam non poſſit habere idem eſt iudicium ꝙ de illo qui non habet copiam ſacerdotis, unde magis debet eligere laico confiteri, nec in hoc tranſgreditur aliquis præceptum eccleſiæ, quia pręcepta iuris poſitiui non ſe extendunt ultra intentionem præcipientis quę eſt finis præcepti, ſcilicet charitas ſm Apoſtolũ.

48 Dubitatur. Quæ conditiones requiruntur ut confeſſio ſit idonea? Reſpond. qui ſupra, ar.

ar.4.q 4.quod.16.quæ his verſibus continentur. Sit ſimplex, humilis, confeſſio pura, fidelis atque frequens, nuda, diſcreta, libens. verecunda, integra ſecreta lachrymabilis, accelerata, fortis, & accuſans. & ſic parare parata. Quarum conditionum, quædam ſunt de bene eſſe confeſſionis.ſ.quòd ſit frequens, & qđ ſit accelerata. Aliæ autem ſunt de eius neceſſitate. Et primo ſit ſimplex vt non habeat multiplicationem verborum. Secundo humilis, vt homo in abiectionem ſui confiteatur ſe miſerum peccatorem. Tertio pura vt recta ſit intentio. Quarto fidelis ne in ea falſa narrentur. Quinto nuda, vt non inuoluatur obſcuritate verborum. Sexto diſcreta, vt maiora peccata cum maiori pondere confiteantur. Septimo libens, quia actus virtutum debent eſſe voluntarij. Octauo verecunda, vt ſi non ſe iactet de peccatis. Nono integra, vt non ſubtrahatur aliquid de his qui manifeſtanda ſunt. Decimo ſecreta quantum ad conditionem fori in quo de occultis conſcientię agitur. Vndecimo lachrymabilis, vt doleat a peccato commiſſo. Duodecimo fortis, vt propter verecundiam non dimittat confiteri. Tredecimo accuſans.ſ.ex parte confitentis. Quartodecimo parere parata per comparationem ad ſacerdotem.

49 Dub. An in abſentia ſacerdotis poſſit quis per ſcripturam confiteri? Reſpon. qui ſup.q.3. quòd non oportet quod per ſcriptum fiat cũ in abſentia ſacerdotis poſſit fieri laico, quia plus pertinet ad neceſſitatem confeſſionis actus quàm ille cui fit confeſſio.

50 Dub. Quemadmodum debet tenere ſacerdos confeſſor in interrogando? Reſpon. qui ſupra. diſ.19.in literæ expoſitione quòd debet perſcrutari conſcientiam peccatoris in confeſſione quaſi medicus vulnus, & iudex cauſam quia frequenter quę prę confuſione confitens taceret interrogatus reuelat, ſed tamen in interrogationibus faciendis tria ſunt attendenda. Primo vt quęlibet peccator interrogetur de peccatis qua conſueuerunt in hominibus illius conditionis abundare. Non enim oportet quod a milite quęratur de peccato clericorum aut religioſorum, aut econuerſo. Secundo vt non fiat explicita interrogatio de peccatis niſi de illis quę omnibus manifeſta ſunt, de aliis autem adinuentionibus peccatorum, ita debet a longinquo fieri interrogatio, vt ſi commiſit dicat, & ſi non commiſit non addiſcat. Tertio vt de peccatis præcipue carnalibus non deſcendat nimis ad particulares circunſtantias, quia huiuſmodi delectabilia quantomagis in ſpeciali conſiderantur magnam concupiſcentiam nata ſunt mouere. vt dicitur in 3. Ethi. Et ideo poteſt contingere vt confeſſor talia quęrens & ſibi & confitenti noceat, & ſic quandoque deficiant in ſuo ſcrutinio iniquitates ſcrutantes.

51 Dub. Quia cum per contritionem peccatũ dimittatur, non videtur quod poſt ſit neceſſarium confiteri? Reſp. qui ſup. diſt. 19.q.1.ar.1. q.2. quòd licèt peccatum dimittatur ante actualem confeſſionem, nũquàm tamen dimittitur ante confeſſionem in propoſito exiſtentem.

52 Dub. Cum per confeſſionem mortale peccatum mereatur veniam, videtur quod peccatum mortale fiat veniale, & ſic econtra? Reſp. qui ſup.diſ.17.q.3.ar.5.q.1. quòd mortale dicitur fieri veniale non quod culpa in culpam conuertatur, ſed quia per confeſſionem hoc euenit de culpa pręterita homo veniam conſequatur.

53 Dub. Quando quis accedit ad confeſſionẽ ſine cõtritione ſit abſolutus ſi abſoluatur? Reſpon. qui ſup.ar.4.q.1.quòd non, tunc ſed poſt recedẽte fictione percipere incipiet fructum abſolutionis.

54 Dub. An oporteat quod talis reiteret confeſſionem iam factam recedente fictione? Reſpond. qui ſup. quòd non, ſed ſolum tenetur poſtmodum fictionem ſuam confiteri.

55 Dubit. An quando quis obliuiſcitur vnius peccati mortalis in confeſſione teneatur totam reiterare confeſſionem? Reſp. qui ſupr.q.2.quòd ſufficit quod hoc peccatum confitens dicat explicite, & alia in generali dicendo, quod cum alia multa confiteretur huius oblitus fuit.

56 Dub. In quibus caſibus tenetur quis confeſſionem reiterare? Reſp. Petrus de Palude. in 4.ſen.diſ.17.quòd in quatuor. Primus ſacerdos non potuit abſoluere. Secundus ſi neſciuit diſcernere inter peccatum mortale & veniale. Tertius ſi confeſſio non fuit integra vt quia ſcienter tacuit peccatum mortale. Quartus ſi contempſit vel neglexit ſatisfacere, & oblitus eſt ſatisfactionem iniunctam, nam ſi ſciret & vellet eam implere non oporteret confeſſionem reiterare.

57 Dubit. An rector Eccleſię debeat credere

ſubdito

ſubdito ſuo ſibi dicēti ſe confeſſum alteri habenti poteſtatem abſoluendi? Reſp. San. Tho. in 4. ſen. di. 17. q. 3. ar. 3. q. 5. quòd in foro confeſſionis creditur homini & pro ſe & contra ſe, nō autem in foro exterioris iudicij Et ideo ſubdito debet credere dicenti ſe alteri abſoluere ualenti confeſſum fuiſſe.

58 Dub. An confeſſio debeat eſſe ſecreta? Reſpon. San. Tho. ubi ſupra, diſt. 21. q. 3. art. 1. ꝙ cum deus peccatum illius qui ſe ſibi ſubijcit per pœnitentiam tegat etiam ſacerdos qui tenet locum dei debet tegere & hoc eſt de neceſſitate ſacramenti & tanquam violator ſacramenti peccat qui reuelat.

59 Dubitatur. An ſi ſuperior præcipiat confeſſori, ꝙ dicat, ſi ſcit aliquid de peccato, de quo alio modo neſcit niſi per confeſſionem ſub excommunicationis pœna latæ ſententiæ, an teneatur obedire? Reſpon. qui ſupra, quòd non, quia debet æſtimare, quòd intentio præcipientis ſit, ſi ſciat ut homo.

60 Dub. Quid ſi præcipit ſub eſdem pœna ꝙ ſi ſcit per confeſſionem reuelet? Reſp. qui ſupra. quòd non debet propalare, nec incurrit excommunicationem, quia non eſt ſubiectus ſuperiori ſuo niſi ut homo. Hoc autem neſcit vt homo, ſed ut deus.

61 Dubit. An ſi deferatur ſibi iuramentum vt dicat ſi ſcit? Reſpon. qui ſupra, quod abſq; læſione conſcientiæ poteſt iurare ſe neſcire qđ ſcit tantum vt Deus.

62 Dub. an prælatus habens in cōfeſſione peccatū ſubditi quod nullo alio modo ſcit poſſit abſque punitione dimittere? Reſp. qui ſupra quod abſque leſione conſcientie poteſt impunitū peccatum relinquere quod ſcit tantum vt Deus vel ſine aliquo remedio, quia non tenetur adhibere remedium niſi eo modo quo ad ipſum defertur, quia nihil agendum eſt per quod aliqua ſuſpitio haberi poſſit de confeſſionis reuelatione.

63 Dub. an laicus cui fit in caſu neceſſitatis cōfeſſio ſimiliter teneatur ad confeſſionem celādam? Reſp. qui ſupra, quòd ſic quia etiam aliquo mō participat de actu ſigilli cōfeſſionis.

64 Dub. An ſi quis confitetur hæreſim debeat etiam cælari? Reſpon. qui ſupra, quòd ſic, poteſt tamen dicere prelato quod diligentius inuigilet ſuper gregem ſuum, ita tamē quòd nō dicat aliquid per quod uerbo vel nutu confitentem prodat.

65 Dub. An ſi aliquis in confeſſione ſciat aliquod impedimētum in matrimonio inter aliquos contrahendo, poſſit illud reuelare? Reſp. qui ſupra, quod non ſi neſciat aliunde, quia neſcit illud ut homo, ſed ut deus.

66 Du. An ſacerdos cognoſcendo carnaliter illam quam audiuit in confeſſione grauiter peccet? Reſp. qui ſupra. diſt. 42. q. 1. ar. 2. quòd per pœnitentiam contrahitur quoddam fœdus inter ſacerdotem & mulierem confitentem ſimile cognationi ſpirituali, ut tantum peccet eam ſic cognoſcens acſi eſſet ſua ſpiritualis filia. Et hoc ideo quia maxima familiaritas eſt inter ſacerdotē & cōfitentē. & ex hoc iſta ꝓhibitio eſt inducta vt tollatꝰ peccādi occaſio.

67 Dub. An filius ſacerdotis poſſit contrahere cum ea quam ſacerdos audiuit in confeſſione? Reſp. qui ſupra. quòd ſic, quia propter loquendo per ſacramentum pœnitentiæ nō cōtrahitur ſpiritualis cognatio. Alias autem filius ſacerdotis nō inueniret in tota una parochia mulierem cum qua contraheret.

68 Dubit. An cuilibet ſacerdoti indifferenter poſſit quis confiteri? Reſp. qui ſupra. di. 17 q. 3. ar. 4. q. 4. quòd nō niſi in ar. neceſſitatis, ſed tantum illi qui habet iuriſdictionem ordinariam uel delegatam in eum.

69 Dub. A quo fuit inſtituta confeſſio ſacramentalis? Reſp. qui ſupra. ar. 1. q. 5. quòd a deo inſtitutionem habuit quamuis expreſſa inſtitutio ipſius non legatur.

70 Dub. Quando fuit inſtituta confeſſio ſacramentalis? Reſpō. qui ſupra. ar. 3. q. 1. quòd quādo apoſtolis poteſtatem remittendi peccata dedit, ut patet Ioan. 20. Sed Iacobus apoſtolus eam promulgauit uel ſacerdotibus confeſſionem eſſe faciendam monuit.

71 Dubita. Quia uidetur ꝙ iſte leproſus non fuerit perfecte curatus quia cecidit ad pedes Ieſu? Reſpon quòd non cecidit ex infirmitate ſed uoluntarie ſe proſtrauit.

72 Dubitatur. Cur ſic ſe proſtrauit? Reſpond. Titus vt ex uerbis & geſtibus ſuum recognoſceret ſaluatorem.

73 Dub Cur dicitur quòd erat Samaritanus? Reſpond. Theophi. ut quiſque poſſit conijcere quòd nihil impedit quemquā placere deo, & ſi de genere prophano proceſſerit dummodo bonum gerat propoſitum. Nullus etiā natus ex ſanctis ſuperbiat. nouē enim qui Iſraeliꝺ te erant ingrati fuerunt.

74 Dub. Cur alij nouem non redierunt ad referendas gratias? Reſp. Lyr. ꝙ decepti fuerūt

a ſacerdotibus quibus ſe præſentauerant, qui Chriſto detrahebant, & ſic informati ab eis ſuam ſanationem attribuerunt obſeruantię legis & non virtuti Chriſti, licet a principio fideliter & deuote petiuiſſent ab eo ſanari.

75 Dub. Cur quærit vbi ſunt nouem cum hoc ſciret? Reſp. quòd non ex ignorantia quærit, ſed ex primo quòd erat notum omnibus inducit ſecundum vt redarguat ingratitudinem illorum nouem.

76 Dub. A quo dictum fuit non eſt inuentus qui rediret &c? Reſp. quòd vel a Chriſto lamētante de eorum ingratitudine, vel ab Euangeliſta in confuſionem mundatorum.

77 Dub. Cur dominus leproſo imperauit, vt ſurgeret? Reſp. quòd iacebat proſtratus.

78 Dub. Quia ſi fides in ſua eum ſanauit, ergo non Chriſtus? Reſp. quòd fides meruit vt ſanaretur. Sed Chriſtus effectiue eū ſanauit.

79 Dub. Cur volebat vt iret? Reſp. quòd proficiendo de virtute in virtutem.

ALLEGORICE.

[Leproſi] intelligi poſſunt qui ſcientiam vere fidei non habentes varias doctrinas profitentur erroris. Hi hæretici ſunt & tam vitandi ſunt Eccleſiæ vt ſi fieri poteſt longius remoti magno clamore Chriſtum interpellent, [quod præceptorem eum vocant] ſignificat quod bonus preceptor abſtergere debet falſam doctrinam quæ lepra eſt [quod nullum alium ſanatum dominus miſit ad ſacerdotes niſi leproſos] deſignat quod ſacerdotium Iudæorum figura fuit ſacerdotij Eccleſiæ, quia cætera vitia dominus per ſeipſum ſanat interius, doctrina vero vel imbuendi per ſacramenta, vel cathechizandi per ſermonem poteſtas Eccleſiæ tributa eſt, [qui dum irent mundati ſunt] quia gentiles ad quos venerat Petrus nondū accepto baptiſmatis ſacramento per iter ſpiritualiter ad ſacerdotes peruenitur infuſione Spiritusſancti mundari declarantur [quod nouem mundati non egerunt gratias] ſignificat illos qui cum cognouiſſent Deum non tanquam Deum magnificauerunt. Et ideo nouē ſunt. i. perfecti, quia indigent vno, vt quadam vnitatis forma coagulentur vt decem ſint [quod ſamaritanus ad dominum redit] deſignat gentiles deuotæ uenturos ad Chriſtum Iudæis in eorum errore permanentibus [quod cecidit in facie] deſignat quod gentilis populus ex malis quæ ſe perpetraſſe meminit erubeſcit, quod ſurgere & ire præcipitur [demōſtrat quod qui infirmitatem ſuam cognoſcens humiliter iacet, per diuini verbi conſolationem ad fortia opera proficere iubetur [quod deus gentilem populum ſaluum fecit] arguit quod infidelitas Iudæorum eos damnabit.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur vt dum varijs peccatorum generibus deprimimur extra caſtra. i. malas ſocietates ad dominum pro miſericordia recurramus ad preceptorem, & licet mundemur in mente nihilominus accedamus ad ſacerdotes, & confiteamur delicta noſtra, ac demum gratias proſtrati ex humilitate Deo agamus, vt fides noſtra charitate formata nos ſaluari faciat.

ANAGOGICE.

Contemplemur diuinam gloriam, in qua omnes beati gratias reddunt Chriſto qui eos ſua paſſione ſanauit a lepra peccatorum & in illam introduxit in quo nihil coinquinatum ingredi poteſt ingratis excluſis, quorum iuſti pœnas videntes quas ipſi Dei pietate euaſerunt cadentes in facies ſuas in conſpectu throni Deum ſiue ſine laudant dicentes: benedictus Deus.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prædicatorum.

Exiens Ieſus de finibus Tyri &c.

DOMINICA XIIII. POST Penthecoſten.

Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Mat. 6.

Hæc verba dicit dominus anno ætatis ſuæ 31. die 15. Iulij. in die Iouis.

HISTORICE.

Neminem diſcipulis dominus fore ait qui duobus poſſet dominis famulari, quoniā vel vni debita præbebit obſequia, alteri vero minime aut econtra. Ideoque vt Deo ipſi ſimulque mammone obtemperent impoſſibile fore, inhibuit autem ne victus indumentorumque ſuperflua augerentur ſolicitudine cum eleis anima, corpus vero præualeant veſtib⁹, neque inferioris eos exiſtere dignitatis cœli volatilibus quæ ſibi nequaquam prouidētes paſcuntur a Deo. Eorum vero neminem reperiri qui ſuæ addere perſonæ vnum poſſet cubitum, amictus quoque cogitatum vt deponerent monſtrat illorum comparatione minime ad hoc intendentium, cum nec glorioſus Salomon eis potuerit veſtium candore æquiparari.

pari. Si deus igitur ſua vniuerſali prouidentia hæc uelocius areſcentia ita cooperit cur nõ ſic ipſi talia eis ab eo potius exhiberi confidant, ſuperfluam igitur ut abijcerent horum ſolicitudinem præmonuit ne gẽtibus talibus inſudantibus ſimiles fierent, cum cœleſtis eorum genitor hæc eis neceſſaria fore non ignoraret, præcepit uero vt in primis dei perquirerent conſequi regnum atque iuſtitiam, quoniam eis cuncta vitæ exhiberẽtur opportuna.

NOn poſtponam quædam ſoluere dubia.

1 Dubitatur, vt quid dominus dixit prædicta uerba? Reſpondet Lyra. quod volens diſcipulos ad dei ſeruitium inducere. docuit illa eſſe fugienda quæ ad hoc eis impedimentum præſtarent. q. d. illud eſt fugiendum per quod impeditur homo a ſeruitijs dei, ſed per temporalia bona inordinate theſaurizata impeditur homo a ſeruitijs dei, quod probatur, quia nemo poteſt duobus dominis ſeruire. ſcilicet deo & diuitijs.

2 Dubitatur. Quia videtur quòd vnus poſſit duobus dominis ſeruire, quia multi ſubijciũtur vni magno domino, ſicut duci Subaudie & ei ſeruiunt, & etiã ſubijciuntur vaſallis dicti ducis, qui ſunt etiam eorum domi. ergo poſſunt duobus dominis ſeruire? Reſpõdet Chryſoſtomus in homel. quòd duos dicit dominos qui contraria iniungunt. concordia enim multos vnum facit. & ut dicit Lyra. non intelligit ſubalternatim poſitis.

3 Dub. An poſſit odio haberi ab aliquibus? Reſpond. San. Tho. 2. 2. q. 34. ar. 1. quòd quantum ad ſuam eſſentiam, quia eſt ipſa ſua bonitas & de ratione boni eſt vt ametur. quantum vero ad effectus qui nullo modo poſſunt eſſe contrarij uoluntati humanæ ſicut ſunt uiuere intelligere eſſe & huiuſmodi, etiã non poteſt odio haberi, ſed bene quo ad eius effectus qui repugnant uoluntati humanæ deprauatæ per peccatum prout eſt peccatorum prohibitor & pœnarum inflictor ab aliquibus odio habetur.

4 Dubit. An ſit graue peccatum odire deum? Reſp. qui ſupra art. 2. quòd inter alia peccata odium dei eſt grauius cum homo deum odiẽdo ex uoluntate per ſe auertatur a deo.

5 Dubitatur. Quid eſt odium? Reſpon. qui ſupra 12. q. 29. arti. 1. quòd eſt diſſonantia quædam appetitus ad id quod apprehenditur ut repugnans & nociuum.

6 Dubitatur. Quod eſt obiectum odij? Reſpon. qui ſupra quod eſt malum.

7 Dubitatur. An ſemper odium mali ſit bonum? Reſpond. qui ſupra. quòd contingit aliquando nec odiũ mali, nec amorem boni eſſe bonum. quia ſicut apprehenditur aliquid vt bonum quod non eſt uere bonum. ita aliquid apprehenditur vt malum quod non eſt uere malum.

8 Dubitatur. Vnde cauſatur odium? Reſpon. qui ſupra. ar. 2. quod ex amore, quoniam eiuſdem rationis eſt quod ametur aliquid & odiatur eius contrarium. & ſic amor vnius rei eſt cauſa quòd eius contrarium odiatur.

9 Dub. Quia cum amor & odium ſint contraria non uidetur quòd unum poſſit cauſari ab alio? Reſp. qui ſupra. quòd ſunt contraria quãdo accipiuntur circa idem, quia eadem res reſpectu eiuſdem non poteſt ſimul amari & odiri, ſed ſic non capiuntur in propoſito.

10 Dubita. Quod eſt fortius amor uel odium? Reſpon. qui ſupra. ar. 3. quod amor eſt fortior odio, tum quia bonũ eſt fortius malo & amor habet rationem boni, odium uero mali. tum etiam quia odium procedit ex amore tanquã ex cauſa. videtur tamen aliquãdo fortius amore quia eſt magis ſenſibile.

11 Dubitatur. An unquam odium vincat amorem? Reſpon. qui ſupra. quod non niſi propter maiorem amorem cui odium correſpondet, ſicut homo magis diligit ſe quam amicum, & propter hoc quod diligit ſe habet odio etiam amicum ſi ſibi contrarietur.

12 Dub. An aliquis poſſit odire ſe ipſum? Reſ. qui ſupra. ar. 4. quòd per ſe loquẽdo nemo poteſt ſeipſum odire. Vnde & ad Ephe. 5. dicitur nemo vnquam carnem ſuam odio habuit. Per accidens autem contigit quòd aliquis odiat ſeipſum, quia qui diligit iniquitatem non ſolum odit animam ſuam, ſed etiam ſeipſum.

13 Dubita. Quia illi qui ſe interimunt videntur ſe odire? Reſp. qui ſupra quòd tales illud quod eſt malum apprehendunt ſub ratione boni inquantum eſt terminatiuum alicujus miſeriæ vel doloris, & ita per accidens odiunt ſeipſos.

14 Dubit. An aliquis poſſit odire ueritatem? Reſp. qui ſupra. ar. 5. quòd non in uniuerſali, prout ens & uerum conuertũtur & in quibus omnia cõueniunt cũ cõueniẽtia ſit cauſa amoris in particulari aũt vno mõ aliqs veritatem odit

odit quando non vellet eſſe verum quod eſt verum. Alio modo inquantum veritas impe dit eum a perſecutione amati. ſicut aliqui nol lent cognoſcere veritatem fidei vt liberius peccarent. Tertio modo, quando aliquis vult iacere in peccato, odit quod aliquis veritatē circa peccatum ſuū cognoſcat ne redarguat.

15 Dub. An odium proximi ſit grauius quocū que alio peccato quod committitur in proximum? Reſp. qui ſupra. 2.2. q. 34. ar. 4. quòd ſic quantum ad deordinationem voluntatis, quæ eſt radix peccati, quia exteriores actus contra proximum non eſſent peccata niſi voluntas eſſet deordinata, puta cum aliquis igno ranter vel zelo iuſtitiæ interficit hominem, quantum vero ad nocumentum quod proximo infertur exteriora peccata ſunt grauiora odio interiori.

16 Dub. Cur dicit vnum diliget & poſt ſuſtinebit. Item vnum odio habebit & poſt contēnet? Reſp. Gloſ. quòd duo tangere videtur ſeruientium genera. Quidam n. ſeruiunt libera liter ex amore. Quidam vero ſeruiliter ex timore ſi ergo aliquis ex amore ſeruiat vni cōtrariorum dominorum neceſſe eſt vt alterum odio habeat, ſi vero ex timore ſeruiat, neceſſe eſt vt dum vnum ſuſtinet alterum cōtēnat.

17 Dub. Cur non poſſumus ſeruire Deo & mā monæ? Reſp. Gloſ. quod res terrena vel Deus ſi in cor hominis dominetur ad contraria ex vtroque trahitur homo Nam Deus trahit ad ſuperiora ſibi ſeruientem, res vero terrena ad inferiora.

18 Dub. Cur dicit ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis cum anima non manducet? Reſ. Aug quòd anima in hoc loco pro animali vita poteſt intelligi.

19 Dub. Quid eſt peccare ex contemptu? Reſ. S. Th. 2.2. q. 186. ar. 9. quod quando quis non vult ſubiici legi vel regulæ.

20 Dub. An ſemper faciens contra legem peccet ex contemptu. Reſpon. qui ſup. quod non, videlicet quando quis propter aliquam parti cularem cauſam, puta concupiſcentiam vel iram agit contra legem etiam ſi frequenter ex eadem cauſa, vel alia ſimili peccatum iteret, frequentia tamen peccati diſpoſitionem indu cit ad contemptum.

21 Dub. Qui grauius peccat ille qui ex contēptu, vel ille qui propter aliam cauſam? Reſp. qui ſup. in 4. ſen. diſt. 9. ar. 3. q. 3 quòd illa peccata quæ in actuali contemptu conſiſtunt ſunt grauiora illis in quibus non eſt contemptus, niſi ex conſequenti, & quaſi interpretatiue, ſicut accidit in fruitione creaturæ per quā aliquis delectationi intendit, ex cuius intentione a preceptis Dei diſcedit, & ſic per conſequens precipientem contemnit.

22 Dub. Quomodo attenditur grauitas peccatorum in contemptu? Reſp. qui ſup. quòd contemptus ex duplici parte menſurari poteſt. vno modo ex parte contemnentis, & ſic non poteſt fieri comparatio vnius generis peccati ad aliud genus. ſed vnius particularis peccati ad aliud quia contingit in vno veniali peccato ex genere eſſe maiorem cōtemptum actualem, quàm in vno grauiſſimo peccato mortali ex genere. Alio modo ex parte eius quod cō temnitur, & ſic eſt talis ordo peccatorum ꝙ illud in quo ipſe Deus ex ſeipſo etiam contē nitur eſt peccatum grauiſſimum, ſicut eſt peccatum infidelitatis & blaſphemiæ, & poſt illud peccatum in quo contemnitur Deus in ſacramento, & inter alia præcipue in ſacramento eucharistiæ in quo eſſentialiter Chriſtus Deus & homo continetur, non tamen contēptus eſt circa Chriſtum, vt eſt Deus & homo, ſed prout eſt in ſacramento, & poſt peccatum illud in quo contemnitur Deus in membris ſuis, & poſt peccatum in quo contemnitur Deus in præceptis ſuis quod eſt commune omni peccato mortali.

23 Dub. An contemptus qui eſt in peccato veniali ſemper ſit peccatum mortale? Reſp. qui ſup in 2. ſen. d. 24 q 3 ar. 5. quòd deliberatus conſenſus in veniale non ſemper procedit ex tali contemptu ut mortale peccatum faciat quando enim hoc modo in veniale conſentitur, vt ſi eſſet contra legem Dei nullo modo fieret maner intra limites venialis peccati, ēt ſi aduertatur eſſe veniale peccatum, ſi autem hoc modo in ipſum conſentiatur, vt etiam ſi prohibitum eſſet precepto nihilominus fieret talis conſenſus in veniale ex genere etiā mortalis eſſet.

24 Dub. Quid eſt ſolicitudo? Reſp. qui ſupr. 2. 2. q. 5 ar 6. quòd ſolicitudo importat ſtudium quoddam adhibitum ad aliquid conſequendum.

25 Dub. Quis dicitur ſolicitus? Reſp. qui ſup. q. 48. ar. 9. quòd dicitur quaſi ſolers intus vel ſolers totus. inquantum. ſ. aliquis ex quadam ſolertia animi velox eſt ad proſequendum ea quæ ſunt agenda.

26 Dub.

26 Dub. Ad quam virtutem pertinet ſolicitudo: Reſp. qui ſup. quòd pertinet ad prudentiã cuius precipuus actus eſt circa agenda precipere de conſiliatis & iudicatis.

27 Dub. Quæ dicitur ſolicitudo bona vel mala? Reſp. qui ſup. 1. ad Chor. lect. 7. quòd ſolicitudo prælationis eſt bona, prædicationis, diſcretionis, paſſionis, deuotionis, circũſpectionis, actionis, & prouiſionis, ſed ſolicitudo circa mulierem, circa ventrem, & circa burſam eſt mala.

28 Dub. An homo ſolicite quærendo quod ſibi deeſt peccet? Reſp. qui ſup 3. contra Genti. c. 135. quòd dominus precipit nos non debere eſſe ſolicitos de eo quod non pertinet ad nos. ſ. de euentibus noſtrarum actionum autẽ prohibuit nos eſſe ſolicitos de eo quod ad nos pertinet. ſ. de noſtro opere. Non ergo contra præceptum domini agit qui de his quę ab ipſo agenda ſunt ſolicitudinem habet, ſed ille qui ſolicitus eſt de his quæ poſſunt emergere etiam ſi ipſe proprias actiones exequatur. ita quòd debitas actiones prætermittat ad obuiandum huiuſmodi euentibus contra quos debemus in Dei prouidentia ſperare per quã etiam aues & herbæ ſuſtentantur.

29 Dub. An ſolicitudo rerum temporalium ſit illicita: Reſp. S. Thom. 2. 2. q. 55. ar. 5. quòd ſic tripliciter. Primo ſi temporalia tanquam finem quæramus. Secundo propter ſuperfluũ ſtudium quod apponitur ad temporalia procuranda propter quod homo a ſpiritualibus quibus principaliter inſeruire debet retrahitur. Tertio ex parte timoris ſuperflui, quando ſ. aliquis timet ne faciendo quod debet neceſſaria ſibi deficiant.

30 Dub. An aliquis debeat eſſe ſolicitus futurorum? Reſ. qui ſup. ar. 7. quòd vnicuique tempori competit propria ſolicitudo ſicut tempori æſtatis ſolicitudo metendi, & autumni vindemiæ. Si quis ergo tempore æſtatis de vindemia iam eſſet ſolicitus ſuperflue præoccuparet futuri temporis ſolicitudinem & hæc prohibetur a domino, & ſimiliter ſi quis temporalia in quibus dicitur præteritum & futurum tanquam fines quæreret, vel ſi ſuperflua quæreret vltra præſentis vitæ neceſſitatem, vel ſi tempus ſolicitudinis præoccuparet peccaret.

31 Dub. Cur quando dicit, contemnet, non dicit, odit? Reſpon. Aug. de Sermone domini in monte, quia nullus vera conſcientia Deũ poteſt odiſſe, contemnit autem. i. non timet eũ cum quaſi de eius bonitate ſecurus eſt.

32 Dub. Cur natura non prouidit homini de neceſſarijs victus, veſtitus & defenſionis ſicut alijs animalibus: Reſp. Lyr. quòd quia in alijs animalibus non eſt niſi natura ſenſitiua quæ eſt ad vnum determinata, & oportuit vt eis a natura ſufficienter prouideret, ſed homo habet intellectum per quem poteſt cogitare diuerſas artes & modos faciendi ſibi veſtes & arma, & habet manus ad operandum talia, Et ideo oportet hominẽ de talibus ſolicitare moderate, tamẽ ſecundum regulam rationis.

33 Dub. Quia videtur quod dominus hortetur nos ad negligentiam per ſimilitudinem auium quæ non ſeruñt, neque metunt? Reſp. Aug. de operibus monachorum, quòd intelligitur quod ſi per aliquam infirmitatem vel occupationem nõ poſſumus operari ille nos paſcet ſicut aues quæ nihil operantur, cum autẽ poſſumus non debemus tentare Deum, quia hæc quæ poſſumus eius munere poſſumus.

34 Dub. Cum volatilia ſibi cibum quærant quomodo pater cœleſtis paſcit ea? Reſp. Ly. quòd ea paſcit cum ſolicitudine ſuæ naturæ, quia ſi ſemper ſtarent in vno loco poſtquam ſunt adulta non paſcerentur, niſi vbi natura deficeret ſicut paſcit pullos coruorum quos parentes quandiu albi ſunt non paſcunt, & natura ſupplet in alio, quia rote cœli eos paſcit.

35 Dub. Nunquid tota trinitas paſcit? Reſp. quòd ſic, quoniam & non Deum trinum & vnum oramus dicendo eidem pater noſter qui es in cœlis.

36 Dub. Quomodo intelligitur pluris eſtis illis? Reſp. Aug. de ſermone domini in monte i. carius vos valetis, quia rationale animal ſicut eſt homo ſublimius ordinatur in rerum natura quàm irrationalia ſicut aues.

37 Du. Quia venditur carius vnus æquus imo vna gemma quàm vnus ſeruus vel ancilla? Reſpon. Aug. 11. de ciui. Dei, quòd hoc non fit ratione conſiderantis, ſed neceſſitate indigentis ſeu voluptate cupientis.

38 Dub. An hoc poſſit exponi de Angelis. ſ. quod ſint volatilia celi, & qui paſcuntur diuina prouidentia? Reſp. Hier. ꝙ non, quia ſi ita eſſet quomodo ſequeretur quod dicitur ad homines nonne vos magis pluris eſtis illis.

39 Dub. Quomodo magis pluris ſunt homines animalibus irrationabilibus? Reſp. Lyr. i. ſunt

ſunt maioris ponderis & dignitatis apud deū quia animalia facta ſunt propter hominem, finis autem eſt nobilior his quæ ſunt ad finē.

40 Dub. Cur dicit, quis autem veſtrum cogitans poteſt adiicere &c? Reſp. Ly. quòd ad remouendum ſolicitudinem veſtimenti ex eo, quod eſt intra hominem. ſ. magnitudo corporum quam Deus dat homini ſine ſua ſolicitudine, quod patet, quia quantuncunque aliquis de hoc ſolicitet non poteſt addere ad ſtaturā ſuam cubitum vnum cum ergo veſtimentum competat maius vel minus homini ſecundū quantitatem corporalem, & quantitas ipſa detur ſibi ſine ſolicitudine ſua per conſequens, & veſtimentum conueniens abſque ſolicitudine ſuperflua.

41 Dub. Cur primo dicit de cibo, & poſt de veſtimentis? Reſp. Chry. in Home. quòd prius tractauit de grauiori. ſ. de cibo. poſt tranſit ad id quod leuius eſt. ſ. de veſtimento, neque .n. ita neceſſarium eſt indumentum, ſicut cibus.

42 Dub. Cur potius ponit exemplum quo ad veſtimentum de lilijs agri, & non potius de pauone, vel aliis animalibus pulchre veſtitis? Reſp. Chry. in Homel. quòd dominus vult ex duobus monſtrare ſuperabundantiam. ſ. a munificentia pulchritudinis, & ab vtilitate participantium tali decore.

43 Dub. Cur dicit non laborant, neque nent? Reſp. Chry. ſuper Matt. quòd dicendo non laborat confortat viros, dicēdo vero neq; nent i. filant confortat mulieres.

44 Dub. Quid eſt quod non laborant &c? Reſ. Ly. quòd non laborant ad ornandum ſe, neq; filant ad faciendum ſibi veſtimentum.

45 Dub. Quia ex hoc videtur quod viri nō deberent laborare neque mulieres filare? Reſp. Chryſo in Home. quòd hæc dicens, non opus prohibuit, ſed ſolicitudinem, ſicut & ſupra eū de ſeminatione loqueretur.

46 Dub. An verum ſit quòd Salomon non fuerit tali colore veſtitus? Reſpon. Hier. dicēs. re uera quod ſericum, quæ regnum purpura quę pictura poteſt floribus comparari, quid ita rubet vt roſa? quid ita candet vt lilium. Violę vero purpuram nullo ſuperari murice oculorū magis quam ſermonum iudiciū eſt. Et Chry. in Home. inquit quantum enim veritatis ad mendacium tantum veſtimentorum & florū differentia eſt.

47 Dub. Cur dicit in omni gloria ſua? Reſ. qui ſup. quia Salomon eſt ſuperatus a florum decore non ſemel tantum neque bis, ſed per totum tempus ſui regni qui nec in vno die, ita decoratus eſt vt flores.

48 Dub. Cur inducit exemplum de Salomone? Reſp. qui ſup. q. d. Si ergo Salomon a floribus ſuperatus eſt qui omnibus regibus fuit præclarior quanto tu veſtimentis poteris vincere florum decorem.

49 Dub. Quia videtur quod Salomon conueniebat cum aliis cum etiam ipſe non laboraret cum eſſet rex? Reſp. qui ſup. ſuper Matt. ꝙ & ſi non laborabat, tamen iubebat. vbi autem iuſſio illic & miniſtrantium offenſa, & iubentis ira frequenter inuenitur. Hæc autem quādo neſciunt ſic ornantur.

50 Dub. Cum plures alij reges fuerunt Salomone potentiores ſicut Nabuchodonoſor, Cirus, Darius, Alexander &c. cur non poſuit exēplum de eis? Reſp. quòd loquebatur Iudæis. & ideo poſuit exemplum de excellentiori rege ipſorum.

51 Dub. Cur nunc appellat fænum quod ante appellauerat lilia? Reſp. Chry. in Home. quòd vt eorum vilitatem oſtendat.

52 Dub. Quomodo intelligitur ſi autem fenū agri &c? Reſp. Chry. ſuper Mat. q. d. ſi floribus terrenis ſic occurrit Deus qui nati ſunt, vt tantummodo videantur & pereant, homines negliger quos ſic creauit, vt non pro tempore videantur, ſed vt perpetuo ſint.

53 Dub. Cum aliquando flores permaneant pluribus diebus, quomodo dicit cras &c? Reſ. Hiero. quod cras in ſcripturis futurum tēpus intelligitur dicente Iacob. Exaudiat me cras iuſtitia mea. Gen. 30. e.

54 Dub. Cur non dicit hodie ſunt & cras non erunt? Reſpon. Chry. in Home. quod apponit aliam vilitatem, quia eſt multo deficientius, quod in clibanum mittitur.

55 Dub. Quomodo fænum dicitur mitti in clibanum? Reſp. Lyr. i. in furno, quia in aliquibus terris loco lignorum vtuntur ſtipulis & conſimilibus ad calefaciendum furnum. Vel hic accipitur clibanus pro aceruo in quo congregatur fænum deſiccatum, quia ad modum furni ſeu monticuli deriuatur, vnde clibanus a cliuo dicitur.

56 Dub. Cur dicit quanto magis vos? Reſpon. Chry. in Home. ꝙ hic occulte inſinuatur humani generis honor, ac ſi dicat vos quibus animam dedit corpus plaſmauit, prophetas miſit & vnigenitum filium tradidit.

57 Dub.

57 Dubita. Cur vocat eos modicæ fidei? Reſp. Glo. quia modica fides eſt quæ nec de minimis certa eſt.

58 Dub. An fides poſſit eſſe maior in vno quã in alio. Vide feria. 5. poſt. 1. dominicam quadrageſimæ. dub. 30.

59 Dubit. Cur dominus replicat dicens nolite ergo ſoliciti &c? Reſ. Rabanus vt oſtendat hãc rem eſſe per neceſſariam, & ut arctius eam in cordibus noſtris inculcaret.

60 Dubitatur. Cur dicit quid manducetis aut quid bibatis &c? Reſp. qui ſupra. quòd hic videntur argui qui ſumpto victu vel veſtimento cibi lautiora ſibi vel auſteriora his cum quibus vitã ducunt alimẽta vel indumenta requirũt.

61 Dub. Quomodo gentes aliter iſta inquirũt quam Chriſtiani? Reſp. Chryſo. in homel. qa gentes in rebus humanis fortunam eſſe credunt non prouidentia neque iudicio dei ſuas vitas gubernari exiſtimant, ſed in certo duci euẽtu. Et ideo merito timet & deſperãt quaſi qui neminem habent gubernantem. Qui autem credit ſe dei iudicio gubernari eſcam quidem ſuam in manu dei committit.

62 Dubit. Cur non dicit deus, ſed pater? Reſp. qui ſupra. quòd vt eos in maiorẽ ſpem inducat. Si enim pater eſt non poterit deſpicere filios cum nec omnes patres hoc ſuſtineant.

63 Dub. Quomodo deus poteſt ſciẽtia ſua cõprehẽdere omnia & prouidere omnibus quę ſunt & erunt cum ſint infinita, & infinitorum nõ poteſt fieri diſciplina, vt dicit Porphirius? Reſpon. Augu. 12. de ciuitate dei. Dei intelligentiæ nõ eſt numerus, & omnis infinitas quodammodo ineffabili deo finita eſt, quia eius ſcientiæ incomprehenſibilis non eſt.

64 Dub. Quid eſt iuſtitia regni dei? Reſpõ. qui ſupra ſuper Matth. quòd eſt via pietatis per quam itur ad regnum.

65 Dub. Quæ ſunt illa quæ adijcientur nobis? Reſp. Augu. quòd temporalia.

66 Dubitatur cur dicit primum? Reſp. qui ſupra. quod per hoc ſignificat quia hoc poſterius quærendam eſt ſcilicet bonum tẽporale.

67 Dub. Quia cum peruenerimus ad regnum dei non indigebimus tẽporalibus, ergo prius ſunt quærenda temporalia? Reſpon. qui ſupra quòd bona temporalia ſunt quærenda poſterius nõ tempore ſed dignitate quærere enim primum regnũ & iuſtitiam eius, eſt illud præponere ceteris rebus.

68 Dubit. Cur dicit adijcientur & non dabuntur? Reſp. Chry. in homel. quòd vt diſcas, quia præſentia nihil ſunt ad magnitudinẽ futurorũ.

ALLEGORICE.

Per [volatilia] ſancti viri deſignãtur, qui ex aqua ſacri baptiſmatis renaſcuntur, & deuotioni terrena deſpiciũt & cœleſtia petunt quibus [pluris] dicuntur eſſe apoſtoli, quia principes ſunt omnium ſanctorum & etiam ſancti [per lilia] intelliguntur nihil abſq; labore legalium cerimoniarum ſola fide deo placuerũt de quibus dicitur. Dilectus meus mihi paſcitur inter lilia. Sãcta etiam eccleſia [per liliũ] intelligitur propter candorem fidei, & odorẽ bonæ conſeruationis de qua dicitur, ſicut liliũ inter ſpinas, ſic amica mea inter filias [per fænum] deſignantur infideles, de quibus dicitur aruit fænum & cecidit flos [per clibanũ] æterna damnatio.

Tropologice non exponitur.

ANAGOGICE.

Ex conſideratione liliorum cæterarumq́ue creaturarum quas dei prouidẽtia nutrit & paſcit ac veſtit deducimur in contemplationem cœleſtium delectationum quas ſancti interius paſcendo diuinitatem & exterius Chriſti diuinitatẽ inueniũt dulciora ſuper mel & fauum quibus ſaturabatur & induentur ſtola immortalitatis quæ Salomonis omniumq́; e temporalium regum ornatum & gloriam ſuperabit.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prędicatorum.

Beati oculi qui uident quæ uos uidetis.

DOMINICA QVINTADECIma poſt Penthecoſten euangelium.

Ibat Ieſus in ciuitatem quæ uocatur Naym. Require. feria. 5 dominicæ. 4. quadrageſimæ.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prædicatorum.

Dum iret in Hieruſalem &c.

DOMINICA SEXTADECIMA poſt Penthecoſten.

Cum intraſſet Ieſus in domo cuiuſdam principis Phariſæorum Lucæ. 14. cap.

Hiſtoria huius euãgelij facta eſt anno Chriſti. 32. die. 3. Octobris in die ſabbati.

HISTORICE.

In unius ex iudæorũ principibus domo ſabbato diſcũbente dño anteq́ eius conſpectum hydropici quidam morbo grauatus cõſiſteret, obſeruareturque a circunſtantibus, rogauit

dominus an curare ſabbato ægrotos liceret, obmuteſcentibus autem eis, priſtine infirmũ reſtituit ſanitati, eumq; dimiſit. interrogauit autem eos ſi eorum cuiuſpiam in puteum iumentum cecidiſſet: an ſabbati die non ſtatim extraxiſſet, huic vllo modo ſatisfacere nequieuerunt rationi, quibuſdam uero inuitatis loca honorabiliora quærentibus quandam oppoſuit parabolam: perſuadens ut nouiſſimã ſemper amplecterentur ſedem ne ſi primam adepti forent digniore ſuperueniẽte in infimam deiicerentur a nouiſſima uero ad digniorem non niſi glorioſe euocarẽtur, cũ omnis deprimatũ ſuperbiens, & humilior ſublimis euadat.

HAec quæ occurrunt dubia ſunt ſoluenda.

1 Dub. Cur dominus ingrediebatur domos eum obſeruantium? Reſpon. Cyrillus, ꝙ hoc faciebat ut ut ꝓdeſſet præſentibus per uerba & miracula.

2 Dubitat. Quis inuitauit Ieſum ut illuc accederet? Reſpõ. ꝙ ut habetur in hoc cap. ille princeps inuitauerat eum.

3 Dubit. Quomodo uocabatur, & unde erat iſte princeps? Reſp. Nullibi hoc reperi.

4 Dubit. Cur inuitauit Ieſum? Reſpon. Lyra, ꝙ malitioſe.

5 Dub. Nũquid ille princeps dedit ſibi aliud ad comedendum quam panem? Reſp. S. Vinc. in ſermone huius dominicæ, ꝙ in ſacra ſcriptura panis accipitur pro omni prouiſione & eſcæ. 4. Reg. 6. pone panem & comedant. & poſt ſequitur, appoſitaq; eis ciborum magna præparatio.

6 Dub. In quibus obſeruabant dominum? Reſpon. Ly. attendentes ſi inter epiſtolas aliquid faceret vel diceret, qbus poſſent eũ accuſare.

7 Dubitatur. Qui erant illi qui obſeruabant eum? Reſpon. quòd Phariſæi & legis periti.

8 Dub. Quid eſt hydropiſis? Reſp. Beda in homel. quòd eſt morbus ab aquoſo humore vocabulum trahens, quia ydor græce aqua dicitur latinæ & eſt humor ſubcutaneus de vitio veſice natus cum inflatione turgente & anhelitu fœtido propriumque hydropici eſt quanto magis abundat humore inordinato tanto amplius ſitire, & hũc morbum latini veternũ vocant vt dicit Henricus in homelia.

9 Dub. Cur ille hydropicus illuc aduenerat? Reſpond. quod ut ſanitatem reciperet.

10 Dubitatur. Cur nõn rogauit Ieſum vt eum ſanaret? Reſp qui ſupra quod metu Phariſæorum remedia nõ poſtulabat propter ſabbatũ.

11 Dub. Cur ergo ſtabat ante illum? Reſp. qui ſupr. ꝙ vt ex aſpectu miſertus eius ſanaret eũ.

12 Dub. Cum nullus Chriſtũ interrogauerit: cur reſpondit? Reſp. Lyra. quòd reſpondit ad cogitationes eorum.

13 Dubitatur. Quid cogitabant? Reſpõ. qui ſupra quod curatio in die ſabbati erat illicita.

14 Dub. Cur cũ de hoc eos interrogauerit non reſponderunt? Reſp. Beda in Homel. quoniam ſi dixiſſent hoc licere, cur ergo obſeruabant eum ſi reſpondiſſent quòd nõ, quare ergo ſabbato pecora curant, & ideo tacuerunt, & ideo tacuerunt, quia contra ſe dictum quicquid reſponderint viderent.

15 Dub. Cum Chriſtus ſederet in menſa quomodo apprehendit hydropicum? Reſp. San. Vin. in ſermone hodierno, quod ſurrexit a mẽſa & apprehendit ac ſanauit & demum reuerſus eſt ad ſedendum.

16 Dubitatur. Cur dominus non interrogauit hydropicum ſi uolebat ſanari? Reſpon. quod ſatis dominus cognoſcebat quid volebat. Et ideo ſanauit eum.

17 Dubitat. Cur dicit cuius veſtrum bos aut aſinus &c? Reſp. Lyra. quod ut oſtendat factũ eſſe licitũ per exemplũ animalis bruti cuius periculo licitum erat ſuccurrere in Sabbato.

18 Dubita. Cur non poterant reſpondere? Reſpon. qui ſupra quoniam tanquam confuſi eui denti ratione.

19 Dub. Cur redarguit inuitatos? Reſpond. qui ſupra, quòd in hoc confutat eos de ſuperbia & ambitione indebita honorum.

20 Dubitatur. Qui dicuntur primi accubitus? Reſpon. qui ſupra quod primæ ſedes in conuiuijs ſolennibus.

21 Dubita. Cur dicit parabolam? Reſpond. qui ſupra, quia per primum locum non ſolum intelligebat honorabilem ſeſſionem in conuiuijs, ſed etiam quamlibet electionẽ vel poſtulationẽ vel promotionẽ ad aliquam dignitatẽ, qa parabola eſt alterius rei ſignificatiua.

22 Dub. Qud eſt ambitio? Reſp. San. Tho. 2. 2. q. 13. ar. 1. quòd importat inordinatum appetitum honoris ſeu cupiditatem.

23 Dub. An ambitio ſit ſemper peccatum? Reſpon. qui ſupra quòd ſic.

24 Dub. Quot modis põt eſſe inordinatus appetitus? Reſ. q ſup. ꝙ tribus modis. Primo qñ qs appetit teſtimoniũ de excellentia q̃ nõ hẽt ꝙ eſt appetere honorẽ ſupra ſuã ꝓportionẽ.

Alio

Alio modo per hoc quod honorem ſibi cupit non referendo in Deum. Tertio modo per hoc quod appetitus eius in ipſo honore quieſcit non referens eum ad vtilitatem aliorum.

25. Dub. An appetitus dignitatum dicatur ambitio vel præſumptio? Reſp. qui ſup. ar. 2. ꝙ ſi quis appetat dignitatem propter honorē pertinet ad ambitionem, ſed ſi appeteret dignitatem non ratione honoris, ſed propter debitũ dignitatis vſum ſuam facultatem excedentē, non eſſet ambitioſus, ſed magis ꝓſumptuoſus.

26. Dub. Quia cum honor ſit præmium virtutis, uidetur quod poſſit appeti a virtuoſo abſque peccato? Reſ qui ſup. ar. 1. quòd honor nõ eſt præmiũ virtutis quo ad ipſum virtuoſum vt. ſ. hoc pro præmio expetere debeat, ſed ꝓ præmio expetit beatitudinē quæ eſt finis virtutis, ſed honor dicitur præmium virtutis ex parte aliorum qui non habent aliquod maius quod virtuoſo tetribuant quàm honorem.

27. Dub. An ſedere in primo loco ſit peccatũ? Reſ. Chryſ. quòd dominus non vituperat eos qui in primo loco diſcumbunt, ſed qui amant primos diſcubitus ad voluntatem referens nõ ad factum.

28. Dub. Quia etiam eligentes vltimum locũ videntur peccare ex hypocriſi? Reſp. Baſilius dicens occupare vltimum locum in conuiuiis iuxta mandatum dominicum conueniens eſt, ſed rurſus in hunc contentioſe irruere reprobum tanquam interemptorium ordinis & tumultuum [illegible].

29. Dub. Quia non videtur quod quis cum rubore cedat locum alteri quem cognoſcit ſe digniorem? Reſp. quòd non poteſt eſſe quin aliquis rubor accidat ei qui præſumptuoſe elegit primum locum, cum poſtea oporteat corã tota multitudine cedere.

30. Dub. Quia videtur quòd ille qui habebat primum locum, cedendo alteri quod tenebit ſecundum & non nouiſſimum? Reſ. quòd cum omnes ordinatim poſt primum ſedeant. Confuſio magna eſſet quod omnes ſurgerent a cõuiuio, ſed abeunte primo alij ſtant in ordine ſuo, & ipſe poſt omnes ad ſedendum vadit.

31. Dub. Quia videtur quòd Chriſtus doceat quærere gloriam vanam cum dicit, tunc erit tibi gloria &c. Reſ. Ly. ꝙ hæc eſt vna parabola vt dictum eſt ſuperius, & intelligitur ꝙ qui nouiſſimum locum tenebit quantum ad humilitatem exaltabitur a deo ad gloriã cęleſtẽ.

32. Dub. Quomodo intelligitur omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat &c. Reſp. Beda in Homel. quòd qui ſe de meritis eleuat humiliabitur a Deo, & qui ſe de beneficiis humiliat exaltabitur ab eo.

ALLEGORICE.

[Hydropicum] recte comparamus diuiti auaro, ſicut. n. ille quanto magis abundat humore inordinato, tanto amplius ſitit ſic & ille quanto eſt copioſior in diuitiis quibus non bene vtitur tanto ardentius talia concupiſcit [& recte hydropicus ante phariſæum curat] quia per alterius egritudinem corporis in altero exprimitur languor mentis. [Bene autẽ in exemplo bouem & aſinum nominat] vt vel ſapientes & hebetes vel vtrunque populum ſignificet. ſ. iudęum, iugo legis, & gentilē nulla ratione domitum. omnes. n. a puteo cõcupiſcentiæ demerſos dominus abſtrahit quotidie quoque dominus nos ad nuptias ſuas inuitat, cum intrat ſuperbos deſpicit, & humilibus ſępe ſui ſpiritus tanta munera præſtans vt diſcumbentium. i. fidelium cetus eos admirando glorificet.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ſic nos habere ne ab obſeruatoribus aliquid in nobis deprehendi poſſit, ꝙ eos iuſte ſcandalizet, & nec omittere opera virtutum & miſericordiæ etiam ſi tales ex his ſcandalum ſumant, aduerſarioſq; vincere rationibus & non clamoribus ac ſemper, & in omnibus humilitatem ampleſti, vt per eam ad altiora cœleſtis vitæ peruenire valeamus.

ANAGOGICE.

Erigimur vt contemplemur domum principis mundi in quam Chriſtus introiuit, & electos ſecum duxit, ſabbato. i. feſto perpetuo manducare panem Angelorum & ſatiari ab vberibus æternæ fęlicitatis in quo nullus aliũ obſeruabit, ſed omnes ſuis præmiis contentabuntur, in nuptiis agni vnuſquiſque iuxta merita locum obtinebit digniorem, ad quem electi per viam humilitatis perueneru͞nt.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prędicatorum.

Nemo poteſt duobus dominis ſeruire.

FERIA QVARTA QVATVOR temporum Septembris.

Reſpondens vnum de turba dixit ad Ieſum. Magiſter attuli filium meum ad te habentem ſpiritum mutum. Marci 9. Mat. 17 Luc. 9.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno ętatis Chriſti 32. die 6. Auguſti. in diȩ Iouis.

HISTORICE.

Quid inter ſe agitarent domino diſcipulos perſcrutanti de turba quidam reſpondit ſe ad eum ſuum attuliſſe natum ſpiritu vexatum immundo a quo crudeliſſime allidi tur, ſuosq; diſcipulos fruſtra inuocaſſe, cum nequaquã expellere eum valuerint, graue autem ſibi eſſe ait dominus incredule conuerſari generationi, & ipſam ſinere. verum eius oblatus iuſſi vexatus, adeo fuit a dæmone alliſus, vt ſpumans in terra volutaretur, a genitore itaque percepto quod a puerilibus ſic afficeretur annis quodque etiam in ignem quatenus vita priuaretur pluries inieciſſet, oraret etiam per dominum vt ſi remedij quicquã præſtare poſſet eorum miſertus id efficeret, retulit Ieſus credenti cuncta fore poſſibilia. Videretq; an fidem bis præſtaret. qui cum fletibus ſe affirmaret credere ſupplicaret etiam vt ſuæ dominus incredulitati ſuccurreret hæc cernens dominus & dæmonem expulit & hominem diſcerptum quaſi vita functum incolumen eleuauit immundo comminatus ſpiritui, ne vlterius hominem ingrederetur. cum vero a domino cauſam diſcipuli perquiſiuiſſent, cur & ipſi hoc nequiuiſſent peragere, nullum huius generis dęmonium reſpondit eiici niſi orationibus & ieiuniis valere.

Licet nunc diſſoluere dubia quæ occurruntur.

1 Dub. Cur reſpondit iſte de turba domino non eum interroganti? Reſpon. quòd vt patet ex textu immediate ante hoc euangelium dominus videns magnam turbam & ſcribas conquerentes cum diſcipulis ſuis interrogauit quid inter eos conquererent, & tunc iſte de turba reſpondit, quod ideo conquerebant, quia a vexato dæmonem nequiuerant expellere eius diſcipuli.

2 Dub. Quis fuit iſte de turba, & quis eius filius? Reſp. quòd nullibi reperi.

3 Dub. Cur non præſentauit primo filium Ieſu ſed diſcipulis eius? Reſ. quòd vt habetur ex textu ante hoc euangelium Chriſtus aſcenderat in montem in quo transfiguratus fuit, & interim venit iſte cum filio & non reperto Ieſu illum obtuliſſe Apoſtolis qui remanſerant Ieſum expectantes deorſum, vt eum ſanarent.

4 Dub. Quomodo ille ſpiritus dicebatur mutus? Reſ. q. a hoĩem poſſeſſum mutũ reddebat.

5 Dub. An ſemper obſideretur ille filius a dæmone? Reſp. quod ſic, ſed non ſemper vexabatur niſi in loquela, vt ex textu deducitur.

6 Dub. Quid eſt alliderę? Reſp. ꝙ idem quod nocere, quia componitur ex ad & lędo, vel vt dicit Ly. allidit. i. in terram proiicit.

7 Dub. Quid eſt ſpumare? Reſp. ꝙ ſpuma dicitur a ſpuo, vt dicit Catholicon. & ita ſpumabat. i. ſaliuam emittebat.

8 Dub. Cur ſtridebat dentibus? Reſ. ꝙ propter vehementem dolorem illatum a ſpiritu.

9 Dub. Quomodo areſcebat? Reſpondet. i. deſiccabatur.

10 Dub. Cur dominus reſpondet ò generatio incredula &c. Reſ. Chry. ꝙ cum iſte in medio turbarum diſcipulos incuſaret dominus corã plebe multo magis hoc ei imputat non ſolũ in perſonam eius accuſationem intendẽs, ſed in perſonam omnium Iudæorum.

11 Dub. Cur dominus loquitur omnibus cum iſte ſolus reſpondiſſet. Reſp. qui ſup. ꝙ probabile eſt multos præſentium ſcandalizatos ea quæ non conueniebant de diſcipulis cogitaſſe. Ideo dominus turbæ loquitur.

12 Dub. Cur dicit quandiu patiar vos &c? Reſpon. qui ſup. ꝙ in hoc oſtendit, & ad mortẽ ſe deſiderari, & graue & eſſe cũ illis cõuerſari.

13 Dub. Cum dñs videretur iratus, cur ſanauit eum iubens ad ſe afferri. Reſp. Beda in hom. ꝙ non erat iratus homini, ſed vitio.

14 Dub. Cur permiſit dominus in præſentia ſua grauius vexari obſeſſum. Reſpon. Chry. ꝙ propter patrem pueri, vt cum vexantem dæmonem videret ad fidem futuro miraculo traheretur.

15 Dub. Cur diabolus tunc vexabat eum fortius. Reſp. Ly. quia videns ſe cito eiiciendum faciebat peius quod poterat.

16 Dub. Cur dominus interrogat de tempore vexationis cum illud ſciret. Reſ. Ly. ꝙ non ex ignorantia interrogat, ſed vt ex reſponſione patris appareret omnibus diuturnitas paſſionis & difficultas curationis, vt ex his miraculum eſſet euidens.

17 Dub. Cur ab infantia permiſit Deus eum vexari. Reſpon. Beda. quòd propter peccatum originale.

18 Dub. Cur potius mittebat in ignem & aquam quàm alibi. Reſp. ꝙ etiam allidebat eũ in terram, ſed pꝰ hoc dixit oſtendens ꝙ quærebat diabolus eũ occidere, & in igne eſt maius periculum propter combuſtionem, &

in

in aqua propter ſubmerſionem, ideo potius de his dixit.

19 Dub. Cur diabolus non interfecit eum? Reſpond. quia non fuit a deo permiſſus.

20 Dub. Cur dicit ſed ſi quid potes? Reſp. glo. ꝙ manifeſtat ſe de eius potentia dubitare.

21 Dubi. Cur dicit pater, miſertus noſtri cum ſolus filius vexaretur? Rñ. gl. ꝙ propter miſeriã filij patientis & patris qui cõpatiebatur.

22 Dub. an aſſentire his quę ſunt fidei ſit a nobis vel a deo? Rñ. S. Tho. 2. 2. q. 6. ar. 1. ꝙ eſt a deo interius mouente per gratiam.

23 Dub. Quomodo omnia poſſibilia ſunt credenti? Rñ. Hier. ꝙ ea quę in nominę Ieſu i. ſalutis poſtulãtur omnia poſſibilia ſunt credẽti.

24 Dub. Quomodo credere eſt cauſa impetrationis beneficij? Rñ. Lyr. quia fides credentis meretur de congruo, vt ei detur beneficium per potentiam dei.

25 Dub. Cur dominus huic dicit ſi poteſt credere &c. Et leproſo dixit, volo mundare? Rñ. Beda. ꝙ quilibet accepit congruum ſuæ petitionis reſpõſum quia iſtæ ait ſi quid potes adiuua nos, & dominus ſi potes inquit credere. Leproſus vero fideliter, clamabat domine ſi vis potes me mundare, & ſecundum ſuam fidem dominus reſpondit, volo mundare.

26 Dub. quid intelligebat Ieſus dicens. Si potes credere &c. Rñ. Chryſ. ꝙ dicit tale eſt, tãte eſt uirtutis apud me ſuperabundantis, ut non ſolũ hoc poſſim. ſed & alios hoc faciam operari, quare ſi credideris vt oportet, & hunc ipſe curare poteris, & alios multos.

27 Dub. Cur dominus iſta ſibi dicebat? Reſp. qui ſupra, vt eum ad fidem reduceret.

28 Dub. quia videtur contradictio in eius verbis dum dicit credo & poſt adiuua incredulitatem meam? Rñ. Ly. ꝙ hic non erat omnino incredulus, quia dicit credo. Sed dixit incredulitatem ſuam fidei ſuæ imperfectionem, quam petebat a Chriſtus ſuppleri & perfici.

29 Dubit. Cur lachrymatus eſt dicens credo &c. Reſpon. Hiero. quòd fides cum lachrymis optata vota capit.

30 Dub. cur Ieſus uocat ſurſum ſpiritum cum ſupra patet dixerit quòd erat ſolum mutus? Rñ. Ly. ꝙ erat ſpiritus ſurdus & mutus nõ formaliter ſed effectiue, quia in puero obſeſſo auditum impediebat & loquelam.

31 Du. cur dñs dixit ei, ego præcipio tibi? Rñ. Chry. quòd hoc attribuitur diuinæ poteſtati.

32 Dub. Cur præcipit ne amplius ingrediatur in eum? Rñ. qui ſupra, quòd in hoc oſtendit quia ad reintrandum promptus erat, quia ille nondum erat in fide perfectus.

33 Dubi. Cur permiſit dominus coram ſe eum diſcerpere ita acriter? Rñ. Ly. ut per hoc magis declaretur Chriſti uirtus, quia ad tactum Chriſti ſurrexit perfecte curatus.

34 Dubit. Cur diſcipuli interrogarunt dominum, cur ipſi non potuerant demonium eiicere? Reſp. Chryſoſt. quia timebant ne forte collatam ſibi gratiam amiſiſſent, cum iam ab aliis dæmonia eieciſſent.

35 Dub. Cur expectauerunt eum interrogare vſque quo ingreſſus fuit domum? Reſp. Lyra. quod ſecreto acceſſerunt timentes ne culpa eorum hoc accidiſſet.

36 Dubi. Cum Matth. 17. c. dicatur quod propter incredulitatem apoſtolorum ipſi apoſtoli non potuerant eiicere dæmonem Cur hic dicit, quòd non poteſt eiici niſi in ieiunio & oratione? Reſp. Ly. quòd utraque cauſa tenendum eſt eos non potuiſſe expellere ambabus ſimul in diſcipulis concurrentibus.

37 Dub. Nunquid apoſtoli erant increduli? Rñ. qui ſupra, ꝙ poſtq̃ incurrerũt motum turbationis & inuidie contra alios apoſtolos cõſequẽter incurrerunt quendam torporem in fide, quia vnum peccatum attrahit aliud ex quo ſecundum eſt quod non potuerunt dæmoniacum curare.

38 Dubi. Cur non niſi per orationem & ieiunium poterat expelli? Rñ. qui ſupra, quòd in expulſione illius dęmonis requirebatur ſubiectio carnis ad ſpiritum quæ fit per ieiunium & magna eleuatio ſpiritus in deum quæ fit per orationem.

39 Dub. quod genus dęmoniorum erat illud? Rñ. Theophilus, ꝙ lunaticorum uel intelligit ſimpliciter omne genus dęmoniorum.

40 Dubit. Quis debet ieiunare in expulſione dęmonũ? Reſp. Theophi quod oportet ieiunare eum qui curari debet & illum qui curat, ſic enim uera oratio perficitur cum coniungitur orationi ieiunium, quando non grauatur qui orat ſed ſobrius eſt.

41 Dub. Cur Chriſtus non ieiunauit neq; orauit in hac expulſione? Reſp ꝙ abſq; his poterat eiicere cum eſſet deus, & inquantum homo habebat carnem ſubiectam ſpiritui, & mentem eleuatam in deum.

ALLEGORICE.

[Iſtæ vexatus] eſt populus gẽtilis [qui ſur-

dus fuit & mutus] non audiendo Dei monita: nec ipſum laudando [alliſus] a dæmone pertrahendo in peccatum ſpumans in voluptatibus carnalibus. [ſtridens dentibus] contra Chriſtianos [areſcens] nullam humiditatem charitatis habens [qui non potuit liberari] a nuntiis Dei miſſis ante aduentum Chriſti, qui ab infantia obſeſſus fuit, quia in idololatria nutritus [& in ignem ac aquam miſſus] cum quidam ignem, quidam vero aquam adorarent, [quod dominus communiatur ſpiritui, & non vexato [ſignificat quod vitia redargui debent, & homo amari & refoueri debet [quod omnia dicit dominus poſſibilia credenti] ſignificat multos gentilium multa poſt conuerſionem & magna ex fide operatos fuiſſe, dæmonéq; ſibi videns exitium imminere quicquid mali potuit contra Chriſti fideles perpetrare fecit, & tunc factus eſt ſicut mortuus, quoniam dicitur eis mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo, & eleuatus á domino ab immunditia idolorum, & a cæteris vitiis quibus tenebatur aſtrictus ſaluti eſt reſtitutus.

TROPOLOGICE.

Docemur in aduerſitatibus recurrere ad dominum, & patienter eas ſufferre & quatenus expediat tranſire per ignem & aquam inſtruimur etiam vt abiecta incredulitate fideles ſimus, & ſi ignorantes ſimus in pertinentibus ad ſalutem interrogare maiores vt nos doceant viam domini, vtique contra inimicũ humanę ſalutis armemur ieiunio & oratione.

ANAGOGICE.

Contemplari conſentaneum eſt dexteram Chriſti, quæ nos a manibus inimici eleuat, & ad æterna gaudia perducit inſpirando, vt opera virtutum amplectamur quibus mediantibus ad ipſa gaudia peruenire valeamus.

FERIA SEXTA QVATVOR temporum Septembris.

Rogabat Ieſum quidam phariſæus. Vide fe. 5. de paſſione.

SABBATO QVATVOR TEMporum Septembris.

Arborem fici habebat quidam. Luc. 13.

Hæc verba locutus eſt dominus anno ætatis ſuæ 32. die 1. Aprilis, die mercurij.

HISTORICE.

Ficulneam quandam ſua in vinea dominus vineę cultori mandauit vt ſuccideret, cũ iam annis tribus in ea fructum nihil reperiſſet, rogatu autem viniatoris, vt per annum adhuc vnum eam permitteret quatenus ſi in ea fructus excreſceret conſeruaretur alias abſcinderetur annuit dominus. Hanc dominus cum dixiſſet parabolam quãdoq; a decem & octo annis mulierem inclinatam quæ nec reſpicere cœlum poteat ob infirmitatem vocatam ad ſe ſanitati reſtituiſſet illaq; altiſſimum glorificaret, indignatus fuit Archiſynagogus, turbamq; admonebat vt ſex pro infirmitatibus curandis diebus libere accederent, & non ſabbato in quo nihil ex lege agere licebat. Dominus autem eos hypocritas compellans & ait cur hanc Abrahæ filiam tot annis ęgritudine detentam non licuit ſabbato liberari, cum iumenta ipſi ſabbato a præſepio ſoluant vt eorum auferant ſitim. His aduerſarij dictis rubore perfuſi ſunt, omni gaudente populo de eius glorioſis operibus.

INſiſtendum eſt dubiorum declarationi.

1 Dub. Cur dominus introduxit hanc parabolam? Reſp. Lyr. quod vt induceret Iudæos ad pœnitentiam ratione ſumpta ex ſimilitudine arboris quæ præſcinditur, niſi faciat fructum, & ita ipſi a vita præſcindendi forent, niſi fructum pœnitentiæ facerent.

2 Dub. Quæ eſt interpretatio parabolę? Reſp. Ly. quod literaliter ſic poteſt exponi [arborem fici] i. gentem Iudaicam. [Habebat quidam] i. ipſe Deus [plantatam in vinea ſua] i. Iudæa. [Dixit autem ad cultorem vineæ] i. ad Angelum cuſtodem & præpoſitum illi genti. [Ecce anni tres ſunt] i. tria tempora ſ. legis prophetarum & prædicationis Chriſti in quibus Deus quærens fructum bonorum operum in Iudæis non inuenit niſi in paucis valde, qui quaſi nihil computantur reſpectu tantę multitudinis vt patet prædicta tempora conſiderãti. [Succido ergo illam] quia merebantur occidi & de terra illa eiici, & Angelus cuſtos dixit [domine dimitte illam] quia Angeli cuſtodes rogant dominum pro cuſtoditis, & ita dilata eſt per quadraginta annos poſt paſſionẽ Chriſti, [vſque dum fodiam circa illam] comminando terrorem diuinorum iudiciorum [et mittam ſtercora oſtendendo eis fœditatem & abhominationem peccatorum ſuorum per quæ ſolent homines pœnitere de peccatis ſuis [& ſiquidem fecerit fructum] quia multeris

tis de Iudæis in illis quadraginta annis pœnituerunt & conuerſi ſunt ad fidem fructum bonorum operum facientes, vt patet Act.2.& in pluribus alijs locis. Sinautem in futurum ſuccides eum, quia impœnitentes in ſua perfidia permanentes fuerunt occiſi & captiuati per Titum & Veſpaſianum.

3 Dub. Cur Deus intelligitur per quidam? Reſp. qui ſup. quòd perfectio dei & proprietas non poteſt a nobis exprimi aliquo determinato nomine ſecundum quod dicitur ſexta propoſitione de cauſis cauſa prima ſuperior eſt omni narratione, ideo dicitur quidam in determinate.

4 Dub. Quis Angelus erat cuſtos gentis Iudaicæ? Reſ. qui ſup. quòd Michael vt habetur Daniel 10.c.

5 Dub. Quomodo occupat terram ficulnea? Reſp. quia in illo loco in quo erat, terra nullum fructum producebat quem produxiſſet ſi non fuiſſet ibi ficulnea.

6 Dub. Cur potius ſynagoga aſſimilatur ficulneæ quam alteri arbori? Reſp. Ambr. quoniã hæc ſola arbor ab initio germinat poma pro floribus & poma decidunt vt poma ſuccedant manent tamen aliqua priorum parata nec decidunt. Etenim primum ſynagogæ populus velut inutilis decidit fructus vt de pinguedine religionis antiquæ nouus eccleſiæ populus emergeret, primi tamen ex Iſrael groſſi matureſcentes exemplo pulcherrimorum gratia fructuum cæteris præſtiterunt, quibus dicitur ſedebitis ſuper duodecim thronos.

7 Dub. Cur dominus quærit fructum ſciens nullum eſſe? Reſp. qui ſup. quòd quærebat, nõ quia fructum ficulneæ deeſſe neſciret, ſed vt oſtenderet in figura quia fructum ſynagoga iam habere deberet.

8 Dub. Cur potius docebat in ſynagoga quã alibi? Reſp. Chry. quia in nullo dubitabat nec aliquid contra legem Moyſi ſtatuens.

9 Dub. Cur potius in ſabbato docebat quam alijs diebus? Reſp. qui ſup. quia tunc Iudæi legi vacabant.

10 Dub. Quis ſpiritus erat huius mulieris? Reſpon. Cyrillus. quòd ideo dicit ſpiritum quia mulier hæc patiebatur atrocitate diaboli.

11 Dub. Cur tot annis eam deus permiſit affligi? Reſpon. qui ſup. quòd aut propter propria eius crimina, aut propter tranſgreſſionem Adæ, ob qua humana corpora infirmitatem & mortem incurrerunt.

12 Dub. Cur talem poteſtatem dat deus dæmonis? Reſpond. qui ſupra. vt homines mole aduerſitatis depreſſi velint ad meliora tranſire.

13 Dubitatur. Cur Euangeliſta ita omnia ſigillatim narrat de hac muliere? Reſpond. Lyr. ꝙ vt miraculum ſequens maius & euidentius oſtendatur.

14 Dub. Cur fecit eam venire ad ſe? Reſ. quòd vt omnes intuerentur eam, & miraculum manifeſtius oſtenderetur.

15 Dub. Cur dicit ſibi dimiſſa es ab infirmitate tua? Reſp. Cyrillus. quòd hæc vox fuit aptiſſima deo plena maieſtate ſuperna fugat enim morbum imperatorio motu.

16 Dub. Cur ſtatim erecta eſt? Reſp. Lyr. quia licet per naturam poſſint aliquæ infirmitates curari, non tamen in inſtanti.

17 Dub. Cur indignabatur archiſynagogus? Reſp. Cyrillus quòd ingrate ſynagogæ præſul poſtquam vidit fœminam humi repentem ſolo tacta erectam, & diuina referentem magnalia ardens domini gloria irretitur inuidia, arguitq; miraculum, quaſi videretur ſolicitari pro ſabbato.

18 Dub. Quis dicitur archiſynagogus? Reſpõ. quòd dicitur ab archos quod eſt princeps & ſynagoga quaſi princeps, vel qui præeſt ſynagogæ.

19 Dub. Si erat de præcepto vt ſex dies operarentur, quia dicit oportet? Reſp. ꝙ ly oportet, exponitur. i. licet.

20 Dub. Cur dicit hypocritæ in plurali cum ſoli archiſynagogo loqueretur? Reſp quòd huic loquendo omnibus alijs archiſynagogis in eius perſona loquebatur qui omnes erant hypocritæ, quia alia gerebant in corde & alia ſuperficialiter oſtendebant hominibus.

21 Dub. Cur archiſynagogus non compatiebatur illi mulieri? Reſpõ. qui ſup quòd malebat mulierem tanquam quadrupedia cernere terram, quam hominum ſtaturam recipere dummodo Chriſtus non magnificaretur.

22 Dub. An Chriſtus ſemper confunderet aduerſarios rationibus? Reſp. Ly. quod aliquando confundebat eos exemplis ſicut hic, aliquando miraculis, ſicut Luc.5. dicens. Vt autẽ ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata ait paralytico, ſurge, aliquando ſcripturis ſicut Mat.21. nunquã legiſtis quia ex ore infantium & lactentiũ perfeciſti laudem. aliquando rationibus certis, ſi-

cut Mat. 2. c. Cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio, aliquando teſtimoniis, vt Io. 5. c. Vos miſiſtis ad Ioan. & teſtimonium perhibuit veritati.

3 Dub. Cur cum dicit paralytico ſurge tolle grabatum non conuincit eos exemplo ſicut nunc? Reſp. Chryſo. ꝙ nunc conuincit eos per dignitatem patris dicens pater meus vſquemodo operatur &c.

24 Dub. Cur eius aduerſariꝰ erubeſcebant? Reſpon. Cyrillus. ꝙ eo, quia non erat eis quid reſponderent, ſed ipſi ſibiipſis erant irrefragabilis reprehenſio.

25 Dub. Cur populus gaudebat? Reſp. Cyrillus. ꝙ gaudebat quaſi commoda ex miraculis conſequens.

26 Dub. Quomodo omnis populus gaudebat ſi aliqui erant aduerſarii eius? Reſp. qui ſup. ꝙ hic accipitur omnis populus pro maiori parte populi per figuram ſinecdochæ.

ALLEGORICE.

Vide dub. 2. Item.

[Quod dominus docebat ſabbatis in ſynagoga] ſignificat doctores in feſtis prædicantes [mulier curua] eſt humana natura ad peccatū corruens. quæ quia fructum obedientiæ ferre noluit ſtatum rectitudinis amiſit. [quod 18. annis infirma fuit] quia ſenarius numerus in trigonum ductus 38. facit, homo qui ſexto die factus eſt perfecta opera habere noluit, ſed ante legem ſub lege, atque in exordio inchoātis gratiæ infirmus extitit 18. annis mulier curua fuit. ꝙ ergo ſignauit triennium in ficulnea hoc. 18. anni in illa muliere. [ſurſum aſpicere non poterat] quia ſurſum corda ſine cauſa audiebat. [Vocauit eam dominus & erexit] quia illuminauit & audiuit. [opus autem ſabbati] ſignum futuri eſt quod vnuſquiſqꝫ perfunctus lege & gratia per miſericordiam Dei corpore fragilitatis moleſtiis eruetur [quod bos & aſinus ad adaquandum ducuntur] ſignificat ꝙ Iudaicus & gentilis populus ſitim corporis, æſtusqꝫ mundi huius dominici fontis vbertate deponet, & ſic per euocationem duorum populorum eccleſiam ſaluam futuram. [Filia autem Abrahæ] eſt anima quæcunque fidelis. Idem ergo myſtice eſt bouem vel aſinum ſolutum a præſepio ad potum duci, quod eſt filiam Abrahæ a vinculo noſtre inclinationis erigi.

TROPOLOGICE.

2 Inſtruimur fructum boni operis ſemper producere. Item ne proximum ſubite feriamus, ſed ſuſtineamus vt videre poſſimus ſi valeret adhuc fructum facere, ſed arguendo & commonendo cum adhuc prouocemus, vtque in eccleſiis libenter diebus feſtis vacemus prædicationes audiendo inuidiam quoque vitemus & indignationem. [Item ſex diebus operari] i. in ſudore vultus noſtri veſcamur pane noſtro, vt in ſabbato cęleſtis gloriæ requieſcere valeamus [ſoluamus quoque bouem & aſinū i. carnem & ſenſualitatem [a præſepio]. i. a terrenis voluptatibus [& ducamus ad adaquandum] ad fontem gratiæ, quæ filias facit veri Abrahæ animas, & ſoluit a ligaminibus Sathanæ, & ſic dæmones inimici noſtri erubeſcent, & omnes Angeli lætabuntur, qui gaudent ſuper peccatoribus pœnitentiam agentibus.

ANAGOGICE.

Contemplemur diuinam bonitatem quę ſecum i humanam naturam plantauit. i. plaſmauit in vinea ſua vt æternam cōſequeretur beatitudinem & inebriaretur ab vbertate vuarū i. delectationum, qui & pro nobis paſſus eſt, ne ipſa noſtra natura ſuccideretur, ſed fodit in ea ipſe torcular ſanguinem fundendo, & ſtercora poſuit. i. iniquitates noſtras portauit ſanans nos ab infirmitatibus noſtris quibus in limbo detenti nequibamus ſurſum reſpirare, erigens nos ſua valida manu & ad cęleſtē gloriam perducens vbi ille qui dignatus eſt inter bouem & aſinum naſci ſedet a dextris dei in excelſis, adaquando beatos aqua egrediente de templo a latere dextro, gaudentibus omnibus cęleſtibus ciuibus, in his quę glorioſæ & triumphanter egit, erubeſcentibus omnibus dæmonibus infernalibus ſuis aduerſariis & omni populo ſanctorum eum glorificāte.

DOMINICA DECIMASEPTIma poſt Penthecoſten.

Acceſſerunt ad Ieſum ſcribæ & phariſæi & interrogauit eum unus legis doctor. Mat. 22.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno domini 33. die 22. Martij. in die Martis.

HISTORICE.

Saduceis a domino ſuperatis phariſæi id intelligentes aduerſus dñum conuenerunt, & vni ex eis in legedocto interrogāti quodnam legis præceptum erat magnum, cū reſpondiſ-

ſet

ſet quod maximum foret diligere deum to-
to conatu & huic ſecundum ſimile exiſtere q
proximus diligatur. & in his duobus legẽ vni
uerſam comprehendi ac pendere. Cunctos au
tẽ interrogauit dominus quid de Chriſto ſen
tirent, & cuius eſſe filium autumarent, qui cũ
Dauid eum filium dixiſſent rogauit dominus
quonam igitur pacto ſuum Dauid diceret do
minum ex pſa. 109. Huic autem ſatis obiectio
ni facere eorum nemo ſciuit, nec ex illa hora
ipſorum quiſpiam eum præſumpſit vlterius
interrogare.

NVnc ad ſolutionem dubiorum
accedendum eſt.

1 Du. Quomodo Chriſtus impo-
ſuit ſilentium ſaduceis? Reſpõ.
quod ut habetur ante hoc euan
gelium, cum ſaducei interrogaſſent dominũ
cuius in reſurrectione mulier quę habuerat ſe
ptem viros eorum eſſet. dominus demonſtra
uit, quod in reſurrectione non nubent neque
nubentur, & ſic eos confudit.

2 Dub. Cum quibus conuenerunt Phariſæi?
Reſp. Hierony. quòd cum ſaduceis.

3 Dub. Quomodo potuerunt cum eis conue-
nire cum eſſent contrariarum opinionum? Re
ſpond. Hiero. q hoc non obſtante conuenerũt
ſimul in perſecutione Chriſti.

4 Dubita. Cur tot uenerunt ad eum? Reſpon.
Chriſoſt. in Homel. ut multitudine vincerent
quem ratione ſuperare non poterant.

5 Dubitatur. Cur ſolum vnus interrogat? Re-
ſpond. qui ſupra. quòd vt ſi viciſſet qui loque-
batur omnes fuiſſent viſi victores. Si autem vi
ctus fuiſſet ſolus videretur confuſus.

6 Dubitatur. Cur quærit de magno manda-
to? Reſpon. Hierony. quòd ut cum omnia quę
deus mandauit magna ſint, quicquid reſpon-
deat habeat occaſionem calumniandi.

7 Dubitatur. An legiſperitus conuenienter
interrogauerit dominum de magno mãdato?
Reſpon. Chryſoſt. ſuper Matth. q non, quia
ille debet interrogare de maiore iuſtitia q iã
minorẽ impleuit, ſed phariſæus interrogabat
de magno mãdato q nec minimũ obſeruabat.

8 Dub. Cur præceptum de dilectione dei di-
citur maximum? Reſp. quòd ideo quia omnes
uirtutes in ſe continet.

9 Dub. An inter mãdata legis aliqua ſint ma
iora alijs Reſ. Orig. quod ſic ex ſententia dñi
etiã uſq; ad minima unum eſt inferius altero.

10 Dub. Cur dicit primũ cum in lege ſint alia
priora? Reſ. qui ſupra. quòd dr primũ non pro
ordine ſcripturæ, ſed pro dignitate uirtutis.

11 Dubit. Cum dicatur & ſecundum ſimile eſt
huic, videtur quòd ſit maximum mandatum
diligere proximum? Reſp. Magiſter hiſto. ſch.
quod dicitur ſimile. quia eſt de re ſimili deo,
quòd homo eſt imago dei non igitur eſt ęqua
le primo, ſed ſimile quantum ad rem, quia eſt
de re ſimili, & quantum ad actum quia eſt de
actu dilectionis.

12 Dubita. Quia cum charitas ſit una virtus,
videtur quod non debuerint dari duo præce-
pta de charitate? Reſp. San. Tho. 2. 2. q. 44. ar.
2. quòd licet charitas ſit vna virtus, habet ta-
men duos actus quorũ vnus ordinatur ad aliũ
ſicut ad finem, & cum pręcepta dentur de actĩ
bus virtutũ oportuit eẽ duo pcepta charitatis.

13 Dubitatur. Quia cum quatuor diligere de-
beamus, ſcilicet deum, nos proximum & cor
pus proprium, videtur quòd quatuor præce-
pta debuerint dari de charitate? Reſpõ. qui ſu
pra. quod ſufficit duo præcepta, vt patet ex tex
tu euangelij, & licet quatuor ſint ex charitate
diligendam, tamen vt dicit Augu. in 1. de do-
ctrina chriſtiana. de dilectione ſui & corporis
proprij nulla præcepta danda erãt, quia quã-
tuncunque homo excitat a charitate remanet
illi dilectio ſui & corporis proprij.

14 Du. Quomodo lex pendet? Reſ. Au. de quę-
ſtio. Eua. pẽdet. ideſt illi referĩ vbi habet fidẽ.

15 Dub. Quomodo vniuerſa lex ad hæc duo p
cepta refertur? Reſpon. Rabanus. quod ad hæc
duo præcepta pertinet totus decalogus. Præ
cepta quidem primæ tabulę ad dilectionem
dei. Præcepta ſecundæ ad dilectionẽ proximi.

16 Dub. Quõ prophetæ pendent? Reſp. Orig.
q qui oĩa impleuit q ſcripta ſunt de electio-
ne dei & proximi. dignus eſt magnas gratias
a deo percipere ut intelligat omnem legem
& prophetas.

17 Dub. Cur interrogauit eos dñs de Chriſto
cuius filius eſſet? Reſp. Chry. q ut ipſa interro
gatio oſtẽderet eis quis eſſet, ſcilicet quod eſ-
ſet deus & homo.

18 Du. Cur rñderũt q eſſet filius Dauid? Reſ.
qui ſupra. qa ipſi exiſtimabant Chriſtum de-
bere eſſe purum hominem.

19 Dub. Cur potius dixerunt Dauid q̃ abrahæ
uel aliorũ? Reſp. qa dauid fuit primus Rex ex
quo Chriſtus deſcẽdere debebat & cui fuerat
facta promiſſio q de uentris ſui fructu pone-
ret ſuper ſedem ſuam.

20 Dub. Cur adhuc dicit. Quomodo ergo Dauid vocat eum dominū &c. Reſp. ꝙ vt ex hoc conuinceret eos Chriſtum non ſolum hominem eſſe, ſed etiam deum.

21 Dub. quo dicitur filius & dominus Dauid? Reſp. Hiero. ꝙ eſt filius ſecundum carnem, & dominus ſecundum diuinitatem.

22 Dub. Cur Dauid dicitur vocare dominum in ſpiritu? Reſpō. qui ſupra. ꝙ eum ſic vocat, non propria voluntate, ſed ſpiritu ſancto.

23 Dubita. Cur dicit donec ponam inimicos tuos. Reſp. Chryſo. in home quòd vt timeant & ſaltem ita eos inducat.

24 Dub. Quando ponet inimicos ſuos &c. Reſpō. Ly ꝙ in iudicio quando omnia ſubiicientur perfecte homini Chriſto, ſicut ſcabellum ſubijcitur pedibus.

25 Dub. Quis eſt iſte dominus qui dixit domino, &c. Reſp glo. dominus. i. pater dixit domino meo. i filio, quod dicere eſt generale. Sede a dextris meis: vt ſit equalis in diuinitate ſecundum quòd deus vel in potioribus bonis ſecundum quod homo.

26 Dubit. Quia videtur ꝙ poſtquam inimici Chriſti fuerint ſubiecti ꝙ poſt non ſedebit a dextris dei: Reſ. Remi. ꝙ donec ponitur ꝓ infinito, vt ſit ſenſus ſedebit ſemp, & inimici cui in ſempiternum ſubijcientur pedibus tuis.

27 Dubit. Nunquid filius poteſt inimicos ſibi ſubijcere? Reſ. glo. quòd a patre inimici ſubijciantur filio: nō infirmitatem filij, ſed vnitatē naturæ ſignificat. nā & filius ſubijcit inimicos patri, quia patrem clarificat ſuper terrā.

28 Dub. Quid vult concludere dominus cum dicit. Si ergo Dauid vocat eum &c. Reſp. Lyra. q. d. cum ſecundum naturam humanam ſit filius Dauid, & per conſequens eo inferior oportet ponere in eo aliam naturam per quā ſit dn̄s eius & eo ſuperior: & hæc eſt diuina.

29 Dub. An hæc ratio etiam nunc valeat contra iudæos? Reſp Hiero. quòd vſque hodie ꝓficit cōtra eos, quia ipſi qui confitentur chriſtum eſſe uenturum hominem ſimplicem & ſanctum virum aſſerunt de genere dauid.

30 Dub. An effecti fuerint muti. quia dicit ꝙ non poterant reſpondere? Reſpō. Lyra, quòd non poterant negare ſcripturam.

31 Dubit. Cur non auſi fuerunt eum amplius interrogare? Reſ. Chryſ. quòd ſiluerunt extūc non uolentes, ſed nō habendo aliquid dicere.

Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem Prædicatorum.

Ibat Ieſus in ciuitatem quæ uocatur Naym.

DOMINICA XVIII. POST Penthecoſten.

Aſcendēs Ieſus in nauiculā trāſfretauit Matt. 9.

Hiſtoria huius euangelij, ac dubia & eius ſenſus habētur feria. 6. poſt Penthecoſten ſal uis aliquibus quæ hic inſerentur.

Dubia hæc ſunt.

1 Dubitatur. Cur dominus aſcēdit in nauiculā cū potuiſſet ambulare ſupra mare? Reſp. Chryſo. in home quod nō ſemper miracula volebat facere ne incarnationis noceat rōni.

2 Dubitatur, quæ eſt ciuitas Chriſti? Reſpon. qui ſupra, quod Capharnaum, quia eūm continue habuit habitantem.

3 Dubita. An hic Paralyticus ſit ille de quo habetur Ioan. 5. c. Reſpon. qui ſupra. quod nō quia ille in natatorijs iacebat. Hic autem in Capharnaum, & ille famulis carebat, Hic autem habebat eos qui ſui eum tam habebant qui & portantes eum attulerunt.

4 Dubitatur. Cur vocat eum filium? Reſpon. Hierony. quoniam dimittuntur ei peccata.

ALLEGORICE.

A iudæa repudiatus dominus in ciuitatem ſuā reuertitur. Dei enim ciuitas fideliū plebs eſt, in hanc ergo introiuit per nauim. ideſt per eccleſiam non autem Chriſtus indiget naui, ſed nauis Chriſto, quia ſine cœleſti gubernatore nauis eccleſiæ per mundanum pelagus ad cœleſtem portum non valet peruenire.

TROPOLOGICE.

Inſtruitur vt per nauim pœnitentiæ tranſfretemus ſi uolumus peruenire ad ciuitatem cœleſtē in qua aſcripti ſumus & ciues decreti.

ANAGOGICE.

Contemplemur quòd cum erimus in ciuitate futura depoſito onere carnis, ſecuri erimus a periculis maris per quod tranfretauimus, ut ad eam veniremus ubi cum Chriſto conregnabimus ſi tamen compatiatur. 4

EADEM DOMINCA SECVNdum ordinem prædicatorum.

Cum intraret Ieſus in domo cu iuſdam.

DOMINICA XIX. POST PENT.

Simile eſt regnum cœlorum homini regi qui fecit

cit nuptias filio ſuo. Matthei. 22.ca.

Hiſtoria huius euãgelij facta eſt anno Chriſti.33.die.22.Martij in die Martis.

HISTORICE.

Iudæis dominus parabolice loquẽs aiebat cœlorum regnum cuidã regi qui ſuo nuptias parauerat nato ſimile fore qui cum bina inuitatos uice aſciri iuſſiſſet, quoniam in promptu pro conuiuio cuncta forent, nõ acquieſcẽtes pro ſuis quidam negotijs perrexerunt, ſeruos uero ad eos miſſos reliqui comprehenſos trucidarunt, qui & iniquiſſimi ſui ſceleris pœnas dederũt ab exercitibus irati regis deleti, eorumque igni datis ciuitatibus, in mandatis itaque ſuis dedit ſeruis[indignos inuitatos aſſerens ſuis intereſſe conuiuijs]ut quoſcunque eis dum pergerent ad exitus uiarum occurrentes ad nuptias uocarent qui illico iuſſa perficientes, nuptias bonorum & malorum numeroſitate repleuerunt, ut uero conuiuas intueretur ingreſſus rex, quendam nuptiali carentem amictu offendit, quem acriter redargutũ & obtumeſcentem, ut uinctis pedibus ac manibus in exteriores proijceretur tenebras in quibus & lachrymis perfunderetur & ſtrideret dentibus imperauit, quoniam ex pluribus uocatis pauci inuenirentur electi.

AD dubiorum ſolutionem eſt accedendum.

1 Dubita. Quibus dominus dixit hanc parabolam? Reſpon. quod ut habet Matthæi. 21. quòd principibus ſacerdotum & phariſæis ac ſenioribus populi.

2 Dubita. ubi erat? Reſpon. quod ut ſupra habetur erat in templo. Et dixit eam ſequẽti die cum rediſſet ex Bethania quæ ementes & uẽdentes eiecerat de templo.

3 Dubitatur. Cur uſus fuit hac parabola? Reſpondet Lyra. quia refutabant diuinam ueritatem, quia ipſis uocatis ad fidem Chriſti, & ipſi eam repellentes iuſtæ a deo reprobati ſunt. & gentiles loco eorum merito ſunt uocati.

4 Dubita. An hæc parabola ſit eadem cum illa quæ habetur. Luc 14.? Reſpon. Auguſti. de conſenſu euangeliſtarum quod non.

5 Dub. Quæ eſt interpretatio huius parabolæ? Reſpon Lyra[quod ſimile eſt regnum cœlorum]id eſt ſtatus eccleſiæ militantis [homini regi]id eſt deo patri [qui fecit nuptias filio ſuo]quia illo naturam humanam copulauit naturæ diuinæ in utero uirginali[& miſit ſeruos ſuos] id eſt prophetas[uocare inuitatos] id eſt Iudæos[& nolebant venire]quia nolebãt uerbis prophetarum obedire.[iterum miſit alios ſeruos]ſcilicet Ioannem baptiſtam & diſcipulos Chriſti [dicere inuitatis ecce prandium meum paraui] id eſt ſacramenta eccleſiæ quibus reficitur anima[thauri mei] id eſt præcepta moralia[& altilia] id eſt conſilia ſuperaddita.[Illi autem neglexerunt] quia iudæi prædicationem Chriſti & apoſtolorum contẽpſerunt[& abierunt alius in villam ſuam]occupãdo ſe corporaliter circa terrena [Alius uero in negotiationem ſuam] mentaliter circa talia ſe occupantes[Reliqui uero ſeruos eius occiderunt] ſcilicet Ioãnem Baptiſtam, Iacobũ fratrem Ioannis, Stephanum & alios diſcipulos Chriſti, & etiam Prophetas vet. teſt. [Rex autem] ſcilicet deus[iratus eſt]quia merito a deo pro talibus ſunt puniti[& miſſis exercitibus ſuis]ſcilicet Romanorum ſub principibus Tito & Veſpaſiano.42.anno poſt Chriſti paſſionẽ[perdidit homicidas illos] quia ut dicit Ioſephus ex iudæis decies centum millia trucidati & captiuati ſunt [& ciuitatem illorum ſuccendit]quia tunc Hieruſalem ſuccenſa eſt & templum in ea[tunc ait ſeruis ſuis]id eſt diſcipulis & fidelibus ſuis[nuptiæ quidem paratẽ ſunt]id eſt myſteria Chriſti impleta ſunt, [ſed qui inuitati erãt]ſcilicet iudæi nõ fuerũt digni pp ſuã incredulitatẽ[ite ergo ad exitus viarum] id eſt ad diſperſionem gentiũ, [& quicunque inueneritis uocate ad nuptias] quia nullus uolens fidem catholicam recipere repellendus eſt, & egreſſi ſerui eius in uias congregauerunt omnes quos inuenerunt bonos & malos[& impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium] quia fides catholica diffuſa eſt per uniuerſum mundum[Intrauit autem rex] id eſt deus ut uideret diſcumbentes] ſpecialiter in morte cuiuſl bet. Generaliter uero in futuro iudicio [& uidit ibi hominem non ueſtitum ueſte nuptiali] id eſt non habentem charitatem [& dixit ei Amice] per naturam [quomodo huc intraſti non habens ueſtem nuptialem] id eſt charitatem [at ille obmutuit] quia nullius poteſt reſpondere deo arguente, & conuincente propria conſcientia. [Tunc dixit rex miniſtris] id eſt executoribus diuinæ iuſtitiæ [ligatis manibus, & pedibus] quia poſt mortem peccator non poteſt operari [mittite eum in tenebras exteriores] id eſt corporales, ſcilicet, in infernum

num [ibi erit fletus [ſcilicet pœna mentis [& ſtridor dentum] ſcilicet corporalis [Multi autem ſunt uocati] ſcilicet ad fidem catholicam [pauci uero electi] ſcilicet ad gloriam.

6 Dubitatur. Cur dicitus homini regi? Reſpondet Origen. ut hominibus, quaſi homo locatur.

7 Dubitatur. Quo tempore Iudæi fuerunt uocati? Reſpond. Chryſoſto. ſuper Matth. quod a tempore abrahæ cui Chriſti incarnatio promittebatur.

8 Dubitatur. Cur in ſecunda uocatione dicitur. Ecce prandium meum paraui? Reſpond. Grego. in home. quòd quia noluerunt uenire in prima inuitatione, ideo hoc additur in ſecunda, quia omnipotens deus cum uerba eius audire nolumus adiungit exempla.

9 Dubitat. Quid ſunt altilia? Reſp. qui ſupra, quod ab eo quòd eſt alere altilia uel quaſi alita uocamus hoc eſt ſaginata.

10 Dubitatur. Quomodo parata erant omnia? Reſpon. Chryſoſt. ſuper Matth. quòd omnia quæ, pertinent ad miſterium dominicæ paſſionis & noſtro redemptionis.

11 Dubitat. Cur dicit imperatiue, uenite ad nuptias? Reſpon. quòd deus uellet omnes homines ſaluos fieri.

12 Dubitatur. Quæ dicuntur nuptiæ? Reſpon. S. Th. in 4. ſent. diſt. 27. q. 1. ar. 1. q. 2. quòd dicuntur a nubendo quia in ſolennitate earum qua perficitur matrimonium capita nubentium olim uelabantur.

13 Dubitatur. Quid operatur benedictio nuptialis facta per ſacerdotes? Reſpond. qui ſupra. diſtinct. 26 q. 2. art. 1. quòd eſt quoddam ſacramentale talis benedictio, ſed non eſt forma matrimonij.

14 Dubitatur. An in ſecundo matrimonio debeat benedictio nuptialis celebrari? Reſpon. qui ſupra. diſt. 42. q. 3. art. 2. quod non ſi ſint ſecundæ ex parte utriuſque coniugum, uel ex parte mulieris tantum. Si tamen uirgo contrahit cum illo qui habuit aliam uxorem nihilominus nuptiæ benedicuntur, quia & ſi Chriſtus unam ſponſam habet tamen habet plures perſonas deſponſatas in una eccleſia, & ita habet aliquam ſignificationem ad matrimonium Chriſti & eccleſiæ.

15 Dubitatur. Cur interdicuntur nuptiæ certis temporibus anni? Reſpond. qui ſupra. diſt. 32. artic. 5. q. 4. quia in nuptiis conſueuerunt ſigna multa letitiæ diſſolute oſtendi. Et ideo prohibitum eſt certis temporibus quibus homines debent ſe deuote præparare ad communionem quæ ſecundum canones ſolebat fieri primo in natiuitate domini, & ideo prohibentur ab aduentu uſque ad epiphaniam. Item in feſto Paſchæ ideo prohibetur a ſeptuageſima vſque ad octauas paſchæ. Item in die penthecoſtes, & ideo prohiberetur a rogationibus uſque ad octauas penthecoſtes.

16 Dubit. An liceat aliquid accipere pro benedictione nuptiali? Reſp. qui ſupra. diſt. 25. q. 3. art. 2. q. 1. quòd non ſed exigens pecuniá ſecundum canones committit ſimoniam pro tali benedictione.

17 Dubitatur. An pro matrimonio contrahendo liceat aliquid accipere? Reſpond. qui ſupra, quod ex ea parte qua eſt in officium naturę nihil prohibet pro matrimonio precium accipere uel conditionem de re temporali interponere, ſicut nec in aliis officiis ciuilibus & corporalibus.

18 Dubitatur. Cur nuptie habent diuerſa nomina? Reſpond. qui ſupra, diſtinct. 27. quæſt. prima. artic. 1. q. 2. quod in matrimonio eſt tria conſiderare. Primo eſſentiam eius quæ eſt coniunctio, & ſic dicitur coniugium. Secundo cauſam eius quæ eſt deſponſatio, & ſecundum hoc uocantur nuptie. Tertio effectū quæ eſt proles, & ſic dicitur matrimonium.

19 Dubitatur. Cur uocatur matrimonium? Reſpon. qui ſupra, quòd ut Auguſt. dicit contra fauſtum, ob hoc ut mulier nō debet ad aliud nubere niſi ut ſit mater, uel dicitur quaſi matris munium. i. officium, quia fœminis maxime incumbit officium educande prolis, uel quaſi matrem muniens, quia iam habet quo defendatur & muniatur. ſ. uirum uel quaſi matrem monens ne uirum relinquat alteri adhærens, uel quaſi materia unius, quia in eo fit cō iunctio ad unam prolem materialiter inducendam, ut dicatur matrimonium a monos & materia, uel ut Iſidorus dicit a matre & nato, quia per matrimonium efficitur aliqua mater nati.

20 Dub. Cur nō ita dicitur patrimonium ſicut matrimonium? Rñ. qui ſupra q; quia mater eſt magis officioſa circa prolem, quàm pater licet pater ſit dignior. Vel ideo, quia mulier ad hoc principaliter facta eſt ut ſit hominū adiutoriū prolis, nā autē uir ꝑpter hoc factus eſt.

21 Dub. An uir & uxor poſſint dici affines cū ex matrimonio cauſetur affinitas? Reſpō. qui ſupra.

ſupra.diſt.40.1.q.1.arg 1.q.1. coniunctio viri & mulieris eſt potior quàm coniunctio ad cõſanguineos viri, non tamen debet dici affinitas, ſed matrimonium quod eſt vnitas quædam, ſicut homo ſibiipſi eſt idem non conſanguineus, & licet affinitas cauſetur ex matrimonio: tamen non oportet ꝙ dicatur affinitas matrimonium, ſed ꝙ habeat aliquid dignius, ſcilicet vnitatem.

22 Dubit. Quia videtur quod inter virum & vxorem ſint duo matrimonia, quia ſunt maritus & uxor? Reſp. qui ſupra.diſt.27.q.1.art. 1.q.1. quod matrimonium ex parte cauſæ habet vnitatem in vtroque extremorum, & ad eandem generationem numero ordinantur: & ſic eſt vna relatio, & dicitur matrimonium; ſed ex parte ſubiecti habet diuerſitatem ſecundum numerum, ut ſit multiplex relatio, & ſic ſignificatur his nominibus vxor & maritus.

23 Dubitatur. An matrimonium ſit naturale? Reſpon. qui ſupra.diſt.26 q.1.arti. ꝙ aliquid dicitur naturale dupliciter. Vno modo ſicut cauſatum ex neceſſitate, vt moueri ſurſum eſt naturale igni, & ſic matrimonium nõ eſt naturale. Alio modo dicitur naturale illud ad quod natura inclinat, ſed mediante libero arbitrio completur, & hoc modo matrimonium eſt naturale.

24 Dubitatur. An matrimonium ſit ſacramentum eccleſiæ? Reſp. qui ſupra.diſt. 26.q.2.art. 1.ꝙ ſic, quia cum ſacramentum importet aliquod remedium ſanctitatis exhibitum homini contra peccatum per ſenſibilia ſigna, & iſta inueniantur in matrimonio, ideo eſt ſacramentum.

25 Dubitatur. Quomodo talia inueniuntur in matrimonio? Reſpond. qui ſupra.diſt. 2.q 1. arti.2. quòd matrimonium ordinatur ne culpa perpetretur ſimiliter purgat a cauſa culpæ quæ eſt concupiſcentia, quia eam reprimit & ordinat datur etiam in remedium totius eccleſiæ, ſcilicet quantum ad multiplicationem materialem fidelium, adaptatur quoq; virtuti temperantiæ.

26 Dubitatur. An matrimonium ſit primum inter ſacramenta? Reſp. qui ſupra in expoſitione literæ. quod eſt primum in via generationis: tamen in via ſanctitatis & perfectionis eſt poſterius.

27 Dubitatur. An conſenſus mutus ſit matrimonium? Reſp. qui ſupra. diſtin.27. q.1.ar.1. quod non, ſed matrimonium eſt quædam vnio ordinatorum ad inuicem quam conſenſus facit.

28 Dubitatur. An ad matrimonium ſemper requiratur expreſſus conſenſus per verba de præſenti? Reſpond. qui ſupra eodem. arti.q. 2. quòd ſic.

29 Dubitatur. Quid operantur verba in matrimonio? Reſpon qui ſupra. quia ſine verbis non poſſent inuicem voluntatem ſuam demonſtrare.

30 Dubitatur. Quid ſi unus vel ambo eſſent multi? Reſp qui ſupra. quòd poſſunt exprimere conſenſum nutibus, & tales nutus pro verbis computantur.

31 Dub. Quid ſi per alios verba dicantur? Reſpon. qui ſupra. quod ſi non contradicant ſpontaneæ videntur conſentire.

32 Dubitatur. An per uerba de futuro contrahatur matrimonium? Reſpon. qui ſupra.q.3. quod non: quia talis non ſignificat ſe facere matrimonium: ſed promittit ſe facturum. Ideo talia verba non faciunt matrimonium, ſed diſpoſitionem eius quæ ſponſalia nominantur.

33 Dubit. An carnalis copula poſt conſenſum per verba de futuro faciat matrimonium? Reſpon. qui ſupra.diſt.28 quæſt.1.art.2. quòd quantum ad forum conſcientie non, ſi conſenſus interior deſit, ſed bene quantum ad iudicium eccleſiæ quæ iudicat de his quæ foris ſunt, niſi forte aliqua ſigna expreſſa doli vel fraudis appareant.

34 Dub. An ſemper verba exprimentia conſenſum de præſenti faciant matrimonium? Reſp. qui ſup. quod non quo ad forum conſciẽtiæ ſi conſenſus intrinſecus deſit, ſed bene quo ad forum Eccleſiæ.

35 Dub. Quid ſi quis contrahit cum vnò per verba de præſenti ſine conſenſu mentali, & cum alia ſimiliter, ſed cum conſenſu mentali quæ erit eius vxor. Reſp. qui ſup. diſ.28.q. 1.ar.2. q.4. quod ſecunda quantum ad forum conſcientiæ, ſed quo ad eccleſiam iudicabitur prima.

36 Dub. Quia ſic videtur quod eccleſia decipiatur in iudicando Reſp. qui ſupr. quod non decipitur in iuſtitia, quamuis decipiatur in facto.

37 Dub. Quid debet agere talis ſi cogatur per eccleſiam ſtare cum primâ. Reſp. qui ſup. quia potius debet ſuſtinere excommunicationem vel debet in alias regiones remotas fugere.

38 Dub.

38 Dubi. An matrimonium clandeſtinum inter ſolos duos contractum per verba de præſenti cum conſenſu teneat? Reſpon. qui ſupra diſtin. 28. q. 1. artic. 3. quod ſic vbicunque fiat ſiue in publico ſiue in occulto.

39 Dub. Cur prohibetur matrimonium clandeſtinum ab eccleſia? Reſpon. qui ſupra, quòd propter pericula quæ inde euenire ſolent, ſcilicet vt plurimum fraus ex altera parte, & frequenter dum pœnitent tranſeunt ad alia cõiugia, & plura alia mala eueniunt, & præter hoc ſpeciem turpitudinis habet.

40 Dubitatur. An conſenſus per verba de futuro cum iuramento faciat matrimonium? Reſpon. qui ſupra art. 1. quod non, quia quod futurum promittitur nondum fit etiam ſi iuramentum adueniat.

41 Dub. An parentes contrahentes ſponſalia pro filiis cum iuramento poſſint eos compellere ad contrahendum? Reſp. qui ſupra diſt. 29. artic. 4. quod non, ſed bene inducere bona fide ut contrahant.

42 Dubit. An coactus iurare aliquam ducere in vxorem teneatur eam capere? Reſpon. qui ſupra in 3. ſent. diſt. 39. ar. 3. q. 2. quod ſecundum Augu. qui reſpondet cuidam ex conſilio beati Amb tenetur eam ducere.

43 Dubi. An parentes poſſint cogere filios ad matrimonium? Reſpond. qui ſupra in 4. ſent. diſtin. 25. ar. 4. quod non cum in matrimonio ſit quædam ſeruitus perpetua, ſed bene poteſt eum inducere ex rationali cauſa, & tunc ſicut ſe habet filius ad cauſam illam ita ſe habet ad præceptum patris, vt ſi illa cauſa cogat de neceſſitate vel de honeſtate, & præceptum ſimiliter cogat, alias non.

44 Dub. An filia poſſet contrahere matrimonium abſque conſenſu patris? Reſp. qui ſupra diſtin. 28. artic. 4. quòd ſic cum non ſit ancilla patris, ſicut etiam poſſet ingredi religionem inuito patre.

45 Dubit. An matrimonium factum per inter nuntios teneat? Reſpond qui ſupra. diſt. 29. in expoſitione literæ, quod ſic ſi conſtituit procuratorem ad conſentiendum, nec reuocauerit eum antequàm conſenſerit.

46 Dubi Quando fuit conſtitutum matrimonium? Reſp. qui ſupra diſt. 26. q 2. art. 2. quod inquantum ordinatur ad procreationem prolis inſtitutum fuit ante peccatum. Secundum autem quòd remedium præbet contra vulnus peccati inſtitutum fuit poſt peccatum tempore legis naturæ, ſecundum autem determinationem, perſonarum inſtitutionem habuit in lege Moyſi, ſed ſecundum quòd repræſentat myſterium coniunctionis Chriſti, & eccleſiæ inſtitutionem habuit in noua lege, & ſecundum hoc eſt ſacramentum nouæ legis, quantum vero ad vtilitates quæ conſequuntur, ſicut eſt amicitia, & mutuum obſequium ſibi a coniugibus impenſum habet inſtitutionem in lege ciuili, quantum ergo ad primam inſtitutionem cõpetit ei quod ſit officium naturæ, quantum ad vltimam quod ſit officium ciuilitatis, quantum autem ad intermedias inſtitutiones competit ei ratio ſacramenti.

47 Dub. An ſtatim poſt contractum matrimonium teneantur ſibi inuicem coniuges reddere debitum? Reſpon. qui ſupra diſt. 28. q. 1. ar. 3. q. 2. quod non, ſed datur eis tempus duorum menſium.

48 Dubitatur. Propter quid datur eis dictum tempus? Reſpon. qui ſupra, quod propter tria. Primo, vt interim poſſint deliberare de tranſeundo ad religionem. Secundo, vt præparentur quæ ſunt neceſſaria ad ſolennitatem nuptiarum. Tertio, ne vilem habeat maritus datam, quam non ſuſpirauit dilatam.

49 Dubit. An actus matrimonij ſemper excuſetur a peccato? Reſpond. qui ſupra. diſtin. 31. q. 2. arti. 2. quòd non, ſed ſolum quando conueniunt cauſa prolis procreandæ, & debiti reddendi alias, autem ſemper eſt ibi peccatum ad minus veniale.

50 Dub. An actus matrimonij cum prægnante ſemper ſit peccatum mortale? Reſp. qui ſupra in expoſitione literę, quòd non niſi quando probabiliter timetur de periculo aborſus.

51 Dubitatur. An actus matrimonij contra naturam ſemper ſit peccatum mortale? Reſpon. qui ſupra, quòd vſus contra naturam poteſt eſſe dupliciter, quando ſcilicet debitum vas prætermittitur, & ſic ſemper eſt peccatum mortale. Alio modo quando debitus modus a natura inſtitutus quantum ad ſitum prætermittitur, & ſic non ſemper eſt peccatum mortale, vt quidam dicunt ſed poteſt eſſe ſignum mortalis concupiſcentiæ, quandoque etiam ſine peccato eſſe poteſt, quando diſpoſitio corporis alium modum non patitur alias tanto eſt grauius, quanto magis a naturali modo recedit.

52 Dubitatur. An actus matrimonij ad conſeruandam

ſeruandam vel acquirẽdam ſanitatem ſit peccatum? Reſpond. qui ſupra. q. 2. artic. ſecundo. quòd ſic, quia intentio efficitur mala ſi ex aliquo ſanitas intendatur, quòd non eſt ad hoc de ſe ordinatum.

53 Dubitatur. An coniuges per uerba de futuro peccent ſe inuicem admittentes ad carnalem copulam? Reſpond. qui ſupra diſtinctio. 28. articul ſecundo. quòd ſi ſe inuicem admittunt credentes velle matrimonium conſummare excuſantur a peccato, niſi ſigna fraudis expreſſa appareant; & ille qui committit fraudem peccat fornicando, & quod plus eſt fraude quam facit.

54 Dubitatur. An in ſacramento matrimonij imprimatur character? Reſpond. qui ſupra. diſtinct. 31. q 1. art. 3. quòd non licet ratione poteſtatis, quam in ſe inuicem coniuges accipiunt conueniat cum ſacramentis in quibus character imprimitur, & ex hoc habet inſeparabilitatem, ſed differt ab eis inquantum poteſtas illa eſt ad actus corporales.

55 Dubitatur. An in matrimonio conferatur aliqua gratia? Reſp. qui ſupra. diſtinct. 26. q. 2. ar. 3 quòd ſic ſi conſideretur ſub ſtatu gratię id eſt poſt aduentum Chriſti ſcilicet ad concupiſcentiam remouendam.

56 Dubitatur. An ſi quis coactus contrahat matrimonium altero conſentiente, & poſt coactus conſentiat libere ſit uerum matrimonium? Reſpond. qui ſupra. diſtinct. 29. artic. 3. q. 2. quòd ex conſenſu libero illius qui prius coactus eſt non fit matrimonium niſi inquantum conſenſus præcedens in altero, adhuc manet in ſuo uigore. Vnde ſi diſſentiret non fieret matrimonium.

57 Dubitatur. Cur plura impedimenta aſſignantur in matrimonio quàm in aliis ſacramentis? Reſpond qui ſupra diſtinct. 34. arti. 1. quod propter tres rationes. Primo, quia conſiſtit in duobus. Et ideo pluribus modis poteſt impediri, quàm alia in ſacramenta quæ vni perſonæ competunt ſingulariter. Secundò, quia habet cauſam in nobis aliquo modo. Sed alia quędam ſacramẽta ſolum in deo. Vnde & pœnitentiæ quæ habet cauſam in nobis aliquo modo. Magiſter ſententiarum diſt. 15. quędam impedimenta aſſignauit, vt hypocriſium ludos & huiuſmodi. Tertio, quia de aliis ſacramẽtis eſt præceptum vel conſilium ſicut de bonis perfectioribus ſed de matrimonio eſt indulgentia ſicut de bono minus perfecto, & ideo vt detur occaſio proficiendi in melius plura impedimenta aſſignantur matrimonio quam aliis ſacramentis.

58 Dubitatur. An quicquid impedit matrimonium in uno impediat & in alio? Reſpon. qui ſupra. diſt. in. 29. ar. 3. q. 2. quod cum matrimonium ſit quidam relatio, & non poſſit innaſci relatio in vno extremorum, ſine hoc quod fiat in alio, ideo quicquid impedit matrimonium in vno, impedit etiam in altero, quia non poteſt eſſe quòd aliquis ſit maritus non uxoris nec econtra.

59 Dubitatur. An omnia impedimenta matrimonij contrahendi dirimant contractum? Reſpon. qui ſupra. diſt. 34. artic. 1. quòd prohibitio eccleſiæ, & tempus feriarum impediunt contrahendum, ſed non dimirunt cõtractum. Vnde verſus. Eccleſiæ vetitum nec non tempus feriarum. Impediunt fieri permittunt facta teneri. Quia iſta non ſunt de eſſentia matrimonij ſed ſolum de ſolennitate. Impedimenta vero quæ ſunt contra eſſentiam matrimonij faciunt, quòd non ſit verum matrimonium, quia etiam dirimunt contractum, & continentur in his verſibus. Error conditio, votum cognatio, crimen. Cultus diſparitas, uis ordo, ligamen honeſtas. Si ſis affinis, ſi forte coire nequibus. Hæc ſocianda vetant, connubia facta retractant.

60 Dubit. Quia non videtur, quòd omnis error impediat matrimonium, quia inter Iacob & Lyam fuit verum matrimonium, & tamen fuit ibi error? Reſp. qui ſupra. diſt. 30. ar. 1. quòd illud matrimonium ut dicit Magiſter ſententiarum non fuit perfectum ex ipſo cõcubitu qui ex errore contigit, ſed ex conſenſu qui poſt matrimonium acceſſit.

61 Dubitatur. Quomodo error nobilitatis impediat matrimonium? Reſpondet qui ſupra. artic. ſecundo q. quando, error nobilitatis vel dignitatis redundat in errorem perſonæ tunc impedit matrimonium Nam ſi mulier directe intendit conſentire in filium regis, quicunque ſit ille, tunc ſi alius præſentetur ei quam filius regis eſt error perſonæ, & ſic impeditur matrimonium.

62 Dubi. Quis error impedit matrimonium? Reſpond. qui ſupra, quod cum duo includat matrimonium ſcilicet perſonas quę coniunguntur & mutuam poteſtatem in inuicẽ. Primum tollitur per errorem perſonæ. Secundũ per errorẽ cõditionis, quia ſeruus non poteſt

poteſtatem

poteſtatem ſui corporis tradere alteri ſine cõſenſu ſui domini. Et ideo hi duo errores impediunt matrimonium.

63 Dub. An furioſus poſſit contrahere matrimonium? Reſpon. qui ſup. diſ. 34. ar. 4. ꝙ furia aut præcedit matrimonium aut ſequitur, ſi ſequitur non dirimit. Si autem præcedit aut habet lucida interualla, & tunc licet non ſit tutum quod contrahat, quia neſcit prolem educare. Tamen ſi contrahit matrimonium erit. ſi autem non habet, aut ſi contrahat quando non habet non eſt matrimonium, quia deficit conſenſus.

64 Dub. An omnis conditio impediat matrimonium ſi non ſeruetur? Reſp. qui ſup. diſ. 27. q. 2. ar. 1. & diſ. 29. q. 1. art. 3. q. 3. quòd aut eſt appoſita verbis de præſenti, & non eſt contraria bonis matrimonij ſiue ſit honeſta ſiue inhoneſta ſtat matrimonium ſtante conditione, & ea non ſtante non ſtat, ſed ſi ſit contraria bonis matrimonij, non efficit matrimonium. Si autem ſit conditio de futuro, aut eſt neceſſaria ſicut ſolem oriri cras, & tunc eſt matrimonium, quia talia futura iam ſunt præſentia in ſuis cauſis. Aut eſt contingens vt datio pecuniæ vel acceptio parentum, non facit matrimonium niſi conditio impleatur. Aut conditio eſt appoſita verbis de futuro. ſ. quando cõtrahuntur ſponſalia, & tunc aut talis conditio eſt honeſta, vt cum dicitur accipiam te ſi parẽtibus placeat, & tunc ſtante conditione ſtat promiſſio & non ſtante non ſtat. Aut eſt inhoneſta, & hoc dupliciter, quia aut eſt contraria bonis matrimonij, vt ſi dicam accipiam te ſi venena ſterilitatis procures, & tunc non contrahuntur ſponſalia, aut non eſt contraria bonis matrimonij, vt ſi dicam accipiam te ſi furtis meis conſentias, & tunc ſtat promiſſio, ſed tollenda eſt conditio.

65 Dub. Quia cum matrimonia debeant eſſe libera non deberent fieri ſub conditione maxime accipiendæ pecuniæ? Reſp. S. Tho. quòd conditio appoſita matrimonio non tollit matrimonij libertatem, quia ſi eſt inhoneſta debet abiici. ſi autem honeſta, aut eſt de bonis ſimpliciter vt ſi dicatur accipiam te ſi placet parentibus meis, & hæc conditio non tollit libertatem ſponſalium, ſed auget ei honeſtatẽ. Aut eſt de vtilibus vt ſi dicam contraham tecum ſi dabis mihi centum, & tunc hoc non ponitur quaſi ad vendendum bonum matrimonij, ſed intelligitur vt promiſſio dotis. Vnde matrimonium libertatem non perdit, quandoque autem apponitur conditio pecuniæ ꝑ modum pœnę, & tunc quia matrimonia debent eſſe libera, talis conditio non ſtat, nec poteſt exigi pœna illa ab eo qui non vult matrimonium complere.

66 Dub. An votum ſimplex impediat matrimonium & quomodo? Reſp. qui ſup. diſ. 38. q. 1. ar. 5. q. 2. ꝙ impedit contrahendum, ſed nõ dirimit contractum.

67 Dub. An ſponſalia poſt votum ſimplex teneant? Reſ. qui ſup. ꝙ non, ſed ſunt dirimẽda.

68 Dub Cur potius dirimuntur ſponſalia quã matrimonium? Reſp. qui ſup. quia per hoc aliqua res deſinit eſſe in poteſtate alicuius per quod tranſit in dominium alterius. Promiſſio autem alicuius rei non transfert eam in dominium eius cui promittitur, & ideo non ex hoc ipſo quod aliquis rem promittit aliquam deſinit res illa eſſe in poteſtate ſua, cum ergo in voto ſimplici non ſit niſi ſimplex proprij corporis promiſſio ad continentiam Deo ſeruandam poſt votum ſimplex adhuc remanet homo dominus corporis ſui. Et ideo poteſt ipſum dare alteri. ſ. vxori, in qua datione matrimonij ſacramentum conſiſtit quod indiſſolubile eſt, & propter hoc votum ſimplex quamuis impediat contrahendum, quia peccat matrimonium contrahens poſt votum *ſimplex* continentiæ, tamen quia verus contractus eſt non poteſt matrimonium per hoc dirimi, & quia ſimili modo obligat votum ſimplex ſicut ſponſalia. Ideo propter votum ſimplex ſunt ſponſalia dirimenda.

69 Dub. An contrahens poſt votum ſimplex poſſit exigere & reddere debitum? Reſ. qui ſupra. quodlibet. 3. q. 7. art. 1. quod ſi contrahens in facie ſanctę matris eccleſiæ non accipit ab eccleſia auctoritatem vt carnali copula vtatũ, ſi tamen diſpenſatur auctoritate Apoſtolica non peccat neque exigendo, neque reddendo debitum. Tamen non poteſt cognoſcere vxorem carnaliter vt dicit idem S. Tho. in 4. diſt. 38. q. 1. ar. 3. q. 2. ſed poſtquam iam matrimonium conſummatum eſt, eſt ſibi factum illicitum non reddere debitum vxori exigẽti, nec poteſt tamen petere debitum ſine peccato. Licet quidam dicant quod poteſt petere & reddere ne nimis oneroſum reddatur matrimonium vxori ſemper exigenti, ſed ſi recte inſpiciatur hoc eſt exigere interpretatiue quod poteſt homo facere.

70 Dub.

70 Dub. An alter coniugum poſt contractum matrimonium poſſit vouere religionem? Reſ. qui ſupra.diſt.39.q.1.ar.4.ꝙ non, ſi matrimonium eſt cõſummatum ſiue conſenſu alterius ſed bene ante copulam carnalem.

71 Dubitatur. An uno intrante religionẽ ante copulam alter poſſit cui vult nubere? Reſpõ. qui ſupra di.27.q.1.ar.3.q.3.ꝙ ſic, poſtquam alter fuerit ꝓfeſſus in religione, ſed nõ ante.

72 Dub. An ſi ante copulã carnalem ambo vouent continẽtiam diſſoluatur matrimonium? Reſp.ꝙ in tali caſu neuter ipſorũ abrenũtiat. Et ideo adhuc manet vinculum matrimonij.

73 Dubita. Cur qñ unus ſolus vouet ſoluitur matrimonium? Reſ. qui ſupra. qm̃ ille quantũ eſt in abrenunciat vinculo coniugali, & ideo alter abſoluitur a vinculo illo.

74 Dub. An ſi alter poſt copulam carnalẽ profitetur religionem teneat profeſſio? Reſp. qui ſupra. in expoſitione literæ, ꝙ aut fecit hoc altero conſentiente expreſſe & ſic valebit profeſſio, nec poterit alter eum reuocare. Aut cõtradicente & ſic, non erit vera profeſſio, ſed alter poterit reuocare a religione aut altero nõ contradicente, ſed altero in ſæculo remanente & non contradicente quis profiteatur, quãuis fuerit uerum uotum tñ ſuſpenditur ad tẽpus viuente vxore inquantum fuit in præiudicium eius. Vnde poſt mortẽ tenetur ad religionem redire, nec poteſt aliam ducere.

75 Dub. An in tali caſu poſſit & debeat ille ſic profeſſus habitum religionis deferre? Reſ. qui ſupra quod nõ, nec etiam tonſuram, tum propter vituperium vxoris, tum etiã propter ſcãdalum vitandum.

76 Dub. An lata ſentẽtia ſuper diuortio ꝑ eccleſiam deceptam per falſos teſtes ſi alter cõiugum profitetur religionem, & compertum fuerit poſt eccleſiam fuiſſe deceptam & eccleſiæ conſtet an talis ſic profeſſus poſſit reuocari per alterum? Reſp. qui ſupra. diſt. 35. ar. 5. & diſt. 41. in expoſitione literæ. ꝙ debet reſtitui non obſtante uoto profeſſionis, & tenetur debitum reddere, ſed non exigere.

77 Dubitatur. An poſt conſummatum matrimonium vouens ſine conſenſu alterius continentiam teneatur ad eam conſeruandã? Reſp. qui ſupra diſtin. 32. ar. 4. quod talis ſic uouens ſine cõſenſu alterius peccat nec debet ſeruare votũ, ſed agere pœnitẽtiã de malo voto facto.

78 Dubitatur. An alter coniugum nolens dare aſſenſum alteri volenti uouere continentiam peccat? Reſp. qui ſupra. ꝙ non, quia nõ diſſentit ut bonum eius impediat ſed ne ſibi præiudicium generetur.

79 Dubitatur. quomodo conſanguinitas impedit matrimonium? Reſp. quod vt habetur Gene. 2. propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam & adhærebit vxori ſuę, & ita in lege naturæ ꝓhibebatur ſolum matrimoniũ filij cum matre, & filiæ cum patre. In lege vero Moyſi prohibentur. Leui. 16. frater ſoror, & filia filij & cõſanguinei & affines in primo & ſecundo gradu in linea inequali in ſtatutis eccleſiæ prohibentur conſanguinei & affines vſque ad quartum gradum incluſiue, & hodie ſolum in primo genere licet olim impediret in ſecũdo & tertio genere, vt cap. Nõ debet. de cõſanguini. & affini. & ſi vnus eſſet in quinto vel ſexto gradu, & alius in primo vel ſecundo non impediretur matrimonium.

80 Dubitatur. quæ crimina impediunt matrimonium? Reſpond. San. Tho ſuper. 4. ſen. diſt. 35. in expoſitione quod crimina impedientia matrimonium ſunt in duplici differẽtia. Quædam enim impediunt contrahendum ſed non dirimunt contractum, & ſunt ſex. ſcilicet inceſtus vxoricidium, rapina alienæ ſponſæ, ſuſcipiens filium de ſacro fonte inſidiando matrimonio, interficiens presbyterum, & agens pœnitentiam ſolemnem. Quędam uero impediunt contrahendum & dirimunt contractũ, & ſunt iſta. ſcilicet quando aliquis concubuit cum aliqua coniugata & ex hoc machinatur in mortem viri cum effectu. Item quãdo quis præſtat fidem adultere quòd ducet eam in vxorem ex hoc eſt intelligendum quando tam adulter quam adultera ſciebat impedimentum alias matrimonium non dirimeretur poſtquam contractum eſſet. Tertium quã contrahit cum ea de facto, & etiam intelligitur in caſu ſecundo & tertio, quod niſi fuerit ibi pollutio carnalis non propter hoc dirimitur matrimonium ſequens poſt mortem viri de nouo contractum.

81 Dub. An contrahens cum hæretica vel excõmunicata teneat matrimonium? Reſpõ. qui ſupra. diſtin. 39 ar. 1. quod ſic, licet peccet ſic contrahens.

82 Dub. An non baptizatus contrahens cum baptizata teneat matrimonium? Reſpond. qui ſupra. quod nõ, quia ibi eſt diſparitas cultus.

83 Dubita. An inter fideles ſit verum matrimoniũ? Reſ. qui ſupra. ar. 2. ꝙ ſic licet imperfe-

ctum materiale reſpectu matrimonij fideliũ.

84 Dub. An teneat matrimonium infidelium contractum in gradibus prohibitis? Reſp. qui ſup. ar. 3. quòd ſi contrahant in gradibus prohibitis lege diuina. Leuit. 18. & conuertantur ad fidem non poſſunt in tali matrimonio cõmanere, ſi vero contrahant in gradibus prohibitis ex ſtatuto eccleſiæ & conuertantur ambo vel vnus & ſit ſpes de alio quod conuertetur poterunt in eodem remanere.

85 Dub. Quando alter infidelium baptizatur altero in infidelitate permanente poſſit nubere alicui catholico? Reſp. qui ſup. art. 5. quòd ſi infidelis vult cohabitare ſine cõtumelia creatoris, & abſque quod ad infidelitatem inducat non poterit alteri nubere, ſi autem noluerit ſic cohabitare, fidelis poterit alteri per matrimonium copulari.

86 Dub. An infideles diſpatis cultus inter ſe poſſint contrahere matrimonium ad inuicẽ? Reſpon. qui ſup. ar. 2. quòd ſic niſi forte inter eos ſit prohibitio ex iure poſitiuo eorum.

87 Dub. Cum in veteri lege non prohiberetur matrimonium contrahi niſi cum chananæis, cur eccleſia indifferenter prohibet contrahi cum quolibet infideli? Reſp. qui ſup. ar. 1. ꝙ in veteri lege prohibebatur ſolum cum chananæis ne perducerent Iudæos ad idololatriam inter quos habitabant, nunc autem cum eccleſia ſit per totum orbem diffuſa eadem ratio eſt prohibitionis ad omnes infideles ſicut tũc cum chananæis.

88 Dub. An altero coniugum infidelium conuerſo ad fidem, alter licite poſſit commorari cum infideli qui non vult conuerti? Reſp. qui ſup. ar. 3. quòd non.

89 Dub. Si infidelis habens plures vxores, & conuertatur ad fidem cum qua earum ſtabit? Reſp. qui ſup. quòd cum prima cum qua contraxit alijs abiectis.

90 Dub. An infidelis conuerſus ad fidem altero infideli exiſtente poſſit ingredi religionẽ? Reſp. qui ſup. ar. 5. ꝙ ſic, niſi ſit ſpes conuerſionis alterius quo caſu non poſſet.

91 Dub. Quid ſi alter conuerſus alios uolente conuerti, nec de hoc exiſtens ſpes quod conuertatur profeſſus fuerit in aliqua religione, & poſt eius profeſſionem alter conuertatur ſi poterit profeſſum reuocare? Reſp. qui ſup. ꝙ ſi requiſierit eam ante ingreſſum monaſterij, ſeu profeſſionem vt conuerteretur, & ipſa noluerit non poterit eum reuocare, ſed ſibi imputabitur in pœnam quod priuetur viro ſuo propter tardam conuerſionem.

92 Dub. Quomodo ſeruitus impedit matrimonium? Reſpõ. qui ſup. diſ. 30. q. 1. ar. 2. quia in contractu matrimonij obligatur vnus coniugum alteri ad debitum reddendum. Et ideo ſi ille qui ſe obligat eſt impotens ad ſoluendũ ignorantia huius impotentiæ in eo cui ſit obligatio tollit contractum, & ſic ſeruitus ignorantia impedit matrimonium. Non autem ſeruitus ſcita.

93 Dubit. An ſeruus contrahens cum ancilla quam credit liberam contrahat verum matrimonium? Reſp. qui ſup. quòd ſic, quia non poteſt aliquis requirere maiorem obligationẽ ex parte alterius quàm ipſe poſſit facere.

94 Du. An ſeruus poſſit contrahere matrimonium neſciente domino? Reſ. qui ſup. diſ. 26. ar. 2. quòd ſic.

95 Dub. An ſeruus poſſit contrahere matrimonium domino contradicente? Reſ. qui ſupra. quòd ſic, quia quemadmodum non ſubditur domino quin libere poſſit comedere & dormire & alia facere qui ad neceſſitatẽ corporis pertinent ſine quibus natura conſeruari non poteſt, ita non ſubditur ei quantum ad hoc quod non libere poſſit matrimonium cõtrahere etiam domino contradicente.

96 Dub. Cui magis tenetur obedire ſeruus q contrahit matrimonium, domino imperanti aliquid vel vxori debitum petenti? Reſp. qui ſup. quòd ſi ſeruus uolente domino matrimonium contraxit, tunc prętermittere debet ſeruitium domini imperantis, & reddere debitum vxori, quia per hoc quod dominus conceſſit quod ſeruus matrimonium contraheret intelligitur ei conceſſiſſe omnia quę matrimonium requirit. Si autem contraxit ignorante, vel contradicente domino, non tenetur reddere debitum, ſed potius domino obedire ſi utrunque ſimul eſſe non poſſit, ſed tamen in his multa particularia conſiderari debent, ſicut etiam in omnibus humanis actibus. ſ. periculum caſtitatis imminens uxori, & impedimentum quod ex redditione debiti ſeruitio imperato generatur. Et alia huiuſmodi quibus omnibus rite penſatis iudicari poterit, cui magis ſeruus obedire teneatur domino, uel uxori.

97 Dub. An dominus poſſit uendere ſeruum poſtquam matrimonium contraxit? Reſp. qui ſup. ꝙ ſic, dummodo non uendat eum infidelibus.

bus, neque ad longinquas partes taliter quod ſic uendens non faciat onera matrimonij grauiora cum uxor fortaſſis non poſſit eum ſequi, & timeretur ne ad infidelitatem traheretur præcipue cum non deſit facultas ubicunq; ſeruum ſuum uendendi iuſto precio.

95 Dub. Quid eſt uis uel uiolentia? Reſp. qui ſup. diſ. 29. q. 1. ar. 1. quod eſt duplex uioletia. Vna quæ facit neceſſitatem abſolutam, & tale dicitur a philoſopho uiolentum ſimpliciter, ut cum quis alium corporaliter impellit ad metum. Alia eſt quæ facit conditionatam neceſſitatem, & hanc uocat Philoſophus uiolentum mixtum ſicut cum quis proiicit merces in mari ne periclitetur, & iniuſto uioleto quamuis hoc quod fit non ſit per ſe uoluntarium, tamen conſideratis circunſtantiis, hic & nunc uoluntarium eſt, & quia actus in particularibus ſunt. Iō ſimpliciter uoluntarium eſt, ſed ſecundum quid inuoluntarium. Vnde hæc uiolentia uel coactio poteſt eſſe in cōſenſu qui eſt actus uoluntatis, non autem prima uiolentia, & quia hæc coactio fit ex hoc, qđ timetur aliquod periculum imminens. Iō iſta uis idem eſt quod metus qui uoluntatē cogit quodāmodo, ſed prima uis cadit ēt in corporalibus actibus, & quia legiſlator non conſiderat ſolum interiores actus, ſed magis exteriores, ideo per uim intelligit coactionē ſimpliciter, pp quod uim contra metū diuidit, ſed nūc agitur de conſenſu interiori in quem non cadit coactio ſeu uis qui a metu diſtinguitur. Et ideo quantū ad propoſitū pertinet idē eſt coactio quod metus. Eſt autem metus ſecundum iuriſperitos inſtantis uel futuri periculi cauſa mentis trepidatio.

99 Dub. Quis metus impedit matrimonium? Reſp. qui ſup. ar. 2 quod ille qui cadit in conſtantem uirum.

100 Dub. Quis dicitur conſtans uir? Reſp. qui ſup. ꝙ ille indicatur uirtuoſus qui eſt menſura in omnibus operibus humanis ut dicit Philoſo. 2. Ethi.

101 Dub. An conſentiens per metum contrahat uerum matrimonium? Reſp. qui ſup. ꝙ quidam dicunt quod ſi aſſit conſenſus quāuis coactus interius eſt matrimoniū quantū ad deū, ſed non quantū ad ſtatutum eccleſiæ quæ præſupponit ibi non fuiſſe conſenſum interiorē pp metum, ſed hōc nihil eſt, quia eccleſia nō debet præſumere de aliquo peccatū quouſq; probetur. Peccauit aūt ſi dicat ſe cōſentire & nō cōſenſit. vñ eccleſia pſumit eū cōſenſiſſe, ſed iudicat illū conſenſum extortū nō eſſe ſufficientem ad faciendum matrimonium.

102 Dub. Quia uidetur quod coactio metus non cadat in conſtantē uirū, qui non trepidat in periculis, & metus ſit quædā trepidatio mētis ratione periculi imminentis? Reſ. qui ſup. ar. 2. ꝙ cadere metū in aliquē eſt aliquē metu cogi. Cogitur aūt metu quando aliquid facit quod alias nō uellet ad euitandū aliquid qđ timet, & Abrahā & Iſaac quamuis conſtātes fuerint in eis tñ cecidit metus, qa rōne metus dixerūt uxores ſuas eſſe ſibi ſorores. Cōſtans aūt ſicut de forti dicit philoſophus intrepidꝰ ē nō ꝙ oīno nō timeat, ſed qa nō timet q̄ nō oportet, uel ubi, uel quando non oportet.

103 Dub. Quomodo cognoſcitur conſtans ab inconſtanti & pertinaci? Reſp. qui ſup. ꝙ quātum ad duo. Primo quantū ad qualitatē periculi ꝙ timetur, quia conſtans ſequitur rōnem rectā p quā ſcit aliquid pro quo ſit faciendū, uel dimittendū ſemper aūt minus malū, uel manus bonum eligendū eſt. Et iō conſtans ad minus malum ſuſtinendū cogitur metu maioris mali, nō aūt cogitē ad maius malū ut uitet minus malū, ſed inconſtans cogitē ad maiꝰ malū pp metū minoris mali, ſicut ad peccatum pp metū corporalis pœnæ pertinax aūt econtrario non pōt cogi ēt ad minus malū ſuſtinēdū uel faciendū ut euitet maius malū. Vñ conſtans eſt medius inter inconſtantē & pertinacē. Secundo differūt quo ad extimationē periculi imminentis, quia conſtans non niſi ex forti extimatione, & probabili cogitur, ſed inconſtans ex Leui. Prouer. 27. fugit impius nemine perſequente.

104 Dub. Propter quæ dāna metus cadit in conſtantē uirū? Reſp. qui ſupr. ꝙ peccata ſunt maxima malorū. Et iō ad hæc nullo mō pōt conſtans cogi, imo magis debet mori quā talia ſuſtinere, ſed quædā dāna corporalia ſunt minora quibuſdā aliis quæ ſunt inter precipua quæ ad pſonā pertinēt, ſicut mors uerbera, dehoneſtatio per ſtuprū, & ſeruitus. Et iō ex iſtis conſtans cogitur ad alia dāna corporalia ſuſtinēda, & hæc cōtinētur in hoc uerſu. Stupri ſiue ſtatus uerberis, atq; necis, nec differt utrū hæc pertineant ad perſonā propriā uel uxoris uel filiorū & aliorum huiuſmodi.

105 Dub. An metus infamiæ cadat in conſtantē uirū? Reſp qui ſupr. ꝙ infamia quamuis ſit magnū dānū, tamen ei de facili occurri poteſt

 & ideo

& Ideo non reputatur cadens in conſtantem
virum metus infamiæ ſecundum iura.

106 Dub. Quis ordo impedit matrimonium?
Reſp. qui ſup. diſ. 37. q. 1. ar. 1. ꝙ ordo ſacerdo
ſ. ſubdiaconatus & ſuperiores, in minoribus
vero ordinibus conſtituti non prohibêtur ex
vi ordinis matrimonium contrahere.

107 Dub. Quia cum quilibet ordo ſit ſacramẽ
tum, & per conſequens ſacer uidetur ꝙ quili
bet impediat matrimonium? Reſ. qui ſup. diſ.
24. q. 2. ar. 1. q. 3. ꝙ ordo dicitur ſacer duplici
ter. Vno modo ſecundum ſe & ſic quilibet or
do eſt ſacer, cum ſit ſacramentum quoddam,
alio modo quia uerſatur circa rem ſacram. ſ.
conſecratam, & ſic ſunt tãtum tres ordines ſa
cri. ſ. Sacerdotium. Diaconatus qui uerſantur
circa corpus & ſanguinem Chriſti conſecrata,
& Subdiaconatus qui habet actum circa vaſa
conſecrata. Et ideo eis etiam continentia indi
citur, vt ſancti & mũdi ſint qui ſancta tractãt.

108 Dub. An in Græcis ſacer ordo impediat
matrimonium? Reſp. qui ſup. diſ. 37. q. 1. ar. 1.
ꝙ ſic ſolum ex ui ordinis non aũt ex uoto cõ
tinentiæ ſicut apud Latinos quæ eſt annexa
ſecundum Latinos cuilibet ordini ſacro.

109 Dub. An Græci poſſint ſuſcipere ordines
ſacros poſt matrimonium contractum? Reſp.
qui ſup. quòd ſic.

110 Dub. An poſſint eos ſuſcipere ſine con-
ſenſu uxoris? Reſp qui ſup. quòd non, quia ad
minus tempore miniſterij ſui fraudarent debi
ti redditione, quo fraudari non pñt ſm ordi-
nem iuris ſi uxoribus contradicentibus, aut
ignorantibus uiri ſacros ordines ſuſciperent.

111 Dub. An Græci coniugati in ſacris conſti
tuti poſſint uti matrimonio prius contracto?
Reſp. qui ſup. quòd ſic.

112 Dub. An uxores ſacerdotum Græcorum
poſſint uiris defunctis aliis nubere? Reſp. qui
ſup. ar. 2. ꝙ non, ſi ſint ordinati cum conſenſu
ipſarum. Si autem ordinati eſſent ſine earum
conſenſu non uidentur ad hoc teneri.

113 Dub. An exiſtens in minoribus ordinibus
poſt contractum matrimonium poſſit execu-
tionem & vſum ipſorum habere? Reſp. qui ſu
pra. ar. 1. quòd non, ſecundum ſtatutum occi-
dentalis eccleſiæ. ſ. Latinæ.

114 Dub. An Latini exiſtentes in matrimonio
poſſint ſuſcipere ordines ſacros? Reſ. qui ſup.
ar. 2. ꝙ ſic, q2 characterem ordinis ſuſcipiunt.

115 Dub. An habeat poſt executionẽ ipſorũ?
Reſp. qui ſup. ꝙ non, ſi ſuſcepit ordines igno-
rante uel reclamante uxore. Si aũt ea conſen-
tiente, uel ipſa defuncta recipit ordinem, &
executionem.

116 Dub. An ordinatus in matrimonio exiſtẽs
poſſit petere & reddere debitum? Reſp. qui
ſup. ꝙ nõ petere poteſt, ſed bene tenetur red-
dere. Si ordinatus eſt ſine conſenſu uxoris,
alias non tenetur reddere.

117 Dub. An uxor ſic ordinati ipſa non cõſen
tiente teneatur ei debitum reddere ſi ipſe exi
git? Reſp. qui ſup. quòd non, ſi non uult.

118 Dub. An uxor conſentiens uiro ut ſuſci-
piat ſacros ordines teneatur religionem ingre
di? Reſp. qui ſup. quòd non niſi ſibi timeat de
periculo caſtitatis, tamen tenetur continen-
tiam perpetuam uouere.

119 Dub. Quomodo ligamen impediat matri
monium? Reſp. qui ſup. diſ. 34 ar. 1. ꝙ quando
unus eſt alligatus uni matrimonialiter nõ põt
cõtrahere matrimoniũ cũ alia uiuẽte prima.

120 Dub. An alligatus ſolũ per ſponſalia poſ-
ſit cum alia contrahere matrimonium? Reſp.
qui ſup. diſ. 27. q. 2. art. 3. quòd non debet, &
ſic contrahens peccat tamen matrimonium
contractum tenet.

121 Dub. An ſi quis contractus ſponſalibus
quærat an poſſit cum alia contrahere de facto
& matrimonium ſic contractum teneat quid
eſt ſibi reſpondendum? Reſp. quòd eſt ſibi di-
cendum quod non poteſt ſine peccato, & qđ
eſt in impedimentum, & ulterius non debet
reſpondere an matrimonium ſic contractũ te-
neat ne det ſibi occaſionem peccandi. Simili
ter de eo qui quærit poſt uotum ſimplex, an
poſſit contrahere, & an contrahendo teneat
matrimonium eodem modo eſt reſpondendũ
nec reſpõdere utrũ teneat, ut dicit Hoſtiẽſis.

122 Dub. An contrahens ſponſalia per uerba
de futuro debeat cogi ab eccleſia ad matrimo
niũ contrahendũ? Reſ. S. Tho. in 4. diſ. 37. q. 2.
ar. 1. ꝙ in foro contentioſo non cõpellit, quia
matrimonia coacta conſueuerunt malos exi-
tus habere niſi forte iuramẽtum interuenerit
quia tunc cogendus eſt, ut quidam dicũt quã
uis aliis non uideatur propter cauſam prædi
ctam precipue ſi de uxoricidio timeretur.

123 Dub. Quo tempore poſſunt contrahi ſpõ
ſalia? Reſpon. qui ſup. diſ. 27. q. 2. ar. 2. ꝙ in ſe-
ptennio ut iura uolunt.

124 Dub. Cur ẽt nõ ẽ idẽ tẽpus determinatũ
ad matrimoniũ contrahendũ utriuſq; q2 fœ-
mina ĩ 12. põt cõtrahere. & uir ĩ 14. Reſ. q ſu

pra-

pra.ꝙ in ſponſalibus requiritur ſolum vſus diſcretionis & ideo vnum tempus vtriuſq; determinatur, ſed in matrimonio etiam requiritur diſpoſitio ex parte corporis vt ſit tẽpus generationi aptum, quod in puella eſt in 12. anno. & in maſculo in fine ſecundi ſeptennij, vt philoſo.dicit in 11.de animalibus.

125 Dub. An ante primum ſeptennium poſſint contrahi ſponſalia? Reſp.qui ſupra,quòd ſic, & a quibuſdam terminatur tempus ſex menſium, ſed melius eſt quod determinetur ſecundam conditionem contrahentium, quia in quibuſdam magis acceleratur rationis vſus quàm in alijs.

126 Dub. An ſponſalia poſſint dirimi? Reſp. qui ſupra.ar.3.ꝙ ſic multipliciter per ſententiam eccleſiæ.ſ. ſi alter non comparet vel fiat infirmus longa infirmitate,vel fornicator,vel deficiat ætate, uel mutuo ſe abſoluant.

127 Dub. An poſſint de facto dirimi ſine ſententia?Reſp.qui ſupra,quod ſic,quia ipſo iure dirimuntur, ſi alter ingrediatur religionem, vel contrahat cum alia matrimonium.

128 Dub.An cũ infideli poſſint contrahi ſponſalia? Reſpon.qui ſupra.diſt.39 art.1.ꝙ ſic ſi promittat conuerti ad fidem. aliter non.

129 Dub. Cur cum ſponſalia poſſint contrahi cum infideli matrimoniũ non poteſt cũ eis cõtrahi? Reſp.qui ſupra.quia eadem eſt habitudo præſentis ad præſens,& futuri ad futurum, & quia in matrimonio requiritur de præſenti vnitas cultus. ita in ſponſalibus ſufficit conditio appoſita de futura vnitate cultus.

130 Dub.An mulier credens virum defunctũ poſſit matrimonium contrahere cũ alio? Reſ. ꝙ vt habetur de ſpõ.c. in præſentia. & de ſecundis nupt. in c.dñs. ꝙ ſic ſi habeat certum nuntium de viri morte, & ſufficit vnus teſtis.

131 Dubit. An Papa poſſit diſpenſare vt poſt matrimonium contractum alter coniugũ poſſit cum alio contrahere? Reſp.ꝙ vt not.in c.ex publico. de conuer. coniug.& vt tenet Hoſt. & recitat dominus Panor. in d.c. ex publico. ꝙ ſi matrimonium non eſt conſummatum Papa poteſt diſpenſare de poteſtate abſoluta de conſenſu vtriuſque ſponſi ſine aliqua cauſa, ſed de poteſtate ordinaria non poteſt diſpenſare ſine cauſa. Sed ſi matrimonium eſt conſummatum inter fideles, ſic Papa non poteſt diſpenſare.

132 Dub. Quæ dicitur publice honeſtatis iuſtitia?Reſp.S.Tho.vbi ſupra.diſt.41.q.1.ar.1. q.4. ꝙ eſt propinquitas ex ſponſalibus proueniens robur trahens ab eccleſiæ inſtitutione propter eius honeſtatem,ex quo patet ratio nominis, & cauſa: quia.ſ.talis propinquitas ab eccleſia inſtituta eſt propter honeſtatẽ.

133 Dub.An publice honeſtatis iuſtitia ſit affinitas? Reſp. qui ſupra, quod ſicut ſponſalia non habent perfectam rationem matrimonij, ſed ſunt quædam præparatio ad matrimoniũ. Ita ex ſponſalibus non cauſatur affinitas ſicut ex matrimonio, ſed aliquid affinitati ſimile, ꝙ dicitur publice honeſtatis iuſtitia quæ impedit matrimonium ſicut affinitas & conſanguinitas, & ſecundum eoſdem gradus.

134 Dub Quomodo cauſant iſtud impedimẽtum ſponſalia? Reſp.qui ſupra.quod vt habetur in c.ex ſponſalibus de ſpon.lib.6. ꝙ quinque requiruntur.Primo ꝙ ſponſalia ſint contracta a maioribus ſeptennio & non ſub conditione & ꝙ ſint certa,& ꝙ non defecerit conſenſus, & ꝙ non ſint contracta poſt matrimonium vel ſponſalia prius facta.

135 Dub. Cum ſponſalia aliquando dirimantur quomodo poſſunt cauſare perpetuum impedimentum in matrimonio?Reſpon.S.Tho. vbi ſupra.quod ſponſalia non ratione ſui, ſed ratione eius ad quod ordinantur cauſant hoc genus affinitatis,quod dicitur publice honeſtatis iuſtitia. Et ſicut matrimonium eſt perpetuum vinculum, ita & prædictus affinitatis modus.

136 Dub.Quid eſt affinitas?Reſp.qui ſupra.q.1.& 4.ꝙ eſt vinculum cauſatum ex matrimonio vel carnali copula conſanguineorum.

137 Dubitat. An ex matrimonio ſine copula carnali cauſetur iſta affinitas? Reſpond. qui ſupra quòd ſic.

138 Dubit. An ex omni copula carnali extra matrimonium cauſetur affinitas? Reſp.qui ſupra.ꝙ ſic ſi commixtio ſeminum ſequatur vnde quantumcunque aliquis clauſtra pudoris inuadat vel frangat, niſi commixtio ſeminum ſequatur non contrahitur affinitas.

139 Dub. An concubitus contra naturam cauſet affinitatem?Reſpon.qui ſupra.q.3.ꝙ non, quia nõ habet commixtionem ſeminum quę poſſit eſſe cauſa generationis.

140 Dub. An altero coniugum mortuo remaneat affinitas? Reſp qui ſupra.q.2.ꝙ ſic.

141 Dub. Cum in lege diuina frater defuncti duceret vxorem eius:cur nunc impeditur?Reſpon.qui ſup.q.3. quod poterat eã ducere quã

frate moriebatur ſine prole, ſed non aliter, & hoc vt ſuſcitaret ſemen fratri ſuo. q tunc requirebatur vt cultus religionis per propagationem multiplicaretur, quod nunc non habet locum.

142 Dub. Quid eſt cognatio ſpiritualis? Reſp. qui ſupra di. 42. art. 1. quod eſt vinculum contractum ex ſtatuto eccleſiæ per ſuſceptionem ſacramentorum dirimens matrimonium iam contractum.

143 Dub. Quotuplex ex cognatio ſpiritualis? Reſp. qui ſupra ar 3. q. 3. quod eſt triplex. Vna quæ dicitur ſpiritualis paternitas quæ eſt inter patrem & filium ſpiritualem. Alia compatemitas quæ eſt inter patrem ſpiritualem & carnalem eiuſdem. Tertia ſpiritualis fraternitas quæ eſt inter filium ſpirituale & filios carnales eiuſdem patris.

144 Dubit. An omnes ille tres ſpecies impedianr matrimonium? Reſ. qui ſupra quòd ſic, & dirimunt contractum.

145 Dub. In quibus ſacramentis contrahitur cognatio ſpiritualis? Reſ. qui ſupra. ar. 2. quòd per baptiſmum & confirmationem.

146 Dub. An etiam contrahatur per catheciſmum? Reſp. qui ſupra. quod catheciſmus non eſt ſacramentum ſed ſacramentale. Quidã tamen dicunt quod impedit contrahendum, ſed ſed non dirimit contractum.

147 Dub. Per quos contrahitur cognatio ſpiritualis? Reſ. qui ſupra. ar. 3. q. 1. quod per baptizantem vel confirmantem, & tenentem vel tenentes.

148 Dub. An non baptizatus poſſet tenere ad baptiſmum? Reſ. qui ſupra. q. 2. ar. 3. q. 1. quòd non cum non ſit membrum eccleſiæ licet poſſit baptizare, quia eſt creatura de cuius typum gerit.

149 Dub. An infidelis baptizans contrahat eo gnationem ſpiritualem: Reſp. qui ſupra. q nõ.

150 Dub. An inter leuantes aliquem de ſacro fonte contrahatur cognatio ſpiritualis? Reſp. qui ſupra. 2. quod non, quia poſſit ſimul contrahere. Vnde uerſus. Vnus ſemper erit compatrum ſpiritualis. Alter carnalis nec fallic regula talis.

151 Dub. An cognatio ſpiritualis tranſeat a viro in vxorem? Reſp. qui ſupra. quod aliquis poteſt fieri compater dupliciter. Vno modo per actum alterius qui baptizat vel leuat filium, & ſic non tranſit cognatio ſpiritualis a viro in vxorem niſi forte ille ſit filius uxoris, quia tunc vxor directe contrahit cognationem ſpiritualem ſicut vir. Alio modo per actum proprium, ſicut cum leuat filium alterius de ſacro fonte. & ſic cognatio ſpiritualis et tranſit ad uxorem carnaliter cognitam, non autem ſi nondum eſt cognita, & hoc eſt per modum cu iuſdam affinitatis. Vnde pari ratione videtur trãſire ad mulierem carnaliter cognitam quã uis nõ ſit uxor. Vnde uerſus. Quis mihi vel cu ius mea natum fonte leuauit. Hæc mea commater fieri mea non valet vxor. Si qua mea natum non ex me fonte leuauit. Hanc poſt ſa ta mea, non inde vetabor habere.

152 Dub. An talis cognatio tranſeat de viro fidelis ad uxorem non baptizatam? Reſ. qui ſupra quod non. quia non eſt capax.

153 Dub. An vir & uxor poſſint aliquẽ ſimul de ſacro fonte leuare? Reſ. qui ſupra quòd ſic.

154 Dub. An cognitaio ſpiritualis tranſeat a filio in patrem? Reſp. qui ſupra. q. 3. quòd filius eſt aliquid patris & non econuerſo vt dicitur in 8. Ethi. Et ideo talis cognatio tranſit a patre in filium ſed non econuerſo.

155 Dub. An ſpiritualis cognatio trãſeat a fratre in fratrem? Reſp. qui ſupra quòd non, quia frater non eſt aliquid fratris.

156 Dub. Quomodo cognatio ſpiritualis impedit matrimonium? Reſ. qui ſupra. q. 1. ar. 1. quod eſt diſtinguẽdum, quia aut præceſſit matrimonium, & tunc impedit contrahendum & dirimit contractum. Aut ſequitur, & tũc nõ dirimit vinculum matrimonij.

157 Dub. An cognatio ſpiritualis ſequens matrimonium impediat actum eius? Reſp. qui ſupra. quod eſt diſtinguẽdum aut inducitur cauſa neceſſitatis, ſicut cum pater baptizat filium in articulo mortis, & tunc non impedit. Aut extra cauſam neceſſitatis ex ignorantia tamẽ & tunc ſi ille ex cuius actu inducitur adhibuit debitã diligentiam etiam non impedit. Aut ex induſtria extra cauſam neceſſitatis, & tunc ille ex cuius actu inducitur impeditur ne poſſit petere debitum, licet teneatur reddere.

158 Dubitatur. Quę impotentia coeũdi impedit matrimonium? Reſpon. qui ſupra diſt. 34. articu 2. quòd illa quæ eſt perpetua, non autem ſi ſit ad tempus cui poſſit ſubueniri.

159 Dubitatur. Si ſeparabuntur propter talẽ impotentiam an poſſint poſt nubere? Reſpon. qui ſupra. quod ille qui habet talem impotentiam perpetuo maneat abſque ſpe coniugij, & alter nubat in domino.

160 Dub.

160 Dub. Quomodo cognoſcitur an ſit impe-
dimentum ad tempus vel perpetuum? Reſp.
qui ſupra. quòd eccleſia tempus determinatū
adhibuit in quo huius rei poſſet eſſe experi-
mentū. ſcilicet triennium ita quod ſi poſt triē
nium in quo fideliter ex utraque parte dede-
runt operam carnali copulæ implendæ inue-
niatur matrimonium non eſſe cōſummatum
iudicio eccleſiæ diſſoluitur.

161 Dubita. An in hoc tempore eccleſia poſ-
ſit errare? Reſp. qui ſupra, arti. 2. quod ſic qm̄
fortaſſis in triennio nō pōt perfecte cognoſci.

162 Dub. Quid ſi eccleſia errauit in diſſoluen
do matrimonium, & poſt reperiatur nō fuiſ-
ſe perpetuum impedimentum? Reſ. qui ſupra
quòd eccleſia reintegrabit illud matrimo-
nium diſſolutum.

163 Dubit. Quid ſi iam contraxerat cum alia?
Reſp. qui ſupra. quòd eccleſia dirimet ſecun-
dum & reintegrabit primum.

164 Dub. An ſterilitas in muliere dirimat ma
trimonium? Reſp. qui ſupra in expoſitione li-
teræ quòd non, quia matrimonium habet in
tentum ſuum inquātum eſt in remedium per
carnalem copulam.

165 Dubit. Quem modum tenebit eccleſia ſi
ſit impedimentum perpetuum in eos ſeparan
do? Reſp. qui ſupra. quod ſi uterque confitetur
impotentiam coeundi. Tunc ſi eſt euidens im
pedimentum ſicut in eunuchis poſſunt ſtatim
ſeparari. Si autem non eſt euidens præcipien
dum eſt eis vt adhuc cohabitent bona fide car
nali copulæ operam danteſque ſi vſque ad tri
ennium fieri nequit. Tunc iurabit vterq; quòd
bona fide operam dantes carnaliter coniugi
non potuerant. Et ut diuortium non de facili
celebretur. requiritur quod ſeptem de propin
quis qui melius de hoc poſſunt per ſigna pro
babilia ſcire ueritatem iurent quòd credant
eos uerum dixiſſe.

166 Dubitatur. Quid ſi vnus confitetur im-
potentiam & alter negat cuius dicto ſtandum
erit? Reſpon qui ſupra. quod ſi uir aſſerat copu
lam carnalem præceſſiſſe, & mulier neget, ſtā
dum erit iuramento viri, niſi velit probare cō
trarium per aſpectum corporis ſui. Si autem
vir negēt carnalem copulam præceſſiſſe nō eſt
ſtandum iuramēto viri quamuis ſit caput mu-
lieris ſi mulier affirmet, quia ſic daretur facul
tas multis viris dimittendi uxores ſuas.

167 Du. Quid ſi vir iurat falſum. ſcilicet quòd
præceſſit copula carnalis quid aget mulier ſi
non poſſit probare contrarium? Reſ. qui ſupra
quod poteſt ſibi prouidere de ſeorſum iacen-
do ne ex impetione viri ad libidinem prouo-
cetur, & periculum incontinentiæ immineat.

168 Dubita. An omnis frigiditas in viro im-
pediat matrimonium? Reſp. qui ſupra. ar. 2. ꝙ
non, ſed ſolum illa quæ impedit perpetuo car
nalem copulam.

169 Dub. An caliditas ſuperflua impediat ma
trimoniū ſicut frigiditas? Reſ. qui ſupra. quòd
uix ex ſuperflua caliditate poteſt eſſe perpe-
tuum impedimentum ſi tñ impediret per tri
ennium, vt dictum eſt ſupra eadem ratio eſſet
& ſic iudicaretur.

170 Dub. Cur eccleſia permittit nubere ſenes
qui naturaliter ſunt frigidi? Reſpō. qui ſupra,
quod cōceditur eis matrimonium ſecundum
quod eſt in remedium per carnalē copulā cū
habeant caliditatem ſufficientem ad eam quā
uis non ad generandum, & ſic non cōpetit eis
ſecundum quod eſt in officium naturæ.

171 Dub. Cur nō impediuntur mulieres a ma
trimonio cum ſint ſemper frigidiores viris?
Reſp. quod frigiditas quæ facit virum impo-
tentem qui eſt agens non faceret mulierem
impotentem quæ eſt patiens cum non requi-
rat tanta caliditas in patiēte ſicut in agēte.

172 Dub. An in muliere poſſit eſſe impedimē
tū perpetuū ad matrimoniū? Reſp. qui ſupra
ꝙ ſic ſcilicet ex arctatione: & tunc idem eſt iu
dicium, ut ſupra de frigiditate uiri.

173 Dub. An in aliquo uiro poſſit eſſe perpe-
tuū impedimētū reſpectu unius mulieris &
nō reſpectu alterius? Reſp. q ſupra, ꝙ non.

174 Dub. Quid ſi uir poteſt habere copulam
carnalem cum corrupta, & nō cum virgine qd
fiendum erit? Reſpon. qui ſupra, ꝙ tunc me-
dicinaliter aliquo inſtrumento poſſet clauſtra
pudoris frangere & ei coniungi nec hoc eſſet
contra matrimonium, quia non fieret ad dele
ctationem, ſed ad medicamentum.

175 Dub. An ſi aliquis contracto matrimonio
caſtratur dirimetur ne matrimonium? Reſp.
qui ſupra quodlibet. 11. arti. 10. quod talis ca-
ſtratio & omne aliud impedimentum copule
carnalis perpetuum vel ſequitur matrimoniū
iam conſummatum, & ſic non dirimetur, vel
matrimonium nondum conſummatum, & ſic
diſſoluetur.

176 Dub. An uirtute demonis per aliqd male
ficiū poſſit impediri actus matrimonij? Reſp.
qui ſupra. ar. 3. quòd ſic.

177 Dub. Quomodo maleficium cauſans impotentiam coeundi impedit matrimonium? Reſp qui ſupra.di 34.ar.3.quod ſi illa impotētia eſt perpetua dirimit matrimonium,ſi autem non ſit perpetua non dirimit.

178 Dub.Quomodo poterit hoc cognoſci? Reſpond.qui ſupra.quòd eo modo quo ſupra de frigiditate dictum eſt.

179 Dub. Quia per maleficiū vnus poteſt eſſe impotens ad vnam & nō ad aliam, quomodo ergo ſeparato matrimonio manebunt? Reſp. qui ſupra, qđ ſi iudicio eccleſiæ matrimoniū dirimitur datur licentia, vtrique quod alterā copulam quærat.

180 Dub.Quia aliquādo vnus homo habebit maiorem ca[illegible]itatem vel ſufficientem ad vnā pulchram quam ad vnā turpem cum qua non poterit habere carnalem copulā quid erit tūc fiendum? Reſp.qui ſupra.quod iſta cauſa eſt accidentalis & extrinſeca.Et ideo idem eſt iudicium ſicut de maleficio.

181 Dub.Quando maleficiati ſeparantur per eccleſiam & poſt reperiuntur potentes ad copulam carnalem an debeant redire ad primū matrimonium? Reſp.qui ſupra in expoſitione literæ.quod ſi maleficium ſit generale reſpecuiuſlibet perſonæ faciens impotētiam coeūdi,tunc ſi alteri nupſerit oſtenditur impedimētum non fuiſſe perpetuum, & debet redire ad prius coniugium,ſi autem fuerit perſonale id eſt reſpectu ſpecialis perſonæ cum vtrique detur licentia alteri nubendi non poteſt reddita potentia coeundi ad priſtinum matrimonium reddire quia nullum fuit & ſecundum fuit verum matrimonium.

182 Dub.An lepra ſuperueniens matrimonio conſummatum dirimat illud? Reſp.qui ſupra. diſt.36.articu.1.quod non.

183 Dub. An ſi vnus coniugum poſt mortem reſuſcitetur ſit adhuc inter eos verū matrimonium? Reſp.qui ſupra.diſt.29.ar.4. ꝙ mortuo vxor ſoluta eſt a lege viri.

184 Dubit.Cur reſuſcitans non redit ad uxorē ſuam ſicut redit ad poſſeſſiones ſuas? Reſp.qui ſupra di.38.in expoſitione literæ quòd poſſeſſiones redduntur ſimpliciter domino poſſidētis.Vnde etiā moriens teſtari poteſt,ſed uxor nō ſubditur viri dominio quaſi ancilla,ſed eſt quædam ſocietas inter virum & vxorem quæ morte alterius terminatur. Vnde vir moriens nō pōt in teſtamēto vxorem ſuam alteri relinquere quare non eſt eadem ratio de poſſeſſionibus & uxoribus.

185 Dub. An ſecundum & tertium matrimonium ſint vera matrimonia? Reſ.qui ſupra di. 42.q.3.art. 2.quòd ſecundum matrimoniū eſt ſacramentum ſicut primum.

186 Dub.Cur ſolum facit mentionem de villa & negotiatione? Reſp. Chryſ.in homel.qđ cum labore manuū noſtrarū aliquid facimus villam colere uidetur cum autem non labore manuum noſtrarum alia lucra ſequitur totum hoc negotiatio appellatur.

187 Du. Cum nedum ſeruos,ſed etiam ipſum dn̄m occiderint,cur dn̄s nō facit mētionē niſi de ſeruis occiſis? Reſ.qui ſupra.ſuper Matthe. quòd ideo dominus de ſua morte tacet. quia in priori parabola iam mētionem fecerat,ſed ſed facit mentionē de diſcipulis ſuis quos occiderunt,vt dictum eſt dubio. 5.

188 Dub.Cum ſupra dixerit homini regi. nūc ſolum dixit rex autem &c? Reſpon.Hier.quod quando inuitabat ad nuptias & agebat opera clementie, hominis nomē appoſitum eſt.nūc autem quando ad vltionem uenit homo ſilet. & rex tantum dicitur.

189 Dub.Qui ſunt exercitus dei? Reſp. Chry. ſuper Matthęum.quod Romani qui nō veniſſent Hieruſalem eos dominus excitaſſet.

190 Dubit.Quomodo ciuitas homicidarū fuit ſuccenſa? Reſpō.Origenes.quod quia illorum non ſolum animæ,ſed caro quoque in qua habitauerunt æterna gehennæ flamma cruciantur.

191 Dubitatur.Cur dixit in exitus viarum? Reſpond.Remigius quòd exitus viarum ſunt errores gentium.

192 Dubitatur. Cur congregauerunt bonos & malos? Reſpon.Greg.in home. quia in hac eccleſia nec mali ſine bonis,nec boni ſine malis eſſe poſſunt.

193 Dubitatur.Quia vocare malos ad nuptias videtur eos in malitia confirmare? Reſp.Origenes.quod vocantur mali, nō ut mali permaneant, ſed vt deponant veſtimenta contraria nuptijs & induant nuptilia indumenta.

194 Dubitatur. Quia videtur quòd deus non vbique ſit.quia dicitur intrauit autem &c? Reſpond.Chryſoſto.ſuper Matth.quod ibi deus vult per iudicium aſpicere vbi dicit̄ præſens, ubi autem non vult abſens uidetur.

195 Dubitatur. Quis erat non ueſtitus veſte nuptiali? Reſpond. Orige. quod quidam qui non mutauerat mores.

196 Dub.

196 Dub. Cum multi ſint in hac eccleſia mali cur ſolū dicit de vno? Reſp. qui ſupra qđ unius ſunt generis omnes qui ſeruāt malitiam poſt fidem quam habuerunt ante fidem.

197 Dub. Cur uocat eum amicum & poſt eum arguit? Reſp. Hie. quod quaſi ſit amicus per fidem, & arguit impudentię quod veſte ſordida munditias polluerit nuptiarum.

198 Dub. Cur obmutuit? Reſp. qui ſupra. quoniam in tempore, illo non erit impudentiæ, nec negandi ſacultas cum omnes angeli & mūdus ipſe teſtes ſint peccatorum.

199 Dub. Cur dicitur ligatis manibus &c? Reſpon. Gre. in homel. qui tunc ligat pœna quos modo a bonis operibus ligauit culpa.

200 Dubitatur. Quę dicuntur tenebre interiores & exteriores? Reſpon. qui ſupra quod interiores dicimus cecitatem cordis, exteriores vero æternam noctem damnationis.

201 Dubitatur. Cur dicitē ibi erit fletus & ſtridor dētium? Reſp. Hierony. quod in fletu oculorum & ſtridore dentium per metaphoram membrorum corporalium magnitudo oſtenditur tormentorum.

202 Dubitatur. An damnatis erit verus fletus. Vide dominica. 2. poſt octauam epiphaniæ. dub. 54.

203 Dubitatur. Cur ſolum facit mentionē de oculis & dentibus? Repſon. Greg in homel. ut illic dentes ſtrideant q de edacitate gaudebāt illi oculi defleant qui hic per illicitas concupſcentias verſabantur, quatenus ſingula mēbra ſupplicio ſubiaceant, quæ hic ſingulis quibuſque vitijs ſubiecta ſeruiebant, & ita per oculos & dentes omnia alia intelligit membra.

204 Dub. Cur concludit quòd multi ſunt vocati ſed pauci electi? Reſpond. Hierony. quia in conuiuio nuptiali non initium, ſed finis quæritur.

205 Dub Cur multos vocat ſi pauci eliguntur Reſp Hilarius, quia in inuitare ſine exceptione publice bonitatis humanitas eſt inuitatis vero vocatis de iudicio meritorum probitatis electio. Et vt dicit Grego. in homel. nonnulli bona nec incipiunt nonnulli vero in bonis quæ inceperunt minime perſiſtunt.

Allegorice expoſitum eſt.

Tropologice.

Inſtruimur vt cum inuitatur a domino gloriam largiente, ne obſtinati ſimus nolentes acc ędere, nec propter temporalia negligamus æterna præmia nobis præparatā, & cum vocamur, a prædicatoribus nuntijs dei non excuſemus eos ne forte iraſcatur dominus & pereamus in æternum, indui etiā docemur charitatem quæ eſt forma fidei & ſine qua fides mortua eſt, quia ſine ea proijciemur in tenebras æternæ dānationis, quæramuſq; fieri de numero paucorum electorum, vt viuamus in æternum.

Anagogice.

Ad cœnam agni prouidi, & eius cæleſtes nuptias contēplandas eleuamur in quibus [Thauri] ideſt duces populi dei [& altilia]. i. ſancti martyres pro Chriſto occiſi ſunt & præparati nobis in eſcam vt eorum deſiderio illuc peruenire ſatagamus. Vbi ſunt omnes ſancti a deo uocati & electi expulſis dæmonibus, ac impijs eis adherētibus in tenebris obſcuriſſimis detruſis a quibus iuſti liberati altiſſimū deū cū cœleſtibus ſpiritib. laudant in æternū.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prędicatorum.

Phariſæi audientes quòd Ieſus ſilentium. Vide dominica 17.

DOMINICA VIGESIMA POST Penthecoſten.

Erat quidam regulus Ioan. 4. cap.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti. 31. die 27. Octobris in die Lunæ.

Historice.

Regulo cuidam cuius filium febris inuaſerat adeo vt iam vitę appropinquaret termino Ieſu pro filio preces porrigenti ex iudæa in Galileam aduenienti, & ut priſtinæ adueniens reſtitueret ſanitati enixe roganti: Reſpondit dominus incredulos exiſtere ipſos niſi ex uiſis arceantur ſignis atque prodigijs, cunque perſiſteret regulus vt antequam eius natus vltimum efflaret vitę ſpiritū deſcēderet & curaret, iuſſit dominus vt retro abiret, quoniam fruebatur vita eius filius, ipſi itaque pergenti [Nam domini verbis indubiam dederat fidē] obuiantes ſerui eius aſſeruerunt natum uiuere. Roganti uero eo qua conualuiſſet ora: cum reſpondiſſent quod ſeptima ante acti diei hora febris abſceſſiſſet, expertus fuit verba domini ſanitatem concomitaſſe ob quod &, in Ieſum Chriſte & eius uniuerſa credidit domus.

Que

Quæ occurrunt dubia ſunt hæc.

1 Dub. Quis erat regulus? Reſp. Ly. quòd officialis imperatoris deputatus ad cuſtodiendam galilęā & manebat in Capharnaum quæ erat metropolis galileæ, quia nullus tunc erat rex in regno Iudæorum, ablata regia dignitate per Romanos.

2 Dub. A quo audierat regulus Ieſum aduenire? Reſpō quòd potuit audire, quia vt dicitur pauloante illud euangelium Galilæi exceperant Ieſum cum omnia vidiſſent quæ fecerat Hieroſolymis in die feſto.

3 Dub. Vbi reperit Ieſum regulus? Reſp. Ly. ꝙ in chana Galileæ in qua vt habetur pauloante iſtud euangelium conuerterat a quam in vinum, vt habetur Io. 2.

4 Dub. Vnde credebat regulus quod Ieſus poſſet ſanare eius filium? Reſp. Theophil. quòd interfuerat miraculo facto in nuptiis & etiam audierat, vt dicit Ly. miracula multa eum feciſſe.

5 Dub. Cur rogat vt deſcendat? Reſp. Greg. in Home. quia non credebat eum poſſe ſubuenire filio niſi præſentialiter.

6 Dub. Ex quo loco debebat deſcendere? Reſ. Ly. quòd ex chana in Capharnaum quæ erat in valle ſita reſpectu chanæ.

7 Dub. Quomodo filius incipiebat mori? Reſpond. quia erat in extremis vite & propinquus morti.

8 Dub. Cur Chriſtus redarguit regulum? Reſ. Greg. in Home. quia non credebat Ieſum poſſe dare ſalutem filio niſi præſens fuiſſet corpore, & ſic non credebat eum Deum eſſe.

9 Dub. Quia videtur quòd fuerit fidelis, quia niſi crederet eum poſſe ſanare filium de hoc non requireret eum? Reſp. do. Card. de Turre cremata. quòd in regulo erat etiam alius defectus fidei, quia ſecundum Chryſoſtomum du bitabat an Chriſtus poſſit filium ſanare, quia ſi perfecte credidiſſet non expectaſſet aduentum domini in Galilæam, ſed potius miſiſſet in Iudæam, ſed modo quaſi deſperans de ſalute filij nolens negligere quicquam quod circa hoc facere poſſet, adiit eum more parentum qui deſperantes de ſalute filiorum etiam imperitos medicos conſulunt.

10. Dub. Cur dicit priuſquam moriatur? Reſp. Chry. quòd etiam in hoc defectu fidei patiebatur, quaſi non poſſet filium poſt mortem ſuſcitare.

11 Dub. Cur noluit ire ad regulum vocantem & ad Centurionem non vocantem accedere volebat. Vide dominica 3. poſt octauam Epiphaniæ. dub 3 5.

12 Dub. Cur dicit filius tuus viuit quaſi ante non viueret. Reſp. Ly. viuit. i. perfecte ſanitati reſtitutus eſt de ianuis mortis. quia incipiebat mori.

13 Dub. Quomodo credidit ſermoni Ieſu cū poſt interrogauerit ſeruos, qua hora melius habuiſſet. Reſp. Chry. quòd non credidit integre neque ſaue.

14 Dub. Cur tot ſerui venerunt obuiam regulo, cum vnus ſuffeciſſet. Reſpon. Orig. quòd in hoc oſtenditur eius dignitas & officiū ex hoc quod ſeruientes illi occurrunt.

15 Dub. Cur venerunt ad eum ſerui? Reſ. Chryſo. quòd non venerunt vt annunciarent ſolum ſalutem filij, ſed quaſi eſtimantes de reliquo ſuperfluam eſſe Chriſti præſentiam quem credebant accedere.

16 Dub. Cur regulus interrogauit de hora. Reſpon. qui ſup. quaſi volens ſcire vtrum caſu, vel ex præcepto Chriſti hoc factum eſſet. Et ideo non integre credidit.

17 Dub. Quæ fuit illa hora ſeptima. Reſ. quod erat hora 7. diei artificialis qui dies incipit ab ortu ſolis & finit ad occaſum ſolis.

18 Dub. Cur illa hora ſeptima illius diei reliquit eum febris. Reſp. Chry. quod in hoc apparuit manifeſtum miraculum, quia repente, & ſimul liberatus eſt vt appareat non eſſe ex naturæ conſequentia quod fiebat, ſed actione Chriſti.

19 Dub. Quam febrem patiebatur? Reſ. quod vt colligitur ex dictis reguli & ſuorum erat cōtinua quæ ducebat ad mortem.

20 Dub. Quomodo cognouit pater &c. Reſp. Auguſtinus ꝙ comparauit horam nunciantiū horæ prænunciantis: & ex hoc concluditur ꝙ non perfecte ante credebat.

21 Dub. Cum ſupra dixerit euangeliſta quòd credidit homo ſermoni Ieſu, quomodo nunc replicat, & credidit ipſe? Reſp. Beda, ꝙ per hoc datur intelligi in fide gradus eſſe ſicut in alijs virtutibus quibus eſt initium incrementum atque perfectio. Huius ergo fides initium habuit cum filij ſalutem petijt incrementum dum credidit ſermoni domini dicentis: vade filius tuus viuit. Deinde perfectionem obtinuit nunciantibus ſeruis.

22 Dub. Cur credidit ipſe & eius domus tota? Reſp.

Reſpon. Ly. quòd ideo factum eſt iſtud miraculum vt iſte Gentilis, cum tota ſua familia crederet.

23 Dub. Quomodo domus ex lapidibus & lignis conſtans credidit? Reſp. quod hic ponitur continens pro contento, id eſt pro hominibus habitantibus in domo per figuram methonomiam.

24 Dub. An iſte regulus fuit ille Centurio cuius ſanauit ſeruum de quo habetur Mat. 8. Et an ſit idem miraculum? Reſp. Ly. poſt S. Tho. quòd ex quatuor patet quod non fuit idē miraculum. Primo ex infirmo qui hic dicitur filius & ibi ſeruus. Secundo ex infirmitate quę hic dicitur febris, & ibi paralyſis. Tertio ex modo rogandi quia regulus petit vt vadat ad filium & centurio dicit ſe indignum vt accedat ad ſeruum. Quarto ex loco quia Chriſtus fuit rogatus a centurione in Capharnaum. & hic a regulo in chana Galileæ.

25 Dub. Quomodo credidit tota familia reguli quæ non audiuit verba domini? Reſp. quòd ad narrationem reguli, qui retulit verba domini & horam, crediderunt omnes de domo.

ALLEGORICE.

Rex regum magnus eſt Chriſtus, arbitramur autem regulum fore Abraham egrorum vero filium eius iſraeliticum populum debilitatum erga cultum diuinum. Et ideo incaluit ignitis ſpiculis inimici vt proinde febrire cēſeatur. Abraham igitur obſecrat adiuuari a ſaluatore populum infirmum. Illud autem niſi ſigna & prodigia videritis dictum illi refertur ad multitudinem filiorum ſuorum. Habebat autem hic regulus non ſolum filium, ſed etiam ſeruos per quos ſignificantur gentiles. Nec a caſu hora ſeptima deſerit filium febris, quia per ſeptiformen ſpiritum eſt omnis remiſſio peccatorum, ſeptenarius enim in tria & quatuor diuiſus ſignificat ſanctam trinitatē in quatuor anni temporibus, in quatuor mundi partibus, in quatuor elementis. Credidit autem ipſe iam ſicut prius regulus credidit, credet autem eius domus in fine mundi, cum plenitudo gentium intrauerit, quia tunc omnis Iſrael ſaluus erit. Et ſi fuerit numerus filiorum iſrael velut arena maris reliquiæ ſalue fient.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur exemplo huius reguli vt in neceſſitatibus recurramus ad dominum accedētes non paſſibus corporis, ſed affectibus mentis, & eum rogare etiam pro proximis noſtris & cum recta fide & credulitate impetrandi, ne ſi increduli ſumus grauamur ſicut regulus & vt febris peccati relinquat nos in ſeptima hora, oportet vt prima hora habeamus cognitionem peccati. Secunda cordis contritionē. Tertia oris confeſſionem. Quarta morū emēdationem. Quinta ablatorum & debitorum reſtitutionem. Sexta iniuriarum remiſſionē. Et tunc in ſeptima dimittet nos in euchariſtiæ perceptionem, & pro qualibet horarum illarum habebimus vnam hebdomadam in quadrageſima antequam veniamus ad ſacrum paſcha in quo communicantes viuimus cum Chriſto. Cuius tunc domus. i. eccleſia impletur fidelibus credentibus.

ANAGOGICE.

Ad contemplandum eleuamur ea quæ nūc fide tenemus, quæ quandoq; clare uidebimus & tunc nulla occurret dubitatio, & ibi excluſa febre omnique languoris genere viuemus perenniter in verbo domini qui vitam nobis largietur æternam.

EADEM DOMIMICA SECVNdum ordinem Prædicatorum.

Aſcendens Ieſus in nauiculam &c.

DOMINICA XXI. POST Penthecoſten.

Simile eſt regnum cælorum homini regi qui voluit rationem ponere. Mat. 18.

Hanc ſimilitudinem dicit dominus anno ætatis ſuæ 32. die 26. Auguſti. in die Iouis.

HISTORICE.

Cœlorum regnum parabolicæ loquens dominus ſimile eſſe dixit cuidam homini regi qui ſuorum ſeruorum rationes diſcutere voluit. Oblato itaque vno qui decem millibus regi tenebatur talentis, nec vnde ſatiſdaret ſuis in facultatibus haberet. Dominus vt venundaretur ipſe ſuaq; omnia quatenus vniuerſum perſolueret debitum iuſſit. Oranti autem ſeruo procidentiq; vt patienter tantiſper dominus præſtolaretur & vniuerſum ſibi redderet debitum, alſuaſit rex. Quinetiam miſericordia motus totum ſibi dimiſit debitum, cum vero ex ſuis ille quendam offendiſſet cō ſeruis centum ſibi debenti nummos, vt illos ſtatim redderet angariabat, cum vero miſer ille ſuam imploraret clementiam quatenus ſui miſereri paululum expectando vellet in breui

cuncta

cuncta ſe perſoluturum promittens audire re cuſauit. quinimo duris eum mancipauit carce ribus ſuffocando donec debitum perſolueret vniuerſum. Talia vero alij cernentes conſer- ui egreſcerentes domino nota fecerunt quem quod quam habuerat miſericordiam in aliũ vti noluiſſet arguens tradidit tortoribus, vt debitum exigeret vniuerſum. Talia aſſerens dominus nobis ſuum genitorem acturum ni- ſi ex corde in nos peccantibus ſtatribus libe re condonemus.

DVbia ſoluenda ſunt hæc.

1 Dub. Igitur, cur dominus intro duxit hanc parabolam? Reſp. Ly. quòd quia ante iſtud Euangelium dixerat Petro quotiens peccaue- rit in te frater tuus dimitte ei quod nedum vſ que ſepties, ſed etiam vſque ſeptuageſies ſe- pties. Ideo vt quod verbis dixerat per exem plum probaret hanc introduxit parabolam.

2 Dub. Quæ eſt interpretatio parabolæ? Reſp. Ly. quòd [regnum cœlorum] .i. ſtatus eccleſię militantis [ſimile eſt homini regi] i. Chriſto [qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis] i. rationem exigendi de factis humanis, [& oblatus eſt ei vnus qui debebat 10. millia talẽ ta] .i. erat obligatus ad magnam pœnam pro- pter multa peccata, [cum autem non haberet vnde redderet] quia peccator non habet, vn- de ſatisfaciat Deo pro peccato [iuſſit eum ve nundari, & omnia quæ habebat] quia omnia ſua propter peccatũ ſunt pœnæ æternæ obli- gata [procidens autem ſeruus] .i. peccator p pœnitentiam [rogabat dicens patientiam ha- be in me & omnia reddam tibi] opera meri- toria faciendo. [Miſertus autem dominus di- miſit eum & debitum dimiſit illi] quia domi- nus paratus eſt miſereri pœnitentibus vere. [Egreſſus autem ſeruus ille] .ſ. per recidiuum peccati [inuenit vnum de conſeruis ſuis] .i. de hominibus qui ſunt ſerui Dei cum ipſo [qui debebat ei centum denarios] .i. modicum eũ offenderat. [& tenens ſuffocabat eum] .i. ſtran gulabat [dicens redde quod debes] in quo o- ſtenditur auſteritas in repetendo vindictam a proximo, [& procidens conſeruus] per pœni tentiam [rogabat eum dicens patientiam ha- be in me & omnia reddam tibi]. q. d. paratus ſum ſecundum poſſibilitatem meam ſatisfa- cere. [Ille autem noluit] ex magna crudelita- te. [Videntes autem conſerui eius quæ fie- bant] .ſ. tantam crudelitatem hominum con- tra proximos [contriſtati ſunt & venerunt & narrauerunt domino ſuo] quia in oratione pe tunt a domino talia vindicari non liuore vin dictæ, ſed ad declarationem iuſtitiæ, [tunc vo cauit eum dominus eius] .ſ. in morte, [& ait illi] erue nequam nonne omne debitum di- miſi tibi [quoniam rogaſti me] .i. offenſam magnam in me commiſſam [nonne ergo opor tuit & te miſereri conſerui tui] paruam remit tendo [& iratus dominus tradidit eum torto ribus] .i. dæmonibus qui in hoc ſunt executo res diuinæ iuſtitiæ [quoaduſque redderet vni uerſum debitum] .i. æternaliter, quia in infer no ſemper eſt redditio, abſque quietatione, cum pœna ſemper remaneat æterna a patre ſinis.

3 Dub. Qui ſunt ſerui huius regis? Reſp. Remi gius. quòd omnes homines quos ad laudan- dum ſe creauit.

4 Dub. Quomodo ponit rationem cum eis? Reſp. qui ſup quòd tunc rationem ponit quã- do vitam & mores & actus ſingulorum diſcu- tit, & vnicuique ſecundum quod geſſit tri- buit.

5 Dub. Quis debebat decem millia talenta? Reſp. Aug. de verbis domini. quòd quia lex in decem præceptis commendatur ille debebat decem millia talentorum. per quod ſignifi- cantur omnia peccata quę ſecundum legem fiunt.

6 Dub. Quid eſt talentum? Reſp. Magiſter hi- ſto. ſcho. quòd eſt pondus, & minus talentum erat quinquaginta librarum. Medium ſeptua ginta quod erat ciuium. Maximum centum vi ginti librarum quod erat ſanctuarij, licet alij dicant medium fuiſſe librarum 72.

7 Dub. De qua re erat talentum? Reſp. quòd auri, argenti, eris, ferri, & plumbi, vt dicit Catholicon.

8 Dub. Quot genera ponderum erant apud antiquos? Reſp. Tortelius. quòd apud Roma- nos hæc pondera habebantur in vſu. Primum dicebatur ſiliqua, a grano ſilique quam nos fa bam Græcam dicimus quod erat minimum pondus. Secundum erat obolus qui ſecundũ Græcos dicebatur ſcrypulus qui continebat ſex ſiliquas. Tertium erat dragma quæ conti nebat tres ſcrypulos .i. decem octo ſiliquas. Quartum erat nummus argenteus qui apud Romanos dicebatur denarius. Hic conſtabat ex dragma & tertia parte dragmæ .i. quatuor ſcrypulis, ſeu obolis .i. 24. ſiliquis. Quintum

erat vncia hæc conſtabat ex ſex denarijs ſiue octo dragmis.id eſt.24.ſcrypulis ſiue obolis.i. 144.ſiliquis. Sextum erat libra, quæ apud Italos,& apud Græcos minā quam nos mnam dicimus,vt dicit Beda quæ conſtabat ex duodecim vncijs,hoc eſt denarijs.72.ſeu dragmis nonaginta ſex ſeu ſcrypulis & obolis.288.ſeu ſiliquis.1728.aliud pōdus erat dipōdius a duobus pōderibus compoſitum. Et & ut dicit Beda ex duobus aſſibus id eſt duabus libris,nam ut dicit glo.ſuper Luc.12.quod in numeris eſt vnum hoc in pōde ibus eſt aſſis,quod.12.hoc eſt diſpondus. Aliud pondus uocabatur ſextertiū q̄ conſtabat ex duabus libris cū dimidia.

9 Dubita. An homo debens aliquid alicui teneatur ſtatim reſtituere? Reſp. San. Th. 2.2.q. 62.ar 8.quod ſic,vel petere dilationem ab eo qui habet vſum rei concedere, alias peccaret faciendo illi iniuriam rē ſuā inuito detinēdo.

10 Dub. An illi qui acceperūt rem aliquam teneantur eam reſtituere? Reſp.qui ſupra. art. 7. q̄ ſic in aliquibus caſibus qui his verſibus cōprehenduntur. Iuſſio,cōſilium,conſenſus,palpo recurſus. Participans mutus non obſtans non manifeſtans.

11 Sciendum t̄n q̄ quinq; præmiſſorum ſemper obligant ad reſtitutionem. Primo iuſſio, quia ille qui iubet eſt principaliter mouens. Vnde ipſe principaliter tenetur ad reſtituendum. Secundo conſenſus,in eo ſine quo rapina fieri non poteſt. Tertio recurſus q̄n aliquis eſt receptator latronū & eis patrocinium præſtat. Quarto participatio.quando.ſcilicet aliquis participat in crimine latrocinij & in præda. Quinto tenetur ille qui nō obſtat cum obſtare teneatur ſicut principes qui tenentur cuſtodire iuſtitiam in terra ſua, ſi per eorum defectum latrones increſcunt tenentur ad reſtitutionem. In alijs autem caſibus enumeratis non ſemper obligatur aliquis ad reſtituendū, non enim ſuper conſilium vel adulatio vel aliquid huiuſmodi eſt efficax cauſa rapinæ,vnde tunc ſolum tenetur cōſiliator,aut palpo id eſt adulator ad reſtitutionem quando probabiliter æſtimari poteſt quod ex huiuſmodi cauſis fuerit iniuſta acceptio ſubſecuta.

12 Dubitatur. An accipiens aliquam rem ſemper teneatur eam reſtituere? Reſpō. qui ſupra arti. 6. quòd ſic tam in furto accepto pro quo etiam tenetur recompēſare damnum datum, quam etiam in mutuo accepto q̄ tenetur reddere etiam ſi ſibi ablatum fuerit,& etiam in depoſito quòd tenetur reſtituere etiā ſi amiſiſſet cum tamen ſua magna culpa, quia ſi ſine culpa amiſiſſet non teneretur reſtituere.

13 Dubitatur. Quia non videtur vniuerſaliter verum quod res accepta debeat reſtitui quia ſi furioſus qui depoſuit gladium illum repetat vt aliquem offendat, nō debet ſibi reſtitui? Reſpon.qui ſupra ar.5.q̄ in tali caſu nō debet reſtitui ei cum ſit ſibi nociua & omnia quę poſſidentur: poſſidentur ſub ratione vtilis, non tamen debet ille qui retinet eam ſibi appropriare, ſed vel reſeruare vt congruo tēpore reſtituat, vel ēt alibi tradere tutius cōſeruandā.]

14 Dubitatur. An quis teneatur plus reſtituere quam acceperit? Reſp.qui ſupra.arti. 4. q̄d quandoque damnificat aliquem videtur ei auferre id in quo eum damnificat,& ita homo tenetur ad reſtitutionē eius in quo aliquem dānificauit. Vt ideo ſi quis accipiendo rem aliquam inferat damnum domino illius rei non ſolum quo ad ipſam rem, ſed etiā quo ad aliquod aliud tenetur ei & rem reſtituere quam accepit & damnum quod intulit.

15 Dubita. Quomodo recompenſabitur damnum illatum? Reſpon.qui ſupra.quod vel damnificatur aliquis auferendo rem quam habet actu & talem damnum eſt ſemper reſtituendū ſecundum recompēſationem æqualis puta ſi quis diruit domum alicuius tenetur ei ad tantum quantum valet. Alio modo damnificatur quis impediendo ne adipiſcatur illud q̄ erat in uia habendi, & tale damnum non oportet recompenſare ex equo, quia minus eſt habere aliquid virtute quam habere actu. Et ideo tenetur aliquam recompenſationem facere ſecundum cōditionem perſonarum & negotiorum nam qui ſemen ſparſit in agro nondū habet meſſem in actu, ſed ſolum in virtute & ſimiliter ille qui habet pecuniam, nondum habet lucrum in actu, ſed ſolū in uirtute & utrūque poteſt multipliciter impediri.

16 Dubitatur. Quia iudices plus auferunt a furibus, vel alijs rapientibus res alienas quam acceperint ergo uidetur q̄ debeant plus reſtituere quam acceperint? Reſp.qui ſupra.art.3. quòd in capiendo rem alienam poteſt eſſe iniuſtitiæ culpa, quæ culpa punitur per pœnam cuius inflictio pertinet ad iudicem. Et ideo antequam ſit condemnatus per iudicem non tenetur reſtitere pluſquam accepit, ſed poſtquā condemnatus eſt tenetur pœnam ſoluere.

17 Dubitatur. Cum impoſſibile ſit aliquando

reſtituere

reſtituere ablatum.ſ.vnam manum preciſam quomodo fiet reſtitutio: Reſp.qui ſup.ar.2. ꝙ quando non poteſt recompenſari equiualens ſufficit quod recompenſetur quod poſſibile eſt, & ita in tali caſu debet ei recompenſari, vel in pecunia, vel in aliquo honore conſiderata conditione vtriuſque perſonæ ſecundũ arbitrium boni viri.

18 Dub. Quid ſi quis furatus fuerit aliquid, & teneatur reſtituere, nec poſſit niſi crimen detegatur quomodo fiet: Reſp.qui ſupr.art.6.ꝙ per ſacerdotem cui confitebitur poteſt reſtitutionem facere fieri.

19 Dub. Quid ſi quis ſit omnino impotens ad reſtituendum ſtatim quid faciet? Reſ.qui ſup. art.8.quòd cum quis non poteſt ſtatim reſtituere ipſum impotentia abſoluit eum ab inſtanti reſtitutione ſienda ſicut etiam totaliter a reſtitutione abſoluitur ſi omnino ſit impotens debet tamen remiſſionem vel dilationẽ petere ab eo cui debet, aut per ſe, aut per alium.

20 Dub. Quid eſt quod dominus iubet vxorẽ & filios vendi cum ipſi nihil debeant? Reſpon. Aug.de quæſtio.Euang.quòd per hoc ſignificatur tranſgreſſorem decalogi pro cupiditate tanquam vxore & prauis operibus, tanquam filiis pœnas ſoluere debuiſſe, quod eſt preciũ eius precium enim venditi eſt ſupplicium damnati.

21 Dub. Quia videtur hunc regem fuiſſe crudelem qui debitorem vxorem & filios iuſſit vendi? Reſp Chry. quòd hoc non iuſſit ex crudelitate, ſed ex ineffabili affectione, vt patet dubio ſequenti.

22 Dub. Cur non omnia fuerunt poſt vendita? Reſpon. qui ſup. quòd ſolum dominus volebat debitorem terrere per has minas vt ſupplicet & non vendatur quod & factum eſt, vt patet in textu.

23 Dub. Cur procedit &c? Reſp. Remigius. ꝙ his verbis humiliatio, & ſaluatio peccatoris demonſtratur.

24 Dub. Cur dicit patientiam habe in me? Reſ. qui ſup. quòd in hoc exprimitur vox peccatoris poſcentis tempus viuendi, & ſpatium corrigendi.

25 Dub. Cur dominus non liberaliter remiſit debitum a principio? Reſp. Chry. quòd dominus volebat, & a principio dare, ſed nolebat ſuum ſolum eſſe donum, ſed & ſupplicationis illius vt non incoronatus aſcendat. Ideo autẽ antequam rationem poneret debitum non dimiſit, quia docere voluit a quantis debitis eũ liberat vt ſaltem ita ad conſeruos manſuetior fieret.

26 Dubit. Cum ſolum ſeruus petat dilationẽ cur dimittit ei & debitum? Reſ. qui ſup. quòd fuit ex ſuperabundantia diuini amoris.

27 Dubit. Cur dicitur quod egreſſus inuenit vnum de conſeruis &c? Reſp. qui ſup. ꝙ quantum ad ea quæ præmiſſa ſunt acceptabilis fuit ſeruus etenim confeſſus eſt, & promiſit ſe reddere debitum & procidens rogauit, & debiti magnitudinem cognouit, ſed illa quæ poſtea fecit indigna fuere prioribus.

28 Dub. Cur non ſuffocabat conſeruum antequam egrederetur? Reſp. Orig. quòd non ſuffocaſſet ſeruum ſi non exiſſet a rege.

29 Dub. Quid ſignificat decem millia talenta & centum denarij? Reſp. Aug. de verbis domini. quòd vterque numerus ab eodem numero. ſ. decem ſumitur, qui eſt numerus legis. nã & centum centies fiunt decem millia, & decies deni ſunt centum, & illa decem millia talentorum & illi decies deni denarij & a legitimo numero non recedunt, in quorum vtroque inuenies peccata vterque ergo eſt debitor. vterque venie deprecator. Omnis.n.homo & debitor eſt Dei, & debitorem habet fratrem ſuum.

30 Dub. Cur vnus eſt debitor decem millium talentorum, & alius ſolum centum denariorum? Reſp. Chryſo. quòd tanta eſt differentia peccatorum quæ committuntur in hominem & quæ committuntur in deum quanta eſt differentia decem millium talentorum & centum denariorum magis autem & multo plus quam patet ex differentia perſonarum, & a paucitate peccantium. Homine.n.vidente deſiſtimus peccare. Deo autem vidente ſecundum vnumquenque diem non obſiſtimus, ſed agimus informidabiliter omnia & loquimur.

31 Dub. Quomodo ſuffocabat conſeruum? Reſpon. Remig. quòd acriter inſiſtebat vt vindictam ab eo exigeret.

32 Dub. Cur noluit dare dilationem? Reſpon. Chry. quòd quia beneficium acceptum a domino in malitiam abuti voluit.

33 Dub. Quo abiit? Reſ. qui ſup. abiit. i. magis ita exarſit ut ab eo uindictam exigeret quod patet, quia miſit eum in carcerem.

34 Dub. Qui ſunt conſerui? Reſp. qui ſupra. ꝙ Angeli vel prædicatores ſanctæ Eccleſiæ. ſiue qui-

quicunque fideles.

35 Dub. Cur tales contriſtantur? Reſpond. qui ſupr. quòd de eius perditione conſerui nolentis miſereri.

36 Dub. Quomodo ueniunt ad dominum qui ubique eſt? Reſpon. qui ſup. quòd ueniunt non corpore, ſed corde.

37 Dub. Quid eſt narrare domino facta? Reſp. qui ſupr. quòd eſt dolores & contriſtationes cordis in ſuo affectu demonſtrare.

38 Dub. Cur dominus uocat nunc ſeruum nequam & non in principio? Reſp. Chryſ. quòd tunc miſertus eſt ei, nec conuitiatus, ſed poſt quia contra conſeruum agens ingratus eſt effectus.

39 Dub. Cur tunc non reſpondit ei ſeruus? Reſpon. Remig. quòd in hoc demonſtratur quod in die iudicij, & ſtatim poſt hanc uitam omne argumentum excuſationis ceſſabit.

40 Dub. Cur nunc dicit iratum dominum, & non ante quando iuſſit eum uenundari? Reſp. Chry. quòd illud non erat ire, ſed magis amoris ad correctionem, nunc autem hæc ſententia eſt ſupplicij & pœnæ.

41 Dub. Cur repetit debitum quod dimiſit? Reſp. quòd propter ingratitudinem, quia uidentur peccata dimiſſa redire.

42 Dub. Cur oportebat miſereri conſerui? Reſpond. quia ſi ſibi maius dimiſſum fuerat ipſe minus debebat dimittere.

43 Dub. Cum pater omne iudicium dederit filio, cur non dicit de ſe quod ſic faciet eis ſi nõ dimiſerint &c? Reſp. quia diſcipuli adhuc nõ habebant perfectam cognitionem quod pater & filius unum eſſent.

44 Dub. Cur dicit de cordibus ueſtris? Reſp. Hieron. ut omnem ſimulationem ficte pacis auerteret.

ALLEGORICE.

Seruus debitor decem millium talentorũ eſt populus Iudaicus decalogo legis aſtrictus cui dominus debita dimiſit quando in anguſtia conſtitutus illum deprecabatur, ſed liberatus alios ſibi quos eſtimabat debitores .ſ. prophetas & Apoſtolos crudeliter trucidarunt. Vnde iratus dominus tradidit eos in manibus Romanorum & diſperſit per mundum, & poſt tradet in manibus malignorum ſpirituum, qui æternis cruciatibus eos punient.

Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prędicatorum.

Simile eſt regnum cælorum homini regi qui ſecit nuptias.

DOMINICA XXII. POST Penthecoſten.

Abeuntes phariſæi conſilium inierunt, Mat. 22.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 33. die 22. Martij in die Martis.

HISTORICE.

Inito conſilio contra dominum phariſæi ut loquenti inſidiarentur conati ſunt. Herodianos igitur cum diſcipulis eorum mittunt qui adulantes quod ueritatis gratia nulli condeſcenderet ſe ſcire profitebantur, quæſierũt itaque an Cæſari ſoluendus foret cenſus. Dominus autem eorum perfidia agnita, eos hypocritas appellans, ut cenſus demonſtrarent nummum imperauit, quo oblato cuius imago & ſuperſcriptio nummi eſſet ſciſcitatus eſt, cũ autem quod Cæſaris foret reſpondiſſent, ut Cæſari quæ ſua forent, deoque quod ipſi debetur redderent iuſſit.

Viſa Euangelij hiſtoria ſoluenda ſunt dubia.

1 Dub. Quo abierunt phariſæi? Reſpond. Chry. in Homel. quòd ad Herodianos, & cum eis conſiliati ſunt.

2 Dub. Cur uolebant eum capere in ſermone Reſp. Lyr. quia non poterant eum capere in aliquo malo opere, & quia facilius capitur homo in uerbis quam in factis.

3 Dub. Cur conſiliati ſunt? Reſp. qui ſup. quòd ut ex collocutione communi melius perpenderent qualiter poſſent eum decipere.

4 Dub. Quid poſt egiſſent ſi eum cepiſſent in ſermone? Reſp. Chry. vbi ſup. quòd ſi reſpondiſſet non eſſe dandum tributum, fuiſſet in periculo mortis tanquam contradicens Cæſari, & ſi dixiſſet eſſe dandum dixiſſent eum docere contra legem Dei.

5 Dub. Cur phariſæi non interrogauerunt ipſi ſed miſerunt diſcipulos? Reſp. Gloſſ. quòd eorum diſcipuli ut eſtimabant erant Chriſto incogniti. Et ideo coram eis audacius loqueretur & laxaret linguam ad dicendum unde poſſet capi, & etiam quia per ſe non præſumebant facere timentes turbam.

6 Dub. Qui dicebantur herodiani? Reſp. Lyr. quòd

quod erāt milites herodis qui in diebus illis erant in Hieruſalem & dicit hanc quæſtionē factam fuiſſe fer 4. ſcilicet in die Mercurij. Licet alij contrarium teneant ſcilicet ꝙ fuit facta in die Martis. & Hiero. dicit appellatos herodianos illuſorie Iudæos qui adherebant Herodi vt tributum ſolueretur.

7 Dub. Cur diſcipuli Phariſæorum dixerunt Ieſu Magiſter ſcimus quia verax es &c. Reſp. quòd quia ſic inſtructi fuerunt a Phariſæis.

8 Dub. Cur dicuntur ſcimus, qa verax es &c. Reſp. Glo. quia contingit aliquem ueritatem non docere. Primo ex parte ipſius docētis qa veritatem non nouit, vel non amat. & ideo cōtra hoc dicunt [Scimus quia verax es]. Secundo ex parte dei cuius timore poſtpoſito quidā veritatem de eo quod nouerunt non pure annuntiant, & contra hoc dicunt [& viam dei in veritate doces]. Tertio ex parte proximi ex cuius amore vel timore aliquis veritatem tacet, & ad hoc excludendum dicunt [& non eſt tibi cura de aliquo]. ſ. homine, & ideo ſubdunt [non enim reſpicis perſonā hominū.

9 Dubitatur. de quibus hominibus intelligebant? Reſpond. Chryſo. in homel. quòd de Herode & Cæſare occulte inſinuabant.

10 Dub. Quid pertinebat ad Herodem de tributis dandis Cæſari? Reſ. Hie. quòd Cæſar Auguſtus Herodem filium Antipatris alienigenā & proſelitum regem cōſtituerat, vt etiam tributis præeſſet & Romano pareret imperio.

11 Dub. Cur vocauit eum magiſtrum? Reſpō. Chryſ. ſuper Matth. vt quaſi honoratus & laudatus myſterium ſui cordis, ſimpliciter eis aperiat tāquam uolens eos habere diſcipulos.

12 Dubitatur. Cur potius propoſuerunt quæſtionem de tributo quam de aliqua alia? Reſ. Chryſo. in Homel. quia ſciebant ꝙ hāc diſcordiam quidam mediati occiſi fuerant. Et maxime quidam iudas Galilæus vt habetur Actū 5. & ex. 20. lib antiquitatū Ioſephi. Ideo ipſū volebant per hos ſermones in talem ſuſpitionem mittere.

13 Dub. An eſſet controuerſia inter Iudęos de ſoluendo huiuſmodi tributo? Reſpō. Hiero. ꝙ fuit facta in populo magna ſeditio a tempore Cæſaris Auguſti. qn̄ facta fuit deſcriptio ſtipendiaria totius orbis aliquibus dicētibus ꝓ ſecuritate & quiete qua Romani pro omnibus militarent deberent eis tributa perſolui. Phariſæis vero q ſibi applaudebāt in iuſtitia ecōtrario nitentibus non debere populum dei q decimas ſolueret & primitias daret &c. quæ in lege ſcripta ſunt humanis legib' ſubiacere.

14 Dub. Quid eſt cenſus? Reſp. Sanctus Tho. ſuper Matth. 17. c. quòd eſt illud quod ſoluebatur de capite in ſignū ſubiectionis ſicut tributum ſoluebatur de agris & vineis.

15 Dub. Quæ differentia eſt inter tributum & vectigal? Reſ. San. Tho. ſuper epiſtola ad Ro. 13. lec. 1. quòd tributum eſt quod principi tribuitur ꝓ regimine generali. Vectigal vero eſt quòd redditur principi in aliquibus certis locis de mercimonijs quæ deferuntur ꝓ reparatione & cuſtodia vel vectigal dicitur quod datur principi quando per patriam deuehitur, ſicut ſunt procurationes & alia huiuſmodi.

16 Dub. Quam nequitiam cognouit Ieſus? Reſpond. quod eam quam blandis uerbis tegebant vt deciperent.

17 Dub. Cur aſpere eis reſpōdit cum eum laudarent? Reſp. Chryſo. ſuper Matt. quòd non ſecundum ſermones eorū pacificos blandere reſpondit, ſed ſecundum conſcientiam eorū crudelem aſpera dixit, quia deus voluntatibus reſpondet, non verbis.

18 Dub. Cur reſpondet mēti & non verbis? Reſpō. Hie. ꝙ prima reſpōdentis virtus eſt interrogantium mentes cognoſcere.

19 Dub. Cur vocat eos hypocritas? Reſp. qui ſupra. quia aliud erant & aliud ſimulabant.

20 Dub. Quomodo tentabant eum? Reſp. Ly. quia non quærebant veritatem addiſcere, ſed eum verbis capere.

21 Du. Cum in omnibus veritatē dicerent, qa verax erat & uitam dei in ueritate doceret & non erat ei cura de aliquo, cur redarguit eos? Reſp. dn̄s Car. de tur. cre. ſuper hoc euāgelio. ꝙ nō reprehendit eos quia vera dicerent, ſed quia per verba illa aliud prætendebant. ſcilicet eum in verbis capere.

22 Dub. Quia ipſi oſtēdebāt ꝓprias perſonas ergo non ſimulabant ſe eſſe alios, & per conſequens non erant hypocritæ? Reſ. qui ſupra. ꝙ iſti ſimulabant perſonas volentium addiſcere veritatem cum tñ ipſi eſſent perſonæ non quæ quærerent veritatem, ſed quæ vellent decipere & verbis capere hominem.

23 Dub. Quia hypocriſis non eſt de ſuo genere peccatū mortale ergo non debebat eos arguere? Reſp. qui ſupra. ꝙ illa hypocriſis q̄ eſt pernicioſa & cedit in nocumentum proximi ſicut erat illa contra perſonā Chriſti erat peccatum mortale. Ideo eos redarguit publice.

24 Dub.

24 Du. Cur voluit vt oſtenderent nummiſma. Reſp. Hiero. quia ſapientia ſemper ſapienter egit, vt ſuis potiſſimum tentatores ſermonibus confutentur.

25 Dub. Quid eſt nummiſma. Reſ. quod idem eſt quod nummus, & dicitur nummi percuſſura figura & imago quæ in nummis fit.

26 Dub. Qui ſuperſcriptio erat in nummo. Reſpon Ly. quod erant literæ circunſcriptæ exprimentes nomen Cæſaris, & imago etiam erat Cæſaris.

27 Dub. Quia Cæſar iam fuerat occiſus ante aduentum Chriſti. Reſp. Hiero. ꝙ iſte erat Tiberius Imperator ſub quo paſſus eſt dominus ſed omnes reges Romanorum dicebantur Cęſares a primo Caio Cæſare qui Imperium arripuerat.

28 Dub. Cum ſciret cuius erat illa imago, cur de hoc interrogat. Reſp. qui ſupra. ꝙ non ex ignorantia, ſed ex diſpenſatione hoc quærit, qa vtiq; poterat ſcire Ieſus cuius imago eſſet.

29 Dub. Quę ſunt Cæſaris quę dominus iubet Cæſari reddi. Reſp. Ly. ꝙ erat tributum, quod iurauerant ſoluere a tempore Pompeij qui Iudæam tributariam fecerat Romanis.

30 Dub. Quæ erant Dei, & quę debebant ſibi reddi. Reſp. Hiero. ꝙ decimæ, primitiæ, oblationes, & victimæ.

31 Dub. Cum populus Dei eſſet ſoli Deo ſubditus, non videtur quod deberent recognoſcere Cæſarem tanquam dominum. Reſp. Lyr ꝙ non eſt inconueniens quod homo ſit ſubditus homini in temporalibus, & Deo immediate in ſpiritualibus, & ita reddere debitum omnibus eſt bonum & iuſtum.

ALLEGORICE.

Hæreſiarchas ſignificant [phariſæi, & eorũ diſcipuli] qui ſub verbis blandis & veracibus in principio quærunt peruertere ſimplices Chriſtianos, quia nulla eſt adeo falſa doctrina quæ non aliqua vera intermiſceat, ſed eis exemplo Chriſti obſtamus eorum nequitia cognita, cum mentem quæ Dei eſt domino offerimus relinquentes iniquitatem eis & domino ipſorum diabolo.

TROPOLOGICE

Inſtruimur ex hoc Euangelio vt ſimus ſimplices ſicut columbæ, & prudentes ſicut ſerpentes, nec omnibus verbis adulatoriis aures accommodemus, nec cito ad talia reſpondeamus, ſed mentẽ dicentis inueſtigemus ne capiamur in ſermone.

ANAGOGICE.

Animam ad imaginem & ſimilitudinem Dei formatam & baptiſmatis charactere circunſcriptam Deo cuius eſt reddere edocemur quatenus depoſito onere carnis ſuã conteplemur creatorẽ, & eo in ſempiternũ fruaꝛ.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prędicatorum.

Erat quidam regulus cuius filius infirmabatur.

DOMINICA XXIII. POST Penthecoſten.

Loquente Ieſu ad turbas, Ecce princeps unus. Mat. 9. Marci 5. Luc. 8. c.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 31. die 10. Nouemb. in die Martis.

HISTORICE.

Ad turbas domino ſermonẽ faciente. Princeps quidam vt eius nate nuperrime defunctę ad vitæ aures reuocaret animam cum ſupplex præcabatur, qui acquieſcens cũ ſubſequeretur emoroiſſa quædam mulier, quæ duodecim in infirmitate annos cõſumpſerat, ex fimbriarum Chriſti tactu ſalutem ſe poſſe conſequi ſperans eas retrorſum tetigit ad quã conuerſus dominus vt conſideret iuſſit ſua eam fide ſaluti reddente, illicoq; priſtine reſtituta fuit ſanitati. Tumultuante vero in principis domo turbam tibicineſq; ob filiæ mortẽ cum offendiſſet, vt recederent iuſſit, cũ nequaquã mortis nexibus puella aſtricta foret, ſed ſopore depreſſa. Eis autem irridentibus expulſis filiæ apprehenſa manu vt ſurgeret imperauit, quæ ſtatim reddita vite ſurrexit, parrati vero fama miraculi, omnem illam per regionem diſperſa eſt.

SVnt autem nunc ſoluenda dubia.

1 Dubit. Primo quid loquebatur dñs turbis. Reſ. Magiſter hiſt. ſcho. ꝙ redarguebat phariſæos de ſigno quæſito ab eis, dicens: ꝙ aliud non dareꝛ eis ſignũ, niſi ſignum Ionæ prophetæ, & excuſabat etiã diſcipulos de ieiunio quod interim quod haberent ſponſum non poterant lugere.

2 Dub. Quomodo vocabatur iſte princeps. Reſpond ꝙ vt dicunt Marcus 5. c. & Luc. 8. vocabatur Iayrus, & vt dicit Ly. vocabatur Iay. ſed nomina Hebræa tranſlata in Latinum aſſumunt hanc ſyllabam us vt Iacob Iacobus.

3 Dub. Quomodo erat princeps. Reſpond. quod vt dicunt ſupraſcripti erat princeps

ſynagogæ & erat archiſynagogus.

4 Dubitatur. Quomodo adorabat Ieſum? Reſpond. Lyra. quod faciendo ſibi reuerentiam debitam.

5 Dub. Cuius ætatis erat filia principis? Reſ. Marcus & Lucas vbi ſupra. ꝙ erat duodenis.

6 Dub. An alias haberet filias princeps? Reſpon. Luc. 8. quòd erat vnica. & Chryſo. in homel. dicit eam fuiſſe vnigenitam.

7 Dub. Quia Matthęus dicit filiam mortuam & alij dicunt, ſcilicet Marcus & Lucas ꝙ erat in extremis & moriebatur? Reſp. Lyra. quòd nulla ſubeſt falſitas. qa Matthæus omiſſis alijs recitat dicta principis ab illa hora qua ſerui dixerunt ei quòd mortua erat.

8 Dub. Cur petijt vt veniret & imponeret ei manum? Reſp. Chryſ. in homel. quod ex eius groſſitie credens quòd non poſſet eam ſuſcitare, niſi per impoſitionem manus.

9 Dub. Cur non redarguit hũc dominus ſicut redarguit regulum Ioan. 4. Reſpon. San. Vinc. in ſermone hodierno, quia iſte princeps habebat magnam fidem, quia credidit filiam poſſe ſuſcitari. Item & ardentem deuotionem adorando Chriſtum quæ non habebat regulus.

10 Dub. Cur Ieſus ſecutus eſt eum? Reſp. Remigi. quòd ex admiranda manſuetudine. & vt dicit Lyra. propter principis fidei meritum.

11 Dub. An dominus iaceret quia dicit ſurgẽs Ieſus? Reſpõ. quòd ſedebat docens. loquendo ad turbas, quia doctoris eſt ſedere.

12 Dubita. Cur hæc mulier ſanguinem fluens non venit ad Ieſum in domo? Reſpond. Hier. quia iuxta legem vrbibus excludebantur conſimiles.

13 Dub. Cur venit ad dominum cum ambularet? Reſpon. qui ſupra quòd vt dum pergit ad aliam alia curaretur.

14 Dub. Cur ponit euangeliſta quòd patiebat̃ duodecim annis? Reſ. Ly. ꝙ vt oſtenderet infirmitatis prolixitatẽ & curationis difficultatẽ.

15 Dub. Cur eundo dominus ſanauit mulierem hanc? Reſp. qui ſupra vt per hoc miraculum archiſynagogus certificaretur hæc videns de ſuſcitatione filiæ ſuæ.

16 Dub. Cur hæc mulier non acceſſit manifeſte, ſed retro? Reſp. Chryſo. quòd verecundabatur propter paſſionem immundam ſe æſtimans, etenim apud legem multa immunditia æſtimabatur eſſe hæc paſſio propter hoc latet & occultatur.

17 Dubitatur. Cur non tetigit niſi fimbriam? Reſp. Remigius quòd ex humilitate laudanda quia non ad faciem domini acceſſit ſed retro, & indignam ſe iudicauit pedes domini tangere & non plenitudinem veſtimenti tetigit ſed tantum fimbriam.

18 Dubita. Cur Chriſtus portabat fimbrias? Reſp. Lyr. quòd induebatur modo iudæorum quibus præcipitur Numeri 15. vt portent fimbrias. Vide ſer. 3. dominicæ 2. quadrageſimæ dub. 17. & 18.

19 Dub. Cur dicebat ſi tetigero & c. Reſp. Græcus quòd huius mulieris infirmitas corpus medici vero vt ſubſtantiam conſumpſerant. Ipſa vero vt intelligit, cœleſtem ad eſſe medicum totam intentionem ſuam in eo collocauit.

20 Dub. An fimbriæ haberent aliquam virtutem ſanandi? Reſp. Lyra. quòd non vt fimbriæ erãt ſed per hoc declaratur virtus illius cuius erant fimbriæ.

21 Dubit. Cur ergo illa mulier habebat ſpem in illis fimbrijs? Reſp. qui ſupra. quòd non in fimbrijs habebat ſpem. ſed in illo cuius erant fimbriæ qui potens erat ad ſanandum & per tactum fimbriarum & ſine tali tactu.

22 Dub. Cur dicit ſibi dominus confide? Reſp. Chryſ. quia formidoloſa erat.

23 Dub. Cur vocat eam filiam? Reſ. qui ſupra. quia fides eam filiam fecerat.

24 Dub. Cur non dixit fides tua te ſaluam faciet? Reſpon. Hiero. q. d. in eo quod credidiſti iam ſalua facta es.

25 Dubita. An crederet hæc mulier Chriſtum ignorare ꝙ eum tangebat? Reſpon. Chryſ. in homel. quod eſtimabat Chriſtum latere. quia nondũ de Chriſto pfectã opinionẽ habebat.

26 Dub. Cur Chriſtus hoc quod erat occultum voluit manifeſtare? Reſp. qui ſupra. ꝙ propter quatuor. Primo ſoluit timorem mulieris ne conſcientia pungatur quaſi donum furata. Secundo emẽdat de hoc ꝙ æſtimat ſe latere. Tertio vt omnibus eius fidẽ oſtendat vt eam emulentur. Quarto vt oſtenderet ſe noſſe omnia, & etiam vt Archiſynagogus confideret.

27 Dub. Quia hora ſanata fuit? Reſpond. glo. quòd ſtatim vt tetigit fimbriam.

28 Dubitat. Cur non acceſſit cito dominus ad domum principis? Reſpon. Chryſo. in homel. quòd. vt permittat mori puellam, & ſic manifeſta fiat reſurrectionis demonſtratio.

29 Dub. Quid ibi agebant tibicines? Reſpond. Amb. ſuper Lucam quòd more veteri ad excitandos luctus in mortuis ferebant adhiberi.

30 Dub.

30 Dub. Cur tibicines magis excitētur lætitiā quomodo poterant excitare fletum? Reſpon. Lyra quòd diuerſe melodie excitant diuerſas paſſiones in homine. Quædam audaciam, vt patet imbellicis tubis quædam deuotionem, ſicut patet in eccleſiaſticis canticis. Aliæ læti tiam, vt patet in inſtrumentis muſicis. Et quæ dam fletum, vt hic.

31 Dub. Quomodo turba tumultuabat? Reſp. Lyra. ideſt lachrymabatur & eiulabat & dice bat tumultuare, q̃a cauſabat confuſum ſonū.

32 Dub. Si Chriſtus omnes diſcipulos ſecum duxit vbi iacebat filia defuncta? Reſp. Marcus & Lucas quod ſolum duxit Petrum, Iacobum & Ioannem.

33 Dub. Cur non omnes cōduxit? Reſp. Theophilus, quia nolebat ad oſtentationem aliquid operari.

34 Dubita. Cur præcepit turbe vt recederet? Reſpond. Chryſo. quia non erant digni vt viderent myſterium reſurgentis, quoniam reſu ſcitantem deridebant.

35 Dubitatur. Cur dominus dicit puellam nō eſſe mortuam? Reſpond. Rabanus. ꝙ quia deo erat viua tam in anima quam in corpore.

36 Dubitatur. Cur eum deridebant? Reſpond. Lyra. quia credebāt, quòd loqueretur ex igno rantia, cum ipſi ſcirent eam eſſet mortuam.

37 Dub. Cur non redarguit deridentes ſe? Reſpond. Chryſ. in homel. quòd vt ipſa deriſio & tibie, & alia vniuerſa demonſtratio fiant mor tis, quia enim multotiēs poſtquam facta ſunt miracula non credunt homines, antea eos cō uincit proprijs rationibus.

38 Dubita. Cur dimiſit in reſuſcitatione tres diſcipulos & parentes puellæ? Reſpon. qui ſupra, ꝙ ut eos teſtes poſtmodum haberet diui næ virtutis. Patrem autem & matrem puelle tanquā præ omnibus magis neceſſarios & ne qs diceret fallax eſſe reſurrectionis iudicium.

39 Dub. Quid eſt deriſio? Reſp. San. Tho. 2.2. q.75. arti. 1. quod vt dicit glo. ſuper pſal. 2. Ibi q̃ habitat in cœlis irridebit eos. irriſio fit ore, ideſt. verbo & cachinis, & ad hoc turpia dicit deriſor, vt aliquis apud ſeipſum perdat conſcientie gloriam per quandam confuſionem & erubeſcentiam.

40 Dub. Quę differentia eſt inter deriſionem, contumeliam, detractionem, & ſuſurrationē? Reſp. qui ſupra. ꝙ conuitium eſt ad deprimēdū honorē. detractio qua diminuitur fama, ſuſurratio ad tolendum amicitiam, & irriſio fit vt irriſus erubeſcat.

41 Dub. Quomodo fit ſubſannatio? Reſp. 8. qui ſupra, quod ſecundum glo. ſupra allegatam fit naſo rugato.

42 Dub. Quę differentia eſt inter contumeliā: conuitium, & improperium? Reſp. qui ſupra. q.72. art. 1. quòd defectus culpæ eſt ille qui re preſentatur per uerba contumelioſa, & defectus generaliter culpę & pœnæ repreſentatur per conuitium, quia conuitium conſueuit dici non ſolum animæ, ſed etiam corporis. Vnde ſi aliquis iuiuriando dicit alicui qd eſt cæcus conuitium dicit, ſed non contumeliam impropetiū vero dicit aliquis qñ alteri ad me moriam reducit iniurioſe quod cōtulit ei auxilium neceſſitatem patienti.

43 Dubita. An contumelia conſiſtat vnquam in factis? Reſp. qui ſupra quod ſic inquantum facta habent vim verborum in ſignificando.

44 Dub. An contumelia, vel conuitium ſit peccatum mortale? Reſpon. qui ſupra. art. 2. quòd ſi aliquis profert verba contumelioſa vel con uitioſa, ut auferat honorem proximi peccat mortaliter. Aliquando tamen aliquis dicit cauſa correctionis illud quòd poteſt eſſe conuitium vel contumelia. & ſic aliquan do poteſt eſſe peccatum veniale. Aliquando abſque omni peccato, in quo tamē neceſſaria eſt diſcretio vt moderate quis talibus ver bis vtatur, quoniam propter incautelam poſſet eſſe ita graue conuitium prolatū quod auferret honorem eius contra quem proferret, & ſic poſſet peccare mortaliter etiam ſi non intenderet de honorationem alterius, ſicut ēt ſi aliquis incaute alium ex ludo percutiēs gra uiter ledat culpa non caret.

45 Du. An patienter ſufferre debeamus contu melias nobis illatas? Reſp. qui ſupra. arti. 3. ꝙ tenemur habere animam paratum ad contumelias tolerandas ſi expediens fuerit quando que tamen oportet contumeliam illatam repellamus, vt audaciam inferētis deprimamus & de cætero talia non attempret, Sed tamen moderate item ne impediatur bonum multo rum qui audientes nos contumelias pati cogi tent nos eſſe malos, & a noſtris prædicationibus auertantur. & ita in primis moribus rema nentes bene viuere contemnant.

46 Dub. Vnde naſcitur contumelia? Reſp. qui ſupra. ar. 4. ꝙ. ex ira, quia magis habet propin quitatem ad finem iræ qui eſt vindicta, nulla .n. uindicta eſt irato magis in prōptu q̃ infer-

re contumeliam alteri. Et ideo contumelia maxime naſcitur ex ira.

47 Dubit. Quid eſt detractio? Reſp. qui ſup. q. 73. art. 1. quòd eſt denigratio aliene fame per occulta verba.

48 Dubitatur. Quæ differentia eſt inter contumeliam & detractionem? Reſpon. qui ſupra, quòd contumelia eſt quando aliquis maniſeſte contra aliquem loquitur, ſed detractor loquitur occulte. Item quo ad finem, quia contumelioſus derogat honori, & detractor famæ.

49 Dub. Quomodo detractor per verba occulta derogat famæ quæ eſt publica notitia cum laude? Reſp. qui ſupra. ꝙ verba detractoris dicuntur occulta quantum ad eum de quo dicuntur: quia eo abſente & ignorante dicuntur ſed contumelioſus in faciem contra hominem loquitur.

50 Dub. An dicens vni ſoli malum de aliquo corrumpat eius famam? Reſp. qui ſup. quod ſic non in toto, ſed in parte.

51 Dub. Quia ille dicitur detrahere qui aliqd ſubtrahit vel diminuit, ſed aliquando quis nihil diminuet de veritate dicẽdo vera alterius, & tamen denigrabitur fama? Reſp. qui ſupra. & detractor non dicitur quod diminuat de veritate, ſed quia diminuit de fama.

52 Dubit. Quot modis quis poteſt diminuere famam alterius? Reſp. qui ſupra. ꝙ quandoq; diminuit de fama alterius directe, quãdo falſum imponit alteri. Secundo, quando peccatũ adauget ſuis verbis. Tertio, quando occultum reuelat. Quarto quando id quod eſt bonum dicit mala intentione factum indirecte vero negando bonum alterius, vel malitioſe reticendo, vel minuendo.

53 Dub. An detractio ſit ſemper peccatũ mortale? Reſp. qui ſupra ar. 2. quòd per ſe loquendo eſt peccatum mortale cum ſecundum ſuã rationem ordinetur ad denigrandam famam alterius quæ eſt pretioſior inter res tẽporales. Aliquando autem contingit quod aliquis dicit aliqua verba per quæ diminuitur alterius fama nõ hoc intendens ſed aliquid aliud & hoc non eſt detrahere per ſe, & formaliter loquendo, ſed ſolum materialiter & quaſi per accidens. & ſi hoc fiat propter aliquod bonum neceſſarium debitis circunſtantijs obſeruatis non eſt peccatum, nec poteſt dici detractio ſi autem proferat ex animi leuitate, vel propter cauſam aliquam non neceſſariam nõ eſt peccatum mortale niſi forte notabiliter famam alicuius lædat, & præcipue in his quæ pertinent ad honeſtatem, quia hoc ex ipſo genere verborum habet rationem peccati mortalis.

54 Dub. An detractor teneatur ad reſtitutionem famæ? Reſp. qui ſupra, ꝙ ſic ſicut ad reſtitutionem cuiuſlibet rei ſubtractæ.

55 Dub. An ſemper reuelans peccatum occultum alicuius detrahat ei? Reſp. qui ſupra. ꝙ non, ſi reuelat ex charitate, vt corrigatur nec talis peccat, ſed meretur, ſimiliter ſi accuſatet propter bonum iuſtitiæ publice, ſeruato ſemper ordine fraternæ correctionis.

56 Dubit. An detractio ſit graue peccatum? Reſp. qui ſupra. art. 3. quod poſt homicidium quod tollit vitam, proximi iam actu exiſtente, & poſt adulterium quod eſt contra debitum ordinem generationis humanæ per quã eſt introitus ad vitam detractio ſecundum ſuũ genus eſt grauius quàm furtum poſſet tamen eſſe alius ordo propter circunſtantias aggrauantes, vel diminuentes per accidens: tamen grauitas peccati attenditur ex parte peccantis qui grauius peccat ſi ex deliberatione peccet quàm ſi peccat ex infirmitate, vel in cautela, & ſecundum hoc peccata locutionis habent aliquam leuitatem inquantum de facili ex lapſu linguæ proueniunt abſq; magna præmeditatione.

57 Dubitatur. Quia cum in epiſtola clementis: detractores dicantur homicide. Videtur ꝙ ſit ita graue ſicut homicidium peccatum detractionis? Reſp. qui ſupra, quòd detractor dicitur occaſio aliter homicida inquantum per ſua verba dat alteri occaſionem, vt proximum odiat vel contemnat, & qui odit fratrem ſuum homicida eſt. j. Ioannis 3.

58 Dubitatur. An odientes detractores peccent? Reſpon qui ſupra. art. 4. quod ſi quis inducit alium ad detrahendum, vel ſaltem placet ei detractio propter odium eius cui detrahitur non minus peccat quam detrahens, imo quandoque magis. Si autem non placet ei: ſed ex timore, uel negligentia, uel etiam verecundia quadam omittat repellere detrahentem, peccat quidem, ſed multo minus quam detrahens & plerunq; venialiter. Quandoq; etiam mortaliter ſi ſibi ex officio incumbit detrahentem corrigere, vel propter aliquod periculum quod audiens novit conſequens, vel propter radicem qua timor

mor humanus quandoque poteſt eſſe peccatum mortale.

59 Dubitatur. Si aliquis veritatem dicat detrahendo quomodo poteſt eum audiés redarguere? Reſp. qui ſupra ꝙ non debet arguere de falſitate, ſed de hoc quod peccat fratri detrahendo vel ſaltem oſtendere quòd ei detractio diſpliceat, per triſtitiã faciei, quia vt dicitur Prouer. 25. ventus aquilo diſſipat pluuias, & facies triſtis linguam detrahentem.

60 Dubitatur. Quæ differentia eſt inter detractionem & ſuſurrationem? Reſp. qui ſupra. q. 74. ar. 1. ꝙ detractor & ſuſurro conueniunt in hoc quod vterq; occulte malum de proximo dicit propter quam ſimilitudinem interdum vnum ponitur pro alio. Vnde Eccl. 5. non appellaris ſuſurro dicit glo. ideſt detractor. Differunt tamen in fine, quia detractor intendit denigrare famam proximi, ſed ſuſurro intendit amicitiam ſeparare.

61 Dubitatur. Quis dicitur criminator? Reſp. qui ſupra. quod ille qui publice crimina alijs imponit, vel accuſando, vel conuitiando.

62 Dubitatur. Quis dicitur bilinguis? Reſp. qui ſupra. quòd proprie dicitur ſuſurro qui nititur ex vtraque parte amicitiam rumpere. Et ideo duabus linguis vtitur ad duos vni dicens malum de alio.

63 Dubitatur. Quod eſt maius peccatum detractio vel ſuſurratio? Reſpond. qui ſupra. arti. 2. quòd ſuſurratio, quia amicus eſt melior quã homo, & amari quam honorari. vt dicitur in 8. Ethi.

64 Dubitatur. An reſuſcitando puellam immiſerit ei aliam animam? Reſp. Chryſ. quòd non aliam ſuper induxit, ſed eam quæ exierat reduxit velut e ſomno erigens.

65 Dub. Quomodo vocabatur hæc puella? Reſpond. quod vt habetur Marci. 5. & vt exponit Lyra. vocabatur Tabita.

66 Dub. Cur euãgeliſta dicit ꝙ exit fama hæc in vniuerſam terram illam? Reſp. glo. quòd hoc ad magnitudinem & nouitatem miraculi pertinet & ad manifeſtam veritatem ipſius ne fictum putaretur.

67 Dubitatur. Quod ſignum vitæ oſtendit illa puella? Reſp. quod ſurrexit vt dictum eſt ſupra Et vt dicũt. Marcus & Lucas & exponit Chry. iuſſit illi dare manducare ne putaretur fantaſma eſſe quod factum fuerat.

ALLEGORICE.

[Archiſynagogus] ſignificat Moyſen [filia eius] eſt ſynagoga velut duodecimo ætatis anno. i. tempore pubertatis poſtquam ſpiritualẽ ſobolem deo generare debebat erroris lãguore conſternata eſt ad hanc principis filiam dũ properat dei verbum vt ſaluos faceret filios Iſrael. Sancta eccleſia ex gentibus congregata quæ interior lapſu criminum deperibat parata alijs fide percepit ſanitatem. Notandum autem quod dũ archiſynagogi filia ſit duodenis & mulier hæc ab annis. 12. ſanguine fluxit, eo tempore quo hæc nata eſt illa cępit infirmari. Vna enim pœnæ ſeculi ætate & ſynagoga ex Patriarchis cepit naſci & gentium exterarum natio idolatriæ ſanie fædari. [Nam fluxus ſanguinis] bifariã poteſt intelligi. hoc eſt ſuper idolatriæ pollutione & ſuper his quæ carnis delectatione geruntur, & ſicut quandiu ſynagoga viguit, laborauit eccleſia, ſed eorũ delicto ſalus gẽtibus facta eſt. Accedit autem & tangit dñm eccleſia cum per fidem appropinquat credidit tetigit [dixit ſi tetigero tantum fimbriam &c.] quia his tribus fide verbo & opere, omnis ſalus acquiritur. [Accedit autem retro] ſiue iuxta hoc quod ipſe ait. ſi quis mihi miniſtrat me ſequatur, ſiue qua repreſentem dominum in carne non uidens peractis iam ſacramentis incarnationis illius ad agnitionis eius gratiã peruenit. [Vnde & fimbriã veſtimenti tangit] quia cum Chriſtum in carne gentilis populus nõ vidiſſet verba incarnationis recepit [Veſtimentum enim Chriſti] dicitur myſterium incarnationis eius quo diuinitas inducta eſt [fimbrie veſtimẽti] verba ſũt de incarnatione eius dependentia] nõ aũt veſtem ſed fimbriam tangit] quia nõ vidit in carne dñm, ſed ſuſcepit per apoſtolos incarnationis verbum. [Non autem in vrbe ſed in itinere pergente dño ſanatur.] Vnde apoſtoli, quia indignos vos iudicatis vita æterna, ecce conuertamur ad gẽtes. Gẽtilitas aũt ex hora dñici aduentus cępit habere ſalutẽ. [Dñs aũt domum principis. ſ. ſynagogam ingreditur] quæ vſq; hodie [iacet in domo principis mortua] & qui uidentur magiſtri [tibicines ſunt] carmẽ lugubre canentes [turba quoque] iudæorum non eſt credentium ſed tumultuantium, cum autem intrauerit plenitudo gentium tunc omnis Iſrael ſaluus fit. Vt autem rarus ex lege credentium numerus poſſet intelligi [turba omnis expulſa eſt] quam vtique ſaluari dominus optaſſet, ſed irridendo dicta geſtaque eius reſurrectionis non fuit digna conſortia. [Te-

nuit autem manum eius & ſurrexit puella] quia niſi mundatæ prius fuerint manus Iudęorum qua ſanguine plene ſunt ſynagoga eorum mortua non reſurget. [Exeunte autem fama in uniuerſam terram illam] electionis ſalus, domum Chriſti atque opera prædicantur.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur ut in neceſſitatibus ad Chriſtū accedamus, & eius auxilium quæramus etiam in itinere, & ubique eum inuocare quoniam prope eſt omnibus inuocantibus eum. Et ſi per 12. annos.i. per magnum tempus grauemur fluxu ſanguinis.i. multitudine continuatorum peccatorum propter quæ ante eum uenire uerecundamur. [retro] .i. in ſecreto.ſ. per ſecretam confeſſionem [tangamus fimbriam ueſtimenti eius].i. guſtemus quoniam compatitur nobis ex humanitate induta, & habeamus interiorem fidem, & ſpem poſſe ſaluari. Et ipſe ſtatim iubebit nos confidere, & ſic ex illa hora compunctionis ſalui erimus. Et non iaceamus in domo mortui ut puella; ſed dormiamus, quia licet per peccatum moriamur, tamen per pœnitentiam excitari poſſumus, nec adhereamus tibicinibus.i. adulatoribus qui fouent mortuam, & eiiciamus turbam.i. expellamus multitudinem ſæcularium curarum, quæ interim quod intus manent puella.i. anima non reſurget.

ANAGOGICE.

Dei unigenitum contemplemur qui in mūdum humiliter ueniens ſe a quibuſcunque orari patitur, & in uiis huius mundi noſtram ſalutem operatur, & nos a uetuſtis peccatis liberans iubet confidere, quod in illa æterna gloria cum ipſo regnare poterimus. Porrigēs nobis peccatis mortuis ſuæ miſericordię manum, & nos trahet ex huius mundi miſeriis ad gloriam dei patris. ubi nullus erit egritudinis metus, ſed omnia ſana & iucunda. & huius beatitudinis noſtre fama in die iudicij a toto cognoſcetur mundo.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prædicatorum.

Simile eſt regnum cælorum homini regi qui uoluit rationem &c.

DOMINICA XXIIII. POST Penthecoſten.

Cum uideritis abominationem. Matth. 24. Lucæ 21. cap.

Hæc uerba dicit dominus anno ætatis ſuæ 33. die 22. Martij. in die Martis.

HISTORICE.

Futurorum dominus uaticinator egregius diſcipulos ut eam quæ a Daniele prædicta fuerat ſancto in templo deſolationis abominationem, quando cernerent legentes tunc intellectu caperent quod eo.ſ. adueniente tempore ciuitatum incole ad montes confugerēt qui uero in agris aut rectis a caſu degerent, nequaquam etiam ob rerum indigētiam opportunarum proprios repetere auderent lares. Prægnantibus uero atque natis ubera præbētibus anguſtias imminere prædixit utquam nequaquam eorū ſabbato fieret fuga aut hyeme orare debere præmonuit, quoniam tunc talia eis aduerſa qualia nec ante prætériſſe, nec poſt futura fore euenirent, & niſi electorum intuitu illud abbreuiatum fuiſſet tempus omnis minime caro ſalutem nacta fuiſſet. nā falſi tunc aderunt prophetæ ſignis coruſcātes uariis. quibus electos ipſos ſi tamen poſſibile foret erroribus implicarent quibus ut nullam Chriſtum demonſtrantibus fidem darēt iuſſit, quoniam ad fulguris inſtar dum in oriēte exurgit ab occiduo conſpicitur filij hominis aduentus proſpectabitur. Vbi uero iaceret cadauer ibi coadunandas dixit aquilas in cœlorumq́; ſtatim luminaribus adeſſe ſigna, et eorum etiam commoueantur uirtutes & domini in cœlo ſignum demonſtrandum fore, terræ uero generationes cunctas lachrymari, cum tam excellentem hominis filii celſitudinem in nubibus aduenientem, & ſuos a quatuor ſæculi extremitatibus electos tube uoce ſuorum miniſterio exercituum cum uocaturos cernerent, fici ſimilitudine eos ut in iamiis dei regnum fore agnoſcerent edocens. Cuius cum folia ac tenellus ramus apparent eſtas non longe abeſt, ita nec omnium finis rerum procul cum præmiſſa euenerint fore. illā uero minime præterire debere generationē quoadusque complerentur omnia, & cęlum quidem ac terram ſed non uerba pertranſiri debere ſua promiſit.

QVærenda nunc & ſoluenda ſunt dubia.

1 Dub. Quando cur & ubi dominus prædixit prædicta uerba: Reſpon. q̧ ut habetur ante hoc euangelium ſedebat in monte oliueti, die Martis eius paſſionem præcedente, & hæc dixit diſci-

ſcipulis ſecreto eum interrogantibus quando deſtructio templi quam eis prædixerat futura eſſet.

2 Dub. Quæ fuit illa abominatio? Reſp. Hier. quòd fuit ſtatua cæſaris a Pilato poſita in templo, quia abominatio ſecundum ueterem ſcripturam idolum nuncupatur.

3 Dub. Cur dicitur deſolationis? Reſp. Ly. quia in templo deſolato poſita fuit.

4 Dub. Vbi habetur a Daniele de iſta abominatione? Reſp. Hiero. quòd 9 capitulo ſic habetur. & in dimidio hebdomadis auferetur ſacrificium & libamina & in templo deſolatio num abominatio erit uſque ad conſummatio nem temporis, & conſummatio dabitur ſuper ſolitudinem.

5 Dub. Cur dicit videritis? Reſp. Chry. in Homel. vt diſcant quoniam viuentibus quibuſdã eorum hæc erunt.

6 Dub. Cur dicit, tunc qui legit intelligat? Reſpon. Ly. i. vt qui legit prophetiam Danielis intelligat eam de hoc facto.

7 Dub. Qui debent fugere ad montes &c? Reſpond. Remig. quòd imminente deſolatione Hieruſalem omnes Chriſtiani qui in Iudæa erant diuino miraculo moniti, ut habetur in eccleſiaſtica hiſtoria tranſierunt Iordanem & iuerunt in Pellam ciuitatem, & ibi ſteterunt ſub tutela Agrippę regis qui ſubditus erat ſub Romano Imperio.

8 Dub. Cur dicit ſi qui in tecto &c? Reſ. Chry. in Home. quòd ut oſtendat ineuitabilia mala futura eſſe in Iudæis, quoniã eligibilius erat nudo corpore ſaluari, quàm reuerti domum protollendo ueſtimento, quoniam ſi illi qui in ciuitate ſunt fugiunt, multomagis qui foris ſunt non oportet ad ciuitatem refugere.

9 Dub. Cur potius dicit ue prægnantibus &c. quàm aliis? Reſp. qui ſup. quòd ea quæ a natura ſunt qualiter aliquis fugiet qualiter. n. prægnans fiet leuis ad fugam, aut lactans poterit eum, quem peperit deſerere, & ut Orige. dicit, quoniam non erit tunc tempus miſerendi, neque ſuper prægnantes, neque ſuper lactantes, neque ſuper infantes eorum.

10 Dub. Cur dicit orate autem ne fuga ueſtra fiat hyeme uel ſabbato? Reſp. Hie. ſuper Mathæum, quia. ſ. de altero duritia frigoris prohibet ad ſolitudines & in montibus deſertiſque latitare. In altero autem tranſgreſſio legis eſt ſi fugere uoluerint aut mors iminens ſi remanſerint.

11 Dub. Quomodo faciunt contra legem fugiendo in ſabbato? Reſp. Lyr. Quoniam iter ſabbati dicitur mille paſſus, nec plus licebat ambulare quia talis ambulatio magis erat ad recreationem quam ad laborem, nec erat contra ſabbati quietem.

12 Dub. Quæ fuit illa tribulatio magna &c? Reſp. Ioſephus qui Iudaicam ſcripſit hiſtoriã talia mala dicit illi populo tempore Titi & Veſpaſiani accidiſſe, ut uix credibilia eſſent, quæ etiam prædicit Lucas 21. c. Vnde nõ immerito dictum eſt talem tribulationem, nec fuiſſe a naturæ initio, nec futuram.

13 Dub. Nunquid perſecutio Antichriſti erit maior? Reſp. Aug. ad Heſichium, quod ſi & tẽpore Antichriſti talis, aut maior forſitan erit intelligẽdum eſt de illo populo dictum quod eis amplius talis futura nõ erit. ſi. n. Antichriſtum illi primitus & precipue recepturi ſunt, facturus eſt tunc ille populus tribulationem potius quam paſſurus.

14 Dub. Quomodo breuiati ſunt dies illi? Reſpon. Hiero. quòd non menſura, ſed numero breuiati ſunt.

15 Dub. De qua carne intelligit cum dicit omnis caro? Reſp. Ly. quòd hic caro accipitur pro homine. Sicut Gen. 7. non permanebit ſpiritus meus in homine in æternũ quia caro eſt.

16 Dub. Quomodo intelligitur quod non fieret ſalua omnis caro? Reſp. qui ſup. quòd nullus homo fieret ſaluus ſi eſſet longum prædictæ tribulationis tempus negatio. n. poſtpoſita huic ſigno uniuerſali omnis, facit ipſum ęquipollere ſigno uniuerſali negatiuo, quia omnis non ualet nullus.

17 Dub. Quomodo propter electos breuiati ſunt dies illi? Reſp. Aug. ad Heſichium quod tempore euerſionis Hieruſalem fuerunt aliqui electi qui ex circuncilione crediderãt propter quos breuiata ſunt mala.

18 Dub. Si breuiati ſunt dies numero, ergo prophetia Daniel non fuit completa de hebdomadibus? Reſp. qui ſup. quòd Lucas apertiſſime teſtatur ipſam tunc fuiſſe completam, quando euerſa eſt Hieruſalem.

19 Dub. Cur Ioannes Euangeliſta non ſcripſit de hac euerſione? Reſp. Chry. in Home. quòd fuit ex diſpenſatione Spiritusſancti ut non uideretur ex ipſa eorum quæ facta ſunt hiſtoria ſcribere, etenim poſt captionem Hieruſalem uixit multo tempore. Sed alij Euangeliſtæ qui ante mortui ſunt & nihil horum uiderunt

Ipſi ſcribunt vt vndique fulgeat prænuntiationis veritas.

20 Dubit. Quando erit tempus de quo dicit tunc ſi aliquis vobis dixerit &c? Reſpond. qui ſupra. quòd dominus conuertit hic ſermonem ad tempus aduentus ſui ad iudicium & ita intelligitur illud tunc.

21 Dubita. Quia dicit tunc ſcilicet in tempore euerſionis Hieruſalē ſi quis vobis dixerit &c. & tñ tunc non venit ad iudicium? Reſp. qui ſupra. q ſicut cum ſupra dixit euangeliſta. c. 3. in diebus illis venit Ioannes baptiſta. nō tempus quod immediate eſt conſequens oſtendit cum. 30. anni in medio eſſent, ita & hic cū dicit, tunc totum mediū tempus ꝑtermiſit quòd futurum erat a captione Hieruſalem uſque ad initia conſummationis mundi.

22 Dub. Cur non debebat credere. dicentibus hic eſt Chriſtus &c? Reſp. Lyra. quia multi diſcipuli antichriſti venient ad ſeducēdum populum dicendo, q ipſe ſit vere Chriſtus in lege promiſſus & in prophetis. Et ideo dicit q eis non credant, quia non ſolū habebunt verba ad decipiendum, ſed etiam ſigna quod eſt difficilius ad euadendum.

23 Dub. Qui erunt pſeudochriſti &c? Reſpō. ſupra. quòd pſeudochriſti erit falſus Chriſtus. ſcilicet Antichriſtus, & pſeudoprophetę ideſt in falſi prophetæ erunt miniſtri eius.

24 Dub. An ſit poſſibile quòd electi in errorē inducantur? Reſp. Greg. 33. moral. dicens quia electorum cor & trepida cogitatione concutitur, & tamen eorum conſtantia non mouetur vna ſententia dñs utrūq; complexus eſt. quaſi enim iam errare eſt in cogitatione titubare, ſed ſi fieri poteſt ſubiungitur, quia fieri nō poteſt vt in errorem electi capiantur.

25 Dub. Cur dicit, ecce prædixit vobis? Reſp. qui ſupra in homel. quoniam iacula præuiſa minus feriunt. Dominus enim noſter perituri mundi præcurrentia mala denuntiat, vt eo minus perturbent venientia quo fuerunt pſcita.

26 Dub. Cur non debent exire ſi dixerint. Ecce in deſerto eſt? Reſp. Lyr. quòd dicent Chriſtum tanquam religioſum in loco deſerto exiſtere, ut homines errore deprauent.

27 Dub Cur dicet eū eſſe in penetralibus? Reſpō. qui ſup. vt homines dominātes Antichriſti poteſtate concludant.

28 Dub. Quę dicuntur penetralia? Reſp. Lyra. quod ſunt loca occulta, & uocabuliſtæ dicunt ea eſſe ſecreta loca interiora, ſicut ſecretam cameram. Et etiam in tēplo ubi dabant oracula.

29 Dub. quæ ſimilitudo eſt fulguris ad aduentum Chriſti? Reſp. Chry. in homel. quòd ſicut fulgur non indiget annuntiante aut præcone, ſed in momento temporis monſtratur ſecūdum vniuerſum orbem terrarum etiam his q in thalamis ſedent. Ita & aduentus Chriſti ſimul apparebit vbique ꝑpter gloriæ fulgorē.

30 Dub. Cur dicit ubicunque fuerit corpus ibi congregabuntur & aquilæ? Reſp. qui ſupra. q in hoc dixit ſecundum ſignum ſui aduentus.

31 Dub. Quomodo hoc intelligitur? Reſp. Ly. quod corpus. ideſt Chriſtus in humanitate qa veniet ad iudicandum in forma humana aquilæ illuc congregabuntur. ideſt ſancti occurrētes Chriſto venienti ad iudicium.

32 Dubita. Cur ſancti nominatur aquilæ? Re. Hilarius q ꝑpter volatū ſpiritualis corporis.

33 Dibitatur. Si aquilæ congregantur vbi ſunt corpora? Reſp. Hier. quòd ad corpus. ideſt Ioathon. quod latinæ conuenientius cadauer dicitur congregantur ad eſcam.

34 Dub. Cur potius dicit de aquilis quam de vulteribus? Reſp. origenes. quòd in hoc voluit oſtendere magnificos & regales omnes qui in paſſione domini crediderunt. Et etiā vt dicit Hierony. quoniam quibus iuuentus renouata eſt vt aquilæ & qui aſſumūt pœnas vt ad Chriſti veniant paſſionem recte aquilis cōparanē.

35 Dubita. de qua tribulatione intelligit cū dicit. Statim autē poſt tribulationem. Reſp. Chryſoſtomus in homel. q de ea quæ erit dierum Antichriſti, quæ erit magna tot exiſtentibus deceptoribus.

36 Dub. cur dicit ſtatim? Reſp. q ſupra. qm̄ illa tribulatio nō extendetur per temporis longitudinem, quia Chriſtus confeſtim aderit.

37 Dubita. quomodo ſignum filij hominis apparebit in cœlo? Reſp. Lyra. id eſt in aere qui aliquando vocatur cœlum in ſcriptura.

38 Dub. Ad quid apparebit illud ſignum? Reſ. Chryſ. in homel. quod ut verecundiam iudęorum confuret.

39 Dubita. Quomodo plangent omnes tribus terræ cum ſancti tunc non fleant? Reſp. Lyra. ideſt aliqui de omnibus tribubus & nationibus in quibus erunt aliqui mali quibus aduentus iudicis erit triſtabilis.

40 Dubitatur. Cur plangent? Reſpond. Chryſoſt. in homel. quia viſa cruce conſiderabunt quòd mortuo eo nihil profecerunt. & quoniā crucifixerunt eum quem adorari oportebat.

41 Dub.

41 Dub. Cur dicit tribus terræ? Reſ. Hier. quoniam hi plangent qui municipatum non habent in cœlis, ſed ſcripti ſunt in terra.

42 Dub. Ad quid mittet Angelos ſuos? Reſp. Lyra. quòd ad colligendum cineres mortuorum quia eorum miniſterio colligentur.

43 Dub. Quæ turba erit illa? Reſp. Ly. quòd ſicut in datione legis auditus eſt ſonitus terribilis, ut habetur Exod. 16. ita audietur tunc ſonitus conſimilis uirtute Angelorum factus in elementis.

44 Dub. Quæ erit illa uox magna? Reſp. qui ſup. quòd erit uox Chriſti uocantis mortuos ad iudicium.

45 Dub. An ſolum electos congregabunt ad iudicium? Reſp. qui ſup. quòd licet omnes adducantur ad iudicium tamen electi ſpecialiter adducentur miniſterio Angelorum ſanctorum, quia erunt conciues eorum.

46 Dub. Qui erunt illi quatuor uenti? Reſ. Remig a quatuor uentis. i. a quatuor climatibus mundi. ſ. Oriente, Occidente, Aquilone, & auſtro. Vnde oriuntur quatuor principales uenti, ut dicit Lyra.

47 Dub. Vnde oriuntur uenti? Reſp. S. Tho. ſuper Ioan. quòd in generali ſcitur quia auſter flat a meridie in aquilonem, & boreas econuerſo, in ſpeciali uero ſciri non poteſt.

48 Dub. Quibus horis diei magis flant uenti? Reſp. qui ſupr. ſuper Iob. quòd uenti orientales flant mane deinde meridionales, ſed uerſus ueſpere uenti occidentales.

49 Dub. Qui uenti cauſant pluuias, frigus & tempeſtates? Reſp. qui ſup. quòd uenti meridionales cauſant pluuias & tempeſtates. Septemtrionales autem cauſant frigus.

50 Dub. Cur dicit a ſummis cœlorum &c? Reſpon. Remig. quòd ne forte aliquis putaret, quod ſolummodo a quatuor partibus mundi, & non a mediterraneis regionibus & locis.

51 Dub. Qui ſunt ſummi cœlorum & termini eorum? Reſp. Ly. quòd iſte eſt modus loquendi ſecundum apparentiam, quia ſecundum ueritatem equaliter diſtant cœli a terra, und' q: eſt ergo ſenſus a ſummis cœlorum. i. ab omni loco qui ſub cęlo eſt.

52 Dub. Cur dicit quod eſt in ianuis? Reſ. quia ille qui eſt in ianuis cito erit in ciuitate, uel in domo, ita erit aduentus Chriſti.

53 Du. Quam parabolam docet ficus? Reſ. Ly. diſcite parabolam. i. ſimilitudinē quam poſt dixit.

54 Dubia alia circa hoc Euang. require dominica 1. aduentus, & etiam expoſitiones ſenſuum myſticorum.

EADEM DOMINICA SECVNdum ordinem prędicatorum.

Abeuntes phariſæi &c.

DOMINICA XXV. POST Pent. ſecundum ordinem Præd.

Loquente Ieſu ad turbas &c.

DOMINICA XXVI. POST Pent. ſecundum ordinem Præd.

Cum ſubleuaſſet oculos Ieſus. Vide dominica 4 quadrageſima.

IN DEDICATIO. ECCLESIAE.

Ingreſſus Ieſus perambulabat hierico. Luc. 19. cap.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 33. die 17 Martij. in die Iouis.

HISTORICE.

Domino per Hierico iter agente publicanorum princeps, Zachæus nomine diuitiis abundans cum ſummo Ieſum optaret uidere deſiderio, nec præ turba plurima ualeret in ſycomorum arborem aſcendit, qm̃ exterorũ altitudinē minime equabat, ut inde proſpiceret trãſeuntem, quem cum intuitus dominus fuiſſet, ut feſtinanter deſcenderet iuſſit, qm̃ ad eius diuertere intēdebat domũ, qui magnã pfuſus lętitia ſtatim imperata pfecit eumque cũ diſcipulis in ſuã recepit domũ. Murmurãtibus cõtra dñm aſtãtibus ꝙ publicani habitaculũ petijſſet. Aiebat autem dño Zachæus, ſe cunctorũ quę poſſideret bonorũ dimidiũ pauperibus uelle elargiri. & ſi qua fraude acquiſiuiſſet bona ſe quadruplum reſtituere decreuiſſe. Dominus autē illi ipſa die domui ſalutem aduenıſſe reſpõdit eo quod ex ſtirpe ipſe Zachæus foret Abrahæ. Filiumq́ue aduenıſſe hominis & ut quod perierat requireret, & indigentibus ſalutem afferret.

PRoponenda ſunt dubia, & ſoluẽda.

1 Dub. Igitur, quo ibat Ieſus quando trãſibat per Hierico? Reſp. quòd ut habetur ante illud euangelium ibat in Hieruſalem.

2 Du. Cur ponitur hic nomen proprium Zachæi? Reſp. Lyra. qm̃ dignus erat nomen propter conuerſionis facilitatem, & conuerſi perfectionem.

3 Du. Qui dicunt publicani & de uectigalibus

ac pedagiis. Vide dominica 3. poſt Penthec. a primo dubio, vſque ad 12.

4 Dub. Quomodo erat diues? Reſp. Amb. ſuper Lucam, quia ei erat cenſus ex fraude.

5 Dub. Cur cupiebat videre Ieſum? Reſ. Titus, quia iam pullulauerat in eo ſemen ſalutis.

6 Dub. Cur volebat videre quis eſſet? Reſp. qui ſupra, utpote qui nunquam eum viderat.

7 Dub. Quæ dicitur arbor ſychomorum? Reſpon. Beda, ꝙ eſt arbor moro folijs ſimilis, ſed altitudine præſtans. Vnde a latinis celſa nuncupatur, & ficus fatua dicitur.

8 Dub. Cur dominus ſuſpexit? Reſ. Ly. quod vt approbaret deuotionem illius.

9 Dub. Cur Euangeliſta dixit, & vidit eum? Reſp. Cyrillus, quod vidit hominis animam promptiſſime nitentem ad ſanctè viuendum, & eum ad pietatem conuertit.

10 Dub. Cur vult dominus vt Zacheus feſtinãs deſcendat? Reſ. vt adimpleret deſiderium eius volentis eum videre.

11 Dub. Cur dominus non inuitatus dixit ꝙ oportebat eum manere in domo Zachei. Reſ. Amb. vbi ſupra. quoniam dominus ſciebat hoſpitis ſui vberem eſſe mercedem, ſed tamen & ſi non vocem inuitantis audierat affectum.

12 Dub. De qua domo intelligit dominus? Re. Ly. ꝙ de materiali propter refectionem Chriſti & diſcipulorum, & etiam de doctrina ſpirituali conſcientiæ in qua voluit Chriſtus manere per gratiæ infuſionem.

13 Dub. Cur dicit oportet eum nullus conſtringeret eum ad ibi manendum? Reſp. quod eſt ſenſus contentor volo & eligo tecum manere, & etiam oportet reſpectu finis: vt. ſ. ſalutem tuæ domui tribuam.

14 Dub. Cur gaudebat? Reſp. quia complebatur eius affectio videndi dominum.

15 Dub. An licite alij murmurarent videntes videntes Ieſum conuerſari cum malis? Reſp. ꝙ non, quia non conuerſabatur cum eis, vt malus fieret, vel vt eos confirmaret in malo, ſed vt ſanaret eos ſicut medicus viſitat infirmum vt eum ſanet, ut dicit Lyra.

16 Dub. Qui erant murmurantes? Reſp. qui ſupra, ꝙ phariſæi, & alij malignantes.

17 Dub. Cum Paulus dicatur. 1. Cor. 5. Si quis frater fuerit rapax, aut auarus, cum huiuſmodi, nec cibum eſſe ſumendum. Ergo Chriſtus non debebat comedere cum Zacheo auaro? Reſp. Chryſo. ꝙ tunc vitare præcepit Paulus fratres cum perſiſtunt in malo. Hic vero Zacheus erat mutatus.

18 Dub. Cur Chriſtus non redarguit murmurantes? Reſp. qui ſupra. quod medicus niſi patiatur ſaniem ægrotorum non liberat a morbo, & tamen in fine euangelij reſpondet eorum murmurationi.

19 Dub. Cur ſtabat Zacheus? Reſp. Lyra, quòd ad obediendum domino promptus.

20 Dubit. Cur Zacheus dat dimidium bonorũ ſuorum pauperibus &c. Reſp. Chryſo. ꝙ ſol iuſtitiæ nequitie fugauit caliginem, nondum .n. voce didicerat & obedit intus illuſtratus.

21 Dub. Cur Zacheus dicit: Ecce? Reſp. Theophi. quia ſtatim paratus erat. Ideo non dicit dabo & reſtituam, ſed do, & reſtituo.

22 Dub. Cur dat medietatem pauperibus, & reddit quadruplum? Reſp. Theophi. ꝙ ſi velimus ſubtilius indagare, nihil ſibi de proprijs reſtabat facultatibus, data enim medietate bonorum pauperibus: ex reſiduo reddebat leſis in quadruplo.

23 Dub. Quomodo poterat reddere quadruplum defraudatis, & poſt adhuc dare medietatem pauperibus? Reſp. Chryſo. ꝙ opes Zachei non ſolum erant iniuſte, ſed etiam ex patrimonio fuerunt congregate.

24 Dub. Nunquid ſufficiebat reddere quantũ defraudauerat? Reſ. qui ſupra. quod non, quia ſciebat legem ſic iubentem. Exo. 22.

25 Dubit. Cum ibi in aliquibus lex præcipiat reddere duplum, & in aliquibus quadruplum, & etiam in aliquibus quintuplum, cur ipſe ſolum dicit ſe reddere quadruplum? Reſp. Lyra. quod per hoc quod hic exprimitur reſtitutio media intelliguntur aliæ duæ extreme.

26 Dub. Cum nullus iudex eum condemnaret ad ſoluendum ꝙ dicit lex cur ipſe ſoluit? Reſp. Chryſo. quod non expectauit Zacheus legis cenſuram ipſe ſibi iudex effectus.

27 Du. Quæ ſalus poterat eſſe domui Zachei? Reſp. Theophi. ꝙ in hoc ipſum Zacheum ſignificat aſſecutum fuiſſe ſalutem per domum habitatorem ſignificans, quia dñs non vocaſſet filium Abrahæ inanimatam fabricam.

28 Dubit. Cum fuiſſet malus cur dicit ipſum eſſe filium Abrahæ? Reſp. Beda, quod vt non ſolum eos qui iuſte vixerant, ſed & eos qui ab iniuſtitia reſipiſcunt ad filios promiſſionis pertinere declaret.

29 Dub. Cur dicitur filius Abrahæ, quia omnes Iudæi erant filij Abrahæ? Reſ. Beda, quod non dicitur filius Abrahæ, quia de eius ſtirpe natus

natus ſit, ſed quia eius fidem imitatus eſt.

30 Dub. Cur dicit ſit filius Abrahæ nõn dicit erat filius Abrahæ? Reſp. Theophil. q prius quando erat publicanorum princeps nullam ſimilitudinem habens ad Abraham iuſtũ nõ erat Abrahæ filius.

31 Dub. An Zachæus fuerit Iudæus uel Gentilis? Reſp Lyr. quòd erat Iudæus, quia illa res de reddendo quadruplum non erat data Gentilibus ſed Iudæis.

32 Dub. Quia ſupra dub. 19. ex auctoritate Bedæ dicitur quod non erat de ſtirpe Abrahæ, & ſic uidetur quod non fuit Iudæus? Reſp. qui ſup. quòd Bedæ dictum, & etiam eſt quoddã dictum Ambroſij dicentis eſſe filium per fidem, quæ dicta ſunt intelligenda, quod licet fuerit ex ſtirpe Abrahæ, tamen magis per fidem fuerit filius, quam per carnis propagationem.

33 Dub. Cur dicit uenit filius hominis & c? Reſp. Theophil. quòd ut compeſceat murmurantes. Et ut dicit Chry. q. d. quid me crimina mini ſi rectifico peccatores, tam. n. procul eſt à me odium peccatorum, quod eorum cauſa aduenerim, nam medicus ueni non iudex, ob hoc conuiua fio languentium patiorq; fetorẽ ut præſtem remedia.

34 Dub. Quid eſt illud quod perierat? Reſpon. quòd primum genus humanum demum particulares peccatores, qui contra legẽ agebãt.

35 Dub. Cur ergo nõn ſaluauit omnes peccatores? Reſp. quia ipſi noluerunt ſaluari, nec fuit culpa medici, ſi egrotus periei it cum non uult præcepta cuſtodire medici.

ALLEGORICE.

[Zachæus] qui interpretatur iuſtificatus credentem ex gentibus populum ſignificat, qui per occupationem temporalium depreſſus erat [qui intrantem in Hierico ſaluatorem uidere uoluit] dum fidem quam mundo attulit participare quæſiuit [turba] eſt imperite cõfuſio multitudinis, quæ uerticem nequiuit uidere ſapientiæ, ergo Zachæus quamdiu in turba eſt non uidit Chriſtum, ſed plebeiam trãſgreſſus inſciciam meruit quem deſiderabat aſpicere, terrena. ſ. relinquendo, & arborem crucis aſcendendo, [quia inde dominus erat tranſiturus] quia ſic uenerat per Iudæos ut trãſiret ad gentes quas ſuſpiciens uidit, quia per gratiam elegit [quod autem deſcendens de ſicomoro, & ſic in domo manſionem parare iubetur] ſignificat gentes idololatriam quæ eſt ficus fatua, derelicturos & domos mentium Chriſto paraturos eſſe. [ac feſtinanter] & gaudenter poſtquam ueritatem agnouerũt ipſum recepturos, quanquam Iudæi murmurarent, contra gentes quaſi contra idololatras. [Zachæus autem] .i. populus Gentilis ſtans in fide. [Dimidium] Imperium. ſ. Occidentale [dedit pauperibus]. ſ. Eccleſiæ Chriſti, quæ tunc pauper erat rebus. [ac quadruplum reddit] ſ. animam, corpus, bona, & religionem Chriſto dedicans per quem ſalutem conſecutus eſt quia per fidem filij ueri Abrahæ facti ſunt, quos Chriſtus per ſe, & Apoſtolos ac prædicatores uenit quærere, & ſaluos facere.

TROPOLOGICE.

Admonemur, ne quamuis grauemur ſceleribus immaniſſimis in deſperationis laqueũ incurramus, ſed [Zachæi] exemplo iuſtificemur aſcendentes in arborem pęnitentiæ, quæ fatua eſtimatur ab impiis, & tamen dominus per eam tranſiens in arborem crucis nobis exemplum reliquit vt capiamus crucem noſtram & eum ſequamur, quia in domo noſtra ſpirituali manebit, & nos gaudio replebit, nec curemus de murmurantibus contra nos aſſerentibus non fatuos eſſe quibus uita noſtra pęnitentię dedit inſania putatur, quinimo peccata noſtra abundantiſſimis eleemoſynis redimamus, & cuilibet debita perſoluamus in quadruplum, & tunc ſalus in nobis erit a Deo, ut imitatores Abrahæ dici mereamur eo quod a noſtra exierimus cognatione. ſ. ab antiqua nequitia, & inter Chriſti non patiemur uacuum & inane qui uenit quærere, & ſaluum facere quod perierat.

ANAGOGICE.

Relicta terrena ſubſtantia aſcendamus in arborẽ contemplationis ut uideamus Ieſum quis ſit, quia implicati communi errore turbæ uacantis circa temporalia puſilli erimus, nec poterimus plane Deum contemplari, ſed aſcendamus quo Chriſtus aſcendit, & eum uidebimus, & ab eo aſpiciemur, & feſtinanter deſcender in mentem noſtram, & gaudebimus reiectis murmurationibus terrenæ uiuentium, & tunc dimidium bonorum noſtrorum i animam Dei imagine inſignitam ſuo ſubiiciemus creatori, qui pauperem uitam elegit in hoc mundo cum eſſet dominus omnium, reddemusque quadruplum de talentis nobis datis. i gratiam Dei non in uacuum recipientes operabimur de uirtute in uirtutem & laudabi-

dabimur a domino, quod in paucis fideles fuerimus, & ſic ſuper magna nos conſtituet ſalutem æternam contribuendo, eo quod ſic. veriſſimus Abrahæ filij, qui cum erraremus nos quæſitos æterno patri humeris ſuis ba u lans in ligno crucis ſaluos reddidit in illa æterna tabernacula in quibus eum patre & ſpiritu ſancto viuit in ſæcula ſæculorum amen.

IN VIGILIA SANCTI ANdreæ Apoſtoli.

Stabat Ioannes & ex diſcipulis eius duo. Ioan. 1. cap.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 33. die 8. Ianuarij. die. ſ. Iouis.

HISTORICE.

Ioannes quadam cum duobus ex ſuis ſtaret diſcipulis Ieſum intuitus die ambulantē hunc agnum eſſe Dei ait, quo prædicti audito diſcipuli dominum inſequentes vbi habitaret ſciſcitati ſunt, & eius conſpecto diuetticulo ea cum hora eſſet quaſi decima die pęnes eum commorati ſunt. Andreas autem ex his diſcipulis unus ſuum ad dominum adduxit germanum Symonem eique quod hic Chriſtus eſſet affirmauit, quem proſpiciens Ieſus cephas, ut deinceps cognominaretur imperauit. in craſtinum igitur Galilæam tendens Philippum ex Bethſayda dictorum fratrum ciuitate uocauit dominus, qui ſtatim Ieſum a Nazareth Nathanaeli prædicauit, huncq; eſſe quem Moyſes ceteriq; uates præ nuntiaſſent, quærente itaque Nathanaele an quicquam ex Nazareth boni euenire poſſet, reſpondit Philippus ut ipſe ueniens contemplaretur, quem ut uenientem aſpexit dominus hunc Iſraelitam uerum in quo nullus lateret dolus eſſe teſtatus eſt, rogatus autem a Nathanaele quemadmodum ſui notitiam haberet? Reſpondit dominus, eum ſub ficu intuitum antequam Philippus ei loqueretur fuiſſe, ilico autem his perceptis hunc Dei filium ac Iſrael regem Nathanael confeſſus eſt, cui dominus quod ex eius dicto. ſ. quod eum ſub ficu uideret fidem eſſet amplexus dixit, ſe his in futurum maiora uiſurum quod cœlos etiam apertos Angelosq; aſcendentes, & ſuper hominis filium deſcendentes proſpecturi forent.

RECto tramite ad dubia ſoluenda accedamus.

1 Dub. Vbi ſtabat Ioannes? Reſpon. Chry. quòd circa flumen Iordanis.

2 Dub. Quis fuit ille alius diſcipulus? Reſp. q Chry. & Lyr. opinantur quod fuerit Ioannes Euangeliſta qui hæc ſcripſit.

3 Dub. Cur Ioannes uoluit potius expectando Chriſtum ibi ei teſtimonium perhibere quàm eundo hincinde eum prædicare? Reſp. Chry. ſuper Ioan. quòd hæc maioris edificationis fuit, quia. ſ. paruam immiſit ſcintillam repente flamma in altum eleuata eſt. Aliter autem & ſi circuiens hoc dixiſſet, uideretur ex ſtudio quodam humano fieri quæ fiebant, & ſuſpitione plenum eſſet eius præcordium.

4 Dub. Cur Ioannes ita reſpiciebat Chriſtum ambulantem? Reſp. Theophil. quòd quaſi oculis innuens gratiam & admirationem quàm habebat in Chriſto.

5 Dub. Per quæ loca ambulabat Ieſus? Reſp. Ly. quòd prope locum ubi ſtabat Ioannes.

6 Dub. In quo loco morabatur Ieſus? Reſp. qui ſup. quòd poſt baptiſmum moratus eſt ad tempus prope locum Ioannes, & factus eſt Ioanni familiaris, ut ſic frequenter Ioannes diceret teſtimonium de eo in ſua præſentia, quatenus ab aliis cognoſceretur.

7 Dub. Cur Ioannes non fecit ſuis diſcipulis magnum ſermonem de Chriſto? Reſp. Chryſ. ubi ſup. quoniam unum ſolum in ſtudio habebat adducere eos & coniungere Chriſto, ſciebat enim quod de reliquo non indigerent eo teſtante.

8 Dub. An Ioannes ſolum dixerit illis diſcipulis de Chriſto. Ecce agnus Dei? Reſpon. qui ſup. quòd non ſingulariter diſcipulis loquitur ſed ei publice cum omnibus loquitur.

9 Dub. Cur Ioannes non rogauit eos ut ſequerentur Chriſtum? Reſp. qui ſup. quòd non facit eis ſermonem deprecatiuum, ſed admiratur ſolum præſentem, & demonſtrat eis pręparationem propter quam uenit, & modum præparationis. Agnus enim utrunque inſinuat.

10 Dub. Cur dicitur agnus Dei? Reſp. qui ſup. quòd propter excellentiam, & ut Augu. dicit ſingulariter hic eſt agnus Dei, quia ſingulariter huius agni ſanguine ſolum homines redimi potuerunt, hic agnus quem lupi timent, qui leonem occiſus occidit.

11 Dub.

11 Dub. Cur potius nunc iſti diſcipuli ſecuti ſunt Chriſtum quam quando Ioannes dixit, qui poſt me venit ante me factus eſt, & cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calciamenti eius: Reſpon. Chry. vbi ſup. quòd multi non ita adducuntur cum aliquid excelſum de Deo dicitur ſicut cum benignum & amicum hominem audiunt, & aliquid ad ſalutem hominum pertinens.

12 Dub. Cur alij diſcipuli Ioannis non ſecuti ſunt Chriſtum, ſicut illi duo: Reſp. qui ſupr. ꝙ qui meliores erant eum ſecuti ſunt.

13 Dub. Quia videntur ingrati relinquentes magiſtrum proprium? Reſp. qui ſup. quòd nō contemnentes, ſed ab eo perſuaſi promittens quod Chriſtus baptizaret in ſpiritu ſecuti fuerunt Chriſtum.

14 Dub. Cur Chriſtus interrogat eos quid quęrerent? Reſp. qui ſup. quòd non interrogat vt addiſcat, ſed vt per interrogationem magis eos familiares faciat & ampliorem fiduciam Dei, & oſtendit eos auditione dignos.

15 Dub. Cur vocant Ieſum magiſtrum? Reſp. qui ſup. quòd quaſi ad diſcipulatum ſe impellentes & cauſas oſtendentes propter quid ſequebantur.

16 Dub. Cur quærunt vbi habitat? Reſp. Alcuinus quod nolebant tranſitoriæ vti eius magiſterio, ſed ſic inquirunt, vt & tunc in ſecreto verbis illius imbui, & exinde poſſent ſæpius eum viſitare, & plenius inſtrui.

17 Dub. Cur Chriſtus dicit eis venite & videte? Reſp. qui ſup. q.d. habitaculum meum explicari non poteſt ſermone, ſed opere demonſtratur. Venite ergo credendo, & operando, & videte intelligendo.

18 Dub. Cur non dixit eis, cur quæritis manſionem meam? Reſp. Chry. vbi ſupra. ꝙ quia familiariter ſicut cum amicis loqui eis volebat.

19 Dub. Cum Mat. 8. dicatur. Filius hominis non habet vbi caput reclinet, quomodo vult oſtendere eis domum ſuam? Reſp. qui ſup. ꝙ & ſi non habuerit proprium domicilum non tamen negatur quin haberet ſicut hoſpes domum accommodatam ad manendum.

20 Dub. Cur dicit Euang. ꝙ hora erat quaſi decima: Reſp. Theophi. vt erudiret quod doctrina propter tempus non eſt prætermittenda.

21 Dub. Cur manſerunt die illo apud eum: Reſpon Ly. vt audirent verba vitę ab eo.

22 Dub. Cur Euangeliſta non ponit nomen alterius diſcipuli? Reſp. Chryſ. vbi ſup. quòd etiam ſi dixiſſet nulla vtilitas eueniret, neq; enim 72. diſcipulorum nomina Euangeliſta poſuit.

23 Dub. Quid didicerunt a Chriſto illa die? Reſp. qui ſup. ꝙ ab eo edocti fuerunt, ꝙ ipſe erat ſaluator mundi.

24 Dub. Quis dicitur Meſſias? Reſ. Aug. ſuper Ioan. ꝙ Meſſias Hebraicæ Chriſtus Græce & Latinæ vnctus dicitur.

25 Dub. Quando Chriſtus fuit vnctus? Reſp. Lyr. ꝙ ipſe fuit rex & ſacerdos vnctus in humana natura plenitudine gratiæ, ſicut reges & ſacerdotes in veteri teſtamento vngebantur corporali vnctione. Et ideo dicitur in Pſ. 44. Vnxit te Deus Deus tuus oleo letitiæ, præ participibus tuis.

26 Dubi. Cur Andreas duxit Petrum ad Ieſum: Reſpond. Chryſo. quod vt omnia ab illo diſcat.

27 Dub. Cur ipſe Andreas non inſtruit Petrũ? Reſp. Ly. quia non confidebat de ſe quod poſſet eum ſufficienter inſtruere.

28 Dub. Qualiter Ieſus intuitus eſt Petrum? Reſp. Beda. ꝙ non ſolum exterius, ſed etiam interius videns eius deuotionem.

29 Dubitat. Cur dicit Ieſus Petro. Tu es Symon &c. Reſp. Lyr. q.d. tu es vere obediens, quia nomen tuum eſt proprietati tuæ conſonum.

30 Dub. Cum Mat. 16. dicatur Bariona. Quomodo hic dicitur filius Iohanna? Reſp. Lyr. quod idem eſt nomen Iohanna & Iona qui erat pater Petri, ſed aliqualiter diuerſificatum ſicut in Latino Nicolaus & Colinus.

31 Dub. Quid interpretatur Cephas: Reſ. Beda. ꝙ Syriace Cephas dicitur, & idem eſt gręce & Latinæ Petrus, & in vtraque lingua nomen a petra deriuatur.

32 Dub. Cur voluit vt Symon diceretur Petrus. Reſp. qui ſup. ꝙ propter firmitatem fidei, quia illi Petre adhæſit, de qua Apoſtolus ait. Petra autem erat Chriſtus.

33 Dub. Cur mutauit ſibi nomen. Reſp. Chry. vt oſtendat ꝙ ipſe eſt qui vetus teſtm̃ dedit, & nomina tranſmutauit qui Abram Abrahã vocauit, & Sarai Saram, & Iacob Iſrael.

34 Dubit. Cur Deus non imponit nomina a principio Natiuitatis, ſed poſt impoſita mutat. Reſpond. qui ſup. quod & multis quidem & a Natiuitate nomina impoſuit, vt Iſaac & Sanſon. Alij aũt poſt eam quæ a progenitoribus

bus eſt nuncupationem, ut Petro & filiis Zebedæi.

35 Dub. Quæ eſt ratio ſic in diuerſis ætatibus imponendi nomina? Reſp. qui ſup. quòd quibus a prima ætate debebat uirtus clareſcere, ex tunc nomina ſuſceperunt. Quibus autem poſtea debebat augeri poſtea nuncupatio poſita eſt.

36 Dub. An nomina diuinitus impoſitam habeant aliquod priuilegium? Reſp. S. Thom. 3. par. q. 37. art. 2. quòd ſemper talia nomina ſignificant aliquod gratuitum donum eis diuinitus datum ſicut Gen. 17. dictum eſt appellaberis Abraham quia patrem multarum gentium te conſtituet Matth. 16. dictum eſt Petro tu es Petrus & ſuper hanc petram edificabo Eccleſiam meam.

37 Dub. An nomina quæ imponuntur ſingulis hominibus imponantur a caſu uel a cauſa? Reſp. qui ſup. quòd talia nomina ſemper imponuntur ab aliqua proprietate eius cui nomen imponitur. Vel a tempore ſicut in feſtis ſanctorum natis imponuntur nomina illorum ſanctorum, uel a cognatione, quando nato imponitur nomen patris uel alicuius de cognatione, vel ab euentu, ſicut Ioſeph vocauit primogenitum ſuum Manaſſem dicens obliuiſci me fecit Deus omnium laborum meorum. Gen. 41. vel ab aliqua qualitate nati, ſicut Geneſ. 25. impoſitum eſt nomen Eſau quod interpretatur rubeus qui primo egreſſus eſt de utero, quia erat ruffus.

38 Dub. Quando imponuntur nomina hominibus? Reſp. qui ſupr. quòd apud Chriſtianos in baptiſmo.

39 Dub. Quando fuit impoſitum Symoni hoc nomen Petrus? Reſp. Aug. de conſenſu Euangeliſtarum quod nunc, quando ſibi dicitur tu vocaberis cephas.

40 Dub. Cur in craſtinum Ieſus uoluit ire in Galilæam? Reſpõ. Alcuinus. quòd vt deferret Ioanni Baptiſtæ ne uideretur magiſterium eius diminuere, quia ſibi manſiſſet omnes cucurriſſent ad eum & dimiſiſſent Ioannem qui adhuc ſtatum habebat.

41 Dub. Vbi dominus inuenit Philippum? Reſpon. quòd in Galilæa.

42 Dub. Quomodo ſic inuenit eum? Reſp. Ly. quòd non a caſu, ſed ex diuina præordinatione vt ad fidem vocaret & illuminaret.

43 Dub. Cur uocat Philippum & non Andreã neque Petrum? Reſp. Chryſ. ſuper Ioan. quia erat ſibi magis notus.

44 Dub. An ſtatim Philippus ſecutus fuerit dominum? Reſp. qui ſup. quòd ſic.

45 Dub. Cur ad vnam vocem ſtatim ſecutus fuit Chriſtum? Reſp. Ly. quia vox Chriſti habebat vim mouendi & auditum & animum.

46 Dub. Quia videtur quod Andreas & Petrus eſſent nobiles cũ dominarentur ciuitati Bethſayda dicitur eſſe Andreæ & Petri non dominarentur, ſed quia in ea & nati & nutriti fuerant.

47 Dub. Cuius conditionis erat Nathanael? Reſp. Ly. quòd erat frater Philippi, & doctus in lege.

48 Dub. An Philippus eum inuenerit caſu? Reſp. qui ſup. quod non, ſed perquiſiuit eum diligenter & uolens eum habere fratrem in ſide ſicut habebat in carne.

49 Dubit. Vnde ſciebat Philippus quod iſte erat quem ſcripſerant Moyſes & prophetæ? Reſpond. Lyra. quòd de hoc inſtructus fuerat a Chriſto.

50 Dub. Cur dicit inuenimus in plurali? Reſp. quia edoctus fuerat a Petro & Andrea, & ita ipſi tres inuenerant.

51 Dub. Cur vocat Ieſum filium Ioſeph? Reſpond. Chryſoſt. quia eius filius æſtimabatur.

52 Dub. Cum Chriſtus natus ſit in Bethleem, cur dicit a Nazareth? Reſp. Theophi. quia nutritus fuerat in Nazareth, vt erat omnibus manifeſtum.

53 Dub. Quia videtur quod Nathanael dubitauerit cum dicit a Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Reſp. Aug. quòd ſuum dictum intelligitur affirmatiue & non dubitatiue, quia ſcrutatus fuerat illud Eſa. 11. cap. Egredietur virga de radice ieſſe, & Nazareus de radice eius aſcendet.

54 Dub. Cur Philippus duxit eum ad Chriſtum? Reſpon. Chryſo. vt audiret doctrinam Chriſti.

55 Dub. Cur Nathanael venit ad Chriſtum? Reſp. qui ſup. ex magno deſiderio quod habebat circa Chriſti pœnitentiam.

56 Dub. Cur dicit Euangeliſta quod vidit Ieſus Nathanael? Reſp. Lyr. quòd non ſolum ab extra, ſed vidit etiam cor eius interius.

57 Dub. Cur dominus dicit quod erat vere Iſraelita in quo dolus non erat? Reſp. Ly quia ſine intentione doli & falſitatis veniebat.

58 Dub. Quia ex hoc uidetur quòd non eſſet peccator ſi in ipſo non erat dolus? Reſp. Aug. quod

quòd dolus eſt cum aliud agitur & aliud fingitur. quòd non erat in Nathanaele qui non fingebat.

59 Dub. Cur non oporteat, vt hoc Chriſtus ſibi diceret? Reſp. Ly. vt ſic manifeſtando intentionem Nathanaelis oſtenderet ſe eſſe verum meſſiam.

60 Dub. Cur quærit Nathanael vnde eum agnoſcebat? Reſpon. qui ſup. quia viderat quod Chriſtus conditionem ſuæ mentis expreſſerat, ideo motus fuit ad quærendum, unde eū ſciebat.

61 Dub. Cur dominus dixit ſibi cum eſſes ſub ficu &c? Reſp. qui ſupr. quod in hoc dedit ſibi ſecundum ſignum quod ſit meſſias per reuelationem occulti præteriti, quia erant Philippus & ipſe in tanta diſtantia quod oculo corporali non potuiſſent uideri a Chriſto, nec etiam alius eos vidit, qui potuerit referre Chriſto.

62 Dubit. Quia fortaſſis Philippus potuiſſet Chriſto reuelare? Reſ. Chry. quod antequam Philippus adueniſſet hoc ſibi dixit.

63 Dub. Cur dixit Nathanael tu es filius dei? Reſp. Aug. de verbis domini. quod recordatus fuit Nathanael ſe fuiſſe ſub ficu, vbi non erat Chriſtus præſentia corporali, & ſic agnouit in illo diuinitatem & eam confeſſus eſt.

64 Dub. Cur addidit tu es rex Iſrael? Reſpon. Chry. quoniam ſecundum legem expectabatur meſſias rex, & ideo ſic dixit.

65 Dub. Cur dominus non dixit beatum Nathanaelem qui confeſſus fuit diuinitatem, ſicut poſt dixit beatum Petrum qui eandem cō feſſus fuit? Reſp. qui ſup. quia Nathanael confeſſus fuit hominem nu lum, quia dixit tu es rex Iſrael. Deus enim non ſolius Iſrael rex eſt, & ideo dominus vt adduceret eum ad fidem diuinitatis dixit ei maiora his videbis, ſed Petrus confeſſus eſt eum filium Dei, vt Deum verum. Et ideo nihil addidit quaſi eius perfecta exiſtente fide, ſed quod in eius confeſſione ædificaret eccleſiam.

66 Dub. Cur dicit ſibi videbis his maiora? Reſpon. qui ſup. quod in hoc dedit tertium ſignū ſiue diuinitatis de Angelis ſibi obſequium exhibituris tanquam ſuperiori cum ſupranaturam Angelicam non ſit niſi natura diuina.

67 Dub. Cur nunc dicit in plurali dico vobis? Reſp. Ly. quia nunc loquebatur Philippo & Nathanaeli.

68 Dub. Quando viderunt Angelos &c? Reſp. qui ſup. quod poteſt dici quod in Aſcenſione Chriſti, quando duo viri aſſiterunt iuxta illos Actuum 1.

69 Dubit. An ſufficienter Chriſtus induxerit Nathanaelem ad credendum? Reſp. Chryſoſt. quod ſic quia futurum a præterito probauit.

ALLEGORICE.

[Ioannes & diſcipuli eius ſtant] quia lex vetus, & eius ſequaces non proficiunt poſt Chriſtum [& reſpiciens] i. prænuntians [Chriſtum ambulantem] per incarnationem [dicit. Ecce agnus Dei]. Eſa. 54. tanquam agnus ad occiſionem ducetur [& audierūt eum] omnes electi ab ipſo Chriſto [& ſequuti ſunt Ieſum] relictis omnibus [conuerſus Ieſus] quia in diuinitate non poterat videri [interrogat vt doceat] vbi habitat in cęleſti regno [vt maneant ſecum die illa] qua reſurgent uſque in æternū [hora erat quaſi decima] .ſ. mundi, quia hora nona incepit a Moyſe & durauit vſq; ad Chriſtum. [Erat autem Andreas & cætera quæ ſequuntur] ſignificant quæcunque egit Ieſus Apoſtolos vocando, prædicando, diſputando, arguendo vſque ad Aſcenſionem quando viſi fuerunt Angeli dicentes, hic Ieſus veniet qué admodum vidiſtis eum euntem.

TROPOLOGICE.

Monemur vt ſtatim cum vocamur a domino per gratiam ipſum, vt ſequamur, & alios quātum poſſumus ad eius fidem attrahamus.

ANAGOGICE.

Contemplemur ſtabilitatem cęleſtis patriæ, & intueamur Ieſum ante nos ambulantem, vt nobis demonſtret pergere ad cęnam illius agni Dei immaculati, qui nos ſuo ſanguine redemit, vbi intuebimur his temporalibus maiora vbi millia millium miniſtrant Angelorum, & decies centena millia aſſiſtunt omnipotenti Deo.

IN FESTO SANCTI ANdreæ Apoſtoli.

Ambulans Ieſus iuxta mare Galileæ. Mat. 4.

Hiſtoria huius Euangelij facta fuit anno Chriſti 31. die 10. Iulij. in die dominica.

HISTORICE.

A domino Ieſus ſecus Galileæ mare iter faciente Petrus eiusq; germanus Andreas conſpecti ſunt dum piſcarentur cum eius eſſent artis profeſſores. Vocatiq; ad hominum piſcatio-

ſeſtionem rethibus reiectis domini ſtatim præelegerunt ſequelam cumq; Iacobum ac Ioannem, cum eorum genitore Zebedæo paululum procedens ſuorum ſciſſuram retium re ſarcientes proſpexiſſet eosq; vocaſſet, ilico rethibus ac parente poſt habitis dominum ſe cuti ſunt.

Nunc ad dubiorum ſolutionem accedendum eſt.

1 Dub. Cur Chriſtus vocat Apoſtolos antequam prædicet, vel aliqua miracula faciat? Reſpond. Chry. vt nihil eos lateat, nec verborum Chriſti, nec operum.

2 Dub. Cur ambulat iuxta mare Galileæ? Reſ. Gloſ. quòd decenter per piſcatoria vadit loca piſcatores piſcaturus.

3 Dub. Cur vocauit eos dum mitterent rethe in mare? Reſp. Chry. in Home. quòd vt demõſtraret quod omnibus occupationibus ſequelam ſuam præponere oportet.

4 Dub. Cur elegit piſcatores? Reſp. qui ſup. ſuper Matthæum, quia futuræ dignitatis gratiam artificij opere prophetabant, nam ſicut qui retia iactat in aqua neſcit quos piſces comprehenſurus eſt, ſic & doctor quando diuini ſermonis retia ſuper populum iactat neſcit, qui ſunt acceſſuri ad Deum, ſed quoſcunque deus acceptauerit illi adherent eius doctrinæ.

5 Dub. Quo vult quod vadant poſt eum? Reſ. Gloſſ. quòd eum ſequantur non tam pedibus quàm affectu.

6 Dub. Quia non videntur magna reliquiſſe qui pœnæ nihil habuerunt? Reſp. Greg. in home. quòd in hoc affectum potius debemus pẽſare quàm ſenſum, quia ſatis reliquerunt qui ſibi nihil retinuerunt, & qui cum re poſſeſſa etiam concupiſcentiis renuntiarunt.

7 Dub. Quibus reliquerunt retia? Reſp. quòd vt ex textu colligi poteſt ea reliquerunt ſuis, quia filij Zebedæi reliquerunt retia cum patre qui ea debuit accipere.

8 Dub. Quomodo debebant piſcari homines? Reſp. Chry. ſuper Matthæi. 1. docere cum rethæ verbi Dei homines de mundo tempeſtuoſo comprehendentes.

9 Dub. Cur vocauit binos & binos? Reſp. Iac. de Vorag. in Ser. quòd propter eorum plenã conſolationem, quia ſi fuiſſent diuiſi non fuiſſent plene conſolati. Secundo propter commendãdam vitam ſocialem ad quam 4. requiruntur. ſ. agnitio propriæ infirmitatis, & nota tur per Petrum qui interpretatur agnoſcens. Item confirmitas voluntatis mutuæ, per Andream. i. virilem, quia ad domandam propriã voluntatem requiritur magna virtus. Item ſupplantatio iræ per Iacobum qui dicitur ſupplantator. Item 4. præſentia diuinæ gratiæ ſine qua nulla ſocietas bona eſſe poteſt, per Ioannem qui interpretatur gratia. Tertio vocauit binos propter fidei firmitatem, quia in ſtatu naturæ fides fuit fundata ſolum ſuper vna columna. ſ. Abel, & ita debiliter tempore legis Moyſi in duabus. ſ. Moyſe, & Aaron, & fuit aliqualiter portio, ſed in ſtatu Euangelij fuit fortiſſima fundata ſuper quatuor colũnis i. iſtis quatuor Apoſtolis.

10 Dub. Cur non vocauit Zebedæum ad Apoſtolatum? Reſp. quoniam erat antiquus nec laborem ferre potuiſſet.

11 Dub. Cur ergo ducebant eum filij ſi erat impotens ad opera? Reſp. Chry. ſuper Mar. quòd non vt illi eos adiuuaret in opere, ſed vt iſti illum conſolarentur ſua præſentia.

12 Dub. Cur reficiebant retia? Reſp. qui ſupra, quòd vetera reficiebant qui noua, vnde emerent non habebant.

13 Dub. Qui reliquerunt Zebedæum patrem ſenem & inopem? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 101. ar. 1. quòd quia aliter eſtimabant vitam ipſum poſſe tranſire eis Chriſtum ſequentibus.

14 Dub. Quia Luc. 5. dicitur ſoli Petro ex hoc iam homines eris capiens, & hic Matth. dicit quod ambobus dictum eſt faciam vos fieri piſcatores hominum? Reſp. Auguſ. de conſenſu Euang. quòd primo poteſt eſſe dictum Petro ſoli, & poſt ambobus.

15 Du. Quia hic dominus ſeorſum vocat iſtos quatuor. & Lucas vbi ſup. dicit ſimul vocatos? Reſp. qui ſup. quòd primo factum eſt quod Lucas inſinuat, & iterum poſt ad capturam piſcium remeaſſe, & poſt vocati ſunt ſeorſum vt Matthæus & Marcus narrant.

ALLEGORICE.

[Ambulat Ieſus iuxta mare] quando per incarnationem non carnem peccati ſed ſimilitudinem ex virgine ſuſcepit. [Vidit duos fratres]. ſ. Iudaicum & Gentilem populum, qui ab vno patre Noe deſcenderunt, & ab vno Deo creati ſunt quos vidit quando eos miſericorditer vocauit [Petrum] id eſt Iudaicum qui Deum agnouit [& Andream] id eſt Gẽtilem, qui viriliter fidem quam accepit de

Chriſto

Chriſto retinuit, & in ea permanſit. [Venite poſt me] derelinquentes mundum deceptorem, & ſequimini creatorem [faciam vos fieri piſcatores homini] quia de vtroque populo facti ſunt prædicatores] at illi relictis nauibus] id eſt carnalibus deſideriis quæ deferunt homines per mare huius mundi [& rethibus] id eſt mundi cupiditatibus quæ illaqueant homines [ſequuti ſunt eum] verbis & doctrinæ Chriſti fidem adhibendo. [Et procedens inde continuo pergens pro ſalute hominum. [vidit alios duos fratres] ſignificantes eoſdem populos [Iacobum] ſcilicet Iudaicum per cognitionem Dei diabolum ſupplantantem, [& Ioannem, id eſt Gentilem ſola Dei gratia ſaluatum [relinquentes Zebedæum] ſcilicet fugitiuum, id eſt mundum qui fugit. [Et iſti reficiunt retia] pœnitentiam agentes de peccatis præteritis per eos commiſſis vocati tunc a domino. [Alij autem mittentes retia in mare] ſignificant vocatos in prima ætate quando incipiunt mittere animum ad carnales concupiſcentias [due naues] duas eccleſias ex circunciſione, & ex præputio ſignificant [quatuor vocant] numerum quatuor Euangeliſtarum deſignantes.

TROPOLOGICE.

[Ambulare] debemus de virtute in virtutē [iuxta mare] & non intra, vt ſic tranſeamus per bona temporalia ne amittamus æterna, & cum vocamur a domino [ſumus quatuor] id eſt amplectamur quatuor virtutes cardinales. Prudentiam [per Petrum], ſignificatam propter diuinam agnitionem iuſtitiam [per Andream] propter operum virilitatem. Fortitudinem [per Iacobum] ſupplantantem diabolum. Et temperantiam [per Ioannem] propter diuinæ gratiæ effectum, [relinquamus retia, naues, patrem] & cuncta nos impedientia a conſecutione regni Chriſti [& reſarciamus quæ per peccata dirupta ſunt, vt digni ſimus coniungi Chriſto & comites itineris eius fieri.

ANAGOGICE.

Contemplemur amenissimum portum paradiſi ad quem Chriſtus nos erutos de procellis huius miſeri maris fluctuantis deduxit mediantibus piſcatoribus ſanctis, ſcilicet Apoſtolis ac doctoribus, vbi relictis caducis & diruptis mundi honoribus diuitiis & vanitatibus perpetua veſtiemur gloria & honore immarceſſibili coronabimur, ac diuitiis ſapientiæ & ſcientiæ Dei abundabimus in ſæcula ſæculorum amen.

IN FESTO SANCTI SIXTI Epiſcopi & confeſſoris.

Sicut fuit in diebus Noe. Mat. 24.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 33. die 22. Martij. in die Martis.

HISTORICE.

Inopinatam dominus ſuum aduentū quem admodum Noe tempore actum extitit futurum prædixit, nam delitiis nuptiarum ac epulis intendentes homines vſque ad ipſum quo archam Noe ingreſſus eſt diem diluuio exterminati ſunt cuncti. Nam ex exiſtentibus in agro duobus, ac in mola & lecto. Aſſumetur vnus reliquo deſerto, hortatuſq; fuit vt patrisfa. exemplo, qui furem ſi ſuperuenturum agnoſceret inſomnem deduceret noctem, ipſi quoque vigiliis intenderent horam ſui aduentus penitus ignotam habentes, vix fidelem aſſerens ſeruum reperiri vt familiæ cibum debitis tribuat temporibus ſi conſtituatur a domino, felicem vero talem fore qui fideliter familiæ præeſſet, nam a domino ſuper cunctis quæ poſſidet bonis conſtituetur.

VIſa hiſtoria nunc dubia ſunt ſoluenda.

1 Dub. Cur dominus inducit exēplum Noe? Reſp. Chry. in Home. vt diſcas quod non ignorantię ſuę eſt quod de die & hora iudicij tacet. Ideo hoc ſignum inducit q̄ erit ſicut tempore Noe.

2 Dub. Quomodo erit ſicut in diebus Noe? Reſpon. qui ſup. hoc eſt quod repente & inopinate veniet pluribus laſciuientibus ſicut nunc accidit comedentibus & bibentibus.

3 Dub. Quia videtur quod matrimonia non deberent damnari? Reſpō. Rabanus quod immoderatus licitorum vſus arguitur ſolus hic.

4 Dub. Si gens contra gentem & terremotus & pęnitentiæ erunt vt ſupra dominus dixit, quomodo poterunt comedere & nuptiis vacare lætanter? Reſ. Hiero. ſuper Matt. q̄ poſt dictas preſſuras breuis ſubſecutura eſt pax quæ quieta omnia repromittit vt fides credentiū comprobetur.

5 Dub. Quia Helyas & Enoch prædicaturi venient, ergo non inopinatus erit aduentus ad iudicium? Reſp. Chry. in Hom. q̄ tunc etiam

mali non credent eorum prædicationibus, ſicut nec tunc credebant mali non prædicanti.

6 Dub. Cur ergo dominus iſta prædicit ſi non tunc credent? Reſp. qui ſupra quòd quia futura apud multos non credunt ex præteritis credibilia facit quæ prædixit.

7 Dub. Qui erunt in agro, in mola, & lecto? Reſp. Lyra quòd per exiſtentes in agro intelliguntur prælati qui debent laborare in agro dominica, per molentes intelliguntur actiui, & per quieſcentes in lecto contemplatiui.

8 Dub. Quomodo vnus aſſumetur, & alius relinquetur? Reſp. qui ſupra. quod iſtorum triũ ſtatuum in perſecutionibus Antichriſti aliqui perſtabunt in fide & aliqui cadent, & ſimiliter in iudicio aliqui aſſumẽtur ad gloriam, & alij relinquentur in pœnis.

9 Dub. Cur ſolum de iſtis tribus ſtatibus facit mentionem? Reſp. Remigius, quia nõ ſunt plures ordines in eccleſia, niſi prædicatorum, coniugatorum & continentium.

10 Dubitatur. Cur dicit vigilate? Reſpon. quia vult eos ſemper in ſolicitudine eſſe vt dicit Chryſoſtomus.

11 Dub. Quia ſi ſemper oportet vigilate nunquam dormire licet et? Reſp. Græcus quod nõ accipitur hic vigilare pro non dormire, ſed ille vigilat qui ad aſpectum ſteri luminis oculos apertos tenet qui ſeruat operãdo quod credit qui a ſe torporis & negligentie tenebras repellit.

12 Dub. An poſſumus ſcire annum in quo fiet iudicium? Reſp. San. Tho. 4. ſen. diſt. 47. art. 1. q. 3. quòd vt dicit Auguſt. Ad Eſichium. quòd nullo modo hora dies menſis annus decades aut centenarius ſciri poſſunt.

13 Dubitatur. Cum iam defuncti ſint illi quibus dicebat vt vigilarent videtur quòd nos nõ debeamus amplius vigilare? Reſpon. Auguſt. vbi ſupra quòd ad omnes qui erunt vſque ad finem mundi dicit vigilate.

14 Dubitatur. Cur induxit exemplum de patrefami. Reſpon. Lyra. ꝙ ſi ille eſt ſolicitus de cuſtodiendo domum & nos debemus eſſe ſoliciti ne perdamus vitam æternam.

15 Dub. Cur dominus voluit ultimam horam eſſe ignotam? Reſpond. Greg. vt ſemper poſſit eſſe ſuſpecta, vt dum illam præuidere minime poſſumus ad illam ſine intermiſſione properemus.

16 Dub. Cur interrogat quis putas eſt fidelis ſeruus &c. Reſp. Chry. in homel. quod hoc nõ eſt ignorantis inuenietur enim & pater interrogando loquens. Adam vbi es.

17 Dubitatur. Quia ex verbis domini videtur impoſſibile talem ſeruum reperiri? Reſp. Remigius. quod non dicit impoſſibilitatem, ſed difficultatem.

18 Dubitatur. De quo ſeruo intelligit dominus? Reſpond. Hilarius quòd de epiſcopis & populi principibus.

19 Dubitatur. In quo debet eſſe fidelis? Reſp. Chryſ. in homel. vt nihil quod domini ſui eſt ſibi ꝓprium faciat, nihil etiam de rebus eius vanæ & inaniter conſumat.

20 Dubitatur. Cur vult vt ſit prudens? Reſpon. qui ſupra. vt cognoſcat quemadmodum oporteat diſpenſare quæ data ſunt.

21 Dubitatur. Cur debet eſſe ſeruus? Reſpon. glo. vt oues Chriſti non ad lucrum, ſed pro amore Chriſti paſcat.

22 Dubitatur. Cur dicit quem conſtituit? Reſpond. glo. vt ſcilicet ſit vocatus a deo & non ſe ingerat.

23 Dubitatur. Ad quam virtutem pertinet ſeruire deo? Reſp. San. Tho. in 3. ſen. di. 9. q. 1. art. 1. q. 2. quòd aliud eſt ſeruire deo & aliud exhibere aliquid in recognitione ſeruitutis. Primum commune eſt omnis virtutis. Secundũ autem proprium eſt latrie.

24 Dubitatur. Quæ eſt familia? Reſpond. quòd ſunt fides catholici.

25 Dubitatur. Quem cibum debet eis dare? Reſpond. Lyra. cibum ideſt auxilium.

26 Dub. In quo tempore debet dari? Reſpon. Lyra in tempore neceſſitatis.

27 Dubitatur. Quomodo eſt beatus ille ſeruus? Reſpond. quia dominus dabit ſibi beatitudinem.

28 Dubitatur. Quomodo intelligitur ſic facientem? Reſpond. Lyra. in actibus charitatis ſe exercentem.

29 Dubitatur. Super quæ bona conſtituet eũ? Reſpond. Orige. vt participet & conregnet cum Chriſto cui omnia ſua bona tradidit pater vel ſit in beatitudine, quę ut dicit Boetius. 3. de conſola. eſt ſtatus omnium bonorũ aggregatione perfectus.

ALIIS SENSIBVS MYSTICIS non imponitur ratione dicta in prologo.

IN FESTO SANCTI THOMAE Apoſtoli.

Thomas autem unus qui dicitur didimus. Require in octaua Paſche.

IN FESTO SANCTI STEPHANI Prothomartyris.

Ecce ego mitto ad uos Prophetas. Matth. 3.

Hiſtoria huius euāgelij facta eſt & hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ. 33. die. 22. Martij in die Martis.

HISTORICE.

Phariſæos dominus ſcribaſque redarguens aiebat ad eos ſe mittere prophetas, ac legiſperitos ex quibus nonnullos varijs deſiderent tormentis, reliquos aut verberibus cederent, aut alijs perſequerentur vijs quatenus vindictam omnis ſuper humum effuſi ſanguinis iuſti a primo Abel vſque ad Barachiæ natū Zachariam, ſcilicet templum inter. & altare interemptū nō euaderent, quę in ueritate aduerſa oīa illam apprehenderent generationē, ſub inferēs pluries ſe Hieruſalē interimētis ad ſe miſſos, fouere filios adunando eo quo Gallina modo ſuos ſub alas congregat pullos voluiſſe nec ipſis repugnantibus valuiſſe ipſorum domos inhabitabiles deſertaſque habendas ex tuncq; cum minime intuituros fore, quouſq; benedictum eum q in nomine adueniret domini appellarent.

Reliquum eſt, ut ſoluantur dubia.

1 Dub. Quis dicitur ſapiens? Reſpon. quod ille qui habet cognitionem dei.

2 Dub. Quos dominus miſit ad iudæos prophetas ſapiētes & ſcribas? Reſ. Hilarius. quod apoſtolos qui de futurorum reuelatione Prophetæ fuerunt de Chriſti agnitione ſapientes, & de legis intelligentia ſcribe.

3 Dubitatur. Qui fuerunt occiſi &c? Reſpon. Hierony. in homel. q Stephanus fuit lapidatus, Paulus occiſus, Petrus crucifixus, flagellati in actibus apoſtolorum diſcipuli, & perſecuti ſunt eos de ciuitate in ciuitatem expellentes a iudæa, vt ad gentium populos transmigrarent.

4 Dubita. An dominus crudeliter egerit mittendo diſcipulos ut interficerentur? Reſpond. dominus Card. de tur. crema. ſuper hoc euangelio. quod non, quia non ea intentione miſit ut interimerentur, ſed ut iudæos & reliquos inſtruerent. Dedit tamen eis bonam voluntatem, ut ſi contingeret eos morti tradi patienter mortem ſuſciperent.

5 Dub. Quia ex quo Chriſtus miſit eos & ſciuit occidendos, videtur quod iudæi non peccauerunt eos interficiendo, conformando uoluntatem eorum voluntati diuinæ? Reſpō. qui ſupra. quod non valet iſtud motiuum, quia nō conformauerunt eorum uoluntatem uoluntati dei, quia talis conformitas non ſtat ſimpliciter in uolendo quod deus uult, ſed eo modo quo deus vult, ſ ex charitate & ipſi interfecerunt & nequitia.

6 Dub. Quomodo omnis ſanguis effuſus cum ſit corruptus poteſt uenire ſuper Iudæos? Reſpond. Rabanus. ideſt omnis debita ultio pro effuſo ſanguine iuſtorum.

7 Dubita. Quia omnis ſanguis hominum eſt eiuſdem naturæ ergo omnis eſt iuſtus? Reſpō. quòd ſanguis iuſtus dicitur nō ratione ſui, ſed hominis iuſti a quo effuſus eſt.

8 Dubit. An quis innocens ſicut aliqui erant inter iudæos poterat puniri pro peccato aliorū, require fe. 4. dñicę. 4. quadrageſimę. du. 11.

9 Dubita. Quis fuit iſte Abel interfectus? Reſpon. Hiero. in homel. quòd fuit Abel filius Adæ interfectus a Cayn fratre ſuo.

10 Dub. Cur dicitur iuſtus? Reſpon. quia debitum reddebat deo, & accepta a deo eius narrantur munera, vt dicit qui ſupra.

11 Dubitatur, quis fuit ille Zacharias? Reſpon. qui ſupra quòd ille qui fuit occiſus a Ioas rege iudæ inter templum & altare. i. in atrio tēpli, vt habetur. 2. Paralipo. 24.

12 Dubitatur. Quia ille Zacharias non fuit filius Barachiæ ſed Ioiade ſacerdotis, vt habetur vbi ſupra? Reſpond. qui ſupra quod Barachias interpretatur benedicens deum, & ſic ſacerdotis Ioiade iuſtitia hebræo nomine demonſtratur, & in euangelio quo vtuntur nazarei ponitur Zacharias filius Ioiade.

13 Dubita. Cum poſt Zachariam multus ſanguis iuſtorum effuſus ſit, cur dominus ſolum dicit vſque ad ſanguinem Zachariæ? Reſpon. Remigius: quòd dominus hos duos commemorat: quoniam per hos omnes ſancti martyres deſignantur, ſcilicet laicalis ordinis per Abel occiſum in agro: & ſacerdotalis per Zachariam occiſum in templo.

14 Dubit. Cum Eſayas, Hieremias, & plures alij ſancti fuerint interfecti, cur dominus eos non nominat? Reſp. Chryſoſt. in homel. quod Abel occiſus fuit ex inuidia: & ita iudæi Chriſtum & eius diſcipulos ex inuidia erant occiſuri Zachariam autem dñs nominauit, quia duplex præſumptio fuit in eius occiſione. nō enim ſolum in ſanctum hominem facta eſt,

ſed & in loco ſancto.

15 Dub. Cum non ſit una generatio eorum q occiderunt Cayn & Zachariã ac apoſtolos cur vna generatio dicitur: Reſpon. Hierony. quod quia iſti ſimilia Cayn & Ioas contra apoſtolos geſſerunt de vna generatione eſſe referuntur.

16 Dub. Cur omnia mala per priores perpetrata debent puniri in hac generatione? Reſpond. Chryſoſto. ſuper Matth. quod ſicut omnia bona quæ in ſingulis generationibus a cõſtitutione mundi omnes ſancti merebantur illis nouiſſimis ſunt donata qui receperũt Chriſtum, ſic omnia mala, quæ in ſingulis generationibus a conſtitutione mundi pati meruerunt omnes iniqui ſemper nouiſſimos iudęos venerunt qui Chriſtum repulerunt.

17 Dubitat. Quomodo intelligitur quod hæc omnia mala venerunt ſuper generationẽ iſtã? Reſpond. qui ſupra, quod omnis gens vel ciuitas non ſtatim cũ peccauerit punit eam deus, ſed expectat per multas generationes, quãdo autem placuerit deo perdere ciuitatem illam aut gentem. videtur omnium generationum peccata reddere illis, quoniam quæ omnes merebantur hæc ſola paſſa eſt, ſic & generatio iudæorum pro patribus ſuis videtur punita, vere autem non pro illis, ſed pro ſe condemnati ſunt.

18 Dub. Cum dominus alloquatur ciuitatem dicendo Hieruſalem Hieruſalem, quæ ciuitas nullum interficit, ſcilicet muri nec habet filios. ergo non videtur bene dictum? Reſpon. Hiero. ꝙ dominus alloquitur populum quia illud dicitur ciuitas facere quod populus facit & eſt figura methonomia quando continens ponitur pro contento.

19 Dubitatur. Cur replicat Hieruſalem? Reſp. Chryſoſto. in homel. quòd hæc duplicatio miſerentis eſt. & valde diligentis.

20 Dubitatur. Quia cum tunc non occideret, cur dicit quæ occidis? Reſpõ. qui ſupra: ſuper Matth. quod dominus præuidens ruinam ciuitatis illius & plagam quæ a Romanis ſuper uentura erat, recordabatur quidem ſanguinis ſanctorum ſuorũ qui effuſus erat ab illis poſtmodum effundendus, ideo dicit quæ occidis.

21 Dubitatur. Cur non dicit quæ occidiſti? Reſpond. qui ſupra. quòd quaſi hoc propriam & naturalem conſuetudinem habens vt occidas & lapides ſanctos.

22 Dubitatur. An aliquos alios iudæi ſanctos occiderant? Reſpond. Lyra. quòd ſic, quia dicitur. 4. Reg. 21. quòd tempore Manaſſe effuſus eſt ſanguis innoxius in Hieruſalem donec repleretur uſque ad os.

23 Dubit. Cur dicit quotiens volui congregare? Reſpon. Chryſo. in homel. q. d. neque prædictis occaſionibus me a tua beniuolẽtia auertiſti, ſed volui te mihi adiungere non ſemel aut bis, ſed multotiens.

24 Dubitatur. Qui ſunt filij Hieruſalem? Reſpond. Origenes, quòd ciuium præcedentium ſucceſſores.

25 Dubitatur. Cur ponit exemplum de gallina? Reſp. Auguſt. de q. Euange. quia hoc genus animantis magnum affectum in filios habet, ita vt eorum infirmitate affecta infirmetur & ipſa, & quod difficile in cæteris animantibus inueniens alis ſuis filios protegens contra miluum pugnat.

26 Dubitatur. Quomodo noluerunt congregari ad Chriſtum? Reſpon. Lyra. quia primo prophetas a deo miſſos. poſtea Ioannem Baptiſtam. Et ultimo dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum contempſerunt.

27 Dubitatur. Quia videtur Chriſtus impotẽs ſi voluit colligere & non potuit? Reſpond. Auguſtin. in Enchiridion di. An non potius illa quidem filios ſuos ab ipſo colligi noluit, ſed ea quoque nolente filios eius, colligit ipſe quos vult.

28 Dubitatur. Quæ fuit domus eorum deſerta? Reſpond. Lyra. ideſt ipſum templum deſtructũ per Romanos nec reædificabitur amplius: quia ſecundum quod dicitur Daniel. 9. vſque ad finem mundi perſeuerabit deſolatio.

29 Dubitatur. A quo tempore non erant eum viſuri, quia dicit ammodo? Reſpon. qui ſupra. quod a tempore ſuæ paſſionis tũc imminẽtis.

30 Dubitatur. Quando dicent benedictus qui uenit in nomine domini? Reſpond. Chryſo. in homel. quòd in eius ſecundo aduentu, quia omnes tunc eum adorabunt.

31 Dubitatur. Nunquid in primo aduentu nõ uenit in nomine domini? Reſpond. quòd ſic ſed noluerunt hoc confiteri quod tamen confitebuntur in ſecundo aduentu.

32 Dubitatur. Quia iam dixerant ſibi in die palmarum. Benedictus qui venit in nomine domini. ergo &c. Reſpond. quòd vt habetur Matth. 21. turbe hoc ſibi dixerunt & non ſcribe & Phariſæi quibus modo loquebatur.

33 Dubitatur. Cur dicit templum domũ eorũ cum

cum ſit domus Dei? Reſp. Theophi. q.d. quan diu virtus erat in vobis templum erat meum, ſed poſtquam feciſtis illud ſpeluncam latronũ non eſt de cætero domus mea, ſed veſtra.

34 Dub. Nunquid etiam poſſet intelligi domus ipſorum tota gens Iudæorum? Reſp. qui ſup. q. ſic, iuxta illud Pſal. 134. Domus Iacob benedicite domino.

ALLEGORICE.

Eſayas 1.c. & Hieremias interius hanc deſtructionem Hieruſalem ampliſſime prophetauit.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur vt prædicatores nos admonentes, & de peccatis arguentes non contemnamus, nec eis mala inferamus, vtque ſemper ſub aliis protectionis Dei confugiamus, & eũ laudemus benedicentes in ſæcula.

ANAGOGICE.

Contemplari licet quàm glorioſæ poſt illam benignam vocem. Venite benedicti patris mei percipite regnum &c. Introducentur omnes electi in paradiſum exultationis in quo cum beatis ſpiritibus Angelicis deum ſine fine laudabunt qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum amen.

IN FESTO SANCTI IOANNIS Apoſtoli & Euangeliſtæ.

Dixit Ieſus Petro ſequere me. Ioan. 1.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 33. die 5. Aprilis in die Martis.

HISTORICE.

Petro cum dominus vt ſe ſequeretur imperaſſet diſcipulumq́; a domino dilectũ Petrus conuerſus intuitus fuiſſet rogauit dominum quid de eo iuberet fiendum. Dominus vero cum ſic eum perſiſtere velle diceret quouſq; adueniret ipſe, & nequaquam huius rei ad ſe pertinere ſolicitudinem, ſed obſequi ſolum, & imperata perficere debere, inter coapoſtolos ſtatim ſermo diuulgatus eſt illum minime mori debere diſcipulum, cum tamen dominus nil quam ſupraſcriptum eſt affirmaſſet. Is vero qui hæc ſcripſit vera fore atteſtatur, qui & diſcipulus ille eſt. Cuius verum agnoſcimus fore teſtimonium.

ILlorum ſolutiones dubiorum, quæ ad textum Euangelij magis faciunt, annectendæ ſunt.

1 Dub. Cur ſoli Petro dicit ſequere me? Reſp. Aug. ſuper Ioan. quoniam ipſe non ſolum mortem, ſed & mortem crucis ſicut Chriſtus expertus eſt.

2 Dub. Cur dicit Petrus hic autem quid? Reſpon. Ly. poſt Chry. q. in verbis Chriſti poterat intelligi, quod poterat prælationem habere, & etiam quod eandem pateretur mortem ſicut Chriſtus. Et ideo Petrus diligens Ioannem illud dicit. q.d. bonum eſſet quod iſte adiungeretur mihi ſocius.

3 Dub. Quis erat ille diſcipulus quem diligebat Ieſus? Reſp. Beda, q. eſt Ioannes Euangeliſta cuius hodie ſolennia celebramus.

4 Dub. An ſolum Ioannem dominus dilexerit? Reſp. Beda. in Home. q. diligebat eum Ieſus non exceptis cæteris ſingulariter ſolum, ſed præ cæteris quos diligebat familiarius vnum quem ſpecialis prærogatiua caſtitatis ampliori dilectione fecerat dignũ, omnes quippe ſe diligere probat quibus ante paſſionem loquitur, ſicut dilexit me pater & ego dilexi vos.

5 Dubitatur, Quia videtur quod magis dilexerit Petrum quam Ioannem, quia ei commiſit curam totius mundi? Reſp. S. Thom. 1. par. q. 20. ar. 4. hæc dubitatio multipliciter ſoluitur de Petro & Ioanne. Dicunt enim quidam quod Petrus plus dilexit Chriſtum in membris, & ſic etiam a Chriſto fuit plus dilectus. Vnde ei eccleſiam mandauit. Ioannes vero plus dilexit Chriſtum in membris, & ſic etiam plus ab eo fuit dilectus. Vnde ei commendauit matrem, alias ſolutiones pro nunc prætermittam.

6 Dub. Quomodo intelligitur, ſic eum volo manere donec veniam? Reſp. Glo. 1. Nolo eũ per martyrium conſummare, ſed expectare eum in placidam abſolutionem carnis ſuæ, quando ego veniens recipiam eum in æterna beatitudine.

7 Dub. Cur repetit tu me ſequere? Reſp. Auguſ. vbi ſupra. tanquam hoc ideo ille non ſequeretur, quoniam manere voluit donec veniar.

8 Dubitatur. Cur dominus dixit Petro quid ad te? Reſp. Ly. quia ad Petrum non pertinebat ſcire quid Deus ordinabat de Ioanne in futurum.

9 Dub. Cur addidit Euangeliſta quæ & recubuit in cœna ſuper pectus eius &c? Reſ. Chry. quod non ſine cauſa, ſed vt oſtenderet quantam Petrus habebat fiduciam poſt negationem, quod enim in cœna non audebat interrogare, ſed Ioanni interrogationem commiſit, & præpoſitura fratrum credita eſt, & non ſolum non committit alteri interrogare quæ ad ipſum pertinent, ſed de reliquo ipſe pro aliis magiſtrum interrogat.

10 Dub. Inter quos exiit ille ſermo? Reſp. Ly. quod inter Apoſtolos qui erant vniti charitate fraterna.

11 Dub. Quomodo crediderunt ita cito cum dominus hoc non dixiſſet? Reſpon. Aug. ſuper Ioannem dicens, quis facile aliud eſſe credat quam quod fratres crediderunt, qui tunc erãt.

12 Dubit. An ſanctus Ioannes vere mortuus fuerit? Reſp. Alber. & San Tho. 4. ſen. diſ. 43. ar. 3. q. 1. & dominus Card. de Turrecremata ſuper hoc Euangelio, quod mortuus eſt, ſed non per martyrium, & ſtatim poſt mortem reſurrexit, & cum corpore & anima tranſlatus eſt ad locum beatorum, vt pie credendum eſt.

13 Dub. Cur dicit & ſcripſit hæc? Reſp. Chry. quod ipſe ſolus hoc dicit, quia poſterior ad ſcribendum venit Chriſto monente.

14 Dub. Cur dicit, & ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius? Reſp. Chry. quod hoc ſciebat, quia omnibus aderat & neque cum cruci figeretur defuit, & mater commiſſa eſt quæ ſunt ſigna amoris, & quod cum certitudine ſciat omnia.

¶ Allegorice non exponitur Tropologice.

Inſtruimur vt vocati a Deo per internam inſpirationem ſtatim ſequamur, nec debemus murmurare ſi aliqua patimur quæ frater non patitur. Item quod dicta dubia non ſtatim interpretari debemus, niſi in meliorem partem, & cum expediens eſt teſtimonium ferre de his quæ ſcimus.

ANAGOGICE.

Quam digna ſit Chriſti ſequela contemplari poſſumus, qui ad immarceſſibilem æternæ gloriæ coronam perducit ſe ſequentes per tribulationes huius mundi.

IN FESTO SANCTORVM Innocentium.

Angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph. Mat. 2

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno Chriſti pro vſuali die 4. Februarij in ſabbato.

HISTORICE.

Dormienti Ioſeph Angelus vt filium cum matre in Aegyptum transferret imperauit, nec vſque ad nouum inde egrederetur mandatum quatenus irati manus effugeret Herodis puerum perdere anhelantis, qui iuſſa perficiens nocte Aegyptum petiit, vbi & moram traxit quouſque Herodes vita functus eſt. Et Aegypto ſiquidem ſuum Deus vocauerat natum vt prædixerat vates. A magis itaque Herodes deluſum ſe cernens quoſcunque præcipiti impulſus ita infantes in Bethleem eiuſque finibus inuentos biennes occidi mandauit iuxta tempus a regibus perquiſitum Hieremiæ que tunc vaticinium finem cœpit. Vocem. ſ. in Rama auditu perceptam fuiſſe Rachelis, a ſe genitos fletibus lamentantis, nec recepiſſe ſolamen cum non eſſent.

HAec quæ occurruntur dubia ſunt dilucidanda.

1 Dub. Quis fuit iſte Angelus Reſp. Origen. quod probabiliter creditur fuiſſe Gabriel Angelus.

2 Dub. Cur potius apparuit Ioſeph quã ſemper virgini Mariæ? Reſp. qui ſup. quia Ioſeph curam gerebat & pueri & matris.

3 Dub. Cur imperat vt ſurgat? Reſp. quia iacebat dormiens.

4 Dub. Cur primo vult quod accipiat puerũ quam matrem? Reſp. Chry. ſuper Matth. quia non propter matrem puer natus eſt, ſed propter puerum mater præparata eſt.

5 Dub. Cur Angelus non nominat ſemper virginem coniugem Ioſeph, ſicut alias? Reſp. Hilarius quod cum deſponſatam iam iuſto ſignificabat coniugem nuncupauit, ſed poſt partum mater tantum Ieſu oſtenditur.

6 Dub. Cur Chriſtus voluit ſurgere? Reſpon. Chry. vbi ſup. quod propter oſtenſionem humanæ naturæ.

7 Dub. Cur fugit in Aegyptum? Reſp. qui ſupra. quod vt decem plagas Aegypti vna medicina ſanaret, vt populus qui ante perſecutor fuerat populi primogeniti cuſtos fieret filij vnigeniti.

8 Dub. Qui fuerunt in iſta fuga? Reſp. quod Ieſus ſemper virgo Maria & Ioſeph.

9 Dub. An aliqua eis contigerunt in via? Reſ. Iacob de Vorag. quod tria inter cætera contigerunt. Primo in via Chriſtus adoratus fuit, vt dicitur

dicitur hiſtoria tripartita a quadam procera arbore uſque ad terram inclinata. Secundo parentes ſuos in via pauit quadam palma ſe inclinante, ut eius fructus caperent, & de ſua radice fontem producente. Tertio parentes eoſdem a latronibus defendit. Vide dominica palmarum. dub. 677.

10 Dub. Cur Herodes volebat perdere Ieſũ? Reſp. Aug. in Sermo. de epi. quia infelix tyrannus putabat ſaluatoris aduentu regali ſe ſolio detrudendum, ideo uolebat eum perdere. i. occidere.

11 Dub. Cur non occidit Ieſum tunc quando audiuit a Magis & illuſus fuit ab eis? Reſp. Iacob. de Vorag. in Sermo. quod triplici de cauſa diſtulit. Primo, quia vt dicit Gloſſ. putauit magos falſa Stellæ apparitione deluſos. Secũdo ut ſic diſſimulando puer in medium deduceretur. Tertio, quia iuit Romam citatus a Cæſare, & ſic fere per annum impeditus fuit.

12 Dub. Cur de nocte fugit. Reſpon. Lyr. quod propter timorem Herodis, & ut magis occulte recederet.

13 Dubit. Cur ſic de nocte iuit cum Angelus hoc ſibi non dixerit? Reſp. qui ſupr. quia non debebat omittere, quod facere poterat per uiam humanam.

14 Dub. Cur dicit accepit puerum & non filium? Reſp qui ſup quia non erat pater pueri, ſed tantum nutritius.

15 Dub. Quis propheta dicit, ex Aegypto uocaui filium meum? Reſp. ꝙ Ozeæ. c. 2.

16 Du. Cur Euangeliſta induxit teſtimonium prophetæ? Reſpon. Remig. quod quia ſcribebat Iudæis mos erat ei omnia quæ dicebat confirmare.

17 Dubit. An hæc prophetia intelligatur de Chriſto? Reſp. quod ad literam intelligitur de populo Iſraeli educto de Aegypto, ſed perfectius intelligitur de Chriſto qui eſt filius Dei naturalis. Alij autem ſunt filij Dei per adoptionem.

18 Dub. Cur magis tunc perpendit Herodes quod illuſus eſſet quam ante? Reſpond. qui ſupra. quod propter famam creſcentem pueri Ieſu.

19 Dub. Quo tempore occiſi fuerunt pueri? Reſpond. Gloſſ. quod poſt annum & quatuor dies.

20 Dub. An Innocentes fuerint martyres? Reſpond. S. Tho. 2. 2. q. 124. ar. 1. quod ſic ut dicit Aug. in Sermo. de epi. quia licet non haberent ætatem qua impaſſurum Chriſtum crederent habebant tamen carnem in qua pro Chriſto paſſuro paſſionem ſuſtinerent. Et etiã Eccleſia facit de eis officium ſicut de martyribus, ut patet in oratione.

21 Dub. Quomodo eos occidit Herodes? Reſ. quia eos occidi mandauit.

22 Dub. Cur in Bethleem & in omnibus finibus eius? Reſp. S. Vin. in Sermo. quia dubitabat quod forte delatus eſſet in locis circunuicinis uel in ipſa ciuitate.

23 Dub. Cur occidit tot pueros cum ſolum Chriſtum quæreret? Reſp Lyr. quia Chriſtus erat ſibi incognitus, ideo uoluit omnes occidi, ut ſimul Chriſtus occideretur.

24 Dub. An hæc mors pro Chriſto profuerit innocentibus? Reſp. Augu. in ſermo. de Innocen. dicens. Ecce prophanus hoſtis beatis nũquam paruulis tantum prodeſſe potuiſſet obſequio quantum profuit odio nam quantum contra eos iniquitas abundauit tantum gratia benedictionis effulſit.

25 Dub. An parentes innocentium aliquid demeruerint ut in ipſis punirentur? Reſp. S. Vinceu. in ſermo. hodier. quod ſic, quia noluerũt recipere hoſpitio ſemper uirginem Mariam grauidam, nec eius ſponſum Ioſeph, nec etiã poſt natiuitatem Chriſti uiſis tot miraculis, ne Herodi diſplicerent. Ideo Deus prouocauit contra eos Herodem quem timentes offendere diſplicuerunt.

26 Dub. Quomodo intelligitur a bimatu & infra? Reſp. ꝙ a pueris unius diei uſque ad pueros duorum annorum.

27 Dub. Cum Chriſtus ſolum compleuiſſet unum annum cur interfecerit pueros biẽnes? Reſp. Aug. ubi ſup. quia timebat ne puer cui ſydera famulabantur ſpeciem ſuam ſuper ætatem uel infra transformaret.

28 Dub. Quod tempus exquiſierat a magis? Reſp. quod tempus quando ſtella eis apparuerat.

29 Dub. Vbi dicitur in Hieremia uox in Rama &c? Reſp. quod c. 31.

30 Dub. Cur euangeliſta induxit prophetiam Reſp. Chryſo in Home. ne quis crederet iſta facta fuiſſe Deo ignorante, ſeu non ualente prouidere.

31 Dub. Quomodo iacet illa prophetia Reſp. quod ſic habetur in Hieremia uox in excelſo audita eſt lamentationis, luctus & fletus, Rachel plorantis filios ſuos, & nolentis conſo-

lari ſuper eis quia non ſunt.

32 Dub. Cur Euangeliſta non ſic trãſtulit? Reſpond. Hiero. ſuper Hieremiam, quod ex hoc perſpicuum eſt euangeliſtas & apoſtolos non interpretationem alicuius ſecutos, ſed tanquã hebræos quòd legebant hebraice ſuis ſermonibus expreſſiſſe.

33 Dub Quid eſt rama? Reſp. Hier. ſuper Mat. quòd eſt æquiuocum ad quẽdam locum iuxta gaba, & etiam interpretatur excelſum. & ita capitur hic vt ſit ſenſus. vox in excelſo audita eſt. ideſt longe lateque diſperſa.

34 Dub. Cur hæc vox magis quam aliæ audiebatur in excelſo? Reſ. Chry. ſuper Matt. q̃a ſm illud Eccle. 35. vox pauperis nubes penetrat.

35 Dub. Cur dicit ploratus & vlulatus? Reſp. qui ſupra in homel. quòd per ploratum fletũ paruulorum oſtẽdit, per vlulatum vero matrũ ſignificat lamentum.

36 Dubit. Cur dicit vlulatus multus? Reſp. qui ſupra. quia in paruulis mors faciebat finẽ doloris, ideo ſolum dicit ploratus, & quia in matribus ſemper per memoriã reparatur. Ideo dicit ululatus multus.

37 Dub. Vt quid dicitur Rachel plorare filios, cum ipſa non fuerit mater Iuda in cuius terra erat Bethleem, ſed Lya eius ſoror? Reſp. Hie. quod ipſa Rachel ſepulta fuit iuxta Bethleẽ. vt habetur Gen. 35. Et ideo ratione ſepulturæ dicta eſt mater ipſius Bethleem & habitantiũ in ea. Et ideo dicit hic plorare metaphorice.

38 Dub. Cur Iacob pater non dicitur plorare ſicut Rachel? Reſpond. Iaco. de vorag in ſerm. hodierno, quia matres cum magis compaſſibiles quam patres conſueuerunt plus dolere de morte filiorum quam patres, & patres magis gaudere de eorum profectu quam matres etiam magis diligunt matres filios quam patres cum magis laborent circa eos & ſint magis certe ideo quando perdunt magis dolent.

39 Du. Cur inducitur Rachel mortua in vlulatu? Reſpond. Remi. quod ad exaggerandum luctus magnitudinem.

40 Dubitatur. Quomodo intelligitur. Noluit conſolari quia non ſunt? Reſp. Hilarius ſuper Matth. quod non erant hi qui mortui putabãtur, in æternitatis enim profectũ & martyrij gloriam efferebantur. Conſolatio autem rei amiſſæ erat præſtanda, non auctæ.

ALLEGORICE.

[Quod dominus a parentibus eſt ſublatus in Aegyptum] ſignificat electos ſepius malorum improbitate ſuis effugandos ex ſedibus vel etiam exilio damnandos. [Quod nocte vadit] anguſtiam perſecutionis ſignificat. [Quod die reuertitur] refrigerium oſtendit [per Ioſeph] deſignatur ordo prædicatorum [per ſemper virginẽ Mariam] ſacra ſcriptura, [per puerum] notitiam ſaluatoris [per perſecutionem Herodis] pſecutio quam paſſa eſt eccleſia in Hieroſolymis [p fugam Ioſeph in Aegyptũ] tranſitus prędicatorum ad gentes infideles [p tempus quo fuit in Aegypto] ſpatium temporis ab aſcenſione domini vſq; ad tempus Antichriſti [per obitum Herodis] extinctio inuidiæ in cordibus. [In morte puerorum] omniũ Chriſti martyrum eſt mors deſignata. [Quòd paruuli occiſi ſunt] ſignificat per humilitatis meritum ad Martyrij perueniendum gloriam [Quod in Bethleẽ & in omnibus finibus eius occiſi ſunt] oſtendit in Iudæa vbi eccleſiæ incepit origo & vbique per orbem perſecutionem ſeuiturã [Quod bimi occiſi ſunt] doctrina & operatione pfectos indicat [Quod vero infra] ſimplices. [Quod illi quidã occiſi ſunt & Chriſtus euaſit] inſinuat corpora martyrũ ab impijs poſſe perimi, ſed Chriſtũ ab eis nõ poſſe auferri, [Rachel] eccleſiã ſignificat quæ fuit diu ſterilis nunc autem eſt fecũda. Huius ploratus ex alijs non idcirco quia peremptos dolebat auditur, ſed quia ab his perimebant quos filios retinere voluiſſet, nec vult conſolari in præſenti, quia non ſunt ſed omnem ſpẽ & conſolationem ad æternã tranſmittit vitã.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur perſecutiones de ciuitate in ciuitatem declinare, item quòd eundo redeundo & ſtando ſemper virginem Mariam. id eſt amaritudinem pœnitentiæ. Puerũ Ieſum ideſt puritatem conſcientiæ. Ioſeph, ideſt augmentum virtutis & gratię ſemper quæramus habere nobiſcum, & de nocte vadamus declinantes turbam malignantium. Item ſemper firmi maneamus vſque ad obitum ne Herodes. i. diabolus non perdat item quòd non timeamus mortem corporalem per quã perducimur ad vitam æternam. Item quòd euitemus iram ne incurramus enormia ſcelera. Itẽ quòd cõpatiamur afflictis & eos conſolemur.

ANAGOGICE.

Contẽplari licet quemadmodũ paſſiones huius tẽporis nõ ſunt cõdigne futuræ gloriæ, q̃ndoquidẽ ipſi pueri innocentes qui vix propter tenellam ætatem mortis dolorem ſenſe-

ſunt

runt tã digna prœmia a Chriſto receperũt qm ipſum ſequuntur & cantant canticũ ſupra mõtem Syon coram agno immaculato cum ſuaui citharedorum modulamine depulſis fletibus atque ululatibus vniuerſis & abſterſis lachrymis iubilant ſine fine deum laudantes.

IN FESTO SANCTI THOMAE Archiepiſcopi.

Ego ſum paſtor bonus. Quære dominica. 2. poſt octauam Paſchæ.

IN FESTO SANCTI BASIANI.

Cum iret Ieſus in Hieruſalem. Require dominica 13. poſt Penthecoſten.

IN PVRIFICATIONE SEMPER virginis Mariæ.

Poſtquam impleti ſunt dies purgationis. Lu. 2.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti. 1. die 2. Februarij in die Iouis.

HISTORICE.

Purgationis ſemper virginis Mariæ imple to tempore ritu Moſaice legis natum Ieſum vt domino iuxta eius offerrent legem in Hieruſalem ad templum detulerunt vtque hoſtia redimerent eadem permittente lege: pari turturum, aut duobus columbarum pullis. Symeon autem quidam nomine timore domini & iuſtitia præditus his in Hieruſalem degebat temporibus ſpirituſancto plenus plebis conſolationem optans cui a ſpirituſancto reuelatum exiterat, nequaquam ſe mortem guſtaturum donec Chriſtum domini natum cerneret, ea ſiquidem hora ſpiritu ductus in templum aſcendit, qui cum Ieſu parentes eum in templum introducentes, vt erga eum legis perficerent mandata offendiſſet puerum ſuis amplectens lacertis deum excelſum benedixit, dicens: Iam domine tuo in me adimpleto promiſſo me tuũ ſeruum in pace obdormire ſinas cum meis tuum intuitus ſalutare fuerim oculis quem in cunctarum præparaſti ſalutem gẽtium earumq; verum lumen ac audiui perpetuam gloriam iſraelitici populi.

1 Haec ſunt, quæ occurrunt dubia. Dubit. Quis modus tenebatur in iſta purgatione? Reſp. q vt habetur Leui. 12. mulier ſi ſuſcepto ſemine maſculum peperiſſet, immunda erat. 7. diebus & die 8. circundebatur infantulus: & ipſa 33. diebus manebat in ſanguine purificationis ſuæ. Si aũt fœminam peperiſſet immunda erat duabus hebdomadibus & 66. diebus manebat in ſanguine purificationis ſuæ, qbus expletis offerebat agnũ anniculum in holocauſtum, & pullum columbæ ſiue turturem pro peccato &c. ſi autẽ pauper eſſet nec poſſet offerre agnũ offerebat par turturum, aut duos pullos columbarum vnum in holocauſtum alterum pro peccato.

2 Dub. Cũ dicat q erit immunda 7. dieb. cur poſt ſtat adhuc. 33. diebus? Reſp. Lyra, q illis primis 7. diebus ſic iudicabat̃ immunda put habetur Leui. 15. q nõ poterat cõicare cũ aliquo in lecto vel cibo, & qcqui i tangebat immundum efficiebatur: & eodemmodo dr̃ hic de ſeptẽ dieb. poſt partũ, & tñ nõ erat pfecte purificata, quia dicitur. Ipſa tñ 33. dieb. manebit in ſanguine purificationis ſuæ. i. in ſanguine ſuo aliquantulũ purificato. non tñ pfecte, ideo in illis. 33. diebus poterit cõicare cũ alijs in cibo: nõ tñ in lecto, nec illud quod tãgebat fiebat ꝓpter hoc immundum, nõ tñ poterat ingredi ſanctuarium donec implerentur dies Purgationis ſuæ. l. 40. primi videlicet 7. maioris immunditiæ & 33. minoris.

3 Dub. Cur ſic mulieres reputabant̃ immundæ: Reſ. S. Th. 12. q. 102. ar. 5. q pp reuerentiã eorũ quæ ad diuinũ cultũ ptinent, tũ quia homines pcioſas res cõtingere nõ ſolẽt cũ fuerint immundi, et vt ex raro acceſſu ad ſacra ea magis venerarent̃, nam in hoĩbus reputabat̃ immunditia q corruptionẽ aliquã iam habebat, vel erat corruptioni expoſitũ. vt cadauer hoĩs mortui & leproſi, & mulieres patientes ſanguinis fluxũ, ſiue p infirmitatẽ ſiue etiam p naturã vel tẽporibus menſtruis, vel etiã tẽpore conceptionis, & eadẽ rõne viri reputabantur immundi fluxũ ſeminis patiente, vel per infirmitatẽ, vel per pollutionem nocturnam, vel etiam per coitum: nam omnis humiditas in prædictis modis ab homine egrediẽs quandam immundam infectionem habet, & ideo arcebantur a viſitatione templi.

4 Dub. Cur in partu ſemine duplicabatur tẽpus immunditie? Reſp. Iacob. de Vora. in ſermo. hodierno, quia mulier duo peccata commiſit, quia & ſuperbiuit, & vetitum pomũ comedit. Ideo duplicata eſt ei pęna extra vterũ.

5 Dubitatur. An ſemper virgo indiguerit tali purgatione? Reſp. Lyra, q non, quia non cõcepit ſuſcepto ſemine, vt ex textu ſupra in primo dubio poſito requiritur ſi debeat immunda dici, ſed ipſa cõcepit ex ſpirituſancto.

6 Dub.

6 Dubita. Cur voluit purificari ſi non indigebat? Reſp. San. Tho. 3. par. q. 37. arti. 4. q̃ ſicut plenitudo gratiæ a Chriſto deriuatur in matrem, ita decuit vt mater humilitati filij conformaretur, & ita licet nullam haberet immũditiam, voluit tamẽ purgationis obſeruantiã implere non propter indigentiam, ſed propter legis præceptum. Et ideo ſignanter euangeliſta dicit quòd impleti ſunt dies purgationis ſecundum legem.

7 Dub. Vt quid debebat ſiſti domino? Reſp. qui ſupra. ar. 3. q̃ de prole nata duplex præceptum in lege traditur. Vnum quidem generale quo ad omnes vt ſcilicet completis diebus purificationis matris offerretur ſacrificiũ pro filio ſiue pro filia & hoc ad expiationem peccati in quo proles erat cõcepta & nata. Aliud autem præceptũ erat ſpeciale in lege de primogenitis tam in hominibus quam in iumentis quos deus ſibi deputauerat, pro eo quòd ad liberationem populi Iſrael percuſſerat primogenita Aegypti ab homine vſq; ad eius primogenitus filiorum Iſrael reſeruatis, & hoc mandatum ponitur Exo. 13. Et hæc duo euangelia circa eum fuiſſe obſeruata oſtendit primo quidem id quod pertinet ad primogenitos. cum dicit, tulerũt illum in Hieruſalem vt ſiſterent eum domino, ſicut ſcriptum eſt in lege domini, quia omne maſculinum ad aperiens vuluam ſanctum domino vocabitur. Secundo id qđ pertinet communiter ad omnes cum dicit, vt darent hoſtiam ſecundum quod dictum erat in lege domini.

8 Dubitatur. Quæ differentia eſt inter legem domini & Moyſi? Reſp. quòd eſt una & eadem lex ſed dicitũ domini, quia ab eo data. & Moyſi quia ab eo promulgata.

9 Dub. Vnde tulerunt Ieſum? Reſp. quod de Bethleẽ in q̃ua ſemper virgo eum genuerat.

10 Dubitatur. Cur ſiſtebant eum domino cum eſſet deus & homo? Reſ. Athanaſius. quòd forte cauſa noſtri hæc ſcripta ſunt vt diſcamus noſipſos deo præſentare.

11 Dub. Quomodo animalia poſſunt dici ſancta domino? Reſp. Lyra quòd vno modo dicitur ſanctum quod applicatur diuinis, & ſic tribus leui dicitur ſancta. Alio modo q̃ eſt obligatum deo, & quia omnia primogenita tã hominum quam iumentorum erãt obligata deo ideo ſancta dicebantur.

12 Dub. Quantũ redimebantũ primogeniti hominũ? Reſp. q̃ primogeniti leuitarũ nõ redimebantũ, quia ſemper ſeruiebãt domino. Aliorum vero hominum primogeniti redimebantur quinq; ſiclis, & quilibet ſiclus habebat obolos viginti. Numeri. 18.

13 Dub. An primogenita aliorum animaliũ ẽt redimerentũ? Reſp. Ly. q̃ primogenita animaliũ mundorũ. ſ. bouis, ouis, & capre, & huiuſmodi non redimebantur. ſed immolabãtur dño. Primogenita vero animalium immũdorum quædam interficiebãtur ſicut primogenitus canis & huiuſmodi quædam vero redimebãtur, ſed non quidem pecunia, ſed pro eis ouis offerebatur ſicut primogenitus Aſini.

14 Dub. Cur dr̃ ad aperiens vuluã cũ Chriſtus non aperuerit vuluam quia exiuit ſaluis clauſtris pudoris? Reſ. San. Tho 3. par. q. 37. art. 3. q̃ hoc quod dicitur adaperiens vuluam deſignat q̃ nihil antea inde intrauerat vel exierat. Et vt dicit Grego. Niſenus illud legis præceptũ in ſolo incarnato deo ſingulariter & ab alijs differẽter impleri vr̃, ipſe nãq; ſolus ineffabiliter cõceptus ac incomprehenſibiliter æditus virginalem vterum aperuit non antea connubio reſeratum ſeruãs & poſt partum inuiolabiliter ſignaculum caſtitatis.

15 Dubitatur. Quomodo omne adaperiẽs vuluam ſanctum ſit cum multi primogeniti ſceleſtiſſimi fuerint? Reſ. quòd nõ dicebat ſanctũ adaperiens vuluam ob ſanctitatem vitæ, ſed quia erat dño obligatũ, vt dictum eſt dub. 11.

16 Dub. Cur parentes Ieſu nõ dederunt agnũ pro hoſtia? Reſp. Beda, quia erant pauperes.

17 Dub. Quæ animalia offerebantur in ſacrificijs? Reſp. S. Tho. 1 2. q. 102. ar. 3. q̃ de tribus generibus animalium quadrupedum. ſ. de genere ouiũ boũ & caprarũ & de auibus turtur & colũba, & ẽt paſſer in emũdatione leproſi.

18 Dub. Cur non offerebantur alia nobiliora his animalibus? Reſp. qui ſupra quia hæc animalia maxime ſunt per quę ſuſtentatur humana vita & cum hoc mũdiſſima ſunt. Alia vero vel ſunt ſylueſtria & non ſunt cõmuniter vſui hominum deputata, vel ſi ſunt domeſtica qđ eſt purũ deo attribuendum huiuſmodi autem aues ſpecialiter offerebantur; quia habentur in copia in terra promiſſionis.

19 Dub. Cur nũquam immolabant piſces? Reſpond. qui ſupra q̃ quia viuunt in aqua magis ſunt alieni ab hoĩe q̃ cętera animalia q̃ viuũt in aere ſicut homo. & iterum piſces ex aqua extracti ſtatim moriuntur. Vnde non poterãt in templo offerri ſicut alia animalia.

20 Dub. cur potius offerebantur turtures quã earum pulli, & econtrario de columbis? Reſp. qui ſupra, quòd vt dicit Rabi Moyſes. Omne q̃ eſt optimum, Deo eſt attribuendum, & turtures maiores ſunt meliores quam pulli: in columbis autem eſt econuerſo.

21 Dub. quæ differentia eſt inter hoſtiã, ſacrificium, holocauſtum, & libamẽ? Reſp. qui ſupra, quòd holocauſtum totum comburebatur in honorem Dei & nihil ex eo comedebatur & tenebat pimum locum inter ſacrificia. Secundum locum tenebat hoſtia pro peccato quæ diuidebatur & vna pars eius comburebatur. Alia vero cadebat in vſum ſacerdotum, & qui comedebatur tantum a ſacerdotibus, & in atrio, & ipſa die ſacrificij, niſi eſſet pro pecato totius populi vel ſpecialiter pro peccato ſacerdotis, tunc enim totum cõburebatur. Tertium gradum tenebãt hoſtie pacifice pro grattarum actione vel pro ſalute vel ꝑ proſperitate offerentium ex debito beneficij, vel accipiendi vel accepti, & iſta diuidebatur in tres partes. Vna pars incendebatur ad honorem dei. Alia pars cedebat in vſum ſacerdotum. Tertia vero in uſum offerẽtium & comedebatur ipſo die, ſed vbique in Hieruſalem. Quartum vero locum tenebant hoſtie pacifice ex voto quarum carnes poterant etiam in craſtino comedi. Sanguis autem & adeps nũquam veniebat in vſum ſacerdotum neq; in uſum offerentium ſed ſanguis efferebatur ad crepitudinem altaris in honorem dei. adeps vero adurebatur in igne liberamen vero dicebatur, ut dicit magiſter hiſt. ſcho. quia oblatio erat de animalibus & dicebatur ſacrificiũ aut de ſicca materia, vt de ſimila pane & thure & proprie dicebatur oblatio, aut de liquidis, vt de vino & oleo quod proprie libamen: vel libatio dicebatur.

22 Dubitatur. An pro Chriſto oblatum fuerit par turturum, vel duo pulli columbarum? Reſpond: Landulphus de vita Chriſti. quod credendum eſt, quòd fuerint oblati duo pulli columbarum qui vendebantur in templo & facilius inueniebantur.

23 Dub. Cur euãgeliſta dicit quod erat in Hieruſalem homo & cẽ? Reſp. Lyra. quod Hieruſalem erat locus ſolennis & ſacer, & erat ibi cultus diuinus, & ſtudium legis & prophetarũ: & hoc ad oſtendendum conditionem viri. q. d. q̃ erat deuotus dei cultor doctus.

24 Dubitatur. Cur eum nominat? Reſp. qui ſupra, quòd ad denotandum eius famã quæ clara erat & ab omnibus bonis noſcebatur.

25 Dub. Cur dicitur iuſtus? Reſp. Amb. ſuper Lucã qa nõ ſuam, ſed populi gratiã reqrebat.

26 Dub. Cur dicitur timoratus? Reſpon. Lyra. quia recte ſe habebat quo ad deum.

27 Dub. Quo timore erat timoratus? Reſp. Beda q̃ timore dñi ſancto qui manet in ſæcula.

28 Dub. Cur dicit ſimul iuſtum & timoratum Reſp. Beda. quia difficulter iuſtitia ſine timore cuſtoditur.

29 Dub. Cur dicitur expectãs redemptionem Iſrael? Reſpõ. Lyra. quòd in hoc oſtendit eius fidei rectitudinem.

30 Dub. Quam conſolationem Iſrael expectabat? Reſp. Greg. Niſenus quod non vtique mũdanam felicitatem ſed veram tranſlationẽ ad veritatis decorẽ ꝑ ſeparationẽ legis vmbra.

31 Dub. Cum in quolibet iuſto ſit ſpiritusſanctus cur de eo ſpecialiter dicitur & ſpiritusſanctus erat in eo? Reſ. Lyra, quod erat in eo quãtum ad gratiæ plenitudinem, quia non ſolum habuit gratiam iuſtificantem prout cõiter habetur a iuſtis, ſed etiam quantum ad illuminationes & conſolationes diuinas ſpirituales.

32 Dub. An fuerit ſummus ſacerdos? Reſpon. Lyra. quòd erat inter ſacerdotes famoſus, ſanctus tamẽ Vin. in ſerm: hodier. dicit quod nullibi legitur quod fuerit ſacerdos.

33 Dub. Quando accepit reſponſum a ſpiritu ſancto? Reſp. Lyra quod in deuotis orationibus ſuis, quia cum eſſet communis opinio qđ imminebat aduentus Chriſti Symeon de hoc feruentius orabat deum, & ſic habuit reſponſum quod ante videret Chriſtum natum quã vitam præſentem finiret.

34 Dubitatur. Quid eſt videre mortem? Reſp. Beda, quod eſt eam experiri.

35 Dub. Quis erat Chriſtus domini? Reſpõ. q̃ meſſias in lege ꝑmiſſus q erat unctus a dño.

36 Dub. An Symeon timeret mori? Reſ. Amb. quòd cupiebat ipſe corporeæ vinculis fragilitatis abſolui, ſed expectabat videre ꝑmiſſũ.

37 Dub. Cur cum tanto deſiderio hoc expectabat? Reſpon. qui ſupra, quoniam ſciebat quia beati oculi qui viderent.

38 Dub. In quo ſpiritu venit in templum? Reſpon. Lyra. quòd per reuelationem ſpiritusſãcti, vt videret Chriſtũ ſicut ei fuerat ꝑmiſſũ.

39 Dubit. Cur Chriſtus in terris non habuerit patrẽ, cur dicit parentes eius? Reſp. San. Tho. 3. par. q. 28. art. 1. quod Ioſeph etiam appellabatur

labatur

labatur pater Chriſti, non quod vere ei pater fuerit, ſed quod ad famam ſemper virginis conſeruandam ſit, ab hominibus eſtimatus pater.

40 Dub. Quid ſunt vlne. Reſpon. Beda. ꝙ ſunt brachia & manus, vel cubitus vt dicitur.

41 Du. Cur accepit eum Symeon in brachiis. Reſpō. qui ſup. ꝙ ſignificat iuſtitiam operum quæ ex lege erat per manus & brachia figura torum humili quidem, ſed ſalutari fidei Euangelicæ gratiæ imitandum.

42 Dub. Cur benedixit deum. Reſp. Ly. quod quaſi gratias agens de tanto beneficio.

43 Dub. Cur dicebat Symeon. Nunc dimittis domine &c. Reſ. Theophi. ꝙ loquebatur puero quem tenebat in brachiis.

44 Dub. Cur vocat eum dominum. Reſp. qui ſup. ꝙ in hoc confitetur quod ipſe mortis eſt, & vitæ dominus.

45 Dub. Quid intelligit per dimittis in pace. Reſp. Amb. ꝙ diſſolutionem corporis intelligit, vt incipiat eſſe cum Chriſto.

46 Dub. Cur dicit in præſenti, dimittis. Reſp. Ly. i. de cætero dimittes me de hac vita tranſire in cordis quiete.

47 Dub. Cur dicit ſe ſeruum pueri. Reſp. quia iam confeſſus fuerat eum dominum, & per conſequens ſi puer erat eius dominus, ipſe erat ſeruus ſuus.

48 Dub. Cur dicit in pace. Reſp. Greg. Niſen. quia poſtquam Chriſtus culpa hoſtilem deſtruxit nos quoq; patri reconciliauit facta eſt tranſlatio ſanctorum in pace.

49 Dub. Cur dicit quia viderunt oculi mei. Reſpon. qui ſupr. quia videtat id quod ſibi fuerat promiſſum.

50 Dub. De quibus oculis intelligit. Reſp. qui ſupr. ꝙ de oculis tam animæ quàm corporis hi quidem viſibiliter deum ſuſcipientes, illi vero non ſolum quæ viſa ſunt attendentes, imo illuminati fulgore ſpiritus domini verbum in carne cognoſcentes.

51 Dub. quod eſt illud ſalutare. Reſpon. qui ſupra. quod eſt ipſe Ieſus quo nomine ſalus declaratur.

52 Dubit. Quomodo iſtud ſalutare quod eſt Chriſtus fuit paratum ante faciem omnium populorum. Reſp. Greg. ꝙ iſte venerandus ſenex quando id quod ſperabat obtinuit, exclamat ſe vidiſſe ſalutem omnium populorum, adeo enim infantis ineffabile iubar illuſtrauit eum, vt proceſſu temporis ſecutura, mox ſibi fierent nota.

53 Dub. Cur dicit ante faciem. Reſp. Theophilus. ꝙ hoc ſignanter dicit, vt. ſ. eius incarnatio omnibus appareret.

54 Dub. Cur dicitur lumen ad reuelationem gentium. Reſpond. Athanaſius ꝙ gentes ante Chriſti aduentum in vltimis tenebris erant cōſtitute, cognitione diuina priuate, ſed Chriſtus aduenïens, vt dicit Cirillus factus eſt lux tenebroſis, & erraticis quos diabolica manus oppreſſit.

55 Dub. Quomodo intelligitur ad reuelationem Reſpon. quia reuelatus eſt gentibus per Apoſtolos.

56 Dub. Cur non dicit etiam ad reuelationem Iſrael. Reſp. Athanaſius. ꝙ Iſrael licet tenuiter lege illuminabatur.

57 Dub. Cur dicit gloriam Iſrael. Reſ. qui ſup. ꝙ Chriſtus fuit Iſrael gloria, quia ſecundum carnem ex eis proceſſit, quamuis cunctis, vt dans præeſſet per ſæcula benedictos.

58 Dub. Cur vocat Iſrael plebem ſuam. Reſp. Greg. Niſenus, quia ex eis eſt ſecundum carnem natus.

59 Dub. Cur primo dicit lumen ad reuelationem, quàm gloriam Iſrael. Reſ. Beda. ꝙ ideo reuelatio gentium præfertur gloriæ Iſraelis, quia cum plenitudo gentium introierit, tunc omnis Iſrael ſaluus erit.

ALLEGORICE.

[Quod poſt circunciſionem Chriſtus domino ſiſtitur] ſignificat neminem niſi circunciſum vitiis dominicis dignum eſſe conſpectibus [ſolus vere ſanctus ex vtero virginali egreditur] eo quod ſolus ſanctus eccleſiæ virginia ad generandos populos aperiret genitale ſecretum [offert autem hoſtias] qui per ſingulas hoſtias honoratur cum patre. Nimirum loquaciſſima turtur in auibus, at columba eſt animal manſuetum. Talis autem factus eſt erga nos ſaluator manſuetudinem perfecte colens, & turtur orbem allexit replens ortū ſuū propriis melodiis. [Occidebatur ergo turtur & columba] vt ipſe per figuras nobis pandatur paſſurus in carne pro vita mundi [quod Symeon in brachiis accepit] inſinuat hoc ſæculum quaſi ſenio iam defeſſum ad infantiam, & innocentiam Chriſtianæ conuerſationis rediturum. [Quod benedixit deum] ſignificat populum Gentilem poſt agnitionem veritatis Chriſti deum in hymnis laudaturum. [Qđ viſo ſalutare dei cupit diſſolui] ſignat contēm

placi-

platiuos qui per contemplationem Deum agnoſcentes cupiunt diſſolui, vt eum videant ſicuti eſt.

TROPOLOGICE.

Admonemur offerre Deo ſacrificium cordis noſtri poſtquam fuerit vitiis purgatum, & offerre turturem.i.caſtitatem, & columbam.i. ſimplicitatem, & bina, ex vtrique.i. ex dupli ci noſtra natura corporali & ſpirituali Deo famulari expectantes ſemper redemptionem noſtram tanquam in vltimo ſenio conſtituti, utque frequentemus templum in ſpiritu: ſi Chriſtum amplecti volumus, & ſacra communione recepta benedicamus domino, vt nos in pace cuſtodiat, & lumen ſuum ſuper nos ſignet & contra aduerſarios protegat ad laudem & gloriam ſuam.

ANAGOGICE.

Eleuamur ad contemplandum ſemper virginem Mariam purgato corpore & immortalitate recepta quæ poſt dies deo altiſſimo placitos venit ad templum cœleſtis patriæ, quã Chriſtus, ſecundum legem Moyſi parentem honorando ſuper omnes choros Angelorum ad cęleſtia regna exaltauit offerens ipſa turturem ſuæ præclariſſime caſtitatis & columbam ſuæ ineffabilis humilitatis, vbi & adeſt Symeon juſtus amplectens regem regum, qui ſimul cum omnibus ſanctis ſemper virginis Mariæ filium benedicunt & laudant in ſæcula ſæculorum.

IN CATHEDRA S. PETRI.

Venit Ieſus in partes Ceſareæ Philippi. Matthei 16.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 32. die 29. Iulij. in die Mercurij.

HISTORICE.

In Philippi Ceſarea diſcipulos dominus quid de filio opinarentur hominis ſciſcitatus eſt, cui cum retuliſſent diuerſos de eo ſentire diuerſa, quoniam cum Ioannem Baptiſtam quidam aſſererent Helram vero alii nonnulli vero Hieremiam, aut ex prophetis quempiã quid de ſe ipſi ſentirent interrogauit. Petro itaque affirmanti ipſum fore Chriſtum Dei viui natum. Beatum eum fore dixit cum non hoc humana protuliſſet ſapientia, ſed diuino doctus oraculo. Atque eum Petrum fore, & hanc ſuper petram ſuam velle edificare eccleſiam quam aduerſus inferorum valuę nequaquam præualerent quodque claues ſibi largiret cęlorũ regni, & quicquid ſuper humum ligaſſet aut ſoluiſſet in cęlis id qdq; ratũ heri.

Dubia quæ occurrunt ſunt hæc.

1 Dub. Igitur cur dominus venit in partes Ceſareæ? Reſp. Chry. ſuper Matt. quod vt diſcipulos longe a Iudæis abduceret, vt ab omni timore eruti libere dicant quæ habebant in mente de Chriſto.

2 Dub. Cur dicit Ceſaream Philippi? Reſpõ. qui ſup. quod quia eſt alia Ceſarea quæ dicitur Stratonis, & non in illa, ſed in iſta dominus diſcipulos interrogauit.

3 Dub. Cur denominatur Cæſarea a Philippo? Reſp. qui ſup. quòd iſte Philippus qui fuit frater Herodis Tetrarchæ in honore Tiberij Cæſaris Cæſaream Philippi quæ nunc palneas dicitur appellauit.

4 Dub. Quæ gentes inhabitabant hanc ciuitatem? Reſp. Ly. quod Gentiles.

5 Dub. Cum dominus ſciret mentes diſcipulorum, cur eos interrogat? Reſp. Ly. quòd non ignorans interrogat, ſed vt eorum fideli confeſſione conuenientius ſolidarentur in fide.

6 Dub. Quid vult intelligi dum dicit quem dicunt homines eſſe filium hominis? Reſp. Hilarius quòd per hoc ſignificauit præter id quod in ſe videbatur eſſe aliud ſentiendum erat. n. hominis filium, ſed occultum erat de quo querebatur.

7 Dub. Quia ſic videretur quod ſolum confiteri debemus quod eſt filius Dei? Reſp. qui ſupra. quòd hæc confeſſionis tenenda eſt ratio, vt ſicut Dei filium ita filium hominis meminerimus, quia alterum ſine altero nihil ſpei tribuit ad ſalutem.

8 Dub. Cur dicit quem dicunt homines? Reſpon. Hiero. quia qui de filio hominis loquuntur homines ſunt qui vero diuinitatem eius intelligunt non hommes ſed dij appellantur.

9 Dubitatur. Cur non interrogat quid dicunt ſcribæ & phariſæi? Reſp. Chry. quod phariſęorum de Chriſto opinio erat plena multa malitia.

10 Dub. Cur non dicit quem me homines dicunt eſſe? Reſp. Hieró. quòd ne iactanter de ſe quærere videretur.

11 Du. Cur dicit filiũ hoĩs? Reſ. qui ſup. quod vbicunque ſcribitur filius hominis in Hebræo habetur filius Adam. Et ita poteſt intelligi de Chriſto quod ſit filius hominis.i. Adæ, vel etiam filius

filius hominis.ideſt ſemper virginis quæ erat homo.

11 Dub. Vnde procedebant tot diuerſe opinio nes de Chriſto? Reſp. Orig. ꝙ Herodes & ſui ſequaces opinabantur ipſum eſſe Ioannem Baptiſtam vt habetur Mat. 14. & ratione ibi dicta, qui dicebant eum Heliam eſtimabant. aut quod ſecundum natiuitatem ſuſcepit Helias, aut ex eo tempore in corpore viuens in tempore apparuit illo, vel propter zelum vt dicit Ly. Qui vero Hieremiam dicebant, iõ quia dominus eum in gentibus prophetā con ſtituit ſic dicebant, & etiam propter patientiam in aduerſis, vt dicit Ly. & ſimili ratione illi qui dicebant eum eſſe vnum ex prophetis. Et Luc. 9. dicitur quod propheta vnus de prioribus ſurrexit.

13 Dub. Cur diſcipulis dicit clare quem me eſ ſe dicitis? Reſp. Chryſ. ꝙ familiarius cum eis de ſe quærit.

14 Dub. Cur quærit opinionem diſcipulorum quam ſciebat? Reſp. Rabanus quod vt confeſſionem rectæ fidei digna mercede remuneret.

15 Dub. Cur ſolus Petrus reſpondit? Reſpon. Chry. quòd ipſe pro omnibus reſpondit tanquam os Apoſtolorum & caput.

16 Dub. An Petrus bene reſpondit? Reſp. Hilarius ꝙ ſic, quia complexus eſt omnia qui & naturam, & nomen expreſſit in quo ſummõ virtutum eſt.

17 Dub. Cur dicit tu es Chriſtus? Reſpon. Ly. quòd Chriſtus interpretatur vnctus, & ſic con fitetur eius humanitatem in qua vnctus eſt oleo gratiæ præ aliis.

18 Dub. Cur dicit filius Dei? Reſp. qui ſupra. quia filius naturalis & non adoptiuus, & ita eiuſdem naturæ cum patre, & ſic confitetur veritatem diuinæ naturæ & humanitatem in eodem ſuppoſito.

19 Dub. Cur dicit viui? Reſp. Hieron. quòd ad differentiam eorum qui putantur dij & mortui ſunt. ſ. Saturni, Iouis, & Veneris, ac Hercu lis &c.

20 Du. An perfectam fidem aſtruxerit Petrus ſic dicendo? Reſp. Hilarius. quod hæc eſt vera & inuiolabilis fides ex Deo, cum Chriſtus ſit ex æternitate patris, & eum aſſumpſiſſe corpus & hominem factum eſſe perfecta confeſſio eſt.

21 Dub. An confeſſio fidei ſit de neceſſitate ſalutis? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 3. ar. 2. ꝙ non ſemper, nec in quolibet loco, ſed in aliquo loco & tempore quando. ſ. per dimiſſionem huius confeſſionis ſubtraheretur honor debitus deo & etiam vtilitas proximis impendenda puta ſi aliquis interrogatus de fide taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet fidem vel quod fides non eſſet vera, vel alij per eius taciturnitatem auerterentur a fide in huiuſmodi enim caſibus confeſſio fidei eſt de neceſſitate ſalutis.

22 Dub. Cur dominus appellauit Petrum beatum? Reſ. Hilarius quòd vt dignum confeſſio Petri præmium conſequeretur, quia Dei filium in homine vidiſſet.

23 Dub. Quid ſignificat bariona. Reſp. Lyr. ꝙ Hebraicæ bar. dicitur filius Latinæ, & iona co lumba quaſi filius columbæ, vel filius Ioannis vt dominus eum interrogans. Ioan. 21. dixit ei Symon Ioannis.

24 Dub. Ad quid dixit ei Ieſus tu es filius Ionæ. Reſp. Chry. quòd vanum eſſet hoc dicere niſi vt oſtendat, quoniam ita naturaliter eſt Chriſtus filius dei ſicut Petrus filius Ionę eiuſ dem ſubſtantiæ cum eo qui genuit.

25 Dub. Quomodo intelligitur quod caro & ſanguis non reuelauit tibi. Reſp. Hiero. quòd ei non per doctrinam philoſophorum, ſed per Dei gratiam Chriſtus filius Dei reuelatus ſit.

26 Dub. An ſolus pater reuelauit hoc petro. Reſp. Ly. quòd tota trinitas reuelauit.

27 Dub. Super quam petram vult Chriſtus ędificare eccleſiam. Reſp. Aug. in libro retractationum. quòd ſuper illam petram quam confeſſus eſt Petrus, quia non eſt dictum Petro tu es petra, ſed tu es Petrus. Petra autem erat Chriſtus quam confeſſus eſt Symeon.

28 Dub. Quæ eſt iſta eccleſia? Reſp. quòd eſt congregatio Chriſtianorum fidelium.

29 Du. Cur impoſuit Symoni nomen Petrus? Reſp. Hieron. quòd quia credebat in petram Chriſtum ei Petri largitum eſt nomen.

30 Dub. Cur dicit quod portę inferi non præualebunt &c. Reſ. Hilarius. quòd ad oſtendendum firmitatem Eccleſiæ.

31 Dub. Quomodo non præualebunt aduerſus eam? Reſp. Gloſſ. i. non ſeparabunt eam a charitate dei & fide.

32 Dub. Ad quid refertur illud relatiuum, eā? Reſp. Chry. quòd non exprimitur an referat petram uel eccleſiam ſuper eam fundatam, ſed tamen manifeſtum eſt, quod nec aduerſus

ſus petram, nec aduerſus Eccleſiam porte preualent inferorum.

33 Dub. Cur vult ſibi dare claues regni cœlorum? Reſp. qui ſup. q. d. ſicut pater tibi dedit me cognoſcere, ita & ego aliquid tibi dabo. ſ. claues regni cœlorum.

34 Dub. Cur etiam alijs non dedit ipſas claues? Reſpō. Rabanus. quòd ſoli Petro dedit vt conſtaret omnibus, quia abſque ea confeſſione & fide regnum cœlorum nullus poſſet intrare.

35 Dub. Quando poſt dedit ipſas claues Petro? Reſp. dominus Cardinalis de Turrecremata. quòd quando dominus dixit ei, paſce oues meas. Ioan. 21.

36 Dub. Quid ſunt claues regni cœlorum. Reſpon. Rabanus. quòd potencia qua liget & ſoluat, & diſcretio quæ dignos, vel indignos diſcernat.

37 Dub. An non ſacerdos poſſit abſoluere a peccatis? Reſp. S. Tho. 4. ſen. diſt. 5. q. 2. ar. 1. q. 1. quòd non, ſed ſolum ordinem habens.

38 Dub. An Papa poſſit alicui non ſacerdoti delegare quod abſoluat in foro pœnitentiæ? Reſp. qui ſup. diſt. 7. q. 3. ar. 1. q. 3. q non.

39 Dub. An omnis ſacerdos in foro pœnitentiæ poſſit abſoluere? Reſpō. qui ſup. diſt. 17. q. 3. art. 3. q. 4. quòd non, niſi qui habet iuriſditionem.

40 Dub. An omnis ſacerdos habens iuriſditionem poſſit ab omni peccato abſoluere in foro pœnitentiæ? Reſp. qui ſup. diſt. 19. q. 1. art. 3. q. 2. quòd ſic, niſi ſuperior ſibi reſeruauerit aliqua, in quibus iudicium inferiori non committat.

41 Du. In quibus caſibus non poteſt ſacerdos abſoluere? Reſp. qui ſup. quòd in quinque. Primus eſt quando ſolemnis eſt imponenda pœnitentia. Secundus de excommunicatis. Tertius quando inuenit irregularitatem contractam. Quartus de incendiariis. Quintus quando eſt conſuetudo in aliquo epiſcopatu, quod enormia crimina ad terrorem epiſcopo reſeruantur, quia conſuetudo dat, vel aufert in talibus poteſtatem.

42 Dub. An ſacerdotes hæretici vel ſciſmatici poſſint abſoluere? Reſp. qui ſup. 2. q. 39. art. 3. quòd non, quia non habent iuriſditionem, cum ſint diuiſi a ſuperioribus a quibus talem habent iuriſditionem.

43 Dub. An ſacerdos exiſtens in peccato mortali poſſit abſoluere? Reſp. qui ſup. q ſic, dummodo habeat iuriſditionem.

44 Dub. An aliqui caſus reſeruantur Summo pontifici, & qui? Reſp. qui ſup. in 4. ſen. diſtin. 18. q. 2. ar. 5. q. 1. q ſic, & ſunt ſex. Primus de percutientibus clericos vel religioſos. Secundus de incendiariis eccleſiæ poſtquam ſunt denuntiati. Tertius de effractoribus eccleſiæ ſi ſunt denuntiati. Quartus de communicantibus in diuinis cum excommunicatis nominatim a papa ſcienter. Quintus de falſificantibus literas apoſtolicæ ſedis. Sextus de illis qui excommunicatis in crimine communicant.

45 Dub. An aliquis inferior papa vnquam poſſit in prædictis caſibus abſoluere? Reſp. qui ſupr. quòd ſic in articulo mortis in quo quilibet a quacunque excommunicatione & peccato abſolui poteſt, a quocunque ſacerdote.

46 Dub. An percutientes clericos ſemper ſint mittendi ad papam? Reſp. qui ſupr. quod octo excipiuntur qui non mittuntur ad papam. Primo exiſtens in arti. mortis. Secundo ſi ſit oſtiarius alicuius potentis, & non ex odio vel propoſito percuſſit. Tertio ſi percutiens ſit mulier. Quarto ſi ſit ſeruus & dominus lederetur de eius abſentia. Quinto ſi regularis regularem percutiat niſi ſit enormis exceſſus. Sexto ſi ſit pauper. Septimo ſi ſit impubes, vel ſenex, vel valitudinarius. Octauo ſi habeat inimicitias capitales.

47 Dub. An ſemper ſit excommunicatus percutiens clericum? Reſ. qui ſup. quòd non in ſeptem caſibus. Primus, ſi cauſa diſciplinæ, vt prælatus vel magiſter. Secundus ſi iocola leuitate. Tertius ſi inuenit eum turpiter agentẽ cum ſorore, vxore, matre, vel filia. Quartus ſi ſtatim vim repellat. Quintus ſi ignoret ipſum eſſe clericum. Sextus ſi inuenit eum in apoſtaſia poſt trinam admonitionem. Septimus ſi transfert ſe clericus ad actum pœnitus contrarium vt fiat miles vel ad bigamiam transeat.

48 Dub. An indifferenter quilibet ſacerdos habens iuriſditionem poſſit quemlibet abſoluere? Reſ. qui ſup. ar. 3. q. 1. quòd nullus poteſt ſcipſum vel ſuperiorem vel æqualem abſoluere de mortali niſi ex commiſſione ſibi facta de venialibus autem poteſt.

49 Dub. An ſacerdos poſſit abſoluere eam cũ qua peccauit? Reſp. qui ſup. diſt. 19. q. 1. art. 3. q. 2. quòd ſic ſi habeat in eam iuriſditionem, tamen in tali caſu non deberet eius audire con-

confeſſionem, ſed remittere ad alium, nec ēt illa deberet ei confiteri, ſed petere licentiam ad alium eundi, tum propter periculum, tum quia eſt minor verecundia.

50 Dubit. An ſacerdos pro libito voluntatis ſuæ poſſit imponere abſolutis pœnas ſatisfactorias? Reſpō. qui ſup. diſ. 18. q. 1. ar. 3. q. 4. ꝙ quia pœnæ ſatisfactoriæ in canone determinate non competunt omnibus variande ſunt, ſecundum arbitrium ſacerdotis diuino inſtinctu regulatum, nec totam pęnam ſemper quæ vni peccato debetur iniungit nē infirmus aliquis ex magnitudine penæ deſperet, & a pęnitentia totaliter recedat.

51 Dub. Quis abſoluet ab excommunicatione lata à iudice? Reſpond. qui ſupra. q. 2. art. 5. q. 1. quòd ille qui tulit ſententiam, vel eius ſuperior.

52 Dub. An in abſolutionibus requiratur cautio iuramenti? Reſp. qui ſup. quòd ſic in abſolutione ab excommunicatione, non autem in abſolutione a peccato.

53 Du. An excommunicatus poſſit abſolui ab aliis peccatis antequam abſoluatur ab excōmunicatione? Reſp. qui ſup. ꝙ non.

54 Dub. An excommunicatus duplici excommunicatione poſſit abſolui ab vna altera remanente? Reſ. qui ſup. q. 3. ꝙ ſic cum excommunicationes non habeant connexionem.

55 Dub. Quomodo excommunicatus pluribus excommunicationibus ſi abſoluatur ſciet ſe abſolutum ab omnibus? Reſp. qui ſup. quòd vel eſt excommunicatus pluribus excommunicationibus ab vno iudice, & tunc quando ab eo abſoluitur intelligitur abſolui ab omnibus niſi contrarium exprimatur. Vel in caſu in quo ipſe petit abſolutionem ſolum ab vna excommunicatione, vel eſt excommunicatus à pluribus iudicibus, & tunc ſi ab vno abſoluitur non eſt abſolutus ab aliis excommunicationibus aliorum iudicum, niſi alij confirmauerint, vel omnes vni demandent abſolutionem.

56 Dub. An aliquis inuitus poſſit abſolui ab excommunicatione? Reſpond. qui ſupra. q. 2. quòd ſic ſicut etiam inuitus poteſt excōicari.

57 Dub. An in abſolutione requiratur aliqua determinata forma verborum? Reſp. qui ſupra in opuſculo de forma abſolutionis. c. 2. ꝙ non in abſolutione ab excommunicatione, quia non refert quibuſcunque verbis vtatur ad exprimendam ſuam intentionem, ſed in abſolutione a peccatis qui eſt ſacramentalis verba habent efficaciam ex inſtitutione diuina. Vnde tenenda ſunt verba determinata conſonātia diuinæ inſtitutioni. Inſtitutioni autem dicentis quodcunque ſolueris &c. iſta verba conueniunt. Ego te abſoluo.

58 Dub. An aliquis poſſit abſolui ab vno peccato aliis non abſolutis? Reſp. qui ſup. quodlibeto. 2. ar. 6. ꝙ non.

59 Dub. An ſacerdos abſoluens ab omnibus peccatis abſoluet etiam ab omni pęna peccatorum? Reſ. qui ſup. quòd non, quia licet quis non poſſit ab vna culpa abſolui quin abſoluatur ab omnibus, pęna tamen poteſt & totaliter dimitti ſicut in ſpirituali gratia indulgentiæ, & particulariter ſicut in abſolutione ſacramentali.

60 Dub. An de neceſſitate requiratur manus impoſitio in abſoluendo? Reſp. qui ſup. in opuſculo de forma abſolutionis. c. 4. ꝙ non, quia non dixit, dominus Petro cuicunque manus impoſueris, ſed quæcunque ſolueris.

Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN ANNVNCIATIONE DOminica miſſus eſt Gabriel Angelus.

Vide fo. 4. quatuor temporum aduentus.

IN FESTO SANCTI PETRI martyris ordinis prædicatorum.

Si quis vult poſt me uenire. Luc. 9. c.

Hæc verba dicit dominus anno ætatis ſuæ 32. die 29. Iulij. in die Mercurij.

HISTORICE.

Eos qui ſequi vellent dominus. neceſſariū fore dicebat vt ſeipſos abnegarent, vtque per ſingulos dies ſuam tollerent crucem, ſicq; eū imitarentur quoniam qui animam ſaluare ſuā optaret ad perditionem deduceret; & qui eā perderet ſalutem ei afferret, quid enim inquiebat prodeſſe poteſt homini ſi vniuerſum lucratus fuerit orbem, & in perditionem vadat; & ſibi detrimentum acquirat, quodque qui eum ſuoſq; erubeſcere: ſermones, dum in ſua patris ac ſanctorum maieſtate venerit Angelorum, hunc quoque erubeſcet.

POſt Euangelij hiſtoriam ſoluentur hęc dubia.

1 Dub. Quia videtur quod ſalutem in libertate hominis dimittit ſi vult eum ſequi vel non? Reſpō. Chryſoſt. quòd

quod nullum inuitum aut coactum vult habere famulum, ſed ſpontaneos & gratias agẽtes ei ꝓ famulatu. Et ideo neminẽ cogẽdo trahit.

2 Dub. Quomodo eſt poſſibile ſequi Chriſtũ qui eſt in cœlis? Reſp. Baſilius. quòd non corporalem obſecutionem, ſed debita conuerſationis pro poſſe imitationem inſinuat.

3 Dub. Quomodo homo debet abnegare ſeipſum qui tenetur ſe diligere? Reſp. dñs Card. de Turrecremata. ſuper hoc euangelio. ꝗ hoc intelligitur ſecundum exteriorem ſiue ſenſibilem naturã non obtemperando in his quæ repugnant rationi, nec hoc eſt contrarium ei quòd eſt diligere ſeipſum quia hoc intelligitur ſecundum naturam rationalem, vt ſcilicet homo velit ſibi bona quæ pertinent ad perfectionem rationis.

4 Dub. Quomodo debemus continue tollere crucem noſtram? Reſ. dñs Card. de Turre cre. ſuper hoc euangelio ideſt ſimus parati animo pati crucem, ſiue mori morte acerbiſſima & turpiſſima propter Chriſtum.

5 Dub. Quia dicitur Matt. 11. Iugum meum ſuaue eſt ergo non debemus pati mortem, ꝗ eſt ultimum terribilium? Reſp. qui ſupra. qđ lex Chriſti dicitur iugum ſuaue & onus leue diligentibus, vt dicit Aug. nam amor omnia leuia facit, & amãti nihil eſt difficile, nec hoc repugnat ei quòd homo ſit paratus ſuſcipere mortem propter Chriſtũ ſi fuerit expediens.

6 Dub. Cur hæc duo annectit ſimul, abneget ſemetipſum & tollat crucem ſuam? Reſpon. Græcus ꝗ recte hoc facit. quia qui ſequi vult dñm primo debet abnegare ſeipſum, & ſic tollere crucem, vt eius voluntas ſit prompta ad omnem miſeriam ſuſtinendam.

7 Dub. Cur dicit quotidie? Reſpon. vt ſcilicet ſemper ſit paratus animo pati ꝓpter Chriſtũ.

8 Dub. Quomodo volens animam ſaluam facere perdet eam? Reſp. dñs Car. de Turrecre. hic. quòd perdere animam poteſt habere duplicem ſignificationem. Vno modo idem eſt quòd amittere, & in iſto ſenſu cum dicit perdet eam ſubintelligendum eſt in alia vita. q. d. Qui voluerit animam ſuam ſaluam facere id eſt delitijs & voluptatibus occupare in hac vita, quia hoc eſt vitam ſuam ſaluare ſecundũ opinionem carnalium, & talis perdet eam in alia vita, quia obligat eam ad pœnam inferni. Alio modo perdere idem eſt ꝗ deſtruere, & tunc cũ dicitur perdet eam ſubintelligitur in hac vita; & eſt ſenſus, q voluerit animam ſuã ſaluam facere quantũ ad meritum vitæ æternæ, ipſe perdet eam ideſt, deſtruet corpus laboribus & paſſionibus exponendo ex quibus ſequit̃ ſeparatio animæ à corpore, & hoc eſt animam perdere ſecundum æſtimationem ſalſam carnalium, licet ſit ſaluare eam, ſecundũ veritatem & ſecundum hunc vltimum ſenſum ſequitur qui autem perdiderit animam ſuam propter me. i. propter deum mortẽ ſuſtinẽdo ipſe inueniet eã in beatitudine deo fruendo.

9 Dub. Quomodo intelligitur quid proficit homini ſi lucretur vniuerſum mundum &c. reſpondet Chry. q d. cum aliquis aſpiciens præſentem dulcedinem aut utilitatem renuit quidem pati. Eligit autem ſplendide viuere ſi ſit opulẽtus ꝗ inde ſibi commodum erit cũ perdiderit animam, trãſit enim huius mundi figura, & amena velut vmbra diſcedunt, nõ enim proderunt theſauri impietatis, eripit autem a morte iuſtitia.

10 Dub. Quid eſt erubuſcere Chriſtum & eius ſermones? Reſp. Theo. ꝗ ille erubeſcit Chriſtum qui dicit nunquid credam crucifixo, ſed & ſermones eius erubeſcit qui euãgelij ruditatem contemnit. Et vt dicit Lyr. ille erubeſcit, qui non audet confiteri Chriſtum & veritatem euangelij.

11 Dubit. Quomodo dominus erubeſcet eos? Reſp. quòd ſimile eſt acſi aliquis patrefamilias habens ſeruum prauum erubeſcit eum nominare.

12 Dub. Quæ eſt maieſtas angelorum? Reſpõ. quòd honor & dignitas quam habebunt honorantes Chriſtum.

Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN FESTO SANCTAE CATHErinæ de Senis.

Simile eſt regnũ cœlorũ grano ſinapis. Mat. 13.

Hanc parabolam dixit dominus anno ætatis ſuę 33 prima die Aprilis in Sabbato.

HISTORICE.

Cœlorum regnum parabolice loquens dominus ſinapis grano aſſimilari aiebat quòd minimo quidem omnium oritur ſemine, ſed incrementũ accipiẽs olera excellit vniuerſa ac cœli volatilibus arbor effectum ſuis in ramis habitaculũ præſtat, & etiam fermento illud ſimile, eẽ dixit ꝗ celatũ ſatis in tribus farinę a muliere totũ fermẽtatũ extitit. His dñs ad tur-

bas vtebatur parabolis, nec ſine eis aliquid loquebatur, vt vatis impleretur eulogium, in parabolis os loquetur meum abdita eructabo a ſæculi reſtitutione.

HAec ſunt quæ occurruntur ſuper dictis euangelijs dubia.

1 Dub. Cur dominus vtitur iſtis parabolis? Reſp. Chry. quia dominus dixerat de ſemine quod tres partes pereunt & ſaluatur vna, & in ipſa rurſusq; ſaluatur multa efficitur iactura propter zizaniam quæ superſeminatur, ne dicerent qui ergo erunt & quanti fideles, conſequenter hunc timorē aufert per hanc parabolam ſinapis.

2 Dub. Quid intelligit hic per regnum cœlorum? Reſp. Hiero. ꝙ prædicationem euang.

3 Dub. Quomodo prædicatio euangelij ſit ſimilis grano ſinapis? Reſ. qui ſup. quia ſicut granum ſinapis eſt minimū omnibus ſeminibus, & poſt creſcit in arborem, ita prædicatio euāgelij minima eſt omnibus diſciplinis, quantū ad ſplendorem eloquentiæ & compoſitionē ſermonum, & tamen vbique terrarum expanſa eſt euangelij prædicatio.

4 Dub. Quam virtutem habet granum ſinapis? Reſp. Aug. de quæſt. euang. ꝙ venena expellendi. Et ideo ad feruorem fidei pertinet.

5 Dub. Quis homo accepit granum ſinapis? Reſp. Hieron. quòd eſt ſaluator qui in animis credentium ſeminat.

6 Dub. Vbi ſeminatur? Reſp. qui ſup. ꝙ in animo noſtro in quo fouetur honore fidei.

7 Dub. Quid ſignificat quod in arborem creſcit & volucres cęli habitant in ramis eius? Reſp. qui ſupr. quoniam prædicatio euangelica parua quæ videbatur in principio, vt in animam credentis, vel in totum mundum ſata fuerit non exurgit in olera, ſed creſcit in arborem. ita vt volucres cęli, quas vel animas credentium, vel fortitudines Dei ſeruitio mancipatas ſentire debemus veniant & habitent in ramis.

8 Dub. Quid ſignificant iſti rami? Reſ. qui ſup. ꝙ ſunt diuerſitates dogmatum in quibus ſuprædictarum volucrum vnaqueque quieſcit.

9 Dub. Ad quid introduxit aliam parabolam de fermento? Reſ. Chry. quoniam ſicut fermētum multam farinam tranſmutat in ſuam virtutem, ita & Apoſtoli totum mundum.

10 Dub. Quid intelligit hic per mulierem? Reſpon. Aug. de quæſt. euang. quòd ſapientiam.

11 Dub. Cur dicit quod abſcondit in farina? Reſp. Chry. quòd ſicut fermentum ſuffoditur quidem, ſed non deſtruitur, ſed paulatim ad ſuum habitum omnia tranſmutat ſic in prædicatione Apoſtolorum continget, quia licet habeant multas vexationes non timebunt, ſed omnes ſuperabunt.

12 Dub. Cur ſolum dicit in ſatis tribus? Reſp. qui ſup. quòd ponit hunc numerum determinatum pro multitudine indeterminata.

13 Dub. Quid ſunt ſata? Reſp. Hiero. ꝙ eſt genus menſuræ iuxta morem prouinciæ paleſtinæ vnum & dimidium modium accipiens.

14 Dub. Quid ſignificant illa tria ſata? Reſ. Auguſ. in quæſt. euang. ꝙ intelliguntur illa tria, in homine ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente, vel tria illa fructifera centeſimū ſexageſimum & triceſimum.

15 Dub. Quomodo intelligitur donec fermentatum eſt totum? Reſp. Rabanus. quia charitas in noſtra mente recondita, eouſque creſcere debet vt totam mentem in ſui perfectionem commutet, quod hic inchoatur in futuro vero perficitur.

16 Dub. Cur Euang. inducit prophetam inteſtem? Reſp. Chry. ne aliquis opinaretur quod Chriſtus noua induceret, & ideo inducit prophetam hunc prædicentem doctrinæ modū.

17 Dub. Quis propheta eſt, & vbi dicit? Reſp. ꝙ eſt Dauid. Pſ. 77.

18 Dub. Quomodo intelligitur dictum prophetæ? Reſp. Hiero. & Gloſ. q. d. qui prius locutus ſum per prophetas, modo in propria ꝑſona aperiam os meum in parabolis & eructabo de theſauro mei ſecreti & emittam myſteria quæ abſcōdita erant a cōſtitutione mūdi.

19 Dub. Quia videtur quod multotiens locutus fuerit ſine parabolis? Reſp. de conſen. euāge. ꝙ hoc dicitur non quia nihil proprie locutus ē, ſed qa fere nullū ſermonē explicauit, vbi non per parabolam aliquid ſignificauit.

ALLEGORICE.

[Grano ſinapis] ſeipſum dominus comparauit agri ſeminis, & omnium ſeminum minimo cuius virtus preſſuris accenditur. Ipſe quippe eſt [granum ſinapis] qui in horto ſepulturę plantatus arbor magna ſurrexit, granum quippe fuit cum moreretur arbor cum reſurgeret granum per humilitatem carnis arbor per potentiam maieſtatis. Granum igitur hoc poſtq̄ in agro ſeminatum fuit. i. vbi a populo cōprehenſus & traditus morti, tanquā in agro fuit

ſatione

fatione quadam corporis conſepultus, vltra menſuram omnium olerum excreuit, & vniuerſam prophetarum gloriam excedit. Oleris enim vitę tanquam egroto Iſrael data eſt præ dicatio prophetarum, ſed iam in ramis arboris cęli volucres inhabitant. Apoſtolos.ſ.ex Chriſti virtute protenſos, & mundum inumbrantes in ramis intelligimus, in quo gentes ſpe vitę aduolabunt, & aurarum turbine.i.diaboli ſpiritu flatuq; vexatę tanquam in ramis arboris conquieſcent. [Fermento] etiam ſe dominus comparauit, fermentum.n.de farina eſt, quod virtutem acceptam a ceruo ſui generis reddit, hoc autem fermentum acceptũ mulier [ſynagoga.ſ.per iudicium mortis abſcondit in farinæ menſuris tribus].i.legis prophetarum, & euangeliſtarum æqualitate coopertum, omnia vnum fecit, vt quod lex conſtituit. Prophetæ nunciauerunt ad ipſum euãgeliorum profectionibus expleatur.

TROPOLOGICE

Inſtruimur vt aſſumamus pennas virtutum ſicut columbæ, & aſcendamus ramos paſſionis Chriſti, & ibi ſecuti quieſcemus & nos ꝑ humilitatem paruos nos exiſtimantes vt granum ſinapis quatenus ex charitate creſcamus & exaltemur a domino, & abſcondamus fermentum credulitatis noſtrę in ſatis tribus farinæ.i. credulitatis patris & filij & Spiritusſancti, & cum in vnum fuerit fermentata, non nos ad tres Deos, ſed ad vnius diuinitatis perducat notitiam.

ANAGOGICE.

Contemplemur quàm magna præmia præ parauit Deus humilibus & contemptibilibus mundi vt beatæ Catherinæ Senenſi deſpectę mulierculę, quæ in tantam altitudinem aſcendit, vt Chriſto regi regum deſponſari mereretur, quæ & tranſcendit quamplures diuina in lege peritos edocta ab ore Chriſti, vbi nunc cum eo triumphat in cęlis, ex minimo grano ſinapis ad tantam proceritatem accreſcens, vt inter angelicos ſpiritus quorum vitam in terrenis degens imitata eſt virginitatem ſuam Chriſto domino dedicans, & malignorũ ſpirituum certamina uincens propheticæ etiã dono clarens ſtabilitata ſit, quam oro vt pro me miſero peccatore apud ſponſum ſuum orare dignetur, vt illuminet mentem meam expulſis tenebris ſcelerum quatenus eius exemplo carnem meam affligendo fructuoſam, & altiſ ſimo Deo gratam peragere valeam pęnitentiam. Amen.

IN FESTO APOSTOLORVM Philippi & Iacobi.

Non turbetur cor veſtrum. Ioan. 14.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 33. die Iouis. in cœna domini.

HISTORICE.

De ſuo admodum triſtatos receſſu diſcipulos, dñs ne corde turbarentur conſolatus eſt, & quemadmodũ in deũ in ipſum quoq; crederе deberent mãſiones ẽt in eius genitoris domo quamplures eſſe notũq; eis feciſſe ſi minus quid foret, & ſe ire vt habitaculũ eis præpararet. Rurſus quoque ſe ad eos venturũ, vt ſecũ ducens vna ſimul maneant eosq; viam quæ iret noſſe. Quæ tenti aũt Thomæ vt edoceret viã rñdit veritatem viam ad vitã ſe fore quo ſine nemo patrẽ agnoſcere ad ipſumq; ꝑpetare poſſet, & eos iã patrẽ intuitos fuiſſe & amiodo eũ cognituros. Vt vero eis genitorẽ demonſtraret rogãti Philippo ſatiſq; hoc eis eſſe ait ſe tanto cũ eis cõuerſatũ fuiſſe tpe, & nec dũ ab eis agnitũ, qm ipſum conſpiciẽs, & patrẽ videt, cũ ipſe in pře, & in ipſo genitor foret, qui in ipſo manẽs operatꝰ, ex opibusq; his ſidẽ eos adhibere debere, in eum vero credens nedum æqualia, ſed & multo maiora opparetur. Ipſe vero ad patrẽ it, ſeq; cũcta q̃ eiꝰ in noĩe poſtularẽt operaturũ pollicitus fuit.

IVxta morem diſſoluentur aliqua dubia.

1 Dub. Igitur quia de cauſa conturbati erant diſcipuli? Reſp. Ly. quomodo prædixerat eis Iudæ proditionem. Petri negationem & ſuam mortem.

2 Dub. Cur dicit cor veſtrum, ac ſi alia in ipſis minime turbata eſſent? Reſp. S. Tho. in lib. de memo. & reminiſcentia. lec. 8. ꝗ humilitas abundans circa cerebrũ, & circa cor facit turbari.i. commoueri. principium igitur turbationis eſt a corde, vnde aliquid dicitur turbari quando commouetur.

3 Dub. Cur dicit creditis in Deũ & in me credite? Reſ. Aug. ꝗ in hoc exprimit ſuã deitatẽ. q.d. conſequens eſt ſi in Deum creditis, vt in me credere debeatis, quod non eſſet conſequens ſi Chriſtus non eſſet Deus.

4 Dub. Cur dicit in domo patris mei manſiones multæ ſunt? Reſp. Chry. ꝗ quia dñs ſupra dixerat Petro quo ego vado nõ potes me ſe-

qui modo ſequeris autem poſtea, ne æſtimarent ſoli. Petro hanc promiſſionem eſſe datã dixit in domo patris mei mãſiones multę ſũt.

5 Dub. Quæ ſunt iſtæ diuerſæ manſiones? Reſpond. S. Tho. 4. ſen. di. 49. q. 1. ar. 4. q. 3. ꝙ vt Aug. exponit ſunt variæ dignitates pręmiorũ.

6 Dub. Quomodo beatitudinis gradus poſſint dici manſiones? Reſpond. qui ſupra quod aſſecutio finis appetitiui motus dicitur mãſio vel collocatio in fine. Et ideo diuerſimode cõſequẽdi finẽ vltimũ diuerſæ mãſiones dicunt.

7 Dub. Cur dicit domo in ſingulari & manſiones in plurali? Reſp. qui ſupra quod unitas domus reſpõdet vnitati beatitudinis quę eſt ex parte obiecti & pluralitas manſionum reſpõdet differentiæ quæ in beatitudine inuenitur ex parte beatorum.

8 Dub. Quomodo intelligitur ſi quominus dixiſſem vobis? Reſp. Lyra. q. d. in cœleſti beatitudine ſi eſſet aliquid minus, vel defectuoſum dicerem vobis.

9 Dub. Si manſiones multæ ibi ſunt quomodo uadit parare eius locum? Reſpõ. Aug. ſuper Ioannem. quòd parat manſiones Mãſionibus ꝑparando manſores, quia iam manſiones ſunt in ꝑdeſtinatione, ſed nõdũ erat in operatione.

10 Dub. Quando veniet ad accipiendum eos ad ſeipſum? Reſpõ. Alcuinus, quando veniet iudicare viuos & mortuos.

11 Dub. Quia ſic videtur ꝙ ſancti non habebunt vitam æternam vſque ad diem iudicij. Reſp. Lyra. quòd uerum eſt quo ad beatitudinem animæ & corporis niſi in priuilegiatis. ſemper uirgine Maria & ſancto Ioanne euangeliſta. vt pie creditur vt dicit. ſcilicet. S. Tho. qui ſunt beati in anima & corpore, ſed quo ad beatitudinem animæ ſolũ quotidie Chriſtus accipiat animas ſanctorum decedentium ducens ad beatitudinem.

12 Dub. Quomodo ipſe parat nobis locum cũ nos præparamus per bonas operationes? Reſpon. quòd ipſe dicitur præparare, quia infundit nobis gratiam vt bene operemur.

13 Dub. Cur diſcipuli tunc eſſent vbi Chriſtus erat cur dicit vt ibi ego ſum & vos ſitis? Reſp. Lyr. quòd intelligit de æterna beatitudine ad quam debebat eos ducere.

14 Dub. Cur dicit vbi ſum, & non vbi ero? Reſpon. qui ſupra quod iam ipſe erat beatus inquantũ deus, & inquãtũ homo quo ad animã.

15 Dubitatur. Quo debebat ire? Reſpond. qui ſupra. quòd poſt mortem per reſurrectionem corporis glorioſi ibat ad patrem exaltando humanitatem ad dexteram patris.

16 Dub. Quæ eſt via eundi ad patrem? Reſp. q ſupra. ꝙ mors fuit via Chriſti eundi ad patrẽ, & ipſe Chriſtus eſt via ꝑ q̃ nos imus ad patrẽ.

17 Dub. Quomodo apoſtoli ſciebant hanc viã Reſp. qui ſupra. quia ipſe eos de hoc inſtruxerat. licet ipſi non intellexiſſent ad plenum.

18 Dubit. Quia dñs dicit diſcipulos ſcire quo iret. & uiam ſcire. & Tho. vtrunque negat? Reſpond. qui ſupra. quòd non eſt inconueniens, quoniam dominus dicebat eas ſcire in generali & in quodam confuſo cum cognitio humanam procedat de imperfecto ad perfectũ & Thomas negat ſe ſcire in particulari & determinatæ ac perfecte.

19 Dub. Cur Thomas interrogat &c. Reſ. Chry. ſuper Ioan. ꝙ ex multa dilectione & timore.

20 Dub. Cur Thomas loquitur in plurali? Reſpon. quòd loquebatur tam pro ſe quam pro alijs apoſtolis.

21 Dub. Quomodo Tho. ſciebat quòd alij hoc neſcirent? Reſ. quia ſemper præſens fuerat in inſtructione Chriſti, vel etiam tunc conferentes dicebant ſe neſcire.

22 Dub. Quomodo Chriſtus eſt via, veritas, & vita? Reſpon. Aug. de verbis domini. q. d. quo vis ire ego ſum via, quo uis ire ego ſum vita, Chriſtus enim erat via per humanitatem, veritas rõne viſionis, & vita rationæ fruitionis.

23 Dub. An philoſophi hoc ſciuerint? Reſp. qui ſupra quòd ueritatem & vitam omnis homo capit, ſed viam non omnis inuenit, ambula ꝑ hominem & perueniens ad deũ. Melius eſt. n. ĩ via claudicare, q̃ ꝓter viã fortiter ambulare.

24 Dub. Cur dicit nemo venit ad patrem niſi per me? Reſpond. Lyra. quod ad oſtendendum quòd ipſe ſit via ratione humanitatis.

25 Dub. quomodo ꝑ eum vadimus ad patrẽ? Reſp. qui ſupra. quod per in eum credendo & opere imitando.

26 Dub. Cum Ioan. 6. dixerit nemo venit ad me niſi pater meus traxerit eũ, cur hic dicit ꝙ nemo vadit ad patrẽ niſi per eũ? Reſp. qui ſupra ꝙ hic exequat ſeipſum ei qui genuit. Et ideo hoc dicit vt oſtendat eius diuinitatẽ qua eſt unus cum patre.

27 Dub. Cur dicit ſi cognouiſſetis me & patrẽ meũ utique cognouiſſetis? Reſp. Lyr. quia pater & filius ſunt vnum in deitate.

28 Dubit. qñ inceperant perfecte cognoſcere patrem? Reſp. qui ſupra. quod quando aperuit

illis

illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas.

29 Dub. Quando viderunt patrem? Reſp Lyr. ꝙ viderunt ſuppoſitum filij in quo eſt natura diuina quæ eſt idem quod pater, & ſic in filio quodammodo viderunt patrem, vel viderunt quando audierunt, ſicut dicitur Exod. 20. populus videbat voces. i. audiebat.

30 Dub. Quando audierunt patrem? Reſp. qui ſup. quando reſpondit Chriſto & clarificaui, & iterum clarificabo.

31 Dub. Quia dicit vidiſtis eum, & poſtea modo cognoſcetis eum? Reſpon Hilarius in 7. de trini. quod tempus viſionis ſeparauit a tempore cognitionis. Nam quem cognoſcendum ait eundem iam dixit & viſum & naturæ iampridem in ſe conſpecte ſcientiam ex tempore nunc huius reuelationis acciperent.

32 Dub. Quis induxit Philippum ad interrogandum? Reſp. Hilarius. 7. de trini. di. ꝙ nouitas dictorum eum commouit, homo cernitur Dei ſe filium fatetur cognito ſe cognoſcendũ patrem dicit. Patrem viſum eſſe ait, prorupit igitur apoſtolica familiaritas ad dominum interrogandum.

33 Dub. Cur dicit oſtende nobis patrem? Reſ. Ly. quia volebat oculis corporalibus patrem videre, qui tamen non poteſt videri.

34 Dub. Cur dominus reſpondet tanto tempore vobiſcum ſum & c? Reſpõ Ly. q. d. dominus magna ruſticitas eſt quod tandiu doctrinam meam audiſtis & adhuc parum me cognoſcitis ſecundum deitatem.

35 Dub. Cur dicit Philippus, & ſufficit vobis? Reſ. Aug. 1. de trini. ꝙ illa lætitia qua nos adimplebit cum vultu ſuo nihil amplius requiretur quod bene intellexerat Philippus.

36 Dub. Cur arguit Philippum? Reſp. Hilarius vbi ſup. ꝙ ideo arguit quia cognoſcebat ignoranter, cum. n. ea quæ gereret propria deo eſſent calcare vndas, iubere ventis, peccata dimittere, mortuis vitam reddere, huic quærele omnis orta conqueſtio eſt, quod in homine aſſumpto Dei non intellecta natura eſt.

37 Dub. Quomodo qui videt Chriſtum videt & patrem? Reſp. Aug. quoniam a patris ſimilitudine in nullo prorſus diſcrepat filius.

38 Dub. Quanto tempore cum eis ſtetit? Reſ. ꝙ a tempore quo eos vocauerat vſque tunc.

39 Dub. An vna perſona diuina poſſit cognoſci alia non cognita? Reſp. do Card. de Turrecrem. ꝙ vna cognitio eſt qua Deus cognoſcitur per effectus quæ perficitur lumine naturalis rationis, & ſic Deus poteſt cognoſci, non intellecta diſtinctione perſonarum. Alia eſt qua homo dicitur cognoſcere aliqua quæ ſunt ſupra intellectum humanum per reuelationẽ & tali cognitione fidei ſi ſit perfecta non poteſt quis videre vnam perſonam alia non viſa. Tertia cognitio Dei eſt viſio intuitiua qua beati vident Deum, & tali cognitione impoſſibile eſt videri in diuinis vna perſona alia non viſa.

40 Dub. Cur dicit Philippo, non credis &c? Reſp. Ly. q. d. iſtud debes credere & ſufficit tibi ad ſalutem.

41 Dub. Quomodo pater eſt in filio & filius in patre? Reſ. S. Tho. 4. contra Gentiles. c. 9 quia eſſentia patris eſt in filio, & eſſentia filij in patre, & non eſt niſi vna eſſentia. Ideo pater eſt in filio & filius in patre.

42 Dub. Cur nunc loquens Philippo loquitur pluraliter? Reſp. Ly. quia nunc non ſolum loquitur ad Philippum, ſed ad omnes.

43 Dub. Quomodo facit opera? Reſp. qui ſup. quod pater & filius ſunt vnum in virtute operatiua ex qua fiebant miraculoſa opera.

44 Dub. Cur replicat non creditis quia ego in patre & c? Reſp. Aug. quia primo ſolus Philippus arguebatur. Hic vero loquitur ad omnes.

45 Dub. Quomodo propter opera ipſa credere debebant? Reſp. Chry. q. d. vidiſtis ſigna cũ auctoritate, & omnia quæ deitatis erant propria & quæ ſolus pater operatur peccata ſoluta mortem recedentem & huiuſmodi.

46 Dub. Quomodo credentes in Chriſto fecerunt opera quæ ipſe fecit? Reſpon. Ly. quia in virtute Chriſti faciebant opera, quæ fecit Chriſtus, & maiora.

47 Dub. Quæ maiora opera fecerunt? Reſ. qui ſupr. ꝙ primo Apoſtoli conuerterunt multas gentes. Chriſtus ſolum paucos ex Iudæis. Secundo quia Apoſtoli prædicabãt in omnibus linguis Chriſtus autem ſolum in Iudaica, ſimiliter maiora miracula fecerunt, quia & ſi Chriſtus infirmos ſanabat ad tactum fimbriarum, vt patet Marci 6. Sed maius fuit quod ad tactum vmbræ Petri ſanabantur. Act. 5. c.

48 Dub. Quia non fecerunt Apoſtoli opera quæ fecit Chriſtus, quia iam erant facta? Reſ. ꝙ non fecerunt illa in numero, ſed in ſpecie vel genere. i. ſimilia opera.

49 Dub. Cur dicit quia ad patrem vado? Reſp. Chryſoſto. q. d. veſtrum erit deinceps facere

miracula, ego enim vado.

50 Dub. Cur dicit & quodcunque petieritis patrem in nomine meo hoc faciam? Reſ. Ly. quia Apoſtoli illa quæ fecerunt non fecerunt niſi per virtutem Chriſti, quod patet, quia talia faciebant deprecando, & Chriſtus faciebat miracula imperando.

51 Dub. Cur dicit in nomine meo? Reſ. Chry. quia Apoſtoli dicebant in nomine Ieſu Chriſti ſurge & ambula.

Allegorice & Tropologice non exponitur ratione dicta in prologo.

ANAGOGICE.

Ducimur in contemplatione illarum manſionum cęleſtium, in quibus cum Chriſto manebimus qui fuit via vt ad illam perueniremus & qui erit vita animarum noſtrarum, & fruemur diuinitate & ſufficiet nobis, quia ſatiabimur cum apparuerit gloria eius, & quicquid nunc petimus in nomine Ieſu.ſ. pertinẽs ad ſalutem noſtram, tunc ampliſſime conſequemur.

IN INVENTIONE SANCTAE Crucis.

Erat homo ex phariſæis. Quære dominica de trinitate.

IN FESTO SANCTAE MONICæ matris S. Auguſtini.

Ibat Ieſus in ciuitatem quæ uocatur Naym. Quære fe. 5. poſt dominicam quadrageſimæ.

IN FESTO S. IOANNIS ANTE portam Latinam.

Acceſſit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi. Quære fe. 4. poſt ſecundam dominicam quadrageſimæ.

SECVNDVM ORDINEM Prædicatorum.

Dixit Ieſus Petro ſequere me. Quære in eius feſto.

IN FESTO SANCTORVM Geruaſij & Prothaſij ſecundum ordinem Prædicat.

Cum egrederetur Ieſus de templo. Mar. 13.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno Chriſti 33. die 20. Martij. dominica palmarũ.

HISTORICE.

Egrediente templo dominum ex diſcipulis eius quidam vt quales ſtructure templi forent aſpiceret rogauit, ait autem omnes has edificationes euerti debere a Deo, vt lapidi lapis non inhereat. Cumque in oliuarum monte ſederet interrogantibus Petro, Iacobo, Ioãne ac Andrea, quonam tempore hæc futura forent, vtque aliquod conſummationis eorũ ſignum daret, vt cauerent ne ſe ſeduci permitterent reſpondit, cum plerique ſub eius venturi eſſent nomine plurimos ſeducentes quodque cum prælia audirent nequaquam afficerẽtur timore, quoniam talia fieri neceſſe foret, & ſi non ſtatim adeſſet finis. Gens.n. contra gentem. Regnum ẽt aliud vexabit regnũ occupabuntque loca fames & terremotus quæ dolorũ initia erunt; admonuit vero vt ſemetipſos proſpicerent, qm̃ in coucilijs ſynagogis ac coram regibus, & principatibus ducerentur multa paſſuri aduerſa ob ipſius teſtimonium in cunctas tamen ante diuulgandum euangelium fore gentes, non neceſſe quoque eſſe, vt quemadmodum tunc loquerentur præmeditari, ſed vt a Spiritu ſancto qui in eis loqueretur inſtruerentur effarentur, nam & parentes liberos, ac fratres germanos, natique progenitores ad necem dabunt. quodque ob eius ab omnibus odirentur nomen, ſed is ſalutem ſolus conſequeretẽ, q in finẽ vſq; fortis perſeueret.

Quæ occurrunt dubia ſunt hæc.

1 Dub. Itaque quando dominus ingreſſus fuerat templum? Reſ. q in die palmarum cum ingreſſus fuit Hieroſolymam ſtatim acceſſit ad templum.

2 Dub. Quis fuit ille diſcipulus qui ſtructuras templi demonſtrauit? Reſpõ. Euangeliſta non poſuit, quia nec eum ſcire magnum afferret commodum.

3 Dub. Cur oſtendit domino illas ſtructuras? Reſ. Theophil. q qa multa circa deſtructionẽ Hieruſalem dominus prædixerat mirabantur diſcipuli, q tã magna & pulchra edificia deſtrui deberent, iõ oñdebat ei decorẽ templi.

4 Dub. Cur dominus ſedebat in monte Oliueti? Reſ. Beda. q vt ẽt ipſo corporis ſitu contra templum ſedens verbis quæ loquitẽ cõgruat.

5 Du. Cur ſeparatim iſti diſcipuli interrogãt? Reſ. Chry. q de magnis erant interrogaturẽ.

6 Dub. Cur iſti & non alij diſcipuli Chriſtum de futuris interrogant? Reſp. qui ſup. quia liberius & ſecurius Chriſto loquebantur.

7 Dub. Cur Chriſtus nõ rñdet interrogationi eorũ? Reſ. Theophi. q añquã eis ad interrogata rñdeat mẽtẽ eorũ cõfirmat vt nõ ſeducantẽ.

8 Dub. Cur quærebant ſcire tempus huius deſtru-

ſtructionis? Reſ. Ly. quia iacula præuiſa minus feriunt, ideo quærunt vt poſſent ſibi prouidere ſi caſus accideret.

9 Dub. De quibus bellis dicit? Reſp. Beda. tempore dominicæ paſſionis in populo Iudæorũ, qui latronem ſeditioſum elegerunt. & Chriſtum ſaluatorem abiecerunt nec hoſtium, nec ſeditiones ciuium ceſſauerunt.

10 Dub. Cur admonet vt non timeant? Reſp. qui ſup. q; vt non ob timorem Hieruſalem & Iudæam deſerant, qua videlicet non ſtatim finis, ſed vſque in 4. differendum ſit annum.

11 Dub. Quæ gens contra gentem inſurrexit? Reſp. Theophi. quòd Romani contra Iudæos. Et vt dicit Lyr. gens Iudæorum contra gentẽ Samaritanorum ſępius ante deſtructionem ciuitatis inſurrexerit.

12 Dub. Cur oportebat illa fieri? Reſp. quia ſic erat diffinitum a Deo in pęnam Iudæorum.

13 Dub. Per quæ loca fuerunt terræmotus & fames? Reſ. Beda. quia per loca & ciuitates Iudæorum, vt etiam Deus videretur prę̃ſtari cõtra eos, & vt narrat Ioſephus tanta fuit fames in Hieroſolymis, vt mater comederet filium proprium.

14 Dub. Quæ opiniones bellorum erant? Reſ. Lyr. q; ante deſtructionem ciuitatis multa ſigna apparuerunt, & inter alia quoddam Sydus ſtetit ſuper ciuitatem per annum, ſimile gladio, & erant diuerſæ de hoc opiniones, quibuſdam dicentibus quod eueniret eis auxiliũ contra inimicos. Aliis vero dicentibus hoc ſignificare eorum deſtructionem.

15 Dub. Cur prædicit quod traderentur in cõ filijs &c? Reſp. Theophil. quòd conuenienter hanc narrationem præpoſuit de his quæ circa Apoſtolos erant futura, vt in propriis tribulationibus aliquam conſolationem haberent ex communibus tribulationibus & paſſionibus.

16 Dub. Quomodo illa erant initia dolorum? Reſp. Ly. quia illi dolores & afflictiones illæ, quæ tunc inceperant fuerunt conſummata in captura Hieruſalem per Romanos.

17 Dub. In quibus concilijs fuerunt traditi? Reſpon. q; Iudæorum, vt habetur Act. 5. quando ibant Apoſtoli gaudentes a conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.

18 Dub. Quando vapularunt in ſynagogis? Reſpon. quòd vt habetur vbi ſupra fuerunt cæſi in ſynagoga.

19 Dub. Ante quos reges & præſides ſteterũt? Reſ. q; vt habetur Act. 12. ante Herodem qui occidit Iacobum, & poſuit in carcere Petrũ, & Paulus ſtetit ante præſidem Syriæ. Act. 24. & poſt ductus Romam coram Nerone.

20 Dub. Cur dicit in teſtimonium illis? Reſp. Theophi. i. in præiudiciam eorum, vt. ſ. eſſent inexcuſabiles quod. ſ. Apoſtolis laborantibus illi non potuerint veritati coniungi.

21 Dub. An ante deſtructionem Hieruſalem prædicatum fuerit euangelium in toto orbe? Reſp. Beda. q; hoc fuiſſe completum eccleſiaſtice teſtantur hiſtoriæ.

22 Dub. Cur non debent præcogitare quid locuturi ſunt? Reſpon. qui ſup quia cum propter Chriſtum ducimur ad iudices voluntatem tñ noſtram pro Chriſto debemus offerre cęterũ ipſe Chriſtus quantũ in nobis habitat loq̃t, & Spiritusſanctus in reſpõdendo gratia loquitur.

23 Dub. Quomodo ſpiritusſanctus loquitur q; non habet os? Reſp. loquitur. i. eos quos inhabitat loqui facit.

24 Dub. Cur hoc eis prædixit cum ipſi de hoe eum non interrogarent? Reſp. G o. q; propter dicta dubitare potuiſſent quod ex defectu proprie ſcientiæ ac facundiæ ad reſpondendũ inſufficientes eſſent coram regibus &c. Ideo in hoc conſolatur eos.

25 Dub. Quomodo parentes filios & reliqui alios tradent in mortem cum hoc ſit magna crudelitas? Reſpõ. Beda. q; nullus inter eos eſt fidus affectus quorum diuerſa eſt fides.

26 Dub. An hoc vnquàm contigerit vt pater filium &c. in mortem traderet? Reſp. qui ſup. q; hoc in perſecutionibus crebro viſum eſt, patet etiam hoc perſcrutanti hiſtorias & paſſiones ſanctorum.

27 Dub. Quomodo erunt odio omnibus cum non fuerint cogniti ab omnibus? Reſp. Ly. omnibus gentibus. i. aliquibus omnium gentium & eſt ſynecdochæ.

28 Dub. Cur dicit propter nomen meum. Reſ. Theophi. quia quod habeantur odio propter Chriſtum. eſt cauſa ſufficiens perſecutiones ſuſtinendi, quia non martyrem facit pęna, ſed cauſa.

29 Dub. Quia nullus poteſt ſuſtinere vſque in finem mundi cum non tantum viuat: Reſ. Ly. q; intelligitur qui perſeuerauerit fide formata vſque in finem vitę hic ſaluus erit.

ALLEGORICE.

Recedente Ieſu de templo omnis legis

ædificia iſta deſtructa ſunt, vt nihil à iudæis impleri poſſit & capite ſublato omnia inter ſe membra compugnat, ſedet autem contra tẽplum deſignãs ꝙ quietus manẽs in ſanctis ſuperborũ deteſtat amentia. Mons vero Oliueti fructiferam deſignat ſancta eccleſiæ celſitudinem, ꝙ dñs reſpõdet de aduentu ſuo ſignat ꝙ non ceſſat venire per eccleſiam in qua vſq; ad finem veniret. In ſuis enim veniens agnoſcitur dum eius quotidie membra noſcuntur. Poteſt vero regnum ſuper regnum & peſtilentia eorum quorum ſermo ſubrepit vt cancer & fames audiendi verbi dei, & commotio vniuerſæ terræ, & a vera fide ſeparatio in hæreticis magis intelligi qui contra ſe inuicem dimicantes eccleſiæ victoriam faciunt. Fratres aũt & parẽtes tradunt ſeipſos in mortem dũ mala vita & malo exemplo alios ad peccãdũ inducunt ſed perſeuerantes nec ex ipſorum exemplo præuaricantes ſaluantur.

TROPOLOGICE.

Docemur vt non confidamus in palatijs & diuitijs, qa omnia diruentur quodq; non permittamus nos ſeduci ab aliquo, nec timeamus bella & aduerſitates, quia ſolum poſſunt contra corpus, ſed non contra animam, & ꝙ amore Chriſti omnia perferamus tormenta, nec curemus odium hominum cõtra nos propter nomẽ Chriſti. & ꝙ perſeuerantiã habeamus ſi volumus ſaluari.

ANAGOGICE.

Contemplemur ſtructuras altiſſimas cœleſtis Hieruſalem, videlicet excelſa merita ſanctorum in quibus non erit lapis ſuper lapidẽ nec unus confundet alium nec aliquis dolebit de gaudio proximi ſui. Et nunc Ieſus ſedebit in Monte oliuarum. id eſt in ſummo cœlo, vnde conſpicitur tota cœleſtis patria, ubi nullus metus erit præliorum & vbi quilibet præmia recipiet pro meritis, in quam patriã ſolum introibũt qui perſeuerauerint vſq; in finẽ.

IN VIGILIA SANCTI IOANnis Baptiſtæ.

Fuit in diebus Herodis regis Luc. 1.

Geſta fuerunt iſta vt dicit Beda die. 24. Septembris immanente æquinoctio.

HISTORICE.

Sacerdos quidã zacharias noĩe vicis abie, vxor eius Eliſabeth ex Aarõ progenie Herodis iudeæ regis tẽporibus fuerũt & iuſti quidẽ ante dñm carebãt vero filijs Eliſabeth ſterili exiſtẽte amboq; iam generandi curſum ptrãſierant. cũ uero ſacerdos Zacharias templum dñi ingreſſus incenſum domino ponere populi multitudine foris expectante, domini angelus illi apparuit ad dextrum incenſi altaris cornu, cũque timore correptus fuiſſet Zacharias, vt timorem deponeret angelus imperauit ſuamque exauditam fuiſſe oratiõnẽ denũtiauit quodque Eliſabeth eius vxor ſibi filium pareret, quem Ioãnem vocaret gaudium etiã tam ſibi quam cæteris in eius ortu magnum futurum ipſum etiam euaſurum excelſum coram dño, nec vinũ potaturum aut ſicera & ſpiritu repleturũ ſancto ex genitricis vtero. Ad deum plures ex Iſael filijs conuertet, & antẽ eum in ſpiritu ac uirtute Heliæ incedet, vt patrum corda in natos conuertat, & ad iuſtorũ ſemitas infideles altiſſimo pfectã plebẽ parare.

Haec ſunt dubia ſoluenda.

1 Dub. An Zacharias fuerit ſũmus ſacerdos? Reſp. Amb. & Beda ꝙ ſic. Lyr. autem dicit ꝙ fuit de minoribus, videlicet de. 24. ordinatis per Dauid ut habetur. 1. paralippo. 24. cap.

2 Dub. Cur Zacharias & eius vxor ab euangeliſta nominantur proprijs nominibus? Reſpon. Ly. ꝙ propter eorum bonam vitã famã.

3 Dubit. Quomodo intelligitur ꝙ Zacharias erat de vice abya? Reſp. Lyra. ꝙ de 24. generationibus ex qbus Dauid volens ampliare cultum dei ordinauerat. 24. ſacerdotes q ſucceſſiue ſeruirent per hebdomdas in templo dñi. Octaua ſors cecidit ſuper Abyam, vt dicitur 1. Paralippo. 24. de quo Abya deſcendit iſte Zacharias.

4 Dub. Cur dr̃ ꝙ uxor illius erat de filialibus Aaron? Reſp. Theophi. ꝙ ſacerdotes nõ permittebantur de alia tribu vxorem ducere, vt habetur. Leuit. 21.

5 Dub. Quomodo erant ambo iuſti cum non ſit homo qui non peccet? Reſp. ꝙ & ſi peccabant venialiter non propter hoc deſinebãt eſſe iuſti, cum ſeptie in die cadat iuſtus.

9 Dub. Cur dicit ante deum? Reſpõ. Ambro. ſuper Luc. quia aliqui videtur iuſti populo ex ſimulata ſanctitate qui tamen non ſunt iuſti ante deum.

7 Dub. Cur ex ſacerdote Ioannes ortus eſt? Reſp. Beda ꝙ ut eo potẽtius mutationẽ ſacerdotij præconizaret quo ipſum ad ſacerdotale genus

le genus pertinere clareſceret.

8 Dub. Cur natus eſt ex iuſtis parentibus? Reſpon. qui ſupra. ꝙ vt confidentius iuſtitiæ pręcepta populis daret quo hæc ipſe nō quaſi nouitia didiciſſe, ſed velut hæreditario iure a ꝓgenitoribus accepta ſeruaret.

9 Dub. Quid intelligitur cum dr̄ in omnibus mādatis, & iuſtificationibus dn̄i ſine querela? Reſp. Ly. ꝙ mendacium dicit quantum ad obſeruationem moralium præceptorum. Iuſtificationibus quantum ad obſeruantiā cerimonialium, & ſine querela quantum ad obſeruātiā iudicialium quia pacifice quantum ad proximos ſe habebant.

10 Dub. Cur dicit ꝙ non habebant filium? Reſpon. Lyra. ꝙ duplex cauſa aſſignatur, vna ex parte mulieris quia erat ſterilis, alia ex parte amborum quia ſenes erant & præterierat tēpus generandi.

11 Dub. Quia videtur qd̄ Eliſabeth eſſet maledicta ſm̄ legem vt hr̄ Exo. 23. & Deu. 7.? Reſpon. Lyr. & San. Tho. in. 4. ſen. diſt. 33. in expoſitione literæ. ꝙ hæc maledictio non erat culpæ ſed pœnæ, non tm̄ quantum ad defectū naturæ quam habet virginitas in prolis defectum, ſed etiam quantum ad infamiam quia opprobrio habebatur.

12 Dub. Quomodo ꝓceſſerāt in diebus ſuis? Reſp. Theo. ꝙ ꝓceſſerant non ſolū ſecundum corpus, ſed ſecundum ſpiritum aſcenſiones in corde ponentes.

13 Dubit. An nunc Zacharias ſorte fuerit electus, vt ſacerdotio fungeretur? Reſp. Beda, ꝙ non, ſed priſca ſorte cum ex ordine ſui pontificatus inuicem ſuccederet.

14 Dubit. Cum Deus ſit vbique, cur dicit ante Deum? Reſp. ꝙ & ſi deus ſit vbique tamen ſpecialiter dicitur eſſe in templo, quia ibi volebat adorari, tanquam in loco deuotiori.

15 Dub. An liceret extra templum dn̄o ſacrificare? Reſp. ꝙ non, vt habetur Exo. 20. vbi dicitur altare de terra facietis mihi. & offeretis ſuper eo holocauſta & pacifica veſtra oues veſtras & boues, in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei. vbi dicit Lyr. quòd iſte locus ſacrificij non poterat eſſe niſi vnus ad vitandum periculum idololatriæ ad quam populus iudæorum erat pronus ad quam declinaſſent de facili ſi vbiq; potuiſſent ſacrificare.

16 Dub. Antequam templum fundaretur vbi ſacrificabant? Reſp. Ly. ꝙ poſt ingreſſum filiorum Iſrael in terram promiſſionis locus ſacrificij, primo fuit in Sylo, vbi fuit tabernaculū poſitū & altare holocauſtorum, & deſtructa Sylo trāſlatum fuit in Nobe, & deſtructa Nobe ꝑ ſalutem tranſlatum eſt in Gabaon: poſtea in Hieruſalem vbi eſt ſanctum templum.

17 Dubit. quia vt habetur 2 Reg. 24 Dauid ſacrificauit in monte Moria. & 3. Reg. 18. Helias ſacrificauit in monte Carmeli? Reſp. qui ſupra, quod hoc fuit ex cauſa ſpeciali & diuina reuelatione, quia Dauid ibi ſacrificauit ex iuſſu Gaad prophetæ propter apparitionem angeli & Helias ad conuincendum prophetas Baal.

18 Dub. Quomodo dicitur angelus apparuiſſe Zachariæ? Reſp. Ambr. vbi ſupra. ꝙ ideo dicitur ſibi apparuiſſe, quia eum repente conſpexit. De angelis enim & de deo ſcriptura diuina tenere conſueuit, vt ꝙ non poteſt præuideri apparere dicatur.

19 Dub. Cur non apparuit in ſomnis ſicut Ioſeph? Reſp. Chryſo. ꝙ eo, quia nimis arduum annunciabatur, vnde manifeſtiori & mirabiliori viſione egebant.

20 Dubit. Cur dicit altaris incenſi? Reſp. Baſilius, quoniam alterum erat deputatum altare ad holocauſta.

21 Dub. Cur Angelus ſtabat? Reſp. quia nuncij cū nunciant aliqua ſolent ſtare & non ſedere.

22 Dub. Cur potius ſtabat a dextris quàm a ſiniſtris? Reſp. Amb. vbi ſupra, quia diuinæ inſigne miſericordiæ deferebat dn̄s enim a dextris eſt mihi ne commoueat.

23 Dub. Cur potius ſibi apparuit angelus in templo quàm extra? Reſp. qui ſupra, quia veri ſacerdotis annuntiabatur iam aduentus, & cęleſte ſacrificium parabatur in quo angeli miniſtrarent, non enim dubites aſſiſtere angelū quando Chriſtus immolatur.

24 Du. Cur Zacharias turbatus fuit in viſione angeli? Reſp. Chryſ. quia non pōt homo quātuncunq; iuſtus abſq; timore cernere angelū.

25 Dub. Quomodo irruit timor ſuper Zachariam? Reſp. Chryſo. ꝙ ſicut auriga perterrito loraque dimittente corruunt equi præcipites totaq; quadriga peruertitur: ſic accidere conſueuit animæ quotiens ab aliquo ſtupore deprimitur.

26 Dub. Cur Angelus primo dixit ꝙ non timeat? Reſp. Orige. ꝙ noua facies humanis ſe obtutibus præbens turbat mentem animūq; conſternit. vnde angelus ſciēs hanc humanam eſſe naturā primum perturbationi medetur.

27 Dub.

27 Dub. An animæ ſeparatæ a corpore poſſint apparere omnibus ſicut apparent angeli? Reſpond. San. Tho. in 4. ſen. diſt. 45. q. 1. art. 1. q. 3. quod non ſecundum curſum naturalem, ſed bene ſecundum diſpoſitionem diuinæ prouidētiæ, & ſic animæ ſeparatæ aliquando a ſuis receptaculis egreſſe conſpectibus hominum præſentantur. Sicut Aug. in libro de cura pro mortuis agenda narrat de Felice martyre qui ciuibus volanis viſibiliter apparuit cum a barbaris oppugnarentur. in libro quoque dialogorum multa narrantur de huiuſmodi apparitionibus animarum.

28 Dub. An ſemper quando volunt animæ ſeparatæ poſſint apparere viuentibus? Reſp. qui ſupra. ꝙ ſic animæ ſanctorum, non autem dānatorum, niſi aliquando permittantur a deo.

29 Dub. An ſemper quando apparet aliqua talis anima ibi præſentialiter ſit? Reſp. qui ſup. ꝙ non, vt Aug. per multa exempla probat in libro de cura pro mortuis agenda.

30 Dub. An Angeli vt appareant hominibus aſſumant corpora? Reſp. S. Tho. 1. par. q. 51. art. 2. ꝙ cum nō habeant corpora naturaliter ſibi vnita relinquitur ꝙ interdū corpora aſſumant, quia in ſpecie propria non poſſent ab hominibus videri.

31 Dub. De qua materia aſſumunt corpora angeli? Reſp. S. Thom. in q. de potentia dei. q. 6. art. 7. ꝙ ex quolibet elemento poteſt angelus corpus aſſumere, vel etiam ex pluribus elementis commixtis, ſed magis competit quòd ex aere corpus aſſumat.

32 Dub. Cur magis conueniens eſt aer quàm alia elementa ad corpora formandum? Reſp. qui ſupra: quia poteſt inſpiſſari faciliter, & ſic figuram recipere & retinere. Et per alicuius lucidi corporis oppoſitionem diuerſimode colorari ſicut in nubibus patet.

33 Dub. Quia videtur ꝙ ſit quædam ficatio cū angelus non aſſumat verum corpus humanū? Reſp. qui ſupra. ꝙ non eſt ibi fictio, quia formas humanas non obijciunt oculis angeli vt homines eſſe credantur, ſed vt per humanas proprietates angelorum virtutes cognoſcantur, ſicut nec etiam metaphoricæ locutiones ſunt falſe in quibus ex aliorum ſimilitudinibus res aliæ ſignantur.

34 Dub. Quomodo cognoſcuntur boni angeli a malis? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 70. ar. 3. ꝙ vt legitur in vita beati Antonij non difficilis eſt beatorum ſpirituum malorumq́; diſcretio ſi enim poſt timorem aduenerit gaudium a domino veniſſe ſciamus auxilium, quia ſecuritas animæ præſentis maieſtatis iudicium eſt. Si autem incuſſa formido permanſerit hoſtis eſt qui videtur.

35 Dubit. Quæ oratio fuit Zachariæ quæ fuit exaudita? Reſp. Aug. de qō. euangelij ꝙ intelligendū eſt ꝙ orauerit ꝑ populo & eius ſalute.

36 Dub. Cur ergo dicit ſibi angelus & Eliſabeth vxor tua pariet tibi filium? Reſp. qui ſupra. quoniam populi ſalus & peccatorum abolitio ac redemptio per Chriſtum futura erat, ad hoc nuntiatur Zachariæ naſciturus filius, quia præcurſor Chriſti deſtinabatur quaſi ipſo dicente, ut dicit Theophi. Vnde erit mihi hoc manifeſtum ꝙ populo peccata ſunt dimiſſa. ait angelus ex hoc ꝙ Eliſabeth pariet credes ꝙ populo peccata ſunt dimiſſa.

37 Dub. Cur non potuit etiam rogare vt daretur ſibi filius? Reſp. Aug. vbi ſupra. ꝙ nō eſt veriſimile, vt cum pro peccatis populi vel ſalute vel redemptione ſacrificiū ille offerret, quod potuerit publicis votis relictis homo ſenex vxorem habens pro accipiendis filijs orare. præſertim quia nemo orat accipere ꝙ accepturum ſe deſperat vſqueadeo autem ille iam ſe habiturum filios deſperabat, vt hoc angelo promittenti non crederet.

38 Dub. Cur præcipit angelus ꝙ vocetur Ioānes? Reſp. Beda. quoniam Ioannes interpretatur in quo eſt gratia, vel domini gratia, quo nomine declaratur primo parētibus eius gratiam quibus decrepitis naſceretur filius eſſe donatam. deinde ipſi Ioanni qui magnus coram domino eſſet futurus, poſtremo etiam filijs Iſrael quos ad dominum erat cōuerſurus.

39 Dub. Cur debēt in eius natiuitate gaudere? Reſp. Orig. ꝙ quando naſcitur iuſtus in mundo miniſtri natiuitatis eius letantur. quando vero ille naſcitur q̄ quaſi ad pœnas & ergaſtulū releuatur miniſter conſternatur & cōcidit.

40 Dub. Cur alij quàm parentes debent gaudere? Reſp. Alcuinus, ꝙ ſanctis non ſolum parentum gratia, ſed ſalus eſt plurimorum.

41 Dub. Qui fuerunt illi qui in natiuitate eius fuerunt gauiſi vltra parentes? Reſp. Lyr. ꝙ vt dicitur in textu, vicini & cognati, & nunc dies natiuitatis eius, non ſolum feſtinatur ab omnibus chriſtianis, ſed etiam a ſarracenis & aliquibus alijs.

42 Dub. An Ioannes fuerit magnus corpore? Reſp. Amb. vbi ſupra. ꝙ in hoc non corporis,

ſed

ſed animæ magnitudinem declarauit.

45 Dub. Quæ eſt iſta magnitudo animę? Reſp. qui ſupra. quòd magnitudo virtutis dicit eſſe magnitudo animæ.

44 Dubitatur. Cur dicitur coram domino? Reſpond. Theophilus. quòd multi magni dicuntur, ſed coram hominibus non coram deo ſicut hypocritę, ita etiam & parentes Ioanni iuſti coram domino dicti ſunt.

45 Dubitatur. Quid egit Ioannes vt diceretur magnus? Reſpon. Ambroſius ubi ſupra, quòd Ioannes non fines alicuius propagauit imperij, non triumphos belli certaminis reportauit, ſed quod eſt amplius prædicans in deſerto, delitias hominum corporiſque laſciuiam magna animi virtute depreſſit.

46 Dubitatur. Quid eſt ſicera? Reſpond. Beda. quòd interpretatur ebrietas, quo vocabulo Hebræi omne quod inebriari poteſt poculū, ſiue de pomis, ſiue de frugibus ſeu de qualibet alia materia confectum ſignificant.

47 Dubitatur. Cur debebat abſtinere a vino & ſicera? Reſpond. Beda. quia erat nazareus, ideſt conſecratus domino per totam vitā ſuā. Et ideo ab omni inebriatione abſtinuit iuxta ritum nazareorum. Nume. 6.

48 Dubitatur. An Ioannes repletus fuerit ſpiritu ſancto ab utero ſuæ matris? Reſpon. quòd ſic nōn quòd vterus eum impleuerit, ſed in vtero adhuc exiſtēs repletus fuit ſpiritu ſancto.

49 Dubitatur. Cur ſic fuit repletus ſpiritu ſancto? Reſpond. Lyra. quia purgauit eum ab originali peccato & profuit ei quantum ad operationem boni meritorij.

50 Dub. Cur ergo poſt fuit baptizatus ſi purgatus fuerat a peccato originali? Reſpond. dominus Cardina. de tur. crema. quod etiam ſacrificati in vtero indigent baptizari propter characterem quo configurentur Chriſto.

51 Dubitatur. Quomodo conuertit filios iſraël ad deum? Reſpō. quòd baptizando & Chriſto teſtimonium perhibendo.

52 Dubitatur. Quis eſt dominus deus Iſrael? Reſpon. Beda. quòd ex dictis patet Chriſtum eſſe dominum deum Iſrael.

53 Dubita. Quomodo Ioannes Chriſtum præceſſit? Reſpond. Quoniam prænuntius Chriſti natus eſt & prænuntius mortuus eſt.

54 Dubitatur Quomodo Ioannes venit in ſpiritu & virtute Heliæ? Reſpond. Ambro. vbi ſupra. quoniam Helias habuit uirtutem vt ad ſidem animos populorum a perfidia retorqueret, virtutem abſtinentiæ atque patientiæ, & ſpiritum prophetandi. In deſerto Helyas, in deſerto Ioannes. ille Achab regis gratiam nō quæſiuit. hic ſpreuit Herodis, ille Iordanē diuiſit hic ad lauacrū ſalutare cōuertit ille prioris, hic ſequētis dominici præcurſor aduētus.

55 Dubitatur. Cur dicitur in ſpiritu & uirtute? Reſpon qui ſupra, quia nunquam ſine virtute ſpiritus, vel ſine ſpiritu virtus eſt.

56 Dubitatur. Quomodo patrum corda conuertit in filios? Reſpond. Beda. quòd ſpiritualem antiquorum ſanctorum ſcientiam populis prædicando infundens.

57 Dubitatur. Cum increduli ſemper ſint in pertinatia quomodo eos conuertit? Reſpon. Lyra. quòd conuertit illos qui fuerant increduli vt eſſent fideles.

58 Dubitatur. In quo conſiſtit prudentia iuſtorum? Reſpond. qui ſupra. quòd in operibus fidei charitate formatæ & deuotionis.

59 Dubita. Quomodo paratur domino plebs perfecta? Reſpond. qui ſupra. quòd per euangelij ſuſceptionem.

ALLEGORICE.

[Quod parentes Ioannis iuſti erant tempore Herodis] ſignificat quòd ſub malis principibus multi iuſti poſſunt reperiri, [quod filiū non habent ſignificat quòd peccatores iuſtis credere volunt, nec velle effici filij ſpirituales iuſtorum [quòd Zacharias ingreditur templū ad ponendum incenſum] ſignat iuſtos orationibus ſuis peccatoribus veniam impetrare. & correctionem [quod alij foris ſtant] ſignificat eos qui ſunt extra gratiam [quòd angelus apparuit & annuntiat placita] ſignificat deū multum inclinari ad orationes ſanctorum & ipſis placari, & peccatores quos vocare venerat in filios ſuſcipere & eis ſuam gratiam, infundere, [quòd multi lætantur] ſignificat ꝙ gaudiū eſt in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, & tales magni efficiuntur, vt patet de paulo, Magdalena & pluribus alijs, qui replētur ſpirituſancto ex vtero matris eccleſiæ, & alios conuertunt ad dominū, & ſic parant deo plebem perfectā imperfectionē remouendo.

TROPOLOGICE.

Docemur vt etiam ſub tyrannis iuſtitiam ſectemur, & obſeruemus mandata domini & in neceſſitatibus & tribulationibus recurramus ad dominum, orando tam pro nobis quā pro proximis, nec ſtemus cum multitudine extra templum, ſed ingrediamur deo gratias referendo

ferendo & incenſum orationum offerendo, & infundet nobis gratiam, & efficiemur magni charitate & replebimur Spiritusſancto caſte viuētes, & bonis exemplis ac verbis alios cō uertem, vt plebs deo deſeruiens perfecta fit.

ANAGOGICE.

Eripimur vt contemplemur quemadmodū Chriſtus nos fecit Deo regnum & ſacerdotes & patri ſanguine ſuo in cœlum offerens nos reconciliauit, & cum naſcimur ad cęleſtē glo riam omnes cœleſtes ſpiritus gaudent & exul tant, & efficimur magni cum eo regnantes, peccatoribus foris exiſtentibus.

IN DIE SANCTI IOANNIS Baptiſtæ.

Eliſabeth impletum eſt tempus pariendi. Lu. 1.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno Chriſti primo vſuali die 24. Iunij. in die Veneris.

HISTORICE.

Natum cum Eliſabeth peperiſſet eidem a contribulibus ac vicinis ob magnificam erga eam domini miſericordiam exhibitam cōgra tulatum fuit, octauo igitur cum conueniſſent die ob infantis circunciſionem eum Zachariā ſui genitoris nomine compellabant, obſtetit autem genitrix iubens vt Ioannes vocaretur. Illis autem nullum tali illa in cognatione no mine vocari aſſerentibus, ad genitorem iudicium delatum eſt cui innuentes vt ſententiam ediceret pugillarem popoſcit & accepit, ſcripſitq; vt Ioannes vocaretur, quod cunctos in admirationem deducit. Statim autem eidem loquele vſu reddito excelſum benedicebat Deum. Vicinos vero omnes timor inuaſit, facta ique fama circunquaque diuulgata eſt, magnumque aliquid in puero futurum audientes præſagiebant, dñi quoq; dextera eū prote gebat. Spiritu autē ſancto Zacharias genitor repletus hæc prophetiæ prompſit benedictū videlicet dñm Deū Iſrael fore, quoniā ſui populi Iſrael redemptionē viſitando operatus fuiſſet cornuq; in ſui ſerui Dauid domo ſalutis erexiſſet quemadmodū per ſuos prænūria uerat vates cū decorū inimicis atq; odientibus eis manifeſtet ſalutem, vt eorū miſereretur patribus, ſancti que reminiſceretur teſtis ſui, prout iureiurādo magno patri Abrahæ firma uerat ſe, videlicet eis exhibiturū, vt abſq; omni timore formidine ab eis eruti excelſo ipſorū creatori ſanctæ iuſtæq; omni deſeruirent tem pore. Natum aūt proſpectans talibus eum affatus eſt verbis. O infans excelſi vates diceris Dei eiuſque, vt itinera præpares ipſius ante faciem incedes & pro plebis erratorum aboli tione ſalutis ſcientiam populis contribues po tentiſſimo Deo eiuſq: copioſa opitulante mi ſeratione, quia & nos ex alto progrediens inuiſere dignatus eſt, vt ſuum in tenebris ſedētibus lumen infunderet, & a mortis vmbra erueret, vtque noſtre in pacis viam dirigantur plante.

Poterimus nunc aliqua perſcrutari dubia.

1 Dub. Igitur cur dicitur impletum eſt tempus pariendi? Reſp. Amb. ſuper Lucam quòd hoc verbum plenitudinis non inuenitur poſitum niſi in generatione iuſtorum.

2 Dub. Quod eſt illud tempus pariendi: Reſp. Ly. ꝙ tempus nouem menſium.

3 Dub. Quid oportebat facere mentionem de plenitudine temporis pariendi? Reſp. qui ſup. quia quicquid accidit in generatione iuſtorum dignum eſt notari.

4 Dub. Qui dicebantur vicini & cognati eius? Reſ. qui ſup. vicini. i. cohabitantes, cognati vero q. e. iūt ex eius cōſanguinitate & affinitate.

5 Dub. Quam miſericordiam magnificauit do minus cum Eliſabeth? Reſ. qui ſup. ꝙ auferen do ſterilitatem & eius opprobrium, & talem filium ſic mirabiliter annuntiatum & ſuperna turaliter conceptum dando.

6 Dub. Quomodo congratulabantur ei: Reſp. Chry. quòd hi qui eius cognouerant ſterilitatem teſtes diuinæ gratiæ efficiebantur, ſed & nemo viſo infante cum ſilentio diſcedebat, ſed Deum qui illum ex inſperato conceſſerat collaudabat. Gaudentes omnes de ortu infantis.

7 Dub. Quæ fuit illa dies octaua? Reſp. Ly. ꝙ fuit octaua a natiuitate præcurſoris.

8 Dub. Cur vocabant eum nomine patris ſui Zachariam: Reſp. qui ſup. quia ſic erat antiquitus ſatis communiter obſeruatum, & adhuc obſeruatur maxime in magnis dominis quod primogenitus nominatur nomine patris.

9 Dub. Cur nolebat mater eius quod vocaretur Zacharias: Reſp. Amb. di. aduertendū matri non nomen alicuius diſplicuiſſe de genere, ſed id ſancto infuſum ſpiritu quod ab ange lo ante Zachariæ fuerat prænuntiatum.

10 Dub.

10 Dub. Quomodo potuit ſcire Eliſabeth ꝙ deberet vocari Ioannes cum hoc non dixerit ſibi Zacharias qui effectus fuerat mutus? Reſ. Amb. vbi ſup. ꝙ Spiritusſanctus ei reuelauit.

11 Dub. De qua cognatione intelligit? Reſ. Lyra. quòd hic accipitur cognatio.i. propinquitas generis, quia de cognatione Eliſabeth, nec ſui viri nullus ſic vocatus fuerat.

12 Dub. An de cognatione Iudaica aliquis ante vocatus fuerit Ioannes? Reſ. ꝙ ſic, vt patet. 1. Machab. 2. de Ioanne fratre Iudæ Machabæi, & de Ioanne eupolemi.

13 Dub. Cur innuebant Zachariæ & non eum interrogabant quomodo vellet eum vocari? Reſp. Amb. vbi ſup. quòd incredulitas ei affatum eripuerat & auditum.

14 Dub. Quid eſt pugillaris? Reſpõ. ſecundum Vocabuliſtas. vt dicit etiam Catholicon. quòd eſt penna, cornu, vel tabella manualis.

15 Dub. Cur potius ſcripſit nomen quã per aliud ſignum declarauit? Reſp. Amb. quòd hic quod manu non poterat, literis eſt locutus.

16 Dub. Cur non ſcripſit volo quod vocetur Ioannes? Reſp. qui ſup. q.d. non ei nos nomen imponimus, qui iam a Deo nomen accepit.

17 Dub. De quo mirati ſunt vniuerſi? Reſpon. Theophil. quia cum muliere circa hoc nomẽ pueri pater mutus concordauit.

18 Dub. Cum quotidie Zacharias aperiret os comedendo & bibendo, quomodo tunc dicitur fuiſſe apertum? Reſp. quòd licet ante aperiret non tamen ad loquendum ſicut vt hic.

19 Dub. An lingua eius fuerit ſciſſa? Reſp. qui ſupr. quòd dicitur aperta.i. liberata a vinculo quod loquelam impedierat.

20 Dub. Cur duplici pœna Zacharias affectus fuit. ſ. ſurditate & taciturnitate? Reſ. Thophil. quòd tanquam inobediens ſurditatem incurrit, & tanquam contradictor taciturnitatem.

21 Dub. Cur non liberatus ſtatim fuit nato infante? Reſp. Lyr. quòd per confeſſionem fidei in ſcripto quam verbo facere non poterat liberari meruit.

22 Dub. Quid loquebatur Zacharias benedicens Deum? Reſ. S. Vin. in Ser. hodier. quòd id ꝙ ſequitur. ſ. benedictus dominus deus Iſrael.

23 Dub. De quo factus eſt timor ita magnus? Reſp. timor magnus.i. admiratio magna.

24 Dub. Cur magis in montana diuulgabant hæc quam in plano? Reſp. quia domus Zachariæ erat in montanis.

25 Dub. Cur ſic diuulgabantur? Reſp. Ly. quia facta inſolita, & mirabilia libentius narrantur.

26 Dub. A quibus diuulgabantur? Reſp. quòd a vicinis & cognatis.

27 Dub. Cur ponebant in corde ſuo? Reſ. Lyr. quoniam talia mirabilia magis commendantur memoriæ.

28 Dubita. Quid volunt intelligi dum dicunt quis putas puer iſte erit? Reſpon. Ly. q.d. viſis tot ſignis valde magnus erit.

29 Dub. Quid eſt manus domini? Reſ. qui ſup. quòd eſt virtus dei operatiua miraculorum.

30 Dub. Quomodo iſta virtus erat cum Ioanne? Reſ. qui ſup. quia in eius annunciatione cõceptione & natiuitate oſtenſa fuit.

31 Dub Cur Zacharias incredulus debuit repleri Spirituſancto? Reſpõ. Amb. quòd bonus deus & facilis indulgere peccatis, non ſolum ablata reſtituit, ſed etiam inſperata concedit.

32 Dub. Quomodo potuit repleri Spirituſancto? Reſp. Chry. quod repletus eſt operatione Spirituſſancti.

33 Dub. Quam gratiam habuit a Spirituſancto. Reſp. qui ſup. quòd nec quocunque modo gratiam nactus eſt Spirituſſancti, ſed ad plenum.

34 Dub. Quid prophetauit Zacharias. Reſp. Orig. quòd vnam prophetiam prænunciat de Chriſto, & alteram de Ioan. vt patet in textu.

35 Dub. Cur dicitur deus Iſrael cum ſit deus omnium. Reſp. Lyr. quòd eſt dominus omniũ per generalem gubernationem, ſeu per creationem Iſrael per ſpecialem cultum & deuotionem.

36 Dub. Cur dicit viſitauit cum adhuc Chriſtus non eſſet natus. Reſ. Bed. quòd Zacharias prophetico more quod in proximo faciendũ erat cognouerat iam quaſi factum.

37 Dub. Cui plebi fecit iſtam viſitationem. Reſp. Chry. quòd populo ſuo Iſrael materiali ſiue populo Iſrael ſpirituali. ſ. populo fideli.

38 Dub. Quando fecit redemptionem. Reſp. Ly. quòd in ſua paſſione.

39 Dub. Cur oportebat vt viſitaret. Reſ. Beda. quia erat longa infirmitate tabeſcens.

40 Dub. Quid intelligitur per cornu. Reſpõ. Chry. quòd cornu nominat poteſtatem gloriam & famam metaphoricæ a brutis animalibus illud accipiens quibus loco muniminis, & gloriæ cornua deus dedit.

41 Dubit. Quid eſt cornu ſalutis. Reſpond

Beda

Beda quòd regnum Chriſti, quia cornu excedit carnem, in cuius figuram Dauid & Salomon cornu olei ſunt in regni gloriã cõſecrati.

42 Dubitatur. Cur dicit erexit? Reſpon. Theophi. quia ui debatur deus dormire, ſed in nouiſſimis incarnatus temporibus excitatus eſt & contriuit dæmones qui nos oderant.

43 Dub Cur dicit nobis? Reſpon. quoniam ꝓpter nos homines incarnatus eſt.

44 Dubitatur. Cur dicit in domo Dauid? Reſpon. Orige. quia de ſemine Dauid ſecundum carnem natus eſt.

45 Dubitat. Cur Dauid dicitur puer domini? Reſpon. quia ſemper voluntatem domini quęſiuit adimplere.

46 Dubita. Qui prophetæ de hoc locuti ſunt? Reſpond. quòd vt habetur Actuum. 10. omnes prophetæ huic teſtimonium perhibent.

47 Dubitatur. Cur dicit quod locutus eſt per os prophetarum? Reſpond. Græcus quod per hoc innuit deum per os eſſe locutum.

48 Dubita. Quomodo intelligitur qui a ſæculo ſunt? Reſpon. Beda. quia tota veteris teſtamenti ſcriptura propheticæ de Chriſto proceſſit, & ipſe pater Adã & cæteri patrũ factis ſuis eius diſpenſationi teſtimmoniũ reddunt.

49 Dubit. Cur dicit ſalutem &c. Reſpond. qui ſupra. quòd explanat quod ſupra dixit cornu, ideſt erexit nobis ſalutem ex inimicis noſtris.

50 Dubitatur. Qui ſunt inimici noſtri &c. Reſpond. Orige. quòd de ſpiritualibus inimicis intelligit.

51 Dubita. Quomodo oderunt nos? Reſpond. quia quærunt nobis viam ſalutis præcludere & in iram dei adducere.

52 Dubitatur. Cur dicit ad faciendam miſericordiam? Reſpond Lyra. quia non propter noſtram iuſtitiam myſterium incarnationis impleuit, ſed propter ſuam miſericordiam.

53 Dubitatur. Cum quibus patribus noſtris fecit miſericordiam? Reſpond. Orige. quòd in eius aduentu & Abraham Iſaac & Iacob, & alij functi ſunt miſericordia.

54 Dubitatur. Quod eſt teſtamẽtum ſuum ſanctum? Reſpond. Theophi. quod eſt pactum de quo dicitur benedicens benedicã tibi, & multiplicabo te.

55 Dubit. Quomodo fuit multiplicatus Abraham? Reſpond. qui ſupra, ꝙ in omnibus gentibus per imitationem fidei eius adoptatis in filios, qui benedicunt deum in fide Abrahæ.

56 Dubitatur. Cur dicitur deus memorari? Reſpond. Lyra. quòd ad modum recordantis ſe habuit quando pactum impleuit.

57 Dubitatur. Vt qui deus iurauit? Reſpon. Baſilius. ꝙ non iurat vt homo, ſed uerbum eius loco iuramenti nobis ad veritatem exprimitur immutabili ſententia quòd eſt promiſſum approbans.

58 Dubitatur. Quomodo deus dedit ſe nobis cum ſolum filium dederit ad incarnandum? Reſpond. Lyra. ꝙ dando filium qui eſt eiuſdem ſubſtantiæ cum ipſo pater etiam ſeipſum dedit nobis, cum ipſe in filio manẽs faciat opera. Ioannis. 14.

59 Dubitatur. Quid eſt iuſiurandum? Reſpon. quòd vt habetur in. l. ius autem. ff. de iuſti. & iu. ꝙ conuenientius dici poſſet factum iuramẽtum, vel factum iuratum, eo ꝙ ſuper facto iuratur. vel iuſiurandum eo quod ſuper iure ꝙ iurãti competit iuratur. Vel vt dicit Azo forte ius ponitur pro religione. q. d. iuſiurandum id eſt religio firmandi, vnde iuſiurandum idẽ eſt quòd iuramentum factum.

60 Dubitatur. Quomodo ſine timore liberamur de inimicis &c. Reſpond. Orige. ꝙ crebro de hoſtium manu aliqui liberantur, ſed non abſque timore. cum enim metus & diſcrimen ante præceſſerint, & ſic de inimicorũ manu quis eruatur liberatus eſt quidem ſed non ſine timore. Ideo dicit ꝙ Chriſti aduentus ſine timore nos a manibus hoſtium eripi fecit. Non enim eorum inſidias ſenſimus, ſed repẽte ab eis nos ſegregans duxit ad ſortis propriæ manſionem.

61 Dubitatur. Quia dicitur in pſal. 2. Seruite domino in timore, & hic dicitur ſine timore? Reſpond. Lyra. ꝙ hic intelligitur de timore ſeruili in pſalmo autem de timore filiali.

62 Dubitatur. Quid eſt ſanctitas? Reſp. Chryſ. quod eſt apta circa deum æquitas.

63 Dubitatur. Quid eſt iuſtitia? Reſpond. qui ſupra. quod aliquis reuerenter exequatur diuina, & quo ad homines laudabiliter cõuerſet.

64 Dubitatur. Cur dicit coram ipſo? Reſpond. qui ſupra. ꝙ ad differentiam hypocritarum q coram hominibus & non coram deo quærunt apparere & placere.

65 Dubitatur. Cur dicit omnibus diebus? Reſ. qui ſupra. quod iſta ſeruitus non debet fieri ſemel aut ad tempus, ſed ſingulis diebus & quandiu vixerit.

66 Dubitatur. Cur Zacharias ad filium ſua verba conuertit? Reſpond. Ambr. vbi ſupra quod pulchre

pulchre hoc facit, ut quoque bene factum eſſe domini deſignaret ne cum publica numeraret,ſua quaſi ingratus tacuiſſe videretur.

67 Dubita.Quia videtur quod fruſtra loqueretur filio qui nõ poterat intelligere vel audire? Reſp.qui ſupra.ꝙ perfecto potuit vocem patri natus audire, qui Mariæ ſalutationem antequam naſceretur audiuit.

68 Dubitatur. Cur altiſſimi Ioannes debebat eſſe propheta?Reſpon.Beda. ꝙ Chriſti quem Ioannes præire debebat.

69 Dubitatur.Cur dicitur ꝙ ante faciem præire deberet?Reſpond.Chry. ꝙ alij prophetæ eminus Chriſti myſterium prædicauerũt.Hic vero ꝓprius pdicauit vt eũ cæteris indicaret.

70 Dubitatur.Cur potius dicitur ante faciem quam ante deum:Reſpond. Lyra.ꝙ ideo dicit ante faciem.ideſt ante filium dei qui eſt ſimilitudo patris vel eius facies per faciem eius deſignatur notitia ſecundum Greg.ſuper Ezechielem.ea autem quę ad notitiam pertinent in diuinis filio appropriantur.

71 Dubitatur. Quomodo Ioãnes parauit vias Chriſti?Reſpon.qui ſupra.quod per prædicationem Chriſtum annuntiãdo, & per baptiſmum aſſuefaciendo,quia ſic homines diſponebant ad facilius recipiendũ baptiſmũ Chriſti.

72 Dubitatur. Quam ſciẽtiam dedit plebi Ioãnes?Reſpond.qui ſupra. quod tunc ſcientiam dedit quando prædicauit ſalutem fiendam per Chriſtum.

73 Dubitatur.Cur dicit in remiſſionem peccatorum?Reſpond.Theophi. quia non aliter cognitus eſſet deus niſi plebi peccata dimiſiſſet Dei enim eſt peccata dimittere.

74 Dubitatur.Cur dicit per viſcera &c? Reſp. Lyr.quia per intimam & occultam miſericordiam dei facta ſunt hæc.

75 Dubitatur. Ad quid refertur illud relatiuũ in quibus?Reſpond.Chryſo.in quibus ſcilicet miſericordiæ operibus.

76 Dubita. Cum nos ſemper videat quia vbique eſt quomodo tunc viſitauit nos?Reſpon. qui ſupra.ꝙ tũc viſitauit nos aſſumpta carne.

77 Dubita. Quomodo intelligitur oriens ex alto?Reſpon. Lyra. ideſt ex ſinu patris oriens in mundo.

78 Dub.Quibus illuminauit quia dicit illuminare his &c? Reſpond. qui ſupra. patribus in limbo exiſtẽtibus ad quos deſcẽdit Chriſtus.

79 Dubita.Quid intelligit per tenebras? Reſ. Chryſoſto.ꝙ errorem & ad fidem diſtantiam.

80 Dubitatur.Quæ eſt vmbra mortis? Reſpõ. Grego.4 moralium quod eſt obliuio mentis; ſicut enim mors hoc qđ interficit agit vt non ſit in memoria.Vnde iudæorum populus qui ei oblitus fuerat dicit in vmbra mortis ſedere.

81 Dubitatur.Cur dicit ſedent? Reſp. Chryſ. quia non ambulabãt in tenebris ſed ſedebãt.

82 Dub.Quæ eſt via pacis?Reſpon. Theophi. quod eſt via iuſtitiæ.

83 Dubitatur. Quomodo in ea diriguntur pedes? Reſpond. qui ſupra. ideſt affectus animarum noſtrarum.

84 Dubitatur. Quia Malachie. 2.dicitur.Ego mitto angelum meũ & Eſaiæ. 40.Ego vox clamantis in deſerto,& hoc de præcurſore domini.ego non debebat vocari Ioannes,ſed angelus vel vox?Reſpon.dominus Cardina. de tur. crema.in hoc euãgelio,quod conuenienter ſibi impoſitum fuit hoc nomen Ioannes de mãdato angeli nec eſt mirum ꝙ vnus & idem propter diuerſas virtutes in eo exiſtẽtes recipiat nomina diuerſa.

ALLEGORICE.

[Ioannis celebrata natiuitas]gratiam noui teſtamenti inchoatam demonſtrat, [cui vicini & cognati nomen patris quam Ioannes imponere malebant] quia iudæi qui legis obſeruatione quaſi affinitate iuncti erant magis iuſtitiam quæ ex lege eſt ſectari quam fidei gratiam ſuſcipere cupiebant. [ſed Ioannis] hoc eſt gratiæ dei uocabulum[mater uerbis pater literis nuntiante ſatagſit]quia & lex ipſa pſalmique & prophetæ apertis ſententiarum vocibus gratiam Chriſti prædicant,& ſacerdotium illud vetus figurans cerimoniarum ac ſacrificiorum vmbris eidem teſtimonium perhibet. [puchræque Zacharias octauo die pro lis edite loquitur] quia per domini reſurrectionem qui octaua die hoc eſt poſt ſeptimũ ſabbati facta eſt occulta legalis ſacerdotij archana patuerunt. Tempore igitur dominicæ reſurrectionis prædicata gratia Chriſti ſalubris timor non ſolum iudęorum quia erant vicini,uel ſitu loci, uel ſcientia legis, ſed etiam exteriorum gentium corda concuſſit,[nec tãtum montana iudeæ]ſed omnia mundani regni mundaneque ſapientiæ culmina Chriſti fama tranſcendit.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur vt congratulemur proximis ſi ei aliqua domini gratia confertur quodq; gratias agamus de beneficijs receptis a deo timeamuſque

meamuſque eum timore filiali, & benedicamus in ſæcula ſæculorum.

ANAGOGICE.

Erigimur vt domini altiſſimi antiqua miracula contemplemur, quæ nos ducunt ad agnitionem cœleſtis beatitudinis, quia qui dat ſterilibus conceptum, ipſe erigit pauperem de ſtercore peccatorum vt ſedeat cum principibus & poteſtatibus in cœleſtibus, & linguas mutorum aperit ad collaudandum eum in æterna gloria, qui & timentur timore domini, qui permanet in æternum, vbi omnes ſancti eum benedicunt cum exercitibus cœleſtibus dicentes. Sanctus, ſanctus, ſanctus dominus deus ſabaoth.

IN VIGILIA APOSTOLORUM Petri & Pauli.

Dixit Ieſus Petro. Simon Ioannes diligis me? Ioan. 21. cap.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 32. die 5. Aprilis. in die Martis.

HISTORICE.

Bina cum dominus Petrum interrogaſſet vice, an ſe cæteris plus diligeret & reſpondiſſet quod ipſo ſciente eum diligeret, iniunxiſſetq; dominus vt ſuos paſceret agnos. Tertio rurſus dominus a Petro an ſe amaret quæſiuit quo Petrus contriſtatus, eum omnia ſcire reſpondit profectoq; agnoſcere ſe ab eo diligi imperauit autem dominus vt ſuas paſceret oues, inquiens quod dum iuniori frueretur ætate ſe cingulo ad libitum conſtringebat pergens quacunque voluiſſet, ſed ſenio dum grauabitur ab alio ligandus foret & ducendus quo nolet, his qua deum clarificaturus eſſet nece demonſtrans.

OPortet nunc dubia ſoluere quæ occurrunt ſuper dictis euang.

Dub. Vbi dominus prædicta verba dixit Petro? Reſp. quòd ad mare Tyberiadis vbi ſe poſt reſurrectionem diſcipulis manifeſtauerat.

2 Dub. Cur dominus interrogat Petrum an ſe diligat? Reſp. ô Ly. quia volebat ei beneficium ſpeciale conferre.

3 Dub. Quod erat illud beneficium? Reſ. Theophil. quod volebat ei commiſſionem ouium mundi commendare.

4 Dub. Cur interrogat quod ſciebat? Reſpon. quòd vt ex reſponſione ſua dominus ei committeret quod intendebat.

5 Dub. Cur vocat eum Simonem & non Petrum? Reſ. qui ſup. quòd conuenientius Simonem qui interpretatur obediens vocauit, quia tunc obedire debebat domino tale ſibi officium imponenti.

6 Dub. Cur inquirit an plus cæteris eum diligat? Reſp. Lyr. quia ille qui eligitur ad prælationem debet deum diligere præ cæteris, quia iuxta Gregorium tantum debet excedere actiones populi vita præſulis quantum diſtat a grege vita paſtor.

7 Dub. De quo debet fieri electio ad præſulatum. Reſp. S. Tho. ſuper 1. ad Thi. 4. & ad Hebræ. 5. quòd de eo quem deus inſpirauerit.

8 Dub. An melius ſit recuſare quam acceptare prælaturam. Reſp. qui ſup. quodlibet. 5. art. 22. quòd tutius eſt recuſare dummodo non imponatur neceſſitas a ſuperiori.

9 Dub. An conſentiens in electionem de ſe factam peccet. Reſ. qui ſup. quòd ſi cōſentit propter aliquid temporale puta honorem & diuitias vel aliquid huiuſmodi peccat, quia intentio eſt mala. ſi autem conſentit propter profectum eccleſiæ ſic habet bonam intentionem & non peccat.

10 Dub. An melior ſemper ſit eligendus ad prælaturam. Reſpon. qui ſup. 2. 2. q. 185. ar. 3. quòd non meliorem ſimpliciter tenetur quis eligere, ſed meliorem quo ad regimen eccleſiæ, qui. ſ. poſſit eccleſiam & inſtruere, defendere & pacifice gubernare.

11 Dub. Quid debet in ſe habere bonitatis ille qui eligitur. Reſp. qui ſup. quòd ſufficit ſibi quod nihil in ſe inueniat per quod illicitum reddatur aſſumere prælationis officium, quia nec Petrus interrogatus an amplius cæteris deum diligeret reſpondit quod ſic, ſed ſolum quod eum diligebat.

12 Dub. An prælati ſint aſſumendi de ſua eccleſia vel de aliena. Reſp. qui ſup q. 63. art. 2. quod ille qui de gremio eccleſiæ aſſumitur vt in pluribus conſueuit eſſe vtilior quantum ad bonum commune, quia magis diligit eccleſiam in qua eſt nutritus.

13 Dub. Cur dicit Petro paſce agnos meos. Reſp. Aug. in Ser. Paſchæ quòd confitenti Petro amorem ſuum agnos commendauit tanquam non eſſet vbi oſtenderet Petrus amorē ſuum in Chriſtum niſi eſſet paſtor fidelis ſub principe omnium paſtorum.

14 Dub.

14 Dubitatur: Cur potius Petro q̃ alijs hoc impoſuit? Reſpon. Chryſoſtomus quia Petrus erat eximius apoſtolorum & os diſcipulorum & vertex collegij.

15 Dub. Cur ter Petrum Dominus interrogat ſi eum diligeret? Reſpon. Aug. ꝙ vt redderetur trine negationi trina confeſſio: ne minus amori lingua ſeruiat quàm timori & plus vocis elicuiſſe videatur mors imminens quàm vita præſens.

16 Dub. Cur Petrus non reſpondit Chriſto an eum plus diligeret quàm cæteri? Rñd. Aug. ſuper Ioannem. ꝙ Petrus de ſe ſciebat: non n. quantum ab alio quolibet diligeretur ſcire poterat: quia cor alterius videre non poterat.

17 Dub. Cur cum dominus interrogat diligis me: Petrus reſpondit amo te? reſpon. Augu. quòd per hoc demonſtratur vnum atque idẽ eſſe dilectionem & amorem.

18 Dubi. Cur his dicit: paſce agnos meos, & tertio dicit paſce oues meas? Reſpõ. Ly. quia in fidelibus Chriſtianis tres ſunt gradus. ſecũdum incipientium: proficientium: & perfectorum. illi qui ſunt in duobus primis gradibus dicunt agni: & illi qui ſunt in tertio, oues nominantur.

19 Dubitatur: Cur contriſtatus eſt Petrus de tertia interrogatione? Reſpon. Chryſ. ꝙ rurſus formidans priora ne forte eſtimans ſe diligere ſi non diligat corripiatur ſicut & prius correptus eſt: multum ſe eſtimans fortem, ſcilicet quando dixit paratus ſum tecum & in carcerem, & in mortem ire.

20 Dubitatur. Quid intelligit Petrus dum dicit domine tu omnia ſcis? reſpondet qui ſupra idest ineffabilia cordis præterita, præſentia, & futura.

21 Dubitatur, quid vult dominus dicere Petro quando dicit, amen amen dico tibi &c. reſpõ. Lyra. quòd prædicit ſibi ſuum martyrium.

22 Dub. Cur prænunciat ſibi ſuum martyriũ? Reſpon. Lyra. quòd prælati eccleſiæ tantam debent charitatem habere vt parati ſint ſe morti exponere pro grege.

23 Dub. Quomodo Petrus cingebat ſe & ambulabat vbi volebat? reſpon. qui ſupra idest ab aliquibus ſuperfluis ſe reſtringebat, tamẽ hoc pro voluntate ſua ab alio non compulſus propter hoc dicit & ambulabas vbi volebas.

24 Dubitatur, cum vbi ſignificet in loco & nõ ad locum, cur dicitur vbi. Reſpon. quòd ſcriptura ſacra non ſubdit regulis grammaticalibus, & poteſt dici quod hic ponitur loco huius aduerbij, quo.

25 Dub. Cuius ætatis tunc erat Petrus? Reſpon Chryſo. quòd nec iuuenis nec ſenex, ſed vir perſectus.

26 Dub. Quomodo poſt extendit manus ſuas? Reſpon. Auguſt. quod quando fuit crucifixus extendit eas, quia promptus fuit ad martyrium.

27 Dubitatur. Quis eum cinxit? Reſp. quòd tortores.

28 Dub. Quomodo cinxerunt? Reſpond. Lyra. quia fuit ligatus in cruce, cum chordis & nõ clauis affixus, & vocetur hic cinctura.

29 Dub. Quomodo duxit Petrum quo non volebat ſi fuit promptus ad martyrium? Reſp. qui ſupra quòd ſecundum appetitum ſenſitiuum refugiebat mortem.

30 Dubitatur. Cuius ſunt illa uerba hoc autem dixit ſignificans qua morte &c? Reſpon. qui ſupra. quòd ſunt verba euangeliſtæ exponentes verba Chriſti de martyrio Petri.

31 Dub. Quomodo poterat exponere euangeliſta. quòd Petrus tali morte deberet mori? Reſpond. qui ſupra. quòd iſtud euangelium ſcripſit poſt mortem Petri, quia Petrus paſſus eſt ſub Nerone, & ipſe ſcripſit euangelium poſt mortem Domitiani.

32 Dubi. Cur dicit morte clarificaturus &c? Reſpon. quia pati pro Chriſto gloria eſt patientis & honor.

33 Dubit. Quomodo in morte clarificauit Deum? Reſpon. qui ſupra quis martyrium Petri ordinatum fuit ad Dei gloriam.

34 Dubitatur. Cur tali morte Petrus mortuus eſt? Reſpondet Auguſtinus. quod hunc inuenit exitum ille negator & amator vt pro eius nomine perfecta dilectione moreretur cum quo ſe moriturum peruerſa feſtinatione promiſerat.

35 Dubitatur, Quid eſt paſcere oues vel agnos Chriſti? Reſpond. Alcuinus. quòd eſt credentes in Chriſto ne deficiat confortare. terrena ſubſidia ſi neceſſe eſt ſubditis prouidere, & exempla virtutum cum verbo prędicationis impendere aduerſarijs obſiſtere, & errantes ſubditos corrigere.

ALLEGORICE.

[Quod Petrus vocatur Simon Ioannis] & Simon obediens, & Ioannes gratiam interpretetur

pretetur merito ſic vocatur, id eſt obediēs gratiæ dei,[ꝙ præcipit paſcere agnos & oues.] ſignificat vt curam gregis ſibi cōmiſſi habeat [quòd prænunciatur ſibi mors] deſignat prælationem non eſſe ad pompam, ſed pœnam.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur vt proximo neceſſitatem patienti ſuccurramus, & quando expedit etiam pro Chriſto vitam exponamus.

ANAGOGICE.

Contemplari conſentaneum eſt charitatē qua cum deo poſt vitam fruemur quæ omnes ſuperat delectationes mundi huius, nec cunctæ aduerſitates quas patimur ſunt condigne ad ipſam perpetuam gloriam quæ reuelabitur in nobis.

IN DIE APOST. PETRI ET PAVLI.

Venit Ieſus in partes Ceſareæ Philippi. Quære in cathedra ſancti Petri.

IN OCTAVA APOSTOLORUM Petri & Pauli.

Iuſſit Ieſus diſcipulos ſuos aſcendere in nauiculam. Matth. 14.

Hiſtoria huius euāgelij facta eſt anno Chriſti. 32. die. 13. Aprilis in dominica.

HISTORICE.

Cum ex domini iuſſu vecti naui diſcipuli eum præceſſiſſent, ipſe quendam ſolus conſcendit montē quatenus remotis arbitris oraret. quo cum poſt ueſpera perſiſteret puppis in maris medio fluctibus iactabatur aderat nāque ventorum magnitudo contraria. Cum vero mare calcans ad eos quarta dominus adueniſſet noctis viglia fantaſma, id eſt arbitrātes vehementer conturbati ſunt ac exclamauerūt quibus dominus vt fiduciam haberent imperauit, quoniam ipſe quem noſcerent ad eos veniebat, timoremque deponerent, at Petrus ſi tu es, inquit, vt ſicco ad te ſuper vndas tranſeam pede præcipe quo iubente dum verſus eum Petrus incederet in timorem valido vrgente vento reſolutus eſt. Mergi uero incipiens magna dominum vt ei auxilio foret compellauit voce eius igitur apprehenſa manu naui incolumen reddidit eum quod fidei puſille eſſet obiurgans. Domino itaque nauim ingreſſo omnis protinus contrarius abſceſſit ventus, quod qui in nauicula erāt cum cernerent eum omnipotentis dei vti uerum adorauere filium.

HVnc ad dubiorum dilucidationem eſt accedendum.

1 Dubitatur. Cum in textu dicatur compulit cur eccleſia in euāgelio dicit, iuſſit? Reſp. Chryſo. exponēdo compulit. ideſt iuſſit & fortaſſis ab eo hoc accepit eccleſia.

2 Dubitatur. Cur ſic iuſſit? Reſpon. Lyra, quia cum vellet ſe dominū maris demonſtrare voluit vt diſcipuli præcederent quatenus poſt conuenientius veniret ad eos ſuper aquas ſicut & fecit.

3 Dub. Cur potius euangeliſta dixit compulit quam iuſſit. Reſpon. Hiero. ſuper Mattheū: quod vt oſtenderet eos inuitos ad dño receſſiſſe dum amore præceptoris nec ad punctum quidem temporis ab eo vellent ſeparari.

4 Dubitatur. Quo volebat vt apoſtoli tranſfretarent? Reſp. Lyra, ꝙ ultra mare Galileæ.

5 Dub. Cur volebat dimittere turbas? Reſp. Lyra, quia volebant eum facere regem, vt habetur Ioannis. 6.

6 Dubitatur. Quando poſt dimiſit turbas? Reſpon. quod non diu poſt receſſum apoſtolorū, quia videntes turbæ quod ipſe fugerat in mōtem, & diſcipuli receſſerant abſceſſerunt.

7 Dubitatur. Cur dominus ſolum aſcendit in montem orare? Reſpond. Chryſo. quòd vt doceret ſolitudinem eſſe bonam cum nos deum interpellare oportet.

8 Dub. Cur in monte de nocte orat? Reſpon. qui ſupra, quòd in hoc erudit nos tranquillitatem quærere & a tempore & a loco.

9 Dubitatur. Cur Petrus petit vt dominus eum ambulare faceret ſuper aquas? Reſp. Lyra, ꝙ ob deſiderium ſocietatis Chriſti oblitus fuit aquæ periculum.

10 Dubita. Cur Petrus non iuit ſuper aquas abſque dicere Chriſto? Reſpond. Auguſt. de verbis domini: quia agnouit Petrus quid ſibi eſſet a ſe quid ab illo cuius voluntate ſe credidit, poſſe quòd nulla humana infirmitas poſſet.

11 Dubit. Cur Petrus dixit Ieſu iube? Reſp. Chryſo. quoniam credidit ꝙ non ſolum Chriſtus poteſt ambulare ſuper aquas, ſed ꝙ poteſt & alios inducere.

12 Dub. Cur non dixit Petrus, iube me ambulare ſuper aquas: ſed addidit ad te? Reſp. qui ſupra. ꝙ nō quæſiuit propter oſtentationem, ſed propter amorem.

13 Dubitatur. Cur Chriſtus acquieuit Petro? Reſp.

Reſp. qui ſupra. quod vt oſtenderet ꝙ nedum ipſe dominatur mari, ſed etiam admirabilius in mari ſignum diſcipulos induxit.

14 Dubitatur. Cur ſtatim non incepit mergi cum ingreſſus eſt mare? Reſpond. San. Tho. in 4. ſen. diſt. 49. q. 2. articu. 7. quia tunc habebat dotem agilitatis quæ eum deſeruit cum incepit mergi.

15 Dubitatur. Cur Petrus timuit ventum qui non timuerat mare? Reſpond. Chryſoſt. quoniam natura humana eſt talis vt multotiens in magnis ſe recte habens in minoribus reprehendatur.

16 Dubitatur. Cur timuit? Reſpond. qui ſupra quòd in hoc monſtratur differentia magiſtri & diſcipuli.

17 Dubita. Cur Chriſtus permiſit vt mergeretur? Reſpond. Lyra. quòd vt cognoſceret Petrus propriam fragilitatem.

18 Dub. Quæ fuit cauſa quòd Petrus mergeretur? Reſpond. qui ſupra quod modica credulitas Petri.

19 Dub. Cur dominus non ſtatim ſaluauit Petrum a periculo? Reſpond. Hierony. quòd vt eius augeretur fides. & vt intelligat ſe non facilitate poſtulationis ſed potentia domini conſeruatum.

20 Dubitatur. Cur Petrus clamauit vt eum dominus ſaluum faceret? Reſpon. Auguſtinus de uerbis domini. quòd Petrus præſumpſit de domino. titubauit vt homo, ſed rediuit ad dñm.

21 Dubitatur. Cur dominus non permiſit eũ totaliter mergi? Reſpõ. qui ſupra. quòd dominus non deſereret titubantem, quem audiebat inuocantem.

22 Dubita. Nunquid Chriſtus potuiſſet ſaluare Petrum abſque apprehenſione cum manu? Reſpõ. quòd ſic, ſed voluit oſtendere manum & cætera membra ſui corporis inſtrumenta eſſe diuinitatis.

23 Dubitatur. Cur arguit dominus Petrum ꝙ eſſet modice fidei? Reſp. Chryſo. quod ut demonſtraret, quoniam non venti immiſſio, ſed illius modica credulitas periculum operabatur in quo manifeſtat quod neque ventus nocere potuiſſet ſi fides firma fuiſſet.

24 Dubitatur. Cur cum fuit in nauicula fecit ceſſare ventum? Reſpon. Lyra, quòd ut oſtenderet etiam ſe eſſe dominum aeris.

25 Dub. Qui erant illi in nauicula qui adorauerant eum? Reſpon. Rabanus. quod erant nautæ ſiue apoſtoli Hieronymus autem dicit qđ nautæ atque rectores nauis.

26 Dubitatur. Cur nunc dicunt vere filius dei es, & non alia vice quando imperauit ventis & facta fuit tranquillitas? Reſpon. Chryſoſt. quòd paulatim ad id quod eſt excelſus eos ducebat, ſupra increpauit mare, nunc autem magis virtutem ſuam demõſtrat ſuper mare ambulando, & alij hoc idem facere iubendo & periclitantem ſaluando: Ideo nunc id dicunt, non autem ſupra.

27 Dubit. Qua adoratione adorauerunt eum? Reſpond. Lyra quod adoratione latriæ quę ſoli deo debetur.

ALLEGORICE.

Require dominica. 4. poſt octauã Epiphaniæ uſque ad dictum Petri [quòd autem Petrus ex omni conſiſtentium in naui numero reſpondere audet & iuberi ſibi vt ſupra aquas ad dominum veniat prædicatur] paſſionis tẽpore voluntatis ſuæ deſignat affectum dum veſtigijs domini inhærens ad cõtemnendũ mortem conatus eſt, ſed infirmitatem futuræ tentationis timiditas eius oſtendit. Per meritum enim mortis vſque ad negandi neceſſitatem coactus eſt. [clamor autem eius pęnitẽtiæ ſuæ gemitus eſt] reſpexit dominus ad pœnitentiã conuerſe manum extendit & indulgentiã tribuit & ſic diſcipulus ſalutem inuenit; quia nõ eſt volentis neque currẽtis ſed miſerentis dei [quod. autem trepidanti Petro virtutem veniendi ad ſe dominus non inducit, ſed manum apprehenſam ſuſtinuit]. Hæc eſt ratio. ſolum enim paſſurus per omnibus omnium peccata ſoluebat nec ſociũ admittit quicquid vniuerſitati præſtatur ab uno [ꝙ aſcendente domino in nauiculam ventus ceſſauit] ſignificat ꝙ in quocunq; corde dominus per gratiam adeſt, mox uniuerſa bella quieſcunt [quod dicunt veræ filius dei es] ſignat in ſecundo aduentu cõfeſſionem uniuerſorum tunc abſolutam & publicam fore.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur mandatis ſuperiorum obedire & in omnibus neceſſitatibus ad deum orando cõfugere, nec corde deficere, ſed ſpem amplecti quæ nec hominem in morte relinquit, qđ etiam non præſumamus adire aliquid quod ſit ſupra nos nec timeamus ventum ualidum tentationum, ſed firmiſſimus in fide ne mergamur in infidelitate, quoniam ceſſabit ventus tentationum quodque viſis tot mirabilibus Chriſti ipſum verum agnoſcamus deum

eidem dicentes vere filius dei es.

ANAGOGICE.

Cælum cõtemplemur empireum & ad ipſum tanquam montem oculos leuemus intellectus & inueniemus ibidem Chriſtum ſolũ ſanctũ, ſolum dominum, ſolum altiſſimum, q gubernat nauim eccleſiæ triumphantis quam tutam reddidit a vento valido ſuperbiæ diabolicæ & in ea eccleſia tunc proſpiciemus clare nõ eſſe fantaſmata, qđ nunc de illa gloria credimus, & tunc cum beato Petro apoſtolorum principe ac cæteris, in ipſa naui eccleſiæ triumphantis exiſtentibus dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum adorabimus dicentes veræ dei filius es.

IN FESTO SANCTORVM CYriaci Largi & Smaragdi.

Euntes in mundum uniuerſum. Require in aſcẽſione.

IN VIGILIA ASSVMPTIONIS ſemper virginis Mariæ.

Loquente Ieſu ad turbas, Quære dominica. 3. quadrageſimæ in fine euangelij.

IN FESTO ASSVMPTIONIS ſemper virginis Mariæ.

Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum. Luc. 10.

Hiſtoria huius euãgelij facta eſt anno Chriſti, 31. die. 2. Decembris in die Martis.

HISTORICE.

Quoddam dominus ingreſſus caſtellum a Martha quadã muliere hoſpitio ſuſceptus eſt cuius cum germana Maria domini ſecus pedes ſedens eius melliflua audiret verba, conqueſta Martha eſt ꝙ nulla eius ſoror in miniſtrãdo iuuamina præberet. Dominumq́; vt eidem ꝙ eam adiuuaret imperaret interpellauit. Reſpõdens autem dominus eam plurimũ dixit eſſe ſolicitam & circa diuerſa perturbari, ſed unum profecto neceſſarium fore. Mariã autem optimam elegiſſe partem quæ ab ea nunquam diuelli poſſet.

Nucleanda dubia ſunt hæc.

1 E Dub. Cur hodie dicitur hoc euangelium cum non videatur facere ad propoſitum hodiernæ feſtiuitatis? Reſpond. San Vinc. in ſermone hodierno. ꝙ literaliter non eſt ad propoſitũ huius feſtiuitatis, ſed bene allegorice, quære in allegoria.

2 Dubitatur. Vnde veniebat & quo ibat dominus quando intrauit illud caſtellum? Reſp. Magiſter hiſt. ſcho. quod ex Galilæa veniebat in Iudæam.

3 Dubita. Quomodo vocabatur illud caſtellum? Reſpond. Origenes quòd prout dicit Ioãnes erat Bethania.

4 Dub. Quomodo Martha excepit Ieſum in domum ſuam cum Bethania eſſet Lazari, Marthæ & Magdalenæ? Reſp. ꝙ Martha gubernabat partem fratris & ſororis, vt dicitur in legenda Magdalenæ.

5 Dubita. Cur euangeliſta non facit mentionem de Lazaro ſicut de Maria qui erat frater Marthæ? Reſp. quod quia euangeliſta intendit narrare verba Marthæ contra Mariam & reſponſionem domini nec aliquid hic dicitur ꝙ Lazarus fecerit vel dixerit.

6 Dubitatur. Cur potius intrauit dominus domum Marthæ quam alicuius alterius? Reſp. Lyra. quia propter eius deuotionem & propter beneficia eis collata. quoniam Martham liberauerat a profluuio ſanguinis, & a Maria eiecerat ſeptem dæmonia.

7 Dub. Cur Maria ſedebat? Reſp. quia quærebat edoceri ex verbis Chriſti. Sedendo autem & quieſcendo anima fit prudens.

8 Dubita. Cur non miniſtrabat domino Maria? Reſpõ. Auguſt. de verbis domini quòd paſci magis elegit a domino.

9 Dub. Cur ſedebat ad pedes dñi? Reſp. Chry. ꝙ propter reuerentiã quam habebat ad dñm.

10 Dub. An dominus ſolum dixerit vnum verbum Mariæ, quia dicit audiebat verbũ illius? Reſp. Lyra. ꝙ accipitur ſingulare pro plurali.

11 Dub. Quę verba audiebat Maria a domino? Reſpõ. Baſilius quod dominus loquebatur de his quæ pertinent ad pietatem & virtutem.

12 Dubit. Quid ſignificat ſatagebat? Reſp. Catholicon ꝙ ſatago componitur a ſat vel ſatis & ago, & ita ſatagebat. id eſt ſatis agebat circa frequens miniſterium.

13 Dubitatur. Quid eſt miniſterium? Reſpon. qui ſupra. ꝙ eſt ſeruitiũ vel officium miniſtri.

14 Dubita. Cur Martha hoc non faciebat fieri per ancillas? Reſpond. quod & ipſa & ancillæ præparabant ipſa præcipiente & ordinante.

15 Dubita. Qũo ſtetit? Reſp. Lyra. ꝙ quia feſſa erat in labore præparationis, ideo ſtetit.

16 Dub. Cur ipſamet non vocauit ſororem vt eam adiuuaret? Reſp. ꝙ propter reuerentiam Chriſti nõ fuit cauſa ipſam uocare, quia eum audiebat.

27 Dub. Cur Maria non reſpondit Marthæ de ſe conquerenti? Reſpõ. Auguſt. vbi ſupra, quia ſi pararet reſpondendi ſermonem remitteret audiendi intentionem.

28 Dub. Cur intermiſit verba quę dicebat Mariæ vt reſponderet Marthæ? Reſpõ. qui ſupra. quia in uerbo non laborabat, cum ipſe eſſet verbum.

29 Dub. Quid cogitabat Maria audita quærela ſororis antequam dominus reſpõderet? Reſpond. qui ſupra. ꝙ timebat ne diceret dominus ſurge & adiuua ſororem tuã, quia noluiſſet perdere illa dulciſſima verba Chriſti.

20 Dub. Cur dominus eam excuſauit? Reſpõ. Ly. ꝙ vt oſtẽderet Marthæ ꝙ ſeſſio ſororis nõ erat ocioſa, ſed melioribus actibus applicata.

21 Dub. Cur dominus replicauit eius nomen? Reſp. Augu. vbi ſupra, ꝙ repetitio nominis indicium eſt dilectionis, aut forte mouendę intentionis ut audiat attentius.

22 Dub. Cur Martha turbabatur præparando domino? Reſp. qui ſupra. quod non turbabatur eo ꝙ prępararet domino, ſed quia homo vult occurere pluribus quando miniſtrat, & aliquãdo non poteſt, quęritur quod deeſt, paratur ꝙ adeſt. diſtenditur animus, multa ſunt, diuerſa ſunt quia carnalia ſunt, quia temporalia ſunt.

23 Dub. Cur dominus reprehendit miniſteriũ Marthæ? Reſpõ Theophi. quòd dominus non prohibet hoſpitalitatem, ſed plurimorum turbationem, ſcilicet abſtractionem.

24 Dub. Cur non redarguit dominus Marthã antequam conquereretur de ſorore? Reſp. qui ſupra. quòd dominus nihil dixerat Marthæ niſi poſtquàm illa ſororem ab auditu ſtudebat euellere.

25 Dub. Quid eſt illud vnum quod eſt neceſſarium? Reſpon. Auguſt. vbi ſupra. quod eſt ipſe deus qui eſt unus & præ omnibus quærendus vel unum, ideſt unitas mentis ad deum. Vnde 1. Chorin. 7. q. adhæret deo unus ſpiritus eſt.

26 Dub. Nunquid hoſpitalitas non eſt bona, quia dicit quòd Maria optimam partẽ elegit? Reſpon. qui ſupra. q. d. non tu malam, ſed illa meliorem.

27 Dub. Cur melior eſt pars Marię quam Marthæ? Reſp qui ſupra. quia ab ea non auferetur quia dulcedo veritatis in hac vita augetur in illa perficietur, nunquam auferetur.

28 Dub. Nunquid pars Marthæ auferetur? Reſ. qui ſupra. quod ſic quia in illa patria non inueniet peregrinum quem ſuſcipiat hoſpitio.

29 Dub. An poſſit inueniri aliud tertium genus vitæ præter contemplatiuam vitam quæ conſiſtit in contemplatione virtutis & actiuam quæ conſiſtit in exterioribus operibus miſericordiæ? Reſpõ. ſanctus Tho. 2 2 q. 179. ar. 1. & 2. & loquẽdo de vita humana quæ attenditur ſecundum intellectum. vita humana ſufficienter diuiditur per actiuam & contemplatiuam, nec eſt aliquod tertium genus vitæ. Et licet Auguſtinus ponat tertium inter actiuum & contemplatiuum, tamen media conficiuntur ex extremis, & ideo virtute continentur in eis, ſicut tepidum in calido & frigido, & pallidum in albo & nigro, & ſimiliter ſub actiuo & contemplatiuo comprehenditur id quod eſt ex utraque compoſitum, & tamen ſicut in quolibet mixto prædominatur aliquid ſimplicium, ita etiam in medio genere vitæ ſuper abundat quandoque quidem cõtemplatiuum, quãdoque vero actiuum. Vnde etiam ut dicit Greg 6 moral. iſtæ duæ vitæ ſignificantur per iſtas duas mulieres quæ dominum hoſpitio receperunt. Contemplatiua quidem per Mariam. Actiua uero per Martham. Non autem eſſet hæc congrua ſignificatio ſi eſſent plures quam duæ vitæ.

30 Dub. Cur contemplatio & actio dicuntur vitæ? Reſp. qui ſupra. q. a vita vniuſcuiuſq; oſtẽdit ex operatione ſibi maxime ꝓpria ad quã maxime inclinatur ſicut plantarũ vita in hoc quod nutriuntur & generantur, animalium in hoc ꝙ ſentiunt quod mouentur. Hominum vero in hoc quod intelligunt & ſecundũ rationẽ agunt, & quia quidem homines præcipue intendunt contemplationi veritatis, & quidam principaliter exterioribus actionibus. Ideo conuenienter contemplatio dicitur vita contemplatiua, & actio vita actiua.

31 Dub. Quid eſt vita actiua? Reſp. Beda in homel. ꝙ eſt panem eſurienti tribuere, verbo ſapientiæ neſcientẽ docere, errantem corrigere ad humilitatis viam ſuperbientem proximũ reuocare, infirmantis curã gerere, quæ ſingulis quibuſq; expediat diſpenſare, & cõmiſſis nobis qualiter ſubſiſtere valeant prouidere.

32 Dub. quid eſt vita contemplatiua? Reſ. qui ſupra, ꝙ eſt charitatem quidem dei & proximi mẽte retinere, ſed ab exteriori actione quieſcere, ſolius deſiderio conditoris inhærere, vt nil iã agere libeat, ſed calcatis curis omnibus ad videndã faciem ſui creatoris aĩus inardeſcat, ita vt iã nouerit carnis corruptibilis pondus

cum mœrore portare, totiſque deſiderijs appetere illis hymnidicis angelorum choris intereſſe, admiſceri ciuibus cœleſtibus, de æterna in conſpectu dei incorruptione gaudere.

33 Dub. Quæ uirtutes pertinent ad uitam actiuam & quæ ad contemplatiuam? Reſpõ. San. Tho 2. 2. q. 180. & 181. quòd virtutes morales eſſentialiter quidem pertinent ad vitã actiuam, vt dicit Philippus in 10. Eth. diſpoſitiue vero ad contemplatiuã Doctrina vero ex parte ſermonis audibilis ſemper pertinet ad actiuam, quãtum vero ad naturã doctrinæ ſi quis interius cõcipit aliquam veritatem vt per eã in exteriori actione dirigatur pertinet ad actiuam. Ad contemplatiuam aũt quando homo interius concipit aliquam veritatem intelligibilem in cuius conſideratione & amore delectatur.

34 Dub. Quia videtur ꝙ vita contemplatiua etiam verſetur circa plura, quia ad eam pertinent oratio, lectio, meditatio, & etiam auditus? Reſpon. qui ſupra. q. 180. ar. 3. quod contemplatiua habet multos actus per quos uenit ad actum finalem contemplationis, ſed vltimus actus eſt ipſa contemplatio veritatis, ad quam homo pertingit dupliciter. Vno modo per ea quæ ab alio accipit, & ſi accipiat a deo neceſſaria eſt oratio. Sapien. 7. Inuocaui & venit in me ſpiritus ſapiẽtiæ. Si autẽ accipit ab homine neceſſarius eſt auditus ſecũdum quod accipit ex voce loquẽtis & lectio ſecundum quod accipit ex eo qđ per ſcripturam eſt traditũ Alio modo neceſſarium eſt quòd adhibeat proprium ſtudium, & ſic requiritur meditatio.

35 Dub. Quæ eſt potior actiua vel contemplatiua? Reſp. qui ſupra. q. 181. art. 1. quod vita cõtemplatiua ſimpliciter melior eſt quam actiua. vt probat Philoſophus in 10. Ethi. ſecundum qui tamen & in caſu eſt magis eligenda vita actiua ꝓpter neceſſitatem præſentis vitæ, ſicut etiam Philoſophus dicit in 3. Thopicorum, quòd philoſophari eſt melius quã ditari, ſed ditari melius neceſſitatem patienti.

36 Dub. quæ earum eſt maioris meriti? Reſp. qui ſupra. ar. 2. quòd eſt uita cõtemplatiua ex ſuo genere quæ directe & immediate ꝑtinet ad dilectionem dei. Vita vero actiua directius ordinatur ad dilectionem proximi, quia ſatagit circa frequens miniſterium. poteſt tamen contingere quòd aliquis in operibus vitæ cõtemplatiuæ, puta ſi propter abundantiam diuini amoris interdum ſuſtineat a dulcedine diuinæ contemplationis ad tempus ſeparari ſicut Apoſtolus dicebat ad Roma. 9. optabam ipſe ego anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis quod exponens Chryſoſtomus in libro de cõpunctione dicit, ita totam mentem eius demerſerat amor Chriſti vt etiã hoc qđ ei præ cæteris omnibus amabilius erat eſſe cũ Chriſto rurſus idipſum, quia ita vt placeret Chriſto contemneret.

37 Dub. An vita actiua impediat contemplatiuam? Reſp. qui ſupra. art. 3. quòd uita actiua poteſt conſiderari quantum ad duo. Vno modo quãtum ad ipſum exercitium exteriorum actionum, & ſic manifeſtum eſt quòd vita actiua impedit contemplatiuam inquantum poſſibile eſt ꝙ aliquis occupetur circa exteriores actiones & diuinæ cõtemplationi vacet. Alio modo quantum ad hoc ꝙ interiores animæ paſſiones componit, & ſic adiuuat ad contemplationem quæ impeditur per inordinationem interiorum paſſionum.

38 Dub. Quæ eſt prior earum? Reſp. qui ſupra, ar. 4. quod ſecundum naturam vita contemplatiua eſt prior inquantum prioribus & melioribus inſiſtit. Vnde & actiuam vitam mouet & dirigit, ſed quo ad nos & via generationis vita actiua eſt prior, quia diſponit ad contemplatiuam. Diſpoſitio autem in via generationis præcedit formam quæ ſimpliciter ſecundum ſuam naturam eſt prior.

39 Dub. Cum auferatur vita actiua videtur ꝙ non debeant exerceri opere charitatis in proximum ex quo meritum aufertur & deperditur? Reſp. qui ſupra. q. 181. quod non intelligitur ꝙ meritum vitæ actiuæ deperdatur, ſed ꝙ vita actiua non durat poſt hanc vitam, quia in futura vita beatorum ceſſabit occupatio exteriorum actuum, & ſi qui actus exteriores ſint referentur ad finem contemplationis, & ita vita actiua aufertur, non autem meritum vitæ actiuæ præterire.

ALLEGORICE.

[Intrauit Ieſus] per corporis aſſumptionẽ [in quoddam caſtellum] huius mundi [& mulier quædam Martha nomine] quæ interpretatur domina, [excepit eum in domum ſuam] vteri. ſ. virginalis. Nam nulla eſt domina cœli & terræ niſi regina angelorum, [& huic erat ſoror nomine Maria] quia ipſa ſemper virgo fuit Martha quo ad opera miſericordiæ corporalis ꝗ exhibuit filio ſuo Chriſto paſcẽdo eſurientem,

eſurientem, ſitientem potando lacte, nudum ſua carne veſtiendo. Hoſpitem in aula ſua virginea recipiendo infirmum & in carcere crucis poſitum viſitãdo fuit etiam Maria quo ad cõtemplatiuam vitam quam audiebat ab ore filij[& turbata fuit erga plurima]in eius paſſione, compatiendo ſibi, & ex alia parte vidẽs humanum genus aliter redimi non poſſe, & ita iſta paſſio erat illud [vnum neceſſarium] & tandem ipſa ſemper virgo [optimam partẽ elegit].ſ.virginitatem inter matrimonium, & caſtitatem vidualẽ[quę non auferetur ab ea.]

TROPOLOGICE.

Inſtruimur opera pietatis exercere, & prædicatores reuerenter audire, nec contra contemplatiuos murmurare, & ne turbemur circa plurima aduerſa occurrentia, ſed ſemper in omnibus ad vnum tendamus finem nobis neceſſarium, & ſic optimam partem eligemus, ſi tamen perſeueranter vſque in finem vitæ noſtræ in dilectione dei permanebimus.

ANAGOGICE.

Contemplari licet caſtellum cœleſtis Hieruſalem in quod intrauit Ieſus humanam naturam in ipſo collocando ad quod, & hodie ſemper virginem Mariam introduxit eam in anima & corpore exaltando ſuper choros angelorum, & hæc eſt illa præclara hodierna feſtiuitas omnium ſanctorum feſtiuitatibus incomparabilis in qua glorioſa & felix optimã partem habuit quæ nõ auferetur ab ea ineternum, & eius plurime turbationes in morte filij in maximas exultationes conuerſæ ſunt. Cuius precibus vt ſalutem conſequi valeam me committo.

IN DECOLLATIONE SANcti Ioannis Baptiſtæ.

Miſit Herodes rex & tenuit Ioannem. Marci 6.cap.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 32.die 13.Aprilis. in dominica.

HISTORICE.

Ioannem ob Herodiadem eidem inſidias molientem, quoniam Herodem arguebat Ioannes eam cum ſui germani Philippi vxor eſſet minime in concubinam tenere licere vinculis alligauit Herodes, cum vero celebri in conuiuio ab Herode ob ſui natalis diem primoribus præparato Herodiadis nata pulchræ ſaltaſſet cunctiſq; placuiſſet. Iurauit Herodes quod quicquid ab eo poſtularet ilico obtineret etiam ſi ſui peteret dimidium regni, quæ a genitrice præmonita protinus vt ſibi in diſco Ioannis caput præberetur edixit. Triſtis autem rex ob iuramenti religionem, & ne triſtitia abſorberetur puella, ilico Ioannis caput abſcindit, & in diſco puellæ iuſſit afferri quæ illud detulit Herodiadi. Hæc Ioannis diſcipuli cum audiſſent cadauer ſepulturæ mandarunt.

Dubia explananda ſunt hæc.

1 Dub. Cur eccleſia dicit Herodem regem in euangelio, cũ hoc non ſit de textu? Reſpõ. quòd ante iſtud euangelium dicitur, audiuit Herodes rex &c. Et ideo in principio huius euangelij habens relationem ad illud dicitur. Ipſe enim Herodes, & ſic ſubintelligitur rex.

2 Dub. Quis fuit iſte Herodes? Reſp. Magiſter hiſtor.ſcho. quòd fuit Herodes antipas filius Herodis aſcalonite illius qui iuſſerat innocentes interfici.

3 Dub. Cur vocatur rex, cum diuiſum fuiſſet regnum in tetrarchias? Reſpõ. Chr. quòd ex patriæ conſuetudine, quia a regendi officio rex dicitur.

4 Dubit. Cur vltra carceres adiecit vincula Ioanni? Reſp. quòd Herodiade id ſuadente, & timore ne euaderet.

5 Dub. Quomodo Herodes duxerat Herodiadem? Reſpon. Beda & Hiero. quod Philippus frater huius Herodis ſub quo paſſus eſt Chriſtus duxerat in vxorem ipſam Herodiadem filiam Arethæ regis Arabum, ſed poſtea exortis quibuſdam ſimultatibus inter ſocerum & generum, ſocerum tuliſſe filiam & eam in odium prioris mariti Herodi inimici eius nuptiis copulaſſe.

6 Dub. An Herodias procurauerit quod Ioannes incarceraretur? Reſp. S. Vin. in Ser. hodierno. quòd ſic.

7 Dub. Cur non ſtatim interfecit eum Herodes? Reſp. qui ſup. quòd timore populi ſolum incarcerauit & alligauit, vt ſi populus nihil conquereretur deliberarent ipſe & Herodias interficere eum ſicut & fecerunt.

8 Dubitatur. An liceret Ioanni publice redarguere Herodem, propter vxorem fratris ſui? Reſpon. Ly. quòd ſic, quia peccatum erat publicum.

9 Dub. Quia auctoritate Ioannes arguebat Herodem? Reſp Hiero. quod eadem auctoritate qua Helyas in cuius ſpiritu & virtute venerat corripuit Achab. & Hieſabel. 3. Reg. nono cap.

10 Dub. Quia in lege pręcipiebatur vt ſi frater moreretur abſque liberis frater ſuperſtes acciperet vxorem fratris ſui, & ſic videtur quod Herodes accipiendó vxorem fratris ſui non peccauit? Reſp. quod lex hoc pręcipiebat, ut frater ſuſcitaret ſemen fratris defuncti. Sed Philippus frater Herodis adhuc viuebat, & ipſo uiuente erat illicitum eius vxorem accipere.

11 Dub. Cum Herodes haberet Ioannem in reuerentia & multa eo audito faceret, cur interfecit eum? Reſp. Theophi. quod cum habebat in reuerentia antequam incarceraretur, ſed poſt ex rabie concupiſcentiæ immemor factus eſt tantæ reuerentiæ, vt ſuæ fornicationi prouideret.

12 Dub. Quomodo Herodes metuebat Ioannem? Reſp Glo. ſ. eum reuerendo.

13 Dubitatur. Quomodo ſciebat eum iuſtum & ſanctum? Reſpon. Glo. quòd ſciebat iuſtum qui ad homines, & ſanctum quo ad Deum, cum nihil ageret Ioannes contra debitum iuſtitiæ, & maxima deuotione teneretur erga Deum.

14 Dub. Quomodo cuſtodiebat eum? Reſ. Gl. ꝙ ne interficeretur ab Herodiade, ſcilicet in principio.

15 Dub. Cur audito Ioanne multa faciebat Herodes? Reſp. quia putabat eum ſpiritu Dei loqui.

16 Dub. Quæ faciebat Herodes audito Ioanne? Reſ. ꝙ gratias aliquas delinquentibus vel aliis ad petitionem Ioannis.

17 Dub. Cur libenter eum audiebat? Reſpon. Gloſſ. quia reputabat vtilia quæ ab eo dicebantur.

18 Dub. Cur dicitur quod accidit dies opportunus? Reſp. Ly. ꝙ ex hoc poteſt comprehendi Herodem & Herodiadem deliberaſſe, ut per talem modum Ioannes occideretur.

19 Dub. Cur faciebat cœnam in die Natalis ſui? Reſp. Ly. ꝙ talis erat conſuetudo apud antiquos ut principes & in die natiuitatis & natalis imperij ſui cœnam facerent.

20 Dub. Si omnes principes antiqui ſic faciebant? Reſp. Beda & Hiero. ꝙ ſoli mortalium Herodes & Pharao leguntur diem natalis ſui gaudiis feſtiuis celebraſſe.

21 Dub. Cur principibus &c. fecit cœnam? Reſpond. S. Vincen. vbi ſupra. quia iſtis ibi exiſtentibus facilius poterat decollare Ioannem abſque ſeditione populi cum illi eſſent principales in populo.

22 Dub. Cur potius principibus Galileæ quā aliarum prouinciarum? Reſp. quòd ut habetur Lucæ tertio. ipſe erat Tetrarcha Galileę.

23 Dub. Ex quo patre nata erat filia Herodiadis? Reſp. Theophi. ex Philippo fratre Herodis, cuius Herodias fuerat primo vxor.

24 Dub. Cur potius arguit Ioannes Herodem quàm Herodiadem? Reſ. Chryſoſtomus. quia hic principalior erat, & forſan legem Iudęorum tenebat.

25 Dubitatur. In quem locum intrauit filia Herodiadis? Reſp. quod in locum, in quo fiebat cœna.

26 Dubitatur. Quomodo ſaltauit cum non deceat mulieres ſaltare? Reſp. Ly. ꝙ ſaltauit, ideſt tripudiauit. ſ. prout fit in choreis cum ſonis.

27 Dub An liceat choreas ducere? Reſp. ꝙ vt colligitur de conſe. diſ. 1. c. qui die. 46. diſ. cap. clericum. de conſe. diſt. 5. c. nullus presbyterorum. inſti. de iuſt. & iu. c. iuris præcepta. 1. q. 1. & 23. q. 1. c. nulli. & c. miliare. de immunitate eccle. lib. 6. c. decer. non licet choreas ducere diebus feſtis tempore diuinorum officiorum, nec pro maiori parte diei, nec eccleſiaſticis perſonis, nec quando inhoneſte fiunt, nec cum intentione libidinis, nec in loco ſacro, nec continue eas ducere, nec licet his qui ſunt inſtabiles, & qui cito & faciliter ruunt in libidinem, alias non eſt peccatum mortale eas ducere.

28 Dub. An inſpectio chorearum ſit illicita? Reſp. in hoc attenditur intentio proſpicientis, quia ſi ratione libidinis ducentis in peccatum mortale proſpiciat peccabit mortaliter. ſi autem ſolum ratione recreationis peccabit venialiter.

29 Dub. Cur filia Herodiadis ſaltauit? Reſp. Ly. ꝙ hoc fecit ex diſpoſitione matris & ipſius Herodis.

30 Dub. Quomodo puella ſaltando placuit Herodi & c? Reſp. ꝙ ille actus ſaltationis propter quem delectatus fuit Herodes, & ſimul diſcumbentes placuit.

31 Dub. Cur Herodes iurat puellę dare quicquid peteret? Reſp. S. Vin. in Ser. hodier. quia ſic

ſic conuenerat cum Herodiade, ut interſircere tur Ioannes.

32 Dub. Cur dicit licet dimidium regni mei? Reſp. q forte ne alij audientes poſt petitionem filiæ crederent Herodem conſcium fuiſſe petitionis per filiam fiende.

33 Dub. Ad quid fuit inuentum iuramentum? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 89. ar. 1. q ut Apoſtolus dicit ad Heb. 6. iuramentū ad confirmationem ordinatur, iurare igitur eſt Deum in teſtem aſſumere, qui nec mentiri poteſt, nec eum aliquid latet, & Deum in teſtem aſſumere dicitur iurare, quia quaſi pro iure introductū eſt, ut quod ſub inuocatione diuini teſtimonij dicitur pro uero habeatur.

34 Dub. Quotuplex eſt iuramentum? Reſp. qui ſup. q duplex. ſ. aſſertorium, & eſt quando diuinum teſtimonium inducitur ad aſſerendum præſentia uel præterita, aliud eſt iuramentū promiſſorium, & eſt quando inducitur diuinum teſtimonium ad confirmandum aliquid futurum.

35 Dub. Quotuplex eſt modus iurandi? Reſp. qui ſup. q duplex. Vnus. ſ. per ſimplicem Dei atteſtationem dicendo, per Deum, uel mihi Deus teſtis ſit, vel coram Deo loquor. Aliud per exeerationem dicendo ita Deus me adiuuet, vel ſi non ſit verum quod loquor de⁹ me faciat mala morte interimi & huiuſmodi.

36 Dub. An iurare ſit licitum? Reſp. qui ſupra. ar. 2. q ſecundum ſe eſt licitum & honeſtum, quia eſt introductū ex fide qua homines credunt Deum habere infallibilem veritatem & vniuerſalem omnium cognitionem & prouiſionem, & etiam ex eius fine, quia introducitur ad iuſtificandum homines & ad finiendū controuerſias, vt dicitur Heb. 6.

37 Dub. Cur ergo dominus prohibuit iurare. Mat. 5. Reſ. qui ſup. q vt Aug. dicit in libro cōtra mendacium ne. ſ. iurando ad facilitatem iurandi perueniatur, & ex facilitate ad conſuetudinem, & a conſuetudine in periurium decidatur.

38 Dub. An nunquam iurare ſit illicitum? Reſ. qui ſup. q ſic iuramento male vtendo. i. quando ſine neceſſitate & cautela debita iuratur, quoniam paruam reuerentiam habet ad Deū qui eum ex leui cauſa in teſtem inducit, quod etiam non præſumeret de aliquo uiro honeſto, & ut dictum eſt imminet periculum periurij, quia de facili homo in verbo delinquit, ſecundum illud Iacobi 3. ſi quis in verbo non offendit hic perfectus eſt vir, & Eccleſia. 23. iurationi non aſſueſcat os tuum multi enim caſus in illa.

39 Dub. Quæ requiruntur vt quis iuramento bene vtatur? Reſp. qui ſup. ar. 3. q tria. ſ. iudicium diſcretionis ex parte iurantis, vt diſcrete iuret. Secundo veritas ex parte eius quod iuramento firmatur. Tertio iuſtitia vt non ſit illicitum quod iuratur. Iudicio itaque caret iuramentum incautum, veritate iuramentum mendax, & iuſtitia iuramentum iniquum ſiue illicitum.

40 Dub. An iuramentum ſit propter ſe appetendum? Reſp qui ſup. ar. 5. q non, ſed numeratur inter ea quæ ſunt huic vitæ neceſſaria, quibus indebite vtitur quicunque eis vtitur vltra terminos neceſſitatis.

41 Dub. Quia videtur quod facere aliquid cū iuramento ſit laudabilius quàm facere ſine iuramento ſicut etiam facere aliquid cum voto quàm ſine. Reſp. qui ſup q alia eſt ratio de voto & de iuramēto, quia per votum aliquid in Dei reuerentiam ordinamus, ſed iuramento econuerſo reuerentia diuini nominis aſſumitur ad proximi confirmationem.

42 Dub. An liceat iurare per creaturas? Reſp. qui ſup. ar. 6 q iuramentum factum per ſimplicem conteſtationem innititur diuinę virtuti ſicut fides quæ eſt principaliter de Deo, & per ſe qui eſt ipſa veritas. Secundario autem de creatoris in quibus veritas fidei relucet, & ſimiliter iuramentum principaliter refertur ad ipſum Deum cuius teſtimonium inuocatur. Secundario autem aſſumitur ad iuramentum aliqua creatura non ſecundum ſe, ſed quā tum in ea diuina veritas manifeſtatur ſicut iuramus per euangelium. i. per Deum cuius veritas in euang. manifeſtatur, & per ſanctos qui hanc veritatem crediderunt & obſeruauerūt. In iuramento aūt per execrationē inducitur creatura aliqui vt in qua diuinū iudiciū exerceatur, & ſic ſolet hō iurare per caput ſuum, aut per filiū ſuū, aut per aliquā aliā rē quā diligit, & ſic Apoſtolus iurauit. 2. Cho. 1. Ego teſtem Deum inuoco in animam meam.

43 Dub. An ſemper iuramentum ſit obligatorium? Reſ. qui ſup. ar. 7. q quicunq; iurat aliqd ſe facturum obligatur ad id faciendū ad hoc, q veritas impleatur. Si tamen adſit iudicium diſcretionis, ſ. q talis res quæ debet fieri, & quam iurauit facere ſit in poteſtate eius, qui iurat niſi forte q erat ei poſſibile quando iurauit

rauit redditur ei impoſſibile per aliquem euẽtum puta cum aliquis iurat ſe pecuniam ſoluturum quæ ei poſtmodum vi, vel furto ſubtrahitur. tunc enim videtur excuſatus eſſe a faciẽdo quod iurauit, licet teneatur facere quod in ſe eſt, ſi etiam iuramento adſit iuſtitia, quia iuramentum non eſt ſeruandum in eo caſu quo eſt peccatum, vel boni impeditiuum, ſecundum enim Aug. vtrunque eorum vergit in deteriorem exitum.

44 Dub. Quomodo iuramentum poteſt vergere in deteriorem exitum? Reſp. qui ſup. quod hoc poteſt contingere dupliciter Vno modo a principio ipſo, quia eſt ſecundum ſe malum ſicut cum quis iurat ſe patraturum adulteriũ, ſiue quia eſt maioris boni impeditiuum cum quis iurat ſe non intraturum religionem, vel quod non fiet clericus, aut quod non accipiet prælationem in caſu quo expedit eum accipere, vel ſi quid aliud eſt huiuſmodi, huiuſmodi enim iuramenta a principio ſunt illicita. Alio modo propter aliquid quod de nouo emerſerit quod fuit impremeditatum, ſicut patet in hoc iuramento Herodis qui iurauit puelle ſaltanti ſe daturum quod petiſſet hoc iuramentum poterat eſſe a principio licitum, intellecta debita conditione .ſ. ſi peteret quod dare deberet, ſed impletio iuramenti fuit illicita.

45 Dub. An obſeruando iuramenta quæ poſſunt vergere in deteriorem exitum ſit peccatum? Reſp. qui ſup. quòd eſt differentia in iſtis iuramentis quia ſi quis iurat ſe facturum aliquod peccatum, & peccat iurando, & iuramẽtum ſeruando, ſi quis autem iurat ſe non facturum aliquod melius bonum quod tamen facere non tenetur, peccat quidem iurando inquãtum ponæ obicem Spirituiſancto qui eſt boni propoſiti inſpirator, non tamen peccat iuramentum ſeruando, ſed multo melius facit ſi non ſeruat, quando vero vergit in deteriorem exitum propter aliquid quod de nouo emergit peccat obſeruando ſicut Amb. dicit in 1. de offi. eſt contra officium nonnunquam ꝓmiſſum ſoluere iuramentum, ſicut Herodes qui necem Ioannis præſtitit ne promiſſum negaret.

46 Dub. An coactus iurans aliquis ſe facturum obligetur ad illud faciendum? Reſp qui ſup. ꝙ in tali iuramento vna obligatio eſt qua obligatur homini cui aliquid promittit, & talis obligatio tollitur per coactionem, quia ille qui vim intulit hoc meretur vt ei promiſſum non ſeruetur. Alia eſt obligatio qua quis deo obligatur ut impleat quod per nomen eius ꝓmiſit & talis obligatio non tollitur in foro cõſcientiæ, quia magis debet damnum temporale ſuſtinere quam iuramentum violare, & poteſt tamen repetere in iudicio quod ſoluit vel prælato denuntiare non obſtante quod contrarium iurauit, quia tale iuramentum uergeret in deteriorem exitum eſſet enim contra iuſtitiam publicam.

47 Dub. An papa poſſit abſoluere ab huiuſmodi iuramentis coactis? Reſp. qui ſup. quòd Romani pontifices vt habetur extra de iureiurãdo. c. verum. ab huiuſmodi iuramentis homines abſoluerunt, non quaſi decernentes huiuſmodi iuramenta non eſſe obligatoria, ſed quaſi huiuſmodi obligationes ex iuſta cauſa relaxantes.

48 Dub. Quomodo obligatur iurans aliquid agere, videlicet an ſecundum intentionem iurantis, vel eius cui iuratur? Reſp. qui ſup. quòd quando non eſt eadem intentio iurantis, & eius cui iuratur, ſi hoc prouenit ex dolo iurantis debet iuramentum ſeruari ſecundum ſanũ intellectum eius cui iuramentum præſtatur, quia vt dicit Iſidorus quacunque arte verborum quis iuret, deus tamen qui conſcientiæ teſtis eſt ita accipit, ſicut ille cui iuratur intelligit, & quod hoc intelligatur de doloſo iuramento, patet per id quod ſubditur, dupliciter reus fit qui & nomen dei inuanum aſſumit, & proximum dolo capit. Si autem iurans dolũ non adhibet obligatur ſecundum intentionẽ iurantis. Vnde Greg. 37. Mora dicit. Humanæ aures talia verba noſtra iudicant, qualia foris ſonant. Diuina vero iudicia talia foris audiũt qualia ex intimis proferuntur.

49 Dub. Quæ eſt maior obligatio iuramenti vel voti? Reſ. qui ſup. ar. 8. quòd votum ex ſui ratione magis eſt obligatorium quam iuramentum.

50 Dub. An aliquis poſſit diſpenſare in iuramento? Reſp. qui ſup. ar. 9. quòd ſic, ſed talis diſpenſatio non ſe extendit ad hoc quod contra iuramentum fiat, hoc enim eſt impoſſibile cum obſeruatio iuramenti cadat ſub præcepto diuino quod eſt indiſpenſabile, ſed ad hoc ſe extendit diſpẽſatio iuramenti, vt quod ſub iuramento cadebat, ſub iuramento non cadat quaſi non exiſtens debita materia iuramenti. Materia autem iuramenti aſſertorij quod eſt de præterito vel præſenti in quandam neceſ-

ſitatem

ſitatem iam tranſit & immutabilis facta eſt. Et ideo diſpenſatio non refertur ad ipſum actum iuramenti, quia directe eſſet contra præceptum diuinum, ſed materia iuramenti promiſſorij eſt aliquid futurum quod variari poteſt, ita. ſ. quod in aliquo euentu poteſt eſſe illicitum & nociuum, per conſequens non eſſet debita materia iuramenti. Et ideo diſpenſari poteſt in iuramento promiſſorio, quia talis diſpenſatio reſpicit materiam iuramenti, & non contrariatur præcepto diuino de iuramenti obſeruatione.

51 Dub. An ſemper requiratur diſpenſatio in iuramentis quæ aliquis non vult ſeruare? Reſpon. qui ſup. quòd quando id quod cadit ſub iuramento promiſſorio eſt peccatum ſicut cũ quis iurat ſe facturum homicidium tale non indiget diſpenſatione, ſed tenetur iurans tale iuramentum non ſeruare. Aliquando vero id quod cadit ſub iuramento eſt maioris boni impedimentum, ſicut cum quis iurat ſe non intraturum religionem, & hoc licitum eſt ſeruare & non ſeruare, nec etiam indiget diſpenſatione. Quandoque autem ſub tali iuramento promittitur aliquid quod eſt manifeſte licitum & vtile, & in tali iuramento non videtur habere locum diſpenſatio vel commutatio, niſi aliquid melius occurrat ad communem vtilitatem faciendi. Quandoque vero aliquid ſub iuramẽto promittitur, de quo dubium eſt vtrum ſit licitum vel illicitum proficuum vel nociuum aut ſimpliciter, aut in aliquo caſu, & in hoc poteſt fieri diſpenſatio.

52 Dub. Quis in talibus iuramentis poterit diſpenſare? Reſp. qui ſupra. quòd in vltimo caſu ſupra immediate poſito quilibet epiſcopus poteſt diſpenſare, ſed quando in iuramento ꝓmittitur aliquid manifeſte licitum vel vtile, tunc in hoc ſolus papa diſpenſabit qui habet curam vniuerſalis eccleſiæ, vel abſolute relaxabit, ſicut vnicuique pertinet irritare iuramentum quod a ſibi ſubditis factum eſt circa ea quæ eius poteſtati ſubduntur. Sicut pater poteſt irritare iuramentum puellæ. Et vir vxoris ut dicitur nu. 30.

53 Dub. An is cui promittitur aliquid per iuramentum poſſit illud remittere, & abſoluere a iuramento? Reſpõ. qui ſup. quòd vel id quod alteri promittitur ſub iuramento pertinet ad ipſius vtilitatem ſicut promiſſio pecuniarum dandarum uel in huiuſmodi, & poteſt remittere & abſoluere, vel pertinet ad honorẽ Dei vel ad utilitatem aliorum puta, ſi aliquis iuramento promittat alicui ſe intraturum religionem vel aliquod opus pietatis facturum, & tunc ille cui iuratur non poteſt abſoluere promittentem, quia promiſſio nõ eſt facta ei principaliter, ſed deo niſi forte ſit interpoſita cõditio ratione cuius poſſit, ſ. ſi illi videbitur cui promittitur vel aliquid aliud.

54 Dub. Quæ perſonæ repelluntur a iuramento? Reſp. qui ſup. art. 10. quòd pueri repelluntur a iuramento ante annos pubertatis qui nõ coguntur iurare, quia non habent perfectum vſum rationis, & ſic non poſſunt præſtare deo debitam reuerentiam iuramento. Item & periuri, quia ex retroactis præſumitur quod debitam reuerentiam iuramento non exhibebũt. Perſonis etiam magnæ dignitatis non conuenit iurare propter quod dicitur 2. q 4. capit. ſi quis presbyter, quod ſacerdotes ex leui cauſa iurare non debent, tamen pro aliqua neceſſitate, uel magna utilitate licitum eſt eis iurare.

55 Dub. An iurans quod non communicabit alicui aliquod experimentum ſibi communicatum, an teneatur ſeruare iuramentum? Reſ. qui ſup. quodlibet. 12. ar. . quòd tale iuramentum eſt illicitum, nec ſeruandum, quia eſt contra id quod eſt de genere bonorum, tamen in caſu ſeruare tenetur. Puta ſi ille vel alius ſufficiens medicus præſens eſſet, & paratus eſſet curare, & vti illo experimento in ſalutem corporalem aliorum.

56 Dub. quando iuramentum dicitur eſſe periurium? Reſp. qui ſup. 2. 2. q 88. art. 1. vt quod dicit Hiero. omne iuramentum in quo deeſt ueritas, uel iu . cium aut iuſtitia dicitur periurium, non tamen eodem ordine. Sed primo & principaliter periurium eſt quãdo deeſt ueritas. Secundario quando deeſt iuſtitia, quocũque enim modo quis iurat illicitum ex hoc ipſo falſitatem incurrit, quia obligatus eſt ad hoc quod contrarium faciat. Tertio modo qñ deeſt iudicium, quia cum indiſcrete iurat ex hoc ipſo periculoſæ committit falſitatem incurrendi.

57 Dub. An omne periurium ſit peccatum? Reſp. qui ſup. ar. 2. quòd ſic, quia eſt contra reuerentiam dei, & eſt peccatum religioni contrarium cuius eſt deo reuerentiam exhibere.

58 Dub. An periurium ſit peccatum mortale? Reſp. qui ſup. ar. 3. quòd periurium ex ſui ratione eſt peccatum mortale.

59 Dub. An periurium iocoſum ſit peccatum mortale? Reſpô. qui ſup. ꝙ ſic, & ſic iocoſe iurans non euitat diuinam irreuerentiam, ſed quantum ad aliquid magis auget.

60 Dub. An iurans falſum ex lapſu linguæ peccet mortaliter? Reſp. qui ſup. quòd ſic iurans aut aduertit ſe iurare, & falſum eſſe quod iurat, & ſic non excuſatur a peccato mortali. Si autem hoc non aduertat non videtur habere intentionem iurandi, & ideo a crimine periurij excuſatur.

61 Dub. An exigens iuramentum ab eo quem ſcit periurare debere peccet mortaliter? Reſ. qui ſup. ar. 4 ꝙ in hoc eſt diſtinguendum, quia aut exigit ratione officij, tanquam perſona publica ad petitionem alterius, ſecundum ꝙ exigit ordo iuris, & ſic non peccat ſiue ſciat, eum deierare debere ſiue non aut exigit tanquam priuata perſona, & tunc diſtinguendum eſt, aut neſcit eum iuraturum falſum, & ſic nõ peccat mortaliter. Tamen eſt quædam humana tentatio, quia. ſ. procedit ex quadam infirmitate qua homo dubitat verum eſſe dicturũ, ſi autem ſcit eum feciſſe contrarium eius, ꝙ iurat & cogit eum iurare homicida eſt. Ille. n. de ſuo periurio ſe interimit, ſed iſte manum interficientis impreſſit.

62 Dubit. Cur puella non petiit ſtatim facta promiſſione, abſque conſulere matrem? Reſ. ꝙ credendum eſt eam præmonitam fuiſſe a matre vt nihil peteret ſe inſcia.

63 Dub. An mater eſſet in conuiuio cũ aliis? Reſp. S. Vin. ꝙ non, ſed alibi comedebat.

64 Dub. Cur mater non conſuluit vt ſaltem expectaret petere vſquequo conuiuium eſſet finitum? Reſp. Theophil. quòd quia timebat ne Herodes reſipiſceret, & etiam vt haberet fauo ein conuiuatum qui hoc perſuaderent Herodi.

65 Dub. Cur non conſuluit ꝙ peteret totum corpus? Reſp. quia ſolum quærebat eius mortem, & abſciſſo capite habebat intentum finem.

66 Dub. Cur non conſuluit, ut peteret interfici Ioannem Baptiſtam? Reſpô. ꝙ implicite illud petebat, ſed honeſtioribus verbis.

67 Dub. An vere contriſtatus fuerit Herodes? Reſp. Magiſt. hiſto. ſcho. quòd non, ſed ſimulabat ſe contriſtatum.

68 Dub. Cur dicit propter ſimul diſcumbentes? Reſp. Beda, quia volebat omnes ſceleris ſui eſſe conſortes.

69 Dub. Quomodo fuiſſet contriſtata puella ſi non dediſſet ſibi caput Ioannis? Reſp. quia videretur fuiſſe deluſa cum ſibi promiſſa non fuiſſent adimpleta.

70 Dub. Quid eſt ſpiculator? Reſp. Theophi. ꝙ eſt carnifex qui conſtituitur ad homines interficiendum.

71 Dub. Cur Herodes non dedit puellæ Ioannem viuum? Reſpond. ꝙ non quietaſſet puellam, quæ ſolum caput petierat vt moreretur.

72 Dub. Cur non præcepit amputari caput, ſed ſolum afferri? Reſp. quia non poterat afferri caput niſi prius amputaretur.

73 Dub. Cur voluit vt decollaretur in carcere? Reſpô. quia timebat ne forte ſeditio oriretur, vt non permitteretur occidi, vel ne ſi vidiſſet eum compaſſus ei fuiſſet, & peperciſſet eidem mortem.

74 Du. An Ioannes moriens pro veritate fuerit martyr? Reſpond. S. Tho. 2. 2. quæſt. 124. ar. 5. ꝙ eius martyrium celebratur per eccleſiam, vt patet in ſolennitate hodierna, & in oratione dicitur ſancti Ioannis Baptiſtæ, & martyris tui. Item in hymno ſuæ natiuitatis cantatur ſic Præpotens martyr, & ita dicendum eſt quod vere fuit martyr.

75 Dub. Quid eſt diſcus? Reſp. Magiſter hiſto. ſcho. ꝙ diſcus dicitur vas rotundum deſuper valdè extenſum. Vnde & dapifer diſcoferus dicitur aliquando mẽſa ſuperior, aliquãdo mappa quæ menſale dicitur appellantur diſcus. Vnde & animalia dicuntur apparuiſſe Petro in diſco, quod alibi liber actuum Apoſtolorum vocat linteum.

76 Dub. An Herodes, Herodias & puella cõmiſerint graue ſcelus in morte Ioannis? Reſp. Remigius dicens, legimus in Romana hiſtor. Flaminum ducem Romanorum, quod accubãti iuxta meretriculæ quæ nunquam vidiſſe ſe diceret hominem decollatum, accenſus ſit vt reus quidam capitalis criminis in conuiuio truncaretur, a cenſoribus pulſum curia quod epulas ſanguine commiſcuerit & mortem quãuis noxij hominis in alterius delitias præſtiterit, vt libido & homicidium pariter miſcerentur, quanto ſceleratior. Herodes & Herodias, ac puella quæ ſaltauit pretium petiit caput prophetæ, vt haberent in poteſtate linguam quæ illicitas nuptias arguebat.

77 Dubitatur. Quid actum exitit de capite Ioannis? Reſpond. Lyra. quod primo allatum eſt

.eſt in præſentia Herodis. Poſtea in Hieruſalem. Et poſt in aquitaneam apud Eugoliſmicum nunc autem dicitur eſſe Ambianis. Me vero exiſtente Romæ temporibus Sixti quarti & Innocentij ſui ſucceſſoris dicebatur eſſe & oſtendebatur in monaſterio ſancti Silueſtri quod fuit conſtructum in illo loco in quo S. Silueſter ligauit draconem, & ibi habitant moniales.

78 Dub. Quid actum eſt de corpore eius? Reſpond. quòd primo diſcipuli eius ſepelierunt ipſum, vt dicit Magiſter hiſto. ſchol. in Sebaſtæ vrbe Paleſtinæ, cuius oſſa poſtmodum tempore Iuliani apoſtatæ diſperſa ſunt & cremata, & etiam cinis diſperſus, qui tamen poſt collectus nunc requieſcit in ciuitate Ianuenſi cum maximo honore & reuerentia, & contra procellas maris proceſſionaliter defertur deuoto illo populo comitante contra mare, & ſtatim eius fluctus quieſcunt dicitur tamen quod digitus quo Chriſtum demonſtrauit nō potuit comburi, quem poſt beata Thecla vltra alpes detulit, & dicitur eſſe in eccleſia Mauritaniæ, alias beati Mauritij.

79 Dubitatur. Quid fecit Herodias de capite Ioannis, quando puella illud ſibi dedit? Reſpondet ſanctus Vincentius, quòd caute illud in pariete palatij infodit timens ne ſi ſepeliretur cum corpore reſurgeret Ioannes.

80 Dubitatur. An Ioannes aliquid mali geſſerit, vt ita ignominioſa morte, & propter ſaltum vnius puellæ interficeretur? Reſpondet Gregorius tertio libro moralium dicens. Sed quando ille vel in cibo peccauit qui locuſtas ſolummodo & mel ſylueſtre comedit, quando conuerſatione ſua offendere potuit, qui de eremo non receſſit.

81 Dubitatur. Cur Deus ſic eum viliter mori permiſit cuius vita tam ſancta fuit? Reſp. qui ſupra. quoniam idcirco ſic permittit in infimis, quia videt quomodo remuneret in ſummis, & vſque foras ad deſpecta deiicit, quia intus vſque ad incomprehenſibilia perducit.

82 Dubitatur. An Herodes. Herodias & puella de hoc ſcelere fuerint puniti? Reſp. Magiſter hiſto ſcho allegans Ioſephum, quod Herodes tradentibus Iudæis ab exercitu Arethæ regis victus fuit, & vt dicit ſanctus Vincentius in Sermone hodierno, ab Imperatore poſtmodum miſſus fuit in exilium & ibidem miſerabiliter vitam finiuit. Herodias autem cum ſemel caput Ioannis teneret, & ei gaudens plurimum inſultaret ſicut conſueuerat dicens. He Ioannes vos voluiſtis me ſeparare ab Herodi, ſed ego abſtuli vobis vitam & caput a corpore, diuino nutu caput in eius faciem inſufflauit, & illa miſera protinus expirauit. Puella vero cum ſuper glaciem tripudiaret glacie reſoluta ſtatim ſubmerſa fuit, & in inferno ſepulta.

83 Dubitatur. Qui fuerunt illi diſcipuli qui ſepelierunt corpus? Reſpond. Hieronymus, quòd ipſius Ioannis & ſaluatoris diſcipulos intelligere poſſumus, nam diſcipuli Ioannis poſtmodum effecti ſunt diſcipuli Chriſti. Nomina vero eorum non deſcribuntur.

ALLEGORICE.

[Herodes] populus eſt Iudæorum [qui habet vxorem] ſcilicet inanem gloriam, cuius filia ſaltat] mouetur etiam nunc circa Iudæos ſcilicet falſus intellectus ſcripturarum [decapitauerunt, ſiquidem Ioannem eos redarguentem] ideſt verbum propheticum, & ſine capite Chriſto, habent eum [caput datur puellæ] ideſt Chriſtus praue voluntati Iudæorum, & eidem inſultant ſi filius Dei es deſcende de cruce [corpus Ioannis ſepelitur] ideſt litera humata tegitur [caput in diſco collocatur] ideſt ſpiritus in altari honoratur & ſumitur.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur vt fraterna correctione arguamus publica peccata, nec ob hoc mortem timeamus. Item vt adulteria & inceſtus non committamus, nec alicui inſidiemur, & viros ſanctos honoremus, nec extra neceſſitatem iuremus, in turpique iuramento decretum mutemus, nec ficti ſimus homicidiaque declinemus, nec de morte cuiuſquam gaudemus, ſed cadauera ſepulturæ mandemus.

ANAGOGICE.

Contemplemur quã refulget gloria ſanctiſſimus Baptiſta Ioannes propheta, & plus quam propheta qui viã domino præparauit. Quo nemo maior inter natos mulierum ſurrexit, qui tanta paſſus eſt, & ꝑpter mulierculas

las in conuiuio interfectus martyrio virginitate ac doctrina præclarus, vox verbi, qui nūc trina redimitus corona, quem digito mortalē demonſtrauit, clara intuetur viſione immortalem regem.ſ.ſanctorum dico Chriſtum Ieſum dominum noſtrum decoratus beatitudinis ſtola, & in æternum cum Chriſto regnaturus, qui eum cuius præcurſor extitit pro me miſerabili exorare dignetur peccatore.

IN NATIVITATE SEMPER virginis Mariæ.

Liber generationis Ieſu Chriſti filii Dauid. Matthæi 1. cap.

Quibus temporibus nati fuerint in hæc genealogia deſcripti, pro maiori parte vetus teſtamentum demonſtrat maxime vſque ad tranſmigrationem Babylonis.

Hiſtorice aliter non exponitur.

DVbia ſunt hæc.

1 Dub. Cur Matthæus deſcribit Chriſti generationem ſecundum carnem, & Ioannes ſecundum diuinitatem? Reſp. Chry. quia Matthæus Iudæis euangelium ſcripſit, quibus ſuperfluum erat exponere diuinitatis naturam quam cognoſcebant, ſed neceſſarium erat eis miſterium incarnationis exponere, ſed Ioannes Gentilibus euangelium ſcripſit qui non agnoſcebant ſi Deus filium habet, ideo neceſſarium fuit illis primum oſtendere, quia eſt filius dei deus. Deinde quia carnem ſuſcepit.

2 Dub. Cur hoc euangelium uocatur liber generationis Ieſu Chriſti, cum eius generatio paruam huius libri contineat particulam? Reſpon. Rabanus. quòd conſuetudo Hebræorum eſt ut uoluminibus ex eorum principiis impo nant nomina ut eſt liber Geneſis.

3 Dub. Quia hic non uidetur eſſe perfectus ſenſus cum nullum ſit verbum principale? Reſpon. Glo. quòd planior ſenſus, & hic eſt liber generationis, ſed hic eſt mos in multis ut uiſio Eſaiæ prophetæ ſubaudi. hæc eſt.

4 Dub. Cum hic multe enarrantur generationes, cur dicit in ſingulari. Liber generationis? Reſ. Gloſ. quia propter Chriſti generationem cætere hic inducuntur.

5 Dub. Cur dicit Ieſu Chriſti? Reſp. Remig. quia nouerat ſcriptum eſſe. Liber generationis Adæ, & hac exorſus eſt, ut opponeret librum libro. Adam nouum Adæ ueteri, quia omnia per iſtum ſunt reſtaurata, quæ per illum fuerant corrupta.

6 Dub. Quomodo poteſt Euangeliſta Chriſti enarrare generationem, cum Eſa. 53. c. dicatur generationem eius quis enarrabit? Reſpō. Hiero. quòd Eſaias de generatione diuinitatis loquitur, ſed Matthæus de humanitatis generatione. Et S. Tho. 3. par. q. 31. art. 3. dicit ꝙ Matthæus non explicat modum incarnationis, quia hoc etiam eſt ineffabile, ſed enumerat patres ex quibus Chriſtus ſecundum carnem proceſſit.

7 Dub. Cur dicit Ieſu? Reſp. Ly. quòd Ieſus eſt nomen perſonæ.

8 Dub. Cur dicit Chriſti? Reſp. qui ſup. quia eſt nomen naturæ, ſignificat enim duplicem naturam in uno ſuppoſito, ſcilicet diuinam & humanam.

9 Dub. Cur Chriſtus potius dicitur eſſe filius Dauid & Abrahæ quam Noe, Iſaac, & Adæ? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 31. ar. 2. quòd ad hos repromiſſio de Chriſto facta eſt ſpecialiter. Dictum eſt. n. Abrahæ. Gen. 22. Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ, quòd Apoſtolus de Chriſto exponit ad Gala. 3. Et ad Dauid dictum eſt. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Pſ. 131. Vnde & Iudæi ut regem honorifice ſuſcipientes dicebant. Oſanna filio Dauid. Mat. 12.

10 Dub. Cur præponitur hic Dauid Abrahæ, cum Abraham fuerit ante Dauid? Reſp. Hiero. in hom. quòd eſt ordo præpoſterus, ſed neceſſario commutatus, ſi enim primum poſuiſſet Abraham, & poſtea Dauid rurſus ei repetendus fuerat Abraham ut generationis ſeries texeretur.

11 Dub. Cur potius incipit ab Abrahā quā ab Adam? Reſpon. Aug ſuper Luc. quòd prior Abrahām meruit fidei teſtimonium, quia credidit Deo, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam.

12 Dub. Cur nō dicit, Abrahā genuit Hyſmael & Iſaac: Iſaac genuit Eſau & Iacob. Sicut dicit, Iacob autem genuit Iudā, & fratres eius? Reſp. Glo. quia Hyſmael & Eſau non permāſerunt in cultu unius dei. Fratres uero Iudæ in populo ſunt computati, & fuerunt patres populi Iſraelitici, ut dicit Ly. & ab eis 12. tribus Iſrael nominantur.

13 Dub. Cur non nominat fratres Iudæ, ſicut eius filios. ſ. Phares & Zaram? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 31. ar. 3. quoniam multi fratres Iudæ ex ancillis nati fuerunt. Phares autem & Zaram ſimul

ſimul nominantur, ut dicit Amb. ſuper Luc. quia per eos gemina deſcribitur gratia populorum. Vna ſecundum legem quæ ſignificatur per Zaram. Et altera ſecundum fidem quæ ſignatur per Phares.

14 Dub. Cur potius ergo nominat Iudam ex nomine quàm fratres? Reſpon. quia ex eo proceſſit Chriſtus, & non ex fratribus, vt dicit Gloſſ.

15 Dub. Cur tantum quatuor nominantur mulieres. ſ. Thamar, Ruth, Raab, & uxor Vriæ? Reſp. Hieron. ſuper Matt, quòd in genealogia ſaluatoris nulla ſanctarum aſſumitur mulierum, ſed quas ſcriptura reprehẽdit ut qui propter peccatores uenerat de peccatricibus naſcens omnium peccata deleret. Vnde ponitur Thamar quæ reprehenditur de ſocerino concubitu, & Raab quæ fuit meretrix, & Ruth quæ fuit alienigena, & uxor Vriæ quæ fuit adultera.

16 Dub. Cur non nominauit Berſabeæ proprio nomine? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 31. ar. 3. quia propter peccatum ipſius, quæ fuit adulterij & homicidij conſcia, tum etiam ut nominato uiro peccatum Dauid ad memoriam reuocet.

17 Dub. Cur Lucas in genealogia non facit mentionem de iſtis mulieribus? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 31. ar. 3. quia Lucas Chriſtum deſignare intendit ut peccatorum expiatorem. Ideo talium mulierum mentionem non facit.

18 Dub. Quæ fuit iſta Raab? Reſp. Chry. ſuper Matth. quòd dicitur fuiſſe Raab meretrix de Hierico quæ ſuſcepit exploratores filiorum Iſrael, quam Salomon qui erat nobilis inter filios Iſrael de tribu Iuda, & filius principis, quia uidit eam ſic fidelem quaſi magnam aliquam conſtitutam meruit accipere in uxorẽ.

19 Dub. Cur Booz acceperit in uxorem Ruth quæ erat Moabitidis? Reſp. qui ſup. quia Ruth Deos patrum ſuorum repulit, & Deum uiuentem elegit, & Booz pro merito fidei ſuæ illã accepit uxorem ut ex coniugio tali ſanctificato genus naſceretur regale.

20 Dub. Cur ſolus Dauid nominatur rex? Reſpond. Remig. quòd ut oſtendatur ipſum primum fuiſſe regem in tribu Iuda.

21 Dub. Cur dicit genuit Dauid regem cum non fuerit genitus rex, ſed poſt factus? Reſ. quòd Ly. regem, non refertur ad illud uerbum genuit, ſed ſolum ad Dauid ut ſit ſenſus. Ieſſe genuit Dauid qui poſtmodum fuit rex.

22 Dub. Cum pater Dauid uocaretur Iſai ut habetur 1. Reg. 16. cur dicitur filius Ieſſe? Reſpon. Glo. quòd pater Dauid Binomius fuit, quia uocatus eſt Iſai & Ieſſe.

23 Dub. Cur ergo Euangeliſta potius nominat Ieſſe quàm Iſai? Reſp. Glo. quia Iſa. 11. non uocat eum Iſai, ſed Ieſſe dicens. Egredietur uirga de radice Ieſſe, ut oſtenderet illam prophetiam completam eſſe in ſemper uirginẽ Maria, & Chry. Ideo etiam Euangeliſta non uoceat eum Iſai, ſed Ieſſe.

24 Dub. Quia Luc. 3. dicitur quòd Chriſtus deſcendit a Dauid per Nathan filium Dauid. Et hic Mat. dicit, quòd deſcendit per Salomonẽ, & ſic uidetur contrarietas? Reſpon. Ly. quòd ideo Lucas deſcribit Chriſtum deſcendere per Nathan, quia licet omnes ſapientes Hebræorum concorditer tenerent Chriſtum debere deſcendere de Dauid, tamen aliqui eorum opinabantur quod deſcenderet ab eo per Nathan propter excellentiam ſuæ ſanctitatis & prophetiæ. Alij vero per Salomonem propter dignitatem regiam & ſuæ excellentiam ſapientiæ, ſecundum ueritatem autem deſcendit per utrunque. Aliter tamen per Salomonem deſcendit ſecundum lineam naturalis generationis, per Natham uero ſecundum lineã legalis generationis, quia Nathan fuit filius Dauid adoptiuus. Et Ioſeph qui ponitur immediate poſt Chriſtum aſcendendo fuit filius adoptiuus Hely ſeu legalis, nam Nathan & Mathat deſcenderunt a Dauid, ſed Mathat per Natham filium Dauid adoptiuum, Matham autem per Salomonem, & iſti duo Mathat & Natham habuerunt unam uxorem ſucceſſiue quæ dicta eſt Ieſcha, & iſta a Natham concepit Iacob, & a Mathat Hely, ita quod Hely & Iacob fuerũt fratres Vterini, ſed a duobus fratribus a Dauid diuerſimode deſcendentibus. Hely autem uxore habita mortua eſt ſine ſemine. Et ideo Iacob frater accepit uxorem fratris ſui ut ei ſuſcitaret ſemen, & genuit Ioſeph, ita quod Ioſeph fuit filius naturalis ipſius Iacob, & ſic accepit eum hic Mat. fuit autem filius Hely legalis, & ſic accepit eum in genealogia Lucas.

25 Dub. Quia 4. Reg. 8. dicitur quòd Ioram genuit Ochoziam, & hic Mat dicit quod Ioram genuit Oziam, ergo uidetur quod non bene deſcribat genealogiam ſaluatoris? Reſp. S. Tho. 3. par. q. 31. ar. 3. quòd ſicut dicit Hiero. ſuper Mat. Ioram rex generi ſe immiſcuerat impiſſimæ Hiezabel, idcirco uſq; ad quartam

tam

eum generationem eius memoria tollitur ne in ſanctæ natiuitatis ordine poneretur.

26 Dub. Quia aliquid alij reges etiam fuerant peccatores, ſed tamen propter hoc non præcluduntur a genealogia? Reſp. qui ſup. ꝙ illorum non fuit continua impietas. Nam vt dicitur in lib. quæſtionum no. & vete. teſtamenti. Salomon merito patris ſui remiſſus in regno eſt? Roboam merito Aſab filij ſui. Horum autem trium continuau t impietas. ſ. filij & nepotum.

27 Dub. Quia 3. Reg. 23. c. Ioachim fuit rex, & tamen non ponitur hic a Matt. Reſ. Chry. ſuper Mat. ꝙ ideo ſublatus eſt de numero regum, quia non populus Dei conſtituerat eum in regem, ſed Pharao per potentiam.

28 Dub. Quia cum Ieconias & fratres eius nati fuerunt ante tranſmigrationem Babylonis cur Euang. dicit eos natos in ipſa tranſmigratione? Reſpõ. Ly. quòd quia tunc imminebat captiuitas Babylonis, ideo dicuntur geniti in tranſmigratione Babylonis.

29 Dub. Cur nominantur in hac genealogia fratres Ieconiæ, cum fratres aliorum regum non nominentur? Reſp. S. Tho vbi ſupra. quia omnes fratres Ieconiæ regnauerunt diuerſis temporibus quod in aliis regibus non acciderat, vel quia eorum ſimilis fuit, & iniquitas & miſeria.

30 Dub. Quia 1. Paralipo. 3. dicitur quod Ieconias genuit Salathiel & Phaadia, & Phaadia genuit Zorobabel? Reſp. Glo. quòd multa in Paralipomenon vitio ſcriptorum ſunt deprauata.

31 Dub. Quia cum de Abiud vſque ad Ioſeph nihil in ſcriptura ſacra reperiatur, quomodo Euangeliſta potuit texere genealogiæ ſeriem vſque ad Chriſtum? Reſpõ. Ly. poſt Glo. quòd fuerunt aliqui ſtudioſi apud Iudæos qui genealogias a Dauid deſcendentes diligentiſſime ſcripſerunt propter Chriſtum quem expectabant a Dauid deſcendere, & ibi Matthæus potuit reperire, vel dicendum quod Matthæus habuit per reuelationem.

32 Dub. Cum Chriſtus non fuerit filius Ioſeph, cur genealogia terminatur in ipſo Ioſeph, dum dicitur. Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ? Reſp. Hiero. quòd non eſt conſuetudinis ſcripturarum vt mulierum in generationibus ordo texatur, deinde ex vna tribu fuiſſe Ioſeph & Mariam. Vnde ex lege eam accipere cogebatur vt propinquam.

33 Dub. Quia non dicitur hic quod Maria fuerit de cognatione Dauid? Reſpon. Aug. contra Fauſtum dicens. Nos ergo credimus etiam Mariam fuiſſe in cognatione Dauid, quia iis ſcripturis credimus quæ vtrunque dicunt. Et Chriſtum ex ſemine Dauid ſecundum carnem & eius matrem Mariam, non cum viro concumbendo, ſed virginem.

ALLEGORICE.

[Quod ab Abraham per intermedios peruenitur ad generationem Chriſti] ſignificat quod a virtute fidei quæ eſt fundamentum & mater omnium virtutum, ſicut Abraham qui credidit Deo, & fuit pater multarum gentium, peruenitur ad ſalutem qui eſt Ieſus qui interpretatur ſaluator.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur, vt ſi volumus Ieſum concipere, ſimus iuſti ſicut Abrahã, & quatenus deum offendamus pœniteamus ſicut Dauid & cæteri qui peccauerunt ex hac genealogia, nec diffidamus ſi ſimus pauperes viles & abiecti, quia non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in genealogia ponuntur patriarchæ duces reges, & priuatæ perſonæ ac pauperes.

ANAGOGICE.

Contemplemur virgam Ieſſe ſemper virginem Mariam, & florẽ huius radicis Ieſum Chriſtum. De quibus cantat eccleſia. Stirps Ieſſe virgam produxit, virgaq; florem, & ſuper hunc florem requieſcit ſpiritus almus. Virgo Dei genitrix virga eſt, flos filius eius quẽadmodum in illa cœleſti gloria in qua triumphos bellici certaminis aduerſus principem mundi huius reportarunt gaudent & regnant omnes ſancti cum Chriſto in æternum, & in ſæculum ſæculi.

IN EXALTATIONE SANCTAE Crucis.

Nunc iudicium eſt mundi. Einis ut filii lucis quære ſabbato ante palmas.

IN VIGILIA S. MATTHAEI Apoſtoli & Euangeliſtæ.

Vidit Ieſus publicanum nomine Leui. Luc. 5. c.

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 31. die. 9. Iulij. in die Lunæ.

HISTORICE.

Publicanum quendam Leui nominẽ dominus intuens thelonei lucris intentum vt ſe ſe queretur iuſſit, qui læto iuſſa perficiens animo omni-

omnibuſque poſſidebat renuntians eum imitatus eſt, opulento autem ei a leui exhibito cõuiuio dum cum plurima publicanorum turba cæterorumq; diſcumberet Phariſæorum quidam ac ſcribarum ob eius ſciſcitabantur diſcipulis, cur talibus cum perſonis ederent? Reſ. autem dominus nequaquam ſanos indigere medico, ſed morbo grauati, ſeque minime iuſtos vt vocaret aduenisse, ſed delinquentes vt pęniterent.

Nunc ad dubia dilucidanda eſt accedendum.

1 Dub Vnde exiuit Ieſus? Reſp. ꝙ ex textu Euangelij immediate ante iſtud Euangel. habetur ꝙ exiit de domo in qua ſanauerat paralyticum demiſſum per tectum.

2 Dub. Cur Lucas vocat Matthæum Leui? Reſpon. Beda. ꝙ Lucas & Marcus propter honorem Euangeliſtæ nomen tacent vulgatum.

3 Dub. Cur Matthæus in Euangelio ſuo nominat ſe Matth. Mat. 9. Reſp. qui ſup. ꝙ quia ſcriptum eſt iuſtus accuſator ſui eſt in principio ſermonis Matthæum ſe & publicanum nominat vt oſtendat legentibus nullum debere cõuerſum de ſalute diffidere, cum ipſe de publicano in apoſtolum de Theloneario in Euangeliſtam ſit repente mutatus.

4 Dub. De qua ciuitate vocauit Matthæum? Reſp. Ly. ꝙ de Capharnaum.

5 Dub. Quid eſt ſedere ad Theloneum? Reſp. Glo. ꝙ in domo vbi vectigalia congregantur.

6 Dub. Cur ſedebat? Reſp. Landulphus de vita Chriſti, ſedebat .i. pertinaci animo lucris inhiabat.

7 Dub. Quo volebat dominus vt eum ſequeretur? Reſ. Amb. ſuper Lucam, ꝙ ſequi iubet nõ corporis greſſu, ſed mentis affectu.

8 Dub Cur non vocauit dominus Mat. quando vocauit Petrum & ſocios? Reſp. Chry. quoniam durius adhuc diſpoſitus erat.

9 Dub. Quomodo poſt mollificatus fuit? Reſp. qui ſup. q̃ famã Chriſti audierat & miracula.

10 Dub. Cur non dicitur de omnibus Apoſtolis quando fuerunt vocati Reſp. Chry. in Homel. ꝙ ſolum de piſcatoribus & thelonearìo fit mentio, quia nec Theloneì officio eſt aliquid deterius, neque piſcatione vilius.

11 Dub. Quia non videtur veriſimile ꝙ Matt. ita cito ad vnam vocem ſecutus fuerit dñm? Reſ. Hier. ꝙ maieſtas diuinitatis occulta quæ etiam in facie refulgebat humana videntes ad ſe trahere poterat in primo aſpectu quocunque volebat.

12 Dub. Si Mat. reliquit omnia q̃o poſt fecit conuiuium? Reſ. S. Vin. in Sermo. hodierno, ꝙ poſtquam omnia reſtituit, emãſit ſibi domus, & aliqua moneta de bono iuſto, & de his fecit Chriſto magnum conuiuium.

13 Dub. Quid eſt conuiuium? Reſp. Catholic. ꝙ eſt lauta comeſtio & magna.

14 Dub. An Mat. fuerit nunc ſolum vocatus a domino? Reſp. Aug. de concor. euang. ꝙ Lucas commemorat duodecim electos quos & Apoſtolos nominauit fuiſſe in monte, & ſic Matthæus fuit inter illos.

15 Dub. Ad quid venit turba illa publicanorũ ad conuiuium? Reſ. Chry. in hom. ꝙ Mat. quia erat eiuſdem artis eos conuocauit.

16 Dub. Cur murmurabant ſcribæ & phariſęi? Reſ. Chry. quia inuidebant Chriſto & volebãt ab eo diſcipulos ſeparare.

17 Dub. An Chriſtus benefaceret manducando cum publicanis? Reſ. qui ſup. ꝙ ſic, q̃a Chriſtus quodlibet genus remedij exhibebat ꝓ vtilitatem ſequentem more medici, qui niſi tangeret ſaniem non liberaret a morbo.

18 Dub. Quia Lucas dicit ꝙ murmurabant ꝙ diſcipuli Chriſti manducabant cum publicanis, & Mat. & Marcus dĩt ꝙ murmurabant ꝙ Chriſtus manducabat cum illis? Reſp. Aug. de conſenſu euang. quia quod diſcipuli cũ publicanis & peccatoribus manducabant prout dicit Mat. & Marcus, Magiſtro magis obiiciebatur quem ſectando imitabantur. Vna ergo ſententia eſt tanto melius inſinuata, quibuſdam verbis manente veritate variata.

19 Dub. Cum phariſæi non loquerentur Chriſto, ſed diſcipuli, cur Chriſtus reſpondit? Reſ. S. Vin. in Ser. quòd quia magis ſibi obiiciebatur quàm diſcipulis.

20 Dub. Quia vr̃ quod ſani etiam egeant medico ꝓ conſeruationem ſanitatis? Reſ. quòd & ſi ꝓ conſeruationẽ egeant, non tñ ſic egent vt infirmi qui vexantur ab infirmitate.

21 Dub. An phariſæi eſſent iuſti quia non venerat eos vocare. Reſp. Chry. quòd ironicę dicit illos iuſtos ſicut quando dicitur. Ecce Adã factus eſt quaſi vnus ex nobis.

22 Dub. Quid intelligit hic ꝑ medicũ. Reſ Raba. quòd ſeipſum medicũ dicit q̃ miro medicandi genere ꝓ iniquitates noſtras vulneratus eſt, vt vulnus pctõrum noſtrorum ſanaret.

23 Dub. Quid intelligit per ſanos. Reſ. q̃ ſup.

ꝙ eos qui ſuam volentes ſtatuere iuſtitiam vere Dei iuſtitiæ ſubiecti non ſunt.

24 Dub. Quos vocat male habentes? Reſp. qui ſup. quòd eos qui ſuæ fragilitatis conſcientia deuicti, nec per legem videntes ſe iuſtificari pœnitendo ſe ſubmittunt gratiæ Dei.

25 Dub. Qui ſunt illi tam iuſti qui non indigent Chriſto medico? Reſp. Greg. Niſenus ꝙ ſunt Angeli.

26 Dub. An conuerſio Matthæi fuerit miraculoſa? Reſp. Glo. ꝙ ſic.

27 Dub. Quã re non celebratur ab eccleſia ſicut conuerſio Pauli? Reſp. do Card. de Turre crema. quia Matthæus non ſeuiebat contra ecclеſiam ſicut Paulus. Et ideo eccleſia propter maximam lętitiam quam habuit de eius conuerſione celebrat eam. Item quia Matthæus vocatus eſt a Chriſto antequam cœlos aſcenderet, Paulus autem poſtea.

28 Dub. Nunquid conuerſiones aliorum Apoſtolorum non fuerunt miraculoſæ? Reſpõ. qui ſup. ꝙ non, quoniam ad verbum Ioannis Baptiſtæ dicentis. Ecce agnus Dei, Andreas & Ioannes ſecuti ſunt Chriſtum, & poſtea Andreas vocauit Petrum dicens inuenimus meſſiam, & ſic de alijs aliquibus, ſed nullum iſtorum præceſſit in vocatione Matthæi, niſi verbum Chriſti, ſequere me.

29 Dub. Cur iſta conuerſio dicitur miraculoſa? Reſp. qui ſup. ꝙ primo ex parte vocantis, quia Chriſtus vocauit eum adhuc a malis nõ deſiſtentem, quia occupatum in theloneo. Secundo ex parte vocati, quia ad vnum verbum ſecutus eſt Chriſtum, ſine viſo miraculo aliquo. Tertio ex parte officij de quo vocatus eſt quia de Theloneo, ſicut Petrus de piſcatione, quod Thelonei officium vix, aut nunquam ſine peccato exerceri poteſt, vt dicit Greg.

30 Dub. An Matthæus ſtatim fuerit vocatus de Theloneo ad ſtatum Apoſtolatus? Reſp. S. Tho. quodlibet. 5. ar. 21. quòd quæſtio iſta ex verbis euangelij determinari poteſt. Si enim loquamur de Apoſtolatu manifeſtum eſt, ſecundum narrationem Matthæi. Marci & Lucæ ꝙ poſt vocationem Matthæi aliquanto ſpatio temporis interiecto ex diſcipulis duodecim Apoſtolos elegit inter quos fuit Matthæus, & ſic patet quod a principio ſtatim fuit vocatus ad diſcipulatum Chriſti, non autem ad Apoſtolatum, niſi ſecundum præordinationẽ Chriſti qui eum Apoſtolum ſumendum diſponebat, & ſic debent intelligi verba Hieronymi & Bedæ de hoc loquentium, ſi autem loquamur de perfectione euangelica, ſtatim a principio vocatus fuit ad ſtatum perfectionis quia hic dicitur quod relictis omnibus ſtatim ſecutus eſt eum.

31 Dub. Cur Matthæus & alij Euangeliſtæ deſignantur per facies Aquilæ, Hominis, Leonis, & Bouis? Reſ. d. Card. de Turrecre. in Ser. huius diei, ꝙ facies deſignantur ſecundum materiam principalẽ cuiuſlibet Euang. quia licet quodlibet Euangelium loquatur de omnibus quaſi quæ alia loquuntur, quodlibet tamen reſpicit vnam determinatam materiam, nã euãgelium Ioannis deſcribit præcipue eius diuinitatem. Et ideo deſignatur in facie aquilæ q̃ altius cæteris auibus volat. Euang. Lucæ eius ſacerdotium, & ideo deſignatur in facie Bouis qui ſacrificabatur. Euange. Marci eius regnum quod deſignatur in facie Leonis qui eſt rex aliorum animalium quadrupedum. Euangelium vero Matthæi eius humanitatem, quę deſignatur in facie hominis.

32 Dub. Quia videtur ꝙ Matthæus magis rationabiliter ſcripſerit ſuum Euangeliũ, quã alij Euangeliſtæ, quia deſignatur per faciẽ hominis ꝙ eſt animal rationale. Animal autem a faciebus animalium irrationalium? Reſ. qui ſup. ꝙ non ſequitur, quia non illa ratione deſignatur Matthæus in figura animalis rationalis quod magis rationabiliter quàm alij ſit locutus, ſed ratione materiæ de qua principaliter in Euangelio ſuo loquitur.

33 Dub. Quia videtur quòd Deus velit peccatores immorari in peccato, quia vocat eos actualiter in peccato exiſtentes? Reſ. Greg. Niſenus. q. d. a Deo peccatores non abominor, quia eorũ tantum gratia veni, non vt maneãt peccatores, ſed vt conuertantur & boni fiant.

34 Dub. Cur primo Matthæus non reddidit computum de vectigalibus principibus, & poſt ſequi Chriſtũ? Ref. Remig. ꝙ humana pericula quæ ei ex principibus accidere poterant paruipendit dum officij ſui rationes imperfectas reliquit.

35 Dub. Quia vr̃ ꝙ beatus Mat. non fuerit Iudæus cum exigeret vectigalia? Reſp. Hiero. ꝙ non exigebat vectigalia tanquam a Iudæis impoſita, ſed a Romanis, ſeu principibus.

36 Dub. Vbi ſcriptum eſt miſericordiam volo & non ſacrificium? Reſp. ꝙ Ozeæ 6.

37 Dub. Cur dominus induxit hanc prophetiam? Reſ. Chry. in home. ꝙ vt oſtenderet non

ſolum

ſolum non eſſe prohibitum quod incuſabant ſed & ſecundum legem maius eſſe ſacrificio.

38 Dub. Cum Deus præceperit fieri ſacrificia, cur hic ꝓpheta dicit ꝙ non vult ſacrificiũ? Reſ. Glo. ꝙ non reſpicit Deus ſacrificium ſine miſericordia, quemadmodum Phariſæi faciebãt in tẽplo vt iuſti apparerent corã populo.

39 Dub. Quo vult vt vadant, quia dicit euntes &c? Reſ. Rabanus, euntes. ſ. a temeritate ſtultæ vituperationis ad diligẽtiorẽ ſcripturæ ſanctæ meditationẽ, qua miam maxime cõmendat.

ALLEGORICE.

Per Matthæi & publicanorum vocationem fides gentium exprimitur, quæ prius mundi lucris inhiabant, & nunc cum domino ſpiritualiter reficiuntur per ſuperbiam phariſæorum inuidia Iudæorum de ſalute gentium.

TROPOLOGICE.

Docemur ne lucra mala ſectemur, & ſtatim cum diuina affuerit inſpiratio peccata relinquamus, vtq; miſericorditer peccatores retrahamus a peccatis. Inuidiam etiam declinemus & adeamus doctores ſacros qui ſunt medici, vt ſubueniant languoribus peccatorum noſtrorum, & miſericordiæ opera ſectemur.

ANAGOGICE.

Contemplemur dei miſericordiam omnia eius opere excedentẽ qua ſanantur oẽs infirmitates noſtræ & coronat nos in cœleſtibus in quibus ſemper eſt iuge ſacrificium omnipotenti Deo conuiuiũ quod ſine fine durabit.

IN FESTO S. MATTHAEI Apoſtoli & Euangeliſtæ.

Cum tranſiret Ieſus uidit hominem ſedentem in Theloneo. Mat. 9. c. Require in vigilia eiuſdem, & expone ut ibi.

IN FESTO S. MICHAELIS Archangeli.

Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum dicentes. Mat. 18. cap.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno Chriſti 32. die 27. Auguſti. in die Iouis.

HISTORICE.

Quærentibus a dño diſcipulis quiſnã maiori præfulgeret dignitate in cœleſti gloria. Paruulũ quendã cũ aduocaſſet, & in eorũ ſtatuiſſet medio rñdit nequaq; a eos profecto regnũ ingreſſuros cœleſte, niſi vt puſilli efficerẽtur. Omnemq; vt hunc ſe humiliantem paruulũ, cæteros cœleſti præcellere in patria, cum vero qui talem eius in nomine ſuſciperet puerũ ſe ſuſcipere, ei autem qui ex ſimilibus vnum ſcandalizaret puſillis in ſe credentibus expedire vt eius in collo aſinaria ſuſpendatur mola, in pelagiq; profundum demergatur, ait quoque ob ſcandala ſæculo mala futura fore, quæ tamen euenire neceſſe fore, hortatus eos quoq; eſt, vt ſi cui noſtra ſcandalo fuerit manus, pes: aut oculus abſcindere, & extra proiicere feſtinemus cum tali longe melius ſit carere membro, & æternam adipiſci vitam quã cum eo ignibus tradi inextinguibilibus. Vnum itaq; ex conſimilibus contemni puſillis inhibuit, quoniam ſui faciem genitoris in cœlis talium Angeli ſemper intueantur.

HAec ſunt quæ occurrunt dilucidãda dubia.

1 Dub. Cur diſcipuli acceſſerunt ad Ieſum? Reſpõ. Hiero. Chry. ac Ly. quia vt dictum fuit in capitulo præcedenti iſtud Euangelium. c. 17. c. diſcipuli viderunt idem pro Petro & domino fuiſſe tributum redditum ex æqualitate precij arbitrati ſunt omnibus Apoſtolis Petrum eſſe prælatum. Vnde paſſi ſunt aliquod humanum & ideo Euangeliſta dicit acceſſerunt diſcipuli.

2 Dub. Cur ergo non quærunt ſpecifice cur Petrum præhonorauit eis? Reſp. Chry. quia vere cundati ſunt paſſionem quam paſſi ſunt confiteri, ideo in genere quærunt.

3 Dub. De quo regno cœlorum intelligunt? Reſpond. Ly. ꝙ de eccleſia militante quis in ea maior ſit per meritum, & de eccleſia triumphante per præmium.

4 Dub. Cum nullus ante Chriſtum ingrederetur paradiſum, cur quærunt quis ſit in eo maior? Reſp. ꝙ intelligitur per prædeſtinationẽ diuinam & de futuro.

5 Dub. Cum omnes beati ſint fœlices & nihil eis deſit, cur quærunt de maiori vel minori? Reſp. quando dominus dixerat. Mat. 14. quòd bonum ſemen fert fructum triceſimum, aut ſexageſimum, & aliud centeſimum. Ideo non videntes eſſe æqualitatem in præmiis interrogant quis maior vel minor futurus ſit.

6 Dub. Cum alias dominus dixerit eis quod qui fecerit & docuerit mandata magnus erit in regno cœlorum, cur de hoc interrogant? Reſpond. Origenes. quòd ſciebant quis eſſet magnus, & quis minimus, ſed ex multis magnis, quis eſſet maior hoc eis non erat manifeſtum.

7 Dub. Cur dominus non reſpondit eis, ſed ſtatuit paruulum in medio eorum? Reſpô. Lyra. quia in moralibus magis mouent facta quàm verba.

8 Dub. Quem paruulum ſtatuit in medio eorum? Reſp. Ly. ꝙ beatum Marcialem, qui poſtea a beato Petro miſſus in Galliam prædicauit Lemouicenſibus.

9 Dub. Cur ſtatuit in medio? Reſp. qui ſup. ꝙ vt ab omnibus videretur.

10 Dub. Quomodo Apoſtoli poterant effici paruuli? Reſ. Hier. ꝙ non præcipit eis vt ætatem habeant paruulorum, ſed innocentiam.

11 Dub. A quibus volebat eos conuerti? Reſ. Ly. ꝙ ab elatione ſuperbiæ & ab ambitione maioritatis, & etiam vt dicit Glo. ab indignatione in qua tunc erant.

12 Dub. Quomodo ille paruulus poterat ſe humiliare qui non erat capax diſcretionis? Reſpon. Glo. ꝙ dominus intelligebat quod efficerentur humiles per virtutem, ſicut erat ille paruulus per ætatem.

13 Dub. An ſemper humilitas ſit virtus? Reſ. S. Tho. ſuper epiſt. ad Philip. vlt. c. ꝙ quandoque dicit virtutem quandam vt in hoc Euangelio, quandoq; vero delectionem. Pſal. 104. Humiliauerunt in compedibus pedes eius.

14 Dub. Quia videtur ꝙ humilitas non ſit virtus cum opponatur magnanimitati quæ eſt virtus? Reſp. qui ſup. 2.2.q. 161. ar. 1. ꝙ non opponitur magnanimitati, quia conueniunt in hoc quod vtraque eſt ſecundum rationem rectam, quia humilitas reprimit appetitum ne tendat in excelſa, præter rectam rationem, & magnanimitas animam ad magna impellit ſecundum rationem rectam.

15 Dub. In quo conſiſtit humilitas? Reſ. qui ſupra. art. 2. ꝙ humilitas præcipue videtur importare ſubiectionem hominis ad Deum.

16 Dub. Cur Ariſtoteles nullam fecit mentionem de virtute humilitatis ſicut de aliis virtutibus? Reſp. qui ſup. ar. 1. quia intendebat agere de virtutibus ſecũdum quod ordinabantur ad vitam ciuilem. Non autem prout ſunt principaliter reſpectu Dei.

17 Dub. Quot ſunt humilitatis gradus? Reſp. qui ſup. ar. 6. quòd per comparationem ad gradus hominum qui ſunt maiores, vel minores vel æquales. Habet tres gradus prout dicit Glo ſuper Mat. 3. Primus eſt ſubdere ſe maiori, & non præferre ſe æquali qui eſt ſufficiens. Secundus eſt ſubdere ſe æquali, nec præferre ſe minori, & hic dicitur abundans. Tertius ſubeſſe minori in quo eſt omnis iuſtitia.

18 Dub. An in Chriſto fuerit humilitas? Reſp. qui ſup. ar. 1. quòd non competit ſibi humilitas ſecundum naturam diuinam, ſed bene ſecundum naturam aſſumptam.

19 Dub. An cuilibet homini poſſit conuenire humilitas? Reſp. qui ſup. ꝙ ſic reſpectu Dei, quia hominis perfectio reſpectu Dei inuenitur deficiens.

20 Dub. An humilitas ſit maxima virtutum? Reſp. qui ſup. ar. 5. ꝙ poſt virtutes intellectuales quæ reſpiciunt ipſam rationem & poſt iuſtitiam præſertim legalem potior cæteris eſt humilitas.

21 Dub. Cur dicit qui ſuſcepit vnum paruulum talem me ſuſcipit? Reſ. Chry. dicens: acſi diceret non ſolum ſi tales efficiamini mercedem accipietis, ſed ſi alios tales propter me honorabitis & honoris qui eſt ad illos retributionem vobis deſeruimo regnum.

22 Dubit. Cur dicit qui autem ſcandalizauerit &c? Reſp qui ſup. ꝙ pœnam inducit, vt faciant hunc ſermonem ſuſceptibilem acſi diceret, ſicut ſi hos honorant propter me mercedem habent, ita & qui hos dehonorant vltimam ſuſtinebunt vindictam.

23 Dub. Quomodo ſuſcipiens vnum talem propter Chriſtum, ipſum Chriſtum ſuſcipit? Reſp. Ly. quia vbi vnum propter alterum ibi vnum tantum. Et ideo qui recipit proximum propter Chriſtum, dicitur Chriſtum recipere.

23 Dub. Quomodo debet ſuſcipi? Reſp. Ly. ꝙ ad hoſpitium, & ei omnia corpori neceſſaria miniſtrando propter Chriſtum.

24 Dub. Cur potius pœnam de mola aſinaria quàm de alia pœna ponit? Reſpô Hiero. quòd hic loquitur ſecundum ritum prouinciæ quo maiorum criminum iſta apud veteres Iudæos pœna fuerit in profundum ligato mergere.

25 Dub. Cur dicit expedit ei? Reſp. qui ſupra. quia multo melius eſt pro culpa breuem recipere pœnam, quàm æternis ſeruari cruciatibus.

26 Dub. Quid ſignificat væ? Reſpond. Catholicon. quòd eſt aduerbium execrantis vel maledicentis.

27 Dub. Cum mundus ſit inſenſibilis quis dolor ei poteſt eſſe? Reſpon. Orig. ꝙ hoc non de elementis mundi intelligendum eſt, ſed hic homines qui ſunt in mundo dicuntur mũdus.

28 Dubitatur. Quomodo intelligitur vę mundo a ſcandalis? Reſp. id eſt propter ſcandala.

29 Dub. Si neceſſe eſt quòd ſcandala veniant ergo non peccant illi propter quos veniunt? Reſp. Lyra. quòd iſta non eſt neceſſitas abſoluta, ſed tantum ex ſuppoſitione, quia ſi homines volunt viuere mundanę, & in omnibus uoluntatem ſuam adimplere neceſſario ſequitur ad hoc ſcandalum aliorum.

30 Dubita. Cur dicit vę homini illi? Reſpond. Hiero. acſi dicat vę homini illi qui uitio ſuo facit vt per ſe fiat quod neceſſe eſt ut quod in mundo fiat.

31 Dubitatur. Quæ cõminatio eſt dicendo vę homini illi? Reſpõ Lyra quòd pœnæ æternæ.

32 Dub. De quo ſcandalo intelligit hic? Reſp. qui ſupra. quòd de actiuo.

33 Dub. An dicta de manu & pede ſint intelligenda ad literam? Reſpon. qui ſupra: ꝙ ſic nõ tamen quod ſcint abſcindendi ferro ſed ratione a tali exercitio cohibenda.

34 Dubit. An ut euitetur peccatum ſit licitum aliquod membrum abſcindi? Reſp. qui ſupra. quod non quia cum omnia membra ſint data a deo nõ eſt in poteſtate alicuius hominis priuati illa abſcindere, ſicut nec ſe occidere niſi forte ſi unum membrum corruptum corrumperet totum corpus.

35 Dubitatur. Nunquid per alia membra poteſt generari ſcandalum? Reſpond. qui ſupra. quod ſic.

36 Dubitatur. Cur ergo non fecit mentionem de iſtis? Reſpond. qui ſupra. quod omnia alia membra reducũtur ad iſta tria. Nam per oculum intelliguntur quatuor ſenſus ſcilicet. Viſus. Auditus, Odoratus, & Guſtus, per manũ omnis tactus corporeus, & per pedem omnis greſſus & affectio in aliquod peccatũ ruẽdi.

37 Dub. An per manus & pedes poſſint alia intelligi? Reſpon. Chryſo. quod ſic de amicis quos in ordine neceſſariorum membrorũ habemus, nihil enim eſt ita nociuum ſicut conuerſatio mala. Et ideo quia ſcandalizat venit abſcindenda.

38 Dubitatur. Quia non videtur congrue dici bonum eſt quam duos &c. Reſpond. Lyra. q̃d hic ponitur bonũ pro melius. Sicut pſal. 117. Bonum eſt confidere in domino ideſt melius quàm confidere in principibus.

39 Dubita. Quomodo ad vitam beatam ingreditur aliquis debilis vel claudus cum ibi nullus ſit defectus? Reſpond. Lyra. quod ille dicitur claudus qui prohibet pedem ſuum a malo & qui retinet malum ab illicito tactu dicitur debilis, & talis claudicatio & debilitas nõ dicunt defectum ſed potius ſunt laudabiles.

40 Dubitatur. Quid intelligit hic dominus p puſillos? Reſpond. Orige. quòd eos qui nuper in Chriſto ſunt nati: aut tales permanẽt ſine profectu quaſi nuper nati.

41 Dubitat. Cum dominus ſupra præceperit omnes propinquitates & amicitias amputandas, vt patuit dub. 38. cur hic dicit, videte ne contemnatis vnum ex his puſillis? Reſpon. Hierony. quòd illam ſeueritatẽ ſententię hoc præcepto temperauit, acſi diceret quantũ in vobis eſt nolite contemnere, ſed poſt ueſtram ſalutem etiam illorum quærite ſanitatem. ſin autem perſeuerantes in peccatis videritis melius eſt vos ſaluos fieri quã perire cũ multis.

42 Dub. Cur non præcepit quòd non contemnant perfectos ſicut puſillos? Reſpond. Orige. quia perfectus non ſcandalizatur neq; perit.

43 Dubita. Cur dicit quia angeli eorum &c? Reſpõ. Glo. quòd a deo chari ſunt ꝙ angeli ſunt eis ad cuſtodiam deputati. Et ideo non contemnendi.

44 Dubitatur. Qui ſunt angeli eorum? Reſpõ. quod illi qui eis ad cuſtodiam deputanť.

45 Dubitatur. De quibus ordinibus mittuntur angeli ad cuſtodiam hominum? Reſpond. Grego. in homel. quod vt Dionyſius dicit ex minoribus angelorum agminibus quia ſuperiora illa agmina uſum exterioris miniſterij nequaquam habent.

46 Dubitatur. Quomodo angeli homines cuſtodientes videtur faciem patris in cœlis? Reſpond. Greg. 11. moral. quod non ſic a diuina viſione foras exeunt vt in æternæ contemplationis gaudijs priuentur.

47 Dubitatur. Cum deus ſit incorporeus quæ dicitur eius facies? Reſpond. Auguſt. de uerbis domini quod facies dei manifeſtatio intelligenda eſt.

ALLEGORICE.

Cum mole opus labor ſit cęcitatis, q̃a clauſis iumentorum oculis aguntur in gyrum, & gentes frequenter ſub nomine aſini cognominentur quæ ignorantia cæci laboris continentur. iudæis autem ſcientiæ inter in lege præſtitũ eſt, qui ſi Chriſti apoſtolos ſcandalizauerint rectius alligata collo mola aſinaria demerſi in mare fuiſſent. i. labore gẽtiũ depreſſi ignorantia ſæculi demonſtrarẽt, quia illis

 tolerabi-

tolerabilius fuerat neſciſſe Chr iſtum quam ꝑphetarum dominum non recepiſſe. Sacerdotes autẽ oculi rationabiliter poſſunt dici, quoniam ſpeculatores habentur. Diaconi autem cæteriq; manus quia per eos opera ſpiritualia geruntur. Populus autem ſunt pedes corporis eccleſiæ, quibus omnibus parcere nõ oportet ſi ſcandalum eccleſiæ facti fuerint.

TROPOLOGICE.

Inſtruimur elationem & indignationẽ declinare & humilitatem amplecti nec ſolum a malo abſtinere, ſed etiam ab omni ſpem mali, vt neminem ſcandalizemus, nec quenquam etiã abiectũ contẽnere cũ æquali cuſtodia angelica muniantur, ſicut diuites ac nobiles.

ANAGOGICE.

In contemplationem eleuamur quomodo euaſimus a mola aſinaria inferni & turbulento eius mari, cum erimus in illa ęterna & amena patria, calcatis & abſciſſis curis huius ſæculi videbimus cũ angelis qui nos cuſtodierunt faciem cœleſtis patris quæ eſt Chriſtus Ieſus qui nos a tantis periculis liberauit, & tot præmiorũ generibus dotauit quem laudabimus, benedicemus, & ſuperexaltabimus in ſęcula: Veluti pueri abſque omni macula.

IN COMMVNI APOSTOL.

Hoc eſt præceptum meum. Ioan. 15.

Hæc uerba dixit dominus anno ætatis ſuæ 33. die. 24. Martij in die Iouis in cęna domini.

HISTORICE.

Diſcipulis dominus ſuum hoc eſſe, dicebat ad eos mandatum vt inuicem quemadmodũ ipſe nos dilexerat amarent, nec aliquã maiorem hac poſſe reperiri dilectionẽ vt quis ſuã ponat pro amicis vitam, eoſque ſuos eſſe amicos ſi tamen quæ eis in mandatis dederat ea operarentur nec eos ſeruos ſe velle vocare dixit cum ignorent ſerui quæ eorum agant domini, ſed eos appellauit amicos cum eis nota quæcunque ſuo a genitore pręcepiſſet fecefit nec ipſi eum elegerint ſed eos potius ipſe elegerit poſueritque vt euntes afferrent fructum permanẽtem vt quicquid eis in nomine a patre poſtularent obtinerent.

1 Dubia ſunt hæc. Dubitatur. Itaque cum multa pręcepta Chriſtus dederit, cur ſolum hic facit mentionem de pręcepto dilectionis? Reſpon. Greg. in homel. quia omne mandatum ſola dilectio eſt omnia præcepta vnum ſunt, quia quicquid præcipitur in ſola charitate ſolidatur.

2 Dubita. Cum dilectio dei ſit excellentior dilectione proximi cur ſolum hic dicit de dilectione proximi? Reſpon. Lyra. quòd licèt dilectio dei includatur in dilectione proximi tanquam principalior, quia proximus non eſt diligendus niſi propter deũ, tamen ſaluator hic intendens apoſtolos inducere ad ad fidelium ædificationem & cõſolationem & tribulationem ſuſtentandam ad quam neceſſaria eſt charitas ſolum de dilectione proximi loquitur.

3 Dub. Cur dicit ſicut dilexi vos? Reſp. Aug. quòd vt diſcernatur hæc dilectio ab ea qua ſe diligunt homines.

4 Dub. Quomodo poſſumus tantum diligere proximum ſicut Chriſtus dilexit nos? Reſpõ. Lyra. ꝙ non ſic intelligitur quod tantum debeamus diligere proximum ſicut Chriſtus dilexit nos, ſed dat modum diligẽdi. ideſt vt efficaciter gratuite & rectè diligamus, ſicut ipſe dilexit nos.

5 Dub. Quia videtur maior charitas mori ꝓ inimico quã ꝓ amico? Reſp. Gre. ꝙ mori pro inimicis dominus venerat & tamen poſiturũ ſe animam pro amicis dicebat vt nobis oſtenderet, quia cum diligendo lucrum facere de inimicis poſſumus etiam ipſi amici ſunt qui perſequuntur.

6 Dubi. Cur facientes iuxta præceptum dicuntur amici præcipientes? Reſpon. qui ſupra 27. moral. quòd amicus quaſi animæ cuſtos dicitur. Vnde non immerito qui voluntatem cuſtodire in præceptis illius dicitur eius amicus vocatur.

7 Dub. Cum amicitia non ſit niſi inter æquales quomodo poſſumus eſſe amici dei? Reſpõ. San. Tho. in 3 ſen. di. 28. art. 3. quòd amicitia non requirit æqualitatem æquiparantiæ, ſed proportionis, vt. ſ. unus amicorum operetur ad alterum ſecundum ſuam proportionem, vt dicitur in 8. Ethi. tamen magna inæqualitas amicitiam ſoluit quando ſcilicet non communicant in eadem vita.

8 Dubitatur. Cum apoſtoli ſint ſerui Chriſti qui eſt dominus eorum, cur non vult eos dicere ſeruos? Reſpond. Auguſt. quòd quemadmodum eſt timor filialis qui permanet in ſæculum, ita eſt ſeruitus filialis quæ ſemper permanet & de hac non intelligitur hic dominus ſed bene Matth. 25. & Luc. 19. eugæ ſerue bo

ne

næ & fidelis. Alius eſt timor ſeruilis & ſeruitus violenta, & de hac intelligit hic ſcilicet ꝙ apoſtoli non ſunt ſerui uioléti, ſed filiales, nec timore ſeruili ſubiecti.

9 Dubitatur. An domini reuelent ſecreta ſua ſeruis? Reſpon. qui ſupra. quòd ſic ſeruis bonis non autem malis.

10 Dubitatur. Quia uidetur quòd apoſtoli habuerint tantam ſcientiam ſicut Chriſtus, quia omnia eis tota fecit quæ habuit a patre? Reſp. Lyr. ꝙ non eſt intelligendum de omnibus abſolute, ſed de omnibus pertinentibus ad eorum ſalutem.

11 Dub. Cur Chriſtus elegit apoſtolos? Reſp. Aug. quòd vt boni per gratias eligẽtis eſſent.

12 Dubita. Quia niſi apoſtoli elegiſſent Chriſtum non ſecuti fuiſſent eum? Reſp. quòd primo electi fuerunt a Chriſto antequam eum ſequerentur.

13 Dub. Cur ante mundi cõſtitutionem deus ſciuerit qui ſui futuri erãt quomodo Chriſtus dicit nunc eos elegiſſe? Reſp. Lyra poſt Aug. quod dupliciter eſt electio fidelium, vna æterna quæ eſt idẽ quod prædeſtinatio & hac electi fuerunt ante conſtitutionẽ mundi. Alia eſt temporalis & eſt affectus primæ vt dicitur ad Ro. 8. quos prędeſtinauit hos & vocauit & ſic apoſtoli electi fuerũt a Chriſto tẽpore gratię.

14 Dub. vbi poſuit apoſtolos? Reſ. Lyra. poſui ideſt vos diposui.

15 Dub. quomodo vult vt uadant? Reſp. qui ſupra. ꝙ per totum mundum prædicando.

16 Dub. Quem fructum debent afferre? Reſp. qui ſupra. ꝙ conuerſionem gentium ad Chriſtum vt percipiant vitam æternam.

17 Dubita. Quomodo eorum fructus permanebit? Reſp. qui ſupra. quòd fides eccleſiæ manebis uſque ad finem mundi.

Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI APOSTOLO.

Ego ſum uitis uera. Ioannis. 15. ca.

Hæc uerba dicta fuerunt in cœna dominĩ.

HISTORICE.

Vitem ſe fore veram dominus diſcipulis dixit, & eius genitorem agricolam qui & omnẽ inutilem abſcindet palmitem. Fructiferam autem purgabit, vt vberiores afferat fructus ipſosq́; mundos fore ex eis quæ ad ipſos locutus fuerat uerbis. Hortatus uero fuit vt ipſe in eos & in eo ipſi manerent, vt fructum tanquam palmites in vitæ manentes proferrent, quoniam nihil in ipſo non manẽtes boni operentur, ſed foras eiecti cremarentur, ſed in eo immanentes quicquid peterent procul dubio perciperent.

AD ſolutionem dubiorum eſt accedendum.

1 Dub. Cur Chriſtus dicit prædicta verba? Reſpond. Lyr. quòd vt conſolaretur diſcipulos contra tribulationes ſuperuenturas.

2 Dubitatur. Quomodo dominus eſt vitis vera? Reſp. Auguſt. quod dicitur vitis per ſimilitudinem & non per proprietatẽ. Vide in miſſa maiori natiuitatis domini dub. 43.

3 Dubit. Cur dat dominus ſimilitudinem de vitæ & palmite? Reſp. Augu. ꝙ hoc dicit ſecũdum qđ eſt caput eccleſiæ noſq́; mẽbra eius, vnius quippe naturæ ſunt vitis & palmites.

4 Dubitatur. Cur etiam non dicit patrem eſſe vitem? Reſp. Hilarius 9 de trinitate, quòd ut a corpore huius humilitatis aſſumptione formã paternæ maieſtatis alienã eſſe oſtẽdat.

5 Dubita. Cur vocat patrem agricolã? Reſp. qui ſupra. vt eum oſtendat curioſum eſſe huius vitis.

6 Dub. Cur nos colamus deum quomodo ipſe colit nos? Reſp. Aug quod deũ colimus adorando non orando, ſed ille colit nos meliores nõ redẽdo & mala ſemina a nobis extirpãdo.

7 Dubita. Quia Chriſtus non indigebat agricultura cũ nulla mala ſemina in eo eſſent? Reſpond. Chryſo. quòd Chriſtus de vitæ nihil dicit, ſed de palmitibus cum dicit omnem palmitem in me non ferentem fructum.

8 Dubitatur. Quid intelligit hic per fructũ palmitis? Reſpon. qui ſupra quod vitam quia ſine operibus non poteſt aliquis eſſe in eo.

9 Dubitatur. Quomodo palmes poteſt manere in Chriſto, & non ferre fructum? Reſpond. Lyra. quoniam aliqui manent in Chriſto per ſolam fidem & non per charitatem.

10 Dubitatur. Quid eſt opus purgare palmites ſi ferunt fructum? Reſp. Lyra quòd in vite materiali aliqui palmites etiam fructuoſi reſcinduntur ne humor nimis diſpergatur, & ſic virtus unica fortificatur, & magis fructificat.

11 Dubitatur. Quomodo dominus purgat ſibi uere adhærentes? Reſpond. qui ſupra. quòd per mundi tribulationes iucunditatem vitæ præſentis a fidelibus reſcindendo, vt retrahantur

tur ab amore mundialium.

12 Dub. Cur dicit vos iam mundi eſtis &c. Reſpond. qui ſup. quia Apoſtoli per doctrinam Chriſti iam erant ſegregati ab erroribus Iudaicæ ſuperſtitionis.

13 Dub. Quia ſi propter Sermonem Chriſti mundati fuerunt apoſtoli, videtur quòd Chriſtus fuit agricola? Reſp. Aug. quòd Chriſtus ſecundum hoc eſt vitis, ſecundum quod ait pater maior me eſt ſecundum vero illud ꝙ ait, ego & pater vnum ſumus. Ipſe ēt eſt agricola.

14 Dub. Cur non dicit mundi eſtis propter baptiſmum quo abluti eſtis? Reſp. qui ſupra. quia in aqua verbum mundat detrahe verbū, & quid eſt aqua niſi aqua accedit verbum ad elementum & fit ſacramentum.

15 Dub. Quia ſi Apoſtoli manent in Chriſto & Chriſtus in eis tantum proſunt ipſi Chriſto ſicut Chriſtus eis. Reſp. qui ſupr. quòd ſicut palmites nihil viti conferunt, ſed ab ea accipiunt, vnde viuant, ita diſcipulis prodeſt manere in Chriſto, non autem Chriſto.

16 Dub. Quomodo manent in Chriſto. Reſp. Ly. quòd per fidem charitate formatam.

17 Dub. Cur palmes non poteſt facere fructū niſi manſerit in vite. Reſp. qui ſup. quia oportet quod ſit particeps humoris & pinguedinis ipſius ſtipitis.

18 Dub. Quomodo diſcipuli non poſſunt facere fructum niſi manſerint in Chriſto. Reſpō. qui ſup. quia non poſſunt mereri niſi per participationem gratiæ.

19 Dub. Quia dictum eſt in Euangelio præcedenti poſui vos vt eatis, & hic dicit manete in me, & ſic videtur contrarietas quod vadant, & maneant. Reſ. quòd in illo Euangelio intelligit quod vadant corporaliter per totū mundum, & in iſto quod maneant mentaliter in Chriſto.

20 Dub. Quomodo qui manet in Chriſto, & in quo manet Chriſtus fert fructum multum. Reſp. Alcuinus dicens. Qui manet in me credendo, obediendo, perſeuerando, & ego in eo illuminando, ſubueniendo, & perſeuerantiam donando hic, & non alius fert fructū multū.

21 Dub. Cur dicit, quia ſine me nihil poteſtis facere. Reſ. Aug. ne quiſquam putaret ſaltem parum aliquem fructum poſſe a ſemetipſo aliquem facere.

22 Dubita. An Chriſtus qui inquantum homo eſt vitis, inquantum homo det gratiam palmitibus. i. Apoſtolis fructificandi. Reſpon. qui ſup. quòd licet inquantum homo ſit vitis. Tamen iſtam gratiam palmitibus non præberet niſi etiam eſſet deus.

23 Dub. Cum ille qui non manet in Chriſto iam ſit foras, quomodo dicit quod mittitur foras. Reſp. Ly. quòd quia videtur per fidem talis adhuc manere in Chriſto, tamen in morte ſeparabitur numero a fidelibus, ſicut erat ſeparatus merito.

24 Dub. Quomodo areſcit ſi iam erat aridum. Reſp. qui ſup. quòd quandiu talis viuit habet aliquam vnionem propter Chriſtianitatis nomen, ſed in morte totum amittit.

25 Dub. Qui ſunt illi qui colligent. Reſ. Alcuinus. quòd Angeli executores diuinæ iuſtitiæ.

26 Dub. In quem ignem mittent. Reſp Ly. in ignem æternum.

27 Dub. Quantum ardebit. Reſ. qui ſup. quòd ſine fine in perpetuitate pœnæ.

28 Dub. Quia multis manent verba Chriſti in memoriam, & tamen non obtinent omnia quæ petunt. Reſ. Aug. quòd oportet quod maneant in memoria, & inueniatur in vita.

29 Dub. An in Chriſto manendo poſſint petere aliquid contra ſalutem. Reſ. qui ſup. quòd non, quia ſi illud peterent iam non manerent in Chriſto.

¶ Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI APOSTOLORVM.

Hæc mando vobis Ioannis 15.

Hæc verba dixit dominus in die Iouis. in cęna domini.

HISTORICE.

Suis mandauit diſcipulis dn̄s vt inuicē dilectionis vinculo connecterētur inquiens, qđ ſi odio haberentur a mūdo, agnoſcerent, & ipſum mundū odiſſe. Si. n. mundū imitarētur nō odirētur ab eo, ſed quia ei relicto adheſiſſent ſæculo, ideo odiū ſuſtinerent mundi, vtq; ſuorum memorarentur verborū nequaquā. ſ. ſeruū ſuo præferri dn̄o, ſed quæ ab eis ipſe fuiſſet paſſus eos quoq; pati oportere, & ob eius nomē cū qui eum miſerit ignorent excuſari, ſi quidem ſi eis nota non feciſſe poſſent. Quomodo autem culpa nunc vacent edocere nequibūt, cū talia in eos operatus fuerit quæ ab alijs minime geſta forent, eumq; ac eius genitorem odio habere; vt legis impleatur vaticinium, quia odio eum gratis perſequuti ſunt.

Modo

MOdo declarationi dubiorum inſiſtendum eſt.

1 Dub. Cur dominus totiens dilectionem fraternam cōmodat? Reſp. Aug. ſuper Ioannem quod tanquam ſola præcipienda ſit, ſine qua non poſſunt prodeſſe cætera bona.

2 Dub. An mundus odierit Apoſtolos? Reſp. Ly. ꝙ ſic, & hic accipitur ſi pro quia, dum dicitur ſi mundus vos odit.

3 Dub. Quid intelligitur hic pro mundo? Reſ. ꝙ homines mundialiter viuentes.

4 Dub. Cur vult vt ſciant quod mundus eum prius odio habuit? Reſp. Ly. ꝙ ad conſolationem eorum, vt ſi ipſum qui eorum erat caput perſecuti ſunt, etiā ipſi aduerſitates tolerarēt.

5 Dub. Quomodo mundus diligit ſuos cū latrones & maleficos puniat? Reſpon. Ly. quòd malum non poteſt eſſe purum quin habeat aliquid de bono aliter ſeipſum deſtrueret ſecundum Philoſophum 4. Ethi. Et ideo licet mundus ſit malus, quo ad aliqua tamen poteſt habere aliquid boni. ſ. iuſtitiam & huiuſmodi.

6 Dub. Cum ſuperbi, auari, & huiuſmodi ſe inuicem perſequantur, quomodo mundus quod ſuum eſt diligit? Reſp. Ly. ꝙ tales odiunt ſibi ſimiles inquantum per eos impediuntur a cō ſecutione boni amati & ſic vnus ſuperbus odit alterum ſuperbum inquantum ſubripit ſibi ſingularem excellentiam quam cupit, & auarus odit auarum inquantum arripit ſibi lucrum quod deſiderat.

7 Dub. Quando dixit eis illum ſermonem, videlicet non eſt ſeruus maior domino ſuo? Reſpon ꝙ Io. 14. immediate poſt lotionē pedū.

8 Dub. Quia aliquando ſerui efficiuntur maioris dignitatis quàm fuerint eorum dñi? Reſ ꝙ licet hoc aliquando eueniat tamen interim, ꝙ ſunt ſerui non præferuntur dominis ſuis.

9 Dub. An eum perſecuti ſint? Reſp. Ly. quòd ſic, & ibi ſi ponitur pro quia.

10 Dub. Quomodo accipitur ibi ſi, cum dicit. Si ſermonem meum ſeruauerunt? Reſ. qui ſupra. ꝙ pro quia pro his, qui deuote verba Xpi ſuſceperunt. Nichodemus, Lazarus & eius ſorores & alij huiuſmodi. Et pro non, pro ſcribis & phariſæis qui illud contempſerunt.

11 Dub. Quia non videtur bona conſequentia cum dicit ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur? Reſp. Ly. ꝙ hoc non dicit per modū cōſequentiæ, ſed ad eorum conſolationem, vt æquanimiter ferrent ſi eos perſequerentur.

12 Dub. Cur dicit propter nomen meum? Reſpon. qui ſup. ꝙ propter confeſſionem nominis Chriſti eius prædicationem Apoſtolos & cæteros perſecuti ſunt.

13 Dub. Quia ante Chriſti aduentum nō erāt ſine peccato, cur ergo dicit ſi non veniſſet &c. Reſp. Aug vbi ſup. ꝙ intelligit de peccato infidelitatis. ſ. quia non crediderunt in Chriſtū.

14 Dub. Cum alij quibus non eſt Chriſtus locutus non habeant excuſationem de peccato, cur dicit & locutus eis non fuiſſem? Reſp. qui ſup. ꝙ tales non habent excuſationem de omni peccato eorum, ſed ſolum de hoc peccato, quod in Chriſtum non crediderunt.

15 Dub. Cur peccatum infidelitatis dicitur hic peccatum in genere? Reſp. Lyr. quòd propter eius grauitatem.

16 Dub. Quomodo odiens filium odit & patrē Reſp. Alcuinus. quia vna eſt dilectio patris & filij, ſicut eſt vna natura, & ita qui odit vnum odit & alium.

17 Dub. Quomodo poſſunt odire quem neſciunt? Reſ. Aug. ꝙ non erat eis totaliter ignotus, quoniam a natura nobis intimatur Deus, & iſto modo cognoſcebant eum.

18 Dub. Quia potuiſſent diligere Deum & odiſſe Chriſtum credentes hominem purum? Reſp. qui ſup. dicens. quomodo diligerent patrem veritatis qui odiunt veritatem.

19 Dub. Quomodo Iudæi odiēbant veritatē? Reſp. qui ſup. quia nolebant ſua facta damnari, & hoc habet veritas.

20 Dub. Quæ fecit Iudæis quæ nemo alius fecit? Reſ Ly. ꝙ nullus antiquorum aliquē cęcū a natiuitate ſanauit, quia a ſæculo non eſt auditum quod quis aperuerit oculos cæci nati.

21 Dub. Quid viderunt Iudæi? Reſp. qui ſup. ꝙ opera quæ fecit Chriſtus.

22 Dub. Quomodo oderunt & ipſum & patrem ſuum? Reſ. qui ſup. quia ex odio ad Chriſtum ipſius opera tanquam maligna attribuebant Beelzebub principi dæmoniorum, vt habetur Matth. 12.

23 Dub. Si odiunt, ut impleatur ſermo &c. ergo non videntur malefacere? Reſp. qui ſup. ꝙ Ly. vt tenetur conſecutiue, quia ex odio eorum ſecuta eſt, impletio illius ſermonis.

24 Dub. Vbi ſcriptus eſt ille ſermo? Reſp ꝙ Pſal. 34.

25 Dub. Quid eſt odire gratis? Reſ. Aug. vbi ſupra. ꝙ gratis odit qui nullum ex odio commodum quærit vel incommodum fugit.

Alijs

Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI APOSTOLORVM.

Deſignauit Dominus & alios.72.Luc.10.cap. Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti.31.

HISTORICE.

Septuaginta duobus a domino deſignatís diſcipulis eiſque binis præ ſe ea per loca quibus ipſe venturus erat, mittendis aiebar ad eos meſſem quidem amplam fore, ſed operarios admodum paucos. iuſſitque vt meſſis dominum oratum facerent vt ſuam laboratores in meſſem trãſmitteret, Præcepit vero vt irẽt quoniam eos agnos veluti in medio mitteret luporum mandauit etiam ne ſacculum perã aut calciamenta deferrent, nec alicui itinerãtes ſalutem darent, & in quancunque fuiſſent ingreſſum domum. Eidem primum optarent pacem, quæ ſuper filium requieſceret pacis quatenus adeſſet, ſin vero ad eos regrederetur quodque tali in domo morarentur victũ ab immanentibus ſumpturi cum ex condigno ſuo operanti merces debeatur.

1 HAEc ſunt quæ occurrunt dubia. Dub. Igitur quomodo vocabantur iſti.72.diſcipuli? Reſpon. Euſebius in primo libro eccleſiaſtice hiſtoriæ cap.14.dicens. Septuaginta duorum diſcipulorũ vocabula nuſquam reperimus ſcripta. Dicetur tamen vnus ex ipſis eſſe Barnabas. Item & Clemens in 4. diſputationum mentionem facit de cephe de quo meminit Paulus quod reſtitit ei in faciẽ cum veniſſet Anthiochiam & dixit eum eſſe vnũ ex 72.diſcipulis cognomine Petri Apoſtoli ſed & Mathiam vnum ex ipſis eſſe dixit qui pro Iuda Apoſtolorum numero ſubrogatus eſt, & eum qui cum ipſo eſt ſtatutus ad ſortem Thadeũ quoque vnum ex ipſis fuiſſe trãdunt hæc Euſebius.

2 Dubitatur. an diſcipuli Chriſti fuerunt ſolum.72 Reſpon qui ſupra dicens ꝙ obſeruatis his quæ Paulus.1.Cor.15.indicat plures reperientur diſcipuli Chriſti.q̃.72. ꝙ Chriſtus videlicet apparuit plusq̃ quingẽtis fratribus.

3 Dub Cur tantum.72. diſcipulos deſignauit? Reſp. Lyra. quia poſt aſcenſionem Chriſti prædicaturi erant gentibus.72. linguarũ.

4 Dubitatur. Cum per duodecim Apoſtolos ſufficienter eſſet prædicandum Euangelium cur elegit iſtos.72. Reſpond. dominus Cardi. de Tur. crema. ſuper hoc Euangelio ꝙ ſoli Apoſtoli non erant ſufficientes pro tanta meſſem, & glo. intelligitur de Apoſtolis nõ excluſis diſcipulis.

5 Dubitatur. Cur miſit eos binos? Reſpond. Greg. in homil. quod quia duo ſunt præcepta charitatis, & minus quàm inter duos charitas haberi non poteſt, & qui charitatem erga alterum non habet prædicationis officium ſuſcipere nullatenus debet.

6 Dub. Cur illos mittit ante faciem ſuam? Reſpon. qui ſupra, quia prædicatores ſuos dominus ſequitur, nã prædicatio præuenit. Et tunc ad mentis noſtræ habitaculũ dominus venit.

7 Dub. Cur dicit in omnẽ ciuitatem & locũ? Reſp. Lyra. quia indifferẽter Chriſtus & apoſtoli prædicabant in ciuitatibus & locis magnis & paruis.

8 Dub. Cur mittit eos ad meſſem & non ad colendos primo agros? Reſpõ. Chry. ꝙ vocat Euangelium meſſem. q.d. parata ſunt omnia. Hoc negotium meſſis ideſt agros vobis exhibeo præparatos.

9 Dub. Quomodo poſſunt eſſe operarij pauci cũ ſint prælati & ſacerdotes? Reſpõ. Greg. in homel. quia ſi ſunt qui bona audiãt deſunt qui dicant: ecce mundus ſacerdoribus plenus ſed tamen in meſſe Dei rarus valde reperitur operator, quia officium quidem ſacerdotale ſuſcipimus, ſed opus officij non implemus.

10 Dub. Cur vult vt rogent dominum meſſis &c. Reſpon. Chryſo. quòd vt oſtenderet magnum donum eſſe operarios mittit in meſſem diuinam.

11 Dub. Nunquid operarij poſſunt ire abſque hoc quod mittantur? Reſp. quod non vt apoſtolus dicit ad Roma.10. quómodo prædicabunt niſi mittantur.

12 Dub. Quis eſt dominus meſſis? Reſpon. ꝙ Chriſtus. Et ideo ipſe poſt mittit dicens ite.

14 Dub. Cur dicit eis ego mitto vos? Reſp. qui ſupra. quia inter omnia pericula eorum ſolatium erat virtus mittentis.

14 Dub. Cur dicit ſicut agnos? Reſpon. Lyra. i. ſimplices & innocentes, per arma vos non defendentes.

15 Du. Qui ſunt lupi? Reſpon. Beda. quòd ſcribæ & Phariſæi.

16 Dub. Cur potius dixit agnos quàm hedos Reſp. Iſidorus abbas. qui agni ſunt ſimplices

&

& innocentes. Hedi autem debacchantes.

17 Dub. Cur vocat ſcribas & phariſęos lupos? Reſpon. Ambro: quia volebant deuorare diſcipulos Chriſti.

18 Dub. Quid eſt ſacculus? Reſpõ. Greg. in homel. ꝙ eſt burſa in qua portantur pecuniæ.

19 Dub. Cũ Marci. 6. cap. dicatur ꝙ eſſent calciati ſandalijs, cur hic dicit quòd non portent calciamenta? Reſpõ. Lyra. ꝙ ſandalia nõ proprie computantur inter calciamenta.

20 Dub. Quomodo facta ſunt ſandalia? Reſpõ. qui ſupra. quòd ſunt aperta ſuperius & clauſa inferius.

21 Dub. Quomodo intelligitur & neminem ꝑ viam ſalutaueritis? Reſpon. Lyra. i. neminem ſaluum dixeritis eſſe in hac vita in qua quilibet eſt incertus de ſalute ſua niſi ſup hoc certificatus fuerit reuelatione diuina.

22 Dub. Cur iubet ingredientibus domum pacem optare? Reſpon. Amb. vt. ſ. pacis perferamus nuntium ipſe primus ingreſſus pacis benedictione celebremur.

23 Dub. Cum domus non audiat, cur vult vt optent domui? Reſpon. Titus. ꝙ non domui, ſed habitantibus in domo vult dici per figurã methonomie, vt omnes alloquantur maiores pariter & minores.

24 Dub. Quomodo intelligitur & ſi ibi fuerit filius pacis? Reſp. Greg. i. ſi in ea fuerit quiſquam prædeſtinatus ad vitam ſup cũ requieſcet aut ſi nullus audire verbum voluerit ipſe prædicator ſine fructu non erit quia ad eum pax reuertetur dum ei à domino pro labore ſui operis merces recompenſatur.

25 Dub. In qua domo debent manere? Reſpõ. qui ſupra ꝙ in ea in qua recipitur pax dicẽs. ſi pax veſtra recipitur dignũ eſt vt ab eis terrena ſtipendia conſequamur quibus patrię cęleſtis premia offerimus.

26 Dub. Quomodo poſſunt ſcire an ibi ſit pacis filius vel non? Reſp. Titus dicens. non æſtis conſtituti iudices eorum qui ſunt digni vel indigni, edatis & bibatis quæ vobis offeruntur ab eis dimittite autem mihi eorum qui vos recipiunt examen.

27 Du. Cur vult ꝙ edant & bibant? Reſpond. quòd qui peram & ſacculum portari prohibuit ſumptus & alimenta ex eadem prædicatione concedit.

28 Dub. Cur dicit quæ apud illos ſunt? reſpon. Lyra quòd nihil interrogantes de his quæ apponuntur propter conſcientiam. vt Paulus. 1. Corin. 10. dicit.

29 Dubita. Si illi de domo dicerent quis nobis ſatisfaciet? Reſpond. Chryſ. quòd ad hoc illos primo intrantes facit eis pacis donum offerre cui nihil eſt æquale, vt ſciant ſe maiora quam dent ſuſcipere.

30 Dubitatur. Quia videtur modica merces prædicatoris ſolum edere & bibere? Reſpon. Grego. quòd vni noſtro operi duæ mercedes debentur vna in via quæ nos in labore ſuſtentat. Alia in patria quæ nos reſurrectione remunerat.

31 Dubitatur: Quia videtur finis prędicationis edere & bibere Reſpon. qui ſupra qđ verus quiſq; prædicator non ideo prædicare dẽt vt edat & bibat. Sed ideo edit & bibit vt prædicare valeat.

32 Dub. Cur in Aegypto populos iubetur calciatus comedere agnum & hic econtrario ꝙ calciamenta non deferant? Reſpõ. Amb. quod qa in Aegypto poſitus dẽt adhuc cauere morſus ſerpẽtis cũ multa venena ſint in Aegypto. Qui autem miniſter eſt veritatis venena non trepidat.

ALLEGORICE.

Septuaginta duo diſcipuli figurã ꝓsbyterorũ gerũt, bini mittuntur quia frater a fratre adiutus quaſi ciuitas vallata, ante faciem mittunt vt ꝑparent vias dñi. [Meſſis multa] via virtutũ eſt, operarij pauci quia pauci ingrediunt ꝑ eã, mittunt iuſti ſicut agni inter lupos, quia anguſtiant & deridentur a malis qui aũt verbũ ſapientiæ hẽt & hoc erogare proximo negligit quaſi pecuniã in ſacculo ligatã tñ, ꝑ perã onerã ſacculi, ꝑ calciamenta mortuorũ operũ exẽpla ſignificant. Qui ergo ꝑdicationis offm̃ ſuſcipit dignũ nõ eſt vt opus ſecularium negotiorũ portet, ne dũ hoc eius colla deprimit ad ꝑdicãda cœleſtia nõ aſſurgat, nec dẽt ſtultorum exẽpla cõſpicere, nec ſua opera quaſi ex mortuis pellibus credat munire, ne. ſ. qa alios talia feciſſe cõſiderat ſe etiã facere licenter putet.

¶ Tropologice expoſitum eſt.

ANAGOGICE.

Meſſem cęleſtis patriæ. ſ. duodecim Apoſtolos, triginta duos diſcipulos cẽrũ quadraginta quattuor millia ſignatos: mille millia, & decies centena millia, turbã magnã quã nemo dinũ erare pt. Cõtẽplari licet ꝙ oẽs agnoſcũt dñm meſſis agnum ſine macula, quem ſequentes a morſibus luporum tuti ſunt non indigentes ſacculo, neq; pera certi de ſalute ſua, qui

in domo pacis habitant edentes & bibentes in mẽſa domini, & glorioſo ſuurum operum fructu reficiuntur laudãtes nomen domini in ſæcula ſæculorum. Amen.

IN COMMVNI APOSTOLORVM.

Ecce ego mitto uos ſicut oues. Matt.10.c.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 31.

HISTORICE.

Diſcipulis dominus aiebat eos veluti oues inter lupos mittere. Iuſſit autem vt prudentiã ſimplicitatemq́; colerent veluti hac ſerpẽtes. Illa vero columbæ fruuntur, ſeq́ue cautos ab hominibus reddere.

NVnc ad explanationem dubiorum eſt accedendum.

1 Dub. Cur dominus prædicit diſcipulis ſuperuentura eis mala? Reſpond. Chryſ. in homel. ꝙ vt diſcerent pſcientiæ eius virtutem, & vt nullus ſuſpicaretur, quoniam propter imbecillitatem magiſtri hæc eis ſuperuenirent mala, & vt ipſi ſubientes non obſtupeſcerent, dũ inopinabiliter & præter ſpem euenirent, & etiam vt hoc audientes non turbẽtur in tempore crucis.

2 Dub. Cũm Luc.10. dicat agnos cur hic dicit oues? Reſp. ꝙ oues uocat apoſtolos, & agnos diſcipulos, quia ſunt filij apoſtolorum, ſicut agni ouium.

3 Dub. Cur vult vt habeant prudentiã ſerpẽtis? Reſp. Hier. ut euitent inſidias.

4 Dubitat. An prudentia ſit in ſerpentibus? Reſpon. qui ſupra, quòd hic accipitur prudentia pro aſtutia.

5 Dub. In quo cõſiſtit aſtutia ſerpentis? Reſ. qui ſupra. ꝙ toto corpore occultat caput, ut illud in quo uita eſt protegat.

6 Dub. Cur vult ut ſint ſimplices ſicut columbæ? Reſpond. qui ſupra, vt non faciant malum.

7 Dub. in quo conſiſtit ſimplicitas colũbæ? Reſp. Chryſ. in homel. ꝙ in hoc quod non eſt vindicatiua, & caret felle.

8 Dub. Cur vult ꝙ prudentiam & ſimplicitatẽ ſimul habeant? Reſp. Remig. quia ſimplicitas ſine prudentia facile decipi põt, & prudentia periculoſa eſt, niſi ſimplicitate tẽperetur. Et vt dicit Ly aſtutia vulpina, & rudiditas bouina vituperabiles ſunt.

9 Dub. cur vult ꝙ caueant ab hominibus? Reſpon. Lyr. quia aliquando cauendæ ſunt inſidiæ malignorum.

Cætera vero dubia quære in euangelio ſanctorum Geruaſii & Prothaſij, & dic ut ibi.

IN COMMVNI APOSTOLORVM.

Dixit Simon Petrus ad Ieſum. Ecce nos reliquimus omnia. Matt.19.

Hiſtoria huius euãgelij facta eſt anno Chriſti 32. die 27. Septemb. in dominica.

HISTORICE.

Roganti Petro quod premium eo quod omnia propter Chriſtum reliquiſſent, & eum ſecuti fuiſſent eſſent pro meritis recepturi? Reſpondit dominus ſeſſuros eos ſuper duodecim ſedes, vt duodecim tribus iudicent Iſrael fore, cum in throno ipſe ſuæ maieſtatis ſedebit. Omnes uero qui eius ob nomen proprios lares agros parentes ceteroſq́; neceſſarios reliquerint centuplo donari, & æterna uita frui.

INſtandum nunc eſt ſolutioni dubiorum.

1 Dub. Cur ſic Petrus interrogat? Reſp. Origenes. quòd audiuerat Petrus verbũ Chriſti dicentis, ſi uis perfectus eſſe vade & vende omnia quæ habes. Deinde conſiderauit adoleſcentem cũ triſtitia abeuntem, & difficultatem diuitum ingrediendi regnum celorum. Ideo qui non facilem rem cõſummauerat fiducialiter quæſiuit.

2 Dub. Quia cũ Petrus modica reliquerit nõ videtur ꝙ debeat quærere de premio? Reſpõ. Orig. ꝙ Petrus magis cõfidens de affectu ſuo quã de ipſa quantitate rerum relictarum fiducialiter interrogauit.

3 Dubi. Cur Petrus addidit & ſecuti ſumus te? Reſp. Chryſ. in homel. quia ſic interrogat, diligenter, ſicut Chriſtus inquiſiuit. Etenim Chriſtus à diuite duo expetiit dari pauperibus & ſequi ſe.

4 Dubitatur. Cur Chriſtus tacet ꝙ Petrus reliquerit omnia, & ſolum reſpondet ad hoc ꝙ eum ſecuti fuerant? Reſpond. Hieron quia & Socrates philoſophus, & multi alii diuitias contempſerunt.

5 Dubitatur. Cum non ſint ſufficientes omnes paſſiones huius temporis ad prẽmiũ ęternum, cur Petrus ſic interrogat? Reſpond. ꝙ Petrus non quærit de condigno, ſed de congruo.

6 Dub. Quando erit illa regeneratio? Reſpõ. Lyra.

Lyra. ꝙ in reſurrectione vniuerſali.

7 Dub. cur illa reſurrectio dicitur regeneratio? Reſpon qui ſupra. quia terminatur ad eſſe ſecundario acceptum.

8 Dub. An Iudas ſedebit ſuper vnam illarū ſedium, quia erat preſens, qñ Chriſtus loquebatur? Reſp. Chryſ. in homel. ꝙ dominus nō promiſit eis ſimpliciter, ſed adiunxit qui ſecuti eſtis me, vt & hunc Iudam excludat, & eos qui poſtea futuri erant attraheret.

9 Dub. An Paulus ſedebit cum aliis apoſtolis? Reſp. Aug. 20. de ciui. Dei. ꝙ ſicut ipſe dicit ad Collo. 1. neſcitis quoniam angelos iudicabimus.

10 Dub. cum non ſint niſi duodecim ſedes vbi ſedebunt alii iudicantes? Reſ. qui ſupra. ꝙ duodenario numero vniuerſa quædam ſignificata eſt iudicantium multitudo.

11 Dub. quia etiam uiris niniuitis promiſit dominus ꝙ iudicarēt generationem, illam ergo non eſt magnū quod promittit apoſtolis? Reſ. Chryſ. in homel. ꝙ de illis ſimpliciter dicit ꝙ ſurgent & condemnabunt generationē iſtam. De apoſtolis aūt dicitur cum ſederit filius hominis ſedebitis & vos, & ita cōregnabunt ex communicabunt in gloria illa.

12 Dub. Nunquid iudicabunt alios quā duodecim tribus Iſrael? Reſ. Aug. ubi ſupra. ꝙ in hoc numero duodenario oēs iudicandi cōtinētur.

13 Dub quia cū Ioannis 5. dicitur ꝙ pater oē iudicium dedit filio, qūo apoſtoli & alii iudicabunt? Reſpon. S. Thom in 4. ſen. diſt. 47. q. 1. ar. 2. q. 1. ꝙ iudicare multipliciter dicitur. Vno modo cauſaliter, vt dicatur illud iudicare, vnde apparet aliquis iudicandus, & ita aliqui dicuntur iudicare comparatione, ſicut patet de Niniuitis. Matth. 61. & ſic iudicare communiter bonorum & malorum eſt. Alio modo interpretatiue dicuntur aliqui iudicare ſapprobando ſententiam iudicis, & ſic omnes electi iudicabūt. Vnde dicitur Sapient. 3. iudicabūt ſancti nationes. Alio modo dicuntur iudicare aliqui, quia ſunt aſſeſſores iudicis, & ita perfecti viri iudicabunt. Alio modo dicitur proprie iudicare, qui fert ſentētiam in alium, uel propria authoritate, & ſic ſoli Chriſto competit, vel ſententiam ab alio latam in notitiam aliorum deducendo, & ſic competit apoſtolis & aliis perfectis uiris.

14 Dub. An iudiciaria poteſtas reſpondeat voluntariæ paupertati, quia dicit vos qui reliquiſtis omnia & ſecuti eſtis me, &c. Sedebitis iudicantes, &c? Reſpō. qui ſupra. q. 1. ꝙ ſic. quia uoluntaria paupertas eſt eorū qui oibus quæ mundi ſunt contēptis ſoli Chro inhærēt. Et iō non eſt eis aliquid ꝙ eorū iudiciū a iuſtitia deflectat. vñ idonei ad iudicandū reddunē quaſi virtutem iuſtitię, præ omnibus diligentes.

15 Dub. An ſolus filius iudicabit, vel tota trinitas? Reſp. Ly. ꝙ tota trinitas iudicabit auctoritatiue, ſed Chriſtus inquantum homo iudicabit executiue.

16 Dub, Cur ſolus Chriſtus iudicabit executiue? Reſp. qui ſupra. quia iudex debet eſſe manifeſtus omnibus iudicandis, ſed Deus ſecundum diuinam naturam non videbiē in iudicio ab omnibus, quia tunc omnes eſſent beati. Et ideo executio iudicii data eſt Chriſto homini quæ poterit ab omnibus videri.

17 Dubit. An illud finale iudicium fiet uocaliter vel mentaliter. Reſp. S. Tho. ubi ſupra. ꝙ hæc quæſtio definiri pro certo non poteſt, tamen probabilius eſtimaē ꝙ totū illud iudiciū & quo ad diſcuſſionem & quo ad accuſationē malorum & commendationem bonorum & quæ ad ſententiam de uteriſque mentaliter, pficiet etenim ineſtimabilis magnitudo temporis ad hoc exigere, vt ēs dicit Aug. 20. de ciu. dei.

18 Dub. An parentes ſint deferendi, vt quis ingrediatur religionem? Reſpon. qui ſupra. 2. 2. q. 189. ar. 6. quod parentibus in neceſſitate exiſtentibus, ita quòd eis commode aliter quam per obſequium filiorum ſubueniri non poſſit, non licet filius prætermiſſo parentum obſequio religionem intrare. Si uero non eſſent in tali neceſſitate poſſunt filii cōtra præceptum parentum religionem intrare, quia quilibet poſt annos pubertatis ingenus liber tatem habeat quantum ad ea quę pertinēt ad diſpoſitionem ſui ſtatus prçſertim in his qui ſunt diuini obſequii, & magis eſt obediendū patri ſpirituum vt viuamus quā parentibus carnis, ut Apoſtolus dicit ad Heb. 12.

19 Dub. Quomodo relinquens vnū aſinū recipiet centum. Reſpon. Hier. ꝙ ſenſus talis eſt, qui carnalia pro ſaluatore dimiſerit ſpiritualia recipiet qui comparatione, & merito ſui quaſi paruo numero centenarius comparatur. ꝙ vt dicit Ly. ſpūalia ita excedunt bona tēporalia ſicut cētenarius numerus vnitatē.

20 Dub. Qūo relinquens domos, aut agros cētuplū recipiet? Reſp. Orig. ꝙ illos multiplices intellige in requie paradiſi & ciuitate Dei.

Dub.

21 Dubitatur. Quomodo relinquens patrem & fratres centuplum inuenit? Reſp. qua ſupra. ꝙ etiam in hoc ſeculo quã fratribus carnalib. multos inueniet fratres ſecundũ fidẽ, ſic & paréres pſbyteros & filios ętatẽ filiorũ habẽtes.

22 Dubi. quia videtur ꝙ non licet dimittere vxorẽ, quia ſunt duo in carne vna? Reſp. Chry. in homel. ꝙ dñs non hoc ait, ut ſimpliciter nuptiæ diuellantur, ſed vt omnibus præferamus Dei pietatem.

23 Dub: quia non videtur ꝙ debeamus relinquere fratres, quia ipſos iubemur diligere, & qui odit fratrem ſuum homicida eſt? Reſp. qui ſupra. ꝙ hic perſecutionis tempus occulte inſinuare videtur, quia .n. multi futuri erãt filios ad impietatem trahentes cum hoc acciderit, neque pro patribus, neque fratribus, neq; pro viris habeantur.

24 Dub. Cur dicit pp nomen meum? Reſ. quia nomẽ domini eſt Ieſus .i. ſaluator, intelligitur ergo ꝙ relinquat oĩa impediẽtia ſalutẽ, & ſic illa relinquet pp nomẽ Chr̃i, q eſt uera ſalus.

25 Dub. quæ eſt uita æterna, quæ poſſidebitur ab eis? Reſp. ꝙ erit vita æterna aiæ, vſque ad diẽ iudicij, & totius coniuncti poſt in æternũ.

26 Dub. quia non videtur magnum quod habeant vitam æternã, quia etiã damnati viuent in æternum? Reſp. Auguſt. 13. de ciuita. dei. qđ animæ damnatorũ ſunt mortuæ, quia non viuũt ex Deo, quia quãuis homo ſentire nõ deſignat tamen quia ſenſus ipſe, nec volũtate ſua uis, nec quiete ſalubris, ſed dolore pęnalis eſt mors, eſt potius appellata quã vita. & Sapientiæ 5. dr̃ ex perſona damnatorum nos nati cõtinuo deſinimus eſſe, quia non habuerunt eſſe gratis, quæ eſt uita animæ in præſenti, & gloriæ quæ eſt eius vita in futuro.

IN COMMVNI VNIVS MARTYRIS.

Nolite arbitrari, quòd venerim pacem mittere. Matth c. 10.

Hæc verba dicit dominus anno ętatis ſuæ 31.

HISTORICE.

Apoſtolis aiebat dominus ne ob id veniſſe eum arbitrarentur, quatenus in terram pacẽ mitteret, cum potius gladium deſtinare decreuiſſe, natos quippe ab eorum genitoribus, & nurum ab eius ſocru diuidere veniſſet. Inimicos quidem hominis eſſe ait eius domeſticos, nec quicunque ſe dignus exiſteret qui parentes aut liberos ſe plus diligeret, nec qui non ſuam baiulans crucem eum ſequeretur, & qui ſuã reperiſſet animam amitteret. Qui uero eam eius ob amorem perdidiſſet eam fore reperturus, & eos qui ipſos reciperent ſe quoque recepturos eſſe. Prophetam uerò, vel iuſtum eorum in nominibus, ſi quis hoſpitaretur præmio ipſorum donaretur. Sitienti vero cuipiam etiam minimo qui in potum aquam licet frigidam obtuliſſet minime ſua fraudaretur mercede.

DVbia, quæ dilucidanda occurrunt ſunt hæc.

1 Dub. Cur dominus dixit prædicta verba? Reſp. Chryſoſt. quod quaſi diſcipulos conſolans, acſi diceret, ne turbemini quaſi præter ſpem, his cõtingentibus, propter hoc enim veni, vt pręlium mittam.

2 Dubitatur. Cur dicit quod venit mittere gladium? Reſpon. qui ſupra. quod voluit aſperitate verborum eorum excitare auditum, ut non in difficultate rerum deficiant, ne aliquis dicat qđ blãda ſuaſit, ſed difficilia occultauit.

3 Dub. Quia dominus videtur ſibiipſi cõtrarius cum Luc. 10. iuſſerit, vt dicerent pax huic domui, &c. & hic dicit ꝙ nõ venit mittere pacem? Reſp. Chryſ. ꝙ eſt quædam pax bona, de qua intelligit Luc. 10. Et quędã mala, quæ eſt concordia aliquorum in malum, & de illa intelligit hic.

4 Dub. Quæ fuit diſcordia facta per Chriſtũ? Reſpon. Hieron. ꝙ poſt prædicationem apoſtolorum, vnaquæq; domus diuiſa eſt, quoniã habuit fideles & infideles. Et ideo bellum miſſum eſt bonum vt rumperetur pax mala.

5 Dub. Quia ſi Chriſtus venit vt eſſent credentes, & etiam infideles uidetur ꝙ nõ ſit imputandum fidelibus? Reſpon Lyra. ꝙ illa fuerunt facta à Chriſto occaſionaliter, quia ad Chriſti prædicationem, & apoſtolorum aliqui conuerſi ſunt ad fidem, & alij in infidelitate permanentes, quantuncumque eis coniuncti perſecuti ſunt illos ad mortem.

6 Dub. Cum dominus præceperit Petro, vt converteret gladium in vaginam quomodo ipſe mittit gladium? Reſp. ꝙ ipſe non fuit cauſa occaſionis martyrum niſi occaſionaliter, vt dictum eſt dubio præcedenti.

7 Dub. Cum dederit præceptum de honorando parentes quomodo venit ſeparare filiũ cõtra patrem? Reſp. Chryſ. ꝙ non Chriſtus, ſed eorum malitia hanc ſeparationem facit ſecũ

dum

dum tamen conſuetudinē ſcripturæ Chriſtus dicitur hoc facere. Sicut Deus dicitur induraſ ſe cor Pharaonis & execare peccatores.

8 Dub. Cur dicit & inimici hominis domeſti ci eius? Reſp. Hiero. ꝙ his uerbis prope in Mi chea propheta ſcribitur. Et ita dominus prophetam adducit.

9 Dubitatur. Per quæ verba, & in quo capitulo Micheas hæc dicit? Reſp. ꝙ 7°c ſcribitur ſic vir fratrem ſuum ad mortem venatur, & infra filius contumeliam facit patri, & filia ſurget aduerſus matrem ſuam, nurus aduerſus ſocrum ſuam, & inimici hominis domeſticis eius.

10 Dub Cur dicit qui amat patrem, &c. Reſp. Hieron. ꝙ ſi amor parentum aut filiorum dei amori comparetur & non poſſit vtrumq; ſaluari odium in ſuos pietas in Deum eſt, non ergo prohibuit amare patrem aut matrem, ſed ſignanter addidit pluſquam me.

11 Dub. Cur dicit de cruce accipienda: Reſpō. Chryſoſto. ꝙ cum anima nihil ſit familiarius alicui tamen & hanc non ſimpliciter odio haberi iuſſit, ſed vt eam quis tradat in occaſiones ſanguinis.

12 Dub. cum nos non moriamur morte crucis, videtur ꝙ non ſimus Deo digni? Reſp. qui ſupra. ꝙ intelligitur vt crucifigamus corpus noſtrum cum vitiis & concupiſcentiis, & ſic compatimur commorimur conſepelimur & cōſurgimur Chriſto.

13 Dub. Cur Deus non liberauit ita martyres a morte gladij, ſicut à morte aliorum tormentorum? Reſ. ꝙ ut homines crudeliores beſtiis oſtenderet, & ꝙ ignis, aqua & aliæ creaturæ ſubiiciebantur ſibi, à quibus martyres liberabit. Itē vt oſtenderet, ꝙ diuina voluntate extinguebantur qui potuiſſet eos liberare à gladio, ſicut liberauit à maioribus tormētis. Tertio, quia vt ipſe qui eſt caput martyrum paſſus eſt per effuſionem ſanguinis, ita ipſe qui ſunt eius membra ſimiliter paterentur.

14 Dub. An vnquam liberauit aliquem martyrem a morte gladii? Reſp. ꝙ ſic ſicut patet de ſanctolo presbyrero, ut dicitur in tertio libro dialogorum, qui cum truncari capite deberet, & iam carnifex altiaſſet ſpatam dixit ſancte Ioannes ſuſcipe illam, & non potuit mouere manum quouſque ſanctolus orauit pro eo.

15 Dub. Quomodo poteſt accipi crux non ſequēdo Chriſtum? Reſp. Gre. in homel. quoniā ſunt nonnulli qui carnis abſtinentiā non pro Deo, ſed pro inani gloria exhibent, & ſunt nō nulli qui compaſſionem Chriſto non ſpiritualiter ſed carnaliter impendunt, vt et non ad virtutem, quaſi miſerando ad culpas foueant, hi itaque crucē uidentur ferre, ſed dominum non ſequuntur.

16 Dub. Cur dicit qui uos recipit, me recipit? Reſp. Hiero. quia aurum ab apoſtolis ſupra tulerat, es de zona excuſſerat. Dura euangeliſtarum conditio. videtur ergo ſumptus, unde victus, unde neceſſaria. Et ideo auſteritatē præceptorū ſpe tēperat promiſſorū inquiens, qui eos recipit me recipit, ut i ſuſcipiēdis apoſtolis vnuſquiſq; credentium Chriſtum ſuſcepiſſe arbitretur.

17 Dub. Cur addit, & qui me recipit, recipit eū qui me miſit? Reſ. Chr. ꝙ pp hoc repromittit honorē ſuſcipiētibus apoſtolos, ut Chrm̄ ſuſcipiant, & ēt patrem. quid aūt huic honori fiet equale, ut quis patrem & filium recipiat?

18 Dub. Cur vult ꝙ recipiens prophetā recipiat eum in nomine prophetæ? Reſp. qui ſupra, quòd hoc eſt intelligendum, ſi nón propter vitæ huius eminentiam, neque propter aliud temporalium ſuſceperit, ſed quia vel eſt propheta uel iuſtus.

19 Dub. Quomodo intelligitur mercedē prophetæ accipiet? Reſp. qui ſupra. i. qualem propheta vel iuſtus eſt accepturus.

20 Dub. Cur ſuſcipiens prophetam, vel iuſtū tantā mercedē recipere debet quantam ipſe propheta, uel iuſtus? Reſ. qui ſupra, quoniā ille prophetiæ ſpiritu plenus eſt, ſed tamē corporeo eget alimento, & ſi corpus non reficit, certum eſt quod vox ipſa ſubtrahitur. qui igitur prophetæ alimenta tribuit vires illi ad loquendum dedit. Cum propheta ergo mercedem prophetæ accipiet, qui hoc ante dei oculos exhibuit quod audiuit.

21 Dub. cur dicit calicem aquę? Reſp. Hieron. quia poterat aliquis cauſari, & dicere paupertate prohibeor, ut hoſpitalis eſſe non poſſim. Ideo hanc excuſationem leuiſſimo exemplo diluit calicem aquæ frigidæ toto animo porrigamus.

22 Dub. Cur addit frigidę? Reſp. qui ſupra. qđ ideo ne in calida paupertatis & penuriæ lignorum occaſio quereretur.

23 Dub. Qui ſunt minimi? Reſp. Remig. quod hi qui nihil quidem habent in hoc mundo, & iudices erunt cum Chriſto.

24 Dub. Cur dicit in nomine diſcipuli? Reſp.

Lyra, quia ſi quis reciperet prophetã & iuſtũ, & daret potum non pp Chriſtũ, ſed quia amicus, vel propinquus, aut quia eſt compatriota non haberet mercedem prædictam.

25 Dub. Cur dans aquam frigidam non perdet mercedem? Reſp. qui ſupra. quoniã in his quæ dantur propter Chriſtũ non tantum penſatur quantitatis doni. quantum quantitas bonę voluntatis, ex qua datur.

IN COMMVNI VNIVS MART.

¶ Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

Si quis vult poſt me venire. Math. 16.

Vt in ſancto Petro Martyre.

HISTORICE.

Quoſdã dominus ait ibi eſſe præſentes, qui nequaquam necis vinculis aſtringerentur, niſi præmio filii hominis aduẽtum ſuum in regnũ conſpicati fuiſſent.

Congruum eſt dubia reſoluere. 1

1 Dub. Qui erant illi qui non guſtarent mortem, &c. Reſp. Lyr. ꝙ Petrus, Iacobus, & Ioann. qui antequam guſtarent mortem viderunt filium hominis uenientem in regno ſuo, id eſt apparentem eis in forma corporis glorioſa, qualem habebit poſt reſurrectionem cũ adeptus fuerit poteſtatem regni. Tunc enim dixit diſcipulis ſuis Matt. ult. c. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.

2 Dub. Cur dominus prædicit eis iſta? Reſp. Hieron. quia apoſtoli potuiſſent ſcandalizari dicentes occiſionem nunc dicis eſſe futuram, ꝙ autem promittis te affuturum in gloria in tempora longa differtur. Prçuidens igitur hęc occultorum cognitor, quæ poſſent obiicere præſentem timorem præſenti compenſat premio, dicens, ſunt de hic ſtantibus.

3 Dub. Cur non prædicit nomina eorum qui ſecum aſcenſuri erant in montem? Reſp. Chr. quia reliqui valde concupiſcerent ſequi exemplum illius gloriæ viſuri & grauiter tuliſſent velut deſpecti.

¶ Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI VNIVS MARTYRIS.

Niſi granum frumenti. Ioan. 12

Quære in ſabbato ante palmas.

IN COMMVNI VNIVS MART.

Nihil opertum quod non reuelleur. Matth. 10.

Hæc verba dixit dominus anno ętatis ſuę. 31.

HISTORICE.

Diſcipulis dominus aiebat nil adeo occultum fore, quin ad lucem quandoque veniat in ſecretis vero quæ audiſſent palam nota facerent, nec eos qui corpora neci dare tantummodo poſſunt timendos fore, cum in animam nihil poſſint, eũ vero timendum fore qui totũ in gehennam hominem perdere videlicet qui & curã eorum gerit. quemadmodũ duos qui uili conſtant precio paſſeres fouet, nec niſi eius alter eorum deficere poteſt nutu, quin & cũctos eorũ capillos numeratos eſſe dixit. Cũ pluribus igitur meliores ſint paſſeribus, nequaquã timore opus eſſe. Omnẽ aũt qui eũ ante homines confiteretur aut negaret, tales ſuo coram genitore eidem redderet uices.

Dubia ſunt hęc.

1 Dub. Cur dixit prædicta verba dominus diſcipulis? Reſpõ. Lyra. quia eis prædixerat magnitudinem tribulationis imminentis. Hic eos hortatur ad tolerantiã, ex conſideratione diuini iudicij, in quo omnia manifeſtabuntur, quia omnium bona & mala oibus manifeſta erunt. Ideo dicit. Nihil opertum, &c.

2 Dub. An verba Chriſti de occultis manifeſtandis habeant ueritatem etiam in hoc ſeculo? Reſp. Hier. ꝙ de futuro intelliguntur tẽpore qñ manifeſtabit Deus occulta hominum.

3 Dub. an oĩa occulta etiã ſub terra manifeſtabuntur? Reſ. Chr. in homel. quod ſolũ de actibus hominum intelligenda ſunt uerba Chri.

4 Dub. Cum dñs non loqueretur in tenebris nec in abſcondito cur hic hoc dicit? Reſp. Remi. ꝙ ſenſus talis eſt, ꝙ dico vobis in tenebris id eſt inter iudęos incredulos. Vos dicite in lumine. i. fidelibus prædicatæ.

5 Dub. Quid eſt loqui in aure? Reſp. qui ſupra. quod eſt loqui ſecrete.

6 Dub. Quid loquebatur dominus eis ſecrete? Reſp. ꝙ interpretationẽ parabolarum, & prædicendo eis ſuam paſſionem.

7 Dub. qũo debebant prædicare ſuper tecta? Reſp. Rabanus, ꝙ iuxta mortẽ prouinciæ Paleſtinæ loquitur, ubi ſolent in tectis reſidere, quia non ſunt cacuminata, ſed equalia, prædicare ergo in tectis eſt cunctis audientibus palam dicere.

8 Dub.

occidunt corpus? Reſp. Chry. in Homel. quòd hic ſuadet mortem propter dei timorem contemnere.

9 Dub. Quis eſt potens corpus & animam perdere in Gehennam? Reſp. quòd Deus qui eſt timendus & obediendus.

10 Dub. Cum corpus in cinerem redigatur, quomodo dicitur mitti in gehennam? Reſp. Aug. 13. de ciui. Dei, q hoc non antea fiet quā anima corpori fuerit copulata, vt nulla direptione ſeparentur.

11 Dub. Quid eſt gehenna? Reſp. Hiero. quòd hoc nomen in veteribus libris non inuenitur, ſed primo a ſaluatore ponitur & ſumitur a gehenna quæ dicitur vallis filiorum Ennon, in radice montis Moria, vbi colebatur Baal, & ibi Iudæi deſerta templi victima hoſtias immolabant, & comminatus eſt Deus ſe locum illum impleturum cadaueribus mortuorum, ita futura ſupplicia & pœnæ perpetuæ qui bus peccatores cruciandi ſunt huius loci vocabulo denotantur.

12 Dub. Cur dat exemplum de duobus paſſeribus? Reſp. qui ſup. q ſi parua animaſia non decidunt abſque Deo auctore, & in omnibus eſt prouidentia, & quæ in his peritura ſunt ſine voluntate Dei non pereunt vos qui æterni eſtis non debetis timere quod abſque Dei viuatis prouidentia.

13 Dub. Cur potius exemplum ponit de paſſeribus quàm de aliis animalibus? Reſ. Ly. quia paſſeres abundant in terra promiſſionis, & ideo de ipſis ſiebat oblatio pauperum qui nō poterant alia habere. Et ideo illud exemplum erat notiſſimum.

14 Dub. Quomodo paſſeres duo veneunt aſſe? Reſp. Lyr. veneunt. i. venduntur duo paſſeres pro vno aſſe.

15 Dub. Quid eſt cadere ſuper terram? Reſ. Lyra. q non cadet. i. non morietur.

16 Dub. Quomodo non moritur ſine patre? Reſp. qui ſup. i. ſine prouidentia Dei patris.

17 Dub. Cur dicit veſtri autem capilli? Reſp. Hierony. q immenſam erga homines in hoc oſtendit Dei prouidentiam & ineffabilem ſignat affectū quod nihil noſtrorū Deū lateat.

18 Dub. Cur Deus numerat capillos noſtros? Reſp. Chryſ. q hoc non dicit quod deus pilos numeret, ſed vt diligentem cognitionem, & multam circa nos prouidentiam oſtendat.

19 Dub. Quia ſi omnes capilli ſunt numerati videretur quod omnes reſurgent in iudicio & tonſi? Reſp. Augu. exponens illud, & capillus de capite veſtro non peribit dicit non de longitudine capillorū, ſed de numero pt itelligi.

20 Dub. Cur replicat dicens, nolite ergo timere? Reſp. q in hoc manifeſtius ſuperior expoſitionis ſenſus expreſſus eſt.

21 Dub. Cur dicit omnis qui confitebitur me & c. Reſp. Hila. q hoc concludendo dicit, quia doctrinis talibus confirmatos oportet liberā de Deo confitendi habere conſtantiam & liberam propalationem veritatis.

22 Dub. Cur dicit coram hominibus? Reſ. Remig ne aliquis putaret ſe abſque oris confeſſione ſaluari poſſe, non ſolum ait qui me confeſſus fuerit, ſed addidit coram hominibus.

23 Dub. Cur dicit confitebor & ego eum? Reſpon. Chry. in Home. q vt non turberis ſi feceris aliquod bonum, & in hoc ſæculo non ſo quatur retributio, quia erit in futuro tempore, & ſimiliter ſi negaueris negaberis, vt ſi feceris aliquod malum etiam ſtatim non ſequatur vindicta in futuro tamen tpe te expectat.

24 Dub. Quid eſt Chriſtum aliquem confiteri apud patrem? Reſpon. Rabanus, quia talis per Chriſtum habebit acceſſum ad patrem, & filius dicet venite benedicti patris mei.

25 Dub. Quid eſt negare aliquem apud patrē? Reſp. Remig. q a conſpectu ſuæ diuinitatis & patris repellere.

26 Dub. Quia nullus deum eſſe negat? Reſ. Rabanus. quòd licet nullus etiam paganus negare poſſit quod deus non ſit; poteſt tamen ab infidelibus negari quod non ſit Deus, filius & pater.

27 Du. An ſemper negatio fidei ſit peccatum mortale? Reſp. quòd ſic, quia cadit ſub præcepto negatiuo quod obligat ſemper, & ad ſemper.

ALLEGORICE.

Chriſtus caput eſt. Apoſtoli capilli dicuntur, quia nomina ſanctorum ſcripta ſunt in cęlis. Paſſeres duo venditi corpus atque anima eſt, & cui venditur peccatum, vnus paſſer in terram cadit, quia infideles terrena concupiſcunt. Fideles vero ad cęleſtia tendentes ſunt alter paſſer cui volatus in cęlum eſt. Chriſtum confitetur qui eius mandata ſeruat, negat qui præceptis non obedit.

TROPOLOGICE.

Vt caueamus etiam ab occultiſſimis peccatis inſtruimur, qm̄ oīa occulta pateſiūt, vtque fortes ſimus in periculis & tribulationib⁹, qm̄ præ-

præmia virtutibus manent, nec vereamur cõ fiteri fidem noſtram, quoniã in cęlis magno donabimur præmio.

ANAGOGICE.

Contemplemur præmia occultarum virtutum noſtrarum in finali iudicio coram omnibus eſſe nobis reddenda. Audiemuſq; Chriſtum quem hoc in mundo confeſſi fuimus cõfitentem & nos ad patrem vocantem dicẽdo. Venite benedicti patris mei percipite regnũ vt imperpetuum conregnetis.

IN COMMVNI VNIVS MAR.

Si quis uenit ad me & non odit patrem ſuum. Luc.14.c.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 32.die 27.Septembris.in die dominica.

HISTORICE.

Nullum dominus aiebat ſuum fieri poſſe diſcipulum, qui neceſſarios omnes vitamq; propriam non odiret. eumq; ſua accepta cruce non ſequeretur, quoniam turrim erigere volens. Si non omnes computet ſumptus illudetur ſi perficere nequiuerit. Rex etiam ad bellum iturus niſi quod cum militibus occurrere poſſit aduerſanti cogitauerit, & quatenus nequiuerit pacem petat inſanus reputabitur, eo qui cum quocunque modo Chriſti diſcipulus effici voluerit, niſi omnibus quæ poſſidet renuntiauerit nequaquã voti cõpos erit.

Haec ſunt dubia.

1 Dub. Cur dominus dat exemplum de turri ędificanda, & de rege ad bellum ituro? Reſ. Ly. quia ſicut turris præminet, & rex in bello vincens maiorem triumphum ſortitur, quàm alijs exercitiis vacans, ita ſtatus perfectionis ad quem dominus inuitabat excedit omnem ſtatum.

2 Dub. Nunquid alio modo quis poſſit eſſe Chriſti diſcipulus niſi obſeruatis conditionibus a domino dictis? Reſ. Ly. ꝙ ſic, ſecundum ſtatum communem fidelium obſeruando mãdata. Alio modo ſecundum ſtatum ad perfectionem tendentium cum obſeruatione conſiliorum, & ſic requiruntur conditiones poſite a Chriſto.

3 Dub. Quis eſt ſenſus primæ ſimilitudinis? Reſp. Ly. ꝙ volens ędificare turrim.i. aggredi ꝑfectionẽ euangelicam, ſedens.i. quietus a tumultu paſſionum, computat ſumptus.i. conſiderat ſi eſt promptus ad relinquendum omnia propter Deum, ne poſtquam poſuerit fundamentum quod conſiſtit in obſeruantia mãdatorum, & non potuerit perficere, quia non habet promptitudinem ſupradictam, quod eſt primũ in ſtatu perfectionis acquirendæ illuditur ab oĩbus, quia non perfecit ꝙ incepit.

4 Dub. Quomodo exponitur ſecunda ſimilitudo? Reſp. qui ſup. rex.i. aggrediens perfectionis ſtatum debet bene regere operationes ſuas & cogitationes ſuas, & habet committere bellum ad rapiendum ſibi cœleſte regnum ſi poſſit cum decem millibus & c.i. cum obſeruantia decem mandatorum, ſed quia non poteſt, quia rex cœleſtis venit cum viginti millibus ad ſe exigens duplicem obſeruantiã mandatorum.ſ.& conſiliorum. Rogat ea quæ pacis ſunt aſſentiendo regi cœleſti in obſeruantia conſiliorum quæ incipit ab euangelica paupertate, ideo concluditur quod qui non renũtiauerit omnibus quæ poſſidet, non poteſt Chriſti eſſe diſcipulus.

5 Dub. Quæ differentia eſt inter relinquere omnia, & renuntiare omnibus? Reſp. Beda. ꝙ paucorum perfectorum eſt relinquere omnia hoc eſt curas mundi poſtponere. Cunctorum autem fidelium eſt renunciare omnibus, hoc eſt ſic tenere quæ mundi ſunt, vt tamen per ea non teneantur in mundo.

Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI PLVRIMOrum martyrum.

Cum audieritis prelia. Luc.21.e.

Hæc verba dicit dominus anno ætatis ſuæ 33.die 20.Martij.in dominica palmarum.

HYSTORICE.

Quære dominica 24. poſt Penthecoſten, & in feſto Geruaſij & Prothaſij.

Dubia ſoluenda hæc ſunt.

1 Dub. An bellare ſit licitum? Reſpon. S.Tho.2.2 q.40. ꝙ ſic, dummodo cõcurrant.ſ. auctoritas principis cauſa iuſta, & intentio bellãdi iuſta, quia vt dicit Aug. contra Fauſtum, nocendi cupiditas, vlciſcendi crudelitas implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſi qua ſunt ſimilia, hæc ſunt quæ bellis iure culpantur.

2 Dub. An in die feſto liceat bellum iuſtum exer-

exercere?Reſp.qui ſup.ar.4.q ſic,ſi neceſſitas expoſcat, ſed abſque neceſſitate non licet.

3 Dub. An clericis liceat bellare?Reſ.qui ſup. ar.2.quòd non in propria perſona poſſunt tamen ex auctoritate ſuperioris intereſſe bellis non quidem vt ipſi propria manu pugnent, ſed vt iuſte pugnantibus ſpiritualiter ſubueniant ſuis exhortationibus & abſolutionibus & alijs huiuſmodi ſpiritualibus obuentionibus.

4 Dub. An liceat vti inſidiis in bello iuſto?Reſpon.qui ſup.ar.3.quòd non verbo, vt.ſ.aliquid promittatur hoſti & non ſeruetur, vel quod ſibi dicatur falſum, quia vt Amb.dicit in 1.lib.de officiis.Sunt quædam iura bellorum & fœdera etiam inter ipſos hoſtes ſeruanda.Facto autem licet inſidijs vti.ſ.non aperiendo propoſitum noſtrum hoſti,quia vt dicit Augu.in lib.83.quæſtionum cum iuſtum bellum ſuſcipitur vtrum aperte pugnet aliquis an ex inſidiis nihil in iuſtitiam intereſt & probat auctoritate domini qui mandauit Ioſuæ vt inſidias poneret habitatoribus ciuitatis Hay vt habetur Ioſuæ 6.

5 Dub. An liceat prædari in bello iuſto?Reſp. qui ſup.q.66.ar.8.q ſi illi qui prædantur habeant bellum iuſtum,licet prædari, & ea quæ capiunt efficiuntur eorum nec tenentur ad reſtitutionem,niſi propter prædam militarent, quia peccatum eſſet, vt dicit Auguſ.de verbis domini. Si vero habeant bellum iniuſtum illi qui prædantur rapinam committunt & ad reſtitutionem tenentur.

6 Dub. An mulieres ſint exponendæ ad bellum?Reſp.qui ſup.in 4.lib.de regimine principum.c.5.& 6.quòd non,vt dicit. Ariſtoteles in 2. Politico. reſpondendo argumentis Socratis & Platonis.

IN COMMVNI PLVRIMOrum martyrum.

Deſcendens Ieſus de monte. Luc.6.

Hiſtoria huius Euangelij facta eſt anno Chriſti 31.die 14. Iulij.in die Lunæ.

HISTORICE.

E monte quodam cum deſcendiſſet dominus in campeſtribus exiſtens ſuis cum diſcipulis ac plebis maxima multitudine quæ ex illis aduenerat partibus vt eius haurirent doctrinam & conſueta ægritudinum reportarēt remedia,ſuos intuens diſcipulos beatos fore aiebat medicos eſurientes & flentes, quoniā cœlorum cōſequerentur regnum ſatiatiq; habitent ac futuro in tempore riderent. Et ipſos quoque fore beatos cum eius ob nomen odirentur,diuiderentur exprobrarentur, ac ludibrio omnibus fierent, nam iuſſit vt tali lætarentur tempore cum eos in cœlo,quàm plurima præſtolaretur merces.

HAec ſunt dubia declaranda.

1 Dub. Quid egerat dominus in monte?Reſp.q vt habetur Lucæ 5.c.quod pernoctauit in oratione Dei.

2 Dub. An ſolus in monte fuerit?Reſ.qui ſup. quòd ibi ex diſcipulis duodecim elegit Apoſtolos cum quibus de monte deſcendit.

3 Dub.In quo loco campeſtri ſtetit?Reſp.Ly. q in aliqua parte montis planiore, quæ hic dicitur locus campeſtris.

4 Dub.Quis erat ille mons?Reſp.Magiſter hiſtor.ſchol quòd non multum intereſt ſcire,an ſit mons Thabor,ſeu alius mons in Galilæa.

5 Dub.Cum Euangeliſta dixerit ab omni Iudæa, cur poſt dicit & Hieruſalem cum Hieruſalem ſit in Iudæa? Reſ. quia Hieruſalem erat ciuitas regalis & aliquis potuiſſet credere, q ab ea nullus veniſſet,ideo eum nominauit.

6 Dub.De qua maritima intelligit?Reſpond. Beda. quòd de ea quæ a mari magno cognominatur.

7 Dub. Cur primo dicit vt audirent illum, & poſt vt ſanarentur a languoribus ſuis?Reſp. Theophilus. q primo dicit quod pertinet ad animarum medelam, & poſt ad medelam corporum.

8 Dub. An omnes eſſent infirmi, quia dicit vt ſanarentur &c.Reſp ō.Lyra quòd non, ſed illud dicitur ſolum de illis qui erant inter eos infirmi.

9 Dub.Quomodo virtus Chriſti exibat ab eo Reſp.qui ſup. quòd exibat ſicut effectus exit a cauſa non quod relinqueret Chriſtum, & tranſiret ad alios, ſed in eo exiſtens ſanabat infirmos.

10 Dub.Quomodo ſanabat omnes ſi non omnes erant infirmi?Reſpon.quia omnes indigebant ſanitate corporis vel animæ.

11 Dub.Cur dicit,quod eleuauit oculos?Reſ. Amb. q & ſi in humili ſtabat tamen eleuauit oculos. Eleuare autem oculos aliud non eſt, niſi interius lumen aperire.

12 Dub. Cur potius eleuauit oculos in diſci-

pulos quàm in alios? Reſp. Beda, quòd vt his qui verbum intenta cordis aure percipiunt latius ſaporis intimi lumen aperiat.

13 Dub. Verum iſte ſermo de beatitudinibus ſit ibidem cum illo qui a Matthæo ſcribitur 5.c. Reſp. ꝙ de hoc ſunt duę diuerſæ opiniones, quarum quælibet eſt ſuſtentabilis. Nam dicentes quod eſt idem ſermo dicunt quod ea quæ vnus Euangeliſta omiſit alius ſuppleuit. Qui vero dicunt, quod ſunt diuerſi ſermones, dicunt quod non eſt inconueniens quod Chriſtus ſuos ſermones fecerit de eadem materia in diuerſis temporibus qui eodem modo incipiant & terminentur. Magiſter tamen hiſto. ſcho. dicit quod non multum intereſt, hoc ſi eſt idem vel diuerſus ſermo.

14 Dub. Cum Mat. 5. dicatur. Beati pauperes ſpiritu, cur hic dicitur pauperes ſolum? Reſp. Cirillus. quòd in Euangelio Matthæi intelligitur pauperes ſpiritu humiles, hic autem intelligit pauperes. i. diuitias contemnentes.

15 Dubit. An indifferenter omnes pauperes ſint beati? Reſp Baſil. ꝙ non omnis quem paupertas præmit beatus eſt, ſed qui Chriſti præceptum mundanis prætulerit operibus, plures enim pauperes ſunt in ſubſtantia, auariſſimi autem ſecundum affectum.

16 Dub. An ſola paupertas mereatur regnum Dei? Reſp. Euſebius. ꝙ cum regnum cœlorum in multis gradibus honorum cõſideretur. Primus gradus ſcandentium eſt eorum qui diuino intuitu colunt paupertatem, tales autem fecit eos qui primo effecti ſunt eius diſcipuli ob hoc in eorum perſona dicit, quia veſtrum eſt regnum Dei.

17 Dub. Cur poſt paupertatem ponit eſuriẽ? Reſpon. Ciril. ꝙ eo, quia poſtquam mandauit paupertatem colere, ea quæ conſequuntur inopiam coronat honoribus. Contingit enim paupertatem colentes neceſſariorum incurrere defectum, & vix acquirere victum, idcirco non ſinit diſcipulos ſuper hoc puſillanimes fieri.

18 Dub. Quomodo intelligitur. Beati qui eſuritis? Reſpõ. qui ſup. i. beati qui caſtigatis corpus veſtrum & ſeruituti ſubiicitis qui in famę & ſiti verbo operam datis, quia cœleſtium tunc gaudiorum habebitis vbertate perfrui.

19 Dub. Quomodo ſaturabuntur? Reſp. ꝙ vt dicitur. Pſ. 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua. vide dubio præcedenti.

20 Dubitatur. An omnes flentes ſint beati? Reſpond. qui ſupra. quòd non, quia flere eſt commune fidelibus & infidelibus, ſed eos qui pœnæ ſunt lachrymantes, propter odium mundanorum.

21 Dubitatur. Cur poſt eſuriem ponit fletum? Reſpond. Cirillus. quòd inopiam conſequitur non ſolum defectus rerum ad delectationes facientium, ſed etiam depreſſus vultus propter meſtitiam.

22 Dub. Quod præmium eſt ridere? Reſ. Baſilius, quòd non intelligit riſum per mandibulas ſonum, ſed meram & impermixtam cuilibet triſtitiæ alacritatem.

23 Dub. Quid boni poteſt eſſe in fletu? Reſp. Chry. ꝙ magnum quid ſecundum Deum triſtitia eſt, & impetrat ei pœnitentiam in ſalutem, vnde Paulus cum non haberet ſubs defectus flere, pro alienis lugebat.

24 Dubitatur. Quid prodeſt fletus noſter his pro quibus flemus? Reſpond. quòd & ſi nihil proficimus his pro quibus flemus, tamen proficimus nobiſmetipſis, nam qui ſic aliena deflet non prætteribit inflebiliter ſua delicta.

25 Dub. Cur dicit beati eſtis cum vos oderint &c. Reſp. Beda. quòd licet beatus ſit qui præmiſſa propter Chriſtum pati deſiderat, multo tamen beatior eſt qui has virtutes inter aduerſa ſeruare non trepidat. Ideo tales appellat beatos.

26 Dubitatur. Quid nobis nocet odium hominum? Reſpond. quòd in ſe non nocet, ſed cum homines ex odio prorumpunt in facta aduerſus nos.

27 Dub. Quomodo ſeparant? Reſpon. Beda. ꝙ quando a ſynagoga expellunt.

28 Dub. Quomodo exprobrant? Reſp. qui ſup. ꝙ quia exprobrant nomen crucifixi.

29 Dub. Quod nomen eorum eiiciunt tanquã malum? Reſp. qui ſup. ꝙ in hoc nomen Chriſtianorum ſignificat quo a Iudæis Gentilibuſque ſæpiſſime quantum ad ipſos memoriæ abraſum & ab hominibus eſt abiectum.

30 Dub. Cur dicit propter filium hominis? Reſpon. qui ſup. quia nulla exiſtebat cauſa odii, niſi propter filium hominis, quoniam. ſ. credentes nomen Chriſti ſuum cognomen facere voluerunt.

31 Dub. Cur dicit gaudete. &c. Reſ. ꝙ quia docuerat eos ab hominibus inſectãdos. Ideo ẽt docet in hoc vltra homines eſſe beandos.

32 Dub. Cur nõ dicit quãtitatẽ mercedis? Rñ. Dama-

Damaſcenus,quia illa quæ menſurari vel numerari poſſunt terminate ingeruntur, ꝙ autẽ ex quadam excellentia omnem tranſcendit menſuram & numerum indeterminate dicitur magnum & multum,puta,quia multam dicimus eſſe Dei miſericordiam.

33 Dub. Cum Lucas non ponat niſi 4.beatitudines,cur Mat.5.dicuntur eſſe octo? Reſ. San. Tho.1.2.q.69.ar.3. ꝙ Lucas narrat ſermonẽ factum ad turbas. Et ideo ponit beatitudines ſecundum capacitatem turbarum quæ ſolam voluptuoſam & temporalem ac terrenam beatitudinem nouerũt. Vnde dominus per 4.beatitudines quatuor excludit quæ ad prædictam beatitudinem pertinere videntur.ſ.abundantiam exteriorum bonorum,cum dicitur.Beati pauperes & bonum ciborum & potuum cũ dicit.Beati qui eſuritis.Item cordis iucunditatem cum dicit beati qui nunc fletis.Item exteriorum hominum fauorem dicens. Beati eritis cum vos oderint homines.

34 Dub.quot ſunt beatitudines?Reſp.qui ſup. ꝙ ſunt octo,licet octaua videatur quædam cõfirmatio & manifeſtatio omniũ præcedentiũ.

35 Dub. quæ ſunt iſte octo beatitudines?Reſ. qui ſup.ꝙ prima eſt paupertas ſpiritus.Secũda mãſuetudo ſeu mititas.Tertia luctus.Quarta eſuries iuſtitiæ.quinta miſericordia,ſeu exhibitio miſericordiæ.Sexta munditia cordis. Septima pax. Octaua perſecutionem pacti propter Chriſtum.

36 Dub.quia in ſacra ſcriptura ponuntur aliæ beatitudines,quia Pſ.1.dicitur. Beatus vir q non abiit in conſilio impiorum, & Prouer.3. Beatus vir qui inuenit ſapientiam & Iob 5. beatus vir qui corripitur a domino?Reſp.qui ſup.ꝙ neceſſe eſt omnes beatitudines quę ponuntur in ſacra ſcriptura ad iſtas reduci, vel quantum ad merita,vel quantum ad præmia, quia neceſſe eſt quod omnes pertineant aliquo modo ad vitam actiuam vel ad contemplatiuam. Vndecum dicitur.Beatus vir qui nõ abiit in conſilio impiorum pertinet ad munditiam cordis,quod autem dicitur. Beatus vir qui inuenit ſapientiam pertinet ad præmium ſapientiæ beatitudinis. Et quod dicitur beatus vir qui corripitur a domino pertinet ad beatitudinem luctus, & idem patet de omnibus alijs quæ poſſunt induci.

37 Dub. An prẽmia correſpondentia prædictis beatitudinibus pertineant ad hanc vitam vel ad aliam?Reſp.qui ſup.art.2.ꝙ inchoãtur in hac vita,& perficiuntur in alia.

38 Dub. Cur præmium primæ beatitudinis ponitur & octauæ?Reſp.qui ſup.in 3.ſen.diſ. 34.q.1.ar.3.quòd quia iſta iuſtitia eſt manifeſtatiua omnium præcedentium,ideo ſpeciale ſibi prẽmium non redditur,ſed redditur ad ea put.ſ.ad præmium poſitum in prima beatitudine,vt per hoc oſtendatur quod omnium beatitudinum ei præmia debentur.

Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ꝙ ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI PLVRIMOrum martyrum.

Videns Ieſus turbas. Matt.5.c

Hiſtoria huius euangelij facta eſt anno Chriſti 31. die 14 Iulij. in die Lunæ.

HISTORICE.

Turbas dominus proſpectans conſcendit montem aperto itaque ſedens oré ſuos admonebat diſcipulos dicens ſpiritu pauperes beatos fore,ac mites flentesq; ac iuſtitiæ ſitientes miſericordes quoque corde etiam mundi, ac pacis amatores, ac propter iuſtitiæ virtutem paterentur,quomodo regnum pro præmio cęlorum,terreq; poſſeſſio conſolatio, ſaturitas miſericordia,Dei viſio,filiatio eius eis darentur,vtque gauderent, lætarentur etiam cum ex eis copioſum accepturi forent præmium.

HOrum ponentur ſolutiones dubiorum.

1 Dubit. Cur dominus viſis tot turbis aſcendit in montem? Reſ. Aug.de conſenſu Euang.ꝙ vt euitaret multas turbas, & vt ſolis diſcipulis loqueretur.

2 Dub.Cur dicit Euangeliſta quòd aperuit os ſuum?Reſp.Remig.quod vt demonſtraret magna eſſe quæ dicebantur.

3 Dub.Cur poſt paupertatem loquitur de mitibus?Reſp.Amb. quia non prodeſt carere ſecularibus niſi quis fuerit mitis.

4 Dub.qui dicuntur mites?Reſpon.Aug.ꝙ illi qui cedunt improbitatibus & non reſiſtunt in malo,ſed vincunt in bono malum.

5 Dub.quæ differentia eſt inter mitem & mãſuetum.Reſ.S.Th.ſuper Pſ.24 quòd mitis dicitur qui ſemper fuit ſine ira, ſed manſuetus qui de feritate redducitur ad hoc.

6 Dubitat. quam terram poſſidebunt mites.

Rñ. Amb. ꝙ illã de qua dicitur in Pſalm. 141. Portio mea domine ſit in terra viuentium.

7 Dub. Cur promittit mitibus quod poſſidebunt terrã? Reſp. Chry. in homel. ꝙ dominus ſpiritualibus ſenſibilia immiſcuit, quoniã extimatur qui mitis eſt omnia ſua perdere, ideo dominus contrarium promittit.

8 Dub. De quibus eſt lugendum? reſpond. Hilarius ꝙ lugere debemus peccata vetera & non contumelias vel damna.

9 Dubita. Cur poſt fletum ponitur eſuries iuſtitiæ? Reſpon. Ambr. ſuper Luc. ꝙ ſicut eger cum in graui morbo eſt non eſurit ita peccator ante quam defleat peccata eſt eger & non eſurit. Cum autem defleuerit iam nõ eſt eger & incipit eſurire.

10 Dub. quid ẽſt eſurire iuſtitiã? Reſpon. Hier. vt nunquam nos ſatis iuſtos, ſed ſemper eſurire iuſtitiæ opera intelligamur.

11 Dub. quid eſt ſitire iuſtitiam? reſpon. Chry. ſuper Matthæũ, quod ſcientiam eius acquirere cupiens dicitur eum ſitire.

12 Dub. Cur ponitur pro præmio qm̃ ſaturabuntur? Reſpõ. qui ſupra. qm̃ maiora erũt præmia Dei q̃ ſanctorum deſideria.

13 Dub. Cur poſt iuſtitiam tractat de miſericordia? Reſpon. Glo. quia iuſtitia ſine miſericordia crudelitas eſt, & miſericordia ſine iuſtitia diſſolutio, nec vna ab altera ſeparari debet.

14 Dub. quis dicitur miſericors? reſpon. Remigius. quòd qui alterius miſeriam quaſi ſuam re putat.

15 Dub. Cur ſolũ ꝓmittit miſericordiã ꝓ præmio miſericordibus? Reſpõ. Chry. in hom. ꝙ videtur eſſe æqualis retributio, ſed etiã multo maior, non enim eſt æqualis humana miſericordia & diuina.

16 Du. An nõ miſericordes miſericordiam cõſequent? Rñ. Hilarius quòd deus ſuã miſericordiam eſt ſolis miſericordibus præſtiturus.

17 Du. Cur poſt miſericordiam ponit munditiã cordis? Reſpõ. Chryſo. in homel. quia multi miſericordiam impendunt qui tamẽ impudice viuũt. Et iõ vult quòd ſint mundo corde.

18 Dubitatur. qui dicuntur mũdi corde? Rñ. q ſupra. quòd hi qui vniuerſalem virtutem poſſident vt nullius ſibi malitiæ conſcii ſint.

19 Dub. quia non vr̃ maior remuneratio videre deum q̃ conſequi eius miſericordiam? Reſ. glo. quòd eſt maior remuneratio Sicut qui in curia regis non ſolum prandent, ſed & faciẽ regis uident.

20 Dub. Cur poſt munditiam ponit de pacificis? Reſpon. Amb. ſuper Luc. quoniam cum interiora omnia ſunt vacua ab omni labe peccati, nec diſſenſiones contẽtioneſq́; ex affectu prodeũt, tũc pax incipit vt alijs feratur.

21 Dub. Qui dicuntur pacifici? Reſpond. Hier. ꝙ hi qui primum in corde ſuo, deinde & inter fratres diſſidentes faciunt pacem.

22 Dubi. An alio modo poſſimus vocari filij Dei quam per pacem? Reſpõ. Hilarius ꝙ non aliter tranſire in nũcupationem familiæ Dei poſſumus niſi fraternę inuicem charitatis pace viuamus.

23 Dub. Quam ampliorem dignitatẽ habent pacifici ab alijs? reſpon. Glo. ꝙ maximam ſicut q filius regis dr̃ in domo regis ſũmus eſt.

24 Dub. Cur poſt pacẽ ponit̃ perſecutio? Rñ. Chry. in homel. ne aliquis æſtimaret ꝙ ſemꝑ pacem ſibi quærere ſit bonum.

25 Dub. Qui perſecutionem dicuntur pati ꝓpter iuſtitiã? Reſpon. qui ſupra qui pro omnibus virtutibus animam ponunt.

26 Dub. Cur dicit ꝓ iuſtitiam? reſpon. Hier. qm̃ multi propter ſua peccata perſecutionẽ patiuntur & non ſunt iuſti.

27 Dub. Cur non ponit a q̃bus ꝑſecutionẽ deberent pati. rñ. Chry. ſuꝑ Matth. ꝙ nõ poſuit ſcriptura ꝑſonas ꝑſequentiũ, ſed ſolã cauſam perſecutionis vt non aſpicias quis te perſequitur, ſed propter quid.

28 Dub. Cur nõ ponit cuilibet beatitudini ꝑ pręmio regnũ cœlorum? Reſpõ. Chryſ. in homel. quòd cum dicit conſolabuntur miſericordiam conſequentur &c. huiuſmodi per hæc vniuerſa nihil aliud quàm regnum cœlorum occulte inſinuat: vt nihil ſenſibile expectes.

29 Dub. Cur iſte beatitudines ponuntur in numero ſeptenario? Rñ. Aug. qm̃ his ſeptem gradibus congruit operatio ſpiritusſancti ſeptiformis quã Eſaias deſcribit, ſed ille a ſummo: Hic homo de imis ad ſimilitudinem Dei aſcenſuras. In his prius eſt timor, qui congruit humilibus de quibus dicitur beati pauperes ſpiritu, ideſt non alta ſapientes, ſed timentes. Secunda eſt pietas quæ conuenit mitibus, qui enim piæ quærit honorat. non reprehendit non reſiſtit quod eſt mitem fieri. Tertia eſt ſcientia, quæ conuenit lugentibus, qui didicerunt quibus malis nunc vincti ſunt: quæ quaſi bona

na petierunt. Quarta quę eſt fortitudo congruit eſirientibus & ſitientibus, quia deſiderantes gaudium de veris bonis laborant a terrenis cupientes auerti. Quinta conſilium conuenit miſericordibus, quia vnicum remediũ eſt tantis malis etui dimittere alijs & dare. Sexta eſt intellectus & conuenit mundis corde, qui pūrgato oculo poſſunt videre ꝙ oculus non vidit. Septima eſt ſapientia quæ cõuenit pacificis in quibus nullus motus eſt rebellis, ſed obtemperant ſpiritui.

30 Dub. Quę differentia eſt inter maledicere, & malum dicere? Reſpond. qui ſupra ꝙ aliter eſt maledictum iactatum cum contumelia coram illo qui maledicitur. aliter cum abſentis fama læditur.

31 Dub. Quid eſt perſequi? Reſp. qui ſupra. ꝙ eſt vim inferre, vel inſidijs appetere.

32 Dub. Cur dicit mentientes propter me? Reſpon. Chryſ. ſuper Matth. quia vt blaſphematus ſit beatus duo conuenire debent, vt & mẽdaciter blaſphemetur, & propter deum. Alioquin ſi vnum defuerit non eſt beatitudinis merces.

33 Dubitatur. An debeamus quærere vt male dicant nobis quatenus tantam mercedem habeamus? Reſpon. Greg. ſuper Ezechiel. quod non debemus linguas detrahẽtiũ excitare ne ipſi pereant excitatas, tamen per ſuam malitiam debemus æquanimiter tolerare, vt nobis meritum creſcat.

34 Du. Cur dicit gaudete & poſt exultate? rñ. glo. quaſi diceret: gaudete mente, & exultate corpore.

35 Dubitatur. De quibus cęlis intelligit cum dicit merces veſtra eſt in cœlis? Reſp. Auguſtinus dicens, nõ hic puto dici cœlos ſuperiores partes huius viſibilis mũdi. Nõ enim merces noſtra in rebus viſibilibus collocanda eſt ſed in cœlis dictum puto in ſpiritualibus firmamentis, vbi habitat ſempiterna iuſtitia.

36 Dubitatur. Quia videtur quòd non debeamus tolerare maledicentes, quia Eccleſi. 41. dicitur curam habere de bono nomine? Reſp. Gregorius ſuper Ezechielem, quod aliquando detractores debemus compeſcere, ne dum de nobis mala diſſeminant, eos qui audire nos ad omnia poterant corda innocentium corrumpant.

¶ Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI PLVRIMORVM Martyrum.

Attendite a fermento phariſeorum. Luc. 12. ca p.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 32. die. 15. Iulij in die Iouis.

Hiſtoricæ vt in communi vnius martyris. Nihil opertum.

Iſta dubia occurrunt exponenda.

1 Dubitatur. cur dominus dixit prędicta verba: Reſp. Cyrillus qui Iudæi cauillatores erant ob hoc Chriſtus ab eis ſibi cauere admonebat diſcipulos.

2 Dubitatur. Cur aliquando laudatur fermẽtum & aliquando vituperatur? Reſpon. Gregorius Nazanzenus, quod fermentum laudatur quando eſt tanꝗ efficiens panẽ vitalem. Quãdo vero vituperatur eſt ſignificans vetuſtam & acidam malitiam.

3 Dubita. Cur vocat dominus fermentũ hypocriſim? Reſpon. Beda, quia ſicut modicum fermentum totam farinæ maſſam corrumpit, ſic ſimulatio animum tota virtutum ſinceritate & veritate fraudabit.

IN COMMVNI PLVRIMORVM Martyrum.

Sedente Ieſu ſuper montem oliuarum Matt. 24. c.

Hiſtoria huius Euang. facta eſt anno Chriſti 33. die 22. Martij in die Martis.

HISTORICE.

Vide in feſto ſanctorum Geruaſij & Prothaſij & in communi plurimorum martyrum.

Cum audieritis prælia.

Hęc ſunt dubia.

1 Dubit. Cum ſigna quę dominus hic prænũtiat iam venerunt quia eſt qđ nõ venerũt adhuc hi qui ſeducere debent? reſpon. ꝙ hæc fuerunt ſigna plagarũ diuinitus illatarũ.

2 Dub. Quid volunt ſcire diſcipuli cum quærunt quando hæc erunt &c? Reſpondet Hiero. ꝙ tria ſcilicet. Quo tempore Hieruſalem deſtruenda ſit. Secundo quo tempore Chriſtus venturus eſt. Tertio quo tempore conſummatio ſæculi ſit futura.

IN COMMVNI PLVRIMORVM Martyrum.

Væ vobis quæ ædificatis. Luc. 11. cap.

Hæc verba dicit dominus anno ętatis ſuę.31. dię.1.decembris in die Iouis.

HISTORICE.

Legiſperitis cæteriſque Iudæorum principibus inuectiuam dominus ingerit q͛ prophetarum edeficarent monumenta, quos tamē eorum neci tradidiſſent genitores, eos illorum operibus afferens præbere conſenſum, quia quos illi trucidarunt, illis hi ſepulchra fabricarent ideoq; eis ſapientia comminata eſt q͛ ꝓphetas apoſtolosq; ad eos miſſos letho adijcerent: vt omnium eorum ſanguis effuſus a ſæculi principio ab Abel vſque ad eum quem Zacharias effudit altare inter & edem, ab eorum requireretur manibus, in eos & inuectus eſt dominus quòd ſapientiæ quidem tuliſſent clauem, nec tamē introijſſent, quin & ingredi alios prohibuiſſent volētes. His autem commoti aduerſus eum inſtantes eius voluerunt opprimere verba inſidijs eum cupientes circūuenire, vt ex ſuis aliqua valerēt decerpere verba argutione digna vt eum accuſarent.

Vbi hæc ſunt.

1 Dub. Cur dominus dixit prædicta verba? Reſpon. Cyrillus q͛ cum ſupra reprobauerit onero ſum legis peritorum officinam nunc induxit communem inuectiuam in cunctos principes Iudæorum dicens. Væ vobis.

2 Dub. Cur redarguit eos dominus de ſepulchris ædificandis cum ſepultura ſit opus miſericordiæ? Reſpon. Ambroſius quia edificando ſepulchra prophetarum patrum ſuorum facta damnabant. Emulando autem paterna ſcelera in ſeipſos ſententiam retorquebant. non. n. edificatio, ſed emulatio loco criminis eſtimat͛.

3 Dub. Quomodo edificando teſtificabātur, &c. reſpond. Beda quòd ſimulabant quidem ſe ob fauorem vulgi captandum patrum ſuorum horrere perfidiam, memorias prophetarum qui ab eis occiſi ſunt magnifice ornando, ſed ipſo opere teſtificantur q̄ātū paterne nequitie conſentiant iniurijs agendo dominū a prophetis pronunriatum.

4 Dub. Quæ eſt ſapientia Dei? Reſpō. Ambr. quòd eſt Chriſtus.

5 Dubita. Vbi habetur quod dixerit hoc Chriſtus. Reſpon. Ambro. quòd Mat. 23. cum dicit. Ecce ego mitto ad vos prophetas ſapientes, & ſcribas &c.

6 Dub. Quæ eſt clauis ſcientiæ? Rñ. Cyrillus, quod eſt ipſa lex, vel auctoritas docendi vt dicit Lyra.

7 Dub. Quomodo ipſi abſtulerunt clauē ſapiētiæ? Rñ. Cyrillus quòd decebat legiſperitos quaſi indagantes legē Moyſi & dicta prophetarum reſerare quodammodo populo Iudæorum ianuas notitie Chriſti quæ clauis ſapientie dicitur.

8 Dub Quomodo ipſi introierunt? Rñ. qui ſupra. quia non declarabant populo quæ in lege pertinebant ad Chriſtum, nec ipſi in eum credere voluerunt.

9 Dub. Quomodo alios intrare ꝓhibuerunt? Reſpon. qui ſupra, quia derogabant diuinis miraculis & contra eius dogmata clamabant quid eum auditis, non permittentes hoīes credere in Chriſtum a lege promiſſum.

10 Dub. Cur phari ei inceperunt grauiter inſiſtere? Reſpon. Beda. quòd vt atteſtarentur vera perfidie & ſimulationis ac impietatis ſuæ crimina.

11 Dub. Quid eſt inſiſtere? Rñ. Cyrillus quòd hic ſumit̄ ꝓ inſtare vel inuidere vel ſeuire.

12 Dub. Cur hoc faciebāt? Rñ. Lyra. vt eū turbarent & obſtupefacerent, quia conturbati minus præuident.

13 Dub. Quid eſt os opprimere? Rñ. Theoph. id eſt prouocare eum ad dicendū aliquid vñ poſſet damnari & quòd nunc dicit opprimere poſt dicit capere vel rapere aliq d ex ore eius nā interrogabant eū nūc de lege vt arguāt eū quaſi blaſphemū obloquētem de Moyſe, Nūc vero de Cæſare vt accuſent eum tanquam inſidioſum & hoſtē maieſtatis Cæſareæ. quo ad modū poſt accuſarūt eum coram Pilato.

Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI PLVRIMORVM Martyrum.

Qui vos audit me audit. Luc. 10. c.

Hęc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ.32.

HISTORICE.

Diſcipulis quos prædicatū dñs mittebat aiebat quòd eos qui audirent aut ſpernerent ſe eumq; qui ipſum mandaſſet audiri & ſperni. Septuaginta duobus itaque reuerſis gaudenterque narrantibus quemadmodum eius in nomine ſubijcerentur demonia. Reſpondit ad fulguris inſtar cœlo cadentem Sathanam ſe intuitum fuiſſe, Eis vero dediſſe poteſtatem cuncta ſuper venenata animalia ac omnem hoſtis virtutem calcandi nec quicquam eis

poſſe

poſſe nocere. Monuit vero vt nequaquam de ſpirituum ſubiectione lerarentur, ſed potius, ꝙ eorum in cœlis ſcripta forent nomina.

Occurrunt hæc dubia.

1 Dub. Cur dominus dixit prædicta verba? Reſpon Beda, quod ne quis crederet quod tantummodo ciuitates vel perſone quæ dominum in carne videntes ſpernebant pœnas patientur & non alij qui hodie quoq; euāgelij verba deſpiciūt, ideo diſcipulis ait. Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit me ſpernit.

2 Dub. Quomodo audientes diſcipulos audiebant Chriſtum? Reſpon. qđ quia doctrinā habitam a Chriſto prędicabant.

3 Dub. Quomodo ſpernentes diſcipulos ſpernunt Chriſtum? Reſpon. quoniam ſpernentes miſſos ſpernunt & mittentem.

4 Dub. Cum aſtantes ad prædicationem diſcipulorum omnes audirent qui non erāt ſurdi, qui tamen omnes non credebant, ergo pariter omnes tales audiebant Chriſtum? Reſpon. quòd illi audiebant quidem ſi non erant ſurdi. Sed hic non accipitur audire ita communiter, ſed pro audire cū obſeruatione credulitatem. Eſa. 1. dicitur ſi audieritis me bona terre comedetis.

5 Dub. Quomodo ſpernentes Chriſtū ſpernebant patrē? rn̄. Beda. ꝙ in diſcipulo magiſter audıtur & in filio pater honoratur.

6 Dub. Vn̄ reuerſi ſunt. 72. diſcipuli? Rn̄. ꝙ de prædicatione ad quam eos miſerat, vt habetur ante hoc euangelium.

7 Dub. De quo gaudebant diſcipuli? Rn̄. Cyrillus, qui magis videbantur gaudere quod facti ſunt miraculorum autores quam quod facti erant prędicationis miniſtri.

8 Dub. Quomodo demones eis ſubiiciebantur? Reſpon. quia ad imperium eorum exigebant ab obſeſſis corporibus.

9 Dub. Cur dicunt in nomine tuo? Reſp. quia ad inuocationem nominis Chriſti exibant.

10 Dub. Cur dominus dicit videbam Sathanā &c? Reſpō. Greg. 24. moral. qđ mire dn̄s vt in diſcipulorum cordibus elationē pmeret iudicium ruine retulit quod ipſe a magiſtro elationis accepit, vt ī auctore ſuperbie diſceret quid de elationis vitio formidarent.

11 Dub. Quid eſt Sathanas? Reſpon. Baſilius, quòd ſathanas hebraice latine dicitur aduerſarius quia aduerſatur bono ſed diabolus dicitur eo quod cooperatur nobis in malo & accuſator ſit, natura eius eſt incorporea, locus aereus.

12 Dub. Cur dicit videbam & non video? Reſpond. quia vidit quando corruit.

13 Dub. Quid eſt fulgur? Reſpon. ꝙ eſt ꝓprie lux emiſſa quando per tonitruum franguntur nubes & tonat.

14 Du Cur diabolus dicitur ſicut fulgur? Reſpon. Titus, quia natura fulgidus erat vt fulgur, ſed factus eſt tenebroſus propter affectum.

15 Dub. Quam poteſtatē dedit eis dominus? Reſpon. Titus, quòd hoc poteſt intelligi ad literam, quia nec vipera nocuit Paulo, nec venenum Ioanni, nec draco Marth. & ſic de aliis Vel ſpiritualiter quia conculcarunt & conculcare fecerunt ſerpentem antiquum ab adorantibus Chriſtum qui ſerpens alias per vniuerſum orbem colebatur & tamen nihil nocebat apoſtolis quantum ad eorum ſalutem.

16 Du. Cur poſt ſerpentes ponit ſcorpiones? Rn̄. Beda, quia ſerpētes dente & aperte ſeuiūt Scorpiones autem cauda & clanculo.

17 Dub. Cur dicit & ſuper omnem virtutē inimici? Reſp. Chry. ꝙ ne putaremus hoc ſolum dici de beſtiis.

18 Dub. Cur dicit veruntamen in hoc nolite gaudere? Reſpō. Titus, quia ſtitia eorum inanem gloriā ſapiebat. Gaudebant. n. quòd quaſi ſublimes effecti terribiles & hominibus & demonibus erant.

19 Dub. Cur non debent gaudere de ſubiectione ſpirituū? Rn̄d Beda. quia ſpiritus eijcere ſicut & virtutes alias facere interdum non eſt eius meriti qui operatur, ſed inuocatio nominis Chriſti hoc agit ad condemnationem eorum qui inuocant vel ad vtilitatem eorū qui vident & audiunt.

20 Dubitatur. Cum pſal. 88. ſcribatur. In nomine tuo exultabunt tota die, cur non vult ꝙ letentur? Reſpond. Cyrillus, quia ad eius maius gaudium erigit cum dicit gaudete, & exultate.

21 Dub. Quomodo ſcripta ſunt nomina ſanctorum in cœlis? Rn̄. ꝙ non incauſto, ſed memoria dei & gratia ſcribuntur.

22 Dub. Cur dr̄ ꝙ ſcripta ſunt in cœlis? Rn̄. Baſilius qm̄ quidem ſunt qui non ſcribuntur in cęlis, ſed ſecundum Hieremiam in terra.

¶ Aliis ſenſibus myſtici non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI PLVRIMORVM Martyrum.

Reſpondens Ieſus dixit. Confiteor tibi pater. Matt. 11. cap.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 31. die 15. Decemb. in die Veneris.

HISTORICE.

Phariſæis reſpondens dominus aiebat ſe genitori cœli terræq; dño confiteri qm̃ hæc ſapientibus prudẽtibuſq; occultaſſet & paruulis nota feciſſet ſicut placitũ ei fuerat cũctaq; ſibi eodẽ a patre teſtatus eſt tradita fuiſſe cũ ſoli pater natuſq; agnoſcant, vel ſi cui reuelatũ a filio fuerit. Cunctos vero qui laboribus feſſi eſſent inuitabat quatenus ab eo reficerẽtur. Iubebat etiam vt ſuum ferrent iugũ, & vt mites humileſq; redderentur ab eo diſcere ſatagerent quatenus eorum requies daretur animabus: ſuaueq; ſuũ exiſtere iugũ & leue onus.

Dubijs, quæ occurrunt, ſatisfaciendum eſt.

1 Dubit. Quibus reſpondit dñs? Reſpõ. Chryſ. qđ phariſæis quibus exprobauerit ꝙ eum non recipiebant quem tamen gentilitas prona ſuſcipere debebat.

2 Dub. Cur confitetur rũ nullũ fecerit peccatum? Reſpon Be. ꝙ cõfeſſio non ſemper pęnitentiam ſed gratiarum actionem ſignificat vt confiteor tibi, ideſt ad gloriam tuam declaro, vt dicit Lyra.

3 Dub. Cur dicit dominum cœli & terræ? rñ. Athanaſius, ꝙ vt confutet errorem manicheorum dicentum vnum creatorem inuiſibilium & alium viſibilium, ſcilicet diabolum.

4 Dub. Quæ abſcondit pater a ſapientibus? Reſpõ. Amb. ꝙ myſteria fidei Chriſti.

5 Dub Quibus ſapientibus abſcondit? Rñ. q ſupra. ꝙ a phariſeis & ſcribis & a prudentibus doctis ab eis.

6 Dub. Quæ dĩa eſt inter ſapientem & prudentẽ? Rñ. Theophi. ꝙ ſapiens eſt qui docet. Prudens autem qui docetur.

7 Dub. Quibus paruulis reuelauit? Reſp. qui ſupra. quod ſuis diſcipulis piſcatoribus & rudibus malitia paruulis.

8 Dub. Cur abſcõdit a ſapiẽtibus qui ea melius intellexiſſent? rñ qui ſupra. ꝙ non abſcondit ea a ſapientibus, ſed ab his qui putant ſe eſſe ſapientes & non ſunt.

9 Du. Cur potius dixit reuelata fuiſſe paruulis, q̃ inſipientibus? Rñ. Beda. ꝙ paruulos. i. humiles oppoſuit ſapientibus vt probaret ſe tumorem damnaſſe non acumen.

10 Du. Cur Chriſtus gratias agit quod hęc myſteria fuerint abſcõdita a phariſæis? Rñ. Chry. ꝙ non gratias agit de hoc: ſed quia quod ſapiẽtes non nouerant hi nouerunt.

11 Du. vr ꝙ phariſæi non recipientes Chriſtũ nõ peccauerũt & ex quo abſcondit eis myſteria eius: Rñ. qui ſupra. ꝙ deus non agit malũ: ſed ipſi qui cauſam tribuerunt.

12 Dub. Cur abſcondita fuerunt ab eis? Rñd. qui ſupra. quoniam iuxta Paulum quærentes proprium iuſtitiam ſtatuere: iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti.

13 Dub. Cur dicit ita quia ſic placitum fuit ante te? Rñ Greg. 25. moral ꝙ in hoc vult oſtendere quòd iniuſtum eſſe non poteſt quod placuit iuſto.

14 Du. Cur hęc verba dixit diſcipulis ſuis? Rñ. Chry. ꝙ vt ſtudio flores eos faceret, quoniam phariſæi exciderant propter proprium tumorem, vt diſcipuli timerent & manerent paruulis, quia hoc fecit eos reuelatione potiri.

15 Dub. Cur dicit omnia tradita ſunt mihi a patre meo? Rñ. qui ſupra. q̃a dixerat cõfiteor, &c. vt non æſtimes, quouiam ita gratias agit patri ſicut ſi ipſe ſit hac virtute priuatus. iõ dicit, omnia tradita ſunt mihi a patre meo.

16 Dub. Cum ipſe ſit dñs omniũ quæ ſunt illa quæ ſibi tradita ſunt? Reſpond Hiero. quòd non cęlum, & terrã, & elementa intelligenda ſunt quæ ipſe fecit & condidit: ſed hi qui per filium acceſſum habent ad patrem.

17 Dubitatur. Nunquid ſpirituſſanctus agnoſcit filium? Rñ. ſanctus. Tho. 4. contra gentiles cap. 25. ꝙ licet dicatur nemo nouit filium niſi pater, non tamen a cognitione filij vel ipſe filius, vel ſpirituſſanctus excludit, quia dictio excluſiua quando in diuinis adiungitur nominibus perſonalibus reſpectu termini eſſentialis non excludit id quod idem eſt natura, quia ſolum excludit quod alienitatem importat, ſed notitia abſolute ſumpta eſſentialiter accipitur. Et ideo communis eſt tribus, & ideo a notitia filij non excluditur ſpirituſſanctus, ſed magis includitur.

18 Dubitatur. Cur ergo dominus dicit nemo nouit filium &c. Reſpond. Chry. ꝙ in hoc latẽter dominus oſtendit eiuſdem ſe eſſe ſubſtantiæ cum patre.

19 Dub. Quia vr qđ Deus pater ſit homo, q̃a dicitur

dicitur nemo cognoſcit filium niſi pater?Reſ. Ly.quod iſta dictio nemo capitur proprie, & ſic nemo.i.nullus homo,& ſic nō capitur hic. Alio modo communiter, & ſic nemo.i.nullū ſuppoſitum naturæ intellectualis, & ſic accipitur hic.

20 Dub.An hi quibus reuelat filius poſſint cognoſcere patrem eadē cognitione qua eū cognoſcit ipſe filius?Reſp.Lyr.ꝙ non, quia non cognoſcunt eum notitia comprehenſionis, ſicut filius.

21 Dub.Cur vocat laboratores vt reficiantur? Reſp. Chryſ quia per ea quæ erant in deſiderium ſui diſcipulos conſtituerat oſtendēs ineffabilem virtutem ſuam, ſed nunc eos uocat ad ſe dicens.Venite &c.

22 Dub.Qui ſunt laboratores quos uocat?Re. quod legis difficultatibus laborantes, & peccatis ſeculi oneratos.

23 Du. An ſint grauia onera peccati? Reſp.ꝙ vt habetur Zacharie 5.c. peccata ſunt grauia ſicut plumbū,& pſal.127.Iniquitates meę ſicut onus graue grauate ſunt ſuper me.

24 Dub.Cur vocat oneratos peccatis? Reſ. ꝙ non vt repetat noxas,ſed vt ſoluat peccata.

25 Dub.An Deus indiget talibus, quia vocat quia indigeat eorum gloria, ſed quia vult eorum ſalutem.

26 Dub.Qūo intelligitur, & ego reficiam vos? Reſp.Raba.i.non ſolum exonerabo, ſed interna refectione ſaturabo, vel dicit Chry. in omni quiete conſtituam.

27 Du.Cū eſſent præſentes quos vocabat,quo volebat ꝙ venirent? Reſp Remig venite non pedibus , ſed moribus, non corpore ſed fide. Iſte enim eſt ſpiritualis acceſſus, quo quiſque Deo appropinquat.

28 Dub.Quid eſt iugum Chriſti?Reſp.Raban. quod eſt euangelium Chriſti, quod iudęos & gentes in vnitate fidei coniungit & ſociat.

29 Dub.Cur vult vt tollamus eū ſuper nos?Reſpon. qui ſupra.i.ꝙ in honore habeamus, ne forte ſubtus ponentes.i.illud praue contemnentes luculentis pedibus vitiorum conculcemus.

30 Dubit. Cur vult ut diſcant humilitatem & manſuetudinē?Reſp. Aug de verbis domini, quoniam ſi magnus eſſe vis a minimo incipe re cogitas magnam fabricam conſtituere celſitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis

31 Dub.Cur dicit & inuenietis requiem animabus veſtris? Reſp.Chryſ.ꝙ hoc maximum premium,quia non alteri efficieris vtilis ſolū ſed teipſum requieſcere facis, quia in futuro perpetua gaudebis requie.

32 Dub. Cur replicat de iugo dicens, ꝙ ſuaue eſt?Reſp.Chryſ.ꝙ ne formidarent, quia dixerat onus & iugum . Ideo ſubdit iugum ſuaue, & onus leue.

33 Dub.qūo iugum eſt ſuaue , cum ipſa dicat Matt.7.arcta eſt via quæ ducit ad vitam? Reſ. Aug. de uerbis domini. ꝙ omnia ſeua & immania prorſus facilia & prope nulla efficit amor.

34 Dub.Quomodo onus Chriſti ſit leue? Reſpon. Hilar.quid ipſo onere leuius?probatum fieri,ſcelere abſtinere, bonum velle, malum nolle,amare omnes,odiſſe nullum, æterna cōſequi,præſentibus non capi,nolle inferre alteri quod ſibi perpeti ſit moleſtum.

¶ Aliis ſenſibus myſticis non exponitur, ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI CONFESSORVM.

Nolite timere puſillus grex. Luc.12.c.

Iſta verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 32.die 15.Iulii in die Iouis.

HISTORICE.

Diſcipulos dominus ueluti gregem puſillum hortabatur, vt timorem abiicerent cum eorum placuiſſet genitori eis contribuere regnum. Iuſſitq; ut eam uenderent pro conferēdis eleemoſinis,quæ poſſiderent,utq; ſibi ſaeculos nequaquam vetuſtatem timentes operarentur theſaurum,videlicet in celeſtib. minime deficientem,& nequaquam à furibus ſuſcipiendum,aut demoliēdum a tinea, quoniā vbi eorum conſiſteret theſaurus . ibi & ipſorum fixa perſiſterent corda.

1 DVbitari ſuper præmiſſis poſſet. Primo cur dominus dixit prædicta uerba ? Reſpondet Gloſ. quod cum ſupra ex cordibus diſcipulorum temporalium curam remouiſſet conſequenter hic excludit ab eis timorem ex quo ſuperflua cura procedit.

2 Dub.Cur uocat dn̄s diſcipulos puſillū gregem?Reſ Beda.quod ad comparationem maioris numeri reproborum.

3 Dub.Cur dicit quia complacuit,&c.Reſp. Cyrillus vt non timeant , quia eum qui tam precioſa largitur qualiter pigebit erga eos

clemen-

clementiam exercere.

4 Dubi. Cum omnia reliquiſſent quid quod vendant? Reſpond. Beda, ut qui omnibus pro domino ſpretis, nihilominus pro labore manuum operantur, vnde & uictum transfigere & eleemoſinam dare queant.

5 Dub. Quid intelligit per ſacculos quos vult ut faciant? Reſp. Lyr. ſacculos .i. præparatoria bonorum operum.

6 Dub. Quomodo non ueteraſcunt? Reſpon. qui ſupra. quia eorum pręmia ſunt ſempiterna.

Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI CONFESSORVM.

Sint lumbi veſtri præcincti. Luc. 12.

Hæc uerba dixit dominus vt in euangelio præcedenti.

HISTORICE.

Dominus diſcipulis vt eorum præcincti exiſterent lumbi præcepit. quodque ardentes manibus tenerent lucernas, ut his qui ſuum à nuptiis reuertentem pręſtolantur dominũ ſimiles eſſent quatenus cum pulſans aſſuerit ei dem indilate ianuam patentem reddant, quo niam ſi ſecunda aut tertia veniens uigilia eos ſic uigilantes inueniat, ut diſcumbant efficiet eiſq; miniſterium exhibebit ac beatos faciet, vnumque ut mente retinerent monuit, patrẽ videlicet familias uigilaturum, ſi qua ingrederetur fur prænoſceret horam, nec proprios perfodi ſuſtineret lares, ipſi quoque ſic ſemper parati permanerent, quoniam qua non præmeditantur hora aduẽtus filii aderit hominis.

Videdæ reſtãt dubiorũ ſolutiones.

1 Dub. Cur dominus dixit prædicta uerba? Reſpon. Theophilus. quod ut diſcipulos ad ſibi miniſtrandum inducat.

2 Dub. Quid ſunt lumbi? Reſpond. ꝙ lũbi ſpine dorſi adherent, in quibus eſt pruritus libidinis, & dicuntur lumbi carnis, ſunt etiam, ut dicit Lyr. lumbi mentis .ſ. uoluntas & intellectus, ex quibus procedunt cogitationes male.

3 Dub. Quomodo ſunt præcingendi? Reſpõ. qui ſupra .i. coarctandi, & a malis cogitationibus, & a malis operibus.

4 Dub. quid eſt habere lucernas ardentes? Reſpon. Theoph. i. habere lucem rationis oſtendentes agenda & ſugienda.

5 Dub. Cur primo vult vt lũbi præcingantur, & deinde lucernæ ardeãt? Reſ. qui ſupra. quia primo quidem eſt operatio, deinde ſpeculatio quæ eſt illuſtratio mentis.

6 Dub. Cur dicit, & lucernæ in plurali? Reſp. qui ſupra, vt .ſ. duas lucernas habeamus ardentes .ſ. conceptum mentis iugiter in anima, mi cantem quo nos illuſtramur, & doctrinã qua cęteros illuminamus.

7 Dub. Cũ diſcipuli eſſent homines, cur vult vt ſint ſimiles hominibus? Reſpon. ꝙ nõ uult ꝙ ſimpliciter ſint ſimiles hominibus, ſed hominibus expectantibus, &c.

8 Dub. Qui ſunt homines expectantes dominum, &c? Reſ. Lyr. ꝙ antiqui patres qui expectabant hominem in carne uenturum.

9 Dub. Quẽ debent diſcipuli expectare? Reſ. qui ſupra, ꝙ Chriſtum venturum ad iudiciũ.

10 Dub. Ad quas nuptias iuit dñs? Reſ. Grego. in homel. quod ad cęlum aſcendẽs ſupernam ſibi multitudinem angelorum nouus homo copulauit.

11 Dub. Quando reuertitur a nuptiis? Reſpõ. Theoph. ꝙ uel in conſummatione totius mũdi, uel etiam ſingulis horis, in conſummatione vniuſcuiuſque aſtans.

12 Dub. Quando pulſatur? Reſp. Greg. in homel. quod tunc cũ iam per ęgritudines moleſtam eſſe mortem vicinam deſignat.

13 Dub. Quando ei aperitur? Reſ. qui ſupra, ꝙ quando eum quis cum amore ſuſcipit.

14 Dub. Quis non vult ſibi aperire? Reſp. qui ſupra, quod ille qui exire de corpore trepidat, & eum quem contempſiſſe meminit uidere iudicem formidat.

15 Dub. Cur dicit ꝙ præcingit ſe? Reſp. Cyrillus. ꝙ ut ex hoc percipiamus, ꝙ ſimilia nobis retribuet, dum ſuccinctus præcinget.

16 Dub. Quomodo ſe præcinget? Reſpond. Orig. ꝙ iuſtitia circa lumbos ſuos ſecundum Eſaiam.

17 Dub. quid eſt eũ pręcingere? Reſ. Gre. quod eſt ad retributionem ſe præparare.

18 Dub. Quid eſt facere eos diſcumbere? Reſ. Theoph. i. omnino requieſcere.

19 Dub. Quomodo tranſit? Reſp. Greg. in homel. ꝙ tranſire dicitur cum de iudicio ad regnum tedit.

20 Dubitatur. Quid intelligit per ſecundam & tertiam uigiliam? Reſp. qui ſupra. ꝙ prima vigilia eſt pueritia. ſecunda adoleſcẽtia vel iuuentus

uentus.tertia virilis.quarta ſenectus.

21 Dubi. Cur non facit mentionem de prima uigilia ſicut de ſecunda & tertia? Reſp. Cyrillus,quia pucritia non punitur a Deo, ſed ueniam meretur.Secunda vero & tertia ætas debet obedientiam Deo & uitam honeſtam ducere ad uoluntatem ipſius.

22 Dub. Cur non facit mentionem de quarta uigilia? Reſpon.quia continetur ſub terra.

23 Dubitatur. cur ponit exemplum de patrefamilias? Reſpond. Greg.in homel.quòd ad excitandum noſtræ mentis, deſidiam etiam exteriora damna per ſimilitudinem ad mediũ deducuntur.

24 Dub.Quid ſignificatur per ſurem? Reſpon. Theo. ꝙ aduentus domini comparatur huic furi tãquam ex inopinato proueniens, ita ꝙ iſtud exemplum non reſpicit furem abſolute, ſed horam quam eligit fur aliis incognitam.

25 Dubita. Cur dominus uoluit horam mortis occultam eſſe? Reſp.Greg.in homel. quòd vt dum illam præuidere non poſſumus ad illã ſine interuentione præparemur. Vnde verſus.

Lumbi præcincti tibi ſint ardenſq; lucerna.
Non aliter poteris ad regna venire ſuperna.

¶ Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI CONFESSORVM.

Vigilate quia neſcitis qua hora.&c.
Vide in feſto ſancti Syri.

IN COMMVNI CONFESSORVM.

Videte uigilate & orate. Mar. 13.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 33. die 22.Martij. in die Martis.

HISTORICE.

Vt uigilarent uiderent & orarent diſcipulos dñs admonebat, qm̃ tẽpus iudicii ignotũ eſt.Hois exemplo qui proprios relinquens lares peregre proficiſcens,ſeruis quidẽ ſuis, ut operibus preeſſent iuſſit.Oſtiario vero vt nocet vigil exiſteret. Diſcipulis igitur mandauit vt vigilarent,cũ horã ignorarẽt eius aduẽtus.ſerotina,uidelicet an eſſet medii ſilentij,gallicãtus aut mane, ne ex inſperato adueniens eos ſopore inueniat reſolutos,& nedum ipſis,ſed hoc omnibus imperabat.

Dubia occurrunt hæc.

1 Dub. Quid vult dñs quod diſcipuli videant. Reſpond.q.d.videte oculis mentis,præcogitate vt ſemper ſitis parati.

2 Dub.Cur uult vt oremus uigilantes? Reſp. Theoph.quoniã multi uigilant, & noctes inſomnes ducunt in prauitates.

3 Dub.quid ſignificat parabola inducta? Reſ. Bed.quòd iſte peregre profectus eſt Chriſtus, qui relinquit domum ſuam.i.eccleſiam corporaliter cum ad patrem victor aſcendit, dedit autem ſeruis ſuis poteſtatem, &c.quia fidelibus ſuis conceſſa ſpiritusſancti gratia facultatem tribuit bonis operibus inſeruiendi.Ianitori quoque præcipit vt vigilaret,quia ordini paſtorum commiſſæ ſibi eccleſiæ curam iubet impendere,non ſolum aũt rectores, ſed ſideles oẽs vigilare præcipimur ianuas cordiũ cuſtodientes ne antiqui hoſtis mala ſuggeſtio ſubintret,ne nos dominus dormientes inueniat.Vnde ex hac ſimilitudine concludit.Vigilate quia neſcitis.

4 Dub.Cur dicit ſero,media nocte,&c.Reſp. Theoph.ꝙ ſero finis exiſtit, cũ quis moritur in ſenectute media nocte in medio iuuẽtutis. Gallicantu cũ ratio completur in nobis, cum enim incipit puer ſecundũ rationem viuere, tunc gallus in eo vociferatur excitans a ſomno ſenſualitatis.Mane aũt puerilis eſt ætas,oportet enim omnes iſtos finem præſcire, nam & puero cauendum eſt ne imbaptizatus pertranſeat.

5 Dubitat.Cur dicit quod autem uobis dico omnibus dico. Vigilate? Reſpond. Lyra. poſt Aug.quòd non ſolum hæc dicebat tunc audiẽtibus, ſed omnibus qui erunt uſque ad nouiſſimum eius aduentum.

¶ Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI CONFESSORVM.

Vos eſtis ſal terræ. Matt.5c.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 31.die.14.Iulij in die Iouis.

HISTORICE.

Diſcipulis dominus aiebat ipſos terræ ſal exiſtere, quo euaneſcente nihil condiri ex eo valet, ſed extra proiectum ab omnibus calcatur eos etiã ſæculi lumen eſſe dixit, nullãq; in montibus ſitam ciuitatem celari poſſe. Lucernam uero accẽſam nequaquam ſub modio occultant,ſed ut cunctis luceat candelabro ſuperponunt.Hortatus etiam fuit vt eorum cla

reſceret

reſceret lux penes homines quatenus eorum cernerent opera, & eorum glorificent genitorem, nec eum arbitrentur, ut legem aut prophetas ſolueret, ſed quatenus adimpleret aduenisſe. adeo ut iota aut apex unus pertrãſeat minime quouſque compleantur uniuerſa. Illũ autem in cœlorum regno ex minimis fore, q ex his unum ſoluerit præceptis, alioſq; ad hoc induxerit. Eum uero qui operæ impleuerit ceterosque ſic inſtruxerit eodem in regno magnum nominari.

DVbi is ſatisfaciendum eſt.

1 Dub. Cur dominus dixit prædicta verba? Reſpon. Chryſoſt. in home. quod quia excelſa præcepta diſcipulis dederat. d. beatos fore pauperes ſpiritu, &c. ne dicerẽt qualiter poterimus ea ſeruare eos laudibus mitigat dicens. Vos eſtis ſal terræ.

2 Dub. Cur dicit eos ſal? Reſp. Hila. ꝙ ſal, incorruptionem dat & saporẽ, in quibus aſpergitur, ſic apoſtoli per virtutem doctrinæ ſaporem virtutum inducunt, & æternitati corpora ſaliendo ſeruant.

3 Dubitatur. Cuius terræ ſunt ſal apoſtoli? Reſ. Remig. ꝙ hominum terrenorũ qui amando terram, terra vocantur.

4 Dub. An aliorum ſint ſal? Reſ. Hie. ꝙ per tales vniuerſum hominum conditur genus.

5 Dubitatur. Cur dicit ꝙ ſi ſal euanuerit, &c. Reſpõ. qui ſupra. q. d. ſi doctor errauerit, quo alio doctore emendabitur.

6 . Dubitatur. Quomodo uiri ſancti infatuati mittuntur foras? Reſp. gloſ. ꝙ quia tales nulli uſui apti ſunt. Et ideo mittuntur foras ab officio docendi.

7 Dub. Qũo calcantur ab hominibus? Reſpõ. Hilarius, quod de eccleſiæ prõptuariis eiecti pedibus incedentium conteruntur.

8 Dub. An omnes patientes ab hominibus calcentur ab eis? Reſ. Aug. in home. quòd nõ, ſed qui perſecutionem timendo infatuatur. calcari enim non poteſt niſi inferior, inferior autem non eſt qui quamuis corpore multa in terra ſuſtineat, corde tamen in cœlo fixus eſt.

9 Dubitatur. Cur prius uocat apoſtolos ſal, & poſt lux? Reſ. Chryſ. ſuper Matth ꝙ ſicut doctores propter bonam conuerſationem ſunt ſal qui populus conditur. Ita propter verbum doctrinæ ſunt lux qua ignorantes illuminant, prius autem eſt bene uiuere quam bene docere, & ideo poſtquam apoſtolos dixerat ſal cõſequenter uocat eos lucem.

10 Dubita. Qũo ſunt lux mundi? Reſ. Aug. i. hominum qui ſunt in mundo.

11 Dubita. Quia videtur quod ante apoſtolos non eſſet lux in mundo? Reſ. Hil. ꝙ quia mundus extra cognitionẽ Dei poſitus erat obſcurus tenebatur ignorantiæ tenebris.

12 Dubitatur. Quia cum eſſent & pauci & parui quomodo poterant lucere in toto mundo? Reſpõ. qui ſup. quod de paruis eorũ corpuſculis quocũq; incedebant lux tenebris miniſtrabatur.

13 Dub. Cur dicit non poteſt ciuitas abſcõdi? Reſp. Hier. ꝙ ne apoſtoli abſconderentur ob metum, ſed tota libertate ſe proderent, docet eos fiduciam prædicandi.

14 Dubi. Cur non põt talis ciuitas abſcondi. Reſ. Chryſ. ſuper Mat. quod non poſſet etiam ſi uellet, quia mons qui eam portat facit eam omnibus manifeſtam.

15 Dubitatur. Quid ſignificatur per ciuitatem & montem? Reſ. qui ſup. quod ciuitas eccleſia ſanctorũ eſt, ciues ſunt omnes fideles, ciuitas iſta poſita eſt ſuper montem Chriſtũ, de quo Daniel. 2. dicitur lapis abſciſus ſine manibus factus eſt mons magnus.

16 Dubita. Quid eſt modius. Reſp. Aug. quod eſt quædam menſura.

17 Dub. Cur dat exemplũ de lucerna quæ accenditur? Reſp Chryſ. in homel. ꝙ vt eos inducat ad liberã prædicationẽ. q. d. Ego quidẽ lucernã accendi, ueſtri aũt erit ſtudij eã manere ardentẽ non ſolũ propter uos, ſed ꝑꝑ alios, qui illuminabuntur, & propter gloriam Dei.

18 Du. quid ſignificat lucerna & eã accendẽs? Reſ. Chryſ. ſuper Matt. quod lucerna eſt verbũ diuinum, de quo dictũ eſt lucerna pedibus meis verbum tuũ, accendens eam ſunt pater, filius & ſpirituſſanctus.

19 Dub. an abſcondere ſub modio aliquid ſignificet. Reſ. Aug. ꝙ ille ſub modio lucernam ponit, qui lucem doctrinæ bonæ cõmodis tẽporalibus obſcurat & tegit.

20 Dub. Quid ſignificat ponere lucernã ſuper candelabrũ? Reſp qui ſupra. ꝙ qui corpus ſuũ miniſterio verbi ſubiicit, vt ſuperior ſit prædicatio veritatis, & inferior ſeruitus corporis ille ſuper candelabrum lucernam ponit.

21 Dub. cũ domus aliqñ habeat plures partes, quarũ una diſtinguitẽ ab alia ꝑ parietes interpoſitos, qũo lucerna põt ubiq; lucere? Reſ. ꝙ intelligitẽ qđ oibus lucet ubi nõ eſt obſtaculũ.

22 Dub.

22 Dub. Quo lucet omnibus ſi inter eos aliquis eſt cæcus? Rńd. ꝙ lucerna q̃tum eſt de ſe luce .non eſt aũt ex defectu lucerne ꝙ nõ luceat cęco, ſed cæcitatis q̃ etiam cæco luceat, quia lumine ſuo ipſum alijs demonſtrat.

23 Dub. Quid ſignificatur per domum? Reſp. Aug. ꝙ domus eſt ipſe mundus propter id qđ ſuperius ait. Vos eſtis lux mundi.

24 Dub. Cur dicit ſic luceat lux veſtra. Rń. Hilar. quòd vt tali lumine moneat fulgere Apoſtolos vt ex admiratione corporis eorum deo laus impartiatur.

25 Dub. Cur dicit, vt videant opera veſtra bona? Reſpon. Chryſ. ſuper Matth q.d. ſic illuminate docentes, vt non tantum veſtra audiam verba, ſed vt opera videant.

26 Dub. Cur addit, & glorificent patrem veſtrum? Rń. Aug. ꝙ ne finem videretur conſtituiſſe in laudibus hominum, quas quærunt hypocritę, qui quærunt placere ſolum hominibus, ſed non referre in laudem dei.

27 Du. Cur dicit Nolite putare qm̃ veni ſoluere legem? Rń. Chry. ſuper Mat. ꝙ pp duas cauſas. Primum vt diſcipulos his verbis ad ſuum prouocaret exemplum, vt ſicut Noe omnẽ legem adimpleat ſic & illi ſtuderent adimplere, deniq; futurum erat vt calumniarentur eũ Iudæi quaſi legem ſoluentem priuſquam incurrat calumniam calumniæ ſatisfaciat.

28 Dub. Cur dicit, ſed adimplere? Rń. Aug. qa vel vt addat aliquid quod minus habet vel vt faciat quod habet.

29 Du. An adimpleuerit ſm vtrunq; ſenſum? Rń. Chry. in homel. quòd ſic cõplendo oĩa q̃ p ꝓphetas dicta ſunt & legẽ nihil tranſgrediendo legaliũ. Item iuſtificando ꝑ fidem ꝙ lex per literam facere non valebat.

30 Dub. Cur ergo Iudæi dicebant eum contra legem facere? Rń. Aug. quia non intelligebãt quæ agebat vt impleret legem arbitrabantur contra legem facere.

31 Dub. Quia vr̃ quòd dominus deſtruxerit vetus teſtamentum, quia dedit nouũ, & ita non adimpleuit, ſed deſtruxit legem? Reſpõ. Aug. contra Fauſtum. quod in veteri teſtamento figuræ erant futurorum quas rebus per Chriſtum peractis auferri oportebat, vt in eo Chriſto lex & prophetę implerent in quibus ſcriptum eſt daturũ deum nouum teſtamentum.

32 Dub. Quia ſi Chriſtus non ſoluiſſet legẽ adhuc illa ſacramenta vete. legis permanerent? Reſpõ. qui ſupra. quòd poſſumus dicere quòd ſi Chriſtus legem & ꝓphetas non ſoluiſſet adhuc promitteretur naſciturus paſſurus reſurrecturus quòd illa ſacramenta quodammodo perſonabant, ſed annuntiatur quòd natus ſit, paſſus ſit, & reſurrexit, quòd hæc ſacta quæ a Chriſtianis aguntur iã perſonant. patet ergo quanto errore delirent qui putant ſignis ſacramentiſque mutatis et res ipſas eſſe diuerſas quas ritus ꝓpheticus prænũtiauit ꝓmiſſas & euangelicus demonſtrat repletas.

33 Dub. Cur dicit amẽ quippe dico vobis &c? rń. Chry. ſuper Matth. quoniam omnia quæ ab initio mundi vſque ad finem erat futura myſtice erant prophetata in lege vete. ne videat aliquod eorũ q̃ fiunt deus nõ cognouiſſe.

34 Dub. Cur dominus vſus fuit tali ſermone? Rń. Remigius. quòd duabus de cauſis, vel ꝑp diuitiam illorum qui tardi erant ad credendũ vel propter credentes vt profundius attenderent ea quæ ſequuntur.

35 Dub. Quid intelligitur per Iota vnũ & vnũ apicem? Rń. Aug. quod nihil aliud q̃ vehemẽs expreſſio perfectionis quando per literas ſingulas demonſtrata eſt inter quas iota minor eſt cœteris, quia vno ductu fit. Apex aũt eſt ipſius aliqua in ſummo particula, quibus verbis oſtendit in lege ad effectum & minima quæque perduci.

36 Dub. Cur potius dixit Iota græcum q̃ ioth hebræorum? Rń. Rabanus, quia iota in numero decem ſignificat & decalogum legis enumerat cuius quidem apex & perfectio eſt euangelium.

37 Du. Quid eſt ſoluere mãdata? Reſ. gl. quòd eſt nõ agere quod recte quis intelligit vel nõ intelligere quæ deprauauit, aut minuere integritatem ſuperadditionis Chriſti.

38 Du. Quia cũ tunc dominus adhuc nullũ mãdatũ dediſſet, cur dicit de mandatis iſtis. Rń. Chry. ſuper Mat. 1. de mandatis iſtis quæ nũc dicturus ſum, quia immediate poſt hoc dedit mandata vt non iraſcerentur fratri cum dixit audiſtis quia dictum eſt antiquis non occides. Ego autem dixi vobis &c.

39 Du. Cur vocat mandata ſua minima. Rń. q ſupra, quia mãdata Moyſi in actu facilia ſunt ſcilicet non occides, non adulterabis. ipſa. n. criminis magnitudo voluntatem faciendi repercutit. Et ideo in remuneratione modica, ſunt in peccato autem magna. Mandata autẽ Chriſti ideſt non iraſcaris non concupiſcas in actu difficilia ſunt. Et ideo in remuneratione magna,

magna,in peccato autem minima.

40 Dub.Quomodo qui ſoluerit vnum de man datis minimis minimus erit in regno cœlorũ? reſpon.Grego.in homel.ꝙ per regnum cœlorum eccleſia intelligenda eſt in qua doctor qui ſoluit mandatum minimus vocatur, quia cuius vita deſpicitur.Reſtat vt eius prædicatio contemnatur.

41 Dub.Qũo intelligit & docuerit ſic hoĩes? Reſpon.Aug.ſic.i.ſecundum quod ſoluit.

42 Dub.Quomodo intelligimus qui autem fecerit & docuerit?Rñ.Hier. ꝙ non prodeſt docere iuſtitiã quam minima culpa deſtruit beatitudo perfecta ſit quæ ſermone docueris opere complere.

¶Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI CONFESSORVM.

Homo quidam peregre proficiſcens Matth. 25.c. Hęc verba dixit dominus anno ętatis ſuæ.33. die.22.Martij in die Martis.

HISTORICE.

Peregrinari conſtituens homo quidam pecuniarum ſummam ſuis partitus famulis, & vni quidem talenta quinque alteri duo, & tertio vnum dedit,prout ſingulorum induſtriam agnoſcebat ſicque abijt.Hi vero qui v.& qui receperant talenta dupla lucra effecerunt, qui autem vnum habuerat. illud homo operuit. cum vero longo peracto tempore redijſſet herus & exacta a primis duobus pecunię relictę ratione,quòd in modico fideles extitiſsẽt plurimum commẽdauit,vtque ſui participes gaudij forent vltro conceſſit.

Dubitari põt ſuper dictis euãgelij.

1 Dub.Cur induxit dominus hãc parabolam?Rñ.Glo.quod contra illos qui nõ ſolum pecunijs, ſed nec verbo nec alio modo prodeſſe proximis volunt,ſed omnia occultant.

2 Dub.Quis eſt iſte homo qui peregrinatur? Reſpon.Greg.in homel.quòd eſt redemptor noſter qui in carne quam aſſumpſerat abijt in cœlum.

3 Dub.Quomodo peregrinator qui vbique eſt?Reſpond.Orige.quod peregrinatur quaſi homo & non quaſi filius dei.

4 Dub.Qui ſunt ſerui quibus tradidit talenta Reſpon.Hiero.quod apoſtoli & prælati eccleſiæ.quibus tradidit doctrinam euangeliorum.

5 Dubitatur.Quid ſignificant.v.ij.& vnum talenta?Reſpond.Chry.ꝙ diuerſas gratias quæ vnicuique tradite ſunt.

6 Dub.Cur plus dedit vni quam alteri?Reſpõ. Orige.quia alia fuit virtus cuiuſque nec alter alterius capere poteſt menſuram.

7 Dubit.Quia videtur quòd parum fuit dare, vni ſolum vnum talentum:Reſpon.qui ſupra, quod datum nõ fuit contemptibile, quia multum eſt & vnum talentum talis domini.

8 Dub.Cur tantum tribus ſeruis dat? Reſpon. qui ſupra,quia tria tantum ſunt genera fructũ facientia vide dubio ſequenti.

9 Du.Quid ſignificant.v.ij.& vnum?reſpond. Grego.in homel.quòd quinque talentis dona quinque ſenſuum id eſt exteriorum ſcientia exprimitur duobus vero intellectus & operatio deſignatur, vnius autem talẽti nomine intellectus tantum deſignatur.

10 Dub.Quo profectus eſt qui omnem implet locum?Reſp.glo.quòd profectus eſt non locum mutans,ſed liberam eis operandi poteſtatem relinquens.

11 Du.Quomodo qui quinq; accepit lucratus eſt alia quinque:Reſpond.Hierony.ꝙ quia acceptis terrenis ſenſibus cęleſtium ſibi notitiã duplicauit ex creaturis intelligens creatorem ex corporalibus incorporalia ex breuibus ſempiterna.

12 Du.Cur non lucratus fuit pluſquam quinque?Reſpon.Orige. quia nemo facile additamẽtum accipit virtutis alterius niſi eius,quam habet & quanta ipſe ſcit tanta alterum docet & non amplius.

13 Dub.Quæ differentia eſt inter peregrinum & aduenam?Reſpon.ſanctus Tho.ad Heb.11. lec.4.quod peregrinus dicitur qui eſt in via tẽdendi ad alium locum,ſed aduena eſt qui habitat terra aliena licet non intendat vlterius ire.

14 Dubitatur.Quomodo qui duo talenta accepit lucratus eſt alia duo.Reſpon.Grego.quòd illi qui dum intelligendo & operando aliis ꝑdicant quaſi duplicatum de negocio lucrum reportant,quia dum vtrique ſexui prædicatio impenditur quaſi accepta talenta geminatur.

15 Dub.Quid ſignificat ille qui quinque talenta accepit?Reſpõ.Hilarius.quod populum iudęorum,qui omne ſacramẽtum quòd in quinque talentis.i.in lege cognouerat idipſum fide euangelij prædicauit.

16 Dub.Quid ſignificat ille qui duo talenta acceptis

cœpit? Rñ. qui ſupra. quod populum gentium, qui fide atque confeſſione & filii iuſtificatus & patris dominum noſtrum Ieſum Chriſtum deum atque hominem ex ſpiritu & carne cõfeſſus eſt. Hæc ergo ſunt duo talenta.

17 Dub. Quid eſt abſcondere talentum in terra? rñ. Greg. in homel. quòd acceptum ingenium in terrenis actibus implicare.

18 Dub. Quid ſignificat ille qui vnũ talentum acceperat? Rñ. Hilarius qđ populũ in lege pſiſtentem q pp inuidiam ſoluẽdarũ gentium in terra acceptum talentum abſcondit.

19 Dub. Cur dicit poſt multum temporis dominus reuerſus eſt? Rñdet Hier. quòd grande tempus eſt inter aſcenſionem ſaluatoris & ſecundum eius aduentum.

20 Dub. Quomodo poſuit rationem cum eis? Rñ. Lyra. quia in iudicio diſtincte exiget rationem de bonis ab eo collatis.

21 Dub. Cur dominus venit ad ſeruos & non potius fecit eos venire ad ſe? rñ. Orige. quòd ſerui non vadunt ad eum vt iudicẽtur, ſed dominus venit ad eos cũ tẽpus fuerit impleũ. um nam rei fugiunt iudicium & dominus venit & vbicunque inuenit iudicat.

22 Dub. Cur remunerat duos ſeruos poſt multum tẽporis? reſpon. Orig. qm̃ non facile inuenitur vt apti ad negotiandum animarũ ſalutem cito tranſeat de hac vita, ſicut eſt manifeſtum ex eo qđ apoſtoli tenuerũt ex quibus dr̃ ad Petrum, cum ſenueris extendes manũ tuam. de Paulo autem dictum eſt ad Phylæmonem, nunc autem vt Paulus ſenex.

23 Dub. Cur dominus ſtat p multum temporis ad exigendũ rõnẽ. Reſpo. Chry. in homel. ꝙ ideo vt diſcas longanimitatem.

24 Dub. Cur acceſſit primo qui quinq; talenta acceperat? Reſpon. Orig. quod fiducia fecit eum hoc audere.

25 Du. Quia vr̃ quòd iſte ſeruus iactet ſe de lucro? Reſp. quòd reddens rationem interrogatus confiteret lucrũ nec de hoc ſe iactat.

26 Dub. Quid ſignificat Euge? Reſpon. Rabanus. quòd eſt interiectio letantis.

27 Dub. Cur dicitur ſeruus bonus? Reſpond. Chryſ. in home. quòd loquitur de bono quod eſt ad proximum.

28 Du. Cur dr̃ fidelis? Rñ. qui ſupra. quia nihil eorũ quæ ſunt domini ſibi appropriauit.

29 Dub. Cur dicit fidelẽ ſuper pauca cũ quinque talenta ſint valde magna? reſp. Hier. quia oĩa q̃ in præſenti habent licet magna & pluirima videantur, tamen comparatione futurorum parua & pauca ſunt.

30 Dub. Quomodo & quãdo conſtituitur ſup multa? Reſpon. Greg. quòd tunc fidelis ſeruus ſuper multa conſtituitur quando deuicta omnis corruptionis moleſtia de æternis gaudiis in illa cœleſti ſede gloriatur.

31 Du. Qũo ingreditur in gaudiũ domini ſui? reſpon. qui ſupra, qđ quãdo in illa æterna patria aſſumptus atq; Angelorũ cœtibus admixtus, ſic interius gaudet de munere, vt non ſit quod exterius doleat iam de corruptione.

32 Dub Quod pmiũ eſt ingredi in gaudiũ domini ſui? reſpõ. Chry. in homel quòd per hoc verbum omnem beatitudinem oſtendit.

33 Dub. An illud gaudiũ erit etiam noſtrum? reſpon. Aug. primo de trinita. quod erit plenum gaudium noſtrum.

34 Dub. Cur datur eadẽ remuneratio illi qui ſolum lucratus fuit duo talẽta, ſicut qui quinque? reſpõ Hier. quòd non conſideratur luci magnitudo, ſed ſtudij voluntas.

35 Dub. Quia de vtroq; illorũ dicitur quòd acceſſit ad eũ quid ſignificat accedere ad eũ? Reſpon. Origenes quod ſignificatur tranſitus de hoc mundo ad illum.

¶ Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI CONFESSORVM.

Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam. Luc. 19. c.

Hęc verba dicit dominus anno ætatis ſuæ 33. die. 17. Martii in die Iouis.

HISTORICE.

In lõginquam nobilis quidam acceſſit patriã pro obtinendo regno dimiſſis ſuis ſeruis ponderibus pecuniæ quæ vnæ dicuntur vt in eis negotiarentur. Odientes autem eum ciues legatione miſſa nequaquam eis vt de cætero dominaretur indixerũt: eo itaque reuerſo accerſitis ſeruis vt rationem redderent imperauit. Quorum primus decem ei mnas acquiſiuiſſe confeſſus eſt quem lætanter excipiens, vt decem præeſſet ciuitatibus conceſſit. Similiter & ſecũdo quod quinque mnas lucratus fuiſſet quinque tradidit eidem dominiũ ciuitatũ. A tertio vero ablata mna eo quia eã in ſudario habuiſſe celatã dixiſſet ob domini timorem qui auſtere raperet non ſua. Eo primo increpatio ei qui decẽ haberet minas tra

di iuſſit. Alijs autem ꝙ ſatis ille haberet qui decem habebat aſſerentibus, reſpondit quod plura poſſidenti cōgrue alia darentur vt abūdātius poſſideret is vero qui nulla poſſideret etiam id qđ tenere videretur ſpoliaretur.

Dubitatur multipliciter.

1 Dub. Cur dominus hāc parabolam introduxit? Reſp. Euſe. qm̄ credebant diſcipuli quod tūc cū aſcendiſſet hieroſolymā acciperet regnum propter diuina miracula quæ fecerat, & ipſe oſtendit ex hac parabola quod non prius reciperet regnum a patre quam ex hominibus iret ad patrem.

2 Dub. Quid ſignificat hæc parabola? Reſpō. Cyrillus, ꝙ deſcribit myſteria Chriſti a primo vſque ad vltimum.

3 Dub. Quis eſt ille homo? Reſp. qui ſupra. ꝙ homo factus eſt deus.

4 Dub. Quomodo eſt nobilis? Reſ. Baſilius, qđ nō ſolum ſm deitatem dominus nobilis eſt, ſed etiam ſm genus humanum ex ſemine Dauid ſecundum carnem exortus.

5 Du. An natura humana ſit nobilior ī Chriſto q̄ in aliis hominibus? Reſ. ſanctus Tho. in 2. ſen diſt. 16. art. 4. quòd ex vnione deitatis, & non ex principijs eſſentialibus habet natura mentis humanæ quam Chriſtus aſſumpſit ꝙ ſit nobilior quàm quælibet creatura, quia dei filius, vt Damaſcenus dicit, aſſumpſit humanam naturam in athomo, ideſt in indiuiduo, & non in ſpecie.

6 Dub. Quid eſt nobilitas? Reſpon. Ioannes bocatius de caſibus virorum illuſtriū. d. Arbitror quippe nil aliud nobilitatem eſſe q̄ quoddam ſplendidum decur in recte proſpiciētiū oculos rerum facetia & morum affabilitate refulgens conſurgens ex alicuius habituata animi voluntate, & opere pro viribus executioni mandata, ſpernendi vitia imitandeque virtutibus, quod non aliter poſteris hæreditario vel legatario ſeu quolibet alio iure linqui poteſt q̄ ſcientia aut ingeniū relinquatur hæc non vt rentur ſtolide plurimi regias in habitat domos, aut ſplendore veſtium delectatur, nec ob preteritorum fumoſas imagines lares ſuteeſſiorum incolit, ſola quidem mentis puritate lætatur in quocunque vel vbicunq; eſt, virtutes quidem colere, virtuoſe agere, vitia omnino dānare, repellere, fugere neceſſe eſt, volentibus nobilitatem certiſſimam non vmbratilem poſſidere.

7 Du. Quid eſt nobilitas ſm iura? Reſ. ꝙ ſm Bar. in tractatu quē compoſuit circa. l. ſi vt ꝑ ponis. C. de dignitate. libr. 12. Nobilitas eſt qualitas illata per principatum tenentem, qua quis vltra honeſtos plebeios acceptus oſtenditur.

8 Dub. Quæ differentiæ eſt inter nobilitatē & ingenuitatē? Reſ. ꝙ nobilis eſt de quo in ꝑcedenti dub. ſed ingenuus dr̄ cui ex natiuitate competit libertas, qui ſcilicet non eſt factus liber, ſed natus, vt habetur inſti. de ingenuis in princi.

9 Dub. An aliquo modo nobilitas proueniat ex progenitoribus? Reſp. Ariſt. 2. Reth. ꝙ nobilitas eſt honorabilitas progenitorum & attenditur ſecundum virtutem generis, & Boetius de conſo. lib. 4. dicit qđ eſt quædam laus veniens de meritis parentum.

10 Dub. Quæ differentia eſt inter nobilem & generoſum? Reſ. qđ nobilis eſt ille qui ex bono prodijt genere. Generoſus autē qui a ſua natura non degenerauit.

11 Dub. In quā regionē longinquā abiit? Reſ. Augu. de quæſt. euang. ꝙ regio longinqua eccleſia gentium eſt vſque in fines terræ.

12 Du. Cur abiit? Reſp. qui ſupra. quod vt plenitudo gentium intraret.

13 Dub. Cur reuertitur? Reſpon. qui ſupra. vt Iſrael ſaluus fiat.

14 Dub. A quo debebat accipere regnū? Reſp. Euſebius, quòd à patre ſibi illud tradente ſecundum illud daniel. 7. c. Ecce filius hominis veniebat in nubibus, & datum eſt ei regnū.

15 Dub. Cur non vocat ſe regem ſicut hoīem & nobilem? Reſ. Euſ. ꝙ primo vocat ſe hominem ꝑꝑ natiuitatē in carne deinde nobilem rōne dicta dub. 4. & 5. nondū aūt appellat ſe regem, quia nondum in prima apparitione regia fungebatur maieſtate.

16 Dub. Cur tm̄ decē ſeruis dedit mnas? Reſ. Çyril. quòd conſueuit ſacra ſcriptura in ſignū perfectionis vti numero denario, quē ſiquis numerando excedere velit ab vnitate iterum inchoabit quaſi denario perducto ad metā. Et iō in diſpēſatione talentorū eū qui merā attīgit diuini officii decē ait mnas recepiſſe.

17 Dub. Quid eſt regnum? Reſ. ſanctus Tho. in. 4. ſen diſt. 49 q. 1. art. 2. q. 5. quòd nomē regni a regēdo eſt ſumptū. Regere aūt prouidētie actus eſt. vnde ſecundum hoc aliquis regnum dicitur habere quod alios ſub ſua prouidentia habet.

Dub.

18 Dubi. Quomodo regnum deficit a robore ſuo? Reſpon. qui ſupra in. q 7. d e malo, quòd vel ex defectu præcidentis qui deficit in ſapiẽtia, vel ex iuſtitia, vel ex defectu ſubditorũ, qui non perfecte obediunt.

19 Dub. Quæ dicitur mna? Reſpon. Beda qđ centum dragmis appenditur quam Græci, mnam vocant.

20 Du. Cur potius poſuit mnam quàm aliud pondus? Reſpo. qui. ſupra, quia omnis ſcriptura ſermo, quia vitæ cœleſtis perfectioné, ſuggerit quaſi numeri cẽtenarii pódere fulgeſcit.

21 Du. Quid ſignificant. 10. mne, &. 10. ſerui? Reſ. Aug. de queſt. euã. ꝙ per decẽ mnas legẽ ſignificat pp decalogũ. Decẽ aũt ſeruos hos quibus ſub illa poſitis gratia prædicata eſt, ſic enim intelligendum eſt eis datas mnas ad vſum cum intellexerunt legem remoto velamine ad euangelium pertinere.

22 Dub. Si dedit. 10. mnas, cur poſt voluit vt redderent rationem? Reſ. quod ex textu patet ꝙ non dedit ſimpliciter, ſed ad negotiandum nam dicit negotiamini dum venio.

23 Dub. Cur ſolum debent negotiari vſq; dũ venerit? Reſp. Lyra. quia tempus merendi currit vſque ad diem iudicii.

24 Dub. In quo conſiſtit negotiatio? Rñd. ſanctus Tho. 2. 2. q. 77. ar. 4. ꝙ in commutatione rerum & in emendo & vendendo.

25 Dub. An negotiatio ſit licita? Rñ. qui ſupra ꝙ duplex eſt cõmutatio rerũ, vna quaſi naturalis & neceſſaria, per quã, ſ. ſit cõmutatio rei ad rem uel rerum & denariorum propter neceſſitatem vitæ, & talis non proprie pertinet ad negotiationes, ſed magis ad iconomicos, uel politicos qui habent prouidere, vel domui, vel ciuitati de rebus neceſſarijs ad vitã, & talis eſt licita, & laudabilis. Alio modo eſt commutatio, vel denariorum ad denarios, vel quaruncunque rerũ ad denarios non pp res neceſſarias vitæ, ſed pp lucrum quærẽdum, & hæc ꝑpriæ vř pertinere ad negotiatores ſecundum Philoſophũ, & iſta iuſte vituperatur, quia quantum eſt de ſe deſeruit cupiditati lucri quæ terminum neſcit, ſed in infinitum tendit, ſed ſi lucrum moderatum ſit & ordinetur ad ſuæ domus ſuſtentationem, vel ad ſubueniẽdum indigentibus, vel cũ aliquis negotiationi intendit pp publicã vtilitatem ne res neceſſarie ad vitam patriæ deſint & lucrum expetit non quaſi finem, ſed quaſi ſtipendium laboris erit licita.

26 Dub. Quia cum in negotiatione fiant multe fallacie & mendacia dicantur periuria interueniant videtur ꝙ non ſit licita? Rñ. qui ſupra, qđ vt Aug. dicit ſuper illud pſal. 70. qm nõ cognoui literaturam, ꝙ hæc vitia hois nõ ſunt artis, quia ſine his vitijs agi poteſt, & ſic negotiari ſecundum ſe non eſt illicitum.

27 Du An ſemper vendere rẽ carius q̃ emerit ſit negotiatio? Reſp. qui ſupra. ꝙ non, ſed ſolum qui ad hoc emit vt carius vendat.

28 Dub. An qui emit rem aliquam non intentione uẽdẽdi poſſit eã uẽdere carius q̃ emit? Reſ qui ſupra, ꝙ hoc poteſt licite facere ſi in aliquo rem meliorauerit, uel ſi preciũ rei mutatum eſt ſecundum diuerſitatem loci & temporis, uel pp periculũ cui ſe expoſuit transferendo rem de loco ad locum. Et iſto modo emptio uel uenditio non eſt illicita.

29 Du. An clericis liceat negotiari? Reſp. qui ſup. ꝙ non ut dř. 2. Thim. 2. tamẽ licet eis vti prima cõmutationis ſpecie quæ ordinatur ad neceſſitatem uitæ, emendo uel uendendo.

30 Du. An ſit licitũ vẽdere rẽ cũ defectu? Reſ. qui ſup. atr. 3. ꝙ triplex pőt eſſe defectus rei. Vnus ẜm ſpeciẽ rei, ſicut ſi argẽtũ vendatur ꝓ auro uel uinũ mixtum pro puro. Scđs defectus eſt ẜn quãtitatẽ ponderis uel menſuræ. Tertius eſt ex parte qualitatis, ut ſi animal infirmũ uendat ꝓ ſano, & ſi quis ſcienter vendiderit rẽ cum his defectibus fraudem committit & uenditio eſt illicita & tenetur ad reſtitutionem ſi aũt ignoranter vendat, venditor non peccat quia facit iniuſtum materialiter, tamen tenetur cum primo ſciuerit damnum recompenſare tempori.

31 Dub. An emẽs rem utiliori ꝑcio q̃ valeat peccet, Rñ. qui ſupra ꝙ ſi cõtingat venditorẽ crederem ſuam eſſe minus precioſã quãtum ad ſpeciẽm ſicut ſi aliquis uendat aurũ loco aurichalci, & ſi emptor illud cognoſcit iniuſte emit, & ad reſtitutionẽ tenet & eadem ratio eſt de defectu qualitatis & quantitatis.

32 Du. An uenditor teneat dicere emptori uitiũ rei uẽdite? Rñ. q ſup ꝙ ſic ſi ex eius uitio dãnũ, uel piculũ immineat emptori dãnũ ſi ſit minoris ꝑcii q̃ uẽdat & uẽditor nihil uult ſe ſubtrahere de ꝑcio piculũ aũt ſi pp hmói uitiũ uſus rei reddat impeditus uel noxius. Puta ſi aliquis alicui vendat equum claudicantem pro ueloci, uel ruinoſam domum pro firma, uel cibum corruptum ſiue uenenoſum pro bono. Vnde ſi huiuſmodi, uitia

ſunt occulta & uenditor non detegat erit illicita & doloſa venditio & tenetur vẽditor ad damni recompenſationem, ſi uero uitium ſit manifeſtum. puta ſi æquus ſit monoculus uel cum uſus rei & ſi non competat uenditori poteſt tamen eſſe conueniens aliis. Et uenditor propter hmõi uitiũ ſubtrahat quãtũ oportet de precio, nõ teneẽ manifeſtare uitiũ rei, quia fortè ꝑ hoc emptor uellet plus ſubtrahi quã eſſet ſubtrahẽdum de precio vñ põt licitè uenditor idẽ tacite ſpẽ cõſulere uitiũ rei reticẽdo.

33 Dub. Quæ ſignificant hi quibus dat minas? rñ. Euſebius ꝙ ſuos diſcipulos quibus minas exhibens ſingulas parem cunctis diſpenſationẽ committens negociari iuſſit.

34 Dub. Cur ſingulis datur mna? Reſpon. qui ſupra quia idem eſt omnium documentum: eademque fides, & unum baptiſma.

35 Dub. Qui fuerunt ciues odientes eum? Reſpõ. Cyrillus quòd Iudæi quibus Chriſtus improperauit dicens. Nunc uero uiderunt & oderunt me & patrem meum.

36 Dub. Quando noluerunt eum regnare ſuper ſe? reſpon. quòd quando dixerunt Pilato: non habemus regem niſi Cæſarem.

37 Du. Cur dicunẽ Iudæi eius ciues? Rñ. Euſebius, quia orti ſunt ex eadẽ ꝓgenie ſm carnem & qm ritu legis eũ eis pariter utebatur.

38 Dub. Quando miſerunt legationẽ poſt eũ? Rñ. Aug. de quæſtioni. Euangeliſta. quòd poſt reſurrectionem perſequendo Apoſtolos, & Euangelium reſpuendo.

39 Dub. Quõ accepit regnum cũ ſemper fuerint rex cum patre? Rñ. Chry. quòd duo regna dei nouit ſacra ſcriptura. Alterũ qđ ẽ ex creatione ſm quod eſt rex omnium creationis iure. Alterum ex approbatione. Secundum qđ iuſtis dominatur propria ſponte ſubiectis, & hoc regnum hic dicitur.

40 Dub. Quomodo reddit accepto regno? rñ. Aug. de quæſtio. Euang. quia in manifeſtiſſima clarita e uenturus eſt qui eis humilis apparuit cum diceret regnum meum non eſt de hoc mundo.

41 Dub. Cur iuſſit uocari ſeruos? Rñ. Lyr. quia oportet eos comparare ante iudicem ad reddendã de omnibus rationem.

42 Dub. Quis fuit primus ſeruus qui uenit? Reſpon. Beda. quòd ordo doctorũ in circũciſione miſſorũ, qui mnã negotiaturus accepit, qui unã fidem prædicare miſſus eſt.

43 Du. Quõ una mna. 10. mnas acquiſiuit? Reſpon. qui ſupra. quia populum ſub lege conſtitutum ſibi met dicendo ſociauit.

44 Du. Quõ conſtituẽ ſup. 10. ciuitates? Reſp. Græcus. quòd mercedẽ ꝓpriorũ bonorũ accipit Ideo dicitur. 10. ciuitatibus præeſſe.

45 Dub. Quis fuit ſecũdus ſeruus lucratus eſt quinq; mnas? Reſ. Bed. ꝙ eſt cætus eorũ qui preputio euãgelizare miſſi ſunt. Cuius mna. i. euãgelica fides. 5 mnas fecit, quia gẽtes corporis ſenſibus ante mancipatas ad fidei euãgelicæ gratiam conuertit.

46 Du. Quõ conſtituitur ſuper quinq; ciuitates? Reſpon. Aug. de quæſt. Euan. qđ qnq; ciuitates quibus præponitur ſignificant multiplicationẽ, ſ. intelligentiæ i ipſa uirtute, q̃ de uno quolibet libro pullulat, & ad unũ reducta quaſi ciuitatẽ facit uiuẽtiũ rationũ æternatũ.

47 Dub. Quid ſignificat quòd iſti ſerui laudantur de lucro? Reſp. qui ſupra, quòd ſignificat eos bonã reddere rationem qui bene uſi ſunt quòd acceperũt ad augendas diuitias domini per eos qui credunt in eum.

48 Dub. Cur tertius qui nihil lucratus fuerat uenit ad conſpectũ dñi Reſp. Lyra. quòd licet mali formidẽt uenire añ cõſpectũ iudicis tamen oportet eos ibidem præſentari.

49 Dub. Quid ſignificat reponere pecuniã in ſudario? Rñ. Beda. quòd eſt præcepta diuina ſub otio lenti corporis abſcondere.

50 Dub. Quia ſi iſte timuit dñm & abſcondit vt ꝙ bene fecerit? Rñ. Lyra. ꝙ iſte timor non eſt niſi puſillanimitas bene agendi.

51 Dubit. Quõ dominus auſterius eſt qui eſt ſumme miſericors? Reſp. qui ſupra. quòd licet ſit nunc tempus miſericordiæ, tamen in iuditio erit tempus rigoris & iuſtitiæ.

52 Dub. Quõ deus tollit quod non poſuit & metit quę nõ ſeminauit? Rñ. qui ſupra. ꝙ hoĩe põt intelligi dupliciter. Vno mõ quia requirit in prælatis nõ ſolũ eccleſiæ bona in propria perſona, ſed etiam in aliena, quia offm eorum eſt inducere alios ab bonũ. Alio mõ, quia deus requirit ab homine opera meritoria vit æternæ, & tñ in eo non ſeminauit principium ſufficiens huius operis, quia ex puris naturalibus non poteſt mereri vitã æternã & cõtrarium dicere eſſet hæreſis Pelagiana.

53 Du. Quia ſic vt ꝙ deus iniuſte agit ſic reqrẽdo ꝙ nõ ſeminauit? rñ. q ſupra. ꝙ nõ iniuſte facit, quia ſi hõ faciat ꝙ ĩ ſe ẽ deus ĩfundit ſibi gratiam per quam põt prædictũ opus exercere.

54 Du. Cur dicit de ore tuo te iudico &c. Reſ. Beda.

Beda, quia quod putauerat ſe per excuſationem dixiſſe in culpam propriam vertitur.

55 Dub. Cur dicitur nequam cum nil mali feciſſet? Reſp. Beda, ꝙ fuit piger ad exercendum negotiũ & ſuperbus ad accuſandũ dñi iudiciũ.

56 Dubit. Cur ſibi dixit ſciebas, ꝙ auſterus ſum &c? Reſp. qui ſupra.q d. durum me eſſe noueras & aliena ſectari, quia hæc tibi cogitatio non inceſſit timorem vt ſcires me mea diligentius quæſiturum.

57 Dub. Quid eſt dare pecuniam ad menſam? Reſp. Augu. de quæſt. euang. quàm menſa ad quam danda erat pecunia profeſſionem ipſam religionis accipimus quæ tanquàm publice proponitur ad vſum neceſſarium ſaluti.

58 Dub. Cum dominus prohibeat vſuram dicens: mutuum date nihil inde ſperantes. Luc. 6. Cur vult ꝙ iſte plus reddat quàm acceperat: Reſp. Chryſ. ꝙ in ſenſibilibus diuitiis debitores ſolius obſeruationis obnoxij ſunt quãtum enim recipiunt tantum eos reddere neceſſe eſt, & nihil plus ab eis redditur. In diuinis autem eloquiis, non ſolum ad cuſtodiam obligamur, ſed etiã multiplicare monemur.

59 Dub. Cur dicit ꝙ veniens cum vſuris exegiſſet illam? Reſp. Beda, ꝙ qui verbi pecuniam a doctore percipit credendo neceſſe eſt eam cum vſuris ſoluat operando

60 Dub. Cur vult ꝙ tollãt vnam ab eo & dent illi qui decem habet? Reſp. Augu. de qõ euãg. ꝙ per hoc ſignificatur, & illum poſſe amittere munus dei qui habens non hẽt. i. eo nõ vtitur, & eo augeri qui habens habet. i. bene vtitur.

61 Dub. Cur dñs non aufert minas, ſed iubet vt alij auferrent? Reſp. Chry. quia non eſt prudentis animi punire, ſed alio quodã. ſ. miniſterio eget ad puniendũ officium iudicis: nam & deus pœnas irrogat, ſed mediantibus angelis.

62 Dub. Cur non reddunt rationem, alij ſerui ſed ſolum iſti tres? Reſp. Amb. ſuper Lucam, quod de aliis ſiletur qui quaſi prodigi debito res quæ acceperant perdiderunt.

63 Dub. Cur potius voluit ꝙ daretur mna habenti decem, quam habẽti quinque? Reſp. quia magis meruerat.

64 Dub. Cur dicũt hẽt decem mnas? Reſ. ꝙ in hoc ſignificatur admiratio videntiũ liberalitatẽ dei in præmiando ſanctos vltra condignũ.

65 Dub. Cur dicit omni habenti dabitur? Reſ. Amb. ꝙ vt quod dedit non videatur iniuſtum.

66 Dub. Qũo omni habenti dabitur, & abundabit? Reſp. Lyra. quia qui reperietur in gratia dabitur & gloria & abundabit.

67 Dub. Qũo ab eo qui non habet põt aliqđ auferri? Reſp. quod habet. i. quod videtur hẽe.

68 Dub. Quid eſt quod non habet, & quod videtur habere? Reſp. Lyra, quia ei qui non inuentus fuerit in morte cum gratia bona naturæ & gratiæ quæ habuit cedent & ad pœnam.

69 Dub. An liceat accipere vſuram pro pecunia mutuata? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 78. art. 1. ꝙ non, quia venditur id quod non eſt. per quod manifeſte inæqualitas conſtituitur quæ iuſtitiæ contrariatur.

70 Dub. Cur ergo hic dñs dicit, ego cum vſuris veniens &c. Reſp. qui ſup. ꝙ accipitur hic vſura metaphorice pro ſuperexcreſcentia bonorum ſpiritualiũ, quã exigit deus volens, vt in bonis acceptis ab eo ſemper proſpiciamus ad noſtram vtilitatem non eius.

71 Dub Cur ergo Deut. 33. concedit vt iudæi fœnerarentur alienis. Reſp qui ſup. quòd hoc non fuit eis conceſſum, quaſi licitum, ſed permiſſum ad maius malũ, vitandũ: ne. ſ. a fratribus ſuis iudæis vſuras acciperent propter auaritiam, cui dediti erant: vt habetur Eſa. 26.

72 Dub. Cur leges ciuiles permittunt vſuras? Reſp. qui ſup. quòd rex humana eius cõceſſit non quaſi eſtimans eas eſſe ſecundum iuſtitiã, ſed ne impedirentur vtilitates multorum. Vnde in ipſo iure ciuili dicitur, quòd res quę vſu conſumitur neq; ratione naturali, neque ciuili recipiuntur vſum fructum & philoſo. in Politicorum. quòd vſuraria acquiſitio pecuniarum eſt maxime præter naturam.

73 Dub. An liceat aliqđ accipere ꝓ locatione domus? Reſp. qui ſup. quod ſic: quia eius vſus non eſt ipſa rei conſumptio ſicut pecuniarũ.

74 Dub. An liceat aliquid accipe pro vaſis aureis, vel argenteis accõmodatis vel pro aliis hmõi: Reſp. qui ſup. quòd ſic, quia etiã vſus eorum principalis nõ eſt ipſa eorũ conſumptio, tñ ſecundarius vſus eorum poſſet eſſe cõmutatio & talẽ vſum eorum non liceret vẽdere.

75 Dub. An ꝓ moneta aurea vel argentea poſſit aliquid accipi? Reſp. qui ſup. ꝙ non quantum ad principalem vſum vt ſupra dictum eſt dub. 69. ſed ſecundarius vſus eius poteſt eſſe: vt ſi quis concederet pecuniã ſignatã ad oſtentationẽ, vel ad ponendũ loco pignoris, & talẽ vſum pecuniæ homo licite vendere poteſt.

76 Dub. Quia videtur ꝙ mutuãs pecuniã poſſit aliqđ accipere, maxime ſi alius voluntarie dat? Reſ. qui ſup. ꝙ talis ſimpliciter nõ volũta-

riæ dat, ſed cum quadam neceſſitate inquantum indiget accipere pecuniã mutuo quã ille qui habet non vult ſine uſura mutuare.

77 Du. An pro pecunia mutuata liceat aliquã commoditatem expetere? Reſ. qui ſupra. ar. 2. quòd nihil poteſt expetere quòd poſſit pecunia menſurari.

78 Du. An mutuans pecuniam de qua ipſe aliquid lucraretur poſſit aliquid licite accipere pro mutuo? Reſpon. qui ſup. quòd mutuũ dans poteſt abſque peccato in pactum deducere cum eo qui mutuum accepit recompenſationem dãni, per quod ſubtrahitur ſibi aliquod, quod debet habere.

79 Dub. An poſſit petere recompenſationem damni in hoc quod de pecunia non lucratur? Reſ. qui ſup. quod hoc non põt in pactũ deducere, quia non debet vendere id quod nondũ habet, & põt ipi diri multipliciter in habẽdo.

80 Du. An aliquis poſſit obligari ex pecunia ſibi mutuata gratias agere de bñficio? Reſp. qui ſup. quòd nõ põt ꝺ hoc fieri ciuilis obligatio.

81 Dub. An liceat dare pecuniam alicui mercatori ad lucrum? Reſ. qui ſupra. quòd ſic, ꝑ modum ſocietatis cuiuſdam, quia non transfert dominium ſuæ pecuniꝫ in illum, ſed remanet eius, ita quòd cũ periculo ipſius mercatur de ea negociator uel artifex operatur, & ideo ſic licite poteſt partem lucri inde prouenientis expetere tanquam de re ſua.

82 Dub. An committit vſuram uendens rem carius quam ualeat propter expectationem temporis, uel eam emẽs uilius quam ualeat, quia ante tempus dat precium? Reſ. qui ſupra. quòd ſi quis velit vendere carius res ſuas quã ſit iuſtum preciũ, ut de pecunia ſoluenda emptorem expecter. manifeſte vſura committitur, quia huiuſmodi expectatio precii ſoluẽdi habet rationẽ mutui. unde quicquid vltra iuſtum preciũ pro huiuſmodi expectatione exigitur eſt quaſi precium mutui quod pertinet ad rationẽ vſuræ, ſimiliter ẽt ſi quis emptor uelit rem emere minus quã ſit iuſtũ precium eo quòd pecuniam ante ſoluit quam poſſit ei retradi eſt peccatum vſuræ, quia ẽt iſta anticipatio ſolutionis pecuniæ habet mutui rationem cuius quoddã precium eſt quod diminuitur de iuſto precio rei emptæ. ſi uero aliquis de iuſto precio velit diminuere vt pecuniam prius habeat non peccat peccato uſuræ.

83 Dubi. An aliquis teneatur reſtituere illud qđ lucratus eſt de pecunia vſuraria? Reſ. qui ſupra. ar. 3. quòd ſi talia fuerint per vſurã extorta quorũ vſus eſt ipſa eorũ conſumptio, puta denarii triticũ, uinũ, aut aliquid hmõi, non tenet hõ ad reſtituendũ niſi id qđ accepit, qa id qđ de tali re eſt acquiſitũ nõ eſt fructus huius ſed rei. hũanæ induſtriꝫ, niſi forte ꝑ denotationem talis rei alter ſit dãnificatus amittẽdo aliquid de bonis ſuis. tũc. n. tenetur ad recõpenſationẽ nocumenti. Ille vero res quarũ vſus nõ eſt earũ conſumptio habent vſumfructũ ſicut domus & ager & alia hmõi. Et ideo ſi quis domum alterius, uel agrum per vſurã extorſiſſet nõ ſolũ tenetur reſtituere domũ alterius vel agrum, ſed etiam fructus inde perceptos, quia ſunt fructus rerum quarum alius eſt dominus & ideo ei debentur.

84 Dub. An liceat alicui accipere pecunias ab alio ſub uſura? Reſp. qui ſup. ar. 4. quòd nullo mõ licet inducere aliquẽ ad mutuandum ſub vſuris. Licet tñ ab eo qui hoc paratus eſt facere & uſuras exercet mutuũ accipere ſub uſuris propter aliquod bonum, quod eſt ſubuẽtio ſuæ neceſſitatis uel alterius.

85 Dub. uerũ liceat concedere pecunias vſurario, vel eas deponere apud eũ? Re. qui ſu. quòd ſi quis cõmittit pecunias vſurario non habẽti alias vnde vſuras exerceat, vel vt copioſius ꝑ vſurã lucraretur daret materiã peccandi, & eſſet particeps culpæ, ſed ſi quis vſurarius ſuas pecunias cõmittit habenti, vnde uſuras exercet, vt tutius ſeruentur non peccat, ſed vtitur homine peccatore ad bonum.

¶ Alijs ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI CONFESSORVM.

Nemo accendit lucernam Luc. 11 c.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuæ 31. die 14 Iulij. in die Iouis.

HISTORICE.

Dñs diſcipulis dicebat neminẽ qui lucernã accenderet eam ſub modio vt celaret ponere quinimo vt domũ ingredientes ꝑſpicerẽt eã cãdelabro ſuperiponere, inquiẽs corporis lucernã oculũ fore, qui uniuerſum ſi ſimplex fuerit corpus lumine replet. ſi uero nequitiꝫ coniugatur tenebroſum reddit corpus ꝑſpiciẽdũ ẽt attẽte dixit, ut lumẽ corporis nequaquã tenebre ſint. qm̃ ſi ſimpliciter lucidũ fuerit corpus nullã tenebrarum portiunculã admittẽs, integerrime uelut fulgoris lucerna luceſcet.

1 Dubitatur

DVbitatur ſuper dictis euangelij.

1 Dub. primo qui ingrediuntur domum? Reſ. Theophilus quod ſapiens quidẽ iam ingreſſus eſt. ꝙ vero addiſcit adhuc ambulat.

2 Dub. Cur ingredientes debent lumen uidere? Reſpon. qui ſupra. ꝙ iſta dominus dicebat quaſi phariſæis detrahentibus, quod in Beelzebub eieciſſet dæmonia, ut intellectu uiderent non in beelzebub, ſed in Dei uirtute feciſſe miracula.

3 Dub. Quid ſignificat iſta ſimilitudo lucernæ? Reſpon. Beda. quod ipſe dominus lucernã accendit, quæ teſtem humanæ naturæ flamma ſuæ diuinitatis impleuit, quam lucernam nec credentibus abſcõdere nec modio ſuperponere hoc ſub menſura legis includere, uel intra vnius iudeæ gentes terminos voluit cohibere, ſed ſupra candelabrum poſuit. i. eccleſiam, quia in noſtris frontibus ſidem ſuæ incarnationis affixit, ut qui eccleſiam fideliter ingredi voluerunt lumen veritatis palam queant intueri.

4 Dub. Quomodo lucerna eſt oculus, &c? Reſpond. Orige. quod oculum appellat proprie intellectum noſtrum. Totam enim animam quamuis non corpoream hic tropologice uocat corpus, illuſtratur enim ab intellectu anima tota.

5 Dub. Qũo oculus eſt ſimplex? Reſ. qui ſup. ꝙ intellectus à ſuo principio in ſolo ſimplicitatis ſtudio eſt nullam continens duplicitatẽ, & dolum & diuiſionem in ſe.

6 Dub. Quomodo totum corpus erit lucidũ ſi oculus fuerit ſimplex? Reſpo. Theoph. ꝙ ſicut corporis oculus ſi lucidus fuerit corpus lucidum erit. Si uero tenebroſus & corpus ſimiliter tenebroſum ſic comparatur intellectus ad animam.

7 Dub. Qũo oculus eſt nequam qui de ſe nõ poteſt peccare? Reſ ꝙ licet de ſe non peccet, tamen quia homo per ipſum peccat videndo vanitatẽ, ideo dicitur nequã, & ita intellectus corruptus totum hominem corrumpit.

8 Dub. Qũo lumen poteſt eſſe tenebre cum opponantur priuatiue? Reſp ꝙ nunquam lumen verum eſt tenebre, ſed bene lumẽ apparens & non exiſtens eſt tenebre, ſicut bonum nunquam eſt malum. nec poteſt eſſe, ſed apparens bonum & non exiſtens eſt malum.

9 Dub. Quomodo intelligitur ſi corpus tuũ totum lucidum fuerit non habens aliquã partem tenebrarum, &c. Reſp. Beda. i. ſi bonum bona intentione patraueris nõ habens in tua conſcientia aliquam partem tenebroſæ cogitationis, & ſi contigerit aliquem proximorũ tua bona actione noceri, tu tamẽ pro tuo ſimplici corde, & hic gratia & in futuro gloria doraberis.

10 Dub. quæ dicitur lucerna fulgoris. Reſ. ꝙ lucerna accenſa quæ reddit ſplendorẽ & lumen & fulgorem. Vnde verſus.

Igne lucet, micans tria dat, ſplẽdet, calet, urit.
Hæc tria preſul habet, ſub ratione trium.
Vita ſplendorem demõſtrat amore calorem.
Et quia peccantes arguit, urit eos.

Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI VIRGINVM.

Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro. Matth. 13. c

Hæc verba dixit dominus anno ętatis ſuæ 32. die. 1. Aprilis, in die Sabbati.

HISTORICE.

Diſcipulis cęlorum regnum dominus aiebat theſauro in agro abſcondito ſimilari, quẽ quis inueniens occultat gaudenſq; cũcta quæ poſſidet uenundat vt eum emat agrum. Simile quoq; negotiatori fore qui margarita inuẽta precioſa omnibus uenditis comparat, aſſimilari etiam in mari poſitę ſagenę, qua piſcibus plena educta piſces quidẽ a piſcatoribus boni eliguntur malis extra abiectis, inquiens in ſęculi fine ſic fieri debere quoniam a conſortio electorum per angelos reparabuntur iniuſti, & in ignis ardentis fornacam detrudentur maximo cum luctu ac ſtridore dentium horribili, percunctatus autem dominus an omnia iſta intellectu percepiſſent, & ſe intellexiſſe reſpondentibus concluſit in hoc omnem in regno illo doctum ſcribam homini patriſfamilias ſimilem fore, qui ex ſuo noua ueteraque producit theſauro.

DVbitatur poſt ſuper dictis euange.

1 Dub. Cur introducit dominus hanc parabolam? Reſp. Chryſo. quoniam prędicatio euangelij quæ theſaurus & precioſa margarita eſt, occultata eſt in mundo, & ſi non vẽdideris omnia non emes eam, & cum gaudio hoc oportet facere.

2 Dub. Cur dominus regnum cęlorum ſimile eſſe

le eſſe dicit rebus terrenis? Reſp. Greg. in ho-
mel. ꝙ ut ex his quæ animus nouit ſurgat ad
incognita, ut per hoc quod ſcit notum dilige
re, diſcat ignotum amare.

3 Dub. Quid ſignificat iſta parabola? Reſpõ.
qui ſup. ꝙ (theſaurus in agro abſconditus) eſt
cœleſte deſiderium (Ager uero in quo abſcõ
ditus eſt diſciplina ſtudij cęleſtis quem cũ in-
uenit homo abſcõdit). ſ. vt ſeruet, quia ſtudiũ
cęleſtis deſiderij a malignis ſpiritibus cuſtodi
re non ſufficit ei qui hoc ab humanis oculis
non abſcondit, in præſenti enim vita quaſi in
uia ſumus qua ad patriã pergimus. Malignus
autem ſpiritus inter noſtrum quaſi quidam la
trunculi obſident. Depredari ergo deſiderant
eos qui theſaurum publicę portãt in uia. Hoc
autem dico non vt proximi noſtri opera no-
ſtra non uideant, ſed vt per hoc quod agimus
laudes exterius non quęramus, & ipſum agrũ
profecto venditis oĩbus cõparat qui volupta-
tibus carnis renunciãs cuncta ſua terrena deſi
deria per diſciplinę cęleſtis cuſtodiam cal-
cat.

4 Dub. Cur potius theſaurus eſt abſconditus
in agro quam extra? Reſpond. Auguſt. de quæ
ſtio. Euang. ꝙ ager ſignificat eccleſiam, & cum
vna ſit eccleſia catholica extra quam nullus
ſaluatur, ideo extra agrum theſaurus abſcon-
ditur.

5 Dub. Cur theſaurus eſt abſconditus & nõ
manifeſtus? Reſ. quoniam vt dñs dicit Matt. 7.
margaritæ non debent proiici ante porcos,
quoniam myſteria fidei infidelibus celãtur ne
ab eis conculcentur.

6 Dub. Cur inueniens abſcondit? Reſp. Hier.
ꝙ hoc non de inuidia facit, ſed more ſeruãtis
& nolentis perdere abſcondit in corde quem
priſtinis prætulit facultatibus.

7 Dub. An inueniens aliquam rem poſſit eã
iuſte retinere? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 66. arti. 5. ꝙ
in hoc eſt diſtinguendũ. quia quædã ſunt res q̃
nunquã fuerunt in bonis alicuius, ſicut lapilli
& gemmæ quæ inueniuntur in littore maris
& talia occupanti conceduntur, & eadẽ ratio
eſt de theſauris antiquo tempore ſub terra oc
cultatis, quorũ non eſt aliquis poſſeſſor niſi ꝙ
ſecundum leges ciuiles tenetur inuentor dare
medietatem domino agri ſi in alieno agro in
uenerit propter quod dicitur in hoc euange-
lio ꝙ emit agrum vt haberet ius poſſidẽdi to
tum theſaurum. Quædam uero res inuẽtæ fue
runt de propinquo in alicuius bonis, & tunc
ſi quis eas accipiat non animo retinendi, ſed
animo reſtituendi domino, qui eas pro dereli
ctis non habet non committi furtum. alias
autem committitur peccatum furti. Vnde Au
gu. dicit in quadam homel. & habetur 14. quæ
ſtio. 5. ſi quid inueniſti & non reſtituiſti rapui
ſti.

8 Dub. Quo dicitur abſcondere theſaurũ, cũ
iam ſit abſconditus in agro? Reſ. ꝙ erat abſcõ
ditus antequã inueniretur, ſed inuentor ne ab
aliis videatur abſcondi inuentum.

9 Dub. Cur introducitur parabola de nego-
tiatore quærente bonas margaritas. Reſ. Chr.
ꝙ euangelica prædicatio non ſolum lucrum
multiplex præbet, ſed & preciosa eſt vt mar-
garita.

10 Dub. Cur prædicatio aſſimilatur negotia-
tioni? Reſp. qui ſup. quia oportet prædicatorẽ
vigilantem eſſe.

11 Dub. Cur ſolum dicitur inuenire vnã mar-
garitam? Reſ. qui ſup. quia vna eſt ueritas, &
non partita, & propter hoc una margarita di
citur inuenta.

12 Dub. Cur prædicatio dicitur margarita? re-
ſpond. qui ſupr. ꝙ ſicut ſi margaritã habet ipſe
quidem nouit ꝙ diues eſt. aliis uero non eſt
cognitus multotiens eam manu detinens pro
pter eius paruitatem, ita eſt in prædicatione
euangelij. qui enim eam detinent ſciunt ſe di
uites eſſe. Infideles autem hunc theſaurũ ne-
ſcientes diuitias noſtras ignorant.

13 Dubi. Quid eſt margarita? Reſp. Iſidorus 6.
Ethymologiarum 8. Margarita prima candida
rum gemmarum quam inde margaritã aiunt
vocatam quod in conchulis maris hoc genus
lapidis inueniatur, ineſt enim in carne cocleę
calculus natus, ſicut in cerebro piſcis lapillus
gignitur autẽ de cœleſti rore, quare certo an-
ni tempore cocleæ hauriunt.

14 Dub. Quo cognoſcitur margarita bona &
precioſa? Reſ. Iſaac medicus ꝙ ex iis ſunt groſ
ſiores & parue, ſed groſſiores ſunt meliores
paruis & clare meliores obſcuris, & equalis
ſuperficiei meliores anguloſis, & ideo groſ-
ſiores, clare, & equalis ſuperficiei ſunt precio
ſiores.

15 Dub. Cur dicitur precioſa? Reſ. quoniã pre-
cioſa eſt predicatio. Eſa. 52. quam ſpecioſi pe
des annunciantis pacem.

16 Dub. Quid eſt ſagena? Reſp. Catholicũ qđ
eſt rethe. & dicitur a ſagon quod eſt rethe pro
pter raritatem ſic dicta.

17 Dub.

17 Dub. Cur introducitur hæc parabola? Reſ. Chryſoſt. ꝙ vt non confidamus in prædicatione ſolum, neque fidem nobis eſtimemus ſufficere ad ſalutem, hanc parabolam terribilem ſubdit.

18 Dub. Quomodo interpretatur hæc parabola? Reſp. Lyr. ꝙ hic per regnum cœlorum ſignificatur ſtatus eccleſiæ militantis, in quo non diſtinguũtur boni a malis, ſicut in ſagena quã diu eſt in aqua non diſtinguuntur boni piſces a malis, ſed cum tracta fuerit ad littus, & ita in iudicio diſcernentur boni a malis & ſeparabuntur mali a bonis & mittẽtur in infernum, & hoc totum miniſterio angelorũ, ut ſi eccleſia purgata offeratur Deo patri ſine macula & ruga.

19 Dub. Quõ vna ſagena poteſt ex omni genere piſcium maris capere? Reſp. ꝙ ſic intelligitur. ſ. quod indifferenter capit piſces in eã intrantes ex quocunque genere ſint ſiue boni ſiue mali, quæ poſſunt in ea retineri.

20 Dub. Quia uidetur ꝙ nulli piſces mali ſint quia vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant ualde bona? Reſp. ꝙ quantum ad eorum naturam omnes piſces boni ſunt, ſed per reſpectũ ad hominem propter quẽ omnia creata ſunt dicuntur mali quia non conueniunt eſui hominum.

21 Dub. Quæ pena eſt malorum foras mitti? Reſ. Chryſ. ꝙ exponit quantum ſit periculoſa cum dicit ſic erit in fine ſeculi, &c.

22 Dub. Cur non dixit parabolice de pena dãnatorũ? Reſp. Greg. in homel. ꝙ ideo aperte dixit tormenta peccantiũ ne quis ad ignorantię ſuæ excuſationem recurreret ſi quid de æterno ſupplicio obſcure diceretur.

23 Dub. Quid ſignificat bonos piſces mitti in vaſa? Reſp. Raban. ꝙ quaſi in quietiſſimo portu boni mittentur in uaſa cœleſtium manſionum.

24 Dubit. Quomodo ſeparabunt angeli, quia Matth. 25. dicitur ꝙ ipſe filius hominis ſeparabit? Reſp. ꝙ ſeparabit miniſterio angelorũ, & quod per alios facimus per noſipſos facere uidemur.

25 Dubi. Quomodo mittent eos in caminum ignis cum Matth. 25. eis dicatur ite maledicti in ignem æternum? Reſp. ut immediate ſupra quia eos mittet miniſterio angelorum.

26 Dub. Cur interrogat an intellexerunt cum hoc non ignoret? Reſpon. Chryſ. ꝙ ut ex eorum reſponſione eos laudet.

27 Dubi. Quos interrogat? Reſp. ꝙ diſcipulos poſtquam turbę receſſerant.

28 Dubitatur. Quomodo intellexerunt cum Ioannis 16. dicant ecce nunc palam loqueris & prouerbium nullum dicis? Reſpon. Chryſoſtom. quòd ex parabolis a dominõ dictis ſapientiores facti ſunt a Deo, ꝙ intelligebant quæ dicebantur.

29 Dubitatur. Quomodo intelligitur omnis ſcriba doctus, &c? Reſpond. Lyr. (omnis ſcriba) .i. doctor (doctus) .i. literatus & a Deo inſpiratus (in regno celorum) id eſt in eccleſia militante. (ſimilis eſt dominis patrifamilias) quia ſicut paterfamil. habet paſcere filios pane corporali, ſic iſte paruulos fideles pane ſpirituali (qui profert de theſauro ſuo) .i. de ſciẽtia in corde abſcondita (noua & uetera) .i. auctoritates & proceſſus noui & veteris teſtamenti.

30 Dub. Cur uocat apoſtolos ſcribas? Reſpon. Hilarius ꝙ propter ſcientiam, & ut dicit Hierony. quod ſcribæ dicuntur quaſi notarij ſaluatoris qui uerba illis & precepta ſignabãt in tabulis cordis.

31 Dub. Cur cõparat apoſtolos patrifamiliar. cum ſe pluries comparauerit patrifamilias. Reſpond. Hilarius. ꝙ eo quòd doctrinam de ſpiritusſancti theſauro ſuo nouorum ac veterum ſunt adepti.

32 Dub. Cur præponit noua ueteribus, quæ tamen priora nouis ſunt? Reſpon. Aug. 20. de ciui. Dei. quòd non dixit uetera & noua, quod vtique dixiſſet niſi maluiſſet meritorum ordinem ſeruare quam temporum.

Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN COMMVNI VIRGINVM.

Simile eſt regnum celorum decem virginibus. Matth. 25.

Hæc uerba dixit dominus anno ætatis ſuæ 33. die 22. Martij in die Martis.

HISTORICE.

Diſcipulis aiebat dominus parabolicæ loquens cœlorum regnum 10 aſſimilari virginibus ſponſis obuiam exeuntibus ſuis cum lampadibus, ex quibus quidem 5. fatuitate cinctæ pro lãpadibus non ſecũ oleum detulerũt. Ceteræ uero prudentia innixe vaſa oleo plena cum lampadibus apportarunt. Spõſi igitur ob moram dormientibus omnibus clamor no-

ctę

& media extollitur, ad ſe.ſ.ſponſum virginibus vt obuiam properent imperatur cumq; vt ſuas ornarent lampades oleum ſtultę virgines non haberent a ſapientibus poſtularūt quibus ne forte eis deficeret renuentibus earum conſilio emere properarunt. Adueniente igitur interim ſponſo prudentes, quoniam paratę erant virgines vna cum ſponſo ad nuptias ingreſſe ſunt obſeratam autem ianuam cum reliquę aduenientes virgines offendiſſent vt ingredi poſſent poſtularunt. Negam te vero ſponſo ſe eas agnoſcere turpiter reiecte fuerunt diſcipulos itaque dominus hortatus eſt, vt vigiliis intenderent, cum horam ſui aduentus pęnitus ignorarent.

SAtis eſt faciendum dubiis euangelicis.

1 Dub. Igitur, cur introducitur hęc parabola? Reſp. Chryſ. ꝙ punitionem inducit & qui vtilitatem non affert, neq; copioſe hęc quibus indiget ſibi pręparet, habebant enim fatuę virgines oleum, ſed non copioſe.

2 Dub. Cur in textu Euangelij dicitur tunc ſimile erit regnum cęlorum &c. Reſp. Hilarius, quia de magno die domini .i. iudicio omnis hic ſermo eſt.

3 Dub. Quid intelligitur hic per regnum cęlorum? Reſpon. Chryſ. quòd pręſentis temporis eccleſia.

4 Dub. Quę eſt interpretatio huius parabolę? Reſp. Greg. in Home. dicens. quòd in quinque corporis ſenſibus vnuſquiſque ſubſiſtit geminatus autem quinarius denarium efficit, & quia ex vtroque ſexu fidelium multitudo colligitur, ſancta eccleſia 10. virginibus ſimilis denūciatur vbi quia mali cum bonis reprobi cum electis admixti ſunt, recte ſimile virginibus prudentibus & fatuis perhibetur.

5 Dub. Cur potius ponit ſimilitudinem de virginibus quàm de viduis vel coniugatis? Reſ. Grego. in Homel. ꝙ vt oſtendatur quod licet virginitas magnum quid ſit tamen ſi ab operibus miſericordię ſit deſerta cum adulteris foras eiicietur.

6 Dub. Cur potius hanc ſimilitudinem ponit ſub numero denario quam ſub alio reſpondet Ly. quia vniuerſitatem ſignificat, quia eſt primus digitus vel primus limes numerorum quia numeri ſequentes componuntur ex denario pluries ſumpto vel aliqua parte eius, ſicut 20. bis decem 30. ter decem, & ſic conſequenter, ſimiliter vndecim vnum & decem, & ſic de aliis propter quod dixerunt aliqui philoſophi quod numeri non procedunt in infinitum, ſed ſolum vſque ad decem vt habetur 3. Phyſicorum.

7 Dub. Quid eſt accipere lampades? Reſ. Orige. ꝙ relinquentes idola, & venientes ad Chriſtum per dei culturam accipiunt lampades ſuas .i. organa ſua naturalia, & veniunt obuiā ſaluatori qui ſemper paratus eſt venire vt ingrediatur ſimul cum dignis ad beatam ſponſam eccleſiam.

8 Dub. Qui ſunt ſponſi? Reſ. Hila. ꝙ dominus noſter eſt in corpore deus namque ſpiritui carni ſponſa eſt.

9 Dub. Quid eſt prudentia? Reſp. Philo. in 6. Ethi. quòd eſt recta ratio agibilium, & vt Auguſ. dicit in lib. 83. q. eſt cognitio rerum appetendarum & fugiendarum.

10 Dub. Quis dicitur prudens? Reſp. Iſidorus in lib. Ethic. ꝙ prudens dicitur quaſi porro videns perſpicax enim eſt, & incertorum videt caſus.

11 Dub. Cum Prouer. 10. dicatur quod ſapientia eſt viro prudentia, videtur quod prudentia ſit ſapientia? Reſp. S. Tho. 2. 2. q. 47. art. 2. ꝙ prudentia eſt ſapientia in rebus humanis non autem ſapientia ſimpliciter, quia non eſt circa altiſſimam cauſam ſimpliciter, eſt enim circa bonum humanum. Homo autem non eſt optimum eorum quę ſunt, & ideo ſignanter dicitur quod prudentia eſt ſapientia viro, non autem ſapientia ſimpliciter.

12 Dub. An prudentia ſit virtus? Reſp. qui ſup. ar. 4. ꝙ ſic, vt dicit Greg. in 2. Moral. vbi eam numerat cum temperantia fortitudine & iuſtitia, & eſt virtus moralis.

13 Dub. Quia videtur quod prudentia non ſit virtus, quia eſt immoderata, quoniam Prou. 23. dicitur prudentię tuę impone modum? Reſpō. qui ſup. ꝙ dictum ſapientis non eſt ſic intelligendum quod prudentia ſit moderanda, ſed quia ſecundum prudentiam eſt aliquis modus imponendus.

14 Dub. An ad prudentiam pertineat ſolicitudo? Reſp. qui ſupr. art. 9 quòd ſic, quia dicitur primę Petri 4. eſtote prudentes & vigilate in orationibus, ſed vigilantia eſt idem ſolicitudini. Ergo ſolicitudo ad prudentiam pertinet. Et quinque prudentes virgines fuerunt ſolicitę ad accipiendum oleum.

15 Dub. An prudentia ſit in peccatoribus? Reſpon. qui ſup. ar. 13. ꝙ prudētia dr̄ tripliciter. Prima

Prima eſt falſa, & ſecundum ſimilitudinem dicta, & ſolum eſt in peccatoribus. ſicut aliquis intendens malum finem diſponit congruentia illi fini, & ſic poteſt dici prudens latro. Vnde dicitur ad Ro. 8. prudentia carnis mors eſt. Secunda prudentia eſt vera, quia inuenit congruas vias ad finem bonum ſicut ad negotiandum vel nauigandum. Vnde dicitur prudens mercator vel nauta, & iſta reperitur tam in bonis quam in malis, & deficit a prudentia quæ eſt virtus, quia accipit finem illud bonum quod non eſt finis communis totius humanæ vitę. Itē quia in principali actu prudētiæ deficit, quia licet recte conſiliatur & iudicat de his quę pertinent ad totam vitam, nō tamen efficaciter præcipit. Tertia eſt prudentia vera & perfecta, quæ ad bonum finem totius vitę recte conſiliatur iudicatur & præcipit, & hæc ſola dicitur prudentia ſimpliciter quæ in peccatoribus eſſe non poteſt.

16 Dub. An prudentia ſit in omnibus habentibus gratiam? Reſpon. qui ſupra. ar. 4. ꝙ ſic, quia omnis habens gratiam eſt virtuoſus, ſed ſine prudentia nullus poteſt eſſe virtuoſus dicit enim. Greg. in 2. moral. ꝙ cæterę virtutes niſi ea quæ appetunt prudenter agant virtutes eſſe nequaquam poſſunt, & etiam quia omnes virtutes ſunt connexe, & habens gratiam habet charitatem, ergo ēt habet omnes alias virtutes, & ſic etiam prudentiam.

17 Dub. Quid eſt ꝙ prudentes acceperunt oleum & non fatuę? Reſpon. Hier. quod oleum habent virgines quæ iuxta finem operibus, adornantur non habent oleum quæ videntur ſimili quidem fide confiteri, ſed virtutum opera negligunt.

18 Dubi. Quia per hanc ſimilitudinem videntur tot ſaluari quot damnari, quia quinque & quinque, & tñ Eccl. 1. c. dicitur ſtultorum infinitus eſt numerus. & Mat. 20. pauci vero electi? Reſpon. ꝙ ſimilitudo ſic intelligitur, ꝙ q damnantur ita acceperunt bona naturalia ſicut qui ſaluantur & ita male vtentes quinq; ſenſibus corporis qui per quinque fatuas figurantur, damnantur, & eis bene vtentes ſignificati per. 5. prudentes ſaluantur.

19 Dub. Quid ſignificatur per vaſa olei? Rñd. Hilarius. ꝙ humana corpora intra quorum viſcera theſaurus bonæ conſcientiæ recondendus eſt.

20 Dubitatur. quomodo fatue venerunt ſine oleo? Reſpond. Origenes quòd acceperunt lāpades in primis quidem accenſas, ſed tantum oleum non acceperunt vt eis ſufficeret vſque ad finem.

21 Dub. Quid ſignificatur mora ſponſi? Rñd. Greg. quod oſtendit quod non parum temporis inter priorem & ſecundum domini aduentum prætergreditur.

22 Dub. Quid ſignificatur quod dormierunt? Reſpon. Aug. de verbis domini. ꝙ mors quia ex vtroque genere hominum moriuntur hoc interuallo temporis donec ſub aduentu domini fiat reſurrectio mortuorum.

23 Dub. Quid ſignificat ꝙ dicit dormitauerūt & dormierunt? Rñ. Greg. ꝙ dormire mori eſt, ante ſomnum vero dormitare eſt ante mortē langueſcere, quia per pondus ægritudinis peruenitur ad ſomnum mortis.

24 Dub. Quid ſignificatur per mediam noctē? Reſpon. Aug. quod venit media nocte: id eſt nullo ſciente vel ſperante.

25 Dub. Quid ſignificat clamor? reſpond. ꝙ tubas præcedentes iudicium.

26 Dub. Cur iubentur ire obuiam ſponſo, & non ſponſæ? Reſp. Hilarius, quoniam erant iam ambo vnum, id eſt caro, & deus: quia in gloriam ſpiritualem humilitas carnis transformata eſt.

27 Dub. Cur iubentur ire obuiam, & non expectare? Reſp. ꝙ propter honorem iudicis.

28 Dub. Quid eſt ꝙ omnes ſurrexerunt? Reſpon. Gregorius, quia & electi & reprobi a ſomno ſuæ mortis excitantur.

29 Dub. Quid eſt quod omnes ornauerunt lāpades ſuas? Reſp. Aug. de verbis dñi. i. aptauerunt rationes reddendas operum ſuorum.

30 Dub. quid ſignificat ꝙ lampades fatuarum extinguuntur? Reſp. Orig. quia earum opera quæ clara hominibus foris apparuerunt in aduentu iudicis intus obſcurantur.

31 Dub. Cur a prudentibus oleum petunt? Reſp. Orig. q. d. proximis, quia nos quaſi ſine opere repelli cōſpicitis dicite de noſtris operibus quod vidiſtis, foris teſtimoniū q̄rētes.

32 Dub. Videtur ꝙ prudentes malefecerunt? Reſp. Hieron. quòd hoc non ex auaritia fecerunt, ſed timore.

33 Du. Quid ſignificat ꝙ noluerunt dare oleū? Reſpon qui ſupra, ꝙ non poſſunt in die iudicii aliorum uirtutes, aliorum vitia ſubleuare.

34 Dubit. Cur ergo dant conſilium vt vadant emere? Reſp. Aug. de verbis domini, quod non ſunt putāde dediſſe conſilium, ſed crimen e a-

rum ex obliquo commemoraſſe. vendunt. n. adulatores oleum qui ſiue falſa, ſiue ignorata laudando, animas in errores mittunt dicitur ergo, ite potius ad uendentes & emite uobis id eſt uideamus nunc quid uos adiuuent, qui nobis laudes uendere conſueuerunt.

35 Dub. Cur dicunt ne forte non ſufficiat nobis & uobis? Reſp. qui ſupra. quia alieno teſtimonio non iuuatur quiſq; apud Deum, cui ſecreta cordis apparent, & uix quiſque ſibi ſufficit, cui teſtimonium perhibebit conſcientia ſua.

36 Dubi. Cur dicitur cum autem irent emere uenit ſponſus? Reſp. Chryſ. per hoc oſtēdit quia & ſi miſericordes efficiamur poſt mortem nihil lucrabimur ad effugiendum. ſicut nec diuiti profuit quòd factus eſt miſericors, & ſolicitus circa eos qui ſibi attinebant.

37 Dub. Qui erant paratæ? Reſpon. Augu. vbi ſupra. i. quibus coram Deo conſcientia teſtimonium perhibebat.

38 Dub. Quę ſunt nuptiæ? Reſ. Hilarius quòd ſunt immortalitatis aſſumptio.

38 Dub. Cur dicitur & intrauerunt? Reſ. quia qui ſaluantur dicuntur ingredi, & qui damnātur foras dicuntur eiici. Matth. 13. cap. malos foras miſeruut.

40 Dub. Quid eſt quòd clauditur ianua? Reſp. Hier. quia poſt iudicii diem bonorum operū & iuſtitiæ occaſio non relinquitur.

41 Dub. Cur fatue inuocant ſponſum? Reſpō. qui ſupra d. egregia in domini appellatione confeſſio, indicium fidei eſt. Sed quid eſt uoce inuocare quem operibus neges.

42 Dub. Cur bis dicunt dñe? Reſpō. glo. quòd dolore repulſionis compulſæ appellationem ingeminant dominationis.

43 Dub. An emerint oleum? Reſpond. Aug. vt ſupra, quòd nō, & ideo intelligendæ ſunt nullo iam remanēte de alienis laudibus gaudio in anguſtiis & magnis affectionib. redire ad implorationem Dei.

44 Dub Cur ſponſus noluit eas agnoſcere? Reſpon. Lyra. quia neſciebat eas notitia approbationis.

45 Dub. quia uidetur quòd ſaltem propter uirtutē uirginitatis debebant agnoſci? Reſ. Hier. quòd licet virgines ſint uel corporis puritate vel vere fidei confeſſione, tamen quia oleum non habent ignorantur a ſponſo.

46 Dub. Quid eſt quòd ueniunt nouiſſimę? Reſpon. Lyra. i. nimis tarde.

47 Du. Cur dicit uigilate itaque, &c. Reſ. Hie. quòd ex hoc intelligitur vniuerſa quæ dicta ſunt eſſe præmiſſa, ut quia ignoramus iudicii diem ſolicite uobis lumen bonorum operum præparemus.

48 Dub. De quibus die & hora intelligit? Reſpon. Aug. de uerbis domini. quòd non ſolum illius futuri temporis quo uenturus eſt ſponſus, ſed ſuæ quiſque dormitionis diem & horam neſcit. unde verſus.

Eſt olei natura triplex, lucet, cibat, ungit.
Hæc tria mirrarum conſtat habere caput.
Lux cecis. cibus eſt ieiunis, unctio morbis.
Hic iubar infundit hos cibat hoſq; fouet.
Lux eſt exemplo cibus eſt dum paſcit egenos.
Vnctio dum populis dulcia verba ferit.

Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratio ne dicta in prologo.

DE MORTVIS.

Dixit Marta ad Ieſum. Quere feria 6. ante dominicam de paſſione

ALIVD DE MORTVIS.

Omne quod dat mihi pater. Io. 6.

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuę 32. die 14. Aprilis, in die Martis.

HISTORICE.

Dñs ad ſe uenire dicebat quicquid ſibi genitor tribuebat, nec calē ſe eiicere foras, quoniā nequaquam ut ſuā, ſed eius qui eū miſerat uoluntatē exequeretur de celo deſcēdiſſet vt ſed ex ſibi cōceſſis à patre nihil perderet, ſed vt illud in nouiſſimo reſuſcitet die, & vitam poſſideat æternam in eam credens reſuſcitetur que in nouiſſimo die.

Dubitatur ſuper dictis euangelij.

1 Du. igitur quid eſt omne illud quod dat pater filio? Reſp. Lyra. i. facit mihi pater adhærere nō ſolū ſecundū præſentē iuſtitiam ſed ēt ſecundum æternā prædeſtinationem.

2 Dub. Qūo pater dat tales filio? Reſ. Beda. quòd faciendo eos in filium credere per internam iuſpirationem.

3 Du. Qūo tales accedunt ad Chriſtū? Reſp. Alcuinus quod per fidem, f. formatam ut ſibi uniantur.

4 Dub. qūo tale non eiiciet foras? Re. Ly. qa omnis prædeſtinatus tandem ſaluabitur.

5 Du. An voluntas filii ſit alia a uolūtate patris

tris & filii. ſecundum vero naturã humanam voluntas Chriſti non poterat diſcrepare a uoluntate diuina cũ anima eſſet coniuncta verbo per realem unionem.

6 Dub. Quomodo ergo intelliguntur prædicta verba? Reſp. Lyra quod iſte eſt communis modus loquendi apud homines illius qui ſequitur uoluntatem alterius.

7 Dub. Quæ eſt uoluntas patris? Reſ. qui ſup. q prædeſtinatos ſaluare, & ita ipſe venit ad perficiendum ſalutem electorum.

8 Dub. Quõ intelligitur non perdam ex eo? Reſ. qui ſup. quoniã & ſi tales aliquãdo cadãt in peccatum finaliter tamen reſurgunt, & ſic non perduntur.

9 Dub. Cur talem uult reſuſcitare in nouiſſimo die Reſ. qui ſu. quod ut corpore & anima perfruatur gloria.

10 Dub. Cur bis dicit ut reſuſcitem eum? Reſ. Aug. de corre. & gratia vt non ex ſolis rebus præſentibus iudicent, ſed aliam expectent uitam.

11 Du. Quõ uidens filiũ habet vitam æternã, quia Iudas & plures alij uiderunt Chriſtũ qui ſunt damnati? Reſp. Lyr. q accipitur hic uiſio pro cognitione fidei formatæ.

12 Dub. Quis erit ille nouiſſimus dies? Reſp. q ſup. q dies reſurrectionis generalis.

13 Du. quia multi uiderunt filium crediderũt in eum qui ſunt damnati? Re. q ex ſupradictis ſic intelligitur, quod talis perſeueret vſq; ad mortem per fidem formatam.

14 Dubit. Quia etiam mali reſuſcitabuntur in nouiſſimo die? Reſp. q duplex eſt reſurrectio una bonorum ad gloriã de qua intelligit hic, & alia malorum ad interitum.

Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

ALIVD DE MORTVIS.

Ego ſum panis uiuus, Ioan 6

Hæc verba dixit dominus anno ętatis ſuæ 32. die. 14. Aprilis, in die Martis.

HISTORICE.

Se panem uiuum eſſe dicebat dominus a cœlo miſſum, ex quo ſiquis ederet inęternum uicturus eſſet. Huncque ſuam fore carnẽ pro ſeculi uita. Quo uero pacto ſuam ad edendũ carnem daret, dum quærerent iudęi? Reſpondit niſi ſuam comederent carnem & ſanguinem biberent, nequaquam uita frui poſſent, ſed eos ſolum qui ſic mãducarent, quos in nouiſſimo reſuſcitarei die.

Evangelica dubia ſunt hęc.

1 Dub. Ergo cur dixit dñs prædicta verba? Reſp. Ly. quia iudęos repreſſerat dicentes, q ipſe erat filius Ioſeph, & quomodo deſcenderat de cœlo, & nunc reddit cauſam eius qđ dixerat.

2 Dub Cur ſe dicit panem uiuum? Reſp. qui ſupra quia præſeruata morte, & dat uitam ęternam.

3 Dub. Quare multi manducantes hunc panem poſt damnantur? Reſp. Aug. in home. qđ quia non manent in Chriſto, & in quo nõ manet Chriſtus procul dubio nec manducat eius carnem, nec bibit ſanguinem, ſed magis tãtæ rei ſacramentum ad iudicium ſibi manducat & bibit.

4 Dubi. Cur dicit & panis &c. Caro mea eſt pro mundi uita? Reſ. qui ſup. quod vt oſtendat ſe eſſe panem non ſolum ſecundum diuinam naturam quæ paſcit omnia, ſed etiam ſecundum humanam, quæ eſt aſſumpta a verbo dei. Ideo dicit caro mea uere, &c.

5 Dub. An adhuc dedit quia dicit dabo? Reſpon. Beda. q dedit quando dedit diſcipulis ĩ cęna, & quando ſemetipſum obtulit Deo patri in ara crucis.

6 Du. Quia uidetur q anima & ſanguis Chriſti non fuerũt pro mundi uita? Reſp. q accipitur caro pro toto homine per ſinecdochen.

7 Dub. Quia uidetur mundum habere aiam, cum dicit pro mundi uita? Reſp. q hic capitur mundus non pro elementa ſed pro hominibus mundi.

8 Dub. Quia uidetur quod ſacerdos non debeat dare, quia dicit ego dabo? Reſp. Lyra. q Chriſtus ſummus ſacerdos eſt auctor huius ſacramenti. Sacerdos autem profert verba in perſona Chriſti. & ita ipſe Chriſtus dat p miniſterium ſacerdotis.

9 Dubit. An panis conſecratus ſit uera caro Chriſti? Reſp. Theophilus quòd ſic quia non dixit dominus panis quem ego dabo figuram carnis meæ gerit ſed caro mea eſt.

10 Dub. De quo litigabant iudęi? Reſp. Beda. quia putabant q dominus particulatim carnem ſuam diuideret & eis ad manducandum daret & ideo litigabant.

11 Dub quia non uidetur q reſpondeat ad ꝓpoſitũ de eo q litigabant? Reſp. Aug. exponẽdo. q. d. quomodo quidẽ detur & quis ſit modus

dus manducandi iſtum panem ignoratis, ueruntamen niſi manducaueritis, &c.

12 Dub. Cum laici non bibant ſanguinem uidetur quod non poſſint ſaluari? Reſpon. Ly. quod non eſt intelligendum quod hoc ſacramētum ſub vtraque ſpecie ſit fidelibus exhibendum, ſed tantum hoc modo a ſacerdote ſumēdum, nam ſub utraque ſpecie Chriſti eſt totus.

¶ Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

ALIVD DE MORTVIS.

Amen amen dico uobis niſi manducaueritis.

Quære in euangelio proxime ſupra.

ALIVD DE MORTVIS.

Amen amen dico uobis quia uenit hora. Io. 5. c

Hæc verba dixit dominus anno ætatis ſuę 32. die 16. Septemb. in die Sabbati.

HISTORICE.

Iudęorum turbis aiebat dominus horā uenire & adeſſe, in qua cū filij Dei defuncti vocem audirent uiuerent, quoniam quemadmodum genitor in ſemetipſo vitā habet, ita contulit & nato poteſtatemq́; iudicandi ei contulit cum hominis filius ſit, nec ex hoc admirarentur, quoniam futura eſſet hora, quādo cuncti iacentes in tumulis Dei nati uocem audituri eſſent, & qui operati fuiſſent bona in reſurrectionem procedere uitæ, qui autem mala reſurgerent iudicandi.

Ecitanda ſunt euangelica dubia, & ſoluenda.

1 Dub. Igitur, Cur dominus dixit prædicta verba? Reſp. Ly. quia ante dixerat, ſicut. n. pater ſuſcitat mortuos & uiuificat, ſic & filius quos vult uiuificat. Ideo dicit ut ſupra.

2 Dub. Cur dicit & nunc eſt? Reſ. Chry. quod ne forte longum ſuſpiceris tempus.

3 Du. De qua uiuificatione intelligitur? Reſ. quod poteſt de utraq; intelligi ſpirituali. ſ. & corporali, quia Lazarus filius uiduæ, & filia Archiſynagogi reſuſcitati ſunt.

4 Du quō poſſunt audire vocē niſi uiuāt? Reſ. quod Deo omnia viuunt & obediunt ad nutū.

5 Du. quō pater hȳbet uitā in ſemetipſo? reſ. Hila. in lib. de ſynodis. quod cū deus pr̄ ſit uita ꝑ eſſentiā. ideo dicit̄ habere uitā in ſemetipſo.

6 Dubi. Quia uidetur quod aliquando filius eſſet ſine uita ſi dedit filio uitam habere? Reſ. Aug. 15. de Trinitate dicens. intelligitur autē pater, non ſine uita exiſtendi iam filio uitam dediſſe, ſed ita eum ſine tempore genuiſſe, ut tāquam pater filio gigneado dedit coæterna ſit uitæ eius qui dedit.

7 Du. Cur dicitur quia filius hominis eſt? Reſpon Lyra. q. d. quia ab omnibus viſibilis bonis & malis.

8 Dub. Cur non uult quod admirentur? Reſp. qui ſup. q. d. adhuc maius faciet Chriſtus homo.

9 Dub. Quod eſt illud maius quod faciet? Reſpon. qui ſup. quod eſt illud quod ſequitur, quia venit hora. &c.

10 Dub. Cur non dicit, & nunc eſt ſicut ſupra? Reſpon. Aug. de uerbis domini, quia iſta hora in fine ſeculi erit.

11 Dubi. An illi qui tunc quando hæc dicebat non erant in monumētis audiant uocem eius. Reſ. quod ſic, quia illud uerbum ſunt refertur ad illam horam in qua erunt in monumētis omnes reſuſcitandi.

12 Dub. quid operatur uox Chriſti in reſurrectione? Reſp. Lyr. quod Chriſti humanitas eſt organum diuinitatis, & ideo uox eius operabitur ad reſurrectionem generalem futuram per modum inſtrumenti coniuncti.

13 Dubi. quid intelligitur per reſurrectionem uitæ & iudicij? Reſp. qui ſup. quod reſurrectio uitæ eſt ad uitam glorioſam. iudicii uero ad condemnationem.

14 Dub. Cur dicit qui bona fecerunt? Reſpon. qui ſupra quia fides ſine operibus bonis non ſufficit ad ſalutem.

15 Dub. quia aliqui reperiuntur non facientes nec bona neque mala quid erit de eis? Reſp. quod impoſſibile eſt tales reperiri. cum non detur medium inter adimplentes præcepta, & non ſeruantes, quia qui offenderit in vno factus eſt omnium reus, qui vero non offenderit recte agit.

Aliis ſenſibus myſticis non exponitur ratione dicta in prologo.

IN DESPONSATIONE.

Acceſſerunt ad ieſum phariſæi tentantes eum. Matth. 19. a.

Hiſtoria huius euāgelii facta eſt anno Chriſti 32. 1. die Octobris. in die dominica.

HISTORICE.

Dominū phariſæi tentantes inqrēteſq́; ſi aliqua

quã ex cauſa homini licitum foret propriã
relinquere uxorem, reſponſum acceperunt
an unquam legiſſent in principio creatũ ho-
minem maſculum & feminam, dixiſſeque ꝙ
ex hoc parentes dimitteret homo & coniugi
adhæreret ſuæ, unaq; in carne duo forent, &
ita iam nequaquam duo ſed una forent caro,
minimeq; poteſtatis humanæ exiſtere, ut a
Deo coniunctos ſeparare ualeat.

EVangelica dubia ſunt hæc.

1 Dub. Quomodo dicuntur phari-
ſęi Chriſtum tentare? Reſpon. Hie-
rony. quod quaſi cornuto eum te-
neant ſylogiſmo, & quodcunq; re-
ſpondeat pateat capcioni ſi dixerit dimitten
dam uxorem quacunque ex cauſa & ducendã
aliam pudicitiæ prædicator ſibi uideatur di-
cere contraria. Sin autem reſponderit non
omnem ex cauſa debere dimitti quaſi ſacri-
legij reus tenebitur & aduerſus doctrinam
Moyſi & Dei facere.

2 Dub. Cum dominus de hoc iam diſſeruiſ
ſet. Matth. 15. cur iterum quærunt phariſæi?
Reſpon. Chryſoſtomus in homel. ſicut ſi ui-
deas hominem aſſidue medicorum amicitias
colentem intelligis, quia infirmus eſt, ſic &
cum uideas uirum ſiue mulierem de dimit-
tẽdis uxoribus & uiris interrogantes cogno
ſce, quia uir ille laſciuus eſt, mulier illa mere
trix eſt, nam in matrimonio caſtitas delecta-
tur. Libido autem quaſi uinculo coniugij alli
gata torquetur, opinabantur etiam dominũ
oblitum eſſe eorum quæ ſupra dixerat.

3 Dubit. Cur nullam determinatam cauſam
dicunt, ſed quacunque ex cauſa? Reſp. Chryſ.
ſuper Matthæum. ꝙ timuerunt interrogare
ex quibus cauſis nec ſeipſos infra anguſtias
certarum cauſarum aſtringerent, ſed interro
gauerunt, ſi ex omnibus cauſis liceat ſciẽtes,
quia modum neſcit ne infra terminos unius
coniugij capit libido, ſed quanto magis exer
cetur magis accenditur.

4 Dub. Cur Chriſtus non reſpondit affirma
tiue uel negatiue. ſed dicit nũquã legiſtis, &c.
Reſp. Hieron. ꝙ ſic reſponſionem temperat,
vt diſciplinam tranſeat ſcripturam ſanctam
adducens in teſtimonium & naturalẽ legem
primamq; dei ſententiam ſecundo opponẽs.

6 Dub. Vbi legitur quòd adduxit? Reſp. quòd
Geneſis. 1. cap.

6 Dubitatur. Cur dicitur maſculum & fęmi-
nam creauit eos? Reſpond. Hieronym. vt
ſcilicet oſtenderet ſecunda uitanda coniu-
gia, non enim ait maſculum & fœminas qđ
ex priorum repudio quærebatur, ſed maſcu-
lum & fęminam, ut unius coniugij conſortia
nectentur.

7 Dubitatur. Cur non de cętero Deus fecit,
ut maſculus & fœmina ex uno utero naſce-
rentur ut eſſent magis unum, quemadmodũ
volatilia, & quædam animalia producuntur?
Reſpond. Chryſoſtomus, quia Deus maſcu-
lum quidem creauit & fęminam propter ne
ceſſitatem filiorum generandorum. tamen
ſemper fuit caſtitatis amator, & continen-
tiæ auctor. Ideo illum typum non ſeruauit
in omnibus, ut ſi quidem uult homo nubere
ſecundum primam diſpoſitionem creationis
humanæ intelligat quid eſt uir & uxor. Si au
tem noluerit nubere non habebit neceſſita-
tem nubendi propter coniunctionem nati-
uitatis ne forte uideatur per ſuam continen
tiam in alterum perdere, qui nolebat eſſe cõ-
tinens, ſicut dominus poſt coniunctum ma-
trimonium iubet ne alter altero nolente ſe
ſeparet.

8 Dub. An homo debeat plus diligere uxo-
rem quam parentes? Reſpon. Sanctus Thom.
2, 2. q. 26, articul. 11. quòd in quibuſdam ma-
gis debet homo aſſiſtere parentibus quam
uxori, ſed quantum ad vnionem carnalis co-
pulę & cohabitationis, relictis omnibus pa-
rentibus homo adhæret uxori, & ſic intelligi
tur relinquet homo patrem & matrem, &c.

9 Du. Cum caro uiri ſit alia carne mulieris
quomodo ſunt duo in una carne? Reſ. Hiero.
dicens primum eſt nuptiarũ ex duobus unã
carnem, ſ. prolis fieri, uel ut dicit Gloſſ. in
carne vna. i. in carnali copula.

10 Dubitatur. quia uerba quæ adduxit domi
nus fuerunt dicta per Adam, ut patet ex tex-
tu Gene. & dominus dixit hic quod q crea-
uit eos dixit ea? Reſp. Ly. quod illa uerba fue
runt Dei principaliter tanquam reuelantis,
& ipſius Adæ inſtrumentaliter, & ſicut pro-
ferentis.

11 Dubi. Cuius ſunt illa uerba iam non ſunt
duo, ſed una caro? Reſ. Chryſ. in homel. quòd
fuerunt domini interpretantis legem.

12 Du. qũo duo poſſunt eſſe vna caro? Reſ. qui
ſup qđ ſicut qui ſpũaliter ſe diligunt vna aĩa
dicuntur dicente ſcriptura oĩum credentium
erat cor unũ & aĩa una, ſic uir & uxor qui car
naliter ſe diligunt vna caro eſſe dicuntur.

13 Dub.

f 3 Dubi. Cur concludit quos Deus coniunxit homo non ſeparet. Reſp. q reſpondet principali quæſitorat Chryſoſtomus in homel. dicit quo quærebant phariſęi .i. dimittere uxorem quacunque ex cauſa, & ex hoc demonſtrat q̃d & præter naturam, & præter legem eſt uxorẽ dimittere præter naturam quidem quia una caro diuiditur præter legem, quoniam deo copulante & iubente nõ diuidi uxor dimittitur.

ALLEGORICE.

Myſterium hoc apoſtolus in Chriſto & eccleſia dicit. Chriſtus enim quaſi patrem deſeruit cum de cęlis ad terram deſcendit, & matrem deſeruit .i. ſynagogam propter infidelitatem, & adhæſit uxori ſuæ ſanctæ, .ſ. eccleſię & ſunt duo in carne vna .i. Chriſtus & eccleſia in uno corpore.

TROPOLORICE.

Inſtruimur neminem doctorem nobis tentare debere ne ex eius reſponſione remaneamus confuſi & coniugati inſtruuntur ut ſe inuicem diligant, nec carnem ſuam quæ una eſt ſcindant uel diuidant. Item & religioſi Deo ſpiritualiter coniugati, ne apoſtarando retro reſpiciant cum ſint, unus ſpiritus cum Deo ut non ſeparentur ab eo.

ANAGOGICE.

Eleuemur in contemplationẽ cæleſtis gloriæ, in qua utriuſque ſexus homines qui Deo hac in uita militarunt Deo ipſo inſeparabiliter fruentur, parentum carnalium fortaſſe dñ natorum affectu dimiſſo ſuam diuinæ uoluntati conformantes uolũtatem, qui deus erit omnia in omnibus, & tanta vnitate nectentur vt dicitur Apocalip. 21. c. q tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis, & erit eorum Deus, qui mihi ex ſua abundantiſſima gratia conceſſit vt ad finem huius operis deuenirem ad honorem diuinitatis ſuperexcellentis & utilitatem totius eccleſiæ militantis. Cuius eſt pater & ſponſus immaculatus, q eſt benedictus in ſęcula ſęculorũ. Amẽ.

FINIS.

REGISTRVM.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr.

Omnes ſunt Quaterniones, præter a ternio.

VENETIIS, Apud Iacobum Leoncinum.
M D L X X I I I.

1.006.582

LEGATORIA A. PANDIMIGLIO · ROMA ·
1972